Rationale Divinorum Officiorum. Durandi

N. Inv. 1294

Incipit Rationale divinorum officiorum

Quecumque in ecclesiasticis officiis rebus ac ornamentis consistunt divinis plena sunt signis atque misteriis ac singula celesti sunt dulcedine redundancia si tamen diligentem habeant inspectorem qui noverit mel de petra sugere oleumque de durissimo saxo. Quis enim novit ordinem celi et rationes eius ponet in terra. Scrutator quippe maiestatis opprimetur a gloria. Siquidem puteus altus est et in quo hauriam non habeo nisi porrigat ille qui dat omnibus affluenter et non improperat ut inter medium montium transeuntem hauriam aquam in gaudio de fontibus salvatoris. Licet igitur non omnium que a maioribus tradita sunt ratio reddi possit quia tamen quod in hiis ratione caret extirpandum est ideo ego Guilhelmus sancte Mimatensis ecclesie sola dei paciencia dictus episcopus pulsans pulsabo ad hostium si forte clavis David aperire dignetur ut me introducat rex in cellam vinariam in qua mihi supernum demonstretur exemplar quod Moysi fuit in monte monstratum quatenus de singulis que in ecclesiasticis officiis rebus ac ornamentis consistunt quid significent et figurent eo valeam revelante clare et aperte disserere et rationes ponere qui linguas infantium facit disertas cuius spiritus ubi vult spirat dividens singulis prout vult ad laudem et gloriam trinitatis. Sane in hiis sacris primitus agnoscimus seu figuris que quidem figure non sunt virtutes sed virtutum signa quibus tamquam scripturis docentur ulteriores. Signorum autem alia sunt naturalia alia positiva de quibus et quid sit sacramentum dicetur in quarta parte sub vii particula canonis super verbo misterium fidei. Sacerdotes autem et prelati ecclesie quibus datum est nosse misteria prout in Luca habetur et sacrorum portitores et dispensatores existunt sacra intelligere et virtutibus que per illa significantur fulgere debent ut quorum corda sunt ceteris illis illuminent alioquin ceci sunt et duces cecorum iuxta illud propheticum Obscurentur oculi eorum ne videant. Sed proh dolor ipsi hodie ut plurimum de hiis que usu cottidiano in ecclesia contrectant rebus et proferunt officiis quid significent et quare instituta sunt modicum apprehendunt adeo ut impletum dictum esse ad litteram illud propheticum videatur sicut populus sic sacerdos. Ferentes siquidem panes propositionis ad mensam domini atque misteria que neque intelligunt neque vident tamquam in[illegible] [illegible] [illegible] consumunt et inventa panes ad usum portantia aliorum de quorum ignorancia rationem reddituri sunt in die iudicii et merito. Qui quidem cedere paradisi tremebunt quid igitur faciet virga deserti. Eis enim per prophetam dicitur Ipsi vero non cognoverunt vias meas quibus iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam. Equidem liberalium atque mechanicarum artium professores inde forte atque in colorate illis plurimum [illegible] satagunt causis et rationibus vestire sua[illegible] ac colorare. Pictores quoque ac quidam mechanici seu artifices in quibus operum suorum varietatibus student visibiles rationes et causas reddere et in promptu habere. Sed et iuris periti per leges mundanas leges turpe esse patricio et causas tractanti ignorare ius in quo versatur. Nec licet sacerdotibus scientia sit valde necessaria ad doctrinam non est tamen simplicibus sacerdotibus etiam a scolasticis deten[illegible] hendum iuxta illud dixit non de[illegible] [illegible] Augustinus non irridebunt si forte advertunt aliquos antistites et ministros ecclesie vel cum barbarismis et soloecismis

Marginal notes (left): ff. de leg. non omnium; xxxviii di. que ipsis (?); [illegible]; de re[illegible] mist.; presby. et dispensatores

Marginal notes (right): de re[illegible] mist.; xxxviii di. c. i; ys. xxxiii et alibi; ff. de orig. iur. l. ii post hoc; de sacr[illegible] [illegible] xxxviii di. [illegible]; a scolasticis

deu instare vel eadem verba que pronunciant
aut non intelligere perturbatique disti-
guere non quia talia corrigenda sunt no
sed quia pie sunt affectibus toleranda
que aut sacerdotes facere debeant
in secunda parte subtractum de sacerdote dicetur
¶ Porro non ignoretur quod ea que in
ecclesiastice fiunt rebus atque officiis
figuraliter fiant, tamen quia figure recesse-
runt et est tempus hominis veritatis, tamen quia
non demum indisfaciendis licet re va-
figure quarum hominis veritas apparuit
recesserit, tamen adhuc multiplex
veritas latet, quam non videmus,
propter quod utimur eciam figuris. Verbi gratia pre-
stiterunt candida intelligimus aliquo modo
decorem animarum nostrarum post gloriam in
mortalitatem nostram quam modo non
possumus manifeste; et in missa ap-
parere manifeste Christi passio repre-
sentatur ut teneamus et fideli me-
moria teneatur. ¶ Notandum autem
est quod eorum que in lege continentur alia
sunt moralia, alia mystica; moralia
sunt que mores informant et sic
intelligenda sunt prout ipsa verba
sonant, ut diliges deum, honora
patrem, non occides et huiusmodi; mystica
sunt figuralia que aliud significant
preter id quod littera sonat. Horum autem
alia sunt sacramentalia, alia cerimo-
nialia. Sacramentalia sunt de quibus
racio reddi potest quare ad literam sic pre-
cepta fuerunt, ut de circumcisione
et de observancia sabbati et huiusmodi. Ceri-
monialia sunt de quibus racio
reddi non potest quare ad literam precepta
fuerunt, ut non arabis in bove et
asino, non feres veste lino la-
naque contexta, non seres agrum
diverso semine et huiusmodi. Siquidem
quantum ad moralia lex non rece-
pit mutacionem; sed quantum ad sacramentalia

et cerimonialia mutata est quo ad
superficiem licet mistice tamen eo quod intellectus
mutatus non est. Unde non dicitur lex muta-
ta quando tunc translato in nos sacerdocio sit
translata. ¶ Sciendum quoque est quod in di-
vinis scripturis est sensus ystoricus,
allegoricus, tropologicus et anago-
gicus. Unde secundum Boecium, omnis divina
auctoritas aut est ystorialis aut
allegorica aut utroque composita est
intellectu. Et secundum Ieronimum debemus divinam
scripturam in ethica servare. Primo
in sermone literam, secundo in sermone allegoriam, tercio
secundum futurorum beatitudinem. Ystoria est
significacio vocum rerum, Christi videlicet
res que secundum literam gesta sit
plano sermone refertur, ut quomodo
populus israhel ab egipto salvatus
tabernaculum domino fecisse narratur.
Et dicitur ystoria ab ystorin quod est gesti-
care, unde ystoriographi qui gesticulationes
notant dicuntur ystorici. Allegoria est
cum aliud sonat in litera et aliud in
spiritu, ut cum per unum factum aliud intelli-
gitur, quod si sit visibile est simplex allego-
ria; si invisibile est et celeste tunc
dicitur anagoge; est eciam allegoria
cum per alienum sermonem alicuius status
designatur, ut cum Christi presencia et eccle-
sia verbis vel misticis rebus de-
signatur. Verbis ut ibi Egredietur
virga de radice yesse ex parte sol
nascetur, virgo maria de stirpe david
que fuit filius yesse; misticis vero
rebus ut populus ab egipciaca
servitute per agni sanguinem liberatus
significat ecclesiam passione Christi a demo-
niaca servitute ereptam. Et dicitur
allegoria ab aleon quod est alienum et
gore quod est sensus. Tropologia est
quasi alienus sensus

Margin notes: de sacerdote vita ad fi. — xxx q. v. femine — de q. di. v. liquido — vi. di. c. hys ita — no — historia — allegoria — de gesti translato

conversio ad mores sive moralis locutio
ad correctionem et morum instructionem
mystice vel aperte respiciens. Mystice
ut ibi: Omni tempore vestimenta tua sint
candida et oleum de capite tuo non
deficiat, id est opera tua sint munda
et caritas de mente tua nunquam deci-
dat. Et in eodem: Quod David interficiat in
nobis Goliam, id est humilitas superbiam. Aper-
te ut ibi: Frange esurienti panem
tuum, et ibi: Non diligamus lingua vel ver-
bo sed opere et veritate. Dicitur autem tropologia
a tropos quod est conversio et logos quod est
sermo, quasi conversus sermo. Anagoge
dicitur ab ana quod est sursum et goge
quod est ductio, quasi sursum ductio. Unde
sensus anagogicus dicitur qui a visibi-
libus ad invisibilia ducit, ducit ut
lux prima die facta significat rem
invisibilem, id est angelicam naturam in
principio factam. Anagoge ergo est sensus
superioris locutionis ad superiora sive super-
celestia ducens, scilicet ad Trinitatem et
Primo ad ordines angelorum, de premiis futuris
et de futura vita que in celis est aperte
vel mystice sermonibus disputans.
Aperte ut ibi: Beati mundo corde quoniam
ipsi Deum videbunt. Mystice ut ibi: Beati
qui lavant stolas suas ut illis
sit potestas in ligno vite et per portas
intrent civitatem. Quod patenter sonat:
Beati qui mundant cogitationes suas
ut illis sit potestas in videndo Deum qui
est via veritas et vita et per doctrinas
et exempla patrum intrent in regnum celorum.
Similiter Jerusalem historice civitas
Jerusalem illa terrestris quam peregrini petunt,
allegorice ecclesia militans, tropolo-
gice quelibet fidelis anima, anagogice
celestis Jerusalem sive patria. Dicuntur
etiam alia que inveniri possunt in lectio-
nibus que dicuntur in Sabbato sancto post ubi

in VI parte dicetur. Hoc autem opere pluri-
ma ex diversis scripturis adhibetur et de
novo vero sicut alium tetigit quantum ad
ad lectorem secundum liquido poterit
inveniri sicut eum nec prohibetur divi-
sis exceptionibus vel defensionibus
uti. Sit etiam licet divisis in laudem
Dei operibus salva fide. ¶ Con-
siderari autem oportet quod in divino cultu
multiplex ritus varietas reperitur.
Una quippe ecclesia propriis est observan-
tiis et in suo sensu habundat, nec tamen ce-
setur reprehensibile vel absurdum di-
versis deum et sanctos eius variis concenti-
bus seu modulationibus atque diversis
observantiis venerari, cum et ipsa
ecclesia triumphans, ut propheta testatur, circumdata
sit varietate. Et in ipsorum ecclesiasticorum
sacramentorum administratione divine
consuetudinis varietas toleratur.
Unde sanctus Augustinus: Ecclesiasticorum institutio-
num in divino officio quasdam scrip-
turis accepimus, quasdam vero
apostolica traditione sive scriptis
confirmatas per successores, quasdam
etiam quarum institutio ignoratur, cum
consuetudine roboratas approbavit
usus quibus par ritus seu obser-
vantia debetur. ¶ Non igitur lectorem
moveat animum si forte in
hoc opusculo legerit que in sua non
noverit ecclesia observari aut non
invenerit quod ibi servatur. Non enim
universorum locorum specialia seu ritus atque
institutiones vetus hic prosequimur,
cum quorum non particulariter doctri-
na tradit laborem nec nobis
possibile quorumlibet locorum specia-
lia prosequi. ¶ Decrevimus
itaque pro communi salute atque
legentium utilitate secretiora divinorum

[illegible]

hoc vi de ritu

vi de consuetudine

officiorum mysteria licet clara satis prelatis ut eis esset possibile rationem atque digerere. Et quae in ecclesiasticis contrectant quotidiani usus intelligentia nescia nisi sint enucleata et medullitus explanata quasi ad unum et perlucidi (?) cum indicata exstant secreta olim in speculo iudiciali fideliter egisse dinoscuntur in statu desolati constituti. Verum sedulo pensandum est quod circa ipsa divina officia plures sint usus et observantiae quae nec ad moralem nec ad mysticam intelligentiam consonant sive referuntur. Sed nonnullae propter reverentiam, quaedam propter congruitatem, quaedam propter veteris et novae legis differentiam, quaedam propter earum convenientiam et quaedam propter maiorem ipsorum officiorum celebritatem et venerationem inolitae esse cognoscuntur.

xxj di. ca

Unde sicut ait beatus Augustinus tanta diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur ita ut vix aut nunquam omnino inveniri possint causae quas in eis instituendis homines sunt secuti. Hunc autem librum istum Rationale vocabulo describi nam sicut in rationali iudicii quod legalis pontifex gerebat in pectore scriptum erat manifestatio et veritas, sic et hic rationes varietatum in divinis officiis et earum veritas describuntur et manifestantur, quas in scrinio pectoris sui ecclesiarum praelati et sacerdotes debent fideliter conservare. Et sicut in illo erat lapis in cuius splendore filii Israel Deum sibi fore propitium agnoscebant, sic et devotus lector ex huius lectionis splendore in divinorum

xxxviij. di. Ecce

officiorum mysteriis eruditus agnoscat nobis Deum fore propitium nisi forte eius indignationem culpae offendiculo impediente incurramus. Illud quoque in omnibus coloribus cunctis textum exstat et hic ut praemissum est rationes variantium in ecclesiasticis rebus atque officiis in quorum operibus scilicet historico allegorico tropologico et anagogico sive moralem (?) colorant. ¶ Distinguitur autem in viii partes quas seriatim succincte duximus prosequendum. ¶ In quarum prima agetur de ecclesia et ecclesiasticis locis et ornamentis et de consecrationibus et de sacramentis. ¶ In secunda de ecclesiae ministris et eorum officiis. ¶ In tertia de sacerdotalibus et aliis indumentis. ¶ In quarta de missa et de singulis quae in ea aguntur. ¶ In quinta de aliis divinis officiis in genere. ¶ In sexta specialiter de singulis dominicis et feriis et de festivitatibus ad dominum pertinentibus. ¶ In septima de festivitatibus sanctorum et de festo et officio dedicationis ecclesiae ac mortuorum. ¶ In octava de computo et kalendario.

Liber primus de ecclesia et de ecclesiasticis locis et ornamentis et de consecrationibus et sacramentis incipit.

In hac quidem prima huius operis parte de quibusdam generalibus tractare intendimus scilicet de ecclesia et eius partibus. ¶ De altari. ¶ De picturis et imaginibus et ornamentis ecclesiae. ¶ De campanis. ¶ De cymiterio et aliis sacris locis. ¶ De ecclesiae dedicatione. ¶ De altaris consecratione. ¶ De consecrationibus et unctionibus. De ecclesiasticis sacramentis.

De ecclesia et eius partibus

Prius est ut de ecclesia et eius
partibus videamus. Notandum
quod est quod ecclesiarum alia est corpora-
lis in qua videlicet divina officia celebrantur
alia spiritualis quae est fidelium colle-
ctio sive populus per ministros convocatus — de con. di. j ecclesia
et in unum congregatus ab eo qui unani-
mes habitare facit in domo. Sicut enim
corporalis ex congregatis lapidibus
construitur sic et spiritualis ex diversis
hominibus congregatur. Ecclesia graece grece
convocatio dicitur latine quia omnes ad se
vocat. Quod nomen magis competit
ecclesiae spirituali quam corporali, quia ho-
mines non lapides convocantur. Saepe
tamen nomen significantis accipitur pro signi-
ficato. Ecclesia materialis spiritualem de-
signat ut dicetur in 3 de eius conse-
cratione agetur. ¶ Rursus ecclesia ge-
re dicitur katholica id est universalis quia — xj di. catholica
per totum mundum est constituta seu di-
ffusa, quia universi in deum credentes
in una debent esse congregatione, vel
quia in ea est generalis doctrina ad in-
structionem omnium fidelium. ¶ Sinagoga
quoque graece dicitur congregatio, quod pro-
prium nomen iudaeorum populus te-
nuit; ipsorum enim proprie sinagoga
dici solet quamvis et ecclesia dicta sit;
apostoli tamen nunquam sinagoga dixerunt
sed semper ecclesiam forte distinguendi causa.
¶ Dicitur etiam presens ecclesia syon eo quod
ab hac peregrinatione longe posita
promissionem rerum celestium speculatur,
et ideo syon id est speculatio nomen acce-
pit. Futura vero patria pacis ierusalem
vocatur, nam ierusalem visio pacis inter-
pretatur. ¶ Dicitur etiam ecclesia domus dei
sic dicta a dogmate quod grece dicitur
tectum quia domus manere unanimes
in se. Dicitur etiam kyriaca id est dominicalis.
Quandoque basilica quod regia grece sonat

latine regia seu regalis a rege
scilicet basileo; eo quod mundi regum
palatia sic dicantur. Nunc autem
orationis domus regia dicitur quia in ea — xxvj q. ij. § illud
regi regum servitur. Quandoque templum
quasi tectum amplum in quo regi re- — de con. di. iiij necessarium
gum sacrificia offeruntur. Quandoque dicitur tabernaculum
quia in presenti vita peregrina est
et itinere adspirat pergens ut in-
dicetur; vel dicitur tabernaculum quasi tab-
erna dei, pocius sub ecclesia degentes
dicitur. Quandoque ecclesia dicitur tabernaculum
vel archa testimonij sub altari dicitur;
quandoque martyrium quia in honorem
alicuius martiris sancti sit; quandoque capella
pro in sacra parte subtractatum de sacer-
dote dicitur; quandoque cenobium; quandoque
sacrarium; quandoque sacellum; quandoque
domus orationis; quandoque monasterium
et quandoque oratorium generaliter tamen
omnis locus adorandi deo statutus
oratorium dici potest. ¶ Rursus
quandoque ecclesia dicitur corpus christi; quandoque ec-
clesia virgo vocatur iuxta illud: emulor — xxvj q. ij § illud
enim vos etc. Quandoque sponsa quia christus
eam desponsavit in fide, desponsavit
enim eam; ipsi sponsa sponsus est;
quandoque mater quia cottidie in baptismo
spirituales filios deo parit; quandoque
filia iuxta illud: iuxta illud prophete
pro patribus tuis nati sunt tibi filii — vij q. i. sic
etc. Quandoque ponitur vidua quia
propter pressuras ingemiscit et ut rachel
non consolatur; quandoque meretrix figura-
liter ecclesia de gentibus congregata;
quandoque vocatur civitas ... commune
storum civium munita propugnaculis — vij q. ij. quia absolvit
scripturarum quibus hostes arcentur,
... ex lapidibus et lignis diversi — lxxxviij di. quos
generis quia diversi sunt meritis

1

fundamentum ecclesie

singulorum prout in decreto c. quod autem synagoga per legem accepit hec in ecclesia christus cui desponsata est per gratiam recepit et in melius commutauit.

qui incepit ecclesie edificium

Sane non est noua oratorii siue ecclesie institucio. Precepit namque dominus moysi in monte synai ut faceret tabernaculum de cortinis mirifice fabricatis, diuisum cum esset interposito uelo in duas partes, cuius prior pars sancta ubi populus sacrificabat, interior uero sancta sanctorum ubi sacerdotes et leuite ministrabant dicebatur ut dicetur in prohemio iiii partis. Postquam per uetustatem consumptum esset iussit dominus fieri templum quod salomon edificauit opere mirifico duas habens partes ut et tabernaculum. Exo. xxvi. A utroque uero scilicet a tabernaculo et a templo nostra materialis ecclesia formam sumpsit, cuius in parte anteriori populus audit et orat, in sanctuario uero clerus predicat iubilat et ministrat. Tabernaculum autem quia in itinere factum fuit typum mundi qui transit et concupiscencia eius. Unde constat quatuor cortinarum coloribus sicut et mundus compactus est quatuor elementis. Deus quoque in tabernaculo deus in hoc mundo uelud in sanguine christi, in templo christi sanguine rubricato. Expressius uero tabernaculum typum gerit ecclesie militantis que non habet hic manentem ciuitatem sed futuram inquirit, ideo dicitur tabernaculum; tabernacula enim militancium sunt. Deus quoque in tabernaculo deus in fidelibus suo nomine congregatis. Pars prima tabernaculi in qua populus sacrificabat uita est actiua in qua populus in proximi dilectione laborat, pars altera in qua leuite ministrabant uita contemplatiua in qua dilectioni et contemplationi dei religiosorum uirorum familia quiete uacat. Tabernaculum quoque transit in templum quia de militancia transitur ad triumphantem.

Qualiter est ecclesia edificanda

Est autem ecclesia sic edificanda. Parato namque fundamenti loco iuxta illud: Bene fundata est domus domini supra firmam petram, debet episcopus uel sacerdos de eius licencia ibi aquam aspergere benedictam ut abigantur inde demonum fantasmata et primarium lapidem cui impressa sit crux in fundamento ponere. Debet quoque sic fundari ut caput recte inspiciat uersus orientem, de quo dicetur in prohemio v partis, uidelicet uersus ortum solis equinoctialem ad notandum quod ecclesia que in terris militat temperare se debet equanimiter in prosperis et in aduersis, et non uersus solsticialem ut faciunt quidam.

de q. di. in v parte

uersus solsticialem

Ecclesie si muri urbis que edificant ut ciuitatibus edificium perhibent iubet. Et prophetarum exemplo magis et nos muros ecclesie edificare debemus. Quid ecclesia materialis in qua populus ad laudandum deum conuenit sanctam significat ecclesiam que in celis uiuis ex lapidibus construitur. Hec est domus domini firmiter edificata cuius fundamentum est angularis lapis christus, super quo fundamento positum est fundamentum apostolorum et prophetarum, sicut scriptum est: Fundamenta eius in montibus sanctis; supra edificati parietes iudei sunt et gentiles de quatuor mundi partibus

xvi q. i. sicut...

ad xpm venientes; et qui peccatores cre-
diderunt, senserunt et credent, fideles
ac ad vitam predestinati sunt lapides in
structura huius muri qui se usque in
fine huius mundi edificabit. Lapis
vero super lapidem ponitur cum ingre-
ditur. Maiores assumunt in proprium
studium ad docendum et corrigendum
et stabiliendum in sancta ecclesia; sic lapidem
super se ad ferendum pro edificio construendo
laborem suum portat. Grossiores
vero lapides et politi seu quadrati
qui ponuntur altius sunt forinsecus in parietis
medio minores lapides iacent.
Sunt viri perfectiores qui jeiuniis mi-
tis et orationibus continent in sinu suo
in sancta ecclesia. Cementum autem sine quo
muri stabilitas esse non potest fit ex
calce sabulo et aqua; calx fervens
caritas est que coniungit sabulum
id est terrenum opus; quia vera caritas so-
licitudine maxima sibi mundum pro-
vidensque (?) senibus pupillis et debilibus
corporaliter studet opitulari manibus ut habeat
unde eis benefaciant ut et alios et
tam ad edificium muri valeant.
Aque quam doctrine conglutinatur et viscere
aqua spiritus sanctus est. Sicut enim sine
cemento lapides muri non simul
iunguntur ad muri stabilitatem. Sic
nec homines ad edificium celeste
in illis preter spiritum sine caritate inge-
nia (?) quam spiritus sanctus operatur. Omnes muri
lapides politi sunt et quadrati in sancta
mundi et firmi, qui uero precibus summi
artificis disponuntur in ecclesia precipue in
priori quidem feriuntur et non feriunt
ut simpliciores in ecclesia; alii feriuntur
et feriunt ut medii; alii tamen feriunt
et non feriuntur nisi a solo Christo, qui est
angularis fundamentum ut perfecti.

omnes quod una caritas morte re-
necti coniungit. Deum unum lapides pa-
cis compage colligat et optat ut unus
sint in conversatione et in unitate in
passione. Sane iudei muros
urbis edificantibus adierunt muri
nolentes eorum opus in perdere ysra-
el statim in esdra legitur. Ideo ab hosti-
bus super sanctitatem suam insistebat ut una manu po-
nebat lapides in muros et alia
manu contra hostes pugnabant;
et nos muros ecclesie edificantibus
assunt in circuitu muri sunt vitia su-
perbi homines opera nostra in pe-
dire volentes dum muros in virtutes
dei edificando hostes impugnemus
et nostro more in manu pile teneamus
arma nostra id est scutum fidei loricam
iusticie galeam salutis et gladium
verbi dei in manibus nostris ut nos contra
illos defendamus; et opilio sen-
sacerdos sit nobiscum vite Christo qui do-
ceat nos preliari et muniat portas

Porro de operibus tabernaculi
in veteri testamento sicut ostendit dominus dicens
in exodo ad moysen: Sume primi-
tias id est preciosa queque a populo israhel
quas abeo tamen qui ultro obtulerit:
aurum videlicet et argentum et es iacinctum
et purpuram coccumque bis tinctum
id est sericum iacinctini et purpurei et
coccinei coloris et byssum que genus
lini egiptiaci molle et candidum
pilos quoque caprarum et pelles arie-
tum rubricatas quas pelles dicimus
de pelle sit colorati eas contegi-
tamenunt et pelles ianthinas et ligna
sethim; et sethim nomen montis
et regionis et arbor que similis
est albe spine in foliis et clementissima

De operibus fiunt tabernaculi in veteri testamento

lignum imputribile et incremabile o-
leum quoque ad luminaria et aromata
in unguenta et thymiamata boni odoris
et lapides onichinos ita quod sacer-
dotes et gemmas servantes sancti-
ficat mentem ut historiam in medio cordis
ne sit eis labor retinere ad memori-
am. Hinc hec plene magister in hystoriis
prosequitur super Exodum. ¶ Dispo-
sitio autem ecclesie materialis modum humani cor-
poris tenet. Cancellus namque sive
locus ubi altare est caput re-
presentat, crux ex utraque parte bra-
chia et manus, reliqua pars ab occi-
dente quicquid corporis superesse vi-
detur. Sacrificium altaris vota significat
cordis. Item secundum Ricardum de sancto
Victore dispositio ecclesie triplicem statum
in ecclesia salvandorum significat. Sancta-
rium enim significat ordinem virgi-
num, chorus continentium, corpus coniuga-
torum. Strictius enim est sanctuarium quam
chorus et chorus quam corpus, quia
pauciores sunt virgines quam contine-
tes et isti quam coniugati. ¶ Sanctua-
rium quoque est locus sanctior quam
chorus et chorus quam corpus, quia dignior
est ordo virginum quam continen-
tium et illorum quam coniugatorum.
Adhuc ecclesia domus mysterialis parietibus i-
d est doctrina magistrorum evangeliorum longi-
latitudine surgit in altum, id est in altum
virtutum. Longitudo eius longa-
nimitas est, que patienter adversa
tolerat donec ad patriam perve-
niat. Latitudo caritas est, que
dilatatione mentis amicos in deo et
inimicos propter deum diligit. Altitu-
do vero spes est future retributionis,
que prospera et adversa contempnit donec
videat bona domini in terra viven-
tium. Rursus in templo dei fundamentum

est fundamentum fides, que est de re-
bus invisibilibus; tectum caritas est, que operit
multitudinem peccatorum; hostium obedientia,
de qua dominus inquit: si vis ingredi ad vitam
serva mandata; pavimentum humilitas,
de qua psalmista: adhesit pavimento ani-
ma mea. Quatuor laterales parietes sunt quatuor
principales virtutes, iusticia, fortitudo,
prudentia et temperantia. Hec sunt in
Apocalypsi quatuor latera civitatis equalia;
fenestre sunt hospitalitas cum hyla-
ritate et misericordia cum largitate. De
hac domo dominus ait: ad eum venie-
mus et mansionem apud eum faciemus.
Quedam tamen ecclesie in modum crucis
formantur ad notandum nos mundo
crucifigi seu crucifixum sequi
debere, iuxta illud: qui vult venire
post me abneget semetipsum et tollat crucem suam.
Quedam etiam in modum circu-
li rotunde formantur, que significat ecclesiam
dilatatam esse per circulum orbis, unde illud:
et in fines orbis terre verba eorum; seu
quod de circulo orbis pervenimus ad eter-
nitatis coronam. ¶ Chorus
autem cleri est consensus cantantium vel
multitudo in sacris collecta dictus est.
Antiquitus autem chorus circa altare ad modum
corone stabat,
et ita psalmos concorditer concinebat.
¶ Sed Flavianus et Theodorus alternatim
psallere constituerunt, edocti ab Ignatio,
qui super hoc fuit divinitus edoctus.
Duo quoque chori psallentium designant
angelos et spiritus iustorum quasi invicem
ad bonam voluntatem laudantium et se ad bo-
na opera tamquam in vite exhortantium.
Alii chorum dixerunt a concordia, que
in caritate consistit, quia qui caritatem
non habet convenienter cantare non potest.
Quod autem chorus iste significat,
et quod in illo maiores sedent post minores.

dicitur in capite parte sublimiturum et sub ti-
de catissimo posito altari. et vero quod cum vix can-
tat dicitur grece monos latine tamen unicus
tum vero quoniam cantat brevium appellatum
tum multi chorus. ¶ Exedra est
absida sive volta quedam separata
modicum a templo vel a palatio sic dicta
quia extra haereret muro grece autem
synodos vocatur et significat fideles
laicos Christo et ecclesie inherentes. ¶ Cri-
pte sive cavee subterranee que
in quibusdam fiunt ecclesiis sunt heremite
cultores sicut qui secretiorem vitam. ¶ At-
trium ecclesie significat Christum per quem in
celestem urbem patet ingressus. et
porticus dicitur sive sic dicta a porta vel
quod sit aperta. ¶ Turres ecclesie predica-
tores sunt et prelati ecclesie que est mu-
nimen et defensio eius. unde sponsus
ad sponsam in canticis amoris sic
loquitur collum tuum sicut turris david
edificata cum propugnaculis. pinna-
culum turris vita vel mentem prelati que
ad alta tendit representat. Ga-
llus super ecclesiam positus predicatores
designat. Gallus enim profunde
noctis pervigil horas eius cantu
dividit dormientes excitat diem
appropinquantem precinit sed prius se
ipsum alarum verbere ad cantandum ex-
citat. Hec singula misterio non carent.
Nox enim hoc est seculum. dormien-
tes sunt filii huius noctis in peccatis
iacentes. Gallus predicatores
qui distincte predicant et dormientes
excitant ut abiciant opera te-
nebrarum clamantes ve dormien-
tibus exurge qui dormis. lucem ve-
turam prenunciant dum diem iudicii
et futuram gloriam predicant et prude-
ter antequam aliis virtutes predicent

se a sompno peccati excitantes corpus
suum castigant. unde apostolus Casti-
go corpus meum etc. Hii etiam sicut
gallus contra ventum se vertit cum
increpando et arguendo contra rebelles
fortiter resistunt ne lupo veniente
fugisse arguantur. ¶ Virga fer-
rea in qua gallus sedet rectum
representat predicantis sermonem
ut non loquatur ex spiritu hominis
sed dei iuxta illud si quis loquitur quasi
sermones dei etc. quod virga supra
est super crucem sive summitatem
ecclesie posita innuit sermonem
scripturarum consummatum esse et ideo
firmatum. unde dominus in passione ait
consummatum est et titulus eius super
eam inde scriptus est. ¶ Crux
in summitate templi eminens
et rotunda super quam crux
ponitur perfectam rotunditatem
significat qua perfecte et inviolate
katholica fides predicanda
sit et tenenda. que nisi quisque
integram inviolatamque servaverit absque dubio
in eternum peribit. ¶ Fenestre ecclesie
vitree sunt scripture divine que
ventum et pluviam repellunt
et nociva prohibent et dum
claritatem veri solis id est dei in
ecclesiam id est in corda fidelium trans-
mittunt inhabitantes illuminant.
Hee intus laciores sunt quia
misticus sensus amplior est et
precellit litteralem. Per fene-
stras vero sensus corporis significantur
qui exterius clausi esse debent
ne vanitates hauriant et in-
tus patere ad dona spiritualia

iiij q. vij ... testatur
de decimis c. ...
... di. iij. mul...

liberis capiebat. Cancellos vero qui
sunt in fenestris prophetas vel alios
doctores obscuros intelligimus
ecclesie militantis, in quibus obduro con-
tinentur precepta. Quare due columpne
duplicantur, secundum quod prophete bini ad
predicandum mittuntur. ¶ Hostium
ecclesie Christus est. Unde in evangelio: Ego
sum hostium, dicit dominus. Apostoli etiam
porte eius sunt. Dicitur enim hostium
ab hostibus, ab obsistendo hostes qui foris
sunt, vel ab ostendendo aditum.
Valva vero dicitur a volvendo. Porta
a portando, quia per ea portantur
queque efferuntur. ¶ Columpne vero
ecclesie episcopi et doctores sunt, qui tem-
plum dei per doctrinam sit erecta
thronum dei spiritualiter sustinent.
Hi nempe propter sinceritatem divini
eloquii argentee columpne dicuntur,
iuxta illud in Canticis canticorum:
columpnas fecit argenteas.
Unde et Moyses in ingressu ta-
bernaculi posuit v columpnas
et in oraculo, id est in sancta sanctorum, iiii,
que exponentur in sexta parte
sub tractatu de tempore adventus. Licet
autem columpne plures sint, tamen
vii esse dicuntur, iuxta illud: Sapientia
edificavit sibi domum et excidit
columpnas vii, quia episcopi esse
debent septiformi gratia spiritus
sancti repleti. Iacobus et Iohannes, ut
ait apostolus, videbantur columpne.
Bases columpnarum sunt apostolici
episcopi, universalis ecclesie machinam
supportantes. Capita columpna-
rum sunt mentes episcoporum et doctorum;
sicut enim capite membra, sic mente
verba nostra diriguntur et opera. Ca-
pitella sunt verba sacre scripture,
quorum meditationi subdimur et ob-
sequimur. ¶ Pavimentum ecclesie est
fidei nostre fundamentum. In ecclesia
vero spirituali pavimentum sunt pauperes
Christi, scilicet pauperes spiritu, qui se in omnibus
humiliant, et propter humilitatem pavi-
mento assimilantur. Rursus pavi-
mentum quod pedibus calcatur vulgus
est, cuius ecclesia laboribus sustentatur.
¶ Trabes que domum coniungunt
sunt principes seculi vel predicato-
res, qui ecclesie muniunt unitatem,
hii verbo, illi facto. ¶ Reclinatoria
in ecclesia contemplativos significant,
in quibus deus sine offensa qui-
escit, qui quasi summa divinitate
et eterne vite claritate contemplati-
animo quiescunt. Unde in Canticis dicitur:
reclinatorium fecit aureum. ¶ Ti-
gna in ecclesia sunt predicatores, qui
eam spiritualiter sublevant. Laquea-
ria ecclesie sive celature sunt predi-
catores, qui illam ornant vel ro-
borant, de quibus quia primum no-
mine et sunt. Sponsa gloriatur in Can-
ticis dicens: Tigna domorum
nostrarum cedrina, laquearia cyp-
ressina. Dei enim ecclesia construitur
vivis ex lapidibus et lignis im-
putribilibus, iuxta illud: Ferculum
fecit rex Salomon de lignis
Libani, id est Christus de sanctis constituit
candidatis. De hoc alibi sub tractatu
de pictura dicetur. ¶ Cancellus,
id est caput ecclesie, humilior est quam
corpus ecclesie: innuit quanta humi-
litas debeat esse in clero sive
in prelato, iuxta illud: Quanto maior
es, humilia te in omnibus. ¶ Cancelli

vel quibus altare a ceteris dividitur. Separacionem
celestium significat a terrenis. De cancello
su' particulo chori invenitur dicetur
sub titulo de pictura. ¶ Stalli ad sedendum
in choro designant quod aliis corporis recrea-
dum est. quia quod caret alterna requie
durabile non est. ¶ Pulpitum in ecclesia
est vita perfectorum et dicitur quasi publi-
cum sive in loco publico constitutum
vel pie legitur in paralipomenon vi quod
Salomon fecit basim eneam ponens
eam in medio basilice stetit quod super
eam et extendens manum suam loque-
batur populo. dicit Esdras quod fecit gra-
dum ligneum ad loquendum in quo stans
super universum populum eminebat; ana-
logium etiam dicitur quia in eo verbum dei legitur
et enunciatur. logos enim grece verbum
latine dicitur. quod dicitur etiam ambo ab ambi-
biendo quia intrantem ambit et cingit;
de quo in quarta parte sub titulo de evan-
gelio dicetur. ¶ Horologium per quod
hore leguntur id est colliguntur significat
diligentiam quam sacerdotes in di-
cendis canonicis horis debito tempore
habere debent. iuxta illud septies in
die laudem dixi tibi. ¶ Tegule tecti
que imbrem a domo repellunt
sunt milites qui ecclesiam a paganis
et ab hostibus protegunt. ¶ Coclee quarum
exemplar sumitur a templo salomonis
sunt meatus intorti volute latentes
per quas archana cogitationum sin-
gulorum accipimus quas soli hii qui
ad celestia gradiuntur agnoscunt
¶ De gradibus per quos ad altare
ascenditur in sequenti titulo dicetur. ¶ Sacra-
rium sive locus in quo sacra re-
ponuntur sive in quo sacerdos sacris

Ambo

vestibus induitur. uterum sacratissime
marie significat in quo christus se sacra ve-
ste carnis vestivit. ¶ Sacerdos a lo-
co in quo vestibus induitur ad publi-
cum prodit. quia christus ex utero virginis
procedens in mundum venit. ¶ Locus
episcopi in ecclesia altior est. sicut in quarta
parte sub titulo de episcopo dicetur. ¶ Prope
altare etiam quod christum significat collocatur
piscina seu lavatorium id est christi
misericordia in qua manus lavantur. ad
notandum quod in baptismo et penitencia
pollutionum sordibus
diluimur. quod in veteri testamento
tractum est. legitur enim Exodi xxx
et xl. Moyses fecit labium eneum
cum basi sua in tabernaculo in quo
Aaron sacerdos et filii lavarent
accessuri ad altare ut in eo offe-
rent thymiamata. ¶ Lumen quod
in ecclesia accenditur christum significat iuxta
illud ego sum lux mundi in Johanne
viii. vel lumen ecclesie si-
gnificat apostolos et ceteros doctores
quorum doctrina fulget ecclesia ut
sol et luna. de quibus dominus ait
vos estis lux mundi id est bonorum
operum exemplo. unde ipse admonens
eos ait luceat lux vestra coram
hominibus. illuminatur autem etiam ex
precepto domini. unde in Exodo xxvii
precipe filiis Aaron ut offe-
rant oleum de arboribus olivarum
purissimum ut ardeat lucerna
in tabernaculo testimonii de quo in
sequenti parte sub titulo de a[...]o dicetur
fecit quod Moyses lucernas vii que
sunt septem dona spiritus sancti que in
nocte huius seculi tenebras nostre
cecitatis illustrant; que super candelabrum

ponitur quia requiescunt super eum spiritus
spiritus sapientie et intellectus spiritus consilii et
fortitudinis spiritus scientie et pietatis et spiritus timoris
domini quibus predicamus ceptis in dulce
cia pluralitas in ecclesia lucernarum plu
ralitate designat in fidelibus gratias
Crux triumphalis in plerisque locis
in medio ecclesie ponitur ad notandum
quod de medio corde redemptorem
nostrum diligimus qui iuxta Salomonem corpus
suum media caritate constravit propter
filias Ierusalem et ut omnes signum vic
torie videntes dicant Ave salus
totius seculi arbor salutifera et ne
unquam in nobis dilectio Dei oblivioni
tradatur qui ut servum redimeret
tradidit unicum filium quem crucifixum
imitemur. Crux autem in altum erigitur
per quod Christi victoria designatur de hoc
dicetur in v. de tractatu ascensionis agetur.
Ornatus ecclesie in tribus consistit
sicut de picturis dicetur. Claustrum
sicut ait Sicardus episcopus Cremonensis
in mitrali ab excubiis et custodiis
levitarum circa tabernaculum vel atrio
sacerdotum vel porticu Salomonis ad
templum sumpsit exordium precepit enim
dominus Moysi ut levitas in plebe in
medio tabernaculi numeraret sed constitueret
eos super tabernaculum testimonii
ad portandum et custodiendum et propter quod
dictum preceptum dominus Davit pingit
in istum clerici debent in ecclesia stare
a laycis segregati. Unde statuit co
rum magnitudinem quod post illa que ce
tellis dividitur et ab altari psalle
tibus tunc pateat clericis. Porro [sancti]
quod templum triumphantem designat ecclesiam [sic]
claustrum celeste scilicet paradisum ubi
erit cor unum et idem in Dei dilectione
et voluntate ubi omnia communia possi
debunt et quod quisque minus habebit [hic]

in se in alio se gaudebit habere quia Deus
erit omnia in omnibus ydeoque regulares uniu
untur in claustro degentes ad sonum
Dei surgunt et sclavia relinquentes
omnibus iuxta quem ducunt diversitas
autem officinarum et officiorum in claustro diver
sitas est mansionum tunc diversitate pre
miorum in regno celorum in domo patris mei
mansiones multe sunt dicit dominus.
Moraliter vero claustrum est mens contempla
tiva se recipit dum turba cogitationum
carnalium fugit et sola celestia me
ditatur. In hoc claustro sunt iiii^or la
tera scilicet contemptus sui contemptus mundi amor
proximi et amor Dei unum quodque latus
suum habet ordinem columpnarum contemptus
sui habet mentis humiliationem carnis afflic
tionem humilem sermonem et similia. Basis
omnium columpnarum est patientia. In hoc claustro
diversitas officinarum est diversitas
virtutum. Capitulum est cordis secretum
de hoc tunc alibi dicetur in v. parte sub t
de prima. Refectorium dilectio sancte me
ditationis. Cellarium sancta scriptura.
Dormitorium munda conscientia. Oratorium
vita immaculata. Ortus arborum et
herbarum congeries virtutum. Puteus aquarum
viventium irrigatio donorum que hic
sitim mitigat et in futuro penitus exti
guet. Sedes autem episcopales que
modo beati Petri dispositione sunt in singulis
civitatibus antiquitus constitute sunt di
cetur in prohemio scilicet partis non in memoriam
confessorum sed ad honorem apostolorum ac
etiam principue beate Marie virginis
martirum et principue beate Marie virginis
nec non de novo dedicari. Cetium
in ecclesia quemcumque ut ibi delictorum
venia postulatur [et] divinis laudibus
insistimus ut dicetur in prohemio v. partis
et ut ibi bona sine mala iudicia
audiamus et Dei cognitorum desistamus

z accipiamus z ut dominum corporis ibi ma-
neremus. ¶ Jn generali ecclesie mulieres
z viri seorsum stare debent ut dicit beda in ra-
tione consuetudine derivatum antique
primo, z inde fuit quod ioseph z et
maria puerum dereliquerunt cum ali-
um quem secum non videbant cum alio
esse putabant. Ratio autem divisionis est
quia caro viri z mulieris si propius accesse-
rit ad libidinem accendit. Unde cum ibi
peccata deflere debeamus necesse est tunc
eorum fomenta z delectationes carna-
les vitare. Masculi a meridionali par-
te in boreali seu in aquilonari parte
maneant. ut ostendatur firmiores sanctos
debere stare contra maiores huius seculi temp-
tationes infirmiores vero contra minores
seu fortiores firmioresque sexum in
apertiori loco consistere debere. Cum secundum
apostolum fidelis est deus qui non
patietur nos temptari supra id quod po-
testis sustinere. ad hoc etiam pertinet
quod iohannes vidit angelum fortem
qui posuit pedem suum dextrum
super mare, nam z fortiora membra
super maioribus periculis opponuntur. Quidam
alios vero viri in parte anteriori mulieres
in posteriori maneant, quia vir caput
est mulieris ut dicit apostolus. ¶ Jam aliter
quod velato capite in ecclesia debet esse
quia non est ymago dei z quia per illam
prevaricatio inchoata est ut dicit magister in
ecclesia propter reverentiam sacerdotis qui
est vicarius christi coram quo tamen coram
iudice propter reatum originis habeat
caput velatum non liberum. Nec propter
eandem reverentiam habet permittitur loqui
in ecclesia coram eo, olim ut viri et mulieres
coram se intuentes aspiciebant
in ecclesia nudo capite crinibus glauci-
tes quod inhonestum erat. ¶ Secundo
locutio in ecclesia prohibita sit apostolus

ostendit dicens loquentes vobis met
ipsis in psalmis z ympnis z canticis spiritu-
alibus. unde ibi a verbis superfluis
abstinendum est. unde illud Crisostomi
Quando ad regiam ingressus fueris
z in ecclesia te componas, angeli circum-
assunt quia domus dei plena est virtu-
tibus incorporeis. z ideo admonuisse
z angelus ad Josue solve calcia-
mentum de pedibus tuis, locus enim
in quo stas sanctus est. Ultimo notan-
dum est quod ecclesia consecrata reos
fugientes ad se confugientes qui in
illa vel contra illa non deliquerunt
defendit. ne mortem patiantur aut
membra. unde legitur quod ioab in taber-
naculum fugit z cornu altaris
apprehendit. Adhuc etiam privilegiis non
consecrata in qua divina officia
celebrantur. ¶ Corpus autem christi cum talibus
superinductum eos non defendit. nec
confugientes ad illud tum quia hoc
privilegium ecclesie concessum est quia non
est ad alia pertrahendum tum quia
illud est cibus anime non corporis. unde
animam liberat z non corpus. Ecclesie
tribus de causis de loco ad locum
mutantur. primo propter necessitatem perse-
cutorum. secundo propter difficultatem locorum
tertio propter aeris intemperiem tertio
cum malorum societate gravantur
z tunc cum consilio pape vel episcopi. ¶ Sacer-
dotem in ecclesia signo crucis se
muniat dicitur in prefatione vel ... de
altari

Altare in ecclesia ...
tura fit prout invenimus
de dedicatione dicitur. ...
fuit est quod noe primus deinde
abraham ysaac z iacob altaria
edificasse leguntur. quod non aliud

qua lapides erecti intelligitur. sic quos
sacrificia mactabat. que supposito
igne cremabat. Moyses etiam fecit
altare de lignis sethim et dicitur altare
thymiamatis quod vestivit auro
purissimo prout legitur Exo. xxv. et
xxvii. et xxxix c. ii. etiam ponit figuram
utriusque altaris Salomon quod sicut le-
gitur iii regum vii c. ipse fecit altare
aureum fabricavit. ab hiis quidem
antiquis patribus altaria modernorum
sumpserunt exordium que in forma
quadra eriguntur quorum quedam
unius sunt lapidis quedam ex pluribus
lapidibus componuntur. Et sepe altaria
tamen aliquotiens in diffinitione inve-
niuntur ut est tria altare quam
altaris vel altarium dicitur in quo sa-
cerdotes incensum adolebant. ara
vero quasi area i. plena vel abundanter
dicitur quia in ea sacrificia ardebant. ¶ Et
nota quod multiplex in scripturis legitur al-
tare scilicet superius et inferius interius
et exterius quorum etiam quodlibet duplex
est. altare superius est deus trinitas
de quo legitur non ascendes ad al-
tare meum per gradus. et altare superius
etiam triumphans de quo dicitur tunc in-
ponent super altare tuum vitulos.
Altare vero inferius est ecclesia militans
de quo legitur si altare lapideum
feceris michi non edificabis illud
de sectis lapidibus. Est etiam al-
tare inferius mensa templi de qua
dicitur constituite diem solempnem
in condensis usque ad cornu altaris.
et in iii reg. vii dicitur quod Salomon fecit
altare aureum. Altare vero interius
est cor mundum prout infra dicetur. Est
etiam altare interius fides incar-
nacionis de qua in dicitur in Exo.

altare de terra facietis michi. Altare autem
exterius est ara crucis hoc est altare ho-
locausti super quo cremabatur sacrificium
vespertinum vel in cruce misse dicitur iube
hec in sublime altare tuum perferri. et
altare etiam exterius sunt cetera sacramenta ecclesie
de quibus scriptum est altaria tua domine
virtutum etc. ¶ Quintum altare est morti-
ficacio nostra seu cor mundum in quo car-
nales motus fideles spiritus sancti igne consu-
muntur. sic altare etiam sunt cetera spirituales
[illegible] cuius cornua significant iiii^or Christi
plagas per quas etiam dilatantur. tunc
significat Christum sine quo nullum munus acce-
ptabile patri offertur. Unde etiam solet
ad pictas crucis dirige presbiter quarto
super corpus domini prout in parte vi. subdere de
passione dicetur. quarto significat mensam
in qua cum discipulis comedit Christus [illegible]
Sane legitur in Exo. quod in archa te-
stamenti sive testimonii reposita
est testificacio i. tabule in quibus scrip-
ta erant testimonia legis et quod ibi reposita
testimonia deo possit et hec in testificacionem
per legem naturalem in cordibus scriptam
suscitavit in scriptis reponi etiam
est ibi urna aurea plena manna
in testificacionem quod panem dedisset
filiis Israel de celo et virga Aaron
in testimonium quod omnis potestas a domino
deo est et deuteronomius in testimonium
pacti quod dixerunt omnia que
dixit nobis dominus faciemus et ob hoc
dicta est archa testimonii vel testi-
monii ob hoc etiam dictum est tabernaculum te-
stimonii. Super archam vero factum est
propiciatorium de quo dicetur in prohe-
mio partis in cuius regi imitatur
in quibusdam ecclesiis super altare collo-
catur archa seu thabernaculum

ordinatio
nota quod est
archa te-
stamenti

in quo corpus domini et reliquie reponuntur. Precepit eciam dominus ut candelabrum ductile Exodi xxv et preciosissimo Exodi xxv. Legitur in iii Regum c. viii quod in archa federis aliud non est nisi due tabule lapidee quas posuerat in ea moyses in oreb quando pepigit fedus dominus cum filiis israel cum egrederentur de terra egipti. Et nota quod tempore silvestri pape constantinus imperator construxit basilicam lateranensem in qua posuit archam testamenti quam titus imperator apportaverat de iherusalem et candelabrum aureum cum vii infusoriis lucernis. In qua archa sunt hec anuli et virge aaron tabule testamenti virga aaron manna panes ordeacei urna aurea vestis inconsutilis et arundo et vestimentum iohannis baptiste et forfices cum quibus tonsus fuit sanctus iohannes ewangelista. Tamen homo sibi altare mensam candelabrum et archam templum dei est oportet sicut quidam habere altare habet ut recte offerat et recte dividat. Altare est cor nostrum in quo debemus offerre ut in Exodo precepit dominus in altari offerri holocaustum quod de corde debent procedere opera que caritatis necessaria holocaustum dicitur ab holon quod est totum et cauma quod est incendium. Ut holocaustum quod totum in corde incensa est ut in Christo igitur altari debemus recte offerre et recte dividere. Recte offerimus quod bonum quod cogitamus ad perfectionem perducimus. Sed non recte dividimus si non discernimus illud faciamus quia sepe putat homo facere bonum et facit malum et sepe facit bonum et in alia parte facit malum et ita ipse edificat et ipse destruit. Sed tunc recte dividimus quod bonum quod facimus non nobis sed soli deo attribuimus et confitemur. Quod oportet homines habere ut inde paces

ubi dicit sumat procesum sacram scripturam id est religiosam de qua pes pasti in conspectu meo mensam adversus eos qui tribulant me id est dedisti mihi scripturam contra temptacionem demoniacam. Oportet ut habeat sanguinem in mense reponamus ut panes ubi dicit inde sumamus per desertum huius panis dicat ieremias parvuli pecierunt panem et non erat qui frangeret eis. Oportet eciam eum habere candelabrum ut bonis operibus luceat. Candelabrum quorum illuminatus est opus bonum quod alios per bonum exemplum accendit. De quo dicit nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio sed super candelabrum. Lucerna mistice verbum dei est bona intencio quod ipse dicit lucerna est oculus tuus. Oculus vero est intencio. Non debemus igitur ponere lucernam sub modio sed super candelabrum quia si habemus bonam intencionem non debemus abscondere sed bonis operibus aliis in lucem et exemplum manifestare. Oportet eciam eum habere archam ipse dicit nisi accedo archa igitur potest dici disciplina vel regularis vita per que continua a nobis accenat. In archa continetur virga tabula et manna quod in regulari vita debet esse virga correctionis ut carnem castiget et tabula dilectionis ut deum diligat. In tabulis enim scripta sunt mandata que pertinent ad dilectionem dei. Debet eciam ibi esse manna divine perlibacionis ut quam suavis est deus gustemus et videamus quia bona est negociacio eius mistice. Illud proverbiorum de muliere forti gustavit et vidit quia bona est. Ut igitur templum dei simus habeamus in nobis altare per oblacionem ne apparemus in conspectu dei vacui mistice illud Exodi non apparebis

altar[e]

Ps

in conspectu dei tui narrantes ne sanguinem
perfectionem ne deficiamus in via quia
levium mundo illud evangelii si dimise-
ro eos ieiunos deficient in via. Can-
delabris personam operationum ne simus
otiosi in mundo illud Eccl. multam mali-
ciam docuit ociositas, et contra hanc signi-
ficat filii belial, id est absque iugo, id est disci-
plinati, disciplina eius natura est. Unde
illud Ps. apprehendite disciplinam
nequando irascatur dominus etc. De hiis candelabris
et aliis altaris ornamentis in sequenti
tractatu dicetur. ¶ Hoc altare ille edificant
qui cor suum vel humilitate aliisque
virtutibus coornant. Unde Gregorius qui
virtutes sine humilitate congregat
quasi qui pulverem in ventum portat.
Per altare etiam cor nostrum intelligitur ut
Extra de altaris dedicatione legitur
quod est in medio cordis sic altare
in medio esse de quo altari iubet
dominus in Levitico ignis in altari meo
semper ardebit. Ignis est caritas. Altare
est cor nostrum mundum. Ignis semper
ardebit in altari quia caritas semper
fervebit in corde meo. Unde Salomon
in canticis canticorum aque multe non
potuerunt extinguere caritatem quia ei semper
ardet extingui non potest. Unde Gregorius super
Ezechielem agitur die lectionis in conspectu
omnibus seu in quadam specialiter adoren-
tur altare quia reliquie cogita-
tionum die festi agitur et dehinc
apostolus excellenciorem viam nobis
demonstrat. Excellenciorem viam dixit
caritatem quia ipsa est super omnes
virtutes et quemcumque separata ab omnibus
virtutibus. Hoc est verbum abbrevi-
atum quod facit dominus super terram quia a
deo breve est ut dicitur: habe ca-
ritatem et fac quod vis. Quia in hiis
namque duobus mandatis tota
lex pendet et prophete vel ab

altare uniuscuiusque anime in qua quoque
edificat dominus ex lapidibus vivis scilicet ex
virtutibus variis et diversis. ¶ Porro
linthea munda alba quibus operitur
altare carnem sive humanitatem sal-
vatoris designat que multo labore
candidatur sicut Christus caro ex terra
concepta certa per multas tribulationes
ad resurrectionem et ad candorem leti-
cie in immortalitatis pervenit. De quo
filius exultat patri dicens conscidi-
sti saccum meum et circumdedisti me
leticia. Altare quoque vestitur cum anima in
mortali et in incorruptibili corpore
induitur. Rursus albis et mundis pan-
nis operitur altare cum cor mundum
bonis operibus adornatur. Unde Apoc.
in vestimentis albis induare ne ap-
pareat confusio nuditatis tue. Et
Salomon omni tempore vestimenta tua
sint candida, id est opera sint munda
modicum cum presset accedenti
ad altare summa dignitate et infima
vita sine virtutibus h. monstruosa
res est sedes prima et vita ima
gradus summus et status infimus in gradus
auctoritas et in stabilitas etc. Palla
vero serica super altare posita fuit
sicut dicetur in tractatu sequenti. Principium
et finis misse fiunt in dextra parte
altaris, medium in sinistra parte in
sinistra parte sub t. de ministerio ne
sacerdotis dicetur. Antiqua altaria
gemina fiebant propter illud quod
legitur Ezech. xliii quod in altari dei
fossa erat etc. quod ne holo-
causta super posita neque disper-
gerentur. De etiam in c. xl quod altare
erat in reflexu in chesetty penitu
¶ Principium et finis misse fiunt
in dextra parte altaris, medium

[Margin notes: "S[ed] q[uere] di omnib[us]"; "Nota q[ue]re in missa c. viii"; "altare vestitu[m]"; "dicitur"; "in sacri[fi]cium ... consecrata est ... altare ... sunt"; "ex x c. i"; "per"]

in sinistra parte in capitulo partis sequentis de
ministris et sacerdotibus dicetur. Ceterum gradus
quibus ad altare ascenditur specialiter
demonstrant apostolos et martires Christi
qui ob eius amorem sanguinem suum
fuderunt. Sponsa in canticis amoris no-
tat ascensum purpureum. Exprimunt
etiam xv virtutes que signantur per xv gra-
dus quibus ascendebatur in templum Salo-
monis et apparet in xv psalmis graduum de-
monstrantur. Quas beatus vir ascensio-
nes in corde suo disposuit. Haec sicut
lxxxviii di. c. i — scala quam vidit Iacob cuius cacumen
celos tangebat, per hos gradus gradus com-
petentes virtutum gradus intelliguntur
quibus ad altare, id est Christum, ascenditur. Unde
illud psalmi: Et ambulabunt de virtute
in virtutem, et nos per singulos gradus incedentes
proficiamus. Legitur xx in Exodo:
Non ascendes ad altare meum per gradus
ne reveletur turpitudo tua. Non-
dum enim forte antiqui feminalibus (femoralibus)
xxvi q. vi — utebantur. Iugat Theodorus Cantuarien-
sis, quod clericus tamen de laicis in altaribus
ponere altare vel ymaginem et co-
nes vestibus vel linteis vestem vel
spinis attingeres vel circa linearia
contingentes deponantur. Sed si certa
sua mitre suis indebite spoliantur hec
tamen incisionibus facere licet, quos dominus
quadragesimo et in passione domini in signum
tristicie altaria denudantur, quod tamen
hodie generaliter reprobatur. Lugdunensis ecclesia de-
nudat altaria que preposuit et per-
manet, quia revelantibus homines
construunt reprobant. Omnino de pictu-
ris et cortinis et ornamentis ecclesie.

Picture et ornamenta in ecclesia
sunt laicorum lectiones et scripture.
Unde Gregorius: Aliud est picturam
adorare, aliud per picture historiam
quid sit adorandum addiscere. Nam quod

legentibus scriptura, hoc ydiotis cernen-
tibus prestat pictura, quia in ipsa igno-
rantes vident quid sequi debeant,
in ipsa legunt qui litteras nesciunt.
Sane Caldei ignem adorant et co-
gunt alios idem facere, alia ydola co-
burentes. Pagani vero ymagi-
nes seu ycomas et ydola ado-
rant. Quia Sarraceni non faciunt quia
ymagines nec habere nec videre
volunt, moti in xx Exodi verbo illo: Non facies
tibi omnem similitudinem eorum que in
celo vel in terra vel in aquis vel sub terra
sunt. Exo. xx c. et xxxiiii et in aliis locis
que stulti facerent nos vel super hec
increpantes, sed nos illas non ado-
ramus nec deos appellamus
nec spem salutis in eis ponimus,
quia hoc esset ydolatria, sed ad me-
moriam et recordationem rerum
olim gestarum eas veneramur.
Unde versus: Effigiem Christi qui transis
pronus honora; non tamen effigiem sed
quod designat adora. Esse deum
ratione caret cui contulit esse
materialis lapis effigiale ma-
nibus. Nec deus est nec homo
presens quam cernis ymago, sed deus
est et homo quem sacra figurat
ymago. Greci etiam utuntur
ymaginibus, pingentes illas
ut dicitur solum ab umbilico super-
ius, ut omnis stulte co-
gitationis occasio tollatur. Nullam
etiam faciunt sculptilem yma-
ginem propter quod legitur Exo. xx c.:
Non facies sculptile neque y-
maginem. Et Levitici xxvi c.:
Non facietis ydolum neque sculp-
tile neque ymagines. Et Deut.
iiii c.: Ne forte decepti
faciatis vobis sculpta similitudines

Marginal notes (left margin): Exo. xx; de co. di. i; xxvi q. vi; de cons. di. i; si canonica; ii q. di. i; plac.

Item non facietis vobis deos aureos et argenteos. Item propheta: simulacra gentium argentum et aurum opera manuum hominum; similes illis fiant qui faciunt ea et omnes qui confidunt in eis. Confundantur omnes qui adorant sculptilia et qui gloriantur in simulacris suis. Item Moyses ait populo Israel: ne forte errore deceptus adores ea que creavit dominus deus tuus. Hic eciam est quod serpentem eneum quem Moyses erexit Ezechias rex confregit, quia populus illi contra legis preceptum thimiamata adolebat in censum [illegible] itaque auctibus et similibus reputatur minus ymaginum usus nisi eius exemplis. Scimus quia ydolum nichil est in mundo et nullus deus nisi unus, possent namque simplices et infirmi primum et in desertum usum facile ad ydolatriam trahi, ut patet supra exemplis. Item ydolis natura non est respectus quam creature dei in odium facte sunt et in temptacionem anime hominum et in muscipulam pedibus insipientium. Modernum vero uti picturis ad representandum mala vitanda et bona imitanda reprehensibile non est. Unde dominus ad Ezech. viii: Ingredere et vide abhominaciones pessimas quas isti faciunt. Et ingressus vidit omnem similitudinem reptilium et animalium et abhominacionem et universa ydola domus Israel depicta in pariete. Nec preterit hoc exponens in pastorali libro ii c. xxx dicit: dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, quasi in corde depingitur quod ficticiis ymaginibus deliberando cogitatur. Unde persuadendum [illegible]

Ezechiele dicitur: sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo civitatem Ierusalem. Si autem quod dictum est ymagines sunt laicorum libri obiciat illud [illegible] habent Moysen et prophetas, audiant eos. De hoc eciam dicetur in iiii parte sub titulo particula canonis super verbo sumptus. Concilium Agathense in lxxxiiii picturas in ecclesia fieri et quod colitur et adoratur in parietibus depingi vetat. Gregorius dicit quod picturas non licet frangere ea occasione quod adorari non debent. Pictura namque plus nos movet animum quam scriptura; per picturam quidem res gesta ante oculos ponitur, quasi in presenti geri videtur, sed per scripturam res gesta quasi per auditum, qui minus animum movet, ad memoriam revocatur. — de con. di. iii. placuit; de con. di. iii. perlatum; de con. di. ii. venerabilem

Hic eciam est quod in ecclesia non tantum veneracio exhibemus libris quantum ymaginibus et picturis. ¶ Picturarum sive ymaginum alie sunt super ecclesiam, ut gallus vel aquila; alie extra ecclesiam sunt foris in fronte ecclesie, ut bos et leo; alie intra, ut yconie et sculpture et statue et diversa picturarum et scripturarum genera, que vel in vestibus vel in parietibus vel in vitrealibus depinguntur. De quorum aliquibus subtractatu de ecclesia dicitur. Preparatio tabernaculo Moysi et templo Salomonis scriptum est: sculpsit eum Moyses, sculpsit et pinxit, et Salomon celaturis et picturis ornavit. ¶ Quandoque autem salvatoris ymago tribus modis convenienter in ecclesia depingitur, scilicet aut ut residens in throno, aut ut pendens in crucis patibulo, aut ut residens in matris gremio; quia vero Johannes baptista Christum

digito demonstrat dicens ecce agnus dei. Io quidam depingebat xpum sub specie agni quia tunc umbra fuerunt et spe(cies) ueritas est. Dicit adrianus papa capitulo in sexta synodo pingere debemus non cum agnus dei in cruce principaliter depingi debet sed homo de picto non obest agnum in parte inferiori uel posteriori depingi cum ipse sit verus agnus qui tollit peccata mundi. Aliquando et alys modis saluatoris ymago depingitur propter diuersas significationes nam picta in presepio reminiscimur natiuitatis. depicta in matris gremio puerilis etatis. picta uel sculpta in cruce passionis et quandoque in ipsa cruce sol et luna qui eclipsim patitur depingitur. de picta uero in scalas ascensum ascensionem. picta ut residens in throno seu in solio excelso potestatem indicat maiestatem et potestatem q. d. data est ei omnis potestas in celo et in terra. unde illud vidi dominum sedentem etc. i. dei filium super angelos regnantem unde illud qui sedes super cherubin. quandoque uero pingitur sicut uiderunt eum moyses et aaron nadab et abiu sed super montem et sub pedibus eius quasi opus saphirinum et quasi celum serenum. Et quandoque sicut lucas tunc uidebunt filium hominis uenientem in nube cum potestate magna et maiestate. Et ei quandoque circumquaque pinguntur angeli qui ei seruiunt et assistunt et depinguntur cum vi alis sed ysaias dicentes seraphin stabant super illud vi ale uni et

vi ale alteri duabus uelabant faciem eius duabus pedes (vel et duabus) uolabant faciem eius duabus depinguntur et angeli tunc in etate iuuenili floretis nunquam enim senescunt quandoque etiam depingitur archangelus michael dracone subpeditans unde illud io. factum est prelium in celo michael cum dracone pugnabat. que pugna est dissidium angelorum confirmatio bonorum et ruina malorum aut in puncti ecclesie persecutio fidelium. quandoque etiam depinguntur xxiiii seniores sed visionem ipsius io. in vestibus albis et coronis aureis per quos signantur veteris et noue legis doctores qui sunt xii propter fidem trinitatis quam annuntiant per iiii mundi climata aut xxiiii propter opera et obseruantiam euangeliorum sed lapides adduntur dona spiritualia putantur sed ymag vitrea bapt in multis quandoque etiam depinguntur iiii animalia sed visionem ezechiel et euangelia iohannis facies hominis et facies leonis a dextris facies bouis a sinistris et facies aquile desuper ipsorum iiii. hy sunt iiii euangeliste unum pingunt cum libris in pedibus quia que verbis et scripta docuerunt mente et opere impleuerunt. Matheus figuram sortitur humanam marcus figuram tenet leonis hii ponuntur a dextris quia in natiuitate et resurrectione fuerunt omnium letantia generalis nam in pascha et ad matutinum letantia

lucas vero vitulus eo quod a zacharia
sacerdote inchoavit et christi passionem
et hostiam specialiter pertractat vitulus
quod est animal sacerdotum sacrificiis
aptum comparatur etiam vitulo propter duo
cornua quia duo continens testamenta propter
maiorem pedum ungulas quia maiorem
evangeliorum summas prosequitur et figurat
christum qui fuit pro nobis vitulus im
molatus ideo quod ponitur a sinistris
quia mors christi fuit apostolis tristis
de hoc et qualibus verbis marcus de
pingi debet in vii parte sub titulo de evan
gelistis dicetur johannes etiam
figuratur aquila quia ad altissima
provolans ait in principio erat verbum
hic quod significat christum qui tamquam iuvenctus
ut aquila renovatur quia resur
gens a mortuis floret et in celum a
scendit hic tamen non minus superius ce
depingitur quia ascensionem designat
et verbum apud deum pronunciat Et cum
pro libris ipsorum aliud habet maiores
facies et maiores alas qualiter po
ssunt depingi dicetur in vii parte
sub titulo de evangelistis etiam largius
de hoc agetur quandoque etiam circumpin
guntur vel porrigis superpinguntur apostoli
qui fuerunt testes eius verbo et ope
usque ad ultimum libere et pinguntur tincti
quasi nazarei sed lex eius fuit
nazareorum ut capite sou separa
tionis ... vita hominis novacula
non transiret super caput eorum
pinguntur etiam quandoque sub forma
xii ovium quia tamquam vidertes omni
si fuit propter deum Et xii tribus
israel sub forma duodecim ovium
depinguntur quandoque in plebs

vel parietes oves circa sedem maie
statis pinguntur Et tunc aliud figurat
videlicet illud Math. xxv. in fine cum ve
nerit filius hominis in maiestate sua
tunc sedebit super sedem maiestatis
sue statuet oves ad dexteram suam
et edos a sinistris quamvis bartholomeus
et andreas apostoli depingi debent
in vii parte sub eorum festis dicetur et ad
vero quod patriarche pinguntur cum ro
tulis in manibus quando vero apostoli cum
libris et quidam cum rotulis neque quia
ante christi adventum fides figurative
ostendebatur que ad multa in se impli
cita erat adeo unde et patriarche
et prophete pinguntur cum rotulis per quos
quasi quedam imperfecta cognitio desi
gnatur quia vero apostoli a christo perfecte edocti
sunt ideo libri per quos designatur
perfecta cognitio uti possunt Et quia
quidam illorum que dicerunt ad
plenum in scriptis redegerunt
doctrinam aliorum ideo competenter tamquam doctores cum libris
in manibus depinguntur sicut paulus
evangeliste petrus jacobus et judas
alii vero qui vel stabile seu ab ecclesia
approbatum scripserunt non cum libris
sed cum rotulis in signum sue predicationis
pinguntur Unde apostolus ad ephe
sios quosdam dedit apostolos quosdam
prophetas alios evangelistas alios
pastores et doctores in opus ministerii
Et in divina maiestatis depinguntur
quandoque cum libro clauso in manibus
quia nemo inventus est dignus aperire
librum illum nisi leo de tribu iuda
et quandoque cum libro aperto ut in illo
quisque legat quod ipse est lux mundi
et via et veritas et vita et liber vite
pingitur etiam paulus ad dexteram et petrus

petrus
paulus

A sinistra salvatoris pingitur dicentes
in vii parte sub de evangelistis. Johan-
nes baptista quandoque pingitur ut heremita.
Martires cum eculeis ut laurencius
in craticula, stephanus cum lapidibus et quandoque
cum palmis que victoriam significant iuxta
illud: iustus ut palma florebit; vel
sicut palma vincit sic corpus meum victo-
ria vincet. Unde est quod qui de ierosolimis
venerunt palmas in manibus
ferunt in signum quod illi regi militarunt
qui eos solis cum palmis honorifice
receptus est et per quem modum ibidem
cum dyabolo pugnans victor extitit
et celi palacium cum angelis triumphans
introivit. Unde iusti cum palma flore-
bunt et sicut stelle fulgebunt. Con-
fessores pinguntur cum suis insigniis
ut episcopi mitrati, abbates capuciati
et quandoque cum liliis que castitatem
significant. Doctores cum libris in manibus,
virgines secundum evangelium cum lampadi-
bus. Paulus cum libro et ense, cum miles
vel quasi ...
conversio Pauli ostenditur a patrum
storum ymagines quandoque in pectoribus
ecclesie, quandoque in posteriori tabula altaris,
quandoque in vestibus sacris et aliis locis
variis pinguntur, ut illorum actu
et sanctitatem vigent non in dextera vel
in utilia meditentur. Unde in Exo-
do ... ut in ...
pectore rationale iudicii vittis li-
gatibus imprimatur, quibus sacerdotale
cor nequaquam fluxe cogitaciones possi-
deat, sed ratio sola constringat. Nequaquam
rationali vigilat. Gregorius xxiii patriar-
charum nomina describi iubentur
ne per asceptas partes sibi in pectore
fixit est antiquorum vitam sine
intermissione cogitare. Tunc autem sa-
cerdos in reprehensibiliter graditur
cum oculos priorum precedencium in defunctorum
cum sanctorum vestigia sine cessatione
considerat et illicitas cogitationes
deprimit ne extra ordinis limitem
operis pede tendat. ¶ Considerandum
est quod ihesus Christus coronatus depingitur,
quasi diceret: egredimini filie syon et videte
regem salomonem in dyademate
quo coronavit eum mater sua. Sunt
cuius Christus coronatus est, primo
a matre corona misericordie in die concep-
tionis, que corona duplex est, scilicet
naturalis et gratuita, ideo et dyadema
vocatur. Quia est duplex corona. Secundo
a noverca corona miserie in die passi-
onis. Tercio a patre corona glorie in die
resurrectionis. Ps. gloria et honore coronasti eum
domine. Quarto coronabitur a familia
corona potentie in die ultime revela-
tionis. Veniet enim cum senato-
ribus terre iudicare orbem terre
in equitate. Sic et omnes sancti coronati
pinguntur, quasi diceret: filie ierusalem venite
et videte martires cum coronis qui-
bus coronavit eos dominus. Et in
libro sapientie: iusti accipient regnum
decoris et dyadema speciei de manu
domini. Corona autem huiusmodi depingitur
in formam scuti rotundi, quia sancti divina pro-
tectione divina fruuntur. Unde cantant
gratulabundi: Domine ut scuto bone
voluntatis coronasti nos. Verumptamen
corona prelatorum per parvas figuras aliorum
coronis distinguntur, quia per parvas
vexillum crucis glorificationem
et nobis meruit acceptabilitate
liberacionem a vite servitute. Cum vero
aliquis prelatus vel sanctus vivens pi-
gitur, non in formam scuti scuti rotundi

(left margin) cum libro quasi doctor, cum ense quasi miles

(left margin) Gregorius in pastoralis

(right margin) mitne

dorsalia
tapetia
substratoria
banchalia in choro

sed quandoque tota ipsa depingitur ut in ministerio cardinalibus virtutibus insignita monstretur prout in legenda beati gregorii legitur. ¶ Rursus quandoque in celis paradisus depingitur ut aspectores ad celestis remunerationis premiorum alliciat et quandoque infernus ut eos a formidine penarum terreat. quandoque flores et arbores cum fructibus ad representandum fructum bonorum operum ex virtutum radicibus prodeuntem picturarum autem varietas virtutum varietatem designat. alii enim datur per spiritum sermo sapientie alii sermo scientie etc. virtutes in membris ipsius depinguntur ut exultent et mutent. Rursus pallatium quoque et laquearia que sunt ad decorem domus simpliciores christi famulos intelligunt qui ecclesiam non doctrina sed solis virtutibus ornant. Ectypis sculpture prominentes depicti esse dicuntur cum virtutes fidelibus in tantam consuetudinem deveniunt ut eis naturaliter inserte videantur multiplicibusque earum operibus exerceant. ¶ Zodiacus vero qualiter depingitur dicetur in quarta parte sub titulo de tempore adventus quo potissimum pingitur. in vii parte sub titulo de psalmis dicetur. anni vero et xii signa et menses qualiter depinguntur dicetur in principio octave partis et in de tempore. sed et diverse historie tam novi quam veteris testamenti pro voluntate pictorum depinguntur nam pictoribus atque poetis quodlibet audendi semper fuit equa potestas. ¶ Porro ornamenta ecclesie in tribus consistit scilicet in ornatu ecclesie chori et altaris. ornatus ecclesie consistit in aulaeis et cortinis et palliis sericis purpureis et ceteris. ornatus chori in dorsalibus tapetis substratoriis et banchalibus. dorsalia sunt panni in choro pendentes a dorso clericorum. substratoria que pedibus substernuntur. tapeta etiam sunt panni qui pedibus substernuntur ad significandum pedum et perpetue pedibus eorum qui mundana pedibus calcare voluit [illegible]. Banchalia sunt panni qui super scamna vel bancos in choro ponuntur. altaris vero ornatus consistit in capsis in palliis in phylacteriis in candelabris in crucibus in aurifrisio in vexillis in codicibus in velaminibus et cortinis. Et nota quod capsa in qua hostie consecrate conservantur significat corpus virginis gloriose de qua dicitur in psalmo surge domine in requiem tuam tu et archa sanctificationis tue que quandoque est de ligno quandoque de ebore candido quandoque de argento quandoque de auro quandoque de cristallo et secundum naturas has proprietates varias ipsius corporis christi exprimunt dignitates. Rursus capsa ipsa continens hostias consecratas sive non consecratas designat memoriam humanam. denique homo ingrate recordari [illegible] acceptorum beneficiorum dei tam temporalium que per hostias non consecratas quam spiritualium que per consecratas designantur quod signatum est in urna in qua deus iussit manna reponi quod significabat temporale ut per temporale futurum sacramentum spirituale perciperet et ipsum in memoriale serviantur in futuris.

phylacteria
crucibus

capsa

gnatões sicut legi͛ i exo· ca° ps͛e at
sup altare q͛ est xp̄c ponitur apli
⁊ martires psalle vero ⁊ vestes sunt co
nfessores ul omnes sci de quibus p̄pha
ait ad dnm hys sicut vestimento
vestiret de hoc dictu e i t sequenti
¶ Alludunt e philatin aliud phi
latia philatin est cartula i qua
x· precepta scribunt͛ huius cartula
solebant pharisei uti se i signum
religionis portare unde i ewangelio
dilatant philatia sua ⁊ c͛ ⁊ d͛ phi
latin aphilatre q͛ est custodire
⁊ thorat q͛ e lex philatin vero est
vasculum de argento ul auro uel
cristallo ul ebore ⁊ huius i q͛· sanctorum
cineres ul reliquie reconduntur· Cu
ei eidem fideles tunicas no
tarent pro eo q͛ cineres ipsos fuabat
contra eius derisione statutum fuit
i ecclesia ut honorifice ⁊ i preciosis
vasculis fuarent͛ q͛ nomine co
henso est aphilatre q͛ e fuare
⁊ tio q͛ est extremitas q͛ ibi
ad [de] extremitate corporis sanctorum
putu deus dentes ul digiti ul aliq
tale fuant͛ ¶ Sup altare etiam
i quibusdam ecclesiis collocat͛ thabez
nacula de quo sb t d altari dicitur
¶ Inter cibus altare duo sint can
delabra constituta ad significandum
gaudium duorum populorum de xpi na
tivitate letantium qui candelabra
mediante cruce [sacre] faculas ferunt
accensas angelus enim i q͛ pasto
ribus annuncio nob gaudium q͛
erit omni populo quia natus e n· h· s·
m· hic est verus ysaac q͛ risus
interpretatur lumen autem candelabri fi
des est populi na admonitione ppha

mox ppha Surge illuminare ierlm
quia venit lumen tuum ⁊ gloria dni
s· o· e· ad populum vero gentilem dicit
populus gentium qui ambulabat in tenebris vi
dit lucem i dno vel i ortu xpi no
va stella magis apparuit sed va
ticinium balaam oritur mox stella
ex iacob ⁊ consurget virga de israel
de hoc etiam dictum est i t de aloni
¶ Emunctoria seu forcipes ad
emungendum licinia sunt verba di
vina quibus literas legis amputamus
⁊ lucentem spiritum revelamus unde
illud [m] vetustissima veterum come
detis ⁊ novis superveniecibus
vetera abiicietis· vasa i quibus emuncta
licinia extinguntur sunt corda fi
delium que ob servantia legalem
ad literam admittunt Rursus
forcipes quorum geminus dente
componitur i quibus sunt predicato
res qui nos consonis utriusque [testati]
paginis i struunt ⁊ moribus
componentes ad caritatem accendunt
¶ Cantara vero i vasa sua capalis
amplitudinis i fundo ⁊ ideo ad
calefaciendum sunt sed illi doctores
thezaurum cordis no celant sed
eo quod proferunt nova ⁊ vetera lucerna
quod non ponunt sub modio sed
sup candelabrum ut luceat qui sunt
i domo dni lumine ⁊ calore acci
piant spiritus sancti ¶ Crux quoque sup
altare ponenda est ⁊ ea inde
tollit baiulus crucis i quo re
colitur q͛ cruce dex hinc sub
latam tulit simus cyrenensis
sed duo candelabra crux i al
tari media collocatur· quia inter
duos populos xpc i ecclesia medi
ator consistit ipse enim e lapis

phylac i custodire

anglare qui fecit utraque unum ad
quam pastores audita et magi ab
oriente venerunt dehinc alt[are] dicetur
in psalmo iniquitatis et sub t de accessi-
sane ad altare ¶ Item per altaris
sindones ministerio ornatur unde
illud exo. xxvi. et xxviij. Con-
strues in altare fines ... illi cor-
nua per quinque seu cubitum altum
iiij^or digitis necesse altare quod
significat cor hominis in quo sacrificium
ne fidei per quatuor offertur deo et tunc
ministrum geruntur bone operis
significat que sunt iiij ornare
debemus ut lectis linteaminibus altare
significat xpistum et tunc pannus
ministrum congrue ornamentum cari-
tatis designatur sicut caritas
preeminet omnibus metallis sic
Exiij d duo et caritas ceteris virtutibus unde apostolus
ad cor. i. maior autem horum est cari-
tas fratrem cum neque sit ministe-
rio caritatis ornare debemus
ut pretiosissimus xpistus ... ponere
¶ Vexilla etiam super altare eri-
guntur ut triumphus xpisti ... iugiter
etiam memoretur per que et nos de
inimico triumphare speramus. Codex
etiam evangeliorum super illud ad
aptatur eo quod evangelium a lapide
id est xpisto sit editum et ipsi petra
habeat testimonium qui quidem ... ut tegi-
tur in iiij parte subtus de ce-
galibus in diversis dicetur
¶ Deinde vasa et vestes illa
in domo domini a moyse et sa-
lomone digne fuerunt nam
in veteri testamento ... et diversa fuerunt
primum in deo legis diversa ha-
beam significata de quibus
hic brevitatis causa non agimus

¶ Sane omnia que ad ornamentum
pertinent tempore quadragesime removenda
vel contegi debent quia sit ... aliquos
in divina de passione quia ... continet
divinitas sunt abscondita et velata
in xpisto dimisit eum se capi et
flagellari ut homo tamquam non haberet
in se virtute divinitatis unde in evan-
gelio hodierni dicit ihesus autem abscondit
se et exivit de templo tunc ergo co-
operiuntur cruces quod dicit in virtus sua
divinitas abscondita fuerat ... apparuit
divina xpistus quia continet etiam incipit
de eius passione agere unde eo tempore
crux non ... petram non ... operta
portare debet et se more quorumdam
locorum duo tamen velamina seu
cortine tunc retinentur quorum unum
ponitur per circuitum chori aliud su-
spenditur inter altare et chorum ne
appareat que sunt in tamquam sanctuarium
per sanctuarium et crux tunc velantur
significat litteram legis in eius carnalem
observantiam sive in veteri testamento ante
de passione in intelligentia sacra scriptura
tunc ... velata operta et obscura
erat et quia tempore illo fuit velamine
in obscurum secundum ... occlusa ...
in ut significat etiam triumphorum illa que
fuit ... ianua paradisi et ...
carnalem observantiam et obscu-
ritas in triumphea in ... passione
sublata sunt ideo cortine et velamina
hinc in parasceve removentur. Sed
quia etiam in veteri testamento fuerunt ...
... et angelus ...
... in scriptura
mystica distinctas et spiritualiter
intelligentes ideo in xpistum ... velamina
in quo credunt sacerdotes ... quibus
datum est nosse mysterium regni dei

Circa hoc aut notandum est q triplex est
genus veli suspendit^r i ecclia vz qd sac
operit qd scuum in velco dividit z qd
clerum ab plo secernit primu e nos. sic
legit s. nos mr i digitate quia indi
gni sumus ipius i potestates celestia i
tueri; teru cohercit ne nolup tate
carnalis primu vz cortine q ab utroqz
altaris latere ostendunt sacerdote
secretum i titulo pnt i cuta ptr sbt
de secreta dicit^r significatum e i hoc
q sicut legit^r i exo. xxxiiij moy
ses posuit velamine sup faciem
sua q filij isrl claritate vultus
eius sustine no poterant sicut
dicit aplus hoc velamine adhuc
hodie est sup corda iudeorum
s vz cortina quod i vol. i off^o misse
an altare ostendit^r significatu
est i hoc q velu in fine thaber
naculi erat suspensu q dividebat
bat sta sctorum a sctis ut dicit^r in
phe in ptis p q archa ppone ne
labat^r z erat miro ope ctextu
z pulcra varietate distinctu q i
passione scissu est z illi de te vo.
hodie cortine varia pulcritudine
texunt^r de primo velo z ppleb
esse debet cortine hc^r Exo.
xxvij z xxxv xxxvj e tam
inde tunc hunt origine q in
primitiva ecca praeboli i puct
qui cinnt choros no elevabat^r in
usqz ad apodiatonem q adhuc
i templis eccl aliquis obseruat^r q io
fiebat ut ppls videns cleris psa
lleret z inde bonu sumeret expl^m
verumptn hoc tpe q ante suspe
dit^r scil i tempore^r velu aut
muniq iuter ppls z clerus ne se

invicem conspicere possint q. ipo
sco dicit auerte oclos tuos ne vi
deat vanitate; sup asserne vo
ome tollit^r velu q i passione
dni velu templi scissu est z apta
revelata est nobis legis spiritualis
intelligentia q ante latebat ut
pmissu est z apta est celeste
regnum ianua z data e nobis for
titudo ut iam n velum aeterna
li gratia nequeamus verumptn
velu q dividit sctuarium a cleris
retrahit^r vel elevat^r i vespa
angelis sabbati vol. q offici die
dominice i choro^r ut clerus possit
i sctuarium i tueri q dominica re
colit resurrectionem hoc etiam io
fit i vi diebus dominicis q illa
sunt etas i qua no fuit gau
diu eternu gaudium quod significatur
p celo velat^r q pntiam illud
significat^r inde est q diebus dominicis
no ieiunamus z hoc pp^t glorias dominice resurrectionis ita prima
dominica sigt gaudium q hnerunt
primi parentes i padiso ante
peccatum; sca dominica sigt^r gau
diu q pauci hnerunt i archa
noe aliis oibus diluvio subm
sis; tertia q hnerunt filij isrl
aliis sub ioseph fame afflicti
quarta q hnerunt sub salomone
i pace viventes; quinta hnerunt
redeuntes de captivitate ba
bilonie sexta q hnerunt disci
puli a resurrectione usqz ad asce
sionem qui tunc ipius presentialit sunt
sponsi; in festivitatibus etiam
ix lectionum vol. velu ipius
elevat^r vel retrahit^r s hoc no lz

elevat^r

dominicis diebus non ieiunamus

xxxvij q. iiij / no... / ... / ... q. ...

de primitiva ecclesie institutione, quia tunc
unicum festum celebrabatur in ipsa solempnitate,
sed si aliquod festum occurrebat quandoque
die dominica, in subsequenti die in dominica de eo
commemoratio fiebat, prout in innocentium commemoratione
tunc propter hoc, tum propter tempus
illius tristitiam, postea vero usus ecclesie
obtinuit ut predictum festum innocentum
in suo die solempniter celebretur et
in dominica ieiunetur. ¶ Rursus quoque cor-
tine in festivitatibus extenduntur
in ecclesiis propter ornatum, ut per visibi-
les ornatus ad invisibiles move-
amur, que sunt quatuor variis
coloribus colorate, ut premissum
est, ut ex diversitate colorum ipsarum
notetur quod homo qui est dei tem-
plum ornatus esse debet varie-
tate seu diversitate virtutum. Cor-
tina alba significat vite munditiam,
rubea caritatem, viridis contem-
plationem, nigra carnis mortifi-
cationem, livida tribulationem. Ad
hoc super cortinas candelabra su-
spenduntur, quasi primo variis
coloris ad videndum propter minus
pinguium esse debet amicis et in
eo debet esse cortine virtutum
et varietas bonorum operum. ¶ Por-
ro in festo nativitatis domini quedam
ecclesie nigros suspendunt pannos,
quedam viles et quedam bonos;
que nigros suspendunt nigros
significant ruborem, et si enim maxi-
mum sit gaudium de nato sal-
vatore, non tamen debemus esse sine
rubore pro eo quod tamen sunt nostri
peccati quod dei filius se propter
nos commutavit formam servi
accipiens et ipsa etiam in ipsius

obitu non cum leticia solempnizamus
sed acerrimum ieiunium faciamus, cum
tamen in aliorum sanctorum obitu leti solemp-
nizemus et aliquatenus in cibis et
potu nobis indulgeamus, prout in vi
parte sub passione dicetur. Rubor
quippe nobis est quod dominus mortuus
est propter peccata nostra, sancti vero non propter
peccata nostra sed propter Christum passi sunt.
Item viles suspendunt significantes
quod dominus similem induit formam
et quod vilibus pannis eo die involutus
fuit; qui bonos gaudium de
rege nato habitu attendunt et quod
leti esse debeamus in recte provinc-
les tantum hospitibus audiunt. ¶ In quibus-
dam ecclesiis altare in passione priorum
ornatur palliis et supponitur
velamen trium colorum, rubeum
sub album et nigrum, que tria tempora
designant. Prima lectio et respon-
sorio finitis removetur sub albo
quod tempus sub lege significat velamine
nigrum quod tempus ante legem significat.
Secunda lectio et responsorio finitis remo-
vetur sub albo quod tempus sub lege
significat. Tertia finita removetur. Ru-
beum quod tempus gratie significat, in quo per Christi
passionem ad sanguinem sanctorum et ad eternam
gloriam nobis aditus patet. ¶ De pannis
vero et vestimentis altaris in tracta-
tu de altari dictum est. ¶ In precipuis
solempnitatibus thesauri ec-
clesie in publicum educuntur propter tria:
primo propter cautelam,
ut videlicet appareat quantus
fuit in senatu qui illum sinac
tenet; secundo propter solempnitatis venerationem. dedunt

i. di. fi. / delior

ligni calices erat / auri presbiteri

uel per incuriam

ideo propter oblivionis incuriam illorum qui
prius ea certe obtulerunt ¶ Olla autem
etiam vteque et non quod ferre comatur
universaliter in mente quod omnis etiam
gloria eius abiuta est licet eius quotiens
despicabilis sit, in animo quia sedes
dei est videat iam illud in gratia
sunt scilicet porosa et dum per prophetam etiam
hec dicitur mea pelis est in propheta
etiam hoc considerans ait Domine dile
xi decorem domus tue etc. Et spiritualiter
fides spes et caritas quod ornamenta
¶ Etiam cum materialibus et etiam spiritu
alibus emundari debet de quo in vi parte
sub titulo de pastore et de v. feria
ne dicitur. ¶ Sicut non nullis etiam
olla structionem et linguam que ad
ministrationem inducet et que iterato
videtur consueverunt suspendi
ut per hoc amplius videatur et habeat
et magis afficiat. Cuiusque autem
quidam quod structo tanquam cuius ob
liviosa de longe in fabulis olla
sua, de imo quadam stella vi
sa recordatur et reddit ad illa
aspectu suo fontes ca/olla ergo
in etiam suspenditur ad monendum
quod homo propter peccatum adeo delictus
sit tamen divino lume illustratus
recordatus delictorum suorum pe
nitet et ad ipsum redit per as
pectum nunc illius fontis. Per quem
etiam modum dicitur in Luca quod respe
xit dominus Petrum postquam negavit
ipsum, suspenditur etiam ut in illis
universalibus compleatur quod hoc finale
deum oblivisci vel per stellam id est per
propter sui gratiam in fluctibus illustra
tus ad eum redit per bona opera

recordetur. ¶ Sanctum in primitiva
ecclesia sacrificium fiebat in vasis
ligneis et vestibus communibus tunc
enim erant lignei calices et au
rei sacerdotes. Nunc vero econtra est.
Sed Zepherinus papa instituit quod
in vitreis fieret. Sed vero illa fra
gilia erant. Urbanus papa
et etiam concilium Remense statuit
quod in argenteis vel in aureis
vasis sacrificaretur vel propter pau
pertatem in stagneis quod ecclesie congr
uat. non tamen in ligneis vel in
enucleo, non gº dr ce d'vit
propter periculum effusionis neque de
ligno quia cum sit porosum et spon
giosum corporis sanguinem absor
beret neque de ere vel auri
calco quia ob virtutem eruginem
et vomitum provocaret et non
quod calicis nomine abuteretur et
nomen sumpsit ex origine traxit. Unde
dicitur calix aureus Babilon in
ebrians omnem terram et David
calix in manu domini vini meri
plenus mixto et alibi Calicem
salutaris accipiam et nomine
domini invocabo. Item in ewangelio: potestis
bibere calicem quem ego bibiturus
sum. Item accipiens calicem gratias
egit. Calix autem aureus signat
thesauros sapientie in quo abscon
ditos, argenteus munditiam
culpe, stagneus in mente similitudinem
dum culpe et pene stagnum
enim est medium inter argentum et
plumbum et modo Σ licet non fuit
plumbum id est peccatum fuit tamen

Ego dixi i. et calix / de quo lemus est

alibi

i. dicit fi / delior

circum siliis perarati et licet non fuit
argentum. passibilis fuit silam
culpa fuit tamen passibilis propter
nos quia languores nostros ipse
tulit et d. n. ipse portavit de ca
lice et patena dicetur sub t. de con
secrationibus et unctionibus. ¶ Propter
se quis tenuit religiose tenuit de
cet quod dominus precepit moysi ut
cuncta vasa thabernaculi in omnes
usus et ceremonias ex ere faceret
ut legitur exo. xxvii et xxxviii.
et quod quamvis preciosa vasa et orna
menta poterint vendi et dari
pauperibus similis est iude et inter
inquietatione conventus. hec enim cogi
no quod deum minus vilia orna
menta delectent quam aurea
sed quia cum homines qui diligunt
deo libenter offerunt preciosa
latria sua morum amaritudine
propterea hec omnia pietatis officia
moralia sunt et future glorie sig
nificativa. unde etiam in veteri lege
ex omni iacincto purpura cocco
bis tincto et bisso retorta et
aliis preciosis super thabernacule fieri
precipitur. ut quanta sacerdotis sublimitas
tanta dignitate clarescere debe
at demonstretur et altaris apparatu
ut candelabrorum et aliorum vasa
ex omni auro et argento exo. xxv.
xxx. et xxxviii. et thabernaculi
uncti ex diversis preciosis
fieri preceptum est sicut dictum est
subtractum de cetera legalis
etiam pontifex aliis diversis
preciosis utebatur ornamentis
sicut dicetur in tertia parte sub t.
de vestibus in diversis. de hoc

etiam subt. de cetera de dedicatione ecclesie
per capitulum dicetur. Porro prohibitum
est in concilio magunti ne divina
ministeria paraturi ad imparatum
ornamenta ne in propriis usibus vel
propria secularis luxurie polluant
quod nimium sordidet quod quemque sit
ingenium pertinet si non dignum sit sub alia vel
usibus sacris ministris deputatum
ornatus. Stephanus papa iii statuit
ne ne sternerent ecclesie in aliis usi
bus quam sacris fruatur. quod qui illis usi sunt
hominibus tangit ne ultio que
balthasar rege babilonie per
cussit super eum sequitur dicitur veniat
Clemens papa iii etiam statuit ut mor
tui non sepeliantur vel involvantur
seu operiantur vel etiam palla
cum pallis in primis altaris vel cum
mappa qua calix involvitur seu
cum qua sacerdotes manus post co
secrationem tergit quam vero palle in
secrationem tegit. que vero palle id est
corporalia et vela id est ornamenta
altaris seu cortine super altare
pendentes sordidate fuerint
dyaconi cum ministris inferioribus illa
lavent intra sacrarium et nova vel
pura ut lavandis que ad altare
pertinent nova pelvis
habeatur palle vero id est corporalia in
alia pelvi laventur. vela quoque id est
mantilia vel cortine que extenduntur
in ecclesiis in festis et in quadrage
sima in alia pelvi laventur. hec
est quod statutum est in concilio ylerdensi
seu quod ad corporale lavandum et ad
pallas altaris propria habeantur fore
in quibus nichil aliud lavetur
¶ Et si. eiusdem clementis si altare

Marginalia (left): et ornata altaris

Marginalia (right): c. de adm[illegible]; c. de ne sternerentur; c. de cle[illegible]; de consecrationes in diversis; de q. de[illegible] [illegible]; c. de [illegible]

palla i. vestimenta altaris vel kathedra in qua sedet sacerdos vestibus indutus vel candelabrum vel velum i. pannus vel cortina super altare pendens fuerint vetustate consumpta cremantur et cineres vel in baptisterio vel in pariete aut in fossis pavimentorum mittende non sit [illegible] iacent. ¶ Et nota quod etiam specialia ornamenta benedicuntur ut dicetur sub titulo de consecrationibus et unctionibus. De campanis

Campane sunt enea vasa in Nola civitate Campanie primo inventa. Maiora itaque vasa a Campania regione campane appellantur, minora vero nole a Nola civitate dicuntur. ¶ Pulsatur autem et benedicitur campana ut per illius tactum et sonitum fideles invitentur ad premium et crescat in eis devotio fidei, fruges, mentes et corpora credentium serventur, pellantur hostiles exercitus et omnes insidie inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum et fulgurum temperentur, infestaque tonitrua et ventorum flamina suspendantur, spiritus procellarum et aeree potestates prosternantur. Ut hoc audientes confugiant ad sancte matris ecclesie gremium ante sancte crucis vexillum cui flectitur omne genu etc. sicut habentur singula in benedictionibus campane. ¶ Sciendum autem est quod campane quarum sonoritate populus convenit ad ecclesiam ad audiendum et clerus ad annuntiandum mane misericordiam Dei et virtutem eius per noctem, significant tubas argenteas quibus in veteri lege populus ad sacrificium accersiebatur, de quibus dicetur in vi parte sub pentecosten. Quemadmodum enim vigiles in castris tubis, sic ecclesie ministri campanarum sonitu se excitant ut quasi insidiatorem dyabolum pervigilent. Signa quoque enea sonoriora sunt tubis veteris legis, quia tunc solum erat Deus in Iudea cognitus, nunc vero in omni terra. Sunt etiam durabiliora; significant enim predicationem novi testamenti fore amplius duraturam tubis et sacrificiis veteris legis, quia usque ad finem [illegible]. Campane predicatores significant qui fideles ad solitudinem campane ad festa nocte debent, quod significatum est in eo quod Dominus precepit Moysi ut faceret veste summo pontifici habentem lxxij tintinabula que sonarent cum pontifex in sancta sanctorum ingrederetur. Ipsum enim vas predicatorem designat, unde illud Apostoli: Factus sum velud es sonans aut cymbalum tinniens. Duritia metalli fortitudinem designat in mente predicatoris, unde Dominus: Dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Plectrum seu ferrum quod utriusque partem feriens sonum reddit, doctoris linguam que scientia ornatur et que utrumque testamentum resonare facit significat. Prelatus quoque absque scientia predicationis est quasi campana sine plectro, unde illud Gregorii: sacerdos si predicationis est inscius, quem clamorem i. vocem datum quod est preco mutus est; et cum quo clamus nullis latere non valeat. Ipsa vero percussio denotat quod predicator primum se ipsum percutiat in semetipsum et postmodum

[illegible]

xliij di. sit rector

xliij di. sit rector

iij q. vij c. ptestis
vij q. i. c. cu vo

ad aliena compescenda accedere, ne quis
doctrinam apostoli aliis praedicans ipse re-
probus inveniatur. Unde psalmista: Peccatori autem
dixit Deus: Quare tu enarras iustitias
meas et assumis testamentum meum per os tuum? Sic-
ut passionis vox plenius accedit
quos eruditio sermonis movere nequi-
verit. Ferrum vero quo plectrum vasi coniungitur
seu ligatur est moderatio qua lingua
temperatur, quae ad tactum cordis i. ad
auctoritatem sacrae scripturae linguam
movet praedicatoris. Lignum in quo
campana pendet, lignum dominicae
crucis significat, [illegible] quod a superioribus
continetur, quia crux ab antiquis patribus
nunciata (praedicata) est; in quibus ipsum lignum
alligatum seu affixum est, oracula
sunt prophetarum. Ligatura vero ferrea
qua campana ligno coniungitur
caritatem denotat, per quam praedica-
tor indissolubiliter cruci affixus
gloriatur dicens: Mihi absit gloria-
ri nisi in cruce domini nostri Iesu Christi. Cavilla
ligno affixa qua mediante
campana pulsatur, recta praedi-
catoris [illegible] significat, quod dominus
mandat in thema illa fidelium
auribus per frequentem pulsationem
inculcet. Funis ad cavilla pen-
dens quo campana pulsatur
est humilitas seu vita praedica-
toris. Funis etiam ipsa ... vitae
mensuram ostendit. Adhuc cum funis
initium habeat a ligno in quo cam-
pana pendet, per quod crux dominica
intelligitur, recte sacram scripturam
a ligno sancte crucis descendentem
significat. Sicut in funis contribus est
funiculis una et scriptura contineatur

consistit, scilicet historia, allegoria et
moralitate. Funis quoque descendens
a ligno in manum sacerdotis est scriptura
a mysterio crucis descendens in ore
praedicatoris. Rursus iste funis usque
ad manus quibus continetur protendi-
tur, quia usque ad opera scripturae tendere de-
bet. Funis quoque elevatio et depressio in
pulsando denotat quod sacra scriptura
aliquando loquitur de altis, aliquando de humi-
libus, seu quod praedicator quoque
aliquis alta dicat quaeque prout aliis
condescendit. Unde illud apostoli: Sive
contendimus propter deum, sive condescen-
dimus propter vos. Adhuc sacerdos deor-
sum funem trahit dum ad activam
vitam contemplationem descendit. Ipse
vero sursum trahitur dum scripturam
de ... in contemplationem erigitur. De-
orsum etiam trahit dum scripturam
ad litteram quae occidit intelligit,
sursum trahitur dum spiritualiter ea
exponit. Rursus figurae deorsum
trahit et sursum trahitur dum in ea
se metitur, spiritum vero in operibus ...
et spiritu ad bona facienda provocat.
Et contractu funis campana resonat
... ad expositionem sacrae scripturae
admirationi (doctrinae) praedicator incedit et populo
in unitate fidei et caritatis vult
sacerdotes [illegible] qui se recognoscat
debitorem praedicationis non se subtrahat
a movendis signis quia et filii a-
aron clangebant tubis. Funis quoque
monet quia fides a propheta ... confes-
sio ... in fine cordae per
quae in plerisque locis cordula trahitur
est corona patris seu perseverantia

viij q. i. c.
xliij dis.

in fine vel est ipsa dominica septuagesimae ¶ Por-
ro Sabinianus papa statuit ut horae diei
per ecclesias pulsarentur. ¶ Item quoad di-
vina officia per vij diei horas campanae
quandoque duodecies pulsantur, videlicet in prima
hora semel et in ultima similiter semel, quia ab
uno deo omnia et ad unum cuncta ordinantur.
In omnibus intermediis pulsatur ter propter terna
et quaterna horarum spatia quae sub illa continentur.
Similiter in vj ter propter tribus, videlicet propter quintam
vj et vij horas. Similiter in nona ter
propter tribus videlicet propter viij ix et x horas. Et ad
vesperas vero quae est undecima hora
non solum semel sed etiam multiplicatur
quia in tempore gratiae multiplicata est prae-
dicatorum copia. Item in nocte ad matu-
tinas saepe, quia saepe conclamandum
est: Surge qui dormis et exsur-
ge a mortuis. Quandoque ter pul-
satur in nocturnis: primo cum scilla quae
significat Paulum novitate praedicantem;
secunda pulsatio significat Barnabam sibi asso-
ciatum; tertia in unum, quod indocilibus
repellentibus verbum dei apostoli se converte-
runt ad gentes quas in fide tan-
tis quatuor evangeliorum imbuerunt
disciplinis. Unde et quidam quater pul-
sant. ¶ Et nota sex esse genera tin-
tinabulorum quibus in ecclesia pulsatur:
scilla, cimbalum, nola, nolula seu
dupla, campana et signum. Scilla
pulsatur in triclinio id est refectorio,
cimbalum in claustro, nola in cho-
ro, nolula seu dupla in horolo-
gio, campana in campanili, signa
in turri. Quamvis tamen horum parte generaliter
tintinabulum nuncupatur, variis
quae designantur vocabulis. Quia per
praedicatores per illa designati
ad multa necessarii sunt.

¶ Sane in tota septuagesima
subtus quadragesimae in diebus profesti-
vis debet compulsari nec compulsa-
ri nec suppulsari sed solum sim-
pulsari, id est simpliciter pulsari
ad horas diei vel matutinas;
in ceteris tamen bene ordinatis ecclesiis
pulsatur ad primam: primo ad invi-
tandum et secundo ad inchoandum,
tertio ter. S. iiij horarum quae
sub illa pulsatur, ut primissa
est una ad invitandum, alia ad
congregandum, tertia ad inchoandum;
similiter fit in vj et nona et eodem
campane et eodem ordine pulsatur
ad matutinas simpliciter; ad
missam vero et ad duas duabus dum-
taxat campanis pulsatur. In
minoribus vero ecclesiis simpliciter
tamen pulsandum est ad primam missam
et horas in feriis. In dominicis vero
et solemnibus diebus prout in
aliis temporibus compulsatur, quia
praedicatores qui per campanas
significantur tempore gratiae crebrius
hudit et oportune et importune
instant. Ideo in festis quae ad sollempnitatem
pertinent campanae tumultuosius
tinniunt et prolixius quia tunc
ut dormientes et ebriosos exci-
tet ne dormiant ultra modum;
quod autem sufficit compulsatio quae
continetur te deum laudamus in parte
supra de nocturnis dictum est. ¶ Verum
aliquo moriente campanae debet
pulsari ut populus hoc audiens
oret pro illo. Pro muliere quidem
bis pro eo quod ipsa invenit alteritatem

primo enim fecit hominem alienari a deo
et sic per dictos modos sunt benedictiones
prima vero ter pulsatur quia primo in
iecta est in homine trinitas primo enim
formatus est a deo deinde
inhabitare inundavit per gratiam creatus
est ubi creatus est in trinitate sicut
cuius sit tot modis simpulsatur
quod ordines sunt ipse ad ultimum vero
compulsari debent cum omnibus campanis
ut una fiat populus per quo fit oratio
diu debet etiam compulsari cum finis
ad ecclesiam et qui de ecclesia ad tumu
lum deportatur ¶ Item campane in
processionibus pulsantur ut demo
nes timentes fugiant prout in quarta
parte sub de ecclesia post adventum
dicetur timent enim audientes tubas
ecclesie militantis scilicet campanas sicut
aliquis tyrannus timens timet au
diens in terra sua tubas alicuius
potentis inimici regis sui et hec
etiam est causa quare ecclesia videns
concitari tempestate campanas
pulsat ut scilicet demones tubas
eterni regis id est campanas audi
entes territi fugiant et a tempesta
tis concitatione quiescant et ut ad
ad campane pulsationem fideles
admoneantur et provocentur pro instanti
periculo orationi insistere ¶ Silent
autem campane a cena domini usque ad pascha
ut dicetur in sexta parte sub quinta feria
tenebrarum ¶ Rursus campane tempore in
terdicti silent quia sepe ob delictum
subditorum impeditur lingua predica
torum iuxta illud ezechielis lingua
tua adherere faciam palato tuo
quia domus id est populus exasperans
id est inobediens est ¶ Hec etiam

etiam organa de quibus in quarta parte
sub de sanctis dicetur De cymiterio
et aliis sacris locis religiosis

Nunc de cymiterio et aliis
locis sacris ac religiosis
dicamus Sane venera
bilium locorum alia sunt humane necessi
tati deputata alia divini cultui lo
ca humane necessitati deputata sunt
ut xenodochium xenodochium quod idem
est quod hospitale vel ubi pauperes recipiuntur peregrinorum [sic] vel locus peregrinorum
orphanotrophium et brephotrophium
sunt enim pia et religiosi [illegible]
pes hic in [illegible] ubi loca in quibus
pauperes peregrini senes orphani
infantes cum in fine in [illegible]
et sancti recipiuntur et foventur
et non [illegible] gerere de senex
latine ¶ Locorum autem divini cultui
rum alia sunt sacra alia sancta alia
religiosa Sacra sunt que per manus
ut pontificum rite deo dicata et
deo sanctificata sunt que nam ex no
minibus appellantur prout sub de
ecclesia premissum est Sancta sunt loca
sive immunitatem seu privilegium sunto
rebus et ministris ecclesiarum deputatis
de quibus habetur sub in unitate ecclesie
pene vel timore vel privilegium
spiale ut dicetur nec quibus ista in
violare presumant sicut sunt etiam ecclesiarum
et in quibus dictum locus clausum in
firmi que sunt domus canonicorum
in quibus locis tutus quod seclusis
confugientibus sicut sibi recepti prout
secretariis patet et sicut statuta
legalia porta et theatrum cum
tamen religiosa sunt ubi tota
vel hominis integer vel etiam

ad [illegible] c. in sicut pp

et non quia [illegible] sacrum et religiosum

xvij q. iiij si quis in atr. et c. sicut

xij sicut de ar di q. sic

xcvij di burgund. ipse prin.

caput tantum sepelitur. quia nec potest dici
as sepulturis habere corpus vel ali-
quod aliud membrum absque capite
sepultum non facit locum religiosum
secundum legalia constituta tradunt. vel
iudei vel gentiles vel infantes nondum
baptizati locum in quo sepulti sunt
religiosum faciant. sed religionem
tamen xriani et canonica doctrina
solum xriani tradunt locum faciunt
religiosum sed non ceteri. ¶ Item locus
iste religiosus diversimode appe-
llatur. scilicet cimiterium poliandrum sive
andropolis quod idem est. sive sepul-
crum mausoleum quod idem est dormito-
rium tumulus monumentum er-
gastulum sarcofagus et pira
bustum urna et spelunca. cimiterium
dicitur a cimen quod est dulce et stion
quod est statio ibi enim dulciter de-
functorum ossa quiescunt et salva-
toris adventum expectant vel quia
ibi sunt cimices id est vermes ultra
modum fetentes. Poliandrum
dicitur quasi pollutum virorum propter
multitudinem hominum ibi sepultorum;
vel poliandrum interpretatur multitudo
virorum a polis quod est pluralitas
et andros quod est vir; secundum hoc
proprie dicitur cimiterium quod propter multi-
tudinem hominum ibi sepultorum
dicitur et andropolis quod idem est. Se-
pulcrum dicitur quasi sine pulsu quia qui
ibi sepelitur pulsu caret. vel est
locus ubi ossa conduntur. Mausoleum
dictum est a quodam qui dictus est
mausoleus qui fuit vir potens
et ab [illegible] artemisia cuius

uxor eius valde dilexit adeo quod eo
defuncto ipsa gloriosum ei construxit
sepulcrum quod nominavit mausoleum
amore viri sui; et inde est mos
inolevit ut quelibet preciosa se-
pultura mausoleum nuncupetur;
Dormitorium dicitur a dormiendo quia
ibi corpora sanctorum quiescunt qui
in domino dormiunt; tumulus dicitur
quasi tumens tellus quia cum homine in
terra sepulto terra aliquantulum
elevatur; monumentum quasi dicitur quasi
monens mentem eius scilicet in speciali
ut recordetur quia omnibus est iter
tunc venerit. Ergastulum
dicitur ab ergon quod est opus vel ab
ergia quod est labor et stion quod
est statio ibi enim requiescunt
corpora eorum qui in domino moriuntur vn̄ bti mor· q̄d· mo·
a quo illi dicat illis spiritus etc.;
Sarcophagus dicitur a sarcos
quod est caro et phagin quod est
comedere quia ibi caro comeditur
id est consumitur. Pira dicitur a pir
quod est ignis quia corpora igne
cremata et consumata ibi reponi
debebant; vel quia sicut ignis
a lato incipit et tendit in acutum
sic et piramis; et est genus (genus) alti-
ssime sepulture talis est rome
in quo fuerunt cineres iulii ce-
saris collocati (locati), et corrupto no-
mine vulgariter nominatur [illegible]
sancti petri. que tamen melius dici de-
bet; scilicet piramis sicut fecit
rex [illegible] tumulum propter [illegible]
legis et reclusit ibi cineres
[illegible] multas amici sui

Margin: ⁊ nō c̄tip̄ sarvim̄ c̄ religiosum

Margin: xvij q· … si q̄s i … ⁊ s̄ sim̄ …

Margin: xc vij di… sim̄ q̄nd… p̄pe pn̄·

infecti bustum vero ardentis comburi non
tenebant continetur locus vel ubi busta
sine humana corpora sepeliebantur
urna dicta est eo quod antiquis
moris fuit humana corpora rogo
comburi et cineres in terris urnis collo-
catos fuerunt spelunca quoque dicitur
duplex ut in decretis ¶ Cymiterium
inventum fuisse dicitur ab abraham qui
emit agrum ab effron in quo erat
duplex spelunca ubi ipse sepul-
tus esset est et sarra ysaac et
iacob adam et eva spelunca enim erat
ut sibi et suis sepultura esset du-
plex spelunca ideo sibi erat quia duo
ibi sepeliebantur coniuges scilicet vir
et uxor vel in una vir et altera mu-
lieres vel quia utrumque illic sepeli-
endo duplex spelunca in modum
xiij q ij ebron cathedre fiebat unde dicit ieronimus
quod tres patriarche sepulti sunt
in civitate ebron in spelunca du-
plici cum tribus uxoribus suis sepelie-
bantur aut quasi sedentes et supi-
or pars spelunce que caput con-
piebat pedes crura et femora
cavitatibus super dicebatur una
spelunca pars vero inferior que ca-
piebat pedes crura et femora
dicebatur alia spelunca ¶ Sane
non debet precipue omnibus iure
ecclesia sepeliri unde cum plerumque
sepulture non possit licere na
de sepul facta quod de celo fuit prostratus et adam
de paradiso fuit eiectus et quod
lucifer hyems nichil fuit ... iacob
in tabernaculo infectus est et iacob
in sepulchro ... in ...
ob ... si quis indignus et peccator
xiij q ij nigma in ecclesia sepeliatur legitur enim

in dialogis beati gregorii libro iiij c. lvj quod cum
quidam flagiciosus in ecclesia beati faus-
tini brixien sepultus fuisset eadem
nocte beatus faustinus apparuit cu-
stodi eius ecclesie dicens dic episco-
po ut proiciat hinc carnes fetidas
quas hic posuit alioquin ipse
die xxx morietur custos vero
timuit hoc dicere episcopo et ipse die
xxx° subito mortuus est legitur
etiam ibidem in c. lvij de quodam ... q tradam eum in ... est ... ...
alio qui sepultus fuit in ecclesia et
sanctificatam in remansit in loco
suo et augustinus isto questus perit quod de
punit si in sacris locis se sepeliri xiij q ij
faciunt restat ut de sua presump ...
tione iudicentur quia eos sacra loca
non liberant sed culpa temeritatis
accusat nullum quoque corpus debet
in ecclesia prope altare ubi corpus domini et
sanguis conficitur sepeliri nisi corpora
sanctorum patrum qui dicuntur patroni id est de-
fensores qui meritis suis totam
patriam defendunt et episcopi et
abbates et digni presbiteri et laici fi- xiij q ij nullus
deles sanctitatis ¶ Et tamen debet in
ecclesiam sepeliri prope in atrio aut in
porticu in exedris sive volta ... ecclesie
extra adherentibus et ... capi-
tulo dicunt enim quidam exemplo xxx ut in c pri-
pendunt ecclesia et ad hoc conservari mus et ... non ...
alii vero sola tantum que fiunt
episcopus dedicatis ecclesiis ad hoc suffi-
cere dicit augustinus dicit in libro de cura
pro mortuis agenda in fine quod
sepelitur apud martyrum memo-
rias in hoc defuncto prodest ut
commendans eum in martyrum pa-
trocinio affectus precationis supplica-
tionis augeatur antiquitus solebat

homines in propriis domibus sepeliuntur
sed postea cadaverum fetore statutum fuit
ut extra civitatem sepelirentur et quandoque
locum quem sanctificatum ad hoc deputa-
verunt. nobiles vero sepeliebantur
super montes et in medio montium et in
lateribus eorum et in prediis propriis.
¶ Ceterum si quis interficiatur nec (obsidione)
possit cimiterium haberi sepeliatur
in loco ubi potest. si vero negociator vel
peregrinus moriatur in equore et fuerit
terra vicina sepeliatur ibi. quod si por-
tus remotus sit in aliqua insula pro-
pinqua sepeliatur. Si autem timendo
inhorreat fiat ei domuncula de
lignis si haberi possint et proiciatur
in mari. In cimiterio autem Romanorum
non nisi Romanus baptizatus sepeliri
debet. nec tamen omnibus christianis nisi in
malicia interfectus si maleficium
fuerit mortale peccatum ut si sit
interfectus in adulterio vel in ludis gen-
tilicis. si vero quis subito moriatur
in ludis consuetis ut in ludo pile
sepeliri potest in cimiterio quia neminem
nocere intendebat. Sed qui nundi-
nalibus occupabatur dicunt quidam
quod sepeliri debet sine precibus et sine ceteris
mortuorum obsequiis. Sed et si quis
alium impedit in rixa vel tumultu
impenitens moritur nec sine sacerdote
perijt non debet in cimiterio sepeliri
ut quidam dicunt. nec eis communicare
post mortem sibi consentiunt. secus
si vim ad tutelam sui vel suorum
repellebat. talis in pena manebat.
Si vero non potest aliquid mani-
festum esse sed solo dei iudicio quis
subito moritur potest in cimiterio
sepeliri iustus enim in quacumque hora

mortis salvatur. postremo si da-
bat operam (alicui) alii rei licite defen-
sioni iuste et pugnanti in pelagus
iusto omissis cimiterium et officium
libere concedunt. interfecti tamen in ecclesiam
non portentur ne pavimentum san-
guine polluant. Sed et si aliquis
iudicetur de suspendio vel decolla-
tione loco ubi fornicatus sit in via
occidatur vel aliquo casu ignotis
moriatur non sepelietur in cimi-
terio. et hoc si legitime probari
potest eum fornicatum fuisse nec
constat eum peccata confessum vel con-
tritum fuisse. alioquin sepeliri
debet. Rursum mulier moriens in partu
non debet in ecclesia poni ut quidam
dicunt ne pavimentum ecclesie
sanguine polluatur. sed exequie etiam
ei dicantur obsequium et sepeliatur
in cimiterio quod non placet aliquibus.
pena sibi inferetur in culpa. unde
licite in ecclesiam feratur. infans tamen quia
extra animalibus corporibus ne-
polluatur diligenter caveatur. parvulus
tamen de ventre ipsius extractus
mortuus et non baptizatus extra
cimiterium sepeliatur. sunt tamen qui
dicunt quod debet una cum muliere in
cimiterio sepeliri eo quod pars vi-
scerum esse censetur. ¶ Item vir
et uxor in eodem sepulchro po-
nendi sunt exemplo Abrahe
et Sare qui speluncam elege-
runt sepulturam. unde et Thobi-
as precepit filio ut cum
matrem illius complevisset dies suos
locaret eam in eodem sepul-
chro cum eo. Item quilibet in sepulchro
patrum tumulandus est nisi

de pe. di. vi c. i.
v. di baptizati
S. q. di insi. ex
xiii q. ii vnusquisque de sep.
de vxore
xiii q. ii ebro

Judei crucifixum perforant et [illegible] ad fid

et devotione alibi elegerit sepeliri.
¶ Item in concilio magontiensi statutum
est quod suspensi qui pro suis peccatis
penam extremam persolvunt, et qui
confessi sunt vel confiteri desideraverunt
et communicaverunt in cimiteriis sepeliri
possint et oblationes et misse pro eis
fiant. ¶ Quomodo autem humanum corpus sepe-
liendum sit dicetur in vii parte sub titulo
de officio mortuorum. **De ecclesie dedicatione.**

Omnia de ecclesia et altari in superi-
oribus in medio facta est con-
sequens est ut aliquid de
illorum dedicatione subiungamus dicentes
primo unde consecratio ecclesie ortum habuit
secundo propter quas causas ecclesia que dedicatur
dicitur et quid significet tamquam dedi-
catio quam singula que in ea aguntur.
¶ De officio vero festi dedicationis
dicetur in vii parte. ¶ Primo quidem
dicendum est unde dedicatio habuit
initium; super quo notandum est quod
moyses domino precipiente fecit ta-
bernaculum et sanctuarium illud cum mensa
et altari eius et ceteris vasis et vesti-
bus ad divinum cultum complendum;
et non solum divinis precibus ea sa-
cravit verum etiam sancti olei unc-
tione domino iubente liniunt; legitur
enim deus precepisse ipsi moysi
ut crisma conficeret quo ungeret
tabernaculum in dedicatione
et archam testamenti. Salomon quoque
filius david iubente domino perfecit
templum cum altari et reliqua
ad divinum cultum peragendum
consecravit, sicut in libro regum
habetur; et nabuchodonosor
etiam rex vocavit omnes sat-
rapas optimates et tyrannos
ad dedicationem statue auree

quam fecerat. Judei quoque sicut legitur
in burcardo li. iii c. [illegible] locum in
quibus deo sacrificabat dominus habe-
bat supplicationibus consecrata, ut
in aliis quam deo dedicatis locis
minime deo offerebat. Sic igitur
illi qui umbre legis deserviebant
hec faciebant, quanto magis nos
quibus veritas patefacta est et gratia et
veritas per ihesum christum data est, tem-
plum domino edificare et prout melius
possumus ornare, atque ea divinis precibus
et sanctis unctionibus cum altaribus et vasis
vestibus quoque et reliquis ad divinum
cultum implendum utensilibus devote
et solempniter consecrare. Sed licet hoc in sa-
cramento debemus. ¶ Porro in syria
in civitate baruth judei christi quandam ymaginem
crucifixi pedibus conculcaverunt
et latus eius perforaverunt, mox inde
sanguis et aqua exivit; iudei autem
hoc viso mirati sunt et in fine eorum
hic sanguine delibuti ab omnibus in-
firmitatibus suis liberati sunt;
propter quod omnes christi fide suscepta bap-
tizati sunt et sinagogas eorum in
ecclesias consecraverunt et inde mos inole-
vit ut ecclesie consecrentur cum prius tantum alta-
ria consecrarentur; et propter hoc etiam
miraculum ecclesia ordinavit feriam com-
memorationis passionis fieri v kal. decem-
bris. Et inde consecrata est in honore
salvatoris in quadam ampulla cum
illo sanguine reservatur et solempne
festum tunc agitur. ¶ Sciendum est
quod solus pontifex potest ecclesias et
altaria dedicare quia gerit ymaginem
christi et figuram summi pontificis
id est christi specialiter dedicantis, pro quo

c. q. soror
xiii q. ii c. si
de con. di. ult. c. si
de con. di. i c.
Salon
xxvi q. v
in sermone
de con. di. i
c. de con.
i. de libris

non possumus in gratia stabiliri; unde ipse ait:
Sine me nichil potestis facere. Et ideo in
de cons. di. i. c. un[illegible] tantiqum phi-
bet hoc fieri sacerdote, nec sit hic ali-
cui in sacrorum ordinibus dedicandum
Solet etiam ut sic edocent ca-
nones. dedicanda non est nisi prius do-
tata sit et voluntate acquisierit. Legi-
tur quod cum quidam episcopus ecclesiam de
usuris et rapinis constructam consecr-
aret, vidit post altare dyabolum stantem
in cathedra in habitu pontificali, qui
dixit episcopo: Cessa ecclesiam consecrare, nam
mea cum iurisdictio pertineat cum sit
de usuris et rapinis. Tunc episcopo et
clericis territis et videntibus et fugientibus
dyabolus continuo ipsam ecclesiam cum gran-
di strepitu destruxit. Rursum
ecclesia que ex questu cupiditatis constructa
est consecranda non est, et cui dos
sufficiens non est, et in qua paganus
vel infidelis sepultus est, donec inde
fuerit eiectus, et ecclesia a parietibus
pectinibus vel lignis reconciliata
etiam est de consecrato. Si vero mulier
pregnans illic sepulta sit, ea non
eiecta potest consecrari, licet puer
non baptizatus sit, ut quidam asse-
runt (?) sapientes. Et potest ecclesia con-
secrari diebus dominicis et festivis et
plures episcopi et plura altaria possunt simul
ab eodem in una ecclesia consecrari. Secundo
dicendum est quare ecclesia dedicatur, et quidem
propter v causas. Primo ut dyabolus et omnis
potestas eius penitus expellatur. Unde refert
Gregorius in dyalogo quod cum quedam ecclesia
arrianorum fidelibus reddita consecra-
retur, et reliquie sancti Sebastiani et beate
Agathe illuc delate fuissent, populus
ibidem congregatus porcum repente inter

pedes huc illucque discurrere sensit,
qui fores ecclesie repetens a nullo vi-
deri potuit, omnes que in admirationem
commovit. Quod ideo dominus ostendit
ut cunctis pateret quod de loco
eodem immundus habitator exiret. Sequen-
ti autem nocte magnus in eiusdem
ecclesie tectis strepitus factus est, ac si
in eis aliquis errando discurreret.
Secunda vero nocte gravior sonuit, ter-
tia quoque nocte tantus strepitus inso-
nuit ac si omnis ecclesia a fundamen-
tis fuisset eversa, statimque recessit,
nec ultra eius illa antiqui hostis
2 inquietudo apparuit, sed ad ea
que fugientes subsequerentur. Unde in
cantione (?) quis legitur: et ob hoc campanis
in tabernaculis fugit et altare
terminat [illegible] audientes (?) Secundo ut
ibi orantes exaudiantur. Unde in
oratione ad missam dicitur: concede ut
omnes qui hic deprecaturi conveniunt
ex quacumque tribulatione consolatio-
nis tue beneficia consequantur. Hic
etiam oravit Salomon in templi de-
dicatione, ut legitur in iii Regum viii.
3 Tertio ut ibi laudes deo sol-
vantur, ut sub t[illegible] de ecclesia dictum
4 est. Quarto ut ibi sacra ecclesiastica
ministrentur. Unde ipsa ecclesia dicitur
tabernaculum, quasi taberna dei in qua
sacramenta divina continentur et ministrantur.
Quarto dicendum est qualiter ecclesia con-
secretur, et quidem omnibus de ecclesia
eiectis solo dyacono ibi incluso,
episcopus cum clero ante fores ecclesie ho-
stium (?) sale benedicat, et interim in-
tus ardent xii luminaria ante
xii cruces in ecclesie parietibus depictas.
Post modum vero clero et populo insequente

xxxiij q. v. nos (?)

tabula dei dicitur ecclesia

pb

circuiendo ecclesiam extrinsecus cum fasciculo ysopi precedens cum aqua vel benedicta aspergit et postea intrat ad ianuam ecclesie veniens percutit super liminare cum baculo pastorali dicens, tollite portas principes vestras et dyaconus deintus respondet: quis est iste rex glorie. pontifex: dominus fortis etc. ¶ Tercia vero vice reserato hostio ingreditur pontifex ecclesiam cum paucis ministris, clericis et populo foris manente dicens: pax huic domui, et dicat letanias. deinde in pavimento ecclesie fit crux de cinere et sabulo in qua grecis et latinis totum scribitur alphabetum. et tunc aliam aquam sanctificat cum sale et cinere et vino et aliam consecrat. deinde dicit xii cruces in parietibus depictas inunctas inungit. ¶ Ecclesie quecunque hec visibilis fuit deus per invisibilem virtutem in ea operatur, que vero dei templum est in fide sicut fundamentum spes erigit, caritas consummat. ipsa enim ecclesia katholica vivis et electis lapidibus adunata templum dei est quia multa templa unum templum quorum unus est deus et una fides. domus ergo dedicanda est vel sanctificanda et etiam quia consecrando deus efficit vel ei ipsam ecclesiam materialem deo offert et uxorem scilicet tamquam ecclesiam quam fidelis mens desponsatoriam confirmat. domus nunquam non consecrata est sic puella ancilla viro desponsata non dotata nec matrimoniali coniunctione maritali unita. est in consecratione dotatur et transit in sponsam ihesu christi sponsi, quod sacrilegium est produlterium ulterius violare consumit

Aqua benedicta.

antea

cuius esse supprimatur demonum ut patet in consecratione illius templi quod antea pantheon nominabatur. ¶ Primo itaque dicendum est de aqua benedicta super quo dominus dicit: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum. aqua enim que lavandis corporibus ydonea est tantam divine virtutis accipere meruit quod sicut corpora lavat a sordibus ita et animam mundat a peccatis, manifestum quidem est quod hec aqua cum aspersione ecclesie consecratur baptismum significat quia quodammodo ipsa ecclesia baptizatur. ipsa vero ecclesia illam ecclesiam utique ecclesiam designat que in se continet scilicet fidelium multitudinem; unde etiam ecclesia vocatur eo quod ecclesiam continet, continens videlicet pro contento. ¶ Sciendum autem est quare huic aque sal admiscetur cum salvator in evangelio de baptismo loquens nullam de sale fecit mentionem, nec enim dixit nisi quis renatus fuerit ex aqua salsa vel sale mixta vel aliquo huiusmodi, sed dixit nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto et id ipsum de loco et confirmat quia propter hoc notandum est quod sal in divino eloquio sepe pro sapientia ponitur unde illud sermo vester sit sale conditus, et dominus discipulis dicit sal in vobis et pacem habete inter vos. item vos estis sal terre quod si sal infatuatum fuerit in quo condietur. ¶ Hinc etiam est quod in lege nulla hostia sine sale offerebatur et omni sacrificio ponebatur, ex quibus omnibus convincitur quod sal pro sapientia ponitur. est enim sapientia condimentum omnium virtutum sicut sal omnium

Mr q. vij
It in euangelio

.j.

ciborum. Hinc est quod quilibet baptiza-
tus primo sale cibetur etiam in infantibus
ut quod actu habere non potuit saltem sal-
te significatione sapientie. Nec sine sale be-
nedicitur aqua de altis aque benedicte
in sequenti dicetur. ¶ Tertia est mistio
exorcistica cum ysopo et aque benedicte
aspersio tertia baptizandi immersionem
significat et fit propter tria. Primo propter demo-
num expulsionem. Unde aqua benedicta
propter de sui virtute habet demones ex-
pellere. Unde in exorcismo eius dicitur ut
fiat aqua exorcizata ad effugandum
omnem inimici potestatem et ipsum inimicum
eradicare etc. Secundo propter ipsius esse
purgatorium et expiatorium. Omnia namque
sub terra propter peccatum corrupta sunt
et fedata. Hinc etiam est quod in lege
omnia pene mundabantur. Tertio
propter removendam omnem maledictionem
et introducendam benedictionem. Terra enim
ab initio cum fructu suo maledic-
tionem accepit eo quod ex eius fructus
deceptio facta fuit. Aqua vero nullam ma-
ledictionem subiacuit. Hinc est quod
dominus piscem comedit sed carnem non
legitur invenitur comedisse nisi de agno
pascali et hoc propter legis preceptum
in quo s. abstinendi alium alicui et
alium eadem comedendi. ¶ Quarto asper-
sio in templum facta significat quod dominus
tunc suorum sanctis mittit angelum
suum in templum timentium se. Tertia vero
rusoria que in templo dicitur est
in laicis tam ordinem fidei susceptio
tum s. noe daniel et iob et quorum
ad hoc in vocacionem grandi fidei

spei et caritatis. Infundit enim ad parte
dextra et ad medium et ad partem penitus
superiorem aspergit de cuius cer-
aspersione ut dicetur de virtute
ysopi in sequenti dicetur. ¶ Triplex
vero templum quod est aspergendo
facit triplicem templum quod Christus
fecit propter esse sacrificatorem desi-
gnat. Primus fuit quo venit de
celo in mundum. Secundus quo de mundo
descendit in limbum. Tertius quo de
limbo rediens et resurgens
ascendit in celum. Triplex quoque
templum ostendit quod ecclesia illa ad ho-
norem trinitatis dedicatur. Ostendit
etiam triplicem statum salvandorum
de ecclesia qui sunt virgines conti-
nentes et coniugati. Quod etiam dispo-
sitio esse materialis ostendit pro-
ut sub t de ecclesia dictum est. ¶ Postea
vero templum ad superliminare hostij
percussio significat triplex ius quod
Christus habet in ecclesia sua propter quod de-
bet aspirare est eius sicut creatoris
redemptoris et glorificatoris. Percussi-
one ut pontifex virga eius
potestatem significat. ¶ Tertio percussio
percussionis ianue cum virga pa-
storali predicatio ewangelij intelligitur.
Quod enim est virga pastoralis nisi
sermo domini. Unde illud ysaias percu-
tiet terram virga id est sermone oris sui
et virga quod ianuas pulsare est
aures predicationem audientium
predicationibus nostre pulsare. Ia-
nue enim porte sunt per quas ad
corda audientium sit predicationis

v̄ba introducat̄ vn ps̄ qui exal
tas me de portis mortis ut annūciē
om̄s laudationes tuas i portis
filie syon q cm̄ s̄t porte filie syo
n̄ i (n)ces (et) audit̄ fideliu(m) huic co(n)tro
ni v̄ga persecutio (et) calu(m)nia appare
sigt̄ q p(er) p(re)dicatione(m) pastor(um) infi
deles veniet ad fidē (con)fessione(m);
p(ro)ut illas cm̄ porte iustitie ap(er)iant(ur)
(et) illas ingressi fidem (con)fitent(ur);
vn(de) ps̄ ap(er)ite m(ihi) portas iusticie
(et) ingressus i eas (con)fitebor d(omi)no;
h(ec) porta d(omi)ni iusti i(n)trabunt p(er) ea(m)
p(er)cutit g(loria) ep(iscopu)s i sup(er) liminari
p(re)ordiis dic(en)s; suppleo vos p(ri)n
cipes i demones seu portas
h(ab)entes tollite i auferte portas
i ignorancia v(est)ras i accedibus
uris; p(ro)ut (con)gratio vo dyaconi
i clusi rudentes i p(er)sona psalmis
est iste rex glorie; est (re)gina psal
m(us) finit q(ui)bus est qui dz intr(et);
appare hostiu(m) eua(n)g(e)liato e p(ar)
te g(loria) ep(iscopu)s ter p(er)cutit q(ui)a h(oc)
iste notissimu(m) (et) sacratissimu(m)
est; (et) i om(n)i de diu(er)sitate est
ter ianuas p(er)cutit d(ici)t q(ue) sunt
i voluntate tutbit ulli(us) sit i ec(clesi)a
sacramentu(m)/ tua vo p(ro)clamato
tollite portas (et)c s(ign)ificat t(ri)plice(m)
x(rist)i potestate(m) vz q(ue) in celo (et)
mundo (et) i inferno; vn(de) i ipsius a
scensionis d(icitu)r ut tua rex ma
chin(a) celestiu(m) terrestriu(m) (et) infernor(um)
(con)dita flectat genu iam subdita
¶ Cons(e)q(ue)nt(er) hostio ap(er)to i(n)trat
ep(iscopu)s indivisu(m) q(uasi) si debite vm
offic(io) suo nil ei resistet p(ro)mis(so)
illud d(omi)ne q(ui)s resistet p(otes)tati
tue p(ro)gredi(tur) at cu(m) duob(us) ul

trib(us) ut i or(d)e duor(um) ul triu(m) s(un)t (con)sec
tionis v̄bi ul q(uia) paucis p(ro)uerbis
dub(iu)s se tuss(e) gignit p(ro)p(ter) ca(usam) orient.
(et) i(n)gred(i)e(n)s d(ici)t pax huic domui
(et) omnib(us) h(ab)itantib(us) i ea; q(uia) x(ristu)s p(ri)m(u)s
mundu(m) i(n)grediens pace(m) i(n)tendens
(et) homi(n)e(m) fecit venit cu(m) ut nos
deo pa(tri) (re)conciliaret ¶ P(ost)h(ec) d(icitu)r
d(ic)ta letania p(ro)strat(us) orat p(ro) (con)secrat.
doi(n)g(n)a (et) x(ristu)s p(ro)p(ter) singulari(ter) i(n) pa
ssione p(ro) discipulis (et) c(re)dituris o(mn)ib(us)
orabat dic(en)s p(ate)r s(an)c(t)ifica eos i(n)
noie tuo post q(uam) vo surrexit
orat sine salutatione h(ui)c nō di
dub(ium) nobis cu(m) eccl(esi)a no(n)du(m) sit
(con)baptizata (et) q(ua)si cathecumini
tu(m) sit no(n) s(unt) digni ut eis fiat
a(p)plausi cu(m) no(n)du(m) sunt s(an)c(t)ificati;
est tu(m) p(ro) eis orandu(m) clericis o(mn)ib(us)
(et) letania (con)tinues (et) ipsos reputat
qui p(ro)cedu(n)t (et) a(n)ia(m) s(an)c(t)ificatione
ad deu(m) i(n)tercedebant ¶ P(ro)p(ri)mu(m)
to cen(er)e scribit(ur) alphabetu(m) h(ic) mo;
sit cu(m) crux de cine(re) (et) sablo p(ro)
cursus eccl(esi)e sup(er) qua(m) crucem pul
ueris scribit(ur) alphabetu(m) i modu(m)
crucis l(itte)ris grecis (et) latinis no
tant hebraice q(uia) iudei recesserunt
a fide (et) scrib(untu)r cu(m) baculo pastorali
¶ Cine(re) alphabetu(m) sup(er) cruce(m)
sc(ri)ptu(m) tu(m) reputat p(ri)mo quid
sc(ri)ptu(m) (con)g(re)ati (et) latinis l(itte)ris
i modu(m) crucis s(ignific)at reputat co
niuncto(rum) seu unione(m) i fide v(tr)iusq(ue)
p(o)p(u)li iudei vz (et) gentilis p(er) crucem
x(rist)i s(an)c(t)am i(n)x(it). i illud i(n)acob cu(m)
cecitat manib(us) filios benedixit;
ipsa vo crux sine v(er)sus p(ro) cursu(s) s(an)c(t)is
eccl(esi)e duct(u)s vz vinq(ue) iesus angulo

oriens in sinistris (dextris) occidens. sicut quod
prius ille qui prius erat dexter factus
est sinister et qui erat in capite factus
est in cauda et econverso. et hoc propter duas
utilitates. Christus enim ab oriente transiens
relinquens iudeos in sinistra quia infideles
et veniens ad gentes quibus licet in occi-
dente fuisset dat esse ad dexteram et cre-
dentibus gentibus in dextra oriens posuit
et constituit iudeos in sinistro angulo
occidentis. Secundo constat deteriores esse quam
prius in veniunt gentiles secundo ad in obliquum
et in modum crucis et non in directum. Hee
littere scribuntur quia ad hanc statum intelli-
gentiam pertingere non valet qui crucem
Christum non recipit et Christi pretenden-
do passione non se credit esse sal-
vandum. in malivolam animam non intra-
bit sapientia et in Christo fundamentum
non est super edificare non potest. Secundo
septima alphabeti reputatur pagi-
na utriusque testamenti quod per crucem Christi
adimpletum est in passione nam
cum velum templi scissum est quia tunc
septime aperte sunt et revelatum secre-
torum unum ipse moriens dixit Con-
summatum est. Jo. xix. quid paucis
litteris omnis scriptura continetur et tamen
crux conclusio ducitur quia unum
testium continet in alio. tertia continet
in tertia. Trino reputatur articulos
fidei. certe cum primamentum est unum
fidei fundamentum et elementa ibi
septem sunt fidei articuli quibus videlicet
utrique neophiti in utroque populo in terra
erudiuntur. qui se debet purificare
et unire reprimite nisi illud quod
dixit Abraham Genesis xviii loquar

ad dominum meum cum sim pulvis et
cinis. septima quarta alphabeti in pavi-
mento est simplex doctrina fidei
in corde legitur sambuca seu ba-
culus quo alphabetum scribitur mo-
strat apostolorum doctrinam vel doctorum
in ipsum quo facta est conversio gen-
tium et perficienda iudeorum. ¶ Conse-
quenter est ad altare accedens
incipit sanctus deus in adiutorium
meum. i. quia tunc demum incipit quod est
in hoc officio principale et dicit
versus gloria patri etc. quia hec benedictio
fit ad exhibendum gloriam trinitati
non tamen dicitur alleluya put in sequentibus
dicitur et consecrant altare in qua
quidem consecrantur alia aque benedictio
put in sequentibus dicitur deinde post
quam altare septies aspersum fuit
aspergitur ecclesia ter intus et tota circum
sicut prius. absque aliqua differentia
maiorum lapidum vel minorum quoniam
aput dominum non est acceptio personarum
et intus ad notandum quod exteriores
abluere sine interiori nil prodest
sed tamen ut premissum est aspersio alta-
ris significat aspersionem et mundiciam baptismi
qui datur beneficio trinitatis iuxta
illud ite docete omnes gentes
baptizantes eos in nomine patris et filii et
spiritus sancti quia cum ecclesia necesse est in aqua
immergi sicut immergitur bapti-
zandus. ideo ter aspergitur aqua
quod loco trine immersionis ¶ Deinde
aspergitur procedendo ab oriente in
occidentem et procedendum scilicet in formam
crucis quia Christus totum mundum ad omnes
gentes baptizari precepit in nomine
trinitatis cui baptismus tribuit efficaciam

t i. cu
...ulus

videlicet

Et idem dic
nomen f. p. uero
sed unico ca. quod pri-
us de sacra uc
ca.

Vel mysterio passionis imagines crucis depinguntur de quibus dicetur. Residuum aque ad basim altaris funditur, prout in sequenti particula dicetur. Quandoque tamen alia aqua non benedicitur, sed cum prius benedicta totum officium impletur. Interim autem cantat chorus psalmum Exurgat deus et dissipentur inimici eius, et illum Qui habitat in adiutorio etc. in quibus fit mentio de ecclesia et eius consecratione, ut patet ibi: Qui habitare facit unius moris in domo. Episcopus vero dicit: Domus mea domus orationis vocabitur, quia eius officium est facere ut ecclesia domus sit non negotiationis. Deinde in circuitu altaris xii cruces in parietibus ecclesie depicte consignantur.

¶ Depinguntur autem ipse cruces primo propter demonum terrorem, ut scilicet demones qui inde expulsi sunt videntes signum crucis terreantur et illuc regredi non presumant. Secundo propter triumphi ostensionem. Sunt enim cruces vexilla Christi et signa triumphi sui. Merito ergo ut ostendatur quod locus ille Christi dominio subiugatus est, ibidem cruces depinguntur, nam et apud imperatores in palacio magnificentiam observatur, ut aliqua civitate sibi tradita imperiale vexillum in ea erigatur. Et in eius significatione dicitur Genesis xxviii quod Iacob lapidem quem supposuerat capiti suo erexit in titulum, videlicet in titulum rememorativum memorialem et triumphalem. Tertio ut cernentes in spectaculo Christi passionem qua sua ecclesia consecratur et passionis fidem ad memoriam reducant. Unde in canticis ponemus: ut signaculum super brachium etc. ¶ Duodecim

luminaria ante cruces ipsas posita significant xii apostolos qui per fidem crucifixi totum mundum illuminaverunt, et quorum doctrina tenebre fugate sunt. Unde beatus Bernardus dicit: Tota perfectio vera est in fide crucifixi; et apostolus: Nichil me iudicavi scire inter vos nisi Ihesum Christum et hunc crucifixum. ¶ Cruces iii etiam prius picte illuminantur et consignate inunguntur, quia apostoli crucis mysterium predicantes fide passionis Christi iiii mundi climata illuminaverunt ad cognitionem, inflammaverunt ad honorem, unxerunt ad conscientie nitorem, quod per oleum, et ad bone fame odorem, quod per balsamum designatur. ¶ Ad hec post consignationem altaris ipsum altare et ecclesia ornantur, lampades accenduntur, missa dicitur in qua pontifex aliis vestibus utitur quam fuit usus in consecratione, prout in tertia sequenti dicetur. ¶ Post hec notandum est quod ecclesia debet in aliquo sancto consecrari. Unde sanctum Pelagium et Nicolaum in martio apostolorum Petri et Pauli ecclesia romana consecravit. ¶ Consecrantur utique ecclesia ut premissum est et altare prout in tertia sequenti et capitulum ac alia prout sub titulo de consecratione dicetur. Et quia in veteri testamento templum ter fuisse consecratum legitur, primo in septembri, secundo in martio sub Dario, tertio in decembri sub Iuda Machabeo, ecclesia tamen semel consecrata non est iterum consecranda, nisi forte fuerit execrata, quod contingit primo si fuit combusta ita quod parietes omnes vel eorum maior pars fuerint destructa

i. q. iii. domus tuas

xxi. di. in tribus. de sanct.

de con. di. i.

ad c. q. i. pseram

de con. di. i. temporibus

c. di. i. ecclesie de sanct. ut c. i. i. ... de ... ut i ... de con. ... domi

leuitatem c. xxiiij q. j. f. ¶ Si ecclesia solummodo tectum vel aliqua eius pars parietibus integris manentibus vel saltem in modica parte destructis combusta fuerint consecranda non est. Secundo si tota ecclesia vel eius tota pars maior pars sit funditus corruerit et de toto sive de eisdem lapidibus sive de aliis fuerit reparata consecranda est, cum esse maxime in eorum unione vel lapidum coniunctione et dispositione consistit. Si vero non sic sed successive parietes omnes ruerint et reparati fuerint eadem censetur ecclesia, propter hoc non consecranda sed dumtaxat cum aqua exorcizata et misse solempnitate est reconcilianda. Item quod ecclesia reconsecranda quidam scripserunt super ... tamen reconsecranda est ecclesia si dubium sit utrum aliquando fuerit consecrata eo quod super hoc nulla scriptura vel pictura aut sculptura nullusque etiam unus testis de visu vel etiam de auditu qui ut quidam dicunt sufficeret reperitur.

Altare quando sit consecratum reconsecrandum non est nisi illud quod contingit quod fit primo si mensa id est superior tabula in qua fit principaliter consecratio mota vel in sui forma mutata vel enormiter puta ultra medietatem fracta sit, enormitatis tamen huiusmodi mensura videtur ad episcopi arbitrium referri, idemque maxime si tota altaris structura mota et reparata fuerit, etiam tamen propter altaris vel structure motum vel fracturam reconsecranda non est, quia alia est altaris consecratio et alia ecclesie; sic ergo si etiam tota destructa altare non leditur, etiam ipsa reparata solum et non altare reconsecratur, quamvis tunc decens sit illud aqua

exorcizata lauari. Consecratum tamen maiori altari, nichilominus alia minora altaria ecclesie consecranda sunt, quamvis quidam dixerint sufficere in illis consecratione alia dignitate demonstrari. Si vero altare modicam ... patiatur lesionem non obstat. Est quoque consecrandum, secundo reconsecratur altare si altaris sigillum id est paruus lapis cum quo sepulcrum sive foramen in quo reliquie reconduntur clauditur seu sigillatur motum aut fractum sit, et sit foramen ipsum quandoque in summitate stipitis et tunc quandoque ad sigillum non apponitur, sed principalis mensa supposita loco sigilli habetur; quandoque vero sit in parte posteriori et quandoque in anteriori in quo etiam foramen in testimonium consecrationis ante includi solet littera consecrantis episcopi continentes nomen eius et nomina aliorum episcoporum in consecratione presencium et in cuius sancti honorem consecratur altare et etiam ipsa ecclesia, quandoque simul consecrantur utriusque anniversarium et die consecrationis; tertio reconsecratur altare si mensura qua sigillum foraminis vel etiam qua mensa stipiti aliud sigillum quam mensa ipsa non est adheret motum vel aliquis de lapidibus ipsius mense seu stipitis mense vel sigillum tangens motus vel fractus sit; in coniunctione et eius sigilli et foraminis atque mense et stipitis seu structure in fractione proprie consecratio intelligitur. Quarto reconsecratur altare si ei vel coniunctioni mense et structure inferioris tamen fiat augmentum quod propriam formam amittat. Quam forma

Vide q. dic. si motum · Ex. c. ca. sib.

Ar. ff. de aqui. pos. l. motus consecratio sive dicitur ... lib. at. iij ... · ut c. ligneis · de c. c. i.

Margin (left): q. d. de c. et altare · de re. de fabrica · ut supra c. · ... · xxij. di. · ... · de c. c. i.

esse vel esse verum propter modicam tamen ad di-
minucionem non occurrit. Sed tunc secun-
dum Hostiensem sacri. Dum tamen integro me-
se et structura in superiori non mutatur in-
minutur. quanto altare fecerit et eccle-
sie propter dubium consecratur. Sexto altare
viaticum si lapis de ligno in quo insertus
est. Sepulcrum in quo sanctorum sigillum reposi-
tum removeatur et in eodem vel alio
ligno iterum reponatur non debet re-
consecrari. Alii vero solum modo reconci-
liandum autumant. Quamvis et illud
sepe iussu episcopi de loco ad locum
transferatur et primo portetur. Propter quod
portatile seu viaticum appellatur
non tamen ob hoc reconsecratur vel reconci-
liatur. Tercio de calice consecrato
dicitur non quod est reconsecrandus
et videtur quod sic. Cum novus calix videtur
novum eius opus vel facere quod pristina
opus facit in mutat. et reficiat quod
vel aliud sit remedium sicut. Et si
quando consecratio in superficie consistit
et hoc est quod ecclesia nunc decrusta-
tis reconsecrandum esse per x. q.
rum tamen verum est quod nec propter novam
dealbacionem vel picturam vel
propter modicum ad diminucionem ecclesia
reconsecranda est ut in ea dixi. Cum
eius propter hoc forma calicis non mu-
tetur. Idem calix manet quare re-
consecrandus non est sicut et ecclesia
reparata cum eadem manet re-
consecrandam non esse premissum est.
Et vero forma per minutam ferri
esse cum forma dat esse rei ut
dixi. Honestum tamen est quod tunc propter
pollucionis ... tactum tamen
propter prophane materie appositionem
calix aqua exorcizata lavetur
prius ibi sacri corporis et sanguinis

dum in volet. Premisso de consecra-
cione aliquid de reconciliacione dicamus.
Ecclesia ... notandum est quod templum spiritua-
le quod est homo quibusdam polluitur ut
in leviticum xiiii. vir qui fluxum
seminis patitur immundus erit et idem in
muliere fluxum sanguinis menstrui
vel alias paciente ut ibi d. iiii c. xv.
et non ibi polluitur ecclesia et ingredi pro-
hibetur donec aqua lavaretur
et purificaretur et num. xl. iiii c. qui
cadaver mortui tetigit immundus
est vi ... aspergatur aqua et sic mundabi-
tur. et propheta asperges me domine ysopo
et mundabor. Materiale etiam
templum quod est ecclesia testante propheta
pollutum
quod et lamentacione v. c. vii. propheta po-
lluerunt templum sanctum tuum et cetera. et
hoc sicut hodie aqua lavatur et re-
conciliatur. Sit enim reconciliacio cum
misse celebracione et aque cum
vino sale et cinere solempni be-
nedictione aspersione et sepe psalle
dicitur. Per aquam populus per vinum
divinitas. Per cinerem passionis Christi
memoria. Per unum aque in mixtum
vino divinitatis et humanitatis si-
gnificatur. Hec ergo sal ponitur ad no-
tandum quod populus discreta memoria
passionis et humanitatis Christi adiunatur.
Sit etiam per episcopum tamen si sit ecclesia
consecrata et quod ipse alium episcopo
possit sal totum si aqua benedictionem
et reconciliacionem vel solum aqua bene-
dictionem vel etiam tamen reconciliacionem
aqua prius per episcopum benedicta committere
simplici tamen sacerdoti neutrum
committere valet nisi forte hoc ex privilegio
sibi competit speciali. Et vero ecclesia

xv. v. q. ii. [illegible]
xxxii q. ii. [illegible]
eff. de no. o. mi.
l. i. [illegible] edificium
[illegible] c. cui [illegible]
c. de [illegible]
[illegible]
ff. [illegible] o. mi. l.
i. f. operis novi
ff. [illegible] l. ii.
f. p. ff. [illegible] l. [illegible]
[illegible]
mi [illegible] de [illegible]
[illegible]
d. q. de [illegible]
xxxii q. ii [illegible]
[illegible]
xl. ii. de [illegible]
v. de. [illegible]
[illegible] c. [illegible]
[illegible]
c. de [illegible]
[illegible]

consecrata non sit. de con. dist. i. consecrationes
vero. Aqua vero exorcizata lavari quando
cum quidam sit posse asserunt in absentia
episcopi per simplicem sacerdotem. cum sit benedicta
cum aqua exorcizata. que sit per proprium
sacerdotem. non ulli vero communes auctoritates
poni scripserunt. quod et tutius est. hoc dumtaxat
excepto sit nec per sacerdotem
posse committi. ita canones aqua
exorcizata vocat aqua cum vino
et cinere solempniter benedicta. quod quidem
verum est de ecclesia non consecrata ad consecrandum
cum deo dedicata. secus
si est in simplici oratorio quod nec
sacra nec religiosus locus est. ut proponit
quia unusquisque absque presule ubi placet
ordinat saltem ad orandum licet
forte non sine diocesani licentia
ad celebrandum et presule ad alium
usum deputat locum ipsum. Est et
ecclesia reconcilianda in premisso casu sicut
propter adulterium ibi commissum et propter
fornicationem et qualitercumque semine
humano vel feminae clerici vel laici
heretici vel pagani naturaliter sive innaturaliter
studiose et per actum libidinis
ibi emisso fuit polluta. etiam si
nimis uxore cognoscat. quamvis licet
talis copula licita sit. abstinendum et continendum
tamen est non tamen quibuslibet sine loco
quod quis nulli ibi quivis sentiat sapientes.
Secus autem dicit si quibus
forte ibi in sompnis polluat
et ut ne aliquis magis prohibuisse
ipsa fecisse dolendum est. et etiam
in quocumque brutum talis semine
ibi emisso tunc venire curat ut
prestat reconciliatur. Etiam ecclesia propter
homicidium sive cum sanguinis effusione
sive sine. ibi quocumque modo
studiose commissum. et etiam tale

homicidium propter qualis violentiam tam
et iniuriosa humani sanguinis effusionem
sive voluntarie sive absque
voluntate commissa vel orta et iniuriose
vero. lex levitica xviii et xx c. prohibitum
fuit in templo fundi et semine emitti
et talia agere et parietes illius
inquinari. Si autem absque violentia
et iniuria commissa vel orta ut tamen
tunc vel minuendo vel etiam ex emorroidis
vel menstrua vel aliis in
ecclesia naturaliter fluxit. vel forte ludo
vel casu cecidit. vel si quis quis
ut ibi occiditur. vel si quis subito
ipse ibi moritur vel lapide vel ligno
cadente vel fulmine occiditur
propter quod sit quidem constituta non reconciliatur.
nec etiam si alibi vulneratus
ad ecclesiam confugiens illic sanguine
multo effuso moritur quamvis
tunc non fuit homicidium in ecclesia
perpetratum. si vero ex ictu in ecclesia vulneratus
ibi moritur vel etiam cum
sanguinis voluntarie fuit fluit
secus est. etiam si intra ecclesiam voluntarie
sanguis minime fluxisset
quamvis ictus vulneris attenduntur.
et si super tectum ecclesie sanguis
effunditur. vel semen humanum
emittitur. extra hoc ecclesiam consecratam
non reconciliat. Ceterum si
fuerit vel rapina in ecclesia commissa
de consuetudine que in talibus
attenditur reconciliatur. ideo si quis
violenta absque sanguinis effusione
ibi commissa sit debere reconciliari
et fuerat cum illa fornicatione et commune
in iure. ut si ad eam confugiens
inde per violentiam extrahatur vel
ibi affinis committitur vel etiam
effractio

c. de clericis vero c. si
de con. dist. i. c. ecclesiis
xv. q. i. sunt nonnulli
ff. ad l. aquil. qui sepeliunt
ff. ad l. aquil. item mela. ff. si plures ff. ad l. cornel. de sic. nihil; de cle. percuss. c. si
de sen. exc. de tol. innoc. precip.
xvii. q. iiii. ecclesiam
xviii. q. iiii. de immunit. eccl.
xvii. q. iiii. de immunitate ecclesie

si propter sanguinis effusionem rixa tu-
multuose agatur, vel si quis fracto osse
seu livore secuto absque sanguine ibi
fuerit verberatus vel ad mortem vel mu-
tilacionem ibi principaliter quod deputatus
inde extrahitur ut ad locum execu-
cionis ducatur. ¶ Sed cum casus isti non
sint in iure expressi, videtur non est
ecclesia per episcopum sollempniter reconcilianda,
honestum tamen foret presbiterum per se
dote cum aquam exorcizatam episcopi
iussu lavare. Idemque dicendum videtur si
ecclesia diu absque tecto et ianuis
plena forte latrinis et aliis spur-
ciciis animalibus et nulli usui homi-
num divinorum locus passim patuit.
nec est forte mala cum non tale-
tam sollempniter per episcopum reconciliari.
Si autem aliquis ex causis ecclesie etiamsi mor-
tifere extra infortunio occisor non vel
alibi mortuus fuit non tamen ardens
corpus adhuc calido plaga in fluxu
ex qua sanguis fluit reconci-
lianda est. Tamen propter horrorem et ab-
hominacionem, tamen propter violenciam
et peccandi voluntatem, quamvis enim
homo mortuus non sit homo
humanus tamen sanguis per violenciam
est ibi effusus. Vel et ipsi tandem
violencia horrore et ibi incidit
fuerit. Secus autem est si naliter
mortuus in corporis obsequium et
honorem in ecclesia deinde bitur vel cum
ferre ut forte prius ibi et prius alibi
sepeliatur. Reconciliatur etiam ecclesia
nisi infidelis vel publice excommunicatus
sepultus est et tunc prius sunt
inde abicienda. ¶ Sane in premissis
casibus in quibus ecclesia reconciliatur
requiritur ut semper reconciliator
induatur pontificalibus saltem persona

existunt, scandalum eius et horror ab-
hominacionis de turpitudine et precio ab-
de violencia in sacro loco facienda etiam
quamvis vel delictorum veniam postulantes
ubi esset eis tutela refugii ubi
immolatur salutaris hostia presentes
fuerunt exige. Nec etiam confugientes
sciebant et deo laudes exsolvunt.
reconciliacionem indiget et ecclesia pro-
situ et voluntas mortalis ibi pec-
catis; si vero occultum sit reconciliari
necesse non est, ipsa enim ecclesia cum sancta sit
contaminari non potest; immo magis loci
sanctitas in famam loci abolet quamvis
quidam in hoc contrarium senciat, ut saltem
occulte ita quod delinquentes non perdat
sit reconcilianda; fit etiam reconcili-
acio ad exemplum et terrorem ut videlicet viden-
tes ecclesiam que in nullo peccavit
propter peccatum aliquem lavari et purificari
expavescant quam propter suorum delicto-
rum expiacionem sit laborandum.
¶ Cymiterium quoque in quo paganus vel
infidelis aut excommunicatus sepultus est
reconciliandum est ossibus tamen sepulti
si ab ossibus fidelium discerni poterint
prius inde abiectis reconciliatur
etiam in premissis casibus in quibus
ecclesia reconciliatur; cymiterium cuius eius-
dem privilegiis quibus et ecclesia gaudet
prout sub t. de consecratione dicetur
vel quo benedictum est. Sacerdos
est et reconciliatur per episcopum sicut et
ecclesia per aspersionem aque sollempniter
cum vino et cinere benedicta. ¶ Illud
autem notandum est quod in quantum parte
ecclesie vel cymiterii violencia vel
pollucio committitur utrumque
quibus eorum partibus propter connexitatem
violatum intelligitur. Et si cum eccle-
siastice ante altaris et cymiterium

Regula hodie in parte correctum per dominum Bonifacium
de con. e. i. li. vi.

ex de cons. ec. / ex de i. imu. ec. c. ut / eccl. ex de cap. consp.

ff. de sepulcro vi. / si uspi. et. ad usus / rel. sepl. ff. de religiosis / corpora ex de sentenciis / sicut ideo

de cons. di. i. ecclesiis

ex de sedule sepultura / ex de accrdt. i. permis- / sionis s. ff.

ex de cons. / ex de immun. / ec. i. eccl.

ex c. i. sibus / ex de sen. exc. / voluntate / q. i. s. / ex de cons. / ec. i. ut / q. vlt. / m. fi.

ff. ad l. / r. pec.

ex c. sibus / de c. di. i. / c. de / sepul. sicut

ex c. fi.

sunt diverse divinitati vnica et eadem est
in nominibus. quia non est ad alterum corpo-
rum vel aliquem angulum restringenda
quoniam si ecclesia et cymiterium sunt coniuncta;
si eorum vnum ab alterquo distat
bene potest vnum sine reliquo violari. Sed quando
altero corpore violato seu polluto ecclesia est
violatum et pollutum. Et propter hoc altero corpo-
rum reconciliato vtrumque est reconciliatum;
quoniam nichil tam naturale est quam vnum quodque
eo genere dissolui quo ligatum est.
Et pari est ingenio ligandi ac soluendi. Et si
violato vel polluto cymiterio suffi-
ciat ecclesiam reconciliare non vero ecclesiam
simpliciter assenciat propter vnius violacionem
neque quod alterum violari. Et pro quibus causis
corpora debent spiritualiter reconciliari quibus-
que pontificalis liber obviat auctoribus
in quo specialis forma reconciliacionis
cymiterii non est. ¶ Tandem si ecclesia
vel cymiterium aliquod quomodo propter
consecratum consecratur seu benedi-
catur talia reconciliacione non eget.
Quoniam sacramentalibus in forma ecclesie colla-
ta vim quandam sunt ut dicitur in prolo-
gomeno capitulo preceptis vim tamen sicut pre-
missum est consecrationem firmius cy-
miterium et ecclesiam perficiunt multo quam
magis consecrationem sacram et bene-
dictiones que prima vice consecrati
fuerunt et perfecerunt.
Quantum ad corpora multa pertinet de
terminare et certa deo facere inde.
Non honestum est quod reconcilientur
prius quam fideles talibus sacris vi-
tantur propter sacrorum canonum
legis edocet eundem michi intra dubii
propter prophanos maledicti benedicti-
onibus de altaribus consecratione sequitur.

Non solum ecclesia vero et al-
tare consecrantur et hoc propter
tria primo ad sacrum in

deo offerendum Genesis viij edificavit
Noe altare domino et tollens de cunctis
volucribus et pecoribus mundis ob-
tulit super altare. Hoc autem sacrum
est corpus et sanguis Christi quod in memoria
passionis domini immolamus
iuxta illud hoc facite in meam co-
memoracionem. Secundo ad nomen dei in-
vocandum Genesis xij edifi-
cavit Abraham altare domino hec
autem in oracione que fit super altare
proprie dicitur missa. Tercio ad cantandum
ecclesiastici xlvij dedit illis contra inimicos
potenciam et stare fecit contra altare
cantores et in sono eorum fecit dul-
ces modulos ¶ Qualiter hoc modo
et ordine consecracio altaris fit;
primus namque pontifex incipit
deus in adiutorium meum intende et in primo bene-
dicit aquam deinde in cornibus
altaris consignat iiij cruces
cum aqua benedicta consequenter
circuit altare vij vicibus sepa-
tes et separatim mensam altaris
cum aspersorio de ysopo aquam bene-
dictam aspergit et quod ter
aspergitur et aqua residuum ad
basim altaris funditur; deinde
in iiijor angulis sepulcri in quo
reliquie recondi debet crismatis
crismate fiunt cruces et ponuntur
reliquie in iiijor capsella cum tribus
granis thuris et sic reconduntur
in sepulcro deinde supponitur
eis tabula cum signo crucis
facte in medio consignata primo
deinde lapis qui mensa dicitur
super altare adaptatur et adap-
tatus ungitur; postea crismate
sicut de oleo dictum est consignatur

cuius altare in fronte arcus consimile
et adoletur in incensum in v. locis per
hoc altare tegitur et pannis mundis
induitur et demum super illud sacrifi-
cium celebratur. ¶ Verum si iterum
premissa singula prosequamur
notandum ergo primo est quod altare
consimile virtute et benedictione in- [illegible]
... consecratur et lapideum
solum unde pontifex stans in capite
dicit in adiu[torium] m[eum] i[ntende] quod ipse deus ait
sine me nichil potestis facere. Secundo
de dictis signat baptizandos
qui precepta fidei se adimplere
promiserunt et qui ad hoc sunt in-
structi et in eternitate constituti ro-
gant dei alleluia qui ei baptizati
non sunt laudibus angelorum dig-
ni sunt; unde thobie ult. et in pla-
teis eius alleluia cantabitur. post
completam vero eam vel altaris conse-
crationem cantatur alleluia quia reclu-
sa demonum fantasia deus
ibi laudabitur, nam et christus ad in-
feros [illegible] descendens ad [illegible]
gloriam manifestandam morte
soluit. Secundo alleluia duntaxat per
vices cantant ¶ Deinde ista aqua
benedictorum notandum est quod semper
aqua exorcizatio fit ad effugan-
dum inimicum [illegible] benedictione
maior necessaria sunt scilicet aqua vinum
sal et cinis. et hoc propter tria
primo quia maiora sunt que inimicum
depellunt, primum est lacrimarum
effusio. que per aquam signatur. spiritualis
exultatio. que per vinum [illegible]
[illegible] destructio que per sal.
[illegible] profunda humiliatio que

per cinerem significatur/ aqua ergo est prima
vinum vero est exultatio/ sal sapientia
sicut in predicatione [illegible] cinis
[illegible] humilitatis/ unde de ninive
dicitur quod rex ipse surrexit de solio
suo et indutus est de sacco et se-
dit in cinere/ hic etiam David [illegible] quod
cinerem tanquam panem manducavi. et
hic et abraham/ loquar ad dominum
meum cum sim pulvis et cinis/
secundo modo aqua est populus seu huma-
nitas [illegible]
[illegible] sal doctrina legis que
est sal federis/ cinis qui consumat
memoriam divine passionis que
per doctrinam divine legis [illegible] populus
per aquam significatus per fidei vinum
ne coniungitur capiti suo deo et hoc
[illegible] potest dici quod [illegible] aqua benedic-
ta [illegible] significat sine cuius [illegible]
nichil unquam sanctificatur et sine cuius
gratia non fit remissio peccatorum/ quod
spiritus sanctus aqua vocatur [illegible]
ostenditur dicens/ qui in me credit
flumina de ventre eius fluent aque
vive/ quod evangelista exponit
dicens/ hoc autem dixit de spiritu sancto
quem accepturi erant credentes in
eum et nota ordine [illegible]
aqua [illegible] spiritu [illegible] consecratur
hoc est [illegible]
[illegible] fuit [illegible] aqua et spiritu [illegible]
spiritus in baptismate [illegible] sacro
[illegible] aqua sine spiritu [illegible]
quod [illegible] ipse spiritus significabat
qui in principio mundi creatione fe-
rebatur super aquas/ hac ergo aqua

et ipsius altaris et totius in quo templum
quin istud sit et altare dedicatur. assignantur
licet quatuor species sal et aqua ad baptismi conse-
crationem cetere professionis sufficiunt. tamen sancti
patres qui hoc constituerunt voluerunt
nobis satisfacere non solum in hiis que
ad virtutem unius causa in hiis que ad sig-
nificationem pertinent sacramenti. ideo quod apposue-
runt sale vinum cinerem oleum et crisma
non enim oleum vel crisma habuit Philip-
pus qui eunuchum baptizavit aliter
quod hoc de essencia est et sic commisceri
debet quod populus dei qui est ecclesia
sine hiis simul iunctis non sanctificantur
nec aspersis solvitur. de hoc etiam
tangetur sub titulo de consecrationibus
de aqua quidem manifestum est quod
in qua renatus fuit ex aqua et de sa-
le etiam quod sine fidei condimento quod
insipiens significatur nec umquam salvari
potuit constituitque aqua baptisman-
tis assignatur. de vino quod per spiritualem
sive legis intelligentiam designatur
unde dominus in nuptiis aquam in vinum con-
vertit. Ubi qui aspersus non fuit, id est
quicumque de eo non bibit vel spiritualiter
tibi non credidit ad vite eterne
beatitudinem non perveniet. cineris et
aspersio per penitencie humilitatis intellec-
ta necessaria est ut sine ea non fiat
in aliquo adulto remissio peccatorum. per
ipsam enim venitur ad baptismum et ipsa
singulare refugium peccatoribus post
baptismum. unde et non immerito baptista
venit dicere domino in evangelio. sanctus Johannes
qui venit in universam regionem ga-
lilee predicans baptismum penitencie in re-
missionem peccatorum. Est non misterium ec-
clesie aque benedictione de qua in prima
parte dicetur sub titulo de aque benedictione

et aspersione. In hiis omnibus primo post
pontifex inscribit cruces cum aqua
ipsa in quatuor cornibus altaris et unam
in medio facit. quinque cruces repre-
sentant quadruplicem caritatem. quam hic
qui ad altare accedunt habere de-
bet scilicet ut diligat deum se proximos
amicos et inimicos. de quinque in quatuor
cornibus altaris de xii xxviii
dilatabitur ad orientem et occidentem
et septentrionem et meridiem. et non in quatuor
cruces in quatuor cornibus fuit ad desi-
gnandum quod Christus per crucem quatuor
mundi partes salvavit. secundo fuit
ad designandum quinque modos
crucis dominum portare debemus scilicet in cor-
de per meditationem in ore per confessionem
in corpore per mortificationem et in fa-
cie per assiduam in passionis crucis
in altare medio significat passionem
Christi in medio terre subiit ni-
mis. ¶ Idem septies altare
pontifex circuit primo ad sig-
nificandum quod ipse deus pro omnibus
curam impendere et vigilanciam
habere quam per circuitum designatur
unde et in canticis invenerunt me
vigiles qui circuibant civitatem.
debet enim sollicitate vigilare
super greges sibi commissos. nam
ut ait Gregorius ridiculosa
res est speculator cecus, precur-
sor claudus, prelatus negligens,
doctor insipiens, et preco mutus.
secundo septenus circuitus circa altare
significat vii meditationes quibus circa
septemplicem virtutem humilitatis
Christi habere debemus et propterea circuitus
frequentius. prima virtus est quod de
divinitate factus est pauper

fa. q. i psepio posit[us] t[er]tia q[uod] patib[ulo]
subdit[us] q[ua]rta sub manu s[u]i cap[ti]
i[n] clinat[ur] q[ui]nta q[uod] discipul[is] fuit
z q[ui] ditore sustinuit sexta q[uod] p[er]ant
i[n]i[m]icu[m] medice mansuet[us] stetit vij
q[uod] p[ro] crucifigentib[us] clem[en]t[er] orauit;
t[er]tio p[ro]pt[er] septe[m] t[ra]nsit[us] vij vic[es] x[ris]pi
signat[ur] p[ri]ma fuit de celo i[n] vter[um]
s[ecund]a de vt[er]o i[n] p[re]sepiu[m] t[er]tia de p[re]sep[i]o
i[n] mundu[m] q[ua]rta de mundo [in] patibu-
lu[m] q[ui]nta de patib[u]lo i[n] sepulc[r]u[m]
sexta de sepulc[r]o i[n] limbu[m] vij
de limbo i[n] celu[m]. Co[n]seq[ue]nt[er]
ep[iscopu]s asp[er]git altare q[uod] [et] altare
i[n] t[em]plo sig[nifi]cat ap[osto]l[u]s dicit
t[em]plu[m] en[im] dei s[an]c[tu]m e[st] q[uo]d estis vos
t[em]plu[m] dei s[u]m[us] altare h[ab]e[re]
de[bemus] g[er]go t[em]plu[m] dei s[u]m[us] altare h[ab]e[re]
altare n[ost]r[u]m est cor n[ost]r[u]m h[ab]et ei
altare n[ost]r[u]m est cor z h[omi]ne q[uod] altare i[n] templo
est cor i[n] h[omi]ne
i[n] h[ab]et altari fit sacrificiu[m] laudis
z iubilac[i]o[n]is vn[de] illud ps sa-
c[ri]ficiu[m] deo sp[iritu]s [con]tribulat[us] z[c]e i[n] h[oc]
altari fit [com]mendac[i]o corp[or]is
z sanguinis x[rist]i h[oc] nu[n]c p[re]ces ad
celu[m] scandunt q[uia] ad cor respi-
cit deus h[oc] g[er]go altare aq[ua] asp[er]-
git[ur] q[ui]a corda h[omi]n[u]m p[er] ex[er]citac[i]o[n]e[m]
p[re]dicac[i]o[n]u[m] ap[osto]lis mundant[ur]
n[am] z p[re]dicac[i]o aqua e[st] vn[de] illud
o[mn]es sicientes venite ad aq[ua]s;
h[ec] en[im] aqua i[d est] ewangelica p[re]di-
cac[i]o z altare cordis z tot[um] h[omi]n[em]
mundat[ur] z sa[n]c[t]ificat[ur]. Co[n]secrat[ur]
z altare cordis p[er] [con]cepcio[n]e[m] noue
ut inicie[tur] ad bonu[m] z p[ro]fessio[n]e[m]
amore[m] ut [con]fine[tur] i[n] nequa[m]
iniciu[m] sap[ient]ie timor d[omi]ni. Sep-
ties etia[m] altare aqua asp[er]git[ur]
adinu[m]. q[uod] i[n] bapt[ism]o vij dona sp[iritu]s
s[an]c[t]i t[ri]buit[ur] p[ro]p[ter] h[oc] etia[m] signa[n]t[ur]
q[uod] h[ab]e[n]t denu[m] me[m]orac[i]o[n]es d[omi]nice

xxiij q. v. si q

passionis vij naq[ue] aque asp[er]sio[n]es
sunt vij sanguinis x[rist]i effusiones
p[ri]ma fuit i[n] circu[m]cisio[n]e s[ecund]a i[n] orac[i]o[n]e
q[uod] sudor ei[us] fuit sicut gutte sa[n]-
g[ui]nis t[er]tia i[n] corp[or]is flagellac[i]o[n]e
q[ua]rta i[n] capitis coronac[i]o[n]e q[ui]nta in
manuu[m] p[er]forac[i]o[n]e sexta i[n] pedu[m]
t[ra]nsfixio[n]e septi[m]a in lat[er]is ap[er]c[i]o[n]e
or[ditur] vero t[er] asp[er]git[ur] q[uod] in s[an]c[t]e
t[ri]nitat[is] no[m]i[n]e baptizat[ur] vel p[ro]p[ter] t[er]tia
ap[er]tus cogitac[i]o[n]is locuc[i]o[n]is et
op[er]is emu[n]dat[ur] vn[de] z h[oc] in asp[er]sio[n]e
op[er]is emu[n]dat[ur] vn[de] z h[oc] in ysop[o]
m[odu]m deus d[icitur] fuit i[n] sup[er] h[ec] asp[er]si-
o[n]es tu[n]c asp[er]sio[n]e de ysopo facte
p[ro]p[ter] q[ua] h[er]bam que h[umi]lis e[st] x[rist]i
h[umi]litas [con]gr[u]e designat[ur] q[uod] p[er]
h[umi]litas [con]grue designat[ur] q[uod] p[er]
dicte sanguinis effusio[n]es f[ac]te fuer[unt]
cu[m] ysopo h[umi]litatis x[rist]i z i[n] [con]ti-
n[ente] exhibit caritat[is] quo asp[er]sa e[ccles]ia
katholica mundat[ur] h[ec] [et] h[er]ba
nasc[itur] [et] crescit i[n] petra z h[umi]litas
naturale crescit i[n] x[rist]o petra vn[de]
ap[osto]l[u]s petra a[utem] erat x[ristu]s talis
e[ccles]ia nata est z x h[umi]litas corda
fr[i]gida ad [con]c[re]scenda op[er]a caritat[is]
accendit i[ta]t[e] ei[us] radices saxa
penetrant z h[umi]litas d[omi]nicis
abstinencie [con]stringit. vnde ad pect[us]
z [con]t[ra] t[u]morez, z h[oc] sup[er]bie tumore
sanat i[ta]t[e] illa nascit[ur] z renascit[ur]
z radicat[ur] in t[er]ra viu[orum] z si pe[r] eam
tota fideliu[m] multitudo i[n]telligi
possit p[ro]p[ter] q[ua] p[er] illi p[er] ysopu[m]
sig[nifi]cant[ur] q[ui] i[n] x[rist]o fide radicati z
fundati atq[ue] amore[m] excelli et
sep[ar]ari no[n] possunt p[ro]p[ter] eos q[u]os
melius q[uam] ep[iscop]os z p[re]sbit[er]os m[u]lt[i]s
possim[us] q[ui] q[ua]nto maiore[m] in
e[ccles]ia obtinet dig[ni]tate[m] tanto firmi[us]
in fidei i[n]here[re] debet p[ro]p[ter] h[oc] eos
s[anc]t[u]s q[ui]de[m] asp[er]git[ur] aqua p[ro]p[ter] hos z ab

hys baptizatur ex fidelibus hys datur et
perficitur baptismale sacramentum. Cum
vero altare aqua aspergitur episcopus cantat
antiphonam Introibo ad altare dei etc. et in hys narratur no-
mine tamen fidelibus mentibus et que sine deo nullius
operis perficitur ut in sermone orat ut
exaudiantur ingredientes ibi beneficia pe-
tituri. Consequenter quia ecclesia similiter et al-
tare consecrantur totam ecclesiam aqua illa
aspergit prout in precedenti titulo tactum fuit.
Quo peracto pontifex ad altare cum presbyteris
accedit et residuum aque infundit ad
basim aque altaris sicut et in veteri
testamento residuum sanguinis fundebatur
ad crepidinem quod idem est quod basis
per quod significatur quod residuum quod excre-
dit vires humanas in tanto sancto
deo committatur qui est summus sacer-
dos cuius est aliorum sacerdotum
supplere defectum. ¶ Sepulcrum vero
sine foramine in quo reliquie recondi
debent significat urnam auream plenam
manna que in archa testamenti
posita erat prout subtus de altari
dictum est. Sed quod sepulcrum huiusmodi quod
aliquibus dicitur confessio nuncupatur est
cor nostrum quod misteriis celestibus destinatur
sibi consecrari quamvis sit virtutes in li-
bro sapientie descripte scilicet prudentia for-
titudo temperantia et iustitia quibus cor
nostrum quod nunquam intelligit dum fuerit recipiendum se-
cretorum celestium misteria per domi-
num Ihesum Christum operatur. Fit etiam sepulcrum
hoc quandoque ex superiori parte altaris
et quandoque ex latere anteriori. ¶ Sane
sine sanctorum reliquiis aut in illo hereti-
co non potest sine corpore Christi non fit conse-
cratio altaris fixi scilicet materialis seu
portatilis sit reliquie sequuntur scilicet
Christi virtutes et anteriores passiones

de consecratione dist. i. Nullus presbyter ... celebrant ... dist. ii. ...

martirum et aliorum confessorum que nobis
sunt admiratorem reliquiis in ipsa
recondimus. Vnde ad imitandum ea in
corde retinemus quod si audimus et in te-
lligimus et opera non facimus magis est
ad dampnationem quam ad salutem
quia non auditores legis iusti sunt
apud deum sed factores. Vnde apostolus
dicit imitatores mei estote sicut
et ego Christi. ¶ Solempnis vero reli-
quiarum deportatio fit ad imita-
tionem eius quod sicut legitur in Exodo in ar-
cha testamenti erant duo tabule et in qua
totum lignum penetrantes et portantes
vectes deligimus scilicet archa de loco ad
locum mittebantur quibus archa ferebatur
et precipue pontifex intret eccle- xxxvii d.
siam eam cum reliquiis ut sicut
illud est preteritum. Legitur in iii
Regum c. viii quod in templi dedicati-
one congregati sunt omnes maio-
res natu Israel cum principibus tri-
buum et duces familiarum ad re-
gem Salomonem in urbem ut defer-
rent archam federis domini. Venerunt
quoque cuncti seniores de Israel sacerdotes et
tulerunt archam domini in locum
suum in oraculum templi in sanctum sanctorum
subtus alas cherubin. Si quidem
cherubin expandebant alas
super locum arche et protegebant
illam et vectes eius. Rex autem Salo-
mon et omnis multitudo Israel que ad
eum convenerat gradiebatur cum
illo ante archam in magis quidem
tesaurorum plus minus magestes et appli-
camus principe hodie cum venie-
rint ad ecclesiam dedicandam fiunt
processionaliter consecrantem et
reliquie per sacerdotes sub pompa hoc

seu umbraculo solopmt deportat'
Dum pontifex p'ssq cantans cu ill's
i gredit' sermone faciat ad pplm
ẜta 2 salom archa deportata quiuit
facie sua 2 bndixit omni cetui isrl
2 p ortatibz i cetu ormit omnes
et cetu isrl stabat 2 ait salom
Benedictus dns deus isrl 2c ut
legit' ibidem ¶ Recondunt' aut reli-
quie scor̃ cu tribz granis thuris
i capsula qz p eos scos cu fide
trinitatis i. p. 2 f. 2 s. s. deum in
incõa retinet' ua deum credere
i unu deu una fide 2 unu bapta
qz iustus ex fide uiuit sine qua
sicut dicit aplus i possibile e pla-
cere deo ¶ Supponit' 2 adaptat'
ipi sepulcro quedã tabula sig'
crucis ex tñuate roborata sig'
p'spua ui ẜra spus sci donu
quo tabla i. caritas sup i ung'
qz cor nrm ne obsfuadã ec-
clesia sp secreta spus sci gra
roborat' tabla q hoc signo
roborata reliqs supponit' qz
p eos scos caritas attendit'
que opit multitudinez pccor
sicut 2 tabla reliquias opit
In uplis caritas di diffusa e
i cordibz nris p. s. s. q d. e. n.
¶ Hec aut tabula siue lapis
continet su de sigillu sepulc'
sicut ait allex pp inn ¶ Ipsa
uo lapis qui mensa altaris d'
sup altare adaptat' p q psectoz
2 soliditate noticie dei possum
intellige que no ppt dimiat sz
pp tez soliditatez fidei lapidea
dr sicut ait dns petro tu es
petrus 2 sup hanc petra i. sup
hanc fidei firmitate edificabo
eccliaz meã sicut eni mensa

d 9 de altari

b de fidelior

consumacio i psecto altaris e ita 2
noticia di consu 2 psecto omni bonoz
In di in sapia ne dignosce om
deus sumata iusticia est 2 nosse iusticiaz
tuã 2 uirtute tua radix e i mortal
2 deus pieter iusfor glict qui glat'
scire 2 nosse me. ul p p'mu lapidem
xpc intellig'. de quo dicit aplus
ipo summo angulari lapide xpo
ihu p lapidez quid 3 figuratus
designat'. de quo i daniele leg'
qz lapis abscissus e de monte sine
manibz qz xpc de bta uirgine si
ppt eminencia uirtutu mons d'
sine uili semine mirabilit' e nat9
2 factus i monte magnus totu i ple'
orbe terraz de quo ecia p ps dicit'
lapide que reprobauerunt edificantes
hic factus est i caput anguli que iaz
xpc que edificantes iudei reproba-
uit dicentes nolumus hunc regnare
sup nos hic factus est i caput an-
guli qr sic aplus ait exaltauit
illu deus 2 dedit illi nomen qd est
sup omne nomen 2c ul p lapidez
caritas i ẜra ut pmissu e qui dz
ee magnus 2 latus qm latu e ma-
datu caritatis qr 2 usqz ad inimicos
extendit' mo preptu dni dili-
gite inimicos uros nō ergo
unguunt' altaria n lapidea qz
xpc p altare significat est lapis
excrescens i monte ut dictu est
ipe est mons pinguis oleo
leticie p consortibz unctus ¶ Unu tn
i exodo leg' dnm pcepisse fi
altare de lignis sethim que sunt
i putribilia 2 altare lateris ligneu
est ¶ Salom qz fecit altare aureu
ut legit' in iij reg vij sz illa
facta st i figura 2 i cotumulatu exmac

in capsis sancte marie de mari est altare
tium quod ibi fecerunt maria magda-
lene et marthe et maria iacobi et
maria salome. ¶ Post hec asperso alta-
ri et cum aqua baptizato restat ut
oleo et crismate liniatur. episcopus enim su-
perfundit oleum et crisma [illegible] erexit
iacob lapidem in titulum fundens oleum
desuper / illa enim causa fuit titulus
altaris. quia de ipso dixit lex et v
dum de ipsis / facies primo super illud
v cruces [illegible] de oleo in fine
secundum ordinem romanum secundum [illegible] vero
alias crucis de utroque oleo una in
medio et quatuor in cornibus. postea eciam
unus totidem de crismate / faciet postea
s. s. gratia [illegible] de quo dicitur ysaie
[illegible] computrescet iugum a facie
olei / quia sicut episcopus oleum effundit
super altare ita christus qui est summus
pontifex effudit graciam super al-
tare nostrum quod est cor nostrum quia ipse
est distributor omnium graciarum pro suo
sensu sicut dicit apostolus alii datur
sermo sapientie alii sermo scientie alii fi-
des alii gratia sanitatum etc. et sicut
per oleum episcopus purificat mensam al-
taris ita et spiritus sanctus purificat cor-
da nostra ab omnibus viciis et peccatis
christus quidem oleo fuit unctus non corporali
visibili sed invisibili id est gratia spiritus sancti
unde dauid unxit te deus deus
tuus oleo leticie pre consortibus
tuis id est plus quam omnes sancti qui fuerunt
participes gratie eius id est christi unde unctio
christi precessit christus contra alios
quia pre omnibus aliis unxit eum
deus ad habundantem plenitudinem bo-
norum ideo quod interpretatur unctus;
unctio quoque christi olei oleo signat
unde illud ewangelii unge caput

tuum et faciem tuam laua quia sicut
oleum in liquoribus ita et mens in
bonis operibus superior est et ideo comprobatur
cum liquore oleo infundas illud
quia desuper natat / de una vero
scriptum est sicut manus dabis in uni-
versis et misericordie eius super omnia
opera eius et una super exaltat
iudicium / hoc ergo oleo liniatur
altare cordis nostri ut spiritus nunc
inceptores aspersionis aque et rege-
nerationis baptismi effectum non amit-
tamus / quinque cruces de oleo signant
commemoracionem v passionum christi
quas pro nobis in cruce sustinuit quia
hec denique ipse namque v plagas
sustinuit propter nos scilicet in manibus
in pedibus et in latere designant et
v compassiones nunc que nobis sunt
necessarie nam ei est ut homo
misereatur christo compassioni eius
compaciendo unde iob in [illegible]
misereri mei miseremini mei etc.
oportet et ut misereatur homo proximo
suo mala videret unde [illegible]
miseracio hominis circa proximum
suum etc. et ipsum et hoc [illegible]
scilicet commissis plagis illa unde
iere[mias] nullus est qui agat penitenciam
super peccato suo dicens quid feci; pro
omissis unde [illegible] vere quia
tacui id est quia non locutus sum quod debui
omnis si bonum quod facere potui et pro
bonis nunc perdere(?) factis unde luc
in omnia bona fecimus dicimus
quia servi inutiles sumus etc. quia
bona fecimus non bene nec pure
et ideo inutiles fuimus sic facientes
eternam suam ad veram gloriam bo-
na faciat sed non bene non pure de hac

tribulacionis misericordie dicit ecclesiasticus
miserere anime tue placens deo. quia vero
compassio mentis debet esse cum exhibi-
cione operis ideo fiunt hiis duabus primo
de oleo postea de crismate. unde post
verbis qui miseretur et commodat
qui mente miseretur et commodat opere
et quia non sufficiat hec compassio
in mente cum bonorum operibus exhibicione
nisi simul odore bone fame iuxta
illud evangelii sic luceat opera
vestra ut glorificetur deus. ideo fiunt
unctiones de crismate quod constat ex bal-
samo et oleo. balsamum quidem
propter bonum odorem signat bonam
famam oleum propter claritatem nito-
ris conscienciam quam habere debemus iuxta
illud apostoli gloria nostra hec est
testimonium consciencie nostre. et in balsa-
mum oleo recte admiscetur quia bonus
odor nunc additur ¶ Rursus
per v. unctiones de oleo et crismate v.
sensus corporis nostri intelliguntur qui du-
plicantur et in denarium surgunt
quia v. sensibus corporis bene utendo
et nos metipsos custodimus et alios
verbo et doctrina nostra in bono opere
confirmamus. unde ille bonus nego-
ciator glorians dixit ecce
alia quinque superlucratus sum.
dicuntur autem fiunt premisse unctiones
cum unxit te deus deus tuus
quod de christo dictum est. tercio altare
ungitur hiis oleo et crismate
quia caritas fide spe et caritate quia
maior est ceteris insignitur et
dum tercia infunditur cantatur
ecce odor filii mei s. o. a. p. b.
ager est ecclesia que floribus
virtutum virtutibus splendet operibus
fructificat ut sunt rose martirum

lilia virginum viole confessorum et
nitor sapiencium ¶ Post hec unctionem ado-
letur in incensum quod devocionem oracionum
signat quia ei liberet vii dona spiritus sancti
et assistunt in deo devota per illa
offertur oracionum cumulis similitudine
per vii loca adoletur videlicet in medio an-
gulis et in medio crucis v. per corporis
nostri debemus ut famam boni
operis nostri usque ad proximos extenda-
mus de qua dicit apostolus christi bonus odor
sumus in omni loco et in ewangelio sic luce-
at lux vestra coram hominibus ut vi-
deant vestra bona opera etc. ¶ Ideo h-
nunc si frequentacio est continua ab
sacerdotibus ut ipsi pontifices pro nobis
apud deum patrem interpellacionem
cum incenso facta est eius passio
patri oblata et ipse pro nobis interpellat
incensum copiose in medio et in
singulis cornibus est ordo per
ico soluta et in ymaginali sacramentali
ut replicatur ¶ Consequenter altare cum
signo crucis consignatur deinde in
fine hoc debemus etc. que consignacio
fit in de crismate a pontifice in fronte
lapidibus facta signat consignacionem que
cotidie fit a spiritu sancto per penitentiam
in altaribus cordibus ut nulla tribulacio
in altaribus cordibus nec valeant se-
corum invicem caritate dei nec valeant se-
parare unde dicebat apostolus quis nos
separabit a caritate christi tribulacio
an angustia etc. et consequenter
gloria patri ut laus trinitati cantetur
¶ Ultima altaris benediccio illa fi-
nalis signat benediccionem quam de veritate
benedicti etc. ¶ Deinceps altare bene-
dictum cum debita conveniencia ad notandum
thesaurum munditie quam in statu vite innocentie
per corpus nostrum cum statu vite mundicie
debemus ¶ Deinde benedicuntur

vasa, vestes et luminaria divino cul-
tui deputanda. Unde et Moyses per
xl dies edoctus est a Domino facere
linteamina et ornamenta in templo
necessaria. Nec penitus silendum est
opera nostra ad Deum referri posse. Hec
altare lineis et albis pannis or-
natur, de quo dicitur de altari dicitur.
Et demum super altare hoc ordine
consecratum missa celebratur et sacrifi-
cium altissimo offertur, illud videlicet de quo
propheta ait: sacrificium Deo spiritus contribulatus. Unde re-
putatur dicitur in prefatione quod tempus non est
ei fieri dedicatio sine missa
per Gelasium papam, quia tunc revelatur
sacrarium quod etiam angelis ab hominibus
sunt abscondita. Et attende quod
in appositione basilice pontifex li-
neis dumtaxat et moribus utitur
in dominicis; sed in missa vestibus
ornatur pontificalibus. Et propter-
ea quod legalis pontifex in
lineis semper ministrabat et
postmodum in pontificalibus in ho-
locaustum arietem offerebat; sed
quia in eisdem lineis hircum emitte-
bat post expiationem, ideo etiam in con-
secratione fontium et in immersione
cathecuminorum ubi peccata eorum
transferuntur, quandoque utitur super-
pelliceis et lineis in dominicis.

De consecrationibus et unctionibus

Legitur Dominum precepisse Moy-
si ut conficeret chrisma quo in-
ungeretur tabernaculum in dedicatione et archa
testamenti, mensa quoque cum vasis, et quo
sacerdotes et reges inungerentur.
Moyses tamen non legitur fuisse inunctus
nisi unctione spirituali, sicut et Christus noluit.
Itaque quoniam nos unctionem materialem

in unge ut in illa preceptum spirituales
et nova patria nunc etiam divisas con-
tingibus unctiones de quibus hic aliqua
perstringimus dicentes. Primo
quid significent unctiones. Secundo
de quibus fiant. Tertio de unctione
baptizandorum. Quarto de
unctione baptizatorum que perpe-
fit in fronte. Quinto de unctione
ordinandorum. Sexto de unctione
consecrandorum episcoporum et principum.
Septimo de unctione ecclesie altaris
calicis et aliorum ministeriorum eccle-
siasticorum. Octavo de extrema
unctione. Nono de consecra-
tione et benedictione crismatis vestium
et aliorum ornamentorum ecclesiasticorum.
Decimo de consecratione et benedic-
tione virginum. Circa primum igitur
notandum est quod duplex sit species
unctionis: exterior que visibilis seu
corporalis et invisibilis est, et interior
que spiritualis et invisibilis est. Exterior
visibiliter ungitur corpus, interior
invisibiliter ungitur cor. De prima Iaco-
bus apostolus ait: Infirmatur quis in vo-
bis, inducat presbyteros ecclesie et orent
super eum ungentes eum oleo in
nomine Domini, et oratio fidei salvabit
infirmum. De secunda Iohannes apostolus ait:
Et vos unctionem, id est unctio quam
ab eo accepistis maneat in
nobis et non necesse habetis ut aliquis
doceat vos, sed sicut unctio eius
docet vos de omnibus. Unctio ex-
terior signum est interioris. Interior
vero non solum est signum, id est figura,
sed et sacramentum, quia si digne sumitur
vel tenetur vel auget absque dubio
quod designat, puta salutem mentis.
Illud super egros manum imponent

de cons. di. i.

de sac. unc. c.

xv. di. i. c.

ps

genꝰ electū · i ·
Elcī hic vngūt ī bap'

xx de sac̄ vnc

7 bn̄ hēbunt ¶ Terci͂ .ij. sciedu͂ ē
q ad ꝯfusiōne ꝯtrarie 7 visibi-
le vnctoēz duplex oleu͂ bñe-
dicit' vz oleu͂ sc̄i͂ seu chatecu-
nōz q̄uo cathecumini vngunt'
7 oleu͂ ī firmōz de q̄o ī fine vn-
gunt' de q̄ua vnctōe loquunt'
dcā auctās ī fine' q̄s ꝯuob
7c quar' at fiat bndictōes v-
triusq3 olei 7 c̄smatis ī vj pte
sub v· scē · celie dm̄ bndicā'
dz ēē qr ī ī fine 7 cathecu-
mi olo vngunt' Aug. ait ꝯvi-
sibilibq ī visibilia facilq ca-
piat' sicut ciq oleu͂ fuga-
do ī firmitate irrorat artus
fessoz 7 de sui na lucē p̄it
sic ardendo est q vnctō oli
ꝯsecrata q ē signum fidei pt̄a
fugādo firmitate nūc ꝯfert
7 lumē ei p̄it sig3 oleu͂
visibile ī signo oleu͂ ī visibi-
le ī sacō 7 oleu͂ spuale int3
oleu͂ infirmoz — ē de olo ī firmoz auctez ace-
piq ab aplis de olo cathecu-
oleu͂ cathecumīoz — noz de aplicis 7 liez dcis
oleu͂ spuale sine corpali t
bnē ēē tn̄ apli xpi siniš apli-
cis p cathecuminis ac ceteri
vs· sūt nō sine p̄ccō omitti pt
q corꝫ auctās ꝯscrauit
put sub t d' altari dcīt ē
sicut 7 antiquitq iusti sine cir-
Circūcisio — cisiōe placuē dō · s3 post q̄
cis p̄ceptu sunt ut circūcide-
xxxv de abs̄ oriētio — rēt' hoc omitteres p̄ccō sub-
iacebāt' ¶ Tercio sciedū ē de
vnctōe baptizādoz 7 q̄uid
xx de sac̄ vnc — ī nouo · t nō solū reges

7 sacerdotes vngunt' sic ia dicit'
viij ē ēē xp̄c ī sanguine suo fecit
nos deo nro regnu͂ 7 sacerdotes
i· regales sacerdotes vnd q petrq
apls ait vos estis genq electu͂
i· elcī ꝯgnībq honz v' regale
sacerdociū · i · bn̄ nos regentes
oms xp̄iani hic cū baptizi vn-
gūt' s olo bndicto p̄mo ī pec-
tore deīn int' scapulas 7 hīc pq
baptizi s c̄smate sacro p̄mo ī
v'tice deīn p episcpq ī fronte 7 s̄· — vj de ec̄n sacrament
aliqq p̄ncipales vnctōes ponq
ī troducte sunt vsu ēē q p̄ alias
scriptura ī inspectore quid ī quo
ē locus cordis baptizādq olo
vngit' p̄mo ut p ipsu͂ s domū
abiciat errore 7 ignorācia
7 suscipiat fide vera ēē iustq
·ibar̄ i — ex fide viuit 7 corde credit' ad
iusticiā Int' scapulas vō ut p ipsu͂
sci gracia negligēciā 7 torpore ex-
cuciat negligēciā 7 torpore 7 exerce-
at bona opacōm ēē fides sine
opibq mortua est ut p fidei
sacriq sit mundicia cogitatōm
ī pectore p opis exercicīu sit for-
titudo laborz ī scapulis ꝯtrarq
fides p dilectōz s· aplm opet'
olim g acorde ad scapulas tns-
fert' qm fides que mete capit'
ope pficit' In v'tice vō baptizatq
c̄smate a sacerdote ī vngit ut
sit paratq om̄i poscēti de fide
reddere rōnē ēē p caput mens
ī telligit' vnd q legit' eccli · i · i
tellectus sapientis ī capite · i · ī mente
eiq cuiq s mentis sapior pes ē

·j·

vo ꝛ inferior sensualitatis vn̄ hinc
probatur que est superior ꝑ capite
intellectus vo que est superior ꝑ mētis
de ꝛ in vi pte sub salto sto ubi ag
dexꝰ finꝰ ꝯfirmatōe dicetur so ante
baptiȝ magister sola benedicto ȝ post
baptiȝ ꝯfirmatio sacra eē ꝯfirma so
li ꝯpetit x paulo ꝯstaȝ eiꝰ ꝯfirma
te d'i vel potius a xpo d'r ꝯfirma no
s' nois formas ȝ s' fidei veriȝ a xpo
vo xpiani dicuntur tamen uncti deri
ue ab uncto s' xo ut omnis gau
deat i odore unguenti illiꝰ s' xpi
cuiꝰ nome est effusum ȝ s' niȝ
nominis xpiani dicuntur ꝯfirmate s'
ysidorus de hoc dicit i ꝑhesio s' ptl
turus ȝ s' augus uncto x olo audit
nos ad auditum plene fidei ꝑparatos
ꝛ ad bonum opi odore notatos ꝛ
ad abrenunciandu dyabolo esse
communitos s' uncto i pectore ꝛ int
scapulas fit s' rabanum ut p fidez
undiqȝ muniat ꝛ ad bona opa
perficienda ꝑ di gratiam roborētur nec pe
ꝑceptum fidei virtus ꝑ scapulas vo
i quibus onus portat homines robur
ꝛ operatio rō intellectus modo illud al
legit oneri i portabilia ꝛ i po
unt humeri hominis rō vngetur ergo i
pectore ꝛ inter scapulas ut mente
ꝛ actu opa dyaboli postponat
ꝛ ut sit capax ad intelligendū
ingenium ipius ꝛ onus legis uncto vo
que fit i vertice i i summitate capi
tis s' sup cerebra fit s' ipsiȝ
ut celeste regni principes fiat
i unctis ꝛ q baptizati ala capi
ti i xpo desponsatur ꝛ ꝑpterea fit
ꝯfirmatio x olo ꝛ balsamo ꝯfecto
ut sacerdos qui ꝑpter sedem qui

i visibilis opatur oliȝ nam ꝯfessa
membra fovet ꝛ linit ꝑat ut ꝑ
missu est balsamū vo redolere
fiat ꝯsequens ꝯfessa sunt mē me
bra qui penitz se q dei egisse
ꝑter nouit ad illa illuminans eius
i intelligentiā ꝛ demonstrans ei ꝑtam
sibi esse dimissa vel dimissa vel
dimittenda ꝛ pivinus illi bona
opa que i eis aliis bonum spi
rit odore q singuitez balsa
designat ite q sedes supbie que
ꝑ uncta ipius nominis ꝯsueta
supiora appetit i vertice eo m
so rōe fit ibi hec uncto sub for
ma ꝛ sub noie humilitatis hac
unctionum sibi ꝑp ei i statuit
ꝑ ꝑbros ꝑpt occasionez mortis
Vn credibile est q cum eius tpe
ni nimis uncto s' verticis ꝛ fronte
cepto reservabatur cu ei ꝯfirmatio de
latur eē nō omnibus eppi va
lent ꝑsiste actū io nc sine
ꝯfirmans unctionem ꝑmittit i statuit
ut a sacerdotibus i vertice sup cerebrū
ubi est sedes sapie ungetur ad
robur ꝛ augmentum gratie vn̄ si
ꝑsona decesserit dixit ricardus
i motivali q ꝑ rata gratie aug
mentu ꝯsequitur ꝛ gloe vitę tū
ꝛ sine unctione credimus solo
bapto salvari ꝛ sine manus
i positione spiritū sanctū dari tm
deus dari voluit ꝑmit i acti
bus apl'orum legitur ꝛ veniendo ꝑe cu
ꝑfide hereticā asserunt q nunquam
ꝑ baptiȝ aque spiritū sanctū acceperunt
nec samaritani baptizati illū
acceperunt donec manus i po
sicionē acceperunt Hanc utramqȝ

q. dimy / unt

dr. demde

vj q. / v. allegit

de i pg / nsedit / de v no / ssimc

8 q. di. iiij postea

vncto fit s. verbum in modum crucis ut ubi eo tempore dyabolus in naso suo possessionem cognoscentes signum sine im-plicationibus i. sancte crucis qua in temptatio est ita b. demerentibus illud sciant ali-enum i. esse alienatum fit quod secundum unctio in pectore cum in vocatione t-rinitatis ut nulle reliquie latentis inimici in eo residerat sed in fide sancte trinitatis meus eius conforte. i. susti-piat z habeat intelligentiam mandato-rum dei quinque sequitur. fidelibus bis in-ungitur bis oleo z pigmentis bis confirmatur primo in baptismo in vertice secundo post baptis-mum in fronte s. in confirmatione quia z spiritus s. bis fuit apostolis datus ut dicetur in vi parte sub sabbato sancto. Quarto loco dictum est z de unctione que fit post primum in fronte baptizati sed debeat dicetur in vi parte sub sabbato sancto. Quinto lo-co circa unctionem ordinandorum dicendum est quod manus presbiteri ab episcopo unguntur ut cognoscant hoc sacramentum se percepisse s. suscepisse virtutem z gratiam consecrandi unde episcopus eas in ungendo dicat conse-crare z sanctificare digneris domine manus istas per istam unctionem z nostram bene-dictionem ut quecumque consecraverint consecrentur z quecumque benedixerint be-nedicantur in nomine domini ihesu christi vel denotat ostendantur manus sacerdotum sancti post ordinationem credentes pro hoc omnium illorum preceptis z honoris sit z unguntur oleo ut opera sue pietatis adoratur debeat opere. P manus ei opera pollum [illegible] de-signatur. Unde samaritanus ille appropians vulnerato vinum super-infundit z oleum vulneribus eius unguntur etiam oleo ut habiles sint ad offerendum deo hostiam

e. di. den

Confirmare

xxij. q. i. s. hodiernis z de sacr. unc.

spiritibus z large ad ceteri officii pietatis [illegible] z tunc ad [illegible] virtu-tes vel gratia [illegible] z [illegible] dilec-tionibus pollum designat. Sexto sub eo in positione manus cum oleo super capi-ta ordinandi fit quia pietatem operis per digitos dona spiritus sancti [illegible] [illegible] in [illegible] quo in ponitur quia donis spiritus sancti [illegible] in [illegible] ad opera [illegible] mittit. Septimo circa epi-scopi z principum unctionem secundum c [illegible] super fit origine [illegible] [illegible] dicatur pontifex super cuius caput fusum est unctionis oleum z cuius manus sunt in sacerdotio consecrate [illegible] sunt in sacerdote consecrate [illegible] sicut pre-cepit ungitur confirmate quia sicut [illegible] [illegible] oleo z balsamo [illegible] z ungitur illo [illegible] in corpore [illegible] ut [illegible] interiore [illegible] ad [illegible] odorem [illegible] per [illegible] z [illegible] habeat odorem [illegible] per balsamum [illegible] designatur de [illegible] dicit apostolus gloria mea hec est testimonium conscientie mee nec omnibus gloria [illegible] abiciens [illegible] de corde [illegible] apostolus ait christi bonus odor sumus in omni loco [illegible] z [illegible] in [illegible] z aliis [illegible] odor [illegible] [illegible] odor [illegible] in vita [illegible] aliis odor [illegible] morte [illegible] morte [illegible] [illegible] episcopus bonum [illegible] testimonium [illegible] [illegible] sunt [illegible] ut [illegible] fidelis [illegible] ad fidem [illegible] ad [illegible] [illegible] z doctrina [illegible] hoc [illegible] capitulum

i. q. i. sic [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible]

Alij in capite et alij in manibus [?]

et manus episcopi consecrantur percipit eius
mens in illa unctione illud Canticorum un-
guentum .i. similitudinem capitis tui et faciei tue
.i. conscientiam lavat .i. lacrimis per manus
opera designantur. Unde illud in canticis
canticorum manus mee .i. opera bona
distillaverunt mirram .i. dederunt
aliis bonum exemplum. caput quare ungitur
balsamo caritatis presumitur ut episcopus di-
ligat deum ex toto corde et ex tota
mente et ex tota anima sua et proximum
tamquam se ipsum sicut .i. ad id quod scriptum est
oleum eius in capite est caritas in men-
te. Sed quare sic caput ungitur propter auctoritatem
et dignitatem quia non solum episcopi sed etiam
reges constituuntur ratio ut videatur aliquis
sic christi tamquam eius vicarius representare
personam de quo dicit propheta. sed de hac
dicitur in ysaie lxi sic unguntur in
capite sicut quia et caput eius unctum
est christi caput ... qui de se dicit
spiritus domini super me eo quod unxerit
me evangelizare pauperibus misit
me. christi eius caput unum unctum
est oleo invisibili ... per universa i
spectat etiam episcopi pro commissa ma-
nus unguntur propter ministerium et officium
manus quando opera significant
unguntur oleo et consummatur pietate
et nunc ut episcopum oportet bonum ... dotes
manus ... ad domesticos fidei ne-
mini claudat et omnibus aperiat
unde illud manus aperuit inopi
et brachium extendit ad pauperem
manus ... manus ... ma-
nus tenacitate ... aperiri non potest
ungatur quare ut sanetur ut aperiatur
et ut in digitis ... largitatem
sicut ut videatur accipe pietatem

benedicendi et consecrandi ... cum eis
consecrantur ... ungit consecrare ...
et sanctificare dicitur digitalis manibus
... ut ... unde sunt
ad offendendum hostibus ... et no-
... manus ... in unctione fuerit
oleo ... in ... ordinantur ... Unde de sacra unctione
consummatur ungitur ... in ... conse-
cratur ... manus opera ...
oleum ... vel ... balsamum
... quod oleo admiscetur in consumma-
te odor bone fame designatur
... balsamum non
mixtum odor meus ... in operibus
episcoporum et aliorum superiorum plus quam
in aliis inferioribus manus ... sa-
pere et odor fame ... dicit
unde illud ... odor ... bonus
odor sumus deo ... in celesti ie-
rarchia superiores angeli su- lxxxix de ...
perioribus dominantur et ... eminet
... in corpore consecratur manus
... oleo in unctione consummatur ...
inunguntur pollex etiam consumma-
te consignatur ut pollicibus in positis
unctis perficiant ad salutem ...
... non solum ungebantur
sacerdotes verum etiam reges et prophete sicut
in libro regum legitur ... propter
... helye ... redire in domum
tuam per desertum in damascum ...
... illuc unges azael
in regem super syriam et yehu filium
namsi unges regem super israel
helyzeum autem filium saphat qui
est de abel unges prophetam pro te
samuel ... unxit david in
regem et postquam ihesus nazarenus
quem unxit deus spiritu sancto sicut

in actibus apostolorum legitur unctus oleo
pre consortibus suis qui scilicet apostolus est
caput ecclesie que est corpus eius
principis vero unctio a capite ad brachium
est translata ut princeps a tempore christi
non inungatur in capite sed in brachio
seu in humero vel in armo in quibus
principatus congrue designatur iuxta
quod legitur factus est principatus super
humerum eius etc. ad quod etiam significandum
Samuel fecit poni armum
ante Saul cui dederat locum
in capite mense ante eos qui fuerant
invitati. Inunctio vero pontificis
sacramentalis est delibuto ob-
servata quia personam capitis scilicet christi
qui caput ecclesie in pontificali
officio representat. ¶ Refert autem
inter pontificis et principis unc-
tionem quia caput pontificis
crismate consecratur brachium vero
principis oleo delinitur ut osten-
datur quanta sit differentia inter aucto-
ritatem pontificis et principis
potestatem. Et nota quod sicut in evan-
gelio quidam paterfamilias vo-
cavit servos suos et dedit illis
x. minas. ¶ Sequitur notare
quomodo est canonica electio episcopi
que fit per vocationem domini non-
tantis clero unica dat ei qui
ibi qui se inungi posuit dat
ei textum evangelii dicens va-
de predica et ipse cum primo in gra-
dit. cui tradit suam prefert evan-
gelium in pectore suo iuxta morem
quorundam cetera ... qui
negociatorem vinee sue quem
quibus dat et ceteris ... episcopus
dat illi virgam dicit vade predi-

ca et ille statim induat aspectum in quo
significatur. quod Moyses cum virga mis-
sus est in egyptum. Cursus episcopi in
die consecrationis sue consueverunt
equitare equos albos primus
tempore optos reputantes illud quod
legitur in apocalypsi xix. Exercitus qui
sunt in celo sequuntur illum in equis
albis. ¶ Quidam exercitus qui sunt
in celo sunt boni et iusti viri et pre-
lati qui cottidie sequuntur christum celesti-
bus donis in omnibus operibus bonis qui
eo dum esse in celo quia sola cele-
stia diligunt et querunt unde
apostolus nostra conversatio in celis est
hii exercitus id est boni et iusti viri et
prelati sequuntur ihesum qui scilicet corpus
natum in se mira portatorem et i-
pronunciat per admonitionem vel ex-
emplis qui contra fecit peccatorem
ab errore vie sue liberabit animam
suam a morte etc. isti exercitus sunt
in equis albis id est in corporibus ca-
stis corpora virorum domini equi quia
sicut equi diriguntur per voluntatem
sessoris ita iustorum corpora debent
esse casta et munda sicut enim casta
non fuerit christum sequi non po-
terunt et petrus christus passus est
pro nobis vobis relinquens exemplum
ut sequamini vestigia eius etc.
Et etiam sancte romane ecclesie
in processione constitutum in patere cum
esset equos de coronatos habe-
ant pilis candidissimi coloris
¶ Hic debeat episcopus consecrari
et quare tradetur evangelium pontifici
super humeros consecrandi dicitur

xv
Misit

nis sicut patet supra de episcopo. ¶ Septimo
loco dicendum est de unctione altaris vel al-
taris calicis et aliorum ministeriorum altaris
que sicut moris cum dedicantur inunguntur
non solum commendato legis divine verum
etiam exemplo beati silvestri qui cum consecrabat
altare illud crismate perungebat.
Precepit enim dominus moysi ut faceret
oleum unctionis de quo ungeret taber-
naculum testimonii mensam et archam
testamenti candelabrum et supellectilia Exo.
xxx et xl. c. et alia ut premissum
est que unctiones fiunt in rebus in-
unctis minori et maiori cohibeantur
et maiori illis gratia infundantur. De
hiis unctionibus in suis locis dictum
est et dicetur. Unde unctionis sacramentum
quidem efficit et significat in novo quam
in veteri testamento. Unde non indignatur etiam
cum unctionis celebrat sacrum sicut
aliqui antiquitus incurrunt qui nec
scripturis nec dicta nove veritatem.
De unctionibus altaris et calicis in suis
t. dictum est. Patena siquidem consecratur
et inungitur ad administrationem corporis
christi qui in ara crucis pro omnium salute im-
molari elegit. Unde et omnipotens deus
consecratam sinagogam in pateris aure-
is et argenteis ad altare suum deferre
iussit. Calix etiam consecratur et inungi-
tur gratia sancti spiritus perficiatur novum se-
pulcrum corporis christi et sanguinis et ipse
illum sua virtute dignetur perfundere
qui taliter melchisedech sumen
sui perfudit. ¶ Octavo de coti-
diana unctione que fit ex constitutione
felicis pape iiii et ex precepto iacobi
apostoli dicentis laborantibus in extremis
dandum est de qua dicit quidam

quia illa non est ita apostolica sacramentum.
Sic et crismatis que fit in fronte
vel alia que sicut asserunt ita
patet cum sit ordo super homines quia in
sacris non coniungit. Sane hec
unctio per solum sacerdotem fit patet si
plebis adesse non potest propter quod quidem
venialia remittuntur mihi illud indic-
cinatur quod nobis dicitur et ut sup-
fit ut hec unctio in diversis corporis
membris apparet in quibus considerantur
que tunc dum colligunt et spiritus
in illis in quibus v. sensus hominis vigent
ut quicquid per illos in suis delictis
perpetravit unctionis virtute aboleatur.
In quibusdam ordinariis legitur
quod inungendum debet esse ad minus
xiiii annorum et quod egrotans
scilicet durat debet in anno inungi
licet plebes egrotet et quod ultra un-
gendus est non qui pueris comportat
metis consistit ubi de signis
id possibiliter et quod non debent
simpliciter inungi quia in baptismo fiunt
uncte et animo ministro carent
nec presbiteri manus inungi debent
imitentur potius quam in ordinatione eorum
inuncte fuerunt et quod ab
episcopo scilicet inunctis non debet propter eius
reverentiam per presbiterum in inungi
et quod si eger inunctus equale sat
locum inuncta lavetur et aqua locionis
in igne proiciatur. Si vero decedit
non lavetur corpus propter reverentiam
unctionis et quod si eger in consistoriis
laborat iterum inungatur ne non
unctus decedat quidam et per
teres et mortui inducunt aliam

Sed quid de inunctione / et non de quo dicitur / quod de ea sit [illegible]

Unctio infirmi

xiiii annorum est quod / et scilicet [illegible] de servo / a nobis

Presbiteri manus non / ungi [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / de 4 c. fi.

i. de baptizatis

Alium

de sac[illegible]

de sac[illegible]

[illegible]

et sint in tuto ut dicetur in vi parte sub capitulo in capite ieiunii etc. ¶ Item orationes fiunt quod eisdem gaudeant premiis cum ecclesia consecrantur et benedicuntur sicut Dominus benedixit per manus servorum suorum Abrahe Ysaac et Iacob terram a filiis Effron emptam sepulture comparatam benedicat et ut ubique defunctorum illic in tumulo dormientium spiritum beatum esse et fidelium corpora in resurrectione in die iudicii resurgere faciat. In pace non paganorum vel infidelium vel excommunicatorum corpora in ea sunt humanda donec ut fuerit dictum. ¶ Illud est notandum quod palle altaris vestimenta sacerdotalia et cetera ecclesiastica ornamenta benedicenda sunt. Legimus enim Moysen ex precepto Domini tabernaculum divinis precibus sacrasse cum mensa et altari et vasis et utensilibus ad divinum cultum explendum. Si ergo illi qui legis et futurorum umbre serviebant hoc agebant Hebr. viii et x c. quanto magis nos quibus veritas per Christum patefacta est hoc agere debemus et hec per episcopos sacratos et non per corepiscopos vel legitur Exo. penultimo c. quod cuncta vasa ministerii benedixit Moyses et si sacre vestes petra vel filum advenerint non iterum benedicantur. Item debent iure testio comprobatur. Hec autem res his et similes benedicantur consecrationibus consuetis conveniant deinceps vero sacre dicuntur in prohemio huius partis et ante dictum est quod benedictio seu consecratio ecclesie et vestium et ornamentorum

ecclesiasticorum non fit eo quod illa sint gratie susceptiva cum sint inanimata sed quia non sunt introducta. Sicut et hec non sunt introducta sic et illa per benedictionem et consecrationem divino cultui habilitantur et ydonea et maiore reverentia efficiuntur. Personis vero per unctionem et benedictionem maior gratia infunditur quedam autem in ornamentorum benedictione supercedunt de quo dicetur in ii parte sub titulo de dyacono et de virginum consecratione et de hoc in prohemio huius partis ageretur.

De ecclesiasticis sacramentis

Circa ecclesiastica sacramenta notandum est quod sacramentum est in aliqua celebratione cum res gesta ita fit ut aliquid significare accipiatur quod sancte id est digne accipiendum est. Aliter vero est quod occulte et invisibiliter operatur. Spiritus sanctus ita cooperando signat et sanctificando benedicit unde sacramentum id est quasi sacramentum dicitur in ornamentis sed et sic Augustinus sacramentum est invisibilis gratie invisibilis forma. Idem sacramentum invisibile invisibile sacramentum. Item idem signum est rerum preter speciem quam ingerit sensibus aliud aliquid ex se faciens in cognitionem venire. Dicitur etiam sacramentum sacre rei signum vel sacrum secretum. De hoc etiam in quarta parte sub vii particula canonis dicetur sub verbo mysterium fidei et sub titulo de oblatione. ¶ Tamen quidam sunt sacramenta necessitatis tantum quedam dignitatis et necessitatis quedam ordinibus et necessitatis quedam dignitatis et voluntatis quedam vero voluntatis tantum

Sacramentum necessitatis tantum est baptismus quod
in summa necessitate a quocumque dum tamen
in forma ecclesie collatum proficit ad salutem
et dicitur necessitatis quia sine eo nemo salua-
ri potest si contemptus defuerit. De hoc sa-
cramento in vj parte sub sabbato sancto dicetur.
Sacramentum dignitatis et necessitatis est con-
firmatio dignitatis quia a solo episcopo confertur
necessitatis quia propter contemptum illud dimit-
tentes non saluantur. De hoc etiam sub
eodem sabbato dicetur. Sacramenta vero ordinis
et necessitatis sunt penitentia eucharistia et ex-
trema unctio ordinis quia tantum a
ordinatis scilicet clericis etiam dari de-
bent nisi in necessitate in qua quis potest et
laycis confiteri. Necessitatis quia propter contemp-
tum illa dimittentes saluari non possunt.
De penitentia vide in vj parte sub titulo de
v^a feria cene domini et de exequiis in rep-
torio nostro sub titulo de penitentiis et re-
missionibus. De eucharistia in quarta par-
te sub canone dicetur. De extrema
unctione in precedenti dictum est. Sa-
cramentum vero dignitatis et voluntatis est or-
do dignitatis quia a solis episcopis con-
fertur vel quia non nisi dignus et digne
ad illud assumendus est. Voluntatis
quia sine illo quis saluari potest. De hoc
dicetur in prohemio sequentis partis. Tantum sa-
cramentum voluntatis est matrimonium et di-
citur voluntatis quia sine illo quis saluari
potest. Non enim expedit homini adue-
gua telorum tendere voluerit nubere.
Sciendum quod nondum est quod secundum canones
solemnitas nuptiarum facienda non
est a septuagesima usque
ad octavam pasche nec tribus ebdoma-
dis ante festum iohannis baptiste secundum consue-
tudine ecclesie generalis matrimonium
pu^a contrahi in ecclesia a crastina

dominice in albis vel ab octavo die
pasche usque ad primum diem roga-
tionum et in primo die rogationum in
mane concluditur hec solemnitas
et durat prohibitio usque ad octavam
diem post penthecosten inclusive et
sic loquitur clemens papa in sua
epistola decretali. Prima quoque durat
ab adventu usque ad epiphaniam non
dicit nuptie celebrentur nec etiam
fiant usque ad octavas epiphanie
inclusive quia de nuptiis cum sua pompa
cum ecclesia mirabile decantatur in
nocte canitur hodie celesti sponso
iuncta est ecclesia. Quidam tamen dicunt
sicut esse prohibitionem prohibitio ad oct-
avas festi extendatur sic et confir-
mationibus aque in vinum in nuptiis.
In premissis quoque temporibus uniantur non
coniungantur cum tempora orationi sint de-
putata et non honor debet
et electo maiori sequestrari quia
cum tempore quo vel tamen a nuptiis
abstinendum est a coniugali amplexu — xxxiij q. iiij per totum
nisi forte ob fragilitatem humani-
tatis vir ab uxore posset con-
iugale debitum vel econverso quia posse-
ti solvendum est quia secundum apostolum vir — q° de qu' qm q's
non habet potestatem corporis sui similiter
et econverso. Licet autem solemnitas nuptia-
rum premissis temporibus interdicta sit quidam
tamen tunc tempore matrimonium hinc per
verba de presenti quod tamen tenet quod vero
statutum fuit in canone quod tribus sep- — xxxiij q. iiij non oportet
timanis precedentibus festum beati
iohannis baptiste nuptie non cele-
brarentur. Iohannes fuit vir liber
ordine vacaret. Prohibitur enim post
ecclesia duas quadragesimas post

q° d'fen' enp' ...

ut in predicto c. non oportet

maiore una an natale domini que
quinque vocatur sancti martini et dura
bit usque ad natale alia s. xl. di
es ante festum beati iohannis bap. in quibus
vacandum erat orationibus et elemosinis
et ieiuniis propter humanam fragili
tatem ille due ad unam sunt reduc
te et iterum illa divisa in tres ebdo
domadas adventus et tres ante
nativitatem sancti iohannis in quibus
est ieiunandum et a nuptiis ab
stinendum. ¶ Porro secundum beatum ysidorum
femine dum maritantur ideo velantur
ut noverint se semper viris suis sub
ditas esse et sic rebecca viso ysa
saac se velavit. Item ideo nuben
tes post benedictionem vitta uno
in vicem vinculo copulantur ne compa
gem id est fidelem coniugalis uni
tatis dirumpat eadem vero vitta
candida purpureo colore permi
scetur quia candor est mundicia vi
te purpura ad sanguinis posteri
tatem adhibetur ut hoc signo con
tinencia et lex continendi ab utrisque
ad tempus admoneatur et post hoc
reddendum debitum non negetur. Item
quod in primis anulus a sponso
sponse datur fit in hoc propter
mutue dilectionis signum vel
propter id magis ut pignore id est
signo eorum corda iungantur unde
et in quarto digito ideo anulus
inseritur quia in eo vena quedam
ut fertur sanguinis ad cor
usque pervenit. Item prohemis
quondam sapientes primum ob no
rus signum ferreum anulum
fecit et in ibi adamantem in
clusit et in subarrari spon

sas instituit quia sicut ferrum omnia
domat sic amor omnia vincit quia
nichil amoris furore vehemencius
et sicut adamas est infrangibilis
sic et amor est insuperabilis fortis
est enim ut mors dilectio. Ideo quoque in
digito anulari in quo vena procedit
a corde illum poni instituit. Pos
modum vero pro ferreis sunt aurei
constituti et pro adamante gemmis or
nati quia sicut aurum cetera metalla
sic amor universa bona precellit
et sicut aurum gemma decoratur sic
coniugalis amor ceteris virtutibus
adornatur. Nupcie autem secundum ambrosium
dicte sunt ab obnubendo illo enim tempore
nubentes capita propter verecundiam
obnubere non longe solet unde rebecca
viso ysaac cum de sponso didicisset
caput obnubere cepit verecundia
magis precedere debet nupcias quod ipsum
coniugium plus verecundia commendet
et magis expectatum dicitur a viro
quam ipsa virum expetiisse expe
tisse. Dz. 27. q. 2. connubia huma
pecto caret non tamen tempore illo quo
actus coniugales geruntur putanda
spiritus sancti datur etiam si prophetia esse
videatur qui obsequio generatio
nis obsequitur. ¶ Secundum est
quod explicite spirituale sacramentum in carna
li unione consummato designatur. Per hoc
sacramentum est unio fidelis anime ad deum
per fidem dilectionem et unitatem sive unio
voluntatis sanctitatis que consistit
in spiritu inter deum et ipsam animam unde
apostolus qui adheret deo unus spiritus
est. In illo hoc sacramentum significatur
per coniunctionem animorum in puncta

c. q. femine

ex auc. impe.

c. q. n. a.

prop. honor. ... est

c. q. o.

desponsatione carnalis unionis que
est viro non habente ad deum que
facta est in utero virginali per incarna-
tionem ubi dicitur sine nostre conformitatis que
consistit in carne mater proximum et secundum
etiam id quod pertinet illud verbum caro
factum est etc. hoc sacramentum designatur
in matrimonio carnali per commixtionem corporum
consummato non contra sponsam contractum in
qua spiritus sanctus non adest illud de-
signet sed proprium actum consumatum significat
tertium sacramentum est ecclesie unitatis ex
omnibus gentibus collecte et unite uno
sub christo subiecta hoc sacramentum significat
in eo quod unitatem unus cum virgine habuit
uxorem secundo primo modo dictum clericos or-
dinatos vero vel quibus ad bigamiam
sive sunt ad se unum tempus in ab-
unitate recedit quia carnem suam
in plures dividit et sic huius tamen sa-
cri significatio in eo non cadit quia
primo non potest una primo unitate unu-
tate significare non posset per ea
ergo non recedit a priore coniunctione
unius etiam vero quoniam sic primo coniux
unius ab eo discessit nec ipse
ab ea bigamus ergo talem unitatem
significare non potest unum multo apte
huius sacri defectum primo non
potest ¶ Illud etiam nota quod sic
statutum est in quibusdam metaphorice
sponsus et sponsa benedicendi a pri-
bus vel a parrochiis offerunt etiam
sacerdoti accepta a benedictione
eadem nocte pronunciant benedictionem
in virginitate permaneat ¶ Item
impetre benedicende sunt a sacerdote
cum presbiteris ~~eorumque~~ et oblationibus

conmissione etiam christi ipse vir
tamen vir vel mulier ad bigamiam
transiens non contrahendo non debet
presbiter benedici quia cum alias vice
benedicti sunt et corpus benedictum iterum
non debet non ergo debet iterate bene-
dici nisi ubi virgo cum virgine contra-
hit apostolus romanos que ponitur in
per hecio sunt partibus immo per secundum bene-
dictionem cum sacra vice celebrantur
officio et benefitio suscepta et ad se-
de apostolica ... quidam ad ex-
hortationem consuetudine nostri intro-
ductum sed quorundam locorum consue-
tudine si quis contrahit cum secunda vel
sive benedictio iteratur et hoc si dominus
presens fuerit et tolerat alioquin non vi-
detur etiam quidam quod si aliqua
virgines non fuerint contrahentes
benedicti sunt bigamia utique contra-
hendo potuerunt benedici ¶ Sed
et si primus contrahentes fuerit be-
nedicti licet secundo coniunxerit car-
naliter non ideo contrahentes
benedicentur de benedictione virgi-
num ... i per hecio sunt partibus ¶ No-
tandum autem est quod unum sacramentum
dignius est alio in quatuor modis
sive ratione efficacie ut baptismus ratione
sanctitatis ut eucharistia ratione si-
gnificationis ut coniugium quia etiam
tamen non approbat istum modum et ratione
conferentis ut confirmatio et ordo
¶ Sed quare quod in statuta sunt sacra-
menta sive illis potuisse deus
hominem qui vitam eternam et gratiam
donasse christo apostolus tamen propter
humilitatem ut dicit hugo de sancto victore i parte

De quo dicitur in nomine … (margin)
Institutio sacramentorum (margin)

tres secte: gentilium, hebreorum et christianorum

p8

se vero in sensibilibus et se insolitis renuent, subiicit ac patitur obediens magis apud dominum meretur. Secundo propter eruditionem ut preludium quod sortitur ipse invisibilis animus ad invisibile virtute que magis est agnoscenda mentes erudiuntur. Tercio propter consolationem quia cum sic orasset ei non deerat promittitur ei utilis et salubris consolatio in stricta operatione et nox in deducet occupationem unde illud sit ad opus facito ut dyabolus te inveniat occupatum. Non ergo debet omitti. Sunt in precedenti tractatum est. **Liber 9 de ministris et ordinibus ecclesiasticis et eorum officiis.**

I

Iam hac 9 parte de ministris et ordinibus ecclesiasticis eorumque officiis prosequendum premittentes quod tres sunt secte famose videlicet gentilium, hebreorum et christianorum. Prima est error. Secunda vitalis. Tercia vitalis et salutis. Prima naufragium, secunda periculosum exprimitur, tercia salvationem. Prima secta dicitur ascendendo quia secat id est separat nos a deo. Secunda et tercia a sectando et tenendo quia illos illuminat, salvat et liberat. Christianorum personae tamen scilicet clerici ecclesie ab aliis duabus sectis sumpte sunt hebrea videlicet et gentili. Sicut enim apud nos duo sunt genera personarum scilicet laicales et ecclesiastice sic et apud gentiles et hebreos. Apud gentiles quidem persone erant hec monarcha id est princeps romanorum patricii qui et senatores dicebantur. Ad quorum arbitrium universa ordina-

bantur reges duces comites presides prefecti, suffecti, tribuni militum, tribuni plebis, pretores, centuriones, decuriones, quaterniones, duumviri, questores, ediles et multi iunctores. Sunt preterea vero erant ad notam aliarum relatores carminum scriptores comedi tragedi et ystoriographi. Vates ut quidam vincebant deus et in sacerdote ut philosophi in poeta figit secundum ysidorum. Pueri templorum erant archiflamines protoflamines flamines et sacerdotes ut iam dicitur. Erant et apud eos viri et mulieres religiosi quemcunque. Apud hebreos quoque erant eadem dignitates personarum alie vacantes erant alie divino cultui in templo servientes alie videlicet dedicate. In templo erat summus sacerdos ut melchisedech, minores sacerdotes levite, nathynei, hostiarii, doctores, precantores, cantores. Super sedem edituarii et tutores. Super populum regendum erat dux populi ut moyses et iudices quos constituerat ad consilium vetus soceri sui erant etiam chiliarche, centurionarche, pentecontarche, decanotharche id est tanquam tharche et decanotharche id est millenarii, centenarii, quinquagenarii et decani. Chiliarcha enim interpretatur millenarius princeps in chiliarcha princeps super mille centurionarcha qui super centum. Pentecontarchus qui preest quinquaginta pentacontarchus qui preest quinquaginta. Pentecontarchus dicitur eo quod quinquaginta sonat decanus quia decem deca enim decem sonat. Apud romanos quoque filii dignitatis reputantur et nomine quia romani a christo dicti sunt christiani vero a christo de quo dictum est

ny pte pma subtractatu de qfectra
conibus nome xanorum pma f anti
ochia i uentu est aut ei omib no
cabant discipli sine fris donec
apli i antiochia qalia fecerut et
dni xpiam orto doxi i vte glian
tes z ut credut vnctes ia ortos
grece di vte latine z doxa gla di gre
xc no signat q vnct e tualit ado
p qfertabq sinis put le i actibus
aplor z hoc nome est oleu effusu
hinc est q i veti t sacdotes z re
ges xpi nuncupat q vncti erant
vnctione tpali ms illud nolite tange
hoc at nome xpc no e nomen
pprium saluator e qbus nuncupa
ptatis est ei sine nome dignitatis
s hoc nome ihc pprium est vocabu
lu psone saluator e quo ab angelo
gabriele i qcepcoe vocatq e euan
gelista testante vocab nme nome
eius ihus z ab hominibus i circuisione
z no q ihc di hebraice messias
gre xpc ul socher ul sophen la
tine vnctq ut pmissu e ul sal
uator eo q ipm saluu faciat sm
nterans eor p tute; ei lz dimitte
di pcta sicut ipe dicit ul salutari
rus q ipe nobis salute dedit si
cu pcepta eius suauiq vita eterna
possidebunq hoc aut nomi ihc
porphirius philosophus grece z la
tina lingua peritq scribebat la
tine ihc grece vo p h qm grece
p y longua sonat vu zquida
pferunt gisus latini vo pe lo
gu dictu ge m sic ee pungeda
sic p greca abreuiacoz qm ihc
p latina aspiracoz e z ihc nome

xpc cu sit gru grca scrib abre
uiacoe sic xpc ul grci ponunt
x p ethy p vo p r z c p s sicut
scrib p s latina tuiacoe sunt
g si longo scruiatz sibi sic p
aspiracoz pungua xc tn no
ia at xpc nond est q quedaz
noia p que dicu de xpo relatiue seu
q relatiue ut pastor sponsus
z mediator quida no relatiue
ut hoc quadu trasflatiue ut agnus
omnis multiq speciq aries leo s
nis z quedaz tusit i stitucone
relatiua sut cu prognatiua p
inly appita ut xpc ihc aut e
ppe ppru nome eius ut pmissu e
vocat z xc alpha z o i pncipi
z finis z emanuel hebraice q
int pta nobiscu deus nobiscu
ei est p puriaz maiestate p
ptaparacoz virtutis p inuenta
tatis vocat pta via viuis z
vita via i xpo ul i pcepto vitis
i pmisso vita i pmio sabaoth vo
i deq exercituu adonay q e dne
dominatos i imortalis kyrios
i dns theos i deq pantheon
i pr dispones ul pstus homo
ysion i vnius ecclesie noma sut
dei no tm psone xpi vocat pta
xpc s ysaia admirabilis qsili
arius deq fortis pr futuri scli pn
ceps pacis admirabilis i icar
nacoe qsiliarius i integin rex
cognitione deq rex creacone
fortis i rex dispone pr futuri
scli i mitor retribucoe pnceps
pacis di ul q fuit mediator
di z homi ul eciam hoi z angelor

deq dey ego

vel quia confert illis pacem que exsuper-
at omnem sensum. Tunc pronatibus non cen-
sus. Vocatur et propter ineffabili no-
mine tetragrammaton. i. quatuor litterarum (layci / clerici)
que sunt Ioth He Vau Heth que
sunt apud nos i e u he e(st) g(ra)mo no-
mine quod dicitur ineffabile non quia non
valeat fari sed quia non est deus hoc
nomine nisi in arduis incognitum
vel quia eius substantia sufficienter nequit
explicari. Tunc interpretatio est (cenobite)
talis ioth principium hec iste vau
passionis heth vite quasi iste est (anachorite)
principium vite passionis genitri-
mus morte [illegible] ponitur pro ablato
passionis pro passione i. passione (heremite)
quo ante vita nostra absque morte (gyrovagi)
dependeat non possumus invenire
de hoc dicitur in tertia parte sub. de
in coniunctis legalibus. Hoc autem no-
men deus comparatur patri et filio et
spiritui sancto prout in simbolo athana-
sii legitur. Cum [illegible] etiam quoque ad
alias personas extendatur nomen
illud divis non detrahes et ali-
applicari illud ad deos et apostolus
nam et si sunt qui dicantur dii sive
in celo sive in terra nobis tamen
unus deus pater ex quo omnia et
iterum si in viris ewangelium est opertum in
his que pereunt est opertum in quibus
deus huius seculi excecavit mentes
[illegible] in fidelium. Ihesus ihc deus
[illegible] est nazarenus a quodam vico
galilee. deus dicitur et propter unitatem
cum patre sancto. dominus dicitur propter sive
[illegible] creaturis deus et homo dicitur
quia verbum et caro. Verbum dicitur quia per
ipsum omnia condidit sive iussit

IHC
Nazarenus a vico
deus
dominus
deus et homo
verbum
principium

monachos dicuntur propter solitudinem prius
siquidem apud egiptios monachos seculares professione levi-
tur laicos et quia greca et latine dicitur cleri-
cos sunt qui in celo deserviunt vel ipsum
regunt. Acleos quod est sors prout iam
dictum est. Et sub divinitate in monachos
i. in singulari degentes, nam monos
grece dicitur latine singularis et alios [illegible]
legis sunt et [illegible]. quia monachorum
alii sunt cenobite qui vero in monasterio
regula et vita obedientie maiorum deser-
viunt. Alii sunt anachorite qui sic ceno-
bitas solitudines et remotis in quibus vita
postea probata contemplationi vacant
alii sunt heremite qui vero solitarii
in deserto degunt alii gyrovagi i.
vagabundi et circuitores sub religio-
vero dicuntur pro pena [illegible] de religione
ad divinum cultum vinculo sunt dediti et cle-
ricos seculares qui usurpato nomine
seculares dicunt ad divina regularum
qui professi pro non cogit in istis
[illegible] augustinus bonus monachus vix bo-
nus clericus fuit. Et ceteras personas
dico sunt quia non ad dignitatis
ad ordinis dignitatem ut sunt patriarcha
primas archiepiscopus sive metropolitanus
episcopus archidiaconus et archipresbiter et pro-
positus quamvis omnes qui professi sunt promoti
generaliter vite vocatur. Professio vero profac-
sunt decanus subdecanus cantor sive
precentor succentor thesaurarius sive
sacrista archicapellanus et huius dignitates
ut et ordines a lege originem trax-
erunt nisi illud constituentes eos
principes s. o. t. [illegible] quidam dicunt
dignitates [illegible] supersisse
[illegible] ordinis [illegible] sunt sacerdos

dyaconus et ceteri qui in sequentibus prosequuntur.
Creuit autem aucti iam tam gentilium
quam hebreorum ad cultum penitus esse
translatio personarum fecit et quantum ad illarum
personarum dignitatem in ecclesia originem
sumpsit breuiter videamus et quod dicitur
petri qui sub papa presbiter vel papa cu-
stodes est inter gentes summi pontificis
et omnium in pastor monarchie si-
militudinem gerit sententia et patri-
archarum dignitatibus manet in ecclesia in-
patriarchis et in ecclesia romana in car- [illegible]
dinalibus primates qui tribus archi-
episcopis posse hunc regere exponunt
qui tribus ducibus comparantur qui pluribus
comitibus presunt sicut illi pluribus
episcopis. pelagius tamen papa dicit quod vna [illegible]
prouincia habet regem et metropolitanum
episcopi comitum similitudinem gerunt. archiepi-
scoporum potestas sublata est presidum et
prefectorum proconsulum vero tribunos mili-
tum imitantur archipresbiteri tribunos pleb-
is. Cancellarii pretores archidiaconi centuri-
ones decani decuriones presbiteri cu-
rati aduocatos preter hoc quod ordini
ab illis originem sumpserunt uel presbiter
vicis gerunt edilium dyaconi que-
storum subdiaconi duumuirorum
exorciste questores imitantur hostia-
rii aule ianitores lectores tarum.
relatores acoliti tazmini scrip-
tores. Sane episcopalis ordo secundum [illegible]
ysidorum quadripartitus est. vt in pa-
triarchis archiepiscopis metropolitanis atque
episcopis. apostolica autem sedes sicut ait [illegible]
anacletus papa caput et cardo est aliarum
quia sicut hostium cardine regitur sic
illius auctoritate omnes ecclesie reguntur et in-
dei sunt cardinales presbiteri romanam

sic hostium per cardinem gubernatur
illius ac placuit papa id est pater patrum uocat-
ur vniuersalis quia vniuerse ecclesie prin-
cipatur. Et apostolicus quia principis
apostolorum vice fungitur. et summus
pontifex quia caput est omnium ponti-
ficum a quo illi tanquam a capite me-
bra descendunt et de cuius pleni-
tudine omnes accipiunt quos ipse
uocat in partem sollicitudinis non in ple- [illegible]
nitudinem potestatis. Hic est melchise-
dech cuius sacerdotium non est ceteris
comparatum. Patriarcha vero — xxi di. cleros
greca lingua summus patrum interpreta-
tur quia primum id est apostolicum retinet locum
et ideo quia summo honore fungitur tali
nomine censetur sicut romanus
constantinopolitanus antiochenus alexan-
drinus et ierosolimitanus. Dicitur et pa-
triarcha quasi pater archon id est ecclesie vel
patrum princeps. archos enim latine
grece princeps metropolitanus latine hic
est moyses qui aaron in pontificem
olei consecrauit. archiepiscopus greco voca-
bulo dicitur eo quod sit summus seu prin-
ceps episcoporum tenet enim vicem aposto-
licam et presidet tam metropolitanis
quam ceteris episcopis. metropolitani seu
metropolite a mensura ciuitatum
vocantur. Singulis enim prouinciis
preminent quorum auctoritati et doctrine
ceteri sacerdotes subiecti sunt sine
quibus nichil reliquos episcopos agere
licet. Sollicitudo enim totius prouincie
episcopis commissa est. vnde pelagius papa — vij q. iii statute
ait. Statute etiam ex prouincie que
habent .x. uel .xi. ciuitates et vnum re-
gem et totidem minores potestates sub
se et vnum metropolitanum aliosque

suffraganeos x. vel xi. episcopos indi-
ces ad quorum iudicium omnes a ceteris
episcoporum reliquorumque sacerdotum ac cle-
ricatu referirentur. omnibus autem supra
designatis ordinibus episcoporum et supe-
riorum unus eodemque vocabulo episcopi no-
minantur. Sed privato nomine quidam
utuntur propter distinctionem potestatis quam
singulariter acceperunt episcopatus nomi-
bulis unde dictum sit subter de epis-
co dicitur. Porro s. anacletum primis
primates et patriarche diversorum no-
minum sed eiusdem forte atque officii
sunt et ideo quidam primates usur-
pant sibi nomine patriarche aquilegien-
~~ [...]~~ regradensis primatia dicit et
a primatibus questionis adfidem pre-
latis quam affirmamus statutum est
ne prime sedis episcopi principes sa-
cerdotum aut summi sacerdotes aut aliquid
sed tantum prime sedis episcopi appellentur
pelagius etiam papa statuit ut nullus
patriarcharum universalis vocabulo
numquam utatur nec etiam in sinus ephesinus
universale nomen illud ecclesia sibi uniquus
patriarcha universalis dicitur patriar-
charum nomine ceteris derogetur. 1.
subtrahitur. Cladhec summorum
pontificum prosulum atque reliquorum
sacerdotum in isto in veteri suscepit
exordium et in novo est plenius con-
summata. Summi namque atque mi-
nores sacerdotes a domino per moysen
instituti sunt ut preciosus esset
cultus tabernaculi per successores
eorum a filiis israel exodo xxvii
dominus dixit ad moysen domini ordini am-
plicatis ministeriis instituit et
ministeriis salomon decoratis in-
venit sicut subter de sacerdote

dicitur. Hec ordo cepit in novo testamento in-
itiata est ut iam dictum est sed ea mini-
stros quos hostiarios appellamus
psalmistibus vero lectores simul et exorcista-
res instituit exorcistas et nomine
et officio antiquis manere recepit per
filios aaron omnes in sancto summum ponti-
ficem sacerdotum administrationes confecit
sed inter quos ordinem distinctio est oportuit
ut alii appellentur summi sacerdotes
alii archipresbiteri alii episcopi alii archiepiscopi seu
metropolitani alii primates alii patriar-
che alii summi pontifices ut premissum
est que distinctio a gentilibus maxime
introducta est qui suos flamines alios
simpliciter flamines alios archiflamines
alios protoflamines id est primates appella-
bant hii in capite pilleum habebant
in quo erat brevis virga que a comunibus
sacrificiorum canes arcebat pilleum
autem ipsius dicebatur ad lanc habebat quod est
pestum filo tegebat unde a filo quo
utebantur flamines dicti sunt quasi fila-
mines. Hii in festivis diebus filo de-
posito pro sacerdotii eminentia pil-
leum imponebant maiorum quoque et minorum
sacerdotum distinctio in novo testamento ab ipso
christo sumpsit exordium qui apostolos per
minoribus discipulos primoribus sa-
cerdotibus instituit petrum vero in summum
sacerdotem elegit apostoli et eandem
formam servari in singulis civitatibus
episcopos et presbiteros ordinaverunt. per
subter de sacerdote dicitur. levitas
vero ab apostolis ordinatos legimus
unum aciamus aut meminisse debet
dyaconi quos epos et prepositos dixerunt
elegit dyaconos aut pr[...] a successu
domini in celum apostoli quos constituerunt sub

xc vi di primae
c. di prime
c. di nullus
xxi di c. i.

dyaconos et acolitos tunc presidente ecclesia ut constituit et sicut canon clementis pape testatur beatus petrus episcopos primates vel patriarchas in illis civitatibus poni precepit in quibus olim apud ethnicos sive gentiles erant flamines eorum atque prime legis doctores in quibus vero olim apud eos erant archiflamines quos minores reputabant quam dictos primates eorum archiepiscopos institui precepit et in singulis reliquis civitatibus singulos episcopos anacletus quoque papa instituit presbiteros per castella et villas poni et ordinari ¶ Leviticus in leviticis legitur nota suprema admonicione dominum esse loquentem ad aaron homo de semine tuo per familias qui habent maculam non offerat panes deo suo nec accedat ad ministerium eius si cecus fuerit si claudus si parvo vel grandi vel torto naso si fracto pede si manu si gibbus si lippus si albuginem habens in oculo si iugem scabiem si impetiginem habens in corpore si ponderosus si lan- guidus quia indignum est dare deo quod dedignatur homo in suo servicio quales nichilominus sunt repellendi sunt at clerici a cleros graece quod est sors seu hereditas latine quia sit de sorte domini vel quia deus sors eorum sit unde illud propheticum dominus pars hereditatis mee et quo probatur quod nichil aliud debent habere nisi solum decimas primicias et oblaciones que sunt hereditas domini recipiant sive quia sunt sorte electi in veteri namque testamento et apud gentiles clerici et sacerdotes sorte quolibet eligebantur et in novo testamento mathias

electus est primus et clericus sicut est petrus ergo primus papa composuit clericos et distribuit gradibus ¶ Circa coronam clericorum tamen attendendum sunt scilicet capitis rasura capillorum detruncacio et forme circularis ad caput abrasione tamen fiunt et scilicet munditie consummacio deformacio et demundacio immunditie consumacio quia per capillos sordes in capite aggregantur deformacio quia capilli ad ornatum sunt significat ergo tonsura munditiam et non formalem mentium in quo clerici debet habere munditiam mentis interius et non formalem mentis id est non exquisitum habitum propter quod scilicet dionisium in ecclesia ierarchia rasura quoque et tonsura capillorum est deposicio omnium temporalium clericatui mentum et vestitu competenti omnia tonsura habere debent unde quidam capitulum corona non nutriunt et caput de super in modum spere radant ¶ demundacio autem ipsa superiore partis capitis ubi debet esse medium inter nos et deum demonstrat ut revelata facie domini gloriam libere contemplemur ¶ Sumpsimus denique caput relictis in suis in modum corone capillis quod caput mentem significat capilli vero superfluas cogitaciones sicut ergo caput mundatur superius a capillis ita mens nostra dum superiora id est celestia cogitat a secularibus cogitacionibus mundatur ¶ Que per inferiores capillos habentur quia non est possibilitas aliquem de secularibus cogitare sine quibus vita presens duci non potest tamen de truncacione capillorum

De corona clericorum

Ex q. i. clericus et de clericis coniugatis

ex de prebendis

Caput significat mentem

· i · q · iii · si quis ob

Corona clericalis fit propter multa etc.

Exponitur quod non liceat

notandum est quod illa significat quod etiam ab
superfluas cogitationes debent
mentem abscindere actionesque. Gregorius: capi-
te et patentibus auribus incedere debent
ne capilli crescendo aures operiant
et oculos impediant. Quibus providendum
est ne seculares cogitationes au-
res et oculos mentis impediendo nos
ad secularia trahant. Unde capillos
super aures tondeamus ut v. ca-
pitis sensus expeditos ad dei servi-
cium habeamus. Unde Gregorius Ad Ezechie-
lem dicitur: Sacerdotes caput
suum non radent neque comam
nutrient sed tondentes atton-
deant capita sua sicud ut Gregorius di-
cit in pastorali libro 2o capitulo 19.

Capilli

Capilli in capite exteriores sunt co-
gitationes in mente qui dum
super cerebrum insensibiliter oriuntur
curas vite presentis exprimunt que
ex negligencia sensus quia importune ali-
quando prodeunt quasi nobis non sencientibus
procedunt. Quia igitur sacerdotes qui sunt
sancte fidelium duces solacium dicte
exteriores habere nec tamen eis vehe-
menter incumbere debent recte ca-
put radere et comam prohibentur
nutrire ut cogitaciones cordis
de vita subditorum nec a se fun-
ditus amputent nec rursum ad
crescendum nimis relaxent
et bene subditur: tondentes atton-
deant capita sua ut videlicet cure
temporalis sollicitudinis et quantum
necesse est prodeant et tamen recidantur
citius ne immoderatius excrescant
Dum igitur per administrationem exteriorum
providenciam corporum vita protegitur
et rursum per moderatam cordis
intencio non impeditur. Capilli in capite
sacerdotis reservantur ut cutem coope-
riant et resecantur ne oculos claudant.
Circa formam tonsure seu corone sacer-
dotum est quod fit propter multa. Primo in
signum quod Christus rex ut se ipsum
cum esset oblatus spineam coronam
portavit. Unde et nos qui per eius
passionem salvari desideramus
dominice passionis signum in formam
spinee corone quam ipse ut spinas
peccatorum nostrorum auferret in passione
portavit in capite in verticibus nostris
portamus ut sicut ille pro nobis
sic et nos pro illo irrisiones et ob-
probria pati nos esse libenter sufficie-
nter mostremus. Secundo circulus capillorum virtu-
te equalitatibus undique rotundis
senectutem designat tunc et temporal-
res bene cogitantur si quemadmodum
talis circulare figura fit quod hec figura
non habet principium neque finem per quod
datur intelligi quod etiam sunt ministri
dei qui non habent principium neque
finem habebit. Tercio hec figura nullum
habet angulum per quod significatur quod etiam
non debet sordem in vita quam in
angulis in sordes ut dicit B. rex
debet habere in vita et doctrina quam
vitiis angulos non amat. Unde
dicit Jeronimus: quinto quod hec figura omnium
figurarum est pulcherrima. Unde in
hac celestes creature fiunt per quod
significatur quod etiam debent habere pul-
chritudinem virtutis in mente et corporibus
in conversatione. Sexto quod hec figura est
omnium simplicissima. Unde secundum Augustinum
nulla figura quod una linea contineatur nisi

Angulus

2·

consistit in sola corona que vnica
linea clauditur per quod significatur quod
clericus debet habere simplicitatem colum-
binam in christo illud et simplicitas sic-
ut columbe corona clericos et spe-
cialiter regnum dei demonstrant ipsi namque
sunt enim reges et sacerdotes id est re-
gales sacerdotes et sunt reges id est se
et alios in virtutibus regentes et ita in
deo regnum habent ¶ Hec autem rasura
capitis clericorum fit sicut ait beda
in hystoria anglorum in memoriam
eius quia cum beatus petrus in anthi-
ochia predicaret abraserunt sum-
mitatem capitis eius in contumeliam no-
minis christiani et dominice passi-
onis quod quidem hodie tanti clericis ver-
titur in honorem / fuerunt enim qui dicunt
hanc tonsuram extraxisse usum a naza-
reis qui comam veteris legis cu-
stodiunt ex ortus / hii enim prius tunc
pro vite dominio postmodum magne conti-
nentiam caput radebant et capillos
in igne sacrificii mittebant ut perfectam
devotionem suam domino consecrarent
quorum exemplo ab apostolis introductum est
ut et nazareni / ac si dicatur pa-
so in novitate quibus olim christiani
iudeis quidam in opprobrium nazarei
nominantur pro eo quod salvator nu-
tritus quodam in galilee nazarenus
appellatus est sic etiam dicta quasi nos
tonsuram a lege actione traxit / Sa-
cerdos namque legis tiaram id est pilleum
ex bisso in modum medie spere in ca-
pite rex vero coronam gestabat per
quod capitis rasura tiaram et cultus
eius designat coronam adunatam
que instituit nobis deus per evangelium
et regale sacerdotium / rursus lex

coronam in modum digitorum super mensam
et desuper aureolam fieri iubebat
¶ Tertium ad ezechielem dominus dixit
sume gladium acutum et duc per
caput tuum et barbam longitudo
namque capillorum vel multitudine
significat peccatorum hinc quoque clerici barbas
sibi radere informantur rasio namque
pilorum barbe qui ex superfluis
stomachi prodire dicuntur humoribus
designat quod vicia et peccata que in
nobis superflua sunt resecare debemus
radimus et barbas ut puritate
cia et humilitate prius induamur
et angelis qui semper in innocentia
te florent coequemur / Iheronimus
tunc quoque capillos crescere permittimus
quia cogitationes que quasi crines de mente
nascuntur ut est etiam edificatione a-
nimarum tolle et silva que tempore abscinde-
re si solet prohiberi non debent
¶ Concilium toletanum statuit ut
clerici nec comam nutriant nec
barba ¶ Ordinatur autem clericus
ut deo serviat nec secretis serviat
mundo nec gloriam mundi debet querere
offerre corpora sua hostiam viventem
sanctam deo placentem unde apostolus
ad romanos consummatur mundi gloriam
in stulticia id est in gloria mundi que non
est gloria vel secundum ymaginem glorie sunt
autem ordinandis magni in pena
dicetur nisi de dyacono ordinaretur
in maioribus temporibus non sacerdotes et
alii clerici locum in ecclesia obtinent
quem leviter in populo israel obtinu-
erunt quos sicut in libro numerorum legitur
dominus pro primogenitis recepit et
eos in egypto dum primogenita

egiptiorum interfecerunt cum isto dicit pro-
megentia vero que quedam primicie sunt
vini quia primicias deo offerimus
cum aliquos ad sacros ordines
offerimus quemadmodum est ut in
principiis temporum scilicet in quatuor temporibus
primicias hominum offeramus rursus
vero in istis temporibus et ut quilibet virtuti-
bus floreat in estate ut fructus
afferat in autumpno ut fructus
bonorum operum metat in hyeme
ut collectas conservet in horreo et
eis fruatur in deo et mente in vi
parte sub sabbato pro ordinatis xvi ar.
ideo a ponitur in sabbatis istorum temporum
quia in iiii vel sexta feria fiunt
ordinationes quia illa dies spiritui
sancto consecrata est cuius dona in
ordinibus recipiuntur preterea et ea
ratione ipso sabbato celebrantur ad
hoc enim esse signum sanctificationis
spiritus sancti unde exodi xvi requies sab-
bati sanctificata est domino et levitici xx-
isto dicite sabbatum meum servate et exodi
quia erit signum inter me et vos
in generationibus vestris exodi xxxi et
xxxv c preterea ut ipsa lege in
genere sanctificationem sibi ponens preces
dies sed de solo sabbato dictum est
sanctificavit deus diem sabbati fiunt
et in sabbato in signum quod ordinandi
debet habere sabbatum pectoris ut
eandem transeant ad sabbatum eter-
nitatis ordinatio autem que fit in
sabbato sequitur dominici est signat
eum sacerdotes ordinatos esse
in festo dominicorum sanctorum ideo quia
fit hora nona quia ea aliud tempus
ad dominicam diem scilicet resurrectionis
intelligitur primitive ordinandi cum

lxxv di. quod a patribus
de eo ordinibus

ad xpi similitudinem sabbato resurrexisse
intelligimus convenit quia in hac die scilicet dominica
celebrantur nostra sacerdotalis bene-
dictionum in qua fuit collata carisma-
tum gratiarum in ea enim dominus resurrexit
in ea apostolis inflavit dicens accipi-
te spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remittuntur eis Iohannis xx in hac
promissum spiritus sanctus advenit recte
ergo ad eam sacerdotes benedictiones
digniores ut cum apostolis ... tales
possimus veni sancte spiritus reple et
c. f. s. ordinatorum fiunt et ordinatio-
nes in sabbato mediane ebdomade
xl quia cantatur sitientes et in sabbato
sancto veritatis ... ad tempora similiter
lo romanum pontificem dominum A. in
decembri ordines celebrasse ut di-
citur in vi parte sub sabbato quatuor temporum
adventus unde et officia plena in-
veniuntur quia in aliis non contingit in
sabbato vero ante pentecosten ordines
sacri non conferuntur quia in sequenti
septimana recepta spiritus sancti gratia
celebratur. Solus autem romanus
pontifex potest subdiaconos facere
in diebus dominicis solum minores
ordines conferre et virgines consecrare.
Si autem urgente necessitate in die
dominica ordinatio fiat quia forte presbiteri
non potuit in sabbato sed hoc si
ieiunio continuato tam ab ordinato
quam ab ordinatore quia tunc continu-
ationi ieiunii iungitur unde dies
Sed in quibusdam locis quidam festa
suarum ecclesiarum in sabbatis istorum temporum
transferre dicunt ieiunium in perditione
septimane ob honorem suarum festivi-
tatum. Sed dicimus licet hec eis liceat ut
tunc possent ordines celebrari
melius quidem esset festivitates ipsas
transferre debere dicitur in vi parte

lxxv.
dist.
...
...

de

de
...
d. q.
...

sub quarta feria tertie ebdomade adventus
quia die et hora fiat episcoporum consecrando
subditur de episcopo dicetur. ¶ Illud etiam con-
siderandum est quod sacerdotes et dya-
coni tantum nominantur ab apostolo in epistola
eo quod isti primitus in ministerio altaris
necessarii sunt. ceteri vero ordines per ecclesiam
adiecti sunt propter utilitatem ministerii quod apostoli
institutione ordinati virtute per illos
non poterat adimpleri. unde et summi ponti-
ficum ordinatio primitus circa altaria
celebratur et presbiteris episcopus coram altari pre-
sentatur. alii vero nequaquam ad altare
ordinantur eo quod nec ad altaris mini-
steria statuuntur. ¶ Hec alia officia in plebe
sive cantando sive legendo sive alia
similia faciendo omnibus tunc convenit
facere. prelati .i. pueri dum ut va-
leant in primogenitura succedunt adim-
plent iacob qui se fratris primogenita
vendicavit. et attende quod in ebdoma-
dariis nisi forum vel tractus et vel ad
noviter quod ordinati ad solitudinem
et laborem quem prelati designantur
vocantur. ¶ Forma vero de virginum conse-
cratione in eo satis est videndum quod
primo quibus diebus benedicantur. secundo quid
significet quod in earum benedictione agitur.
benedicuntur autem in dominicis diebus et in
diebus epiphanie et in aliis pascalibus
et in festis apostolorum ut spiritus sanctus
super eas simplices ut columbas
descendere videatur. et ut per illas
qui more virginitatis primus centum
tradiderunt quod paranimphos spo-
so domino consecrarent. ¶ Secundo vide quod si-
gnificet quod in earum benedictione
agitur. et licet omnia mea de desponsatione
perfecta unde osee ii. sponsabo te mi-

hi in fide virgines tamen spiritualiter christo
desponsantur. dicitur quod earum mens car-
ni christi familiaris sit et conformat
corpus quod illa sic nec de mente cor-
ruptionem non sentit et in c. quod
virgines sequuntur agnum quocumque
ierit apocalypsis xiiii. ¶ Hanc benedicen-
de virgines sub papilione vel aliquo
alio loco stant in clausura quia a presbiterio
vel alio nuntio evangelicum cantatur al-
ta voce prudentes virgines rc
cum lucernis ardentibus in manibus
nudis capitibus exeunt obviam
christo et ecclesiam ingrediuntur. ¶ Lucernas
tamen accensas ferunt in manibus
nostris illud luce xii. sint lumbi
vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris ut osten-
dat se nuntii prudentes virgines
que ornaverunt lampades suas
et exierunt obviam sponso sponsa
namque earum christus est quod pontifex
eius vicarius representat. lucernas
quidem ardentes in manibus tenere
est per bona opera quod sit pro ceteris mo-
strare unde illud luce xv. luceat
lux vestra coram hominibus ut vide-
ant opera vestra bona tc. egressus
vero earum de papilione et ingressus
in ecclesiam designat quod per susceptio-
nem benedictionis et desponsationis
de ergastulo corporis ac te-
tre prisonis mundi fallacis ad ce-
lestis regni libertatem gaudium
et claritatem et ad superni regis
thalamum introducuntur. unde in can-
ticis veni electa mea et ponam in
te thronum meum nudis capi-
tibus obviam veniunt et pontifex
cantando dicit illis venite et ipsi

silu[m] cum ideo videt et nunc seq[ui]-
tur ad respiciendum q[uod] in canticis
legitur. Surge amica mea vel sponsa
mea ostende m[ihi] faciem tuam et sonet
vox tua in auribus meis. Surge[n]s
de mundanis capiti deponere et ab
renunciationem mundanorum qui
designat mundanis cum capite
etiam ingrediuntur ad nouitiatum que
bud formose et sponso placiade
in ipsius sponsi thabernaculum introdu-
cuntur. unde illud cantic. nigra
sum sed formosa et introduxit me
rex in thabernaculum suum. t[ertio] cat-
dicis venite ad monendum quod ad
hoc t[ertio] d[icitur] venite scilicet per abdica-
cionem proprietatis per votum castitatis
et professionem obediencie. Dicit quidem
venire primo per abdicationem proprietatis
de conversatione mundana de sum-
tuum egipciaca dicatur de laq-
ueis et devitibus vini p[ro]p[ter] cadentes in
vinculo eius p[ro]p[ter]ea et sapiencie omnium
b. creature dei facte sunt in temp-
tationem ate hominum et in muscipulam
pedibus insipientum. Secundo debet venire
per votum castitatis de delectatione
carnali de in mundicia et de lo-
co corruptionis de quo si quis iam sunt
et proprium non recedit morbum
mortem. tercio per professionem
obediencie de propria voluntate sit
de corruptione de clibano ardente
so et de babilonica fornace et io
pueris qui erant in fornace illa
dicunt et nunc sequimur in toto
corde et timemus te et querimus
faciem tuam daniel in pars am
pro bndiate de quolibet autem
istorum dicendum est primo circa

proposite solempniore voto et tanq[uam]
ante presentationem et hec sunt que tres
dicte ex[odi] iii. Viam trium dierum ibimus
in solitudine quibus tres dictis primo
tres vocationes implicat sic desi-
gnat quod vero post susceptum tam
laudabile propositum restat in fide
et temptationes demonum mundi ac
carnis contra mundum carnem et de-
mones certamina et in super regularis
observancie difficultates quibus et
in similibus sufficiat prosequente
non posse ... diuinum auxilium et sanctorum
suffragia per letaniam que sibi ca-
ntatur. Consequenter deponunt ve-
stes veteres et induunt nouas vne-
stes ad monendum quod ... hoc proposito
veterem hominem exuit et nouum in-
duit qui sicut legitur ephes. iiii.
s[ecundum] d[eum] creatus est in iusticia et sanctitate
veritatis et dicuntur esse vestes munde
et candide ad designandum quod per
dei filio desponsantur dicit decreto
se sanctis et mundatis absque macula
conservare iuxta illud in cantic.
Despondi vos vni viro virginem
castam exhibere christo hec enim auctor
est mundicia vestibus ostendit vi-
delicet ... omni tempore vestimenta
tua sint candida et hoc supra
est tibi caelica que xpo ne-
ste fulgebat vestis tua in similitudine ni-
tebat et ab angelis qui in xpi
resurrectione visi sunt in vestibus
albis vel si sic vestibus huius signum
in mortificationis quod si xpo
sponso sumus mortuus cum propriis
debet et ille gemori pollo vi-
gil v. qui sunt carne sua

·2·

crucifixerunt cum viciis et concupiscen-
ciis et ideo ut sic applicata sit simi-
litudini mortis Christi simul et re-
surrectionis eius. Quarto quia nupcialis [illegible]
[illegible] est contextu vitali amplexibus
subsequentibus induta vestibus benedictis
virginibus episcopus veniunt cum ipso actu di-
cit: regnum mundi et omnem ornatum
seculi contempsi propter amorem domini nostri Jesu Christi
etc. Vela quoque super scapulas et
pectora dependencia compassione
[illegible] cum signo crucis earum ca-
pitibus imponuntur. Primo ad signi-
ficandum quod pro Christo debent mundum
similiter corde et opere contempnere
et semper velare ne in conspectu passio-
nis Christi [illegible] vel adinvencione
lascivie [illegible] ut illa ad earum
semper intret iuxta illud Gal. v. Mi-
hi mundus crucifixus est et ego mundo.
xxxiij. q. [illegible] Secundo velatur quia non sunt ymago dei
ideo ut ostendatur subiecte Christo ut
[illegible] appareat Christo
ne species earum occasio in spectoribus
sit peccandi. Quia propter hoc ait Dominus de [illegible]
[illegible] et [illegible] dei
[illegible] sunt in temptacionem ut premissum
est. Velum ergo est signum pudoris
et futuri honoris. Demum quia Christo despo-
santur qui est alpha et o, id est princi-
pium et finis, ideo datur eis anulus
qui rotundus est principio et fine
carens, et ponitur in quarto digito
quia [illegible] vena quedam sanguinis
ad cor procedit, ut sciant se spon-
sum suum Christum toto corde debere
diligere et ei inseparabiliter adherere.
Postremo vero corona earum capitibus
imponitur iuxta illud in Canticis:

Veni sponsa Christi accipe coronam etc.
Ad notandum quod que virgo perseverans
summo regi desponsatur regina
efficitur, id est, super alios in virtutibus re-
gnabit [illegible], ut additur: quia
capiti meo et torques collo meo pre-
paravit. Consecrans pontifex cantat illud an-
tiphonam [illegible] Veni electa mea etc. tanquam
celestis sponsi paranimphus. Et hinc
est quod illarum animarum consanguinei
in hac consecratione letentur. Leo papa [illegible]
[illegible] quod ipse ce-
lebrarunt solas virgines debere
velari. Coronam vero in premissis de
velo [illegible] facta est. Ideo notandum
est quod velum aliud est continencie aliud
consecracionis aliud professionis aliud
ordinacionis aliud prelacionis.
Velum continencie aliqua de sin-
gularibus [illegible] ad religionem transeuntes
assumunt et tunc si [illegible] velamen tas
statim [illegible] non potest. — [illegible] de regularibus [illegible]
Velum consecracionis a solo episcopo solis
virginibus et solum in festivis et dominicis
diebus datur [illegible] necessitatis [illegible]
[illegible] omni die dari possit. — xx. q. i. devotis
Non datur [illegible] ante xxv annum
illud recipientibus [illegible] — c. q. i. placuit. i. xxvij. di. placuit
[illegible] velum professionis suscipiunt
[illegible] que [illegible] perficit
[illegible] — [illegible] q. i. [illegible] puella
illud [illegible] benedicatur et datur velum — [illegible]
[illegible] cum benedictione solempni et cu-
[illegible] velum [illegible] episcopus dat — [illegible] ex parte
[illegible] ipsa de [illegible] ut dicit — [illegible] devote [illegible]
[illegible] assumunt. Hanc virgo et — xxviij. q. i. [illegible]
non vidua ideo ab episcopo velatur quia — [illegible] de regularibus
virgo in hac desponsacione [illegible]
[illegible] que [illegible] et virgo [illegible]

imposuit viro i. xpo et i signum huius rei velatur ab epo qr a xpo recipitur et coniungitur in cuius psona datum est annulo suo subarrantur nec dubium

Sz vidua non gerit in se figuram typum ecclesie sicut virgo cum non sit integra mente et corpore sicut illa unde non sic coniungitur xpo ut representet ecclesie quantum igitur non velatur pter ea sacerdos prohibetur secundis nuptiis interesse et supra sic iubetur. infra de bndictioe pnt dictum ei pte prima sub t. de sertis Sz hec vidua que sic nubit primo homini postea in professione xpo eo qr ei quasi celebravit secundas nuptias non potest rigi velum continentionis vero et professionis sz ipsa illud suscipit de altari sumit tamen quidam dicunt qd licz non ab epo potest tamen a sacerdote velo professionis vel continentionis velari aqua seu alio modo impositum seu veste religiosa assumit ut in libris tamen pontificalibus secundum ordinem romanum licz bndictio vidue continentia pfitentis et velamina et dicitur sacerpitena vidua phelyna iustificatis consolatione et inudia in urbe opus hostium inter reges bndicet duas viduas moniales velum ordinationis olim dedisse in xl. anno dabatur ut possit evangelium legere in nocturnis secundum antiquam laudem cum statutum est itaque in libris qui apud grecos pbri appellantur apud nos non vidue aut seniores vnivirae et matricule appellantur in ecclesia tamquam ordinatas constitui non debere velum plaudis olim abbatissis in xl. anno dabatur.

xx. de pse. impos.

xx. de bn vidua xxvi. q. i. devotis xx. q. mecum eam / xxx. q. i. vidua q. sibi vo. consulunt

xxx q. i. sanctimoniales xxvii q. i. diaconissam

xxxii di. c. s.

xxx q. ii. inmaculatas xxxi q. i. quo

Illud autem sciendum est qd sicut scilicet in ecclesia gradus et ordines sunt distincti et romanus pontifex celebrat missarum solempnia agens sex secundum sex ordines clericorum scilicet epos pbros dyaconos subdiaconos acolitos et lectores pro imitamento sacro peracto huius officii manifestius servant nam nimis perfectus est sunt i. pfectissimo tunc ptus dicitur. Sz et sex ordines ministrorum fuisse in veteri testamento legimus vz pontifices sacerdotes levitas nathineos ianitores et psalteres quos commemorat pte distinctionem aliquos ptinuisse i. epistola que esdre scribe artaxerses rex persarum dedit dicens notum facimus de sacerdotibus universis et levitis cantoribus ianitoribus nathineis et ministris domus dei ut eis vectigal tributum et annona non imponatur. ordines vero ecclesiasticos silvester papa enumerat dicens pontifici pbr pbro dyaconus diacono subdiaconus subdiacono acolitus acolito exorcista exorciste lector lectori hostiarius hostiario abbas abbati locum obsequii reppimus caput in omni loco obsequii repperimus tenent beatus qd ysidorus hostiarios in libris ita dicit genera clericorum septem sunt omnes qui in ecclesia xpi serviunt quorum gradus et nomina sunt hec hostiarius psalmista lector exorcista acolitus subdiaconus diaconus pbr et eps hii omnes gaudent pvilegio clericali unde tamen quidam presbyteri sacrorum ordinum gradus tercios fcerunt. qr ecclesia xpi non habebat psalmistas vel exorcistas et acolitos lectores vel subdiaconos appellantur Sz solum exorcistas demoniacos ad se fabulantur paulo in ea quia xpus

xxi. di. c. i. xxx. q. ii.

xxxi. di.

fecit vel apls dixit p ca uilibz sigo-
libz que insra seqnt̃ fecit vel
dixit Sz aliorii z paroslori que ro-
mana uescit cca demonstrat ¶ Thorz
eit ordinum quedā sut no sac̃ z qda
sacri no sacri seu minores ordines
sut hij ¶ Cantoratz ¶ psalmistatz
¶ hostiariatus ¶ Lectoratz ¶ Exorci-
statz ¶ Acolitatus ¶ Sac̃ vo seu
maiores st̃ isti ¶ Subdiaconatz ¶ dy-
aconatz ¶ presbitratz ¶ Epal ordo
¶ Continet aut aſſerit vij ordines
sac̃ quorz hostiariatz est p̃mus z sacer-
dos vltimus xp̃c septisorez spc s. gratz
cuius munere sua officia p̃seqnt̃
Si aut velis ad singlos ordines sin-
gla dona refre timore i capites
illu hostiario deputabis hec st vij
vnities i quibz spc sanctus hostiariu
z una qz illarz p̃mu pat quiuniuy
dum hostiarius c̃ spualit' euegz
spualit' alios i ccaz introduat i.
qui fidz pdicando docet lector c̃ quibz
morte docendo exorcista orando
acolitus illuminando sbdiaconus humi-
litate monstrando dyaconus alios ex
hortando sac̃dos se ipsum hostiam
sctaz deo offerendo ept' sacra mi-
strando de quibz tij sciratius pro-
sequemur. Sequitur de cantore

Nonnulli ceatate ignorantie
ducti cantorum d' minoibz
esse autumant ordinibz
pro eo qz ut ac ia p̃missu est i qui-
bz dam canoibz int' minores ordines
sit mencio de cantore fallunt̃ tij cum
z nom est officij z no ordo qui et
i veteri t. cantores dicti st' ho. lectores — al. dicebat
vel psalmiste nocant̃ Cantor vero
nocat̃ qui uote modulat̃ in
cantu cuius duo sut i arte musica

genera precentor s. z succentor precentor
voce p̃mittit i cantu succentor cri-
nendo subsequendo Sedz Contector
vo d' qui consonat vn qui non
consonat no conuit u' congtector eit
¶ Sane dauid ppheta xpoiuug
cantu di volens solepnius im-
plicac cantores i stituit qui coram
archa federis dm musicis instrumis
z modulatis uocibz decantaret
int' quos papui fuit Hemam
asaph z ethan Sz eui psalmema
cius int' mit i ccca p̃mitiuis ob-
tinet vl precentor qui cantoribz
est platus vn leg̃ i paralipom' isti — 98
sut constituit dauid sup cantores
domus dni stante ark ordinet
sun i ministerio de filijs caaht he-
ma cantor filius iohel z ad dextre
eius asaph filius barachie ad si-
nistram aut ethan filius cusi ¶ por-
ro cantores debet consonis vocibz
z suaui modulacone vire quatenus
alios audientium ad deuotione
di valeat concitare vbi tij s. gg — xxxi di. in sca
plurimi i sacro ministerio dum blanda
vox queritur congrua vita neglig̃
z cantor dum moribz stimulat c
pplus uocibz delectat Locz i ccca
romana altaris mi st' cantare
no debet solu qz euang. lectionis
officij int' missarz solepnia ex-
equatur z apls ait cantantes z
psallentes i cordibz vris dno
z ier. audiant nicqz adolescen-
tuli audiant hij qibz officij e in
ccca psallendi deo no voce sz
s corde ee cantandu nec more
tragedorz modu gutt̃ z fauces
medicamine linienda st' vt i ccca

ecclesiasticos moduli et cantica audiat
cantus quia corde et cantare cernit in
choro cuius magis devotione cordis quam
iubilacionis vocis cantandum est non re-
ueis in nimbus cimbala vel ad hunc
putat in veteri t. fiebat ¶ Ceterum propter
carnales non propter spirituales cantandi usus
in ecclesia institutus est ut quos verba non compun-
gunt suavitate modulaminis
moveat unde augustinus in libro confessionum
consuetudinem canendi probat ecclesia ut
per oblectamenta aurium infirmior animus
ad affectum pietatis assurgat unde
predicit quod cantandum erat alicubi aliis
abstinebat propter quod psallentibus
legentibus tam vocibus unde et cantoribus
vulgo fabarii dicti sunt Cantores
autem qui sunt dei laudatores et repre-
sentant predicatores alios ad dei
laudem provocantes quorum vocis sim-
phonia plebem admonet in
unitate cultus unius dei perseve-
rare per cantores quoque officium prosimi-
lias mittere qui de thesauro suo
nova et vetera profert ¶ Nec est pre-
cinendum quod cantores tenent baculos
in choro ad reputandum illud quod in
lege precipiebatur ut indelicate ede-
rent agnum baculos in manibus
tenentes significantes quod ad perennem
festinant esum celestis agni et
baculis id est scripturarum fulcris indi-
gent contra demones per baculos
etiam cantorum intelliguntur unde cum
legitur evangelium deponuntur quod per
evangelium lectionem predicatione
legales deposuimus observanci-
as de choro dictum est in parte prima sub
titulo de ecclesia dedicatione versus in fine pro-
hemii vel partibus dicitur

De psalmista

Psalmistatus quem tonsuram
nominant sic confertur prout in can-
dentur ostendit quoniam etiam absci-
entia unde in alia eiusdem concilio capitulo dicitur
quod abbas benedictus et sacerdotes possunt in
suo monasterio clericalem dare tonsuram
per quam ordo clericalis confertur cui or-
do sic locatus psalmistatus nominatur
iuxta romanae ecclesie sicut ecclesia
quoque servatum est ut ipse psalmista
per sancta romana ecclesia in gradibus
clericorum aut clericos hospitarios laicos
ratione ac nomine clericorum psalmistas in
mitti in dubitandi est nominatur etiam
quoque cantoratus unde in thesauro cano-
nis concilio ita legitur psalmista id est cantor
potest absque consciencia episcopi sola iussione
presbiteri officium cantandi dicente sibi presbitero
vide ut quod ore cantas corde credas
et quod corde credis operibus comprobes Sa-
ne quod in pluribus sacris canonibus fit
mencio in plerisque de aliis ordinibus mentionem nichil
de hoc ordine tangitur nec congruit
quod alienis cum solempnitate et absol-
ute episcopus dantur iste et vero a sacerdote
conferatur potest ideo quod hunc non ordinem sed
officium fore plurimi asserunt quod
in eo absque collatione etiam clericale privi-
legium assequantur ¶ Dictus autem
est psalmista a psalmis dicendis
sine ab officio canendi prout sibi laudes
dicitur ad ipsum namque pertinet sicut
ysidorus officium canendi dicere benedictiones
id est benedicamus domino laudes id est alleluia vel
christus vincit christus regnat et cetera sacrifi-
cium id est offertorium responsoria id est offi-
cium misse Et quicquid ad can-
endum pertinet:

Sequitur de hostiario :

Hostiarii secundum ysidorum dicti sunt
eo quod hostiis presunt ipsi enim
clavibus acceptis tenentes omnia
intus et extra custodiunt atque inter
bonos et malos habentes iudicium fideles
recipiunt infideles respuunt et cogni-
tatos repellunt | Hostiarii enim sunt quasi
ianitores qui in veteri testamento ad custodiam
templi electi sunt ne ingrederetur in illud
immundus in omni re, id est ad decorem rebus
stabat cum preerat legitur in paralipomenon in ministerio
templi pertinebat videlicet in quatuor angulos orien-
tis et austri portas templi singulas
ita observantes ut nec in pluribus discre-
derent ammistio | licite ei quibus nimis
ianitorum credita erant eis cibos
parabant | hii nunc nuncupantur editui
qui apud gentiles erant et edes cu-
stodiebant. ¶ Unde in quarto decreto con-
cilii tholetani habetur hostiarius cum ordina-
tur postquam ab archidiacono instructus
fuerit qualiter in domo dei debeat conver-
sari ad suggestionem archidiaconi tra-
dat ei episcopus claves ecclesie de altario
dicens sic age sic vive quasi reddi-
turus deo rationem pro his rebus que his
clavibus recluduntur. Claviumque tra-
ditio et verba premissa sunt huius sacri
substantialia tota sunt solempnitas. ¶ Hoc
officium implevit dominus per se in templo
aliquos introducens vel eiciens etc.
Hoc officium implevit quando dixit tol-
lite principes portas vestras etc. p-
c. xx. et quando vendentes et ementes
de templo eiecit quando in extremis actualiter
egit. Unde dominus in evangelio dicit Ego
sum hostium. De lectore sequitur.

di. de lectore

Lector secundum ysidorum a legendo
psalmista a psalmis canendis
vocati sunt. Lector enim predicat
id est legit sed recitat populis quid sequatur
psalmista vero canit ut excitet
ad compunctionem animos audientium licet
quidam lectores ita miserabiliter pro-
nunciant scilicet ultra proprietatem sonorum
ut quosdam ad luctum lamentationum
compellant. Lectores et pronunciato-
res vocantur pro eo quod porro sunt
vel longe pronunciant tanta enim et tan-
ta esse debet eorum vox ut quamvis
longe positorum aures impleat.
Ad lectores enim pertinet lectiones id est
legendas in matutinis pronunciare
et ea que prophete vaticinati sunt
et apostoli dixerunt populis predicare
id est legere. Ad hoc enim ordinantur ut
libros dei districte et apte ad in-
telligendum legant. Sic enim in veteri testamento
accepimus esdram fecisse neemie
viii. Ad eos enim pertinet officium
benedicere panem et omnes novos fructus
benedicere. Lectores autem olim fuerunt quasi maxi-
mum relatores qui erant ap-
ud gentiles. Martinus papa statuit ut Di. xxiii de lectoribus
nulli liceat in publico psallere aut
legere nisi qui ab episcopo fuerint ordi-
nati lectores. ¶ Unde in quarto decre-
to tholetani concilii habetur lectorem or- xxiii di. de lectore
dinaturus faciat de illo verbum episcopus
ad plebem indicans eius fidem ac vitam
atque ingenium post hec spectante ple-
be tradat ei codicem in quo lecturus
est dicens accipe et esto relator verbi
dei habiturus si fideliter et utiliter imple-
veris officium partem cum eis qui verbum dei
ministraverunt. Codicis igitur traditio
et verba premissa sunt de substantia huius
ordinis tota sunt solempnitatis.
¶ Hoc officium implevit dominus male
viventes in ecclesia corrigens et aliquos
bonis moribus instruens. Ipse hoc
officium implevit quando in medio se-
niorum librum ysaie prophete aperiens

[de sacerdotibus] legit disserte ad intelligendum di-
[xx di. cleros] cens spiritus domini super me etc. De exorcistis
Exorcista secundum Ysidorum grece
latine adiurans sive in-
crepans vocatur. Invocat
enim super cathecuminos seu super
eos qui habent spiritum inmundum no-
men domini Ihesu adiurans sive incre-
pans per illud ut egrediatur ab
eis | de quo in vii parte sub sabba-
to dicetur. Decet quoque ut inmundum
habeat spiritum qui dat inmundis spi-
[xxv di. perlectis] ritibus imperare ad officium itaque per-
tinet exorcismos in conventu
recitare manum super energuminos
[Si quis di. v. cathecuminis] et cathecuminos exorcizando in-
ponere et secundum concilium Carthaginen-
sem ipsis energuminis in domo dei
assidentibus victum cottidianum
optimo tempore ministrare. Refert
Iosephus regem Salomonem modos
exorcismi id est coniurationis adin-
venisse quibus inmundus spiritus ab
homine obsesso per Eleazarum exor-
cistam pellebatur ita ut ulterius
reverti non auderet. Hoc officio
incepit exorciste nomen dici sed
de quibus in ewangelio legitur si ego
in Beelzebub eicio demonia | filii
vestri exorciste vel in quo eiciunt
et mutatur exorcistes qui erant apud
gentiles ¶ Sane in concilio Carthagi-
[xxiii di. exorcista] ginensi Toletano exorcista cum or-
dinatur accipiat de manu episcopi
librum in quo scripti sunt exorcis-
mi sive adiurationes dicente sibi
episcopo accipe et commenda memorie
et habeto potestatem inponendi manum
super energuminum sive baptiza-
tum sive cathecuminum. Libro quoque
accepto et verba premissa sunt

de subiectione ad unus certa sunt
sole permutata. Energumini sunt qui a de-
monibus obsessi sunt vel lunatici
sive morbum caducum patientes
sic dicti ab ergo quod est labor et ne-
ne quod est de foris et noys quod est mens
quasi foris de sua mente id est de suo lumine
maxime patiuntur. Cathecumini
dicuntur in fide articulis ante baptismum
instructi ¶ Hoc officium implevit
Christus primus cum precibus eiecit diabolum
de homine expellens ut per hoc
officium crearet | cum de Maria Magdalene
septem demonia eiecit. De acolitis
Acoliti grece latine ceroferarii
vel cerei sociis luminum
ministrantur. Hii ab Aaron
et filiis eius ministerii sui sumpserunt
exordium iuxta illud Exodi. Precipe filiis
Aaron ut offerant oleum de arboribus
olivarum purissimum pilo que pressum
ut ardeat lucerna semper in tabernaculo
testimonii et collocabunt eam Aaron
et filii eius et usque mane lucebit
coram domino quod quidem tunc sacerdotes agi-
tabant hic nunc acoliti faciunt in
ministerio luminarium | qui preferunt lu-
minaria in sacrario. Nulla quippe no-
vi in sacrario nulla quippe no
soli in novo vero et in veteri t. le-
gi Moysi super addita legis [Si quis]
remittatur | Unde David in libro Paralipomenon [...]
apponi dixisse perhibetur non est
officii levitarum ut portent ultra
tabernaculum et vasa eius ad mini-
sterium | Acoliti secundum Ysidorum ceroferarii [... di.]
dicuntur a deferendis cereis dum legitur evangelium [xxiii di. acoliti]
vel offertur sacrificium non ut tene-
bras noctis sed cordibus illuminent

cu forte sol eodem tpe rutilet et ut p-
ximi opa lucis videat / atq3 ad signi
ficare demostrandu ut sub typo
luminis corpal illa lux videat de
qua i ewangelio legit erat lux
vera q illu o h ve i h m ipi cera p-
cessiona portant suggesta i vinu et aq
seu aqua i quibg ponit aqua et vi-
nu acoliti vocant ceroferarij scripto
res qui erant apud gentiles se u
vinis emunctores siue lumin ex-
tinctores qui lucernas emungebat
et luminaria ordinabat ut nadab
et abiu ¶ Sane iuxta decretu quali-
ter acolitus cu ordinat ab epo
quidem doceat qualiter i offo suo agere
debeat Sz ab archidiacono accipiat
ceroferariu i candelabrum cu cereo ut
sciat se ad accendenda ecce luminaria
i eccl a du ewangeliu legit mancipari / accipiat eciam urceolu vacuu
ad suggerendu vinu vinu in
eucharistia i i calice i quo e eucharistia
sanguis xpi / p missa q3 verba et utensilia sunt hui ordinis subalia
etiam sunt de solempnitate ¶ Hoc
officiu i plenius adimplere vbi cele-
stis quo fidelis ad cognoscendu dei
illumine et i flamme p dicando
mostrantur et ut luce boni opis a-
lijs mostrant dns a hoc officiu
se hre testat cu dic ego su lux
mundi qui sequit me no am-
bulat i tenebris s h l vite | de subdyacono

PRemissimus de no sacris
et minoribus ordinibus nunc
de sacris et maioribus
qui antonomasice sacri dicunt
subdiaconi et pmo de subdyaco
no ordo eius subdiaconatus
sac hodie s nunc e iij i repmit
Et quidem subdiaconi nathineorum
vices i ecclia repntant de quibus
in esdra legit q dauid dederat
nathineos i ministeria leuitarum
vn greci ypodiacones dicu-
tur et offic et propter leuitarum
subiacent et eis minstrat et ex eorum
ordine fuit ille nathanael
qui dns i ewang quem dixit
dicens ecce vere israhelita i quo
dolus non est nathinei aute
hebraice dns latine i humilita-
te do seruientes vl deo oblati sub- xxxv de plectl
dyacones debent s ysidorum
oblaciones i templo dni a fidelibus
suscipere et leuitis supponendas
altaribus de ferre calicem et patena
ad altare xpi de ferre et leuitis
tradere ipsis ministrare urceolu
quoque cu vino et aqua mantile et
manutergiu tenere epo et pbro et
leuitis pro lauandis manibus
an altare ac s. pal corporalia
et subtractoria lauare de quibus
vere placuit prohibet ut ministra xxxi de leprosis
sacra contingunt lege continere
debeant obseruare sic scriptu e
i ppha mundamini qui fertis
vasa dni tenent a locu domini
vnde orz qui erant ap gentiles xxxij de subdiaconis
¶ Sane iuxta decretu q'liter tho
letanus subdiaconus cu ordinat
primarum i ponere i consecracione
no accipit patenam de manu
epi vacuu et calicem vacuum acci-
piat dicente epo unde eius
ministeriu e tradit de manu vo
archidiaconi peo q i e ig adinunciu

qsecrat⁹ accipiat urceu᷑ s. cu
vino et aq̃ manile s. bacile et ma-
nutergiu pmissa q̃ v̈ba et vtesi-
lia sūt desig̃ sacra sb̃a cta st̃
de solēpnitate ¶ Sciēd᷒ aūt q̄ quāc
subdiacon⁹ legit lectōes ad mi-
ssā tn̄ n̄o repiat⁹ hoc sibi cōpet̃
ul̄ ex vsione ul̄ ex comissio sibi cō-
cesso ꝺ᷑. i pmitiua eccā diaco-
n⁹ legebat ewangliu᷑ et h᷒ sta-
tutu n̄o erat p⁹q̃ v᷒ illud
statutu fuit p̄ceptu ē ecciāt
subdyacon⁹ qui dyacono sb̄
est eplaz sine lectōn legit
Sub dyacon⁹ aūt vtit⁹ amict-
tu alba et bulthes sic et hostia-
ri⁹ lector exorcista et acolitus
et i sup tunica et sudario tuncaz
stricta portat ut se in stra ep̄i
lo cat et duat sudario ut sor-
des man⁹ exteg̃at de quo in
sequēti ptē sub t de tunica et de
manipolo dicet⁹ ¶ Hoc officio
utit⁹. qui aūt⁹ vindiac est
ex ip̄i⁹ ex⁹ et q̃ siblo extra sordib⁹
cuium lauat⁹ xp̄c hoc offi᷒
exūt xp̄u i cana galilee de
aqua vinu fecit et qui cena fin
nitt⁹ aq̃ i pelui pedes di-
scipulorꝫ lauit ¶ Ano adriani
pp̄e m᷒ ꝛ ima ep̄ i pastor de or-
dine subdiaconat⁹ h᷒ᷤ v᷒ de
adiutor et defensor tuus ut
meu ordine decet ep̄ epista
dꝫ n̄o est ita q̄l t̄ illud offi-
tiū ep̄i⁹ i die ordinacōis sue
respit⁹ p⁹ius i canonicu accla-
macōes sc̄i petri minist̄ duo

pp̄c i missa i offo subdiaconat⁹
pmd⁹ cubicr et sing⁹ sacerdo c̄ di-
ccā dn̄t ep̄ sic pbr m᷒ illud
cum⁹ mitto ep̄i nos sacerdotes appl-
lat pupator eccā potifex dic
est put i c decep̄o dicet⁹ ¶ De dy-
aconi g̃r dr̄ ¶ Dyacono
hebraice leuite latine vo-
minister su asupti sunt
effentos. ep̄i ysidorꝫ diaconorꝫ
quidorꝫ i libro numorꝫ nu̇ bu
leui filij iacob supsisse legit⁹
ex ordine et in leuite i. asupti
nocabūt⁹ ep̄i asupti st̄ adan
pilem sacerdotu ut eleazar et ythā
mar dn̄s eni ad moyse locut⁹
est dicēs applica t̄bu leui et fac
eā stare i cōspectu aarō sacerdotis
et ministret ei ut excubet et obs-
uet ep̄ ep̄ ad cultu ptinet mlti-
tudinis corā thabnaclo testi-
ut custodiat uasa thabnacli
fincēt⁹ i misterio sicut ei i sac-
dote qsecrēto ura. Dyacono mi-
steri dispēsacio licet mera dicet⁹
aquinquagesio añ ne missi sūt
leuite uasa custodire et a xxxv
añis et sup missi sūt i thabnac-
d⁹ sme tnq̃ etatis ad oncra
portāda robuste qui posset ar-
cha sedis mesaz ꝓpotōis et
uasa thabnacli deportare. ep̄
et i nono t᷒ recolit⁹ in dyaconb⁹
sup sinistru hūerꝫ stolā po-
nit⁹. et i diebꝫ ieiuniorꝫ sup
eudē hūerꝫ casula cōplicat⁹
ep̄ ep̄ ep̄ labori i hac uita su-
ssing t̄nq̃ i sinistra portam⁹

Ep. de valentini tung in fi

ut no f
de vii d
stan

xxx
lex xx
de elect

donec a sinistra tunicam in dexteram
in qua recipit benedictionem hinc et dyaconi
cardinales in festo lateranensi altaris
super humeros suos in die cene ad sa-
crum deportat et in sabbato sancto ad altare
reportat ipsi quod ipse summus pontifex
nec illud ecclesia sedis deportat non
ergo dyaconus dalmaticam nec subdya-
conus tunicellam tunicella in diebus
ieiuniorum in divino officio misse portat
apparet vomi in tercia parte sub t. de dy-
acono et in vi parte sub t. de pres-
bytero licet casulas seu planetas
super sinistrum humerum applicatas
gestant non replicatas ad dextram
~~sed ab anteriori parte sub brachia~~ et
a sinistre sicut facit sacerdos sed
ab anteriori parte sub brachia eleva-
tas Subdyaconus tamen epistolam lecturus
illam deponit qua lecta eam resumit
et dyaconus ewangelium lecturus illam
deponit et eam directe plicatam super
sinistrum humerum imponit et sub bra-
chio dextro ligat itaque ab humero
sinistro ad latus dextrum in modum
stole descendat sicque eam circumcinctam
eam tenet donec dicatur ultima oratio
pro communione tunc eam illam induit sicut
prius missa vero finita tam subdyaconus
quam dyaconus illas deponit Sane
hec divina plena sunt misteriis pla-
netas quas replicatas hiis temporibus
portant primo iam superpositam [illegible]
sed eas portant ad ostendendum quod ipsi
ad castitatem professionem illis tenentur
ad quam tenentur sacerdos in aliis diebus
et ad ostendendum quod ex castitate que per

planetam significatur ministrant et non
ex timore prout in veteri lege fiebat
que erat lex timoris et non amoris
sicut nova propter parte ieiunii quod
sine castitate factum meritorium non
est ferunt autem illas ab anteriori
parte elevatas ut liberius valeant
ministrare et ad ostendendum quod ipsi non
amplius adherent que retro sunt
obliviscentes ad anteriora feruntur
portant et illas super brachia ele-
vatas ad significandum quod opere debet
castitatem ostendere quam gerit in mente
primumque eius brachia castitas con-
tinue designatur non autem replica-
tas ad dextram et a sinistra prout
facit sacerdos ad insinuandum
dissimilitudinem potestatis et officiorum
suorum Subdyaconus tamen epistolam
lecturus tamquam officio suo functurus
illam deponit ipse namque ex officio
suo veterem legem representat unde
et epistola eius de veteri sumitur sub
qua vero castitas non permissa est
sed ex timore servi serviebat ergo
illud divinum quod divina lex dicta
vit et adhuc significandum dum epistola
finitur non tenet planetam
que amorem designat Dyaco-
nus vero ewangelium lecturus eam non
deponit sed in extra modum stole
suo officio competentem illam sibi coaptat
cuius officii est doctrina ewangelica
que est lex amoris predicare
et hec castitas qui facit ingenu-
um suave quod ingenium quo omnia
munda mundis permittit per stolam
super sinistrum significatur cingitur

quo planeta .i. caritate ab humero
sinistro in latus dextrum ut sit ei
similis iugum domini in prosperis et in adver-
sis que plenam et dexteram significat
tamquam armatus in humero contra adversa
et subaccinctus in latere contra mundi simi-
lia seu prospera. Rursus dyaconus
duplex gerit officium scilicet predicandi
populo vel legendi evangelium dicat
populo dominus vobiscum et ministrandi
sacerdoti recipe propter predicandi offi-
cium super humerum portat quod predicator
in patria vita opera populi deferre quod a lega-
li sacerdote tractum est qui dum sa-
crificabat summitates balthei super
humerum deflectebat propterea vero quod
sacerdoti ministrat recepit propter instan-
tes necessitates ut alterius reducere
sub dextera parte ad expeditum
et liberum vel in Chalcedonensi concilio
ita legitur unum orarium oportet levi-
tam gestare in sinistro humero propter
quod orat .i. pro eo quod predicat postea sub-
dyaconus et dyaconus levite depo-
suerunt casulas cum presertim non
esse vestem propriam sed obvenerant ea
temporibus ratione commodatam Deinceps
tamen sine misse dyaconus planeta
tamen induit ad notandum quod non suffi-
cit opus caritatis in chorum insi-
et in caritate perficiatur tunc et dicatur sicut
quod dyaconus casula induens induit
se esse predicatorem qui in dilectione
fuerat et nunc contemplative iusticiet
dum vero se illa precingit et humero
duplicata in post opus predicationis
orationis et lectionis vacat mittit et propio-
ris necessitatibus subvenit quod reflectit
in dextrum seu omnia refert ad

summum bonum et sic dum casula induit
lineam dum precingit repulit in mini-
sterio mentem quasi dum dyaconus in eum
morem que casula super humerum repli-
cat quasi gladium contra hostem vibrat ut
dicetur in prohemio huius partis ¶ Dyaconi
vero t. ordo iste ab apostolis sumpsit ex-
ordium qui vii viros boni testimonii
plenos spiritu sancto dyaconos elege-
runt ut ibi dicetur et sancti patres de-
creverunt ut in matrice ecclesia vii dia-
coni circa altare potissime in celebracione
misse assistant hii in apocalypsi dicuntur vii an-
geli tubas canentes quorum illorum est alta
mistica desuper in spiritu voce fare
resonare hii sunt vii candelabra au-
rea quorum lucis evangelii aliis ostendere
debet hii dicuntur vii tonitrua quorum ter-
ribiliter commuinari debet quod omnis arbor
que non facit fructum bonum etc hii per
omnibus more pala admonent ad ora-
dum et genua flectendum ad eos quidem
pertinet assistere sacerdotibus et ministrare
in omnibus que aguntur in sacris christi
baptismo scilicet in crismate in patena in
calice oblationes gerere .i. hostias
inferre et disponere in altare componere et
.i. ornare mensam domini .i. altare atque
vestire crucem ferre portare in processio-
nibus et predicare .i. legere evangelium
et apostolum .i. epistolam pertinet subdyaco-
no deficiente vel sicut lectoribus
necesse .t. iam dyaconibus nomen
predicare .i. legere preceptum est sic
eius dominus donec evangelium predicat
iuste fuit modo aliud non veni mi-
nistrari sed ministrare. Unde alii
magis quam evangelium legere quod

dyaconus qui minister interpretatur. Unde cum
ordinatur, id est stolam propriam Christi iugum suave
significat, accipit ab episcopo ewangelium in quo
designatur quod competit legere ewangelium et ad ipsum
quod pertinet officium proprium. Dicitur levita quasi
a levitate, id est assumptus, eorum qui ordinan-
di vel baptizandi sunt. Ipse premonet
audientes ad habendum aures ad Deum cum dicit Humi-
liate capita vestra Deo vel humiliate
vos ad benedictionem. Ipse hortatur cla-
mare dicendo Kyrieleyson in rogationibus.
Ipse donat pacem scilicet subdiacono
vel saltem cum dicit Dominus vobiscum
et dimittat scilicet Ite missa est. Hec sunt
de [illegible] propria. Ad eum pertinet officium
que in canonibus [illegible] plenius continen-
tur. Debet etiam tamquam oculus episcopi [illegible]
[illegible] et episcopo [illegible] non tamen
debet baptizare nec [illegible] corpus
dispensare nisi in necessitate scilicet episcopo vel
presbytero absentibus et impedientibus ut possunt
calicem benedicere. Non debet etiam inter
sacerdotes vel coram eis vel super ipsos
nisi eorum iussu sedere. Possunt tamen in
conventu presbyterorum rogati predicare. Dya-
cones tenent loca seniorum qui apud
gentiles erant. ¶ Unde sicut in ca-
none legitur dyaconus cum ordinatur solus
episcopus qui eum benedicat manus super cap-
ut eius imponit quia non ad sacerdotium sed ad
ministerium, id est ad dyaconatum consecratur
vel ordinatur. In actibus enim apostolorum ita
legitur: Hos statuerunt ante conspectum
apostolorum et orantes imposuerunt manus
super eos. In quo ostenditur non solum
episcopum verum et presbyteros tunc astantes
debere manus super dyaconum dum or-
dinatur imponere [illegible] presbyteri [illegible]
solus episcopus quia plures apostoli impone-
tes eis manum non dant spiritum sanctum

sed orant ut super eos veniat cum quo verbum
devotorum non sit in uno sed in pluri-
mis. Plures manum imponunt ut
unus [illegible] despicietur ut plures
despicit [illegible] ordinandos ad
[illegible] despicit [illegible] sub de-
[illegible] ut sit manus impo-
situ super ordinandos episcopus per manum opera
per digitos spiritus sancti dona [illegible]
vero mente intelligimus. ¶ [illegible] manus
imponitur episcopus [illegible] spiritus sancti in me-
[illegible] adopta Christi [illegible]
de manus imponere sub [illegible] de episcopo di-
citur. ¶ [illegible] cum dyacono manus imponatur
quia [illegible] fit presbyter ei manus
imponitur [illegible] episcopus presbyteri [illegible]
de opere [illegible], id est de missione ad Dei
ymolationem quod fiant [illegible] in
[illegible] de [illegible] non [illegible]
¶ Suspensio vero manuum fit dum oratio
super caput effunditur ordinandi et non
super [illegible] in frontibus
et cum sal et aqua [illegible] altare vestes
sacerdotales et [illegible] benedicantur. Ideo
hec suspensio manuum fit quia [illegible]
[illegible] manibus consecrat [illegible] est que
[illegible] Dominum benedicto cum [illegible]
manuum super res effundit benedic-
tiones. ¶ Unde apostolus monens discipulum
suum [illegible] monco te ut [illegible] gratiam
Dei que est in te per impositionem manuum
[illegible] ad Thymotheum 1. Et ut sit
corde [illegible] sic corpore [illegible]
sionem manuum devotio [illegible]
non cum solum verbis [illegible] et
in manibus [illegible] consistit. ¶ Unde non
[illegible] quod [illegible] templi [illegible]
illius [illegible] devotione [illegible]
[illegible] delentur. Rursus
suspensio [illegible] oracionis

[illegible] de [illegible] non [illegible]

[illegible] de [illegible] non [illegible]

potissimorum fit cum sacerdos ipso coris
actu fugando dyabolo virtute consecra-
tionis manuum cominetur. Tertio sicut dia
conus dispensator sacrorum soli deo prima-
ministro vero ecclesie ministrat competit ipsi
cum nichil agere sed principaliter agenti
seruit. quarto, quia in sacrorum dispensatione
vestium vel aque et huius benedictione
seu consecratione aliqua spiritualis san-
ctificatio confertur quam misterii defensi-
bilitas non consistit. debet ubique deo
corde et ope postulare. conformiter
hoc pelenationis seu suppressionis
manuum presbiteris opera intellectur. Septimi
vero tenent in leuenis cordamine
cum manibus ¶ Dyaconus dalmati-
ca vtitur ut distat ceteris ramenz
sublimium in diaconi vero et quibusda
ecclesiis ea non in festis vtitur quia
discipuli sublimia non intellexerunt
nisi per que dominus eglisitietur et
vtitur ea sine alba ipse oblationis
et locutionis tum sicut statuit zosimus
papa ¶ Alii in dyaconos cum ordina-
tur subtilis verbis stola et
textus euangelii quem reus et verba ost
huius sacri superba cetera sint de so
lepnitate. Ideo autem stolam accipit que
quod euangelium per quod christi ingu
figatur lecturum. Hoc officio vtitur
qui corpus et sanguinem christi dispensare
dispensat et qui adorandum
et vigilandum sui vero alios hor-
tatur. Christus vero hoc officium exsequitur qui
post cenam sacrum corporis et sanguinis
sui propriis manibus discipulis dispe-
sauit et item qui apostolos hortatus
est adorandum dicens vigilate et
orate et item quia eum perdiciat de sacerdote

lxxx. di dya
conus sedeat

Sacerdotalis ordinis misterio aure
ti lege exordium sumpsit. dominus
namque legem precepisse moysi
applicat misterium sanctum tanto
ut cum filiis suis de medio filiorum
israel ut sacerdotio in fungatur. misterium
quoque moyses aaron in maiore sacerdo
te filios vero illius in minores vnde
propheta moyses et aaron sacerdotes
bis cum in primo et secundum sacerdotes fuerunt
ipse igitur moyses et aaron prior fuit quia
aaron ordinatur in minori administracione
hic est quod moyses illum instruebat
et tamquam minorem redarguebat Sed
quo ad consecrationem sacerdotale pares
fuerunt. Moyses autem non offerebat hostias
sed solum orationem pro populo. In lege eciam
sacerdotes fuisse leguntur. vnde melchi
sedech misterio sacerdos dei legitur extitisse
cui decimas ex omnibus spoliis abra-
ham tamquam sacerdoti persoluit. erit autem
ante moyses sacerdotes quos eciam
ucos qui appellabat et vnus erat
summus sacerdos quem vocabat sanct
arabarchen Sed et dauid xxiiij
summos sacerdotes instituit. xvi de ele-
azar et viij de ythamar quibus tam singulis
vnum prefecit. et statuit principem sacer
dotum et singulis per sortem misterium sue di
misit ebdomadas in quibus octaua prouenit
abye de cuius genere zacharias pater
iohannis baptiste descendit ¶ In no-
uo testamento. ipse christus minores et maiores
sacerdotes constituit videlicet xij apostolos
et lxxij discipulos. per apostolos electos
quos premittebat binos ante eum in omnem
ciuitatem et locum vbi erat ipse venturus
sicut eciam dominus per moysen summos
pontifices regendos populis in lege

xxx
sacer
int

de pe. d
inter

xxxxv
quis vlt
viij di. d

xxi d
nona

~~portaret~~ praestarent ad eorum societatem et operis ad
ministrationem sequentis ordinis viros
et secundae dignitatis elegit. Nam in Eleazaro
et Ithamar filiis Aaron paternae summi
sacerdotii plenitudinis abundantia, ut
ad hostias salutares et frequentiorum
officiorum sacramenti ministerium sufficeret sacer
dotum. Et sic in heremo per septuaginta virorum
prudentium mentes Moysi spiritum pro
pagavit, quibus ille adiutoribus in populo
innumerabiles multitudines facile
gubernavit. Sic et Christus apostolis suis
discipulos addidit, quibus illi totum
orbem sanctis praedicationibus repleverunt.
Sic hoc et alia in pontificali subor
dinatione sacerdotis huius apostolorum ista
per nomina maiores obtinent sacerdotes,
id est episcopi qui dicuntur summi; discipulorum
vero minorum, id est presbyterorum. Petrum autem in sum
mum sacerdotem elegit, ei pro omnibus claves
regni caelorum tradens et ipsum petris
ponens caput et fidei fundamentum
inquiens: Tu es Petrus et super hanc
petram aedificabo ecclesiam meam. De quo
illud in psalmo: Pro patribus tuis nati sunt
tibi filii etc. Apostoli vero episcopos, presbyteros
et levitas ordinaverunt. Sic in prophetis
huius patris dictum est: Sacerdotes qui
sunt successores horum virorum quibus
dum Moysi spiritum propagavit, et horum
discipulorum, sicut episcopi sunt vicarii
Moysi et apostolorum. ¶ Item secundum Isidorum:
Presbyter graece, latine senior interpretatur,
non pro aetate vel decrepita se
nectute, sed propter honorem et dignitatem
quam acceperunt. Senectus enim venera
bilis est, et tamen sunt senes hominis
vir et dux mihi. Ad Moysen: Congre
ga mihi septuaginta viros de senioribus

Israel, quos tu nosti quod senes sunt
populi et magistri. Presbyter quasi senex. Non enim
est aetatis ~~propter~~ senectus, sed vero dignitatis. Por- xc iij di. legimus
ro sic in libro Numerorum legitur Moysi xxxiij dist. porro
praecipitur ut eligat presbyteros, id est seni
ores suos in populo. Dicit glossa: Senium est
canicies, sicut vero canicies sapientiam
designat, de qua scriptum est: Canicies
hominis prudentia est. Cum igitur nonagesimo
et centesimo pluribus annis ab Adam usque
ad Abraham vixisse homines legantur,
nullus aliquis primus appellatus est presbyter,
senior, nisi Abraham, qui multo
paucioribus annis vixisse convincitur.
Non ergo propter decrepitam aetatem, sed
propter sapientiam presbyteri nominantur. Hinc
etiam est quod illi duo iudices qui
plebem iudicaverunt Susannam presbyteri
vocati sunt, qui ut nunc presbyteri nun
cupantur, olim principes populi, ut
Thore, David et Abyro, vel ma
gistratus, ut magistri templi, ut Nico
demus et Gamaliel, dicebantur.
¶ Dicitur autem presbyter quasi alius vitae
dispensans iter, vel praebens ~~manus~~ brachium,
id est viam populo de exilio mundi ad
patriam paradisi. De presbytero et presbytero
dicatur. Sacerdos vero antistes xx di. clerus
dictus est quia ante stat et super se
in ecclesia nullus, sed dicitur quod sacerdos,
a sacrificando, quia consecrat et sanctificat.
Unde etiam dicitur sacerdos quasi sacer dux
vel sacrans dux, ut ait Beda, et Gregorius
in Pastorali, libro ij, capitulo xviij. ¶ Sacerdos
etiam dicitur iustitiae cultor, unde illud ff. de iustitia et
tamen merito quis nos sacerdotes ap iure l. i
pellat, propterea loco sacerdotes
appellati vocantur. Nam antiquitus

reges francie ad bella procedentes
cappam beati martini secum portabant
que sub quodam tentorio servabatur
quod ab ipsa cappa dictum est capella
clerici in quorum custodia ipsa cape-
lla erat inde capellani dicebantur
et consequenter ab illis adductos sacer-
dotes nomen illud in quibusdam re-
gionibus est diffusum. Sunt et qui
dicunt quod in antiquis in expeditionibus
in temptoriis fiunt fiebant domun-
cule de pellibus caprarum super tecte
in quibus misse celebrabantur et in-
de capelle nomen tractum est. Sacerdo-
tes vero gentilium flamines di-
cebantur sicut in prohemio huius partis
dictum est. Presbiteri vices gerunt
eorum qui ante gentiles fuisse
noscuntur. ¶ Item secundum canonicam
traditionem presbiter cum ordinatur episco-
po eum benedicente et manum benedicto-
riam super caput eius tenente et
omnes presbiteri qui presentes sunt manus
suas iuxta manus episcopi teneant
super caput illius [illegible] suas imponen-
tes que manus impositio operis spiritus
sancti cooperationem significat. Ita per cap-
ites accipit per digitos spiritus
sancti dona per manus operam significamus.
Que autem fit manus impositio-
ne sancti sufficit cum in dyaconi ordi-
natione dictum fuit. De dyacono vero un-
guntur manus presbiteri oleo in sui or-
dinatione de quo in prima parte sub
titulo de unctionibus dictum est. ¶ Sacer-
dotes mores gerunt Christi domini qui pro
patribus obsecrant et pro populo recon-
ciliant peccatores mediatores enim
sunt inter deum et homines prout
in sequenti titulo plenius ostendetur.

hinc stola super utrumque humerum accipiunt
ut per hoc se patientia utrinque esse
munitos intelligant prout in sequenti
parte sub titulo de stola dicetur. Accipiunt
et demum de manu pontificis calicem cum vi-
no et patenam cum hostia quatenus his
insignibus potestatem se accepisse cognoscant
placabiles hostias et corpus et san-
guinem Christi offerendi. Unde episcopus hoc tra-
dens dicit Accipite potestatem offerre
sacrificium deo missasque celebrandi
tam pro vivis quam pro defunctis in nomine
domini. Hic ordo ille in tota ecclesia
est. Episcopi vero quedam super addide-
runt partibus sicut in proemio dicitur et supra in
prohemio huius partis tactum est. Nec si
eam partibus pressius ponens omnis
sic obedientia solvatur et scandalum
generetur. ¶ Tertio notandum quod cum presbitero
quod ordinator ordinatum in sacerdote
eius osculatur. Dyaconus vero vel
subdyaconus ordinati genuflectentes
osculantur manum ordinatoris.
Vero duplex ratio est. Primo ut per hoc
ordinum notetur distinctio prout in parte
ista sub titulo de gradibus sacerdotis
dicetur. Secundo quod pontifex osculando sa-
cerdotem denotat quod ille ad equalitatem
ordinis recipitur quantum ad sacrum
eucharistie conficiende quod est sacrum no-
bis qui possibile significat. Dyaconus
utique vero et subdyaconus non recipiuntur
ad talem equalitatem sed ad ministerium
bone operationis que ex humilitate proce-
dit et quod secundum genus per manus osculum
designatur. ¶ Item ei qui in
presbiterum ordinatur traduntur sub certis
verbis stola et casula calix cum pa-
tena et et in manibus que vestes et verba sunt

huius sacri scilicet certa vocabula predicta
consequenter de solempnitate eius. ¶ Propono
sic ut beatus Augustinus sacerdotes sacre
debet librum sacerdotalem sive missale
lectionarium antiphonarium baptisterium
computum canones penitentiales psalterium
omelias per circulum anni dominicis
diebus et festivitatibus aptas ex quibus
omnibus si unum defuerit sacerdotis
nomen vix in eo constabit quamquam
et dominus noster summi sacer-
docii sunt eloquia divinitus tradita
id est vel disciplina seu sciencia divinarum
scripturarum. Propheta: Tu scienciam repuli-
sti et ego repellam te ne sacerdocio fun-
garis. Unde non tantum debet discere quia
in officio debet alios docere. ¶ De premissis
vero libris et aliis ex hiis vi preter-
dictis. Item qui sunt canones penitentia-
les et utrum sacerdos penitentias in illis
difficultatibus valeat moderari et que
sacerdotes facere oporteat dixi in meo
repertorio meo sub titulo de penitentiis et re-
de quo in finali parte dicemus.
¶ Hoc officium tempore gracie cepit in Christo qui pa-
nem panem et vinum in corpus et san-
guinem suum divina virtute convertit
dicens apostolis accipite et comedite
hoc est corpus meum etc. Et excellen-
cius hoc officio usus est cum se
patri hostiam gratus se ipsum in ara
crucis obtulit. Preexistit ecce sacerdos
et hostia et ab hinc gloriosus in ple-
bem sedens ad dexteram patris
interpellat pro nobis. De episcopo

PRopterea que specialiter officio
episcopali incumbit episcopus in
ordines in sacris ordinibus
continuatur episcopi etiam nomen plus

sonat omnibus quod honoris iam est
gratie super intendens impertit
latine speculatoris officium gerens
una propositus in ecclesia speculator dictus
est. Unde per dominum in Ezechiele fili
hominis speculatorem dedi te domui
Israel ut plebi sibi commisse non
negligat incumbit. Sic vitam et
mores eorum et vitam diligenter perspi-
ciat. Episcopus speculator est
in eminentiore clementius. Kathe-
dra sive locus eius in ecclesia altior
est ut super intendat et populum custo-
diat omnesque conspiciat et illum custodiat
et ministrat. Alter locus est pro-
nea custodienda. Ob hoc unde apostolus
qui episcopatum desiderat bonum opus
desiderat. Dicit honorem sed opus
quia episcopus non tantum preesse quam ut prosit
eligitur. ¶ Rursus sacerdotium est
spiritualem in dominicum annexa pon-
tificali dignitati designat quia
doctrine diffundendo non debet qui pro tribu-
nali sedet quia probatur dicitur
dicitur in ecclesia super kathedram
Moysi sedent scribe et pharisei quecumque
dixerint facite etc. Per scabellum vero
temporalis potestas significatur que subiecta
esse debet spirituali sicut probant
Gelasius papa et Innocentius in sua
epistola decretali et aspirituali per diversi
plura concordia continentur. Episcopus
autem ordinat ... pontifex de-
ponat ... pontifex
vero princeps sacerdotum est qui pos-
tea sequentium sanctus ipse et summus
sacerdos ipse et pontifex maximus
nuncupatur ut premissum est. Ipse namque
efficit sacerdotes atque levitas
ipse officia et ecclesiasticos ordines

A antea

distribuit et disponit et preordinator
est in cunctis. hoc est quod unusquisque sacer-
dos debeat oudit/ [struck] ante pontifices
et reges erat A sunt tactum est in prima
parte sub titulo de consecrationibus maiorum
et hinc erat consuetudo ut rex et sacer-
dos et pontifices esse unum et romani in
paganis dicebant. Dicitur etiam episcopus
presul quia in consilio presidet. Dicitur et an-
tistes quia ante alios stans premineat
ipsos vel ab antistando quia est quasi episcopus bestia-
rum quasi dicat ut pastor lupus predo.
episcopalis unum processit dictum est in pro-
hemio huius partis. ¶ Et autem consecratio
episcopalis in quacumque septimana sive diebus digne fi-
unt dat sed in die dominica et hora
tercia fit/ quia apostolorum episcopi vicem aposto-
lorum obtinent quibus in die pentheco-
stes et hora tercia spiritus sanctus datus
est ut notatum est in prima parte sub titulo in consecratione die-
rum quarum in presbiterum ordinatur. Secundum ca-
nonum statuta episcopus cum ordinatur
comprovinciales episcopi convenire debent
cum metropolitano et duo episcopi ponunt
et tenent evangeliorum codicem super ca-
put et cervicem eius sive super humeros
vel uno super eum fundente bene-
dictionem. reliqui vero omnes episcopi qui
assunt manibus suis caput eius
tangant. Et quidem tenetur liber super cap-
ut eius primo ut dominus fuit evangelium
in corde eius secundo ut per hoc intelligat
cui labori vel honori subiciatur
quia omne quod hic exprimitur .i. omnibus
platus plus meroribus afficiat quam
honoribus gaudeat tercio quod ad notan-
dum quod ponderis evangelice predicatio-
nis circumspecte sive pungere non debet
certo ad monendum illum ut magis
solito subiciatur et obediat
evangelio. Fiunt autem episcoporum ordinationes
conputato metropolis provincia recipit

done et quarto. donec nec tuum bonum sanctum vidicat.
sive sive fundum positum et ut per illo pro vanitate
ad dominum effundat quarto quia iacobus frater
domini a petro iacobo et iohanne apostolis
ordinatus est episcopus iherosolimitanus.
¶ Magnus vero in hoc suppositus fuit quod ordinem ab
offerat episcopi dominus iacob benedixit in-
posuit super manum et moyses iosue
cum eum per illo possit et duos apostolos cum
eos principes mundi constituit. Dicitur episcopi
apostoli principaliter imponebant. summa sanctum dede-
runt demum in ponte dictum est sub titulo
de dyacono. ¶ Ceterum tamen episcopi ordi-
nationem sacerdum est quod ipse sollicite fre-
quentissime examinat de moribus
et statu prius inter ubi et benedictione
petit. petitur ut sanctitatis in ordi-
natione processe monstretur. examine
vero sequitur communibus de futura eo
in sacre et fide et promittunt circa in
stone per suppositos in fide moribus
ac dicitur et ungitur caput eius magis
de quo dictum est in prima parte sub titulo
de consecrationibus. Demum ungitur manus
eius et datur ei mitra in capite in si-
gnum quod benedictionem omnium gerere de-
bet ille etiam stola sui consumant. super
caput eius datur. et ei baculus et
anulus de quibus in sequenti parte dicetur.
singula autem cum propriis verbis traduntur.
et sunt que verba et capitulis ac ma-
num unctio et pollicum consumatio bi-
culi anuli atque evangelii traditio
sunt hic sola sancta certa solempnitate
sed de evangelii et baculi traditione et
quare consecratus equum album seu al-
bo opertum equitat dictum est sub titulo de
consecrationibus. ¶ Consequitur et episcopus
unitur epistolam et evangelium nec sit die-
sive consecrantes ordinatos celebrare
quia ipse tunc celebrat sed concelebrant
principaliter celebranti sicut tamen qui cum

Quod de etate ordinatur/ translacionem
lxxv. di. ca.
lxxiij di. si forte
xxiij di. episcopus
xxiij di. uenerunt
lxxx/ pon
Quod de ... / et sunt

ympnum angelicum consecrari. hoc posset
quia ipse missarum solempnia perficit consecratque
¶ Differt tamen inter episcopos et sacerdotes
quia licet sex sunt que conveniunt ad omnes per-
tinent sacerdotes videlicet cathezizare bapti-
zare predicare conficere solvere et ligare tamen
ad pontifices spectant novem specialiter scilicet
clericos ordinare virgines benedicere ponti-
fices consecrare manus imponere basilicas
consecrare dedicare degradatos deponere
sinodos celebrare crisma conficere vestes
et vasa consecrare. Sunt et alia ad episcopa-
le officium pertinencia puta. Fidem crisma-
re benedictionem solempnem in populo dare
et similia. Verum tamen minores et minores sacer-
dotes quantum in quibusdam vicem gerunt
summi pontificis id est christi dum videlicet precibus
conveniunt et premiis reconciliant peccatores
unde apostolus deus erat in christo mundum sibi
reconcilians et posuit in nobis verbum
reconciliationis. Obsecramus pro christo
reconciliamini deo. Mediatores enim sunt
sacerdotes inter deum et homines dum et pre-
cepta dei populo deferunt predicando
et vota populi deo porrigunt supplicando
Ideo quanto tales debent conspicere ut
et deo grati sint et hominibus sint accepti
ut ait alexander papa. Sacerdotes quanto
digniores fuerint tanto facilius in neces-
sitatibus populi pro quibus clamaverint exaudi-
untur. Et sicut dicit apostolus mediator
non est unius et discordes reconciliare
non potest qui sibi utrisque societatem et ami-
citie vinculo non est coniunctus. Tamen cum is
qui displicet ad intercedendum mitti-
tur irati animus ad deteriora provocatur.
Episcopus quoque et sacerdos nominatur presbiter i ...
sicut patet ex hiis que ad titum apostolus
scripsit qui eundem et episcopum et presbiterum no-
minavit. Oportet enim ut sit episcopus et presbiter

militibus romanis probatur presbiteri a filiis
aaron in veteri testamento sumpserunt exordium
episcopi vero ab ipso aaron. Qui vero tunc
vocabantur sacerdotes nunc presbiteri dicuntur
qui tunc principes sacerdotum nunc
episcopi nominantur. Hodie autem distincta sunt
vocabula ut episcopus non dicatur presbiter
vel econverso. Quoniam antiquitus cum pietati
studebant presbiteri nomine loco ordina-
bantur et apud medicos qui ipsi populo pre-
erant presbiteri dicebantur. Hoc nomine ho-
noris accipientes vocabantur. Sed
episcopi ab illo opere quod in plebe inde debent
eo quod considerare habebant quemcumque
ad pietatis cultum fuerint constitu-
ti. Hic et iheronimus sic ait. Olim idem Ieronimus de olim
presbiter qui et episcopus et antequam dyaboli in-
stinctu studia fierent dissensiones
in religione sicut et diceretur in populis
ego sum pauli et ego sum apollo
ego cephe et communi presbiterorum consilio ecclesie
gubernabantur. Postquam autem unusquisque
eos quos baptizaverat suos esse puta-
bant non christi in toto orbe decretum
est ut unus de presbiteris superponeretur.
Episcopi igitur noverint se magis
consuetudine quam dispensationis
dominice veritate presbiteris esse
maiores. Augustinus dicit quod licet secundum
honorum vocabula que iam usus obtinuit
episcopatus sit presbiterio maior. Au-
gustinus tamen minor jeronimo
est. Hoc officium episcopi exprimit quod
manus super capita discipulorum
levans eis benedixit dicens ac-
cipite spiritum sanctum quorum
remiseritis peccata remittuntur
eis etc. De sacerdotalibus
et aliis indumentis.
Sequitur tercia pars

[illegible]
de q[uo] dr i[n] uestibus

Iterum diximus usu non est
uestibus sacris utendum. Ad
notandum quod sicut mulier con-
iugata secundum legem facimus ita et
secundum spiritum agamus quod cum
uestibus communibus in usu
pollutis in sancta sanctorum ingredi-
untur, sed cum conscientia munda
et uestibus mundis et sacris diuina sacramenta
tractemus. Unde Stephanus papa statuit sacris
uestibus non nisi in ecclesia et in diuinis
officiis utendum. Et Ezechiel: Non sancti-
ficabunt populum in uestibus suis. ¶ Hoc
quod secundum iura religio diuina alium habitum
in ecclesiasticis officiis, alium in communi usu ut
et ... populo ... [illegible] ... habent hec
ornamenta, quoniam loti puri sordes
... fiant homines. Quoniam cum
...tur sacerdos ueterum hominem tunc
actibus suis, et in diuinis nouum, qui
secundum deum creatus est. Preterea quod
quibus in sacris sunt utuntur, non
omnia sacri... populo reuelanda
... Et nota quod tempore Lodouici
imperatoris filii Karoli magni episcopi
et clerici cingula auro texta et exqui-
sitas uestes et alia secularia orna-
menta deposuerunt. ¶ Sacre autem
uestes a ueteri lege uidentur assumpte.
Precepit enim dominus Moysi ut faceret
Aaron sacerdoti et filiis eius uestes
sanctas in gloriam et decorem, ut loti et
sacris uestibus induti ministrarent
in officio sancto. Exodi xxviii, xxix, xxxi,
xxxv et xl. c. Docuit enim dominus Moy-
sen per xl dies facere pontificalia
et sacerdotalia uestimenta, sacerdo-
tibus et leuitis suis ornamenta,
et ... [illegible] ... et ...
et fecit illa in usum ministerii tabernaculi.
...
et eam dedit in celebratione [illegible]

sumuntur. Et tamen ille qui iste uirtutes de-
signat uel ministerium incarnationis. ¶ Se-
ne pontifex celebraturus ponit ue-
stes cotidianas et induit mundas
et sacras. Et primo sandalia calciat, ut
sit munior contra ... in caritatis. Secundo
ponit amictum, ut motus et cogitatus
...s et linguam cohibeat, ut fiat
cor mundum, spiritum rectum ... papices ... in ui-
sceribus in mouendis. Tertio albam talarem
ut habeat munditiam ... perseueran-
te. Quarto cingulum ut in petus luxurie
refrenet. Quinto stolam in signum obe-
dientie. Sexto tunicam iacinctinam in cele-
stium conuersatione. Septimo super induit dal-
maticam in sanctitate religionis et carnis
mortificatione. Octauo cyrothecas
ut declinet inanem gloriam. Nono anulum
ut diligat sponsam sicut se. Decimo
casulam in caritate. Post sudarium ut
quod ex fragilitate uel ignorantia per-
petua tergat. Postea pallium suscipit ut
ostendat se imitatorem Christi qui languores
nostros tulit. Postea mitra ut sic agat
quod coronam mereatur. Papa etiam postmodum
baculum in ancte ... et doctrine
postea tapeta calcat ut terrena de-
spiciat et amare celestia discat. Ouibus
... uestibus induit ... ca-
... ei ut uestes i[n]duat spiritua-
les angeli suffragantur. Vel quia uera
uirtus est ... angeli ministrant et
omnia seruiat. ¶ Rursus pontifex
uersus aquilonem respiciens quamuis sit
uersus orientem seu uersus altare
si sit magis accommodum respicere
possit, tanquam aduocatus et pugil cum
hoste pugnaturus antiquo uestibus
sacris quasi armis induitur. Mystica
applicans, ut ita dicatur: Primo sandalia

procacibus sed ne quid macule vel pulveris
affectionum incurrat / Sic amictu pro galea
caput contegit / tamquam alba pro lorica totum cor-
pus operit / cincto cingulo pro arcu, subcingulum
pro pharetra assumit et est subcin-
gulum illud quod dependet a cingulo quo
stola pontificis cum illo cingulo colligatur /
Quinto stola collum circumdat quasi hastam
contra hostem vibrans / Sexto manipulo
pro clava utitur / Septimo casula quasi clipeo
tegitur / Armis libri pro gladio armatur. De
singulis etiam infra dicetur alibi / Sunt itaque
sunt arma quibus pontifex seu sacer-
dos armari debet contra spirituales nequitias
pugnaturus / Nam ut inquit apostolus arma
militie nostre non sunt carnalia sed ad
destructionem munitionum potentia / Et in
alia epistola ad Ephesios vi. dicit Induite
vos armaturam dei ut possitis stare ad-
versus insidias dyaboli / State ergo suc-
cincti lumbos vestros in veritate et induti
loricam iusticie et calciati pedes in pre-
paratione evangelii pacis in omnibus su-
mentes scutum fidei in quo possitis
omnia tela nequissimi ignea extin-
guere / et galeam salutis assumite et gla-
dium spiritus quod est verbum dei / Hec autem
armatura est premissa septemplex ve-
stis sacerdotalis significativa septem-
plicis virtutis sacerdotis / et respondent
tamen vestium illis quibus indutus fuit
tempore passionis Christi ut infra dicetur / Providen-
dum est ergo diligenter episcopo et attendat stu-
diose sacerdos ut signum sine signato
non ferat / ut vestem sine virtute
non portet / ne forte similis sit sepulchro
de foris dealbato / intus vero omni spurci-
tia pleno / Quisquis ergo sacris induitur
vestibus ornatur et honestis moribus

non induitur. quanto venerabilior appa-
ret hominibus tanto redditur indignior apud deum
Pontificalem itaque gloriam non iam honor
commendat vestium sed splendor anima-
rum / quia et illa que quondam carnalibus
blandiebantur obtutibus ea potius
que in ipsis erant intelligenda posce-
bat ut quicquid illa velamina in fulgo-
re auri / in nitore gemmarum et in multi-
modi operis varietate signabant /
hoc iam in moribus actibusque clare-
scat / cum et apud veteres reverentiam
ipsa significationum species obtineret /
et apud nos certiora sint experimenta
rerum quam enigmata figurarum
Sunt hec et alia in pontificali ubi
agitur de episcopi consecratione leguntur
Sicutque miles ad certamen
contra spiritualia nequitie in celestibus
et presentia in subditos indutus
vi. ad altare procedit / et pro-
fessione dyabolo renunciat dicit
et secum unum certat / plus vero quam pro-
sito pugile continuatus in presentibus diebus
hec presumit / Dum vero ille oratione
et alia recitat / quasi totis viribus
contra dyabolum pugnat / Dum dyaconi
in ieiuniis cum aliis casulam su-
per eum replicant / quasi gladium contra
hostem vibrant / Dum epistola legitur
vocem preconis in pretore contra dicit
cantus sunt tubicine precentores
chorum regentes duces sunt exercitum
ad pugnam instruentes / quibus lace-
scentibus alii subveniunt / Cantus
autem sequentie est plausus seu laus
victorie / Dum evangelium legitur hostis
quasi gladio vulneratur. a certantibus pro
victoria dispersus adunatur
Episcopus predictus est imperator :

pars sacerdotes tui induantur iustitia et sancti tui +

victores laudes, oblationes et spolia que victoribus dividuntur. Cantus offertorii est trophaeum quod debetur imperatori. Pax autem in fine datur, ut ipsis hostibus prostratis in simul et de omnibus ipsis data victoria, pace nuntiata est. Cum gaudio de victoria et pace obtenta ad propria redit.

¶ Celebraturus itaque missam episcopus aut presbyter indumentis suo ordini congruentibus se exornat et vestium cultu interius convenientia ornamenta, ita quod novem dumtaxat excepto sex sunt indumenta sacerdotibus et episcopis communia, et ex his sex sunt in quibus presbyterorum et episcoporum potestas consistit. Novem vero sunt ornamenta pontificibus specialia, et novem sunt in quibus specialis episcoporum potestas consistit. Per hec quoque communia et specialia indumentorum numero virtutes et spiritualitates per eum maxime episcopos et sacerdotes significantur, de quo in parte precedenti dictum est sub titulo de episcopo. Hoc etiam tam in novo quam in veteri testamento legitur constitutum, ut pontifices preter ceteros vestes haberent speciales, sicut ibi invenitur quas et quales. Speciales autem dicetur sub titulo de legalibus indumentis, que sequuntur eo mystica postulabat. Illa date sunt ceteris et mundanis, quia quaternarius numerus quem etiam appetit quaternarius mundo propter quattuor elementa. Hec autem spiritualibus et perfectis date sunt, nam senarius numerus qui perfectus est, quia redditur ex suis partibus aggregatis perfectus invenitur, unde et sexto die perfecit deus celum et terram et omnem ornatum eorum, et Christus in plenitudine temporis sexta venit etate, sexto die sub hora sexta redemit genus humanum. Denarius quoque numerus perfectus est, quia suo ordine numerus perficitur, nam cum unum duo tres quattuor senarius numerus impletur, vel quia in tribus partibus dividitur, id est in sexta tertia et dimidia, ut in uno duobus et tribus. Novenarius etiam spiritualibus convenit, quia novem sunt ordines angelorum, quos secundum prophetam per novem genera lapidum designantur. Quindecim quoque sunt ornamenta pontificis, quindecim virtutum gradus ipso numero designantia, quos per quindecim cantica graduum psalmista distinxit. Vestes enim sacerdotales virtutes significant quibus debent sacerdotes ornari, secundum illud propheticum: exultent +. Que talares dicuntur, quia talus finis est corporis, per quod ostenditur quod nemo sufficit bonum opus inchoare nisi studeat perseverantie fine complere, sicut sub titulo de tunica dicetur.

¶ Hic quoque ut pontifex plena gratia octo induit vestimenta, quibus Aaron non nisi octo habuisse legitur, quibus moderna succedunt, quod ideo est, quia opus est nos iustitiam habundare magis quam scribarum et phariseorum, ut intrare possimus in regnum celorum. Potest etiam dici quod ut pontifex octo habet accipitque vestes ad pedes, exceptis vestimentis pedum et manuum, scilicet amictum, albam, cingulum, stolam, duas tunicas, casulam et pallium. Vestimenta autem pedum postea patent ad numerum quod ad Aaron, quod ut dictum est ceteris in omnibus gentibus etc.

¶ Demum preter premissas vestes sacris ordinibus et ministris deputatas, est et alia quedam vestis linea que superpelliceum

c de vestibus

+ quibus

dz quo quilibz fimbriys altaris z sa-
cerdotes uencientes sup uestes tunices
uti debet · pmt id z i sequitur t dicit (
sup pellicium at xpe' sui ca dolorum ·
mundicia seu puritate castitatis desi-
gnat / ubi · illud omni tpe uestimen-
ta · i opa tua sint candida · i munda
xpe' nomine uo' sui / crucis mortifi-
cationis figurat / dictum e cum superpelli-
ciu eo q antiquitus sup tunicas pelli-
ceas de pellibus mortuorum anima-
lium induebant / q adhuc i qbus-
dam ecclys obseruatur · z puritates q
edm p9 pecuy talibus uestitus est
pelliceys / tnio denotat i mortifica-
cio an omnes alias uestes sacras
sepe i duntur / q dnio cultum de pu-
ritati · i mortifica uite cunctis uirtutu
actibus supponere debet / ubi · illud
ps induentes z uti adhesenit
in (xpo xpe' latitudine · q grue
caritate designat / ubi sup pp ha-
nas z quas uestes i duit · adno-
tandum q caritas opit multitudinem
pecco(rum) / q uto xpe' sui fortis / q in
medio cras fortis · passioni dm-
sigt / q p illud gentes crucifigi de-
bet · maius z ~~grauis~~ dominus sacrys
sunt a supellicia · i quibusdam
locis de cinalibus lineis q ponitur
sup · i fanctos baptizatos · ex moy
si qui de purpura z bysso z aliys
appls · i tabernaclo oblatis fecit
uestes qbus aaron z filij eius i due-
rentur · qui ministrabat · i fcis · exo
xxxix · c **E**st z alia uestis
que pluuiale ul' cappa vocatur
q z editu legali tunica iacintina
ta ubi sicut illa tintinabulis

sic ista fimbriys · i signum · que sunt
labores z cuius mundi solicitudines
sz z cappam q e sup m gaudium /
p luxa est usqz ad pedes · p q p
seueritatem usqz i fine significatur ·
i melior pte aperta est / adnotan-
dum q sci q uersantibz uita pz clara /
seu q cor bonum patet debz cuius
i cxx'y / dicimus p cappa gloria cor-
poris i mortalitatis intelliz / ubi illa
no a · i maioribus festiuitatibus in diuinis
~~diuinis~~ officiatores in futurum resur-
rectionem / qui olim deposita tunic
binas stolas accipiat z reges
z glam corporis q cappa
recte magis parata est / z in sola natu-
ra fibula q sutura / q corpora nam
spiritualia facta multas iam obtinu-
bunt angustys / fimbris etiam sb
ornatur / q tunc nec mens ul' dolor
i psentem / sz q tunc cognoscentes cognos-
cimus / tunc cognoscimus sicut z
cogniti sumus / ~~quando~~ ut heretici
garriunt · mei / requiri i nouo
t'o · q xpc ul' discipli eius primis
uestibus i duerunt · reprehendentes
nos ~~nos~~ / tenere / q talibus ornam-
mentis cum sic Jo · ait / dnus funeret
detenta posuit uestimenta sua
z pcea alia nunq accepit / ul'
sunt nos uo' ut dicit pls alia-
quam uestimus z reuestimus / i missa
i qua etiam apoz imitamur z dnis
de hys · qui uolunt ambulare i stol
nos propter timorem / dicentes / cauete
a scribis · qui uolunt ambulare
in stolis, dicimus q hoc facimus
ut ministros z oratores pplis
exprimimus / q illud nos esse qui
ministrare nos corani hominibus
debemus nomine cordam mali eius

quod hominibus aliud est, ab hominibus c
ap. deum. Erat tunc iste expressius
(aptissime) consummatur. Legitur enim ezechi-
elis xliiij. cum ingredientur sanctua-
rium meum et accedunt ad mensam
meam, ut ministrent mihi et custodiant
cerimonias meas, vestibus utuntur
lineis, nec ascendat super eos quod
quod laneum est, cumque egredientur atrium
exterius ad populum, exuent se vestibus
in quibus ministraverunt, et non sancti-
ficabunt populum in vestibus suis. ¶ Et
nota quod hostiarii, lectores, exorciste
et accoliti vestibus albis utuntur
vel superpelliceo, amictu et alba
et baltheo, ut angelos designent in
puritate munditie innitentes
zelis in hac glosa esse spiritualis
qui in albis vestibus ^ utuntur quia si-
sunt nullo labe candida dote pro-
ducitur. Sic nece est puritas et
tribulationes ad regnum glorie perve-
nire. pugil magistrorum statutum
est quod episcopus in ordinatione sua reci-
piat orarium baculum et anulum,
presbyter orarium et planetam, dya-
conus orarium et dalmaticam, sub-
dyaconus patenam et calicem et c.
grandatur ea perdit, et gal tho-
letano statutum est quod dyaconus
tempore oblationis tunc s. qui legit evan-
gelium utatur alba i. dalmatica.
¶ Notandum quod est quod vestes evan-
gelica sacerdotis aliud designant
in capite s. in Christo, aliud quod significat
in membris, quia quod caput et memb.
sacerdotis nomine nuncupantur. Ad
caput dicit psalmigraphus: Tu
es sacerdos in eternum secundum ordinem
Melchisedech. Ad membra vero
dicit apostolus: vos estis genus
electum, regale sacerdotium. In Christo

Sacerdotes inde ex potius lineis vestibus ^

ne dicit sunt quorum corpus mysticum. Primo
s. quod membris consequuntur s. quod capiti
secundum Christum conveniunt, s. in quorum capitulo
distinguetur. ¶ De ornamentis
atque palleis et vestibus circa ul-
altare in parte prima dictum est in
capitulo de picturis. ¶ Primo sex in-
dumenta sacerdotibus et episcopis communia sunt
hec: ¶ Amictus ¶ Alba ¶ Zona
seu cingulum ¶ Stola ¶ Manipulus
¶ Planeta ¶ Nove vero pontificibus
specialia sunt hec: ¶ Caligae ¶ San-
dalia ¶ Succinctorium ¶ Tunica ¶
Dalmatica ¶ Cirotece ¶ Mitra
Anulus ¶ Baculus pastoralis
¶ De quibus omnibus singulatim prosequemur.
¶ Et etiam de sudario ¶ Et
de palleo ¶ Et de coloribus quibus
ecclesia in ecclesiasticis utitur. ¶ De legibus
indumentorum. ¶ De amictu. Rubrica

Primo de sex ornamentis
episcopis et sacerdotibus communibus
secundum premissum dicendum est. Cele-
braturus episcopus seu sacerdos celebri-
tate missa assumit amictum quo caput
tegitur, quod pontifex legis ephot sive
superhumerale vocari potest. Significat sa-
lutem que per fidem tribuitur. Unde
apostolus ad Ephesios vi. galeam sa-
lutis assumite. Significat et castita-
tem cordis et corporis, quia et renes
et pectus ambit et tegit et omnibus
sacris vestibus supponitur, et omnibus
supereminet, quia castitas, que est ce-
teris in pectore et fortis inter corpo-
rum in renibus stringitur, quia ibi proprie
luxuria dominatur. Amictus est et
super humeros utriusque diffunditur, operum
fortitudo designatur; humeri namque
fortes sunt ad opera peragenda.
Unde illud: Patriarcha Iacob supposuit

+ et racionalis est, et nunc est superhumerale

sincere ad portandum et finis est terminus
fines. ¶ Duo vestimenta sunt due cor-
dule quibus amictus cum pectori ligatur,
significant intentionem et finem, quibus informa-
tum est opus ne fiat in fermento
malicie et nequicie secundum i Cor. v. Sacer-
dos igitur non debet otiosus consistere sed bonis
operibus insudare secundum illud apostoli ad Thimo-
theum labora sicut bonus miles Christi Ihesu. Opi-
nabilem tamen quorundam locorum habet
consuetudo ut linea camisia alba
vel superpellicium super ceteras vestes in-
duatur. Prius quam amictus imponatur
per fidem que primo ad cor debet significari.
Porro amictus fit ob planctum re-
volvitur de quo sub t. de planctu
dicetur. Amictus quoque collum stringit
per quod notatur castigatio iustitie quia per
collum in quo vox est usus loquendi
exprimitur. Stringit igitur collum ne in
ad linguam mendacium transire possit,
leniter tamen cum eo pectus et humeros strin-
git prout sub t. de cingulo dicetur.
Illo etiam caput operimus ne inaniter
libere perspiciendo in libertatem cogitacio
pectus seu cor eo tegitur quia animus
sacerdotis adeo que incumbunt debet
totus esse intentus ne per eum ad va-
nitates vel ad alia quedam mundana li-
bere meditanda disponi. ¶ Porro
amictus quo sacerdos caput ob-
nubit secundum quod capiti superponitur convenit
significat illud quod in Apoc. describitur, videlicet
angelum dei forte descendisse de ce-
lo amictum nube etc. In Ysa. Ecce dominus
ascendet super nubem candidam
veniens cum ad salvatorem mundi sal-
vator mundi dei filius angelus
magni consilii amictus est nube di-
vinitatem abscondit in carne via
caput viri Christus caput vero Christi deus
hoc igitur carnis latibulum significat sacer-
dotis amictus quod in capulla sindone
expressimus significatur. Quod summus pon-
tifex caput obvelat de quo in t.
de sanctuario dicetur et in pulcra quod
per preliamentum pedem hoc utique quod
per amictum capitis designatur, quod
divinitas in carne latuit et per carnem
innotuit, vel in notus est in iudea
deus et in Israel magnum nomen
eius in ydumea extendit calcia-
mentum suum et in conspectu gen-
tium revelavit iustitiam suam. ¶
Amictus etiam reputat operimen-
tum quo Moyses velabat faciem
per dictus ... prophetiam nos
ex quod est in te processit. De alba

Post amictum camisiam
sive albam sacerdos induit
que membris corporis
convenienter aptatam, nichil super-
fluum vel dissolutum in vita sacerdotal-
i et in eius membris esse debere de-
monstrat. Hec ob speciem candoris
mundiciam demonstrat, secundum quod legitur
omni tempore vestimenta tua sint
candida. Fit autem de bisso vel li-
no, quoniam ut scriptum est, byssinum
sunt iustificationes sanctorum. Est ut
bissus linum egiptiacum, sicut
enim bissus vel linum candorem
quem non habet ex natura multis tunsionibus
omnibus acquirit artificum,
sic et homo carne mundiciam quam
non obtinet per naturam per exercitia
bonorum operum multis castigatio-
nibus ... acquirit per gratiam.
Sacerdos igitur secundum apostolum castiget
corpus suum et in servitutem redigat
ne forte cum aliis predicaverit
ipse reprobus fiat. ¶ Hec autem
alba camisia que est professio

castitatis. Sed et ligule que significant lin-
guam sacerdotalem que ligat contuma-
ces et absolvit penitentes. Rursus
hec vestis que in veteri sacerdotio linea
vel poderis dicitur seu tunica talaris
dicebatur stricta fuisse describitur propter
spiritum servitutis in decorem et timorem.
In novo vero larga est propter spiritum ad
optionis in libertatem qua nos Christus libe-
ravit. Quod autem aurifrisiis et gemmata
diversis in locis ac variis operibus
ad decorem hoc per illud insinuatur quod pro-
pheta dicit in psalmo: Astitit regina
a dextris tuis in vestitu deaura-
to etc. ¶ Rursus alba cingulo
stringitur ut omnis voluptas carna-
lis astricta et alligata dicatur. De
sunt lumbi vestri precincti etc. Manice
quoque albe circa tunicelle quemincte
esse debent stricte ne nimis laxe
vel labant et vbi tristicia induct-
tus in simultatibus inimicorum fiat
ad significandum inimicos torques qui
brachia nuda beati martini in-
signia celebrantis miraculose decorave-
runt contexerunt sicut in septima parte sub
eius festo dicetur. ¶ Porro alba circa quam
corpus a sursum usque deorsum te-
gitur spes que eorum pervenit
tota desursum a domino etiam
de orsum significatur. De hac apostolus
ad romanos viij spe salvi facti
sumus. Quod vero usque ad talos de-
scendit perseverantiam designat
sicut tactum est supra fine prohemii
huius partis. ¶ Porro sicut quod capi-
ti scilicet Christo convenit alba que est
lineum vestimentum longissime
distinctus tunicis pelliceis que
de mortuis animalibus fiunt quibus

adam vestitus est post peccatum novitatem
vite significat quam Christus et habuit et docuit
et tribuit in baptismo. De qua dicit apostolus:
Exuite veterem hominem cum actibus
suis et induite novum qui secundum deum cre-
atus est etc. Et in transfiguratione resplen-
duit facies eius sicut sol et vesti-
menta eius facta sunt alba sicut nix.
Sic et vestimenta Christi munda fuerunt
et ea dedit quia peccatum non fecit nec
dolus inventus est in ore eius. ¶ Hec
etiam vestis reputatur alba veste
in qua Herodes illusit ei Luce
xxiij. De zona seu cingulo

Debet autem alba circa lumbos
sacerdotis seu pontificis
zona seu cingulo quod et le-
gitur zona et greco balteum di-
cebatur precingi ne defluendo gressum
impediat ut castitas sacerdotis
per albam significata nullis incentivis
stimulis dissolvatur. Cingulum vero con-
tinentiam significat. Unde sunt lumbi vestri pre-
cincti etc. Luce xij. In lumbis quidem
luxuria dominatur sicut dominus loquens
de dyabolo manifestabat. Virtus eius
in lumbis eius et fortitudo eius in umbi-
lico ventris eius. ¶ Item asumpto?
late pontificis cum cingulo duplex
dependet succinctorium quod duo sunt
quibus castitas roboratur et sine
quibus difficile conservatur scilicet oratio et ieiu-
nium unde dominus ait hoc genus demo-
nii non eicitur nisi in oratione et ieiunio.
Debet ergo lumbi per continentiam stringi
et per abstinentiam subcingi unde apostolus
state succincti lumbos vestros in veri-
tate. Dicitur succinctorium quod vel pre-
zoma vel subcingulum vocatur. Nam
in veteri lege legalia fuisse non le-
gitur et si legales sacerdotes cincti

ipse sacerdotii abstinere debent alioquin ipse licite vacabant amplexibus. Hodie tamen additur cingulo quia moderni ministri magis quam illi debent continentiam, et ideo non solum cingi verum etiam subcingi debent. Ideo autem duplex est subcinctorium ut duplex castitas denotetur, unde [illegible] que per cingulum et corpus per succingulum significatur. Corpus sinistra dependet quia potior est castitas mentis quam corporis, et dextra pars potior est sinistra. Unde [illegible] lumbis precingimur cum carnis luxuriam per carnis continentiam restringimus. Cingulum etiam quietem temperantiam designat. De succingulo etiam dictum est in prohemio libri [illegible]. Et adverte quia pectus et femora lumbi cum circumcingimur, quia mors in mundum per fenestras intravit. [illegible] clausit celum qui peccat, ne pluerit per annum qui desiderabant vindictam [illegible] [illegible] sicut etiam in [illegible] sedet et madide et [illegible] lubricum vim principes apostolorum ad noctem [illegible] negligunt. Et renes a fortiter cingulo stringuntur, ut castigentur corpus et in servitutem redigantur et in pectus luxurie refrenetur. [illegible] quod capiti Christo congruit zona sacerdotalis significat illud quod Iohannes apostolus ait: Vidi similem filio hominis precinctum ad mamillas zona aurea. Per zonam auream perfecta Christi caritas designatur, quam dicit apostolus supereminentem scientie caritatem [illegible] fluentem in corde et radiantem in opere. Cum succinctorium illud significat quod [illegible] Ysaias de Christo loquens predixit: Erit iustitia cingulum lumborum eius et fides cinctorium renum eius. Nam iustus dominus iustitiam dilexit, equitatem vidit vultus eius, et fidelis dominus in verbis suis et sanctus in operibus suis. Due [illegible] due sunt partes naturalis iustitie quas Christus et fecit et docuit, scilicet quod tibi non vis fieri alii ne feceris, et quecumque vultis ut faciant vobis homines et vos eadem facite illis. Cingulum quod iustitiam significat [illegible] duo sunt brachia se se constringentia, scilicet declinare a malo et operari bonum. Competit etiam flagello quo Pilatus cecidit Ihesum, Ioh. xix.

Sequitur de stola

Post cingulum sacerdos collum suum stolam, que leve iugum domini significat, sive que est iugum preceptorum domini, super collum sibi imponit, ut iugum domini se suscepisse demonstret. Quam cum osculo sibi imponit et deponit ad notandum assensum et desiderium quo se subiciat huic iugo. Illa autem a collo [illegible] descendens dextrum et sinistrum latus adornat, quia per arma iustitie a dextris et a sinistris, id est in prosperis et in adversis, sacerdos debet esse munitus. Quibus vero ad utrisque stringitur ne prosperis elevetur [illegible]. Cum sacerdos in ordinatione stolam recipit, dicit illi episcopus: Accipe iugum domini. Iugum enim eius suave est et onus eius leve. Suave autem in prosperis, leve in adversis. Stola quippe [illegible] ad genua que curvantur pertendit, ut nos mites corde et humiles esse

i[n]duet / sic[ut] et p[ro]phetia[m] de qua-
sc[ri]ptu[m] est / precincta vob[is] ligna e[st] ut
i[m]portetis p[ro]missiones et dix[it] in
p[ri]ma nu[m] p. a. a. n. Hec e[st] q[uod]
stola cu[m] zona seu cingulo ad dex-
tris et sinistris q[ui]b[us] du[m] nexib[us]
colligat[ur], q[uia] v[ir]tutes v[ir]tutib[us] so-
ciat[ur] et iu[n]gat[ur], ne aliq[uo] mouea[tur]
temptacionib[us] i[m]pulsu et ad desi-
gnandu[m] q[uod] ta[m] i[n] p[ro]sp[er]is q[uam] i[n] adv[er]-
sis d[ebet] xpi iugu[m] portare. Servi-
faciete glutino caritatis. Ita
q[ui]b[us] du[m] v[er]o pontificib[us] ad dic[tu]m
p[ro]missis v[er]bis stola i[n] noctemac
i[n]duat[ur] te[rme] dub[us] q[uia] stola respicit
p[ro]missa[m] q[ue] sunt i[n] noctemac sig-
tum. Rursus stola ab humero
sinistro sacerdot[is] i[n] dextru[m] d[e]-
ordinat[ur] reflectit[ur], q[uia] eu[m] obe-
dire i[n] cupiat abstracta p[er] dilecc[i]o[n]e[m]
d[e]i / longitudo aut[em] stole p[er]seue-
ra[n]cia[m] sig[nifica]t. Duo brachia stole
pendencia sig[nifica]nt prude[n]ciam
et t[em]p[er]a[n]cia[m] v[e]l u[nde] ap[osto]l[u]s ad thimoth[eum]
iij. sobrie et iuste et pie viuam[us]
i[n] hoc s[e]c[u]lo. Et s[ecundu]m Sp[eculum] dicitur ba-
stilem co[n]ciliu[m] d[e]z sac[er]dos d[e] uno
codi[ce] q[uod] omnis cu[m] q[ue] p[ar]t[ibus] et v[i]t[am]
humere[m] Et p[er]iic[ulis] sig[num] crucis
i[n] suo pectore p[re]parat ut s[ibi] i[n] p[ec]t[ore]
virtut[ibus] p[ro]p[ri]e[...] aut p[ro]p[ri]a et adv[er]-
sa co[n]sistit v[ir]tutu[m] p[er] ornamento
v[tr]iq[ue] cuspitis appareat humeros
D[e]ig[nita]s at aliq[ui]s egit ex quam
tam debite subiacebit nisi
forte q[ui]s dixit. h[oc] decretu[m]
p[ri]mu[m] c[ontr]a gen[er]ales [con]suetudines
ab i[n]r[e]gitati / ita no[n] v[tr]aq[ue] p[ar]tes
stole et ordinat[ur] cu[m] pectus
i[n] modu[m] c[ru]cis / ite[m] aut[em] g[er]it

i[n] pectore du[m] x[risti] passionu[m] cuius iust[um]
est imitat[ur] i[n] uere. Orariu[m] itaq[ue]
iugu[m] s[ignifica]t et o[mn]i[um] est iugu[m] sac[er]dotib[us]
cu[m] dyaconib[us] / vn[de] fit ut sacerdo-
tib[us] circa collu[m] et dyaconib[us] sup[er]
humer[um] sinistru[m] ponat[ur]. Sicut et
iugu[m] collo portat[ur] sic et humeris
cum ferunt legem i[n] leuiticis et
videbis solos leuitas ferentes
omnib[us] destinatos. Iu[n]dyaconi
cu[m] stola iugu[m] sig[nifica]t p[ro]ut i[n] p[ar]te
s[upr]a dictu[m] est v[e]l de dyacono agit[ur].
Ad h[oc] stola sinist[ro] humero dya-
coni i[m]ponit[ur], q[ui]a de q[ua]rta temporalia
sp[irit]ualib[us] desinat, v[e]l q[uia] dext[er]a
dyaconi ob esse libera ut ex-
pediat administrationi sacerdot[um] de-
serviat de quo eciam ibi dictu[m] e[st]
ad lumbos stola subcingit[ur] ut sit
fortis et expeditus q[ui] pugnat
libidinu[m] / cuius ty[pum] sola sup[er]
sinistru[m] brachiu[m] p[ro]p[ter] antiquo[rum]
stole applicat[ur] q[uia] tenctu[m] e[st] alexa[n]-
drib[us] sacerdotib[us] qui du[m] sac[ri]ficabant
simul t[em]p[or]e Balthei sup[er] humer[um]
reflectebant. Ince[pto] v[er]o ut sacer-
dote ab v[tr]aq[ue] p[ar]te equalit[er] depe[n]-
det cuiq[ue] / q[uia] x[risti] cuius typu[m]
gerunt qui co[n]iu[n]g[u]nt se hi[n]c in
p[ro]sp[er]is et ad[ver]sis que p[ro] leua et
dext[er]a sig[nifica]nt[ur] / hi[ta]ciones tu[n]c
ad ecclesia[m] ducet desidentibus
q[ui]b[us] cu[m] ocl[o]s mentis sue g[er]ebat
Dictu[m] e[st] [et] orariu[m] q[uia] [con]cedit[ur] sine
aliquib[us] i[n] [con]iunct[ur] sacerdotalibus
baptizare [con]signare et alia p[lu]ri[m]a
orando facere liceat sine orario ti-
m[en] [nisi] magna necessitate cogente nichil
horu[m] facere licet. Iugu[m] tribuit.
i[n] bracarens[i] co[n]cilio c. p[re]sbit[er] legit[ur] ut
p[re]sbit[er] no[n] vadat si[ne] stola [et] orario pe-
dum

Margin notes (left):
p[ro] dilect[i]o[n]e[m] x[risti]
tu[m] sit ad co[n]-
templatiua[m] vita[m]

xxxiij di[stinctio] c[apitulum] ...

ar. p[ro] t[e]

Secundum autem est quod antiquitus stola erat vestis candida pertingens usque ad vestigia qua patriarche utebantur ante legem quam primogeniti cum benedictionem patris acciperent induebant et deo victimas ut pontifices offerebant. Sed postquam alba cepit presbiteris ministrari, est in torquem versa stola in vocatum mutatur que fuit in principio. Secundum enim eam perdidit propter peccatum, optinuit eam in tempore per vitulum saginatum. Quod ergo super est ut per inobedientiam cecidimus, per obedientiam resurgamus. Recte per vestem innocentie tempore in torque obedientie significatur stola, quia nec ut primi obedientiam accipimus evangelium...

Quarto secundum quod capiti sacerdotis quando stola quasi iugum imponitur collo sacerdotis induitur obedientiam et servitutem significat quam dominus omnium propter servorum salutem subiit. Nam cum in forma dei esset non rapinam arbitratus est esse se equalem deo, semetipsum exinanivit formam servi accipiens factus obediens usque ad mortem mortem autem crucis. Quippe mortalitatis nec ... vincit ... ut quantum sit in opere. Stola et ... legituram quibus ligatus fuit ad columpnam. Statutum est in canonibus ne sub dyaconi lectores et psalmiste orarius seu stolis utantur. De manipulo

Quia vero mentibus bene operantium et deo multum mancipatis sepe subrepit accedia que quodam torpore reddit animum dormientem, dicente propheta Dormitavit anima mea pre tedio, ideo in sinistra manu ministri altaris ... manipulum vel sudarium appellatur quod sudores mentis abstergit et soporem cordis excutiat, ut bonis operibus invigilet, depulso tedio vel torpore. Per manipulum ergo bonorum operum vel vigilantia designatur, de qua dominus ait: Vigilate quia nescitis qua hora filius hominis venturus sit. Unde sponsa dicit in canticis: Ego dormio et cor meum vigilat. Per sudarium et penitentia designatur, qua labes cotidianam excessuum et tedia mundane conversationis corrigit. Unde de quo dicitur: Dormitavit anima mea pre tedio, tedet enim animam peccatorum que est in sinistra temporis ... et futurorum bonorum retributionem. Unde in temporibus dominicalis et festis utuntur. Manipulos portat ... vitam vinum ... mercedem accipiet, et venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos. Item per manipulum penitentiam designat. Unde est quod sudarium dyaconi manus sinistra sacerdotali sinistra. Quoniam maior excessus maior corrigit penitentia fructus de sudario tamen in sinistra ...

Tamen minister manipulum in brachio sinistro portat. Semper ad mundum quod stola esse debet ad terrena, sed ad celestia expediti, ut ... qui non erant ad terrena, sed ... qui ... ~~...~~ de perpetualibus ... et ad significandum

nos in hac vita que per sinistram si-
gnificatur pati tedium suspicionum
moris i. dilacionis et alia super-
flua vicijs / ad hoc manipulus in
sinistra fert in hac vita designat
manipuli usus superius est notatum
ab antiquis abbatibus presbyteris
sicut legitur in martilogio bede
antiquitus sudarium quod ferebat
in sinu vel manu ad tergendum flu-
encia lacrimarum ¶ Porro secundum
capiti scilicet christo convenit quod sacerdos
manipulum portat in leva designat
quod christus dum vivens obtinebat
in via per manipulum cuius primum
designatur moraliter quod per legem veniente-
s autem venient cum exultacione
p. m. s. plena vita fructibus virtu-
moraliter illud leva eius in capite meo
et d. e. a. me. Christus autem sic fruebatur
et merebatur fruebatur in patria me-
rebatur in via ita sic et terrenum co-
prehendebat et stadium percurrebat
quod sic erat in patria et in via nemo
umquam ascendit in celum nisi qui
de celo descendit filius hominis qui est
in celo ¶ Manipulus etiam representat
funem quo ihesus comprehensus [illegible]
et ligatus fuit ut Jo. xviij. Co-
prehenderunt ihesum et ligaverunt
eum ¶ Manipulus tamen prius induta
planeta consuevit romano
pontifici in missa quod etiam aliquibus
observatur. de quo in capitulo preter
sub [illegible] dicitur. Idem notandum
est ut quod dyaconi et subdyaconi
pontifici inducti et conducti se-
cretis vestibus sine manipulis
fiunt [illegible] ut expediunt

et liberius administret. Sic adiungendum
quod in tali obsequio non debent
fructum querere temporalem quia cuiusque per
manipulum significatur moraliter illud ps.
venientes autem venient etc. ¶ Cum sum-
mus pontifex sit indutus vel induit
dyaconus stat ad dexteram eius et sub-
dyaconus a sinistris quia dyaconus in
ordine suo ad sortem pertinet
que per dexteram significatur assumitur
quam subdyaconus. De casula seu planeta

Postremo super omnes vestes
induitur casula que quasi
parva casa dicitur et a grecis
planeta vocatur a planos quod est error
quia erravagabundus eius limbus super
brachia elevatur. Significat caritatem
sine qua sacerdos est sicut es so-
nans aut cimbalum tinniens. Sicut enim
caritas operit multitudinem peccatorum
et omnia legis et prophetarum mandata
continet dicente apostolo plenitudo
legis est caritas sic et hec vestis
cuncta planat et omnia alia indu-
menta intra se claudit et continet.
De caritate dicit apostolus ad [illegible]
Excellenciorem viam vobis ostendo Si
linguis hominum loquar et angelorum
caritatem autem non habeam nichil sum et
si habuero fidem ita ut montes
transferam caritatem autem non habuero
nichil sum. Hec significatur [importat] veste de
qua dicitur in ewangelio amice quomodo
huc intrasti non habens vestem nupcialem
sine hac nunquam sacerdos sum debet
celebrare officium quia sicut decet in tali-
talis unctis [illegible] propter hoc autem
quod in cunctis super hos planete etc.
volunt in vim quod populus bonum [illegible]

ad caritatem vero fratrum. Nam finis precepti est
caritas de corde puro et conscientia bona et
fide non ficta. Itemque casula in extensione
manuum anteriorem et posteriorem partem
parte dividitur / signat duo brachia cari-
tatis scilicet ad deum et ad proximum. Diliges
inquit dominum deum tuum etc. In hiis duobus
mandatis (pendet) tota lex et prophete. Rursus
latitudo planete latitudinem signat
caritatis que et usque ad inimicos exten-
ditur. Unde latum mandatum tuum nimis.
Due quoque plicature sinistre videlicet et dex-
tre sunt duo precepta caritatis scilicet amor
dei et proximi. Duplicantur etiam in pectus
per quod cor et mens habemus per quas opera ex-
primuntur et in eis ipsius vestimentum deco-
efficitur / quia sic debemus bona opera fa-
cere unde procedunt eadem intus in cor-
de coram deo intentio quia sicut caritate
cum debemus habere etc. in corde et ope-
re et sermonibus / Rursus in pectus du-
plicatur quia propositum per caritatem bone
voluntatis et sancta cogitationes generatur
duplicatur etiam inter humeros quia per
illa diversa prosperis et adversis
supportatur / ad brachia vero levatur
dum bona opera caritatis exprimuntur ad
dexteram dum operamur bonum ad do-
mesticos fidei / ad sinistram dum ex-
tenditur et ad inimicos / Adhuc replicatur
in brachiis in dexteris quidem fidelibus
monachis clericis et laicis subvenimus
in sinistris dum in fidelibus scilicet malis
iudeis et paganis necessaria mi-
nistramus / Per casulam quoque vite opera iuste
designatur / unde illud sacerdotes tui
induantur iustitia. Deinde sacerdos sum-
mi regens officii non debet casulam exuere
quia precipitur domino levitici c. xxi non
licet ei egredi de sanctis foribus et propter

Uno vero scilicet quod capiti scilicet christo convenit
casula magni sacerdotis est caritas
universalis de qua dicit apostolus
quicumque in christo baptizati estis christum
induistis / hoc est illud anterius ve-
stimentum eius in oram descendit
unguentum et quod a capite descendit in
barbam et barba descendit in oram
quia de plenitudine eius sancte nos
omnes accepimus / primum apostoli post-
modum ceteri quia vero casula unita
et integra et undique clausa est
signat fidei unitatem et integritatem
verumtamen in extensione manuum in
anteriorem et posteriorem partem quodam
modo dividitur. De signis et mira-
culis que passionem christi precessit
et nova que passionem subsecuta
ea et qui precedebant ^et qui sequebantur^ clamabant
dicentes osanna filio david be-
nedictus qui venit in nomine domini. Et
vestis eius reputatur purpureum
vestimentum quo milites eum
induerunt. Item Io. xix. De caligis

superius et sandaliis

De sex ornamentis tam
sacerdotibus quam episcopis communibus
dictum est. Nunc de novem po-
^[talibus]^
tificum specialibus dicendum est. Primo
de caligis et sandaliis videlicet
vestimentum ad pedum non habent
originem ab aaron quia duntaxat
in medio quasi sabbatum. Io. quoque vestimenta non
habent sed ab apostolis quibus dictum est
euntes docete omnes gentes et forte quibus dixit
Ite calciati sandaliis in locum fe-
minalium succedunt. Celebraturus
igitur pontifex pedes induat dum
dicit. v. ps. in principio euangelii
preces caligis et sandaliis calciantur

quorum pulcritudine admirabatur
apostolus dicens. quam speciosi pedes
evangelizantium pacem evangelizan-
cium bona. unde apostolus ad ephesios.
calciati pedes calciamentis virtu-
tum etc. In evangelio legitur dominum misisse
discipulos suos sandaliis calci-
atos calciatos utique in preparacione
evangelii pacis. Si enim calciati
non essent quomodo super serpentes
et scorpiones calcare potuissent.
Sequitur quare episcopi cum calcia-
ti sint imitentur eorum exempla
quorum imitantur calciamenta. Per
quos pedes convenienter affectus
intelliguntur, debent namque habere
affectus et desideria calciata ne
pulvere terrenorum seu temporalium ma-
culentur, per hoc quod calciamentum pro
hiatu pedum convenienter tale ne vel
ad illicita festinent. Sed enim
vero affectus facilius inficiuntur et
maculantur per prospera quam per
adversa quia tempore adversitatis
per sinistram intelligitur. unde ma-
iori periculo eciam occurrendum
ad dextro pede pontifex inci-
pit calciari. Prius tamen quam sandalia
pedibus imponantur, caligis induitur
usque ad genua protensis in quibus
ostenditur quod predicator pedibus
suis rectos faciat gressus suos
et genua debilia roborare. Nam
qui fecerit et docuerit. hic magnus
vocabitur in regno celorum. Caligae
quidem iacinctine id est aerei seu celestis
coloris denotant quod celestes
debent habere pedes id est affectus
suos ne claudicent. sed dicant

confortanti pusillanimes etc. Consequenter
sandalia pedibus imponuntur que sic
vocantur ab herba vel sandarico co-
lore quo depinguntur. Habent autem deorsum
integram soleam. desuper vero corium
fenestratum quia gressus predica-
toris et subtus debet esse munitus ne
polluatur terrenis mundo. aliud divinum
operiuntur pulveribus in pedibus vero
et sursum aperti quibus ad cognoscen-
dum misteria seu celestia revelentur,
unde illud propheticum revela oculos meos et considerabo mi-
rabilia. Inferius est quod desuper aperta sunt,
quod cordis oculos ad deum erecta habere
et mentis oculos ad ea que sursum
sunt, aperire debemus significatur. Quod vero
subtus solida sunt significatur quod mente
terrenis obtusa habere debemus ne
demum querere [illegible] escam que
in terris est, sed illam que in celis est.
Rursus quod sandalia in quibusdam
locis aperta et in quibusdam integra
seu clausa sunt designat quod evan-
gelica predicacio nec omnibus reve-
lari nec omnibus abscondi debet iuxta
illud vobis datum est nosse misterium
regni dei ceteris autem in parabolis. Nolite sanctum
dare canibus neque margaritas spargere
ante porcos. Sandalia quoque interius
ex corio albo fiunt, quia necesse est
intencionem candidam et sinceram pontifici
coram deo habere. et exterius nigri coloris
quia predicatorum vita propter tribulaciones
huius mundi nigra et despecta sed quibusdam
videlicet [illegible] et rubeum ad notam marti-
rii designandum. et semper diversis
coloribus varietatem in quo virtutum
varietas quibus ornatus esse debet
significatur. Lingula vero medio separans

sub pede

cor(dis) consurgens lingua cordis que predicari bonum prohibet. textorum significat quinque quodam modo asperialem quasi a se separati sunt. Sed ipsa lingula spiritualis lingua est que predicatorem in opus predicationis introducit, ideo certa ipsius predicatoris linguam designat. Linea vero ab ipsa lingula usque ad finem sandalii per medium eius protendens evangelistarum preceptorum designat. Linee vero utrimque laterales protendentes que in fine sandalii undique media linea referuntur, ibi quasi terminatur legem figurat prophetarum que in evangelio recapitulatur et in eo determinatur. Superior quoque pars sandaliorum per quam pedes introducuntur, variis consuitur funiculis ne duo eius cornua defluant seu ab invicem distinguantur, admonendum quod predicator semper alligare variis debet virtutibus, atque scripture sententiis ne ipsius in virtute ab his que dicit luceat. Certa altissimus distinguuntur. Ipsa quoque sandaliorum ligatura significat quod plantis que huc illuc discurrere liberis gressibus ementis firmare debet. Cum in tibiis ligantur, per vero corrigie huc illuc utrique manibus ducuntur ut sandalia firmentur et ligentur, significat quod predicator sic firmo gressu in recte debet ut ulla omnino desistat et ne in via firmitudo deficiat. Vna firmitudine velocitatis certe qui firmissime admoneri permittat deficit intentione. Sandalia cuiuspiam predicatoris significat quibus tamen sandalia non ligantur. Xpus vero in carnatione aliquis humanus

sensibus aptata est ut est pannis involutus et in presepio positus. Aliqui vero corrigie sandaliis super erogantur, quia scriptum est quod quicquid supererogaveris ego cum rediero reddam tibi. Preterea et dicitur quod caliga significat illa latera de quibus dominus ait qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet. Sed quia non sufficit munditia cordis absque patientia persecutionis, ideo sequitur tentamenta rubea qui martirium significat. Omni enim in corde munditia et in voluntate si opus fuerit subire patientiam, sequitur accedat ad predicationem. Quod sandalia designat apostolum. Porro sicut quod caput Christi quoniam sandalia aliud designat, pontifex enim in altaribus officio capitis sui scilicet Christi cum membris representat personam, dum pedibus assumit sandalia illud in incarnationis domine calciamentum insinuat de quo dominus dicit in psalmo In ydumeam extendam calciamentum meum, id est in gentibus notam faciam incarnationem meam. Venit enim ad nos calciamentum divinitatis ut per nos dei filius sacerdotes fungeretur, pluralitas autem in quibus pedibus ipsa sandalia coniunguntur illud idem accipitur quod per corrigiam calciamenti Iohannes Baptista significavit, cum ait cuius non sum dignus corrigiam calciamenti solvere unionem videlicet ineffabilem et complexam corporalem in soluibilem quibus ubi divinitatis nature se tam coniunxit. Sunt mediantibus caligis pedes sandaliis coniunguntur

quorum tria mediante carne divinitas e[st]
unita. Sicut enim pes corpus suste-
tat, ita divinitas mundum gubernat
seu adornat; scabellum pedum eius
quorum sanctum eius est. Tercium s[ed] dicitur
in glosa s[uper] Dyonisium non dicunt uti

·:· ex d. s. compagibus et sequentibus

compagis i. sandaliis neque mani-
pulis i. caligamentis episcopalibus
absque indulgencia sedis apostolice
specialis, olim eis utebantur quorum
erant diaconi propter quemitatum, hodie
quoque nec episcopi nec sacerdotes utun-
tur, sed episcopi solum ut univeritate sum-
dalium notent univeritatis officiorum,
preterea episcopi sicut presbyteres diaconi
sacerdotes vel domini hospitales
molarer. Alia nunc vocatur cum
degressione constantini i. patoribus
uti possunt calciamentis cum
ubicumque i. tradido hutheamne

·:· ex ij di co- stantinus

De succinctorio et orali.

O[S]uccinctorio vel aliud
cingulum quia a subzo-
na et cingulo et i. pretio-
sumque prius dictum est. Cetero
nimus pontifex post albam et cin-
gulum assumit orale, quod dicitur vel sim-
done quod capiti est i. modum vele
imponit et replicat super humeros
et nunc pectus legalis pontificis or-
dinis sequens qui post linea strictam
et zonam induebat ephot i. super-
humerale cuius locum tenet modo
amictus, assumit etiam dicit quidam
tatemul i. serta quia racolo-
suspensum sibi statuit ante
pectus suum et legalis pontifex
laminam auream gerebat in fronte
proprio pontifice iste nunc gerit

in pectore et sic sigue ceteras aurea
lamina erat sit nomen tetragrammaton qui major
licet nunc lamina continebat in majori
partibus forte annis complevit majus
quod magis aptius ut comprehendatur cum
omnibus sanctis que sit latitudo et
longitudo que sublimitas et profun-
dum sacrum quod ille tunc plamina
prescribat in fronte hoc iste in reddit
in mente nam corde creditur ad iusticiam
ore autem confessio fit ad salutem et si
ex nos legis singulis cllingsly
prior est cetera quod sibi statuit
ante pectus ad designandum quod dicit
in apostolus glorificate deum et portate in
corpore vestro imponendo autem et deponi
nendo dicitur illud osculatur ad denominandum
quod Christi professor que pulla significat
credit et confitetur ad que requirutur
quod in officio misse se preparat. De tunica

P[O]st imponitur stola ponti-
fex induit tunicam que ali-
as dicitur subtile seu legere vel po-
derim i. talaris dicebatur significat
te perseverantiam. Unde Ioseph inter
fratres suos talarem vestem describitur
habuisse, cum ei cetere virtutes i. studio
erant, perseverantiam tamen bonum
accepit cum qui perseveraverunt

·:· de pa- aptis

usque in finem hic salvus erit. Unde propheta: Esto
fidelis usque ad mortem et dabo tibi
coronam vite. Rursus eo post albam
tunicam induit, quia sicut per albam
castigacio corporis, ita per tunicam virtu-
tes i. tunc mittitur quod seipse debet
esse perfectus. Porro tunica non
cingitur, quia siquis fortiter ut non im-
pedit sic et virtutes pulla designa-
te liberis ut ad contemplacionem dei

prebent sed alba cingitur prout supra in glo.
dictum est. Inveniuntur autem due tunice
videlicet byssina et iacinctina Exo. xxviii
c. Unde et quidam pontifices duabus
utuntur ad notandum quod ipsum est corpus
habere scilicet duorum testamentorum ut sciant
de thezauro domini proferre nova et vetera
sicut ut se induat dyaconus et sacer-
dotes. Porro utriusque earum typum pin-
git. Nam alba que byssina seu li-
nea est castitatem significat prout supra
de alba dictum est. Prima etiam
si serica est quod origine traduat
de vermibus qui sine coitu creantur
castitatem et simplicitatem demonstrat.
Secunda tunica que iacinctina est de qua sicut
et olim erat id est coloris lapidis iacincti-
ni qui etheris serenitate mutatur,
sed significat celestia cogitationes et imi-
tationes seu celeste conversationem. Sicut enim
lapis ille colore cum aere mutatur
in sereno aere serenus et in obscuro palli-
dus est, sic spiritualiter decet episcopum gau-
dere cum gaudentibus et flere cum flentibus.
Et ut illa alterius coloris fuit sic et
alterius significationis. Ceterum pontifex utitur
tunica sub alba in divinis ad notandum
quod sicut cooperta tunica a populo non videtur
sic typus archane sanctitatis id est ratio subli-
mium et virtutes quas perfectus presul habere
debet que per illam significantur populo non
debet omnibus innotescere et prefatus.
Porro secundum Innocentium tertium quoque
hec vestis que in veteri sacerdotio ia-
cinctini coloris erat, et habebat
per fimbrias mala punica cum tinti-
nabulis contextis ab imo sui parte
dependentia ut pontifex totus
vocalis incederet prout dicetur supra
de legalibus indumentis, celeste
insinuat doctrinam cum voce

exercuit omnibus quibus dicitur per prophetam
In monte excelsum ascende tu qui
evangelizas Syon. Propterea tunica
talaris textilis doctrine sa-
pientie Christi est et dedit illam apostolis
suis: Omnia que audivi a
patre meo nota feci vobis. Hec quoque
significat illa tunica domini quam mi-
lites scindere noluerunt eo quod erat
inconsutilis desuper contexta per totum. | xxiiii q. vii sic dicit
Dignum fore maximo estimavit
quo signatum est quam dampnosum
sit si qui doctrinam evangelicam heresi-
bus scindere voluerit. Subdiaconus
autem utitur tunica de qua in sequenti
capitulo dicetur. **De dalmatica.**

Pontifex post tunicam dalmatica super
tunicam vestitur. Sed in ystoriis Silvestri pape reperitur quod
ab inicio summi domini tunica et apostolorum
colobium erat, demum mutata est. Est autem
colobium vestis sine manicis prout
in cuculla monachali apparet. Sed Sil-
vester papa in dalmaticam vertit latas
manicas ad deferendum, et in sacrificiis
altaris portandum instituit. Dicta | xc di. dyaconi
est dalmatica eo quod in Dalmati-
cia et prius omnia alia indumenta sa-
cerdotalia sit reperta. Hec secundum formam
significat largitatem eo quod largas habet
manicas et protensas. Unde secundum apostolum
oportet esse episcopum dedit non turpis lucri
cupidum sed hospitalem. Ideo quoque ma- | xlvii di. quam lxxxx viii di. [illegible]
nicas habet ad dandum collatas ad
recipiendum porrectas sed illud effi-
ciat quod propheta suadet: Frange esuri-
enti panem tuum et e. u. q. i. d. t.
et ob hoc forte dyaconi specia-
liter utuntur dalmaticis quia prin-
cipaliter ea sunt ab apostolis ut
mensis ex officio ministrarent. Ceterum

dalmatica dyaconi amplioreß
h3 manicas quam tunicella subdy
aconi que alicubi subtile vocat
qr ipse ampliore hz caritate
quam sub dyacono ppt' nuq do
mi potificiß z dalmatica lco
ueß lacoreß h3 manicas qr dya
cono admonendu q ipe magis
est expeditq nichil hus quod
ipm manq restringat qr prede
sibq dz om largitate caritas cui
cq otendi z insup admini
coß necesse tunicella sub dyacon
dalmatica diaconi z casula pbr.
succedunt i locu tunice iacintine
que erat coloris celestis i ac
rei ad notandu q omß ministr
altaris celeste debet hre qu
sacionq h3 s. maq z miq q uot
latitudo ul strictura manicarß
dalmatice z tunicelle ut primi
ssu est q q sacerdos debz ee
maiore uolz celestia expeditq
io hec ornamenta no gerit u a. gra
benedicam simgenuß epc a sit
vtit z dalmatica z tunicella
z omi ornamentis ut ondat
se pfce omß hre ordines tamq
qui eos alyß cfert ymoeß
sacerdoteß eos no cferunt z io
illa no portat quibz sufficiat
unu q celeste sigficat quer
sacionq ptra potifex i orna
mentis atq i officio magis ex
p esse gerit plitudinem salvatore
quam simplex sacerdos z mag
B que sunt sigficata orna
mentorß io q pluribz vtit orna
ment ¶ debet at hre dalmati
ca duas lineas coccineas
hre in an z retro asummo usq

deorsu ut potifex ondat hre
fuore caritatis ad deu z pxim i
pfes z ad usiß ms veteris z nom
te preptu q est diliges dnm deu
tuu ex toto corde tuo z pxi tuu
sicut te ipm vn io. hanc nouu ma
datu uobis sibo uob h madatu
vetq q abiuico hmsiß ritq ma
datu nouu sibo uob ze quia linee
ipe purpuree sunt sigurteß fidem
sangnis xpi i utroq ppto nasum
in sinistro q latere dalmatica sim
brias solz hre solitudineß inte
bras soliß hre solitudineß i pSibdit
ache siguteß quas ep̄c p̄sibdit lum
dz hre i mo q dicit aplus pt illa
que extrinsecq sut instancia mea
cotidiana solitudo om ecclaru
p dextru vo latq q fimbias caret
p uotat cteplare celestiu sine soli
citudibq z quieta multiplicatur
p benedictonq adhec quida dalmatice
xv hnt fimbrias an z retro q xv
pt i veti te q xv gradus ascendunt
de tunte caritatis z xv minii silir
i nouo te excrescunt de ope cari
tatis v g caritas paciens e benig
est z c usq caritas nuq excidit
aliqui vo hnt xvij an z retro
retro mis septiformis spc e vir
eß repetit qui replet viij ma
uieß laudantiu deu s. reges
z pplos pncipes z iudices iuue
ues z virgines senores z iuniores
Rursu e dalmatica variegatas
est sine sapiua q lic uaria
religiois opa fiant dnm agant
tq i votis no dissrepant sic capta
est alatibq sub assell i sinni
cius illi qui ea i duit ut ex pe

qui i late larga pforat vestigia imi
tet. ¶ Habet dalmatica forraz dexts
ptendit vn pca & passio signat
io qz i misse offo portat. vbi & pi
passio recipitur signat etiam dalma
tica sctis religioz & carnis mortifica
coni' atqz sub limin vem alba
dalmatica sequit & i maculataz vita
signat. rubea martyriu. alba vo ope
pollinnitis valitu not fimbria
& vitam valetudin & est amissio
ad ornata mo. aliud assistit re
ad d. t. c. d. &c. ¶ Sponsus q ca
piti s. v. querunt dalmatica sini
stra lata & larga p manz signat
sua ipe pectis & dorsum & i pedit
estoz mgr misericordes sic & ipse re
misericordes est. Iti naqz misericordes
qui ipi manz osequit. h' e g. sa
maritanus ille proximus qui fecit
nobis manz sup i fundes vlni
bz nris vini & olivi ma p p[illegible]
nuc dni dz mir misit. nos o. c. alto
qui no occupibz nostre que fecit
nos s. s. manz sua s. n. fecit p
peccatoribz venit ut deposita vera
i dulgent manz mgr volo & no sa
crificium ¶ Legit i canoe gest q i
pncia ecclesiis licebat epo vel
dyacono uti dalmatica absqz i
dulgencia sedis aplice speciali
¶ Hanc dalmaticam tpe adventus
diu ad yacobz i t' mittut. qz
sub aliq claritas sacri ordinis
ad tpt mt' mitti. clarius resplendz
& amedius sumunt. qz restrinu'
i aiumis debitoz quia q mgz
est magis appetit. Sunt i ad
vetu dyaconus no vti dalmati
ca vel subdyacono tunic. p'lexo
q' subdyacon signat. aut i certoz dm
ewangely etin oseruat & amus
ewangly qz dyacon signat mundum
appuerint ut q no dn venit
qui veste i nocte & i mortalita
tibus & dne debebat i o vestes
letcie dimittunt. ystut a' tuc
ensubs deque i sz pte subti
de dyacono dictu est p[illegible]
ty penth pt dyaconus vti
dalmatica De tunicis. c

Oia plus bona opa q
fiunt i cum silence cor
rumpit io sicut p q. dn
ca dalmatica potius mgs ri
tu aplorz manq opa notificet
ut vestiat simul sua qz sunt
dextra penitencia g°. tunica
q gune designa que sic sunt
opa i p'cipiis q i tenetoz q mz
i ocltis na & si dns dixit luce
at lux vra coram hoibz ut
videat opa bona & c & y. p v.
q. i. c nd q cam designandu
tunica tunica desup lz tunc
n spec ty pnpnt ancedit ne
vestia vrtz hoibz ut videa
m abcis a hosp i uiadoy
no haberet ap prez qui i celis
est ysaug y°. qnqz velant
tunicis & q mqz demudat
est bona opa ut dn ad vita
dz vena glaz oseruat & aut
dn ad edificadi p nomes p
palat sut et i g similes q
tunicas pannifice fidi recte
debet q tenedes penitentias
qz vo fcos que i opibz bn
do sut uitlur que operi

lxxvij de de
tunicis

abonu i quanito uni data sunt
ne modicu fructi tota massam,
corrumpat pecatis vo curiosis ab
bus castitatis et mundicia denota
ut manus i operacoes sunt munde
et aboni sorde i muneris ¶ porro
s. q capit s. xo. quemnit cyrote
ce sunt edorum pelliculis quibus mani
bus iacob rebecca circumdedit ut pi
lose manus similitudine maioris
comprement ¶ hunc pellis edi simili
tudo est pecti q rebecca mr i spe
sa gra manibus vel iacob i operibus
ho circumdedit ut similitudine ma
ioris i. i. pori ade sub comprement
xpc cum similitudine pecti sine
pecto suscepit ut i tentacionis
misterium dyabolo celaret una ad
misterium dyabolo celaret una ad
similitudine peccatorum esuriit et sitiuit
doluit et expauit dormiuit et
laborauit. Vnde cum ieiunasset xl.
diebus et xl. noctibus postea esuriisse
accederet ad illum dyabolus eum ad simi
tudine pori ade temptare temp
tauit. sed qui primum vicerat eundem
modis victus est ab. Demum et
¶ Post hec xpc planeta i
duit mitra loco cydaris
seu cyarie seu i sulte ca
piti eius i ponitur mitra
illud gla et honore coronasti eum
dne et ex et ppr corona signum loru
sup spirituale claudens superiora
et tueatur inferiora hic corpesso
ne constitutum i patronis capitis et
cuiusque. t. designat duo cornua
sunt viriusque t. designat duo
rum illius cornua duo sunt t.
antiquum nouum postquam vetus que
duo est uecorne et i stare et
tenet duplici cornu fidei inimicos
fix fenestra uidi et quia subditis
est cornuta sicut et moyses de
monte synai descendens et duas
tabulas testimonij tenens apparebat
cornuta aaron et filiis eius corona
sancto sermonis dei sicut legi exo.
xxxiij quidam aut heretica mitri
et eius cornua rursum illa sectes
condempnauit i duxerit i sermonem
sui errore q p. aut i supor vi
di aliam bestiam ascendere de tra
et habebat cornua duo similia agno
et loquebatur sic draco ¶ Que vo
fimbre posterius dependent sunt
et leua si per duas cornibus fimbrias seu
singulas notantur q spiritus esse debet
et i misterio q hystorico sacre scrip
ture i intellectu i quatuor simultatibus sit
fimbre coloris rubei denotat
eius promptitudine ad fidei sacre
scripture defensionem contra hereticos
usque sanguinis effusione que super
scapulas pendent et admonent
q id q predicat ac ostendat exope
et ei scapulas ulla post alterum
ad opus sine adonei ferendum
opus intelligitur
io peracte opus intelligitur
¶ Secundum eius qui posterior est
tiore mitre complectitur pte inde
cat q oes scriba doctus i regno ce
lorum de thesauro suo noua et vetera
proferre debet ¶ Caueat ergo diligenter
episcopus ne prius uelit esse magister quam
nouit esse discipulus ne si scientiam
contempnit dicitur cecus i fouea cadunt
scriptum est enim hic propheta quia tu scientiam
repulisti et ego te repellam ne sacerdotio
fungaris in ¶ Ideo i potentis
cetera que i altu desuper fora

xxvj di. co statutus

xxxvj di. q. epc

xxv
qu

prominet altitudinem scientie designat
quia eius scientia sit super subditos scientia excelle-
re, ut ipsius comparatione ceteri muti videantur. Di-
citur quoque pondus oppositionis parte du-
plicem significat in concordantiam primam et actum
duorum ne celebrando ea contempnens
puniatur, unde et in veteri testamento sacrificium ob-
latum indicebat contaminabit ut
peccatorum fomitem reciperet dignus vel
repelleret indignus ab angelo ad custo-
diam templi posito. Secundo est peccatorum suorum
ut de illis compungatur. ¶ Capitium et
quod circumque linea est et alba castitate
candore munditiaque significat unde hoc
ornamentum nullum capiti inesse debet
in quo v. cordis sensus viget quibus cor-
ruptis facile castitas violatur. ¶ Et
etiam nonnulli dicentes quod mitra pontificis
spineam coronam significat et inde est quod dya-
conus in officio misse in quo pontifex
Christi in passione figurat mitram illi
imponit et deponit quia ipse corpus officio
suo habet cum legitur in quo Christus legitur
spinis coronatus. Duo cornua sunt
duo testamenta, propterea pontifex quando
mitram accipit in illius quod v. sensus
animi illecebris custodire debet. Duo
cornua testamenta sunt et duo precepta
caritatis implecat ut corona perpe-
tue eterna. ¶ Ceteri vero sacerdotes et
clerici generaliter caput nullo contegunt
ornamento licet in festis sint ut
toto alio tempore subornati, tum quia
non dum est plenum gaudium nunc
gaudemus in nos in re [illegible] sed in
spe futurorum, tum quia ad hec tendimus
ut deum videre facie contemplemur.
¶ Omne mitram aurifrisiatam utendum
est a pascha usque adventum et a na-
tivitate domini usque ad lxx et omnibus
festis duplicibus et ad laudem tamquam
cum in festo in natalicium prout sub
titulo de coloribus dicetur et in diversis
predictorum temporum et generaliter quandocumque
gloria in excelsis et te deum laudamus
dicitur sed etiam illa dicatur in festivis
diebus in quibus unitatem et gaudium
generale vel speciale capitis vel mem-
brorum ad memoriam reducimus ut
dicetur in prohemio vij partis. In eo
tunc mitram aurifrisiatam utimur
quod aureum et gemmarum nitor gaudium
representat. In diebus vero ieiuniorum
non est utendum ut sequitur quia cum
dies illi ordinati sint ad delen-
da peccata que sunt tunc adducenda
et dicenda non sunt tunc agenda
vel facienda que gaudium sed que
potius humilitatem et afflictionem de-
signant. In aliis temporibus regulariter
non aurifrisiata sed simplici uten-
dum est videlicet ab adventu usque ad
nativitatem nisi quod diebus profestis utitur
aurifrisiata ~~dominica gaudete~~
~~et a lxx usque ad pascha nisi quod~~
~~diebus profestis utitur~~ aurifrisiatam
dominica letare nisi prout dicetur
in titulo de coloribus et in v. feria ce-
ne domini in officio misse tantum et sabbato
sancto in officio misse. Item in festis tan-
tum lacionum in illis temporibus et in omnibus vi-
giliis in quibus celebratur ieiunium
et in iiii temporibus et in rogationibus tan-
tum profestis utitur in festo sancti martini
missa tantum. Item in officio defunctorum.
¶ Illud quoque notandum est quod romanus
pontifex in signum imperii utitur
regno et corona imperiali et signum
pontificii utitur mitra. ¶ Et mitra

Aurifrisiata / in festo non utitur et / tempus dierum ieiuniorum

ss vnit᷑ ꝛ vbiqȝ regnos vō nō ss nᵉ
vbiqȝ qꝛ potificalis mitatis ꝛ p̄ior
est ꝛ dignior ꝛ̄ diffusior ē qua
i pális p̄tis. Sacerdotiū eīn in
p̄plo dī regnū p̄cessit ī̄ aaron
p̄ing pontifex. saule p̄. rege
vj dī ꝓ hys̄ ita — p̄cessit ꝛ noe nembroth quīnt
babilonis. Noe vō edificat altare
dno ꝛ holocaustū obtulit sup
illud regnos quod nō vnit᷑ nisi
ctis dieb̄ꝫ ꝛ locis ꝛ mit mt. ꝯ
cotra. Respondeo ꝙ ꝗ capit ꝑ co
ncit mitra potificalis illud sig
qꝫ p̄pha loquēs de filio dicit nō
pr̄ens glā ꝛ honore coronasti eū
dne ꝛ ꝯstituisti eū sup opa ma
nuū tuaꝝ ꝛcᵉ. Hoc est. nāqȝ nō
mē q̄d est sup omē nomē ut ī ii. x. o.
q° est sup oīe nomē ut lamina aurea
ꝗ ꝑ ꝛc̄ ita ꝛ ī mea lamina sīde
rē pontificali sculptū erat nomē
dñi tetragramaton cuius misteriū decla
bimꝰ ī t. de legalibꝰ ī dīnicct
pnitēta gᵒ capitis ꝓ similarū
illa honorificācia mitlimꝰ quē
ꝑ p̄t dignitate debet. ꝯsuauit eni
p̄p̄t pede adorāt. scabellū
vel ꝑp̄t pede adorat. scabellū
adorate mꝰ scabellū pedū eiꝰ
qm̄ sc̄m est. Est nō. ꝙ sic aīt
Dī. q. dī ī ītlo — ꝛ achariās ꝑ ep̄c ad altare oratu
vel accedens seu altaris assistes
vl orones ad dīn effundens mi
ul orones ad dīn effundens mi
trā deponit ꝛ omībꝫ ep̄s aplis
ꝑ phēꝫ viros capite velato orat
orāe ut reuelata facie glāꝫ dī
ꝯtemplent᷑. ep̄i vō ad p̄plm̄ sedunt
ut ī illi p̄dicāt ī signa q̄mina
tois sue vestiūt ꝛ ꝛ. vñ ꝛ mōis
xl. v. dī desp̄ (margin: plinā ꝛ adsī) — ses cum p̄p̄lo ap dīn pabꝫ cum
vō dī nō p̄plm̄ gladijs allega
bat — vltio nō. ꝙ quod ep̄i
solēpnit᷑ benedicūt ī missa ꝛ altare
ꝯsecrant deponūt mitra alij vō
cū mitra ī capite. Primi ea rōne
mouent᷑ qꝛ solēpnit᷑ benedicēdo
vice dī funguntur ꝛ deo p corpꝰ mi
stiū benedicūt vñ vj ī missa ī dī in
notabut nomē sup fil ꝛ ego
benedicā eis altaris vō ꝯsecrat°
sicut orones apostolici ascedit
summi sacerdotꝰ de oīdibꝫ stolꝫ
qꝛ gᵒ ī oronibꝫ cum plebis nō
deū agit io eū reuerencia mit
vꝫ deponūt illud agīt dī. ꝑ. vō
attendūt ꝙ benedictio ꝛ ꝯsecrac°
nō sunt essencialia ad ꝯsecracom
carnis ꝛ ꝓ ad solēpnitate ptinet
ꝛ io ea cū mit᷑ agunt ut p hoc
ī simplicibꝫ sacerdotibꝫ discer
nat᷑ ꝯsimilis cum plus hēnt ep̄i
qua sacerdos simplex in hijs
que ad solēpnitate ptinet ut
ī ornamentis ꝛ alijs nō tm ī hijs
que ad ꝯsecracom ipsiꝰ spectant
ꝑ hec io minꝰ sufficiens vᵉ eiꝰ
ꝑ. ꝗ mitra ī missa nō deponet᷑
nisi cū vba ad quoꝝ ꝓlacone
fit sp̄eꝝ tñslaco ꝓferunt᷑. De
Anulus ē fidei — anulo
sacramēt quo xᵉ sponsa
sua scīꝫ ecclīaꝫ subarrat.
ut ipsa de se dicē valeat anulo
suo subarrauit me dñs mꝰ
ihc̄ xp̄c cuius custodes ꝛ pedagō
gi sunt ep̄i ꝛ p̄lati anulos ꝑ
signo ī testimū eiꝰ rei ferentes
de quibꝫ sponsa dicit ī canticis
inuenerūt me vigiles qui custo
diunt ciuitatem. hunc aūt dedit
pr̄ filio reuerso ꝑ illud euā
geliū date anulū ī manum eiꝰ

de quo etiam anuli usus creditur ac-
ceptus / anulus ergo pontificalis integrita-
tem signat fidei ut videlicet ecclesiam dei sponsam
sibi creditam sic se diligat et sobriam et
castam celesti sponso custodiat iuxta
illud despondi enim vos uni viro
v. c. e. x. et se meminit non dominum
sed pastorem / de hoc sponso et sponsa
Io. evangelista dicit qui habet sponsam
sponsus est amicus autem qui stat et audit e-
um gaudio gaudet propter sponsi
vocem / est ergo virtus et amicus est
sponsi / quia si virtus est et ipse quod do-
mino sponsus est / Porro antiqui-
tus anulo sigillabant unde episcopus
anulum portat quia secreta misteria
et ecclesie sacra perfidis sigillare
et humilibus revelare debet. Porro se-
cundum quod capiti scilicet Christo convenit / anulus digi-
ti domini signat spiritum sanctum digitus cum
articulo et atque distinctus spiritum scilicet in-
sinuat secundum illud digitus dei est hic / et
illud si ego in digito dei eicio demo-
nia filii vestri in quo eiciunt / anulus au-
rum et rotunditas perfectionem donorum
eius signat que sine mensura Christus
accepit quia in eo plenitudo divi-
nitatis corporaliter habitat nam qui de
sursum venit super omnes est cui deus
non dedit spiritum ad mensuram dicens
super quem videris spiritum scilicet descenden-
tem et manentem super eum hic est qui
baptizat nam requievit super eum
spiritus sapientie et intellectus ipse vero de
plenitudine sua scilicet differentes do-
nationes distribuit / aliis scilicet ut supra
dictum est sermonem sapientie aliis gratiam sani-
tatum aliis operationes virtutum etc. quod
et insinuat pontifex mittens alios
in ecclesia constituens sacerdotes alios

dyaconos alios subdyaconos et reli-
quos gradus. habet in episcopi digito gemmatus
fulgens anulus per cuius misterium datur
fulgida gemmata gratiarum dona. ¶ De a-
nulo sponse dictum est in parte prima
sub titulo de consecrationibus sacris. De ba-
culo pastorali.

Baculus pastoralis correctionem
pastoralem signat. Per hoc con-
secratore dicitur in consecratione accipe ba-
culum pastoralis officii et sis in cor-
rigendis viciis pie seviens etc.
de quo dicit apostolus in virga veniam
ad vos / virga ergo pastoralis potestas
intelligitur sacerdotalis quia Christus eis con-
tulit cum apostolos ad predicandum
misit precipiens eis ut baculos to-
llerent et Moyses cum virga missus
est in Egiptum / de hoc dictum in parte
prima in titulo de consecrationibus ba-
culus ergo a lege et evangelio sumitur qui
et virga pastoralis et cambuca et
pedum et ferula nuncupatur. Moy-
ses enim commendato domino virga
sumpsit que turbata fecit in celo
et terra et mari quod cibum de celo
potum de petra deprecans produxit
et gregem ad terram fluentem lacte et
melle minavit. Adhuc per baculum
doctrine auctoritas intelligitur quia in fine
sustentantur infirmi corripiuntur er-
rantes ad penitentiam trahuntur. Pedum et
pedum vocatur quia est lignum recurvum
quo pastores pedes trahunt alia-
Unde baculus quidem ex osse et
ligno conficitur que cristallina et
de aurata sperula iungitur ob
superius recurvatur lignum in ferrum
fixo acuitur modice inferius recedit

virginem castam exhibere Christo et

Si quidem os est dulcia legis legum
mansuetudo evangelii que duo iuncta
sunt specula divinitatis ipsius Christi vel os
benignitas legum pontificis est leni-
tas quam ingerit in iudiciis propter caritatem
na severitas vel nimia mititas desti-
tuat. Si una sine altera teneatur. ad
quod designandum sive obtundit
quod deorsum una ipsius baculus recur-
vat in deum una tamen penitentes ad primam inno-
vat cum penitentes ad primam inno-
centiam alii in curvatura cuspidis formatur
quia ad deum conversis iniuncta penitentia promittitur
quod etiam in curvatura for-
matur cum aliis sub hac incorrectis
ne ob culpam gregis ira turbet
in pastore ochy... alii in superiori
sceleris homo ut pontifex sce-
lera homines incorrecte et de potestate collata
non elevetur aliquis et infimos forin-
secus per ut in disciplina subditos
pertrahat et inaccessibilis circa maiores con-
iunctur quod vero baculus est acutus in
fine rectus in medio et retortus in
summo designat quod pontifex
summo pungere pigros regere debiles
et pungere pigros regere debiles
sua rectitudine et colligere vagos
unde versus Collige sustenta stimula
vaga morbida lenta et reddere
singula singulis versus iste con-
tra singula singulis versus iste contra
net omnia premissa vel sic attrahe
primum medio rege punge postremum
Romanus vero pontifex pastorali
virga non utitur tum propter historiam
tum propter mysticam rationem historia est
quia beatus Petrus apostolus Martiali
discipulo que duo ... disci-
plos constituit cum dixit et effi-
caciam sicut primus iste non vi-
vit misit cum quibusdam aliis ad
predicandum gentibus quorum in via
ad xx dictus defunctus Fronto
collega eius redyt admirans

hoc petro cum petrus accipe hunc bacu-
lum et tangens illum dic surge in nomine
nomine et predica ille vero in quadragesi-
mo die a tempore mortis illius tetigit eum
et surrexit et predicavit et ita petrus
baculum a se removit et sub ditis
dedit. nec recuperavit. Sunt vero
qui dicunt quod in speculo etiam quod beatus
Petrus misit baculum suum Eucario
primo Treverorum episcopo qui una cum Va-
lerio et Materno ad predicandum evangelium
ab eo missus erat defunct. cui suc-
cessit in episcopatu Maternus qui per baculum
per eius fuerat a morte suscitatus quem
baculum usque hodie cum magna veneratione
Treverensis ecclesia servat et ideo summus pontifex in
tota ecclesia ... baculo et ideo alii ap-
illa diocesi utuntur baculo et ideo alii apostoli
suam vero ideo est quod baculus in summitate
curvus est quia ad attrahendum quod in to-
tum est quod ad attrahendum qui in toto
summus pontifex non est quia
nullus abeo supra in quantum dignitate per plena
per baculum designatur correctio quia
quia ceteri pontifices ab illo recipiunt
et ideo assumunt baculos curvos
Romanus vero pontifex
solus a deo accipit baculum non
quod potestate a solo accepit baculum non
est porro sed quod erupuit sibi christus qui erat
virga potestatis et significat de quo
virga potestatis virga directionis virga
per virgam vero sui dicationis virga
regni tui quia dilexisti iustitiam
et odisti iniquitatem et propterea dicit
reges eos in virga ferrea duricia
sit iniquitate sicut est quia Christus
mundi iniquos sicut pecudes confringet
virga ferrea sicut baculus
ipsius pastoris et non solum corripit sed etiam suste-
tat unde per virgam tuam et baculus tuus
ipsa me consolata sunt. De sudario
Expedit ut specialibus pontificis
ornamentis aliqua de quibusdam
aliis sc. de sudario interiaciamus

xl. v. di. de saplis
vi q. i. gemito
xlvii di. sicut
xlv. di. disciplina
xx. di. omnis
Nota
de conse. di. ...
c. i. iiij ff.
Marcialis an xxxiij primis apostolis?
...

q est lineus pannus que in usibus epo s[er]-
patur sequitur quo a se sudorem et omnem superfluitatem
corporis tergat humorem signat studium quo
humanas contagiones in hac vita contractas
per orationes sanctorum patrum quibus ad patriam
tendimus. Sicut enim sudore et corpo-
re tergendum est in carne quippe angustia
peccatorum primus contra frontem hominis
quod sudarium de lino intextis tonsionibus
castigato et mundato per quam mundicias
designamus affectus et cetera. Cum david et
iob iustitia abluendo nos tegamus
in quibus ceteris sicut consuetum sudarium sinistre
illud in dextero cornu altaris expo-
nit ut si forte quid sordium accesse-
rit illo tergatur et sudarium sacerdotis
mundissimum maneat. Cum ampli-
us de pena eadem est significatio prout
ibi dictum est. De pallio

Consequenter aliquid de pallio
subiciamus quod patriarcharum
primatum et metropolitano-
rum est proprium ut per illud a ceteris episcopis
distinguantur. et plenitudinem obtinent
dignitatis. est enim super primis vestibus
vel specialibus ornamentis in quo continetur.
Sed quia pallium sit utriusque et spi-
rituale et rationale legitur pontificale
intelligimus quia cum super utriusque ponti-
ficis humeros iacet super humerale
sive longiori dicitur quod ceteris in descen-
dendo in ipso pontificis pectore iungitur
rationale vocatur. Habebat enim aaron
super humerale et rationale que chal-
daicis litteris sunt insculpta. fuit
tunc qui dicunt quod rationali illius ho-
noris ornamentum successit de quo supra sub
titulo de legalibus in dominicis dictum est. Alii
dicunt quod pallium pro ea lamina
institutum est quam probabilius videtur.

quod in insignia mitre vel bonne
gerunt. Habent pallium quoque maiores
utuntur significat disciplinam qua se ipsos
ad omnes subditorum et ipsos subdi-
tos regunt et constringunt. Sicut per hanc
assumitur torques aurea quam legitime certan-
tes accipiunt de qua dicit Salomon
in parabolis audi fili mi disciplinam
patris tui et ne dimittas legem matris
tue ut addatur gratia capiti tuo et
torques collo tuo. Sicut autem torques seu
bravium non dabatur nisi legitime
certanti iuxta illud apostoli nescitis quod hi
qui currunt sed unus accipit bravium ita et
ad honorem pallii non est assumendus
est nisi qui in singulis honorum gradibus
laudabiliter prius desudavit ut canonica officia ·l(e)x de s(anctis) offi(ciis)·
scientia non deferunt principalem
locum ingressis vestibus non sacerdotibus sed
dominantibus pluribus gradibus et singu-
lis certis succedat quia labor pro-
lixior et stipendia longiora ferre- · c. de off(icio) ma(io)r(is)
runt cum utriusque super ceteros in dominicatu et s(anctis) nec off(iciis) de
ferant ut certi sed indoctis ad limi- ... et ... -
ctum non contentur. pontifex vero damnum/
pallium dum habet imponit. et detrahit
osculatur admonendum summum hinc
intendit desiderium et bravium per-
mittendo. Est autem pallium de can-
dida lana contextum super humerale
superius constringere et duas line-
as ab utraque parte vel cum retro pre-
dentes sinistrum cum duplex
ad dexteram simplex sed maior
tres spinulas scilicet cum retro ad
dexteram et sinistrum infinguntur
in pallio tres acus et quedam
sed quem principalem sunt pallio
nigri non sunt quo in certis
diebus uti valet quem omnia sunt

moralibus in vita misticis et diuinis
ingenuis sacris vna ut scriptura testatur
in thezauris sapientie signo discipline
¶ In lana quippe asperitas in can-
dore benignitas designatur. Nam
ecclesiastica disciplina contra rebelles
et obstinatos severitate exercet
sed erga penitentes et humiles ex-
hibet pietatem propter quod de lana
non tinctura creatur sed omnibus dulcius
efficitur que est maior mansuetu-
do. Unde apostolus tamen omnibus ad corinthios
ductus est zelari condere se in a-
o. s. Hinc est quod illius semiviui
bus que samaritanus duxit duo-
ad stabulum et vinum oleum ut per
vinum mordeat vulnera per oleum
foveat. Quatinus qui sanandis
vulneribus preest in vino morsum
severitatis adhibeat in oleo molli-
ciem pietatis. Hoc nimirum et per
arcam tabernaculi designatur

Pallium disciplina

in qua cum tabulis virga continetur
et manna quia in mente rectoris
cum scripture sacre scientia virga di-
strictionis et manna dulcedinis
sit. Severitas in modestia ne se-
viat et pietas plusquam expedit
non indulgeat. Iste fit de vili
materia s. lana ut habeat pri-
mo asperitate sed ab eo quod significatur
in se ut non oculis sed mente spec-
tabile sit ut non ad ornandum
sed aliquid significandum in domini intelligatur.
Circulus pallei per quem humeri
constringuntur est timor domini per quem
opera coherceantur ne vel ad illi-
cita defluant vel ad superflua
relaxentur. Quia disciplina sini-
stra cohibet ab illicitis forni-
cacione dextra vero reparat

a superfluis iusticie amor virtus quam vir-
tuti prest est pennudg una unio. Sicut
Salomonis timor domini peccatum expellit
qui vero sine timore constat iustificari
non potest. Sed et circulus pallei sub
collo humeros constringit admonendum
quod illum ferre debet esse opere et sermone
¶ Duas vero lineas quarum una per
dorsum et altera per gradit ante pectus
longanimitatis curas et sollicitudines
significare. Denique pontifices quibus
et cor humani portificans sic se per se
gravantur et in perdunt ut exemplo sancti
cum eo nutantur et varia quedam
et inquietam cogitacionem et pronam operacionem appel-
lat. Hic est quod pallium ante et retro
ad dexteris et a sinistris ante pectus
et super humeros fixe apparent
ut hys per lineas in scripture se ex-
tendit intelligantur. ¶ Activa quam contem-
plativa vita significat quod vita de
corde pleurius ut deus moysi ne
in monte ascendat et ibi philoso-
phetur cum deo ut ad castra de-
scendat et ibi necessitatibus provide-
at. Ut per ipsos per visiones acternis ut
cum sepe se dedit aliis ut deu-
se vero restituit quamuis et in martha
circa frequens ministerium satagat et e-
tiam maria audiat salvatorem verbis
ita linea quam mistice corpori
quod corripitur aggravat animam et de-
primit terrena inhabitatio sensum
multa cogitantem ¶ Pallium duplex
est in sinistra sic et rationale sed
simplex in dextra quia vita pus
que per sinistram accipitur multis
est subiecta molestiis et ideo ea
duplicitate carere non possumus
quamdiu corporibus contollimur ...

adversis frangimur nec terrena petimus
nec celestibus adherimus nec terrenis nec
metu frangimur. Sed intra futura que per dexteram
significantur. Una pars est collecta
quiete quam virtus ipsa designavit
cum in tabula martha solicita erat et turbabatur
erga plurima porro unum est necessarium
maria optimam elegit que non auferetur
ab ea. Unum palea duplex
est in sinistra que ad tolerandam vite
presentis molestias platus fortis
constat simplex in dextra que ad
obtinendam vite future quietem tota concurrit
affectu nostro verbum petrus dicentis
una petii a domino hanc requiram ut
inhabitem in domo domini omnibus diebus
vite mee. Sicut enim illa est duplicatas
sua triga fi prosperitas sua adversitas
gaudium simul tristitia et felicitas
simul miseria. ¶ Cardinales virtutes que
pure sunt qualiter virtutes politice sunt
iustitia fortitudo prudentia et temperantia
quia non tribus de sagene ferunt sibi
ex nomine virtutis usurpat et ad vere
virtutis glorias non pervenit
velut dum nec apostolus et si habundavit
iustitia vestra plusquam scribarum
et phariseorum non intrabitis in regnum
celorum hec est temperantia et ius cuncta
animalibus qua salomon incedunt
in miris catervis id est qui pallei
gloria decoratus sit cupit esse quod dicitur
et autem parte dextra iustitiam ut
reddat unicuique quod suum est proposito
prudentia ut caveat quod inimicum
hoc nocivum est fortitudine a sinistris
ut cum ad adversa non deprimat
temperantia ad dexteris ut eum prospera
non extollat ¶ Tertius autem erat in
palleo in fingitur sicut cum pectus

et super sinistrum humerum et pro tegumento
ad pungendum id est non propter honorem
vite punctiones sed ad planctum
palleum est ingressus in vete viri
quedam insule antiquitus in plaventis
posite erant quibus ventus
inferebat et palleum sit cum planctum
formabat vel a suo loco pallere
non movetur possumus tamen per has
sententias et caritate intelligere sive
quibus palleum vite uberius tenuit
non sui immunitate atque compassione
proximi administrationis officii
distinctionis est inditum. Sicut
quando prima pungit et ipso dolens
sic plorabat tria et prime prima
pungebat ipsum cum diceret quis
infirmatur et ego non infirmor quis
scandalizatur et ego non uror. Sic cum
verbat per illa que extrinsecus
sunt instantia mea cotidiana
solicitudo omnium ecclesiarum. Tria pungebat
vos dicite semper vos
salvabis in peccatis et peccatoribus ubi
apparebunt. Super dextrum humerum
non in figura avis quam in cena ecclesie
ultimus est afflictionis aculeus
ubi stimulus punctionis absistet
cum deus omnem lacrimam abstergit
a oculis et iam non erit amplius neque
luctus neque clamor sed nec ullus
dolor quam priora transierunt. Atque
non aurea est non de sed in ferrum
est acuta et superius est rotunda
lapide quem preciosum est. Numerus
bonus pastor pro curam omnium in
tribus affligitur sed in totum et similiter
tonabitur in preciositas illa margarita
que habet de qua dominus
in celo sicut est regnum celorum

homi quenti bonas etc. Juvoenta
vna presa dedit omnibus sua
reparavit eam ¶ In pallio tempo
re sacri pontificalis officii plenitudo
tudo est quod nunquam metropolitanus
pallio decoretur non debet consilium
gallum convocare crisma conficere clericos
in sua provincia ordinare pontifices
consecrare vel ecclesias dedicare nec
se archiepiscopum nominare aliunt tamen quidam
quod extra provinciam suam in utraque possit
ordines tamen facere episcopus sine pal
lio celebrare sunt et qui dicunt
quod et episcopus si sit talis qui pallio
utitur non potest dare licentiam alicui
archiepiscopo utendi pallio in diocesi
sua nisi dictus episcopus palleatus
exemptus existat ut est archiepiscopus
in provincia sua vel forte in utraque
privilegium habeat quod possit uti pal
lio extra provinciam suam si fuit in
utraque sed hic ponunt inter regulas
sunt quod rationabiliter non subtiliter
in tuetur ad non tempo palleato ex
empto quod immo exempto sed et
non metropolitanus non potest tamen al
ius metropolitanus non potest cum pal
lio celebrare neque pari
ter pallio sepeliri sed cum ipso tamen pal
lio sepeliri sed cum pallio tamen pal-
letur tamen ad aliam ecclesiam translatus
cum pallio primo loco sibi concesso sepeli
ri palleatus ad aliam translatus
ecclesiam non potest ibi uti pallio in pri
ma ecclesia obtento quod non solum datur
ecclesie obtento sed non solum datur ecclesie
placet personis unius ecclesie loci hic
est quod non potest uti eo extra provinciam
est quod non potest uti eo extra provinciam
sibi decretam sed et si quis remanet
episcopus neque ulterius pallio uti
ut est potest quis pallio nisi in fine
ecclesie et in divinis officiis uti et in

si forte processionem vel ad predicandum
vel ad nuptias cum ecclesia exire contingit
cum pallio non exhibet ¶ Et quidem
regulariter usus pallii non debet nisi in
solempnibus diebus et qui in magis certe
privilegiis continetur puta in festivita
tibus natalis domini sancti stephani sancti
iohannis circumcisionis epiphanie
ramis palmarum cene domini sabba
to sancto in tribus diebus ... ascensionis
penthecostes sancti iohannis bapti
ste omnium apostolorum et in quatuor festivi
tatibus sancte marie sancti michaelis
omnium sanctorum sancti martini qui episcopus
apostolus in festivitatibus ecclesie pallio
decorate in dedicationibus ecclesiarum
decorate in dedicationibus ecclesiarum
in consecrationibus episcoporum ordinacio
nibus clericorum et anniversario conse
crationis pallearii quidam etiam addunt
omnes dies dominicos que ad eum pertinet
dicit ducitur quod ad ipsum pertinet
quod tamen in usu non est possit etiam dici
quod ubicumque in sua provincia corpus
alicuius sancti requiescit metropoli
tanus in festo eiusdem et et in principa
li festo singulorum locorum sue provincie
ad locum illum declinans poterit
pallio et sandaliis uti processis
vero defunctorum vel in benedictionibus
imbecillium uti non licet nisi hoc
in privilegio contineatur expresse Episcopi
hostiensis qui papam consecrant uti pal
lio consuevit maxime papa et etiam
quidam episcopi ex privilegio speciali ut
...ensis et quidam ceteri Post
modum sciendum est quod ... ponti
fices qui beati silvestri precesse
runt dempinguntur tamen generales
lineas pallii circa humeros involuentes
lineas pallii circa humeros in vo
lutas vel tecalis sacerdotes du

sacrificabat summitates bathei sup
humeros ut flectebat in quo signa fieri
p illorum interdictam et ptas palle
u sigilla i noluta et i plicata no li
bera fuit ipse vos et eius successo
res libera et explicata fuerint
que hunc ipse in eis explicat et
ostense unde et retro de pectore
pingit sicut etiam dici q hunc
ipse ut premissum est solitudines
et curas fugiat ioannes ipse silvester
qui explicate dependet propter
occessas et ut sui necessariis temporalia q
absque solitudine et cura nequivit
possidere. Clementis quarto dixit
q summus pontifex sicut inusse or-
namenta et regum poterit et purpura
utitur sicut submittit dictum est no
persigone sed q constantinus imperator
olim beato silvestro cum rom in pr
in signum tradidit vivi et in ma-
gnis processionibus cum ille apparet
tantum romano pontifici exhibe-
pm quoniam imperatoribus si solebat
et cum de ademate imperiali ipse ipse
utitur. De coloribus quibus ecclesia
in ecclesia vtitur in divinis

Quatuor sunt principales co-
lores quibus secundum proprietates dierum
sacris vestes ecclesia distin-
guit albus rubeus niger et viride
nam et in legalibus in divinis mo.
colores fuisse leguntur byssus
purpura iacinctus et cocus de quibus
in sequenti ti dicetur / ecclesia etiam roma-
na violaceo et croceo coloribus vtitur
ut in fine dicetur. Albis in divinis
utendum est in festivitatibus con-
fessorum et virginum que virgines no
sunt propter integritatem et innocentiam

una candidi sunt sicut nazarei eius
et ambulabunt mecum in albis virgi-
nes eius sunt et sequuntur agnum quocumque
ierit / propter candorem vtendum est
albis in solempnitatibus angelorum
de quorum nitore dominus loquitur ad
lucifer / ubi eras cum me lauda-
rent astra matutina / item in aliis
festis sancte dei genitricis marie / item
festo omnium sanctorum / quidam tamen tunc
rubeis vtuntur ut in ii dicetur / item in
capitali festo sancti iohannis evan-
geliste in conversione sancti pauli / item
kathedra sancti petri / de qua et in
fine dicetur / item a vigilia nativita-
tis domini usque ad octavam epiphanie
in clusive ut dicetur in principio vigi-
tis / exceptis festivitatibus mar-
tirum in tunc eis / item nativitate
salvatoris et etiam precursoris
quia uterque ~~natus~~ natus est mundus
a reatu originali peccato / ascen-
dit eius dominus nube levi et a
sumpsit carne coram eis in nunc
in illud q angelus nunciavit
ad virginem propter quod super ne in te et v.
n. o. t. etc. / io. ut et sicut fuit in pri-
cipio fuit et in utero sanctificatus
sed illud propheta antequam exires de
vulva sanctificavi te / et angelus
in quit ad zachariam spiritu sancto reple-
bitur ex utero matris sue / item in epiphania
propter splendorem stelle que magos
duxit sed illud propheta ambula-
bunt gentes in lumine tuo etc. in f.
o. t. etc. / item in purificatione propter puritatem
marie que immo christum simeoni
obtulit lucem ad revelationem
gentium etc. / in cena domini propter
confectionem crismatis quod ad mundiciam

ne consecrantur/ ita et ewangelica lectio
innuit ea principaliter in illa solempni
tate convenit/ cum lotus est non agit.
non indiget nisi ut pedes lavet sed
est mundus totus et alibi si non lavero
te non habebis partem mecum. Item a sa
bbato sancto in officio misse usque ad octavam
ascensionis inclusive quocunque
officium de tempore agitur preter dies ro
gationum et preterquam in festis martyrum
et tunc mediis prout infra dicetur/ quia
in hunc propter angelus teste [illegible]
et mortem qui apparuit stola can
dida coopertus/ de quo dicit ma
theus quod erat aspectus eius sicut
fulgur et vestimenta eius sicut nix
et quia primi tunc renati albas ha
bent vestes/ in ascensione propter
nube lucida in qua Christus ascen
dit ita et duo viri astiterunt
iuxta illos in vestibus albis qui
et dixerunt viri galilei quid statis
etc. Illud tamen notandum est quod licet
in consecratione pontificis talibus sit
indumentis utendum quia secundum dici
competit conveniunt/ unde dicitur
tunc tamen semper utendum est albis quod
tunc dies dedicationis celebratur
cum in consecratione pontificis tamen
missa de die sed in dedicatione
basilice de dedicatione missa ca
ntatur. Ita et ecclesia virgo nomine nun
cupatur/ secundum illud apostoli/ despondi
enim vos uni viro virginem castam
exhibere Christo/ de qua sponsus: tota
in canticis tota pulchra es amica
mea et macula non est in te
veni de libano etc./ tempore tamen quo
consecratur debet esse albis ornatus/
advertendum quod omni tempore vesti
menta eius debent esse candida
in vita civis in macula. Item

post octavas premissorum festorum [octavas] usque in
utendum est colore albo cum de tempore
agitur octavis. ¶ Rubeis autem utendum
est indumentis in solempnitatibus
apostolorum ewangelistarum et martyrum
propter sanguinem passionis quem pro
Christo fuderunt. Ita ipsi sunt qui venerunt
de magna tribulatione etc. preterquam in
festo innocentum ut infra dicetur/ Item
in festis crucis in qua Christus sanguinem
pro nobis fudit/ unde propheta
quare rubrum est indumentum tuum
sicut calcantium in torculari/ sed secundum
alios melius est tunc albis uti
quia non passionis sed inventionis
vel exaltationis est festum. Item
in vigilia penthecostes in missa usque
ad sabbatum post ipsius festum inclusive/
et hoc propter spiritus sancti fervorem qui
super apostolos in igneis linguis
apparuit ita apparuerunt illis di
spertite lingue tamquam ignis etc. unde
propheta/ de celo misit ignem in ossibus
meis/ licet autem in apostolorum petri et
pauli martyrio rubeis sit utendum
in conversione tamen et kathedra uten
dum est albis. Sic etiam in nativi
tate sancti iohannis sic albis utendum
in decollatione tamen ipsius utendum est rube
is tamen etiam illius festivitatibus qui
simul est et martyr et virgo martyrium
virginitati prefertur quia signum est
perfectissime caritatis. Unde [illegible] vitas
aut/ maiorem caritatem nemo habet
quam ut a. s. p. q. p. a. s./ quia propter
et omnium quorumcumque sanctorum
rubeis indumentis utuntur/ alii vero ut
[illegible] candidis tamen non [illegible] in
[illegible] et de eadem solempnitate de
cantat ecclesia quod [illegible]

stabant in conspectu agni stolis albis
et palme in manibus eorum. Hinc sponsa
dicit in canticis: Dilectus meus candidus
et rubicundus, electus ex milibus; candidus
in confessoribus et virginibus, rubicundus in
in martiribus ac apostolis. Hii sequuntur et illi
sunt flores rosarum et lilia convallium.
Rursus quidam in festo omnium sanctorum rubeis
utuntur, quo moventur quia festum illud
primo in honorem martirum tantum institutum
fuit; sed videtur potius quod primo et in ho-
nore beate virginis, et hodie communiter
agitur; in festa certa die illa et pro con-
fessoribus et virginibus, prout in sua parte
sub ipso dicetur. Istum potius primi-
ssorum festorum octavis similem, utendum
est colore rubeo quam agitur de certa.
¶ Nigris utendum est feria VI in parasce-
ue, et in diebus afflictionis et abstinen-
cie propriis, et etiam in rogationibus sic
sub illo tamen in sua parte dicetur, et in processi-
onibus quas romanus pontifex nudis
pedibus facit, et in missis pro defunctis
et ab adventu usque ad vigiliam
nativitatis, et a lxx usque ad sab-
batum pasce. Sponsa quippe dicit
in canticis: Nigra sum sed formosa fi-
lie ierusalem sicut pelles salomonis. No-
lite considerare quod fusca sim quia
decoloravit me sol. In festo autem inno-
centum quidam nigris, alii vero
rubeis indumentis utendum esse
contendunt; illi propter tristiciam, quia
vox in rama audita est, ploratus
et ululatus multus, rachel plo-
rans filios suos noluit consola-
ri, et propter eandem causam etiam leti-
cie subtrahuntur et sine aurifrisio
mitra defertur; isti propter martirium
quod principaliter commemoratur, ut
etiam sub throno dei sancti omnes
clamant: Vindica sanguinem nostrum

qui effusus est, deus noster. Sic et in letare
ierusalem propter leticiam quam aurea ro-
sa designat romanus pontifex
portat mitram aurifrisio insignitam,
sed propter abstinenciam nigris utitur in
indumentis. Sed et romana nunc utitur
violaceo colore. Quin illud accidit
ut diversis sit in octava rubeo. Re-
stat igitur quod in diebus ferialibus et communibus
viridibus sit in indumentis utendum, quia
viridis color medius est inter albe-
dinem et nigredinem et ruborem. Et
specialiter inter octavas epiphanie et pentecostes
et inter penthecosten et adventum quo-
tidianum agitur officium, hic color com-
petit. Item dicitur cyprinus cum guardo
guardus et cetera. ¶ Ad hos iiii
colores ceteri referuntur, scilicet ad rube-
um colorem coccineus, ad nigrum viola-
ceus qui alibi etiam ponitur, ad
album byssinus, ad viridem croceus,
quamvis nonnulli rosas ad marti-
res, crocum ad confessores, et lilium
ad virgines referunt. De coloribus
etiam in fine sequentis tituli dicetur. Vi-
olaceo autem colore uti in diebus quibus
est usus nigri coloris non est incon-
veniens. Romana etiam ecclesia utitur colore
violaceo a prima dominica adventus
usque ad missam vigilie nativitatis
domini inclusive, et a lxx usque ad
officium misse vigilie pasce exclu-
sive, exceptis in predictis temporibus offi-
ciis de quibus agitur, exceptis vi feria
cene domini et feria vi parasceue. In
festivitatibus vero sanctorum que infra lxx
et in adventum occurrunt non est nigris
vel violaceis utendum, et in illud
quod in sabbato sancto in toto officio preter quam
ad missam utendum est violaceo
colore, hoc excepto quod dyaconus

qui benedicit cereum in dupla dalma-
tica et subdiaconus indutus tuni-
cella albis utuntur, quia
benedictio illa sicut et missa ad
resurrectionem pertinet. Sed benedictione
cerei completa diaconus remota
dalmatica assumit planetam
violacei coloris et tenet eam usque
dum inchoetur officium misse. Subdia-
conus vero non mutat vestes. Ter-
cia in dominica in ramis palmarum
utuntur albis in processione et in
benedictione dum legitur evangelium et dum
cantatur Gloria laus, propter letitiam
festivitatis, ex post facte quieti per
missis [illegible]. Sed certa vero te-
mpus utuntur violaceo colore et etiam
in processione que fit in purificatione
ante missam, pro eo quod officium illud est
de anxia expectatione Symeo-
nis et ~~sapit~~ sapit vetus testatum (?) testamentum. Et etiam vom[illegible]
vero violaceo colore in quatuor temporibus
septembris et in vigiliis sanctorum in quibus
est ieiunium, cum missa est de vi-
gilia, et in diebus rogationum, et in
missa que dicitur in die sancti Marci
de officio letanie, tunc enim ieiuna-
re in ea (?) crucifigentes macera-
ut sit sancta lividitas ex livoribus
conformetur, tunc livore sanati
sumus. Ad quod designandum tunc
colore violaceo utimur, qui palli-
dus et quasi lividus est. Ceterum nul-
lum tamen colorum ponunt in ultimo (?)
in festo paschali, prout dictum est
in parte prima sub titulo de picturis.

De indumentis legalibus sive
veteris testamenti. Rubrica (?)

Quoniam minus plene re-
ligio (?) humana spiri-
tualitatis apprehendit, si
prius res significationes
ignoret, ideo de indumentis lega-
libus ad harum ecclesiasticarum ignorantiam
precludendam, primo secundum historiam, secundo secundum alle-
goriam, tertio secundum tropologiam aliqua
disseremus. Primo igitur secundum historiam no-
tandum est quod octo erant legalia
indumenta secundum Mosaicam legem, quatuor
minoribus sacerdotibus communia, quatuor principi
sacerdotum propria, de quibus legitur Exo.
xxviii c. Primo dicebatur manistha-
sim, quod greci bracas, latini vero femina-
lia dicunt, de bysso retorta, quo
quis utebatur pro eo quod legitur Exo. xx:
Non ascendes per gradus ad altare meum,
ne reveletur turpitudo tua.
Et Ezechiel xliv: Feminalia linea
erunt in lumbis eorum. Secundum ethemone,
sive linea quam nos subuculam vel al-
bam (?). Secundum Moyses abaneth appellant,
Hebrei vero dicunt, a Babiloniis
emissanea vocatur, cingulum bissi et
duplex tamen baltheus, id est zona
vel cingulum latum quasi digitis quatuor
sic retortum ut quasi pellis viperea
videatur, contextum de bysso cocco
purpura et iacincto, pro quo nos quatuor (?) significamus (?)
elementa. Tertium est tyara, quam Hebrei
manephthe (?), nos autem galeam vel mitram
appellamus, Aaron pontificalis, pluri-
mum differens quod forma rotunda co-
nfidens (?) reprimit. Hec quatuor
erant minoribus communia in indumentis. Pontifex
vero utebatur primum erat tunica iacintina
quam Hebrei dicunt meehil, greci
vero poderis, latine talaris, que habebat
per fimbrias malogranata cum lxxii
tintinnabulis aureis inter se alterne (?)
mixtis (?) dispositis, ut audiretur sonus
cum pontifex ingrederetur sanctuarium,
ne forte moreretur. Secundum erat ephot

·i· superhumerale de quatuor predictis
coloribus auro contextum sine manicis
ad modum colobii latus apertum in pec-
toris quadratum ad magnitudinem palmi
in qua logion eiusque inserere in sce-
bat / ut cuique parte superiori vel super
humeros in fibulari erant auro duo
lapides onichini quibus duodecim
nomina filiorum Israel erant in sculpta
sex in uno et sex in alio / quod autem samu-
-el et dauid induti leguntur ephot
illud erat lineum et proprie quod epho-
tar dicebatur / tum hebraice dicebatur
hoson / grece logion / latine vero ratio-
nale vocatur / quod pontifex ferebat in
pectore / dictum est autem rationale in-
dicii quia ibi erant lapides in cuius splen-
dore se deum esse propitium cogno-
scebant / erat autem rationale quadr-
angulum duplex in modum ymne
palmi de quatuor predictis colori-
bus / auro contextum cuius xij· la-
pides per iiij^or ordines in primo sar-
dium topazium et smaragdum / in se-
cundo carbunculum saphirum et iaspidem /
in tertio ligurium achatem et ametist-
um / in quarto crisolitum onichinum et
berillum / in quibus erant scripta xij
nomina filiorum Israel / in singulis sin-
gula / iuxta ordinem sue natiuitatis
erant etiam in eo scripta hec duo nomina
urim et thummim ·i· virtus et di-
sciplina / iungebatur autem logion super-
humerali in parte superiori per duos
anulos aureos cum duabus ca-
tenis seu cathenis in anulis
colligabantur / ephot pectum et ulti-
erat capitis ornamentum vel ty-
ara seu cidaris in acutum pre-
dens lamina aurea cum

malogranatis et floribus que erant
super frontem pendebant / aurea
lamina que petalum dicitur ad mo- Dicit
dum lune in qua scriptum erat
anoch adonay ·i· sanctum nomen
domini tetragramaton ·i· quatuor
litteris ut supra dictum est / neque vero cum mo-
ueretur pontifex moueretur
et lamina ligabatur mitra seu
metra iacintina per spinam que
sint latebat postque diffundebat
Quare ergo pontifex per feminalibus
scilicet sanctis sandalia / per lineam al-
bam / per baltheo cingulum / per po-
derim tunicam / per ephot amic-
tum vel stolam / per logion palli-
um / per ydaris seu cyaram mitram
per laminam crucem / requiescat ex
tibus diuersarum latent formis ab
aliis sed eiusdem figure // Typi-
caliter de typo docet legali-
um in diuinctorum scilicet allegori-
ce huius vestibus ornatus
pontifex totius orbis preferebat
imaginem / feminalia namque
byssina / terram ignem significabant
quia byssus de terra producitur / est
enim byssus linum egyptiacum
baltheus mittus cum et iacinctus
oceanum designa-
bat / tunica iacintina ipso co-
lore aerea preferebat / per tinti-
nabula sonum tonitruorum
per malagranata coruscationes
fulgurum designabatur / mag^or
in more sacerdotis et mag^or summi
pontificis in dimenta / mag^or in-
tercessionem et mag^or negationem
peccatis ipso nos uno designabat /

i. quattuor humores et quattuor elementa
Ephot sive varietate colorum sydera
ornabat / quod autem erat in textu
coloribus / figurabat quod calor vitalis
penetrat universa. Duo lapides
onichini solem et lunam ut duo
luminaria designabant. Rationale
vero xii gemme pectoralis
xii signa in zodiaco praeferebant
/ rationale quidem erat in medio quia
ratione plena sunt universa quae
terrena caelestibus haerent / tunica
vero tinnitus et temporis caloris
et frigoris et duplex in utriusque
temporis [illegible] universi et ratione
descendit / per aureas catharinulas
et [villas] [illegible] / elementorum
humorum et temporum colligantiam
significabat. Sydus etiam caelesti
empyreum / lamina superposita
significabat omnibus praesidentem /
hinc quidem allegoria libri Sa-
pientie c. xviii confirmat auctoritas
dicens in veste poderis quam ha-
bebat / totus erat orbis terrarum /
et parentum magnalia in quattuor lapi-
dum ordinibus erant sculpta et
magnificentia tua in dyadema-
te capitis illius erat scripta.

Tertio subiciendum est de pontificis
indumentorum legalium sive de ra-
tione / huius siquidem indumen-
tis legalibus sacerdos hoc ordine
induebat / lotus prius aqua ma-
nibus primo induebat manas-
thasin, i. feminalia / significat
quod sacerdos mundatus operibus
et affectibus lavandus primo debet
assumere continentiam ut offerat
hostiam immaculatam sancti dei

placentem / Item pontifex ex nigro
deinde continentiam non induit in sat-
tis feminalia sed sandalia ac si
diceret qui lotus est non indiget
nisi ut pedes lavet sed est mundus
totus / primum ei opus designat
sed illud Benedictus dominus deus meus
q. d. m. m. ad p. et d. m. ad b. ex
pedes significant affectus / sed illud ex
cutite pulverem de pedibus vestris /
Et est notandum quod tunc sacer-
dos sibi feminalia induebat per
quae virginalis continentia sufficie-
bat quae quidem res est consilii non
praecepti quod tunc de b. i. ponebat
nisi illud apostoli ad Corinthios c. vii
de virginibus praeceptum domini non habeo /
consilium autem do. Et duos in alba qui
sit inde capiunt / hodie induunt
sacerdotes tunc ultimam induebant sacerdotes
quia adiunge continentiam non erat
praeceptum sicut nunc / non enim tunc
tenebant sicut nunc / nomen tunc
ecclesiae sed quosdam hinc indumento
ultimum hodie [illegible] sed induebant
in [illegible] lunam significans quod sa-
cerdos debet induere in non tenuem
ut quod b. non vult sed aliquis non sinunt
/ linum ei propter candorem sunt in no-
tentia / sed illud omni tempore vesti-
menta tua sint candida / tertio
cingebat se baltheo / significans in-
stitate / quo sacerdotes debent castigare
ut restringat renes concupiscentiae /
unde vitas ait / sint lumbi vestri prae-
cincti et l. ac i. m. v. / baltheum ipso
contextum erat ex quattuor sicut
superius dictum est significabat quod
omnes motus surgentes ex quattuor
humoribus sive quattuor elementis
debet restringere per ultima / et angulum
tradidit cauteriosum et ipse

Et erit iustitia cingulum lumborum eius/ per
iustitiam enim restringuntur motus
bestiales/ pendebat autem usque ad
pedes quia usque ad finem vite debet
esse iustus/ tertio induebat tunicam
poderim i. talarem/ significans quod ponti-
fex debet induere perseverantiam quia qui
perseveraverit usque in finem hic salvus
erit/ per talare .n. quod extremita-
te perseverantia designatur/ quarto
ipsa gerit caput t z c in medio eius/ de-
pendebant autem per fimbrias mala-
granata cum tintinabulis mixtis/
per malagranata intelligitur opera/ per tin-
tinabulum autem accipitur predicatio/
que duo debent in sacerdote coniungi/
ne sine illis ingrediens sanctuarium
in conspectu domini moriatur/ cepit enim
Christus facere et docere/ sacerdotibus relin-
quens exemplum/ ut sequantur vestigia
eius/ qui peccatum non fecit/ ut sit
honestas in conversatione/ nec inventus
est dolus in ore eius ut sit veritas
in predicatione/ per tintinabula quod in-
telligitur vox predicatoris/ ne vero sacer-
dos per silentium iudicium superni
inspectoris offendat/ per malagra-
nata opera bone vite/ vel voluntas
mentis/ quia hec [illegible] refulgent
solum de sentencie: in simul sacerdos ut scilicet ingre-
diens vel egrediens moriatur si de
eo sonitus non audiatur quia iram
se occulti iudicis erigit/ si sine
predicationis sonitu incedit/ apte
quoque tintinabula vestimentis illius
describuntur insita/ quia vestimenta
rei sacerdotis quid aliud quam recta
opera debemus accipere/ unde illud
prophete/ sacerdotes sacerdotes tui in-
duantur iustitiam/ vestimentis itaque

illius tintinabula inherent/ ut vite via
cum lingue sonitu/ ipsa quoque opera
sacerdotis clament/ istis tintinabulis
mala punica coniunguntur/ quia per mala
punica insignis fidei unitas designa-
tur sicut in malo punico uno cortice
exterius multa interius grana muniun-
tur sic innumeros sancte ecclesie populos uni-
tas fidei exterius contegit/ quos intus
diversitas meritorum tenet/ quinto
induebat ephot .i. superhumerale/
significans quod pontifex debet induere
patientiam ut in patientia sua possideat
animam suam/ humeris enim honera porta-
mus/ per illud suppositum humeris
suis ad supportandum/ et factum
est tribus [illegible]/ habebat autem
duas oras coniunctas in utroque
latere summitatum/ significans quod ponti-
fex debet habere arma iustitie a dex-
tris et a sinistris/ ut non erigatur
prosperis nec deprimatur adversis/
habebat et duos lapides onichinos
in suis humeris/ in quibus sculpta
erant xii nomina filiorum israel/ sex
in uno et sex in alio/ per duos oni-
chinos significantur virtus et sanctitas/
virtus per claritatem/ sanctitas per so-
liditatem/ per filios israel significantur
sancta desideria/ et iusta opera/ sed ideo
maledictus homo qui non relinquit
semen in israel/ per senarium significatur
perfectio/ pro eo quod deus sexto die per-
fecit celum et terram/ et omnem orna-
tum eorum/ quod ergo sex nomina filiorum
israel sculpta erant in uno lapi-
de et sex in alio/ significabant quod
desideria sacerdotis et opera/ perfecta
debent esse in fructu melioris et
nequioris/ s. in a. s. et v./ ut sanctitas
in forti intentione/ et virtutis sue/

Greg. ait in pastorali: oportet quod super
humerale ex auro iacincto purpura coc-
co bis tincto et bisso contorta fieri preci-
piatur, ut quanta sacerdos clarescere
virtutum diversitate debeat demo-
strari. In sacerdotis quippe habitu
ante omnia aurum fulget, ut in eo
intellectus sapientie principaliter emicat,
cui iacinctus aereo colore splendens
adiungitur, ut per omne quod intellectu
penetrat non ad favores infimos,
sed ad amorem celestium surgat,
ne dum suis incautus laudibus
capitur, ipso et veritatis intellectu va-
cuetur. Auro quoque atque iacincto purpura
permiscetur, ut sacerdotale cor cum
summa que predicat sperat in se-
metipso et suggestiones viciorum
reprimat, eisque velud ex regia
potestate contradicat. Auro ac iacincto
bisso ac purpure bis tinctum coccum adiun-
gitur, ut ante interni iudicis oculos
omnia virtutum bona ex caritate de-
corentur, et cuncta que coram hominibus
rutilant, hec in conspectu occulti iudicis
flamma intimi amoris accendat,
que scilicet caritas quia deum simul et proximum
diligit quasi ex duplici tinctura
fulgescit. Sed cum nec ad decorem
[illegible] precepta tendit, restat
ut per abstinentiam caro maceretur,
unde et bis tincto cocco torta byssus
adiungitur. De terra enim byssus ni-
tenti specie oritur, et quid per byssum nisi
candens decoris mundicie corp-
oris castitas designatur? Que
videlicet torta pulcritudini superhume-
rali innectitur, quia tunc castitas
ad perfectum mundicie candorem
ducitur, cum per abstinentiam caro
fatigatur, cumque inter virtutes ceteris

et afflicte carnis meritum proficit, quasi in
diversa superhumeralis specie byssus
torta candescit. Hec Greg. Sexto induebat
longion, id est rationale, significans quod pontifex
debet in iudicio discretionem, per quam discernat
inter lucem et tenebras, inter dexteram
et sinistram, quia non est conventio lucis
ad tenebras, neque Christi ad belial. Erat
autem rationale quadrangulum, significans
quod debet discernere inter verum et falsum, ne decipiatur in credendis,
inter bonum et malum, ne decipiatur in
agendis. Erat et duplex, quia debet
discernere pro nobis, pro se vel et populo, ne
si cecus cecum ducit, ambo in fove-
am cadunt. Habebat et iiii.or ordines
lapidum, significans quod pontifex debet
habere iiii.or principales virtutes, iu-
sticiam, fortitudinem, prudenciam, t-
emperanciam. In singulis et ordinibus
habebat tres lapides, significans quod
pontifex in quolibet debet habere fidem, spem
et caritatem, in quolibet modestiam, man-
suetudinem et longanimitatem. La-
pides enim significant virtutes. Super id est
aliud constabat auro et argento
et lapidibus preciosis. Habebat et duas
cathenulas auri purissimi, quibus in-
vicem coherentes, que duobus in se-
bantur vicinis, significans quod ponti-
fex debet habere duas caritates, affectus
ad deum scilicet et ad proximum, de quibus precipitur:
diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo
et proximum tuum sicut te ipsum. Sicut enim
aurum precellit omnibus metallis,
ita caritas precellit universas vir-
tutes. De qua dicit apostolus: Ma-
ior horum est caritas. Duo vicini
sunt intencio et finis, quibus coligat he-
mule in servicio, ut tam deum qua-

De pe dis. s. hoc vbo

De rationali

xpistum diligat ex corde puro et
consciencia bona et fide non ficta et tam
deum quam proximum diligat, propter virtutem
dilectionis, deum propter se ipsum et proximum
diligat propter deum. portabit autem
aaron racionale iudicii in quo de-
scripta erunt nomina xii patriarcharum
sicut dictum est in prima parte sub ti-
tulis et sicut gregorius in pastorali libro
c. xii. hoc racionale iudicii vocatur
quia rector debet semper subtili examine
bona mala que discernere et que vel
quibus cum et qualiter congruant stu-
diose cogitare, nichil proprium quere-
re, sed sua quoque propinquorum
bona deputare. Sive in exo. scriptum
est, pones autem in racionali iudicii doc-
trinam et veritatem, que erunt in pectore
aaron cum ingredietur coram domino et
gestabit iudicium filiorum israel in
pectore suo coram in conspectu domini
semper. sacerdote quippe iudicium (indicium) filiorum
israel in pectore suo coram in conspectu
domini gestare, est subiectorum causas pro
sola interni iudicis intencione
discutere, quidam autem dixerunt quod
racionali nichil videtur hodie corre-
spondere cum non habemus copiam la-
pidum preciosorum, sed ad instar illius
defferet pontifex in consecracione
sua textum evangelii ante pectus
coram toto populo, ibi enim scriptum est
doctrina et veritas, et semper debet habere
in corde veritatem evangelii et in ore
doctrinam, secundum manifestatorem,
et hoc potest esse causa quare in quibusdam
ecclesiis post festa cardinalis evangelii
textus argento et lapidibus preciosis
ornatur, est etiam alia racio mistica

continebat aurum sapiencie argentum
eloquencie et miraculorum lapides
preciosi. Hec sunt sponse murenu-
le auree argento vermiculate.
Septimum capitis ornamentum erat
cydaris vel mitra capitis quam ultimo
pontifex assumebat, signum
humilitatis, de qua dominus ait, qui
enim se humiliaverit exaltabitur, hanc autem ge-
stabat in capite, signum quod pontifex
debet humilitatem in mente excepto
capitis inter dictis desuper quam
quam intus sua et singulis corde pre-
pareat eius mens humilitate, sicut illud
unge caput tuum et faciem lava.
Rursus cydaris in maioribus sacer-
dotibus significat contemplacionem vel sensum
in minoribus vero contemplacionem(?)
debent enim esse contemplativi. Deinde
desuper dependebat a fronte la-
mina aurea, signum scriptura vel
figuravit signum crucis, quod fit in
esse confirmationis in qua scriptum erat
nomen domini tetragramaton id est
quatuor litterarum que sunt he ioth
heth vau, id est principium vite passi-
onis, sicut dictum est in prologo
super psalmos ut si apertius diceretur, ille
cuius pontifex iste gerit personam
scilicet christus est principium id est auctor vite
passionis id est vite restaurate per
passionem, quia mortem nostram mori-
endo destruxit et vitam resur-
gendo reparavit. Erat autem
hec in summitate precipue parte
contexta opere polimitico id est va-
rio propter varietatem virtutum de qua
dicit psalmographus astitit
re. a. d. t. i. v. d. v. circumdata
preciosis coloribus scilicet purpura cocco.

regina a dextris tuis in vestitu deaurato
circumdata varietate

bysso retorto, propter ornatum regie di-
gnitatis, significat pontificalis prudentie, que
via regia incedens, nec declinet ad
dexteram vel deviet ad sinistram,
ne liget dignos et solvat indig-
nos. Propter ornatum autem aqua significatur,
que in visionibus Iohannis habitant
[illegible] qui ea exigunt. Concocti
coloris ignei significat pontifica-
lis doctrina, que sicut ignis
lucet et urit, ideo que bis tincta
fuisse narratur, lucet quidem de
promissione, ut omnis qui reliqu-
erit domum patrem aut matrem
etc. centuplum accipiet et vitam
eternam possidebit, urit autem de com-
minatione, ut omnis arbor que
non facit fructum bonum exciden-
tur et in ignem mittetur. Hinc est quod
summus pontifex cappa rubea
exterius semper apparet indutus, sed intus
sit indutus candida veste, quia interi-
us candere debet per innocentiam et ca-
ritatem, exterius rubere per compassi-
onem, ut videlicet ostendat se semper paratum
ponere animam pro ovibus suis, quia per-
sonam gerit illius qui pro ovibus uni-
versis rubrum fecit indumentum
suum. Ex concessione vero Constantini
imperatoris sumpsit clamidem
purpuream atque tunicam coccineam
et omnia imperialia indumenta seu ...
cia signa et ornamenta. Summus
quoque quocumque ierit cum processione,
ad significandum magisterium quod super alios,
quemadmodum illud apostoli: michi absit
gloriari nisi in cruce domini etc. et sic
crucifixum imitari debet. Significat
rursum coccus bis tinctus in ve-
ste pontificali est caritas, que
quia bis tingitur dei dilectione et
proximi coloratur. Per byssum vero

candoris eterni, significatur perclaritas
fame, que debet esse in exterioribus ut pon-
tifex habeat bonum testimonium, secundum apostolum,
et ab hiis que sunt intus et ab hiis
que sunt foris. Per iacinctum qui est
coloris aerei significatur serenitas conscie-
ntie, qua inter se pontifex debet sic quod
dicat cum apostolo: gloria nostra hec est te-
stimonium conscientie nostre. Incipit quartus
liber de missa et singulis que
in ea aguntur.

Inter cetera sacra illa
constat esse precipuum, quod in misse
officio super mensam sanctissimam
celebratur altaris, illud enim
repromissionibus convenit, in quo fi-
lio redemptori pater occidit vi-
tulum saginatum, saginatum
panem vite et vinum quod mi-
scuit sapientia propones. Hoc
autem officium ipse Christus instituit
cum novum condidit testamentum,
disponens heredibus suis re-
gnum sicut pater suus
sibi disposuit, ut super
mensam eius edant et bibant in regno.
Nam cenantibus illis
accepit Ihesus panem et gratias agens
benedixit ac fregit deditque di-
scipulis suis dicens: accipite et
comedite, hoc est corpus meum
quod pro vobis tradetur; hoc facite in
meam commemorationem. Hanc igitur in sermone
formam recepit apostolus sacrosanc-
ti frequentans misterium, propter quod
hoc est expressit et formam sacramentis
in verbis et materiam in rebus in
verbis, sic apostolus Corinthiis perscri-
bit dicens: Ego accepi a domino quod et tra-
didi vobis, quoniam dominus Ihesus in qua nocte
tradebatur, accepit panem etc. Ordo
igitur misse officium tribus distinctis officiis

xcvi di. c. Constantinus

[illegible]

diginus et solopinus est / ideo de illo
prius et de aliis officiis est in hac
quarta parte dicendum / in qua aliquibus
additis et de certis specialiter premissis
premittitur in sequentibus. Sane ut pre-
missum est missam instituit dominus
ihesus sacerdos secundum ordinem melchise-
dech / qui panem et vinum in corpus
et sanguinem transmutavit dicens / hoc est
corpus meum / hic est sanguis meus
subiungens / hoc facite in meam comme-
morationem / apostoli autem hanc missam
ampliaverunt dicentes in missa non
solum verba premissa verum et dominicam
orationem super addentes / unde beatus
petrus fertur primus missam dicitur cele-
brasse in partibus orientalibus / vero post
dominicam passionem nostro annis cathe-
dram tenuit sacerdotalem / deinde
vero accepit cathedram anthiochie
ubi tres orationes ad missam adie-
cit / In primordio quoque nascentis ecclesie
missa aliter dicebatur quam modo
sicut in vi parte sub titulo de parasceue
dicetur / sequenti vero tempore epistolam et
evangelium recitantes missam celebrant
subsequenter celestinus instituit in-
troitum ad missam cantari / prout sub
introitu dicetur. Cetera diversis tempori-
bus ab apostolis et ageclasio (?) celestino
gregorio et aliis / diversis temporibus (patribus)
leguntur adiecta / prout christiane
religionis cultu crescente visa
sunt decentius convenire / De hoc di-
citur in plerumque vero partibus / sicut invenimus
legitur quod iacobus frater domini episcopus ieru-
solimitanus et basilius episcopus cesa-
riensis ediderunt nobis in scriptis
ordinem celebrandi missam / Iste

[illegible] iacobus

iste iacobus alphei dicitur primus in-
ter apostolos missam celebrasse / in-
ter (?) excellentia sanctitatis eius
apostoli sunt et fecerunt honorem / ut
post domini ascensionem primus inter
eos missam in ierusalem celebra-
ret / et prius esset in episcopum ordi-
natus / vel forte ideo dicitur primus cele-
brasse quia primus in pontificalibus
eam dixisse perhibetur / sicut et petrus
post modum primus missam in anthi-
ochia celebravit / et marcus
in alexandria / quidam autem perfidi
heretici reprehendunt nos / quia
evangelia particulas locata in
missa legimus / et quia premittimus mis-
se vel ultra dominicam orationem aliqua
super addimus / scriptum namque est / si quis
apposuerit ad hoc apponet super
illum deus plagas scriptas in libro
isto / et quia super novum testamentum et preceptum
apostolorum alias in stationes et nova
doctrina doctorum instituimus et ser-
vamus contra illud quod ipse autem be-
nivolum fecisse mandatum dei ut
vestram tradicionem servetis sed hec /
alibi: Et alibi omnis plantatio quam non
plantavit pater meus celestis e-
radicabitur / et apostolus doctrinis va-
riis et peregrinis noli abduci / item
fundamentum aliud nemo potest
ponere preter id quod positum est quod est christus /
contra: dicunt quoque quod nec missam
nec matutinas cantavit / ut ipse
nec apostoli ea instituerunt / nec in
tempore apostolorum cantata sunt / nec
nomen misse tunc in mundo au-
diebatur / nec scriptum inveniebatur
sed illud quod missam reputant ab
evangelistis cena vocatur / ut cena

[illegible]

in principio nec aspectu tam mirabili
organis nec alta nec dulci voce
concinebant resplendentes nos
quia hec agimus et per nocturnos et alias
canonicas horas divinum flos [illegible]
nos in ductores illud amos prophete
quantum festivitates viris in [illegible]
domina [illegible] viri in planctum et
illud prophetam audiunt sermones
tuos et non faciunt eos quia cantica
tu oris sui vertunt eos et avaritia
sequitur cor eorum et est illis quasi
carmen musicum quod suavi dulce-
que sono canitur illorum tamen error
aptissime confutatur cum hii qui
dicuntur in prophecia vero prius dum fe-
ni premium tamen etiam divina misteria ho-
die celebrantur sed tempore adventus in
imperatore quia in orientali ecclesia per
celebrari ceperunt ¶ Porro
misse officium tam provida reperitur
ordinatione dispositum ut que
per christum et in christo ex quo de celo
descendit usque dum ad celum
ascendit gesta sunt magna
ex parte contineat et ea tam verbis
quam signis admirabili quadam
specie representat. Ipsum autem officium
in nobis consistit verbis in personis in operibus
in verbis et rebus personarum tres sunt
ordines vero celebrantes ministran-
tes et assistentes operum quoque tres sunt
species vero gestus actus et motus
verborum etiam tres sunt diversitates
orationes modulationes et lecti-
ones rerum similiter tres sunt manie-
res scilicet ornamenta instrumenta et ele-
menta sed quamquam hec omnia plena
sint divinis misteriis sicut in libro
prohemio fuit dictum hanc olim
tempore erant in duabus partibus inter-
posito velo divisum prior pars voca-
batur sancta interior vero sancta sanctorum
et ideo quod in officio misse ante secretam
misse agitur est in eo quod prior est
quod autem in secreta agitur in sancta
sanctorum est. Erat igitur in sancta sanctorum
arca in qua sicut Ezechiel testatur tabula
super archam in parte priori
sub [illegible] de cetera dealbatur dictum est
et in exodo legitur et super tabulam duo
cherubin glorie mutuo vultu se
se respicientia. Intrabat solus
pontifex semel in anno cum non
prius in rationali et super hanc tabulam
septies fecit sanguine et carbones
quos cum thimiamate in
thuribulo orans ponebat donec
fumus eam obumbraret denique
arcam et tabulam sanguine aspergebat
per quem ibat ad populum et vestes la-
vabat non enim indicabatur nunquam
tamen necessarium immolationis mune-
ris. Hec enim signa fuerunt sed
recesserunt per quam significata
venerunt. Et quidem prior edes
parietes signat ecclesie sancta sanctorum celum
pontifex christum sanguis passionis
carbones caritatis vero thuribulum
carnem christi thimiama [illegible] per
res odoriferas una cohortes
celi arca ecclesie vero [illegible] propitiatorium
tabula deus pater duo cheru-
bin duo testamenta que sese in vice
respiciunt et concordant quia festus
laudat homines nec spernit homines
veste signat. Eo [illegible] igitur que olim
fuerunt fiebat et que nunc aguntur
in re spiritu quo misse etiam illa in
officio misse representantur et aguntur

quid et hec sufficit sub cemone misse in principijs eiusdem particule illo tangetur. Per archam autem corporis humilitas intellige / aqua nobis propiciatorium de bonum nobis advenit. Et nota quod sicut in exo(do) xxv et xxxvij c(apitulo) legitur factum est super archam propiciatorium aureum i(d est) tabula aurea eiusdem longitudinis et latitudinis / cuius et arche ut eam tegere sufficeret / et hec dicebatur oraculum quia dominus de loco illo responsa dabat orantibus dicebatur etiam propiciatorium quoniam loquens dominus propiciabatur populo vel quia dic propiciatorium dicebat gloriam domini super ibi descendere et [illegible] tabernaculum sive locus in posicione post altaris collatus in quo corpus propiciacionis nostre i(d est) hostia consecrata ponitur hodie propiciatorium interpretatur. Utique vero post ornata fuit duobus angelis aureis qui ponitur sunt duo cherubin aurei quem sicut dicit Iosephus duo animalia volatilia humana figura que nullo homini est inspecta. Hec dicit Moyses se inde sedem conspexisse sigillata unius cherubin alterum inspiciebat versus eum cum insulis in propiciatorium duabus ex aliis ex opposito expansis et mutuo se tangentibus velabat oraculum sive tegebant propiciatorium

P· Secundum apostolum propiciatorium in tabernaculo dominus significatur / de quo Io(hannes) ipse est propiciatio pro peccatis nostris / duo cherubin sunt duo testamenta veteris et novi / deum quod illa non dispersit / sed misterium incarnationis Christi concordie narrant illud prophetando istud asserendo in propiciatorium vultu suo intuendo designetur et se mutuo respiciunt / Rursus tria sunt erant sacrificia que in veteri testamento per propiciatorium thuribulum et altare significata sunt. videlicet sacrificium pure misse et eucharistie de primo sacrificium deo spiritus contribulatus / de secundo tunc acceptabis sacrificium iusticie de tercio tibi sacrificabo hostiam laudis / super altare scilicet corporis caro mactatur per contricionem in thuribulo scilicet cordis thus adoletur per devocionem / in propiciatorio scilicet dei patris sanguis infertur pro redempcione / Hec quidem tria sacrificia sacerdos offert in missa / primum in confessione secundum in prefacione tercium in canone / nam hec tria sunt que specialiter deus respicit in homine et requirit ab homine dicente michea facere iudicium in dei et sollicite ambulare cum deo diligat g(lossa) inter(linearis) qui vult offerre sacrificium iusticie faciat iudicium qui vult offerre sacrificium cum deo sollicitus ambulet qui vult offerre sacrificium eucharistie

Hic est quod ait beatus B. fratres mei immolemus hostiam laudis ingratus verbis sensum se sensu affectu affectum exultacionem exultacione maturitate maturitate humilitate humilitati libertatem /

¶ Celebrantes quoque misse offerunt altissimo sacrificium illud de quo psalmus ait sacrificium deo spiritus contribulatus. Et alii immolant deo sacrificium laudis / et apostolus exhibete in corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem ut sit racionabile obsequium vestrum mortificantes

in altare cordis membra vero que
sunt super terram, vz in mundiciam libidi-
nem cupiditatem malam et avariciam,
quatinus mundo corde et casto corpore
sacrificemus deo nosmetipsos. Ju-
sticia est corporis [illegible] secundum Aug. nil
de co. di. ij utrum a bonis magis nil a malis omnino
perficitur sacerdote. Sed modo ille cum
tentis in ecclesia constitutis et forma
observetur tradita a columba. Ge-
no in malo sacerdotibus. Secundum in verbo co-
i. q. i. [illegible] ficitur [illegible] animi enim equi [illegible]
i. q. i. dub. [illegible] est in ecclesia furibus sicut in thesa-
uris regibus. Unde et [illegible] pharao po-
tius fecit persecutores [illegible] et vissimi
sacerdotis, quoniam ipse nec [illegible]
esset quod dedit tunc vero sunt si-
cut sanum dedit. Secundum di. i. forma
ecclesie non quo sacerdotis iniquitatis
effectum impedit statum. Sicut nec
medici in finalitatibus virtute impeditur
medicine, quoniam quod opus operatum
[illegible] aliquid sit in mundum, opus
tunc operatum quod est mundum. Sed
sicut omnia sunt munda mundis
i. q. i. intra [illegible] sic omnia sunt immunda immundis.
malus quoque cum vita accipit mor-
tem in eternum, sicut et bonus cum
morte sustinet vitam accipit et
[illegible] qui manducat indigne iudicium
sibi manducat. [illegible] de talibus per
i. q. i. intra [illegible] prophetam ait maledicam benedictioni-
xxxij di. si. qui bus vestris et que benedictio conu-
ertitur in maledictionem et contra
in peccatis deprensis ab ecclesia non
toleratis seu notoriis [illegible] quod
benedictio quantum ad ipsos est male-
dictio reputari. [illegible] Aug.
i. q. i. [illegible] mali quantum in eis est [illegible] sunt
polluere tunc [illegible] permanent

in pollutis sunt cibonis ad [illegible]
corporibus ad mundum. Unde Aug. spiritualis i. q. si fi[illegible]
virtus sacramenti ut lux [illegible] ab illuminan-
dis recipitur ad salutem. Secundum primum
dos [illegible] ministros est [illegible]
transiens non coinquinatur. [illegible]
ste tum [illegible] dicit mich le-
[illegible] qui immundis luxuriosis ministris
Christus sponsam suam ecclesiam tradet
custodiendam, ad potestatem sacerdotum
ministrorum purgatorum vel claues regni
ut potestatem ligandi et solvendi que
illis solis ut [illegible] et iusti in hac
[illegible] potestatem ligandi
atque solvendi. Sicut apostoli qui vi-
[illegible] al [illegible] illorum [illegible] doctrina
tenet. Unde ut dicitur sacra a talibus
[illegible] nec valent nec proficiunt
ad salutem. Legitur enim in libro numeri quod
quod tetigit immundus immundum faciet,
et [illegible] non potest arbor mala fructus
bonos facere. Et damnat [illegible]
dixit deus [illegible]
[illegible] et apostolus, omnia munda mun-
dis, coinquinatis autem et infidelibus
nichil est mundum. [illegible] i. [illegible] xxx
[illegible] qui displicet ad
intercedendum mittitur [illegible] animus
ad deteriora provocat. [illegible]
necesse ut munda debeat esse manus
que diluere sordes curat, ne tacta
[illegible] ipsa sordida deterius [illegible] Ce-
lebratur enim missa hora tercia, et sexta
et nona. [illegible]
hora illa [illegible] ascendit et
[illegible] est clama-
tum crucifige, crucifige [illegible] hora
spiritus [illegible] descendit [illegible] de co. d[illegible]
[illegible] descendit [illegible]

illa hora s. mathei vero crucifixionem
immolatus est/ in nona qua hora ille in
cruce pendens emisit spiritum/ Thele-
sphorus papa statuit/ ut missa ante ho-
ram terciam non dicatur/ quod de missis pu-
blicis et presbiteralibus intelligendum est/ quia sicut
augustinus ait/ non debet in publico fieri
ne presbiteri publice que hora tercia
dominus crucifigebatur/ celebratur autem diebus
dominicis et festivis hora tercia/ in pro-
festis hora sexta/ in quadragesima hora nona/
et ea ex constitutione pelagii pape/ et alio-
rum in diebus ieiuniorum non tamen omnium/
in sabbatis vero ieiuniorum quatuor temporum
scilicet propter celebrationem ordines sa-
cros qui ad dominicam sequentem perti-
nent non secuntur/ sed quia missa ieiunio
dicta de ieiuniis ieiunet per
vesperas inchoatur/ et sic usque ad noc-
tem ieiunium protelatur de hoc in vi
parte sub sabbato pascali dicetur/ quod vero
missa quandoque summo mane cantatur
quod consuetudine non ex ordine est/
leo papa/ diluculo sine priua dici pote-
rit/ ad missa interdicat nescio an
necessitate an ratione an sola usus
simplicis potestate/ vel de peccatum mi-
ssa intelligendum est/ qui autem necessitate
preveniunt terciam offerunt post
sextam/ aut nonam tamen diuino ne
vel eis dies absque sacrificio preterat/
Constantin? cum discipulis qui
enclabant spiritus in sabbato secum
dominus qui tunc debat principes
apostolicos/ vel quia missa memoria
sit passionis mortis sepulture
resurrectionis et ascensionis/ ideo
celebratur tot variis horis/ prima
in memoria passionis/ et ascensionis

in sexta in memoriam mortis/ in
nona in memoriam sepulture/ in
mane memoria forte resurrectionis
assumitur/ etiam quando dominum in me-
diculis horis crucifixum/ ideo
non dicit ut illa hora ponitur/
vel certa inter unam horam et alteram
celebrent missam/ iudicat unius
libus dominus prima missa devote ca-
ntatur prius subiecto festo dicatur/ Item
si in vigilia occurrit duo officia/ per quos
dies duplicis ratione missa
de festo dicitur/ in tercia/ et absque ge-
nuflexione/ tempore et officium vero
de ieiunio dicitur in nona et cum ge-
nuflexione/ tempore et adventus
dicitur missa in festorum festivitatibus
hora tercia celebrari nota illis
dicitur eadem de pluribus missis in qua sta-
tuitur celebrari qui post sex passi-
sunt et ut de feria est eadem que
una potest digne celebrari/ nec
potest eius duas missas cum uno
vel una cum duobus sacrificiis ce-
lebrare/ sub uno tamen canone potest
plures hostias conficere/ una et presbiter [illegible]
de hostia precursoribus hic patet
potest eius sacerdos una missa cum
sacrificio et alia sicca celebrare/
missa sicca dicitur quando si sacerdos
non potest conficere/ quia forte iam cele-
bravit vel ob aliam causam potest
accepta stola epistolam et evangelium
legere et dicere orationem dominicam et dare
benedictionem/ quamvis non sit ex devo-
tione non ex superstitione velit
totum officium misse sine sacrificio
dicere/ accipiat omnes vestes sacer-
dotales et missam suo ordine

d. q. di. c. lib.
d. q. di. c. sole zl (?) ieiuniis
de q. di. c. sufficit quod de celebratione missarum te[illegible]
de c. di. pbr

celebrat / usque ad finem offerendi /
dimittens secreta que ad sa-
crificium pertinent / Prefacionem vero dicere
potest licet in ea videatur angeli in-
vocari ad confectionem corporis et
sanguinis christi / Secretam nec ergo
umquam dicat / sed orationem dominicam
non postmodum mittat et que ibi secuntur
sub silencio dicenda non dicat /
calicem vel hostiam non benedicat / nec
de hiis que super calicem vel cum
benedictionem dicuntur vel fiunt nichil di-
cat vel faciat / preter etiam dicere
pax domini sit semper vobiscum / et ita
in misse officium suo ordine per-
agat / Illud vero est tamen omitten-
dum / quidam incipiunt missam
de die celebrantes illam suo or-
dine usque ad offerendam pergentes
incipiunt aliam missam / et eam
cantant usque ad eundem locum / et id
faciunt pluries si volunt et in
tercia missa vivorum incipiunt
quandoque missam mortuorum / et eam
prosequentes usque ad eundem locum
et omnia precedentes dicunt tot
secretellas quot missas incepe-
runt / semel tamen canonem dicen-
tes consecrantes et in fine tot
orationes dicunt quot offerenda misse in-
ceperunt / Sed hoc tamquam temporibus de-
testabile reprobamus / Potest tamen
sacerdos quandoque plures missas
una die celebrare / primo in fe-
sto natalis domini / sicut infra
patet sub illo festo dicetur / Secundo
ex necessitate contingit / puta si
quis moriatur / Concilium tamen

contrarium dicat / quod si episcopus vel aliquis
per terram obierit quamcito sol oritur
facienda est sua missa / Tercio ob ho-
nestatem / ut si aliqua magna persona
veniens velit missam audire / Quarto
si proposita causa utilitatis / puta pro
peregrinis / pro hospitibus / pro convenientibus
pro infirmis / et pro sponsis / et pro vani-
tate cleri et paupertate ecclesiarum
sacerdotes proprios non habentium / Quinto
ut dixit Sicardus episcopus Cremon-
ensis in mitrali cum due festivitates
occurrunt / puta eciam tres celebrari
cum et licet sit licitum in natali cum
dominica passio celebratur / passus
enim legitur in exultationem / mani-
bus vibrantium et clamantibus defugerunt /
ipse et est apparitio christi gestibus
in molimine / in prophetis verbis sacri-
ficium / corpore et ascensione tale
oblatum / Sexto provisione si in die
ieiunii occurrit aliquod solempne
festum / puta vigilia de festo et aliud
de ieiunio celebrari / si aliquis presbiter
non esset / Legitur et quod Leo papa sepe
septies et aliquando novies in eadem
die missam celebravit / Sacerdos
tamen aliam missam eadem die celebra-
turus in ultima missa tamen perfusi-
one sumat / quam si ipse sumeret
ieiunus non esset / et sic aliam mi-
ssam impediret / alias quotiens
celebrat totiens corpus et perfu-
sionem sumat / Sed nec prius
sufficit sufficiat / Quarto sic licet hoc
facere non debeat / non cum ieiunus
est de sobrietate / ut in canone invenit

Extra de celebratione missarum c. iii

Extra de ... c. consuluit

[illegible] lectio

angelis/ alendos non offerasse/ magister ty
sigismundo dixit i· Ut ante presertim
temporibus heresibus pullulantibus in trini-
tate in pugnantibus communione al-
terum inuicem/ Karoli rogatu boni-
facii archiepiscopi maguntini statuit ut prima
feria missa de trinitate diceretur/
secunda feria de sapientia/ tertia feria de spiritu
sancto/ quarta de caritate/ quinta de an-
gelis/ sexta de cruce/ septima de beata
virgine/ tunc vero illa cessante illud
cessauit/ et dominicali officio ordinato
statutum fuit/ ut prima feria suum ha-
beret officium scilicet de trinitate/ secunda de an-
gelis/ quia tunc primo creati sunt in bonis
gratuitis tunc cum lux diuisa fuit diuisa
a tenebris id est boni angeli a malis
quia tunc ceciderunt mali/ boni
vero confirmati sunt/ Item quarta vero feria
creati fuerunt angeli in bonis natura-
libus/ celebratur et in secunda feria pro defunctis
ut illis adhibeamus suffragia
angelorum/ et quia ut dicunt quidam
in prima feria refrigerium habent illi qui
sunt in purgatorio/ et statim in secunda feria
redeunt ad penas et laborem
sperent ut eorum subueniatur laboribus
missa pro illis in secunda feria celebratur
in tertia feria pro peccatis/ in quarta pro pace
in quinta pro tribulacione/ vel in tertia
feria debet repeti introitus misse de
dominica/ Institutum etiam fuit ut
quarta feria ieiunaretur et illa secunda
dicetur missa de dominica dici in
festiuitatibus impediuntur/ In quinta feria
debet feriis repeti officium dominice uel
itus epistola et euangelium/ quia diebus omnibus
de cogitatione dominice dici potest

diceretur sub decessore pontifice
adriano/ In sexta feria de cru-
ce quia ei dies aptatur propter christi
passionem in ea mortem et crucifixionem uo-
luit pro salute generis humani/ In
septima feria de beata virgine/ quod
multis habent/ Primo quia olim in quadam
ecclesia constantinopolitana
erat ymago beate virginis coram
qua dependebat velum quod to-
tam velabat ymaginem/ Sed hoc
velum in vi feria post vesperas rece-
debat ab ymagine nullo mo-
uente/ solo dei miraculo quasi de-
ferretur in celum ut ad plenum po-
sset ymago conspici/ celo-
bratis vero vesperis in sabbato de-
scendebat ipsum velum ante eandem
yconiam sine ymagine sibi
manebat usque in vi feria hoc
viso miraculo statutum est ut semper
feria illa debeat mariam celebrari
Alia causa est vero quia domino crucifixo
et mortuo et discipulis fugien-
tibus et de resurrectione desperan-
tibus in ea sola tota fides in sab-
bato illo remansit/ sciebat enim
quod portauerat eum sine labore
et pepererat sine dolore/ non du-
bitabat quod filius dei esset/ et a mor-
tuis die tertia resurgere debe-
bat/ et hec est vero quare dies
sabbati magis quam alia dies
beate marie impendatur/ Tertia vero est
quia dies sabbati est ianua et
introitus ad dominicam diem/ Virgo
summus in sabbato summus [illegible] dicitur
diem/ dies ut dominica est
dies requiei et significat uitam eternam/

De q. de. in sabbato

vnum cum summis in gloria dicentes sum-
mus quasi in ianua paradisi, et quia ipsa
est nobis porta ad regnum celorum
que predicte dignitati sufficient. Io decimo
solempnizamus in vii feria que dic-
ciendum precedit, quanto ut solempni-
tatis munus solempnitati coniungitur
quanto fit ut festum agitur in die
in qua dominus ab omni opere requieuit.
Notandum etiam est quod in misse
officio vbi passio domini recitatur
tribus linguis quibus utimur scilicet
greca hebraica et latina ad de-
signandum quod hiis tribus linguis
scriptus est titulus crucis domini Iohannis xix
ad designandum quod omnis lingua
que psallat in Christo ... debet
laudare et confiteri quod dominus Ihesus
Christus in gloria est dei patris. Licet
enim multe sint generaliter linguarum
species tamen principales sunt: hebraica
propter legem, et quod est mater aliarum;
greca propter sapientiam; latina
propter nobilitatem et romanum dominium
imperii. Verba latina sunt epistole et
evangelia, oraciones et cetera; greca
sunt kyrieleyson et ymas; he-
braica sunt alleluia, amen, sabaoth
et osanna. Unde et in missa romani
pontificis in precipuis solempni-
tatibus leguntur evangelium et epistola
non solum in latino verum etiam in
greco, ad designandum concordiam
utriusque populi sub una fide sunt
quod etiam constat non solum de la-
tinis verum et grecis et ...
in vii parte patet. Nota quod
uterque sacerdos minus quam duobus
presentibus de missa celebrare

et vi quod non statuit namque Sother
papa ut nullus missarum solempnia
celebrare presumat nisi duobus
presentibus et quod respondentibus ipse tercius
habeatur, cum eius ipse pluraliter dicat
Dominus vobiscum, et in secreta dicit Ora-
te pro me. Sequitur ut ipsius salutacio-
ni a pluribus videatur respondendum est
necessitatis ex tempore in quo potest vno
solo presente celebrare, et aliquis religi-
osus contingit, preterea credendum
est sacris ... quod angeli
dei comites assistunt orantibus iuxta
illud psalmi in conspectu angelorum
psallam tibi, et angelus ad Thobiam:
cum orabas cum lacrimis ego ob-
tuli oracionem tuam domino. Et ideo in
misse canone supplices te rogamus
omnipotens deus iube hec perferri per manus
sancti angeli tui in sublime al-
tare tuum. Preterea quibus ... sunt
boni angeli ad custodiam ... unde dominus
in evangelio loquens de paruulis ait:
angeli eorum semper vident faciem patris.
... quos habemus in ordine ...
quos habemus in ... sanctificacione ...
sed ... solus tamen ... non potest
... officii ... sufficere
celebrare ... Alexander
... et Innocencius ...
statuit ut in temporibus vel locis sine
cleri copia sufficiente habeat ...
... sine ... per ...
solacionis ... ut si aliquis
tamen ille qui ad officia ...
accedit ... vel ad ...
... habeat qui eius vices
in ... assequatur. Secundum quod ...
copia ... sufficienti. Si non sit

generali loci si ecclesia sit ducens clericos
si sit ibi copia clericorum. ¶ Notandum autem
dicendum est, quod illa littera est misse (legitur)
in qua sunt sacerdotis officiis, utique con-
cinnis sicut ipsa prius a christo eiusdem ti-
vene demonstrat. Incipit autem ad tempora pro-
phetarum respicit, quia secundum augustinum moy-
ses missionis fuit veteris testamenti, propheta missionis
novi. Kyrieleison ad eos respicit prophetas
qui circa adventum christi, de quibus
fuit zacharias et johannes baptista filius
eius. Gloria in excelsis ad cetum respi-
cit angelorum, gaudium nativitatis
domini pastoribus nunciancium. Prima
collecta respicit ad id, quod dominus an-
num xii agebat, quando scilicet residen-
des in iherosolima sedebat inter
doctores audiens et interrogans. Epistola
ad iohannis predicationem pertinet
dum sonum ad benivolenciam apostolo-
rum, scilicet quo adduo vocati secuti sunt
eum. Alia ad leticiam mentis cordis
pertinet, quam habebant de promissi-
onibus eius vel demonstrationibus que
per suam predicationem eius fiebant. Ewan-
gelium respicit tempus a sua predicatione
usque ad predictum tempus. Quod vero dein-
ceps in misse officio agitur, ad illud
respicit tempus quod ebdomada qua pueri
hebreorum obviaverunt ei usque ad
diem ascensionis eius. Sacrificium precedit.
Oratio vero secrete usque nobis quoque (ibi)
peccatoribus designat illam orationem qua
ihesus in monte oliveti oravit,
quod tunc passio agitur, significat tempus
illud quo dominus in sepulcro iacuit.
Quod vero panis in vinum mittitur
anima ad corpus redire demonstratur.

salutacio sequens significat salutaciones
post factas. Fractio oblate significat
fractiones panis facta a domino
discipulis in emaus. Hec plenius in
suis locis dicetur. ¶ Nomen misse pro
mortuis et de operum officio in viii
parte dicetur. ¶ Item missa non est
in sacris de locis in ii tabernaculis
divinis presbiteris et pontificibus dedi-
catis. Absque magna necessitate
dici debet, non quoque in prophanis domibus
absque episcopi licencia, quare si nunc est
missa non cantat vel non audit quam
in locis in quibus hoc fieri non oportet,
unde scriptum est: Vide ne offeras
holocausta tua in omni loco, quem-
que videris, sed in omni loco quem ele-
gerit dominus deus tuus. De hoc di-
citur in prologo v. partis, sicut autem ex
necessitate ut dicatur in campis sub
divo sub papilione super duo
si illud haberi non posset, sit tamen
tunc tabula seu altare viaticum
preterea non debet missa celebrari
sine licencia episcopi in altari in quo episcopus
ea die celebravit. ¶ Sixtus ii
papa statuit missam non nisi super
altare celebrari. Felix papa ii
statuit super memorias martirum
missas celebrari. Bonifacius iii
statuit ut in misse celebratione
clerici ab aliis sint divisi. ¶ Mar-
tinus papa statuit missam alta voce
cantari. ¶ Vigilius papa statuit ea
in certe orientali parte dici. ¶ Illud quoque
notandum est quod in missa representatur
pugna et victoria sacerdotis contra
hostem antiquum. Processio ad hanc pu-
gnam ponitur sub tamen de accessu
pontificis ad altare in fine, arma vero

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

pugna sacerdotis portat sc[ilicet] in professio
ne probus / Dicitur missa est quedam
medium invitatur / unde ratio citò
notatur / apertum citò / tamen in diebus de-
ducta / in missa quando tamen in ea agitur /
oratorium est pretorium / de quo index
symbolum accusator / unde testis
sacerdos advocatus et defensor
hic est moyses qui in ipso
ad deum allegabat contra prevari-
cationes delatoris fallaciam confuta-
tur / et iudex in nostram placatur / et ab-
solvitur / et a iudicis ira et proximi
culpa remittitur. Celum missa
dicitur missum quod perfertur / et sacrificium
offertur / ipsius autem officii in duas
principales partes dividitur / videlicet in
missam cathecuminorum et missam
fidelium / missa cathecuminorum est
ab introitu usque post offertorium
que missa ab emittendo dicitur
quia quando sacerdos incipit conficere
eucharistiam cathecumini foris de
ecclesia mittuntur / unde antiquitus
completo evangelio dyaconus super
pulpitum acclamare solebat / si
quis cathecuminus adest exeat
foras / prout dicitur in pre... sub
scripta forma ... dicite ... / quia
non fiebat coram cathecuminis licet
sint in fide instructi non dum
sunt renati sive baptizati / et non
sunt de corpore ecclesie / sicut
nec iudei nec gentiles / quare
sacris altaris misteriis interesse
non debent / que non nisi baptiza-
tis fidelibus committuntur / nec
thezauri ecclesie sunt in manibus om-
dendi / unde de quibus dicitur catho-
cuminorum et non dum renatorum in ipsum
sou figuram gerebant / scriptum est / ihe-
sus autem non credebat se illis / sicut
quod in homine erat / Sicut et in sermone
... catecumenus qualis dicitur quem gentilis
nec hereticus nec iudeus prohibeatur
ecclesiam ingredi et audire verbum dei
usque ad finem / misse cathecuminorum /
nec etiam in confessione / missa vero
fidelium est ab offertorio usque ad
postcommunionem / et dicitur missa illa a di-
mittendo quia ea completa ad propria
quisque fidelis dimittitur / missa quoque
aliud est nomen collectivum / quia quandoque
missa vocatur quod est ab introitu
sacrificii usque ad ite missa est /
et hec usque quod tunc hostia mittitur /
quandoque quod usitatius est dicitur missa
totum officium ab introitu usque ad ite
missa est / sumitur in variis nominibus
dicitur que fit a sacerdote super alta-
re quando tunc missa ... quod populus fide-
lis per ministerium sacerdotis / qui inter
mediatorem inter deum et homines
in Christi fungitur / preces supplicationes
ac vota altissimo transmittit /
quandoque illud tantum officium quod sub ple-
to dicitur / quandoque solum verba illa quibus
dominicum conficitur corpus / aliquando missa
est nomen proprium / quia significat Christum
qui missus est a patre in hunc mun-
dum / significat etiam angelum quod mittitur
ut per eius manus hostia transferatur
in sublime altare dei / proprie quod sa-
crificium in hostia vocatur missa
quia tunc missa prius sequitur apud
nos ut scilicet esset nobiscum per gra-
tiam ... / xx. ... et sit

p(ro) nobis apud ipm / Ite tu missa p(ri)mo
[illegible] apud p(atrem) i(n) intercessione filii
sui qui fuit s(uper)missus celestis
et p(ro)pterea pro [illegible] passionem
eius pati. In s(e)c(un)do tu missa p(er)
nobis apud p(ro)piciacionem que
nobis tu esse [illegible] / p(ro)pterea pro
nobis p(er) oblacionem que p(ro) nobis
ad p(at)rem mittebat / h(oc) e(st) missio
seu legio sola sufficiens est absol-
uendas [illegible] homines ini-
micicias et offensas / Tu ergo
dyaconus in fine misse dicat Ite
missa est / id est ac si dicat / re-
dite ad p(at)riam / vel sequimini xpm / q(uia)
missa solum oblata e(st) hostia salu-
taris p(ro) nobis ad deum patrem
placandum / ¶ Post [illegible] missa
dicendi in mysterio partes / s(ecundum) ap(osto)lum i(n)
ad tytum [illegible] in canone con-
cilii tholetani s(cilicet) obsecraciones
oraciones / postulaciones / et laudes / seu
gra(tia)rum acciones / quor(um) verborum
expo(sitio) in v. parte sub titulo po-
nitur / p(ro)ut prima p(ar)s [illegible] attribuitur
usq(ue) ad offertorium / et dicitur obsecra-
ciones id est p(re)dicaciones / que s(cilicet) fiunt
[illegible] preces in capitulis [illegible] / s(ecund)a
usq(ue) ad finem dominice oracionis / ubi
videlicet [illegible] transit
ad oracionem / vz s(ecundu)m aug(ustinum) / oraciones
quas dicit p(ost)q(uam) [illegible] / t(er)tia usq(ue)
in fi(ne) s(ecundu)m aug(ustinum) / cum p(ost)q(uam) ite missa
est vel benedicamus domino p(o)p(u)lus re-
det deo gr(ati)as / s(ecundu)m alios vero prima
p(ar)s [illegible] attribuitur usq(ue) ad te
igitur s(ecund)a usq(ue) oracionem p(rae)ceptis sa-
lutaribus [illegible] tercia usq(ue) ad col-
lectas / quarta usq(ue) ite missa est /

Rursus q(uia) quinq(ue) fuit sangui-
nis xpi effusiones / in misse
officio ab offertorio in antea usq(ue) [illegible]
subdiuiditur partes ut ibi dicetur.
[illegible] in sola [illegible] quinaria
fuit sanguinis effusio / [illegible] sola
[illegible] subdiuidit in v partes / prima
usq(ue) ad qui pridie / s(ecund)a usq(ue) ad me-
mento / tercia usq(ue) ad p(rae)ceptis / quarta
usq(ue) ad embolismum / quinta usq(ue)
ad collectas / De quibus p(er) quos
pontifex celebrantur dicat

Celebrantur pontifex
misse solempne / quan-
do [illegible] conuenit [illegible]
[illegible] celestium [illegible] [illegible]
[illegible] congregatis [illegible]
ornate dicat / s(ecundu)m exortaciones p(ro)-
dictis / [illegible] omnes
in confessione [illegible] iubileum
[illegible] quia dilata
tabernacula / benedixisti [illegible]
[illegible] ut [illegible]
mundum [illegible] consensum [illegible]
[illegible] psalmorum [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] celebrantur altaris mi-
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Rursus
[illegible]
ut in xpo [illegible]
plenitudo nota ¶ Et nota q(uod)
religiosus s(ecundu)m ordinis sui [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

ewangelii pacis/ vel per calciamen-
ta que fiunt de pellibus mortuorum
animalium tecta/ et sunt clausa desu-
per/ et aperta desubtus significatur quod sacer-
dos debet esse mortuus mundo/ et debet
cor sit clausum ad terrena/ et ape-
tamen lubrica calcare et vilipendere/
et apertum ad respiciendum et deside-
randum celestia. De capitis pe-
ctione et manuum lotione.

Galigis et sandaliis in-
dutis pontifex et sacer-
dos caput pectinat/
manus et faciem lauat/
cia et legalis sacerdos sanctifica-
tus/ lotis prius manibus et pedi-
bus induebat in manasthesim/ cuius
loco hodie sandalia habet/ ut
dictum est in tercia parte sub titulo de
legalibus indumentis/ pectinat
igitur caput/ et faciem lauat/ primo quo-
niam/ quia futurus est passione
per figuris/ ungit oleo caput eius/
et cum in misse officio Christi passio-
nem representat/ secundo quia mandato domini
dicitur in Matheo/ tu autem cum ie-
iunas unge caput tuum/ et faciem
tuam laua/ per hoc significans/ quod sacer
opus intus omnes sensus et facta
tamen amoris amore debemus/ tertio
pectinatur caput/ ut capillos
superflue cogitationis remoueat
vene solicitudinis prius nec
et interius quecunque nec actibus
sicut caput ceteris membris super-
eminet significatur/ Tercio quia pectine
capilli complanantur et ordinantur/ et
euulsi separantur/ ad notandum quod sacer
spiritualis mores componere et superflu-
as cogitaciones abse repellere debet/
iuxta illud propheticum/ aufferte ma-
lum cogitationum vestrarum/ ab oculis meis

meis prima discurrere separari et certari/
et pungi/ et terrenis solicitudinibus et
vanitatibus ornari debet/ preterea capilli
ordinantur inclinationibus diuisionem
discretorum significat/ quia intencio nec
adornari/ sicut capilli capitis per-
tinet adornat/ et manus quoque lauat
venerandum tangere/ quibus ad illud
pertractandum mundissime accedat/
vnde Gregorius in pastorali libro i. c. oportet
ut munda studeat esse manus
diluere sordes curat/ corporaliter
igitur lauat manus/ ut spiritualiter munde
actus/ iuxta illud psalmi/ lauabo inter
innocentes manus meas et cetera. a. t. d./
ne qui illotis manibus ad diuersum per-
uenire videatur/ non quod lotum manuum
diuina sacra contaminet/ sed si quis
indigne manducat et bibit iudicium
sibi manducat et bibit/ unde in euangelio
non lotis manibus manducare non
coinquinat hominem/ que vero de ore
procedunt de corde exeunt vt cogi-
tationes male homicidia adul-
teria et huiusmodi sunt que coinquinant
hominem. Solicitus igitur satagendum
est/ ut non tantum exterius quam interior
mentium inquinamenta purget/
animum et loco alege supersit co-
ordine/ ut premissum est/ legitur ex
in exo. xxx. et xxxviij. exo. c. quod
moyses fecit labrum eneum/ de
speculis mulierum/ in quo lauabant
se sacerdotes ingressuri tabernaculum
testimonij/ et qui accessuri erant ad
altare/ Siquidem in labio eneo so-
nora/ significatur confessio/ in altari
autem vel in tenuitudo/ in speculis
mulierum inter se considerato
Sacerdos igitur prius ad altare ve-
niet per confessionem prelatiuis
prius se abluat/ per incertus ...

sic purget / propter consideracionem miseriarum suarum
sic in fornace deprimens vas suum ut mundum
quem fecerit vasa domini / de quo ... vi°
Expurgate vetus fermentum / Item de terra
... xvi / ... in portam ... / depo-
namus omne onus ponderis / et circumstantes
nos peccatum / ut sit in animo in uocem
audiat dicentem / Iudica domine me
quia ego in innocencia mea ... / lavabo inter innocentes
manus meas et c. Item mane lotus
... egit / ex parte
lacrimas contritionis peccata abluere
... satisfaccionis deli-
... cum plaboret ad eandem ...
perducat / et penitentes per satisfactionem
ad eternam glorificationem / ...
manu et faciei ornamenta non
sunt voluptatis delectamenta / sed in
figuram ... sacerdotibus legis in veteri
testamento ... benediccionis aspersione

Sacerdos in dominicis diebus
celebraturus alba et stola
paratus priusquam planetam
induat ut liberius valeat pos-
sit aquam aspersione ... be-
nedicat ... et populum aqua
benedicta aspergit ut omnes spiritus
inmundos ... tum ...
... quia ... fidelium
... hec ...
... est et ... nomine
... baptismi ... ita
... aqua ...
corpora ... sic sanguis
agni ... populo ...
percussore in postibus ponebatur
ut in ... lege aquam
sale ... ut
... fiat et puri-
ficemur et omnibus sacerdotibus

faciendum esse mandamus. Nam
sicut ... aspersus populum san-
ctificabat atque mundabat. Sic aque
... multo magis aqua sale
aspersa divinis precibus sacrata populum
sanctificabat atque mundat ...
... si sale asperso per Heliseum
sterilitas aque sanata est ... multo
magis divinis precibus sacratus
sal sterilitatem rerum aufert huma-
narum et coinquinatos sanctificat et
purgat et cetera bona multipli-
cat et insidias diaboli avertit et
a fantasmatis versuciis homines
defendit. Rursus cum sacerdos
intra tabernaculum aspergit domum
et ... petit aspergine ...
... homines aqua benedicta
aspergitur quod valet ad sanctifica-
cionem. Unde scriptura per Ezechielem
dicit Effundam super vos aquam
mundam et mundabimini ab omnibus
inmundiciis vestris et dabo
vobis / Item in numeris / qui tetigerit
cadaver hominis sive ...
... mortalium ...
... et propter hoc vii diebus fuit
inmundus aspergatur ex hac aqua
die tercia et vii et sic mundabitur
... si cum aspersus die tercia
non fuerit vii non poterit emundari
Item qui ... aspersus
non fuerit polluet tabernaculum
... polluta ... cum
aliis tabernaculis id est ... qui
est ... tabernaculi domini ...
et peribit ... Item qui aqua ...
... non est aspersus inmundus
erit et manebit spiritualiter
... purificans

lentos eum aspergentes eos aqua puri-
ficationis et iterum aqua aspersionis puri-
ficatos esse. Quod autem hic fit aspersi-
one aque instar salutaris lavacri
obtinet quedam tamen premissa referuntur
ad aquam baptismi. ¶ Tercio aqua igitur in me-
moriam baptismi omni dominica benedicitur
ut dicetur in sexta parte sub ascen-
sione patet quia in pascha et penthecoste quia
in sabbatis dominicas illas precedentibus
benedictis fontibus cum crismate in
fusione aqua recipitur et ad asper-
gendum nos et domos reservatur.
Sicut in canone cautum est aqua
benedicta nos et loca nostra sanctificantur
baptisati aspergimur non ut rebaptizemur
sed ut gratiam domini nomine eius invo-
cata baptisatis in nocturnis et aliis in
dominicis diebus dominice aspergatur al-
tare non tamen tunc cantatur in [illegible]
asperges me quia tunc peccatis lava-
dum est nobis cum in tempore nos
esse a peccatis mundatos per sue sup-
plicia passionis innotuit. Aliud in-
troitum in memoria memorie eo et tha-
bescit in ne cena non iudaicis
quarto diebus ante missam maiorum alta-
rium et totus populus aspergitur quia
nis in nocturnis et vesperis omnia
altaria vel saltem precipua thuri-
ficantur. Circa quod considerandum est
quod licet aspersio aliqua tunc fit super
populum et altaria super altaria quia cum
conclusit deus omnes sub peccato
saltem veniali quia septies in die
cadit iustus ideo ipse populus ecclesiam
ingrediens vel domus in qua iste
intrantes ipsa aqua sanctificata
aspergitur que valet ad cotidiana
venialia delenda sicut et omnis vite
in veteri testamento qui inmundus erat

prohibebatur templum ingredi donec
aqua lavaretur. Altare vero aspergitur
propter reverentiam sacri quod ibidem conse-
crandum est ut inde omnes maligni
spiritus penitus arceantur. Et quia Christum
portare quod esse dicitur lapidem significatur
secundum illud apostoli petra autem erat Christus
et fides nostra de uno Christo et non
de pluribus est, ideo ut signum si-
gnato videatur unico altari asper-
so universus aspergitur populus quia ipse
solus est qui tollit peccata mundi.
Thurificatio vero quandoque representat di-
stinctionem diversarum gratiarum spiritualium
et quia gratia non solum in capite viri et
in aliis subiectis capiti invenitur
convenit. Propterea primum secundo alta-
ria alia per que diversi gradus sacros
intelligi thurificari solet. ¶ Rursus
thus in thuribulo, cum eque omni-
bus necessarium significat quod que oratio
solum ad deum per ipsum mediatorem
nostrum dicitur principaliter applicari
et ecclesiarum altare thurificari
solet principaliter. In tempore ad asper-
gendum cantatur vidi aquam quod sumitur
de Ezechiele cum dicit civitatem vidit
edificatam super montem et quattuor
ad austrum in qua erat mirabile
templum civitatis ecclesie est de qua
dicitur non potest civitas abscondi supra
montem posita. Templum est corpus Christi
de quo dicitur solvite templum hoc et per
triduum reedificabo illud. Aquam de templo egredientes
fons est baptismi de latere Christi pro-
cedens. Beatus fuit lanceatus in
latere dextro. Sed dicitur a latere dextro.
Respondeo duo sunt latera Christi dextrum
et levum. Dextrum est divinitatis le-
vum humanitatis. A latere quidem dextro
venit quia de divina Christi natura

aque

spiritus sanctus invisibilis procedit quemadmodum visibiliter de latere lancea i. designata [praedicto] te lancea profluxit salus de vite Christi. unde et hec in processione paschali cantatur. laudes flumina huius rumque in unctione pro morte Christi commixtione. Unde propterea ceteris preceptum est tatur in dominicis ad aspergendum cunctis plebis. Asperges me domine quem aspersionis tunc innuitur quod de fide passionis et humilitate baptismi propheta predixit. ¶ Porro aqua cum benedicitur sal admiscetur, per nobilitate super fedorum et fit hoc ad monendum quod plebs per aquam in tellus sanctificari possit per sacerdotis officium verbo dei imbuitur. per psalmum figuratur [figuratur] sit terram super aquam et sale, quia docetur populus sancte trinitatis gratis per sanctam eruditionem nostre redemptionis refferi. per aquam enim confessio, per sale amaritudo signatur. Aqua mixtura geminus populus precedit, scilicet divisio seu separatio delectorum, et ortus virtutum ac bonorum operum. ¶ Sed quare prius benedicitur sal quam aqua. Ratio: per sal intelligitur amaritudo penitentie, per aquam baptismus, quia cordis contritio debet precedere absolutionem et penitentia baptismi. ideo prius benedicitur sal quam aqua. ¶ Et nota quod quatuor esse genera aque benedicte. prima in qua fit iudicium purgationis, que in usu non est. Secunda aqua que sanctificatur in dedicatione ecclesie et altaris, de quibus in prima parte dictum sub titulo de consecratione ecclesie et altaris. tertia est qua in capitibus aspergitur, de hac hic agitur. quarta aqua baptismi, de qua dicetur in vi parte sub sabbato sancto. [sabbato] et hac solebant homines aspergi prius quam communicarent et ablutione

[q. v. s. / vi [illegible]]

fit in quibusdam locis sed hodie ut predictum est prohibitum est. cum sentias aspersis huius aque aspersione mundari et cum tunc constet nullus ubi baptizari posse. ordinatum vero minus dignum trahit ad se magis dignum. ideo si aqua non benedicta admiscetur benedicte efficitur benedicta. [d. q. di. vi / [illegible]]

De officio seu introitu misse sequitur. [de quibus alias in dubiis]

Introitus prima pars misse incipit. secundum quod est quod sancti patres et prophete ante Christi adventum suspirantes et precantes premiserunt desideria operum laudes et preces, quod singula figurantur in missa. introitus namque scilicet ipsa antiphona vaticinia prophetarum et desiderium sanctorum patrum cum precibus filii dei adventum et incarnationem expectantium exprimunt. in cuius rei signum in prima dominica adventus cantatur centum introitus Ad te levavi. chorus vero psallentium clericorum qui figurat chorum prophetarum et multitudinem sanctorum Christi adventum expectantium cuius sua dilatant et in trono in iubilo cantant. cuius prophete patriarche reges et sacerdotes omnes fideles adventum Christi cum desiderio expectabant clamantes et plorantes Emitte agnum domine dominatorem terre etc. Item Veni domine et noli tardare etc. huic etiam Symeon ille iustus et senex benedixit dicens Nunc dimittis servum tuum etc. quia viderunt oculi mei etc. et apostolus: multi reges et prophete voluerunt videre que videtis et non viderunt etc. ex corde quod personant cantores introitus per quos [illegible] intonant

in mundum iterum illud apostoli / et cum intro-
duxerit primogenitum in orbe terre / et
adorent eum omnes angeli dei / Beq[?] et
versiculus psalmisticus seu psalmus /
qui versione adoptationis uel / dicitur
etiam versiculus quia precum admonitionem
retinuerit[?] signus opera uatrima[?] =
¶ Consequenter ex constitutione damasi /
pape dicitur gloria patri etc. (quod) significat lau- in
dem quia per ordinem dandum est
gloria / dicitur et gloria / ut ostendatur patrem
et filium et spiritum sanctum habere equalem
gloriam / et coeternam maiestatem / in
principio / et nunc et semper / et in secula se-
culorum / id est in preterito et in presenti et in
futuro tempore / cuius ipso[?] ante glorie inter
prima decantationis introitus
et ipsius repetitionis designat im-
petrationem beniuolentie / ut eum
quem expectabat facilius obtine-
rent / ad totam trinitatem cordibus et
uocibus glorificantes clamabant
dicentes / ostende nobis domine miseri-
cordiam tuam et salutare tuum da nobis / qui sedes super
cherubin apare coram effraym beniamin et manasse. quorum tandem
clamore spiritus sanctus [?] prouo-
catus / uenit cum toto letitie pro-
consortibus suis / et ad euangelizandum
pauperibus destinauit / sicut ipse
dei filius per prophetam testatur dicens
spiritus domini super me propter quod unxit
me euangelizare pauperibus mi-
sit me ¶ Deinde antiphona ipsa seu
introitus repetitur / ut desiderium
antiquorum patrum seu iterato et
et multiplicato suspiriorum et cla-
more prouenit euidentius expri-
matur. unde propheta [illegible] uenia[?]
da expecta / expecta / in modo dicitur

ibi et modo dicitur ibi si moram fecerit
expecta eum quia ueniens ueniet et
non tardabit / hoc autem desiderium
antiquorum non semper repetitur in introitu
nullibi[?] hec / sed in iubilo cantilene diui-
ni diebus profestis bis introitus cantatur
in laudem domine et humane nature quia
ipso filii sui unite / in quibusdam uero
ecclesiis in precipuis festiuitatibus tri-
plicatur in laudem et honorem trinitatis
quia et in precedentibus temporibus misericordia[?]
missa cantatur et dicitur sed gloria patri
ad laudem trinitatis quibus autem
[illegible] non demissa ad nonam
similitudine subsequitur alta uoce
repetitur / que uocis exaltatio significat
excitationem a sompno per quam (quem) uox
depressa suppressa demonstrat. unde
illud apostoli hora est iam nos de
sompno surgere / potest etiam aliter dici
prout de inuitatorio in quinta parte
sub nocturnis dicetur. Ter etiam iterum
repetitur ut perfecte letitie de nostro
[?] que dicit uero cum dicit in uolt[?]
primo psalmo / quia etiam dei laude
perfecta laudat / scilicet in perfecte quia
in perfectis est omnis laus uero / uno
perfecte quia perfecta est laus patris
¶ Dicitur autem introitus eo quod dum ille
cantatur sacerdos ministra-
turus ad altare intrat seu quia
illa antiphona ad officium intratur quod
etiam uocatur [?] officium / quia officium
prout dicitur in prohemio [?] patet ¶ Cele-
stinus papa statuit ut psalmos dauid
c. l. ante introitum misse ante sacri-
ficium antiphonatim canerent / quia
(antea) tantum fiebat / sed epistola pauli
tantum et euangelium legebantur.

cherubin apare coram effraym beniamin et manasse

et postea missa celebrabatur. De illis
quoque psalmis qui excepti sunt omnibus introi-
tus regulares, generalia offertoria
et orationes, que cum modulatione se-
quuntur ad missam in cantu Romano tantum
Gregorius, cum introitum misse in cantu
ordinavit, et unum versum de illo psalmo qui
cantabatur retinuit. Irregulares
vero introitus sunt qui in sollempnitatibus
sollempnioribus instituti sunt ut puer
natus est nobis etc., et spiritus domini re-
plevit etc., et similes, et hii habent versus
de psalmis, preter quam illi: viri galilei,
et nunc scio vere etc., et alii quidam festi-
vitatis. Est notandum quod quando intro-
itus de psalmis sumitur, si primus versus
psalmi sit introitus de sequentibus
versibus eiusdem psalmi erit versus illius
introitus, sicut patet in introitu tercie
ferie prime ebdomade quadragesime: domine
domine refugium; versus cum est: priusquam
montes fierent. Si vero non primus
versus psalmi sed aliquis alius de seque-
ntibus sit introitus, tunc primus versus
psalmi erit versus ipsius introitus ut est
in natali: est introitus dominus dixit
ad me; versus vero est: quare fremuerunt
gentes; et in festo innocentum: ex ore
infantium etc.; versus est domine dominus noster.
Et sic de aliis, quod fit ad significandum
unionem et concordiam capitis et
membrorum. Rursus versus ipse quandoque
est duplex, quandoque unus, quandoque di-
midius, de quo dicetur in vi parte sub
sabbato iiii ebdomade quadragesime. ¶ Dicitur autem
introitus tamen non secundum quod ad
opus et processum, quo introitus re-
fertur ut predestinati ad unum dei
cultum vocantur. ¶ In quibusdam
ecclesiis tropi dicuntur per psalmos ex[illegible]

quidam presentes ad maius gaudium de Christi
adventu representandum, et nota quod
tropus quidam versiculus quem in pre-
cipuis festivitatibus cantatur im-
mediate ante introitum, quasi quoddam
preambulum et continuatio ipsius in-
troitus, ut unigenitus in festo nativi-
tatis ante introitum illum: puer
natus est etc. Predicit tropus
iste cetera de quo prophete
cecinerunt dicentes: puer natus
est etc. Habent autem tropi originem
a lege. Legitur enim quod cum ele-
varent archam cantabant: surge
domine; cum vero deponebant canta-
bant: revertere domine ad multitudinem
exercitus. Et dicitur tropus a tropos
quod est conversio, quia quedam ibi so-
lent fieri conversiones ad introitum
vel quia prius dicitur versus et post
kyrieleyson, inde etiam tropus dicitur
zona que cingitur ab umbilico ad
umbilicum circuiendo. ¶ Preterea
nota dicitur quia introitus cum laudibus
et de induetis quesitis videtur in-
continet, scilicet antiphona, versus et gloria
patri, propter tres ordines fidelium
qui fuerunt hebraice lingue,
scilicet patriarche, prophete et apostoli. Introitus
itaque sive antiphona est patriarcharum,
versus prophetarum, gloria vero apostolorum.
Antiphone repetitio est predicatio
magis continua et confirmatio, quod longe
prius patriarche generationibus fi-
gurant, prophete predixerunt, apostoli
evangelizaverunt. Ad quam quasi
notandum sollempnes tropi ali-
cubi insunt, qui sunt laudes
ad introitum quere tabulas in
tropos, scilicet de quesitis latine

ut premissum est. | De accessu sacer-
dotis et pontificis ad altare et processione.

Dum vero inchoatur introitus, pon-
tifex seu sacerdos paratus
et sacris indumentis ornatus
de secretario egreditur et ad altare
accedit, significans quod Christus expectatus
gentium, carne sacratissima assumpta
ex virginis carne incorrupta de
secreto thalamo celorum egressus
est in mundum, vel de secreta aula, scilicet
de virginali utero egressus est, tamquam
sponsus de thalamo suo. ¶ Pon-
tifex seu sacerdos egrediens pre-
dit inter duos, scilicet inter unum presbyterum
et dyaconum, quem antecedit subdy-
aconus evangelium codice clauso
gerens. Illum precedunt duo ceroferarii,
quos et precedit ferens thuribulum
cum incenso. Deinde episcopus vel sacer-
dos ad altare perveniens mitram
deponit, confessionem facit, eo
dicente incipit et osculatur. Ipse sa-
cerdos itaque seu episcopus illum magnum
representat sacerdotem, scilicet Christum, de
quo ait apostolus: Christus assistens
pontifex futurorum bonorum etc.
¶ Sacerdos et levita illum deducentes
legem et prophetiam designant, scilicet
per quos ipse dominus proposuit in parabola
sauciati, quia sacerdos quidam descen-
dit eadem via et viso illo preterivit;
similiter et levita. | Moyses quoque et He-
lias, in figura legis et prophete,
apparuerunt in monte cum Christo lo-
quentes. | Sacerdos igitur et levita
deducunt episcopum, quia lex et pro-
phetia Christum annunciavit et
premiserit. Unde Moyses inquit:
Prophetam suscitabit nobis Deus
de fratribus nostris; ipsum tamquam me
audietis. | Item Ysayas: Ecce ve-
niet propheta magnus et ipse reno-
vabit urbem. | Vel episcopus vel sacerdos
inter duos consistens significat Christum
inter duo testamenta; ipse enim a duobus testibus
mundo per prophetas et apostolos predica-
tur. Una vero ille in mundum venturus
premisit prophetas, sapientes et scribas
in locum scribarum. | ~~Pontifex~~ similiter
Pontifex seu sacerdos subdya-
conum portantem scripturas qui sapi-
ens sit divina dispositione vas sa-
pientie; vero archidiaconus et sacerdos pon-
tificem deducunt, quem immediate
dyaconus et subdyaconus antecedunt,
qui significant apostolos et discipulos quos
Christus misit ante faciem suam et ad
hunc cottidie mittuntur predicatores
veritatis et prelati ecclesie. | Precedunt duo
spiritualiter ante faciem suam. Adhuc
subdyaconus antecedens significat Iohannem
Baptistam, qui precessit in spiritu et virtute
Helye, parare domino plebem perfectam.
Et fert ante pontificem codicem evan-
gelii, quia precursor ante Christum predica-
vit evangelium in heremo dicens:
Penitentiam agite, appropinquabit enim regnum
celorum. | Dyaconus vero representat
prophetas qui annunciaverunt futuram
evangelii vitam. | Episcopus co-
sequitur evangelium, admonendo quod et
apostolus et in voce et in mente sequi-
tur illum portantem, quod predicatur
evangelium, ad Christi vitam per-
ducat. Postea dicendum quod per subdya-
conum librum ferentem et per dyaconum

testamenti

ewangelii precone solus novi t. / p
librum vero ewangelii novum intelli-
gimus testamentum / per ceroferarios vero et
thuriferarium solos qui precesserunt
novum t. et prophetas candelabra et
cereos accensos legem et prophetas que
Christum mundi lucem nunciaverunt
quemadmodum / sine igne enim sacrifi-
cium non debet inferri. aliud Levit. vi.
c. / ignis in altari meo semper ardebit
per lucem Christus significatur et de candela-
bris dictum est in parte prima sub
t. de picturis. Sed cum ferunt super can-
delabra que fundamenta significant
ut super fundamentum luceat co-
ram hominibus lux predicatorum / primo l.
vero candelabra duo acolitis
ewangelium precedunt / quia lex et pro-
phete legem gratie precesserunt / in quibus
duo cereus sunt tres cere quorum
medius significat illum qui erat / ubi
enim fuerint duo vel tres etc.
In aliis vero quia gratia septiformi
tota ecclesia illuminatur / de qua dicitur sub
ewangelio dicetur / thuriferarius vero
ceroferarios et alios antecedit / ad
notandum quod thuris significatione vite sancte viri
t. quod est / per thuribulum ac cor
humanum accipitur notum quod decet
apertum semper ad suscipiendum et elevan-
dum in superius ad recipiendum thuribulum
ne caritatis et thuris devotionis
sive suavissime orationis seu bo-
norum operum sursum tendentium
per proximum in resultatione notandum
sicut enim thus in igne thuribuli
suaviter redolet et sursum ascen-
dit / ita opus bonum vel oratio ex
caritate ultra omnia terrena ...

fragrant / unde hoc thuribulum cum
incenso corpus Christi suavitatis
odore plenum carbones spiritus sancti
thus boni operis / odore designat
de quo etiam dicetur in v parte sub t. de
laudibus matutinis et in iv sub t. de
thurificatione. ¶ Postquam ad altare
ventum est / cerei qui precesserunt
post ponuntur ut ostendatur doctores
fuisse ad unitatem et pacis illumi-
natores. Candelabra vero manibus
acolitis tenentur donec liber
incipiatur / ad notandum quod doctor opere
debet ostendere quod docet / idcirco non debet
incedere prius descendi donec fiat
per finem dicere misse extinguito vero ex-
cepto deponuntur cereis in princi-
pio / tum quia prius vetera bona opera
humiliare et esse pulveri recogno-
scere non debemus / tum quia doctores in
bono opere et predicatione se lucem
esse cognoscere debent / quia quibus
et comparatione plures se erigere
per bona opera debent ut ceteri hoc videntes
glorificent patrem qui in celis est.
¶ Adveniens pontifex ad altare
veniens mitram deponit quia
ut dictum est in tertia parte sub t.
de mitra / dum confessionem facit
iuxta deum vero confessio fit / subdya-
conus tenet librum evangeliorum
clausum ante faciem eius in parte sini-
stra / sicut quidem ad sinistram qui
ipse tenet in aliquibus locis locum
prophetarum quos sepe in ecclesia legunt /
tenet librum ante oculos pontificis
ut ille magis memoriam habeat
ewangelice predicationis / qui clausum
tenet / quia lex evangelium clausa

in prophetis in ystice continetur. Confessi-
onum sedes sacerdos librum aperit et postu-
lat. prout subter de osculo altaris di-
citur. ¶ Item sciendum in nota primo quod ut in
missis pontifex dum stacionalis solemp-
nitas celebratur cum septem ordinibus
clericorum de quibus in principio sermonis
dictum est simul et alios ubi se in-
duunt et procedunt processionaliter progre-
ditur ad altare. designans quod christus
exiuit de utero et venit in mundum.
hic cum processionis ordo graduato
nis [illegible] serie repetitur. quam
matheus euangelista describit in se-
xto in venit. ordines persona-
rum a quibus secundum carnem christus digne-
[illegible] et in mundum processit. ut
patriarche prophete reges principes
pastores duces abraham patri-
archa dauid propheta salomon rex
salomon princeps iudeus pastor
zorobabel dux. duo digniores pon-
tificem deducentes significant abra-
ham et dauid quibus in [illegible]
facta est repromissio. unde illi
repromissum est. in semine tuo bene-
dicentur omnes gentes. isti vero
pollicitum de fructu u. t. p. s. s.
t. [illegible] euangelistam significat legem et
prophetas quos in generacione christi pre-
misit. incipit liber generacio-
nis ihesu christi filii dauid filii
abraham. Iste sunt due columpne
quas rex ille pacificus in vestibulo
templi posuit ante hostium quas
ambit funiculus xii cubitorum
id est quos fides xii apostolorum am-
plectitur. de quarum medio christi
hostium ascendentibus aperitur. Mistice at
minister super pontificem multiplicem [illegible]
ferunt in summitatibus quatuor [illegible]
baculorum colligatum et ei ipsi minister
[illegible] incumbat. mappula [illegible]
illa que diuersis figuris [illegible]
quibus sacram designat scripturam
que in libris et [illegible] est in figuratis
misteriis. Hinc minister baculis super ponti-
ficem portatur. extensa et sacra scrip-
tura ministerio [illegible] super christum fertur.
exposita ut ystorice allegorice
anagogice et tropologice prout dictum
est in principio libri. Hec est flumina
paradisi quia in ministerio capitula duum
sunt exporrecta. Hec est mensa propo-
sitionis que ministerio pedibus eleva-
ta subsistit super pontificem. ergo
portatur. extensa ut [illegible] necesse
monstret. que lex et scripserunt
et prophete. Nam aperiens christus incipiens
a moyse et prophetis interpretabatur illis in omnibus
scripturis que de ipso erant. propter
illi dicat. Si crederetis moysi
crederetis et michi. de me enim ille scrip-
sit. [illegible]
res sunt [illegible] euangeliste sacram
scripturam declarantes et fidei consul-
tates. Hic est quod in summitatibus ba-
culorum [illegible] collocantur
et [illegible] duo luminaria cum [illegible]
[illegible] lex et prophete cum psalmis christi
prenunciauerunt aduentum christi. testan-
te [illegible] est in [illegible]
que in lege moysi et prophetis et psalmis
de me scripta sunt. [illegible]
et solempnitatibus vero candelabrum
cum pontifice deferunt. propter quod
dicitur quod Io. in apocalipsi describit
[illegible] vidi vii candelabra aurea
et in medio [illegible] similem filio hominis
vestitum podere ut ille prior ad
venisse monstret. super quod [illegible]

mappula

spiritus gratie septiformis secundum illud vati-
cinium Isaie. Egredietur virga de ra-
dice Iesse et f. d. r. e. a. et r. s.
s. e. s. s. q. e. s. s. et p. et r. s. replevit
eum. In quibus diebus etiam basilice sancti
medium chori manipulus stupe appen-
ditur cui pontifex ... ignem
apponit ut in conspectu populi subito
incineretur. Per hoc per adventum quo cito
... in quo Christus vivos et mortu-
os et seculum per ignem iudicabit.
... ignis in conspectu eius ardebit
et in circuitu eius tempestas valida.
Ne vero quis male securus existat
ipsius qui in primo indicatur veni-
et adventum blanditur per se
consideret qui ei iudicandus venit
in primo iudicaturus veniet in secundo.
Hinc etiam fit ut pontifex igne illo
... consideret quod ipse in ... di-
gnitate et ornatus eius in favilla con-
vertit et quod ad instar stupe facile co-
bureret sic etiam facile et cito in mo-
mento ... transit mundus et con-
cupiscentia eius. Ex quo Iacobum
apostolus vita vestra vapor est ad
modicum parens. Ne qui forte
gloriosus incedat in temporali gloria
delectetur. Nam omnis caro fenum
et omnis gloria eius quasi flos feni.
Cum autem pontifex appropinquat
altari primicerius schole cantorum
accedens dexterum ipsius humerum
cum astantibus osculatur, quoniam Christus
nascitur in mundo angelus ille
cum quo facta est celestis militie
multitudo laudantium dignam
nativitatem eius pastoribus patefecit
de quo dicit propheta puer natus
est nobis et filius datus est nobis

et factus est principatus super humerum
eius. Porro tres subdiacones
qui pontificem venientem contra al-
tare venientes occurrunt et manus
tres eius osculantur et per hoc
figurant illos tres magos qui
venerunt ad solem orientem ubi est
qui natus est rex iudeorum et pre-
dictis adoraverunt eum et apertis
thesauris suis o. e. a. t. et m. p.
Geminum quidem osculum gemi-
nam in Christo consistere naturam
scilicet humanam divinam scilicet latentem
in carne et carnem prolatam in manu
manifestam figurant. Osculum
cuius signum est reverentie ut
dicitur sub de osculo pacis.
Disponitur autem ista processio ne-
cessario hac ordinatione nam
iuniores et fortiores qui custo-
des exercitus preveniunt et sequuntur.
Mediocres autem et debiliores
in medio colliguntur. Precedunt
cum episcopi et presbiteri, subsequuntur
pontifex et diaconi, colliguntur
in medio subdiaconi et acoly-
tatores vel qui turibula [illegible]
precedunt ut cum ad prelium quod
demonibus committitur conveniant,
de quo prelio apostolus dicit non
est nobis colluctatio adversus carnem
et sanguinem sed adversus spiri-
tualia nequitie in celestibus. Vi-
bonitate in ... ...
de ... solemnitatibus ...
Explicit de processione summi
pontificis in die ... orationem super-
... et de aliis processionibus
... Sequitur ... Notandum est quod sicut in missa

lege xpi pro nobis in mundum figuratur. Sic et in processionibus nostris in transitu nostra ad patriam nostram denotatur. Quarum solempnitas egressum populi de egipto principaliter in omnibus imitatur. Sicut enim populus ille per moysen ereptus est de manibus pharaonis sic populus dei per xpm liberatur de ore leonis. Et sicut tabule testamenti de monte synay accepte sunt a moyse et coram populo portate. Exo. xxxiiij et xxxi c. sic liber ewangelii sumitur de altari et portatur. Illos columpna ignis precedebat et nos lux candele precedit. Cum turmis illorum signa ferebantur et cum nobis cruces et vexilla portantur. Ibi prodigia fiebant et apud nos miracula non cessant. Ibi leuite tabernaculum federis portabant et nunc dyacones et subdyacones plenaria et capsas ferunt. Ibi archa domini sacerdotibus portabatur et apud nos scrinium vel feretrum cum reliquiis martirum deportatur. Apud illos aaron summus sacerdos sequebatur ornatus. Apud nos episcopus infulatur. Apud eos moyses cum virga apud nos rex cum sceptro vel episcopus cum baculo. Ibi clangor tubarum hic strepitus campanarum. Ibi populus armatur hic clerus sacris vestibus et populus virtutibus adornatur. Ibi populus aspergebatur sanguine hic aqua benedicta cum sale. Illis obviat amalech pugnaturus sicut nobis turba demonum nititur semper in fidelibus. Illis sicut iosue victor pugnat et nunc ihesus nobis victoriam obtinuit. Cum autem ad aliquam certam processionem tendimus tunc quasi ad terram promissionis accedimus. Cum vero certam ecclesiam intramus quasi gaudentes ad patriam peruenimus. Cum circa certas feretrum campanarum pulsatione portamus quasi cum archa cum sono tubarum et clangore populi iericho circuimus. Iericho corruunt et destruuntur cum in nobis concupiscentia vincitur. Cum vero de ecclesia ad aliquod altare imus ibique stationem facimus significat quod anima ad xpm tendens et quiescit in consortio angelorum. Statio cum dauid et salomone nos ad processionem informant. Cum dauid archam domini in tabernaculo et salomon in templum cum ympnis et canticis portauerunt et sub alis cherubin locauerunt sic xpi humanitas ascendens celum ingreditur et ab angelis presumptuis adoratur quam fidelis anima comitatur. Secundo in processionibus memoramus quod xpc de sinu patris venit in mundum de presepe ad templum de bethania in iherusalem in mortem optatus ut demones vinceretur. Ad patriam de una ecclesia in aliam scilicet de humilitate ad sublimitatem sequentes ihesum et vestigia crucifixi et nos viciis et concupiscentiis crucifigentes sequentes eum vestigia sanctorum precepta ewangeliorum et induti sacris vestibus per loricam iusticie cingulum continentie scutum fidei et galeam salutis. Deinde sacerdos celebraturus

qui q. spiritualia nequicie in celestibus
pugnaturi sacris vestibus qui tribus
induuntur sicut dictum est et perfectio trium
partes / In hoc nouilis tunc exterius sic
processio ordinatur. precedunt namque
vii accoliti cum luminibus signantes eos
qui per septiformem spiritus sancti graciam
lumine scientie fidelibus ministrant Illos
sequuntur vii dyaconi cum plenariis
signantes illos qui plenam graciam
plenitudine diuinitatis in xpo. hi-
tam corporaliter docuerunt et post
eos vii dyaconi representantes vni-
uersaliter omnes qui plenam graciam
spiritualem intellectam vel euangelicam
de xpo habuerunt et post eos xii
portes signantes omnes qui fidem
sancte trinitatis vel trium vel quatuor v-
tutum operibus choruscauerunt quos
comitantur tres accoliti cum thuri-
bulis et incenso signantes tres ma-
gos qui xpo munera obtulerunt
Deinde sequitur vnus subdiaconus
cum codice euangelii baiulans qui
significat legem que ad pontificem pre-
cedit quia lex continens misterium passi-
onis euangelicum sacrum precessit
xpi aduentum et post illum clau-
sum admonendum quia illud in lege fuit
obscurum propterea agnus vii
libris signaculis aperuit Deinde pon-
tifex a duobus quasi in tantum velut
que ebdomadario comitatur ordo inquam
designatur quia populus sequitur. xpus in
mentalem in quo comitatu x. sunt
ordines scilicet hostiarii lectores ex-
orciste accoliti subdyaconi dya-
coni presbiteri cantores laici mares
et mulieres quia tunc deus x milibus

multiplex milibus. Deinde ad singula
diu cons perfectionem Deinde dyaconos
subdyaconos et accolitos pres-
biteros secuntur pueros ad demonstran-
dum illud ecce ego ad vos
prophetas sapientes et scribas p-
prophete sunt dyaconi sapientes
subdyaconi scribe accoliti hiis
sequuntur et viatici et ipse qui
in purpura ordinatur iii modo
adolescentularum tympanistriarum
ea sicut preductum cantores et duo
chori suscipiunt gratulando can-
tantes introitum cum gloria in ex-
celsis recipe cantores sunt chri
in altis potestates angeli qui
xpm ascendentem cum gloria et lau-
dibus in altissimis exceperunt
duo chori qui laudes concinunt
sunt duo populi scilicet iudeorum et gen-
tilis qui xpo venienti ad eum
laudibus occurrunt Ipsa vero processio
est via ad celestem patriam nec
benedicta precedens immediate
vite lucerna iam opera nostra
illud sunt lumbi vestri precincti et
lucerne ardentes in manibus vestris
etc. Tunc quando pontifex seu
sacerdos quasi medius collocatur
inter clerum et populum precedentem
et populum subsequentem tunc medi-
atorem dei et hominum vices
gerens Postea maiores in choro
in processione posteriores sunt
quia sicut sit de quo dicitur vnde
zacheus princeps publicanorum
quia pusillus erat cum ascendisset
sicomorum ut videret ihesum tunc
ente ait ei ihesus zachee descende

quia hodie oportet me manere in domo
tua at ille descendit et excepit
illum gaudens in domum suam ma-
ior in sublimi statis erit et ma-
iores eorum primas kathedras
in synagogis habent ¶ Crux quoque est
regale vexillum et triumphale si-
gnum in processionibus portatur quasi
ut fugiant qui oderunt eum
a facie eius Est enim signum vic-
toriae quasi in modo illud vexilla regis
prodeunt etc. quo demones victi
sunt unde illo viso timent et fugi-
unt et propter hoc in quibusdam locis
tempestatibus aeris opponuntur ut
demones fugiant et ab aeris
concitatione desistant neque sic
sit mirum est enim signum et
vexillum unde ysaias xi stat in
signum populorum ipsum gentes de-
precabuntur et erit sepulcrum eius
gloriosum Quoque vexillum crucis portatur
quia sicut ait apostolus ad galatas
absit nobis gloriari nisi in cruce domi-
ni nostri ihesu christi per quem nobis mun-
dus et nos mundo crucifigi de-
bemus de hoc etiam sub titulo de
exaltatione dicitur. Crux et vexi-
lla portantur ut dicitur in prima parte
sub titulo de rogationibus ¶ Cam-
pane ut praemissum est dum fit processio
campane pulsantur ut sic terro-
reamur in exercitu suo regalia
scilicet insignia scilicet tubas et vexilla
sic et rex eius scilicet in ecclesia sua
militanti campanas pro tubis
et cruces pro vexillis habet de quo
in parte prima sub titulo de campanis
dictum est ad hoc campanarum

ter portantur apostoli qui quasi praedica-
verunt ad ventum sequuntur primi et alii
subsequuntur in loco vero tuste et ad
caudam processio sive dicitur quia
illud thos parte plateae tuae cir-
cumeunt cum mundo et lavando et
in vijs omnibus cantabitur alleluia ¶ Illud
autem sciendum est quod maiores sunt
solempnes processiones scilicet in purifi-
catione beatae virginis marie in ye-
iunijs palmarum in pascha de
quibus in suis locis dicitur et alia
que fit in ascensione ad repraesenta-
dum illam ultimam processionem qua
discipuli post dominum in die ascensio-
nis eius in caelum fecerunt venien-
tes simul cum eo ad montem oliveti
unde scriptum est videntibus illis
...(?) in cuius processionis repraesen-
tationem fit processio in diebus domini-
cis Sciendum est enim quod primitiva ecclesia
singulis diebus dominicis solempne
ut et modo et faciebat in ea processio
in memoriam dominicae passionis sed
multiplicatis sanctorum festivitatibus
sublata est solempnitas quare
facie et eius processio partium partium
sanctorum ¶ Iudaica sublata est
ut apostolicae ad eam convenien-
tes simul et solempniter valeant
celebrari et propter hoc dies ro-
mis dicitur vulgariter rogationum die-
dominicae quia utriusque pariter so-
lempnitatis fuit unde praedictis
quoque dominicis processionem facientes
resurrectionem dominicam in memoriam
et processionem per discipulos post
dominum factam in repraesentamus vel quod
illi ea in dominica die fecerunt

ut premissum est nocte egrediendo
etiam et regrediendo ad eam est. De
vesperis vero dominicis ad vesperas prout illi
fecerunt et fecerunt. Item sic illi a
sepulcro reversi sunt et sic illi ... redierunt
nunc cum ... vesperis pro eo quod ipse di
xit vobiscum sum usque ad consummationem
seculi. Que processio tamen cum etiam dicta
facienda est prout in parte sexta sub
ascensione dicetur. Tercio est etiam
pretermittendum quod in dominicalibus
processionibus devote dumtaxat
...ante et virgine salutem et ad
quam ... laudes ipsius convenit cantare
debemus ex quo etiam consuetu
do tolerit ut in ... orationum
virginis consistitur. Quia in statione
prima ... consuetudine fa
lutatis ... dicentes quod xpistus
resurgens primo magdalene
apparuit ... apparuit
sue tamen omnibus apparuit ... ad evan
gelistas hoc dicere non pertinuit
quorum officium fuit testes in ducere
resurrectionis nec decuit ad te
stificandum pro filio mulierem inducere
si enim verba quorundam feminarum vi
sa sunt in credulitate deliramenta
quo non magis pro filio tamen
credent deliravisse et sic tamen
sentire ... etiam que in ... dic
post resurrectionem. Si in ... ap
... maiorem celebratur
statuimus ... processiones ... in virginis
que vidit partem ... in ...
pio leticie sue quo ... sic ...
dic ... sua ... ma
ria maioris ... sic et ad eas

honorem in dominicalibus processionibus
prima statio deputatur. Ut ea lau
dibus extollentes et ad eam conducti
vir ... a persona dicere vi
deamur. Unde ad nostram ...
et ad ... ... quod
est ipsa beata virgo ad quam filius
resurgens ... et
nos ... Postea notandum
est quod in quibusdam ecclesiis post
processionem omnes clerici ...
veniunt in ... illi ...
... ut ... et
qui pluvialia et alias solep
nes vestes portaverunt tam al
tare. Illas deponunt primo ad re
presentandum quod filii hebreorum ster
nebant vestimenta sua in via an
te xpistum in processione ... ve
niret ... ad ostendendum
quod domino vacanti officio omnia ...
vel ... De confessione

Primo episcopus vel sacerdos
gradibus altaris ascendat
et cum ... ordi
ne officium ad se ipsum
... inclinat se ante altare
... xpisti ... qui in
clinavit celos et descendit ...
... accipiens ...
et considerans quod sicut dicit salomon
iustus in principio sermonis accusator
est sui confitetur etiam de illa ... .. De pc. dei. dnyn
... salomone ... et iu
re ... de peccatis suis tam ...
... conficit. Per illum ...
... ... celestium
... ad ...
... ut ...

agere non non sicut ab homine ingre-
ad altare dei dignus invocat petit
cum libamini acceptationem et illuminationem
agnum ut per ipsum in ipso post petit con-
cedo ut det ei quod offerat scilicet filium
suum sicut et ei dederit prius abrahe
dedit non [illegible] quod offert sit, nota
confessio ut prior sit et sua ma-
cula igitur dicatur. Inquam notandum
est quod non ut quidam [illegible] premi-
serunt in spe ne scandalizentur confite-
ntes auditores. sed in genere sunt confitenda
peccata cum ista confessio non est occul-
ta sed manifesta. Et nota quod cum in
templo salomonis dedicato sacer-
dotes dixerunt confitemini domino
quoniam bonus quoniam in seculum etc. nebula in-
plevit domum domini et obumbra-
vit facies sacerdotum ita quod se in-
vicem videre non poterant et ait sa-
lomon dixit dominus quod habitaret
in nebula. Quod dicit id est opere demon-
stravit quia in monte synai ap-
paruit et nebula israel [illegible]
pressit et cum moysen in petre
caverna posuit [illegible] in nebula
¶ Ponitur autem peccatum in persona
confitentis quia publicanus de peccato
suo penitebat dicens deus propi-
tius esto mihi peccatori. In confessione [transi one]
quidem peccatore tamen sunt vera sonum
et tacita [illegible] significatur tamen quod
sunt in vera penitentia necessaria videlicet cor-
dis contritio oris confessio et operis
satisfactio quia in tribus peccamus
scilicet corde ore et opere. Demum peccatum
statibus dicit in indulgentiam pecca-
tum [illegible] [illegible]

de secreto pectoris in mundum veniens
et de vestro virginali procedens pectus
suspiria multiplicantibus propositis
pessimum [illegible] mittentur in mor-
te se in clamant cum sua quod
homines dolosum et iniquum dico ta-
[illegible] et propter confessionem fecit dicatur
confitentis [illegible] reliquit [illegible]
[illegible] nobis indulgentiam. Pro corpore
peccata nostra portamus ¶ Deinde
pontifice facta confessionem
subdyaconus manipulum coram
altare inmittit primo admonendus
quod gressum spirituale [illegible] puram
subdyaconi vel alius et non per
spiritum recipe et administrare debet
scilicet ad designandum quod non sufficit
oris confessio nisi et boni operis
fructus per manipulum significatus sequatur
tamen ut inde [illegible] in inferioribus ministris
ornamento [illegible] [illegible]
Rursus sub ipso pontifice prius accep-
ta casula et non ante manipulum
recepit quod [illegible] cum [illegible]
erit non prius manipulos quia
qui per manipulum [illegible] designat
obtulit cum [illegible] [illegible]
dispositionem [illegible] figuratur
prius in parte [illegible] sub dalmatica
dictum est sacerdos vero cum ante
in ducta casula manipulum su-
mit quod relictam dispositionem
[illegible] acquirit non prius sacerdos
cum manipulos portet ad hoc
pontifex prius quod ad altare venit
manipulum recipit admonendus
quod tunc demum honorem [illegible]

effusum primum perpetrentur ante adve-
nt terminatis in diebus penitentie
¶ Sacerdos autem facit confessionem
et etiam sepe in misse officio manus
iungit que manuum iunctio devo-
tionem significat et quia illa in aliquo est
maior et in aliquo est minor, io
circo manuum iunctionum non est numerus
determinatus. Rursus sacerdotalis ma-
nuum iunctio significat omnium bonorum a
deo fluentium in ipso unitatem et co-
nnexionem et quia in summa bonorum in fi-
nitis et indeterminatis modis perti-
nent ideo pro eorum manuum iunctionis
sacerdotis numerus determinatus non est
Inclinationes vero sacerdotis in officio
misse secundum morem quarundam ecclesiarum
subdito numero perstringuntur. Quia re-
gulariter octo vicibus profunde coram
altari inclinat octo profundas
et xvi vicibus mediocriter supra
altare inclinat. Octo profundas
inclinationes coram altari facit ad
referendas gratias ipsi christo de octo
principalibus que egit circa sui im-
molationem quam sacerdos in officio
significat altaris. Primum fuit admira-
bilis incarnatio secundum fuit discipulorum
continua vocatio tertium demonibus
in temptationibus superatio quartum mira-
culorum opere ostensio quintum infirmorum sanatio
sextum mortuorum resuscitatio
septimum omnium ... ei propositarum
per sua sapientia determinatio octavum
salutare apostolorum instructio et que-
cunque circa sui immolationem egit
ad hec octo secundum ... reduci videtur
xvi vero inclinationes mediocriter

fiunt super altare quia christus xvi fecit
in ara crucis sive circa crucis
prope tempus sue passionis quorum
primum in hominum captionibus secundum fuit
inde christus ditionis dispersa vel dam-
gueo discipulis inde osculo filium
hominis tradis tertium fuit principum sacer-
dotum sui presbiteris dicebat eis quem
queritis qui viderunt ihesum na-
zarenum quibus videt eius pro-
ditum falsis testibus et regibus
mansueta visio quintum spinarum
et verborum sui ... tolerantia
quintum ... que videt et audit
nulla ... vel aliquibus data protestatio
sextum discipuli eius et negationis
culpe condonatio alia vero septe
eminat ... siquidem abeo i lug...
... facta dicebat actor pretuli
in ... pendens officii dividebat
per sermonem apostolis petri discipuli
corpus quem ... spiritum patri paravit
plasmatum virgini paradisum latroni
et in fine peccatorum osculo quasi ...
... in uno fuit prout dicitur
in capitulo precedenti circa dei confes-
sionem dicendo et in thuribulo mittendo

Post facta confessione et
data absolutione ponti-
fex vel sacerdos primus
dicat deus tu conversus et
incensum cum benedicit in thuri-
bulo apponit reputamus quod le-
gitur sacerdos ferens sanguinem
et carbones cum tymiamate
in thuribulo ... ponebat
donec fumus eum obumbraret
prout dictum est et per hoc significatur
... per hoc etiam illud in primis

q angelus venit et ante altare ste-
tit habens thuribulum aureum in ma-
nu sua qui implevit de igne
altaris et data sunt ei incensa
multa ut daret ei de orationibus sanctorum
Hunc angelus est christus et thuri-
bulum aureum corpus eius immaculatum
altare ecclesia ignis caritas in-
censum oratio sanctorum. illud propheticum
dirigatur oratio mea sicut incensum
in conspectu tuo venit igitur angelus
id est christus qui stetit ante altare
id est in conspectu ecclesie habens thuribulum
aureum id est corpus immaculatum ple-
num igne id est caritate et data sunt
ei a fidelibus incensa multa
id est orationes ut daret id est representaret
eas patri de orationibus sanctorum Et
non quod non dicit orationes christi
cum non omnes orationes exaudit
sed dicit de orationibus de illis scilicet
que pertinent ad salutem unde cum
paulus ter dominum rogasset ut ab
eo stimulus carnis aufferret
Respondit ei dominus sufficit tibi
gratia mea nam virtus in infirmitate
perficitur Episcopus igitur vel sacerdos thus
in thuribulo apponit quia christus
orationes in spiritu in modo ut per
ipsum offerantur incensum in odo-
re suavitatis sacerdos autem iuste
in incensum representat episcopo vel sub-
dyacono sacerdoti qui illud
preciosum tymiama confecit quod in
odorem suavitatis altissimo
offert de quo dominus subdit in
xxx. xxx c tale compositum non
facietis in usus vestros quia sanctum
est domino et quicumque fecerit simile
ut odore illius perfruatur peribit
de populis suis et vobis vero fiunt

qui dicunt quod si oblato thure et
benedicto super altare thuribulum
descendat ab altari ad clericos
vel laicos tunc aliud ibi thus
sine benedictione apponendum est
et omnibus tam clericis quam laicis
offerendum est tamquam illud spectet
ad latriam istud ad duliam nichil
enim s. spiritum quam s. litteram ut litt-
eram littera occidit spiritus vivifi-
cat et per premissa et cum odor
thuris benedicti non datur in ecclesia
sponso et sponse per quemcumque
vero thuris sufficiat quod sacerdos
eorum sufficiente et devotione dicitur christe
thus cum sit virtute ascendendi
ex fumi levitate consolandi ex sua-
qualitate constringendi ex glutinosi-
tate confortandi ex aromaticitate
sic oratio ascendit in deum in memoria
mala consolidat spiritum ad culpa-
bilitatem inspiciendo nec declinans
confortat spiritum ad potentiam in petitio-
ne cautela constringit quo ad eo-
mittenda sancta de hoc dictum est
sub t. de accessu pontificis ad altare
et dicetur sub t. de thurificatione
Navicula vero in qua incensum
reponitur designat quod per ordinem
quale incensum significat de simplici
inani magno et spacioso ad ce-
lestem patriam sagena navigare
vult in pubibus facta est quia navis
institoris portans de longe panem
suum potest etiam dici quod per thuribu-
lum cor hominis pingue fervore
devotionis per incensum orationes
offeruntur quo per angelum ad deum
perferuntur significatur

Turibula quibus ignis recipitur sunt
filii qui corda patrum pietatis fluc-
tia mittitur et flammam celestibus sa-
crificiis que in precordiis mentibus suscipi-
unt in sinus [?] satagit satagit
Justitia vero quibus ignis ad altare
portatur sunt predicatores qui ex-
emplis sanctorum ... ignem patrum
et in corda fidelium transferunt que
corda patrum in filios convertunt. Tu-
ribulum autem quid significet dictum est sub ti-
tulo de thurificatione. De osculo altaris
et libri

Post in missa
in thuribulum incensum sac-
erdos seu episcopus dicto Dominus
vobiscum [?] osculatur al-
tare ut notetur pacificando cum an-
gelis et ad designandum quod Christus
ad nos veniens sanctam ecclesiam copulavit
eam iuxta illud epithalamium
osculetur me osculo oris sui. Per
osculum significatur ... coniugium et ...
Christus non solum ... cum unita-
te ... ecclesia sponsa copulata
est sponso secundum illud Ysaie: quasi spon-
sa decoravit me corona et quasi
sponsam ornavit me monilibus.
Rursus quod propheta dicit ... intra
... sacerdos
ad altare accedens illud osculatur
quia prophetarum testimonio Christus venit in
mundum et ad passionem altaris. Quo-
ties autem in officio misse osculetur al-
tare et in qua parte eius oscula fiant
et quare manibus super illud deponit
et quare signo crucis in locis osculandis
prius impressis dicetur sub eadem parte
canonis. In hoc ergo loco altare
significat prophetas ... codex vero
evangelii sive evangelium prophetas ...
quod per evangelium ...

Postea ergo episcopus seu sacerdos evangelium
et altare osculatur quia Christus utrique
dedit pacem qui legem angelicam et ...
fecit utraque unum. Per hoc dici-
tur quod subdiaconus librum evangelii
qui clausus portabat offert
episcopo vel sacerdoti. Ille vero ad altare
pronuncians illum aperit ...
... illud quod in ... describit
quod nemo dignus inventus est aperire
librum qui intus erat scriptus
et foris sigillis vii signatus nisi
leo de tribu Iuda radix David
qui librum aperuit et vii eius
signacula solvit. Per altare vero
ecclesia significatur ... al-
tare lapideum in altari ...
fidelium replevit in ecclesia ...
per errores et scismata dividat.
Liber ergo aperitur cum episcopus ad altare
pervenit quia ... Christus ...
apostolos congregavit eamque do-
cens et predicans scripture misteria
revelavit dicens: Vobis datum
est nosse misterium regni Dei,
ceteris autem in parabolis. Unde post
resurrectionem aperuit eis sen-
sum ut intelligerent scripturas.
... ergo sicut episcopus ...
... aperit librum evangelio-
rum et Christus per ministros suos pa-
tefecit misteria scripturarum. Librum
vero apertum illum osculatur ...
... ad significandum quod predicatores
... et obtulerunt ...
Christo quibus ipse per se non predica-
vit et ipse per se pacem in evangelio
predicavit dicens: Pacem meam
do vobis etc. quod ... in ... pe-
dentes ... fecit ...

+ feceris mihi non edifi-
tabis id de sectis
lapidibus, quia ferrum
lapidum in altari

ad dextrum cornu altaris signat
se signo crucis et iterum ut apostolus
ad ephesios: Christus pax nostra qui fecit utraque
unum, duos et diversos populos, id est
apostolos copulans. ¶ Post hoc textum
ewangelii super altare clausum
ponitur, et quantum ad hoc significat
ut hic patet sub ewangelio dicitur.
¶ Deinde romanus pontifex et etiam
alii quidam quibus osculatur dyaco-
nos ut ostendat pacem illam ab
adventu domini venisse quam prophete
promiserunt. Unde David orat in
diebus eius iustitia et habundantia
pacis donec auferatur luna, et alibi propheta
pax erit in terra nostra cum venerit,
et in Christo nascente vox in tonitru (?)
[illegible] angelorum et in terra pax homi-
nibus bone voluntatis. Osculum ci-
[illegible] pacem significat ut patet dicitur supra
t. De osculo pacis. Dyaconus vero
stans se inclinans osculatur pectus
eius, designans quod in spiritu eius divina
prophetie pacis plenitudo futura erat
(nec) et ideo super pectus eius recumbens (margin: pro quo dilectus (?))
ewangelii fluenta de ipso sacro
divino pectore haurire potuit. Hy no-
vellus (?) vero et episcopus post osculat
ministros per circa altare. Deinde
ewangelium, quia Christus primum sibi
reconciliavit apostolos, per circa iudeos
deinde gentiles, in quibus dum certa
locis officii osculum pacis [illegible]
[illegible] reformans illud in plebs
pacem meam do vobis pacem relin-
quo vobis. Dat quidem presentibus
relinquit absentibus, nec ante
osculum cantores dicunt gloria patri
quia fides trinitatis nondum clara
erat quia se duos inclinaverunt
et nos revelaverunt et trinitatem
per apostolos predicaverunt ut

Et in osculo dato episcopus in unum eius
ut dicat gloria patri et filio et spiritui sancto.
c. i. p. e. ut. Canunt quia cantor annunci-
at, scilicet quod corda patrum convertit in
filios. Abraham tres vidit et
unum adoravit, sic ergo nos fili-
os eius credentes trinitatem in unitate
per dictum. Quo peracto cantor dat se-
cundum trinitatem gloriam quod dicitur singulariter
patri et filio et spiritui sancto. Et pacem quam prophete
predixerunt suos predicavit nobis in nomi-
ne in tribus [illegible] designata est. Unde
quando vero dicit sicut erat in principio
dyaconi ad altare procedunt et itidem
revertuntur ad episcopum, in quo significatur
quod apostoli se morti tradiderunt
ut Christi corpori adunarentur. Qui
cum steterint ad episcopum circa altare
in circuitu, [illegible] ipse incipit
se erigit. Chorus sanctorum martirum
cum [illegible] tribulatorum in con-
naste lacrimarum manet [illegible]
vero [illegible] concitati [illegible] stabunt
liberati et securi cum domino semper.
Osculo vero dato [illegible] dyaconi cum
pontifice orat: [illegible] Dominus dare (margin: dicat)
nos orare, in quibus dum certum
circuitus dyaconi bini et bini lati
altaris alterutrum simul alternatim
osculantur, eo quod duos apostolos
binos misit ad predicandum, dicens
eis in quamcumque domum intraveritis dicite
pax huic domui, qui revera si-
cut ad Christum sicut dyacones re-
deunt ad episcopum. De transfiguracione

Post datum osculum episcopus seu
sacerdos accipiens de manu
dyaconi thuribulum
sacrum incensat altare
et Christi corpus assumens de quo
[illegible] fratrum possemus dicimus

s[ed] carne sua ordinibus fovet eciam
b[eatus] q[ui] ord[inat] i[n] cantic[is] p[er] sic ego pacis
ergo et non pacis tu[m] s[ed] p[ro] illis qui
acceditur sunt p[ro] verbo illor[um] cont[ra]
dyaconus post modum thuribulum
accipit ut i[n]censet eum vel sac[er]-
dote moraliter i[n]struit q[uod] si dig-
nobis i[n]censum ordinis offerre
thuribulum i[n]carnacionis deo tene-
m[us] sive fide mediatoris hominis
deo placere non possumus s[ed] iuxta verbum
p[ro]missionis ipsius s[an]c[t]i qui penetrant
i[n] ordine ardentes accipiunt p[er]
thuribulum cum verbum accipit[ur] i[n]car-
nacionis nam sicut i[n] thuribulo p[ar]s sup[er]i-
or et i[n]ferior t[r]ibus cathenulis
uniunt[ur] ita i[n] Christo tres sunt unio-
nes quibus divinitas et humanitas
uniunt[ur] unio carnis ad animam unio
divinitatis ad carnem et unio divini-
tatis ad animam quidam aut[em] q[ua]rtam
unionem assignant vi[delicet] divinitatis
ad compositum ex anima simul et carne un-
de q[ue]dam thuribula iiii[or] cathenu-
las habent de hoc thuribulo moyses
in exp[ositione] p[ro]pter ad aaron tolle thuri-
bulum et hausto igne de altari ign[em]
mitte i[n]censum desuper est et alia
i[n] thuribulo [con]sideranda p[ro]ut in t[ra]-
ctatu ipsius s[an]c[t]i doctoris ad altare
tactum est Rursus ep[iscop]us thurificat
altare ep[iscop]us vel sacerdos thurificat
ad signandum q[uod] sicut Christus est altare
et hostia sic et pontifex et sacerdos
cui est ordinis s[an]c[t]i officium offerendi
q[uod] vos adorat[is] non solum ingenitu[m]
deum s[ed] eciam i[n] quantum homo i[de]o
i[n] quibusdam ecclesiis pontifice thuri-
ficato altare dyaconus thurificat

thurificat[ur] unde p[er] thuribulo altare
tum dicitur Stetit thuribulum aureum
sign[ific]at sapienciam ex omnibus thesauri
sapiencie et sciencie dei i[n] ea fuerunt ab-
sconditi unde apostolus stetit in me-
dio templi h[abe]t t[huribulum] a[ureum] i[n] m[anu] s[uper] i[nsuper] Christus
resurgens carnem habuit i[n] puritate
argenteum signat Christi carnem
ab omni labe mundam et mundi-
cia renitentem Cuprum fragi-
lem et mortalem ferrum resurge-
ris fortitudine Cui iiii[or] habet
cathenulas demonstrat eam
quatuor elementis constare vel iiii[or]
virtutibus s[cilicet] iusticia prudencia
fortitudine et temperancia decoratur
quarta que partes dividit animam
designat que se i[n] morte anima-
ne i[n] illo t[ri]duo separavit de vo
tres s[ed] cathenulas signant animam
carnem et verbum i[n] una queque p[er]sona
quarta que partes separat p[ro]prius e
qua eciam sua posuit pro omni-
bus suis Si vero una tam cathenula
sustentat[ur] designat q[uod] solus
de virgine generat[ur] qui solus
est inter mortuos li[ber] liber Cir-
culus cui h[oc] omnia i[n]nectunt[ur]
est divinitas que nullo cinne clau-
ditur. Quia hec omnia continent[ur]
et operant[ur] p[ro]pter misticam celebrem
ob h[oc] i[n]censat[ur] altare ut omnes
abeo nequiciam demonum p[ro]pel-
lat[ur] fumus ei i[n]censi valere
credit[ur] ad demones effuga-
dos unde thobias in troga-
sis angelum q[uod] remedium haberet
ea que de presenti instat ob
sunavi Rudite cordis eius p[ar]-
ticulam si sup[er] carbones ponas

xxiij de sacris

sinus eius venite demonstrando
genus precatur. ¶ Secundo quare presbiter stat
ut monialis intensum circa altare
virum ferret. Qualiter vel sacerdos
et ministri ad altare stare debent

P

Pur(?)ficatione peracta
vel sacerdos ad dexteram
altaris partem se transfert
ibi una cum ministris pla-
ne officium et kyriel dicendo. Qui transi-
tus de medio altaris in dexteram
partem significat christi transitum de passi-
one ad resurrectionem ad vitam
eternam. Item alterna transitus in dex-
teram innuitur christum ingrediente
mundum levam ei tetigit christi
corporalem morem non suscepit ad
dexteram inivit qui carne assump-
ta ad dei dexteram elevavit.
Unde propheta quod ante deus ad
altare prius dexteram illius pe-
tit per peccatum in innuit quod eciam
in lege primissi prius venit ad
iudeos quam ad gentes iudei
enim tunc per legem in dexteram
parte fuerunt gentes vero quia in si-
nistra quia ydola colebant. Sacer-
dos igitur vestibus ornatus christum
carne humilitatis nostre vestitum
significat veniens ad altare christum
de celis ac misse ad propheciam ut
cum sumunt designat de eum
in dexteram transiens significat quod christus
in mundum veniens venit ad iu-
deos de quibus voluit nasci
bona eius mora iudeos fuit de
quibus et transitum dicet. Sub. t
de mutacione sacerdotis et de o-
ratione. ¶ Et nota quod licet duo sint
celebranti vel missam audienti
legantur. Capellanus suus velut

et kyriel et gloria in excelsis et credo
et sanctus et agnus non tamen graduale
vel alleluia vel tractus vel offertorium
vel post communionem quia illa in structo-
ria et introductoria sunt quibus
ipse non eget. ¶ Aliud notandum est
quod sacerdos stat versus in altare
admonendo quod christus venit regem
in visibili disciplina et respiciat
versus oriente quia christus non sua
sed patris voluntate incepisset ut
respiciat retrorsum tunc quia christus
propter patris facere videret mox illud
sancto vere vero et suo verbo tunc quod
veniens manum mittens admi-
tum et respiciens retro n. c. r. d
in eo ad prophetiam dorsum vertit re-
putans quod dubius cum admon-
itionibus indebitis possiora ma fa-
cie cum videt non potius ipso.
xxiiij ¶ Sepi tm et supplices cele-
brantes non tam altare sed remoti
ubi illo ad dexteram eius latus
missis post dictum offertorium maneat
quod fit primo ad reputandum quod ipso
late ipso qui puerum sufficiat
inimicum nostre redemptionis fuit
secundo fit hoc non solum admonere
solempnitate et ut hic minoribus
sacerdotibus distinguat vir cum
fit hoc circa ipsum in missa reputu
tunc non solum christi dignitate et
excellencia cum eius oblacionem virum
et eius humilitate et obedientiam in ipsa
sui oblatione et passione. ¶ Quod
christus continuo non sua dignitate
est patri equalis et sedens ad dexte-
ram dei patris prout in symbolo
legitur quod reputat plures stans
cum oblacione ad dexteram latus

altaris in signum vero oblationis Christi qui pro
nobis factus est hostia. Secundo prelatus
eius vicem gerens exit tunc ipse altare
quod circa ceteris in sumunt dz totaliter
in hoc unio quorum prelatorum actus
esse debet subditis ad doctrinam
so usque tunc manet ad altare se-
cretius et exit tunc ad maius laudes
ad altare accedit ut ostendit
quecumque in missa perdunt solep-
nitates et laudes exe sz tunc de-
inum ad concilia seu sinodalia
peragenda accedit. Quarto in hoc
reputat quod legalis pontifex
intus in sancta sanctorum cum carbonibus et
sanguine ferebat prout tactum est
in prohemio huius operis. Quinto sit hoc
ad reputandum quod sicut propheta di-
xit dominus deus m. f. a. d. m. d.
p. i. i. t. f. p. t. sacerdos quidem
Christum reputans sedet ad dex-
tris altaris dum propter in hoc
loco signus donec ad consecra-
dum hostiam accedat per quam
fracta sunt tartara et munera de-
moniis devicti et sibi scabellum
pedum posita. ¶ Tamquam spiritus vero s.
dyaconus et subdyaconus interim
illum ad altare stat quod tum in ve-
niendo precesserunt significantes
ministros qui in veteri testamento fuerunt
et tunc post dominum nativitatem d. f.
convenit et ad quamcumque alta-
ris partem ille transierit ipsum re-
tro stantes sequuntur ut ondat
in plotu ec quod dominus admonuit
dicens qui mihi ministrat me se-
quatur et ubi ego sum ibi et minis-
ter eris. Sed etiam solliciti illa
ad nondum quod fideles quidem

adhuc in hoc vita posita tum et
ministri quod Christus in tendunt sequuntur
dum eum earum illo se nectere
adspiciunt illi se subdit. Item et cetero
se quaerere ad altare subdit se co-
nectunt ut Christo ut ordo ad
predicationem illum vero eorum dum vi-
nct se quaerit quod designat v.
fio adspiciunt et conversio ad altare
in quo quidem minutudo est apo-
stolis qui prius ministros ipsos
cognovere designatur. ¶ Anacletus
papa statuit quod episcopo sacrificanti
plures testes habeat dyaconos
qui oculi eius dicuntur et subdya-
conos reliquosque ministros qui
sacris induti vestibus a fronte et a
tergo et presbyteri e regione et a parte
dextra et levis contrito corde et
humiliato spiritu ac prono stent
vultu custodientes a malivolis
hominibus et consensum prebentes
sacrificio. Et secundum Lucam ipsi cum non
deserunt ex primatibus oportet
id est hic bonum testium ab hominibus qui
probis sunt statutum et est ut missa
celebrans habeat saltem unum so-
laminis adiutorem prout dictum
est in prohemio huius operis. Secundo in quibusdam
dam ecclesiis aliqui dyaconi stant
post episcopum cum orantes ut ea sequatur
usque ad mortem et cum eo transeat
ad vitam eternam maiores tum post in
dextra parte morantur altaris et
minores in sinistra et utrumque pe-
tit super temporalem beatitudinem et eternam
ut ibi sic transeant per bona temporalia
ut non amittant eterna. ¶ Celebra-
turi missam vero stantes inclinati

nu fratres suas ipsi in fine dm-
te oracionis presenserunt significantes .i. eos
apostolos qui in passione domini magna
tribulacione oppressi non audebant
se erigere ut christi discipulos se con-
fiterentur stabant tamen in statu fidei sed
per ea erigunt sicut dicitur sub christi
pretexta amoris sub voce nobis ego
significantes eciam choros sanctorum matu-
ri inequalitate lacrimarum cum novis-
sima tribulacionum inmanentem
per ea erigunt quia illi post mor-
tem eorum stant erecti .i. ab om-
ni tribulacione sunt liberati unde sic stan-
tes sunt inclinati significant inimi-
cos qui de temptacione admoni-
mentum mulierum declinant or-
bant christi amore ardentes. Ad ha-
nc sacerdos innuit cum moralis
plurimum molle missali suppo-
nit adiuvando quod devotum et mo-
llem et quod facile dura in passione
recipiat sapientem [illegible] inimicus dei
et celestium preceptorum mox illud
sapiencie suscipiat verba mea
cor tuum etc. ut in eo spiritus domini re-
quiescat de hoc eciam sub
clausula dicetur. De kyrieleyson

Translato in dextram al-
taris parte cum libro seu sac-
erdote dicimus quod christus ple-
nitudinis et omnis benignitatis
advenit sic predictum fuit in psal-
mista tu exurgens misereberis
syon quia venit tempus miserendi eius
Sequitur chorum laudant et in vene-
racione triplicando kyriel. id est
post introitum dicitur kyriel quod an-
tiquitus ordine sacerdotum [illegible] est
instituit domini in ploracione sequendo

kyriel quod interpretatur domine misere-
re vel kyrie sonat domine leyson mi-
serere et in kyriel .i. domine miserere
vel kyri .i. christe el. deg. eys misere-
re. syon. nobis vel ipsa domine
miserere nobis etc. cum competenter
dicitur autem novies pro novem or-
do decem de hominibus separatis
ex sancte ordinibus angelorum
sed ut ecclesia perveniat ad socie-
tatem ix ordinum angelorum vel ideo
dicitur ix quia triplex est peccatum
originale veniale et mortale
triplex peccatum cogitacionis locucionis
et operacionis triplex peccatum singula-
ritatis simplicitatis et malignitatis
singularitas per impotenciam simpli-
citate per ignoranciam malignitate
per invidiam hoc est peccatum in patrem
peccatum in filium peccatum in spiritum sanctum
Ad hoc ideo dicitur ter ad patrem kyriel
ter ad filium christe el et ad spiritum
sanctum kyriel sed ad patrem et spiritum sanctum
sub eodem tamen vocabulo quia pater et spiritus
sanctus sunt eiusdem tamen nature ad
filium vero sub alio quia filius si sit
eiusdem nature cum illis est tamen et aliis
ut gemine coniugalis [illegible] q.
ideo dicitur ter quantum ad patrem et ter quantum
ad filium et ter quantum ad spiritum sanctum
ut notetur pater in filio et filius in patre
et spiritus sanctus in utroque de hoc
dicetur in v parte sub titulo de summa
Dicitur in medio mutatur kyrie in christe
ut notentur duas naturas esse in christo.
Kyrie vero ter triplicatum significat
partes peccati veniis et multipli-
citatis ad hoc ut gratia summe
trinitatis per adventum christi eos
conservaret christo agminibus angelorum

Est autem magnum consortium verborum effica-
cia. Legitur enim quod dum beatus basilius
kyrieleyson clamasset porte ecclesie
sine papirum erat sunt aperte. Dum-
que dum beatus germanus kyri-
clamaret v. reges qui sibi diu in
fugam verti forte sunt illius patria
dum misere quod tu nos ignorans
¶ In quibus dicitur causa statim post ubi
kyri subiunt ymnus quod verbum
grecum sonat latine nos rest
sensus kyri ymnus et poten-
cia divina misere nobis ¶ Beatus
gregorius instituit kyri novies et
a clero tunc publice cantari in mi-
ssa quod prius in grecos simul
a clero et populo cantabatur. Silvester vero
papa illud de gracias assumpsit et
gloria in excelsis deo.

Dicto kyrieleyson mox sacer-
dos conversione thelo-
ssoi presbiter inchoat ympnum
gloria in excelsis deo que angeli
cum de eo sunt decantare sicut legitur
luce secundo. cum angelicum ympnum pastoribus
testimonium tempore de nativitate sal-
vatoris sacerdos primum et solus inchoa
do pronunciat quod angelum magis
consilium representat natus ortum salva-
toris solus angelus cum pasto-
res ipse gloria primo inchoavit
vel luce ii. Ecce evangelizo nobis
gaudium magnum quod erit omni
populo quia hodie natus est et et
illum in choro modo stant cum medio
altare et hoc quoniam tunc quod dum
medium silencium tenerent omnia
natus est in medio et promissus
messias quem prophete predixerunt

representans etiam quod angelus de
nativitate pastoribus annunci-
ans stetit in medio eorum et
in ympnis elevat manus propter
eius scriptum in scriptis et assumit
ite in ympnis vertit se adorantem
cum quod angelus ad orientem venit
in bethleem cum quod ad orientem
dominum omnem solem tunc in choris
stat cum medium altaris adoro-
tans quod christus mediator sunt inter xpc. dr. cpm
nos et deum propterea mediationem
de pacificant sumens chorus
vero concedo audiens gloria per so-
na multitudinis de qua in celis de q. dr. i. nocte
sequitur subito facta est cum angelo
multitudo celestis militie lau-
dancium deum et dicencium gloria in
altissimis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis.
¶ Ympnus autem iste non tantum est
angelorum sed etiam hominum congratu-
lancium quod eo quod nunc illa que
drachma perdiderat decima
in lucerna accenderat ut drag-
ma perdita inveniret et pastor
dimissis nonaginta novem
ovibus in deserto invenit ut
quereret centesimam ovem amissa-
m. In nativitate enim christi tres
erant inimicicie prius. prima
inter deum et hominem ~~homo nam~~
~~per inobedienciam creatorem offendit~~
secunda inter angelum et hominem. tertia
inter hominem et hominem. homo
namque per inobedienciam creatorem
offenderat et per suam eius re-
stauracionem angelorum perdiderat
atque propriam vitam se ab homine
separavit. videns namque

cerimonias quas colebat genti-
lis ydolatriam quam colebat. Secundo vici-
cens pax ista fecit utraque unum
et parietes destruxit, abstu-
lit enim peccatum et reconciliavit
homines angelis, destruxit ve-
tus et reconciliavit hominem
homini, restauravit secundum apostolum
Eph. i. que in celis et que in terris
sunt et ob hoc illa celestis mu-
ltitudo psallebat gloria in
excelsis, id est in angelis qui numquam
peccaverunt. nec discordia in-
ter deos fuerit deo, et in terra pax
in Christo facta hominibus vel iudeis
et gentilibus bone voluntatis,
qui usque ad Christi nativitatem
propter peccata sua cum deo et cum an-
gelis discordia fuerunt. Sicut
est etiam in angelus loquitur et eo
gaudet pastoribus quia est inter
angelos et homines reformata
pax, nascitur deus homo quia
pax est inter deum et hominem
restaurata, nascitur in presepio
bovis et asini quia pax est inter
homines et homines reparata per
bovem enim iudaicus per asinum
gentilis populus figuratur secundum illud
in animalibus in bove et asino in
deo vel et gentili, et illi cognovit
bos possessorem suum et asinus
presepe domini sui, io tamen primum
principium est quia venerunt an-
geli in celis homines venerunt
in terris, propter hoc est quod dicitur gloria in
excelsis et cetera. in repulsa inesti-
ma antiquorum patrum ex tedio
exspectandi in incarnationem domini

et reconciliavit ho
minem deo. repa
ravit casum

xvi. q. vii
in nona

ysa. xxviii. exspectate dominum et cetera.
Et io et canta illa quam habebant
spem liberationis, tu pater spera-
verunt et liberasti eos, in hoc est
in primo notandum spes erat que
in angelis spirat se esse tu in
illorum auditu assumit. ¶ Sequitur
laudamus te. sed in enarrabilia
tua opera predicando que verba et
sequentia alio ylario pictaviensi
assumuntur apposita fuisse et precede-
ntia sola antiquitus dicebantur in missa
primo (?) [illegible] dixit illa a thele-
sforo papa addita fore, alii vero
quod a symmacho papa. Symmachus papa
constituit etiam in dominica die qua in
natalicijs martirum gloria in ex-
celsis deo cantaretur quia sanctos per divi-
nam resurrectionem gloriae angelorum
socios esse credit. Cantatur
et in festis apostolorum et confessorum in
quorum honore dedicatum est quem
eius etiam equaliter in festis que
nos celeste solempnitate re-
putant, iudicibus vero luctu et re-
misionis non dicitur prout quia in duobus
sabbatis specialibus misteriis adoratas
mysterium illud cantatur dominica tantum
novum prout dictum est in prefatio-
ne patres, dictus est thelesforus
papa precepit illud cantari admi-
ssa nocturna natalis domini qua
et ipse instituit, quidam dicunt non
esse cantandum in missa nisi in hora
tercia, quia tunc spiritus sanctus super
apostolos descendit et eos gloria
et exultatione replevit, Symmac-
hus statuit ut qui in diebus festis
celebrat in honore beate virginis

vel sancti spiritus vel sancte trinitatis vel ymnus
angelicus vel symbolum dicitur. vel
etiam te deum laudamus in laudibus
matutinis, magnificat vero vel in hore
nunc dimittis cantatur prout dicitur in vi parte et sub
titulo vij diebus post pascha dicitur. Item
tempore bethleemitanus ex abusu omni
die et in omni missa etiam pro defunctis
gloria in excelsis deo decantabat propter
eo quod ymnus ille fuerat testimonio
primo in bethleemitana regione
cantatus. De salutatione ad populum

Angelico ympno finito sacerdos ad populum se volvens illum salutat dicens dominus vobiscum quod sumptum est de libro ruth ij. sic enim legitur. booz salutasse messores suos et apostolum in paralipomenon asa regem et eius [sic] exercitum et angelum salutans gedeon dixit dominus tecum. booz enim figura salutationis expressit quia ruth moabitidem duxit uxorem et hec salutatio significat salutationem quam christus fecit apostolis post resurrectionem de quo in v parte sub titulo de prima dicitur. In omnibus quoque misse orationibus sacerdos premittit dominus vobiscum non in orationibus que precedunt prophetias vel etiam orationes super populum in quadragesima et in orationibus in medio [sic] ante sequitur post prima orationem et in illis que dicuntur in parasceve sed tunc missa non dicitur. Licet sacerdos correctus [sic] Cum enim predicta salutatione optet dominus esse cum populo et ipsi cum ipso congruentur se presentes ideo etiam ordinatur septies tamen in missa salutari ut in decretis. idem in primis orationibus

tamen dominus premittitur cum aliis exhortationibus et humiliationibus pro flectamus genua et vel pro humiliate capita vestra deo quoniam oratio que sequitur est communionis ad malignum spiritum arcendum. demum vero si cum humilitate fiat. Rursus in diebus ieiuniorum reputat etiam tempore babilonice captivitatis unde quoque sacerdos tunc populum ut potest absentem non salutat vel se ad illum convertit sed absolute incipiens orationem in summat pro illo sive omnia orandum et spiritum non fieri. sed cum effectum mox subiungit flectamus genua vel humiliate capita vestra deo reputatur et tempore domine passionis quod propter pacem cum discipulis fuit in cepit et quoque tempore illo dominus discipulos non salutavit sed eos pluries ad orandum exortavit ideo sacerdos tunc populum non salutat sed ei omne in summat sed et tempore illo christus in oratione genua in persona universitatis omnium fidelium flectebat se ipsum in crudelis et ideo loquitur in persona prima exortans se et omnes adorandum deum humiliter et devote sed mox subiungit levate in persona alterius scilicet christi tamquam tipum in officio misse gerit et ideo loquitur in secunda persona et in diffinitione tamen christus ipse christus dixit surgite corpore vestro humilitate et devotionem mentis et tunc moram sequitur prout orat ipsi significat collecte que dicuntur post flectamus et post humiliate dicitur in vi parte sub capitulo feria in capite ieiunii. alijs vero diebus et temporibus ceteri temporis

consolationis et plenitudinis quam
recipere sunt post christi resurrectionem
repentinam et tunc sacerdos populum saluta
vit repentinus ut premissum est quia
dominus post resurrectionem discipulos
salutavit. Sacerdos igitur orationibus
premittit dominus vobiscum ut populum
reddat attentum quoniam vicinus eius
ad deum dirigitur et ei per intentionem
sedulitatis coniungatur et est sensus
dominus vobiscum id est in vobis mane
at et vos premio vite eterne re
muneret et petitionibus vestris ef
fectum tribuat seu gratiam dei impe
tretis presentibus in illa. Cho
rus vero et populus respondent et cum
spiritu tuo quod sumptum est de epistola
ad Thimotheum ultima ubi dicit dominus Ihesus
christus cum spiritu tuo. Hinc etenim
mutue salutationes notatur
quod sacerdotis et populi unus debet esse
affectus et est sensus tu pro nobis
sicut nos pro te ad deum et que
petis in illis tu approbat et con
cedit que ex bono corde pro
cedunt orationem et nos similiter pro
te ut ille sine quo nichil est
bonum sit cum spiritu tuo ut qui in
te est in ore sit et in corde et intus ma
neat et secundum hoc cessat hesitatio
quorundam quare populus respondet
et cum spiritu tuo cum sacerdos dicendo
dominus vobiscum optavit dominum esse
cum illis non solum in spiritu verum etiam
in corpore ita et ideo populus pro
homine in ore optat ut premissum
est. Potest etiam dici quod illud in ore
populus se refert solum ad rationem
in molationis ad quam sacerdos
procedit in qua per spiritum totaliter

elevatur et ab omni terrenitate a
prorsus abstrahitur ex dictis. ¶ Post
quam vero chorus respondit ipse se ad
altare revolvit scilicet ad orientem
ut dicitur in prohemio v. partis et quia
primo de sua bonitate confidens
universaliter ad se colligit caritatem
dicens quod oremus sive dicens oremus
id est dicite orationes similiter mecum ut
quod postulamus tamen in petitionem
quod impossibile est in latitudinem
non conveniri et sic orationem dicat di
cendo igitur oremus hortatur alios ad
orandum quod et ipse christus monuit
discipulos orare dicens orate ne
intretis in temptationem et propterea orat
quod et christus propterea oravit ipse cum
fecit et docuit quod autem dicit oremus
ab antiquis hominibus qui premisso o
remus subiungebat totum orationem
dicat autem oremus simul cum medio
altaris per voces positas in princi
pio precedentis. Et oratio autem qua dicit
surgit indulgentia qua dominus re
misit et dominum tulit ad depositum
[illegible] altaris ut dicitur in iii. sequitur
¶ De oratione finita chorus respondet amen
quod est hebraicum verbum quasi diceret fiat
nobis sicut orasti seu feliciter rata
sit oratio tua et est sumptum amen
de apocalypsi [illegible] dicendo amen
amen id est verum est quod sermo sonat af
firmans sentiat quod ponitur pro vero
ut ibi amen amen dico vobis. Sed
subtus de oratione dicitur. Et nota quod
premissa salutatio scilicet dominus vobiscum
admonetur et perfectos ne simplices
peruenit sacerdotes est vero vel eius
superior qui perfectus esse dicitur et proprie
summum de similitudine agit ut scilicet

vicarius existit orditur prima vice uti
verbo domini dicentis ipse christus pax vobis que
fuit prima vox domini ad discipulos
cum eis post resurrectionem apparuit quasi dicat
in primis det vobis pax pectoris
et in futuro pax eternitatis de quibus ipse
christus pacem relinquo vobis pacem meam
do vobis. Hoc et verbo usus est dispensator
Ioseph ad fratres suos post ea.
Vero ad instar ceterorum sacerdotum dicit
dominus vobiscum ut supra ce (?) vtm corpus (?)
orditur. Et est advertendum quod licet dicatur
pax vobis dicitur tamen gloria in excelsis an-
tea et hoc ideo ut conveniat ibi quod dicitur et
in terra pax hominibus bone voluntatis
etc. Preterea hec salutatio a christo tempore
gaudii et leticie scilicet in (?) ad disci-
pulos facta ubi tamen leticie convenit
dicitur et quia dicit quod pontifex so-
lempniter celebrans in diebus quibus gloria
in excelsis dicitur representat christum post
resurrectionem seu in (?) gaudium quo tempore
sepe christus hac salutatione ad discipulos
usus est. Ideoque christum imitando pre-
missis diebus hoc dicit in missis vero
quas aliis diebus vel temporibus dicit
vel temporibus dicit vel eciam que ab in-
ferioribus dicuntur christi passio figuratur
et planctus atque afflictio consignatur
et ideo in illis pax vobis non dicitur ne
gaudium cum dolore misceatur. Potest
et dici quod proprium facta est pax inter
deum et hominem et inter angelos et ho-
mines quod manifestaverunt angeli qui
in christi nativitate cantaverunt gloria in
excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Pacem
vero inter deum et homines manifestavit
christus qui post resurrectionem dixit pax
vobis. Hoc in (?) representatur in missa primum
per quemlibet sacerdotem qui per cantare (?)
gloria in excelsis angelum representans

secundo per christum qui solus dicit pax vobis
representans christum qui in persona cuius
dixit pluries pax vobis utrumque
autem dicit episcopus solempniter celebrans
quia utrumque scilicet christum et angelum re-
presentat ipse enim specialiter est christi
vicarius quam simplex sacerdos.
Ideoque cum omittit officium angeli scilicet
temporibus quibus cantica leticie subtra-
huntur scilicet te deum et gloria in excelsis omit-
tit similiter et hoc officium christi non di-
cens pax vobis. Pax vobis sed dominus
vobiscum sicut simplex sacerdos
non enim proprium (?) qui representat christum
et angelum una pax sine alia numeratur (?)
Idem etiam est in ite missa est quod non
dicitur nisi gloria in excelsis dicatur. Quare dy-
aconus non dicit dominus vobiscum pro
honoris eo quod non ita gerit typum
christi quia plerorumque hec salutatione
usus est sicut sacerdos qui eam
in persona christi utitur legens in evan-
gelium hoc dicit quia tunc utitur officio
predicatoris et prenunciat doctrinam
ab ipso christo immediate perlatam (?)
et in cereum paschalem benedicens
quia tunc christi resurrectionem representat
similiter qui dicit quod in divinis officiis
qui dicere tenetur licite possit hoc dicere
cum presbyter non legeretur quibus quam-
libet usus esse quod dicit ut se ma-
iores sacerdotibus agnoscat. No-
tandum etiam est quod vii vicibus populus sa-
lutatur in missa quoniam exclusis
vii viciis capitalibus suppeditatur (?)
gratiam septiformem ministerium misse
ad vii dona spiritus sancti refertur.
Primo in ipso misse exordio ante
collectam secundo ante evangelium sive dicto
sive non dicto simbolo scilicet ante offertorium
quarto ante prefationem ubi dicit sacerdos

ponitur sola scilicet solorum et consequitur Dominus
vobiscum quinto cum pacis osculum cum
dicit Pax domini sit semper vobiscum sexto
cum prima post communionem septimo similiter
finali postcommunione sine oratione. Prima
salutatio significat quod sapientia nostra
que sapientia venit in hunc mundum ut
salvaret nos in secunda significatur missos apostolos ut
eam predicarent ut doceret nos in tercia
significatur consilium quod eum secreto consilio
se passioni obtulit ut redimeret
nos in quarta significatur fortitudo qua
pendens in cruce dyabolum expugnavit
ut liberaret nos in quinta significatur sane
quia resurgens discipulos salutavit
et eis sensum aperuit ut erudiret
nos in sexta significatur pietatis quia
sola pietate humanam naturam super
celos levavit ut exaltaret nos
in septima significatur timoris quia angeli
tremebunt cum venerit ad iudicium
ut glorificaret nos. Sciendum quod qualibet
salutatione mutatur officium misse et
devenitur officio ad aliud. Transit quia
initio salutationis sumitur cum eis ad
operarios venit et ingredimur eos sa-
lutare solemus et sic hec octo officia sunt
in missa. Romani salutant octavo
ut quidam volunt scilicet post offertorium
ante secretellam non volentes se ad
populum dicturus Orate fratres etc. debet pre-
dicere sub silencio Dominus vobiscum. ¶ Ve-
rum licet eis quos salutamus faciem
regulariter respiciamus tamen in quibusdam dun-
taxat competentibus salutationibus
sacerdos ad populum se vertit. Nam in illa
salutatione que fit ante evangelium se non
vertit quia ibi intentus est ad verba dei
annuncianda. Nec etiam in illa que fit ante
prefacionem quia ibi intentus est ad sa-
crificium altaris tractandum. Nec etiam in
illa que fit ante pacis osculum

quia ibi tenet corpus Christi in manibus
et cor habet sursum ad deum toto intentus
est ad venerandum illud tractandum. Neque
enim mittens manum ad aratrum et re-
spiciens retro aptus est regno dei. — qo benet mangus
Sciendum quod ad populum quinquies Dominus vobis-
cum dicitur significat quinque apparitiones quas
Christus discipulis suis fecit in die
resurrectionis sue. Prima fuit ma-
rie magdalene Jo. xx. ii. Mt. ultimo
secunda eidem et aliis mulieribus redeunti-
bus de sepulcro quibus dixit eis Ave-
te. Mt. ultimo. Tercia petro. Quarta duo-
bus discipulis euntibus in emaus Lu. ult.
in domo x discipulis absente
thoma Jo. xx. Sed quia alia in libris
manifesta non fuit quod videlicet primo
apparuit marie magdalene vel secundum
alios quod apparuit petro quando
vestitur quarto ut ubi io sacerdos
ante secretellas dicturus Orate
fratres etc. predicit sub silencio
Dominus vobiscum sed patenter dicit
Orate etc. quia Christus patenter
dixit apostolis Orate ne intretis
in temptacionem fuerunt et alie
apparitiones de quibus in lacrimis.
¶ Ideo est committendum quod sacer-
dos se revolvit se ad populum ad dex-
teram et penitus et post ad altare
revolvit quia ipso facto dicens
dextera domini fecit v. d. d. e. m.
d. d. f. v. ¶ Secundo ad designandum
quod in sepulcro duo angeli
ad dexteram sedebat unus ut
sacerdos per hoc innuat se verum
exactam habere intencionem per se
et populo ad celeste premium que
per dexteram significatur. Item aliud
in cantica: Dextera eius amplexa-
bitur me. Tercio quia vertentes

salutando populum et quibusdam dicendo
orationem tamen secundum quam populum ad orandum
hortatur et oro dum scilicet petimus que per
dexteram significantur. unde super episcopi sede dicatur
ad dexteram patris pius mitto op-
te dextere. Fit utrumque sacerdos expre-
git typum christi qui perfectus est in salutati-
onibus et orationibus que ad dexteram
fiunt. Unde hieronymus post ... dixit orientem per
inc fines etc. se revolvit a sinistra
mo. illud post tiunium et in volumi
in tabernaculo eius hostiam vocis etc.
Propterea ei se ad involvendum quod duas
continua facit se gratia querit tunc a sini-
stra que in peccatore et in timore est
ad vocandum misericordiam angelis sacerdote
pro populo hic est quod premissa verba
dicendo observavit tamquam imperfectus
et peccator et indigens aliorum auxilio
impendi ab aliis beneficium orationis
sicut quoque revolvitur tunc a sinistra
ut per hoc significet historia de pas-
sione christi ad quam representandam
statim intendit historia cum recte
per sinistram significetur unde illud apostoli
ad dextris et a sinistris per gloriam (gloriam)
et ignobilitatem per infamiam et bonam
famam. ¶ Dicunt vero sic iste volu-
tiones et revolutiones in medium
altaris unde illud In medio ecclesie
aperiet os eius etc. iste et illud
quia communis quod redemptor noster mo-
salone corpus suum medium civitate
ostenderunt per filios israel et atten-
dite: quando dicto dominus vobiscum
ad altare revoluti dominus orationes
stantes in medium altaris per hoc in-
sinuantes se in loco magis mani-
festo et populo quererent orare se-
cum medium altare per hoc populus

dum de medio cordis orationes ad
deum effundere. Alii vero ad dextrum
cornu altaris ubi oratio perficitur
dicunt orationem ut sit mens in summa-
tione et oratione nullum actum alium
interponat et ut ibi procedat ora-
di in simulato ubi mors mox
subsecuta ipsa oratio et oravit populus
dum etc. unde

De oratione seu collecta

Salutatione premissa orationes subiciuntur. Licet cum
omnis misse opus videatur in-
choatum regulariter in typum tamen
dum in misse officium incipit ab oratione
et tamen in quatuor actione videndum
est ¶ Primo de orationes
dicitur ¶ Quantum et quibus sit orandum
¶ Quomodo sit oratio et ipsa et ubi et
qua parte orationes dicende sint ¶ De con-
versione sacerdotis ab una parte
altaris ad altare ¶ Unde orationes di-
cuntur et unde originem habuerunt
¶ Generaliter verba eorum intelligantur ¶
Quare orationes dicuntur oratione no-
centur collecte ¶ Que et quot orationes
dicende sunt et de incentivis eorum
¶ Quomodo pontifex vel sacerdos
illas dicens stare debet ¶ Circa primum
notandum est quod ea quibus populus
immediate ordinatur ad deum
sacerdotes dicunt quasi media-
tores inter populum et deum quorum quedam
dicuntur publice spectantia ad
totum populum in cuius persona ipse so-
lus cum deo proponit sicut sunt
orationes et gratiarum actiones quedam
privata que ad officium eius tantum spectant
ut consecrationes et huiusmodi orationes quas
ipse pro populo facit nomine in persona
populi orationes et in oblationis premittit dominus
vobiscum ut mentem populi deo coniun-
gat et quia populus in hiis que
ad deum pertinent sacerdote ducitur io-

xvij de orationis dispositione

in fine cum ... orationis populus consentit
videmus ... ut in decre. ... et
omnis oratio alte ... ... sit ...
fiat ¶ Item oratio est brevibus
verbis non multiloquio ut in decret.
Unde gregorius ... ... orant
sed in lacrimis et puritate cordis non
in voce clamosa sed in mentis interioris
et lacrimarum compunctione sit cum in
conspectu divine maiestatis et ange-
lorum. ora nos ... ut ... ...
dict ... illud ps ... ...
dns noctem fletus ... ...
ficium deo spiritus contribulatus ... ...
... oratio ... devota ... cum ...
atori cum devotione est supplicand-
dum aut salomon dicit alte orationi
alii non dant verbis ... ...
orationi attendere et ad ea videre
... ¶ De quibus sit orandum
dicetur in vi parte sub t. de pascate
¶ Secundo sit oratio et qua hora
et ubi hore canonice dicende sunt
et quis qua parte orandum est dicetur
in prohemio v. partis quid significat oratio
que dicitur ... ... dicetur. sub t.
de sessione episcopi ¶ Item sacer-
dos dum orat ad dexteram consistit
altaris ... illud Exo. xxx.
deprecabitur aaron super cornu al-
taris ... ...
tionibus suis in hoc illud signum
quod fuerat prophetatum deus ab aust-
ro veniet et cum iudeos do-
cuit ad quos ... missus
fuit est dextera iudeos genti-
les leva significat et cum leva per
dexteram transeat ... ...
designatur ... ... dexteram
parte altaris primum accedit ut
gaudium dominice nativitatis
ostendat deinde dextram ...
ad sinistram pervenerit quod
ut tristitiam passionis in-

sinuet sed iterum redit ad dexteram
ut gaudium resurrectionis annunciet
de hoc alibi sub t. de mutatione sacerdotis
dicetur. Romanus vero pontifex orationem
ad sedem post altare vel aliquis episcopus ad la-
tus altaris ascendit et stans collectam
pronunciat qua libro legit aperto
et deinde sedet quod sicut evange-
lista testatur venit ihesus in nazareth ubi
nutritus fuerat et intravit secundum consuetu-
dinem die sabbati in synagogam et re-
surrexit legere et traditus est liber ysaie
prophete quem ut revolvit invenit
locum ubi scriptum erat spiritus domini super
me propter quod unxit me et cum plicuisset
librum reddidit ministro et sedit
Rursus pontifex ad latus altaris
usque post ... officii moratur ut ...
est sub t. qualiter episcopus vel sacerdos
¶ Sequitur unde ... oratio dicatur et
unde orationes sumunt originem et quid
oratio dicitur ab orando eo quod per ea ... ...
bona corporis et anime orando petuntur
... cum duo sunt quibus egemus
... ... dicitur. ...
... orat ... sacerdos ...
ut assint et pluralis ut absint
designatur aut ordo in apocalipsi
... ... qui ascendit in
conspectu domini de manu angeli ...
cum verus homo pro nobis passioni
dedit ... ... est holocau-
sta et pro delicto non postulasti tunc
dixi ecce venio ... ... ora-
... ... in orbis
... ... ¶ Item ubi ora-
tionum ... sunt ... et
quid quod in quibusdam codicibus ... ...
possit sunt vel illi ... oblatio
ad gloriam et honorem sic intelligi-
tur quod sed hec possit ut ille magis
ac magis a fidelibus glorificetur
aut et honoret. in tribus ... sit

... de ... ...

pfecte bn omnia eis i celis ad no
n succedit ut no eget mib orōib
i meo i iuria fiat maxti qui orat p
mre hoc plius reputet no i dignū
scorꝫ glaꝫ posse usq ad die iudicij
augmentu ꝛ no etiā minꝰ vite posse
augmentacōm glificacōis eorꝫ optare
¶ Ord aut pg fine orōis subiūgit
p dnm nrm ihm xpm i llud signt
q ipe i ewangelio dicit q q petie-
ritis patrem i noie meo fiet vobis
Dicit ei sacdos ad dm patrem ut p
filiū suū qui dns nr est exaudi-
ri ut pr orō pficiat hinc est q
omnis orō regla ad prem dirigit ꝛ
tiiat i nomine filij no eni palia
via ad nos etiā di beneficia pnt
i. d. qm deriuare q p eū qui est mediator
di ꝛ hoim homo xpc ihc sicut p
mediate cstalli mittit ignis i esca
suppositam a sole longinquo ꝛ supm
est hec de epla ad ro nos vbi dr
glacm i deo p dnm nrm ihm x.
nec eni uadit ad patrem u pmc ꝛ
ali dicit si q petieritis patrem in
nomine meo dabit vobis ꝛ no. q ihc
est ppm nomine pnt dictu est i phe-
si pris q vo sequit qui tecu vi-
uit ꝛ regnat i v. s. s. d. ita pt i tellige
i unitate s. s. sut unig deg ul i uni-
tate s. s. hoc est i spu sco qui e uni-
tas pris ꝛ filij ꝛ amor ꝛ conexio
utriusq possunt etiā sic exponi
pmissa vba p dnm nrm ꝛc ut
sit sensus o pr exaudi p filiū tuū
qui hoc vult ꝛ pt uult q2 vivit
pt q2 regnat vivit ni q ꝛ regnat
tecu tecu i unitate s. s. no quod
vivit nec regnat ut tyrannus
spu maiestate q vivit ꝛ regnat
deus spu benignitate q ꝛ secula
porrexa scla sclorꝫ ul ꝯsetudie
ul antonomasice intelli potest

ꝯsetudie sic gnomes gnomi q. d.
poria scla sibi i vice succedencia
dur ei scla ua alijs descriptib; de
alia sequit antonomasice sic
tantum talicorꝫ ꝛ est sensus sic an
cia secula filius cu pre i unitate
s. s. i deitate uixit ꝛ sunt ita ꝛ
i pnti sclo atq i futo ī nsti cu
scis angelis pmanebut ꝛ i nsti
cu dyabolo cruciabut Credendi est
vivere cu pre ꝛ spu s. ꝛ ulto fine
concludi sequit. Amen q vbu optatie
ul assirmatie ondit affectu ul
ꝯsensu ut pmissu e pplus ei
assenciens nō i sacdoti q dixit
porrexa scla sclorꝫ assentit q
scli p eu creatu est vn i fine
psalmorꝫ vbi nos dicimus fiat fiat
hebreus dicit amen amen ꝛ xpc
i ewglo sepe dicit amen amen
i. verū vere dico vobis respirat q
ul ad formā orōis ut q orāt
optē ul ad modū ꝯclonis ut
q concludi affirmet v. q. cū sac-
dos orōis dicit da nobis qs dne
salute mētis ꝛ corporis pplus op-
tando i ubet amen i. fiat ꝛ cu sac-
dos ꝯcludit qui tecu vivit et
re i v. s. s. d. p. o. s. s. pplus assirma-
do i ubet amen i. verū e ul amen
interptat vitalis ut i apoc h dic
amen testis fidelis desior diū e
i t prdeti ¶ Cca i imatōnem
conclusionis nōnd e q i eis quq
dirigit sermo ad patrem quq ad
filiū quq ad spm s. ꝛ quq ad
totā trinitate Si sermo ad solū prem
dirigit no fiat mencio de filio
nec de spu sco tuc dr i fine
p dnm nrm i. x. f. t. q. t. v. ꝛ
re i. v. s. s. d. p. o. s. s. super eundē
regnat ut i illa orōe pretende
nobis ꝛc Si vo ibi fiat
mencio de filio ul de spu sco

refert an ad finale parte oracionis
an in fine eius fiat ibi mencio de fi-
lio vel de spiritu sancto. Si primo dirigi-
tur ad patrem et fiat mencio de filio an-
fine tunc dicitur in fine per eundem dominum
n. ut in illa oracione Deus qui de beate
marie virginis etc. Si in fine tunc sub-
iungitur immediate qui tecum vivit
etc. sine per eundem et eiusdem ut in illa col-
lecta sancti stephani Omnipotens sempiterne
deus qui primicias martirum etc.
et in illa Deus qui salutis eterne etc.
vel dominum nostrum ihesum christum in fine po-
nitur in illa collecta Deus qui nos
redempcionis que dicitur in vigilia na-
talis et in illa Illumina quesumus que dicitur
in epiphania vel ihesus christus dominus no-
ster ut in illa Deus qui hodierna que dicitur
feria iii post pascha et in secreta
illa Ipse tibi que dicitur in cena domini.
Si vero in oracione que ad patrem dirigitur
fit mencio de spiritu sancto dicitur in fine per
dominum n. sed tunc dicitur ibi in v. eiusdem
spiritus sancti ut in illa Deus qui corda fide-
lium et in illa Assit nobis quesumus v. s. s.
Que si fiat ibi mencio primo de spiritu
sancto et postea de filio tunc subiungitur
in fine immediate qui tecum ut in
illa oracione Mentes nostras quesumus domine
paraclitus etc. et in illa Ure igne etc.
Dominus pius quasi ad patrem dirigimus
sermone orando ut ipse det spiritum
nobis [illegible] vel tunc dicitur
per dominum etc. sine per eundem vel eiusdem
ut in illa oracione que dicitur in bene-
diccione fontis Omnipotens sempiterne deus
respice etc. Si autem primo ad filium
dirigitur ut in illa oracione Excita domine
potenciam tuam et veni etc. et similiter
in aliis collectis de adventu domini
et in illa Deus qui virginalem aulam
etc. tunc dicitur in fine Qui vivis et re-
gnas cum deo patre in v. s. s. d. etc. Et si fiat
ibi mencio de spiritu tunc dicitur qui

cum eodem deo patre etc. ut in illa oracio-
ne Domine ihesu christe fili dei. Si vero primo di-
rigitur ad spiritum sanctum tunc quidam concludunt
dicunt in fine qui cum patre et filio vivit et re-
gnat etc. Ceterum tamen omnibus oracionibus dirigitur ad
patrem vel ad filium et nulla ad spiritum
sanctum quia spiritus sanctus est donum et a
dono non petitur donum sed porrigitur a lar-
gitore doni petitur. Quod autem a patre et filio
et ad eos primo dirigitur tamquam ad do-
natorem et non a spiritu sancto qui est donum
et patris ab utroque procedit. Sicut ad to-
tam trinitatem primo dirigitur tunc dicitur
in fine per dominum sed sine per eundem et eiusdem
ut in illa oracione canonis Suscipe sancta
trinitas et in illa que dicitur in fine misse
Placeat tibi sancta trinitas etc. In quibus
dicitur proprie dominum n. quod sufficit in
oracionibus in locum per dominum n. ad bre-
vitatem. Idemque est si in oracione que
ad deum patrem dirigitur de ea mencio
fiat ut in illa Omnipotens sempiterne deus
qui dedisti famulis tuis tunc dicunt
quidam qui v. et r. v. deus per s. s.
Alii vero intelligentes quod oracio ipsa ad
deum filium dirigatur dicunt tunc qui vi-
vis et regnas in v. s. s. d. p. o. s. s. Et in illa oracione
Fidelium deus omnium conditor etc. tota
namque trinitas conditor et redemptor
est licet christus sit redemptor proprie.
Post eam dici quod oracio que ad tri-
nitatem dirigitur concluditur similiter
personarum dispone sic qui vivit et re-
gnat per o. s. s. vel convertit omnis sermo
ad se vel ad filium dicens quod ipse
prime dirigetur et sic eam concludi-
tur in oracionibus benediccionalibus. Tamen
in oracione in qua sermo dirigitur ad
tamquam certe [illegible] qui v-
et r. d. cum christus sit tamquam certe sed non
est ita tota namque trinitas est

[illegible] / de 98 [illegible] / concludit

[illegible] / [illegible] c. 1

capiunt. Circa id quod dicitur per dominum nostrum
Ihesum Christum. In exorcismis vero ad expellendum de-
monem aliter aliter dicitur quia in aque benedic-
tione dicitur per eum qui venturus est iudicare vi-
vos et mortuos et seculum per ignem. Similiter et in exorcismis
dicitur qui venturus est etc. quia cito cum
dyabolus audit Christum esse venturum
iudicare seculum per ignem fugit timens
iudicium ignis quod scit se post diem
iudicii eterno igne fore puniendum.
Sed quare, ut dixit magister Gilbertus,
in orationibus pro defunctis mortuorum dicitur
sibi cum in fine cuius tempus certe
tenet ut dicitur per dominum nostrum etc.
In illa tamen oratione Fidelium deus con-
ditor etc. dicitur qui vivis etc. ut supra
missum est. ¶ Et ad notandum quod orationes
in laudibus in missa et in vesperis sub
eodem solempniori tono dicuntur propterea quod
hore ille solempnius et festivius decan-
tantur. In aliis vero horis et officiis
aliquantum minus solempniter dicun-
tur quia ille ad illud referuntur prout signi-
ficatum est in precedenti exorcismus
punitur. Orationes vero hic submisse dicuntur sub no-
bisum ut dictum est in precedenti.
¶ Sequitur videre quare orationes
que circa misse principium dicuntur
collecte vocantur. Et quidem quia
sacerdos qui fungitur legatione ad deum
pro populo in eis petitiones omnium
colligit et concludit ut eas ad deum
referat. Preterea dicuntur collecte quia super
collectum populum dicuntur, puta in processi-
onibus vel dum collecto populo ad stationem
faciendam ut de una ecclesia procedat
ad alteram. In urbe nanque quelibet
ecclesia stationalis habet aliquam ecclesiam
vicinam in qua colligitur populus de
stationibus, et ibi dicitur collecta super
collectum populum et inde omnes simul
ad ecclesiam in qua fit statio accedunt.

[left margin: .. d. q. i / d. 98 v / in concilio]

Unde in concilio Agathensi dicitur plebs collecta
oratione ad vesperam dimittatur ab episcopo
cum benedictione. Et est sumptum hoc nomen
de Levitico ubi cum de festis agitur que e-
ultimus festorum legalium collecta vocatur
quia eo tempore in fructuum collectione fiebat
et figurabat futurum opus nostrorum
collectionum ut dicitur: ecce homo et
omnia opera eius cum eo. ¶ Diversi-
modi fuerunt auctores earum unus
et varietas in eis reperiebatur quod
Sed tamen Africanum concilium constituit
ut nulle preces vel orationes vel mis-
se vel prefationes vel commendationes
vel manus impositiones dicantur in ec-
clesia nisi fuerint approbate et in ecclesiis
prius tractate quia ab aliis compo-
site preces dicuntur ordinasse. Studiosis
autem quibusque seclusis hiis quis minime
vel in quaque indebite venerabilia
condiderunt communiter multi melius
esse vitare ad dicendum. ¶ Certum quidem
modum et ordinem excedentes in
orationes multiplicant ut audi-
entibus tedium generent et fastidium
quasi deus ut hoc verborum multitudine
flecti possit ut premissum est,
cum dominus per Ysaiam dicat: cum multiplica-
veritis orationes vestras non exaudiam.
Et dominus in evangelio dicit: cum oratis
nolite multum loqui sicut ethnici
faciunt; putant enim quod in multiloquio
exaudiantur. Unde cum ei dixissent
apostoli: domine doce nos orare, com-
pendiosam eos orationem docuit
scilicet Pater noster etc. Cuius igitur orationis formam
sequentes sacerdotes in missa
septenarium orationum numerum non
excedunt una propter vii petitiones
in dominica oratione, et hec numero septenario com-
prehendit, in illa, prout sub ea dicitur
oratio vero una Deus in pace gaudens

[right margin: de c. d. v. c. / nec in fi.]
[right margin: d. q. d. v. / no medi.]

quidam observant ut impares dicant
in missa orationes scilicet ut unam tantum sic
una epistola et unum evangelium dicitur
et iste numerus est ordinarius vel tres
vel quinque vel septem unam ad significandum
fidei unitatem vel unitatis
sacramentum tres ad significandum misterium
trinitatis et quia Christus tertio in passione
oravit dicens pater si fieri
potest transeat a me calix iste quinque
ad significandum v plagas Christi
seu v partita Christi passionem
septem ad significandum spiritum gratie
septiformis seu vii dona spiritus
sancti deus enim divisionem et discordiam
detestatur. Verum ceterorum
dierum operibus benedixit operibus
secundi diei benedixisse non legitur eo
quod binarius numerus primus ab unitate
recedit et ab eo ceteri divisibiles
numeri originem sortiuntur et imparibus
inimicus est. Et nota quod in
summis festis tantum dicitur una nisi
forte eadem die aliud festum occurrat. Sciendum quoque est quod totidem
collecte et eodem ordine dici debent
in secreta et post communionem quot precesserunt
ante epistolam in principio
misse nec plures nec pauciores
finis namque de suo principio et
quelibet post communionem collecte et secretelle
predictis conveniunt. Cavendum
est etiam quod si collecta pro defunctis
intermisceatur in missa que dicitur
pro vivis non finalis sed penultima
vel ante penultimam dicatur quia finis
debet ad suum principium retorqueri
Et cum facienda est memoria pro
defunctis prout dicitur sub v. parti-
cula secrete sub verbo memento
etiam domine etc. quod illi vivorum et
in secreto in quorum honore celebratur
qui vitam glorie venit in corpore
eget. Sed in missa pro defunctis

intermisceri non debet collecta pro vivis et
ut quedam illa Omnipotens sempiterne
deus qui vivorum etc. ab usu
composita videntur quod defuncti minime
nequeunt vincere in hac vita
nec etiam in gloria vincere eterna vi-
talis illi minuari valeat ab intus.
In missa tamen pro defunctis potest ut quedam
esse penultima desitis et quinque sono
Ambrosius quoque composuit multas collectas
precise septembris. Innocentius vero papa
primus composuit illam Acunctis nos quesumus domine
mentis et corporis defende etc. Sicut
laudamus inquit de oratione sed in missa
et in omnibus horis loco orationis ultima
nocte pronuntiatur oratio dominica que in
nono tempore prima oratio fuit. Unde in primitiva
ecclesia sic fiebat. Cum autem
pontifex seu sacerdos dominicam orationem
seu orationem dicit incipit manus ele-
vat et extendit in signum illud manus
demissas erigite et genua debi-
lia roborate et romano pontifice
ac etiam aliis episcopis in missis certis
ministri astantes manus elevatas
sustentant Quod mysterium elevato
a lege sumpsit exordium legitur
enim in Exodi xvii capitulo quod cum Israel pu-
gnaret adversus Amalech in de-
serto Moyses ascendit super verticem
collis cumque elevaret Moyses
manus vincebat Israel. Si vero
paululum remisisset Amalech
ipsum superabat Aaron autem et Hur
sustentabant manus eius cum ultra
iste legitur et iii Regum viii c. quod
Salomon stetit ante altare domini in con-
spectu ecclesie Israel et expandit
manus suas in celum orans pro populo
et Osee xiiii levemus manus nostras
ad dominum deum excelsum elevando
autem ipsa reputatur quod Christus ele-
vatis manibus ferebatur in celum
vel elevabat manus ad ministrandum

Exodi xvii inspice

Exodi xvii [illegible]

salvatore i. etc pendentis vn illud ele-
vatio manuum mearum sacrificium vespertinum
Extensio vero manuum eius fit in cruce
cum expandisset manus. i. etc. pro persecuto-
ribus oravit dicens pater mi dimitte
illis etc. vestimenta que fuerunt moralitatis
instructiones quas christus per priorem est recta
pe penitentes mixta illus quas ipse
promisit omnibus qui venit adhuc nos
enim foris quidam tunc perfidi heretici
deridentes huius manuum extensionem
propter illud ysaie cum extendit manus
vestras avertam oculos meos a vobis

Oratio finita .·. de epistola
dicitur epistola que significat doctrinam
apostolorum eligantur aut precedit
illa oratio quia legitur luce x. rogate dominum
messis ut mittat operarios in messem
suam Et dicitur epistola grece latine super
missio vel super erogatio dicitur ab epy
quod est super et stolon quod est missio mis-
sa enim est ab angelis super legem moy-
si super prophetas et super evangelium
sicut et prophetie super legem vel et lex de
una persona alia misse appellantur
epistole .i. super misse que misse super sen
pter id quod refertur nuntius vivat note
sicut et apostolus super id quod dixit ephe-
sijs corinthijs et alijs epistolas mittebat
¶ Legitur de epistola singulari petri mag-
istri dei .i. dextra parte ecclesie quod dicitur pre-
venit ad iudeos qui dicebatur in
dextera esse melius tunc sit in medio cor-
poris quia iohannes fuit in medio inter apostolos
et prophetas ut ita dicitur dicitur quod epistola in
loco inferiori evangelii et superiori et
supposito pro hoc de hoc sub evangelio
dicitur ¶ Premittitur autem epistola evangelio
epistola namque designat officium quod iohannes
cum christum extunc qui preivit ante
faciem domini parare vias eius sicut ipse
testatur ego vox clamantis in deserto
p. n. d. iohannes quoque qui subdyaconus
fuit et submissus illius qui desuper de
celo venit ministrum sed ministrare unde

dicat predicatio iohannis precessit predi-
cationem christi ita epistola evangelium
precedit generaliter quoque epistola figuram legis
et prophetie que christi adventum precesse-
runt sicut ipsa evangelium precedit
precessit quidem lex evangelium sicut
umbra lucem sicut timor caritatem
et initium perfectionem ¶ Et dicitur sub
dyaconum epistolam lectura unde tunc
continua acolitus quia predicator iohannis
parum scientis fuit quia lex neminem
ad perfectionem ducit Sed dyaconum
evangelium lecturum tunc subdyaconus
quia aconti continuatur quia predicatores
evangelii que perfectionem faciat plurimum
superexcreverunt dicitur et pro et psubdya-
coni et dyaconi ad legem et supersessionem
duplex christi manifestatio per dominum
eius adventum significat. quod post unum
tunc sunt per unum scilicet iohannem qui presb
dyaconum precedit significat. plures duos
habent ut enoch et eliam qui per duos
vel plures precedentes dyaconum figurantur et
factos nunc epistolam legentes respiciunt
de altare quod christum significat quia iohannes
predicatio se et alios dirigebat in christum
dicens ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi — *Vide de eccl. offic. ut supra*
hijs vero qui precedit subdyaconum
ante legem non vertit facie ad legem
sed quia iohannes non ad se venientes
sed potius ad christum se dirigebat sed
dyaconum evangelium legentem precedebat nunc
respiciunt ad evangelium et ad faciem
vertitur primo ut mutua utriusque
in prophetice amor caritas secundo notetur
que in evangelio predicantur secundo ut se esse
contestes evangelice doctrine ostendat
sicut legitur in ysaia vos estis testes mei
dicit dominus ornatu vero iohannes fuit
limes precedentium et subsequentium
medius inter apostolos et prophetas ita
lex et prophetie usque ad iohannem
ex tunc regnum dei evangelizatur
io epistola nunc propter legem de prophetis

nec sp de aplis s; in'dn sunt de
ueteri t. in'dn de nouo Johannes
ei tunc nondum reputat epla cu an-
teqs xpm pdixit uenturū dicens
qui p9 me uenit an me factus
est z cum oculis xpm ouidit pu-
tem dicens Ecce agnus dei ecce qui
tollit pctā mūdi. In'dn g°. sunt
de aplis q; plez eorū doctrina no
pcessit euuāglm tm ad vitium
actuū refert². sicut leo z apocha
z in'dn de ueteri t. ido tm quia
uelu templi scissū nec ponedū
est an oclos uelu epla tm uo le
dew. libros moysi q; i illis tpalia
pmittebat² i tunc signū lectoes
de illis supte tunuant² i ignem
accētu ut in dicet². ¶ Considerā-
dū aūt est q qu lecto uel epla
de libris moysi uel salomis sunt²
nomē eorū recitet² ut dicet² i
pheto vy°. ptes ite i eplis que
sumūt² de pphis uel de actibus
aplorū sine de apoc ponit² i
pncipio hec ord In diebz illis
z i fine dr aut dns omps eo q
i libris illis hoc sepe sptū i ue-
nit² eadē etiā rone dr i eplis
iacobi petri Karmi z i eplis pauli
fres z i e°. ipi ms In epla tm
ad hebreos dne quidā no debē
apponi fres eo q aplis suspecti
erat hebreis s; melig est ut
apponat² cum quidā boni erant
int eos z ipē eos i quodā loco
eiusdē eple uocat fres apt p-
missā cum dr i euuāglio In illo
tpe qre tm loquendo ulta epla ē
de ueteri t. s; ille lectoes vocat²
¶ Porro ls i eplis q de apoc
legit² dicit² lecto libri apoc
bti jo. apli In diebz tm cathis
z eplis dicet² illud dilu bti
ē qui est ei q btus jo. pcipue
fuit int oms aplos a xpo.

dilectꝰ dilecto aut dr btos uos fu-
it qr btus que elegisti z assupsisti
hic g°. q sideracone eu sicut ceteros
scos sup natum est btitudinis
titlo sicut oudr z sole quodā mo
sicabis adiunac ei ipe uelud tielis
ipse pates effectum btitudinis
s dilectionis dei euidet pctis sit
sortitus ¶ Sciendū ulterius dz eplam
solepnit legē in ecca ut sit sub
dyacono qui si forte defuit dicit²
a dyacono de quo dictu est i sa
pte sub. t. de subdyacono uel sac-
dote melius enim est ut sacdos z
missā cantans illā legat qua si
ab acolito uel ab alio inferioris or-
dinis legat² Nā hec aut nondū
est q ppli instructio sit p v°bū dī
q quidē adeo p eius ministros ad
pplm puenit z io ea que ad plebis
instructionē ptinet no a sacdote
s; a ministris dni ministru tm ubi dī
triplex est primū auctis q cōpetit
xpo qui minister dr io x. dicit ei
i ptate docens sicut manifeste vi-
tute q cōpetit pdicatoribz noui t.
de quo dr ij. Cor iij. qui z ydoneos
nos fecit ministros nt tanū figu-
rationis q cōpetit pdicatoribz veteris
t. z io doctrina xpi pponit dyacō
doctrina vo pdicatorum veteris t.
pponit². p subdyacones nec ob-
stat q aliū p eos legit² loco eple
aliquid de ipso ueteri t. q pdicatores
noui t. etiā ueteris pdicant Ce-
tum doctrina pdicatorum veteris t.
no sp legit² s; illis diebz quibz
pcipue cōfiguratio noui z ueteris
t. designat² ut i ieiuniis iiij or
tpm z qui aliquā celebrat² que
i ueti lege figurata sunt sic passio
natiuitatis bapts z aliqui tpm
Et quis uiqz doctrina ordinat

ad Christum et eorum qui preibant et eorum
qui sequebantur. Ideo doctrina Christi
preponitur. Quintus finis. Epistola autem dicitur
epistola genua non flectimus cum ad
nos non pertineat. Et in modo sedemus
quia doctrina in silentio et quiete au-
dienda est. Usus est sedendo audi-
re. Et assistunt pie in eadem lectione apostola-
tus tamen stare conveniunt cum epistole
Pauli leguntur in honorem eius qui
miles fuit. Unde in signum militie
sue depingitur cum ense in manu
vel ideo quia ipse suam predicationem evan-
gelium vocavit. Et est sciendum
quod usque in nostris [?] legitur epistola Pauli in
ecclesiis [?] in terra que ad nos pertinet
tamen. Ante lectiones apostolicas vel
evangelicas quibus primo cum sacrifi-
cium dici debet statuunt non omnino
itum est credi [?] tamen quod primum successores
apostolorum eo quod in illis eadem sacrificia
celebrari iubetur. Queritur tamen quare
in prophetiis nocte in aliquibus deflexi [?]
evangelium vero et epistolam nocte exal-
tando finimus. Unde per prophetiam
que est de veteri testamento synagoga que
est inclinata est et cecidit intelligitur
ideo quod inclinando nocte responsum [?] finie-
ndo prophetia finitur. Hec est causa quod
synagoga depingitur quod fracta
hasta [?] vexillum. Per evangelium vero
et epistolam ecclesia militans representatur
que exaltata est et ideo illa tamen
illa cum exaltatione vocis finiuntur.
Preterea in veteri testamento templa et edificia
finiebantur in tamen figura lectiones
in graviter [?] accentu finiuntur. In novo
spirituali testamento in tamen rei signum
evangelium et epistola in accentu finiuntur
acuto. Quedam tamen lectiones de ve-
teri testamento scripture que in officio misse pro
epistolis sepe leguntur in acuto termi-
nantur accentu et sub tono epistole
leguntur cum ei [?] tunc in loco epistole

succedunt unico tono. Ad hec
admonet illorum debet multi forum
deveniunt post lectam epistolam faciendam

Post lectam epistolam subdiaconus
cum acolito ad sacerdotem acce-
dit illud in finivas [?] quod Iohannes
cum audisset in vinculis opera Christi
misit duos de discipulis suis non
credentes Christum esse messiam
ut interrogarent illum tu es qui ve-
nturus es an alium expectamus. Et
videns ihesus [?] ait illis euntes re-
nuntiate Iohanni que audistis et
vidistis ceci vident etc. ut dicitur
in vi [?] parte sub quarta domenica adventus.
Quia vero ille predicta miracula cognovi-
verit hunc esse de quo coram
mag [?] perdixit qui post me venit
ante me factus est cuius non sum dignus
etc. Ideo primus ad pedes excla-
mantium Romani pontificis subdi-
aconus osculatur. Preterea quia devoti-
onem fecit utrumque ideo subdiaconus
in quibusdam ecclesiis osculatur devotius
sacerdotem. Cum ergo lecta epistola sub-
diaconus librum clausum episco-
po porrigit ipse vero super illum manum
imponat quam subdiaconus osculatur
et episcopus Christum significat cum clau-
sus liber porrigitur. Ad designandum
quod solus ipse potuit aperire
librum et solvere signacula eius
in quo et ipse et eius mysteria
clausa donec recepit ab ipso Christo
predicationem evangelii aperuit Christus
enim legem in qua clausus tenebatur
ipse implevit qui non venit legem
solvere sed adimplere quod significat manus
imposita super librum manus enim
opus significat ipse quia manus po-
significat desiderium et promissionem
credendi et ipse complendi que
lecta sunt quia vero ideo accipit
benedictionem in lege promissa in
qua cum amore qui per osculum

designat' xpc pfecit q sermone
aliquos facere docet io ad hoc desi-
gnandu subdiacon' b'ndictione
accepturus manum epi osculat' Rur-
sus q2 pontifex ut pmissu est
xpm represetat subdiaconus 7
ceti debet ei actib' suos similit'
subde' 7 ab ipo bn' dicens gra'
postulare vn i ewangelio tu oia
bn feceritis dicite sui iutiles sum'
q debuim' facere fecim' Et sub-
sequit' epc ul sac'dos subdia-
cono bndicat q2 7 xpc comme-
dauit iohanez dicens quos vos
sub inde' in deserto pphaz ea
dico nobis plus quia pphaz amen
amen dico uob int natos muli-
erum 7c. Subdiacon' q' pp
finie diacon' vo cum purpin
latonis ad sac'dote acced' 7 re-
hibet reuerentia q2 lex finez
accepit i xpo. S3 ewa'm origine
sumpsit ab ipo ita lex 7 pphe
usq3 ad iohanez ewa'm xpi et
epl'e pg iohanez prim Cessim-
ssa vo p defunctis subdiaconus
lecta epla no uenit ad osculu
manus tu q2 ibi cessat io sup-
dicta tu q2 i illa missa quelibz
solepnitates substrahunt'

De sessione epi 7 sacerdotis
et ministrorum

Ratione finita sac'dos
seu epc sedet 7c nota
du q i missc offo tpe
hore sedet v3 du epla
legi' de quo i c. de imitacoe
sac'dotis dicet'. Et du infe-
riu 7 alia cantat' figurs tres
dies quibz dus sedit i 6 solis
i teplo i medio doctorz audi-
ens 7 interrogans illos sedens
aut stat quasi ad pplm ut
audiat ptuite 6 adv ee datu
q possit speculari 7 super

intende' qui stant i eccia similiter
qui supple. eue ei ci qmisse st' et
de illis est rcon' do redditurus
Sedet et i loco eminecori ut q
vinitor custodiat vinea suaz
7 pplo sup intedat ua 7 dus
i alta polorui sedes custodit cui-
tate sua Porro oro reque
dice mu eplam pus q sac'dos
sedeat spalit' sigt tpe illud q
xpc i celu ascensurus aplis
bndixit sessio vo que sequit'
sigt xpi sessione pg ascensioz
ad dextez patris Sede' qmisse
victoris est vn sessio sacerdotis
victoria xpi designat ut dicet'
sub c. de imitacone sacerdotis
Sessio ministrorz sigt sessione
corz quibz dr sedebitis 7 uos
sup sedes duodecim iudicantes
xii tbg isrl illos s. qui iaz in
celestibz regnant qui vo i ecclo
laborant illos qui adhuc in
mundo peregrinant' vn lectores
7 cantores ad officiu surgetes re-
gam de agunt quibz de negotia-
mini du venio quibz q' ministros
cu epo sedet p quos xpi me-
bra i pace ia quiescetia intellig'
de quibz aplus 9sede' fec nos
i celestibz i xpo ant illi qui
iudicabunt xii tbg isrl, alij
vo stant p quos xpi mebra ad
huc i ecclesie posita intellig'
Item pontifice sedente i quibz
da eccijs cu dalmatica mittit'
de locis suis 7 tollit' i ordie
vnius linee a pmo usqz ad al-
tare ad admonendu q de plenitu-
dine xpi omnes accepimus in
spt unitate S3 gradui varietate
diuisiones ei sunt gratiarz i dcoz
aut spc. spc ei apme ecostito
seu cum dalmatico i electorum

Seq. di...
ei aim

corde precinctis altaria in membris donum valeat gratiarum et interim quod acoliti deponunt candelabra circa altare quia post pacem predicationis officii pro humilitate agnoscunt quod sunt pulvis et cinis sicut dixit Abraham Loquar domino cum sim pulvis et cinis. ¶ In romano ordinario legitur ut pontifex non sedeat donec post primam orationem dicatur. Nunc non quasi de sede usque ad lectionem quia precedens officium gratulationis de operibus ad venientem Christi deputatur. Epistola enim Christi venientem et operantem significat actus vero eos qui preibant et qui sequebantur et qui obviabant representat. De graduali seu responsorio.

Post epistolam cantatur graduale seu responsorium quod pertinet ad opera active vite ut notetur nos operibus implere ea que in lectione audivimus. Sicut predicator Iohannes precursor predicabat penitentiam dicens Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum et item Facite dignos fructus penitentie. Unde post epistolam graduale sequitur quod penitentie lamentum insinuat. Sed quia in diebus pentecostes de officio tollitur ut ibi dicetur. Tertio ideo post epistolam graduale cantatur quia per predicationem Iohannis discipuli secuti sunt Christum sicut Iohannes evangelista describit. Stabat namque Iohannes et ex discipulis eius duo et respiciens Ihesum ambulantem dixit Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli eum loquentem et secuti sunt Ihesum. Ad hec tantum epistole conveniunt quod predicationes predicatorum secuti sunt gaudium ecclesie inde laudes et [illegible] decantantur conversione quod per graduale conversio de iudeis per versum conversio de gentibus per alleluia universorum in fide letitia per sequentiam

canticum victorie significant. Alia vero ponentur sub de tractu in quibus dicitur eius graduale cum epistola cantatur ad notandum quod predicator prius opere et post ea verbo docere debet. ¶ Dicitur autem graduale vel a gradu gradale a gradibus humilitatis significans ascensus nostros de virtute in virtutem sicut filii Israel de mansione in mansionem processerunt ut tandem videant deum deorum in Syon. Unde in [illegible] est celeste ubi que progenitores celestium sunt. Canit enim graduale ille qui nec dum ascendit de virtute in virtutem sed adhuc in convalle positus lacrimarum iam tamen ascensiones in corde disposuit. Verumtamen Gregorius sciant qui graduale non festivis et modulatis vocibus efferunt sed quietum cantum quem et cursus sunt potius et lamentabiliter canunt. Item responsorium post predicationem non [illegible] significat. Alternis lector et epistola que significant predicationem veteris testamenti canunt ut si quis forte cordis auribus obturatis de prefata admonitione veteris testamenti non conviti saltem dulcisona modulatione novi demulceatur. Unde et lector et cantor officium suum implentes gradum ascendunt quia doctor perfectione vite vulgus transcendere debet. Petrus quoque dicit quod per epistolam Iohannis per graduale apostolorum predicatio intelligitur. Per alleluia devotio et letitia ... completionum veteris preceptum vero novi intelligitur. Sicut gregorius cantus suavior est lectione sic novum testamentum veteri. ¶ Non dicitur graduale a gradibus altaris eo quod in festivis diebus in gradibus sicut et alleluia cantatur ad notandum permissos virtutum gradus. ¶ In profestis vero diebus in medio chori vel in gradibus altaris cantatur

iiij de sta|tionibus

ad signandum quod in corde quod est in medio corporis primissos gradus fundare debemus. Tercio dicitur graduale quia apostoli post dominum gradiebantur ut iam dictum est. ¶ Responsorium vero dicitur quia versui vel epistole concordare debet ut si in epistola agatur de gaudio et in responsorio similiter. Si ibi de tristicia et hic similiter ne possit nobis improperari quod dominus dicit: cantavimus vobis et non saltastis, lamentavimus et non plorastis. Unde apostolus: gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Dicitur eciam responsorium quia concordare debet illud incipientibus cantari. Vel quia signat vitam activam in qua sibi se ad invicem hortantur ut ad eternam perveniat vitam. Potest tamen responsorium ad responsionem apostolorum referri qui Christo vocante et dicente venite post me ipsi non tantum verbo sed eciam opere responderunt quia relictis omnibus secuti sunt eum et discipuli post ingressum. De hoc dicitur in prophecia vel patribus. ¶ Signat autem graduale seu responsorium laborantes in hac vita et non dicitur nisi octavis pasche usque penthecosten per quas octave octave nunc resurreccionis designatur quia omnis labor expletus eternus absterget enim deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum suorum. Itaque in graduali servimus in alleluia iubilamus. Versus sic notatur quia deo fit reversio ad ipsum respondentes sub te. De alleluia dicetur. Rursus graduale bonum opus et vitam ponitens in qua servimus et peregrinamur signat. Versus vero adiutorium designat quo post graduale tenetur quia adiutorium nobis est necessarium quamdiu in hoc ergastulo detinemur. Graduale plene incipitur nec nimis

versus ascendat in quo designatur qui religionem propter eius austeritatem ingredi metuunt. Versus vero alter in quo designatur qui iam orando et alia bona agendo ascendunt non timentes carnem quia cum viciis et concupiscenciis mortificant. Ad hunc quem unus solus versum cantat admonendum ut quisque secum singularitate timeret. Set quod iam gradus timor versus alter non inchoatur in quo et significatur hii qui consideratione propria fragilitatis quidquid agunt timidius agunt. Finito tamen versu non fiducialiter exaltatur in quo significatur quod de nulla de se fiducia omnes accessum insistunt cantatur aut graduale a incipientibus sequenti dicetur. ¶ Porro veri quod in missa cantatur nec perfecte nec imperfecte repetitur nec gloria patri subiungitur quod tamen in responsoriis fit aliarum horarum. Eciam quia accedendum est quod alie canonice hore institute sunt ad reddendum deo laudes pro diversis beneficiis illis horis ab eo receptis. Sicut ecce quod lectio in illis primo dicitur in quarum beneficium vel post eam in illa hora datum designatur post eam cantatur responsorium in quo laus beneficio concordat. Ergo laus repetitur in hunc modum. Illud apostoli: gaudete in domino iterum dico gaudete, id est laudate deum dicite in commemoracione responsorii repetitur. Sed et quia beneficiorum suorum tenetur. Deo vero nichil aliud possumus nisi gloriam et honorem offerre. Ideo in fine responsorii cantamus gloria patri in laudibus alicuius beneficium totum vel post eius est repetitum referimus graciam et gloriam trinitati. Responsorium

aut ep̄i in missa cātat᷑ designat
ut p̄missum est. Responsum ap̄los
xp̄o eos uocante omnia relinquā
doctrina q° illi mei fili verunicit
p̄ quo illum eos uocare oportet
io Rn̄ illud alleluia reptetur ȝ
nec cu glia pr̄i finitur. quia no ad
gloriam ȝ ad luctum uocati sunt di-
cente dn̄o i luca. sic misit me
p̄r ego mitto uos ut dicetur
i t. sequitur ¶ Et no pp̄ q̄ mi-
bi ecclesiasticis ꝯposuerunt grādua-
lia tractus ꝛ alla rea ad mi-
ssa cātāre statuerunt ¶ Sed quia
solum Rn̄ cantatur i missa quia so-
lu alla quia Rn̄ ꝛ alla quia
cu tractu quia alla cu tractu
de quo dicetur iuȝ pt sab t de
vij diebus post pasca. De alla

Quia post luctum sequitur ꝯsola-
tio bn̄ti qui lugent quia ipi
ꝯsolabuntur io post graduale
cātat᷑ alla quod est letitie cātic
ꝛ laudum ab angelis decantari
sicut le᷑ i apoc. Rursus quia
ascensus de virtute i virtute quos
p graduale diximus significari sepe
redescendit i gaudiu pervenit
admixtum sicut filijs isrl multa
i ꝯuenientia acciderunt qui
demasione i masionem processerunt
io post graduale cātat᷑ alla et hoc
plr platee tue sternentur mundo
mundo ꝛ caudido in uicis eius
cātabit alla ¶ Est aut alle-
laus angelica sīna quiddam eius
magnum ꝯtinens nibilum neli
citans admirabilem iubilat eius
certa sanctis quod grādibus restat vin
ipsorum admonetur de orib quid in-
ptat᷑ mensa timens quod fideles
obdorant i fide ꝛ fuant vi-
tam ꝯstantie i. laudent i tpa-
libus ¶ Et est alla hebraicum
nomen uocabulum sensus sequitur

potius quia exprimens i effabile
gaudium absque mora perge
gaudium vȝ angelorum ꝛ hominum i
eterna felicitate letantium quod ne
oculus uidit nec auris audiuit
nec i cor hominis ascendit tunc
ubi xp̄o ȝ innotentium ig.
exercitus ymno xxj. ps. ȝ cui tu
alla p̄mittitur i titulo statim ps
exponendo intulit i capit lauda-
te pueri dn̄m aug vo sic ex-
ponit vn ȝ / cu alla inscribitur
laudate pueri dn̄m aug vo sic
exponit al. i. salui. le. i. me
lu. i. fac ia. i. dn̄e. ier. sunt alle
i. cantate lu. i. laud ya. i. ad
dn̄m. glo sic alle i. pr̄. lu. i.
filius ya. i. sp̄us sanctus vel alle
i. lux lu. i. uita ya. i. salus. mag̃r
petrus antisiodor sic al. i. alti-
ssimus le. i. leuatus est in cruce
lu. i. lugebant apostoli ya. i. iam
surrexit ¶ petrus mediolanensis di-
xit sup apoc ꝛ aug i glosa
psalmi quod alla vbu est impati
mor ꝛ sonat alleluia. i. laudate
xx i. vniuersale vel ya i. inuisibile
s. deum q̄. laus i uisibili dei et
pp̄ alla future btitudinis q̄.
ipsum est uocabulum multo mag̃
eo tpe s. paschali frequentatur quo
xp̄o resurgens eius btitudinis
spe nobis tribuit ꝛ p̄missum puit
ibi dicetur quod ei alijs tpibus in
uenit admissum olim erit co. co-
suetudo no erat ȝ abito gg
ꝯstitutum i uno peng restitutum est
uel cu ¶ pus tpe damasus papa
fuisse eadem ꝯsuetudo deferebat
Ier dicit quod alla dicitur i missa
tractum ex decerni io solimorum
¶ Dominica q° alla post graduale
cantatur vȝ letitie post luctum p̄nc
sunc i tpe intendes ex ¶ p̄nc

magnitudine consolationis que oppo-
sita est lugentibus mt°. illud beati
qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Iu-
bilantes porro quasi timentes unam
quam breve dignam sermonis sillabam
in plures neumas neumatis protrahunt
ut iocundo auditu mentes attonite
repleantur et rapiantur illuc ubi semper
erit vita sine morte et dies sine
nocte. Est alleluia modicum in sermone
et multum in neumate quia gaudium
illud maius est quam possit ex-
plicari in sermone. Neuma enim seu
iubilus qui fit in fine exprimit
gaudium et amorem ardentium
et quam leticia et laus seculi [illegible]
sit [illegible] predicatores audita mx̃
illud audiuit et letata est syon
etc. et in cantico exultabimus et le-
tabimur in te quod sit neuma dicitur
in psalmo v. partis qui autem de sequentia
non dicitur neuma post alleluia [illegible]
de sequentia dicetur. Potest etiam
alleluia referri ad exultationem eorum
qui de miraculis christi gaudebant
laudantes deum et dicentes quia
vidimus hodie mirabilia et quia
visitauit dominus plebem suam tunc
enim cantabatur in iubilo alleluia
quia omnis plebs ut vidit dedit
laudem deo et gaudebat de omni-
bus que gloriose fiebant ab eo
Unde est quod a lxx. usque ad pa-
scha non cantatur alleluia quia tempore tri-
sticie non decet carmine decantari
leticie prout ibi et in psalmo super
dicetur. Porro quod alleluia in propo-
sito versu repetitur et sic bis in mis-
sa dicitur designat eterne vite gau-
dium et quod in illa leticia sancti
geminam glorificationis stolam
accipient anime scilicet et corporis vnde ysaias
in terra sua duplicia possidebunt leticia sempiterna
erit eis. Sancti in gloria letabuntur in cubilibus
suis scilicet stola carnis fulgebunt

et tanquam scintille ut d. dicitur
in ij parte sub solito in albis versus quod
nichil simplum aut tristem secundum totum
iocundum et dulce consonat quales
sunt illi dominus regnauit decorem
induit etc. dominus regnauit exultet
terra etc. iubilate deo etc. iustus
ut palma florebit etc. quoniam absterget
dominus omnem lacrimam ab oculis
sanctorum et iam non erit amplius neque luctus
versus quod dicitur circumeundo eo quod per-
ueniunt ad alleluia qui per alleluia
sequitur quia significat operum que laudi
iunguntur quia non bonum dei laudat
qui bene operari cessat. Post hec vero
quod alleluia cum neumate repetitur laus
et effabile gaudium patrie significat.
In non nullis ecclesiis alleluia cantatur
primus graduale ammagnus ut no-
tetur quod cooperari mysterium dei perficiat
laudem et post laudate pueri dominum quasi
per titulus est alleluia illi cum quasi pueri
sunt laudi christi conueniunt fortes
vero in fide et toleranda aduersa
qui pugnare possunt contra amalechitas
graduale debet canere. Circa hoc
notandum est quod cantorum alii sunt quasi in
ecclesia tanquam uoce magis distribuunt
hii sunt rectores ecclesie qui deum
laudant et alios verbo et exemplo
ad laudandum inuitant alii sunt
pueri qui graduale in gradibus can-
tant hii sunt actiui de virtute in
virtute in caritate gradibus ascen-
dentes qui dum graduale inchoant
alios ad operationem inuitant dum
versum concinunt ad se redeuntes
suas cogitationes attendunt
et dum illum finiunt se bonum eter-
ne retributionis et cursum in fine
consummasse. Alii sunt perfecti viri
qui in aliis ecclesiis alleluia vel tractum
in pulpito concinunt hii sunt contemplatiui

carne afflictos et mente contrite-
tos quorum conversatio in celis est non est
hic. Quia homini sed angelorum sequentia vero
non ille soli decantant sed cum eis con-
iubilant. Cuius iubilus eternus et ine-
ffabilis quibus erit angelis et hominibus
¶ Debet etiam alleluia in quibusdam diebus et vesp-
ertinis cantari et quia vita contem-
plativa significat duplicatur in alterum loco
quam Responsorium quod activam significat ¶ Rursus
in temporibus dominice carnis cantatur alleluia sin-
gulariter et in unum ut insinuet se-
dum non solum voce sed et opere collau-
dare seu manus dicat ut illud
psalmi: Omnes gentes plaudite manibus
¶ Simpliciter et carnis alleluia de iure tantum
cantatur in dominicis diebus sed Benedictus
vel quali pretium ut fide concilietur proficientes
tenentes ad opere prevenient ¶ Et notandum
de quod alleluia dominicalia adventus usque
ad adventum sepe omittitur cum alia
et alia in aliis quotidianis disponuntur
ea quia diligens cantor attendat et di-
ligenter in diversitatibus officiorum assi-
gnet. Sequitur de tractu.

Adventus septuagesime usque
ad vigiliam pasche scilicet in diebus
et officiis luctus quia tunc non
canitur carmen letitie loco alleluia quod significat
exultationem cantatur de speciali merito
dicitur tractus. Unde sicut Ysidorus dicit
ipse dicitur autem tractus a trahendo quia
tractim et cum asperitate vocum et prolixi-
tate verborum canitur. Eo quod miseriam
et laborem presentis incolatus insinuat
de quo psalmista dicit: Heu me quia incolatus
meus prolongatus est etc. Per tractibus
enim reputatur longa sanctorum patrum
expectatio et mestorum captivorum
merore et afflictio qui tempore Babilo-
nice captivitatis sedentes super flu-
mina Babilonis et flentes in salici-
bus sua organa suspenderunt quod
tempore etiam reputant alleluia cantica
letitie subtrahendo et tractus dicendo
¶ Tantum autem interest inter alleluia et tractum

quantum inter letitiam et tribulationem. Item
tantum interest inter Responsorium cui omnes respon-
dent et tractum cui nemo quantum inter
activam et contemplativam vitam. Est autem
tractus medius inter Responsorium et alleluia ut
dicetur in VI parte de VII diebus post
pascha ¶ Porro tractus quia ge-
mitum et canticum lamentabile ex-
primit lacrimas sanctorum sive in activa
sive in contemplativa vita reputat
unde tractus dicitur quia suspirantes sancti
ab imo pectoris gemitum trahunt
quia licet spe gaudeant ut monet
apostolus tamen sunt in valle lacrimarum co-
morantes sunt unguentum suspirans
et musicus quod tractus misericordie gemit
cum flebili suspirio pro dilatione
beatitudinis. Et super flumina Babilo-
nis sedentes pro sue memorie
Syon lacrimas fundunt pro suis et
aliorum excessibus dum commutatione
Babilonici fluminis scripsos videt
sepe absorptos et alios periculis mer-
sos ipsius fluminis rapiditate ferri
de eorum ... Et hic ploratus quidem est
inter respectu musice in tractibus
similiter quod quidem est delectatio pro superiori
unguento ut iubilate et laudate
et quidam de estate inferiori un-
guento ut de profundis et alii huius
de utroque unguento tractat Gregorius in
III libro dyalogorum c. XXXIIII
¶ Et est advertendum quod post duos
tractus tribulationis sequitur tempus
letitie prout sub dominica ho... et domi-
nica sequenti videri potest et hoc ideo quia post
duos dies sepulture domini occurrit
tempus utrumque. Rursus quia gaudium
sanctorum non est plenum et continuum
sed sepe interrumpitur ideo etiam quandoque
interponitur tractus ut in tempore paschali
et etiam in sabbato paschali post alleluia sequitur
tractus quia hic gaudium non expedit
sine fletu. In sabbato tamen in albis du-
plicatur alleluia quia in activa vita per-
fectum erit gaudium glorificata car-
ne cum anima et cum plena visione sanctorum

ea vere. Quare autem adiuncta hora usque ad certum finem cinerum dicitur tractus solum in diebus dominicis eo quod plus tunc melius conveniunt in ecclesiam qui in diebus ebdomade captivitate diabolica per Babiloniam significata debent deplorare. Tractus cum per Babilonie captivitate reputatur. Sed postquam de capite feria que est caput ieiuniorum magis frequentatur, quia tunc magis est tempus meroris et afflictionis ut potest ordinatum ad commemorandum miseriam diabolice captivitatis per merorem contritionis et humilitatis confessionis atque asperitatem satisfactionis que proprie in ieiunio augetur. Sed et hic durat dies vero hic fingetur tum in diebus horis tantum letitie subtrahitur et tractus dicitur quia mundi toto septuagesimo Babilonice continue afflicti fuerunt et nos in isto mundi septuagenario qui per septenarium et per consequens per septuagenarium ducitur continue dolores et miserias compatimur donec ad octavam veniamus et perfecte et non fingite. Vivimus propter miseriam veniamus.

Et postremo considerandum est quod versus sequentiarum bini et bini sub eodem cantu dicuntur quod ideo contingit quia ut plurimum bini et bini particulas sub paribus sillabis componuntur quia in versibus tractuum non reperitur qui ex sacra scriptura ut plurimum sumuntur ideoque in cantu nequeunt combinari. Rursus illi sub uno cantu combinantur ad notandum quod exultatio nostre caritatis in uno deo perficitur. Sequentia enim exultationem combinato caritatis designat. Versus vero tractuum quia merorem signant singulariter decantantur. Unde illud Ps. Singulariter sum ego donec transeam. Et Jer. solus sedebam quia amaritudine plenus eram. Ex q. i. apud Tractus est autem omittendus quod licet regulariter graduale et alleluia immediate sequatur, exemplum ne non inusicus ille reprehendat dicens cantavimus et non saltastis lamentavimus et non planxistis. Alleluia autem canitur. Psalmus gradale complementum subiungitur. Preterea hoc tamen fallit in sabbatis iiii temporum et in iiii et in vi. feria maioris ebdomade in quibus tractus immediate sequitur epistolam et hoc ideo quia in illis diebus misericors ille nobis aufertur. Nam in dicta quarta feria venditur et in vi. crucifigitur. Quia in dictis sabbatis quos ad quod reputatur et ideo ad maiorem luctum in summa tractus in illis immediate epistolam committitur. Quia cum tractus maiorem insinuet luctum quam graduale propter hoc in summa. Quia vero cum alleluia cantatur ad obsequalem tamen in sabbato paschali.

De prosa seu sequentia

Post alleluia prosa seu sequentia dicitur que est sibi cantus iubilationis ad notandum geminam glorificationis stolam quam sancti accipient prout eis promissum est. Cantatur autem sequentia ab omnibus simul in choro ut notetur concordia caritatis, talis enim laus deo placet. Unde in canticis Vulnerasti cor meum soror mea sponsa in uno oculorum tuorum. Ideo dicit in uno ut notetur concordia et voluntas uniformis quia laus sic facta est auribus delectabilis deo. Hoc est tamen illa in festivis quia deus non patitur. xvj q. v. fiant Secundum de hoc dictum est sub alleluia et dicetur in prohemio v. partis ubi de antiphonis agitur.

Notherus abbas sancti Galli in Theutonia primo sequentias pro neumis ipsius alleluia composuit et Nicolaus papa ad missas cantari concessit. Sed et Hermannus contractus Theutonicus inventor astrolabii composuit sequentias illas Rex omnipotens die hodierna Sancti spiritus assit etc. et Ave Maria et antiphonam Alma redemptoris et Simon bariona. Petrus vero compostellanus episcopus fecit illam Salve regina. Quidam vero rex Francie Robertus nomine composuit sequentiam illam Veni sancte spiritus et ymnum Chorus nove Jerusalem. Antiquitus mos erat

ut sup alta cantaret^9 cu neuma
s̄ pogca dicis ppr. i festiut loco illi9
neume i ppriis festiuitatibz se-
quetias dici quam loco neume dr̃ cig
r idē sigt q neuma s. etne vite
gaudiu r delicias que nullo vbo
exprimi ptit Et io pneuma que e
uox no sigficatiua iubilu - r in
est q quoda sequetie cantq solet
vba noua i cognita r i vsitata·
hre tu qr celi gaudiu secretu
atqz i cognitu mortalibz e tu
qr nobis est i cognitq mod laudadi
dei i ptria tu qr iubilq cordis
i ptria mta i cognitq est ad ple-
tu qr omia noua sut ppleta.
Decorata hodie no sequetie ca no-
te sigficatiua dicit q admonendu q
i illa maga festiuitate vite etne
iubilq plene fruet^r. Sequetia g^o et-
ne vite insinuat laudes iuxta
illud Bti qui habitat i domo tua d̃n
ht ea vba laudissima r dulce atqz
suaue cantu qr ibi omia erunt
plena laude r melodia celestis
organi resonabit dulcissima leticia-
a· qr sicut letantiu omi habitacio
erit ibi Rursq cu laudes ciui-
tatis vbis humanis plene no re-
sonat io quoda cete iniustre re-
iuuatizat sequetias sine verbis
ut salte aliquos vsus earu nulla
cu erit sigficatio vbor necia
vbi singlor corda patebut sin-
glis intuctibz libri vite r ui idq
erit testis accusator r iudex r
no. s̄ ysidor / psa est pducta vo
alege uict resoluta sic dca exco
q sit pfusa sequetia vo dicta e
qr neuma iubili sequit^r r hic r
i ewa^o dr sequetia sequat i uno
singlari Denuntiatione sacdotis

Hactenq du epla lecta fuit
r cetq graduale cantante
sacdos tacitq ad dextiz
ptem sedebat altaris illud

i simitas q iohue pdicate ext
quoda mo tacebat qr no pdica-
bat apte s̄ dictur q ewangliu
surgit qr ut ewa^{us} tradit pq
qua iohnes traditq est· venit
ihc i galilea pdicas ewagliu
regni di Et cu sedes victoris
est sessio sacdotis victoria xpi
recte sigficat qui pq ieiuniu
uicit dyabolu ua reliqq eu
teptator r accesserut r minist-
bat ei pq dextiz g^o sequetia sur-
gens sacdos r ad sinistra pte
altaris accedens pnuciat
ewa^{um} / sigus q xpc no venit
uocare iustos s̄ peccores iuxta
q ipe i ewa^o dicit qr no in-
diget qui sani sut medico s̄
qui male hut p dextiz ei iusti
p sinistra vo peccores sigficat^r
pp q dns i iudicio statuet q de
oues ad dextiz edos a sinistris
de hoc dictu est sub· d' ordine
quoda tq dixpuit q io sacdos
i pncipio misse ostitit ad dextiz
tu vo pnuciat ewa^m / qntit ad
sinistra r cetera itu fuit reddit
ad dextiz qr cultus fidi pmo
i pplo iudeor r iudea fuit erit
ad dextra deni iudeis no credē-
tibz r vbu di tanq i dignu respu-
entibz cultq di transiuit ad gentes
ad q̄s apli transierut r tuc iudea
fuit a sinistra pte r cetera sine
venite itu itu ad iudeos ad p-
dicacom enoch r helye q ouertet
corda prr i filios eor i diebz
illis saluabit iuda r reliquie
isrl salue fiat qui eu pmo
dixerat i viva gentiu ne abierit
pq ea precipit dices ite i orbem
vniusu qr g^o pdicatio pueniet
etia ad illos qui i sinistra pte
fuit du scutulo gedeonis uelle-
ris area irrigauit mito i
pte sinistra legit^r ewagelium

sicut in sequenti dicetur. Unde versus est
vero circa post altaris dextra misse prin-
cipium finemque tenet medium quoque sini-
stra dextra iudeos gentiles leva fi-
gurat cepit ab hys defertur ad hos
refertur. Ad illos enim fides venit
omnibus in fine fideles fient sacerdos
qui pronunciat ewangelium representat
personam Christi qui non predicavit gen-
tibus sed iudeis tantum. Unde ipse dicit in
ewangelio non sum missus nisi ad o-
ves que perierunt domus israel. Verus
illud recte dicitur prout debes audi-
tor ad unum de hoc dictum est in c. que
episcopi vel sacerdotis. Ad quam vero altaris
partem ille se transferat minister cum
textu servitur prout ibidem dictum
est. Sequitur. De ewangelio

Summa proxime tactum est quando
sacerdos non solempniter ce-
lebrans incipit ewangelium.
Dicit unde cum episcopus vel sacerdos ce-
lebrat cum ministris cum solemp-
nius peragitur tunc cum in quibusdam
ecclesiis ut rome dyaconus dexteram
manum pontificis osculatur codicem
ewangelii suscipit de altari illum
sed dyaconus adportandum tradens pro-
ea benedictionem postulat ab episcopo
vel sacerdote et ei benedicit. In aliis ve-
ro ecclesiis prius benedictionem postulat
quam codicem suscipiat de altari.
Data itaque benedictione procedit dy-
aconus ad pulpitum per dexteram partem
chori quem precedit subdyaconus
cum texto ewangelii et illum precedit
thuribulum cum incenso et cum thuri-
ferario ceroferarii cum facularibus ac-
censis et cum illos in quibusdam locis crux
vexillum sicque pulpitum ascendit
et ewangelium incipit quo dicto ad
episcopum vel sacerdotem simul redeunt
que singula prosequemur. ¶ Notandum
est autem quod in quibusdam ecclesiis in pre-
cipuis festivitatibus dyaconus
proficisci volens ad legendum

cum ewangelium incipit antiphonam que
dicta est in nocturnis super benedictus
et dum ipse accedit ad pulpitum illa
cantatur et finitur. Ac ideo ut notetur
cantus et cantatur preeminentia ad
novum quod deus non prepit nos hic
nisi simpliciter cantare. ¶ Hanc
in figura interim. Tamen dyaconus qui
prius representabat prophetam nunc re-
presentat ewangelistam quod in lege et prophe-
tis ad iohannem et exinde regnum
celorum ewangelizatur. Ideo autem ewangelium
legitur ut includat Christus post legem
prophetas et post ore suo predicavit
ita post epistolam legitur. Et alia pullus
apostoli predicatio eius annunciaverunt
et dicitur ewangelium quasi bonum nuncium
ab eu quod est bonum et angelus quod
est nuncius est enim ewangelium Christi
et apostolorum predicatio nunciat quod
vitam post mortem requiem post labo-
rem regnum post servitium. Et est sciendum
quod sicut caput preeminet ceteris corporis
membris et illi cetera membra servi-
unt sic et ewangelium principale est omnium
que ad officium misse dicuntur et toti
preeminet officio misse et quecumque
ibi cantantur et leguntur illi serviunt
intellectuali ratione prout in prima parte sub
dicitur qualiter videtur. ¶ Dyaconus
ergo primo dexteram manum pontificis
osculatur, innuens dicens quod predica-
tor ewangelizare debet gloriam sempiternam
de qua sponsa dicit in canticis
dextera illius amplexabitur me. Iam
et angelus qui viderunt Christi gloriam
venerunt mulieres sedebat in
dextera stola candida coopertus
In aliis tamen ecclesiis non osculatur sed
solum inclinans benedictionem poscit
vero subdyaconus vel dyaconus
non manus sed pedes romani pon-
tificis osculatur ut summo pontifi-
ci summam exhibeat reverentiam
et cum illius osculat victorum esse
cuius pedes osculabatur mulier illa
que fuerat in civitate peccatrix

adorandum est cuius scabellum pedum eius
quia sanctum est eius et resurgentem a mortu-
is pedes nitentes tenentes adorave-
runt. ¶ Qualiter eum Leo decimus
summi pontificis ostiarius ei cum de-
votis manibus eius ad accipit vel cum ad
manus eius adherent ut osculetur.
quod devotius deum ei gratias agere.
qui sicut se dat ipsa sic magna
recipit aliena quas oblationes ro-
manus pontifex recipiat sub titulo
de oblationibus dicitur. ¶ Subsequitur
dyaconus textum ewangelii sumit
de altari quia de syon exibit lex
et verbum domini de ierusalem non utique mo-
saica lex que quondam promulgata
de monte synai sed ewangelium de quo
propheta ait ecce dies veniunt dicit
dominus et consummabo testamentum novum
super domum israhel et super domum
iuda et cetera sumitur et liber de altari
quia apostoli de altari ewangelium acceperunt
cum predicantes passionem domini ewan-
gelizaverunt vel altare in hoc loco si-
gnificat iudeos a quibus transfertur
regnum dei et datur genti facienti fructus
eius. Et ideo quod liber sumitur de al-
tari notatur quod ewangelium est verbum
dei quod pro altari sufficiens sed illud
exo. xx. altare de terra facietis mi-
chi propter premissas rationes quidam nole-
tes in fine misse dicere ewangelium
sancti iohannis vel aliud in principio po-
sitionem crucis super altare et pectora
in fronte sunt ante illud ut quidam
volunt de dextra parte altaris et
cetera de ... aquam vinum supposit
secundum antiquitatem sunt ad dex-
teram et ponit eum in manum sinist-
ram dextram supponens unde illud. le-
va eius sub capite meo et dextera
eius amplexabitur me. et hoc propter triplicem causam
primo quia ewangelista docet celestia
que per dexteram tenentur que per sini-
stram mittitur supponi secundo incli-
natur liber super sinistram brachium

agnoscendum quod christi predicatio de gen-
tili populo transibit ad iudaicum ysra-
el iudei illius salvabuntur in ul-
timo quia in vita temporali que per illa
significatur. unde est ewangelium predicari
Et textus ewangelii in quibus de-
certis ornantur auro argento et la-
pidibus preciosis prout dictum est in parte i
sub titulo de legalibus in armetice
liber ante ipsum ab adventu sac-
erdotis ad altare donec ewangelium
legatur super altare remansit quia
quoniam ad hoc fuit in ierusalem quia
ewangelium doctrina primum in ierusalem
facta est et ibi permansit ab ad-
ventu domini illuc donec publi-
caretur gentibus. unde illud de
syon exibit lex et cetera ut supra. in ierusalem
eius est locus passionis quia per
altare significatur. ¶ Consequenter
benedictionem postulat ut mittatur
secundum predictum non mittitur unde illud
quomodo predicabunt nisi mittantur — *ys. de isto in exemplo*
et dominus in apostolis. ¶ Rogate dominum
messis ut mittat operarios in — *ys. de i novo*
messem suam. Ysaias quoque cum audi-
visset vocem domini dicentis quem mittam — *vi q. i. sancti*
et quis ibit ex nobis respondit ecce
ego sum mitte me. Dixitque dominus
vade et dic populo huic audi-
te audientes et cetera. Ritum huius be-
nedictionis prefiguravit moyses qui
ascendens in montem accepit tha-
bulas et benedictionem et populo manda-
ta proposuit et dominus etiam benedixit
ordini dyaconali cum dedit spiritum
sanctum et misit ad predicandum per uni-
versum orbem. pontifex vero seu
sacerdos visibiliter benedicit dya-
cono qui lecturus est ewangelium
quod non fecerat subdyacono lecturo
epistolam quia propter invisibiles manus
legis et prophetas que per epistolam signifi-
catur invisibiliter misit sed postquam in
terris visus et cum hominibus conversatus
est apostolos et ewangelistas visibiliter
misit et docuit euntes in mundum

predicate dicentes appropinquabit regnum
celorum. illi autem egressi circuibant castella
ewangelizantes et euntes ubique. Deinde mittit
eum ad legendum ewangelium ad notandum
quod Christus misit apostolos ad predicandum
regnum dei. Dyaconus autem ea que
sunt in benediccione dicuntur considerans scilicet
corde puro ore mundo et castum
studeat exhibere castimoniam sacro sancti
ewangelii digne possit proferre. Et
pulcrius autem verecundia i. ewangelica
predicacio non fluat impetu i. libere
nisi deliberando i. de corde casto
et ore candido non enim speciosa est
laus in ore peccatoris. Unde peccatori
dicit deus quare tu enarras iu-
sticias meas et assumis testamentum
meum per os tuum. et ideo signo crucis
munitur. Accepta vero licencia et benediccione
obtenta et in super etiam in processione ut scilicet
cum incedat procedit ad pulpitum
cum silencio inclinato inclinato
capite nichil in quibusdam certis fe-
rens propter illud quod dominus ipse precepit
apostolis quos misit ad predicandum
regnum dei nichil in via tuleritis
in via et neminem salutaveritis. In quibusdam
tamen certis dyaconus fert librum ut
iam dictum est. Et perveniens ad ambonem
salutat quod in terminis dictum est cum officium
patre ut infra dicetur et vertit se dextro
tamen parte chori ad sinistram et liber
ewangelii de dextra ad sinistram trans-
fertur ibi legitur quod de sinistra venit
lex etc. ut scilicet iudei cum respuerent
verbum dei apostoli transierunt deinde
ad gentes et per eam predicandum est
gentibus que per sinistram intelliguntur
unde apostolus ad hebreos. Vobis oportuit
primus predicari verbum dei sed quia repu-
listis illud et indignos vos iudi-
castis ecce convertimur ad gentes
de hoc supra in titulo proximo. In certis vero
et in quibusdam aliis subdyaconus
prima vice et dyaconus postea
in pulpitum ascendit cum ille discen-
do et iste descendo in augmentum
procedit et quia ministrator primum
operis et predicator primum oris

in augmentum ministerii progreditur. Unde per in-
stancias suas sicut moyses de peccando tym-
ma descendentes ad pontificem redeu-
nt. Quia per finalem perseveranciam perve-
niunt ad premium sicut dominus ait qui per-
severaverit usque in finem hic salvus
erit. Et quia predicacio sine opere non su-
fficit. cepit enim ihesus facere et docere
ideo predicator preeundo vitam venerunt
propria accessit ministrator. Circa ideo
lecturus ewangelium ab una parte pro-
greditur et ascendit et ab altera re-
greditur et descendit. Iuxta illud ewan-
gelium una reversi sunt in regionem suam
quia apostoli primus predicaverunt iudeis et
postea gentibus. secundum illud apostoli quia repu-
listis verbum dei et indignos vos fecistis.
Tunc dyaconus sub dyacono ante-
cedit quia iohannes et eius precursor
Christi et eius predicacionem precessit. Por-
tans in quibusdam certis pulvinar
quod libro supponat. per pulvinar quod
quod fesso supponitur ad quietem signi-
ficatur solacium sive temporalia q. d. si
nos seminavimus spiritualia non est mag-
num si a nobis metamus carnalia vestra secundum
apostolum i. ad Cor. qui altario serviunt
cum altario participant. dignus est enim
operarius mercede sua Matthei x. et dominus
precepit in lege non claudes os bovis
triturantis. Quandoque pulvinar sup-
ponitur ewangelio ad notandum quod suave est
iugum Christi sive omnis ewangelii
illud portare volentibus unde in Matthei xi
iugum enim meum suave est et onus
meum leve. Sunt iugo qui subiciuntur
omnia subiecta sunt secundum apostolum. Per pulvi-
nar quoque est suavitas et dulcedo in
mandatis dei unde psalmista parasti in dulce-
dine tua pauperi deus et iterum quam dulcia
faucibus meis eloquia tua domine. [illegible] io-
dyaconus precedit ut doctor. subdia-
conus sequitur ut auditor. ille precedit
ut predicet. iste sequitur ut ministret
post lectionem vero subdyaconus qui suffi-
cienter doctus procedit refert ewangelium
cum discedit ewangelii de sua ministra-
cione reportat secundum illud quod dominus ipse pre-
misit in ewangelio qui recipit prophetam

in nomine prophete mercedem prophete accipiet. Quar-
to premittit dyaconus ad pontificem
ut audiat se fructum predicationibus re-
ferre de quo dicitur: Posui vos
ut eatis et fructum afferatis et fructus
vester maneat. Ad subdyaconum libros
et pulvinar reportans significat quod predi-
catorum bono opere debet mittere sua offi-
cia. Apostolus ad Cor. x°: omnia quecumque
facitis vel verbo vel opere in nomine domini
Ihesu Christi facite. ¶ Premittit quoque
episcopus autem cereum et thuribulum cum ince-
nso quod Christi opera precesserunt eius doct-
rina. Mt. x°: illud cepit Ihesus facere et
docere. Thuribulum autem cum thure significat
orationem cum devotione que tunc maxime
debet fieri fidelibus in audiendo di-
vinum sermonem. ¶ Rursus dyaconus
premittit thuribulum quod predicator
debet odorem bone opinionis de se
emittere. Mt. x°: illud apostoli Christi bonus
odor sumus in omni loco. Nam cuius
vita despicitur restat ut eius predi-
catio contempnatur. Tercio thuribulum
precedit ut ipsius dyaconi oratio sicut
incensum in conspectu domini dirigatur.
¶ Cum thuribulum vero premittit duos
ceroferarios cum faculis accensis primo
quia debet desiderium [illegible] in cor-
dibus auditorum accendere quatinus
et libenter audiat et contrita obe-
diat. In quibusdam tamen ecclesiis thuribulum
cereos precedit quia orationes opera et
virtutes debent semper lucere et si-
gna precedunt. Mt. x°: illud luceat lu-
ceat lux vestra etc. et illud et virtus
exibat de illo et sanabat omnes.
Secundo episcopus vel sacerdos premittit ante
dyaconum duos acolitos cum [illegible]
portantes cereos et incensum ad deno-
tandum quod Christus premittebat duos
nuncios ante faciem suam in omnem civi-
tatem et locum quo erat ipse venturus
presentes [illegible] fulgentes miraculis
et odore virtutum unde reversi dixerunt
domine in nomine tuo et demonia sub-
iciuntur nobis. Faciebant enim Christi co-
nveniet hic mittuntur apostoli quorum
una doctrine sue populis [illegible] debebat

aperte quod ipsis dicebat qui vos recipit
me recipit. Tercio librum evangelii
precedunt thuribulum et candelabra quia
quod doctrinam Christi virtus et fama precedebat
evangelio testante. Venit Ihesus in virtute
spiritus in Galilea et fama exivit de eo
in universam regionem et ipse docebat
in synagogis eorum etc. [illegible]
[illegible] de acolito septima [illegible]
duo cerei illuminant doctores ecclesie
[illegible] ecclesie illuminant et qui debent
fieri notitia utriusque testamenti designant
sicut est quod ipsi cerei plures quibusdam
in diversis coloribus lineis decoran-
tur ad notandum quod per doctores ipsos
sacra scriptura diversis sensibus expo-
nitur prout dictum est in prohemio libri
Si vero lucerne ipse auricule argen-
tee sunt designant quod in ipsis doc-
toribus est divina sapientia et argen-
tum eloquentie vel ipsi cerei desi-
gnant duo testamenta quibus genus humanum
illuminatur vel legem et prophetas qui
in quibusdam ecclesiis dum evangelium
legitur in pavimento ponuntur quia
legis umbram et prophetarum enigmata
per lucem evangelii et ab humilibus
intelliguntur quod per evangelium doctri-
na legis et prophetarum [illegible] eminu-
erunt in locis. In quibusdam tamen ecclesiis
in diebus profestis unus puer tantum
uno tamen cereo dyaconum precedit per
quod significatur quod primum Christi adventum
qui humilis fuit et occultus precess-
it unus precursor scilicet Iohannes baptista qui
fuit lucerna. Ubi in diebus vero festi-
vis duo cerei precedunt quia secundo
adventum qui sollempnis erit
et manifestus premittet duos precones
scilicet Heliam et Enoch qui interficientur
ab antichristo. Item quod significat
per comitatores cereos de candelabris
etiam et ceteris aliis dictum est in parte
prima sub tit. de picturis. ¶ Ante-
cedit quoque crux primo ad deno-
tandum quod dyaconus debet predicare
Christum crucifixum. Secundo quod qui eum
intuentur per fidem sanantur a morsu

serpenti antiquo ipse enim est serpens
in palo erectus erectus crux predicat
evangelium in signum quod predicator debet
sequi crucifixum unde dominus inquit Petre
sequere me Johannis xxi. Post hoc
dyaconus super ambonem ascendit
dicitur autem hic ambo ambonis pul-
pitum ubi legitur evangelium ab ambio ambis
quia locus ille gradibus ambitur. Sunt
enim in quibusdam ecclesiis pulpita in quibus
sunt duo ascensus in illa parte chori unus
a sinistra videlicet versus oriente
quo fit ascensus alter
a dextra videlicet versus occidente
quo fiat descensus ut premissum
est vel ascendit a boreali parte
Bethleem ut Christus a Bethel que est ad aquilonem
venit in Jerusalem unde dicitur Deus ab au-
stro veniet. Ascendit ergo super
ambonem ad notandum quod Christus ambit
omnes qui custodiunt verbum evange-
lii et ut possit audiri et sic
ab omnibus intelligi. Item ascendit
ut in edicto et altiori emineret
evangelium tamen ubique et ab omnibus
audiendum iuxta illud propheticum
super montem excelsum ascende
tu qui evangelizas Syon exalta
in fortitudine vocem tuam et dominus in
ysaye xl Christus in evangelio quod dico vobis in tenebris
dicite in luce et quod in aure auditis
predicate super tecta nec immerito
dominus qui in monte ascendit ut e-
vangelium predicaret et aperiens
os docebat discipulos suos
dicens Beati pauperes spiritu et lex
etiam in monte data est evangelium
ergo in alto et eminenti loco legitur
quia doctrina evangelica dilatata
Quod de fenestre fuit ubi quod et cetera unde in omnem
terram exivit sonus eorum et cetera epistola
vero in loco inferiori quia lex et prophete
qui per illa figurantur clausi fuerunt
in iudea unde notus in iudea deus. Porro
ea pertractat predicatio veteris testamenti quoniam
sublimior est per evangelium novum testamentum.
que excellentior est veteri doctrina
enim Christi seu lex evangelica excellit
apostolicam et apostolica legem doctrinam
unde apostolus ad Hebreos vii. lex nemi-
nem ad perfectum duxit evangelium
autem dat salutem omni credenti
In missis tamen pro defunctis non in loco
eminentiori sed iuxta altare evan-
gelium et epistola leguntur ad notandum
quod officium spectat ad defunctos
talia non sunt predicatores que
nimis publice fiunt ipsis autem
tamen sunt absentes si nequeunt
publice vel occulte sed magis sunt
propriis orationes proprias ad Christum
qui publice sufficiat expediun-
tur eis possunt relevationem
aliquam obtinere. Legitur et evangelium
super aquilam iuxta illud et volavit
volavit super pennas ventorum.
Et aquila illa seu locus in quo
legitur in diebus festivis aliquo pan-
no lineo vel serico operitur ad signi-
ficandum mollitiem cordium auditorum
unde dominus per prophetam. Auferam cor lapideum
dabo vobis et scribam legem meam
in cordibus vestris. Locus vero in quo pro-
pheta legitur non eo operitur ad signifi-
candum duritiam cordium iudeorum
Electurus autem evangelium vertit se ad
partem sinistram prout iam et supra de
invitatione sacerdotis dictum est
Et opponit faciem suam aquiloni
iuxta illud ysaie. Dicam aqui-
loni da et austro noli prohibere ut
ostendat nos doctrina evangelii
debere armari et predicationem contra
eum specialiter dirigi qui ait ponam
sedem meam ab aquilone et ero
similis altissimo. Jeremie i. per prophetam
ab aquilone pandetur omne ma-
lum super habitatores terre. Rursus
versus aquilonem evangelium legitur
iuxta illud quod legitur in cantico iiii

aquilo surget i. dyabolus fugiat et
auster veniat i. spiritus sanctus accedat
retite eius contra dyabolum ewangelium legitur ut
illum sua virtute expellat quem dyabolus
michael tunc quando ewangelium edit Secundo
aquilo ventus frigidus dyabolum si-
gnificat qui flatu temptacionum corda
hominum ad timorem congelat et refrige-
rat cum gracia fidei et ewangelii contineat.
que est armatura nostra contra dyabolum
unde illud cui resistite fortes in fi-
de unde legitur contra illum quamque et versus
meridiem legitur quia doctrina ewangelii que
primo fuit inter iudeos et modo inter
gentes ad eos in fine redibit hy
vero qui cum in vertendo preceserunt
respiciunt ad ewangelium et ad faciem
veritatis prout sub eo sola deum c
¶ Decimo lecturus ewangelium populum salu-
tat ut illum ad audiendum verbum dei
attentum reddat dicens dominus vobiscum
audiens et se prebeat orante ut dominus
sit cum eis et observans quod dominus misit
in quamcumque domum intraverit primum
dicite pax huic domui et horis
vero et populus est redditur attentus
ad illud ad quamcumque partem ewangelium
legitur se vertit quia omnibus propositum
est Ite in mundum universum predicate ewan-
gelium omni creature i. homini predicatum
est omnis creatura ut qui habet aliquid
participium cum omni creatura Et videt
et cum spiritu tuo supple ut digne possit
ewangelium legere ac si dicat tecum
sit ad dicendum et sic mutuo se sa-
lutant prout subprefatur dicens ¶ Sa-
ne ewangelium stando non sedendo
Sedendo / Explica audiunt sicut statuit anastasius
papa ut ad plenum corpore sit suada
promptitudo nostra vel licet corpus
qui non habet gladium vendat tunicam
et emat illum et quia ipius doctrina
ad amorem celestium erigit men-
tes nostras ad hunc et promptitudinem
designandam quando dum ewangelium
legitur claudentes deponunt et erit

admonendum quod omnia temporalia dimitte-
nda sunt propter christum unde illud ewan-
gelium ecce nos reliquimus omnia
et secuti sumus te et quoniam stando
est apparatus quod nec iacet nec appo-
dial demus ewangelium audiendo
reclinatoria gratia tunc relinquuntur
ad monendum quod non debemus confidere
in principibus nec sustentari in terrenis
que vanitas vanitatum et omnia
vanitatis dicit ecclesiastes subau-
ditur comparatione dei in quem cuncti
nostrum iactare debemus Et si ipsius
anastasii statuta civium manere
debemus ut humilitate que a deo
docetur et corpore demonstremus
auditur et capite nudato primo ut
attentos ad ea nos reddant obiecti i. etiam
tamen quando tunc mentionem regis
manum tenent secundo ut quamque sensus
patuli sit ad audiendum tercio ad
monendum quod omnia que sub velamine
et figura in lege ac prophetis continebantur
sunt in ewangelio manifestata Unde in
eius passione velum templi scissum est
et deponuntur et tunc baculi et
arma permone mittuntur. unde
in conspectu crucifixi crucifiguntur et
arma ferentes secundo admonendum quod
christo predicante omnes legales ob-
servancie que per baculos significantur
deposite sunt tercio depositio
baculorum et armorum humilitatem
notat et perinde perfectionis esse
non se vindicare sed deo reservare
vindictam unde illud mihi vindicta
et ego retribuam dicit dominus Statim
v. qui te percusserit in unam maxi- xxiij. q.
llam prebe ei et alteram audiuntur et i. §. i.
ewangelium que in lege et prophetis
promissa erant ¶ Pontifex autem
seu sacerdos dum ewangelium legitur
stare debet ad illud admonendum
quod christi predicatores ewangelii
semper ad admonendum respiciat stans
super scabellum ad designandum

q hinc predicacionis omnis adversa
ptas debellat et xpi pedibus
submittit et sic impletur quod dicitur in
ps donec ponam i. e. s. p. tuorum
¶ Dyaconus vero stans postquam versus
est et cum spiritu tuo ut auditores redd-
at dociles et benivolos ad au-
diendum verbum ewangelii i. bonum
nunciatez regnum dei subdit
sequencia sancti ewangelii et thurifi-
cat librum et signat signo crucis
et etiam in quibusdam locis osculatur
illum q. d. hic est liber seu ewan-
gelium de hoc est crucifixi quem predico
hic est liber pacifici pro pace re-
conciliacionis crucem pingimus unde apostolus
i. ad cor. i. predicamus nos xpm
crucifixum pro nunciando aut firmamus
bona predicacionis opprio intellig-
Dein signat se in fronte in oc-
pite et in pectore seu corde ne dy-
abolus qui bonis operibus insidiatur
tollat ei perubescenciam devo-
cionis de corde vel sermone de oc-
[illegible] si dicat ego crucem xpi erube-
sco sed eam ore predico et corde credo
quia corde creditur ad iusticiam ore
autem confessio ad salutem predicamus
[illegible] apostolus ihesum xpm et hunc
crucifixum iudeis quidem scandalum
gentibus stulticiam Et apostolus vi.
ad galat. michi absit gloriari nisi in cruce
domini nostri ihesu xpi Dns et in ewangeli-
um qui erubuerit me et sermones
meos hunc filius hominis erube-
scet cum venerit in maiestate sua
et patris et sanctorum angelorum unde in da-
niele legitur non est confusio confite-
ntibus te quidam aut signant se
tantum in fronte et in pectore quasi in utroque
super liminari ¶ Clericus vero
et populus audito tytulo ewangelii
s. sequencia etc. sunt bono intencio-
ne vertentes se ad orientem sunt ad altare
ut deum qui venit verus oriens
glorificet quia miserit eis verbum

salutis sicut legitur in actibus apostolorum
et glorificaverunt deum dicentes quod et gen-
tibus penitenciam dedit deus et vitam eternam
[illegible] et honore [illegible] gloria
domine proposito itaque ewangelio ad legem
dum in quo agitur de gloria et de nostra li-
beracione s. qualiter xpc dyabolum
devicit et nos a vinculis servitute libe-
ravit et victor ad gloriam patris a-
scendit ipsi auditores ewangelii
letantes in laude sui salvatoris
conclamant dicentes gloria tibi domine
q. d. gloria tua que nobis in ewangelio
predicatur nobis sine fine permaneat
et post accessit et hoc dicendo signo
crucis in fronte in ore et in pectore se si-
gnant quia dyabolum [illegible] ne
eos impediat in audiendo in fronte
quia ibi est locus pudoris et verecun-
die unde per hoc quod crucem fronti imprimunt
ostendunt se non erubescere credere
crucifixum cuius liber legitur et cuius hic
deum et dominum per hoc quod ore signant
se crucem dum audiunt predicare
per hoc quod in pectore ostendunt se libere
[illegible] parati promovere [illegible]
quidam quam dum ewangelium legitur
cum utroque pollice eum pectus signant
crucis signant Rursum nos in ore
signamus ad designandum quod de
verbis ewangelii debet esse locutio nostra
In pectore vero ad significandum quod verba
ewangelii debent nos [illegible] in
pectore et in mente Nox vero post
[illegible] signum crucis [illegible] sub dyacono
auditum ewangelii sequentur
[illegible] dicetur in [illegible] v pel
¶ Porro aliquis subdyaconus
dum legitur ewangelium sinistra manu
libro supponit ad innuendum quod illi
qui sub tempore legis fuerunt quorum fi-
nis seu ultimus fuit iohannes
qui signat subdyaconus et si aliqua
bona opera agebant illa tamen debi-
lia et in fine erant quasi per sinistram

significatur. Et sic lex ad gentes diffunderetur gentibus non preberet. Consequenter quoque sinistra manu librum evangelii supponit. In quo Christi fides predicatur sine qua populi legis nullus salvatur. Dextera vero pro sinistra manum temporalia per librum evangelii spiritualia continue designatur. Itaque quoque sinistra libro supponitur ad notandum quod sicut etiam sine corpore non vivat unde nec spiritualia diu sine temporalibus subsistere possunt innuitur. Aut evangelium consultando more in fine pontificis sub epistola dicitur est. Et mox illo finito munit se dyaconus signo crucis ne dyabolus susceptum semen evangelii decenter signato surripiat et dorsum evangelii osculatur ad notandum se caritate et amore evangelii astare. Auditores vero se versus orientem convertunt quando verbum vertitur quia ad utriusque gentibus angeles quod in veniunt ad nos evangelium. Illud quod dicitur in evangelio apostolis nos erimus testes. Hora omnes quoque incipientes evangelium et signo crucis se in pectore muniunt quia dyabolus ne semen verbi dei suffocet in eis ut sunt viri volucres celi comedunt illud et ne sermone dei rapiat de cordibus eorum quod dicunt demus nos faciat in doctrina Christi perseverare. Et ut significet se Christum in corde quod corporis ore quoque cruciatum quoque designatur in quibusdam locis etiam in quibus finito evangelio dicitur tunc et bene quod dicunt verum est quod in evangelio dictum est quod est quia quos dicit hereticos qui lecto evangelio quia quoque dicentes dicunt falsum est vel tunc quod deus sit nobis quod dicitur in evangelio posuit igitur in aliis vero etiam dicitur deo gratias sicut fit post aliquam lectionem vel capitulum. Quidam vero etiam lectione dicunt benedictus qui venit in nomine domini quod est finis evangelii aut quod legitur in festo beati Stephani et dominica palmarum. In quibusdam locis etiam qui sequuntur doctores per quos ecclesia illuminatur. Statim post lectum evangelium extinguuntur quia ipso Christo in eis loquente post ecclesiam illuminare eo cum tacere id est spiritu sancto ab eis recedere. Hec nequeunt post etiam evangelii predicatione finita lex et prophete cessabunt. Post non nullus etiam cereis dum evangelium legitur candelabrum cum cereis deponunt ad terram ad notandum legem et prophetas inferiores esse in evangelio. Consequenter subdyaconus codicem evangelii recipit. Dyaconus vero vacuus redit ut ostendat predicatione finita completionem maiorem venies cum prius ad legem dum evangelium librum in quibus diaconus currus ferebat ad notandum quod ipse non solum debebat solum docere sed et facere. Reddit et adeptus sancti sacerdote in venit ad notandum quod post omnis doctrina adeo est et adeptus redditur. Unum salutem unum quoque sanctum finita redditur. Textus quoque evangelii super pulvinar reportatur. Et etiam ut audivit evangelium illud suavi corde suscepit et letata est mox illud audivit et letata est super ipso et ut etiam una lingue facta est ut dilabis loquitur est. Liber quoque evangelii et thuribulum ad pontificem reportatur. Et ad eum omnia bona referenda sunt a quo cuncta procedunt. Ipse enim est finis consummans sed non consummes alpha et omega primus et novissimus initium et finis. Id in et apostoli predicatione peracta ad Christum reversi sunt referentes ei gratias de miraculis et predicationibus perfectum. Et post vero thuribulum osculatur et evangelium osculatur primo ad notandum quod in Christo ipso inspiravit et dormit

hic approbat et acceptat deus cui nichil accipit nisi quod efficit nec remunerat nisi quod donat. quia sicut cuncta que fecit bona sunt sic nulla sunt bona nisi que fecit. unde vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. post capitulum vero dicte osculatur ad designandum quod sacerdos deum et mundum et apta sibi esse debet quecumque sunt in lege unde luce viii. nobis datum est nosse misterium ubi dicitur et malach.

[illegible]

ii. labia sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirunt supple subditi de ore eius. tercio quia ipse solus intrat in sancta sanctorum prout in prohemio huius parte dictum est. quarto quia huiusmodi osculum significat affectum amoris ad evangelium quem pape in christo ingerit deus adeo ut paritys sit

xxv. q. i. vi. oblatores

in morte. pro eo subicitur quinto subdiaconus librum apertum plano seu sacerdoti offert ad osculandum ad monendum ipsum debere delectari in fide fidelium que infusa est in eis et patefacta per evangelii predicatores quem prius in lege fuerat clausa. postea in quibusdam ecclesiis liber clausus illis qui sunt in choro offertur pro eo quod post promissa verba nobis datum est nosse etc. sequitur in ipso ceteris autem in parabolis. ¶ Et est advertendum quod post quam dyaconus lecto evangelio librum osculatus est ad denotandum se caritate et amore evangelizasse tunc dyaconus evangelium fert episcopo qui ipsum sumit ad osculandum i. ad predicationem acceptandum et non tamen ad significandum quod deus illa dumtaxat predicatorum acceptat que fit communione caritatis. vigiliis in missa pro defunctis evangelium non fertur pontifici ad osculandum cum quia tunc premisse orationes cessant tum quia in missa illa omnis solempnitas subtrahitur

ne festive solempnitates in desolationis meroribus misceantur. legentes tamen evangelium in missa pro defunctis librum in quibusdam ecclesiis osculantur quia quamquam illud primitur de caritate in illum tendere cum doctrinam evangelicam recitavit cui amorem postulat designatur. ¶ Et attende quia statim post librum osculatum sacerdos instar pontificis cuius vicem sustinet incensat ad ostendendum quod sacerdotis maioris officium est orationis igitur sacrificium quod per incensum significatur. ex officio non solum in expiationem delicti vim et in gratiarum actionem prout in levitico habetur. ¶ Potest etiam sub epilogo dici quod quot liber evangelii per subdyaconum portatur. quod dyaconus pulpitum ascendit quod aperto libro populum salutat et omnes vident quod titulum evangelii premittit quod alta voce et distincte et aquilone legit quod omnis populus oculos et corda ad librum dirigit et in silencio ac stando audit et in fine ad celum manus levans orat dicens amen hic misterio omnia et singula ex lege sumuntur. legitur enim primo neemie quod congregato populo ad plateam que est ante portam aquarum Esdras scriba attulit librum legis moysi et stetit super gradum ligneum quem fecerat ad loquendum et aperuit librum coram omni populo porro levite silencium faciebant in populo in populo ad audiendum legem benedicentes deo magno et omnis populus stans in gradu suo vidit tunc et elegerunt in libro legis dei distincte et aperte ad intelligendum omnis vero populus elevantes manus suas adoraverunt primo adorans. ¶ Illud quoque pretereundum non est quod evangelius non est que in cena legitur quia due prefationes premittuntur quia est initium sancti evangelii secundum est.

sequencia sancti ewangelii. Sequitur primo
prefatio premittitur principio euangelii. ewan-
gelii quatuor ewangelistarum scilicet ewangelium
iohannis In principio erat verbum. ewange-
lium liber generationis ewangelio luce
fuit in diebus herodis etc ewangelio
marci principium ewangelii ihesu christi
Et in quibusdam textibus legitur in prima
dominica de adventu ut ibi dicetur
et tunc non subicitur in illo tempore quia
ibi principiis agitur et determinatur
certum tempus cum esset inchoatio et sup-
fluent verba illa scilicet vel prefatio pre-
mittitur omnibus aliis euangeliis et dicitur
sequencia quia verba illa que legenda
sunt secuntur prohemium seu prefata
que precedunt in ewangelio vel sumpta sunt
vel cum dicitur sequencia supplendum est
sunt verba sancti ewangelii etc vel se-
quencia est in ewangeliis singulis et tunc cum
dicitur sequencia sancti ewangelii secundum iohannem
suppletur hoc est. Sunt autem in ewange-
liis in quibus una scilicet prefatio premittitur
subicitur in illo tempore et quibus
non subicitur. sequitur sunt in illo tempore
dum certi temporis ex eorum verbis certum est tempus
ut premissum est et tunc incipiunt per
aliquam determinacionem temporis vel
aliquis prelatis ut illud anno xv. ty-
berii vel per simplicem rei geste narra-
tionem certum tempus determinante ut
illud cum esset desponsata et illud
postquam consummati sunt et illud Cum
natus esset ihesus et illud factum est autem
cum baptizaretur et illud Cum esset
ihesus annorum xii et illud postquam imple-
ti sunt dies et illud vespere autem
sabbati et illud Elizabet impletum
est et reliquis vero ewangeliis subicitur
in illo tempore et est semper in illo tempore scilicet
gratie de quo dicit apostolus Ecce
nunc tempus acceptabile etc. Nota etiam
circa committendum quod ewangelium
legitur in certa quedam scilicet hystoriam
ut illud quod dicitur in die pasche maria
magdalene et maria iacobi etc
et illud quod cantatur in natali ad primam
missam de pastoribus quedam scilicet alle-
goriam ut illud quod legitur in assump-
tione beate marie in quo mentio fit
de maria et martha ubi dicitur intravit
ihesus in quoddam castellum etc pertinet in
in vii parte dicetur. quedam scilicet etc ut
illud de trinitate quedam personam
ut illud quod cantatur in festo beati
thome apostoli ubi dicitur thomas unus
de duodecim quedam scilicet partem ut illud
quod dicitur in festo sancte crucis de medio decore (?)
ubi dicitur sic oportet exaltari filium
hominis etc in quo verbum sui [illegible] suam
passionem [illegible] exaltationem
corporis sui in celum et in ewangelio
in quo hec clausula continetur legitur
in festo sancte crucis et in festo sancti mi-
chaelis archangeli propter illud verbum
angeli eorum semper vident faciem patris
mei qui in celis est. Item est scilicet partem
ut illud liber generationis etc
et hoc propter ultimum verbum in quo fit
mentio de christo. quedam scilicet totum
ut illud quod legitur in circumcisione
domini postquam consummati sunt dies
octo etc quedam scilicet tempus ut illud quod
dicitur in primo die xl. scilicet propter ieiunium
quedam propter letanias ut illud si
quid petieritis patrem etc quod in leta-
niis dicitur in quo fit mentio de ovo
panis et pisce et quedam propter locum
ut illud quod legitur in dominica hora (?) s(cilicet)
vox qui seminat etc. Sane-
tum etiam abatissa non dicitur legere
ewangelium licet eius beata virgo digni-
or et excellencior erat apostolis uni-
versis quibus tamen non commisit claves
regni celorum. Unde est quod abbatissa
non potest proprias monales benedicere
vel earum confessiones in criminibus audire
et ewangelium legere vel publice predicare
in institutio [illegible] possibile [illegible] ewan-
gelium. Et nota quod in iiii festis ewangelistarum domi-
nica (?) ut dicetur in vii parte sub-
festo a superioribus De simbolo etc

extra de pe. et re. nova.

Ewangelio lecto mox cantatur
alta voce simbolum illud
Credo in unum deum et cetera quia
corde creditur ad iustitiam ore
autem confessio fit ad salutem ideo cantatur
ut ostendat quod ewangelii verbum seu pre-
dicationis fidem et ore recipit mox
fidei simbolum ore decantat. sim-
bolum enim post ewangelium sicut post predica-
tionem auditur. unde iohannes hec co-
loquente multi crediderunt in eum
una et secundum apostolum ad romanos. fides est
ex auditu auditus autem per verbum christi
¶ Dicitur autem alta voce ut omnes
illud dicant et addiscant. omnibus enim
christianis tenetur publice fidem catho-
licam profiteri propter quod in fronte signum
suprema vero et in completorio subsilen-
tio dicitur ne ministre moverentur per diu-
turnitate inungenti prout in v.
parte sub titulo de suprema tangetur. Rur-
sus ideo in missa patenter dicitur ad
notandum quod hodie fides katholi-
ca libere predicatur et docetur. suprema
vero subsilentio dicitur. ad notandum quod
quia in primitiva ecclesia pressurarum tempore
persecutionis christi et predicatores et fi-
dei professores siluerunt. Et in
completorio ad significandum quod sub
in fine seculorum antichristi persecutione
in malefactorem illorum omnis cladet
¶ Statim sacerdos scilicet incipit illud
scilicet incipit ad designandum quod omne
bonum a christo procedit. unde omne
datum optimum et omne donum perfectum
desursum est descendens a patre luminum. nec ac
ministeriis illi celestibus dicunt. can-
tuque nobis et nos psallimus. chorus
ewangelice doctrine consona vo-
ce resultans et solempni tripudio fidem
catholicam profitetur dicens primum
et cetera quibus in missa propria cuius aliter
observetur prout ita dicetur. ¶ Cum
sacerdos incipiens illud manet
erectus ante medium altaris mani-
bus extensis sursum elevatis

i.q. quod pro

quas postquam incepit iungit. Sacer-
dos christi representativus erectus
manet ad notandum quod patris est
cunctis spiritualia bona largiri ante
altaris medium manens quod non est
personarum acceptor sed communis in ipso est
omnibus equaliter. Sicut nec angu-
lum diligit nec finem. manibus
quoque extensis ad significandum quod
paratus est habundanter bonis nobis
illa largiri sursum tamen elevatis scilicet
querere atque videre manus posse et
eo solo spirare deum. deinde post-
quam incepit manus iungit. quia
ei soli de perceptis bonis gratias a-
git et humiliat deum. ¶ Igitur
simbolum est ewangelium verbum evan-
gelium quo assensu consensu ideo stando
illud audiendum sicut et ewangelium
et illo dicto faciendum signum crucis deinde
¶ Simbolum autem grece latine sonat
indicium vel signum vel collatio. tum
quia regulam fidei plenam indicat
et perfectam. tum quia simul in unum fidei
continet articulos. Et nota quod triplex
est simbolum. primum est simbolum
apostolorum quod vocatur simbolum minus
quod videlicet completorio diurnali dicitur +
tacite in singulis canonicis horis + per feriam
et illud dicitur asimbolum quod est sine bolo
quia est summa compositum sine co-
diversis verbis apostolorum sicut prius
in festivis convenientes afferre
solent bolas i.e. frusta ciborum
et panis que in unum collecta sim-
bolum vocatur i.e. collectio minutiarum
traditur. Cum quod postquam apostoli spiritum
paraclitum acceperunt cum iam forent
ad predicandum ewangelium profecturi
convenientes in unum super articulis fidei
statuerunt ut sicut omnes erant
in una fide concordes sic omnes unam
fidem concorditer predicarent. et ideo sim-
bolum minus componentes unusquisque
bolum i.e. particulam unam apposuit
unde secundum apostolorum catalogum sunt

inum xii particulas diviserunt. quinc,
Petrus namque apposuit Credo in unum
deum patrem o. c. c. e. t. Andreas et in
ihesum christum f. e. u. d. n. Jacobus qui c-
c. d. s. s. n. e. m. v. Johannes passus sub po.
p. c. m. et s. Philippus descendit a-
d i. t. d. r. a. m. Bartholomeus ascen-
dit a. c. s. a. d. d. p. o. Thomas inde
v. i. v. et m. Matheus Credo in
spiritum sanctum. Jacobus sanctam ecclesiam c. s. c.
Simon remissionem peccatorum. Thadeus
carnis resurrectionem. Mathias vitam eternam.
¶ Secundum simbolum est Quicunque
vult. ab athanasio patriarcha alexandrino
in civitate treveri compositum. hoc
tamen potest dici. tertium est nicenum de quo
sequitur. fuit prius in prima nicena sy-
nodo compilatum. ¶ Tertium est nicenum
s. Credo in unum deum quod damasus papa
ex dicto universalis sinodi apud
constantinopolim celebrate instituit
in missa cantari. quam sanctus et marcus papa
prius instituerant. illud alta voce can-
tari et notatur simbolum nicenum. agas
quoque nostris cantandi admissa simbo-
lum creditur pervenisse quod similiter xii
clausulas continet. Prima est Credo
in unum deum patrem et in unum dominum ihesum
christum. Tertia qui propter nos homines et cum
de ibi et homo factus est debemus
genua flectere quia christum hominem factum
et pro nobis crucifixum adoramus. Quarta
crucifixus est pro nobis. Quinta et resur-
rexit tertia die secundum scripturas. i. eo mo-
do ordine et eo tempore quod predictum est
in scripturis. Sexta ascendit in celum.
Septima et iterum venturus est. Octava
et in spiritum sanctum. Nona et unam sanctam
ecclesiam catholicam. Decima Confiteor
unum baptisma in remissionem et expecto
resurrectionem mortuorum. Undecima Et
vitam venturi seculi amen. ¶ Et
est notandum quod in predicto niceno
constantinopolitano conciliis non legitur
verba illa secundum scripturas neque illa filio-
que et ideo apud grecos in fine ipsius
simboli sub anathemate prohibetur ne quis

de fide trinitatis aliud doceat vel aliter
predicet. quoniam ibi continetur. presumunt
secundum ecclesiam romanam concilium apud eos cele-
bratum anathematizari propter eos
qui aliter sentiunt esse contra concilia
predicta scribentes doceat vel aliud sim-
bolum tradent quia primus est dominus
ipsi greci nos anathematizatos
asserunt pro eo quod ibi addimus verba
predicta. Sed nimium bene dicunt, tum quia illud
non fuit canone late sententie sed commi-
natoria quedam, tum quia inferior potio-
rem ligare non potest. Romana autem
ecclesia non subest conciliis sed potius con-
cilia subsunt ecclesie. preterea verba illa
secundum scripturas supplenda sunt ex expo-
sitione eiusdem concilii constantinopolitani
et sic non est additum nec errorem
aliquem sapiunt sane ut supra est
exposita intellecta. Item per verba illa
filioque non docemus aliud vel aliter
de trinitate predicamus in modo idem
cum eius filius idem sit cum patre in substan-
tia quod a patre procedit et a filio procedit
et sic nichil addimus sed potius
declaramus nec aliam fidem componimus
proferimus scribimus vel aliud sim-
bolum tradimus nec in aliquo contra
predictum facimus anathema. Ve-
rum tamen est quod mirum ipsi greci
spiritum sanctum a filio procedere negare
presumunt, cum et hoc in concilio expres-
sius apud eos edito continetur. et pro-
fessi sunt ipsi se errasse videntes
quos dicti prelatos de suis ad genera-
le concilium lugdunum subiicientes papa
x. celebratum miserunt qui in eo con-
cilio publice nobis videntibus suo-
rum prelatorum et imperatoris terrarum
nomine professi sunt quod spiritus sanctus
eternaliter ex patre et filio, non tamquam ex
duobus principiis sed tamquam ex uno
principio non duabus spirationibus
sed unica spiratione procedit. Preterea
in eiusdem quarta ystorie bene cum toto
concilio ter grece et latine simbo-
lum cum dictis verbis secundum scripturas

passio

q. de c. i.

pfessi

de sacra unc. c. 1.
et quamvis eplas li.

xxx. di. c. sicut

de eccle. sup.

de q. di. i. c.
ple. et i. c.

ex. de sum. trin.
fideli

et aliis que solempniter decantantur. ¶ Can-
tatur autem hoc simbolum maxime in solempni-
tatibus eorum dumtaxat qui illud com-
posuerunt, et illis de quibus aliqua men-
cio fit in ipso, scilicet in omnibus diebus dominicis
in festivitatibus domini, scilicet in natali, epy-
phania, cena domini, pascha, ascensione,
penthecostes, in purificacione, in festo
de trinitate, et in omnibus festivitati-
bus beate marie, et sancte crucis, et angelorum,
et apostolorum de quibus fit mencio ibi
et apostolicam ecclesiam. In solempnitatibus
autem luce et marci ewangelistarum
dicunt quidam non debere cantari, quia
illi apostoli non fuerunt. Item dici debet
in dedicacionibus ecclesiarum, et in commemo-
racione omnium sanctorum, quia quod et ipsa sit
de dedicacionis festivitas. Debet etiam
infra octavas natalis domini excep-
ta die innocentum in qua cantica le-
ticie subticentur. In octavis tamen can-
tatur propter vi. partes sub illo festo
dicte. Cantatur et infra octavas epi-
phanie, pasche, ascensionis, penthecostes,
apostolorum petri et pauli, et assumpcionis
beate marie, licet etiam in nativitatibus
sanctorum johannis baptiste et sancti laurencii
simbolum non cantetur. In octavis tamen
eorum cantatur, eo quod infra octavas
apostolorum et assumpcionis occurrit. Et ob
hoc etiam in octava sancti johannis bap-
tiste prefacio de apostolis, et in octava sancti lau-
rencii prefacio de assumpcione cantatur.
In quibus dicitur tamen ecclesiis dici simbolum
in festo sancti johannis baptiste, et non in-
competenter, quia ipse non solum fuit propheta
sed et plus quam propheta, et in simbolo
mencio fit de prophetis ibi qui locutus
est per prophetas. De ipso quoque scriptum est fuit
homo missus a deo etc. Item fuit
apostolus. De ipso quoque ait jo. os aure-
um in sermone qui legitur in festo de-
collacionis johannes par angelis,
apostolorum vox. Ipse enim primo bapti-
zavit et baptismum predicavit, et in
simbolo de baptismo fit mencio. Horum
quidem omnium fit commemoracio in sim-
bolo. Priorum tamen observanciam ecclesie

est tamen illud festum domini, est et festum illud
baptiste de quo in simbolo continetur ibi con-
fiteor unum baptisma, et cene domini, sed illa
est solempnitas eukaristie, adeo re-
spicit illud sanctorum communionem, et angelorum
sed illi nomine ecclesie debent intelligi, de quo
in simbolo dicitur in baptizatore vel sancte
ecclesie et ceteris, in quibus dicitur tamen videtur non
esse cantandum, eo quod angeli nunquam habue-
runt fidem sed speciem, nec crediderunt sed sciunt,
quia plenam scienciam habent. Fit etiam comme-
moracio licet obscure de dedicacionibus
ecclesiarum, sed ad illa respiciunt illud
sanctam ecclesiam katholicam, tunc enim sanc-
tificatur et ut ita dicam catholicatur
etiam cum dedicantur. In octavis vero
respicit resurreccio mortuorum.
¶ Porro quidam non absurde sim-
bolum cantant singulis diebus a die
resurreccionis usque ad festum
ascensionis, sicut in omnibus diebus
dominicis, et etiam in solempnitate beate
marie magdalene, dicentes illam
fuisse apostolorum apostolam, eo quod ipsa
primo resurreccionis gaudium apostolis
nunciavit, et in festo sancti martini
quia deo cantatur, immo et par apostolis.
Quidam etiam dicunt illud in principa-
li festo aug. sed tamen seu oracionis
non tamen in octavis eorum si ea celebret.
¶ Porro tamen de quibus dicitur mencio fit
in simbolo in quorum commemoracione
simbolum non cantatur ut passionis
et sepulture, quia illorum dierum officium
aliorum officiorum regulam non sequitur
nec dicitur, et quod in diebus per festis ce-
lebrantur ad honorem beate virginis
vel sancte crucis vel sancti spiritus. In quibus-
dam locis cantato simbolo vel dum
cantatur populus cantat kyrieleyson,
quia per hoc quod xpistus et apostoli docuerunt
quod forsitan respicit suavissima
simboli melodia. ¶ Illud autem
sciendum est quod xpistus non venit predi-
care gentibus sed iudeis, unde ta-
illud ewangelium non fuit missus

nisi ad oues que perierant domus israel
vn propter apostolos / in viam gencium ne
abieritis / et in ciuitates samaritanorum
ne intraueritis / donec post resurrectionem
precepit eis dicens / euntes in mundum
vniuersum predicate ewangelium omni
creature / et dicto romano pontifice
solempniter celebrante simbolum fidei
non cantores in choro sed dyacones ad
altare decantant / et qualiter ipsi ad vni-
uersa videntur / nisi sed dum ipse pontifex
dixit / pax domini sit semper nobiscum /
quoniam nisi post christi resurrectionem sola
iudeorum ecclesia que per subdyacones
qui sursum ad altare consistunt desi-
gnatur corde credidit ad iusticiam /
ore autem confessio est ad salutem
¶ Et postea cantores in choro videtur /
et vniuersa decantant / quia post conuer-
sionem gencium que per cantores qui de-
orsum in choro subsistunt designatur
fidem christi recepit et laudum preconia
persoluit saluatori / iuxta ewangeli-
um et sacrificium chorus concinit offer-
torium / quia post passionem et predicacionem
gentilitas fidei votum deo / offerens
cantauit quod mulier cananea de
finibus tyri et sydonis egressa cla-
mauit et dixit / miserere mei fili
dauid filia mea male a demonio
vexatur / cuius tandem fidem commendans
dominus ait o mulier magna est fi-
des tua fiat tibi sicut petisti ¶ Po-
stremo simbolum apostolorum tanquam bre-
ue et omnia continens sub compendio
exponamus Credo in deum patrem o. c.
c. et t. Nota quod aliud est ut ait augustinus
credere deo et aliud credere deum
et aliud credere in deum credere deo est
credere vera esse que loquitur quod eciam
mali faciunt et nos credimus homini
sed non in hominem Credere deum est cre-
dere quod ipse est deus quod eciam demo-
nes faciunt credere in deum est crede-
re amare credendo in eum ire

credendo ei adherere quod soli boni fa-
ciunt / ergo qui dicit credo in deum
mentitur si non diligit deum vt dicitis
quasi in sona loquitur. Credo dicens
autem deum singulariter deorum effugit
pluralitatem vnde notabiliter ait in
maiori simbolo additum est hoc verbum
vnum iuxta illud audi israhel dominus
deus tuus vnus est et apostolus vnus
deus vna fides vnum baptisma di-
cens vero patrem incipit personas di-
stinguere de quibus ysaias tribus
appendit tribus digitis molem terre
et alibi seraphin clamant sanctus
sanctus sanctus et dominus baptizate omnes
gentes in nomine patris et filii et spiritus
sancti et iacobus tres sunt qui testimonium
dant in celo pater verbum et spiritus pater est
prima non tempore sed nature in trinitate
persona quod sequitur omnipotentem nomen
est naturale eo quod illud ad sub-
stantiam dei vel ad relacionem patrem
non sunt bene referimus dicen-
tes credo in deum patrem omnipotentem
vel patrem omnipotentem similiter
et quod sequitur creatorem celi et terre
vbi confutantur heretici qui alium
celi alium terre asserunt creatorem
alium celestium alium terrestrium alium
corporum alium animarum de quibus ait
moyses in principio creauit deus
celum et terram et dauid in principio
tu domine terram fundasti et opera
ma. t. s. c. et apostolus condita sunt
vniuersa in celis et in terra ¶ Et in ie-
sum x. f. e. v. d. n. Ecce alia
in trinitate persona hic est ihesus
qui saluum fecit populum suum a peccatis
eorum hic est christus oleo leticie
pre consortibus vnctus hic est enim vni-
cus patris filius de quo dauid
filius meus es tu ego hodie genui te
et apostolus misit deus filium suum
natum ex muliere factum sub lege
hic est dominus noster quia nos creauit

qz nos suos alienos proprios. san-
guis eius. ¶ Sequitur: qui conceptus est
d. s. s. n. ex m. v. Ecce primum christi
sacramentum s. incarnacio acsi diceret qui
tu sit deus filius est homo no-
vissime. qz conceptus operacione
spiritus sancti natus ex maria virgine
unde ysaias: Ecce virgo concipiet et
pariet filium et vocabitur nomen eius
emanuel. Et angelus in ewangelio
Ave m. g. p. d. t. et i. spiritus sanctus
superveniet in te et v. a. o. tibi
quando dixit hec verba qui conceptus
est de spiritu sancto iungit cum pre-
cedentibus ¶ Sequitur passus s.
p. p. c. m. et s. Ecce secundum sacramentum s.
humanitatis christi s. passio cuius
tempus describitur sub poncio pilato
forma subditur crucifixus sicut
concluditur mortuus et sepultus
unde plangens dicit christus per da-
vid et ieremie foderunt foveam
m. m. et p. m. d. o. o. m. demor-
te autem propheta dicit. dum fuit ex-
itus mortis de sepulcro autem
ysaias sepulcrum eius gloriosum
Hec sunt in ewangelio
manifesta ¶ Sequitur: descendit
ad inferos t. d. r. a. m. Ecce tercium
sacramentum s. resurrectio qz descen-
sit ad inferna promittitur quoque
mortui liberarit unde in osee
de manu mortis liberabo eos
redimam eos ero mors tua o
mors e. m. t. i. hic est ewan-
gelium fortis qui forte ligavit
et eius vasa diripuit. hic e
qui dicit in ps. Ego dormivi
et soporatus sum et c. q. d. s. me
qui prius dicit exurge gloria
mea exurge p. t. bonum similiter
videt exurgam diluculo cuius
resurrectionis mulieres et viri perhi-
bent testimonium in ewangelio. ¶ Sequitur
ascendit ad celos s. a. d. d. p.
o. Ecce quartum s. ascensio ascen-
dit ascendit cum sicut ait david
super cherubin et volavit volavit super
pennas ventorum et paravit in celo se-
dem suam et regnum eius omnibus dominabitur
tunc autem pater sede ad dexteris meis
d. p. i. t. s. p. t. et in ascensionem
de ipsu qz non deesset aut hic
videntibus discipulis ele. c. et n. s.
c. a. e. ¶ Sequitur inde venturus e
m. v. et m. Ecce quintum quod non dum e
ceptum sacramentum veniet cum rex ma-
nifeste cui pater iudicium dedit et sic
ut david paravit in iudicio thronum
suum et iudicabit orbem terre in equitate
iudicabit populos in iusticia Et alibi
deus manifeste veniet deus no-
ster non silebit et hic iam veniet sic
indignus cum eunte in celum et michias
iudicium dum cum suo ¶ Sequitur credo
in spiritum sanctum Ecce tercia in trinitate persona
s. spiritus sanctus de quo moyses
spiritus domini ferebatur super aquas et ps.
flabit spiritus eius et fluent aque
Et dominus in ewangelio spiritus qui a patre
procedit docebit vos omnia ille
eum docet ille sanctificat ille vivificat
ille peccata remittit per hunc vivere
in gloriam per consequimur vitam eternam
unde sequitur sanctam ecclesiam katholicam
et post hec verba et sequencia ...
et coniungi credo in spiritum sanctum sanctam
katholicam ecclesiam. i. credo per spiritum
sanctum ecclesiam fidelium sanctificari Item
credo in spiritum sanctum sanctorum comunionem
i. per spiritum sanctum sanctos in vinculo ca-
ritatis uniri Et credo in spiritum
sanctum remissionem peccatorum i. per spiritum
peccata remitti Et credo in spiritum
sanctum carnis resurrectionem vitam
eternam i. per spiritum sanctum carnem gloriam
consecuturam et animam vitam eternam
vel sic credo sanctam ecclesiam katho..
no ita dicimus ut asserit augustinus d. q. d.
credere in ecclesiam sicut in deum sed in ecclesiam prima i.

sanctam katholicam. Credimus enim in ecclesia con-
stitutos credimus et in die [illegible] reque secuntur
nos in consequi firmissime confitemur,
scilicet sanctorum communionem peccatorum remissionem
carnis resurrectionem et vitam eternam.
Unde sic coniunges: ¶ Credo in sanctam ecclesiam
katholicam sanctorum communionem, id est per fidem
qua hec omnia in sancta et universali
ecclesia assequor sanctorum communionem,
id est concordiam et unionem. Sicut enim est unus
pastor sic unum ovile, sic unus
deus sic una fides et unum baptisma,
vel principio sanctorum communionem, id est panis
benedictionis de quo dicitur: Crede et
manducasti. ¶ Sequitur reque secuntur:
credo in sanctam ecclesiam peccatorum remissi-
onem, id est per fidem qua hec omnia in sancta
et universali ecclesia consequor remissionem
peccatorum, id est lepre curationem, de qua
dicitur in lege et in ewangelio. Maria sor-
or Aaron cum vii diebus fuit extra
castra est lepra mundata. Naaman
syrus septies lotus in Iordane
est a lepra curatus. Sic et decem
leprosos mundavit secundum Lucam. De-
dit laudem deo de Magdalena quia
quia dicitur quod dimissa sunt ei peccata mul-
ta quia dilexit multum. Paraliticus quia cum dixit:
fili remittuntur tibi peccata tua. ¶ Sequitur:
credo in sanctam ecclesiam catholicam carnis
resurrectionem, id est per fidem qua hec omnia
in ecclesia consequor carnis resurrectionem,
de qua Iob: Credo quod redemptor me-
us vivit et in novissimo die de terra surrecturus sum et in carne mea videbo de-
um meum etc. Et in ewangelio: Deus Abraham
Ysaac et Iacob non est deus mortu-
orum sed vivorum. Et apostolus: ¶ Omnes quidem
resurgemus sed non omnes immuta-
bimur. Ultimo coniungendum est et
sequitur: credo in sanctam ecclesiam katholicam
vitam eternam, id est per fidem qua hec omnia
in ecclesia consequor vitam eternam. Hec est
terra viventium de qua David: Cre-
do videre bona domini in terra viventium.
Est autem vita eterna videre deum

[illegible] reque [illegible] xv. [illegible] de
hoc etiam dicetur in vi parte sub sab-
bato vero agitur de baptismo. De predicatione.

Quoniam ut premissum est ewangelium
predicatum est et symbolum
fidei professio in ecclesia fit
post predicationem quia ewangelium verbi
et symboli seu novi et veteris testamenti
expositio. Cuius modus sumptus
est ex libro Neemie in principio
ubi dicitur: et legerunt levite in libro le-
gis dei. Neemias autem sacerdos
et Esdras scriba interpretabantur populo
universa precepta monebantque antiquos
qui in suis odiis erant ut ad con-
cordiam venirent quamprimum contriti
et mundi essent priusquam coram suo
salvatore cui nota sunt secreta
cordium apparerent. De quo sicut
predicandi usus in ecclesia olim
[illegible] est quod oratio dominica que ad
primam et in aliis horis [illegible]. De-
missa dicitur et admissa alta voce
et patenter dicitur quia in ea [illegible]
[illegible] contineretur. Conter-
[illegible] post predicationem symbolum decan-
tatur quia fides predicata se tenere
etiam profitetur. ¶ Unicuique predicandi
officium publicum sic nullus predica-
re sed cui committitur a cui ex
officio [illegible] in [illegible] aliud
apostoli: quo predicabunt nisi mittantur?
Et ideo predicaturus benedictionem petit di-
cens: Iube domne benedicere. ¶ Debet
autem predicator in loco eminenciori es-
se sicut et [illegible] legis [illegible]
sibi de ewangelio scriptum: videns
Ihesus turbas ascendit in montem
et aperiens os suum docebat eos.
[illegible] Esdras fecit gradum li-
gneum ad loquendum ut dictum est
in prima parte sub titulo de pul-
pito agitur. Sed et similiter [illegible] profiteri quod
debet ne [illegible] illa clamosis voci- xlvi di. [illegible]
bus predicet quia in cordibus au-
dientium sacris sermonibus.

insectatur et secundum ambrosium predicatio christi-
ana non indiget pompa ac cul-
tu sermonis Et quia secundum gregorium predica- | xliii di. sit rector
tor esse discretus in silencio utilis
in verbo ne aut tacenda proferat aut
proferenda reticescat sunt nonnulli
huiusmodi doctrine obliti qui sicut ait
beda auditores suos in propriam ru- | ii. q. vii secuti sunt
inam [illegible] quibus non salutaria que
corrigant sed que illos delectent
errones predicant alii vero secundum gregorium | xlix. di. [illegible] viii. q. i. [illegible] xliii di. [illegible]
dum continentur ebetes volunt se
pe ea omni moderata se subtilitate
set in quibusdam in confessionibus plus
quam expediat excutiunt secreta
misteria sua predicatione non intelli-
gentibus refundendo oportet enim eum
qui docet et instruit pingwius
discernere semetipsum aptare
et ubi ordine et iudicium cum
paritate diligere quam qui diligit
sed docet ea que ab auditoribus
intelligi nequeunt non ad com-
utilitatem sed ad sui ostentationem
facit ut plura scire videatur vel
adulatione ut eis placeat quibus
secreta revelat unde apostolus
ait christus me misit predicare
non in sapientia verbi ¶ In gregalio-
[illegible] statutum est ut
sacerdotem verbum post predicationis | de c. di. i. sacerdote
in ecclesia faciente qui egressus de
auditorio fuerit ut contemptus ex-
comunicetur ¶ Post predicationem fit
confessio et indulgencia pro commissis
et omissis creditur ut sic pro-
fectus cumulatius misso illud
apheticum et strophea spiritus mei
attendat singuli orationibus
suorum quod mox in missa vel
sacramentaliter vel spiritualiter recep-
turi sunt quia spiritualis communio
fit presidens operante pro dilectione | de c. di. ii. ut quid
misso illud augustini crede et manducasti ¶ Secunda pars misse
de offertorio incipit et cetera.

Secunda pars misse in offertorio
sive in dominus vobiscum incipit
que in quatuor subdividitur
particulas prima dicitur secretella secundum
prefatio tercia canon quarta oratio domi-
nica cum sua prefatione sed propter sa-
lutationes et cetera potest et quod quod ab hoc
loco usque ad misse finem dicitur secre-
ta memoria que secretum in quatuor di-
viditur partes prima est ab offerto-
rio usque ad prefationem et hec specialiter
dicitur secreta secunda est prefatio tercia ca-
non quarta oratio dominica quinta embo-
lismus orationis et cum sint domi-
ni sanguinis effusio prima in cir-
cumcisione secunda in sudore tercia in fla-
gellatione quarta in crucifixione quinta
in mortui lateratione ¶ Sane
ordo congruens est ut post predica-
tionem sequatur fides in corde laus
in ore et fructus in opere predicatio quidem
est in ewangelio fides in simbolo
laus in offertorio fructus in sacrificio
quam propterea offerendum cantatur ex sacrifi-
cium laudis offertur unde psalmista circum-
ivi et immolabo in tabernaculo
eius hostiam vociferationis cantabo et psalmum dicam domino et
psalmi ponentes non cum offertur ho-
locausta ceperunt laudes canere
domino organis et in diversis que
david rex [illegible] offer-
torium quidem nunc [illegible] et sacrifi-
cium canitur prout in [illegible] De simbolo
dictum est ¶ Sacerdos autem dominus
orans premittit dominus vobiscum.
quasi dicat sit nobiscum dominus orare
non possumus ad salutem nostram
sufficit quo orans monet populum
dominice ut fide in simbolo veritate
credat et in ea stabilis permaneat
quam christus discipulis suis dixit ora-
te et cetera licet [illegible] monens etiam
omnes quod ad se redeant conscientiam
suam discutiant et se ipsum in holocau-
stum mittant deo offerre [illegible] ga-
quam chorus canit offertorium

salutatur a sacerdote ut possit devote
et more prius quam ille dicit oremus
chorus cantat canticum suum offertorium
et populus offert ut notetur quod post im-
pletionem mandatorum offerimus nos
metipsos sicut in t. de oblatione dicetur.
nec solum hujusmodi offerens dicat credo
et fidem quam in simbolo professus est suo
opere compleat et orationi sacerdotis conse-
ntiat vel et sacerdos similiter offert dona
consecranda et attende quod offertorio-
rum versus cum multa diligentia et ab
antiquis patribus instituti hodie in pluribus
locis omittuntur cum brevitatibus. causa
ut misse quam populus oblationibus et
orationi et sacris altaris libentius va-
cent. cum enim sicut ait Augustinus ipsa
sancta religione parcissimus et
manifestissimus celebrationum sa-
cris unam deus voluit esse liberam
et Ieronimus melior est quinque psalmo-
rum cum cordis hylaritate decantatio
quam totius psalterij cum anxietate
te modulatio verborum et cum multitu-
dine decus flecti in non potest solum ergo
in offertorio quod dicitur in missa pro defunctis
versus ipsi hodie dicuntur quod officium
illud non recepit in multis normam
aliorum officiorum. Porro a patribus
introductum est ut offertorium ca-
netur quod ut premissum est quam offere-
bant in tubis clangebant hylarem
namque datorem diligit deus. fundu-
ctum est etiam eo quod salomon in dedi-
catione templi et altaris innumerabilem
multitudinem holocaustorum obtu-
lit cum magna solempnitate et a
moyse cum descendentem devote
et populus salutante et orante occurrit
populus et munera obtulit cantantes et
offertorium dum offertur admonemus
renderi iocunditate consilium populi
offerentis donaria ad officium taber-
naculi vel potius ad designan-
dum clamorem mulieris de qua legitur
in apocalipsi xij c. mulier id est ecclesia amic-
ta sole id est christo quem induit in baptismo

hyemis luna sub pedibus id est omnem muta-
bilitatem calcavit et in capite coronam
xij stellarum id est chorum xij apostolorum
et hujus in utero supple ecclesia quem in suo
initio gestavit clamat parturi-
ens et cruciatur ut pariat cla-
morem quem clamans parturiens vel sa-
lubrem deum caritate inuitat offe-
rendo presens gemitum et gaudium consolo-
rum quem venientibus dispensata
et versibus fecundata continenti-
bus longa jubilatione quod significat
non satis exprimere nostris quibus tamen
offertorium cantatur in festivitatibus ergo
vero. Traxit nomen offertorium
ab offerendo quia est oblatio que in altari
offertur et a pontificibus consecratur
in offertorium dicitur quia profertur
oblatio vero nominatur quia offertur. dicitur
et offertorium quod dona offerenda
tantum sacerdos accipit oblationes
a populis vel hostias a ministris
de quibus sub t. de oblatione dicetur.
Advertendum est autem quod licet sacer-
dos premittat oremus non tamen in-
mediate orat in modo tamen interim
oblationes recipit et alia agit
quia ipso facto dicit non cessat ora-
re qui non cessat bene agere. dum
ergo offertorium cantatur et in censu
patratur in statu memoria dominice
passionis silentium observant
usque dum alta voce dicat per
omnia secula seculorum in illud in summi-
nus quod christus post suscitationem
lazari non palam ambulabat
apud iudeos cum cogitarent
eum interficere sed abijt in civitate
que dicitur effrem et ibi morabatur
cum discipulis suis. collegerunt
enim pontifices et pharisei consilium
et unus ex ipsis cayphas nomine
dixit expedit ut unus moriatur
pro populo et non tota gens pereat
ab illo die cogitaverunt eum interficere
de hoc dicetur sub t. de inclinatione
sacerdotis [illegible]

Primo itaque sacerdos oblaturus manus iterum lavat cum prius dum se vestibus ornaret lavasset prout dictum est sub. de capitulis compone et post pacem communicationis iterum lavat ut sit magis ac magis mundatus offerat hostiam immaculatam sanctam deo et placentem ut et ipse cum mundatus esset peteret amplius emundari dicens amplius lava me domine ab iniquitate mea et a peccato meo munda me. ¶ Lavat autem se ad dextrum cornu altaris et in dextera parte sinistra ad adversitate fit quia quandoque plures peccant in prosperis quam in adversis iuxta illud cadent a latere tuo scilicet sinistro mille et decem milia a dextris tuis multo magis lavandum est ad dexteram quam ad sinistram. ¶ Sacerdos itaque hostiam oblaturus manus lavat ad significandum quod lavare ac mundare debet conscientiam lacrimis penitencie et compunctionis iuxta illud lavabo per singulas noctes lectum meum lacrimis meis stratum meum rigabo. Unde dicit lavabo inter innocentes manus meas. Unde Ysaias i. lavamini et mundi estote. Nam et Christus panem vini et vinum sacrificium in cena cum offert in resuscitatione Lazari lacrimas misericordie effudit et Iohannes testatur ibi infremuit spiritu turbavit semetipsum et lacrimatus est. Lavat et manus ne reus sit corporis et sanguinis domini iuxta illud mundus ego sum a sanguine iusti huius et unde fuit alterno pane iam in prima oblatione recepto vel accessorio tertio de palliis corporalibus.

Iterum vero dum sacerdos manus abluit dyaconus corporale pallia super altare disponit in quo admonetur ministri et simplices ut sint a bonorum carnali cupiditate mundi sicut ipsa palla munda a materiali videlicet candore et munditia quod corporalis significat munditiam populi fidelis. De hoc palla in canone ita dicitur: Consulto omnium statuimus ut sacrificium altaris non in serico panno aut in tincto quisquam celebrare presumat sed in puro lineo ab episcopo consecrato terreno scilicet lino i. decenter procreato atque contexto sicut corpus domini nostri Iesu Christi in sindone linea munda sepultum fuit. Et Christus verum carnem passibilem et mortalem de terreno virginis corpore assumpsit. De lino quoque candido non in tincto vel in serico texti precipitur. I. reliquis fit corporale. ¶ Significat autem corporale passionis intentionem seu corporis Christi quia sicut linum multo labore ac multis contusionibus candorem acquirit ita Christi caro multo certamine ad candorem glorie pervenit. Significat etiam ecclesiam per quam corpus Christi mittitur que multis passionibus et pressuris ad candorem eternum perducitur. Tertio significat ipsum Christum cuius sit complicatur ut nec initium nec finis eius appareat sic eius divinitas initio caret nec finem habebit. Et sicut oblata nigitur corporali et ponitur in altari sic caro Christi divinitati affigitur. Tertio notandum est quod in quibusdam ecclesiis palla corporalis que calici supponitur in longum et latum extendit que quatuor in longum et tres habet plicaturas in latum et quinque in longum alteris extenditur quia tunc quidam linteamine quo Christi corpus involutum fuit palla figuratur extensum in longitudine sepulcri inventum est. Ille eius plicature in longum quatuor designant cardinales virtutes scilicet iustitiam prudentiam temperantiam et fortitudinem per quas munitur nobis passiones reprimuntur tres vero plicature in latum tres theologicas virtutes scilicet fidem spem et caritatem

pro quibus d'o vivim9 figant. Pot eciam
z aliud i hys figari duplex enim est
palla que dicitur corporale vnica quam dya-
conus sup altare extendit alia que
sup calice plicata i ponit signates
duo lintiamina quibus ioseph corpus
dni i voluit extensa ac puncti
sudone qua corpus fuit i sepulcro
i volutum z ita corporale vocatur. pli-
cata sup calice posita sudarium
quo caput eius fuit sepultum i vo-
lutum Signatur extensa que corpa-
le vocatur. signatur fidem plicata que
sudarium nuncupatur intellectum habet
enim mistim credi dz sz comphendi
[Sr. domo] no valet ut fides habeat meritum
cui humana rō no pbet experimentum.
Sed quod corporale sine sudario subsistens
signat xpi humilitate i passione
sudarium vero z labore itaque etiam
corporale signat linteum quo xpc
cinct9 precipue sudarium laborem
i persecucionibus Itaque palla sup
calice posita aliqua sui supiore
eius pte no totum tetigit i quo da-
tur intelligi quod sudarium aliquam ptem
capitis xpi tegebat z aliquam
no. sicut mos est iudeis facere
quedam tum cetera no habet in vnum
corporale pro eo quod i evangelio legitur quod io-
seph corpus ihu i voluit i sindone
munda no enim dixit i sindonibus
i plurali z hoc ad significandum sancte
vnitate z signat sindone qua christi
corpus i volutum fuit ¶ Corpa-
le autem io remanet sup altare
usque post sumpcionem corporis z san-
guinis z eleuacionem calicis de al-
tari quod linteamine z sudarium
i sepulcro usque post diem tercium
remanserunt. Preterea corporale re-
manens propter sui albedinem ostendit
mundiciam mentis quam ipse habere
debet corpus dni sumens ¶ Sacerdos

[fa… ·[illegible]]

ipsa statuit ne femine sacre vel
moniales sacram vasa puta calice
vel patenam vel sacratas pallas i
corporalia contingant ipse tamen huius
ornamenta altaris z ministerium
sacre prout exemplo moyse qui
talia fecit z tradidit i usum ministerii
thabernaculi sacerdotibus contectae tamen
palla vocatur. munda mappa sup
qua distenditur corporale z dicitur pa-
lla eo quod palliat vel abscondit
i se mistum supradictum dz autem
altare duplici mappa operiri
ad duplicem stolam mentis scilicet z cor-
poris designandam De oblacione
sacerdotis z de officio ministrorum
eius illorum z de patena z de obla-
cionibus populi z clericorum : L
[L]auatis quidem manibus dyacon9
vel sacerdos ministri ex eius
manibus mediate mun-
da tobalea accipit mag-
ister quasi innuens illum de faldistorio
ad surgendum quod quidem fit no
admirandum sed potius ad prouoca-
ndum illum i. exemplum quod signat quod surgat
z pro populo orat ut ex. illud
surge xpe adiuua nos z illud
surge qui dormis z sic mediate
munda tobalea ad notandum quod me-
diate mundiciam manuum i. operum
interius exterius. Dum admonemur
nos capit per eas sicut hoc ad
ipsum pontifice xpm vicarium re-
ferunt tunc dicendum est quod ipse
prouocatus admonetur. per mundiciam
manuum coram populo orat ut
eius oratio effectum habeat. Rursus
xpc omnia bona opera ecce prin-
cipaliter operatur sicut legitur i. ysaia
omnia bona nostra operatus est nobis
dne tamen locum gerit xpc minister
vero tamquam eius famulus z co-
adiutor tipum cooperantis ecce
gerit qui i suis operibus cooperante
ministro est z adiutorio sicut
dicit apostolus coadiutores enim
dei sumus quem tobalea i. deuota

reuerenciam adhibet quam pro amplius
non sufficientes aliquid cogitare a nobis
quasi ex nobis sed sufficiencia nostra ex
deo est. ¶ Deinde sacerdos vel episcopus
ingreditur secretarium procedens
ad altare consecratum quod est archa
principi cenaculum grande stratum in quo in-
gressus est cum discipulis suis
cenaturus. Et ministra oblacionem
accipit a ministris in summas illud
quod Iohannes ewangelista describit. Ihesus
enim ante vi. dies pasche venit
in Bethaniam vbi lazarus mortuus
fuerat quem suscitauit Ihesus et fe-
cerunt ei cenam in qua martha mi-
nistrabat ¶ Procedit autem ad altare
absque mitra et baculo et in vestibus
sacris prout in suis locis dictum est
¶ Considera igitur ordinem nam eleuatus
precedit fides in symbolo sequitur
munia offeruntur. Necesse est enim
primum audire quis enim apostolus
crederet ut perciperet. deinde quis non
vere crediderit munus deo accep-
tabile offerre potest quia sine fide
impossibile est deo placere. Hec igitur
de temporalibus oblacionibus que dicta
est ¶ Sacerdos itaque offert pro
se primum offerenda enim sunt que
sunt dei deo id est ne habentes similitu-
dinem dei in pessimum demum que sunt
sacrificio vetera scilicet panem vinum et
aquam et alia sacrificio apta etiam
quod in veteri testamento ponebantur super me-
sam tabernaculi xii. panes azi-
mi de simila vnde vel decem
ponebantur semi altius eius
et singulis supponebantur pate-
ne aureae et super patenam pusi-
llus thuris panes autem isti dicti
sunt sacerdotales quia soli sacer-
dotes eos de altari subla-
tos comedebant vel scilicet Ioseph
quia duo precepit quod soli sacer-
dotes illos formarent et coque-
rent et ponerent in mensa et tolle-

rent ipsi tamen hoc non obseruauerunt
et ideo his conuincitur quod sacerdotes debe-
ant hostias facere per se ipsos dicebantur
enim panes propositionis quia ponebantur
super mensam propositionis coram domino
in memoria sepultam xii. tribuum filiorum
Israel Exo. xxv. c. vel porro positi
id est longo tempore positi scilicet per totam ebdo-
madam vnam in diluculo sabbati recen-
tes et calidi in ponebantur mense et
erant ibi in motu vsque ad sequens
sabbatum et tunc subtrahebantur vel
erant ibi in eternum pro successione po-
nendi in mensa hostia autem formatur
candida quia dominum est sicut r. p. c. o. viii ni
t. r. v. q. h. i. c. ut ipsa sui forma
significet illum qui principio caret
et fine quibus ipse sit alpha et o.
id est principium principians atque finis
Apo. i. c. Rursus in figura rotun-
da formetur a puncto ad punctum
per hoc innuitur quod ab ipso sunt omnia
et ad ipsum omnia retorquentur vn-
de vitas tuas institutum tuo contra hac
figura dictum est in prologo sexte partis
de hoc et dicetur in vi. particula cano-
nis sub verbo accepit panem ¶ Ce-
terum duo sunt que offeruntur donum
videlicet et sacrificium donum dei quod quidem ante
vel traiecto et quibuscumque alie ipse offert
aliud tamen est donum et aliud munus
prout dicetur sub prima particula canonis
sub verbo hec dona sacrificium est
victima et quecumque in ara crematur
seu ponitur quia sacrum sit vel
signum quia prece misticam consecrantur
prout in memoria dominice passio-
nis quedam autem precessionem facta
nobis ad presumptionem magnam
reputatur quia sacrificium et consecra-
cionem hostie sacrificium appellamus
cum scriptura ex persona domini dicat
nolo sacrificium et ysaias ne offeratis
sacrificium vestrum frustra et iterum
nimium nolo et non sacrificia et dauid

si voluisses sacrificium dedissem utique de
hoc in psalmo sic sacrum dictum est in p(ri)ma
p(ar)te sub t(itulo) de consecratione sacris de
nit q(uod) deo dat(ur) aut dedicat(ur) aut
c(on)secrat(ur). q(uod) dedicat(ur) deo dicitur vn
(et) appellat(ur) ecc(lesi)a g(ra)tia c(on)secrationis
dedicationum sacrificium putat im
molatio ab antiquis. dicitur e(nim) eo q(uod)
in mola altaris poni victima debet
mactari cum p(re)cibus immolatione e(st) ut
aut immolatio panis (et) calicis c(on)v(er)tit
libatio vero cum calice oblato e(st) ex quo
illud (et) libavit de sanguine vine
(et) illud poetice iunc pateris li-
bate iovi libac(i)o cum ipse est effu-
sio (et) antiquitus q(uod) in liquida ma-
teria offerebat(ur) ut vinum (et) oleum
libamine dicebat(ur). q(uod) vero in s(o)lida ut
similia panis (et) thuris oblatio nomina-
bat(ur). hostie ap(u)d veteres dicebant(ur)
sacrificia. que fiebat p(ri)usq(uam) c(on)t(ra)
hostes p(er)gerent victime vero sacrificia
que post victoriam de victis hostibus
immolabat de quo dicit(ur). sub ex-
p(ar)ticula canonis sub v(er)bo q(uo)d p(ro)-
dic. (et) erant victime maiora sacrificia
q(uam) hostie vel victima dicebantur
q(ui)a ictu victa ducebat(ur). ad aras
holocaustum illud est ubi totum
q(uo)d offerebat(ur) p(ri)mum agnus vitulus
in altari igne c(on)sumit(ur) olon. cum
grece totum d(icitu)r caustos incensio ce-
rimonie ap(u)d latinos d(icu)n(tur) sac-
ra que ap(u)d grecos orgia vo-
cant(ur). ipse aut(em) cerimonie a(ppell)ate
sunt d(icu)n(tur) eo q(uod) hys que in sacris
offerunt(ur) in suo usu carent. hones
alii appellat cerimonias obs(er)van-
tias mo(rum) in abstinentia p(re)dica-
cerimonia s. veterum lege carendo
q(ui)a carent rebus quibus abstinent
panis et (et) calicis sacrum eucharistia
d(icitu)r p(ro)ut dicit(ur). sub dicto v(er)bo qui
p(ri)die ¶ Porro circa oblationem
sacerdotis ministri sua officia

recipit(ur) dyaconus ei corporale su-
altare explicat (et) disponit in quo
sind(on)e crucis i(n)volutum corpus seu corpus
(Christi) i(n) uno tantu(m) ipius humanitate
plene describit corporale cuius hic
corpus (Christi) signat p(ro)ut in precedenti
t(itulo) dictum est. Deinde dyaconus in
primis calicem p(ar)at (et). panem (et)
vinum in illo disponens a sacerdote
p(ro)p(ter) modum c(on)secranda q(ui)a minimis
loco que p(ro) sub d(icto). hic c(on)iunctio
designat(ur) huius oblationis misterium
p(re)figuravit dicens q(uod) melchi-
sedech sacerdos obtulit abra-
he panem s. de frumento (et) vinum
de racemis ex quo p(ro)p(ter) modum
exhibenda (et) in unitate c(on)secran-
da fiunt hec in gen(esi) (et) dicit(ur). sb
vn. p(ar)ticula canonis sup(er) v(er)bo.
accepit panem oblato panis (et)
vini signat p(ro)pria de sanguinea fide-
lium seu p(er) i(m)molatione seu p(ro) ho-
stia vivam. Bur(chardus)? in pane corpus
(Christi) i(n) vino sanguis eius i(n) aqua
p(o)p(u)lus representat(ur) (et) de panibus
et panem. q(uod) est totum corpus hic (et)
i(n) futuro est totum vini una vinum
d(icitu)r ante cum dubs in ello. sepat?
aqua vero abequalitate dicat(ur)
q(ui)a p(ro) hoc sacrum anglicus cum
debemus licz aut due sint species
non tamen duo sunt sacrificia unitatis
cum ubi unitate efficit sacrificium
hoc e(st) et illud psallentium q(uod) noc. si-
bi? hostexcenit quo (Christi)anum ex
ebrietate i. passione subsac-
fico regit. Deinde subd(iaconus). sacris
in manum sinistram calicem (et) de
sup(er) corporale (et) illum dyacono
offerens signat q(uod) dubs sub dyacono
fuit q(uod) librum ap(er)it (et) dyaconus
q(uod) dixit non veni ministrari s(ed) mi-
nistrare. dyaconus vero patenam
cum hostia. deinde manum subdya-
coni recipit nec? pollices.

et induces vtrusque manus ut posito
cum manipulo in terram prostratus
et patentem nempe manus subdyaconi
opera sunt legis patentia latitu-
do cordis manipulus opera ewan-
gelii posterior vigor virtutis in dextro
districtio sunt quia ad significandum
quod opera legis et latitudo cordis
ad opera caritatis non sufficiunt
ad salutem nisi operibus ewangelicis
quorum dyaconus ministrator est
tum vigore virtutis et districtione
mentis s. adiunctis adminiculetur
atque perficiatur. Supponuntur autem
indices pollicibus ad notandum
quod virtutis vigor exercendus non
est absque districtione que fine tenus
est et fundamentum virtutum. — Ep. de of. cu sto ca.
¶ Subsequitur dyaconus ipse patenam
vel cum hostia communione calicis
cum thurificacioni pontifici reputat — L. de pthros q. xv di. plas
ad notandum quod per ewangelium et diaconum
qua dyaconus significat ad altare
id est ad solempne iter pervenit cum
quia lex que per subdyaconum si-
gnatur hoc iter salutis sacrificium
solum non perficit ut premissum
est et pontifex seu sacerdos
hostiam collocat super altare ca-
licem vero cum vino ipse dyaconus
retinet et collocat in altari ita
quod notandum est quod hostia figurat corpus
Christi non sanguinem sacerdos
Christum. Solus ergo sacerdos absque
cuiusque adminiculo illam offert
dicens Suscipe sancte pater etc. quia
Christus se ipsum in ara crucis obtu-
lit deo patri et illam in altari super
corporale quod super syndonem
mundam deponit in memoriam quod
ipse met Christus hoc sacramentum
instituit et ecclesie tradidit ad
sumendum dicens hoc est corpus
meum etc. hoc facite etc. deponit

autem et collocat hostiam cum signo crucis
quia sicut per oblatam in cruce facta fuit
sic oblatio sacerdotis que in illius
memoriam sic cum signo crucis fit. Diaconus
collocat etiam illum dextre super al-
tare in consecratione altaris cum
consimili signo quia Christus carne
sua in cruce afflixit unde vinum in ca-
lice sanguinem designat et
non solus dyaconus absque sacerdo-
te qui Christum designat calicem tenet
ad notandum quod in Christi immolatione
sanguinis sunt a corpore separatus
non tamen solus sed una cum sacerdote
offert et super pallam corporale collo-
cat sed postea sacerdos illo media-
te quod Christo presentetur. Quia vero dicit offerimus
in singulari sicut dicitur in hostie ob-
latione sed dicit offerimus tibi domine etc.
ex quo et calicem quia ambo pariter
debent ipsa verba proferre dya-
conus quia calicem una cum sacerdote
offert quia non solum Christus se ipsum
deo patri obtulit unde et per ewangelium
suum cuius dyaconus est figura et ba-
iulus huius sacrificii ritum instituit
et ecclesie commendavit qua in scriptura
et quia diaconus ipse dyaconus tunc
predicator ewangelii intimare et
manifestare de officio suo absque
mediate est etiam observanda ideo
propterea dicitur sacerdoti in calice
offerendo non tamen in consecrando quia
illud solius est officii sacerdotis
solus tamen Christus vel sacerdos aquam
vino coniungit in calice quod intelli-
in signum facit licet quod solus Christus
propter nos sanguine suo redemit pretio
admixto huius unione populi cum
Christo designat ut scriptum est fi-
nis potest nisi per gratiam Christi cuius typum
gerit pontifex et sacerdos. Co-
niunctio autem aque vino in calice
commixtione Alexandri pape i. primo ad
notandum quod nec salutis populi esse
potuit sine sanguinis effusione

x

nec etiam sanguis effusio sine populi sa-
lute quia Christus populum sibi reconciliat
in morte scriptum est enim quod aque multe
populi sunt multi Christus aut sanguinem suum
fudit pro populo sicut ipse testatur hic
est sanguis meus n. t. q. p. m. e. i. r.
p. Ad innuendum quod debitum Christi sit
conuenit sanguis et aqua coniungi ne Christus
sit sine populo nec populus sine Christo
cum igitur aqua vino miscetur tunc Christus
populus adunatur. hoc quidem misterium bene
mostravit prefigurat sicut apostolus ex-
ponit dicens bibebant de spirituali
consequente eos petra petra autem erat
Christus quam propter sacerdos in calice aqua
fundit ut sicut aqua non separatur
a vino sic populus numquam separetur a Christo.
Et ideo conueniunt ut deitas et humani-
tas in una persona coniuncta esse intelli-
gatur. nam per unum diuinitas per aquam
humanitas intelligitur. Communiter igitur in altaris
officio aqua sine vino uel econuerso
ei ministrat quantum in se est diui-
nitatem ab humanitate separat de consecratione
di. ii. sub vi. particula canonis sicut p
verbo canonis. hoc est corpus meum et sicut
verbo hic est calix ¶ Et cum sacerdos
uel minister miscens aquam et vinum
in calice prius effundit modicum
extra non solum ut mentem sui locum
vasis proprie fluere debet mundet
et sic quod est in superficie vini uel aque
emittatur. Verum et ad ostendendum quod
sanguis et aqua de latere Christi usque
extra fluxerunt ad quod misterium
se preparat pungendum ¶ Considerandum
etiam est quod aqua benedicatur cum vino
administratur. vinum vero non et hoc ro-
ne dicunt quidam primo quod vinum suam
benedictionem expectat sed hoc vero
non videtur sufficiens cum in benedictione
vini sub nomine calicis tantummodo
quod aqua sit benedicta vinum potest secundo modo
dici quod vinum in hoc loco significat Christum
qui nulla eget benedictione aqua populum
qui in hac vita necesse esse sub potestate

potestate quod indiget benedictione dei ut
reddatur dignus ad percipiendam unionem
cum Christo. ad hoc igitur significandum aqua benedicitur
cum vino admiscetur. Et ideo etiam vi-
num non benedicitur quia substantia eius que
non potest benedici dicit illud quod ex officio
suo in calice mittit ut perveniat et
certo quod populus per aquam significatus
vinum. Christo solum per benedictionem unitur
¶ Cum que sacerdos benedicens significat
Est autem plus de vino quam
de aqua ponendum arbitrio sacerdotis
quantum ut aqua a vino absorbeatur
et vini saporem retineat et hoc in
signum quod etiam debet incorporari Christo
non Christus ecclesie unde Augustinus non tu mu-
tabis me in te sicut cibum carnis tue
sed mutabis in me de hoc et dicitur
sub dicto verbo hic est calix et in vi
parte sub v. scien. tenendum ipse fr.
¶ Predictis et alexander iii. statuit ob-
lationem in azimo et in modica fi-
gura dicens hec oblatio conficitur
verior tanto potior ¶ Ideo est et
obmittendum quod in missis priuatis
ministris sacerdoti ampullam cum
vino manum eius non osculatur sed mini-
stris ampullam cum aqua sic quia
vinum Christus aqua populus humanum
osculum vero pacem inter deum et homines
significat reconciliat regulariter tamen cum cele-
brant aliqui porrigitur uel ab eo reci-
pitur manus osculum osculantis ponitur
ad designandum quod omne suum
omissis reuerentia deo exhibita
cuius vices celebrans gerit predicta
de consuetudine caritatis et amore quam
prius osculum designatur de consecratione
d. ii. et sub eadem dictum est et sub
t. de penis osculo dicitur ¶ Calix
autem ponitur a dextris ad latus oblate
et ibi est sanguine suscepturus
qui de latere Christi profluxisse fluxisse
nostrum ad signandum sanguinem et aquam
de dextro Christi latere emanasse
propter (latere) altaris stet recta ...

q̃. de calice sit ponenda sub

xpi d. qu

ps tcius que fit crucez sup hostiam
ꝯpꝰ fi dz z ipa michoni dz sup ho-
stiā z ꝑfici sup calicē ꝑut ꝯcordius
locis z vbis ipius canonis colli-
cuntur de hoc dicetur. ī vii. ꝑticula
canonis sup vbo hostiā scāz con-
tinalis ponitur. hostia aūt sacerdo-
te z calicē ꝑmo aduenendū qꝛ xpc
est mediator dei z hominis z ꝯ hoc
sacerdos dicit pitram hostiā cum
aqua ī calice ꝑplm signat quia
non ñ xpo mediante ad diuinus
gaudiū possimus puenire sꝯ pre-
cior est hostia sacerdoti qꝫ calix
cꝑtus a xpo. ꝯsecrata legitur ꝙ san-
guis z aplis ꝑus data ꝯ hoc ro
facit porrō ꝑdictis romanus qui
primus incepit sup hostiā z deni-
cas sup calice ꝑduxit ¶ Porro
cū sacerdos accipit patenam cū
hostia incēsatū cū aqua calice
cū vino exhibenda cū incenso
efficit sup ea tribꝰ signaculis
ut ꝑ tribus virtute omnibus conatus
dyabolice malignitatis effugiat
ne q' sacerdote uel sacrificiū aliquo
modo ꝑualeat Et nō. qꝛ ī ampullis
ī quibꝰ vinū z aqua ꝯtinetur
ꝑ sacrificio specialiter ꝯsiderandū
est qꝛ ī vna sola ī ꝯprehensibilia
ꝯtinentur figura. sacra dz autē
ampulla qꝛ ampla bulla si-
gnus cor humanū qꝛ amplitudine
dz latitudine caritatis amp9
ampule .i. vasa ad offerendū vi..
sunt ꝑdicatores in ordinati iac-
patres uel quibꝰ spūs sci gratia
ī ebriati z alios ī ebriantes
ydrie vō .i. aquatica vasa sunt
doctores aqua sapie salutaris
potati z vitalibꝰ aquis repleti
¶ Tercium sub adhuc ꝑmissa alio
ordine psequēt. ī quibꝰ dyaconi
cātꝰ subdyaconus portat calicē ī si-
nistra z patenā ī dextra z de s-

corporale vnꝰ cantor oblatā cū ca-
nione z vinū cū ampulla alter-
vō pbr aquā vino misscendam
vltro dyaconꝰ fundēs aqua ī calicē
offert pbro seu epo ne pe subd'
est xpc calix passio patena crux
sinistra ꝑns vita. dextra futura
corporale ecclā vnꝰ cantor iudaicū
ꝑplm signat alter gentile am-
pulla. deuotionē oblatā corpꝰ
vinū sanguinē aquā ecclam ubi
dyaconꝰ eūm pbr seu epus
dem pitram ¶ Subdyaconꝰ ꝯ ca-
licē portat ī sinistra qꝛ xpc de
torrente bibit ī via .i. passione
sustinuit ī ꝑnti vita. patenā
ī dextra qꝛ ꝑcunctē pueit ad gloria
ꝑpt hoc eius ꝯpultauit illū deus
de sup corporale qꝛ cius passionis
eccla nō desinit imitari corporale
eius candidatur. z certis ꝑuitatis
t'bulaciones xpo ꝯformari. subd'
eccla nō. s. xpc patena ī calice
ꝑtauit cū eccā ī passione baiulat.
ꝑmus cantor offert oblatā cū fa-
none z vinū cū ampulla quia
ꝑmitiua eccla decimis suscepit
sub passionibus ī deuotione incl'
oblatā ꝯ. nō nudis manibus
ꝯ cū fanone candido .i. cū mappula
alba z munda offert aduertendū
qꝛ xpi corpꝰ absque cū digne
suscipit. qui carnē suā cū viciis
z ꝯcupiscenciis crucifigit aliquis aut
cantor offert aquā qꝫ dyaconꝰ
miscet vino z offert pbro seu
epo hec est gentilitas que suā
obtulit multitudinē qꝫ xpc in
passione obtulit deo patri ¶ Est
z nō ī ꝑpetuū dici ꝯ altaris me-
sam dni ī qua cū discipulis suis
ꝯuiuabat. ara ītē calix sepul-
crū uel passionis ꝯ de quo ī p'i
ꝑte sub t. de picturis dictū ē
z patena que a patendo dz cor-
latū z amplū signat super hac

patena .i. super latitudinem caritatis sa-
crificium iusticie debet offerri ut holocaustu-
me pingue fiat. Hanc cordis latitu-
dinem habebant apostoli cum petrus dicebat
et si oportuerit me mori tecum non te ne-
gabo. similiter et omnes apostoli christo dixerunt
sed latitudo cordis ubertas aufugit
et latuit. cum omnes ingrato relicto fugi-
erunt et latuerunt. adque significandum
post susceptam in oblatam sacerdos ab-
scondit super corporale patenam vel sal-
tem eam ab altari remotam subdiaconus ret-
tinet in voluta per hoc quasi discipulorum
fuga vel latibulum seu in fidelitatis
occultatio designatur. qui dum verum
sacrificium offertur christo relicto fugi-
erunt et latuerunt sicut eis ipse
predixerat omnes vos scandalum
patiemini in me in hac nocte scriptum
est enim percutiam pastorem et disperge-
tur oves gregis. postquam autem sur-
rexero precedam vos in galileam
de hoc dicetur. Subtus de scrutinio
sacerdos dicturus pax domini quasi domi-
ne resurrectionis annunciatur evan-
gelium resumit patenam quia cum esset
sero die illa una sabbatorum et fores
essent clause ubi erant discipuli
congregati propter metum iudeorum venit
ihesus stetit in medio dixit eis pax
vobis resummens oves que trepida-
tes aufugerunt. Rursus patena
que propter sui formam dilatate capaci-
tatem tenet et fine signat usque ad domini-
cam orationem abscondita tenetur. ad sig-
nificandum quod divitis nobis abscondita
est et velata est in hoc mundo sed
qui in oratione dominica dicitur panem nostrum
manifestatur. ad ostendendum quod ad
panem nostrum qui in celis est pertineat
iure divinitatis que in hoc mundo ab-
scondita est et velata manifestabi-
tur nobis et videbimus ipsum sicut
est de hoc dicetur. Sub te. de resumptione

patene in superius dicta vero locis pa-
tena dicto capitulo tenetur. ad signi-
ficandum quod sacerdotes erant petitiones que
propter precationem nobis revelatur
per patenam enim que rotunda est et in-
tus que principio caret et fine
eternitatem designatur. Sane subdiaconus
tenet patenam aperte post tergum ele-
vatam quasi dicat invitamini vos qui
post eorum obligatis ad invitationem
ostendendo premies et quod restituit deus
omnia opera nostra ad christum et ad
eternam etiam. ¶ Patena quod secret-
sim ab altare revolutam scilicet post superiorem
sublatam portat significat lapidem a sepulcro
commotum et revolutum. et nota quod
dyaconus tradit patenam subdiacono
tenendam in velo quia christus contulit
discipulis suis potestatem predican-
di regnum dei. Cetera hic circa indu-
de resumptione patene. ¶ Cetera de ob-
lationibus plebis notandum est quod plebs offer-
re debet in missa illud exodo. non apparebitis Reg. iii. c. viii.
in conspectu meo vacuus. per ob-
latam quam minime possimus quondam
rite copiosam victimam que obla-
ta est a populo cum rex salomon tem-
plum et altare domino consecraret et
tempore eius illius plebs fidelis
offert se et dona deo. Et in veteri
testamento consueverat populus in illis
quibusdam magnis solempnitatibus
scilicet pascha penthecosten et in festo sceno-
phegiarum ut convenirent in templo
et ut tenebatur offerre. Et nota quod
in veteri testamento populus offerebat sacrificium
legale et voluntarium scilicet ex precepto et
spontanea devotione dona nota et
holocausta. sacrificium legale fuit
decime et primicie vel ea que lex
iussit offerre de iure ex. voluntarium
est quod sponte populus preter le-
gis transgressionem offerebat. Dona
sunt que in templi ornatum offere-
bantur. nota. que principaliter in similitudine

ul belli · de holocausto pmissu e
vn · et i paralipomenon q obtulerut
principes prioribus pspositis pro
pregno psanario pmdin · vitulos
q° sinagoge tenuerunt i religione
certe z sacrificia talibus ppli innixi
sut i obsuantia ppli spnal ut
sicut pplus ille moyses descendenti de
mote duisa dona ad fructum thab
naculu offerebat sic epo d'pulpito
uenienti xpani deuotus offert ob
lacoes aliq offert aurum imitantes ma
gos q aur° duo obtulerunt aliq ar
gentu secuti illos q pecunias i gazo
philatio posuerunt aliq ne ad d'sua
substa ut appareret illis q pan
lu zbarnaba · uenia pauperibus tri
buerunt uc est tenendu que quatuor
uel spes offert' sz porius ucos atte
dit offerentis vn p d' z m° honora
dum deu tuu de tua sba z thob
m° et tua sba fac elemosina
z magi obtulerunt xpo nato
aurum thus z mirra ut ps · m°
illud ps tibi offerent reges mu
era nec · f · g offerens muneribus
sumina a offerente placet p de
functis aut offert' panis z vinu
uc° · illud thob · m° panem tuu
z vinu tuu sup sepulturam iusti
qstitue · i · distribue z pecuniam
sive argentu exemplo iude
machabei qui misit offerri
xij · dragmas argenti pro peccatis
mortuorum i machab · xij · z lu
mē qui ab illuminado ad illumina
du qui sut i tenebris purgato
rij vtrep offerens ipso sto dicat
lux eterna luceat eis dne · Offe
runt et legale sacrificium i decis
z primitijs no litterarum i spota
neis oblatoibus pro pris du p m°s
redimunt p genitores actoe dimy
prelatam adeo aliq · gnr q q
offerunt dona · du m° edificia

ecclarum ul vtensilia ad° offerunt uota
du q i periculis uouerut ac solvunt
holocaustu offerunt qui seculu deli
qunt z sua pauperibus distribuunt ¶ Offe
rens aut manum manui sacerdotis
osculatur pp fides eius ope de signatur
de quo z ita pmissu est z sacerdos
oblatones manu tangit r'pientis
illud leuitici · i · z n° ponet m° mag
sup caput hostie z acceptabilis erit
atque i expiationem psiciens ¶ Offeru
tes uo panem z vinu signat disci
pulos qui prenuat panem uecum
ad pascha ¶ Vnu clerici ul monachi et	xvi. q. i
ac adm'straores hiis uo offerunt
nisi i offo mortuorum z i noua cele
bratione sacerdotis z i quibusdam pa
rtibus solempnitatibus cu ei ipsi de ob
latoibus viuant z ipsi ac sua oblati
de sunt no tenent' offerre ¶ Vi un
iuersi offerunt ipsi cuius fortes i xpo
designant · s · martires qui i primitiva
ecclesia plebs quotidianus passi xpo
victim obtulerunt · deinde iuniores
que singulares designant · s · con
fessores qui tpe pacis deo laudis
hostias obtulerunt ptea vn cap	ff. de
est iudicis z do accipit eo tc dcda	regu
¶ Subd · aut ul acoliti recipiunt
oblatones que adminium epi defe
runt' ad notandu q ipsi no sua sz alie
nam debet tpalia ministrare ¶ Sa
ne romanus pontifex ullam obloz
manibus tangit n illa que p de
functis offert' quia eo manibus
accipit ut sigillet errore dog
matizanti elemosinas no p dec
defunctis z no oblatonem panis qua
tangit eu ppr venia sacrificij
q ex pane qficit' n q e viatiq
eius qui de se dicit Ego su pa
nis viuus · ceteras uo oblatones ad
pedes accipit ppt' illud q i acti
bus aplorum le q ij offerebat pcia
eorum que vendebat z ponebat
ante pedes aplorum z q° omnia sua
sunt put sibe w aglio tactu e

¶ Tamen moyses uidens quod plus iusto
obtulissent iussit preconis uoce ut nullus
ne quis ultra offerret. Exo. xxxv c. iste
igitur sacerdotum mos temporibus talia facere iussit
c. ¶ Susceptis itaque a populo oblationibus
et ceteris officiorum ut iterum episcopus seu sacer-
dos ad altare reuertitur cum xpo. Suscep-
tis fidelium uotis tamquam hostibus tunc
osanna in excelsis i. pro eo in uolatibus
intrant in templum. De secunda
thurificatione sequitur titulus

Oblacione iustitiam sequitur primus
est suscepta statim adoletur
incensum propter illud quod dicitur
Et statim sub sequitur iohannes
in ewangelio sequitur primus et ipse principium
peccatoris i. maria que fuit magdalena ac-
cepit libram unguenti nardi pistici
preciosi et unxit pedes ihesu et domus
impleta est ex odore unguenti. sacer-
dos in modum crucis super ducit et circumdu-
cit incensum super sacrificium et altare
ut crucis signaculo et thuris incenso dy-
abolice fraudis malignitas repellatur
et effugiat quod uero ter super ducit in
crucem et circumducit incensum designat
quod maria ter que habuit et adhibuit
unguentum circa corpus ihesu primo enim
unxit pedes eius in domo symonis
pharisei Secundo in domo symonis leprosi
super caput eius unguentum effudit
tertio cum uenit cum aromata ut uenientes
ungerent ihesum in positum in monumen-
to uolutus est lapis. et facto
cum et propterea non stetit quo minus
impleuit quod incepit quod uero postmo-
dum undique totum incensatur altare
designat quod fama illud totum reple-
sit ecclesiam sicut dominus ipse testatur
amen dico uobis ubicumque predicatum
fuerit hoc ewangelium in toto mundo dicetur
et quod hoc fecit in memoria eius ¶ Post
et dici quod altare thurificatur i. significat
angeli quis fecit in xpo. ista templi
hominibus t. i. m. f. de quo fumus aroma-
tum in conspectu dei ascendebat xpo.
cum magni consilii angelus carnem

immaculatam igne spiritus sancti plena
pro nobis in ara crucis obtulit deo in
suauitatem odoris fumus aromatum
fuit orationes sanctorum que per dolorem
caritatis ex passione domini per agit
ad deum patrem ascendunt et nos
ad eterna claritatis perducunt. Ideo
quod sacerdos thurificat in modum
crucis et altare. Et aut sic thurificat
recolit unica passione sic sacerdos co-
uenit unus denarius retributionis. Et
uero ter claritatis in processione apostolorum
et tu ordinum glorificationum ideo
thurificans aut designat ordo m. f.
i. c. i. q. t. e. m. m. f. v. = Thuri-
ficant aut incensum deuotionis ado-
lendum est in thuribulo cordis
igne caritatis ut odore suaui-
tatis eiusdem. ut utrum nos quia
oblatio una fumus boni odoris
de quo dicit scriptura fungi sacer-
doto et thus laudis in nomine eius i. o.
i. i. d. i. o. f. hoc cum incensum sacer-
dos recipit i. ipse accepit
et incensat coco sacrificium et altare
¶ Post etiam dici quod thuribulum post oblationem
sacerdos supponit significat corpus
proprie petit ut sibi incensetur
deus ¶ Tamen cuius defertur in censu
ut ostendatur quod omnia a sacerdote
facta pertinent ad omnes un. ps. digna
adte due ordo maius a. in missa
pro defunctis ut dicetur in vi parte sub
t. de officio defunctorum Jugitur ho-
rothomagensi in buchardo ...
ut tempore quo legitur ewangelium finitoque
ewangelio super oblationem incensum in
mortem uero redemptoris ... ponitur
de cuius leo ... statuit in
censum super oblata poni ...
... missa
thurificandum ... tre-
num incensum non fumigauit et
... incensum abhominatio est in
¶ ... altare et ... thurifi-
catur. ... est sub t. de aque
benedictione et aspersione = post thuri-
ficationem ... digitos lauat nec

ultig usq pg coronez cu eis cu qbg
hostia sacra tractabz a'd tangat
s post eius eleuatoy eos iugat
ut dicet sub viij. ptcta canonis
nisi q. cpi trahit z sup bra-
chia eius i forat plancta et
alia i duuneta ua z legalis sac
dos du sacrificabat simultates
baltheí sup hue s reflectebat

De inclinacione sacerdotis et
osculacione altaris z oracione

Consificacionis oppleto mi-
sterio sacerdos se i[n]clinando
dicit Suscipe sancta trinitas
et quot sunt setrio dancdis
ut vz hostia offerat congrue dic
cnitatl z sit dignus ad sacedoti
i[m]molandi sacerdotis i[n]clinatio p
humilitate sigt qui communicut
semetipsm Forma serui accipiens
factus obediens usq ad morte
morte aut crucis qui ec i[n]clinatis
se ad pedes discipulorz pg sacrum
i cena traditum oscitat ad pacz
pg ea vo se erigens osculat al-
tare ad ndiuis q p passionē xpi
pplus liberatus est z deo patri
reconciliatus vn aplus ad eph.
iij. faciens pacē ut reconciliet
ambos i vno corpe deo. Conse-
quent sacrum incoptum ozat q.
pse deinp pplo quterius ei secrd
illu dicit sub silencio dus uobt
sicut dns subt. de salutatione
z mox uote aliquantulu eleua
ta ut oro oms mixelicet ei op.
ne p[re]sumes q solus possit tm
mistiu pecqui monet illu dices
orate p me fres z ego p uob
i quo significat aliud q p ppnis
discipulis suis dixit luc xxij
orate ne intretl i temptacionē
z ibidē ego p te orauí petre mo-
net aut orare ut sacrificiu fi-
at deo acceptabile z pplus sile-
dz secrete oraz videns incor

sit dus oms sacrificiu tuu. z h. t. p. f
ul videt suscipiat dus sacrificiu re
ul dicat spus superueniat iuz ul ills
mittat tibi dus auxiliu de sco z
de. ul i[m]mola deo sacrificiu laudis
deinq ei i vite orare s. a plis ut
salueui orauit ei z xpc p mu
q se p7 mg venit clarifica filiu
tuu ut filius tuus clarificet te
deī p pplo sz ste sua eos quos
dedisti m ut sint vnu sicut z nos
dicturz q. orate p me fres se vrt
ad pplm q tpm distincte alloquent
s dicturz orēmg pg dus nobis
se ad altare quit q tūc no distincte
s p me du intcepcionis ad aliq co-
citat ad secrā orandū seu qrūis
icfendu Tacomito iaq pplo sta-
tim sacerdos reuoluit ad altare
p sinistra pte qz sit subt de salu-
tacione ad pplm dictū e z tūc tacī
dicit orōm quā intuiscat ab of-
ficio ecclia qu dicc orēmg admo-
nitus q xpc itim rediit iesolima
ad donni orōmis qm ad tpc des-
nat cū secessit i eppe sic em
legit i ewa. Cū venisset ihs ieo-
solima intrauit i templu z eicat
eūctēs z uedētes de templo
dicens domg mea domg orōnis
uocabit sistat ei sacerdos orōibg
ne i dignus i veniat ut oza qui
tetigit tm archam dni z pcussus
est adno nec legit aliud fecisse
nisi vpoit pp tm cognouisse in
uocte precedēti bersabee q. qnū
tene uoluit arch̄a dni occisi sūt
de pplo lxx v. iiij. de plebe quīq
quīta milia p[re]ciosa e archa calix
dni. Erat aut uote de missa
p[r]ma inlesāt offitiū misse z io
ipa q secrete dz a quibusdā secre-
ta z a quibusdā secretella. ad dn̄am
maiōis secrete a quibusdā vo sac̄
uocat. Deque z de hmōi silencio

subtus de secreta dicetur et dictum est supra de offertorio. Sequitur orat in silencio ut devocius oret nec cogitet quomodo eius vocem et corporis composicio placeat populo quia et dominus elongatus est a discipulis quantum continet iactus lapidis ut oraret secrecius. In hoc quod secrete orat significat secretas preces Christi dicentis pater mi si fieri potest transeat a me calix iste. Augustinus xxxvi capitulo silencium retulit sacrum in sacrificiis priorum absconditum ut in abel. in ysaac in agno paschali in vitula rufa. in yrco emissario quando in hoc reputatur silencium quod dominus habuit in passione quando tamen omnibus ad occisionem ductus est quod in martires invitati sunt ut nec nimium resonat nec quemadmodum etc. sexto in ordinibus que post oblaciones secuntur in silencio et secrete dicitur quia et iudei statim post suscitacionem lazari voluerunt occidere christum ille vero abscondit se in civitate effrem in solitudine et tacuit a predicacione et miraculorum operacione usque in sabbatum in ramis palmarum quo venit in domum simonis leprosi et tunc predicavit aperte a deo designatus sacerdos in fine secrete elevat iterum voce dicens palam et alta voce per omnia secula seculorum quod expositum est subtus de oracione. Sequitur ideo dicitur alte per omnia ad devocionem quia post ii dies christus predicavit aperte tacito quod est principium sequentis oracionis ut ibi dicetur. Forma vero quare assensum populi et confirmacionem quia ipse est quasi legatus populi ideo populus assenciens voci eius dicit amen quia secum pactum creatum est. Ad hoc dicitur per omnia secula seculorum etc. deponit manus super altare primo ad innuendum quod omnes cogitaciones temporalium deponit et se totaliter demittit in oracionem dirigit totum intendens. Secundo manus deponit cum ei tunc ad cordis elevacionem et ad gravium accionem convertit et elevacionem cordis per contemplacionem precedere debent quare sicut hoc operacionibus quasi manuum deposicio significat de qua oracione pro ea gracias referimus ei qui in nobis incepit bonum opus ut perficiat sicut dicit apostolus. ideo tunc manus deponit.

De prefacione

Ante prefacionem describitur in libris figura quedam representans ex parte anteriori literam v. ex parte vero posteriori d. que duabus coniuncte pre se dignum ponuntur videlicet predictionem. [illegible] plura v. que in fine clausa et superius aperta est humanum innuit alias locucionem humanitatis sive humana quod natura que in virgine principium habuit sed finem non habebit. per d. vero circulariter clausum divinitas sive divina natura que nec principium nec finem habet significatur. crux vero in medio utriusque copulantibus patet crux quod per christum divinis sociantur et uniuntur humana ideo quia hec figura in prefacionis principio ponitur. per misterium unionis et divine passionis pacificantur homines angelis sociantur humana divinis et precionis salvatoris per prefacionibus ei omnibus conveniunt homines et angeli ad gemendum preconia regi uni et alta et delectabili voce cantatur quasi in ea angelorum preconia reputantur et cantantur coram altari et a solo sacerdote ut illud apocalypsis xiiij et cantabant quasi canticum novum ante sedem et nemo poterat dicere canticum illud etc. Sequitur hec oracio vocatur prefacio quia precedit sacrificium principale et est ei quasi prologus seu administrum prefacio prologus videlicet canonis oracionis secrete alte quasi usque ad agnum dei iubetque cum prologus sacerdos grates et laudes deo ut melius ad conscienciam cordis valeat provenire vocatur et prefacio quia

ppat fidelium mentes ad future reue-
renciam conseruacionis gl'e et ympnus
angelicus cum angelis laudibus
est plenus. Unde tunc sacerdos vocem
in secretella oblitam sed cum dominus
nobiscum quasi statim post illa secreta nostra
ad sensus ympnum vocat. ¶ Et nunc
fit in prologo ut dicimus et in fine secre-
telle dicit alta voce per omnia secula
seculorum. Quod signum est finis illius orationis
et inicium prefationis per quod sacerdos
in firmat quod Christus est lapis angularis
qui fecit utraque unum iudeos genti-
les et gentiles ut sit unum o-
uile et unus pastor. Dicturus quod
sacerdos in alta voce dignissimus
salutat populum dicens. Dominus vobiscum
optans nos tales existere cum
quibus dominus maneat digne. Tales
nobiscum celebrare convivium. Ad
quod mulier attulit alabastrum unguen-
ti nardi pistici preciosi. Et effudit
illud super caput domini recumbentis.
Et populus videtur dicens Et cum spiri-
tu tuo. Et sic mutuo pro se orant ut
et averti omnes sacerdotes con-
bat cum consumet sacrificium co-
natum in choro et ceteris videntibus
propterea statim sacerdos eos invitans
subiungit. Sursum corda i. cele-
stibus non terrenis. Et elevat mag-
nis vocibus sub tunc decore spiritus
ad fine chorus videtur habemus
ad dominum i. habere debemus. Unde in ystu-

deq. dr. i. qu. nomine cyprianus presbiter ita dicit adeo
sacerdos ante orationem canonis prefa-
tione premissa parat fratrum mentes
dicendo Sursum corda et cum plebs
videtur habemus ad dominum admone-
atur nichil aliud se cogitare quam
dominum debere vires ad hoc ut chorus
subiungit habemus ad dominum ut certa-
tur sicut videlicet illa unguenta
sursum ad illa ubi dignitate cor
elevet et illud caput equale deo
patri fide contingens unguento ca-
tholice professionis perunguat.

cum sancte prefacionis sacerdos prosequitur
dicens gratias agamus domino deo nostro
pro omnibus beneficiis que nobis contu-
lit gratias ei referre debemus. Chorus quod
videtur dignum et iustum est. Pro qui-
bus omnipotenti deo referre debemus. Deinde
prosequitur per Christum dominum nostrum supplices est
accedentes et confitentes per Christum maie-
statem eius laudant angeli adorant
dominaciones tremunt potestates et
hec sancte confessionis prefacionis in fine
concludit canticum ut cum angelis et cum
hominibus decantet hunc devotum pre-
torum ympnum sanctus sanctus et cetera. De quo
infra dicetur. ¶ Post et prefacionis
officium ad illud referre quod Christus ascendit
in cenaculum magnum stratum
in quo multa locutus est cum discipu-
lis suis et gratias agens ympno dixit
lit deo patri. De quo dicit. Et ympno
dicto exierunt in montem oliueti. Quod
per dominum nostrum quod cum discipulis
fecit accipitur per sursum corda a-
scensus in cenaculum. Item per sursum
corda ad confitendum filio suo gloria
et angelorum iustitie et plorantibus
qui nota iussa suscipiant et adeo
profecerit per gratias agamus et reco-
lamus gratias actionis et in vitam
populum ad agendum gratias deo patri
per filium per quem redimitur. Et cum angelis
ad laudandum admittimur. Monet
ergo sacerdos populum sursum i. super se
mentem habere vel levare corda ad
dominum. Unde exhortatur apostolus dicens
que sursum sunt querite non que
super terram. Ita qui intrinsecus sunt
nichil dignum deo offerre possunt.
Ubi enim est thesaurus tuus ibi est
et cor tuum. Multi quidem ore loquuntur
celestia corde meditantur terrena
quibus dominus imperat per prophetam. Populus
hic labiis me honorat cor autem
longe est a me. ¶ Chorus vero videns
perfici sacerdotem morita suscepisse

dicens habemus ad dominum. Unde diligenter
providebat ne cor huius deorsum ad
terram premi sed ad spiritualibus intendat
¶ Sacerdos etiam per quod attentos
reddit et devotos hortatur ut agamus
gratias deo nostro / quoniam ipse est deus .i.
creator / ipse est dominus .i. redemptor /
ipse est noster .s. salvator / tunc et erit
virtutibus noster ... erit omnia in omnibus .i.
sufficientia singulorum ¶ Rursus quia
superius professus est se esse intentum
ad dominum / ideo presbiter subiungit gratias
agamus etc. ¶ Chorus vero sacerdotis
verbum approbans et affirmans respondet /
dignum et iustum est / dignum quidem
quantum ad deum / quia ipse est dominus deus
noster / iustum quantum ad nos / quia nos sumus
populus eius et oves pascue eius /
dignum et iustum quantum ad utrumque /
ut scilicet populus simul cum sacerdote gratias
agat deo / a quo omnia bona suscepit
¶ Subsequitur subiungit sacerdos
vere dignum etc. / secundum magistrum petrum
antisiodorensem hic incipit prefatio
.i. prologus vel prolocutio sequentis
canonis / captans domini benivolentiam
dicens vere dignum et iustum equum
et salutare / quia salus vel dignum. di-
gnum quia bonus est / iustum quia bene-
ficus / equum quia misericors / salutare
quia salus vel dignum / quia nos in ea
nobilitate fecisti / iustum quia nos pre-
cio tuo redemisti / equum
quia gratuite nos iustificas / salutare
.i. salute plenum quia perfecte nos
glorificabis ¶ Nos tibi semper et ubique gratias
agere domine sancte pater omnipotens eterne deus /
ubique enim est dominus sanctus vere quia est pater
omnipotens et semper est eternus deus / unde
psalmista in omni loco dominationis eius
benedic anima mea domino / et iterum bene-
dicam dominum in omni tempore s. l. e. i. o. m. /
Sequitur per christum dominum nostrum / ad
notandum cuius honoris s. apostolus ap-
pellatur .i. Ihesus christus dominus noster

qui interpellat pro nobis et ipse presentat
preces nostras / quia gaudent in omnibus
per suam reverentiam / per eum quoque princi-
dicatore laudes offerimus / per eum quia
per advocatum gratias exhibemus / per
quem maiestatem tuam etc. maiestas
dicitur quasi maior status vel maior potestas /
quia maior est eius potestas quam hominis /
laudant a. a. d. t. p. utique pillu
laudant adorant et tremunt / per quem
omnia facta sunt / per quem simul cum patre
omnes spiritus ordines sunt creati /
ut dixit deus / fiat lux et facta
est lux / verbo dixit et verbo
fecit quia verbo domini celi firmati sunt /
et omnia per ipsum facta sunt et sine ipso
factum est nichil / choros angelorum
novit / quia angeli huic officio
non dubitatur adesse / et ad nomen
quod etiam angelis est assimilanda
ad hoc ut placeat deo Rursus
philosophus quod dicit / Domine sancte pater o. e. d. p.
x. d. n. q. p. b. a. a. d. etc. intelligitur
quod etiam et angeli laudant deum non
solum in quantum deum verum / sed in quantum
hominem / dicit quoque laudant / unde psalmista
laudate eum omnes angeli eius a-
dorant / unde esdras exercitus celi
te adorat tremunt unde iob co-
lumpne celi contremiscunt et pavent
adventum eius / tremere vero dicuntur
non metu formidinis cum sint perfe-
cti / sed admirationis affectu vel obe-
dientie famulatu / cum secundum apostolum omnes
sunt administratorii spiritus in ministerium
destinati / tremunt etiam potestates
non quod ordines angelorum corporales
sunt / sed ideo hoc dicitur ut intelligamus
omnia celestia terrestria et infernalia in
conspectu divine maiestatis tremere
ac timere / sicut et nos timere et tre-
mere cum duos nos solemus ¶ Ce-
li celorum / per celos hic homines in-
telliguntur / quia deus in eis tamquam in se- ypi° 60
de est / et dicuntur celi laudare deum /
quia laudis materiam prebent / unde
psalmista celi celorum et aque que
super celos sunt laudent nomen domini /

celi quidem diuine iussioni obediunt
quam secundum senos vel nebulo-
sos preterite non habent ¶ Et cherubi-
n ac seraphin ad intellectum cor-
pus que habent dicuntur / notandum est no-
uem esse ordines angelorum videlicet an-
geli archangeli throni dominaciones
virtutes principatus potestates cheru-
bin et seraphin ¶ Angeli grece
dicuntur nuncii latine scilicet terrestres et
celestes eo quod celestibus ad annun-
ciandum et exequendum diuinam voluntatem
mittuntur / angelorum autem nobilibus
officiis nomen est non nature / spiritus
enim sunt semper sed cum mittuntur angeli
vocantur / quibus eciam pictores pinnas
pennas faciunt / ut celerem eorum
in cuncta discursum significent / sicut
et iuxta fabulas poetarum venti
pennas habere dicuntur propter velocitatem /
secundum illud qui ambulas super
pennas ventorum ¶ Archangeli
grece summi nuncii interpretantur / qui
enim parua vel minima annunciant
angeli sunt / qui summa archange-
li nuncupantur / archangeli ergo dicuntur
eo quod inter angelos teneant prin-
cipatum / nam archos grece latine
principes interpretatur / sunt enim du-
ces et principes sub quorum ordine
vnicuique angelorum sunt officia
deputata / quidam autem archan-
gelorum priuatis nominibus appellantur /
ut per vocabula ipsa in opere suo
quid valeant designentur / Gabriel
namque hebraice interpretatur latine
fortitudo dei / vbi enim potencia di-
uina vel fortitudo manifestatur
Gabriel mittitur vnde ipse nunci-
auit christum in saeculum qui dya-
bolum deuicit et humiliauit ad debel-
landas aereas potestates venit /
Michael interpretatur quis ut deus
quando enim aliquid mire virtutis in mundo

fit, hic archangelus mittitur et ex ipso
opere nomen est ei / quod nemo valet
facere quod facere potest deus vnde ipse missus
est in egiptum ad inmittendas illas
famosas plagas / quidam tamen dixerunt
quod michael est nomen vnius angeli /
raphael interpretatur curacio vel medi-
cina dei / vbicumque enim curandi vel me-
dicandi opus necesse est / raphael
archangelus mittitur vnde ad thobiam
missus est ut eum cecitate liberaret /
de gabriele et michaele et rapha-
ele dicetur in iiij parte sub festo micha-
elis / vriel interpretatur ignis dei / sicut
legimus ignem apparuisse in rubo / le-
gimus et ignem missum desuper et impleuisse
quod preceptum est / hec sunt nomina per-
sonalia angelorum que non a se ipsis
nec a deo imposita sunt / sed ab hominibus
et nescitur a quibus nec alia persona
inueniuntur in scriptura / alia vero sunt
nomina ordinum ¶ Ceteri throni do-
minaciones virtutes principatus et
potestates / quibus in mensa celestem
societatem apostolus complectitur / ordines
angelorum et dignitates mittuntur
ut ita dicetur ¶ Et per hec ipsa distri-
bucione officiorum alii throni alii
dominaciones · alii virtutes · alii princi-
patus alii potestates dicuntur pro ceteris dig-
nitatibus quibus ab inuicem distinguuntur
¶ Throni sunt agmina angelorum
qui latine sedes interpretantur et vocati
sunt throni quia illic conditor presi-
det et per eos iudicia sua disponit.
Dominaciones sunt hii qui et virtutibus et
principatibus preminent / qui pro eo
quod ceteris angelorum dominantur agmin-
ibus dominaciones vocantur / nominantur
sed hic ad monendum quod eas magis
assimilari deinde / quod nostrum dominandi
docet / et ei vel dominacionem facere dei
voluntate. Virtutes angelice quedam
misteria perhibentur per quas in mundo

signa et miracula fiunt propter quod et virtutes
dicuntur ¶ Principatus sunt qui angelorum
agminibus presunt et qui pro eo quod subditos
angelos ad explendum ministerium divi-
num disponunt principatus nomen nobilius
acceperunt / nam alii sunt qui admini-
strant / alii qui assistunt / sic et per dani-
elem dicitur millia millium ministrabant ei
et decies millies centena assistebant
illi ¶ Potestates sunt quibus virtutes
adverse subiecte sunt / et in potestatum
nomine nuncupantur / quia maligni-
tatis spiritus eorum potestate coherceantur ne tan-
tum noceant quantum cupiunt / nominantur
ergo hic admonendum quod potestate dya-
boli arcere debemus ¶ Cherubin autem
et ipsi sublimes celorum potestates
et angelica ministeria perhibentur qui
ex hebreo in latino sermone multitudo
seu plenitudo interpretantur / scientie enim
sublimes agmina angelorum qui pro eo
quod viciniores sunt positi divina sciencia
ceteris amplius sunt pleni / ipsi sunt
illa duo animalia super propiciatorium
arche facta ex metallo propter figuram
angelorum presentia in quorum medio me-
diis ordinatur deus ¶ Seraphin
vero multitudo est angelorum / que ex he-
breo in latinum ardentes vel incendentes
interpretantur / eo quod pre ceteris ardent et suc-
cenduntur / tenduntur in caritate / et quia inter
eos et deum nulli angeli consistunt / et quanto
propius vicinius coram eo consistunt / tanto
claritate divini luminis inflammantur /
unde et ipsi sic in ysaia leguntur velant
faciem et pedes sedentis in throno dei /
et ideo ceterorum angelorum turba videre
plene dei essentiam non valet quia se-
raphin eam tegit secundum ysidorum / no-
minantur ergo hec cherubin et sera-
phin / quia sicut illi toti in dei dilectione
ardent debemus / repetit autem hic nomine
seraphin et neutrum et masculinum /
secundum neutrum terminatur in n. et in hac lo-
co bene / masculinum vero terminatur in m.
unde in propheta seraphin clamabant
alter ad alterum. Jo. dicit quod cherubin

et seraphin singulariter sunt neutri et generis
masculini / cuius pluralis terminatio est per in-
no quod in musica dei sit sexus /
secundum notabilia diversis gentibus in nostra
lingwe pluralitate appellatur / generalis
vero consuetudo nomen generis per n.
scribit / Josephus dicit cherubin
et seraphin esse duo animalia vo-
latilia propter tactum et comprehensio-
nis partes ¶ Premissa autem or-
dinum novem post cherubin et sera-
phin et propter novem angelorum et ar-
changelorum latina sunt ¶ Unde tamen no-
vem sunt ordines angelorum
sicut dictum est / qui postquam decimus
cadens per superbiam versus est in
dyabolum in presencialiter et eterne bea-
titudinibus solitati sunt / et quando
ceteris exclusis sextum in presenti
loco ponitur / et quia preclos thro-
ni accipiunt ut dicitur / unde enim
dicit quod illi cum ceteris maiestate
divina non glorificant et adorant /
secundum ubi sit hoc / nam virtutes celorum
omnes ordines comprehendunt ut
testatur [illegible] in omelia illius [illegible] /
Erunt signa in sole et luna unde ps
verbo domini celi firmati sunt et spiritu o. e.
o. v. e. et item dominus virtutum ipse est
rex glorie / vel forte legitur octava eu-
angelii hic premissa est. Dyo-
nisius composite tres et ter dividit
ierarchias sive ordines an-
gelorum / tres in singulis ponentes ut
similitudo trinitatis eius in summa
in presentia / et dicitur ierarchia sacra
quod est sacrum et archos quod est prin-
ceps quasi sacer principatus / sunt
enim tres ordines superiores tres
inferiores et tres medii / superiores
sunt cherubin et seraphin et thro-
ni / medii sunt dominationes princi-
patus potestates. Inferiores sunt virtu-
tes archangeli angeli de quorum
singulis medius ordo in presenti
subtrahitur. admonendum quod [illegible]

trinitatis etiam/cuius maiestatis tota
precipue recommendatur/omnis alia
trinitas diminuta reperitur et imperfecta/
nam quis in nubibus equabitur domino
quis similis erit deo in filiis hominum
de superioribus subtrahitur/che-
rubin demendis/principatus
de inferioribus/archangeli hunc
quippe etiam et deum deum trinita-
te laudant/angeli adorant
dominationes tremunt/potestates cum
quibus et omnibus ordines et duas
cum omnipotente deo equales condi-
dit creaturas angelicam videlicet et huma-
nam/que laudibus diuinis assi-
stent et ei gratiarum redderent
actiones quas deo patri vnito
concelebrant tanquam superiores
cum inferioribus corde in celesti
cythara sociantur/de quo dixit
Jo. et audiui vocem sicut cytha-
redorum cytharizantium in cytharis
suis et cantabant quasi canticum nouum
Ideo gloria dicitur sancta voluntate con-
celebrant/cum omnes predicti ordines
et humana creatura maiestate
dei patris proprii sancta voluntate
equaliter concelebrant/supplici confes-
sione quod non superba presumptione
hunc laude dicentes sanctus sanctus
sanctus etc. Ceterum gelasius papa
tractus et hymnos composuit et
prefationes cantu quidem et clama-
to sermone dictauit. Et est
notandum quod licet olim essent in-
numere prefationes hodie decem
tamen sunt memorate vnde pelagi-
de c. di. i. c. inuenimus
us papa mandat in venusis habes ix
prefationes in sacro cathaloge-
tum modo recipiendas vnam in
vic. et in albis paschalibus
in septimana paschali/aliam
in die ascensionis tertiam in die
penthecostes quartam in natale domini
quintam in epyphania domini sex-
tam de apostolis septimam de sancta
trinitate/octauam de cruce nonam

de ieiunio in xl. iiii modo dicenda
de qua dicetur in vj. parte subsequenti. Sa-
tiucz urbanus quartus papa addidit de- [illegible]
cimam de beata virgine maria illam
videlicet equum et salutare que et vnige-
nitum tuum etc. Sequitur de sanctus

Cetera premissis socium angelis
et archangelis de quibus in
prefatione mentio facta
est. statim post illa conformiter se angeli-
co cantui canentes hymnum illum
sanctus sanctus etc. quem sixtus papa ij in-
stituit decantari/hic est cantus
puerorum quem cantauerunt duo/offe-
rentes se illis in decima luna qui
quidem reseruatus fuit usque ad xiiij
lunam in bethleem cum quo sacerdos
finit laudem sue prefationis totus
tonus qui representat ecclesiam simul
canit deum angelicum hymnum ut
vnam et equalem gloriam laudes et honorem
decantet patri et filio et spiritui sancto
Notandum etiam est quod hymnus iste
partim angelorum et partim hominum verba
complectitur. primam cum post laudem
continet angelorum/ultima hominum/legitur
enim in ysaia vi. c. quod seraphin cla-
mabant alter ad alterum et dicebant
sanctus sanctus sanctus dominus deus sabaoth ple-
na est omnis terra gloria eius. legitur
etiam in ewangelio matth. xxi et marci xi c.
quod qui preibant et qui sequebantur
clamabant dicentes osanna filio
dauid benedictus qui venit in nomine domini. Cum ergo dicit
vox angelorum scilicet vox osanna in
altissimis trinitatis et vnitatis in
deo concedat archangelorum vox hominum/
scilicet osanna filio dauid etc. diuinitatem
et humanitatem in christo personat sacra-
mento etiam cantica angelorum in ecclesia
cantamus quod propter hoc sacrificium terrena
celestibus iungi non dubitamus.
Ideo cum eis in excelsis salutari
clamamus/Illud et aduertendum
est quod ter dicitur sanctus ut notet tri-
nitatis seu distinctionem personarum

Sed semel tantum dicitur dominus deus sabaoth
ut notetur deitatis esse unitas quia
unitas adoratur ut sic trinitatis
et unitatis misterio comprobetur. Item dicitur ter
singulariter unus sanctus et non dicitur pluraliter
sancti ut una sanctitas in tribus personis p-
sonis et una eternitas intelligatur.
hoc non solum seraphim clamabant
sub excelso dei solio secundum ysaiam.
sed et quatuor animalia secundum apocalipsim in
circuitu sedis requiem non habebant
die ac nocte dicentia. sanctus sanctus sanctus
dominus deus omnipotens. dicitur autem deus
sanctus i. sanctificans non autem sancti-
ficatus unde sancti estote quia ego sanctus
sum dominus deus vester. deus pater
sanctus dicente filio pater sanctifica eos
in veritate quos dedisti mihi quia tu sanctus
es. dicitur filius sanctus angelo protestan-
te quod nascetur ex te sanctum vocabitur
filius dei. dicitur sanctus spiritus sanctus dicen-
te christo accipite spiritum sanctum quorum
remiseritis peccata remissa erunt.
dicitur quod dominus deus sabaoth i. deus
exercituum scilicet angelorum et hominum quorum
terribilis est ut castrorum acies or-
dinata. de quo in psalmo dicitur ab angelis
quis est iste rex glorie dominus virtutum.
etc. tot enim exercitus deus habet in terra
quot sunt ordines in ecclesia tot habet
in celis quot sunt ordines in angelis
nomine ergo celorum et terre angeli et ho-
mines divina pleni gratia hic perhi-
bentur. vel ad litteram celi et terra gloria
divina replentur. quia divinus est ubique,
unde propheta si ascendero in celum tu illic
es et si descendero in infernum ades. sabaoth
grece dominus exercituum seu militiarum virtu-
tum seu victoriarum interpretatur ut omnipo-
tens ipse sit dominus deus et ipse dominus quia
exercitus angelorum atque hominum dispo-
nit. et ideo dicit pleni sunt celi et
terra gloria tua hoc est in eius gloria
celi et terra gubernentur et qui in celo
et qui in terra sunt glorificent et hono-
rent nomen sanctum eius. celi autem

pleni sunt gloria etc. terra vero semper ple-
na erit cum adimplebitur illud fiat
voluntas tua sicut in celo et in terra.
dum autem dicimus pleni sunt celi et
terra agimus gratias salvatori cre-
atori de omnibus beneficiis. dum
vero dicimus benedictus qui venit etc.
agimus gratias specialiter de beneficio
redemptionis. quia enim necessarium est ad
eternam salutem incarnationis misteri-
um confiteri recte subiungitur benedictus
qui venit in nomine domini. Ego enim
veni in nomine patris mei. nomen patris est
filius de quo dicit propheta ecce
nomen domini venit de longinquo.
¶ Dum ergo sanctus incohatur inclina-
tione demonstratur in incarnationis
misterio divinam presentiam angelorum
hominum quia terrenum et celestium conveniunt.
Sursum dicendo benedictus etc. cum
hoc sunt de verbo dicemus signum seu
nec potius crucis nos facere seu po-
nere quia ipse per crucis triumphum nos tri-
umphare facit. qui enim veniat ad
urbem et descendit de monte oliue-
ti tunc filii israel clamaverunt dicentes
benedictus qui venit in nomine domini. quia
adventus christi in urbem significat futurum
iudicium quo ipse veniet iudicare
vivos et mortuos et apparebit
nobis in eadem carne in qua pro nobis
passus est. et tunc in nomine ihesu omne
genu flectetur. celestium terrestrium etc.
unde incipiunt quidam in inceptione genu
flectere et de nocte orare. ¶ Deinde
osanna quod est verbum hebreum et significat
salva obsecro. supple domine ecclesiam
tuam vel totum mundum compositum
quidem verbum ex osi quod interpretatur
salvifica. et anna quod est interiectio hebre-
orum interiectio obsecrantis motum
animi significans sub deprecatione affectu
intelligere. ideo dicitur osanna quod nos
corrupta media vocali littera
et elisa dicimus osanna quod

Sanctus vel exiguorum a' sancti simul prophetes vocale collaudinum parit. In mentibus fidelium consueverunt. Dicitur autem bis Osanna in excelsis propter duas partes salutis, que sunt stola mentis et stola carnis, quibus beatificantur sancti in gloria, ut videlicet anima et corpore salvati inter angelos deputentur in excelsis, id est altis, scilicet in celo. Accipitur autem hic versiculus in psalmo centesimo xvii, quem cum turbe decantaverunt Osanna. Hoc est quod ibi dicitur, O domine salvum me fac, et eiusdem versus ibi subiungitur Benedictus qui venit in nomine domini. ¶ Hinc in hoc angelorum et hominum concentu quidam organa concrepant, quia ad nuptias et salutem introductum est. Qui instituerunt symphonias in sacrificio domini, organis et aliis musicis instrumentis concrepantes laudes apostolo congratulantur. Virginis cantu cordis in mentibus et corpore toto deo devotius corde quam corpore confitentur. De hoc dicitur in fine prohemii quinte partis. ¶ Hoc autem gestibus et verbis de passione representatur, nam dyaconi et subdyaconi post dorsum vadunt episcopi seu sacerdotis, in quo fuga apostolorum in de passione significatur, prout in titulo de oblatione dictum est. Si qui vero stant ante altare retro presbiteros, ipsi significant mulieres que a longe stantes eius passionem viderunt. Omnes autem et qui retro stant et qui in faciem episcopi inspiciunt, inclinant se, maiestatem divinam et incarnationem domini venerantes, que per cantum angelorum et hominum introducta sunt. Dicto cum angelis dicentes Sanctus, sanctus, sanctus, maiestatem introducunt divinam; dicto vero cum hominibus dicentes Benedictus qui venit in nomine domini, adventum significant in carne. Sed inclinatio mesticiam significat discipulorum de morte Christi, qui non audebant se erigere, confusi se esse discipulos eius,

eo quod stant inclinati donec dicitur Libera nos a malo. Verum et cum dicitur Osanna surgere, id est cum in hunc de Christi gloria, prope sunt ab omnibus tribulationibus liberati. Unde et Petrus in domo Cornelii c. vii, qui omnes cum vivissent dicti hoc dictum est, tunc quoniam episcopus vel sacerdos de secreta seu canone misse.

Post acclamationem preconium sequitur secreta silentium, in quo et misse canon dicitur et sacrum mysterium peragitur, quod fit per solum sacerdotem, quia hic intrat per se solus orans, et sic quasi hic incipit missa, que acta sunt de sollempnitate. ¶ Canon autem misse et oblatio, ut dictum est in titulo de prefatione, et actio et canon et sacrificium et secreta nominatur. Actio dicitur propter sacramentum mysterium, quod in eo agitur, et quia tunc cum deo agitur causa nostra, ut dictum est in prohemio huius partis. Unde concilio capitulo illo tenentur et in illo hac quod oblationes et in tribus diebus ultra ordinaria canonis seu actionis verba quedam adduntur, et diversis in missalibus in variis locis super illas additiones scribuntur tales tituli seu rubrice infra actionem, quia ille infra seu quasi in medio eiusdem actionis seu canonis dici debent. Canon vero dicitur quia regula, per quem conficitur sacramentum, est, et statutis ei prioribus aliqua verba mystica sunt ibi instituta. ¶ Canon autem grece dicitur regula latine; dicitur et canon quia regulariter per eum sacerdos in eo reputatur, seu quia per eum fit regularis consecratio sacramenti. Sacrificium autem dicitur ratione sue partis dignioris, de qua dictum est supra titulo de oblatione. Secreta dicitur quia nobis occulta, quia humana ratio nequaquam plene tantum mysterium capere potest; adeo siquidem multo secreta non celebratur. Adhuc et siquidem sacerdos secreta mentibus quasi velatur quibusdam cortinis, que sunt alabastris altaris penditur, ut dicetur in quarta particula sub verbo hac que. Dicitur et secreta quia secrete et sub silentio dicitur, quia per eum eius adque secrecionem cordis sui veterum secrete

De q. d. ij. partibus

lib. i. c. i

ut stilo

iij. di. can.

et solus orabat absque strepitu usque dum in
cruce suspensus est, quod etiam secreta significat.
Praeterea quia temporibus antiquis presbyter in silentio
orabat, sacrificabat et consecrabat, quod et
in sabbato sancto observamus. Praeterea ut Jo.
Beleth describit, postquam Christus ab hominibus
fuit receptus et magnificatus a turbis
cum palmis et laudibus, abiit et ab-
scondit se, non utique timiditate for-
midinis sed dispensationis officio, quoniam
nondum venerat hora eius; quae postquam ad-
venit, sponte mox ad passionem accessit.
Illud ergo Christi latibulum hoc secretum si-
lentium repraesentat, in quo sola dirigitur
ad Deum intenta devotio. Tunc enim
sacerdos intrat ad Deum in cubiculum cordis et
hostio sensuum corporis clauso depre-
catur Patrem orans, qui exauditor est
clamoris cordis, non vocis. Unde Anna
typum gerens ecclesiae non petitione cla-
mosa sed tacita devotione quod petiit
li. i° c. i° impetravit, de qua in libro Regum legitur
quod loquebatur in corde suo et labia
eius tantum movebantur, sed vox penitus
non audiebatur. Unde et Moysi Dominus
clamat ad me cum tamen ipse taceret. Pro-
in psalmo pheta et dicit: Dicite in cordibus vestris
et in cubilibus vestris compungimini. Potest tamen
dici quod praedicta secretella repraesentat tempus
illud quo Christus venit Ierosolimam ad
diem festum non manifeste, sed quasi se-
creto, tempus illud quo receptus fuit
in urbe cum hymnis et ramis, et usque
feriam sextam crucifixionis fuit. Praefatio
vero illud quo Christus in cenaculo hymnum
retulit, et illo dicto exierunt in montem
Oliveti. Sursum corda ascensionem.
Secundo ideo secreta in silentio dicitur ne sac-
erdos clamando hiis quae agit minus
intendat, tertio ne vox sacerdotis
nimio clamore deficiat, quarto ne
sacrosancta verba vilescant. Fertur enim
quod cum antiquitus publice et alta vo-
ce canon diceretur, omnes pene per
usum sciebant et in plateis et viis
decantabant. Unde cum quidam pastores
illud in agro cantarent, et panem super
lapidem posuissent, ad verba eorum
prolationis panis in carnem versus est.
Ipsi vero divino iudicio igne caelitus
misso percussi sunt, propter quod sancti patres
statuerunt verba ista sub silentio
dici, inhibentes sub anathemate ne
proferrentur nisi a sacerdotibus super altare
et in missa et cum vestibus sacris.
Quaedam etiam orationes quae ante praefa-
tionem sub silentio dicuntur secretae
vocantur. De cantu et de silentio
sub titulo de celebratione sacerdotis
dictum est. ¶ In secretis ergo mens
ut praemissum est ad id solum debet
esse intenta, unde eos qui ado-
rant in spiritu et veritate adorare oportet,
ne muscae venientes perdant sua-
vitatem unguenti. Ecclesiastes x, id est
ne importunae cogitationes tollant
devotionem orantis, flabello spiritus
abigantur. Istis muscis ergo admonen-
tibus, id est spiritus sanctus accedens inflet
ortum, id est mentem, secundum quod ut aro-
mata fluant, id est ut virtutes splendeant.
Adhuc et designandum aestimo tempore ma-
tutinale flabellum dum secreta dicitur
adhibetur. ¶ Hinc etiam bene ne videlicet
muscae venientes perdant suavi-
tatem unguenti dici potest, quod tamen dicitur
debet expedite non nimis, ne audi-
toribus taedium generetur. Unde in Exodo
dicitur: Sic festinabitis, quod de immolatione
agni dictum est, et accipiebant, et ibi et
comedentes festinabant. Sed non ni-
mis et festinanter, quia non debet sacri-
ficium sine sale, id est discretione et de-
votione offerri, dicitur et in libro Regum,
ne ullus error contingere possit.
¶ Porro sacerdos missam celebrans
repraesentat eam quae olim pontifex
urbis in sancta sanctorum egit, et quae Christus
egit quod ille praefigurabat. Tamen quod hic etiam
fuit a primo secreto usque ad finem
sepulturae, et hanc dominicam compu-
tat, recolit enim ibi in commemoratione corporis
quae gesta sunt per ebdomadam ante
paschale ad decimam lunam primi

mensis/ qui hic abest videlicet a solutione usque ad septimam decimam qua resurrexit a mortuis. Preterea quia in plerisque sacramentariis inter prefationem et canonem ymago crucifixi depingitur/ ut non solum intellectus littere verum etiam aspectus picture memoriam dominice passionis inspiret/ et forte divina factum est providentia licet humana non sit industria procuratum/ ut ab ea littera canon incipiat scilicet T. que hebreorum thau dicitur/ que speciem format signum et misterium crucis ostendit et exprimit, dicente domino per ezechielem: signa thau in frontibus virorum dolentium et gementium super abhominationibus urbis. Cum propter passionem hec omnia misteria impleta sint et efficaciam habeant/ in quibusdam tamen codicibus et maiestas patris/ et ymago depingitur crucifixi ut sacerdos quasi presentem videat quem invocat et cui loquitur dicens: Te igitur etc. et passio que hic representatur cordis oculis ingeratur. Sacerdos autem osculatur pedes maiestatis ymaginis et se signat in fronte innuens quod reverenter ad ministerium passionis accedit/ quidam tamen prius osculantur pedes maiestatis et postea crucifixi secundum seriem canonis. Alii econverso quia per filium pervenitur ad patrem. Deinde dicens Te igitur se inclinat ut ibi dicetur. ¶ Secunda passionis representat passio incipit unde et memores etc. crucifixo ibi hostiam puram hostiam sanctam hostiam immaculatam. Tertia vero christo in cruce iam expirante ibi supplices te rogamus etc. cum sacerdote inclinato ante altare significat emissionem capitis spiritus inclinato/ elevato vocis cum dicit nobis quoque etc. significat conclamationem centurionis dicentis vere filius dei erat iste. Deinde cruces super corpus et calicem facte docent christum pro duobus populis crucifixum

oblatum in calice significat corpus et sanguinem in calice significat eius/ subdiaconus recedens a facie episcopi in aspectu per iii significat mulieres sepulto domino recedentes a monumento. Patena significat sancti cordis in obsequio sepulture et latitudine caritatis. Patena ponitur sub tela de oblatione dicetur in x particula latius dicetur. ¶ Notandum autem quod gelasius papa quinquagesimus primus a beato petro canonem primus ordinavit/ non tamen secundum totum simul vel ab uno compositus est, prout dicetur in tertia particula super verbo communicantes/ et licet aliqua verba sint a aliquibus quos tamen ignoramus addita que in libris textum non continentur ut dicetur in vi particula super verbo elevatis oculis/ nulli tamen subtrahere vel addere licet, nisi forte propria corporum nomina pro quibus nominatim sacrificium offertur, sicut in ferie iiii v particula ostendetur. ¶ Notandum vero est quod episcopus dum sedet in canone misse significat apostolos qui sedebant in terris dum in cenaculo. Alii stant significantes moysen qui manibus extensis orabat/ et aaron et hur illius manus sustentabant de quo sub titulo de oratione dictum est/ quidam vero ut alii ministris nec sedet nec stat sed ministris sacerdos stat facie inclinati prout dictum est sub titulo de sessione et sub titulo qualiter sacerdos et ministri ad altare stare debent.

Exposituri canonem secundum nature pendimus/ verum tamen quod exponendo continuetur exprimere, deficit mens, lingua/ sermo deficit/ superat ingenium/ opprimit intellectum/ pulsabo tamen ad hostium ut amicus accommodet mihi tres panes qui maxime in hoc convivio necessarii erunt, videlicet fidem que petit et accipit intellectum/ spem que querit et invenit viam/ et caritatem que pulsat et aperit vitam. ¶ Canon autem xii continet particulas. Prima incipit

de pc d. i / i portma

ibi memento · tercia ibi communicantes · quarta i
hanc igitur · quinta ibi quam oblacionem · sexta
ibi qui pridie · septima ibi simili modo · octava
i · unde et memores · nona ibi supplices
te rogamus / decima ibi memento / unde
nobis quoque / alii dicunt quod continet xij · par-
tes Prima pars incipit ibi te igitur / tercia ibi
memento / quarta ibi communicantes v · ibi
hanc igitur · vj · ibi qui pridie vij · ibi unde
et memores / viij · ibi supra que propicio
ix · ibi memento / x · ibi nobis quoque xj
ibi per quem omnia / xij · ibi oremus preceptis
salutaribus / Sed secundum alios sex solum continet
partes · Prima incipit ibi te igitur / tercia ibi
communicantes / quarta ibi hanc igitur / v · ibi su-
pplices te rogamus / vj · ibi oremus
preceptis etc. / Sunt et qui dicunt quod quinque
tantum sunt partes · unde et quinque cruces pro-
dominum nostrum concluditur · eo quod per quinque
partes dominice passionis ordo fidelium re-
cluditur · de hoc dictum est in fine prohemii
huius partis Incipit igitur canon et eius
particula prima te igitur · et exponit i ·
ette sacerdos et hoc dicens alloquitur
deum tamquam patrem vel illud igitur continuat
predictam q · d · tu es sanctus dominus igitur
clementissime pater i · clarissime mente
seu humanissime vel i · misericordissime
vel i · mente clarificatus / merens cum
clamasset cum deum pro nobis senciunt / que
verba dicendo sacerdos se ante altare
inclinat / significans quod petrus inclinavit
se dum Christum prospexit in monumento similiter
et sacerdotis inclinacio i penitencia nomi-
nis humilitate Christi ad passionem · quod dum
sacerdos ipse cum reverencia administra-
tionis accedit significat / et hinc est verbis notatur
quod sic legalis sacerdos voluit versibus pro
peccatorum habebat prout dictum est in pro-
hemio huius partis sic et in · ad dextram cle-
menciam vero dextram habere / et sicut ponti-
fex intrabat in sancta sanctorum solum in nove-
rens sanguine ytri aut vitulisse
et xpistus per proprium sanguinem introivit semel in
sancta in redempcione in vetustissime et mansit

erit intrat cum sanguine in sancta sanctorum / quod
in mente memoria sanguinis Christi gerens
sentire in choro cum simul / quod nos
solum mente sed et cordis signaculo
de quo in dicetur Christi recitat passi-
one · sequitur supplices i · humiles
uti accepta habeas i · ut accipi-
as seu grata habeas et hic osculatur
altare in reverencia passionis propter
compati se ondens Dicunt eadem
die qua laudes a turbis Christo
sunt acclamate / vz decima luna
primi mensis / qui secundum legem typum
agnus in domos hebreorum inferebantur ·
verus agnus ihesus xpistus ingressus
est ierosolimam et nullus in sedibus
querebantur ad mortem / tradimur autem
est a turbis · s · adde pro nobis · unde apostolus
proprio filio suo non pepercit deus · sed
pro nobis tradidit illum · amen dico vobis i
aliquis comedebat mecum optinuit ut
eum traderet et inde eis pylato ·
unde in jo · gens tua et pontifices
tui tradiderunt te in Prima tra-
dico fuit dignus · quod dilexit · nos
et tradidit semetipsum pro nobis ·
secunda vero nimia quod constituit ei tri-
ginta argenteos · tercia ex invidia ·
sciebat enim pylatus quod per invidiam
tradidisset eum · deus igitur illum tradidit
ex dono / iudeis pro munere / iudeis
ad sacrificium illibatum / adque de signi-
dum sacerdos facit cruces super obla-
ta et calice cum dicat / hec dona
hec munera hec sancta sacrificia illi-
bata · q · d · offerimus tibi clementi-
ssime pater hec dona hec munera hec sancta
sacrificia / que conventes illa tradicione
quia deus fecit ex dono / iudeis
pro munere / iudeis in sacrificium illibatum ·
singulariter ad mortem morte et tres
Secundo et sunt tres cruces in reverencia
eius qui est trinus deus / cuius potencia
fit conversio panis et vini / tercio
in figuram triplicis unionis in accep-
tore salvatore / quarto in memoriam

tue crucifixionis / pena fuit in voluntate
persequencium de quibus c. xxvi. College-
runt pontifices etc. Secundo fuit in voce cla-
mancium de quibus c. xxv. At illi ma-
gis clamabant crucifige eum. Tercia fuit
in crucifixione manuum et pedum / de qua
Luce crucifixerunt eum / cuius in tribus
tribus temporibus in lege / quibus tribus distin-
guitur mundus in iiij scilicet ab A-
dam ad Noe / inde ab Abraham usque
ad Moysen in quibus temporibus in figura
suis sacrificiis prefigurabant / ut A-
bel in agnis / Melchisedech in pane
et vino / Abraham in filio / Cum igitur pre-
missa tria verba non aliud nisi idem di-
cunt secundum pro sui magnitudine diversa
Nota appellatione laudatur. Dona quidem
a datis / munera a recipiente / sacrifi-
cium est offerentibus. pater dedit. filius
obtulit / spiritus sanctus accepit / unde
apostolus Hebr. ix. per spiritum sanctum semetipsum
obtulit deo immaculatum / Singuli tamen
dederunt obtulerunt et accepe-
runt / sed ad distinctionem dicitur pater dedi-
sse propter auctoritatem filius obtulisse
propter humilitatem spiritus sanctus accepi-
sse propter benignitatem. Eadem cum sacri-
ficia dona sunt simul et munera.
Dona sunt nobis ad sustentacionem
a deo collata / munera sunt a nobis
deo ut laudetur. oblata sacrificia quia
sacris offeruntur altaribus et munera
nuncupantur et dona / unde dicitur Mathei
v. si offers munus tuum ante
altare vade prius reconciliari fratri tuo / et Daniel
dixit ad Balthazar munera tua
tibi sint et dona tua da alteri.
Genesis iiij respexit deus ad Abel
et ad munera eius / sacrificia dicuntur
quia sacrificantur et offeruntur per manus
nostras et nos sacros efficiunt /
unde apostolus Hebr. v. omnis pontifex ut
offerat dona et sacrificia pro peccatis
hominum quia in talibus predicta dicuntur
omnibus est veritatis et effabilis

que dicta sacra et sacrum digne eu-
charistia appellatur que dicitur in iij particula
super verbo qui pridie quam pateretur autem munus
homini deo dona datur. munera munerantur
dicuntur que manibus dantur vel accipiuntur.
Rursus dicuntur dona quo ad panem
in quo est farina et aqua / munera quo
ad vinum in quo est vinum et aqua. hec
sancta sacrificia quo ad utrumque scilicet quia
dona offerimus cum nos metipsos deo
offerimus et donamus / munera cum eius bene-
ficiorum memores sumus. sacrificia illi-
bata cum ei humilitate et laudes in-
pendimus. Et non quod dicitur pluraliter
dona munera sacrificia. quia panis et
vinum pluries consecrantur et diverse sunt
species panis et diverse sunt vestes specierum
sed non celestis consecracio accidens sicut
species quod remanet sed substancia quia transsubstan-
tiatur. Itaque diversa sunt quantum ad consecrationem
sed unum est contentum / una eadem substantia
specie continetur licet non in eadem unitate sacra-
mentum conficitur. sicut in fide plenius et pla-
nius ostendetur / dicuntur etiam sancta et illi-
bata quia panis et vinum sanctificantur
in sacrosanctum corpus et immaculatum san-
guinem Ihesu Christi / non enim dicuntur illiba-
ta quia non degustata sed potius dicuntur
illibata id est immaculata quia sine ma-
cula cordis et corporis oportet offerri /
quibus et corde ab iniquitate et corpus
ab inmundicia purgetur. unde offeruntur
quoniam ut ait apostolus qui eum manducauit
panem et bibit calicem domini
probet ergo se ipsum homo et sic de pane
illo edat et de calice bibat / qui
manducat et bibit indigne iudi-
cium sibi manducat et bibit / Dicuntur ergo
ergo illibata id est sine labe sicut agnus
paschalis immaculatus qui signat Christum /
qui est sine macula et ruga / vel
illibata id est incorrupta non quia substancia
panis et vini corrumpi non possit /
sed quia corpus et sanguis filii dei
in que vertitur verborum species in insensibiliter

De .4. d[...] / quis [...] / et [...]

sit corrupi non putet / unde per hoc non dabis
sanctum tuum videre corruptionem / Item dicit
illibata ad notandum quod nullus potuerit
in fide dei illibus appropinquare ut dicitur
in textu particula super verbis communicantes
¶ Tercia autem sunt ecce sacrificium patrum
que fiebat in veteri testamento figura prout
dictum est in prohemio huius partis ¶ Se-
cundo in primis que tibi offerimus etc.
Sane legalis pontifex in generalibus
in sancta sanctorum intrabat / ut dictum est in
prohemio huius partis / et expleta iam pas-
sione intravit sic glorificatus de sepul-
cro quam consurrexit / et nunc etiam sedens
ad dexteram patris interpellat pro nobis.
sic et nunc ministri secundum Aaron
et Christi pro tota supplicant ecclesia / que
consistit in prelatis et subiectis clericis et la-
icis unum tamen sacrificium offerentes / tamen
pluraliter dicit offerimus / quia sacerdos non
tantum in sua sed in totius ecclesie persona sa-
crificat / quia papa in sacro corporis Christi
nil a bono maius nec a malo minus ...
perficitur sacerdote prout
dictum est in prohemio huius partis ¶ Cir-
ca hoc nobis investigandum occurrit / pro qui-
bus et quibus et qualiter et quare sacri-
ficium altaris debemus offerre / Ad quod
sed quattuor ex ipso canone colligere
possumus evidenter. quibus scilicet deo
videlicet in divina trinitate / pro quibus pro
ecclesia sancta catholica videlicet pro omnibus
orthodoxis. quare in unitate fidei
videlicet in coronatione sanctorum. quare pro beneficiis
corporalibus spiritualibus et eternis.
sed omnibus patet dicit. primum notatur
ibi tibi reddunt vota sua eterno deo
vivo et vero. secundum ibi pro ecclesia sancta ca-
tholica. tertium ibi communicantes et memo-
riam venerantes. quartum ibi pro redemp-
tione animarum suarum pro spe salutis et in-
columitatis sue sacrificium laudis
offerunt. et qualiter pariter et specialiter
pro quibus [illegible] prelatis qui sunt in iure
apostolico in sublimitate constituti / et
pro subditis pro viris et mulieribus pro sa-
cerdotibus et astantibus pro nobis et pro viris.
de prelatis et subditis ibi una cum

famulo tuo papa nostro et omnibus ortho-
doxis de viris et mulieribus ibi me-
mento domine famulorum famularumque
tuarum. de sacerdotibus et astantibus ibi
omnium circumstantium et pro qui tibi offerunt
hoc sacrificium. de nobis et nostris ibi
pro se suisque omnibus ¶ Quare de po-
nendo est hic que tibi offerimus in
primis i. principaliter pro ecclesia tua sancta
catholica i. universali toto terrarum
orbe diffusa. secundum fidem sacramenta
unica quam i. ut eam pacificare
digneris. ut pacem habeat ab hereticis
et scismaticis et adunare que di-
spersa est inter perfidos et paganos
ut habet dicitur. quia ordinandum est pa-
cis vite discordantibus / quam et custo-
dire digneris ab viciis et demonibus
et regere in prosperis / ad ipsum tamen in-
esse pacificare quod ad adunare cu-
stodire et regere. tunc eam pacificat
in fide sua ... adunat. ut
prosperis sanctis caritate diffusa multi-
tudinis credentium sit cor unum
et anima una / tunc custodit cum viri
munde preclara regit ut de sancto
mittes auxilium et de syon tuere
... septem sibi ... capitis
una ... columpna
sapientia edificavit sibi domum ex-
cidit columpnas vii. unde ecclesia
vii ordinibus distributa id est septem
sacramentis i. significatur quod ille paci-
ficat et adunat. ille custodit
et regit / qui per ipsius regimen
et ministerium unum prepositum unde ss.
ut omnes ab uno sicut rectore capite
gubernentur. pro quo statim orat in
dicendo una cum famulo tuo papa nostro N.
verba addidit clemens papa. unde ut
per pelagium papa constat ab universo
orbe separatos esse / qui in hiis dissen-
tiunt inter sacram nostram apostolicam
pontificem memoriam secundum consuetudinem
non fecerunt qui vero non propter de ro-
mana dyocesi pro suo episcopo debet orare
pontifice / coniungit unitate spiritus

q̄ de sūt c. y.

in vinculo pacis obseruent. Unde debet
dici verba sequencia s. et antistite nostro.
antistites enim ipse celebrans non debet
dicere. quod vero additur quidam et antisti-
tite et rege nostro tradicio est ubi
oratur esse applicatur oracioni. Orandum
esse et pro principe apostolus docet ad
de q. di. i. de [illegible] Thimotheum ij c. Obsecro igitur primo
omnium fieri obsecraciones oraciones po-
stulaciones et gratiarum acciones pro omni-
bus hominibus pro regibus et omnibus
qui in sublimitatibus sunt constituti
ut quietam et tranquillam vitam aga-
mus in omni pietate et castitate. Sic
cum duo sint vite celestis scilicet et
terrena. vna qua spiritus viuit ex
deo. et altera qua caro viuit ex spiri-
tu. duo sunt principes. terrena scilicet
xc vi di duo et mundana vna que moderatur
spiritualis et altera que moderatur
temporalis. ipsa prelatos et alia per
laycos. pro vtraque potestate orandum
pro omnibus orthodoxis qui vtriusque
fidem catholicam scilicet et apostolicam ve-
nerantur et colunt. et sic hereticos et
scismaticos excludunt. orthodo-
xorum enim est recte glorificantes deum
qui scilicet deum recta fidei confessione
glorificant.

Memento domine famulorum fa-
mularumque tuarum et omnium
circumstancium etc. Quia superius
in specie et omnibus orandum
esse prosubdit et ex hac iunctura
verborum credere conuenit quod hoc
loco debeat sacerdos specialiter vi-
uos quos voluit memorare. Quorum
sub sequitur memento de fidelibus
potest agere memoriam specialem.
Sunt et credere apparuit quam sanctum
sit et salubre nusquam [illegible] ce-
[illegible] sacrificium eucharistie pro
[illegible] offerimus. Tu
tu deus nichil ignoras nec ali-
quid valeat obliuisci quod et quomodo
petimus ut deus meminerit
nostri. ponitur deus dicitur sacerdotes quos

approbat. Unde nouit deus qui sunt
eius. et dicitur nescire quos reprobat. Unde
non noui vos. Item Augustinus dicit obliuisci
malorum. remanent non bonum reminisci.
Unde si impius egerit penitenciam omnium ini-
quitatum eius non recordabor. Et
dicitur obliuisci bonorum cum bonus
admittit peccatum. Unde si iustus aue-
terit a iusticia sua fecerit. omnes iusticias
eius non recordabor. Ad memoriam enim
deus et quos recordatur ad misericor-
diam. Unde memento mei deus quoniam
ventus est vita mea. quosque ad
penam. Unde memento domine filiorum
edom in die ierusalem. Petimus igitur non
ut nostri meminerit. sed ut nostri misere-
atur. secundum illud reminiscere miseracionum
tuarum domine et m. t. q. a. s. s. Quorum
tibi fides cognita est et nota
deuocio etc. Quia cum spiritualibus fi-
delibus et deuote qui solus videt
in cordibus qui recte credant et deuo-
te diligant. ut potest rerum scru-
tator et cordium deus singulorum. Duo
actionem omnium circumstancium tamquam
perfectum vel circumstancium et visibilibus
pro quibus tibi offerimus vel qui offerunt
hoc sacrificium laudis etc. Quia dicitur me-
mento domine non solum eorum pro quibus
offerimus. sed eciam sacerdotum qui offe-
runt. cum enim sacerdos offert pro populo
[illegible] et pro se. vel non dicat pro quibus
tibi offerimus. vel tibi offerunt. quia non
solum offerunt sacerdotes sed et vni-
uersi fideles. Vnde quod specialiter ad ple-
nitudinem sacerdotum hoc vniuersaliter
agitur voto fidelium. vel pro quibus
offerimus s. actu. vel qui tibi offe-
runt s. deuocione. Dicitur vero sacrificium
laudis. secundum illud apostoli quod quicquid
facere debetis omnia in laude dei agi-
te ut deus laudetur in nobis. Sacri-
ficium laudis dicit quod Christus gratias
agens illud instituit. sicut dicetur in
vj. particula super verbo gratias agens.

tuo ideo / q̄r cū deo q̄ȝ offimus sua
b' reddimus nō nr̄a largimur / vn̄ si
esuriero nō dicam tibi / meus ē orbis
tr̄e z plenitudo eius / igr̄ i nobis deo
sacrificium laudis / z redde altissimo
vota tua / Tercio / q̄r dignum laudare deus /
nō solum q̄r passus ē p nob / sȝ z
q̄r nobiscum est cottidie usq̄ȝ ad con-
summacionem seculi / vel q̄r nō solum se
dedit p nobis i preciū / sȝ z ipsum
dedit se nob i cibum / vt p preciū
redimeret nos a morte / p cibum ale-
ret nos ad vitam / vn̄ qui manducat
me viuit ppt̄ me / Ipse effeg-
sus est i. depositus eius q̄ sepult-
s. p redempcione nr̄a z nr̄a ppe-
sa z i co. sue / Secundo singulis omnibus
z ē vȝ p singulis vel affinibus
familiaribus vel amicis / hiis eni dili-
gere ~~debemus~~ tenemur z inimicos
nros. s. illud / diligite inimicos
vros. / Sunt aut deinde ordinacio
caritatis q̄ incipit a seipso s.
illud / introduxit me rex i cella
vinaria / z ordinauit i me caritate-
m z apostolus ait. dū tp̄s habemus
o. b. a. o. m. a. d. fidei / pro desponsacionibus
nr̄is sanitatis z ē q̄ nō p tp̄ali lu-
cro vel appetitu terrenorum / sȝ p ipse
salute z i co. sue. i. p salute vel in-
columitate spirituali / ipse ei salu-
tē sumus / p salute q̄ pudencie mentis
z i columitate corporis / vn̄ vera sani-
tas est ab illo qui dicit / salus ppl̄i
ego sum / vn̄ vera sanitas puenit
de redempcione me i. de remissione
pcc̄i sicut eger de remissione pcc̄i p-
cedit i sanitas vtriusq̄ȝ / in q̄ sanitas
vitalis / Ecce sanus iam factus es
iā noli peccare ne deterius tibi aliqd
contingat / Porro tn̄ sunt hois bona
corporalia / spiritualia / z eterna / vȝ i fima
media z suprema / p q̄ibus sacerdos
se dicit offire / p corporalibus. i. p i co-
lumitate / p spiritualibus. i. p redempcione.

petimus. i. p salute nr̄a z duo dona
nos p hijs tribus orare / vȝ petimus
vn̄ adueniat regnum tuum / p spiritua-
libus / vn̄ fiat voluntas tua sicut
/ p corporalibus / vn̄ panem nr̄m cotidianum
/ offimus ergo sacrificium petimus. vt
detur nob i premium / p spiritualibus
vt detur nobis a deo / p cor-
poralibus vt detur nobis ad ad
minicula / vt p hec z ista puenias
ad illa / Vn̄ cū dicit apostolus
q̄ vtimur i infirmitate p fiat / z iterum
cū i firmor tūc fortior sum / q̄ est
q̄ p corporali i columitate sacrificium
laudis offimus. i. vt nob conser-
uetur vel reddatur sanitate / gracias
agentes i cena referamus / Secundo
tibi reddunt vota sua z ē vota
sua deo / q̄ voluntarie p miserint
q̄ voluit z libet de voie et
vota reddere debemus / vn̄ aīam
debemus z aliquā reddamus / p q̄
vota si sua sunt reddunt / et
nō potius donant / vel si reddit
q̄ nō sua sunt z nō potius alic.
Sancte vota bona z hois z dei
est / sȝ dei p mittere gre / hominis
p libertate arbitrii / p q̄ dicit
apostolus / nō aut ego sȝ gra dei

Q Communicantes / tua Communicantes
   p̄s Syrus p addidit
   hec vba / communicantes z memo-
riā. Sancte potiffex ut lex iube-
bat. i. humilibus vinis cū bonis bus
plena inte. sū storis semi por-
tabat. sicut i p hoc hngptis
dicitur est / z ex pec nris sue i huī-
bulis oim vtute plena tulit
ad astra / sic z sacerdos in-
p. nunc tenes / manus aptus z
plenus vtutum odoribus ad sacrifi-
cium altaris accedere dȝ / communicantes
z memo. ne. coniungit ecclesia cū q̄pticipac / Vna scorum z angelorum

Margin, beside "ad illa / Vn̄ cū dicit apostolus": de sacrificio ...

Margin, beside "q̄ voluit z libet de voie et": de uoto magno

Left margin, beside "caritatis q̄ incipit a seipso": xxxiij. q. v. sicut de pe di. iij. si ne caritate / de deu. in pal.

Left margin, beside "vitalis / Ecce sanus": de pe rem. sanitas corpis

pastoribus conuenire debemus / quatuor autem
modis in ecclesia fiunt, ut dicetur in
vi particula sub verbo qui pridie / memoriam
venerari. Item est et memoria honorabi-
lis / quia beata maria virgo produxit
spiritus sancti genitus factus est filius dei
ihesu christi domini nostri qui deus et homo
est. Illud autem notandum est / quod secunda
non tota simul ab omnibus, sed particulatim
a pluribus ecclesiis dependet. fuisse opor-
tet / quia terra in ea sanctorum incorrupta re-
petit. / licet hoc ipsum prouenit ad
laudem et gloriam trinitatis / secundo quippe
quia communione supplentur qui defe-
ctibus suis dei esse indebant in
terra. / vii in ea commemoratione que fit
ante consecrationem corporis christi postula-
tur sanctorum suffragium / ea vero que fit
post consecrationem corporis christi consortium
imploratur. / quia nimirum antequam corpus
christi quod est universalis ecclesia consecre-
tur, id est antequam regnum adveniat, necessarium
est nobis in via sanctorum suffragi-
um, ut meritis eorum et precibus domine pro-
tectionis muniamur. in nobilis / sed
ubi corpus christi fuit consecratum, id est ubi
regnum advenit, necesse est tunc
in patria sanctorum consortium / ut societa-
tem et participem cum sanctis apostolis et marty-
ribus habeamus / in via quippe conuenimus
cum sanctis per fidem / quam ipsi habe-
bant et nos habemus / in patria vero
participabimus cum sanctis per speciem quam
ipsi habent et nos habebimus / nos enim
fidem habemus et speciem et illi speciem
habent et rem / nos petimus stu-
dium, illi possident brauium. nos
pugnamus in via, illi triumphant
in patria. / Communicantes et memoriam
venerantes apostolorum ac martyrum
et precipue gloriose genitricis virgi-
nis marie / ut eorum suffragio
de fide perducamur ad speciem.

/ de stadio perveniamus ad brauium / de
via ad patriam transeamus / primum autem
nominat nomen beate marie / quia ipsa
est que oblatum est templum vel ho-
stia est genuit / et in celis obtinet
principatum / nominat xii apostolos et xii
martyres / qui omnibus bonis sacrificii
testes fuerunt et passionem christi verbo et
effusione sanguinis testimonio probauerunt.
Considerat autem commemoratio sanctorum illud
observat ecclesia quod antiquitus agebatur.
convenit / ut in orationibus suis reco-
lat patrum memoriam, quibus conu-
nitis suffragantibus facilius obti-
neat quod implorat / sic et moyses
pro peccato populi intercedens patrum
memoriam interposuit dicens / recor-
dare abraham ysaac et iacob ser-
uorum tuorum etc. Exo. xxxii / sic
et azarias orasse legitur in fornace.
ne auferas misericordiam tuam a nobis
domine deus meus / propter abraham dilectum
tuum / et ysaac seruum tuum / et israel sanc-
tum tuum / et quod unitatem ecclesie non est
locus offendi sicut enim unitatem
/ non sanctorum memoriae connectimus in sacri-
ficio / quibus in communione sanctorum sacrificium
offerimus / nam sicut unius panis de
multis granis et unum corpus de multis
membris / sic de multis fidelibus
una constat ecclesia / scriptum est enim alie-
nigena non vescetur ex eis que
sancta sunt / et non solum illa ad desinit
eius bonus agni vescimur qui in re
coniunctus est domino videlicet omnes doc-
tores fidei a principio usque ad ple-
bem ab apostolo usque ad publicanum.
Scripserunt autem hic quidam quod
sacerdos legalis scriptum habebat in
longiori nomina xii. tribuum seu patrum
Exo. xxviii. ita in huius rei memoria
presbyter nominat memoriam beate virginis
marie et apostolorum et quorundam martirum

Quia vero circa initium sanctos magnificare ne-
glexit memoriam confessorum in canone
non fit de illis quia tunc non erant. Vnde patet
quod canon prius fuit editus quam me-
moria sanctorum confessorum circa ecclesiam
celebraretur. Nec omnes sancti sunt qui in
canone commemorantur preter ipse hic
sunt Petrum Iohannem et Paulum et mar-
cellinum et petrum qui pro Christo passi sunt.
Circa vero per tempora beati Silvestri
cepit sanctorum confessorum memoria ve-
nerari. Nam non erat circa quod
processisse apostolorum catalogus
non ita recipitur in illo dispositus
sicut in evangeliis et in diebus
sive evangeliis in ... prioribus
sicut in ... ut dicit Ier. non so-
lum evangelistarum mutatus est ordo sed et
verborum et sententiarum erat confusio ...
tio. patet et dicit quare in canone sit so-
lummodo de martiribus. quia cum hoc sacrum
sit sacrum amoris in quo ... sacre mi-
stio debet soli fieri mentio de illis in quibus
specialius apparuit signum vel amoris.
In apostolis apparuit per ...
in martiribus per corporum tormentorum expo-
sitionem. De primo ait ... Ecce nos
reliquimus omnia etc. De secundo sapientie
et si coram hominibus tormenta passi sunt
etc. ... Ideo non fit mentio de con-
fessoribus quia illi non sunt passi sicut
Christus cuius passionis est memoriale hoc
sacrum. Gregorius addidit hec
verba istam quem in quibusdam codicibus di-
citur quorum solempnitas hodie in conspect-
tu maiestatis tue celebratur domine deus
noster in toto orbe terrarum. Terminatur
autem hec particula per eundem Christum dominum
nostrum sicut et prima oratio secreta sunt
ita et prima sunt omnia reputata et
terminata et sic quosdam non debet hic
videri ... usque ad finem
hostie quia angelorum chorus misterio
assistens videret ... hoc totum
non finatur ubique de hoc dicatur in prima particula

Hinc est quod oblongum etc. ... per
et hec dicendo sacerdotes in qui-
busdam codicibus se prosternunt in-
clinant. Cum autem legit pontifex
omnibus simul ... obvium
bunt et tegebant ut patet alio
de ... in ... sicut in phe-
mis ... per est ... et ... prius
... ...
gloria ... in ... ...
non possit ... supple canus
in ... ad ... ... sacer-
dos ... domini Christi vice gerit quoddam
non tegit et laus quia nec cogitari
nec narrari potest quanta virtus et po-
testas sit in verbis canonis in hoc misterio
quod latet homines et angelos. Adhuc re-
putandum in nubibus et cetera sacer-
dos servata ... quibus ...
... quibus ... in ...
... que nunc ... tenduntur
... ... et velant. Similiter et
... et auctoris qui tibi semper
et famulantur. Et nota duo. Duo sunt sim-
ilitudine species. Una que soli creatori
debetur que latria. Altera quam crea-
turis impenditur que dulia vocatur
quam soli eius creature possimus
vel omnia veneramur. Utrumque speciem
determinat dominus dicens reddite que
sunt cesaris cesari et que sunt dei
deo. Unum ... latria sit deo debetur
dulia servo. Ideoque Christus fert per
dulia nec latria ... est similiter su-
cultus soli deo creatori debetur.
Que debet super omnia venerari.
Ad ea quidem pertinent templa altaria
sacerdotia sacrificia festivitates
ceremonie et huiusmodi que soli
deo sunt exhibenda. Unde illud:
Dominum deum tuum adorabis et illi soli
servies. Soli deo servitute ado-
rationis impendes. Non enim sanctis
et angelis ad honorem ... sed potius
deo ad honorem sanctorum et angelorum
dedicantur templa altaria consecrantur

z sacrificia offerret. nec ipis adora
toribus fuerunt sz soli deo impenderit.
ut dicatur. i pheto vij p̃tibus ne si secu
stat non theosobie cultum exhibent.
sz ydolatre tunc. i tituatur ffuiendo
creature tanquam creatori. z mutta
do gloriam i corruptibilis hominis et ci
etera. nec homines nec angeli adora
di sunt. attendat quid agunt
qui sub pretextu cuiusdam religionis
seu pietatis diuersas adorant yma
gines. non cum liceat aliquam manifestum
adorare. ut plenum est i parte prima
sub t. depictum l. vna quidem tm
est dei patris ymago. qua vna cum
patre adoracione venerari debemus.
s. vnigenitum dei filium ihesum xpistum.
qui est splendor glorie z figura
substancie eius. cumque non solum diuinitate
sz eciam humanitate adorare debe
mus. illud. adorate scabellum
pedum eius quod sanctum est. Ceteras
vero ymagines z creaturas sanctas
z sanctos. i. angelos homines z sancta
non latria sz dulia possumus ve
nerari. de adoracione angelorum legitur.
quod abraham oculis eleuatis i co
nualle mambre tres vidit. z vnum
ex angelis adorauit. loth quoque.
duobus intrantibus anglorum trinita
te obtulit. angelis trinitate ori
entis adorauit petebat in
domum suam hospicio declinaret.
de adoracione hominum legitur. quod iacob
videns esau venientem. procedit
vtque tituam. z pro eius intrarum
septies adorauit. filij quoque
iacob adorauerunt ioseph i
egypto. de adoracione secundorum
dicit eciam terre sua adorauerunt d.
Ecclesiastici legitur. quod pagani sanctis ymagi
nes peruenerunt z adorauerunt
Sequitur. dicess zz nobis z. non quod
loco pro. admiscet misericordiam acconm.
hanc quod oblacionem z cetera usque placatus

accipias. bonis vero quod hanc tres pe
ticiones. dicit i canone ad dei dispensacionem
est dicens quod zz nobis i tua pace dispones.
supponere pecum qui pro nobis est traditus
i manus eorum qui pacem oderunt
secundum abetiua dampnacione nos eripias.
supponere pecum qui pro nobis temporali morte
dampnatus est. tercia. z i electorum gregem
iubeas numerari supponere pecum qui
pro nobis deputatus est cum iniquis i
pace tua z cetera quod est nota. quod est pax
peccatorum pax iustorum. que dicitur pax
peccatoris sine spiritualis pax temporis z
pax eternitatis. i. de pace peccatorum dicit
ps. z elami super iniquos pacem peccatorum
videns. de pace iustorum dicit apostolus
dicens pacem relinquo nobis. fructus
spiritus est caritas gaudium pax pa
tiencia. hanc relinquit dominus apostolis dicens
pacem relinquo nobis. de pace temporis
ingis propheta orecur i diebus eius iusticia
z habundancia pacis. de pace eternitatis
dominus dixit apostolis. pacem meam do nobis
non quomodo hic mundus dat ego do nobis.
propter hanc triplicem pacem ter orauimus in
missa. primo i hac oracione hanc igitur.
ibi. dicens zz nobis i tua pace dispo
ne. secundo i oracione libera nos ibi. da propi
cius pacem i diebus nostris. tercio i pax
domini ibi. da nobis pacem ut de pace
temporis propter pacem peccatoris transeamus ad
pacem eternitatis. i. ob hoc et sacerdos
i missa ter osculatur altare. vz i prin
cipio canonis dicens uti accepta z cetera
z i oracione supplices z post oracione
domine ihesu xpiste qui dixisti apostolis. licet
quidam nomes osculetur ut i sui
adiutorium ad hoc impetrandum ix
choros ul ordines anglorum i quibus
omnes sunt locati ul locandi sunt.
i nocet z i ducat ul hoc fuerit
ipsi gratias agentes de ix. ordinibus
quos quibus sacerdos gaudent su
scepit. dicta hanc altaris osculacionem
notandum est. quod sacerdos ea facit
tribus temporibus i missa iuxta. tu quibus

indiget ad alia ita ab eo i altari age
du pmo ei fiunt quida oscla an collo
cacon hostie z calicis · s · qn pmo ad
altare accedit · z qn ad pma collatz
deruz est dus vobiscu · z itz post
elwati dicturus dus vobiscu · q oscla
fiunt ut fiat dignus minister i sac
ficando · s · fiunt alia pg collocacoz
calicis z hostie pusq̄ incipit · s · deruz
orate fres · z qn z i canone dicit
uti accepta h · z qn dicit ex hac al
taris ptia paroe · z finita oroe
illa · dne ihu xpe qui dixisti aplis
que fiunt ut sit instus i xpo corpe
recipiedo · tercio vo fiunt alia post
q̄ comunicavit · s · deruz dus vobiscu
an pg coronez · z cpleta oroe pla
ceat tibi · que fiunt ut sufficies
i veniat · p gratis ds p accepti · i fundo
ua oscla que fiunt an collocacon
hostie z calicis · z ea que fiunt pg
comunicacon fiunt sup altare vz in
medio eius / cu ens sacdotis dignitatis
z sanctitatis i sacrificando p missa no et
sufficiencia ad refundu gratis
de acceptis sit solu ad d · nsiua
sufficiencia e · s · sed ea an calicis z ho
stie locacon z pg q̄ comunicavit
osculet medium altaris · q̄ · q̄ ppter
virtute consecracois z mutacois ibi i
medio altaris fit maxie reputat
deq · i quo virtut z potenci · oscu
la vo fiunt pg calicis z hostie collo
cacon an qm comicet fiunt a sinistra
stre calicis ppe hostia ad si ci
q sacdos sit instus i sacrificando
requirit · no solu sacro diuina vir
tute sustente d ugg qui fecit te
sine te · no iustificabit te sine te
requirit g · dispo x pte sui · q
sit sic no resistit diuinis motibus ·
s · i sinistro gnt sit x pte diuo · s
oscla que fiunt an coronez no
dicte fiunt i medio altaris · Rur
sus illud q̄ e ex nobis i insufficai ·

iua / est · q̄ diminutus z modicu
respectu eius q̄ q̄ est infinito
ig · fiunt a sinistra pte calicis · que
est ps diminuta z oblica respectu
dextre · fiunt tn iuxta · hostia tn
q̄ i insufficiencie pla z nobilior
sunt ideo sen xpo · tu q̄ cena
illud q̄ a nobis est pong habet
racon mali q̄ boni · n i quoda
nis cet ideo pgruz pcuncte
chatu reglatu z acceptu · pt
z s · dici q̄ io q̄ calix z hostia
no sut sup altare · oscla fiunt i
medio altaris · vz dicte sup loru
v̄tib · xp i similitudine i ipius consecracoe
fit · q̄ xpus stetit i medio discipulorz
suorz dixit eis pax vobis · q pax
pxpa oscla designat · tercio
ad designandu · q̄ fiunt s · caritas
xpe a sponsa i cruce purpurea
i sanguine rubricata media cari
tate consistunt · que caritas postea
designat · que e media dei z pma
tois omibus · poibus ei volunt
ex caritate pati porro fiunt
oscla ipa manibus sup altare
depositis · pmo ad notandu q̄ ca
ritatis postea designat · opibus
dz iungi · na s · gg · opat magna
si est · si aut opari renuit amor
no est · s · ad notandu q̄ i altaris
sacrificio sacdos omez spualem
curam deponere z solu ipi sacrifi
cio affixa metez dz hre · tercio
ad designandu · q̄ ad hec opa
eius no sufficit / q̄ solu diuina
obtinet · adhuc no ulti i loci ipis
osclandis signu crucis cu tribus
extensis digitis prius i pmit / tu
q̄ omia i fide tinitate agenda
sunt · tu q̄ reglarit q̄ q̄ om ap
plicandu est dz prius crucis signa
clo i signu · z q̄ q̄ · altaris me
sa consecrata fuit · z alia multa
crucis signa i ipo misse officio

pertransierit non tamen hec super fluunt,
tunc quando hec ipsius loci et ibique
operibus in loco ipso faciendis fiunt. tunc
quia quamvis ultimis necessaria fuit
consecratio necessarium est tamen quod in loco ipso
malignus spiritus permittitur ... alia
et multa signa prius facta non hoc
loci, sed ibique consecrationibus corporis
et sanguinis Christi facta fuerint. alia tamen
in penultimo et finali dumtaxat non benedi-
cere consecrat altare vel in illo
imprimit crucis signum, sed se solum
facit suum signat et benedicit tamen
quod palam est quod in fine missae
sit. mittitur sacerdos cum precedat
... et ... totum velut affectu asse-
rit. tamen quod propter deum prius omnibus
in mundo prius de loco ipso recce-
dentibus affuisse. de osculo
et altaris et libri de ... sub ... de
altaris osculo.

O. Quia oblationem etc. quam pre-
cipuam sacerdos accedit ad
divina corporis consecrationem
dicens: quam oblationem, id est, ... ma-
teriam ad corpus filii tui destinatam,
tu deus quia in omnibus, id est, tota
cogitatione, tota mente et toto intel-
lectu dignus facere benedictam.
Hanc quidem formam iudas vicarius
Christi a dyabolo supplantatus
in mane sacrilegium perpetravit
dum filium dei triginta argenteis
vendidit. ... in recompensa-
tionem dampni quod in ... preter
effusionem unguenti quia magis hoc
unguentum non venit trecentis dena-
riis et datum est egenis. dixit
autem non quia de egenis pertine-
bat ad eum, sed quia fur erat et
loculos habens ea quae mittebantur
asportabat. singuli autem argen-
tei valebant decem denarios usu-
ales et ita dampnum unguenti quod
valuerat trecentos denarios

triginta recompensavit argenteis. si vero dicas
argenteos fuisse denarios usuales,
dicemus quod iudas vendidit Christum
quia ... triginta denariis
qui sunt decima pars trecentorum denariorum
quos valuit unguentum quod dominus
de ... loquitur per prophetam: appen-
derunt mercedem meam triginta
argenteis pretium quo appretiatus
sum ab eis. ad designandum quod quanta-
te quo Christus venditus est sacerdos
hic facit tres cruces communiter super obla-
tam et calicem cum dicit: benedictam,
ascriptam, ratam, rationabilem et acceptabilem, et
trigesima multiplicatur sursa ... ternario
per ... omnes ad
designandum venditionem et emptorem
duas cruces imprimit sigillatim, unam
super oblatam et alteram super calicem
cum dicit: ut nobis corpus et sanguis
fiat quia dicitur illa venditio fuit
maledicta, proscripta, irrita, iniqua
et detestabilis. Et tu deus hanc
oblationem dignus facere benedictam, ascrip-
tam, ratam, rationabilem et acceptabi-
lem. iudas enim dilexit male-
dictionem et veniet ei, noluit bene-
dictionem et elongabitur ab eo. Et tu deus
hanc oblationem dignus facere bene-
dictam per quam nos in celestibus bene-
dicamur. iudas deletus est de libro
viventium et cum iustis non scribetur,
sed tu deus hanc oblationem facere di-
gnus ascriptam per quam nos in
celis ascribamur. iudas laqueo
se suspendit et ... eius accep-
it. Et tu deus dignus hanc ob-
lationem facere ratam per quam ratifi-
cetur salus ... ratam
quo ad confirmationem in omnibus bonis
... offerimus. qui se
non deo sed dyabolo obtulit sacrifi-
cium. Item iudas ... reprobatus ...
... et tu deus hanc oblationem facere dignus

Quod dispersit ea c. iiij.

rationabilem. i. racione plenam per quam racionabile fiat nostre servitutis obsequium. Ne-
dum quod reddidit malum pro bono et
odium pro dilectione retribuit. sed tu
deus hanc oblationem facere digneris ac-
ceptabilem. per quam nos etiam reddamur
acceptos. Hic fiunt tres cruces quinte
super oblatam et calicem. quia Christus tria
quinque egit circa panem et vinum. scilicet ac-
cepit benedixit et fregit. post modum
specialiter fiunt una crux super obla-
tam quia dixit comedite hoc est corpus
meum. et altera super calicem. quando
dixit bibite hic est sanguis meus.
etc. hunc sensum versus subiungitur qui
predicta continent. vel etiam tres fiunt
tres cruces. quia Iudas vendidit
Christum ad crucifigendum tribus scilicet sacer-
dotibus scribis et phariseis. ad innuen-
dum ergo quinte tres emptores fiunt sa-
cerdos tres cruces quinte super oblatam
et calicem dum dicit. benedictam ascriptam
et ratam. ad innuendum non venditorem
et venditum vel traditorem et traditum
fiunt duas cruces diserte super ob-
latam et calicem cum dicit ut fiat cor-
pus et sanguis. quinto tres prime
cruces notant quod factum est de virtute
crucifixi/ vel significant tres dies quibus
Christus predicavit post ducem in ramis pal-
marum/ vel triduum tempus in sepulcro fe-
cit/ vel tria loca corporis in quibus
passus est. i. manus pedes et la-
tus. Due vero sequentes significant divinam
et humanam naturam/ vel quod Christus in anima
et corpore passus est/ et fiunt quinque
in figura quod Christus quinque vulnera habuit.
vel in v. etatibus tempore legis completur.
quod v. libris distinguitur. et in quibus
Christi passio denotatur. que lex v.
personis regebatur. scilicet iudice rege
principe propheta et sacerdote quibus Christus
assimilatur. ¶ Sunt quoque verba premis-
sa sic modo exponi sic. petimus ut
deus hanc oblationem faciat benedictam
ascriptam et ratam. i. ut eam conservet

approbet et confirmet in racionabilem
hostiam et acceptabile sacrificium
ut ita nobis i. ad nostram salutem
proficiens fiat corpus et sanguis
dilectissimi filii tui domini nostri Ihesu
Christi. quoniam dilectus est filius sicut
ipse pater de celo testatus est dicens.
hic est filius meus dilectus. et nos
eum diligere debemus. quia ipse prior
dilexit nos et pro nobis passus est
¶ Secundo modo sic. quesumus ut tu deus hanc
oblationem facere digneris benedictam
i. ut ea spiritualiter benedicatur. vel
in virtute patris ut sic benedictus
fructus virginis marie. ascriptam
i. talem que de memoria tua nulla
possit oblivione deleri. ratam i.
talem que de beneplacito tuo
nulla possit oblivione quassari. ra-
cionabilem. i. talem que tue divine
racioni conveniat/ refert enim inter
racionabile atque irracionale/ racionabi-
le dicitur quod de racione procedit/ raciona-
le vero quod vim racionis habet et sibi iste
racionale nominatur quod corpus quod in eccle-
siasticis officiis agitur continet ra-
ciones/ acceptabilem i. ut per ea tibi
sit accepta. ¶ Tercio modo sic
digneris facere benedictam i. spiritu sancto
repletam. ascriptam i. divinitati ascrip-
tam. ratam i. in veritate ut ad salutem
sufficiat solidatam/ racionabilem
i. nostra fide acceptabilem i. nostra
devocione. ¶ Quarto modo sic quam
oblationem tu deus omnipotens digneris
facere in omnibus benedictam. hoc est facere
in ea hostia que est omnino bene-
dicta ascripta rata racionabilis et
acceptabilis. benedicta dicitur hostia
salutaris i. ab omni culpa maledic-
tionis immunis tam originali quam
actuali tam veniali quam mortali. sicut
elizabet matri ad virginem benedictus
fructus ventris tui. ascripta dicitur i.
figuris et scripturis veteribus desig-
nata tam in agno paschali quam manna

celesti. tamen in ipsa non in immolando qua
in libel in mactato. quamvis ut magister potest
hic est agnus qui occisus est ab ori-
gine mundi. tertia differentia est. non tran-
sitoria. sicut vetus lex que cessit ubi
nova successit. sed que permanet in
eternum secundum ordinem melchisedech. spiri-
tualis differentia est non pecualis. sicut enim
legalis que sanguine thaurorum
et hircorum non potuit a peccato mundare.
sed que sanguine christi conscientias emundat
ab operibus mortuis. acceptabilis
differentia est. non illa de qua dicit propheta
sacrificium et oblationem noluisti. sicut
dominus ait. non accipiam de domo tua
vitulos neque de gregibus tuis hir-
cos. Sed de qua dicit ps. tibi sacrifi-
cabo hostiam laudis. Unde dominus ait.
sacrificium laudis honorificabit me.
et ideo hanc oblationem vere subiungitur
ut fiat corpus et sanguis dilectissimi
filii tui etc. pater enim dilectus est filius
meus. illud hic est filius meus dilectus
etc. et nos eum diligere debemus precipue
propter dilexit nos et passus est pro

de g. di. y utrum

nobis. Augustinus vero sic exponit.
benedictam per quam benedicimur. ascriptam
per quam homines in celo ascribuntur.
ratam per quam in visceribus christi .i. de corpore
quod est eius censemur. rationabilem
per quam a bestiali sensu exuimur.
acceptabilem ut qui nobis ipsis
displicemus per hanc acceptabiles
eius unico filio simus. subiungens
sacerdos evangelistarum verba a-
ssumens dicit. qui pridie quam pateretur

de g. di. y panibus e

etc. Ambrosius dicit quod hec verba quod oblationem
ascriptam rationabilem etc. sunt verba e-
vangelistarum usque ibi accipite et mandu-
cate et bibite ex hoc omnes. alii vero di-
cunt quod alexander papa 19 addidit ca-
noni verba illa qui pridie etc. usque
hoc est corpus meum.

Qui pridie quam pateretur etc. sex-
ta pars. et hec verba dicitur alexander
papa 19 addidisse

ut premissum est. hic autem ab hoc loco
usque in ... illud quod christus in cena
fecit. et est sensus qui pridie quam
pateretur .i. una die antequam passus
est pro nobis voluit tradere discipulis
suis corpus et sanguinem suum in sacra-
mento illi tradiderunt nobis. quinta decima
namque die primi mensis que tunc occur-
rit sexta feria passus est christus.
et precedenti nocte scilicet xiiii luna pri-
mi mensis ad vesperam ut legis
scripturas impleret. post typicum pascha
corporis et sanguinis sui sacramentum in-
stituit. et ecclesie tradidit frequentandum.
Sic enim fuit prefiguratum in exodo
decima die mensis primi. tollat unus-
quisque agnum per familias et domos
suas. et servabit eum usque ad xiiii
diem mensis huius. immolabitque eum uni-
versa multitudo filiorum israel ad ve-
speram. et sumet de sanguine agni
ac ponet super utrumque postem et in
super liminaribus domorum in quibus
comedent illum. et post pascha id est
phase .i. transitus domini. Illud autem
notandum est. quod sicut manna datum
fuit hebreis post transitum maris
rubri iam submersis egyptiis.
sic eucharistia datur christianis post ablu-
tionem baptismi iam deletis peccatis. ut
per baptismum mundentur a malo. per eu-
charistiam confirmentur in bono. sicut enim
manna populum illum per quadraginta annos in
in solitudine ad terram promissionis
perduxit. sic eucharistia populum istum per
incolatum vite presentis ad patriam
paradisi perducit. Sic dicta quia non
aliud invenitur vocabulum quod dig-
nius sacramentum valeat appellari. vel quia
greci melius dicunt eucharistia quod latine
exponitur. sed bona gratia vel secundum
alios datorum gratiarum conservatio. quod recte
appellatur ... in una dedu-
cit ad patriam sicut et filiis israel
a transitu maris rubri manna non

defuit donec veniret in terram promis-
sionis. ita et fidelibus veniat per
baptismum rubricatum et sanctificatum san-
guine Christi non deficiet eucharistia do-
nec veniat filius sancti. Secundo ut fuit in
quo ad hoc quod ultimo non sumetur sub
specie. sed videbimus deum facie ad faciem.
Hostia vero secundum hebreos dicitur ab hostio
quia ad hostium tabernaculi offerebatur.
secundum vero gentiles dicitur ab hoste quia
devictis hostibus fiebat hostia quod
id est sacrificium et victima pro victoria. de
quo dictum est sub titulo de oblatione. Dicitur
quoque hostia immolacio. quia ibi Christus
sacrificatur et immolatur. qui semel in veritate
pro peccatis immolatus est in re quod tinctum est
immolari quod fieri solebat de quo dicitur
gregis frumenti quod fuit semen ador dicitur.
quod quia in manna processit. in eucharistia con-
sumatur. nam quilibet quantumcumque partem
accipiat totam percipit eucharistiam.
sicut evenit de manna / quod nec qui
plus collegerit habuit amplius / nec
qui minus paravit repperit minus
habuit. quod prefigurabat panis ille cele-
stis de quo sapiens protestatur. panem
de celo prestitit sine labore omne
delectamentum in se habentem et omnis
saporis suavitatem. unde de se Christus
proponens Ego inquit panis vivus
qui de celo descendi si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum.
et panis quem ego dabo caro mea
est pro mundi vita. Et est nomen dictum
quod in cena generatur corpus Christi sumen-
do pane. dando panem benedictum et bene-
dictionem suscipiendo ut dicetur sub
titulo de panis consecratione qui autem vult
querere de timore fidei et dilectione
habet. Sequitur accepit panem et
habet sacrificium ritum melchisedech
prius legitur celebrasse offerens panem
et vinum. erat enim sacerdos dei alti-
ssimi. unde david inquit tu es sacerdos in eternum
tu es sacerdos in eternum secundum ordinem

melchisedech. sacrificium quod euan-
gelium precessit legale non solum
dignitate sed et tempore / sic apostolus ple-
nius ostendit in epistola ad hebreos / po-
nens panem et vinum in sacrificium cor-
poris et sanguinis sui Christus instituit.
ut in specie corporis et sanguinis
dicatur esse perfecta refectio.
quod sicut perfectis cibis et potibus
corporalibus panis cor hominis confirmat.
et vinum cor hominis letificat. ita
corpus et sanguis Christi perfectis cibis
et potibus spiritualibus hominem in-
teriorem reficiunt et saginant. unde
poculum tuum inebrians quam preclarum
est. Sub hiis enim duobus plena con-
sistit et perfecta refectio sicut ipse
testatur. caro mea vere est cibus et san-
guis meus vere est potus. de hoc etiam
dicetur in vii parte super verbo hic est
calix. Secundum panis dicitur de fru-
mento / vinum quod de vite. quod Christus
semetipsum comparavit frumento
cum ait / nisi granum frumenti cadens
in terram mortuum fuerit et vitem
dixit / ego sum vitis vera. ipse etiam
fuit vitis in torculari crucis
pressus. unde ysaias quare rubrum est indumen-
tum sicut calcantium in torculari / por-
ro nec interim aliud nisi granum
frumenti dicitur offerri vel de pressis
in vinum vel redactum in panem / quia
Christus et panem se dixit et frumento
se comparavit iuxta mores apostolorum in bu-
cardo l. v. c. Si quis ita tenetur. Si
quis episcopus aut presbyter preter ordinationem
domini alia quedam in sacrificio offerat
super altare. id est mel aut lac aut
pro vino siceram. aut confecta quedam
aut volatilia vel animalia aliqua
vel legumina contra constitutionem faciens depo-
natur. de hoc dictum sub titulo de oblatione
sacerdotis. Ideo dixit in pane ipso
ponens salvator quedam verba
quod fecerat per illud quod scriptum est quod

de q. di. / more

de c. di. ii / cum omne

obtulis sacrificii sale condies et illud
non auferes sal federis dei tui de
sacrificio tuo / et illud in omni oblacione
tua offeres sal / et in celo omnis victima
salietur. que de sale discrecionis
non mactabili intellectu. Panis autem
hic in formatur in modum denarii quia
Christus panis vite pro denariis traditus
est. tum quia idem denarius in vinea la-
borantibus in premio dandus est et in
forma rotunda ut est sub in decol-
lacione Iohannis. hoc etiam panem sepe scribitur
nomine et imaginem in patronis nostri.
quia per eum in imaginem dei reforma-
mur et nomina nostra in libro vite
scribuntur. Non licet autem ibi agnum fi-
gurari. tum quia ille qui immolatur verus
agnus est. tum quia propter illud quod legitur
Exodi xxix hoc est quod facies in
altari offeres agnos immaculatos et vinum
in delibandum in agno. Et panis autem
non fermentatus sed azimus in sacrificium
debet offerri. tum racione figure. tum racione
misterii. Scriptum namque est in Exodo.
Primo mense quartadecima die
primi mensis ad vesperam come-
detis azima usque ad diem vice-
simam primam eiusdem mensis ad ve-
speram. Item vii diebus fermentatum
non invenietur in domibus vestris.
Item qui comederit fermentatum
peribit anima eius de cetu israel.
Item omne fermentatum non comede-
tis. Item in cunctis habitaculis ve-
stris edetis azima. Dominus quoque x-
iiii die mensis ad vesperam ce-
navit cum discipulis et agnum
paschalem comedit. et iuxta ritum
legalem cum azimis panibus et
lactucis agrestibus / constat quod ea
hora fermentatum non inveniebatur
in domibus hebreorum. et ita panem
azimum in corpus suum absque du-
bio consecravit. Tum quia fermentum
corrupcionem significat / unde A-

apostolus modicum fermentum totam
massam corrumpit / ut nichil cor-
ruptum seu corrumpens sed totum sin-
cerum atque sincerius et hoc esse
sacro misterio non fermentatum
sed azimum consecramus. unde illud
apostoli pascha nostrum immolatus
est Christus. itaque epulemur non in fer-
mento veteri sed in azimis sinceritatis et veritatis. Greci
tamen in isto per suspectes circa de fer-
mentato conficiunt. latinos azimi-
tas vocantes. ut ipsi vix fermenta-
rii valeant nuncupari. dicunt enim
in parasceve luna xiiii dominum passum esse.
in qua verus agnus est immolatus
ut legis impleretur figura. que xiiii
luna primi mensis agnum pascha-
lem instituit immolari. Dubium quoque eo
die se passum non possentes in prece-
denti necessaria veritate ductus
anticipavit comedere pascha quod
quia tunc licite potuit comedi fer-
mentatum / ideo et ipsi corpus domini de fer-
mentato conficiunt / dicunt et quod cum
beata virgo pregnans fuit de spiritu sancto.
verbum per fermentatum significatur. dum in-
carnatio per virginem utero innovatur.
Sed vident perpendi quod non offerimus in sacri-
ficium virginis uterum / verum ille est
ad transsubstanciandum. sed fides
et dei verbum ... conficit quod fer-
mentatum vel azimum. Sed fermen-
tatum hodie apud nos significat / et
iterum quod non tantum Christus azimum con-
secravit quod sacrum instituit ut
dictum est. Postea ut in dicitur. circa
annis petro et paulo hunc sa-
crificii ritum accepit / quondam tamen
dicunt presbiteri. si negligencia vel
ignorancia hoc fiat... et leg
in leguminibus / offeretis panes fer-
mentatos cum hostia gratiarum que
offertur pro sacrificiis. Item in pente-
costes. Leviticus offeretis panes

i. q. i. quod quondam i. c.

non de... unf c...

pruiciarz de duabz dicamus fermenta-
te simul es/z ut ligz cu fermentato sa-
crificatibz cetra cogit ¶ Sequit ele-
uatis manibz i celu rc phoc q xps
oclos i celu i celu leuauit. i simul-
s nos hic apte q lz q/f. i pus
uroz opm debemus dirige ulteris
oclos ad deum tanq ad actore omi
bonoz opm / tm phoc q oculos
ad celu leuauit z pri gras egit.
docuit nos q ss pri supplicare
debemus ut hoc tm magm sacra
pficiam i ris pficere dignet. hec
aut tm qui corint que nllus ewange-
listarz descrbit vz eleuatis oclis
i celu rc ipsis discipulis suis. ita
eciu teste. sic quisquam fidi qnos g
tate audiuie cotiuit / ut hec de corde
suo toptauit imponere/ sine forma
ista uboz abipso xpo acciperunt
apli. z abipis cetra ulta quida
tu de ubis qua de ptis quabz pr
breuitate pt inseruit ewangliste.
que tm apli suppleuerunt ut e illud
q aplus ait i epla adcor. uisus
est plusqm qngetis fribz sil. deinde
uisus est iacobo. deinde visus est
z aplis omnibz nouissime at tanqm
abortiuo uisus est z m. na z mlt
ipos ewangelistas quedam omittunt
ab uno que supplent ab alio. un
cu tres ewangeliste qncorent: hoc
est corpus meu solus lucas adiecit
q pro uobis tradet. prcu math z
marcus dicat pmultis. lucas dicit
pro uob sed matheus addit i remissi-
onem peccoz. Sequit gras agens rc
hinc colli vn sacrificium laudis
dicat. de ei sic q xps ages gras
illud i stituit. gras aut agebat
no p se s pro uobis i preparatione
omi sic futa de hoc dixi ei fru
ptica sup ubo p quibz benedixit
benedixit cu benedictione celesti z v-
tute ubi. q quit pius i subm
corpus & s. hoc est corpus rc

z in platone hinc ubi fit crux
sup pane que sigt q xps passus
est z i na totus cu passus z s-
cruz z s. corpus ut dicat z q
ptica sup ubo z princip totu
hominez i redimet. qz ca xps accep
pane i scis ac uenerabiles man-
nus. vtrinqz benedixit. io sacer-
dos xpi q pane z calicem
i manus accipiens utrinqz p se
crus signaclo benediat. q due
cruces i aiunt tpus crucis z que
i uno duo pietes i angulari la-
pide qiungit. ul q gigas ge-
mine sube cru sigt. ¶ Cu aut
ad platone ubora ustorz. hoc e
corpus meu hic est sanguis
meus sacerdos qficiat. credibi- de q di u / prius est
le uideat q xps eadem ubia
dicendo qfecit. vn cu dns pus
fregit qua qsecrauit. ut qd
cetra que pus qfecerant quam
fregit aliter agit q xps egit
z sic. peccat qm eius actio ma
de ee i struct. sup hoc dixerunt
quida q xps pus benedictoz z qsecra-
tionem fregit / ua tuc qfecit cu
benedixit. lanm hoc ordine con-
structes. accepit pane z bne-
dixit. subaudiendum e dicens.
hoc est corpus meu z tuc freg.
z dedit z ait. accipite z comedi-
te. z iterum hoc est corpus meu.
pus xps ptulit ubia illa ut eis
vim qficiendi tribueret. deinde ptu-
lit eadem ut aplos formaz qficie-
di doceret. alii dixerunt q xps
pus fregit qua qsecrauit, na
prius benedixit z ppea fregit.
deinde ptulit ubia illa. hoc e
corpus meu rc z tuc dedit eis. hc
z sacrm qfecit z formaz i stituit
pus benedictoem tu dixit. hoc est
corpus meu intelliges illa bene-
dictionez fuisse. ul aliq signum

de q. d. v. [illegible] panis est

corpus [illegible]

de q. d. [illegible] corpus [illegible]

quod super panem in pixide, vel aliquod verbum
quod prius panem expressit / quibus illud dicitur ab-
solute quod prius fregit quam dixit hoc
est corpus meum / nec est credibi-
le quod prius dedit quam confecit. Sa-
ne dicimus quod Christus virtute divina
nobis occulta prius confecit, et postea
formam expressit sub qua posteri
benedicerent / ipse namque per se virtute
propria benedixit / nos vero ex illa vir-
tute quam indidit verbis. Cum ergo
sacerdos illa Christi verba pronuntiat:
hoc est corpus meum, et hic est san-
guis meus, panis in carnem et vinum in
sanguinem convertitur illa verbi virtute,
qua verbum caro factum est et habitavit
in nobis; qua dixit et facta sunt, man-
davit et creata sunt; qua feminam
mutavit in statuam et virgam convertit
in colubrum; qua fontes mutavit
in sanguinem, et aquam convertit in vinum.
Nam si verbum Helye potuit ignem
de celo deponere, nonne verbum Christi
poterit panem in carnem mutare? Certe
magis est de nichilo creare quod non
est, quam quod est in aliud transmutare /
et incomparabiliter magis est quod deus
verbum factus est homo quam non desistit
esse deus, quam quod panis verbum fit caro
quod desinit esse panis. Illud per in-
carnationem scilicet factum est, istud per
consecrationem cotidie fit / ad placationem
ergo verborum panis divinitus transubstantiatur
in carnem. Forma enim et materia huius
sacrificii prima est verbum / quod accedens
ad elementum perficit sacramentum. Sic
verbum carni unitum perficit hominem
Christum. ¶ Tertio notandum est quod Christus
sic miracula consideravit. De quibus
[illegible] non potest / licet fi-
deliter credentes ad hoc desipuerunt /
primum est quod panis et vinum transub-
stantiatur in corpus et sanguinem / de quo
in verbis predictis supra / aliquod
et vero hinc desinit esse tribus
et potius corporalis fit caro et sanguis

mediate natura / multo ergo fortius ipsa
natura scilicet dei immediate facere potest / quod panis
convertitur in corpus suum et vinum in sanguinem /
Secundum est quod cotidie panis transubstantiatur in
corpus et nullum fit augmentum in eo / vel
hinc desinit / quia et si [illegible] aliquod serm-
onem quod pluribus manifesto / licet illud omnibus
illi me revelante fuerit / tamen in me sole
sum in mente mea nullum per hoc fit au-
gmentum / Tertium quod cotidie sumitur
et comeditur nec aliqua fit eius dimi-
nutio / vel quia et si de hinc modo [illegible]
mille sumuntur vel decipit in eo [illegible]
na et vidua sareptana comedebat
et numquam diminuebatur farina de hy-
dria nec olei de lechito / Quartum est
quod indivisibile dividitur et in qualibet
parte eucharistie totus et integer remanet /
vel in speculo in quo aliquis respicitur
et si dividatur partes in qualibet parte
res respicitur ut dicitur in sequenti
particula super verbo speculum / Quintum quod
a nobis semper non coinquinatur / vel
quia nec sol super loca fetida tendens
coinquinatur / Sextum quod corpus Christi quod est
cibus vite peccatoribus est mortale / ut
dictum est in prohemio huius partis / vel quia
vinum fortibus et debilibus corpore bona
[illegible] in ebriis et bona vina
sunt nociva / Septimum quod susceptum a sacer-
dote et quolibet alio ore clauso in
celum rapitur ut ita dicitur sub verbo
accipite / vel quia de corpore virginis in
corrupte Christus prodiit / quem de monu-
mento clauso surrexit / cum sit
res simplicissima / et hostio et clauso
in locum ubi erant discipuli intravit
Octavum cum sit corpus in mensa et tamen
parva hostia sit / vel quia et pupilla
oculi que minima est magnum
montem apprehendit. Nonum quod idem
corpus totum simul in diversis locis consistit
et a diversis percipitur / vel quia verbum
hominis semel prolatum in multis locis
naturaliter totum simul est in auribus diver-
sorum. Decimum quod fecit corpus et locum

utrumque faciat aliud esse ut multum/ Sicut
luna et sol et lumen in diversis locis et
adversis videtur/ Decimum est quod post transsubstantiacionem
remanent accidencia panis/ scilicet pondus
color et sapor/ non pro similitudine defi-
ciunt ut dicetur sub verbo fregit/ Unde-
cimum est quod sub specie panis et simul
corpus et sanguis Christi/ immo totus
Christus similiter sub specie vini est et sunt
utrumque/ et tamen non est ibi duplex sump-
cio corporis et sanguinis Christi/ non quod licet
in uno prandio comedam an potum
et post non tamen dicor bis prandere/ Duodecimum
dicetur sub verbo participati super verbo sti-
tio/ vini tamen sicut ait leo papa quod quibus
ne ordine in Christi corpore cum preter-
eundum sit ipse Christus natus ex virgine
¶ Est nota quod quedam matrona singulis
diebus dominicis offerebat panes beato
Gregorio. qui cum post missarum solempnia
corpus domini illi offerret corpus domini nostri
Ihesu Christi custodiat te in vitam eternam.
illa lasciviam subrisit. ipse vero mox
dexteram ab eius ore convertens partem
illam dominici corporis super altare deposuit.
Deinde coram populo matronam interrogavit.
ob quam causam ridere presumpsit. at illa
inquit quia panem quem propriis manibus
feceram tu corpus domini appellabas/
tunc Gregorius pro incredulitate
se in oracione prostravit. et surgens
particulam illam panis ad instar di-
giti carnem factam reperit. et sic matro-
nam ad fidem convertit. oravit iterum
et carnem illam in panem conversam vidit
et matrone sumendam tradidit. Le-
gitur etiam quod cum hugo de sancto victore
doctor excellentissimus in ultima
infirmitate laboraret/ et statim peteret
corpus domini sibi dari/ cumque nullum reti-
nere posset/ fratres eius turbacionem
timentes simplicem hostiam attu-
lerunt/ quod ille proprio spiritu agnoscens
ait miseratur vestri deus fratres cur
me deludere voluistis/ iste enim quem
portastis dominus non meus non est

At illi attoniti mox corpus domini
attulerunt Sed ipse videns se non
posse recipere/ elevatis manibus
in celum sic oravit. Ascendat filius
ad patrem et spiritus ad eum qui fecit
illum/ Et inter hec verba spiritum emi-
sit et corpus domini ibidem disparuit
¶ [illegible] sacramentum corporis
et sanguinis sui Christus sub alia specie
sumendum instituit. prima causa ad au-
gendum meritum. quia illud esse cre-
ditur ut fides habeat meritum. cui
humana racio non prebet experimentum/
Secunda est ad fovendum sensum ne abhor-
reat animus quod cernit oculus/ quia
non consuevimus carnem crudam come-
dere vel sanguinem humanum bibere. fovetur
enim sensus in uno dum usitata percipit
et edificatur fides in alio dum in eo
quod videt quale sit quod non videt
agnoscat. Tercia est ad vitandum
ridiculum/ ne insultaret paganus
cum id [illegible] in vitiis a-
ssit et ridiculum desit/ Quarta quia
non possit mortalis homo intueri clari-
tatem que est in corpore Christi/ quod propter
sunt descripti in significacione/ prima
panis confirmat et vinum letificat
cor hominis/ quinta non sunt sub specie
agni ne iudaizare videantur. De
more legali agnum offerentes
Decimumquartum fregit/ queritur solum quod Christus
in mensa tunc fregit et quod sacerdos
nunc in altari frangit/ et fuerunt
qui dixerunt/ quod sicut post consecracionem
veri panis remanent accidencia.
sic et vera panis fractio/ quia sic subiectum
non potest subsistere sine accidentibus
sic accidencia non possunt subsistere sine
subiecto/ cum accidentis esse non est
nisi inesse. Sed panis et vini substan-
ciis permanentibus [illegible] verborum
in sacro corpus et sanguis Christi vocari
incipiunt esse sensibilis/ utique sensibiles

accidentibus utrumque vero sustinetur sub
panis et carnis vinum et sanguinis,
quorum alterum probat sensus, reli-
quum credit fides. Hinc dicit quod
species panis frangitur et atteritur in den-
tibus. ad hoc illud apostoli: panis
quem frangimus, et Lucas: una sab-
bati cum venissemus ad frangendum panem
de c. di. ii. q / bn f. sup vo / hoc est corpus — etc. et Ioh. eos cum sacerdos aut corro-
dit, ipsa panis species comeditur
sub qua corpus Christi mox esse desinit
cum corrodi incipit. Innocentius iii. dicit
in speculo ecclesie, quod forma panis frangitur
et atteritur, sed corpus Christi sumitur et co-
meditur. ea quoque notat corrup-
tionem respondens ad formam panis,
ea vero que notat acceptionem ad
de c. di. ii. ego — corpus Christi. Berengarius qui propter que
suspectus habebatur de heresi, coram
Nicolao papa confessus est panem et
vinum que in altari ponuntur post
consecrationem non solum sacramentum, sed et
in veritate verum corpus et sanguinem
Christi esse, et sensualiter non solum
sacramentum, sed et in veritate manibus
sacerdotum tractari, frangi et fidelium
dentibus atteri. non autem corpus
Christi vel in partes dividitur vel dentibus
laceratur, cum sit immortale et
impassibile, sed in qua re fiat fractio
de c. di. ii. / qui manducat — vel attritio, Deus novit. Augustinus dicit
dicens: qui Christum manducat refi-
citur non deficit, nec qui manducat
parte decisio factus est quod in sacro
sic fit, nam et Christus carnalem sensum
discipulorum redarguit, qui putabant
carnem eius sicut aliam carnem di-
videndam in partes et morsibus la-
cerandam. Dicitur autem forma panis
non quod sit, sed quod fuit, sicut dice-
batur Simon leprosus non talis
existens sed quia talis extiterat.
Si vero queratur quod animal come-
dit cum sacramentum corroditur, et quid
intrat cum sacramentum corrumpitur, videtur
ipse in notitiam quod sic miraculose

species panis convertitur in corpus dominicum et
incipit esse sub sacramento, sic quodam
modo miraculose redit substantia panis
ibi desinit esse, non quod illa panis
species redeat que transiit in carnem,
sed eius loco alia miraculose creatur
ipsius huius accidentia sine sub-
iecto prius sic esse fecit. ¶ Si dedit
queritur solum quale corpus Christi in cena
dedit, mortale an immortale,
passibile an impassibile, sic ecclesia
ad hunc pertinet, constat licet sim-
plicitati fidei sufficiat dicere quod
tale dedit quale voluit et unusquisque
quale dedit ipse novit, fuerunt
tamen qui dixerunt quod sic variat ipse
idem erat qui dabat et qui dabatur,
ita in eo quod dabat passibilis et mor-
talis et in eo quod dabatur erat immorta-
lis et impassibilis, sicut visibiliter
gestabat et invisibiliter gestabatur. In-
visibiliter in se quantum ad formam corporis,
non quantum ad speciem sacramenti. Ita in eo
quod gestabat quod erat hoc apparebat,
in eo vero quod gestabatur quod erat ipse non
videbatur, quod forma panis et vini
velabat formam carnis et sanguinis.
Hic est ille verus David qui coram
Achis rege Geth suis manibus
ferebatur. Quidam dicunt immortaliter dabatur
et incorruptibiliter edebatur. Hinc perfecto
incedunt, ponendo quod post aliquis sacerdos
post diem mortis et resurrectionis fuisset
Christi resumpta idem corpus sit, et iace-
bat et mortuum in sepulcro perma-
nebat, vinum sub specie in calice
permanebat et sub forma panis non
ledebatur. Sed quidem incredibile vide-
tur, ut secundum eandem naturam sit etiam mor-
talis et immortalis. quod tamen compete-
bat ei secundum personam. Fuerunt alii qui
dixerunt quod Christus mortalis utique
fuit non necessitate sed voluntate, sic eo
tempore quod in minimis erat a bono
culpa liber erat ab omni pena

et nihil morti debebat, propterea quod nihil peccaverat, sustinuit tamen sponte quam mortem sustinere nolebat, quia si mortalitatem non suscepisset omnino mori non potuisset, ut glossa probat, quod mortalis erat non necessitate sed voluntate, qui voluit mortalitatem recepit. Secundum in Elucidario, quod cum iudei duxissent ihesum usque ad supercilium montis et eum precipitare vellent, ille transiens per medium illorum ibat, cum quando esset ductus tempore sic passibile volebat. Et tertio esset propitiatus sicut in passibili per medium illorum transibat, potest tamen salva fide concedi quod tale tunc dedit quale tunc habuit mortale videlicet et passibile, non quod posset pati sub sacramento sumi sed quod sub sacramento potuit pati sic tunc, nunc autem sumitur a nobis immortale et impassibile, nec tamen minore nunc sed efficacia sicut nec minori potencia, quod quando passibilis esse debebat et tamen non debebat non erat humane vite sed divine potencie quod valebat quod quod omnino volebat. ¶ Et dispositi[illegible] dubitari solet utrum iudas cum aliis accepit eucharistiam. Lucas enim ostendit iudam interfuisse cum aliis qui statim post calicem traditorem commemorat dicens hic est calix novi testamenti in sanguine meo qui pro vobis effundetur. Verumtamen ecce manus tradentis mecum est in mensa. Constat autem interfuit eucharistiam accepit marco testante qui ait et biberunt ex eo omnes, item quod christus preparat teste matheo bibite ex hoc omnes. Ergo iudas non interfuisse probatur. Item secundum matheum statim dixit hic biberibus calicem non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum cum illud bibam novum in regno patris mei. Iudas ergo non aderat quia cum eo non erat bibiturus in regno. In hoc tamen forte tenendum est

illud quod iohannes insinuat quod cum iudas accepisset buccellam continuo exivit. Erat enim nox. Christus autem post alios cibos tradidit eucharistiam luca testante qui ait similiter et calicem postquam cenavit, patet ergo quod iudas prius exivit quam christus tradideret eucharistiam, quod ergo lucas post calicem commemorat traditorem per recapitulationem dicit, dicunt multa potest quod sepe in sacra scriptura quod post factum fuit postea enarratur. Sicut matheus biduo ante pascha commemorat alabastrum unguenti quod secundum iohannem ante sex dies pasche unctus est in domo simonis leprosi effudit. ¶ Sed concesso quod iudas accepit eucharistiam quod plures concedunt, quare ne dicam salutaris medicinam dedit egroto quam ei mortiferam esse sciebat, quia qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit. Forte ut suo doceret exemplo quod sacerdos non debet illi communionem negare cuius crimen et si sibi sit notum non tamen est ecclesie manifestum ne forte non sit correctus sed proditor videatur. Item canone non prohibeat dispensator vel sacerdos [illegible] in peccatores mensa domini in corpore et sanguine christi manducare sed moneat [illegible] tunc, sed cum minus malum sit reddi suspectum de crimine quam quilibet crimen et de duobus quando cum aliquis urget minus sit eligendum, unde quod dixerat sacerdos negare eucharistiam criminoso quibus minus malum immineat ut magis caveret in ut reddatur suspectus ne induceret in dignum. Sed cum venio iubeat unum mortale quilibet ne [illegible] aliud mortale quilibet, eligendum est potius sacerdoti non de peccatore quia ut ille non peccat sed ille potius debet eligere ut abstine- dos reddatur suspectus, quia quod

de quo dicitur non prohibeat

[illegible] de duobus [illegible]

quicando manducat indigne. ¶ Sz quit/ si xpc ad bonum sic ad malu eucharistiam inde tradiderit et quibus non videtur ad bonum dedisse ne sua sit intencio frustrata Et intelligendum quod xpc fecit vniuersa que voluit. Judas enim non ad bonum sed ad malu accepit sed nec ad malu dedisse intelligitur quia xpc non est actor malorum vel vltor. Vnde patet quod si ipso tradente dedit ad malu intencionem denotet vel affectum fallax est quod si aut consecucionem innuat vel affirmat verum est. ¶ Sunt qui xpc buccella intincta inde porrexit constitutum est an ecclesia ne eucharistiam dedit intinctam. Sed intelligendum quod sub buccella panis intincta xpc eucharistiam dedit traditori sed per buccellam panis intinctam atque porrectam sumit denique traditorem prophetavit. ¶ Secundo accipite et manducate etc. quod nunquam credidit quod panis in carne et vinum in sanguinem conuerti potuisset nisi ipse saluator hoc diceret qui panem et vinum et omnia in visibilibus creauit voluit quod pro nobis panem et vinum offerri et a bisso diuinis consecrari ut fidelibus populis crederet vivere misterium quod ipse tradidit discipulis suis dicens accipite et manducate similiter et de calice dixit ¶ Sancte non est intelligendum quod superius corpus de manu domini discipuli intincturum sed quod consecrauerunt id et ministrauerunt ac si diceret comedite vtrumque huius sacri comestionem in summis dicitur ei corpus xpi comedere quod dupliciter intelligitur f. in verbo quod de virgine exiuit et in cruce pependit et misticum quod est ecclesia xpi spiritu vegetatum de vero corpore dominus ait hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur de mistico dicit apostolus vnus panis et vnum corpus multi sumus unum corpus xpi comedere sacramentaliter

id est sub specie misticum aut comedere spiritualiter id est in fide sub specie panis id est fide cordis de comestione sacramentali dominus ait accipite et comedite hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem hoc modo tam boni quam mali corpus xpi manducant sed boni ad salutem mali vero ad iudicium vnde eius et mali corpus xpi comedunt non dixisset apostolus ad corinthios quod qui manducat indigne iudicium sibi manducat non dicitur indignus corpus domini ille autem indigne dicitur qui sacramentaliter et non spiritualiter sumit nam et iudas cum aliis eucharistiam traditor accepisse ut ita dictum est de spirituali comestione dominus ait nisi manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis hoc modo corpus xpi comedunt soli boni vnde qui carnem manducat et bibit meum sanguinem in me manet et ego in eo id est manet in caritate in domino manet et deus in eo ut quod patris dicitur credere et manducasti qui credit in xpo comedit ipsum quia in corpore xpi per fidem id est membrorum eius efficitur vel in vnitate corporis eius firmius solidatur alit ei quod manducatur in corpore et qui manducat in corpore hoc autem quod manducatur in corpore et qui manducant in corpore vtrumque modum comedendi xpc insinuat vbi dicit spiritus est qui viuificat caro non prodest quicquam quia carnem xpi non spiritualiter comedentibus non ad salutem sed ad iudicium manducatur ¶ Sz quod sic de corpore xpi per quod superius fuit et comestum. Vnde patet quod si presenciam corporalis in celo quaeritur vbi xpc est in dextera dei sedens adtunc presencia exhibuit corporale ut ad spiritualem presenciam inuitaret vnde sacramentum tenetur gustatur et comeditur xpi corpore adest in visu in tactu et sapore et quamdiu corporalis sensus afficitur corporalis presencia non aufertur postquam vero in percipiendo sensus deficit

corporalis deinceps non est quemadmodum
corporalem panem sed spiritualis et virtute diuina
et dispositione completa ipse Christus dominus con-
tinuit adeo melius est ei ut pa-
tiat in mente quam descendat in
ventrem cibus est non carnis sed mentis
venit ut comedatur non ut consu-
matur ut gustetur non ut in corpore
ore comedatur sed stomacho non ut
digeratur reficit animam sed non effluit in
secessum Illud vero quod dicitur aut omne
quod in os intrat in ventrem vadit
et in secessum emittitur non de spirituali
sed de carnali cibo dictum est quod si forte
secessus aut vomitus post solam
eucharistie perceptionem evenit ex acci-
dentibus humoribus generatur cum intus dum
humores cibus sicut et singulis cibis inmittitur
vel effluunt in secessum vel emittuntur
ad vomitum Itaque quantum ad nos si-
nat porcia corruptibilis cibi simi-
litudine sed quantum ad se non amittit
inviolabilis corporis virtute speciebus
suis corrumpitur et maculatur sed virtus
nunquam corrumpitur aut inquinatur sed quia
tale quid videri nobis tunc ob sed esto
sicut eius et nec tu forte lederis si
male credis ¶ Sequitur hoc est
corpus meum et cetera cum ad prolationem istorum
verborum hoc est corpus meum panis
mutetur in corpus ad prolationem illorum
hic est sanguis meus vinum mutetur
in sanguinem et prius proferuntur ista
verba quam illa videtur quod prius panis
mutatur in corpus quam vinum in sanguinem
et ita videtur per quod quod corpus sine san-
guine est vel sanguis est sine cor-
pore Ad quod dicimus quod cum totum
est dictum totum est factum nolentes
vel non valentes ipsius conversionis de-
terminare momentum alii vero dicunt
quod licet ad prolationem precedencium
verborum panis mutetur in corpus
ad prolationem sequencium vinum pariter
mutetur in sanguinem unde nec tamen corpus

est sine sanguine vel sanguis sine
corpore sic nec tantum sine anima sed
sub forma panis sanguis existit
in corpore permutatorum panis in corpus
et cetera non quod panis in sanguinem
vel vinum mutetur in corpus sed concomi-
tancium per substantie sine reliquo
de hoc in dicetur ¶ Sed queritur quod
de intencione ipsius qui dixit hoc
est corpus meum per hoc pronomen
hoc non enim videtur quod panem quia panis
non erat corpus Christi et corpus
quia non dum verba illa protulit ad
quorum prolationem panem mutavit
in corpus super hoc dicunt quidam quod
per hoc pronomen nil demonstratur
sed illud materialiter ponitur sed sicut hic
quo pronomen dicitur nichil significante
fit transsubstantiacio predicta dum verba
illa nota significatione et nos ver-
tunt et mutatur Ergo non faciunt quod
ipse fecit alii dicunt quod ea vis
data est ipsis verbis quod ad eorum
prolationem fit transsubstantiacio Item ideo sa-
cerdos ea non profert significative
quia non posset sic ea proferre nec
mentiretur cum si diceret hoc est corpus
meum Vix crediderunt quis omnibus la-
pso facile se absolvit qui dicat
quod ipse tunc offerit qui benedixit
de quo dictum est super verbo benedixit
nam si obponatur de sacerdote qui
tunc consideravit cum verba illa pronunciat
Rudet quod sacerdos nichil de-
monstrat cum illis verbis non veri-
tatem sed veritatem quod nos
et tu unum ergo sum vitis vera et hoc
unde et in omnia talia ¶ Rursus
queritur quod dederunt cum dixit
in alia dicente ex hoc omnes licet in
nullo impressione evangelistarum hoc legitur
de corpore sed tamen de sanguine invenitur
bibite ex hoc omnes cum ei in pane
fregisset si dederunt ad frag-
mentorum illud non debebat ob
comedere sed singulis dicebat singula

de consecratione distinctione ii panis est

de consecratione distinctione ii comprehensum corpus

de q. di. y. fu gli zc. sequ

distribuit si deuorarunt corpus non potuit consumi sed illud comedit corpus xpi in ea diuidit per partes sed integrum domine fregit i suam septima virgi de vnio sed nigit: de diuis ut est illud bu dixit fregit z dedit panem de fregit forma z dedit corpus eo z ino indixit madu cate quod sit omnibus puome dedit integrum corpus xpi i uult forma diuisa ut iste sit sensus comedite corpus integrum sub forma diuisa ita sola forma per partes diuidit z totum corpus integrum manducat sit ino pt intelligi quod subiunxit hoc est corpus meum. i. illud quod per hoc subsistit forma ¶ Item si addito ul subtractio tuspo ul mixo ul mutatio fiat i illa forma verborum supra expressa corrupit vtrum effectum consecrationis impediat ut si dicat addendo hoc est corpus meum quod ii sumpsi de virgine ul subtrahendo hoc est corpus non dicendo meum aut transponendo dicendo corpus meum hoc est ul interponendo ut hoc est utique corpus meum seu mutando ut hoc est corpus ihu Sacignit peccat qui quod scilicet horum quolibet attemptauit peccatum si formam intendit mutare ul heresim introducere sed forma verborum quod yc corrupit ponenda de illibata fuanique inus f. plus nona z verba tuspo sunt ubi significet necessitas utile ymmo utile videtur z non verbum quo verbo sed sensum quo sensum tuffendum est ¶ Item quid si inter platorum forma panis z vini interponatur spacium z quid medio sit tuspicio de hoc dubium non est sed illos qui duas asserunt esse formulas ut in a dicit Sed in ad platorum istorum verborum hoc est corpus meum panis mutet i carnem z ad platorum istorum hic est sanguis meus vinum mutet in sanguinem vr quod panis sine vino ul vinum sine pane valeat

consecrari ut premissum est z alia si per y latorum istorum z in platorum verborum i pedimentum attendat sacerdoti quo nunquam perdere valeat ut quod panis sit mutatus i carnem vino i sanguinem non mutato unquam q. hoc tamen alius sacerdos totum repetit a principio z sic super pane iterabit consecrationem nec vero ab colo co suo incipiet i quo sacerdos ille desinit z sic guide iniustum vnitat super hoc i in legi i galio dolcano ten suum gnemie ut in a sacerdotibus missaris tempore sit iniusta consecratur si consuetudinibus accidat aliquis inmetus quo recepta uequit consecrationis complemento iniustum sit liberum presbitero ul epo alio consecrationem exequi recepti officij ut predictibus supra qui defecerunt libet alij per complemento succedat de hoc etiam dicet i vij. particula super verbo nomi z etiam ad si vnij intus theologos de tempore consecrationis sit diuisa sua quibusdam dicentibus quod in totum est dej totum est suij alijs assentibus quod panis an mutatus i corpus z per ea vinum mutetur i sanguinem ut dictum est io plus magis i credere assumat quod alius sacerdos repetere de consecratione atque perficit quod nondum deinde i iterum quod necessariis est ex suij ne z illa fiat iterato ul dicto sacerdote nec aliquis scripulus erroris ul dubitationis remaneat consulamus indicat ut illa talis oblata studiosissime prius sumis recondatur z super alijs speciebus panis z vini totum z premissa hostia consecrando repetat z premissa hostia consecrata i sine misse ministro uel alio sumat ¶ Sed si vinum i tueri no possit ul aliquo tamen intercedente desint quod vtrum necessitate cogente ul tamen intercedente sola panis materia possit i eucharistiam consecrari sicut z sub sola panis specie de eucharistia resumere sit sane quod dicit quod verbum z elementum efficit sacramentum nec forma verborum nec materia verborum quod yc corrupit mutatum seu diminutam pt

de q. di. y. y. fi no sufficiat

de q. di. iiij. re miscuerunt

qui. de sj. pc ciuij que

qui de v. sup ppen

de q. di. y. panis est

quid ... est q. vij q. 1. act

qui de ... no ...

quia sicut vinum sine pane sic panis sine
vino nunc consecratur. Vinum sine aqua
pro vino mittitur in calice sine ordine
praescripto formetur in pane sicut
neutrum per se sic neutrum cum alio sine
sacratur in carne aut mutatur in sangui-
nem si panis sine vino vel vinum sine
pane mutari posset in carne aut
sanguine in hiis tamen regionibus
in quibus alterum in venum non potest
habere possit alterum sine altero consecra-
re nunquam tamen ignorantia quam negligentibus
vel negligentia quia difficilius re-
cuperat. Alii vero dicunt quod cum Christus primus
consecravit panem in carnem et postea
mutavit vinum in sanguinem sicut ewan-
gelice lectionis textus ostendit et sine
vino panem et sine pane vinum co-
secrari contingit. Caveat tamen offendit
qui negligit aut ignorat alter-
utrum sponte permittit quamquam qui-
sacerdos aut sponte ... si forte
intercidit mutare vel herese inducere.

¶ Quid ergo faciendum est sacerdoti si post
consecrationem vinum comperiat permissum
vide si hoc studiose ... non dicere
dicitur hereticus ... non est sacrum corporis.
Si vero per oblivionem vel negligentiam
factum est consecratio corporis ut premissum
est tunc tamen ut dicunt aliqui vinum
apponendum est et super illud solum illa
verba ad consecrandum sanguinem repetere
scilicet ab illo loco simili modo etc. usque in fi-
nem omissis tamen duabus crucibus que
fiunt signanter super panem. Alii dicunt
quod vino apposito in calice panem co-
secratum est in mittendo ... absque ali-
qua repetitione sumere sacrificium
sicut fit in die passionis. Alii vero
quod non vinum apponi ne scandalum
generetur. Sed quod prius dicunt videtur tamen
utilius ... ne ... permittitur
quod vitiis relinquatur. Sed cum vitiis
hec permittatur scilicet quod vinum non apponitur
non potest vere dici hoc sacrum quam ex toto
corporis et sanguinis ... corpus sine sanguine

sine et vel hostia fuerit in super aliis
speciebus vino repetitur ut premissum
est. Unde tamen si sacerdos aqua con-
stitam ieiunium solvit illa die non
iteret sacrum si nunc tamen verba i sive
consecrationis super hec est talis et non ad-
bibit vinum sed premissum vel et
utrumque scilicet vinum et aqua nec illa
apponet in calice et in consecratione
procedat rerum incipiens ab illo loco
Hanc igitur oblationem etc. Si vero vinum
sine aqua apponitur non ideo minus
est sacrum ut dicetur in sequenti
particula super verbo novi et eterni
quod si aliquis de sanguine stillaverit
de hoc dicitur et ibi super verbo qui
pro vobis. ¶ Unde tamen nec dicitur umquam po-
tifici vel sacerdotes consecrare concele-
brant prout dicetur in ista particula
sub secreta tene domine ubi agitur
de oleo in sanctorum si forte non simul
omnes consecrantes in verba proferet
quid enim ille solus conficit qui
prius illa pronuntiat et in veri-
tate iterum sacrum si cum hec gre-
ditur potest contingere quod ille non co-
ficit qui prius celebrant et ille
conficit qui prius celebrabit et sic per
celebrantis intentio differendi.
Tamen dicitur quod sint post postquam
proferunt sacerdotes verba quod ...
intentio a diversis prelationibus episcopi
in celebratione concelebrantes concelebrant
et tunc omnes simul consecrant et sic fi-
unt quod quia non ulli consecrant quod qui-
prius pronuntiat ille consecrat nec
aliorum differendi intentio quod
sicut est quod intenderint ... sic sue-
verunt et presbyteri cardinales in Romanorum
pontifice concelebrare et cum eo ... ce-
lebrare. Et sic consecrato sacrificio ...
... nature sicut ...
... qui ... dixit ...
... sanguinem eius ...
accepernit et in eo quod concelebrant

audiunt cymbalos tunc adiuo virtutis huius
sacrificii credidisse ¶ Secunde dictis
verbis ut hoc est corpus meum elevat
corpus xpi primo ut cuncti astantes id
videant et petunt quod prosit ad sa-
lutem unde illud ergo si vis aliquid
suus alteri etc fo. ad audiendum quod
non est aliud dignum sacrificium in
mo est super omnes hostias tuo de
altario ecclesie in manum sig[illegible]
vii panes prophetas in scripturis de
altatu xpi s. eius incarnationem prophe-
tizabat unde ysa. Ecce virgo concipi-
et et hunc fore cibum celestis corpore
corruptibilis sit et depositum cito fugit
in venerem quanto hostia elevatur ut
populus non pervenies conservationem
sed ex hoc cognoscebat illam factam esse
et corpus super altare venisse et ve-
ret ad terram prostratur unde illud
ad philip. in nomine domini omne genu
flectatur etc et illud corde creditur ad-
ret unde illud rom. x. corde
creditur ad iusticiam ore autem confessio
fit ad salutem alia vero ponitur quia ex
fine ex participatione huius fi-
des sufficiat ad salutem unde
illud augustini crede et manducasti
non tunc superflua est elevatio tunc
propter causas premissas tum quia ut tunc et
locus agendi se offerunt fidelis
sui operibus s. iacobum mortua est
propter casum quod sub tali elevatione hic
sanguis videri non possit superflua
non est utrum aut calix coopertus
debeat elevari dicitur in scripto
particula super verbo qui pridie et ta-
corpus quam calix cum utraque manu
elevatur propter maiorem reverentiam
et servitutem et [illegible] frangit polli-
ces et in dicentes [illegible] dicitur super vo-
[illegible] et [illegible] ¶ In elevatione
autem utriusque campana pulsatur [illegible]
et veteri levitico tempore sacrificii tu-
bis clangebat argenteis ut
[illegible] populus [illegible]
[illegible] campana pulsatur

Margin: De q. d[illegible] ut
Margin: [illegible]

dum corpus domini ad [illegible] portatur campana
et capella domini ipse [illegible] propulsa-
tur ob reverentiam reliquiarum quas
portant ¶ Sicut etiam cerei accenduntur
[illegible] subito [illegible]
S[illegible] ideo etc septima pars legis sub
utraque specie sumatur videlicet
corpus et sanguis utraque tunc species
consecratur et [illegible] sufficiunt ut
ostendatur quod xpus integram humanitatem totam
assumpsit s. corpus et animam ut totam re-
dimeret panis enim refertur ad carnem
et vinum ad animam quia vinum sanguinem
operatur in quo sedes est [illegible] unde legitur
in levitico anima carnis in sanguine est
Moyses [illegible] testatur quod [illegible] corpore san-
guinis autem offertur [illegible] quo [illegible]
panis et vinum in sacrificio offeruntur quia
valet ad tuitionem corporis et anime ne
si sub specie panis sanguis sumatur
cum corpore et sic sub alterutra specie sumatur
ad utrumque tunc prodesse [illegible] salutem
et [illegible] sub specie panis sanguis sumatur
cum corpore et specie vini sumitur corpus
cum sanguine tunc s. thomam [illegible] nec
sanguis sub specie panis nec corpus
sub specie vini bibitur vel comeditur quia
sicut nec sanguis comeditur nec corpus
bibitur ita neutrum sub specie panis
bibitur aut sub specie vini comeditur et si
incompossibile videtur corpus bibendo
et sanguis comedendo sumatur [illegible]
[illegible] sumere carnem et sanguinem
[illegible] manducatur aut bibitur et [illegible]
[illegible] statuitur in ratione quod corpus xpi
sine eius sanguine sacerdos non sumat
unde in quibusdam locis [illegible] superiores
[illegible] sanguinibus [illegible] corpore san-
guine [illegible] calice et super effunditur
in fundo vinum purum ut alii [illegible]
[illegible] sumat [illegible]
[illegible] sanguine [illegible] calix
invenitur [illegible] aut vinum aut
[illegible] sanguis vinum appositum
efficitur [illegible] sub vino h[illegible]
est calix ¶ [illegible]

Margin: De q. d[illegible] [illegible]
Margin: [illegible] moyses
Margin: De q. d[illegible] [illegible]

xiiii lune primi mensis advesperascente
Christus secundum legem typicum pascha cum apostolis
celebravit. de quo cum dixisset desi-
derio desideravi hoc pascha man-
ducare vobiscum antequam patiar. cum hoc
dixisset statim addidit ut scilicet veteris pasche
finem imponeret et novum pasche substitueret
sacramentum. accipiens enim panem benedixit
ac fregit deditque discipulis suis
dicens accipite et comedite. hoc est corpus
meum quod pro vobis tradetur. similiter et cali-
cem postquam cenavit dicens bibite ex
hoc omnes. hic est sanguis novi et eterni testamenti qui pro vobis et
pro multis effundetur in remissionem peccatorum. hoc facite in meam
commemorationem. hic id est in sermone formam
celebrandi innuit. per iustum quod scilicet
offerebatur in panem ... in vitulis veterum
figura cessavit. Christus enim postquam cenavit
corpus et sanguinem suum dedit apostolis ut
hoc sacramentum relinqueret ultimum testatoris
vita data ... quod dicitur
novissimum. et dicens ... testamentum
dixit vos estis qui permansistis me-
cum in temptationibus meis et ego dispo-
no vobis regnum sicut disposuit mihi
pater meus ut edatis et bibatis
super mensam meam in regno meo et licet
apostoli eucharistiam non ieiuni acceperint
non ideo calumpniandum est quod postea hoc
sacramentum debeant accipere sicut facie-
bant illi quos apostolus arguit dicens
convenientibus vobis in unum iam non est
dominicam cenam manducare unusquisque
prius cenam suam ad manducandum
et alius quidem esurit alius ebrius est.
Item ex hoc verbo postquam cenatum est
innuitur quod sacerdos debet communicare prius quam
ministrat ad calicis consecrationem scilicet de
hoc dicitur sub titulo de quinque sacer-
dotis. ¶ Sequitur. accipiens et gratias
agens calicem etc. quomodo potuit
post esum ... et unus ... et unus
... sicut scilicet in omnibus
totus est in celo totusque in altari sit
et sedet ad dexteram patris et manet

sub specie panis sicut tactum est in
prima parte super verbo elevatis oculis
quod autem vinum in calice consecrarunt
patet ex eo quod ipse subiungit non
bibam amodo ex hoc genimine vitis
etc. et sunt iste consecrationes cum
signo crucis ut dictum est in prima particula
super verbo benedixit. licet virtute crucis
et verborum fiat transsubstantiatio utrorumque. hoc
autem sunt verba. hic est calix san-
guinis mei id est continens sanguinem meum
vel sanguinis signum passionis
et novi. quod passio dicitur calix vel ca-
lidum potum vel quod inebriante su-
munt fideles cum deo qui non si-
nit nos affligi plus quam pati non
possimus. de calice dictum est in parte
prima sub titulo de preparatione. hic autem
panem elevato calice sacerdos id est
deponens non desistit cum admoniti
quod quidam apostolorum per calicem acceperint
... dicens ... sequitur
novi et eterni testamenti. consecratio
novi dicitur quod nos innovat perficit
Christus etiam dicit quod lex nova non
est transitoria sicut antiqua
veteris testamentum quod hircorum et vitulorum
fuit sanguine dedicatum promitte-
bat homini temporalia et transitoria. no-
vum vero quod Christi fuit sanguine consecratum
promittit eterna et eo testamentum illud fi-
nem et transitorium. hoc autem no-
vum est et eternum. de novo habetur
Luce xxii. dispono vobis regnum
etc. ut ... vel inde probatur etiam id est
... affirmat novum id est ultimum vel
novissimum et est hominis testamentum immobile
permanens ... testatoris morte fir-
matum. unde illud apostoli testamentum in
mortuis confirmatum est alioquin
non valet dum vivit qui testatus est.
Porro testamentum dicitur non solum scriptura
sed et promissio ut dicitur in prefatione
vel patribus ... hunc modum dicitur hic
est sanguis novi et eterni testamenti id est
confirmator nove et eterne promissionis

sicut dicit ipse promittit qui ma. c. m.
2b. m. s. h. v. c. Unde nec primum testamentum
ut magis amplius sine sanguine dedi-
catum est. Lecto enim universo lege man-
dato moyses accipiens sanguinem
vitulorum aut hircorum cum libro et omnem
populum aspersit dicens hic est sanguis
testamenti quod mandavit ad vos deus. Ecce
quomodo ipse moyses verba predicit quibus
usus est christus in cena. ¶ Queritur autem
utrum aqua cum vino convertatur in san-
guinem de quo et in textu dicitur si ei
convertitur. Ergo aqua est sacrum san-
guinis in vino videtur quod propter non aqua mitte-
retur propter et ob hoc aqua vino miscetur
ut christo populus adiungatur nam et de
latere christi sanguis exivit et aqua ut pre-
tactum est supra de oblatione. ¶ Si vero
non convertitur tunc in post consecrationem
exsistit et quo se pertinet a vino con-
fundit in vinum mixtam. Preterea si post
consecrationem aqua pura permansit
hoc non bibet solum sanguinem sacer-
dos in hoc sacramento et sic post unam
sumptionem iterum eodem die iterare non
debet ac si aquam prius bibisset nam ideo
sacerdos postquam perfudit iterum eo die
dicitur non sacrificare quod vinum purifica-
tionis sunt. Inforte dicitur est sicut
vinum mutatur in sacrum redemptionis
sic et aqua transit in sacrum ablutionis
que de latere christi effluxerunt quis
audeat diffinire nam et illud inquiritur
utrum christus resurgens a mortuis san-
guinem illum resumpsit quem in cruce effudit.
¶ Si enim capillus de capite suo non peri-
bit quanto magis sanguis ille non perit
qui fuit de veritate nature et tamen in pluribus
ecclesiis dicitur conservari et de circumcisione
prepucii vel de abscisione umbilici dicitur
tamen in christo in resurrectione rediit ad veritatem
humane nature et ad locum glorificationis.
¶ Sed melius est totum deo committere quam
temere diffinire. Dicitur tamen quod prepucium
in lateranensi basilica conservatur lig-

a quibusdam dicitur quod illud fuit in urbem
delatum ab angelo karolo magno
qui transtulit illud et posuit aquisgrani
honorifice in capella beate marie sed postea
a karolo calvo positum est in ecclesia sal-
vatoris apud monasterium. ¶ Sed si hoc verum est
mirandum est cum enim omnia de veritate
humane nature fuit vere dicitur quod christus resur-
gente ad locum suum glorificatum rediit
aliqui tamen dixerunt hoc verum esse posse
modo. Opinio eorum qui dicunt id solum esse
de veritate nature humane et resurgere
quod ab adam traditum est illud autem
animo nefarius est opinari quod quidam
dicunt per superscriptum aquam in flegma converti
nam et de latere christi non aquam sed aquaticum
humorem id est flegma exivisse. ¶ Ipse
dicunt namque precipue certe sacra de
latere fluxerunt videlicet sacrum redemptionis
in sanguine et sacrum regenerationis in aqua
non enim baptizamur in flegmate sed in aqua unde
illud evangelium nisi quis renatus fuerit ex aqua
et spiritu sancto non intrabit in regnum celorum
quibusdam tamen non videtur absurdum quod aqua cum vi-
no transeat in sanguinem eo videlicet quod aqua
per admixtionem transit in vinum et vinum per
consecrationem transit in sanguinem aqua namque
transit in vinum cum multo vino modicum
infunditur aque alioquin totum vinum sed
per guttam aque mutatur ut quidam fuit
expertus confusum quod nec sit aqua nec vinum
et toto fontibus vel fluvius aqua
modicum vini stillet in confusionis speciem
mutatur. Nec potest ille possit in eucharistia
consecrari qui fons de fruncto aut
forte quamvis tamen fuit vini gustum
odorem vel colorem signum plus apponitur
aque quam vini erit irritum sacrum
oportet quod ut tantum ibi vini ponatur
quod aqua commixtum saporem vini retineat
ut de hoc dicitur in vi parte sub v. ter-
tie dicitur usque in fine. ¶ Sed si post calicem
consecratum aliquid vini mittatur in calicem
illud quod non transit in sanguinem nec
sanguini commiscetur sed accidentibus prioris
vini commixtum corpori quod sub eis latet
undique circumfunditur non madens.

x

infusum ipsa tamen acetum vini appo-
situm videntur efficere quod inde conficitur
[illegible]. Et si aquam puram fuit appositum
vini saporem assumit quidam tamen no-
luit asserere quod sicut aqua pura
per aquam bene benedictae contactum efficitur
benedicta sic et vinum per sacrum contactum
efficitur consecratum et transit in sanguinem
quorum assertionem nunc non suffragatur
de quo et dicetur sub v. seria terre.
¶ Sed numquid licitum est quod agitur si fuerit
aqua permixta et videtur quod sic ex hiis
que sub c. de oblatione tacta sunt cum
quod est in canone cypriani quod non potest ca-
lix domini esse aqua sola neque vinum
solum nisi utrumque misceatur. et calix domini
non est aqua sola neque vinum solum sic
nec corpus domini potest farina sola nisi
utrumque fuit adunatum et panis com-
pagine solidatum et hoc quidem constat
affirmant asserentes quod sicut aqua sine
vino consecrari non potest sic nec vinum
sine aqua turbarum vellet et declarat
ex hoc simul utrumque mactant alii
vero credunt quod si quamvis non intendens
et sine introducatur ob linorem vel ignoran-
ciam permixta aqua non sit irritum sa-
crum illa tamen pro ablucione permittens nec
aliter peccat per negligenciam mortaliter
et graviter est corripiendus et potest
apponi cum turbacionem et quod predicitur
vinum solum offerri non posse intelligitur
ut fiat semper vel ignoranter vel non potest i-
nde sed non recta quorundam dicit non appo-
nere aquam in sacro ait cum cyprianus
si quis de antecessoribus vel ignoranter
vel simpliciter non observavit quod nos dominus
facere exemplo et magisterio docuit potest sim-
plicitati eius de indulgencia domini ve-
nia concedi nobis vero non potest ignosci qui
nunc a domino instructi sumus ut calicem
domini cum vino mixto in vinum cum aqua
in calice mixtum sic quod dominus obtulit o-
fferimus de quibus verbis apte colligitur
quod vinum aque mixtum debet in cena di-
scipulis tradidit si vero vinum permittatur

de hoc dictum est in vi parte super verbo
hoc est corpus ¶ Porro licet diligenti
studio vinum apponi et prescrutari sic
quaerendum videtur tamen vinum non ma-
culat mundiciam sacramenti quo circa si
novum vinum quod de musto sit vinum
acetosum in sacrificium offertur sacrum
conficitur et dummodo consecratur vitandum
est tamen ne tale vinum vel mixtum vel
acetum vel corruptum vel putrefactum in
calice ponatur. sunt tamen qui dicunt
acetum non esse vinum cum proprietatem muta-
verit naturam vinum est calidum
illud frigidum et ex eo non conficitur non
posse sicut nec ex agresta quod quere-
di potest in acero et alio quod ex vino
fit vel et si ex vino fuit factum
serge cum eadem ratione sic non fieri in
pulmentis quod patet. dixit quod cum lacte
confici non potest bocumque aut vue in
veritate conficitur et in conficitur potest sed de
ipso botro non compresso non potest consecra-
ri non potest et conficitur cum aqua cum aqua
paucam in musto in calicis lavari. Illud
autem notandum est quod si vinum in calice
congelatum fuit dicitur tamen domini ibi conal-
tare sacerdos donec glacies solvatur
quod si sic solum nequit ad habeat
igne si aut musca vel aranea
vel aliud tale ceciderit in calice ante
turbacionem vini in sanguine percipiat vel
illud in piscinam et aliud vinum et
aqua apponi si vero post turbacionem ibi
ceciderit vel sanguinem tetigit sanguis
sumatur et illud postea in reliquiis. calice
sepe vino perfundatur et caute dili-
genterque considerat si potest abluatur
et deinde super piscinam cremetur.
et invenire possit absque errore vel no-
cumentum sumitur ablucionem vero ipse sacer-
dos post consecracionem vel minister sumat
sed et si cesset statim corpore et sumpto na-
useam patiatur. nonnumquam sicut super
piscinam comburatur. et pulveris in pi-
scinam mittatur. si cum aliquis hoste p-
articula ibi videatur vel si corpus christi
in fine dicti retinet illud reveniat

suscipiat et contritum cum vino in calice
sumatur. Si integrum nequeat recipi
et si error sit illud sumere periculosius
custodiatur. Non est etiam danda
eucharistia egroto vomenti sed educatur
De q. dr. ye. c. — et inducatur sed et si quis adeo egrotus
est ut masticare non possit tunc su-
mat tamen aquam a corpore tacta
nimia tamen periculositas sumentis totaliter
sunt ut premissum est. Non est etiam
xxvi q. ult. c. q. — danda ebrio, i.e. in sensu alienato epi-
lenticis et similibus nisi in sanitate cessante
lepra tamen dari potest et inuncto et egroto
corpori sive inunctis post confessionem et
absolutionem rapitur. Qualis autem
pena imponenda sit ei qui propter
ebrietatem vel voracitatem vel in fir-
mitate eucharistiam evomuit in canone
De q. dr. y. si quis p. — Bede legitur. Et non quod continetur si com-
mode et absque violentia nature potest
abstinere a sputo alioquin post horam
congruenter spuere potest saltem in loco ubi con-
culcari nequeat pedibus conculcari. Se-
dem spiritualis pena indicatur et ipse
hec omnia indicatur et omnia munda
sunt mundis. Et si super lignum vel
lapidem vel terram eucharistia vel aliquid
de sanguine ceciderit sanguis lingua
lambendus est et deinde radendus
et comburendus est ipse locus et
pulvis in sacrario sive cum reliquiis
reponendus. Si vero super corporale cece-
derit suggatur sicut diligentius fieri
potest et lavetur ter in calice et aqua
lotionis post missam sumatur. Deinde
corporale reconditum est et loco re-
liquiarum servandum. Si vero pallas al-
taris in tincta fuit eodem modo ipsa
particula incisa in cista est pro reliquiis
servanda. Si tamen super casula vel
alba deguttet similiter fiat. Si super
corporale perfectum comburendum post
illam et cinis in sacro loco repone-
De q. dr. y. si p negligenciam — ndus ut dicit premissus textus. Item
ut si quid de sanguine stillavit
in terra lingua lambatur. Si vero

fuit tabula corrodatur locus ne conculcetur
et rasura igne comburatur et cinis intra
altare condatur. Si super altare stillavit
sorbeat minister stillam quantum potest
si super linteum altaris minister lavat
linteamina que stilla tetigerunt
tribus vicibus calice supposito et aqua
ablutionis sumatur in calice et minus alta-
re recondatur. Ibidem etiam sequitur. Qua-
lis pena sacerdoti cui hec contingunt
sit per presbyterum celebret imponenda. Et no-
ta quod si tunc turbatione effusa fuit
per minister palle sub stola et re-
lebus. Sunt offertorium exequatur. Si to-
tum effusum sit tunc premissa confessi-
one ministret denuo et reincipiat
officium ab illo loco hoc quod oblatio
etc. Si vero post turbationem pars effusa
est tunc similiter officium exequatur
sicut tamen ita quod nichil haurire quod
valde enorme est tunc ponat ho-
stiam super patenam et ministret de-
nuo panem vinum et aqua et reinci-
piat hoc est etc. confessione tamen
premissa hostia vero servata sumatur
post ablutionem in fine misse vel ser-
vetur. Unde Gregorius papa Ecclesium
Aurelianensi statuit quod qui non bene
custodierit sacrificium et mus vel aliud
animal illud comederit xl. diebus peni-
teat qui autem perdiderit illud in
ecclesia aut pars eius ceciderit et in-
venta non fuit xxx diebus peni-
teat. Item in eodem capitulo ita sequitur
in Burchardo li. v. unde super tunc est perfun-
dens super altare de calice quod
offertur vii diebus peniteat quod autem
perfundit calicem dum misse solemp-
nitas celebratur xl. diebus peniteat.
Si vero missa celebrata presbyter negli-
git accipere sacrificium similiter xl.
et qui pollutus nocturno tempore accepit
sacrificium vii diebus peniteat. Et qui negligenter
erga sacrificium fecerit ut a vermibus
consumptum ad nichilum deve-
nit tribus quadragesimis

cum pane aqua perit. Si integrum in-
ventum fuerit ut in eo vinum comburatur et ci-
nis super altare recondatur. Et qui ne-
glexerit quindecim diebus suam negligentiam
solvat. Si cum amissione saporis sa-
crificium decoloratur xx diebus ieiunio
compleatur. Qui glutinatum invenerit
vii peniteat dies. Si sacrificium fuerit
sordidum nec vetustate perditum igne
comburendum est et cinis iuxta altare
sepeliendus sicut legitur in burchardo li. v. c.
Unde illud et notandum est quod si casu
sacerdote celebrante sanguis ceci-
derit vel nausea supervenerit et recipi-
at in aliquo vasculo ne sacramentum contami-
netur et terso vaso vel ore ablu-
to reincipiat sub silentio ubi di-
misit. Si vero infirmitas super venit
innitatur super crepidinem seu cornu
altaris vel sedeat donec convale-
scat et sic incipiat ubi dimisit.
Sed si nullo modo potest consummare misterium
alius sacerdos peritus incipiat ubi
ille dimisit. Pone dictum est in vii. p-
articula super verbo hoc est corpus. Sed si
incertum est ubi ille dimisit tunc quia
periculosum esset verba sacramenti iterare
vel proximiter posita oblata illa
super corporale misterium reiteret de novo
ut premissum est. ¶ Sed quare misterium
fidei? Ratio ideo dicitur misterium fidei quia
aliud videtur et aliud intelligitur. hoc tene de
[illegible] distincte non audeamus fi-
des enim non est in [illegible] meritum
illud fides non habet meritum ut [illegible]
Gregorius dicit quod ideo dicitur misterium fidei
quod tenere debemus quod ibi nostra salus
consistit vel quia sine fide non fit hoc
sacramentum i. sine credulitas intellectus plene
non potest. Dicitur autem misterium quasi secretum
et est compositum secundum dispensationem misterium
ei greco latine dicitur secretum et sic [illegible] su-
[illegible] ultimus [illegible]. Dicunt hec verba
quidam aut aliis scripture verbis quidam
dicunt in sacro altaris [illegible]
corporis et sanguinis Christi non esse.

Sed ymaginem tantum et speciem et figuram [illegible]
propter scripturam incidunt aliquotiens
id quod in altari suscipitur esse sacramentum et
misterium et exemplum. Sed hi profecto
laqueum erroris incurrunt de quo
tactum est in vii particula super verbo fe-
cit. Nunquam enim eo sacramentum [illegible]
veritas non est. Sed figura et absit omnino
si enim hoc esset ergo nec mors Christi veritas
est sed figura est nec vera morte et iterum
quod figuram et ymaginem et similitudinem
esse manifeste declarat apostolus dicens
quod mortuus est propter delicta nostra
et resurrexit propter iustificationem nostram
et petrus apostolus Christus passus est pro nobis
[illegible] Ergo mors Christi
fuit in [illegible] veraciter. Si enim veritas
non fuit ergo Christus vere mortuus non fuit
et vere non resurrexit. Sed et mors eius
et vita vana non fuit. Sed absit hic nam
[illegible] de ipso per [illegible] vere languores
nostros ipse tulit etc. ii. p. altaris ergo
sacramentum est veritas et figura tamen est sacramentum etc. tā
sacramentum [illegible] forma in sibi veritas de c. di. ii. corp.
corporis et vinum spiritualis forma panis et vini
veritas carnis et sanguinis virtus unitatis
et unitatis [illegible] octo [illegible]
[illegible] corde [illegible] primum est sacramentum
et non res. Sed est sacramentum et res tantum res
est res et non sacramentum. Sed [illegible] sacramentum
geminum rei tantum est res geminum
sacramenti. Sed ut est sacramentum unius et res
alterius [illegible] forma panis utriusque
carnis signat scilicet veram et misticam. Sed
veram carnem et continet et signat. Misti-
cam vero signat sed non continet. Sicut enim
unus panis ex multis granis conficitur
et unum vinum ex multis acinis confluit
sic et corpus Christi ex multis membris compo-
nitur et unitas ecclesiastica ex diversis
personis consistit scilicet in predestinatis
vocatis iustificatis et glorificatis
nam quos deus predestinavit hos et
vocavit et quos vocavit hos et
iustificavit etc. ut ait apostolus unus
panis et unum corpus multi sumus. In
cuius rei typum facta est archa domini
de lignis sethim que sunt imputribilia

et albe speciei scilicet panis ergo quod sub ea cor-
poris et sanguinis quod est sacramentum et res
sed aliquid sacramentum est res et aliquid res et
sacramentum est enim res primum quod significat et
continetur primo videlicet forma visibilis et est
sacramentum tantum quod significat et efficit tantum
in virtute consecrationis dei. Ergo hic mi-
sterium fidei quia aliud ibi cernitur et
aliud ibi creditur cernitur enim species
panis et vini et creditur veritas car-
nis et sanguinis christi. Ideo autem hic dicitur mi-
sterium fidei ubi dicitur spiritus et vita spiritus
autem vivificat et fides est vita secundum
illud iustus meus ex fide vivit hic
ergo dominus ait verba que locutus sum
vobis spiritus et vita sunt ¶ Cuius tamen con-
secratio perficiat sacramentum corporis consec-
ratio non sit in altari panis aut vini
quare quod panis est corporis et quod vini
est sanguinis sacramentum. Non si dicatur
quod panis qui fuit et vinum quod ex-
titit perfecto nec ille corporis nec
illud sanguinis sacramentum quod panis
transiit in corpus et vinum in sanguinem
Si vero dicatur quod species illa que re-
mansit illa quidem nec extitit ex-
tunc nec consistit ex naturam ac-
cidentibus quia ex hiis non procreat actus
sed forma quidem ergo similitudine et sig-
num nec sacramentum rei et res sacra-
menta si sacra non haberent similitudinem
rerum quarum sunt sacramenta proprie sacramenta
non dicerentur sicut sacramentum bapti-
smi quod est ablutio carnis exterior simi-
litudinem habet significati quod est ablutio
mentis exterior. Omne sacramentum quod
in cogitatione similitudinem corporis in quo
panis similitudinem reperitur species
ergo panis est sacramentum corporis non solum
ratione rei significate verum et ratione con-
tente ¶ Similiter cum utriusque species
panis et vini corporis unum sint
sacramentum an diversa et utrum quod diversa
cum ei diversa sint signa utrum quod di-
versa sint sacramenta. Preterea scriptum est
perficiat in nobis ... duo tua sacramenta

quod continet que verba subter de oratione
nolumus exponetur. Sed utrum quod sit
solum unum cum ei tamen et sacramenta si-
gnificent utrum quod idem sunt sacramentum pre-
terea alia lectio ... ut hoc tamen corporis
et sanguinis sacramentum non sit nobis reatus
ad penam super hoc dicunt quidam quod
forma panis et vini sunt unum sacramentum
non propter unum significatum sed propter unum con-
tentum species enim panis et vini
corporis sunt unum sacramentum non propter
unum contentum sed propter unum significatum
¶ Hic debet credi quod sicut diverse
res propter idem et unum significatum idem est sacramentum
sic eadem propter res diversa signata diversa
sunt sacramenta quibus abicitur quod si species
panis et vini corporis idem est sacramentum
cum species panis sacramentum sit corporis ergo
vini corporis idem est sacramentum et ita
idem est sacramentum sui sed hoc non procedit quod
species panis et est quedam quod non est sacramentum
quod est vini corporis et est quedam quod non
est illa quia duo sunt sacramenta diversa
alii vero dicunt quod sunt diversa et signata
sunt diversa significationem propter diversa
sunt sacramenta quos oportet credere
quod in altari sunt ad minus multa sacramenta
videlicet species panis et species vini veritas
carnis et veritas sanguinis. Preterea
cum panis et vini diversa sint accidentia
ut sapor et odor pondus et color
quantitates et figura videtur quod singula per se
sint nova sacramenta quia eis res po-
tius unum quam aliud dicendum est
sacramentum sed cum utrumque res sacramentum est odor
enim sapor ad hoc perficit non congru-
it congrue dicitur quod omnia simul accep-
ta sunt unum eucharistie sacramentum eo
quod utraque per se solum significat sed omnia
simul panis species reperiunt quia
corpus christi continet et significat ¶ Signorum
autem alia sunt naturalia alia positiva
naturalia sunt que secundum naturam significant quorum
quedam sunt que per naturam ... significant
consequentibus ut rubor verecundiam significat.

z albe spēcie sibi patz gº q̄ sba cor-
pis z sanguinis ꝙ est sacrm̄ z res
ȝ aliq̄ sacr̄ est res z aliq̄ rēz
sacrm̄ est ei res ꝑmi ꝙ sigt z
ꝯtinet. ꝑmo vȝ forā visibilē z ē
sacrm̄ tm̄ qz sigt z efficit tm̄
i vnitate ecclesiastica. Dr̄ gº hic mi-
stm̄ fidei q̄ aliud ibi cernit' z
aliud ibi credit'. cernit' enim spēs
panis z vini z credit' veritas car-
nis z sanguinis x̄pi. vel ideo hic dr̄ mi-
stm̄ fidei ubi dr̄ spc̄ z vite spūs
cuit vivificat z fides ē vita ꝑ
illud iustus ms ex fide vivit. hic
gº dns ait vba que locutus sum
uob spc̄ z vita sunt. ¶ Utrum tñ co-
secratio pficiat sacrm̄ corpus ꝯsec-
ratū no sit i altari panis. a' vi.
qr̄ qs panis ē corpis. a' q̄ vi.
est sanguis sacrm̄ ita si dicat'
q̄ panis q̄ fuit et vinum q̄ ꝯ-
tinet ꝑfecto ut ille corpis uel
illud sanguis sacrm̄ qz panis
trāsiuit i corpus z vinū i sangue
Si vo dicat' q̄ spēs illa que re-
mansit illa quidē ut. ꝯtinet ꝯ
q̄nus ut ꝯfluxit ex racionum ac-
nis q̄ ꝯ hys no pueit actus
ȝ sba quā gº silitudine ei sig-
binus ut' sacrm̄ rei z re sacr
na si sacra no hrent silitudinē
rez quaz sunt sac. ꝓpe sac
no dicerent' sicut sacrm̄ bapti
q̄ est ablucio carnis exterior sil-
itudine h; signifcati q̄ ē ablucio
mentis exterior. Omne sacrm̄ istud
i eo gerit silitudinē corpis i quo
panis silitudinē reputat spēs
q panis ē sacrm̄ corpis no solu
rone rei signifcate vey z rōe co-
tentz ¶ Similr̄ tunc utrū spēs
panis z vinis corpis vini sunt
sacrm̄ an diuisa z ut' q̄ diuisa
cū ei diuisa sunt signa ut' q̄ di-
uisa sunt sacra ꝓpter sepe ē
pficiat i uob ess dne tua sacra

q̄ ꝯtinet que vba subt de orone
nominata exponet'. Dȝ ut' q̄ sit
solū vinū cū ei candē rē sacra si-
gnificent ut' q̄ eadē sunt sacrm̄ ꝓp-
terea ubi lr̄. pura ut hoc tm̄ corpis
z sanguinis sacrm̄ no sit uob rectus
ad penā sup hoc dicunt quidā quod
forā panis z vini sunt vnū sacrm̄
no ꝓpter vnum signifcatum ȝ ꝓpter vnū co-
tentum spēs enim panis z vinis
corpis sunt vnū sacrm̄ no ꝓpter
vnum ꝯtentum ȝ ꝓpter vnū signifcatum
¶ Alij debet credere q̄ sicut diuse
res ꝓpter idē z vinū signū idest sacrm̄
sic eadē ꝓpter res diuisa signa diuisa
sunt sacra quibus abicit' q̄ si spēs
panis z vinis corpis idē sit sacrm̄
tū spēs panis sacrm̄ sit corpis gº
vinis corpis idē est sacrm̄ z ita
idē ē sacrm̄ sui ȝ h no ꝯcedit q̄
spēs panis z ē ꝓpter q̄ no ē sacrm̄
q̄ est vinis corpis z est ꝓpter q̄ no
est illa q̄ duo sunt sacra diuisa
alij vo dicunt q̄ sunt diuisa sicut signa
sunt diuisa signifcacionē ꝓpter diuisa
sunt sacra quos oportz credere.
q̄ i altari sunt ad min' sacra
vȝ spēs panis z spēs vini vinis
carnis z vinis sanguinis ꝓpterea
tū panis z vini diuisa sit accūa
ut sapor z odor pondus z color
quantitas z figura vi' q̄ singula ꝓpe
sunt noīa sacra quā ei rōe po-
tius vini q̄. aliud dicendū est
sacrm̄ ȝ tunc rei sacrm̄ ē odor
uit sapor ad hoc ꝓpter no ꝯgru-
i ꝯgrue. Dudū q̄ oīa simul accip-
ta sunt vnū eucharistie sacrm̄ eo
q̄ nullus ꝓpe solū signifcat ȝ oīa
sic panis speciē reputant q̄ue
corpus xpi ꝯtinet z sigt ¶ Signorum
tunc alia sunt naturalia alia positiua
naturalia sunt que ȝ. naturā signant ꝯsq̄
que data sunt que ꝓpter nuncetes sigt
ꝯscriptis ut in boc necessario sigt.

sensibus naturalia alia sunt que per genus
significant ut credens infinito ut cinere
significatur ignis fuisse positiva sunt illa
que secundum impositionem significant quorum alia
sunt signa rei sacre ut species que-
us creatis in homine alia sunt signa
rei non sacre ut arcus triumphalis
creatis in homine porro signorum rei
sacre alia sunt sacramenta ut baptismus
alia non sacramenta ut agnus paschalis
sacramenta sunt signa novi testamenti non sacramenta
veteris quamvis enim utraque sunt signa
rei sacre id est rerum sacrarum significativa
non tamen utraque sunt sacramenta id est iustifica-
tiva licet non nulli dixerint sacramenta le-
galia et evangelica sacramenta quia illa signi-
ficabant tamen non iustificabant hec
autem iustificant et signant unde quandoque
large quandoque stricte sacramentum accipitur
large secundum quod omne signum rei sacre
sive sit sacramentum sive non sacramentum dicitur
sacramentum unde signa legalia sacramenta
dicuntur. Stricte secundum quod sacramentum solum nomine
signum dicitur sacramentum. sacramentum autem dicitur
active et passive quia sacrum signans
vel sacrum signatum unde nomine sacre
quandoque signum rei quandoque res significative
nuncupatur secundum quod sacramentum accipitur pro
signo rei sacramentum dicitur a sacrando et secre-
to quasi secretum secretum species quo-
niam dicitur sacramentum active id est sacramentum
signans unitas autem esse dicitur sacramentum
passive id est sacramentum signatum corporis
vero domini utroque modo dicitur sacramentum id est et
sacrum signans et sacrum significatum
Sacramentum vero consistit in verbis sive in verbis
et factis et rebus secundum proprietatem similitudinis
et interpretationis leo namque secundum proprietatem
significat dyabolum unde adversarius nos-
ter dyabolus tamquam leo rugiens circu-
it querens quem devoret semen secundum
similitudinem significat predicatorem unde exiit
qui seminat seminare semen suum et
aliud cecidit in terra bona et aliud
super petram et aliud inter spinas

de dupl. sacramento

emanuel secundum interpretationem significat
christum unde et vocabitur nomen eius
emanuel quod interpretatur nobiscum
deus res ut aqua baptismi factum
ut signaculum crucis verbum ut vo-
cales sillabas singula reperiuntur
in hoc excellentissimo sacramento res
id est corpus et sanguis id est cibus et potus
verbum hoc est corpus meum hic est
sanguis meus. ¶ Item quod qui pro vo-
bis et pro multis effundetur in remi-
ssionem peccatorum etc. pro solis predestina-
tis effusus est quantum ad efficien-
tiam secundum paucis hominibus quantum ad
sufficientiam effusio quippe san-
guinis iusti pro iniustis tam fuit di-
ves ad precium ut si universitas cap-
tivorum in redemptorem suum crederet nullum omnino dya-
boli vincula retinerent unde eius
effusionis habundantia notatur
peccata autem duobus modis remittuntur
scilicet quo ad maculam culpe et hoc per san-
guinis fidem qua iustificamur a
culpa et quo ad debitum pene et hoc
per sanguinis precium quo redempti
sumus a pena omnes enim qui a iudeis
erravimus unusquisque in viam suam de-
clinavit et deus posuit in eo ini-
quitates omnium nostrum vulneratus est
propter iniquitates nostras attritus propter
scelera nostra disciplina pacis nostre
super eum et livore eius sanati sumus
vere languores nostros ipse tulit et
dolores nostros ipse portavit ergo
iustus iniuste punitus est et iniusti iu-
ste sunt liberati assumpsit enim in
se penam pro omnibus ut diceret se pro
grege universis hic autem sacerdos
elevat calicem ut populo illum ostendat
nec est superflua hec elevatio
quod dominus est in fine predicte preden-
tis Et est notandum quod quedam ecclesie
duas habent pallas corporales ubi
elevatur calix cooperitur cum altera cavas
in qua ostenditur hoc sacramentum occultissimum
fore et difficillimum ad intelligendum

pecc. q. re-
mittuntur

sentitur nutritia alia sunt que prius
significant antecedens infinitis vel timere
significantur ignibus fuisse positiva sunt illa
que secundum impositionem significant quorum alia
sunt signa rei sacre ut species que-
ab erectis in themo alia sunt signa
rei non sacre ut arcus triumphalis
erectis in bivio Porro signorum rei
sacre alia sunt sacra ut baptismus
alia non sacra ut agnus paschalis
sacra sunt signa novi testamenti non sacra
veteris quamvis enim utraque sunt signa
rei sacre id est rerum sacrarum significativa
non tamen utraque sunt sacra id est iustificati-
va licet non nulli dixerint sacramenta le-
galia et evangelica sacramenta quia illa sig-
nificabant tamen non iustificabant hec
autem iustificant et significant Unde quia
large quidem sumitur sacramentum accipitur
large scilicet quod omne signum rei sacre
sive sit sacrum sive non sacrum dicitur
sacramentum unde signa legalia sacramenta
dicuntur Stricte autem quod sacramentum solum non
signum dicitur sacramentum. Sacramentum autem dicitur
active et passive active quia sacrum signans
vel sacrum signatum una nomine sacre
quamquam signum rei cuiusque res significatae
nuncupatur. Secundum quod sacramentum accipitur pro
signo rei sacre dicitur a sacro et secre-
to quia secretum secretum species quo
primus dicitur sacrum active id est sacramentum
signum unitatis inter ecclesie dicitur sacramentum
passive id est sacramentum signatum corpus
vero domini utroque modo dicitur sacramentum id est et
sacrum signans et sacrum significatum
Sacramentum vero consistit in verbis scilicet in verbis
in factis et in rebus secundum proprietatem similitudinis
et interpretationis leo namque secundum proprietatem
significat dyabolum unde adversarius vester
dyabolus tamquam leo rugiens circuit
querens quem devoret seminare secundum
similitudinem significat predicare unde exiit
qui seminat seminare semen suum et
aliud cecidit in terra bona et aliud
super petram et aliud inter spinas

emanuel secundum interpretationem significat
christum unde et vocabitur nomen eius
emanuel quod interpretatur nobiscum
deus res ut aqua baptismi factum
ut signaculum crucis verbum ut vo-
cales virtutis singula reperiuntur
in hoc excellentissimo sacramento res
id est corpus et sanguis id est cibus et potus
verbum hoc est corpus meum hic est
sanguis meus ¶ Et dicitur qui pro vo-
bis et pro multis effundetur in remi-
ssionem peccatorum etc. pro solis predestina-
tis effusus est quantum ad efficien-
tiam sed pro cunctis hominibus quantum ad
sufficientiam effusio quippe san-
guinis iusti pro iniustis tam fuit di-
ves ad pretium ut si universitas cre-
deret in redemptorem nullum omnino dyab-
oli vincula retinerent unde eius
effusionis habundantia non tamen
peccatum autem duobus modis remittitur
vel quo ad admissam culpam et hic per san-
guinis fidem qua iustificamur a
culpa vel quo ad debitum pene et hic
per sanguinis pretium quo redempti
sumus a pena omnes enim quasi oves
erravimus unusquisque in viam suam de-
clinavit et deus posuit in eo ini-
quitates omnium nostrum iniquitatis
propter iniquitates nostras attritus propter
scelera nostra disciplina pacis nostre
super eum et livore eius sanati sumus
vere languores nostros ipse tulit et
dolores nostros ipse portavit quia
iustus iniuste punitus est iniusti iuste
iuste sunt liberati assumpsit enim
sine pena penalibus ut diceret se per
generationem ... hic autem sacerdos
elevat calicem ut populo illum ostendat
nec est superflua hec elevatio
quia dominus est in fine pridie quam
pateretur Et est notandum quod quedam ecclesie
duas habent pallas corporales ubi
elevatur calix cooperitur cum altera casu
in qua ostenditur sacramentum occultissime
forte et difficilium ad includendum

xiij. q. i. ve-
nec termini

[illegible]

q̄ est ipse mysterijs huius sacri san-
guinis xpi invisibilis erat q̄ᵃ ic
venas eius existebat illic vero
erat vnde tunc sicut palla ibi ele-
vatur. absque velamine discoopertus
primo ad signandum quod post huius mister
sacri sanguis xpi factus fuit vi-
sibilis per ipsius effusionem in cruce vn-
de dicitur hic est sanguis nove etc.
ideo et quod calix non coopertus cum
palla super quam hostia consecrata
designat. quod sanguis de corpore
effusus et separatus est. Secundo quod hostia
est super palla corporale ut bene
non possit alibi poni tercio quod propter
metum flatu periculosum esset co-
opertum cum palla leviter et nota quod
sacerdos dicturus de [illegible] dum
dicit accipiens calicem parum ele-
vat calicem deinde dicens benedi-
xit ut sine periculo calicem benedicens
illum in altari deponit subsequenter
et dicens accipite parum tenus ele-
vatum usque dum in altum elevet ut
illum populo ostendat ¶ Hec quo-
ciescumque feceritis etc. hec clausula
est consecrationis tam corporis quam sangui-
nis respicit post depositum calicem
dicit deinde flectit in reverencia corporis
et sanguinis et magna nobis est
adhibenda discrecio timendum
est enim ne si nimium differret
mortis periculum incurrat. Quod pre-
stitute in madencia [illegible] thomas
et b. c. f. u. h. m. i. u. Si vero quis indigne
suscepit secundum apostolum in [illegible] dampnationis
bibit et manducat et bibit [illegible]
apostolus probet se ipsum [illegible] et sic de pane
illo edat et de calice bibat dicit
glossa [illegible] quod [illegible] cottidie aliquis
vero dicit [illegible] faciat [illegible] quod
pie credidit esse faciendum non enim
litigaverunt ad invicem ut alter alteri
se preposuit zacheus [illegible] et ille [illegible]
cum alter cor [illegible] gaudens [illegible] in domo
sua suscepit et alius dixit non sum dignus
ut intres sub tectum meum et hoc est quod
Augustinus ait alii cottidie communicant corpus
et sanguinem domini alii certis diebus accipiunt
quod libera habet observationem de hoc sibi
de [illegible] patribus dicit. Et nota quod licet
xpus semel tradiderit sua morte rede-
mit [illegible] tamen hoc sacramentum cottidie iterato
repetit ob tres [illegible] primo
quia in vinea laborantes eo cottidie re-
ficiuntur. secundo ut neophiti [illegible] incor-
porentur. tercio ut memoria passionis
eius cottidie mentibus fidelium [illegible]
[illegible] in figura. cottidie enim [illegible]
per panis cottidianum notatur. cottidianum
[illegible] ut probat [illegible]
est quia memoria non [illegible] passionis
[illegible] sequitur. in mei memoriam facietis
id est in hoc facto nobis cottidie passionis
et mortis eius memoriam renovat. Un-
de ad corintheos .xi. quociescumque manduca-
veritis panem hunc et calicem bibetis
mortem domini annunciabitis donec
veniat. propter quod ipse dicebat apostolis
hoc facite in meam commemoracionem hanc
ultimam nobis memoriam dimisit de [illegible]
[illegible] est super verbo [illegible]
[illegible] est ¶ Et nota quod [illegible]
triplex medicinale domini [illegible] passionis
[illegible] ad visum in ymaginibus
[illegible] et propter ea crucifixi ymago
depingitur. in libro [illegible]
ad auditum id est xpi passio predicata
[illegible] ad gustum scilicet [illegible]
altaris in quo ipsa [illegible]
[illegible] et propter hoc [illegible] et memoriam
venerantes [illegible]
¶ [illegible] autem calicem [illegible]
elevat [illegible] loco cum palla cor-
porali cooperit in [illegible] sepulto
domino advoluto lapide clausum est
hostium monumenti ut dicit matheus
Unde et memores etc. Quod dicit
ipse [illegible]
ut hoc in sui memoria faciens
[illegible]
[illegible] passionis

nectis z adimplestis i eque z i celis glosa
ascensione eciorum primum .i. passio exci-
tat caritatem .ij. .i. resurrectio corroborat
fidem tercium .i. ascensio letificat spem
quia ei i nobis magis caritatem accendit
quam quod proprio filio suo non pepercit deus
quid magis in nobis fidem confirmat quam quod
de resurrexit a mortuis sicut ei in adam
omnes moriuntur ita in christo omnes vivifi-
cantur tribuitur quod magis in nobis ampli-
ficat spem quam quod christus ascendens in altum
c. d. c. d. d. h. ut ubi est ipse illic sit
et minister eius sacerdos. Quarto hec repu-
tamus dicendo tam beate passionis manus
in modum crucis extendit ut signum cor-
poris manuum christi extensionem in cruce
representet quod tamen alii faciunt cum dicunt
hanc igitur oblationem representantes crucifixi-
onem statim sequitur re christus pro hominis
oratus factus est in agonia ideo agonia
illa signum oculorum et faciei quo domino
representat dicens unde necum z ab
inferis resurrectionis ad se ut prius re-
ductus eas parum erigit vnde tanto
abrenuncians altitudo manus suas leva-
vit z hoc in signum quod christus in victus leo
surrexit a mortuis. Item dicens et z
in celos glorie ascensionis eas eri-
git equaliter ad humeros in signum quod
christus elevatis manibus ferebatur in
celum z sedet ad dexteram dei patris o. d.
quarto de vn z memores etc. sic et intelligendum
q. d. nos eciam sacerdotes presentium et ple-
be tua memores esse testantur. Item filii
dei tui etc. sacerdotes quidem memores et
instructi esse debent quod ipsi missam ce-
lebrant et sacrificium deo quod offerunt
plebis et scilicet memores esse debent quod christus
non solum pro sacerdotibus vnum et pro plebe
passus est que sancta dei quod fide et bap-
tismo christi precepto sanctificata est. Item quo-
niam iunguntur digiti scilicet pollices et in-
dices nec disiunguntur nisi quando oportet
hostiam tangi vel signa fieri quod fit primo
ob reverenciam sancti ne videlicet aliquid tangat
post contactum corporis domini. Secundo in signum quod
sacerdos sacris accedit. Primo .i. filius obedit
patri z ideo subiit vnde z memores tam
beate passionis resurrectionis z ascensionis

etc. tacto digiti qui corpus christi teti-
gerunt iunguntur ad ostendendum quod fi-
deles illud fide et devocione tan-
gentes debent esse caritate iuncti
z sicut digiti in tangendo z signan-
do ab invicem ad eciam sic z fide-
lium operaciones in hac vita non ex-
pedit separari cum quibus per contem-
placionem ad spiritualia elevantur
z eciam prudenter vivimus temporalia
ad iustitiam causato digito vni
iuncto indicat quod corporis z san-
guinis domini nostri sacerdos z mens z
corpus sacerdotis inseparabiliter esse
debent affixa quando stringuntur ne pul-
vis seu particula hostie vel forte
ad lineus cadat. ¶ Forma vero cru-
cis dixit memores crucis passionis
non statim ad extraordinarie ipse in ipsius passi-
onis memoriam recolentes in v.
crucibus v. plagis sicut eius hic
expositis sub sequentibus declarabitur
ubi hunc usque domini corporale desi-
gnabitur removendum crucis passionis
ordo memoratur vt ubi dicit sacer-
dos hostiam puram hostiam sanctam
hostiam z immaculatam panem sanctum
vite eterne z calicem salutis perpetue
quinque vnde crucis signaculis in primo
super oblatam z calicem signis quinque
christi plagas videlicet duas manuum
totidem quoque pedum z vnam lateris vel
v. crucis signum quod christus v. secula
redemit. Tres autem cruces quinter
faciat sacerdos super oblatam et calicem
simul tribus vicibus utrumque pertinet
[illegible] cum in tribus signandis
prius separatur acaliter in in sepe-
rate nominantur .i. panem z cum
hostia collocatur a sinistro latere
calicis recta per crucis solum non
super pane fusa vero super cali-
ce debet extendi quia erecta pars
crucis corpus christi sustinuit fusa
vero brachia descendit duo vero
cruces separatim facte animam
christi separatam a corpore signant

Hec cum ita plene expresse sit consecratio celebrata, ita mactata panis et vini in tantum transsubstantiata in corpus et sanguinem, nec ulterius per dictionem et sacerdos ulterius inmediate non sumus nos [illegible] [de c. q. q. p. [illegible]] sermonibus queritur quare super eucharistiam adhuc benedictionis signum imprimitur aut aliquid consecrationis verbum profertur, preterea quedam subiunguntur in canone in memoria que non dum sit consecratio consummata. [Hoc no. de q. di. [illegible]] Super hoc dicunt quidam quod scriptura non attendit hec huius angustias temporis. Et sacerdos tamen non potest simul omnia conficere et agere, ita laxa et ait ac si tempore stetisset et esset ad huc facienda que in principio sermonis non dum erat facta. Verba et signa non ad opus sue placationis sed ad consecrationem loquitur sunt in conferenda [illegible] que in canone ad verba sequuntur et ad signa precedunt. Verba namque principaliter spectant ad eucharistiam consecrandam, signa vero principaliter pertinent ad hystoriam recolendam. Circa verba utimur ad consecrandum panem et vinum in corpus et sanguinem Ihesu Christi, signis utimur ad recolendum ea que per dominicam in passione gesta sunt circa Christum. Patet quod quantum ad ordinem eucharistie consecrande completum illud quod predicitur quam pater et cetera in fine canonis subici debuisset quia in eo consecratio consummatur. Sed quia impedisset ordinem hystorie recolende, quia que sunt gesta in medio ponuntur in fine, prudens canonis ordinator ut ordine servaret hystorie quadam necessitate compulsus completum illud quod predicitur et cetera, quod totum canonis in medio collocavit, ut que sequuntur intelligantur precedere secundum illam figuram qua sepe fit ut que narratione succedunt intellectu precedant vel e contrario ut tamen littera quod hystorie suus ordo servetur. Dicit itaque

quod signa pertinent ad hystoriam passionis recolendam quia sicut v. sensus qui tunc [illegible] patiebatur in corpore vel v. eius plagas ut dictum est. Sed verba non pertinent ad eucharistiam consecrandam, immo pertinent ad eucharistiam consecratam. Unde et memores nos sumus tui sacerdotes sed et plebs tua sancta, scilicet populus [illegible] quod populus agit. Nota sacerdotes principaliter ministro offerimus preclare maiestati tue, id est perfectis clare ita si iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, quanto clarius maiestas divina profulget. De tuis donis, id est de frugibus segetum, et hoc quantum ad panem qui est consecratus in carnem, ac datis, id est de fructibus arborum, et hoc quantum ad vinum quod est consecratum in sanguinem. De his igitur talibus offerimus hostiam puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, id est eucharistiam immunem ab omni culpa originali, veniali et criminali. Vel dicitur hostia [illegible] in tribus perfecta, qui predicitur puram quantum ad cogitationem quia pura corde, sanctam quantum ad locutionem, immaculatam quantum ad operationem quia peccatum non fecit nec dolus inventus est in ore eius. Super hoc est panem sanctum, id est sanctificatum per dictionem vite eterne quantum ad stolam carnis, et calicem salutis perpetue quantum ad stolam anime. Secundum illud: Ego sum panis vivus qui de celo descendi; si quis manducaverit ex hoc pane vivet in eternum. Potest etiam secundo modo hec verba exponi ut videlicet Christus dicatur hostia pura quia conceptus est sine peccato, dicatur panis vite eterne quia est refectio vite eterne singulorum et calix salutis perpetue quia est refectio hominum [illegible]. Secundo modo hostia puram quia Christus oblatus est ut nos liberaret de feditate originali peccati, sanctam quia immolatus est ut perfluerent sacramenta quibus ecclesia sanctificatur, immaculatam quia mortuus est ut nos liberaret de morte eterna, panem vite eterne quia est viaticum in via, et calicem salutis perpetue quia

est refectio angelorum et ebrietas in patria. vel sic: quod hoc nos de tuis donis ac datis donum sit, et haec est: cum data in opera temporalia offeramus hostiam puram scilicet corporis, hostiam sanctam scilicet sanguinis, hostiam immaculatam quoad utrumque, quia vel puram id est ab aliis separatam, sanctam id est sanctificatam, immaculatam id est immaculabilem, cum data hostia de corde puro, conscientia bona et fide non ficta. ¶ Sequitur: Supra quae, cum tunc convincit per hostiam substantiam, eamque substantiatam pater obtulit, nunc orat propitius acceptare, ut eam ad instar antiquorum sacrificiorum acceptet. propitio, super nos, ac sereno vultu, id est respectu placabili, digneris respicere, non quod vultus eius mutetur aliquando, sed deus super nos vultum suum illuminat et serenat, cum imaginem suam super nos exhibet et declarat, secundum illud psalmi: illuminet vultum suum super nos et misereatur nostri. item per hoc quod dicit digneris respicere notatur quod sacerdos in multum habet usum deprecatorium, de quo in prohemio huius partis dictum est, et tunc astringit manus et [illegible] [illegible] ut habeat deus illa accepta munera sicut habuit munera abel iusti. unde sequitur: sicuti accepta habere dignatus es munera abel etc. hoc tunc adverbium sicuti similitudinem innuit, non exprimit quantitatem; multo quippe acceptius est hoc sacrificium deo, quam quod obtulit abel, quod obtulit abraham, quod obtulit melchisedech; valet enim amplius res quam umbra, veritas quam figura. propterea ergo similitudinem magis quam quantitatem deus attendens. offerendo ergo similes simus abel, scilicet recte quidem offerentes, recte autem dividentes, quod cain non egit; peccavit siquidem, sua namque recte cum debebat obtulit, sed retinens sibi se ipsum et cor suum subtrahens deo, male divisit. abel autem cum acceptum deo in toto corde obtulit holocaustum, quia non seipsum retinuit, sed deo totum se subdidit et impendit. et [leg]it, ideo legitur in genesi: respexit deus ad abel et ad munera eius, non respexit autem ad cayn vero et ad munera eius non

respexit. prius respexit ad abel et postea respexit ad munera eius, quia non offerentis animus, sed munera ab offerente placuerunt. sic et abraham vir egregie fidei totum se prius offerebat altissimo, et postea cum sua dicebat offerenda, placidus ei hostias suas offerebat. quod ut nos faciamus imitemur patres. ab illo deus cum exegit affectus: tolle inquit filium tuum unigenitum quem diligis ysaac et offer eum in holocaustum etc. [illegible] statim quod promptum et obedientem invenit cum in uno non audit. melchisedech quia non prius deo se accepturum sacrificium obtulisse, futurorum autem eius nunc praedixit, quorum intuitu unusquisque patrum [illegible] obtulit sacrificium, cum esset sacerdos altissimi nominatur. quia isti tres patres veteris testamenti christi et eorum sacrificia specialiter rectius hoc sacrificium praesignaverunt, quia primus abel offerens de primogenitis gregis [illegible] primogenitus in multis fratribus exprimitur, qui maliciose occisus est a populo iudeorum, sicut ille invidiose a fratre suo. sed ipse est agnus dei qui occisus est ab origine mundi. quia per sacrificium abrahe dilectum et unicum filium offerentis in hoc passio designatur, de quo dicit apostolus: proprio filio non pepercit deus sed pro nobis omnibus tradidit illum. hic est enim filius meus dilectus in quo mihi complacuit. oblatio quia melchisedech [illegible] nomen sacerdotum praesignavit, ut in psalmo dictum est: tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem melchisedech, qui secundum apostolum assimilatus [illegible] filio dei manet sacerdos in perpetuum. abel dicitur puer non tamen origine quam innocentia, secundum illud: ecce puer meus dilectus quem elegi, posui super eum spiritum meum. abraham dicitur patriarcha non tamen singularis plebis, quia ipse [illegible] [illegible] [illegible] sed illud non vocaberis nomine tuo abram, sed appellaberis abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. melchisedech [illegible] est rex iustitiae

dem rex salem i. pacis / spc illud
q lr orret i diebus eius iustitia / et
h. p. d. a. b. scm sacrificium immacu-
latam hostiam / hoc addidit in cano-
ne / leo papa primus :

Supplices te rogamus etc. / S-
nona ps pontifex ant-
lex iubebat / et in phicio
hy ptis dey c / asperge-
bat tabulam / et arcam / et totum sa-
crum sanguine pacificat / et post que
ciens aspergit / precium sanguine / quoc-
cum placuit preciosus aspersum / ara
aspergit / quia dum magis restaurant
anglorum / totus sanguis aspergit /
dum homines sanctificat / et per quem
tres sunt / reconciliabat / sacerdos
corpus aspergit / quia per hoc sacrificium
placuit deum / et veniam impetrat /
et sic et superos aspergit / in quos
cumulat augmentat numerum civium
supernorum / et aspergit et nunc tabernaculum
putat i perdicti periculum
deum est / dum autem hic nominat
sublime altare / quia cornu sanctum
sanctorum. ¶ Hanc orationem dicto post
cenam orauit ihesus in monte oliueti /
trans torrentem cedron / et progressus
pusillum cecidit in faciem suam
orans / et dicens / pater si fieri potest trans-
fer calicem hunc a me / sed et secundo et tercio
abiit et orauit eundem sermonem di-
cens / et factus in agonia prolixius
orabat / et factus est sudor eius /
sicut gutte sanguinis decurrentis
in terram / tunc venit ad discipulos
suos dicens / surgite eamus / ecce
appropinquat / qui me tradet / tra-
ditor autem dedit signum dicens /
quemcunque osculatus fuero / ipse est tenete eum /
et confestim accedens osculatus eum /
quod signat ihesus proditoribus et dicens /
pater si fieri potest etc. / Ideo sacerdos incli-
natus orat et dicit / Supplices
te rogamus etc. / ut sacerdotis in-
clinatio signet emissionem spiritus cum
dixit deus c i phicio canonis /
de inclinationibus dictum est /

sub te deus fessioe / ite dicens / ut quotquot ex
hac altaris etc. / osculatur semel alta-
re / per quod recipiunt osculum proditoris / per quod
deus ab ore surrexit / quidam tamen oscu-
lantur ingentes gratias inimicis / quod passio-
ne domini genus reconciliaverunt humani-
alibus adinvenit geminam ex
ipso nam / seu ipsum in ara et corpore
passum. ¶ Tercia vero factus in a-
gonia prolixius orabat / ideo dicens eun-
dem sermonem / ideo sacerdos facit tres cruces
prima super oblata dicendo sacro san-
cti filii tui corpus / et secunda super calicem di-
cendo / et sanguinem / tercia signando se ipsum
in faciem / cum dicit omni benedictione celes-
ti / forte propter sudorem eius lecte i primos
super corpus / et propter guttas sanguinis cruces
i primos super sanguinem / et quod procedit i
faciem suam orans / ideo i prima cruce crux
in facie vel prima crux que fit super
corpus / designat vincula quibus ligatum
est corpus / illa que fit super sanguinem
designat flagella quibus illesus est
et sanguis et educti de vinculis legitur
qui stulti iudeorum comprehenderunt ihesum / et li-
gaverunt eum / et mentientes duxerunt et
tradiderunt pontio pilato / de flagellis
legitur / apprehendit pilatus ihesum et fla-
gellavit eum cum livore sanati sumus /
tercia vero crux que fit i facie recolit
hec illud / quod expuebant in faciem eius
et palmis in faciem eius dabant et vela-
tes faciem eius dicebant prophetiza nobis christe
quis est qui te percussit / ideo crux que fit
super corporalia tantum / que fit supra
sanguinem inanimatum sanctus designat / ergo
due prime cruces signant / quod christus pro duobus
populis passus est / tercia que fit in facie
quod in corpore suo passus est / alii vero non faciunt
premissas duas. ¶ Considerandum etiam est
quod sacerdos dicens supplices etc. stat
inclinatus cancellatis manibus ante pectus
ad designandum quod oravit humilitas per in-
clinationem designatur / tunc : demum
erectus ad orandum designat si confide

procedat pectoris i. mentis / fide dico per
dilectionem operante / que opera pinnacula intelliguntur
/ quia vero quedam sunt opera vite active / que-
dam quodammodo cancellati ad opera vite
contemplative sicut sinistram ad dexteram
operiuntur / eo quod opera active sicut supposita
seu inferiora ad opera contemplative suppo-
nuntur / et opera contemplative sic supposita et
altiora / illa perficiunt et consummant / ideo in
ipsa manuum cancellatione dextera suppo-
nitur sinistre / Rursus orant cancellatis
manibus cum peccatis / quia ipse sic dicit / ob-
secro te per crucem et passionem tuam / ut iu-
beas hec perferri etc. / Cancellatio enim ma-
nuum passionem Christi figurat / et dextera
super sinistram resurrectio leve post passio de-
signatur supponitur / ut post resurrectio
mortuus in simul ¶ Unde non nullis
certis dyaconis ministri accolarant ma-
nus suas / primo quod pro peccatis se laverint cum
se mundum a Christi sanguine reclamaverunt /
secundo quia minus sordida opera et passione mun-
dantur / tertio quia nullus a mundo ad percipien-
dum fidei sacramentum procedat ¶ Iube perferri
hec perferri etc. tanta sunt profunditatis hec verba
ut intellectus humanus vix ea sufficiat
penetrare / Nam verbis quibus tanti sacramenti dignitas
interpretes / de illis tamen dicit ineffabi-
li pene ineffabiliter loquens / quibus neque fi-
delium dubitare potest / si in ipsa immo-
lationis hora / ad sacerdotis vocem / celos
aperiri / in illo Christi misterio / angelorum cho-
ros adesse / summis yma sociari / terrena
celestibus iungi / unumque ex invisibilibus
atque visibilibus fieri / Idem et alibi dicit / uno
eodem quoque tempore ac momento in celum rapitur, celes-
tis ministerio angelorum consocian-
dum corpori Christi / et misterio et in oculos
sacerdotis in altari videntur / salvo tamen oculto
celesti oraculi sacramento / possunt hec verba
licet simpliciter tamen securius sic exponi /
iube i. fac hec scilicet vota fidelium i. su-
pplicationes et preces perferri i. presentari
per manus sancti angeli tui i. ministerium
angelorum qui sicut administratorii

spiritus et vota nostra coram deo offerunt
in missa. illud quod ait angelus raphael
ad thobiam thobie xii / cum orabas cum
lacrimis / ego obtuli orationem tuam domino /
ex hoc igitur evidenter apparet quod angelus sa-
cris misteriis adesse credendus est / non
ut consecret / quia hoc non potest / sed ut ora-
tiones sacerdotis et populi deo representet /
secundum illud apocalipsis / ascendit fumus aro-
matum / in conspectu domini de manu an-
geli / que sunt orationes sanctorum / in sublim-
me altare tuum / supple hec est in conspectu
divine maiestatis tue i. in contemplatione
maiestatis et curie tue celestis / nam
ipse deus dicitur altare sublime / Deus exo-
do ascendes ad altare meum per gradus
i. in trinitate non facies gradus / porro
sicut beatus Gregorius determinat / non dicit angelus
orationes offerre deo / quasi tunc primo deus
noverit quid velimus / quia deus omnia novit
antequam fiant / sed quia natura hec rationalis
creatura / temporales causas ad eternitatem re-
ferre / sive petendo quid erga se fiat / sive
consulendo quid faciat / et quod deo iubente
implendum esse cognoverit / hoc nobis
evidenter vel latenter reportet / possunt
et secundo modo premissa verba sic exponi /
supplices deus iube hec / scilicet panem et vinum
perferri i. transmutari in sublime altare
tuum i. in corpus et sanguinem filii tui super
chorus angelorum exaltati / quia corpus Christi
domini est altare / secundum illud altare de terra
facietis in manus angeli tui i. per mini-
sterium sacerdotis / non enim secundum Hugonem depo-
suit absolute / illic descendere ut in-
telligatur quod ista fiat i. transeunt / i. con-
secratio / i. in eius misterio virtute spiritus
sancti / secundum quod ita transiata sint / exponi
possunt tertio modo sic / iube hec i. corpus Christi
misticum scilicet ecclesiam Christi militantem perferri
i. associari in sublime altare i. in ecclesiam
triumphantem / que dicitur altare / secundum illud le-
vitici ignis in altari meo semper ardebit /
i. fervor caritatis in ecclesia triumphante / et
hoc per manus angeli tui i. per operationem
et virtutem filii tui / qui est magni
consilii angelus ysaie ix / ipse enim corpus

ysaie nono

ƒ

vo

eorum (?)

quasi

Sanctus Gregorius

apocalipsis viii

Exodi

dicit gregorius ...
dicit scilicet ...
... sed ...
... loquitur

dicit gregorius
venerit

[illegible]

sum mysterium dei patri iungit et certe
triumphat / certo modo hic est angelus
magni consilii consiliarius / ille cum eo
filio patri mundum accedunt / et reconciliat /
sublime altare in conspectu divine maie-
statis suo / sedens in dextera patris / qui
angelus fecit hec fieri in sublime
altare in conspectu dei / dum cicatrices
ostendens interpellat / ut ipse precum pro-
nobis hec fieri perfectibus. Ceterum
vero sit illa / que petit in sublime
altare perferri / determinat dicens / ut quotquot
ex hac participatione cum demonstrat corpus
christi mysticum / quod opere cotidie ad se
trahit perducit / vel semel [illegible]
vocabis me et ego [illegible] in gloria non cessabis

Memento domine etc. / deter-
minatur hoc memento consummat
sequentia precedentibus
vel dici potest / quod supplent / vel in ante-
quibus tradentibus prebent immediate quoddam
ordo / incipiens memento in quo domine
etc. / in qua sacerdos pro se orabat ut di-
gne posset offerre / vel tunc etiam seque-
batur memento domine famulorum etc. /
sed quia in multis non dicimus codicibus /
ordo ille non invenitur / ideo quidam illos versus
et supplent / vel quandoque est in respectu
aliud memento / quod precedit / in quo
rogamus pro vivis / hic autem orat pro
defunctis / orat ergo pro illa maxime / non
solum pro vivis / verum et pro defunctis / et eos
deo patri facit oblationis intercessione
commendat in hac re ecclesie / quod sanguis
ille preciosus / qui pro multis effusus est in re-
missionem peccatorum / non solum ad salutem
vivorum / verum etiam ad oblationem valeat
defunctorum / sed Gabilonensis concilium sta-
tuit / ut in omnibus missarum sollempniis /
loco competenti vel in hoc loco fieret vel
in diebus non sollempnibus / in dominica etiam die
cum dominica / tunc requiem fieret
dicit / certa die pro defunctis depre-
missio aliud autem non potest vel emittere
supplicationes / specialiter mortuorum
que faciendas precibus in communi [illegible]
societate / laudans / et quamquam defunc-
defuncti parentes / filii cognati et amici

supplicationes preces effundat / unde ipsa
mater in tertio capitulo ostendit defunctos ibi quomodo com-
memorationem suscepit / cunctis illorum nominibus et
exhibet quamvis nominetur quod statuit ut in
consecratione hostie non recitet nomina de-
functorum / petit eis ipso recitanti / sed deo committit
latere non est / qui cum signo fidei nos pre-
cesserunt scilicet ad deum / non quod ibi sit fides
et spes / ubi spes et res / non fides enim
tenet / caritas numquam excidit / sed signum fidei
precedente fide receperunt / accipiunt / quod fide-
les ab infidelibus distinguit / sed illud an-
tiqui modum signatorum c. xl. quatuor milia
signati / ex omni tribu filiorum israel / et dormiunt
in sompno pacis / scilicet illud in pace in idipsum
dormiam etc. / frequenter enim sacra scriptura de-
functos dormientes appellat precipue quia sic
dormientes evigilant / ita defuncti resur-
gent / unde quod dicit apostolus nolo nos ignorare
de dormientibus / ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent
et dominus in evangelio lazarus amicus noster dormit /
ipsis domine et omnibus in christo quiescentibus / in hoc loco
sacerdos / commemorat defunctorum / de agente
memoria specialiter / sumitur est ei memoria mortem
domini / et sequitur mors nostra que precessit /
et nos eius vestigia sequimur / hic autem nomina
quiescentes in christo / qui in caritate mortui sunt / sunt
tamen aliquid purgabilia / eo quod non ple-
ne satisfecerunt pro peccatis confessis / propterea ad
locum purgatorii descenderunt / ubi cunc-
tis suffragiis indigent ecclesie militantis /
tamen non dubitantes in re pacis refrigerii
glorie / licet habeant iam et ineffabili spe lo-
cum in refrigerio / quod non est ardor penarum /
lucis in quo non est obscuritas tenebrarum et
pacis in quo non conflictus pugnarum / unde ab
sugget deus omnem lacrimam ab oculis eorum / et
[illegible]
sed delectabuntur in multitudine pacis / cum placue-
bunt coram domino / in regione vivorum / predi-
cit ergo deus locum refrigerii / propter ardorem ignis
purgatorii / propter quod autem tunc sunt / modo est pro per-
tinenti pugne et cetera / locum lucis quo te-
nebris in fine / de quibus eius xxxiii misit eum
in tenebras exteriores / locum pacis promittit
contradictionem / qui ubi est quomodo vivere cum eorum
qui salvi non erunt / unde corpus vivus corpus
non moriet / non ignis eorum extinguetur /

Nobis quoque etc. Et per hec autem dicto pro
tendit ... prout s. s. et verba pro
ferendo sacerdos paululum compassa
noster percusso pectore silencium interrupit
recipiturus graciam confessionis latronis
in illo dominice passionis articulo increpare
alterum et dicentis nos digna factis recipimus
hic vero nil mali gessit et dicebat ad
ihesum luce xxiij domine memento mei cum
veneris in regnum tuum propter quod dixit ei amen
amen dico tibi hodie mecum eris mecum eris in
paradiso. Tunc ... pro alterius notis et per
cussione pectoris compunctus aliud quod centu
rio et qui cum eo erant visis hijs que
fiebant timuerunt valde dicentes vere
filius dei erat iste et omnis turba que simul
aderat ad spectaculum illud percucientes
pectora sua revertebantur noti vero eius
et mulieres que ihesum secute fuerant a ga
lilea stabant a longe hec videntes quos
sequuntur ministri s. subdyaconi et dyaconi
retro stantes qui adhuc noticie ...
in ob sacerdotis vel episcopi intuentur promissa
aut pectoris ... timore sequitur quod s.
... ad ro. vij. ... sed peccatis mors
mortuus est et sic cum tribus digitis
s. sive pollice et in dicet ut trinitatis in uni
tate nostre pectoris quod timore ... quasi
primum designat prout sub. de confessione
dictum est proverbiis hec ideo dicat quia si
dixerimus quod peccatum non habemus nos ipsos
seducimus et veritas in nobis non est licet
enim ipse dicamus ex corde nos vere confessi
peccatores propter tamen cum premissione pec
catorum sacro sancto misterium celebramus
de multitudine miseracionum tuarum de ele
mosinis tuis sperantibus quod dicat
ipse secundum multitudinem miseracionum tuarum de
le ... tuas. Et non vena tamen est
una dei non aliud quod quia ipse mise
rorum sed multum est eius effectus qui mise
ricors dicitur ... miseracionum t
e m. t. q. a. s. s. partem aliquam et societatem
donare digneris Et ipse de qua sit una
in omnibus salus et primum singulorum
... illud salus populi ego sum dicit
quod dominus partem aliquam et societatem etc. singulis

nos omnes sunt cum denarium acceptum
hanc licet unum tamen sit primum singulorum
vel ipse deus in cuius cognicione salus eterna
consistit secundum illud quod ipse dicit in evangelio
hec est autem eterna vita ut cognoscant te verum
deum et quem misisti ihesum christum secundum
diversitatem meritorum alij alijs plus alij minus
divina visione fruuntur una stella di
fert a stella in claritate propter quod ipse dixit
in domo patris mei mansiones multe sunt
sicut unus est sol cuius
lucem participant universi alij plus alij
minus secundum diversa intuencium cum io
hanne stephano in hac parte quos
scorum magna ex parte supplet quorum
de primitivis sanctis de esse videbantur
in prima Sed quare iohannes in repetit
et stephanus sociatur iohanni premitten
tur ... et barnabe cum apostolis Super
hec dici potest quod iohannes in prima quem
in numero disponitur et cum ceteris
propter dignitatem apostolatus in hac ut quasi
in ... repetitur et cum stephano so
ciatur propter privilegium celibatus virgines
enim sunt et servantur virginum ... quod ...
cerit. Postea ceteris ... virgi
nitatis magis iohannis ut maiore co
mendatur secundum etc. in ... virgine
discipulo virgini commendavit et christi
... accepit ea discipulus in sua
stephanus vero virginitatis ... comparatione
comprobatur sed ipse de ... et a baptista
ad ministerium viduarum et ideo quod femi
nis ... testimonium meruit
... possit aut non
... iohannes ...
... cum tribus sanctis apostolis
ac martiribus cum quinque et apostolis tamen
ac ... sub nomine quibus et io
hannes baptista ... possit inter
martires numerari. Item quia sacerdos
... quorum societatem petit et sacer
dos legalis nomina filiorum israel habebat
scripta ut ... et ... ad ... hec
octo viri et vij mulieres computantur
... sacrificium vij ...
... et octo beatitudines ...
in nobis Hec non ... inter

qr no ꝑ congruencia meritorum retribuis/
ꝑ minus puniendo/ vel magis remune-
rando q quisq meruit/ p u no ꝑ pcca
nra fecit nob. n. s. i. n. r. n. Et aliaz
mensura bona (et) confertam (et) coagitata(m)
et sup effluente(m) reddet i sinu(m)
nrm p x. d. n./ Et no inde-
amus/ tu qr singli cu ff essent
rederent/ put i fine trie ptiacle dcu
est/ tu qr hic terat dnica ut inde-
tes audire puts/ tu qr vba sequencia
p que oia (et)c/ istis coniugunt (et) ab
eis dependent/ ita q nichil inter
poni pt/ hoc aut loco bndiir vec/ ff q^u
put dicit i vi. pte/ sub fer v. cene
dni/ ubi agitur de deo offo pneu
noe uploz i bndicto i. v. c. offir/
ita ler offir no liceat a daltare s.
ad bndicedu pt nouas fpicas/ (et)
uuas (et) oley (et) liminaria (et) fabas (et) ty-
miama adincensu/ que sca oblo
celebrat ¶ Sequit. Per quem hec oia cre
as dicat oia/ qr psilm oia a creata sit/
Dm Jo. i. oia p ipm fca st/ (et) sn ipo
fctu e nichil/ (et) vidit deq cuncta que
fecerat/ (et) erat valde bona/ creas go
gderedo mat sctificas/ gsecrando ma-
tia vini ficas/ trsfrudo creatura
bndicas/ cumulando gram/ q ad de-
bet oia est sinu pinis demostra-
tio/ sicut ipe vbi gsusu/ na pus g-
sinsu pnis no tenet vsu/ (et) e semp
h oia s. pane vinu (et) acq ff bona
creas/ s. cas creatis primordiales
(et) sctificas s cas sactiles vinificas
ut tusicat i carne (et) sangne (et) bne-
dicas/ ut gsucet vnitate (et) caritate/
Rursus i eo q dicit sctificas/ notat
q gsequet sctificat p gram do/ sci
ficat de plenitudie ei eg omes
accepim vn Jo. xvii pr sctifica eos
i vitate i. i filio i eo q dicit vinifi-
cas notat q q vinificat p film
vinificat Jo. vi. Ego su via vita
(et) vitas/ i eo q dicit bndicas i fine
nota q bnedicio celestis dat nob
p fructu vgins bndictu ul creas
ut sunt/ sctificas (et) depuniendo.

viij. de qui / gtempta

vinificas animado/ bndicas ut ubi-
lia sint/ prestas ut pficiant/ sicut et trib
dcis sup dcis vbis scz vi. bn i qbus
cca puncta reputatur que fidi tunc ta-
tis suscepit/ de hoc tn alibi in dicet
¶ Sequit sacerdos demostrapitis nob/
ut dyaconus i remouet corporale de su-
calice ad notandu q cu xpe emisit
spm/ velu tepli scissu e a summo usq
deorsu/ (et) apta sut nobis que prius i
loge obscura erat/ (et) clausa sic de
i alio/ de quibus diceret ab hodie
vbu istud abcs (et)c/ vbi cu supposito ca-
to gsumatu est (et) renelatu est/ (et) ca-
lice discooperto accipiens hostiaz dic
(et) pni nobis ¶ Dubitatur aut vndeq
quare calix (et) no hostia coopit/ ad
q quadruplex r. s/ pt a figra primo
pp piculu/ qr sangs facilius posset
recipe i mudicia qua hostia/ sco qr
i calice (et) sangne magis significat
passio xpi/ qua i hostia/ vn illud pr
si sicut turscat cue calix iste/ tri
canoe i fora sanguis ponit actus
effusionis/ ibi qui p nob effundet
(et)c/ qr go i calice (et) sangne magis
significat xpe mortuus/ qua i corpe/
io sicut (et) mortuus pannis (et) lapidibus
opit/ ita (et) calix panno/ (et) sangs ca-
lice (et) panno corporalis coopit/ Vn
sangs i calice coopto reputat corp
xpi i sepulcro clauso/ (et) sigillato/ ho-
stia vo corpus xpi ex sepulcro apto sa-
ngs i calice coopto reputatur vo corp
i sindone i nolutu/ hostia vo corpus
no i volutu ¶ Sequit. Per ipm/ si abs
aliq vbi ul tpis interpone coniugens
pmissa vba/ p ipm dnm nrm p
que hec oia (et)c (et) scias pnictu ibi
(et) prestas nob/ plana e lia/ dic go p ipm
tanq pmediatore/ cu ipo tanq cum
equali/ qr ipe e coequalis pri/ i ipo
tanq i gsbali ul i ipo. i. i utero eius
i que quippe notat auctas p pri/ aliud
i filio equalitas p mediu/ i spu
sco gnitas p gsorciu ¶ Eme scripta
fcr te sixus est hora tria lingwis
ut dor/ q narrat marcus hora vi.

manibus gentilium/ quod narrat iohannes
circa horam nonam inclinato capite
tradidit spiritum/ Ad recolendum quod crucifi-
xionem/ hora tercia fecit linguis iude-
orum/ clamancium crucifige crucifige eum/
Et iterum tolle tolle crucifige eum/ Sacerdos
facit tres cruces super oblatam et calicem/
dum dicat sanctificas vi. be. Ad recole-
dum vero crucifixionem/ que post intervallum
trium horarum sexta est manibus genti-
1 lium/ cum milites crucifixerunt ihesum/ sacer-
dos ibi facit tres cruces cum hostia
super calicem/ super premissis tribus verbis/
scilicet per ipsum et cum ipso et in ipso/ post modicum
ad designandum divisionem corporis/
et anime domini morientis/ facit duas cruces/
cum ipsa oblata/ in ora calicis/ dum dicit
est tibi deo patri omnipotenti in unitate spiritus
sancti/ nam ei [illegible] tres sunt uniti sibi scilicet
divinitas corpus et anima/ Due tamen scilicet corpus
et anima fuerunt in morte divise/ nam divi-
nitas ancilla [illegible] divisa et separata/
propterea non tribus crucibus sed duabus/ mors
domini designatur/ Tercio sacerdos faciendo
cruces manibus super mensa altaris ostendit/
quod christus super arborem crucis manus expan-
dit [illegible] [illegible] expandi manus
2 meas ad populum non credentem [illegible] Circa
premissa tres cruces cum corpore super medium
calicem fecit/ signat tres cruciatus quos christus
in medio crucis sustinuit scilicet passionem proprie
passionis et compassionis/ passionem in cor-
pore/ compassionem in mente/ compassionem in corde/
De passione corporis dicit david per prophetam/
O vos omnes/ qui transitis per viam attendi-
te et videte si est dolor sicut dolor
meus foderunt ei manus meas et pedes
meos d. o. o. m./ De passione dicit magister
apostolus/ tristis est anima mea usque ad mortem/
cepit enim ihesus pavere et tedere/ cepit
contristari et mestus esse/ De passione vero
cordis pro crucifixoribus oravit ad patrem
dicens/ pater ignosce illis quia nesciunt
quid faciunt/ Si enim cognovissent num-
quam dominum glorie crucifixissent/ Secundo sacerdos
facit has cruces cum hostia super calicem/
quia christus sustinuit has cruciatus in cor-
pore super patibulum/ pariter cum passione.

3 designatur/ ut iam dictum est/ Tercio in-
tres cruces cum hostia super calicem/ signat
fidem centurionis dicentis Mathei xxvii
Vere filius dei erat iste/ Ita cognovit
eum verum esse in trinitate scilicet christum deum et
hominem/ Due vero que fiunt circa seu
latere calicis/ designant duo sacramenta
que de latere christi profluxerunt scilicet aquam
regeneracionis et sanguis redempcionis mon-
stracionem/ Iohannes dicens/ unus militum
lancea latus eius aperuit/ et continuo
exivit sanguis et aqua/ Ideo in media-
te post has duas cruces latus calicis in
quibusdam ecclesiis cum hostia tangitur/ per
percussio lateris christi cum lancea militis
4 designatur. Quarto tres premisse cruces
in quibusdam ecclesiis una fiunt/ et binas
prima que fit super prope fit super
os calicis extra/ signans quod deus est extra
omnia non exclusus/ Secunda que fit/ super
cum ipso/ fit prope verius sub prima
scilicet in labio calicis in labium/ signans quod
deus est super omnia non elatus/ Tercia que
fit/ super in ipso/ fit intra os calicis intra
medium concavitatis eius/ signans quod est
intra omnia non inclusus/ Quarta que fit sic
deo patri/ fit a medio oris calicis [illegible]
dyametro quasi facie sacerdotis/ signans
quod omnia que in misterio misse aguntur
in fine nos [illegible] oculos ponentur/ Quinta
que fit/ super in unitate spiritus sancti/ fit
a latere calicis/ inter ipsum calicem et sacer-
dotem scilicet descendendo a summitate cali-
cis quasi pedem/ signans quod deus est subter
omnia non oppressus seu prostratus/ quidam
tamen de hiis duabus ultimis non faciunt
nisi in tunica/ Quinto dicit tres cruces signat
tres cruciatus/ quos christus sustinuit tribus temporibus
scilicet ante mortem alapas flagella spu-
ta et huiusmodi in morte crucifixionem/ et post mor-
tem in christe lateris/ perforacionem/ prima signat
primum/ secunda secundum et tercia tercium/ quarta vero
signat separacionem anime a corpore christi/ quinta
descensum in limbum vel tractum in pe-
dibus/ Sexto quinque ordines signorum/
que fiunt circa sextum scilicet tunc tactum calicis
cum hostia/ quintum scilicet de duabus ultimis
non fit nisi unum/ signat v. mediocri-
tates que fuerunt circa christi nativitatem

Ros

Sextu vo vz ipe tricti sigt sextu
tpcts· s· a natiuitate usqz ad fine
mundi / ipe ei vniuqz tricti sigt duuj
scl ascendisse ad ct / ut fine hr et / ipa
aut rex / est cuiti qui pdeas quiqz
etates omnibz ofinibz fiebat ¶ No-
tandu gr̃ est / qz sacrificiu vij· vicibz
signat̃ / i mse pma uice tez / ubi
dr̃ hec dona hec munera rc̃ / s̃a vice
quinques ubi dr̃ / qua oblonj tu ds
rc̃ / tcia vice bis scl ubi dr̃ qi pdie
rc̃ / ubi t gris agens bndixit rc̃ /
z iterũ ubi dr̃ simili mo rc̃ / ubi etc
gris agens b rc̃ / qrta uice quq-
es / ubi dr̃ hostia pura rc̃ / qnta
uice bis / ubi dr̃ sacro scm filij tui
corp rc̃ / sexta uice tez / ubi dr̃ scifi-
cas vi rc̃ / septia uice quqces / ubi
dr̃ pipm rc̃ / put i ipis locis dcm
est / int qs vij uices / sacrificiu sigt̃
duabz uicibz bis / z duabz vicibz t̃ /
z duabz uicibz quqces / septia vo
uice bis fct / signãt gr̃ scl omnibz
uicibz uictis quqces quiqz sunt
scl vigiti quiqz / qui uno pcc ducti
sut i scptm reducitur / si ducat̃ i in-
finitu continuet ei nulli plicat̃ eucaristie
sacrm sp id est sacrificiu / cuiqz ty
ducit / si ty scl signu ds fiet sup
pane / z vinu / sufficit possz / qz scl
dus crucifixus est pro hoc z sacro v·
sensus corpis s· visus auditus gustus
odoratus z tactus eorum· s· tacto lo
co sapore odore fricatoij z suprez /
ut quiqz sensus nre spuales cunbe
rent / s· visus intuitue auditus
obedie / odoratus discrecois gustus
dilecois / z tactus opis / de qbz v pcius
i elucidario dicit v· talenta tibi dedisti
in / c· a· q· s· l· s· Itz z binarius z tna-
rius bn ecqunt sacro binarius pt
tacite / z sanguis / tnarius pp vinu
pane z aqua / ite binarius pp du-
plice modu edendi s· sacralem
sub spe panis z vini / z spuale i
fide cordis z tnarius pp tria que sut
i hoc sacro discreta vz fora visibil
panis z vini / vitas corpis z sagnis
z vtus spual vnitatis z caritatis

de quibz dcm est i vij pticla sub vbo
misteriu fidei / ut ibi tnarius binariu i
fidelis caritatis p dilectoij dei z pximi
operis / sunt gr̃ tres que mrsi hnt an-
gulos sup sacrificiu qz xx°· du i tete
pendit mgr̃ clinata unde rcdeunt
z vij ordinibz ordinat̃ / ad ds tand /
septiforez spc sa gratiz / que i hac mi-
stio unita est / z sc i quo hz ordine /
primu i pace / signacla disponit̃ /
qz corpus et vini manes no scindi-
omis triz dno z gla tanqua deo
¶ Sequitur pma scla scloz / no
sola tacis mpssio vnyz necis ec pssio
z pectoris pcussio / que gesta sut mo-
rane i sinuat put dcm est su vbo
nob qz / qua igr̃ ihus clamans voce
magna tradidit spm / io sacdos di-
cendo pom scla scloz exaltat uo-
cem sz z aliquantulu calice clevat
ul dr̃ alte ad i titacoij pple / ut sacs
fine capiois videat / sunc ul io qz
centurio clamat̃ ve filius dei erat iste
qz vo mulieres lamentabat̃ flentes
dnm / io chorus qi lamentando videt
ame / reputand fideles / qui dnm
contrito corde lugebant / uelud quo de
abel i vidi fris fuoz occisu pn-
tes eius lamentabat̃ ¶ Consequit
dyacon accedit / z corporale pani
t sacrificiu sinc calice cu corpe de
altari z cu ipe / qua sacdos deponit
qz ut lr̃ jo· xx venerunt ioseph
ab arimathia z nichodemus z i petra
tu corpus ihu cu pylato deponentes
sepelierunt / sacdos gr̃ clevans / ni-
chodemu reputat / ipa vo elevato
et depoij dcate / depo collocatoij
i sepulcro deriuat / z adu te qz sac-
dos dicens pcepte salutaribz rc̃ / tali-
ter scl z hostia deponit ad conuertendi
eui dencia / notandu est qz xpi corpus
z sangis bis i vij· feria elevata z
deposita fuit / scl i cruce elevata z
dcate ad terra deposita / z scl dcita
elevata / z i sepulcro collocata /
pmu reputat̃ i pma elevatione
z depone corpis z sanguis xpi
que fit statim pg cons consecratoij

de q. dign. sol

alia reputatur in elevacione et depone q[ue]
fit in hoc loco ymmo quam cum hec verba p[ro]-
feruntur fit corpus et sanguis. elevacio
et depositio designatur elevacionis corporis
Christi de cruce et locacionis eius in sepulchro
per Joseph qui illud de cruce et deposuit leva-
vit et in sepulcro locavit monitus et in-
structus erat preceptis salutaribus Christi
sicut fidelis discipulus eius ut dicitur Luce
in marco et ipse erat expectans regnum
dei. sic autem elevatur corpus et sanguis
in consecracione quia ipse Joseph ut aiunt
quidam sic corpus cum sanguine in sepulcro
locavit. adhuc in ipsa elevacione tenetur
hostia cum quatuor digitis cum ei compe-
tenter et notatur tenens in petre inferius pu-
cipii primitiva passionis Christi s. penitentem
generi dyabolum humilitate qua mundum
castitate qua corpus proprium et subieccionem
ad dileccionem quo ad deum exprimun-
tur. adhuc reputandum mito cum quatuor
principalibus digitis hostia tenetur
quedam tamen esse in primis tribus petico-
nibus dominice orationis tenet calicem ele-
vatum et tunc calicis elevacio designat
prout ibi dicetur in quibus dominus et certus
dum calix parum altius elevatur
quidam ponere sunt ultimum post sub
dyaconum hiis capa confuso ad si-
gnandum quod caput i. mundi expectatus
messias i. Christus cum iam venit tunc versu
est in tandem quia vos melchedecum sepulto
domino ad noluit saxum magnum ad ho-
stium monumenti. ideo dyaconus super ob
deposito calicis corporale deponit. dy-
aconus quoque calicem cum corporali in sinu vol-
ves reputetur Joseph qui corpus
domini sindone munda involvit. Rur-
sus quia in prece sanctus est locus eius
dyaconus secundum morem quarundam ecclesiarum
mensam osculatur alterum pertinere sanctus est
precipitis super humeros eius osculatur
dexteram eorum pontificis ut in utroque
sufficiet Christum requievisse per mortem
et viasse per mortem unde quod ipse per dyabolum
in pace in idipsum dormiam et re-
quiescam. Et cum ero mors tua o mors
tua et morsus tuus ero inferne

De tali sede

Christe cum per mortem triumphat de mor-
te. nam et factus est obediens usque
ad mortem. mortem autem crucis. sed
ideo deus exaltavit illum etc. hoc ipsum
et signat quod Christus de cruce super hume-
ru baiulavit. secundo dyaconus osculan-
do dexteram sacerdotis signat quod
vult esse preceptis laboris ut sit
socius eterne retribucionis. tercio propter
hoc innuit quod Joseph deponens
corpus Christi fuit osculatus. in quibus-
dam ecclesiis sacerdos hic hostiam
osculatur in memoriam quod et nichodemus
idem fecit quod Joseph. vel ut pocius per
dominum passionem factam esse nostram re-
conciliacionem. post osculum huius dyaconus
retrocedit et facie sacerdotis respi-
ciens ulterius. sequitur oratio dominica
De pater noster. Sequitur oremus preceptis

Secundo eciam qui dicit quod ter-
cius misse. que dicitur postquam
incipit hic. oremus preceptis
etc. et quod durat usque ad collectas
hec pars continet quinque clausulas. prima
est ipsa prefacio sed oremus preceptis etc.
quam addidit beatus gregorius secunda pater noster etc. tercia
libera nos quesumus domine. quarta pax domini
quinta fiat commixtio. Forma quoque
iste voce magna clamabat. pri-
mi magistratus quando spiritum meum
in sacerdos et ne totus populus prout
gesta fuerunt elevata voce pronunciat.
Oremus preceptis etc. pater noster etc. vo-
cem dicitur sub silencio sed palam quia
est de ewangelio ad monendum quod pro eclesiis
in nova lege palam loquebatur et su-
nclamme predicavit. adhuc hec oratio
dominica et credo in unum deum alta vo-
ce dicuntur ut omnes illa discant et ad
discant. talia ab pontia est per te deus
predicante. Sed tercia clausula sed libera
nos etc. dicitur sub silencio in signum quod
Christe a predicacione siluit. alia tamen ibi
dicetur. Sed ypsilis pater noster etc. sicut sic
ut pius expectandum ut surgere elevatus
manus secundo ei dicitur preceptis salutaribus etc.
actus Joseph de quibus in prefacio volu-
ptua domini quam est propter salutaribus monitis
et divina in hoc in forma gessit et compunctus

instiutione

quere sequitur

fiunt

dicitur

tituli

[illegible]

et doctrina audiendo meditando et
compleret descendendo ideo tabulas depositas super
altare manibus protulit dicens at pateret
in etc. Versus populum orare docere representat
ideo quod moyses orationis exemplo manus con-
tendit et sursum elevavit ut sursum
cordibus et recta ad deum intentione orandat. Rursus dicendo preceptis salu-
taribus etc. licet simul et hostia deponit
ut premissum est. ¶ Sane legalis
pontifex regressus ad populum lavabat
vestes et mundus erat usque ad
vesperam sicut in prophecio legitur preter
deum sicut et christus qui intravit in
sancta sanctorum redit ad ecclesiam comparen-
do et auxiliando et lavat vestes
suas i. fratres immundificatos et erit usque
ad finem mundi mulier enim aliquis
ad haec venit maculis. Sacerdos etiam vadit
ad populum quia dum in ierusalem nocte multi-
plicant peccatores faciens compendium et parabus
nolens aquis vestimenta sua i. populum
lavat et mundat et erit in mundus in iudi-
cio quod usque ad mortem erit in omni
homine quod lavetur. Orationem quoque et
confirmet se cum sua agere coram deo
et que cotidie petere debeat monet
populum orare dicens Pater noster etc. quod oratio
habet cum fiducia ei orare po-
ssimus ut filii patrem quas ipse deus ad
hoc orandum informavit et ipse ...
universalis esse comprobavit orat
ne tunc sua autem et qui presumptione pe-
tere videatur premittit quod loco prefa-
tionis preceptis salutaribus etc. dicat
autem precepti et divina institutione quia
deus et hic orandi instituit et apostolos
sic orare precepit et constitute maiori
presenti orare debes usque in fine domi-
nice orationis sale in presentibus diebus in fe-
stivis vero scilicet tres autem articuli
sequentes. scilicet propter pater noster et libera
nos sicut tres dies domini sepul-
ture ideo quod hic dubitavit vivum in
passione. In quibus diebus dum sacer-
dos dicat pater noster adiuvent et dum pla-
cet dat benedictionem solemnem per pater
noster manus eius adiuvent et sacerdote
sustentante in quo reputatur quod hunc

et aaron sustentabant manus moy-
si orantis de quo supra dictum est de eo quod deum
est. ¶ Sicut gregorius dominicam orationem post ca-
nonem super hostiam consuevit recitare
assumens in registro et quorum ecclesie ut
super eucharistiam dicatur oratio quam dominus ipse
dictavit et apostoli dixerunt quod sue venerat.
¶ Et autem apud grecos ab omni populo di-
citur apud nos a solo sacerdote. ¶ Illud autem
notandum est quod hec oratio ceteris orationibus
preeminet tum excellit scilicet auctoris doctoris
brevitate sermonis sufficientia peti-
tionum et fecunditate misteriorum auctoris
doctoris quia fuit ipse salvatorem
apostolos orare docuit unde platina
et in dicta oratione dominica brevitate ser-
monis quia facile discitur et profertur
unde illud cum oratis nolite multum
loqui etc. sufficientia petitionum
quia in ipsis vite necessaria continentur fe-
cunditate misteriorum que in mensa co-
tinentur sacra. ¶ Unde licet sint dogmata
quod ecclesia multa tamen nos orare necesse est
per multa. primo propter caritatem devotionis
quia quod fiunt plenius et bonum sicut
prius erat devotio. Unde adiciunt
orate in mundo clamavi et exultavi sub
lingua mea. Secundo propter in strumentum
ut cortina cortinam trahat et qui
audit dicat veni unde lucerat hirpum
coram hominibus. Tertio plurimum obsequio
ut quod lingua petit lingua fratris
faciat. Unde sicut cohibuit te me-
dium verum sine magistrali adiungitur
in cohibere ea sine iusticia sa-
cerdotis. Quarto peteret de quo ora-
tione quia falsus obtinet quod in-
stanter postulat. Unde petite et ac-
cipietis pulsate et aperietur vobis. Quin-
to propter petere vel custodiam quia quod sepius
requiritur diligentius custoditur. Unde te-
ne quod habes ne alius accipiat coronam
tuam. ¶ Sane in hac oratione omnibus probo-
nis adipiscendis temporalibus vitandis
probonis temporalibus spiritualibus et eternis
periculis preteritis presentibus et futuris
debemus etiam dicere ut adveniat re-
gnum tuum de spiritualibus fiat voluntas

V. q. iiij. i loco
super vita decet
xxxv. di. sacerdotes

[illegible]

de de vir. c.
de plures
oratio
de pe.
i porcio
iij. di. sit
verbo

tua sicut in celo et in terra. De temporalibus panem nostrum cottidianum da nobis hodie. Et ita petuntur ut primum spiritualia, in ultimum temporalia in sustentacionem. De malis preteritis dimitte nobis debita nostra. De presentibus libera nos a malo. De futuris et ne nos inducas in temptacionem. Preterita sunt dolenda, presencia sunt vincenda, futura sunt precavenda. ¶ Septem sunt dominice oracionis peticiones preter capitulum benivolencie, que signant vii verba Christi in cruce. Primum fuit pater ignosce illis, secundum mulier ecce filius tuus, tercium ecce mater tua, quartum hodie mecum eris in paradiso, quintum heloy heloy, sextum pater in manus tuas, septimum consummatum est. Vel signant vii verba que legitur dixisse beata virgo. Primum fuit disceptacionis quomodo fiet istud, secundum humilitatis ecce ancilla domini, tercium salutacionis ecce ut facta est vox salutacionis tue in auribus meis, quartum graciarum accionis magnificat anima mea dominum, quintum compassionis fili quid fecisti nobis, sextum instructionis quodcumque dixerit vobis facite, septimum amonicionis fili quid fecisti nobis. Prima autem peticio est sanctificetur nomen tuum, secunda adveniat regnum tuum, tercia fiat voluntas tua, quarta panem nostrum, quinta et dimitte nobis, sexta et ne nos inducas, septima sed libera nos a malo. Et hec vii peticiones secundum apostolum vii postulaciones dicuntur, quarum tres prime spectant ad vitam eternam, sunt ad presentem. Et ideo sacerdos in quibusdam locis elevato calice dicit eas et presentacionem propter eas. Dicens vero sicut in celo primum magis in altum elevat, et dicens et in terra cum deponit, tres ultime ad presentem vitam sunt admixte, et ideo deposito calice dicit eas. Media vero scilicet panem nostrum pertinet ad utrumque. Porro tres prime succedunt ordine temporis sed precedunt ordine dignitatis, sed precedunt ordine temporis. Duplex quidem ordo est in doctrina, ordine videlicet ymaginis descendendo qui concordat cum donis, et ascendendo qui convenit cum virtutibus. Dona namque de summis ad yma descendunt. Unde requiescet super eum spiritus sapiencie et intellectus etc. Virtutes vero de ymis ad summa conscendunt, unde beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum, beati mites etc. Propterea hic dona in ordine ipsa secuntur, est ordine dignitatis qui est artificialis ut de maioribus ad minora descendatur. Sed doctores in istis compositis secuntur ordinem temporis qui naturalis est ut de minoribus ad maiora, i. de temporalibus ad eterna conscendatur, que modo superius exponendo.

¶ Et fit hic adaptacio vii peticionum, vii donorum spiritus sancti, vii virtutum et vii beatitudinum contra vii vicia capitalia vii virtutibus opposita. Nam dona peticionibus, virtutes donis, et beatitudines virtutibus obtinentur. vii dona sunt hec: sapiencia, intellectus, consilium, fortitudo, sciencia, pietas et timor, de quibus ait propheta: requiescat super eum spiritus sapiencie et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus sciencie et pietatis, et replebit eum spiritus timoris domini. vii vero virtutes sunt hee: paupertas spiritus, mansuetudo, luctus, esuries iusticie, misericordia, mundicia cordis et pax. vii quoque beatitudines sunt iste: regnum celorum, possessio terre, consolacio, saturitas, misericordie consecucio, visio dei et filiacio dei, de quibus Christus dominus ait. De primo: beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. De secundo: beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. De tercio: beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. De quarto: beati qui esuriunt et siciunt iusticiam quoniam ipsi saturabuntur. De quinto: beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. De vi: beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. De vii: beati pacifici quoniam ipsi filii dei vocabuntur. vii vero vicia capitalia sunt hec: inanis gloria seu superbia, ira, invidia, accidia, avaricia, gula et luxuria, que significata fuerunt in vii populis qui terram promissionis tenebant, scilicet Etheus, Gergeseus, Eneus, Amorreus, Cananeus, Ferezeus, Eveus et Jebuseus.

homo q̄ est egrotus / deus medicus /
vicia sunt languores / peticiones sunt
planctus / dona sunt antidota / virtutes
sunt sanitates / beatitudines sunt felici-
tates / et gaudia / hec vii vicia per vii
peticiones huius oracionis fugantur / sunt
enim quasi ondē / ad oracionis q̄ ipsius ex-
posicionem veniamus ¶ Et no. q̄ i quibusdam
eccl̄is dn̄ hec vii peticiones dicuntur /
dyaconus stat in climate / ewangelio · ex-
pectans / i quo signat apl̄os / qui post
mortem dn̄i per vii ebdomidas confir-
macionem expectavit / subdyaconus
quiescit / q̄r mulieres i sabbato q̄ est di-
es septima siluerunt de pr̄ nr̄

Pater noster etc. ordine tribus ut
premissum est i huius oracionis
exposicione fuerat assumere omnes
nunc summus vsus principium
ordine retrogrado procedendo Sic q̄
ho multis malis trudatus primo petit
liberari a malo q̄r vero sine temptacione
no est vita hominis super terram i deo
liberatus a malo petit ut i tempta-
cionem no i ducatur et q̄r dn̄i i hac vita
consistit sic est i quotidianis peccatis et tamen
si dixerimus q̄ peccatum no homo vitiis
i nobis no est io petit ut debita
i. peccata ei dimittantur cum aut fuit
liberatus a malo cum vincit tempta-
ciones cum debita fuerint ei dimissa
q̄ p̄ se stare no pot nutritus est ei spes
fortitudinis ne primum ex petito
deficiat ut io q̄ petit ut panis ei
cotidianus donetur demum cum fuerit
liberatus a malis et roboratus i bonis
petit ut fiat voluntas dī sicut in
celo et in terra et quod premissa i hac vita
perfecte fieri no pnt mox petit ut re-
gnum adveniat i quo nomine patris
sanctificetur i celo ut magis de celo possit
a sanctificacionibus gratia separari ¶ Post
peticionum continuacionem premissa mox
ad earum exposicionem veniamus primo dn̄
tis est ex i illud q̄ i ordine premittitur
pr̄ nr̄ qui es i celis captacio benivo-
lencie est ut in dicitur Tope pr̄ q̄re
d̄ latine genitor et de dī pr̄ captan-
do sine perficiendo q̄r pene sua sit om

deus aut equalitate et s̄pālitate et singularitate dī
pr̄ q̄ generacione omnium procreacionum s̄pālitate mistorum
per adopcionem singularitate per generacionem crea-
cionis ¶ flecto genua mea ad te deum
patrem omnipotentem a quo omnis paternitas in
celo et in terra nominatur per adopcionem ut
ibi ¶ Si nos cum sitis mali nostis bo-
nam dare filiis vestris quanto magis pr̄
nr̄ de celo dabit spiritum bonum petenti-
bus se per generacionem ut ibi neque nominat
filium in pr̄ et patrem in filius et ad fi-
lius voluit revelare et postea q̄ dicat
pr̄ nr̄ qui es i celis dehortatur nos
a duobus viz a superbia ne dicamus pr̄ mi
si reputantes quod est tam rabi i di-
gnitate sed ne reddamur i digni tanto
patre qui consistit i celis deus ei ep̄i
pr̄ est primarum cui competit soli dicere
pr̄ mi fidelium aut est pr̄ peregrinum
quibus competit dicere pr̄ nr̄ ille dicat
pr̄ mi si possibile est transfer a me
calicem hunc iste dicit pr̄ nr̄ qui es
i celis s. n. e. hic et i precet dicat va-
do ad patrem meum et patrem vestrum me·
quidam primarum vestrum peregrinorum hortatur et
nos pro hoc ad deum sed ad sanctum gratis
ad opcionibus cum dicat pr̄ et vinonez
servitutis cum aut nr̄ dn̄i sunt ph̄ ac d̄t
pr̄ q̄ est nomine pium nostrum bonitas
cuius et certe deuoto que primum pr̄
appellat pro hoc vero q̄ dicitur nr̄ om
dn̄r̄ dilatacio caritatis pro hoc q̄ dicat
i celis i. i sanctis quorum consumacio a fece
mundi remota est di presentis desi-
gnatur di q̄ captacio benivolencie
i hac oracione premittitur sicud est q̄ be-
nivolencia captatur a tribus s. a persona
cognitoris petentis et intercessoris Co-
gnitor est deus petitor est ho assessor
est angelus a persona cognitoris cum dicit
pr̄ petitor cum dicit nr̄ assessore
cum dicit qui es i celis i. i angelis vel
i sanctis de quibus hec eccl̄ia cantavit
gloria dī vim spes nos tenetur ut sanctos
nos faciat vel i celis i. i secreto
diuine maiestatis postea dicitur nos fidu-
cia obtinendi bonum ocultum q̄ oculus
no vidit nec auris audivit nec i cor

honis ascendit dat g° fiduciam i pe-
tendi bonu vn no d3 dic mi pmit noe
ß pr tui simul amoe q.d. q2 pr es vis
q2 celis es potes g° libera nos a malo
z no q2 celu d3 declando q2 celat
dmina secreta ul' excelsitudine q2 al-
tius est cunctis rebus ¶ Sz libera nos
a malo triplex est malu a quo petimus
liberari i natu a edictu z i flictu primu
9tligit s. originale s. 9mittim3 s. actu-
ale tciu sustinemus s. penale malu at
vitamus p spm timoris na ut inquit
scriptura timor dni peccatu expellit
¶ Porro triplex est tior q°. ressing
a malo simul initial z filial tioe simul
ressimus a malo fortitudine pene tiore
filiali ressimus q.l. m a malo iusticie
amoe \ initiali timoe ressamus a malo
ptimus fortitudine pene ptimus amoe iu-
sticie simul timore i supplicium filial
psiacom dicat g° Sz libera nos a ma-
lo q.d. da nobis spm timoris z paup-
tate spus ut p spm timoris z paup-
tate spc abdicemus ... bona quatinus
ex clusis viys z g tempt tirimus beag-
etiam s. regnum celoru q2 licet ...
mi putes p ... gliam sine superbia
amiserunt plor g° q se humiliando
petit liberari a malo q fit p donu
timore fugat superbia que opponitur
timori z sic finis orationis concordat
principio ubi ab humilitate s. superbia
incepit ut premissu e ¶ Et ne nos
i ducas i temptacionem s. dyabolicam z lo-
q temptat nos deus temptat ho temptat
dyabolus deus temptat ut probet homi-
nes dyab' ut fallat decipiendo h[o] temp-
tant deg abiciendo de ß° tepta nos
observare dieb9 decc deterior ... sa-
thanas temptaunt cor tuu ¶ Porro du-
obus modis temptamur intus p delectationem
z extus p suggestionem inter temp°
... offiat ... si no
9senciat3 sz resistat ¶ Scriptu est eny
temptacio nos no apprehendat n' humana
¶ ... beatus vir qui suffert temptacionem
... Aug° ...
temptamur ducimur i temptationem cu 9sen-
timus i temptationem i ducimur sic ...

au captiuu i rete duci cu aut
duci capit z tenet tuc i plet quod
iacobus aplus ait vnusquisque temptatur a co-
cupia mala abstractus z illectus de-
in 9cupia cu 9cepit parit pctm pc-
catu vo cu 9summatu fuit generat mor-
te ... cu ... aplus dicit q2 deus
est i temptator maloru q est q pe-
timus ne deus nos i ducat i tempti3
¶ Sz dicendu est q deus quodam modo
temptat z quodam modo no temptat tep-
tat ut probet unde illud proba me z tep-
ta me no temptat ut fallat sicut illud
deus neminem temptat petimus g° ne
nos deus i temptationem inducat i ne
pmittat i duci q2 sicut d3 non est
malu i ciuitate q deus no faciat
i q si no pmittat scriptu est eny
fidelis deus qui no patitur nos tep-
tari sup id q potestis q.d. da no-
bis spm pietatis z mansuetudinis
spus ut p spm pietatis vincamus
temptationem ... nos ad pietate
pui mansuetudine spc vincamus ira no
reddendo malu p malo vincamus
z invidia que opponitur pietati ut
ita possideamus terra vivencium qua
p spm pietatis z mansuetudine spus
obtinebimus na pietas pmissionem habet
vite que nuc est z future z beati mites
qm ipi possidebunt terram ¶ ps ma-
sueti possidebunt terra z delectabuntur
i multitudine pacis ¶ Dimitte nobis
debita n'ra debita dicu pcta que nos
debitores pene 9stituunt no ei h agit
de debitis pecunia z offensis ...
...cunt sut debita que petimus nobis di-
mitti vz pctm i deu pctm i pxim
z pctm i nos vn peccamus cu pu-
bis ... peccamus i deu
...

in debitum secundum illud evangelii serve nequam omne
debitum dimisi tibi quoniam rogasti me nonne
ergo oportuit te misereri conservo tuo sicut
et ego misertus sum tui et iratus dominus eius
tradidit eum tortoribus quoadusque red-
deret universum debitum sic et pater meus
celestis faciet vobis si non dimiseritis
unusquisque fratri suo de cordibus vestris ut
ergo dicit evidenter ostendit quod nullus tortoribus
ordinis est finctus in debitoribus de-
mittas in fine eiusdem evangelii subiungit
addens si dimiseritis hominibus peccata
eorum dimittet vobis pater vester celestis
debita vestra si autem non dimiseritis
hominibus peccata eorum nec pater vester celestis
dimittet vobis peccata vestra hiis ergo qui
debitoribus non dimittunt hec oratio
non prodesse videtur quin immo non obesse
nam qui sic petit sibi dimitti sicut
debitoribus suis ipse dimittit perfecto
si non non dimittit ipse debitoribus
suis videtur petere ut ei non dimittatur.
de q. di. iiii. pene — Set est quod tenetur illi dimittere qui non
satisfacere vult nec veniam postulare.
Hanc distinguendum est inter perfectum et
imperfectum is qui viam perfectionis arri-
puit debet et non petenti veniam omni-
de pe. di. v. c. fi. — de indulgere unde Innocencius [illegible] le[gitur]
sola est pena si penitens offenso
non satisfaciat et si offendenti offen-
sus non indulgeat qui vero non dum per-
fectionis votum assumpsit tenetur quidem
rancorem cordis deponere sed non dimit-
tere satisfactionem debiti condonare vero in
ext. de si quis — Simone (?) fabium ita tamen si ipsis consta-
tus regalium noverit fratri suo satis
facere eo qui constituit nec nimis
mineatur in edis usque dum contra eius
xxiiii q. iii. cum i lege — satisfactionem recipiat quod tamen omnes
universaliter tenemur inimicos nostros
diligere bene facere hiis qui oderunt nos
xxiiii di. cum sit — et orare pro persequentibus et calumpniantibus
nos set vero sunt culpe in quibus culpa et
relaxatione vindicta et si peccatum in nos
tenemur dimittere peccatum tamen in deum
et proximum in proximo demum punire consequenter ergo
labat ordo al[iter] indig- — magis hec oratio innuitur ut forte
guatur magis — ad ponitur hic dimittendi vim tamen non

in sua epistola sed in toto cete- videtur posse orare
vero non dicat dimitte nobis debita nostra
sicut et nos dimittimus debitoribus nostris sed dicat
d. n. d. n. s. et n. d. d. n. quando et no-
lunt ita illud mittere dimitte nobis debi-
ta nostra etc. id est sic dimitte nobis debita
nostra ut et nos dimittamus debitoribus nostris
q. d. da nobis donum scientie luctum et virtute
quo sumus tam nostra quam aliena peccata cogno-
scimus et deplangamus ut nobis debita nostra
dimittas et ita consolationem habeamus ad
visus in via que facit homines de ali-
eno bono tabescere et adversus vitam que est
contra spem quod nam impedit eum ne possit — xviii. q. ii. Barc.
[illegible] prestat ei et luctum in patria re-
missionem nostre [illegible] et in futuro consolationem
habeamus nos quod lex a delicto meo mun-
da me quia iniquitatem meam ego cognosco
et beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur.
¶ Panem nostrum etc. vide in cibo Jo. dixit
H[omo] da nobis panem hodie panis [illegible]
nostra per [illegible] vita oratio ut compo-
nitur omnem virtutem spiritualem et eternalem
ipse nobis largiri dignetur quinque sunt pa-
nes sunt nobis necessarii quorum primus
tus in pena corporalis ad sustentationem spiri-
tualis ad informationem doctrinalis ad erudi-
tionem sacramentalis ad operationem et eternalis
ad fruitionem dei primum non in solo vivit panis
ho[mo] de pr[imo] anima accomoda in tres
partes [illegible] et [illegible] panem
meum de celo qui panem domini mandu- — [illegible]
cat indigne reus erit corporis domini
de celo ego sum panis vivus qui
de celo descendi postquam ea fuerint
homini peccata dimissa necessarius est ei spiritus
fortitudinis ut penitus et ideo dicit pa-
nem nostrum cottidianum id est cottidie nobis
necessarium alioquin quod nostrum erit nobis deest
non possumus in penis deficimus ex nostra — [illegible] de pe. [illegible]
da nobis hodie q. d. da nobis spiritum forti-
tudinis que multiplicata panem roboret
nos ne deficiamus in patria [illegible]
iusticiam per quod perfecte [illegible]
dum de bono plena iusticia saturabuntur
in futuro secundum illud beati qui esuriunt et si-
tiunt iusticiam quoniam ipsi saturabuntur aliter
dicit panem nostrum super substantialem quod duobus

modis potest intelligi velud unum sic dicendo
quod da nobis panem nostrum supersubstancialem id est Christum
qui est supersubstancialis id est super omnem substanciam
creatam qui panis est in altari. vel ut
due sint dicciones quod da nobis panem
nostrum id est Christum qui est cibus fidelium
et hoc super panem id est preter panem substancialem
id est necessarium ad sustentationem quod dicitur da nobis
utrumque panem scilicet mentis et corporis. Lucas
dicit panem nostrum cotidianum quod tam de
corporali quam de spirituali pane potest
intelligi vel deviatio quorum est quod in ebray-
co quod interpretatur supersubstancialem hebrei
vero segola quod interpretatur egregium vel
peculiare. Ob hoc forte Lucas videns
Matheum dixisse segola quod sonat
peculiare dixit cotidianum quod ergo at
interpres Mathei qui vidit eum dixisse
segola quod sonat egregium dixit epiusion
id est supersubstanciale ¶ Fiat voluntas tua
hoc rogamus ut quemadmodum angeli nunc
omnes sancti inpeccabiles deo serviunt ita
et nos absque omni peccato illi serviamus
in terra. voluntas autem dei duplex intelligitur
scilicet beneplacitum dei eternum et signum
beneplaciti temporalis. beneplacitum dei eternum
semper impletur unde voluntati eius quis re-
sistet et omnia quecumque voluit deus fecit
Augustinus. beneplaciti temporalis sunt v. preceptio prohi-
bitio permissio consilium et operatio unde magna
opera domini exquisita in omnes voluntates
eius hec non semper implentur sed ut impleantur
oramus unde dicitur fiat voluntas tua id est opere
compleatur quod preceptis consiliis suadetur
quia non sufficit voluntas ubi adest
facultas sicut in celo et in terra id est sicut illi qui
sunt in celo voluntatem eius faciunt sic et nos
in terra faciamus vel sicut in celo et in terra id est sicut
in angelis ita et hominibus vel sicut in perfectis
ita et in inperfectis vel sicut in Christo ita et in ecclesia
vel sicut in mente ita spiritus et in carne ut
caro non concupiscat adversus spiritum secundum illud
cor meum et caro mea exultaverunt in deum
vivum quod da nobis spiritum consilii ut faciamus
voluntatem tuam maxime mutuam que primum
amiciciam quibus mutuam consequamur secundum illud
Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur
sic enim amicicia consistit in accipiendo

et retribuendo item et mutua consistit in dan-
do et dimittendo hec petitionis
et aliarum duarum in plena in eternum id est vera
consummatur in patria ubi nil velle poterimus
nisi quod deum velle sciemus tunc diligemus
deum ex toto corde ex tota mente ex
tota anima ex corde id est intellectu diligimus
filium toto id est sine errore mente id est me-
moria diligimus patrem tota id est sine obli-
vione ex anima id est voluntate diligimus
spiritum sanctum tota id est sine contrarietate patrem
potencia filium sapiencia spiritum sanctum bo-
nitate ¶ Adveniat regnum tuum hoc
rogamus ut Christus semper regnet in nobis
et non peccatum ut nos peccatores in eternum
quando mors a corpore inhibebit convertere re-
gnum autem dei dicitur et militans ecclesia quia
regitur et triumphans ecclesia quia regnat
item regnum dei dicitur regula fidei et gloria
spei. Dicitur regnum dei dicitur et intelligitur
scripture et locus prime de regno mi-
litantis ecclesie scriptum est mittet angelos
messores et colligent de regno eius
omnia scandala et de regno triumphantis
ecclesie scriptum venient et recumbent cum
Abraham Ysaac et Iacob in regno
celorum de regno fidei dicit scriptura
regnum dei intra nos est de regno spei
dicitur venite percipite regnum quod vobis paratum
est ab origine mundi de regno scripture
legitur auferetur a vobis regnum dei et dabitur
genti facienti fructus eius de regno patris
fulgebunt iusti sicut sol in regno
patris eorum sed et in perpetuum dicitur regnum
dei secundum illud si ego in digito dei eicio demo-
nia profecto pervenit in nos regnum dei
Adveniat ergo regnum tuum id est veniat
regnum ad regnum militans vel ad tri-
umphans vel regnum tuum adveniat
id est ad videndum te adveniat ut regnum
fidei ad regnum transeat spei quod hec
est vita eterna ut cognoscamus te solum
verum deum et quem misisti Ihesum Christum quod da
nobis spiritum intellectus quo mundati cor-
de intelligamus te in presenti regnare per fi-
dem ut in futuro videamus te regnare in
nobis per speciem tunc cognoscemus sicuti
et cogniti sumus videmus nunc per
speculum in enigmate sed tunc facie ad

facie cu videbi9 deu deo͂ꝝ i syo ꝙ e
9· gula dequa pp̃ha vium i q̃ ꝛ celebr-
ctus aufferet eoꝝ pustellam ei desi-
mit lso carnal· vine vu scm· ama
scaz septuidis ꝛ ceteris vicia no ca-
bis ¶ Sanctificet̃ nom tuu l3· regnu
ut nos sci simg ꝛ ut cedat amalo
ꝛ ss faciam bonu Et no· ꝙ nome
patris mlt̃ modis sanctificat̃ i filys
duobs i vna ꝛ duobs i pma i vna
pessimacia ꝛ p̃seuerancia i pma
l3 ꝯ sanctionu ꝛ effector i vna mag3
nome patris sanctificat̃ i filys q̃u
sanctificacois effectu opat̃ i eis vel
q̃u sanctificato quia acceperunt i no·
patris p̃seruat i illis Jnp̃ma vo no-
me patris sanctificat̃ i filys q̃ sanct̃
ꝛ fina· i eis ut nunq̃ possint a fili-
acois gra separi hic e q̃ mobile
nome patris i filys ind ꝛ mutabs q̃ꝛ
fuit filig ꝛ quã no fuit q̃· Passibi-
litate monende dixit aplus castigo
corpg meu ꝛ i s̃uitute redigo ne
forte cu alys p̃dicauerim ipe repbs
efficiaz ubiq̃ nome patris sanctificat̃
i filys q̃ ibi tales sut fily i quibs
pr sens appet sut erut manifesti
q̃ nuc sut occlti s· illud nob i sesta-
ti mtu illoꝝ estimabam9 ꝛ s· i·
s· h· ꝛ cete quo ꝯputati sut inter
filios dei ꝛ int̃ s· s· illoꝝ e dicat g°
sanctificet̃ nome tuu q· d· da nobis
spm sapie ꝑ q̃ut dr a sapore· i· ioru-
ditate eterna ut gusteni⁹ q̃ suauis
e dns grauate i nob pruriem
i· motum intioꝝ q̃uiete ut caro
nra no ꝯcupiscat adũs spm q̃
no est pax ossibs a facie pctoꝝ
moꝝ ut ita sanctificet̃ nome tuu
i· pr i filys q̃us i ꝑite dissiale i
futo necessario affiliacois gra sepe-
ret̃ q̃ est manifeste q· luxuriam
qua quis laborat no iocundat̃ i eo
ꝑate metus no l3t filig dei no e sed
iniuncto assiat̃ q̃ q̃· iniuncti i suo
steretoe ꝯputrescat gustare ei spu
despicit ois caro ¶ Jnfine dnice
orois ponit̃ ame q̃ ad oms pe-
ticoes refert̃ lsebrieq at pont

am fine vini ꝯ elys ebq ame sola solem
que sonat vel q̃ ꝑite de ame dau e
sub e desalutacone adyps h at ame
q̃u q̃ affirm optatie ꝯ ꝑmat hic tu co-
clusiois affirmacom ondit vu glo
inarlsi vi· ame sigt a lbys oms pe-
ticoibs i dubitat adns tbm q̃ peti-
si ultie ꝯ donis pactu suaur ig vu
subdit si dimisit rc ꝛ io hic ame
no a pplo rl clero s3 a sacdote ꝑfert̃
ut ei ipe sit mediator int̃ ppłm et
dm q̃ eig est nota ppli deo offre
ꝛ ipig uolutate pplo reminciare sic
legit̃· exo xix· magis ꝯgruit illud
a sacdote ꝑferr q̃ aq̃° quecit petita
adns fuisse gessa affirmat q̃ a pplo
cu hec remittac ipo mediate s·
d3 picalys vo q̃ i offo ecclesie du
ame ꝯꝑmut porig affirm optantis
q̃u ꝯclusioz affirmat ¶ Jo q̃ i illis
ꝯgruie ꝑfert a pplo ut q̃· opti· q̃ illis
a sacdote orat postulat̃ ꝑfert tu h
sacdos ame sub silecio s°· i signu
q̃ dns uilt orates late q̃ ads ee
exauditi sut ne pg modu tepescat
s° q̃ si alte ꝑferret ame q̃· affirma·
orom exauditaꝝ esse indicatu i posset
p̃sumpc ꝯdam ꝛ ostentaco sacdotis

Tercia ps misse de silencio ꝑ ordinum | dnicam
Ercia ps misse i capit
i hac orone libera nos q̃s d°· rc
que oro dr embolisma vl
sup excrescentia eo q̃ mlt̃ i ea petit̃
q̃ i precedete dnica orone petitu non
fuit/ nc· tn supflu est repetico
ꝛ exposo nam i sste peticois illig i illa
ei dicit libera nos amalo/ ista dicit
libera nos q̃s dne rc/ ꝛ subdit ab oibs
malis s· ꝑtitis ꝑntibs ꝛ futis/ subdit
ꝛ insup adorom spacie ibi mt cedete
bea rc vl dr sup excrescencia/ quia
i p̃uncia ecctia multo tpe dicta no fuit
¶ Et no· q̃ duplex e embolisma
v3 cotidianu ꝛ annuu cotidianu est
hec oro/ cu ei ame sit finis dnice
orois ꝛ illud respondeat̃ sacdoti in loco
dicete s3 libera nos amalo ut premissu
est patet q̃ hec oro incipit embolisma

in q. viij. ꝯ questio

non solum cotidianus vii et dnice ordinis
/ embolismus et cotidianus sunt prefaciones
ut vere dignum est etc. et communicantes etc.
et hanc igitur oblacionem etc. et te igitur clemen=
tissime pater etc. / Annus vero embolismus
est qui secretius dicitur in sinodorum, de qua di=
citur in vi. parte sub t. decenti dm / et
benedicatur ymnum et agnum paschalis
et hymnus et etiam singulis sabbatis prima=
rum que demonstrat eucharistie super
altare benedictum. ¶ Embolismo fini=
to non concluditur per dominum / hec ei est
prefacionum et embolismorum conclusi=
do sed ei continuatur oratio da propicius
pacem etc. da pacem inquit pectoribus ut
simus a peccato liberi / da pacem temporibus
ut simus ab omni perturbacione securi
noceat cum misericors per turbacionem et etc.
quod tempore ... dat acquiescamus ... cum
deprecemur ¶ Hec autem oratio libera nos
etc. sub silencio dicitur quia dictum est supra t.
de pr in. semper verbo oracionis propheticis
quod silencium significat sabbatum quo corpus
domini in sepulcro quievit / tunc ei in illius
fide perdiderunt vii luce testificante mu=
lieres que portaverant unguenta sabbato
quidem siluerunt secundum mandatum legis / ta=
men non silent immo ipse qui secundum carnem
in sepulcro quievit secundum animam descendit
ad inferos ut fortior inimicus forte
superaret armatum / ad quod significandum etiam
vero dicatur ipsa oratio alta voce in pa=
rasceve et in medio lamentacionum sed et tunc mo=
mordit infernum eduxit suos victos
de lacu in quo non erat aqua liberavit
eos a malis preteritis presentibus et futuris et
dedit eis perpetuam pacem in qua sunt semper
a peccato liberi et ab omni perturbacione securi
/ unde hoc locum liberacionis sic et totius
ecclesie orat presbiter dicens libera nos etc.
et quod nos indigni simus veniam de pre=
teritis presentibus atque futuris cautelam preme=
re in nos domine oratione beate virginis
et beatorum petri et pauli atque andree
et aliorum sanctorum et hic eos in memoria pro=
cumu in ... / ad impetrandum gratiam pacis
... in plorans ... salvationis in una paci=

fica et ... patris et bapti=
sta precursoris et tres apostoli testes passionis
et non plures / quia in ore duorum vel trium
stat testimonium omne verbum / prius quam ora=
mus ut liberari et mali amalekite vero
superare ... / ... quia licet omnes apostoli
superius fuerunt primicerii et apostolatus
... in hac tamen oratione que sedem
quo ... in sepulcro iacuit designat
tres reperiuntur et specialiter isti tres pre
aliis eorum prerogativis / scilicet petrus primitive
prerogative dignitatis quo ad petrum
primum predicacionis et in mense labo=
ris quo ad paulum et primo primum mi=
nimum compleverit crucifixionis quo ad
andream / adhuc in hac oratione et intencio
in nomine non solum apostolos viii et omnes
sanctos qui per triplicem statum designantur
sicut et omnes qui sunt in terra militante
aut fuerunt vel sunt in statu coniugali quod
petrum / vel in statu continentie et viduali — quod per andream quod et in Christi ... in viduali statu etc.
statu fuisse vel in statu virginali qui
paulum designantur / ad que statum etiam
angeli reducuntur quia virginitatis soror
est angelorum / de beata et maria fit mencio
tamen de petro nunc ¶ Postremo no=
tandum quod post secretum in die ad mysterium con=
secracionis corporis domini perficiendum /
scilicet propter psalmos et oratio dominica
et oratio libera nos quia et ... per tres di=
es quibus domini corpus iacuit in sepul=
cro sive per triplicem legem naturalem mosaicam
et evangelicam / De resumpcione patene

Quia post passionem in sanctorum
ad divinum gaudium pervenit
... illud ad ... mo=
ribus fletus et admiratur ... leticia
... subdyaconus ultra ... chorus
... sed libera nos a malo accedens
ad dyaconum tradit illi patenam in=
volutam dyaconus vero illam recipiens
eam ... et reportat ...
et tradit sacerdoti osculando illius
manum aut humerum dextrum / sacerdos
vero cum ea signum sancte crucis sibi facit
in fronte et eam post modum osculatur ...
quidem [illegible] non quod obsequio sanctis il=
lis mulieres significat de quibus narrat

celebrata machis quod necesse fuit salui que lu-
cebat in prima salui n·m·m·z·a·m·n·f·
reputantes patena, id est cor patens la-
tissime caritatis in obsequium sepulture
mystice que legitur quod mulieres emerunt
aromata ut venientes ungerent
ihesum et valde mane u·f·u·n·m·o·i·
f· et dicebant ad inuicem q·r·n·l·a·h·m·
Accessus quoque subdyaconi quem marias
significat in tenendo patena significat illud
quod mane venerunt u·f· et resurrectionem
per late credentes eam apostolis nunciaverunt
qui deinde domino suo fidei latitudinem
obtulerunt. Tertio demum dyaconi
patena id est latitudinem caritatis sacer-
dos accipit id est Christus acceptat vel per
subdyaconum in missa methodeus qui et
late credidit et obsequium exhibuit
salvatori. Quarto vero patena prius involuta
deinde revelata ad altare de-
portatur. Hic est moyses de fiscella
in virgine perductus domini Christo et lex
quidem quae latuit sub tegmine misterii
ab eterna exaltata ad Christum ascendente
de egipto docens. Quod vero sacerdos super
patena sive in mensa oblata signum
crucis facit reputat illud quod in cantica legitur
que principes sacerdotum et pharisei signa-
verunt lapidem cum custodibus. Item vero et
ista nec ipsum signum crucis unitatis
sunt. Item quod oblata patena recipitur
significat quod Christus omnes ad se venientes re-
dentes cum desiderio recipit quod etiam de-
eo patet quod statim mane prevenerunt
et abys apparuit deus. Et deinde est
de oblatione sacerdotis postquam tradita dy-
acono patena subdyaconus amplexatur
quia patena tenuerit involuta
explicata non super pallas altaris sed
alibi deponit in quo significatur illud quod legitur
Io. xx c. quod petrus in monumentum
introiens vidit sudarium quod super caput
eius fuerat non cum linteaminibus positum
sed separatim in unum locum involutum. Dya-
conus autem manum seu humerum dextrum
sacerdotis osculatur ad notandum quod ipse volun-
te socius in passione ut socius sit
in regno sed quod dicit apostolus si compatimur

Io de sepl c. i.

et conregnabimus. Rursum quod osculatur dexterum
illius humerum significat quod deum hic videre non
possumus in perspectiva et in enigmate
in futuro vero videbimus eum sicuti est. Quinto vero
crucifixum ardenti desiderio quod habebant
mulieres. Quod singulariter in mulieribus fuerat quod
ihesum quesiverunt crucifixum ideo cum pate-
na significatur crux in fronte sacerdotis in qua
maxime inimici nec vigent et in hoc
signo muniti possit deo famulari sine
impedimento conservare. Sexto quod sacerdos
osculatur patena ostendens quod Christo co-
festim in plorant desiderium mulierum mox
ei occurrit illis dicens avete quae pro-
cedentes tenuerunt pedes eius et adoraverunt
nec est dubium quin pedes eius fuerunt
osculate devote. Sub tamen de osculo pacis
dicetur. Osculatur etiam patena cum pectus
adorare pectore corporis et ne ordinate cum
comparare temporali quod fit spiritualiter in quibusdam
certis osculum et huius caritate significat
prius dicetur ibidem. Rursus ideo se significat
cum patena et postquam osculatur illam admo-
neatur quod passionis filii reconciliamur
deo patri crucis et concedes regnum ce-
lestis vel signum crucis cum osculo significat
glorificationis Christi in terra cum caritate. Quidam
etiam cum patena se signant a pectore
per significatur sinceram affectionem quam per
partes corporis et cordis in sacramento sepultura
significatur. Quidam autem prius osculantur
patena dum dicunt da propicius pacem
et postea cum osculata patena in ultima
clausula scilicet ab omni perturbatione securi
se signant. Christum per crucem et hoc sacrificium
in odore eius omnia celestis et in terris pa-
cificanti denunciant. Quidam etiam consequenter
osculantur summitatem et pede calicis
quod osculum ostendit in tenerum affectum
ad monumentum seu sepulcrum Christi
Maria magdalene quae extra stabat ad
monumentum foris plorans ut dicitur
in Iohanne. Osculum etiam pedis calicis scilicet
osculum pedum Christi designat. Verum est
aliquid et cum patena summitate latus
et pede calicis tangit quod similiter

expassum in imo faciunt et totum monumentum amplectentes quod pariliter patenam representat. Hoc etiam expressum est secundum auctoritatem quod nos faciamus dilatationem in omni parte corporis sui tangere et etiam versus dilatum quod maiorem ondit Magdalena que monumento non recedebat tandem crucem patena significat tres crucis domini scilicet in capite, in sinistra et latere et pede et in latere et in pedibus. De fractione hostie.

Finita oratione et premissa scilicet Libera nos etc. et resumpta patena dyaconus discooperit calicem inde removens corporale et super calicem sedulo intuetur. Deinde sacerdos intuens hostiam frangere de altari levat et super patenam collocat et non tollens eam super calicem per medium frangit dicens Per eundem d. n. et in quibusdam ecclesiis partem que post fractionem in dextra manu remansit ponit super patenam dicendo Qui tecum etc. partem vero que in sinistra remansit iterum per medium frangit et particulam que post subdivisionem in manu sinistra remansit coniungit parti prius super patenam posite dicendo In unitate spiritus sancti etc. Alteram vero particulam in dextra manente tenet super os calicis cum duobus digitis scilicet cum pollice et indice et erectus calicem simul cum ipsa particula parum cum ambabus manibus elevat et alta voce dicit Per omnia secula seculorum. Quo dicto calicem simul cum hostia deponit et post Pax domini sit semper vobiscum et hoc dicendo producit tria signa crucis super calicem cum dicta hostie particula. Deinde immittit particulam illam in calicem dicens Fiat commixtio corporis etc. et postea per ... datur benedictio solempnis de singulis quibus est videndum. ¶ Et primo quare dyaconus discooperit calicem et etiam discoopertum intuetur. Circa quod dicendum est quod os calicis in hoc loco hostium significat monumenti de quo dyaconus corporale removet et etiam cum sedulo intuetur designans quod angelus domini lapidem ab hostio monumenti revolvit et Magdalene innuit et in sepulcrum diligenter aspexit. ¶ Secundo videndum est quare sacerdos hostiam super calicem locat patenam locat et non eam tollens super calicem frangit. Circa quod dicendum est quod pariliter Christi passio vel etiam eterne beatitudinis fruicio designatur. Unde per calicem ... in ebrietas ... inebriabuntur ab ubertate domus tue etc. Per patene rotunditatem bonorum operum perfectio significatur. Sacerdos igitur volens hostiam frangere primo eam super patenam locat ut in illa tollens super calicem frangat ad significandum quod nemo passionibus Christi ... vel etiam ad eterne beatitudinis fructus admitti nisi prius in bonorum operum perfectione fuerit solidatus. Unde apostolus ad Hebreos vi accipite armaturam dei ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. Ad hoc patena hostie supponitur et super calicem frangitur ad designandum quod Christus ... altitudine caritatis per patene latitudinem significatam se supponit passioni. ¶ Similiter super calicem frangitur ne minime spargatur sed in eius concavitate caute recipiatur. Alicubi tamen super patenam hostia frangitur ut ... panis vivus qui de celo descendit fractus pro nobis in ara crucis remoretur. Alicubi enim hostia comedenda de altari tollitur ... et ... sacerdotes panes propositionis de altari sublatos comedebant ... sub t. de oblatione sacerdotum. ¶ Tercio videndum est quare hostia frangitur et ... in lege iubebatur. Similiter ... offertur ... redemptor noster benedixit panem et fregit fractumque discipulis distribuit et ... sacerdos ... lege ... sequens

de q. de y cau
frangitur

paue sacro sciy i tres ptes ptit-
ur i fractoe panis duy ngho sary
sicut z illi duo de scaph duy cogno-
uint quibg ipa i viiis dic eutibg
i emaus appuit du eu sicut eut
pspēz hostia frangit z sanguis
i oi fidelui infundi- i molaco
corpis ꝯ i crc z effusio sanguis
eius dilatē designat- ¶ Scdo
qnic pincdm hostia frangit cca
q nond est q i duas inedieta-
tes frangit- ur duplicē pdesti-
natoru statu s. etnc glie ꝛ ptal
inisic io qz vna inedietas sub
diuidit i duas ptes quaꝝ vna e
ꝓ designat cui purgat i pga-
torio alia pillis qui ad huc vi-
uūt i hoc mundo caduco ꝑut
infra dicet- ¶ Tercio q̄re ps ho-
stie pg fractiony i manu dextra
remanes porig ponit- sup pa-
tena qua que i sinistra remā-
sit z quia ps ipa que i dext
manu remāsit designat pde-
stinatos qui ia sūt i glia z iā
tenet illa rectitudine cui nlla
i rectitudo admisceri pt z ideo
inito i pte dextra tenet- alia
vo ps designat illos pdestina-
tos qui ad hc sūt i tpali misera
vbi nlla obliq z pauca recta i-
ueniunt- q̄re inito i sinistra
tenet- illa g que est i dextera
cu diuidēda no sit ut ia dicet
sup patena ponit- que vo est
i sinistra cu subdiuidēda sit-
no deponit- sz diuidenda retinet-
¶ Sexto q̄re ps q̄ i sinistra re-
māsit itey subdiuidit- ad q̄ de-
tendu q illi qui sūt i glia vni-
formē statu tenet z vna btitudie
fruunt- io ps i dextra manu re-
tenta z sup patena collocata q̄
illos ut pmissu est sigt no fra-
git- sz illi qui sūt i tpali mise-
ria i statu z misia sūt diuisi
na alig est status z misia coru

qui adhuc viuūt i corpe z alig cor
q purgat- purgatorio igne z io ps
que i sinistra tenet- illos signs
sub diuidi dz ¶ Septio q̄re ptcla
pg subdiuisiony i sinistra rema-
nes qungit- pti pus sup pa-
tena pus posite ad q̄ dicendu e
q s. aliq deq duas hz manus
s. dextra qua misect- z sinistra
qua punit ill qui sūt i pgato-
rio i q̄tu ibi purgat- Rudet
sola punicio z io ptcla que i si-
nistra tenet- illos signat hy vo
qui adhuc sūt i pnti vita i q̄.
est status incndi qsequi possūt
inia z io ipi ptcla ptcularis
que est i dextra signt- q. g. de
hys qui sūt i purgatoio nlly
est dubiu sicut nc de illis qui
sūt sūt i padyso q̄tu ad futurā
glaz io inito ptcla que erat i
sinistra eos designās qungit
pti pus sup patena posite q̄
illos qui ia sūt i padiso desigt
ipy isti illis i dubitant sī qungedi
de hoc ty alit- infra dicet- Sz p-
ticula que i dextra remāsit de-
signās eos qui sūt i vita pnti
illi pti que e sup patena no co-
ungit- sz i sanguie mittit- q illi
adhuc egēt miltl passionis ꝯ
que inita pcessēnt ꝯ effusione
sanguis agni i maclati ꝯ pmissa
aut duaꝝ ptiu qunctoe duo re-
sultat q̄ i modu hnc cormia
qnexitate nturq t. i ꝯ passioe
ffeny designata z illa vsy ca-
litē digencia sūt q̄ b i corpent
sague sine q corpg no est sbsistc
z qunctoe reputat- q pg q aliq
tam pntibg qua futis pspere p-
gata fuerit ipi dō qui est mia
btitudo pfectissia vnione ingēt
¶ Octauo quaꝝ pmisse due ptes
colliē b patena respuat- s q

autem quidam quod tres partes hostie tres
status beatorum insinuare figurant scilicet qui sunt in celo
qui in purgatorio et qui in mundo versantur
ut iam dicetur. particulariter autem secundum cuiuslibet
respectu ipsa etiam fructus ut premissum
est. Ergo tamen illi qui versantur in hoc seculo quam illi
qui sunt in purgatorio non dum ad illam firmam
admissi sunt ideo ipse due partes extra ca-
licem resignantur donec sumantur. Sed hic idem sig-
nificatur per hoc dicitur quod due hostie partes
non super patenam ponuntur quia si due partes
extra calicem cum ambabus manibus tene-
rentur ulterius quando particula coniungi possent
de facili cadere possent et cetera per hoc non immitteretur
in calicem ... ulterius ... tremo-
re duas partes possent in calicem cadere sacer-
dos et talem impeditus non posset quin con-
tinuit libere expedire et similiter alius ... duas
partes extra calicem tenet ne forte propter
illarum deportationem seu translationem aliqua
in particula cadunt que remaneat in pa-
tena de quo et sub te decoratione sacer-
dotis dicitur. ¶ Nono quare particulam que re-
mansit in dextera sacerdos extra calicem te-
net ad quod dicendum est quod particula representat
premissum est et representat illos qui adhuc in corpore
viventes indiget iam dei super predictis mi...
passionis et ex sanguinis eius effusione
pendentibus tenetur. Quare ipsa particula extra ca-
licem respectu directo ad sanguinem
ut dicitur intelligi inter eos et respectus nec
non considerans vinculum quo admi-
ta passionis est et tenetur cum pollice
propter vigorem virtutis et cum indice propter
mentis discretionem significatur adoriendum quod
cum fidei vigore et mentis discretione
hec consideranda et respectanda sunt
vel cum duobus digitis tenetur ad designan-
dum naturam quod sunt in corpore ... duritatem
videlicet et humanitatem et coniungitur sanguini.
adoriendum quod qui digne et cum fide inita
et passionis ... consideraverit et respectaverit
eius passionem et ... ¶ Decimo
quare sacerdos demum ponit ... se
erigit et cetera dicendum quod cum ipse petere

velit pacem et concordiam domini nobiscum
esse datum optimum et esse donum per- i. q. q. q. pro
fectum descendens sit missio ad demum
se et corpore et mente erigit preparans
se acceptum quod petit. ¶ Undecimo
quare verba ipsa proferens in voce sua ex-
altat et per ... calicem elevat super
quo dicendum est quod sacerdos ... vivi-
ficans hostiam ut premissum est sanctam mox
pacem annunciaturus voce exaltat
ut populus pacem desiderans hic intelli-
gens dicunt tunc et calicem pacem ab xxxviii di.
altari elevando ostendit quod ... quod se dulo
passionis que per calicem designatur
descendit elevatus ... amor-
tuus pacem post modum discipulis ti-
mentibus nunciavit dicens eis pax
vobis. Postea et dicitur quod gradus premissum
est particula que extra calicem ...
representat viventes credentes et re-
spectantes intuitu ... passionis
et effusionis sanguinis. ¶ Tertiode-
cimo ... vini fuisse ...
et sanguine et corpore unitum fuisse ci-
vitate separata sed vini fuisse ho- xo7
minem et corporis vini et sanguinis
vini dicunt non consequenter. Propter hoc ...
calicem et demum particula pacem sic
elevat ut ostendat quod sunt credi
primum et ea statim deponit ut ostendat
quod in eodem non credimus. ¶ Duodecimo
quare dicitur elevatio et depositio
fit ut utraque manu et non cum altera
tantum ad quod est dicendum quod hic fit ut
per hoc detur intelligi quod sicut premissa
deus credit intellectu ita amat et
appetit affectu et toto conatu sit et
hoc ut securius et decentius fiat.
¶ Tertiodecimo quare mox dicit alta vo-
ce pax domini et cetera dicendum quod non solum
significat vivum et probat in vivis gau-
dium et hoc speciem ideo sacerdos ple-
nitudine de vivis hominum presens
statim deposito calice alta vo-
ce dicit pax domini sit semper vobiscum
representans quod una salvator ... per
quam surrexit a mortuis stans

i medio discipulorum dixit eis pax
vobis et iterum pax vobis Jo. xx. q. d. do
vobis pacem pectoris i via et pacem eter-
nitatis i patria. Ideo igitur i missa sacerdos di-
cens pax domini i. pax pectoris sit
semper vobiscum. i. i presenti hic et pax eterna
i futuro hic quidem pax e illa que nunc
mentibus data e quando cum xpus i i fine
descendens in omnes fideles eorum
abstergens omnem lacrimam ab oculis eo-
rum ut amplius non sit eis dolor. s.
pax qua cum eo viuant in eternum vel illa
que data e corporibus et quando cum eis ad
corpora redierit ut sit nunquam cum turba-
tio e proximus morte i terminus ipsum cor-
pus ultra de sua mutabilitate turbetur
sed utraque pace fruatur et semper dectua-
bilitudine letetur. ¶ xviij. quare dicendo
pax domini etc. ter facit signum crucis sicut
sanguine cum dicta hostie particula. Ad
quod dicendum e quod tres cruces signant triduum
quo xpus fuit i sepulcro vel quod tres
mulieres querebant crucifixum ad hostium
monumenti vel illud quod quivit vi-
uere cum mortuus. ¶ xix. quare dicto
pax domini etc. chorus respondet et cum spiritu tuo
et quomodo hoc dicendo optat pacem
ipsi sacerdoti et petit e pacem sibi dari
et ut dignus sit illa recipere predicat vel
agnus dei vel quod presbiter celebrauit i ecclesia
sancte marie maioris i urbe et dicerit
pax domini vel nil videtur prout i vj parte
sub t. de pascha dicetur. ¶ xx. quare
dicta hostie particula i mittitur i sanguine
ut ipse hoc sit quintio primo ad monendum
quod xpi corpus non fuit sine sanguine
nec corpus sine sanguine vel sanguis sine
corpore. secundo ad designandum quod vnum sa-
crum conficitur de speciebus panis et vini
tertio corporis et sanguinis post finem crucis
signum quintio e nunc ad corpus re-
diens omnibus et i celo et i terra paci-
ficatis virtus trinitatis animam cruci fixi
reduxit ad carnem ne delinqueret
anima eius i inferno nec diuet carnem
eius videre corruptionem vnde quod ipse
dicit i ps. Ego dormiui et sopo-

rati et resurrexi quia dominus suscepit me
signat igitur vnitatem carnis et anime quam re-
surrectione xpus deinde sint vnite et ita
ut promissum est panis et ternarium
et vinum ad animam refertur q. s. positum
i sanguine est sedes anime dicitur occa- (xx... / mo...)
sio t. de obloc dicitur e. ¶ xxj. quare i
immissio ipsa sit facienda et quomodo aliqui
i fundunt particula ipsam i calice post
quod dicunt pax domini etc. quorum manifestum
est pacem datam hominibus et bone
voluntatis post resurrectionem quod vbi ipsa
signant alij vero dicto pax domini etc. et
dicto post agnus dei etc. demum immit-
tunt ipsum i sanguine ut corpus oratio-
ne efficaciorem sit pro eo quod tenentes eum
i manibus dicunt dicunt agnus dei obsolo cor-
porali et mentali venient i nectarem tamen
vero cum i mittunt dicunt dicunt dona nobis
pacem vel cum ei dicitur. vel agnus dei et primus
duabus vicibus dicatur miserere nobis
i primo dicitur miserere nobis quantum ad animam
que maxime fundatur i sanguine i secundo
quantum ad carnem patet quod ista duplex
oratio dimissionem dicitur et tertio illa post hostie
perpetuam carnis signat et sanguinis propter quod cum
mittatur non debet iungi dicitur illis du-
abus vicibus dicitur agnus dei sed solum i fine
tertij agnus dei vbi petitur pax s. vtrumque
s. s. corporis et mentis ipse ei leuunt nos
a peccatis i sanguine suo secundum veteres
et vsitatius agunt qui dicto pax domini
etc. priusquam dicant agnus dei etc. immittunt.
¶ Certum est enim quod agnus dei post salutatio-
nem representat illud quod dominus fecit
post quam discipulos visitauit quia vero dedit
eis potestatem dimittendi peccata et ideo sacer-
dos illud representans post i missione
particule hostie i sanguine dicit ¶ agnus dei
q. t. p. m. m. n. ad signandum quod sic ipse
corpus sanguini coniungit ita nos coniunctos
eadem sanguinem seu meritis eius effu-
sione precedentibus eius sua pietate
a peccatis emundet et i mittendo dicit
verba illa fiat commixtio corporis etc.
que verba i eselenda sunt ad species

conclude

panis et vini quibus Christi corpus et sanguis
continetur. Dicit autem agnus dei et calice in co-
opertorio adunando, quod Christus in domo hostiis
clausis dedit apostolis potestatem peccata dimi-
ttendi peccata. ¶ Quare quare fiunt tres
partes? Primo in memoria trinitatis. Secundo in
memoria triplicis status Christi: primus fuit
cum hominibus manens; secundus mortuus
in sepulchro iacens; tertius est immortalis
in celo donis; tertio vero in memoria et signum
quod Christus passus fuit in triplici parte sui, scilicet
in pedibus, in manibus et latere. Quarto in signum
quod tres partes sunt mistici corporis: prima
in celo sive in patria scilicet ecclesia triumphans; secunda in
terra scilicet ecclesia militans; tertia in purgatorio
que adhuc purgatur. Quinto in typum trium
personarum euntium in emaus scilicet Christi et
cleophe et alterius ut quidam dicunt Luce. ¶ Sexto
quid partes ipse significent videndum restat
et quidem primo secundum Gelasium papam pars in calice
posita significat corpus Christi quod de virgine traxit;
pars secunda comesta significat omnes fideles;
pars reservata usque in finem misse secundum anti-
quam ecclesie consuetudinem more priorum vel in
finibus significat omnes mortuos. Secundo pars
in calice posita significat ecclesiam militantem;
pars comesta triumphantem; pars reservata
eos qui sunt in purgatorio. Tertio secundum Sergi-
us papam dicit triforme est corpus
domini. Pars oblata in calice missa corpus
Christi quod iam resurrexit monstrat; pars
a sacerdote comesta ambulantem adhuc
super terram; pars in altari usque ad finem
misse remanens corpus Christi vel secundum alios
corpus fidelium latens in sepulchro, quia pars
remanet in altari usque ad finem misse,
quia usque in finem seculi corpora sanctorum in sepul-
cris erunt. ¶ Sed quia pars usque in finem
misse reservatur non est in usu, quarto
et ultimo potest hoc misterium explicari.
Est enim corpus Christi universalis ecclesia scilicet
caput cum membris, iuxta illud apostoli: unus
panis et unum corpus multi sumus, et inveni-
untur in isto corpore quasi tres partes de
quibus totum corpus consistit. Una pars est
primum caput videlicet Christus, quod caput est et pars corporis;
altera pars sunt illi quorum corpora re-
quiescunt in tumulis et anime que regnant

cum Christo; et sunt quasi simul iuncte hee due
partes capitis scilicet et corporis. Pars altera sic
scriptum est: ubicumque fuit corpus illic
congregabuntur et aquile. Pars ista in al-
tari seu super patenam. Due partes
iuncte que in calice reservantur quia post
passionem que penaliter designantur
Christus enim resurgens a mortuis iam
non moritur, mors illi ultra non
dominabitur. Et qui cum ipso sunt iam non
esurient neque sitient amplius nec
cadet super illos sol neque ullus
estus quia priora transierunt. Tertia
pars in calice ponitur signans sanctos
qui adhuc in mundo vivunt pa-
ssiones quas passi sunt donec dechar-
nata iungentes ad caput suum transeant
ubi nec moriantur amplius nec ulla-
tenus patiantur. ¶ Nam vel sub tribus partibus
secte de corpore significantur prima sua
tenue sanctos quos sunt sepultos, tertia
vivos viventes; hec est in sanguine
tincta quia iam calicem gustant et ter-
ne fideles. Quinto vero secundum magistrum
Guilhelmum Autisiodorensem pars que in
sanguine mittitur significat vivos, una
aliarum eos qui sunt in purgatorio,
alia vero illos qui sunt in paradiso,
orat enim ecclesia pro vivis ut in bono
conserventur, pro eis qui sunt in purgatorio
ut citius liberentur et purgentur, pro eis
qui sunt in celo ut orent pro nobis.
Sexto et ultimo secundum Hugonem pars in calice
ponitur pro sanctis viventibus qui vol-
vuntur in sanguine et in penis; alie vero
due pro mortuis offeruntur, una pro
sanctis qui iam sunt in requie, et illa est
gratiarum actio quia nichil restat in eis
purgandum; altera pro illis animabus
que licet salvande sint tamen adhuc
sunt in penis, et ideo pars illa dicitur oblata.
¶ Remanente particula hostie in calice de-
nudato statim calix cum palla corpora-
li operitur quia Christi corpus de cruce depositum
latuit in sepulchro sindone involutum
qui per pepem palla significatur. ¶ Septimo
loco videndum est quare non solo panis

benedictio datur et quandoque hoc loco scilicet ante
pacem sollempnis episcopalis benedictio datur
ad notandum quod pacem ut latam habere possimus
in domino Jhesu Christo pervenit nos in bene-
dictionibus dulcedinis que sunt bene-
dictiones gratie spiritualis. Quia sicut per dominum est
salus et super populum benedictio sua, sic
episcopus vel sacerdos se ad populum bene-
dicendum convertit, populus recipiens genu
flectit. Christus ipse facto dicit bene-
dicat nos deus deus noster et metuant
eum omnes fines terre. Nam ipse dominus
est qui ad illum in vocatione bene-
dicat. Unde psalmus: benedixit filiis tuis in
te. Et licet sollempniter benedicatur
nichilominus quandoque in fine misse iterum sol-
lempniter benedicitur, de qua benedictione ibi di-
cetur. Tum quia postquam dominus salutavit apostolos
iterum dixit eis pax vobis in domino est
et dicetur subtus de pace osculo. Tum quia
non possimus bene incipere vel pacem ac-
quirere in domino nisi benedictionis gratia pre-
veniat, ita nec in bono perficere vel in
pace finaliter pervenire nisi benedic-
tionis sue gratia subsequatur. In missa
vero pro defunctis pontifex sollemp-
niter non benedicit. Tum quia in illa omnibus so-
lempnitatibus cessat. Tum quia licet
sollempnis benedictio fit non solum
propter specialem delectationem, verum etiam propter populi
devotionem, unde in deum admonitio
confidat et benedictum in ecclesia considerat
confiteatur. Sed defuncti nichilominus absen-
tes existunt nequit licet possint
nostris suffragiis adiuvari. Tum
quia non decet gaudium luctui admi-
sceri. Illud autem notandum est quod post
mortem et in morte domini fideles
una benedictionem percipit. Unde tertia
mortis officium vite dyaconus
ite ad eam humiliari invitat dicens
humiliate vos ad benedictionem et sta-
tim pontifex benedicit. Quidam as-
serunt hoc officium non esse de vii
officiis misse eo quod hiis benedictio-
nes communia non in venit certa
unde non mittitur eis tertio non licet sed

in fine misse benedicat. Sed quandoque inve-
nerit ite in hoc loco ponuntur. Unde Christus
ad inferos descendens dixisse reputatur. Sic
Christo cum in virtute cum eductis de terra
et eterna tribuit benedictionem. Has be-
nedictiones prefigurant Iacob qui filiis
Israel et cetera et moyses qui filiis Israel
et cetera. Qui discipulis moriens benedixit

Sequitur de agnus dei titulus

Omnia Jhesu Christo ut salutavit
apostolos post eam promisit et de-
dit eis potestatem remittendi
peccata dicens quorum remiseritis peccata
remittuntur eis et quorum retinueritis
retenta sunt. Ideo ecclesia clamat ad
dominum et postulat agnus dei qui tollis peccata mundi. Un-
de sequitur: Iohannes videns Jhesum ambu-
lantem dixit: ecce agnus dei ecce qui
tollit peccata mundi. Quare autem eum vo-
cavit agnum determinat subdens qui
tollit, id est qui venit ut tollet peccata
mundi, quia pro peccatis tollendis pascha-
lis agnus immolatus est Christus. Et tempore veteri
testamenti offerebatur agnus pro peccatis populi et in no-
vo Christus obtulit se ipsum deo patri ut
humanum genus liberaret et lavaret
a peccatis in sanguine suo. Mistice gratia domini
corpus et sanguis domini tunc sunt agnus dei
vocatur ut omnes ardenter quia per
agnum corpus et sanguis tunc sumitur
qui peccata mundi moriendo tulit et
vitam eternam nobis resurgendo donavit.
Jhesus Christus dominus noster et ut orat ipsum
nunc desistere miserere nobis qui in
passione miseratus est nostri. Agnus au-
tem dicitur ab agnoscendo quod est primum quod pre-
ter agnus sola pietate sua se ob-
tulit hostiam pro nobis et nos redemit.
Dicitur etiam agnus ab innocentia quia agnus
nec hominibus nec bestiis nocet. Super
misse gratia verbis agnus dei qui tollis
peccata mundi et cetera est quedam deprecatio ut scilicet
in morte agnus nunc peccata nociva
et subitanea auferantur. Tertio modo dicitur
agnus ab agnoscendo, quia in magno
grege solo balatu matrem agnoscit
sic et Christus in via omnibus donavit nobis

prius patri agnouit nos cum ut in dan[iele]
est agnouit et patrem obediam: inquit illud
apostoli ad philippenses: factus est obediens usque ad
mortem; agnouit et matrem suam quando de
ea sumpsit vnde io. xix. Ecce mater tua ob
hoc ergo in altaribus in molestie terre dicimus agnus
dei etc. agnus qui agnouisti patrem mi-
serere. agnus qui agnouisti patrem misere-
re qui recedimus mundum et qui ob
tulisti te pro nobis. Dona nobis pacem vel ideo
ter dicitur ut corporis domini in forme intelliga-
tur. ambulans in terra quiescens in se-
pulcro et residens in celo. Aut ideo dici-
tur quia christus adtulit primo ut nos libe-
raret a miseria culpe. secundo ut nos re-
dimeret a miseria pene. tertio ut nos
ditaret de plenitudine gratie sue. quantum
ad primum duo dicit bis miserere nobis
quantum ad tertium dicit dona nobis pacem
que petitio pacis sequitur statim post quam
agnus dei dominum est et admonendi quod ex be-
neuolentia trinitatis agnus missus est
vnde ysaias emitte agnum domine etc. et ita
sic in apoc. legitur christus est agnus qui occisus
est ab origine mundi. ¶ Et attendendum
quod quidam sacerdotes dicunt agnus dei mani-
bus super altare depositis ondentes
ihesum christum ideo quia per fecerunt totam me-
te intendunt intentionem et corpus per
lingwa exprimitur non primum ideo quia
loquere lingwa manus que sunt
quod per manus et pacem celestem per se corpus ipso
petunt non autem terrena quod in manuum
depositione significatur. alii vero stant mani-
bus inter peram super altare inclinati
ondentes in inclinatione humilitate
que in orde necessaria est et in manum quan-
tum vnita et non variam intentione
¶ Porro secundum antiquam consuetudinem
scole cantorum in ecclesia romana quod adhuc
ipsa scola observat illatenus variatur
secundum tribus in tribus vniformiter dicitur christe mi-
serere nobis. [?] gna peccatorum que peccatis
remitti cogitationibus in corde locutionibus
in ore et actionibus in opere vel in honore

trinitatis vel propter tres ordines fidelium
in ecclesia qui sunt noe daniel et iob
quos ezechiel vidit in visione salua-
dos post modum autem illius etc. …
aduersitatibus ecclesie in cruciatibus …
ad dominum de tribulatione clamat dona
nobis pacem et ut clamor eius facilius
exaudiatur ideo in ipsa in molestiis …
clamat et licet varietas non dissor-
pat assuetudine veteris tamen non …
repetitur. pacem domine pacem populo tuo tuo
… et ne dicas hec dimitte tua
in obprobrium … ergo miserere nobis
quantum ad … item miserere quantum
ad … et dona nobis pacem secundum vtrumque
ut scilicet pacem pectoris spiritualem
et pacem corporis temporalem est enim pax
pectoris pax … pax temporis et
pax eternitatis. vnde et tertio dicitur in missa
pro pace dicitur … est subita …
… super verbo dicens … nobis …
… non dat pacem in illis quorum
miserere. ideo vltimo dicitur dona nobis pa-
cem. Sicut nec scola ecclesie lateran-
nensis vmquam dicat dona nobis pacem
sic nec scola cantorum sequens ut premissum
est more antiquo vnde nec vale nec
vale est … dicendi … in ecclesia
lateranensi ideo non dicitur dona nobis pacem
quia omnes alie ecclesie ab illa quod primo fuisse
dicitur consecrata sumere debent pacem non
ipsa ab aliis. ¶ In quibusdam ecclesiis domini
agnus dei ter dicitur cum miserere nobis ne-
ibi dicitur. Rursus in missis pro de-
functis dicitur bis agnus dei cum dona eis
requiem. tertio additur sempiternam non dicitur
dona nobis pacem quia tunc mutantur vo-
cis salvatoris vltimo ergo agnus dei
tunc subiungitur sempiternam super quo no-
tandum est quod pro fidelibus defunctis tamen
requies datur optime primo ut …
ab eis pena in qua est eis labor non
requies. secundo ut gloriam non conferatur
quod tunc vacat requiescit in bono de-

de sidenit s. i ipso deo tanto ut doceat
gla corpis nec aliud ultra inquisitis de
ponat[ur] ꝯsequenter no est requies sepi
tua q[uia] pena sublata adhuc desid[e]-
rat glaz s[ecundu]m et no est totalr. requies
sempiterna q[uia] s[ecundu]m aug[ustinum] nu[n]c i[n] viuez
corpor[um] i[n] est animabus quedam corporal[is]
appetitus resumendi corpa q[u]o aliq-
[ua]liter tardant[ur] ne tota[lite]r ferant[ur] i[n] deum s[ecundu]m
tam requies tu[n]c p[ro]missis est ve
requies sempiterna q[uia] tunc que deu[m] pu
ria[n]t vide[n]t resumpt[is] corporibus i[n] ipa
ultra et eterna et p[er]fectissime requie
scet ideo solu[m] tria ut[ur] r[es]no i duabus
predictibus q[ui]rut dr requie sepit[er]
na ¶ Secunda p[ar]s p[ri]ncipal[is] ꝯstituit agnus dei
m[u]nt[ur] corone et a[n]teo[s] et p[o]p[u]lo de cantant

De pacis osculo sequitur

Post q[uam] dns salutat[ur] p[o]p[u]l[u]s
ut p[ro]missu[m] est ita dicit
eis pax vobis ondens q[uod] no
solu[m] deus g[er]it pace[m] i[n] ore
vi[rum] et i[n] pectore nec sicut illis qui
loquunt[ur] pacem p[ro]ximo suo mala aut[em]
i[n] cordibus eor[um] ideo cu[m] h[oc] dixiss[et] ap[osto]lis
i[n] sufflauit ill[is] et ait accipite sp[iritu]m
s[an]c[tu]m ad q[uo]d utrumq[ue] designandu[m] sacerdos s[ecundu]m
ꝯuenientiam et sinita ore accipit i[n] ipn
ba[m] d[omi]ni et ipsius pace abenedictione ab
ipso corpe dni vel s[ecundu]m alios abipso sepl
cro i[d est] calice vel ab ara altaris et mox
p[re]bet osculu[m] ois min[i]stro s[ecundu]m dyacono
qui abipso corpe accipiunt hoc faciunt
in signu[m] q[uod] pax sp[irit]ual[is] a xpo datur
humano generi alij et ideo sicut dyaconus
vero dat pace[m] alijs et alij int[er] se i[n] sig[num]
q[uod] omnes debet pace[m] h[abe]re p[er]fecti filij
ecc[lesi]e ipse vero dyaconus pace[m] a sac[er]dote
accipiens reuerent[er] inclinat de pectus
osculat[ur] ipius s[ecundu]m morem quarundam eccl[es]iarum
et planetam extendit ut p[er] pacis oscu-
lu[m] et planetam extensionem caritatis ex
tendenda monstret[ur] q[uia] p[er] planetam in
p[re]te tria duo designatur q[uia] s[ecundu]m q[uo]d ca
ritas dei diffundet[ur] i[n] cordibus n[ost]ris
p[er] sp[iritu]m s[an]c[tu]m qui datus e[st] nobis ideo pace
osculum p[er] vniuersos fideles i[n] eccl[es]ia

diffudit[ur] tam et ap[osto]l[u]s admonet saluta-
te vos i[n]vicem i[n] s[an]cto osculo deinde q[uia] sacer-
dos pace[m] p[o]p[u]lo tribuit p[re]figuratum fuit a
iosue qui hostibus supatis terra obtinuit
qua[m] sorte diuisit et in pace possedit
et xpc resurgens dyabolo superato
pace[m] et dona dedit hominibus p[ro]inde
vero p[r]imo dat pace[m] ministro qui p[r]ius
erat a sinistris s[ecundu]m pace[m] recepturus
accedit ad dexteram eius p[er] que desi-
gnat[ur] p[o]p[u]l[u]s gentilis qui p[r]ius i[n] pace
transiuit de sinistra i[n] fidelitate ad
dexteram fidei et caritatis et sic pax
ad p[o]p[u]l[u]m descendit ¶ Et nota[n]d[u]m i[n] primitiua
eccl[es]ia omnes qui celebrationi missarum
interant singulis dibus co[mmun]icare sole-
bant eo q[uia] ap[osto]li omnes generaliter bibent
d[omi]no dicente bibite ex hoc omnes offe-
bant cu[m] magna pace et dibus suffi-
ciente q[uia] adhuc grecis fuerunt deu[m]
s[ed] ex crescente fidelium multitudine tra-
ditu[m] i[n] statutu[m] ut tantum diebus dominicis
d[omi]nicis de quo dictum est sub vi[i] pti
cula canonis sup[er] verbo h[oc] quotiescu[m]q[ue]
p[ro]pt[er] modo aut[em] q[uia] nec h[oc] digne po-
tuit obseruari tercia secunda e[st] i[n]stitu-
to ut ter saltem i[n] anno q[ui]libet xpi-
anus accipet euch[aristi]a[m] vel hodie adm[od]u[m]
minus i[n] pascha hoc i[n] ueneto viuens
ut v[idelicet] p[ro] eo q[uod] singulis diebus co[mmun]icaba[n]t
singulis diebus osculu[m] pace[m] dar[en]t[ur]
p[ro]missio vnitate q[uia] sac[er]dos dans
ministro dat i[n] quibus deu[m] loc[um] sunt e
vinculu[m] pacis et dilectionis ut ap[osto]li sic
sacro sit ministris q[uod] d[icitur] sunt ex h[oc]
omnes et dominate int[er] nos p[ro] ratione
que singulis diebus dante s[ed] solebat
dar[en]t[ur] i[n] d[omi]nicis diebus panis bene-
dictus s[ecundu]m canones vrbani q[ui] et
eulogia d[icitu]r s[ed] i[n] loco cotidiane co[mmun]ionis
i[n] xl. d[icitu]r in fine misse oratio sup[er] p[o]p[u]l[u]m
cu[m] p[re]dica[tu]r humiliate capita vestra deo
Sane p[o]p[u]l[u]s i[n] missa se oscula[tu]r p[r]imo
q[uia] cu[m] sicut p[ro]missu[m] p[ro] i[m]molatam
hostie salutaris diuiss[i] petris re-

reconciliemur. Altissimo itaque pacis osculum
dari decrevit ecclesia cum peractis immolatur
hostia salutaris homines quod osculum in
signum pacis est invicem dant, ut ostendat
se coniunctos esse in corpore Christi per quem pax
facta est in celo et in terra. Sicut Innocentius papa
qui osculum in ecclesia dari decrevit, et
Leo papa primo statuit. Ita dicit pacem
asserunt cum confecta, id est consecrata misteria
quosdam populis imperare vel sibi invicem sacer-
dotes tradere cum per omnia, id est per consensum
eorum que aperire non debeo, id est non possum,
pax sit necessaria, id est in misteriis indicenda
per quam constat populum ad omnia que
in misteriis aguntur atque in ecclesia celebrantur
prebuisse consensum ac finita esse pacis
concludentis, id est determinatis signaculo
demonstrantur. Tercio ideo se populus invicem
osculatur quia dominus suus Christus et angelorum
concordiam per mortem eius se percepisse
gratulatur. Quarto ut quia osculo caro carni
et spiritus spiritui iungitur, et nos qui carnis
propagine de Adam originem et caritatis
vinculo connectamur. Qui igitur se obedien-
tes osculantur in proditore osculum
imitantur. Quinto propter preceptum apostoli de
quo premissum est. Dicitur ergo in principio
communiter pacem damus ut intelligatur nos
esse concordia condunati et ad illa corporis
domini sumamus, sine qua munera nostra non
recipiuntur a deo. ¶ In missa vero pro defunctis
pax non datur, quia fideles anime iam non sunt
nec ultra erunt in turbulatione huius mundi
sed quiescunt in domino. Unde non est eis necessarium
pacis osculum quod est pacis et concordie si-
gnum, et ideo in illa missa non dicitur oratio illa
Domine Ihesu Christe qui dixisti apostolis tuis
etc., nec sacerdos pacem recipit ab altari.
De hoc et dictum est in vi parte sub titulo de officio
mortuorum. Hec etiam est quare in missa mortuorum
pax non datur, quia in mundo mortui re-
putantur. ¶ Sane quidam religiosi non sibi in-
vicem osculum in ecclesia porrigunt, ne for-
te aliquis lascivie subrepat (alias repat), quia sibi
carnales sunt fugiendi amplexus

et casti ac spirituales actus fiendi, propter
quod et in ecclesia situ sequestrantur localiter.
Odia pax pellit, castum pax nu-
trit amorem. ¶ Sane osculum in sacra
scriptura significat unionem, caritatem, pacem
et reverentiam. De osculo unionis dicit
sponsa (in canticis): Osculetur me osculo oris sui. De os-
culo caritatis dicit Ysaac ad filium:
accede ad me et da michi osculum fili
mi. De osculo pacis dicit apostolus:
Salutate vos invicem in osculo sancto.
De quo aut pacis et dilectionis etc.
De osculo reverentie dixit dominus ad
Symonem: Osculum michi non dedisti, hec
autem ex quo intravi non cessavit osculari
pedes meos. Et hoc est in signum re-
verentie summitatis. Unde regie leguntur
osculari. Ad significandum quod tres uniones
in Christo, scilicet unionem divinitatis
ad animam, divinitatis ad carnem, carnis
ad animam, vel unionem qua unita est
Christo sponsa nostra sancta ecclesia et fide-
lis anima, sacerdos ter osculatur altare, ut
dictum est sub iiii particula canonis super
verbo Supplices te rogamus. Ad significandum vero triplicem
pacem, scilicet spiritualem, temporalem et eternam,
episcopus solempniter celebrans more
quorundam ecclesiarum ter osculatur ministrum,
scilicet et subdiaconum et tercio sacerdotem,
sed in missa ter osculatur pacem, ut dictum
est sub dicto verbo Supplices. Rur-
sus ad notandum duorum testamentorum concordiam
episcopus duabus vicibus codicem osculatur,
quia rota coniuncta in medio rote, et
duo cherubin sese respiciunt versis
vultibus in propiciatorium. Ad notandum
et caritatem sacerdos osculatur pate-
nam que significat cor patens latitudi-
ne caritatis. Unde: Nonne cor nostrum
ardens erat in nobis dum loqueretur
nobis in via. In signum vero reverentie
subdiaconus et dyaconus manus
et pedes summi pontificis osculantur:
pedem subdiaconus osculatur post
epistolam lectam et dyaconus ante legendum

evangelium, manum vero subdyaconus osculatur offerens ampullam cum aqua calicemque cum vino, et dyaconus offerens patenam cum hostia et thuribulum cum incenso, utramque etiam manum pontificis accipientis eucharistiam veneratur. In ii. parte sequitur. ¶ Illud quoque non tacendum non credimus, augustino quod summus pontifex vii. modis accipit osculum, scilicet ad os, ad pectus, ad humerum, ad manum, ad brachium, ad genua, et ad pedes. Incipit quarta pars misse

de communicatione sacerdotis

Hic incipit quarta pars misse, post peractum osculum sacerdos communicat hoc modo

xciii di. precum — in niceno non sicut in niceno concilio legitur. Eucharistiam confectam presbiter de altari vel sive de patena sumit et comedit, calicem vero cum sanguine non ipse sed dyaconus elevat de altari et

c. di. diaconi st. — porrigit ei, unde in cartaginensi concilio iii legitur. Sacerdotibus et presbiteris presumptione non licet de mensa calicem domini tollere nisi eis traditus fuerit a dyaconibus. Ideo autem sacerdos corpus christi per se sumit et non calicem cum sanguine, quia sumptio corporis significat corporis mortem resurrectionemque quam christus in illius ministerio perfecit et futuram resurrectionem quam sua virtute absque omni ministerio faciet, susceptio vero sanguinis redempcionem animarum sive peccatorum significat, que fit ministeriis aliorum hoc tamen et si minime tamen sit non tamen fuerit inde nisi. ¶ Cum sacerdos ipse omnibus partibus hostie comedit, in quibusdam tamen ecclesiis ipse una parte sumit et reliqua eucharistie medietatem medietate super patena in duas partes dividit, quas ministris scilicet dyacono et subdyacono comedendas impendit, in similitudinem illud quod lucas commemorat, quod christus in emaus accepit panem et fregit super mensam et cetera et ut ante quod dominus comedit coram duobus discipulis sumens et reliquas dedit illis ipse

quod prius modicam partem prius fecit, assi et sumi mellis manducavit et reliquas discipulis dedit. Et ideo prius quam dyaconus et subdyaconus communicant, clerici ac religiosi ad communicandum accedunt, ut ipsi partem sancti corporis accipiant. Prius modicum communicat apostolis quod et ipse comedit non solum cum paucis apostolis unde et ascensionem melli comedit cum multitudine discipulorum, unde et super corporis ascensionem significat salvator. ¶ Illud autem pretermittendum non est, quod ut propter corporis et sanguinis nulla possit fallacia subornari, sed in utroque propter vitandum evidentiam appareat, summus pontifex non statim particulam hostie dimittit eandem in calicem sed eam post trium crucum signaculum super patenam deponit, et post osculum pacis ad sedem ascendens, ibique consistens universis circumstantibus maiorem partem oblate suscipit de patena quam subdyaconus apportaverit de altari, et ipsamque dentibus subdividens unam particulam comedit sumit, et aliam in calicem mittit, et de sanguine cum calamo haurit, deinde aliam particulam tradit cum osculo dyacono, aliam quoque subdyacono sine osculo, quod dyaconus ministrans ei calicem ad altare osculatur et nunc subdyaconus residuum sanguinis cum particula in missa in calice sumit. Summus itaque pontifex ideo non communicat ubi fregit, quia in altare frangit et ad sedem communicat, quia christus in emaus coram duobus discipulis fregit et in ierusalem coram xi discipulis manducavit. In emaus enim fregisse legitur sed non legitur comedisse x sed simul ascendens quoque sedem ibi communicat, Gregorius super apostolum .v. caput est ecclesie caput autem in corpore sublimius et excellencius ob sui perfectionem certis membris collocatur, prelatus vero sedem quandam respectu ecclesie celsitudo seu ipsius fervor designat. Et cetera.

x In ierusalem vero fregisse non legitur sed legitur comedisse

in cena multitudine summus pontifex
sicut xpi vicarius et caput omnium pla-
torum perfectius xpm representat / quoniam
est ut ipse non in altari sed loco sub-
limiori comedat / ostendens quod xpus cena
in sua humilitate humanitate perfectius
et corporis participat. alia ineffabilia
gaudia ut potest in bonis potioribus
collocatus / cum vero celebrat pro defunctis
tunc super altare comedit / quia tunc spiri-
tualiter membrorum xpi hinc fideliter decede-
tium gloriam representat ac membrum xpi
tum ad illam gloriam pervenerunt inferiore
post xpm gradu obtinent sicut memb-
post caput / in parasceve quoque ad altare
comedit tum ob reverentiam passionis
xpi / tum quia tunc quando dominus celebr-
avit xpi / tunc et solus comedit / quia
in passione omnibus discipulis fugi-
entibus ipse solus remansit / alii autem p-
relati non sic sed super altare comedunt /
quia non ubi ipse xpm caput ecclesie
representat / ministri autem representant
pontifici oblatum calicem / quia
discipuli obtulerunt partem piscis
assi et favum mellis / per piscem
assum est corpus domini crucifixi qui fuit
in ara crucis assatus favus mellis est
sanguis xpi super mel et favum dulce
sapientibus nec diligentibus ambos domi-
num ipse comedit quia et apostoli domi-
num xpm comedunt / admonendi vero di-
stinctionem inter sacros ordines et non
sacros dyaconus et qui superiores
ordines sunt cum presbytero eucharistiam
officium suscipiunt ab episcopo / acolitus
et qui sunt inferiorum ordinum non
suscipiunt / subdyaconus tamen quia ca-
ret hiis quodammodo et non sacros
nunc autem inter sacros ordines re-
putatur / in perceptione corporis non susci-
pit officium a pontifice sed propter
sanguinis suscipit officium a dya-
cono / ut sit qui non sacerdos

et qui sacri sunt amplius honorentur
quibus et in hoc ministerium possit ad assi-
gnari / ipse autem sumit illa eucharistie
sumenda partem post quam ponit sub t. de
fractione hostie dictum est / corpus certe
sit xpi multiplex cuius typum ipse specialiter
gerit / quia facit hoc modo ea namque de-
tribus sub diversa particulas in ore rema-
nentes sunt / alteram vero inter digi-
tos residente in calice dimittit / ad
notandum quod xpus resurgens qui hic ser-
gine presbyterum per partem in calice in missa
significat in suam memoriam et suos in
superstites in paradisum misit / unde illo
officio ultimo calcat eius mors tua et /
alia vero per corpus que mistica comedunt
significat membra magis xpi fore xpo
conformia / et ideo xpi comedunt de illa
ad ostendendum mysticam unionem / eu-
charistia ei facimus et maxime unionis
partem vero in calice in tertiam quam significat
membra presbyteri xpi / passionibus subiecta
duos / presbyter non recipit pars quia ipse
magis quam alii representat in officio
misse xpm / cui mors ulterius non domina-
bitur / sed quia illorum ipse typum gerit in cena
qui presbyter proxima fraternitate a vita ac-
tiva semoti per contemplationem in xpo
sociati / sed minister illam sumit quia
typum active vite communiter representat /
et precipue subdyaconus ea sumit
pro eo quia ipse ultimo comedit / et ultimi
est reliquias sumere et calicem puri-
ficare / unde et duos reliquias dedit
discipulis ut premissum est potest
etiam ministris dici quod per in tertia significat
partem corporis mistici que in re-
gnat cum xpo / tum quia duos presbyter xpm esse
representat xpm / qui recalit et facia-
lit in corporatus est parti ipsius mi-
stici corporis / ideo ipse non recipit
illam nec et dyaconus qui legit
evangelium quod pronunciat re-
presentat quia est lex amoris

propter amorem et caritatem quibus in corpore
Christo capiti et omnibus partibus corpo-
ris mistici. Sub dyatonum vero impu-
tat veterem legem qua sepe permittat
que fuit lex timoris. Sed timor non
est in caritate immo cum foras mittit cari- tate
tas. Ideo ipse particulam in sanguinem missa
sacramentum sanctum in signum recipit quia
in mixtis ipsius partibus cum sanguine
deum in corporacionem significat quod non
faciebat lex illa licet ea figuraret.
Hoc autem breviter notandum est quod sacer-
dos cum percepcionem corporis et san-
guinis Christi sed diccionibus consuetis
partibus in futuris. Deum meditetur
sed incarnacionem in passione et virtu-
tem eius sacri dicens panem celestem
accipiam etc. Sed cum statim post ista
verba subiungat domine non sum dignus
etc. videtur [illegible] sed absit tamen
hoc sed dicens panem etc. se ipsum inci-
tat ad devocionem reducens ad memo-
riam quod est quod sumet sed quia panem
qui de celo descendit et qualiter
sumet sed quia nomine domini invocando
ut sic cum maiori sumat reverencia
et timore. Dicendo vero subsequenter domine
non sum dignus etc. confessionem sue
parvitatis in dignitate ac contricio ad de-
vocionem et professio humilitatis gracia non sit
legittima. Itaque concurrit tempore et an vel tunc
orem que de adoplebis (?) quibus maxi-
me petitis pecias est et continet. Deum corpus
et sanguinem domini sumpturus se cum illo an-
sancte crucis signo signet sic eciam signis crucis fa-
ciens tamquam misterii sacrificii sic se eius
nunc crucis signando passionem petit sa-
crificii. Deo itaque corpus domini custodiat
etc. sumit eucharistiam. Deinde iunctis manibus
inclinatus sanguinem dicat quid retribuam
etc. Videns calicem domini accipiam et no-
minis accipit et elevat calicem de altari
Psalmum vero dicens laudans in nomine do-
mini sic signat cum illo quo in sui (?)
completo sanguine sumit. Sane quia
tam maior cautius est agendum
sacerdos sanguinem sumens propter maiorem
securitatem et reverencia calicem cum
utraque manu tenere debet in sumpcione

perfusionis sufficit altera tamen duobus
digitis alterius adiunctis. Quia per hoc in nuces
in sanguine ubi non esse sed et sanguinem
sumendo tercio haurit tantum de signis
perfusionis sumendo bibat ut perfecte con-
tractus que inter duo consistit significe-
tur et quociens nominat corpus dicit
Semper qui eadem die iterum celebrare
non sumat vinum perfusionis ut dictum est
in principio huius partis. Sed cum in canone
dicatur sibi nos per quod cerneantur est accipi-
es et sumit preclarum calicem etc. videtur hic
quod sacerdos statim hostia consecrata illa
debet sumere prius quam ad calicem consecrandum
procedat quia omnis hec actio una debet esse
instructus (?) sed ad hoc dicendum est quod ecclesia in-
stituit alia post utramque consecracionem sumi
adbibendum quod sola hostia recipiens
non plenum recipit sacramentum sacrum
et si etiam in hostia consecrata ex sanguis sit
non tamen est ibi sacramentaliter eo quod panis corpus
non sanguinem et vinum sanguinem significat et
non corpus quia quod sub altera tamen specie
non est completum sacramentum quo ad sacramentum
vel significacionem. Sed hoc sacramentum completur prius
probatum eo utroque. Unde tamen cum vinum sine celebra-
necessitate sit nisi neque fuit in in solo triduo in
passionis in quo Christi corpus mortuum fuit. In
quo triduo si quis de cuplis (?) hostia consecrasset
sanguis ibi non esset quia ut premissum est
nunc panis sanguinem nec vinum carnem significat.
Sed hoc nunc ex sanguine [illegible] venis
contra vinum sine reliquis propter unionem
seu mixtionem huius recipi non potest
quod tamen non est vere sacramentum vel signum quidem est.
Post sumptum sacrificium non est [illegible]
partem dicere est [illegible] particula sub [illegible] no-
vi et testamenti. Sed nec eucharistia sic aliis
cibus est masticanda sed discrete mode-
rate sic leviter mucionibus dentibus
tenenda et lingua mollificanda ne
qua eius particula dentibus adhereat quod
forte post modum emitti sic [illegible] con-
tingat. Post communionem illico calicem de
altari auferat ita quod notandum est quod per corpus
domini remanet sed altare usque dum tota ca-
pla compleatur sed post longam dimittit omnibus

et ipsa oratio, et libera nos quesumus, quia et duobus diebus in sepulchro quievit. Particula vero commixto domini corpore cum vino simul per te cum anima altari aufertur de dextro cornu altaris, quia in tertia die anima eius que descendit ad infera ut liberaret iustos et tenebras illustraret rediit ad corpus dominicum in sepulchro. Quia ergo totus homo resurrexit, similiter ideo adhuc nondum ablato sit cum oblatione calix de dextro cornu altaris aufertur et sumitur, et deinde calix et corporale de altari totaliter elevatur prout dictum est superius de corporalibus. Postremo notandum est quod quamvis communicet de corpore actualibus escis ieiunio tamen ei ante spirituales sit et immortales, spiritualia primitus a sancta matre ecclesia sumere debet.

De perfusione

Post sumptum eucharistie sacramentum sacerdos digitos abluit et perfundit, ne forte in eis aliquid remaneat seu adhereat de contactu domini sacramenti, non quod quicquam immundi corpori contactu contraxit, sed ut potius ipsius sui commendet dignitatem, qui scindi tantum sacramentis celebrandis indignos (?) illud quod debet ut omnia bene fecit dicite servi inutiles sumus. Sic et sacerdos legalis immundus erat usque ad vesperam post immolationem vitule rufe, unde omnia vestimenta sua lavabat. Indignum quidem censetur ut manus que corpus incorruptibile contrectaverunt corpus corruptibile contingant, vel ad res terrenas tangendas accedant donec studiose laventur. Et propter hoc et quedam missa finita consuete sacris vestibus iterum manus lavat, perfusionis autem aquam de in loco mundo honeste diffundi ut altitudo sacramenti reverenter honoretur. Trina quidem sacerdotis ablutio que fit in principio, in medio et in fine, designat mundationem cogitationis, locutionis et actionis, vel purgationem peccati originalis, criminalis et venialis, sine qua agi purgari veniam negligas et in dextera, ad quam mundationem offertur sacrificium salutare.

Hec autem ablutio refertur ad ablutionem baptismi, cuius formam Christus post resurrectionem instituit dicens: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. Sacerdos digitos perfundit et perfusionem sumit in dextro cornu altaris vel saltem revolutus ad illud, primo propter continuationem, secundo tacta sub terminatione (?) ablutio, tertio quia ipsius terminum indicat populus (?) Christus. Iudeus natura humana Christus assumpsit, sicut autem naturam ab illis accepit, sic et ab eis illius nunc penalitatem ab omnibus defectibus, quos assumpsit, sumpsit, quia ab eis omnibus sustinuit usque ad mortem consecuta et resurrectio in quibus omnibus defectus dimisit, et eis oppositas virtutes accepit. Ad hoc quoque representandum in dextro cornu altaris vel saltem revolutus ad illud perfundit et perfusionem sumit. Tertio quia ut aiunt hec purificatio designat ablutionem manuum quam Pilatus fecit in predicatione sanguinis iusti super iudeos per dextrum cornu altaris significatos.

De postcommunione

Antiphona que post communionem a cantoribus incipitur ideo sic appellata est, quia post communionem sive in signum quod communio completa est, cantatur. Primitiva namque ecclesia omnes fideles quolibet die corpori et sanguini Christi communicabant prout dictum est superius de communione sacerdotis; et statim post communionem tantum iste fiebat ut populus ordinaretur gratias et laudes agere de Christi corpore et sanguine suscepto. Unde propter transitus vos (?) primis sequenti tempore statutum est, ut ter in anno communicent, sacerdos cotidie pro omnibus sacramentum sumat prout superius de parte (?) dictum est, quibus autem spiritualiter dixerit usum cantandi hanc antiphonam retinuit. Hec autem antiphona apostolorum gaudium de Christi resurrectione

sicut in postea illud gaudium sunt disci-
puli in suo domino et per gaudio mirabantur
quod vero recapitando in quibusdam ecclesiis
cantatur, significat quod discipuli in unum
gaudium et mutuo mirabantur. Un-
de discipuli cum venissent congrega-
tos xi. et eos qui cum ipsis erant
dicentes quod resurrexit dominus vere et
apparuit Simoni narrabant que
gesta erant in via et quomodo cognove-
runt eum in fractione panis. Canitur
et ab omnibus ut notetur communis gau-
dium et quod omnibus discipulis dominus apparuit.
Est ergo communio gratiarum actio iuxta illud
edent pauperes et saturabuntur et lau-
dabunt. Postcommunio tamen nouissima oratio de qua
infra dicetur post communio dici potest

De ordine nouissima et de ite missa

Peracta communione ministerii sest-
sio pontifex seu sacer-
dos osculatur altare in medio
se sumit ardere et confecte
tempus que erat sacrificium acta sunt
et conversus populum salutat et deinde
redit ad dextrum cornu altaris
significans quod in fine mundi post antichristi
mortem predicatio fidei convertendi
sunt iudei quos nunc
reprobavit. Tunc enim convertentur
et reliquie Israel salue fient et re-
uelatis mentibus ultimam orationem que
postcommunio vocatur incipiunt in
qua rogant et gratias agunt de sacra-
mento percepto dicentes collectis primo
secreta collectas oremus et plures que
addicunt communione eucharistie accedunt
Hec autem oratio significat orationem capite
nostri Ihesu Christi qui pro nobis cotidie
interpellat apud patrem significat et est
capitula post ascensionem domini in oratione
perseuerauerunt. Finis vero ultime
orationis ubi dicit per dominum nostrum Ihesum Christum filium tuum
etc. significat quod adventum regi in celo
apud patrem. Illud autem considerandum
est quod sacerdos dicturus post communionem
premittit dominus vobiscum et orationem

stantes tamen in medio altaris deinde transi-
ens ad dextrum cornu altaris ibi per-
ficiat orationem qua finita redeat
ante altaris medium ibi dicat per dominum
nostrum etc. prout tactum fuit supra de
salutatione. Ita quod notandum est quod
dextrum cornu altaris significat populum iu-
deorum sinistrum vero gentilem. Predicatio
Christi et apostolorum eius incepit a iu-
deis et transiuit ad gentiles et iterum re-
dire debet ad iudeos. Ideo significans sacer-
dos in dextro cornu transit ad sini-
strum et econverso. Mito ergo post communionem quod est
finis misse dicitur in dextro cornu al-
taris. Quod vero altaris medium reputat
fides Christi et ipsum deum in quo utrique populo
uniuntur et ducuntur. Et finitur ibi per dominum
nostrum etc. quod est quasi finis post communionis.
Ibi dicit ipse et est qui utrumque populum
ad se petendum inducat et clamat
et ideo dominus vobiscum ibidem dicit propterea
et quod quod boni in ordine petimus in pe-
tinnus et ideo ibidem pronunciatur. Oremus
de hoc dictum est supra de mutatione
sacerdotis. Est notandum quod in sabbato ieiunii
temporum mensis septembris dicit post communio
illa perficiant in nobis quesumus domine tua sa-
cramenta quod continet ut que nunc in specie
gerimus rerum veritate capiamus cuius
ultimam partem Gregorius exponens ita dicit
postulat quippe sacerdos ut corpus
Christi quod sub specie panis et vini nunc
geritur manifesta visione sicuti re-
uera est quandoque capiatur panis non
in probis quidem exponitur hic loco
carnis et sanguinis veritate ipsorum corporis
de efficacia id est peccatorum remissionem
dicit est oratio deinde est sub uno pa-
tela tenoris super verbo ministri fidei
Hanc orationem finita iterum populum
salutat dicens dominus vobiscum ita quod
premonendum est quod Christus in fine huius legitur
discipulos salutasse dicens pax
vobis et iterum pax vobis in signum
duplicis pacis pectoris et temporalis
que secundum apostolum est pax super pace

efficacia

premonendum

de qua dominus meus apostolis pacem relinquo
vobis pacem meam do vobis. Hinc duplicem
pacem per duplex osculum sacerdos insinu-
at cum videlicet prius osculatur missale et postea
osculatur altare. Prima quoque salutatio que
fit non ordinem sequitur benedictionis illa qua
Christus ascensurus in celum legitur dedisse
discipulis suis. Nam ut Lucas commemo-
rat eduxit eos foras in Bethaniam
et elevatis manibus benedixit eos et cum
benedixisset recessit ab eis et ferebatur in
celum. Unde post salutationem novissimam
quam sacerdos oratione completa facit ad
populum sequitur Ite missa est. Diaconus
alta voce pronunciat Ite missa est
representans quod dominus est ad apostolos hic
Ihesus qui assumptus est a vobis in celum etc.
Secundo autem est quod missa illis mortuis
fuit. Per hoc quod Ite missa est et hoc in solemp-
nitatibus quotiens cantatur Te deum laudamus
et Gloria in excelsis prout dicitur in prohemio
vij partis est idem redite ad propria quia
missa seu oblatio est deo hostia / hostia
salutaris pro genere humano prout tactum
est in prohemio huius partis vel annunciat
populo quod missa seu preces sunt finite
quia statutum est in concilio Aurelianensi quod
nullus ante [illegible] completa dominica [illegible]
sit permissus / vel est sensus Ite missa
est id est ite post deum / et sequimini eum non est
enim hic mundo standum sed ad patriam properandum
opera festinando quantum fieri possumus
quia missa est ad deum patrem placandum
hostia per quam facta sunt tranquilla
et reserata paradisi [illegible]. Tertio
autem Ite missa est dicit nuntium ad
populum / quia ad eos quos presentes [illegible]
sermone dignos / et eis ad quos sermone
dignos facere representare solemus / sicut
fit cum dicit dominus vobiscum vel orate fratres
prout dictum est supra de inclinatione
sacerdotis. Sed dicens benedicamus vel requie-
scant in pace vel oremus non stat ad
populum quia illum despicere non alloquitur
sed dirigit faciem ad orientem vel [illegible]
ad deum. Quarto autem Ite missa est

clerus et populus gratulando videntur
deo gratias imitantes apostolos qui [illegible] — imitates
reversi sunt in Ierusalem cum gaudio ma-
gno et erant in templo laudantes et
benedicentes deum. Est enim prout quidam
asserunt deo gratias [illegible] gratula-
tionis vel congratulationis et est hoc sumptum
de Exodo non [illegible] sed sensus
quando populus Israel permissus proficisci a
rege Cyro de Babilonica captivitate
ad Ierusalem reversus gratias egit deo.
Et etiam apostoli post ascensionem domini re-
gressi sunt in Ierusalem benedicentes deum.
Sic et nos ultima benedictione accep-
ta ad celestem patriam ubique ubi [illegible]
in gratiarum actione. Apostoli quoque
predicantes dicebant gratias agite
sine intermissione orate. Potest et
dici quod sacerdos incipiens gloria in ex-
celsis deo sequitur angelum annunciantem
pastoribus ineffabile gaudium de
Christi nativitate. Ite missa est desi-
gnat accessum pastorum ad locum na-
tivitatis prout dicitur in prohemio
vij partis. Chorus respondens deo gratias
representat quod sicut Lucas refert
ipsi pastores reversi sunt glorificantes
deum in omnibus que audierant et vi-
derant. Secundo non tamen missa
per benedicamus domino scilicet in profestis diebus
et generaliter cum permissa cantica letitie
non dicuntur / per quod populus ad gratiarum
actiones / quia post omnia debemus deo benedi-
cere et est sumptum de templo vel de [illegible]
vel de [illegible] ubi dicitur
benedicamus patrem et filium et videtur
deo gratias quod ad gaudium apostolorum
de quo premissum est refertur. De hoc
dicitur [illegible] sive prohemij v parte
et populus deo gratias agendo ad propria
redeuntes sequitur discipulos cum gratiarum
actione post passionem domini in Ierusalem
revertentes / cum hoc et dicendum est
quod in primitiva ecclesia cum missi erant
missa sine populo [illegible] clan-
destine. Missa per benedicamus quia [illegible] populus
prius erat quia vel nesciebat ille
quod missa finita esset dicebant

regressi
q̄i d̄i eet
[illegible]

Ite missa est quia Christus in profestis diebus misit ut plurimum quia soli simul plures missas dicunt benedicamus et in solempnitatibus vero quia tunc populus convenit dicitur ite missa est. Prima tamen missa in natali domini in qua gloria in excelsis dicitur claudit per benedicamus eo quod salvatoris nativitatis de qua in illa agitur pastoribus ab angelo nunciata est scilicet pastoribus qui ministros ecclesie figurant et propterea sepe quia soli misse in illa partes sunt alia tamen id scribitur in vi. parte sub titulo de adventu in diebus quibus ieiuniorum clauditur missa per benedicamus ad notandum quod si domino semper benedicendum sit multo fortius hoc tempore id faciendum denique significat etiam idem quod benedictio de qua infra sub titulo de benedictione dicetur. Tertio finitur missa per requiescat in pace scilicet missa pro defunctis et tunc videtur amen id est fiat optatum eis requies. Quarto finis misse sive mundi significat ite missa est vel benedicamus libertatem que dabitur iustis in patria ubi semper deum benedicent. Orate sacerdos hinc pontifex osculatur.

Dicto ite missa est sacerdos qui assistit episcopo ad altare in quibusdam ecclesiis mensam altaris et anulum pontificis dextrum osculatur. Orientes hic illum et pontifice tunc scilicet lege figurati de eo quod sacerdotes debebant de hostiis salutaribus et pontifex. Hanc plures nominatur principatus scilicet Christi factus est principatus super humeros eius principatus vero salvatoris nostri composuit nox angelica prophetica et legalis angelus enim dixit ad virginem dabit ei dominus deus sedem david patris eius et regnabit in domo iacob in eternum et regni eius non erit finis. Propheta dicit sedes tua deus in seculum seculi virga directionis virga regni tui propterea v. t. d. d. t. o. l. p. t. Moyses namque in lege leta[?] nunc ecclesie simul cum eo et adorent eum omnes angeli dei. Ad quod designandum in ecclesia osculantur humeros pontificis

Dicunt

N.B. de ... vinc.

in signum reverentie osculantur vel principatus in principio diaconi in medio et sacerdotes in fine misse. De benedictione novissima.

Altari et sine humero osculato episcopus vel sacerdos populum benedicat iuxta quidem post canones benedictione quia et sicut legitur luce ultimo postquam Christus post resurrectionem et coram discipulis manducavit et reliquias eis dedit elevatis manibus benedixit eos unde statutum generale anunciatum ut populus cum benedictione episcopi vel si ipse abest sacerdotis ecclesia non discedat. Hec autem ultima benedictio significat populum missionem spiritus sancti significat quam dominus ascendens in celum de celo misit in apostolos modo quo ipse promiserat eis accipietis inquit virtutem supervenientis in vos spiritus sancti ut in deum est sub titulo de ordine nominum unde hec benedictio populum omnibus et signum crucis exprimitur quia missio illa personarum terris et lingua ignis innotuit nobis. Illud scilicet quod factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis et cetera et hec spiritus sanctus spiritus missus fuit in apostolos quia tamen indivisa sunt opera trinitatis missionis illa tota fuit trinitatis operata. Ideo quoque benedictionem istam facit episcopus in nomine trinitatis dicens post hec dicite benedicat nos deus pater et filius et spiritus sanctus. Hec ultima benedictio significat illam illarum ultimarum benedictionum venite benedicti patris mei et cetera. Tamen illa quam Christus ascensurus in celum discipulis dedit. Unde cum fit sacerdos se ad orientem vertit quia se Christus ascendentem commendabat.

Certius benedictionis formam legis expressit auctoritas dicente domino per moysen in nominibus nomine meum super filios israel et ego dominus benedicam et iterum propheta effundam super vos spiritum gratie et precum. Item aaron post quam sacrificaverat extendens manum quoque populum benedixit illi levitici ix. Item moyses et aaron completis hostiis et holocaustis intraverunt tabernaculum testimonii et postea egressi benedixerunt

[illegible]

pplo leuit. ix. i fine hung g° finales
bndictiones accepit t. similit' ysaac z ia
cob i fine uite sue filijs bndixit z mo
yses pplo an morte sicut z xpc disci
pulis an ascensionem ut pmissum e. et
In est q in sepaim' conuenit z ptinet
ua queriq bndictioz similit' z ab eo
q dns precepit dari bndictiones i mon
te garizim sup legis obseruatores
sic eq° maledictiones i ebal sup trasgres
ssores a quibs cotidiaties originez
xi. de conse. hueriit. ¶ Regulariter aut minor mai
nori bndicit vn abraham a melchi
sedech bndicit' z no eq° ulls g° sacer
dos minor suo no i minore bndic
tionem dare uiti' i mo epo missam
audiente sacerdos celebrans i finis illius
bndictionis z licentiam deposit sacerdos
tn missa celebrans pt bndicere epo
presente z pmittente ac bndic nole
te. alr no/ put i pmisso gal anclan
c. v. de adem tenetur cante. xxv. §. Jeys pbz pplm bndic
pt/ qui xpm no metuit offerre/
illud aut q i tartagin gcilio legit
xxvi q. v. q pbr bndicioz sup plebe fuid
no liz/ de solenpni bndictione soli epo
cpetente que fit p°oba illa sit no.1
dm zc. est intelligendum ¶ Primo bn
dictio cpalis fit p modum manum
i posicionis vn z cepe ipe dicens tenz
manum mee ciaro sup pplm eleuat
tu cc° x quit pmissum est torci di
sciplis ma duct' i celu ascensurus
eleuat manibs eis bndixit q° go so
li epi manus i ponunt q sicut legit'
i actibs aplorum soli apli manus i po
nebant z ulls alius discipulus/ no solep
ne bndictione solus epc dat ¶ Bene
pg bndictioz solepne que fit p epm
an agnus di idem bndicit quidam so
lepniter i fine misse aio or pmissu
tn p defunct no bndicit' put sub
t. de firmae hostie dum est ¶ Expli
cat tibi zc. q luca testante act. j.
dns ihs pg q locutus est discipulis
bndixit illis assumptus est i celum
z sedet ad dexteram di io sacerdos

no ad x° i solu que nubes suscepit
pit ab oculis eorum sed ad totam trinitatem
sermone dirigit dirigit dicens placeat
at zc. ¶ Finita orone finita osculat'
altare dicens oudes ph hoc se pmiss
omnibs deuoto toto uectis z cordis
ascentie affectu ¶ Ecce no fto vertedes
aspectu ppli i grediet nescimus
ul uelu uit pouit' reputalis q
ut pmissum est x°. i celu ascen
dente nubes suscepit ab oculis
intuentium eu z sicut legit' luc ult
recessit ab eis z ferebat' i celu dum
gruppum illi bndicite z laudate
ul i totu ul i pte q do pombus
bnficijs grans age demum q i cet
um laudabimus vn i gal aujath
ita legit' pg gclusione matutinarum
ul uespertinarum missarum. i. q dum
mane ul circa nona pg gruppuos
i. pg q sacerdos dixit bndicite z
laudate cupla de psalmo dicit'. s.
gficeat' tibi dne om opa tua z
z plebs collecta orone i. orounes cu
adnesspam ab epo dimitta' cu
bndictione/ ph hoc aut q dicit ad
nesspam i mit' q loquet' de missis
que i xpl dur pg qs statu nesses
tant' z sic i mit q epc ul sacer
dos no dz tuc bndicere donec ne
sse sunt cantate q tn i usu no est
¶ Postremo liz pter ppositum notandum
est q bndictio misse duplicat i cho
at' pmo q maiori i capies dicit
bndicite z ceti rndet dns q sit
demum duo pgrrans cantes bndic
ad q maior dicendo bndicite hor
tat' sic z i digeq bndicit adno p
sue gre i fusionem quam ille optantes
postulat rndendo dns supple
nos bndicat sue gre i fusionem
fo° mo i capiente bndicite ceti sibi
rndet bndicite adoudendum q
ad di bndictionem demum mutuo nos
hortam pt z dici q i fiori mo
reuerentia di gsiderit' cu ons
rndet' dns supplendum est

de q. di v. gueuit
de q. di. i. solent

benedicat quia non sumus digni benedicere
ipsius vero reverentia superiorem cum eius
indiget benedictione supplendum est nos
presente maiore minor maiori potest benedicere
non debet, demum maiorum usus in eccle-
sia recti condiciunt ad dicendum/
admonendum quod in festis quos ad invitatores
sunt compositorum in quibus supportandis
dies/ in monialibus ecclesiis prius benedicunt
mense prelatorum/ pro eo quod lectoris
officium est benedicere prius/ quemcumque
tamen sit prelatos exemplo Christi qui in cena-
culo mensa cum duobus discipulis bene-
dixit ¶ Post eam in quibusdam ecclesiis
benedictus a sacerdote panis populo distribue-
bus ... quia in defectu vel pauces bene-
dixit et ... vel multa homines saciat.
De quo pane sub titulo de pace est ... stulo
dictum est. ¶ Idem sacerdos et alii assistentes
reverentur sacerdos quidem ad ipsa re-
dit est ... qui legitur predicta in
gloriam patris ascendit fideles ...
reverentur dum de carceribus ... libe-
rati in glorie libertate eripiuntur

De divinis officiis in genere l. 4

Legitur in exodo xxv
c. in fine dominus dixisse
ad moysen: Inspice et fac
secundum exemplar quod tibi
in monte monstratum est
quo ita conformari
nos convenit illi ce-
lesti curie que deum
laudare iubetur et que sicut ait apostolus
ad galatas c. iiij de sursum est et mater
nostra est presertim in laudando deum
iuxta illud super muros tuos ierusalem
constitui custodes qui tota die et tota
nocte non cessabunt laudare nomen
domini et in apocalipsi c. iiij legitur quod animalia
requiem non habebant dicentia sanctus sanctus
sanctus etc. Verum tamen militans ecclesia imitari
plene nequit triumphantem quia sicut
legitur in libro sapientie c. ix corpus
quod corrumpitur aggravat animam nequaquam
ei in similitudine una predicte in singulis
diei horis iugiter divinis insistere
laudibus quamvis velit homo alligatus

necessitatibus corporis intendere iuxta illud Genesis
c. iij. In sudore vultus tui vesceris
pane tuo ideo facimus quod possumus certis
diei ac noctis horis deum laudando. Unde
esdras propheta populum reversum de babilo-
nica captivitate ... docuit deum
laudare quater in nocte et quater in di-
e ut unum quod sunt viij. horas quibus
homo constat per competentes horas ob-
sequio se offerat creatori de nocte
videlicet in vesperis in completorio in nocturnis
et in diluculo scilicet in laudibus matutinis
de die vero in prima in tercia in sexta et in
nona horis vespertinis ... officium
quod est tamquam officium unum ad noctem
pertinere probatur ut dicit Ysidorus in libro e-
thimologiarum dicitur vespera stella que
surgit nocte in oriente Unde David
in psalmo Septies in die laudem dixi tibi et
item media nocte surgebam ad
confitendum tibi etc. Que origine generali ...
... et sciendum quod noc-
turni officii media nocte canuntur reli-
que vero vij canonice hore de die dicuntur
scilicet laudes matutine que olim cano-
nice dicebantur licet hodie cum nocturnis
coniungantur prima tercia sexta nona ve-
spere et completorium que vij. Hoc nocturnum
canonice et regulares et regulares
a sanctis patribus observate sunt ... ca-
none ... regula ... misse cum
...
ea conficitur super alias laudes et
laus ... nec sub uno comprehendi ali-
... quod in hoc opere tractatum per se
obtinet specialem ... non nulli asse-
ruerunt illa fore de officio tunc sine
none pro eo quod in his duabus horis so-
let vigilantes celebrari. Hanc noc-
turni officii tempus misse quoque ...
a dyabolo tenebrarum obsessum repu-
tat ... vero nostre redemptionis
et libertatis ... sole iustitie facte
tempore designat quod claritate sue divinitatis
tenebras mentis illuminat et ... dya-
bolus ... gratia ... bonum dono septi-
formis gratie spiritus sancti adepti sumus in celo

septies laudes deo cantamus. Secundo quia dies vite
reputatur vniuersus huius etatis non quia completo
homo sed secundum quod ipse perfectius complet que vite
dies vii. sed varietates. Prima est infantia
que per matutinas laudes reputatur. Secunda
pueritia que per primam. Tertia adolescentia
que per tertiam. Quarta iuuentus que per sextam.
Quinta senectus que per nonam. Senium que
per vesperas. Septima decrepita etas siue
finis vite nostre que per completorium desi-
gnatur. In his ergo singulis etatibus crea-
torem nostrum super misericordia iustitie sue lau-
dare debemus. Denique de infantia beatus nicolaus
nobis ostendit. qui quarta et sexta
feria virtute abstinentie matris vbera
non sugebat. de aliis quoque etatibus simi-
liter. Tertio quia secundum salomonem septies in die
cadit iustus per negligentiam ideo merito septies
ut pro omnibus vigilantia valeat resur-
gere. diuinum de subsidium in nocte. quarto
quia numerus septenarius vniuersitatis est.
Ceterum cum xii hore diei asserantur in
quibus omnibus laudes deo debemus quare
in iiii(or) tantum diei horis in ecclesia psallitur.
Hoc cum in singulis horis ut premissum est
diuinis iugiter insistere laudibus nequeamus
quod in aliis minus fit in prima tertia sexta
et nona hore supplentur in earum namque qualibet
dicuntur tres psalmi et sic in iiii(or) horis
numerus psalmorum xii. videlicet in xii horis et quia
post ... octonarios ...
... de quibus sub titulo de comple-
torio dicetur per octonarios singulis ...
horis post psalmos quia de ... gloria ...
vltimum versum in qualibet parte horarum
... super post gloria patri et cetera ut quod
diei hore nobis pro corporis sustentatione
ad laborandum concesse sunt toties in
ipsis horis gloria patri dicitur ut per hoc
in dei seruitio omnium horarum nobis esse ...
... tres glorificationes que sunt in hora
prima in dicitur nobis esse in dei famulatu in
prima secunda tertia hora et tres que sunt
in tertia nos protegunt in quarta quinta et vi.
hore tres que sunt in vi. nos mu-
niunt quod insidias dyaboli in vii. viii.

et ix. horis nona vero cum suis glori-
ficationibus nos protegit in decima xi. xii.
hore possunt et non incompetenter dici quod sub
prima due hore comprehenduntur videlicet ipsa
prima et secunda. sub tertia tres scilicet ipsa tertia et
quarta et quinta. sub sexta similiter tres
scilicet ipsa vi. vii. et viii. sub nona due
scilicet ipsa ix. et x. vespere vero reputant
vndecimam et completorium duodecimam.
Vel in premissis sex diei horis
scilicet in prima iii. vi. et ix. vesperis et comple-
torio ideo psallitur deo laudemus
et non in secunda quarta quinta vii. viii. et
x. quia ille in aliquibus psalmis sunt
... Christi ...
earum ostenditur. Apparet quod merito in illis
deum celebrant officium. Nempe Christus
in nocte est comprehensus mane illusus
et hora prima gentibus traditus tertia
flagellatus et voce crucifixus sexta
cruci affixus nona mortuus vndecima
de cruce depositus in duodecima sepultus.
Item in nocte spoliauit infernum mane
surrexit in prima hora mulieri apparuit
tertia de monumento redeuntibus ob-
uiauit vi. iacobo ix. petro vespera
duobus euntibus in emaus septimus
apparuit et se manifestauit in completo-
rio apostolis pax vobis dixit et cum eis
manducauit. Habent tamen horarum lau-
des quas Christo soluere debemus ostendit
per dies sex in immolatione hostia
laudis ... sensum ...
affectum ... consultacionem ...
... maturitate ... simpli-
citate et simplicitati libertate ... diu-
ine psalmodie ideo in prima tertia sexta
et nona et non ab aliis nomine sup-
serunt ut per has ... agamus
... pater familias qui ... exiuit
exisse in illis conduce operarios in
vineam suam que statim sunt cetera
... et qui due nocte continua
tertia et nona fuisse ad ... sup-
tu qui intellectus quod nabuchodonosor
statuam erexisse qua omnibus

ad dormiendum preparat intrat domum
suam et apertis fenestris ter in die ge-
nua flectebat versus ierusalem quod iero-
nimus exponens dicit hunc secundum ecclesiasticam
traditionem quod ter in die genua sunt
flectenda scilicet in tertia sexta et nona
Tercio quia his horis beata maria vel
laudetur denique scilicet in nocturnis sive
matutinis quia tali hora quedam
stella apparet in celo que tramon-
tana vocatur cuius ductu naute
perveniunt ad portum et ipsa beata
virgo est stella tramontana que si-
cut digne laudanda nos qui sumus in
hoc seculo ducet ad portum salutis
Item in prima quia tunc apparet quedam
stella que diana vocatur pq̄ se-
sol et ipsa beata virgo est ut stella di-
ana que virginem solem scilicet christum nobis por-
tavit qui illuminat totum mundum Item
in tertia quia illa hora consuevit esse ca-
lor et ipsa portavit panem vivum scilicet christum
cum quo est omnis sanctitas Item in vi quia tunc
hora maxime fervet et calefacit et
ipsa laudanda et roganda est ut
nos frigidos calefaciat in caritate
per solem christum quem genuit Item in nona
quia illa hora sol declinat ad occa-
sum et ipsa iuvat nos et protegit cum
ad occasum id est ad senectutem declinamus
Item in vesperis quia tunc incipit dies
finiri et ipsa laudatores suos in
hora mortis defendit Item in com-
pletorio quia tali hora dies comple-
tur et ipsa in complemento vite nostre pro
nobis intercedit et in eterna tabernacula
recipi facit ubi est gaudium electo-
rum completum Officium beate marie insti-
tuit urbanus papa secundus ut dicetur in
de tempore adventus Nocturnale autem
officium nobis ad memoriam reducit tempus
ab adam usque ad noe matutinale
tempus a noe usque ad abraham prima
tempus ab abraham ad moysen tertia a
moyse ad david sexta tempus ab da-
vid ad adventum domini nona tempus
sequens usque ad secundum adventum christi ve-
turum est reddens vite perditis

processionibus recolimus salubriter id est requi-
em animarum post mortem a corporibus usque ad de-
mediam per completorium vero recolimus comple-
tum numerum et consummatum gaudium sanctorum
post completionem in die magne festivitatis
quam videri prepivet regnum dei Item
hic quid sit de officiis ecclesiasticis in
genere tractatur intendimus Est autem
officium secundum ysidorum congruus vel competens actus
uniuscuiusque persone secundum mores civitatis
vel instituta professionis alia namque
sunt instituta monachorum alia canonica
alia heremite et sic de reliquis et dicitur
officium secundum ieronimum in libro de officiis ab effi-
ciendo quasi efficium ab efficiendo et fl
una litera in aliam propter decorem sermonis
mutata unusquisque enim debet suum
efficere officium vel secundum ysidorum officium dicitur ut quisque
illa agat quod nulli officiant sed omnibus
prosint Officium in ecclesia quidem nil
tamen aut legendum est quod non sit ro-
mana ecclesia canonizatum et approbatum
esse et partim non sit in primitiva
ecclesia diversi diversa quisque pro suo ve-
lle cantabant dum modo quod cantabant ad
dei laudem pertinerent quedam tamen officia
observabantur ab omnibus ab initio insti-
tuta vel ab ipso christo ut oratio dominica
vel ab apostolis ut simbolum succedenti-
bus vero temporibus quod ecclesia dei propter hereses
scissa est theodosius imperator hereticorum
extirpator rogavit damasum papam
ut per aliquem prudentem et catho-
licum virum ecclesiasticum faceret officium
ordinari unde idem papa precepit ieronimo
presbitero tunc in bethleem cum paula et
eustochio et aliis sanctis virginibus mo-
ranti qui prius sub septem apostolicis
rome vixerat quod officium ecclesie or-
dinaret ipse namque noverat linguas
hebraicam grecam caldaicam et latinam
qui ille optimus fecit/ordinavit itaque
cantum de psalmis in die dominica quid
in secunda feria et quid in tertia et sic de aliis
legeretur euangelium et epistolas et etiam quid
de novo et veteri testamento in ecclesia legeretur
preter cantum magna ex parte ordinavit

Maria

quod opus completum cum Ieronimus Romam misisset
et a Damaso papa canonizatum est et preceptum
ecclesiis ceteris observari et reparatum est
ipsi Damaso pape auctoritate sua quam impo-
suit. Consequenter tamen beatus Gregorius regulas suas
ordines et cantus addiderunt et lectionibus
et evangeliis responsoria coaptaverunt
Gradualia vero tractus et alleluia Ambrosius
Gelasius et Gregorius ad missam cantari in-
stituerunt / plerique tamen alii doctores etiam ali-
qua alia super addidisse noscuntur /
scilicet et ea propter non sic omnia ad decorem
officii pertinentia sed diversi diversa diversis
temporibus ordinaverunt / unde in missa in ter-
tio tiris sunt varietates / alii cum
alleluia inchoabant ut fit hodie
in sabbato sancto / papa Celestinus papa precepit
admisse introitum dici instituit Gregorius
vero introitus cum cantu ordinavit
¶ Legitur in vita beati Eugenii quod dum ad-
huc officium ambrosianum magis quam
gregorianum a clericis frequentaretur adrianus
papa concilium convocavit ubi statutum est
quod gregorianum debet universaliter ob-
servari / ad quod Karolus imperator clericos
minis et suppliciis per diversas provin-
cias cogebat libros ambrosiani
officii comburens beatus Eugenius ad ip-
sum quod dum papa per hoc concilium veniens
invenit ipsum concilium per triduum iam so-
lutum inducens dominum papam cum omnibus pre-
latos qui in concilio interfuerant ita
per tres dies retinuit et renovato
concilio sic itaque congregato omnium patrum
fuit una sententia quod missale ambrosi-
anum et gregorianum super altare beati
Petri ponerentur plurimorum episcoporum
sigillis munita et fores clauderentur
et ipsi tota nocte orationi insisterent
ut deus per aliquod signum indicaret quod
horum ab ecclesiis magis servari vellet
Sicque per omnia factum est / mane quando ecclesiam
intrantes utrumque missale super al-
tare apertum invenerunt vel ut alii asse-
runt missale gregorianum penitus
dissolutum et huc illucque dispersum
invenerunt / ambrosianum vero solum mo-
do apertum super altare in eodem loco ubi po-
situm fuerat invenerunt / quo signo edocti
sunt divinitus ut gregorianum officium
per totum mundum dispergi / ambrosianum
vero tantum in sua ecclesia observari debet
et sic usque hodie observatur. Huius
tempore Karoli imperatoris officium ambro-
sianum pene dimissum est / et grego-
rianum imperiali auctoritate plurimum ad
innovate divulgatum / ambrosius
ea multa instituit iuxta ritum grecorum
ut dicetur in ubi de ieiuniis agetur
¶ Agitur igitur in hac parte ¶ Primo de
hiis que in officio cuiuslibet hore dicuntur
¶ Secundo de nocturnis ¶ Tercio de laudi-
bus matutinis ¶ Quarto de prima ¶ Quinto
de tercia ¶ Sexto de sexta ¶ Septimo
de nona ¶ Octavo de vesperis
¶ Nono de completorio. De hiis que
in officio cuiuslibet hore dicuntur

Ut autem immisse mentes
abigantur et mentes omnium
serenentur ut digne cum deo
loquantur et ut si inter no
oraverit dubius in fine non misceatur
sed misceatur ideo laudabili consuetu-
dine introductum est ut sacerdos
in inchoatione horarum initium et
fine divine orationis et in horis
beate Marie et in fine ave Maria te-
nore submissa premittat / Unde in gal-
grunden statutum est ut ante per singulas
horas dicatur ne diabolus de corde
sacerdotis rapiat si quid boni ibi se-
minatum est Unde et in primitiva ecclesia
per quamlibet horam alta voce absque
alia oratione dicebatur quod adhuc cata-
lanum dicitur observare quidam et in fine
horarum dicunt Dominus det nobis suam
pacem Deinde dicitur oratio sub pater noster
et sub nocturnis dicitur ¶ Prima vero
dicitur ante in exordio sine ante non preteri-
tur quod ideo in singulis diurnis
horis sacerdos incipit deus in adiu-
torium meum intende et singule per se gratias
finiunt initium et finis referatur
ad eum scilicet ad deum qui est alpha et
o id est principium atque finis dicendo

Cuncti musice canta

de cons. di. vi. i dic

Expl. di. ab oratio

g. deus in adiutorium meum i. mat[er] eccl[es]ia
invitat omnes omnes illud venite
filii audite me q. io introductum est
qui dum archa domini ad portandum leva-
batur. dicebat moyses exurge deus
i. exurge fac et dissipentur inimici tui
et fugiant qui te oderunt a facie tua
sic et sacerdos ut dicit deus in ad. m. i.
hoc est prima invocatio i resurge-
do excitis et contra varios inimicos qui
tua tendunt eccl[es]iam per archam intelli-
git que usque in fine tendebat aspe-
ctibus sive actibus sive occultis sicut
et archa ab inimicis tendebatur. Quod
g. sacerdos ne umquam per malice valeat
aliquos ictum fidelium pasturam
forsitan seperando tu ei per servicio in-
sti sic a leone i. dyabolo i pectu i.
manifeste semetre vel dracone i. dy-
abolo in insidiis i. occulte persequente omnes
clamet deus in adiu. me. i. Protecto-
rem h. sp[iritu]s omnia in d[omi]n[o] nomine fa-
cienda sunt mito est abco i chone
Sed hoc aut nonnumquam contingit tribus
modis scilicet peccato vz corde ore et
ope io ergo tribus diversis modis horis in
choruum vz completorium per quod nos
deus contra peccatum cordis nocturnum per domine
labia mea aperies contra peccatum oris alie
vo omnibus dicitur hoc per deus in ad. me.
contra peccatum operis et quia in peccato cordis
et oris est ad operis io in orib[us] hore
tum nocturnus tam diurnus dr deus in
ad. m. i. contra peccatum operis monachi
vo dicunt primo in nocturnis deus in ad.
m. i. et post ea domine labia mea quia si-
ne adiutorio nec cor nec labia
adipiscitur laudem aperiri valet Jo. xv.
Sine me nichil potestis facere. Ter-
tio vero sacerdos dum dicit deus in adiu.
in signo crucis se munit ad effugandos
illos virtute cuius dyaboli insidiarum
et potestate vidit ei tamen signum crucis
vm hostes ubicumque demones sig-
num crucis viderint fugiunt timentes
baculum quo plagam accepit steph-
anus ergo ipse ait usque non eam vident
i. sacra que cum crismatis

unctione praevenit sacerdotalis misteri-
is crucis figura i. signo praefiguratur inquid
baptismate unda sine cruce sanctificata
peccata relaxat et ut ceteri sacramenta
sine crucis signaculo quibus sacerdoty
gradus ascendit baptizandus quoque
signo crucis signatur in fronte in pec-
tore de quo sufficientes quando crucis misterio
dicetur in vi parte sub t. de passione
Christi. C. aliqua suppositionem habe-
amus dum nostri sunt in veteri t. prefi-
guratum legitur signumque quod moyses ad
mandatum domini serpentem eneum erexit
in palo in deserto per signum quo aspici-
entes qui percussi fuerant a serpentibus
illico sanabantur quod ipse xpus exponens
unde in evangelio sicut moyses exal-
tavit serpentem in deserto ita exaltari
oportet filium hominis ut omnis qui credit
in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam
legitur etiam quod cum ioseph applicuisset ma-
nassen et effraim ad iacob statuens
maiorem ad dexteram et minorem ad
sinistram et eis secundum ordinem benediceret
iacob manus commutavit i. in modum
crucis cancellans dexteram posuit su-
per caput effraim minoris et sinistram
super caput manasse maioris et
dixit angelus qui eruit me de
cunctis malis benedicat pueris istis
etc. Item moyses ait dicat nocte
erit vita tua pendens et non credes vite
tue agnoscetis xpus enim nocte fuit in
cruce pendens et tenebre facte sunt
ab hora sexta usque ad nonam quod
die fuit pendens thau est rursus
ezech. ix. Ezechiel audivit dominum
dicentem ad virum vestitum lineis
habentem atramentarium scriptoris ad
renes transi per medium civitatem et
signa thau in frontibus virorum dolen-
tium et gementium post hec dixit vi-
ris transite per mediam civitatem et
percutite omnem super quem non videbi-
tis thau nemini parcat oculus vester

vii. q. i. [?] tu vos
xxvi. q. ult. no observetis

Item Ieremias: congregabo omnes gentes et erit eis in signum ... Et erit principatus eius super humerum eius. Christus enim portavit super humeros crucem in qua triumphavit. Iohannes: Et vidit angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei vivi et clamavit voce magna quatuor angelis quibus est datum nocere terre et mari dicens: nolite nocere terre et mari et arboribus quousque signemus servos dei in frontibus eorum. Item lignum missum in maram aquas dulcoravit amaras et ad lignum missum in iordanem ferrum quod ceciderat enatavit. Hoc est lignum vite in medio paradisi de quo sapiens protestatur: benedictum lignum per quod fit iustitia. Cum regnat(?) aliquo(?) deus hoc crucis signo se armat contra ... in pectore signans crucis ... corde credens et manifeste ore profitens. Per hoc enim signum confunditur virtus dyaboli et triumphat ecclesia terribilis ut castrorum acies(?).

Et alibi vidi civitatem sanctam ierusalem etc. Augustinus dicit quod nulla scriptura nomen(?) ... et recte docet fideles crucis sigillo insigniri. Est autem signum crucis tribus digitis exprimendum quia sub invocatione trinitatis imprimitur, de qua propheta: quis appendit tribus digitis molem terre. Pollex tamen super eminet quia tota fides nostra ad deum unum et trinum ... in trinitate ... ut dicit ... sic fiat: f. i. b. ut v. q. m. o. z. q. q. r. d. a. m. z. g. e. m. Iacobite vero asserentes sicut eutichiani unam tantum esse in Christo naturam sicut una est persona uno tantum digito se signare dicuntur, quorum errori in canonibus contradicitur. Quidam signant se a fronte deorsum in quo illud exprimitur: inclinavit celos et descendit, quia Christus de celo in terram descendit ut nos de terra levaret in celum. Deinde a dextra in sinistram, primo ut eterna que per dexteram temporalibus que per sinistram signantur preferenda designet. Secundo ad innuendum quod Christus de iudeis transivit ad gentes. Tertio quod Christus a dextra id est a patre

veniens dyabolum qui per sinistram signatur in cruce perimit ... apparere et veniens in mundum. Alii vero signum crucis a sinistra producunt in dexteram fulti auctoritate illa: egressus eius a patre, recursus eius usque ad inferos, recursus eius ad sedem dei. Incipiunt enim se signare a parte superiori que patrem signat, descendunt quoque ad inferiorem que mundum designat, deinde a sinistra parte que infernum producunt ad dexteram que celum signat. Nam Christus descendit de celo in mundum, de mundo in infernum, ab inferno ascendit ad celum ubi sedet ad dexteram dei patris. Sic sancti faciunt ad similitudinem quia de miseria transierunt ad gloriam et de vitiis que per sinistram ad virtutes que per dexteram signantur ut legitur in evangelio. Nam Christus de morte transivit ad vitam, tertio quia Christus a temporalibus ad eterna perfectos suos elevat. Considerandum autem est quod a sinistra producunt in dexteram se ipsos et alios producunt(?) consignant. Sed tunc super illos signum crucis a dextra in sinistram producunt quia non consignant eos quasi vertentes dorsum sed quasi faciem ... principaliter signum crucis imprimunt et se ipsos a sinistra in dexteram sed alios a dextra in sinistram consignant. Hanc regulam(?) ... in omnibus evangeliis ... faciunt signum crucis ut in fine evangelii, symboli, dominice orationis, gloria in excelsis deo, sanctus, agnus dei, benedictus dominus deus israel, magnificat et nunc dimittis et in principiis horarum et in fine misse cum sacerdos dat benedictionem et ubicunque de cruce vel crucifixo mentio fit, quod est omni statu(?) sicut et evangelium audire debemus. [illegible] ... signum crucis faciendum ut dicit ambrosius ad omnem actum incessum ne manus ... in pingat in cruce(?) ... Crucis figura quadripartita est vel propter quatuor elementa que in nobis ... Christus sua passione curavit vel propter homines quos de quatuor partibus orbis ad se traxit ... aliud ... conditatis(?) ... ubi ... [illegible]

ptinet admirabilitate hec est longitudo
latitudine sublimitate et profundum
profundum est acumen quod terre infigitur
longitudo est inde ad brachia la-
titudo est in expansione altitudo
seu sublimitas est a pectore usque
ad caput profundum signat fidem
que est posita in fundamento al-
titudo spem que est reposita in
celo latitudo caritatem que ad sini-
stram et ad inimicos extenditur longi-
tudo perseverantiam que sine fine con-
cluditur. De hoc dicetur in sexta parte
sub ti. de passione de signo crucis quod
fit in principio et in fine ewangelii. Item
in vii. parte sub ti. de ewang. ¶ Post
deus in adiutorium etc. sic dicatur etc. quos
duos versus beatus Ieronimus scripsit inter
opuscula que misit Damaso pape
et ipsius rogatu eos Damasus illos in
fine psalmorum cantari instituit ipsum
tamen versum gloria patri in Nicena synodo
dicitur edidisse quia cum ibi dixissent adhuc
te loquente etc. assensu eorum qui .cl. uiros
intelligimus conuenientes ex grecis ar-
rianos tres trinitati dixerunt gloria
patri etc. Innocentius tamen mortuorum
nec deus in ad. in. nec gloria patri dicimus
quia in illis salvatoris exequias imi-
tamur in quibus hec cessant prout in se-
quenti parte sub ti. de v. feria cene
domini dicetur. Sicut post unumquemque psalmum
dicitur gloria patri etc. quia in versu iste totius
trinitatis simplex laus est per bona
opera bona operationum signat quam sum-
mo gloria deo danda est quam pro bono
omni opere laudandus est et nunc et semper
sicut laudandus erat in principio an-
tequam celum et terra crearet sicut enim sibi
soli laus est de creatione celi et terre sic
et ei soli laus est de omni bono ope-
re nunc et semper in premisso quod versu sic-
ut erat in principio etc. intelligitur in
tempus unitatis deitatis et erit sic
erat in principio preteritum et nunc presens
et semper futurum et eternum et in secula
seculorum longitudo magna unde

Origenes quotiens secula seculorum nomina-
verit intelligi nos agnoscit tamen ad non
statutum aliquod tempus. Dicitur legitur quod
Yldebrandus postea Cluniacensis fuit post
GG dominum in mandatis agens legationis
officio fungeretur archiepiscopum Ebredunensem de
symonia accusatum et accusatores omnes
corruptos ita ut quivis non posset
manifeste convincere precepit ei ille ut
diceret versum gloria patri etc. ille vero licet
expedite gloria patri diceret tamen et spiritui sancto
proferre non potuit quippe quia in spiritum
sanctum peccaverat reatum quoque suum confessus
et depositus mox expedite et spiritui
sancto pronunciavit. Et non quod gloria patri dicitur
xxiiii versibus in nocturnis festivitatum
prout dicetur in sexta parte sub ti. de fe-
ria v. cene domini quod fit ad honorem xii apostolo-
rum qui sunt xii hore diei id est Christi
a quo sole illuminante et sunt xii hore
noctis id est ceteri illuminantes qui domini
gloriam in nocte huius seculi predicaverunt. Tullius
dicit quod gloria est frequens de aliquo
fama cum laude. Ambrosius dicit quod
gloria est clara cum laude notitia. Au-
gustinus dicit in v. de civitate dei de gloria
seculi quod gloria est iudicium hominum de bono
de hominibus opinantium et post gloria patri
subiungitur alia de quo sub de p... dicetur.
¶ Hympni quos tamen Ambrosius composuit Gelasius
papa quod ex approbatione catholicorum tholeta-
num concilium in singulis diebus officiis
canuntur. Est autem hympnus grece latine
laus dei cum cantico ut nox hymana.
in laude dei metrice composita canticum
vero est exultatio mentis habita de eternis
in voce humana prorumpens quia vero per
sunt hympni unde et psalmi dicitur liber
hymnorum in quibus tamen certis hymp-
nos non tetigit quod cum approbandi non est
quam sine causa sunt a sanctis patribus instituti
Et preterea non omnes hympnos pro eo tunc
qui nec operando diu tenuerit ex
ultimo laudandum sine quia laudem
exprimenda hympnos cantatur per eos
opera bona signat ut supra dicitur. Illud
autem notandum est quod in divinis officiis

ympni precedunt psalmos in nocturnis vero secus in
vesperis completorio et laudibus matutinis
ergo dicendum quod pertinet ad spirituales qui
sunt gaudium conferre nos ad puritates quod
sunt remorsum conferre illos peccato ducit in
exultationem exultatio ducit in operationem
quibus dicitur cantate ei canticum novum bene
psallite ei in vociferatione istos propterea
quod venire ad exultationem id circo in officiis
diurnis ympni precedunt psalmos in nocturnis
vero ergo in vesperis autem et in primo quo loco
ympni cantantur ibi dicetur. Rursus secun-
do ympnos cantamus in erectione corporis
ostendentes quod laudando deum corda sursum
sunt erecta habere. Demum virginum in mente
consonet lingue tamen est mote eorum
clamosa deo placet. Interest vero inter
psalmum ympnum et canticum nam
psalmo opera in ympno laus in cantico
meditatio exultatio intelligitur. De quibus dicetur
sub titulo de laudibus matutinis de choris libri
dicit apostolus colocenses iii. in psalmis et ympnis
et canticis spiritualibus cantantes et psallen-
tes in cordibus vestris deo et illis tribus
varietatibus omne genus musicorum
accipi potest ut ibi dicetur. Ympno autem
beatus hylarius pictaviensis episcopus primus ymp-
norum carmine floruit et post eum ambrosius
unde ympni ambrosiani dicuntur quia eius
tempore primum in ecclesia mediolanensi cantari
ceperunt per totam vero in ceteris occidentalibus
ecclesiis carmina in dei laude dicuntur ymp-
ni vocantur. Augustinus dicit in libro confessionum
quod cum ambrosius a iustina in parte arriana
perfidia depravata persecutionem pateretur
et inter ecclesiam cum plebe catholica in si-
diis urgeretur instituit ympnos et
psalmos secundum morem orientalium decantari ne
populus merore tedio contabesceret
quod a deinde sunt per totum mundum divulgati
Et advertendum quod in quibusdam ecclesiis ympnus
natalis domini et festorum illius septimane
sub eodem cantu dicuntur. Ratio est quia sicut
membra ad caput sic sancti se habent ad
christum a quo sicut a capite influente
eterne beatitudinis participationem noscuntur. Item
vero hoc mechanicum contingit in cunis

nativitate et consummatur in vinculo quia
tunc cyrographum damnationis deletum
et reseratum celum quod tot annis manse-
rat clausum. Id circo eo propinque tempore
solempnitates sanctorum sub cantu sole-
pnitatis christi venerabiliter recolun-
tur. Autem non contingit in cantu ymp-
norum paschalibus temporibus in quo signi-
ficatur sanctorum gloria in temporibus non dum totaliter
est perfecta propter appetitum viribus corpo-
rum suorum et ideo ipsi christo non dum totaliter confor-
mantur. Et antiphone que in singulis ho-
ris ex missione beati ambrosii dicuntur pro-
pter beatus ignatius iii. a beato petro
antiochenus episcopus audivisse legitur
in ipsum istoriam super quendam
montem angelorum choros antiphonas
canentes unde ei gratia primo antiphonas
composuit et eas cum psalmis in choro quasi
in chorea cantari ordinavit quem
mos ad universas transfert ecclesias
ut ea antiphona ubique decantetur. Dici-
tur autem antiphona respectu ad psalmo-
diam cui redditur sicut et responsoria
respectu ad hystoriam unde antiphone
dicuntur quod ante psalmos sonus inchoatur cum
ante psalmos. Quod opus significat ipsa vero significat
caritatis copulam seu mutuam dilectionem
sine qua opus non prodest et proprie
incipit operibus meritorum efficere. Secundo
cuius totum melodia psalmos informat quia
dilectio opera nostra informat. et sic dicitur
ab anthi quod est contra et phanos quod est
sonus quia psalmus secundum melodiam eius intonatur
et antiphona operatur secundum quod caritatis igni-
culo excitatur. Psalmus autem antiphone
in tono sequitur quia fides per dilectionem
operatur. Unde ante psalmos in ipsa et post
psalmum habetur seu habet initiari [illegible]
per bona opera quod habent ex caritate
sunt perficiuntur [illegible]
venit deus tamquam ignis [illegible]
et tamquam [illegible] in principium cum fe-
stivitatibus [illegible] ante psalmos perficitur dicitur ad
notandum quod in illis perficitur in bonis operibus
nos exhibere debemus inchoatur [illegible]

ab uno unus choro et finitur. tripliciter ut-
imur choro primo quia caritas ab uno scilicet
xpo incipit et in membris eius consumatur
ab ipso sicut ipse dicit in ev[angelio] Johannis
mandatum novum do vobis etc. deus enim
prior dilexit nos ut et nos taliter
dilectionem eius redimere debemus
secundo ad notandum quod vox predicatorum que
semper ad unitatem tendit nos monet
ut quilibet unusquisque singulariter operando
acquirit alteri per dilectionem porrigat
ut si unus addiscit in scolis et alter
seminat in campo tempore fructus doctor
seminanti doctrinam porrigat et sa-
tor doctori panem. Tercium antiphona
prius post ab omnibus cantatur canitur quia de
dilectione tota gaudium surgit cari-
tatis. Et a duobus choris alternatim
ad notandum mutuam dilectionem sive
caritatem que in paucioribus quam duobus
consistere nequit. Gregorius antiphona duos
choros ut caritas proborum operibus co-
niungat duos fratres. Ysidorus dicit
in libro vi. ethimologiarum quod antiphona grece
interpretatur latine vox reciproca quia
duo chori sive de uno ad unum
reciprocando versus melodiarum cantus
alternant. Est. duo seraphim duo quasi
testamenta in vice sibi clamancia. Unde cum
antiphonas cantantes non vertunt vultus
ad altare sed se ad invicem vultibus
respiciunt quia gemina caritas conferre
ad invicem se tendunt. Est itaque an-
tiphona quedam cantilena communis lau-
dibus ad recitationem inserta in qua
et simplici cantu recitat choros
quia modulando cantant in celi io-
cunditate significat in quo illud psalmi psal-
lite sapienter. tum in iocunditas sa-
pida est sed dedecus est tum cetera
animus subsequens sunt ezechiel
i. et in pedibus virtus vir qui in vocant
sapiens et qui afflurit prudencia
quia qui sic iocunditate mentis dec-
ens de facili afflurit prudencia

i. bonis operibus quibus sibi providet in
futuro vel per moysen seu antiphona est quedam
vox que sibi iungit in vice collocuntur
Sex autem antiphone que diebus festiva-
libus in psalmis nocturnalibus dicuntur de psalmis
sumuntur et bonorum operum perfectionem
vel sex opera misericordie designant quorum
senarius numerus perfectus est ille vero qui
dicitur super benedictus in laudibus et super
magnificat in vesperis de ewangelijs
dicitur in quibus dicuntur sumuntur excepto
illis que in feria v dicuntur xxiii dicitur
in vi. parte sub festo v. sc[i]l[icet] dicitur extra.
Rursus in quibusdam ecclesiis in fine an-
tiphone fit neuma seu iubilus
quia virtus pluris qui fit iubilacionem.
Est autem neuma seu iubilus ineffa-
bile gaudium seu mentis exultacio
habita de eternis idcirco in diebus lamen-
torum et afflictionum non debet fieri
sicut nec in luctu cytharizare. Et fit
neuma in una et finali littera antiphone
ad notandum quod laus dei ineffabilis et in
comprehensibilis ineffabile namque gau-
dium per neuma significatur quod sic perfecta
nec penitus comprimi nec penitus taceri
valet quia inito ceterum verbis omissis
iubilando tum neuma est in admiracionem
prorumpit ac si dicat que vox que
potest lingua retexere et verba ei sunt
non sufficiunt nec intellectus capit
nec amor et dicere sunt quod oculus non
plene enarrare quod oculus non vidit
nec auris audivit nec in cor hominis
ascendit neumatizando ergo exprimit
quodammodo sine verbis dicit quorum probat
imitacio sic futuri sit celi illud gaudium
in verba tecta sunt et omnis omnia fruent
unum que perfectorum iubilus est et in maioribus
solemnitatibus non tamen minoribus quam in mo-
ribus exultacio est quod in quibusdam
ecclesiis in quibus neuma non dicitur vox
significatur in nocte significatur quotiens
quia loco iubili et neume tropi et se-
quencie decantatur ad quas laudes et mo-
res et minores passim admittuntur et io

cont' ab omnibȝ decantat' p(ro) quibȝ anthi-
phis dicit' neuma seu iubilȝ (et) q(uia) h(oc)
potissime fit i(n) t(em)p(or)e paschali d(icitur) sub t(itulo) de
laudibȝ matutinis. Iubilȝ aut(em) diu(er)sa
sig(nifica)t (et) i(n) diu(er)sis locis i(n) c(er)tis (con)fusio sepe
fit p(ro)ut dicit' i(n) vi p(ar)te sub natali.
Item de neuma que fit sub alla i(n)
iiij p(ar)te sub alla dictu(m) est. Ite(m) q(ui)bȝ
antiphonis dicat' alla i(n) fine i(n) seque(n)-
ti p(ar)te sub festo natalis dicet'. Et no(ta)
q(uod) neuma ·me· fine p ri gue ferio
est iubilȝ de quo p(re)missu(m) est sed
p(re)cinam tibi q(uia) scriptu(m) p(er) p(ro)phetam
que est sp(irit)us sonus neutru(m)q(ue) ferio
sepe ponit'. I(n) sept(uagesim)a (et) nunc neuma
que i(n) missa sunt gaudiu(m) repu(n)tat
que potiss(imum) fieri solet i(n) cantu i(n) kyrieleyso(n)
ul i(n) a ut i(n) alla q(uia) i(n) alijs noctib(us)
bȝ adiu(n)c(tu)m gaudiu(m) sp(irit)uale quod
nob(is) restitutu(m) est i(n) p(ar)tu v(ir)ginis cui
sca est mutatio hui(us) no(min)is eua i(n)
aue dicete angelo aue (et) sibi mu-
tatis no(m)i(n)e eue sig(nifica)tio n(ost)ri huius
no(m)i(n)is nascit' usq(ue) ad angeli sa-
lutationis illa(m) aue significationis ade
(et) eue nascentes i(n) fine oporteret
in femina nascentes p(ro)fert e · masculi
vo a · vu v(er)sis Et duc eu ha · i · q(uia)
p(er) nascunt' ab eua. Ille g(ra)d(ua)le neuma
no(n) sig(nifica)t dolore(m) q(uem) nob(is) retulit
transgressio ade (et) eue p(ro)ut quida(m)
s(upra) p(ro)ferunt s(ed) gaudiu(m) nob(is) i(n) p(ro)missa
salutatione v(ir)ginis restitutu(m). Du-
r(um) p(ro)ib(us) (con)siderand(um) est q(uod) sc(ilicet) vbiq(ue) i(n)
ta(n)tu(m) scr(i)b(i)t(ur) n(ost)ra neuma p(ro)nunciat'
ut celeste n(ost)r(u)m iubilatio sig(nifica)t'.
Ho. i h(ec) i(n) alla te decet q(uia) cantat'
d(omi)nica x · p(ost) pentecosten ha(bet) (et) est quo-
tiens alla duob(us) v(er)sib(us) i(n)signit(ur)
ut de stola duplici gaudeam(us) q(uod)
est i(n) alla pascha n(ost)r(u)m q(uia) d(icitu)r i(n) die
resurrectio(n)is (et) i(n) alla angelus d(omi)ni q(uia)
d(icitu)r i(n) vi feria tunc sequenti vt(ru)m cu(m)
alla duos h(abe)t v(er)sus p(ro)ut gradualia
antiqua ostendunt (et) sic de alijs. Sy(m)-

bus d(omi)ni (et) festiuitatib(us) q(ua)nda(m) v(er)sicl(i)
i(n) nocturnis antiphonis p(re)cedunt de quo
i(n) sequenti p(ar)te sub d(omi)nica de trinitate
dicet'. Cu(m) aut(em) antiphone in singul(is)
t(em)p(or)ib(us) diurnis (et) nocturnis ex i(n)stitutione
damasi p(a)p(e) p(ro) ps(almis) ad antiph(onam). Symphoni-
a(m) tenent (et) sig(nifica)t p(ro) bona (et) diui-
na operatione vn(de) dauid i(n) psalterio
decacordo psalla(m) tibi i(n) ci(tha)ra et i(n) isto
psallebat i(n) mente q(uia) i(n) psalterio
sp(irit)uali sp(irit)u vnificato p(ro)sidens
debemus psallere d(e)o decem legis ma(n)-
data i(n) plendo ip(s)e aut(em) damasius
i(n)stituit ut chori i(n) duas p(ar)tes di-
uisi p(salmo)s canerent alternati (et) dum
p(salmo)s alternati adiu(n)ge(n)d(o) altera scor(um)
ad bo(n)u(m) operandu(m) q(uia) hortatos p(ro)ste
magis t(em)p(or)ib(us) (con)suete erat i(n) chorea
dicebat' ioseph s(an)c(t)i patres ordina-
uint ut alternati dicerent' i · vna
p(ar)s chori vnu(m) v(er)su(m) altera aliu(m)
dicet q(uia) beatus ignatius p(ri)mu(m) sta-
tuisse fert' i(n) eccl(es)ia antiochena
p(ro) eo q(uia) i(n) visione audiuit angelos
antiphonati p(salmo)s psallentes de
hoc dictu(m) est i(n) p(ar)te p(ri)ma sub t(itulo)
de eccl(es)ia dum alternati adiungendo
q(uod) al(ter) alt(er)i omnes sic ex p(salmo)s
s(ecundu)m dicu(n)t ad ostendend(um) q(uod) sancte
i(n) bonis opib(us) vnanimit(er) d(omi)no ei
p(o)p(u)l(u)s isr(ae)l cu(m) amalech pugna-
bat. Cu(m) d(omi)n(u)s moyses manus
leuabat p(o)p(u)l(u)s vincebat cu(m) vero
manus de vincebat demittebat
p(o)p(u)l(u)s vincebat' eleuatio g(ra)d(ua)li ad
stand(um) sig(nifica)t mentis n(ost)re deuo-
tione(m) ut statu corporis mentis affe-
ctio(n)em n(ost)ri vt nos paratos ee sine
ad domandu(m) carne(m) s(ecundu)m (con)ciuium
opib(us) lectores vero que sunt doct-
rina n(ost)ra i(n) silendo (et) sedendo an-
dimus quia doctrina sedendo (et) re-
ssendo recipimus vn(de) eccl(esi)asticus
sapienta scribe i(n) t(em)p(or)e otij (et) q(ui) mino-
rat' actu p(er)cipiet n(ost)ra ea (et) itu(m)

xxxvij di. si
quis velit

i q. iiij. i loco

Verba sepe in silencio recte discuntur
Zepphania ait Erit cultus iusticie silen-
cium sedes quod stantes ordinis sequentes
eos in perpetua leticia fore iuxta
illud stantes erant pedes nostri in a-
triis. i. Bonus in diurnis horis vij psalmi
dicuntur per quos vij opera nunc deno-
tantur quibus in vinea domini laborantes
intendere debent que si perfecte cum
de corpore exierimus a servitute di-
aboli liberati ad libertatem vite per-
veniemus et retribucionem diurni dena-
rij recipiemus viij tercii sub ternis
glorificatoribus domini ad civitatem ma-
gistri summe trinitatis ad quam diurna sunt
opera referenda in vesperis vero quinque
dicuntur ut ibi dicetur et sunt psalmi
honoris in narrabiles per sub com-
pletorio dicuntur et sunt psalmi honori
in illud quod per nunc uero est
unus atque idem psalmus in variis festivita-
tibus cantatur pro eo quod ibi versus per-
tinentes ad illas inveniuntur verbi gracia in
nativitate cantatur psalmus eructavit propter
illum versum speciosus forma cantatur et illum
in festo virginum propter versum adducentur
regi virgines etc. et in festo apostolorum
propter versum pro patribus tuis etc. Item psalmus quare
fremuerunt cantatur in nativitate
propter versum dominus dixit ad me et in
passione domini propter versum astiterunt re-
ges terre et sic de aliis Preterea unum
et idem vocabulum sepe diversimode
accipitur verbi gracia hoc nomine templum
significatur corpus Christi ut ibi solvite templum
hoc alibi significatur templum materiale ut
est quod psalmus illum magnus dominus cantatur
in nativitate propter versum illum suscepimus
deus etc. intelligitur enim ibi de templo
corporis Christi canitur et eundem psalmum in puri-
ficatione et ibi accipitur de materiali
templo in quo fuit eadem die presentatus
de psalmodia tam nocturna quam diur-
na in suis locis dicetur Et non solum
nota quod melior est quinque psalmo-
rum cum cordis puritate ac serenitate

de q. di. v. no- nne dicentur

spirituali quam plurimorum cum hilaritate decantatio qua
tocius psalterii cum anxietate cordis atque
tristicia modulacio Preterea notandum
est quod psalmi graduales sunt xv qui
significati sunt per xv gradus quibus
ascendebatur ad templum salomonis quod
erat in monte hoc xv psalmi notant
quindenarium ascensum graduum eo quod in quolibet
predictorum xv graduum singuli psalmi de-
cantabantur etc. Verum graduum est tri-
geminum de duobus gradibus dictum est in parte
prima sub titulo de altari significatum fit
et dicti xv psalmi per alios xv gradus
Ezech c. xl. in primo libro de vij gradibus
et p. ... de viij Preterea quindenarius
numerus constat ex nonario septenario et octo-
nario septenarius refertur ad vetus
testamentum quod mensis vij die vij mense et vij anno
celebrabat Octonarius ad novum tes-
tamentum refertur propter resurrectionem domini que octavo die
facta est xv gradus psalmus psalmi ostendentes
quod utrumque testamentum precepta observare debemus
v. psalmi v. corporis sensus per quos peccamus
significant et ideo in aliquibus illorum non de gloria
patri et filio presertim quia per v. corporis
sensus committuntur nobis non dico imputa-
re debemus sed de post illos requiem eternam
quia in illis pro defunctis orans ac si
ipsis dicat ordinis dominus ne imputes
illis que commiserunt corporis sensibus
eis vitam negare eternam sed post mortem
requies eterna dona eterna presertim cum quibus
v. psalmi nobis et aliis proximis et
congregacionibus et prelatis dei in manus
in pluribus regula pater subiungitur etc.
quod ut anathema peccatorum absolvamur
quod ut dicit toto corde psalmus quod tamen
decalogum observamus nobis domine
non nobis sed nomini tuo da gloriam ex
hiis verbis predictis numerus ex septe-
nario et trinario constat teneamus per
ter tunc tabule que ad deum spectant
septenarius aut ad proximum secunde ta-
bule que ad proximum spectant refer-
tur ac si dicat quod decalogum observantes

de i.

pdm est vsitati cra in singlis hois
dur legit cum i libro nu q dud archa
du que ecciam sigabat in thabernaclo
reponebatur dicebat moyses reuertere
due ad multitudinem filiorum isrl hanc
reuersio dni ad isrl nichil aliud est
quam ut reuerti faciat isrl a se toto
corde deus eum cui omne tpe e pns
no h3 ad quos reuti z iuxta reute
i fac nos reuerti ad se nos illu g
more insichi dur ut si forte uectes
mr cogitando vana pmmo psalorum
ope deviauint mediti isin queratur
ad oriete i ad oi qui est in oriens
seu ad nete s isg significatione qui
abipa reuersione nomine traxit zia
dz tuito queretezm est q du vsq
dz ad altare suae ad oriete nos vtiq
dz gº isg qui sigt sructu boi opis
alta z acuta voce dz ad excitadu
pigros qui i laudado dm z intelligedo
dicit torpet ut reuertatur ad cor
ut vz eo audito omib cogitatio q
forte medendo tpalia foris exijt
reducat ut nos Rursus vsq noc-
turnal sigt q ab offo psalmoru
sui alabac tut nos reutium ad offi
lectonu suae ad quiete ut q psallen
do stabat nunc ad lectoz sedeat vn
isg dz cantando de hoc dixi e i m
pte subt· de gradualib tuo q in
quibusda eccijs h die dicit ps pma
noctia dz ursus Mecor fui nocte no
mus tui due ps f.ª dz nocte sur-
geba ps tcia exaltare due primus
siquid ursus s. mecor fui rc ad q
ecta deleo suo surexe oudit quo
vo tpe surgendu sit uot ps s.mc
nocte rc z ad q surgedu sit oudit
q sequitur ad gfitendu nomini tuo vnn
quida nolentes ineti q vno surgunt
i media nocte loco hig isg ponunt
illu quy tu illumias lucerna meaz due
q ty media nocte surgedu sit oudt
david dicens media nocte rc Et ali
pueni i matutitate z clamaui q
idz est na i matutinate vnuenie dicto

vn z quida libri hnt i matitate z
sonat i matitate q tpe no aptu
opi alia tn lra h3 pueni i tepesta
nocte qz tepestu ap antiquos idem
erat q oportunu atepe ul atepesta-
te notabile dicto vm i antiquis
ystorijs sepe ita lr hoc fcm est
i illa tepestate· i· i illo tpe vn in
tepestiuu tel itepestu dicit tpe
i oportunum· i· nocturnu no actoibg
oportu. tag dicit isg s. exaltare
due rc manifeste ptinet ad nonu
t· i quo salvator no s· h quantitate
sunt exaltatus quida in due tuc
ego dixi due misere mei qz ad
gliam que data e tpe noni· t
no pueniunt ii premissioz pctorz
Hz q quae vspti i nocturnis an
lectoes dur i alijs vo hois pg
s· ps capla Hr. i nocturnalibg lco-
nibg pp eaz nmositate z mag-
nitudine sedz solegne gº pp lon-
gam sessione aut pp lassitudinez
su oru oblivisceretur dorme dm
quia lectoes sigut cogitado for-
te vania a dormiedo ul gfabu-
lado io isin predicte ad lectoes
audiendas i citatur In alijs vo hore
qz nec tot nec tale sut lectoes
no est necce sedz nec vsiculos p-
mitti ul io i alijs hore vsq ps
lectoes dur ad nonu q pp inter-
valla horaz doctrina dm no
negligatur Rursus vsq sepe capitis
dicitur ad nonu sunt in my e
i nocetia psitu dno fac gratu
de insectis qui i vepus sui i lau-
dibg dur subitis lociis dicitur
Et inde qz ursus dz notare aut
statu tpis aut officij statu tpis
not isg prime s. eorrige pe adiu-
ua u eu dz eorrige i mut iniciu
ope sibi i isin tue adiutor meus
esto due u· d m· eu dz ne derelinqs
me notatur statz pugne sibi in

versiculo sexte dies regit me et u. m.
d. n. s. p. i. m. c. significatur status perfecti-
onis et perfectorum. In versiculo none s. absconde-
rat i. m. c. r. a. a. p. sit status diuo-
strat. Fugere secte dilectionis statu vero
temporis in in versicu qui in passione et
resurrectione cantatur. Sed versus necessaria-
rio officii statu officii in fiunt
ut necessaria oro et z diga oro
et de quibus versus colligitur que necessaria
oro vocata. ¶ Post versum sequitur
oro dominica et preces de quibus
dicitur in nocturnis ¶ lectiones que in sin-
gulis horis tam nocturnis quam diurnis
dicuntur et dicitur lectio quia non cantatur ut psal-
mi sumpsimus sed legitur tamen istic cum modu-
lacione sit sola pronunciatio queritur
sequuntur lectiones nocturnales sunt
doctrina nostra quia precibus dormimus
opera nostra retorquemur ad deum obstruct
quo ut lectionum quibus doctores fi-
unt adiguatos precibus sequitur sanctorum opera
imitamur et eorum quia commendatione ad dei
laudes compungimur. Et ideo ut pronunciantur
sedendo et in silencio audiuntur ¶ Lec-
turus autem lectionem ad librum accedens
super gradum ascendit quia doctor per-
fectorum vita inferiores transcendere debet
et a presbitero vel episcopo benedictionem tacite lege-
di licenciam postulat dicens Iube domne
benedicere propter principatum ecclesie quia que nullus
in ammonitione nisi missus debet in ecclesia legere de-
signatur et dicit domne et non domine quia
solus deus vere dominus est hinc est quod
presbiter seu episcopus non asse benedictionem lar-
gitur sed desiderat ad postulat illa
dare dicens benedictionem perpetua benedicat
nos et in fine vero dicit tu autem domine et cetera
quia tunc simonem addeum dirigit qui vere
dominus est. Rursus ideo in principio imperfecto et
syncopato nocabulo pronunciatur quia
tunc ad imperfectum vel adhortionem simonem
dirigit iuxta illud prophete imperfectum me-
um viderunt oculi tui quia et mochi conti-
obseruant dicentes domnus albas hac
quasi consideratione famuli domnus fumetes
altum genu tamen sinistrum flectere debent
pro qua parte corporalis seruitus significatur

que tamen hominibus et non spiritualibus debet-
ur. Circa vtrumque genu flectendum est
non alicui tamen ne inde assistentur et a
Christo omne genu flectitur ad Philippenses
ii. c. Salomon quidem pro populo orans vtrumque
genu in terram figebat et manus ad ce-
lum expandebat prout legitur iii. Regum
c. viii. Sed circa rationem non est admira-
dum prinapi scilicet facere ita sine fecer-
te vel loquendo sine osculando sed dictato-
rt abiure sinistra capite flexo si
fine vero perfecte et complete pronunciat quia
ad perfectum et perfecto vocabulo dignum vel ad
deum dirigit simonem porro episcopo lege-
re volente ei dicitur iube domne benedicere
nullus inuocandus vnde in quibus dam ecclesiis non
ei vndecimus in aliis vero vnde vnus presbiter
ordine prioribus per se ad deum et tunc episcopus
dicat magnificate dominum mecum tunc autem
episcopus debet perfecte pronunciare iube domne quia
ad deum qui perfectus est simonem dirige-
re vult. Primo nullus vero ecclesiis episcopo lege-
re volente sacerdos dicat iube domne
benedicere et ipse episcopus dicat benedictionem legit
tamen ei legere lectionem non sit sacerdotis
vel episcopi officii sed lectoris. Si nullus aliquis
episcopus vel sacerdos assit preter aliquem inferiore
ordinibus tanquam laicus in persona ecclesie dicit
iube domne et ipse sacerdos vel episcopus
tanquam in persona dei ei reddit benedictionem
vel legat absque iube domne cum benedic-
tione iussibus predicta quia ecclesiis ipse episcopus dicit
iube domne et maiorum nolentium
tempore se ex humilitate subiciat benedicat
lectione finita dicat lector tu autem et cetera quia
neque de lectione est neque ei continuatur
sed ille ad deum simonem dirigens se excu-
sat q. d. domne peccaui legendo forsitan
modulate pronuncians et per hanc laudem
humanam scrutando venitum humanum
fauorem et audientes sibi peccauerunt
variis cogitationibus intendentes
vel aliam auditum attendentes aut
prius sed tu domne miserere mei qui vero
attendentibus videtur deo gratias non ad tu
sed ad lectionem refertur et ei vox ecclesie
deo gratias ex soluentibus ac si dicat

deus patrum nostrorum verbis salutis que sunt
auribus aut ex pluribus [illegible] de gratis sup-
plementum. Rursum pluralitas lectionum plu-
ralitatem signat predicatorum qui sunt tempore gra-
tie et pluralitas in professis trinitatem
signat tempore legis. Item et vicissitudines lecto-
rum sunt successiones legatorum qui di-
versis temporibus venerunt. Duo lumina perfi-
ciendi petunt et diu eis benedictionem
dant. In quo innuitur quod nullus predicare de-
beat nisi missus quomodo enim predicabunt nisi
mittantur. Ipsa lectio est in mente legentis
recreatio. ¶ Tu autem domine legitur re-
versio in eo quod vivunt in plorant innuitur
ipsorum legentium vel predicatorum officium
non sine aliquo vel levis culpe pul-
vere peragi posse. Unde augustinus verbum predica-
toris securius audit quam predicat. Pre-
dicator enim per terram ambulat et difficile
est eum qui per terram ambulat pedes ullo
pulvere sordidari et predicatorem eum se-
cum sensit ullum spiritum elationis erigi.
Et attende quod sicut in ecclesia duo sunt
ordines sapientes et insipientes sic
due sunt lectionum maneries in aliis enim
lectionibus que ad missam leguntur sa-
pientes instruuntur. In aliis vero que in
nocte recitantur insipientes erudiuntur
vel respondent. ¶ Et nota quod variantur
lectiones quatuor modis. Primo quantum
pertinet ad tempus. In adventu et in nativita-
te et in epiphania lectiones de ysaia sum-
untur quia propheta dicit dominus quantum adventurum
qui in nativitate hec dicitur monet
[illegible] capitulo ysaie quod tunc legitur. Primo
tempore alternata est etc. non est et in omnibus
[illegible] non est ad usus fratrum et
[illegible] non est quantum ad [illegible] certa
hortatur in persona [illegible] peccatore ut
convertatur. Hoc autem fit [illegible]
in quibus de eccl[esi]a [illegible] legitur. [illegible]
probante dominica peccatorum qui [illegible] non
convertuntur. Tercio modo lectiones que leguntur
[illegible] pascha de ternis [illegible]
fiunt [illegible] [illegible] dicetur contra lectiones [illegible] de funeris

fiunt semper. Sicut alio [illegible] in
quibus de [illegible] fiunt [illegible] qui
in domino moriuntur quod sunt [illegible]
de sermonibus que augustinus de mortuis
compilavit. Hoc et nota quod in tertia nocturna
legitur evangelium et omelia evangelii eiusdem
diei quia tertia nocturna designat tempus
gratie in quo evangelium recitatum est et in quo
evangelium predicatur celebratur. Prout
in [illegible] nocturnis dicetur [illegible] et [illegible]
dum quod antiquis temporibus [illegible]
sibi que veritate [illegible] impugna-
bant sancti patres ad hoc ut [illegible]
magis non [illegible] ordinaverunt quod no-
na lectio semper de trinitate legatur et no-
num responsorium similiter de eodem cantaretur
et quod et in prima feria missa de trinitate
diceretur quo dominus obfuscato trinitate
[illegible] in noticia ecclesie [illegible] de trinitate
omnis sit. Sed responsorium de trinitate et et
alia in missa in dominicis diebus vel [illegible]
[illegible] usu vel [illegible] dulce cantilena
in pluribus locis retinuit et ita nunc [illegible]
[illegible] nocturni responsorium quod lectionum precedentium
non videtur. ¶ Communes vero lectiones [illegible]
de eo quod breves sunt lectiunculae vocan-
tur. capitulis vero capitula eo quod ut plurimum
de capitulis epistolarum illorum dierum quibus
dicuntur fiunt. Hoc [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] in singulis horis diei prout sta-
tutum est in concilio [illegible] quia modus de q. d. v quere
abscisa semper est ut promissum est
et sicut capitula doctrina ne enim [illegible]
psalmodia audienda animus se fa-
stidium ingerit sicut iudeis qui man-
na fastidiebant [illegible] quod deus [illegible]
in eos serpentes igniteos qui eos [illegible]-
ficabant. Ideo premittitur capitulum i. bre-
vis lectio semper continue vel necti
t. provocamur ad devotionem que fa-
stidio contraria est et [illegible] hortamur ad perse-
verantiam in bono [illegible] illud hortamur
nos ne in vacuum gratiam dei recipia-
tis. ¶ In nocturnis autem copiosius quam in
diurno officio lectionibus vacatur quia tunc
eis [illegible] liberius accomodatur et diu-

hic capitula sive exhortationes in plerisque
ecclesiis presbiteri ad domesticos et fra-
tres quia sicut ligna lignis adiciuntur
ut ignis magis ardeat ita quibus
domesticorum cordibus ignita pastoris
verba adiciuntur ut magis ignitus le-
guntur et hec lectiones sunt inde dumpne
iubeasque benedicere quia ut plurimum excipi-
unt sacerdotes qui summe mine gerunt et
quorum officii tamquam maiorum est excitare
pigros illa leguntur quibus post lumina
et benedictionem dicit unus pete nam ma-
ior minori benedicit non econverso nocturna-
les vero lectiones a minoribus leguntur
ideo quod a superioribus luminam et benedictionem
petunt iussus et divinis lectionibus
non dicitur in fine tu autem sicut fit in noc-
turnalibus quia sacerdotes debent esse perfecti et in
dyabolicas suggestionibus defecti-
one subtrahat et quia in brevi sermone
et aut familiares verbo est quia venia
humanis sermonis capitula prout quemadmodum
fit in nocturnalibus lectionibus ut premissum
est videtur tamen de gratias propter eam
in nocturnalibus lectionibus assignatam
adhuc in capitulis horarum officia diurna-
tes precedentia laborem persequentia
premium significans ideoque precedentia
consistunt in prius sequentia in ympnis
retributiones rationabile vero est quod pulcherri-
mos in cena in olenit ut quater in
die et quater in nocte persingulas di-
urne sive nocturne psalmodie
horis lectio una sive capitulum de-
cem sive de novo testamento dicitur quod
tamen cum non dicitur capitulum in prima
nec in completorio sed quia sed hoc lectiones
nunc non erunt octo sicut erunt eadem
in veteri testamento prout premissum est ideo
certe ille post primam legunt in capitulo
lectione in prima pretermissa dicit ei
aliquis iube dumpne et et sacerdotes
benedices vindicat regularibus disciplinis
et que sequuntur et ante completorium
legunt pretermittendum in completorio

s. fratres sobrii estote vel legitur de dyalo-
go vel hic de hoc sub titulo de prima dicetur
quintum ante quam in nocturnalibus sive in di-
urnalibus lectionibus non pronunciatur auctor
earum prout fit in hiis que in missa leguntur
Quo hic quod super lectionibus et divinis obse-
quiis in sequuntur et sunt iniuste et domesti-
ca certe earum auctorem recipis lectio-
nibus agnoscunt quia igitur in nocturnali-
bus lectionibus assunt officiis vero non est
exprimi nomine auctoris lectionum in
missa vero ideo exprimitur quia ibi quan-
doque bubulci operarii et agricole ut
si quis eorum forte per se quod vero talia
audit in cogitatione sed historia audi-
at cum auctore qui forte non est ei
in cognitus ut illius auctoritate firmius infin-
gantur verba lectionis in corde fidelibus diur-
nis nocturnalibus lectionibus quarum auctor
ignoratur exprimuntur prout in sermonibus et
omeliis gregorii augustini et aliorum de quo
in prefatio vi. partis dicetur. Porro in galli-
cano concilio in burcardo libro viii est capitulo
statutum ut laycus non recitet in eccle-
sia lectionem nec alla dicat in pulpito tamen et
responsoria sive alla. Responsoria sunt
lectiones subiciuntur ut cum per lectiones
doctrina per responsoria vero bona operatio
significetur nec post lectiones responsoria sub-
iciuntur quia per bona opera doctrine videtur
denique nec cum servo pigro qui pecuniam
domini sui abscondit in tenebris ex-
teriores mittamur. De numero vero responsorium
quia lectionum videtur congruenter dici ut si for-
te lectiones sunt de actibus apostolorum
responsoria subiciuntur sunt de eodem cum novum
responsorium videtur soli nove lectioni
que olim erant de trinitate prout in ea
dictum est hoc tamen fallit in responsoriis
de hystoriis que post ewangelium in
nocturnis cantantur que ewangelicas
lectionibus videtur de hoc et dictum est
in septima parte sub titulo de quindecimali dominica
quia responsorium quia viri catholici certi garri-
dit videntur iuxta illud capitulum in ad
corinthios ut idipsum omnes dicamus

et non sunt in nobis sacramenta cantantur
cum unus s. respondit et pectigraciti cum servi-
sunt vel quia cito illud cantant versus unde
ab uno ysidorus dicit quod ytalici responso-
ria tradiderunt que in responsorios
aliquis notant quod alio deficiente idem alter
redicat porro tria nocturnalia spiri-
tualibus cantant comparantur dum ei cantica
que cantatur sunt spiritualia quia commendabilia
spiritualis mentis procedunt cantatur vero in
recitatione lectionum ad supplere pre con-
tentum mentis unius imitatur sublevaris
ri quod et in fine gloria patri quod in uno sed
responsorio cantatur. Cetera vero ab uno inci-
piuntur ut ab aliis cantantur. per fratres ad
fratres cohortatio ad serviendum deo quasi per
tubam notatur quam alterius invicem per versum vero
responsorii qui totus ab uno cantatur singula-
ris ad deum desperato devotionem. ad hoc
responsorium cantando quasi per tubam notatur quod
alteri excitando fratres ad altiora usque
adeo ut ad laudem sancte trinitatis prorumpant
dicentes gloria patri etc. quinque autem responso-
ria quod versus sunt in vi parte sub prima
dominica de adventu dicetur vi quod precio
versum in ipso recitatur ad notandum quod
sic in meta i in statu perfectionis salutem
non possumus salutem in secunda in alia me-
a saluem in statu scilicet in perfectionis ad
hoc sempli sine parte repetitur ad
notandum ea que vincentes faciunt in perfecti-
one et primo fit repetitio a principio quasi
ad finem et pereat animo [illegible] vel
timeo gloria patri dicitur prout sub dicta domini-
ca de adventu dicitur. In festis vero itaque
totum perfectum repetitur ad notandum letitie
perfectionum sanctorum ¶ Orationes sunt in sin-
gulis horis dicuntur precibus premissio in peti-
tio est oratio namque petitio est in oratione
petere est sicut quando orare est impetrare
et c. gg. vero orare est animos in con-
punctione gemitus et composita verba sonare.
Oratio autem namque dicitur quod precedit
et subsequuntur horis in bonis operibus
et ideo dicitur in principio misse et in fine et aut

ultima oratio dicitur ad operarios benedictio quod
orationes in fine dicuntur ab actibus sunt
apostolorum quod qui distinguebat positis
genibus suis orabat. Huic orantum
sacerdos populum salutat dicens dominus vo-
biscum et hoc ideo ut illum avinet ad orandum
proprie quod eius oratio accepta sit deo quod
denus grandis sua dicere se orare vero
finita iterum erat dicens dominus vobiscum
de quo sub titulo de prima dicetur. Et no-
tandum quod omne officium preter nocturnum oratione et
per benedictione concluditur ad notandum quod quod
deo in hoc seculo sumpta [illegible] hebeamus
proborum orationibus [illegible] et nos est
quod qui cum similibus dei serviunt hereditas
collegiis cum ab illis separamur benedictionem
ab eis petimus. In nocturnis vero hoc
non fit quia ibi non fit separatio secundum ma-
tutinum. Sed matutinales laudes cum co-
iuncti cantant. porro licet de quibusque
sacerdos in altari et in divinis officiis
de compositione vigilis [illegible] versus orien-
tem orare. vero in ecclesiis hostium ab orien-
te habentibus misse celebrans in sa-
lutatione ad populum se vertit quod quasi sa-
lutatione facie ad faciem patimur prout
in quarta parte sub titulo de salutatione
diei et dicere orientem adorantes
se convertunt. In ecclesiis vero hostium ab orien-
te habentibus ut rome ulla est in saluta-
tione mutatio conversio quia sacerdos ibi
celebrans semper ad populum stat. quam sub
templi salomonis et tabernaculi
moysi legitur ab oriente hostia ha-
buisse exodi xxxviii. c. usque oriente
quo omnium propositio invocatur per illum qui
splendor lucis eterne sedentibus in te-
nebris illuminat qui visitavit nos
oriens ex alto de quo legitur ecce vir oriens
nomen eius cuius argumento in libro
sapientie dicitur oportet ad lucem ortum adorare nos
quod divina maiestas localiter in oriente
consistat que potentialiter et essentia-
liter est ubique namque illud celum et terram ego
i plebs et psalmista si ascendero in celum
tu illic es. Sicut de [illegible] ex
diversis vincentibus oritur sol iustitie qui
illuminat omnes homines venientes in hunc

mudu s[ecundu]m io [Ioannem] u[er]sus oriente orauim
ut aug[ustinus] in · s[er]mone de [con]pot[ati]o[n]e [con]ue[n]it adiuo
ueat[ur] t[er]cio q[ui]a qui deu[m] uolu[n]t uo[lu]de
bet ad illu[m] u[er]te[re] t[er]ga [contra] [christ]o s[ecundu]m io. da
m[asce]nus qui m[a]i[or] s[ap]ientes r[espi]cientes ieuces s[cri]ps[er]it
i[n] q[ua]rto lib[ro] canonum v. c. ut p[er]ham
iur[ue]r[u]nt uos e[ue]n[i]re oudas [contra] [christ]o ut
xp[ist]m crucifix[um] qui ver[us] est oriens
z adq[ue] or[i]ens dir[igi]te respiciens
s[e]pt[imo] ut ueniete uidite uos ex
pectate nu[n]c ut ei sic d[icitur] dani.
deo padis s[ecundu]m oriente plantauit
vn[de] h[omine]m cu[m] t[ra]nsgressu[m] expelle[re]t fecit
z cu[m] padisu[m] [contra] occidente[m] h[ab]itare
fecit euntq[ue] g[enera]l[ite]r p[a]tria[m] respicientes
r[e]q[ui]re[n]tes adip[i]a[m] respicie[n]tes deu[m]
ad oriente[m] adoram[us] septi[m]o [christ]o d[omi]no
crucifixo adorare [con]t[ra] respiciebat io
z uos oram[us] adeu[m] respicie[n]tes
s[ecundu]m z ip[s]e i[n] celu[m] sup[er]ius adorare[n]t eu[m]
sursu[m] ferebat[ur] z ita ip[su]m ap[osto]li ado
rauer[un]t z ita ueiet [quem]ad[m]o[dum] uide
rut eu[m] eunte[m] i[n] celu[m] ip[su]m g[ener]al[ite]r [con]pta
tes adorante adoram[us] daniel
q[uo]q[ue] [existen]s i[n] babilonica captiuitate z indi
Pi· de con[illegible] s[ecundu]m u[er]sus templu[m] orabat aug[ustinus] [contra] f[austum]
dicat q[uod] nulla s[cri]ptura nos docuit u[er]sus
oriente[m] orare adhoc stantes ora[m]us
s[e]c[un]d[u]s p[u]t p[re]missu[m] est u[bi] d[e] h[oc] agit
d[e]s[i]de[rium] aut[em] est i[n] terra que adhoc
i[n]uenta est p[u]t i[n] p[ar]te p[ri]ma sub t[itulo]
de terra d[omi]ni est vn[de] p[er] h[oc] h[omi]n[e]m in
terris b[e]n[e]dicite d[omi]no deo de fo[n]tib[us]
isr[ae]l s[ecundu]m at[que] adorate d[omi]n[u]m i[n] aula
s[an]c[t]a eius s[ecundu]m illud intrabo i[n] domu[m]
tua[m] adorabo ad templu[m] s[an]c[tu]m tuu[m]
i[n] timore tuo p[ro]p[ter] preceptu[m] e[st] coram
altari hoc adorabitis p[ro]p[ter] p[ro]p[he]ta ado
ram[us] z p[ro]cidam[us] an[te] d[eu]m ploremus cora[m]
d[omi]no qui f[ecit] n[os] q[uia] i[pse] e[st] d[omi]n[u]s deus i[d est]
creator d[eu]s i[d est] redemptor n[oste]r i[d est] sal
uator s[ed] cu[m] deus sit vbiq[ue] ut p[re]missu[m]
est quare potius i[n] templo q[uam] alibi est
orandu[m] [contra] legit[ur] io. iiij c. q[uod]
cu[m] mulier samaritana salomo[n]e q[uae]
ri[s] que de loco adorationis int[er]
iudeos z samaritanos s[a]epe u[er]tebat[ur]
a x[rist]o p[ro]p[ter] q[uod] pat[re]s n[ost]ri i[n] mo[n]
te hoc adorauer[un]t z uos dicitis
q[uia] ier[oso]l[im]is est locus u[bi] adorare o[portet]
re[s]p[ondi]t illi ih[esu]s mulier crede michi
q[uia] ueniet hora q[uan]do neq[ue] i[n] mo[n]te
hoc neq[ue] i[n] ier[oso]l[im]is supplicandu[m] est
patri s[ed] ui adoratores adora
bu[n]t patre[m] i[n] sp[irit]u z v[er]itate q[uasi] d[icat] no[n]
p[re]fero locu[m] i[n] adorando neq[ue] adora[tur]
deus du[m]taxat i[n] sp[irit]u z sp[irit]ualib[us]
z v[er]itate i[d est] e[ti]a[m] vn[de] ap[osto]lus m[at]h[eus]
tu[m] aut[em] cu[m] oraueris intra cubiculu[m]
tuu[m] z clauso hostio ora patre[m] tuu[m]
s[ed] lic[et] v[er]u[m] sit d[eu]s adora[n]d[us] sp[irit]u[a]l[i]
t[er] e[st] tamen aliq[uin] frustra tanto studio
tanto q[ue] i[m]pendio templu[m] d[omi]no fieret
ubi g[rati]a[m] i[n] eo acceptam adorati
acceptaret vn[de] salomon in templo co[n]-
structo z dedicato orauit ad d[omi]n[u]m
ut q[ui]cu[m]q[ue] i[bi] illud ascenderet om[n]ib[us]
p[e]ticio[n]ib[us] suis ul p[ro] quacu[m]q[ue] t[ri]bula
tione clamaret ad d[omi]n[u]m i[n] hys q[uod]
iuste postularet [con]ced[e]ret cuius
orationis forma sequit[ur] tamen i[n] oratione
q[ua]m dicat i[n] terre dedicatione assi
stu[n]t e[ni]m angeli ibi orantib[us] ut
deuotio[n]es eoru[m] orantes d[omi]no offe
ra[n]t s[ecundu]m illud i[n] [con]spectu angeloru[m]
psallam tibi adorabo ad templu[m] s[an]c[tu]m
tuu[m] ad [con]fitendu[m] nomini tuo d[omi]ne
h[in]c angelus ad thobia[m] ego obtuli
orat[ionem] tua[m] d[omi]no requiescu[n]t etiam
ibi s[an]c[t]orum reliquie qui nos deuo
te deu[m] adorantib[us] suis p[re]cib[us] assi
stu[n]t[ur] q[uod] nos om[n]ibus m[od]is no[n] ua
lem[us] i[n] plateis vo[l] z i[n] publico m[ani]fe
p[ro]fessores ora[n]t a d[omi]no [contra] y[pocrisis] b[e]n[e] q[uod] vo[luit]
ap[osto]lus ad thy[motheum] · m[ulti]q[ue] uolo uos orare
i[n] om[n]i loco leuantes puras manus
sine ira adiu[n]cta p[ro]lixit orauit
i[n] om[n]i ei loco orat q[ui] p[er] p[ro]nitia[m]
officia z op[er]a bona ubiq[ue] manus
cordis mundas ad d[eu]m leuat tertio
adorandus e[st] p[ate]r z filius z sp[iritus] s[an]c[tu]s s[e]c[un]d[u]m
q[uod] p[er]s[on]e tres z singule s[u]nt vnus solus
z verus deus lic[et] ei alia p[er]s[on]a sit p[ate]r

alia filius alia spus scus tm patris et fi
lii et spus sci vna est diuinitas equalis
coeterna maiestas vnde gregorius et equalis
totus in diuinitate trinitatis est ordo deus
sane sit intelligi quod dns ait veri ado
ratores adorabunt patrem in spu et
veritate nam qui deum verat adorat
ipse quod adorat patrem in spu et verita
te i in filio qui de se dicit Ego sum
via veritas et vita Ego sum in patre
et pater in me est ideo qui patrem adorandus
est in filio et filius in patre et spus s
in vtroque Est aut deus adorandus de
corde puro et consciencia bona et fide non
ficta de corde puro non ut quidam
faciunt qui in prosperitate deum glorificant
sed eum in aduersitate blasphemant de
quibus psalmista confitebuntur tibi dum bene
feceris eis si vero non fecerit faciant et
murmurabunt de consciencia bona non ut
quidam faciunt qui contra deum grauissime
peccant et post ea tremere illi satisfaciunt
de quibus psalmista peccatori deus dixit
quare tu enarras iusticias meas
et a t t m p o t illud nunquam testium
de quo veritas ait hic sanguis meus
noui testi de fide non ficta non ut
quidam adorant qui vite dant sed p
ne viuunt quibus dns improperat dicens
populus hic me labiis honorat cor
aut eorum longe est a me dicunt
ei et non faciunt Adorandus est itaque
deus per deuocionem oris per confessionem
et opere per veneracionem Sunt aut due
spes adoracionis s latria que soli
deo debetur et dulia que in quibusdam
creaturis adhibetur ut deum et sanctam
pre subiectam pertra timoris subiecto
fuerunt Rursus amore honoris in
ipsis honoris dici diuerde sint nec
obstat illud psalmista benedicam dominum in omni
tempore nec illud apostoli sine intermissione
orate quia benedicere dominum in omni tempore
est illum per digna glorificacione lau
dare sine intermissione orare est ora
in dei laude seu gloria agere sicut idem
apostolus ait sine manducatis sine bibitis sine
aliquid aliud agitis in gloria dei facite Ce
terum oracio salutacio precedit et sequitur
Tandem illam ruscorio punt sibi prima dicitur
Tercio aut post oracionem dicitur benedicamus
dno quod sumptum est de capitulo vel de psalmis
vel de ympno trium puerorum vbi dicitur
benedicamus patrem et filium etc et dicitur quoque
apostolus qui in presente sunt erantis ad
videndum diuina opera ueri in perfecta esse
nisi illud in perfectum inueniri valerit
etc et quod omnis laus nostra perficis
et perfecta est ad comparacionem dei quod
laudamus quod cum hoc eum dicit sit magis
a laude eorum est ac si dicat ecclesia lau
demus sed laudare deo non sufficimus quia super
eminencia dei eloquium nostrum et intellectum
superat qui cauedet ho adorare alium
et exaltabitur deus Vnde ab omnibus conse
quitur dicitur deo gratias quod placet sicut
prius est in dei laude suppleret deo enim
apostolus admonendi quod soli premi i pri
ui annalia sequere laudat deum
et gratias agunt deo et quoque amaio
ribus ad significandum quod in eterna beatitudine
erunt deo perfecti erimus laudatores
quod in hac vita non possumus esse perfecti
Rursus post suffragia dicitur alia oracio
que iniuriam dei significat que precedit
et subsequitur honorem in bonis operibus
dicitur etiam itaque benedicamus et deo gratias
quod sicut dns post quam iterum post
resurrectionem salutauit discipulos suos
benedixit eis et illi gratias referen
do eum adorauerunt ita et presbi
ter vel aliquis itaque deum orando dicit be
nedicamus dno et est subaudiendum
cuius membra sumus et in quo bene
dicimus et in benedicat Chorus vero gratias
agentis dicit deo gratias quod sumptum
est de apostolo post significat quod nisi in
fine vite tue innocencia se iac
debemus et deo benedicere perpetuam
gratias deo solue deo vel benedicamus
dno cum deo gratias est laus finalis

Marginalia (left): ~~ingenij~~ / ~~petit[?]~~
Marginalia (right): ~~deo deum~~ / ~~intenerunt~~

z exultaco i effabilis que eit i glia
tu gratiarum actione ul deo gras est
de qu simulac cursu graui acto debet
z dcm est i iiij. pte sub t de orone
nouissima sz iur qz porus debet
iudei dnice .i. fiat seu ita sit qz
deus sit benedictus sz bn i iudeo deo
gras ut notet qz hc ipm qz deum
benedicas ab ipso deo hemus ¶ Ipsor
io qz qdm vuius i libro pontificali
sumus z ad demonibz i pugnant
qz ipse scorz suffragiis i digenus
io i plures cetus i singulis horis
pq benedicamus suffragia scorz sbi
iuiunt. Et no. qz qz totu tpe aun
tuutate dni usqz ad festu puri
ficatois est de infirmaca saluti
tois io ut quida dnc no debet
fi tuc qnicomitoes pstiuz dicere
mxo. illud no toceqs edu i lacte ma
tris sue nec z admica de passione
usqz i saltbus pq penth ut ibi dr
¶ Hoc z sciend est qz qz petrus
z paulus i vita z i morte non
fut sepati put uitat ecclia in
i qnicomitoibz seput que simul
fuit repente deuitroqz ¶ Ultio nouu
est qz cantandi usus aucti t.
suppsit inicm sicut i esdra legit
de quo i pte s. sub t. de cantore
z i iiij pte sub t. de alla dcm e
z ecciastici c xlvij dedit illi qt
inimicos potencia z stac fecit qt
altare cantores i sonis corz fecit
dulces modulos z p'b cantate
ei canticu nouum bn psallite ei
i uociferatoe celebrn itaqz tat
ut audiat homines debe i z fre
gras z laudes do dn manibz
cetis qz inebre sucagut agere
opa quibz ipi ualeat deo placere
insuper auctiaci quida i rep bant
put dcm est i phemio iiij ptis
ordine cantileue i diuinis pu
i diu nocturis horis traditur

btus qui plenaria ordinatoe distribuisse
cu multa z an z pq cu orones z mutha
phas z uisoria qposuerit. Et nota
sz hugone de sco victore qz tres sunt
spes sonorz qui tres modulos fa
ciunt fit ei sonus pulsu flatu z uoce
pulsus ptinet ad cythariam flatus
ad tuba z organum mox vo ad cantu
hec gna musicorz antiqtus pplus
in di laud' exercebat hec aut qsona
cia sonorz assignari pt qcordie mo
rum s. ad pulsu cytharé manuum opa
co ad flatu organi mentis deuoto
ad cantu uocis hmois exhortaco re
ferat. bernardus qz pdest dulcedo
uocis sine dulcedine cordis frangis
uoce frange z uolutate. Sunt qsona
cia uoci. sua qcordia morz ut p uoc
qcordes pxio p uolutate deo z p
obediaz magro. De organo dcm est
sub t de laude. Rursus hoc tplo geni
musicorz ad tplice diuiz officij cata
sii referent. s. Ricardu epm tremon
i nutiche na ipm officiu ecce qsistit
i ps i cantu z i lectionibz primu musicorz
genus est qz fit pulsu digitorz ut in
psalterio z silibz z ad id ptinet psal
modia unde illud laudate eu in
psalterio z cythara. Et ei psaltiu a psallon
quid est tangere
g c est tangre. s. est qz fit uoce
uoce s. humana z ad istud ptinent
lectiones vn ps. bn psallite ei i uoci
feratione z nplus lectoz nominat
uoceus dicens ignorantes illius z no
res pphetarz que psalbus legunt
tertiu est qz fit flatu sicut i tuba
ad istud ptinet cantus vn ps laudate
eu i sono tube. Sane venabilis
diuisorum sonorz qcentus qcordiam
uarietate qpacta z bn ordinate
ciuitatis vnitate signat suaius vo
cantus fit ex diuisis sz no cotrariis
uocibz. Rursus cantus i ecca letitiam
celi signat uoces vo graues acute z
sup acute i unit tribz uocis pdi
candu ee tribz ecce ordinibz ppter
tricesimu sexagesimu z cetesimu

fructu/ ul iuxta uolu[n]ta[tem] salomo[n]is sig[nifica]t
ordi[n]e[m] i[n]cipie[n]ciu[m] p[ro]ficiencium [et] p[er]fecto-
ru[m] de q[ui]b[us] dictu[m] est i[n] p[ri]ma p[ar]te sub t[itul]o
de eccl[es]ia ¶ Sane statutu[m] est i[n] co[n]cilijs
tholetan[o] [et] gerundens[i] ut tal[is] misse
ordo q[uam] psallendi ul mi[ni]strandi co[n]-
suetudo s[er]uet[ur] i[n] o[mn]ib[us] eccl[es]ijs que
eccl[es]ia metropolitana s[er]uat[ur] / abba-
tib[us] q[uo]q[ue] ul monachis circa claustrales fr[atr]es
tib[us] ne li[ceat] publica officia alit[er] ce-
lebrare q[ua]m i[n] eccl[es]ia ep[iscop]ali / q[ua]m[vis] aug[ustinus]
dicat q[uod] nec[essariu]m q[ui]d nec[essariu]m q[ui]d bonos
mores esse q[ue]rat[ur] indiffere[n]t[er] habu-
isse ut i[n] eccl[es]ijs facis sit de i[n]ue[n]t[a]
co[n]suetudo s[er]uanda De nocturnis :

Licet eccl[es]iastica offi[ci]a in vesp[er]is
incipiant[ur] / iuxta illud de ue-
spera i[n] uesp[er]am celebrabitis
sabba[tum] u[est]r[u]m / q[ui]a t[ame]n ordo conueniens est
ut a tenebris p[ro]cedam[us] in lucem
[et] no[n] eco[n]t[ra]: io q[ua]m nocturn[is] off[ici]o i[n] hoc m[od]o
t[em]p[or]e aut[em] noctium sig[nifica]t uita[m] n[ost]ram
i[n] p[re]se[n]ti b[us]/ nocturnu[m] officiu[m] n[ost]r[u]m spiritu-
ali[s]/ laus matutina p[ri]mo suffra- sine
giu[m]/ p[ro]p[ri]a tendimus ad lucas gau-
diu[m] [et] libertatis/ ul t[em]p[or]e an[te] noct-
urn[u]m/ sig[nifica]t t[em]p[u]s an[te] legem mortis
i[n] quo om[n]is silebat a laudib[us] dei
t[em]p[or]e noctiu[m] sig[nifica]t t[em]p[u]s legis date
moysi/ t[em]p[or]e laudis matutine sig[nifica]t
t[em]p[u]s g[ra]tie ab [i]n[carnatione] usq[ue] ad fine[m] mundi
i[n] q[u]o t[em]p[or]e d[omi]n[u]m laudare tenem[ur]/ de bo-
nis nat[ur]e que i[n] illa hora nob[is] con-
tulit creando/ de bonis g[ra]t[i]e que
i[n] illa nob[is] co[n]tulit resurgendo/ de bo-
nis gl[ori]e que i[n] illa nob[is] dabit resusci-
tando ¶ Sane nocturnale offi[ci]u[m] me-
dia nocte ca[n]tat[ur] p[ro]p[ter] q[ua]tuor r[ati]o[n]es
p[ri]mo q[ui]a p[ri]mogenita egipti de nocte
interfecta sunt/ [et] p[ri]mogenita ios[e]ph
s[er]uata nu[n]q[uam] d[e]bem[us] nos fuit p[ri]mo-
genita n[ost]ra i[n] h[er]editate [...] reg[n]i
celestis/ q[ua]m nob[is] p[ri]mogenitus dei
filius acq[ui]sivit/ io ei m[u]n[u]s offi[ci]u[m]
nocturnale/ ne simus sicut esau qui
p[ro] edulio lenticule n[ost]re p[er]didit p[ri]mo-
genita sua/ s[ecund]o q[ui]a de[us] filius fuit me[di]a nocte

natus/ iux[ta] illud sapie[ntie] c[apitulo] xix/ du[m]
mediu[m] silentiu[m] tenere[n]t o[mn]ia [et] nox
i[n] suo cursu iter p[er]ageret o[mn]ipotens serm[o] tuus de celo a regalib[us] sedib[us] uenit/ stat
filius tuus/ ut ergo ip[s]i[us] natiuitati
g[ra]ti simus/ ei de nocte laudam[us]
[et] g[ra]t[i]as de ip[s]i[us] natiuitate agimus/
t[er]tio q[ui]a xp[istu]s i[n] hac ora captus et nocte
illusus est a iudeis/ ea [et] hora
spoliauit infernu[m]/ large nocte
accipiendo s[ecundu]m an[te] lucem/ mane u[er]o
surrexit/ media [et] nocte ad iudi-
ciu[m] u[en]iet uenturu[s] asserit[ur]/ unde
statutu[m] fuit/ ut i[n] die vigiliaru[m]
pasche/ an[te] noctis mediu[m] di-
mitti no[n] liceat p[o]p[u]los expecta-
tes xp[ist]i aduentu[m]/ ut dicet[ur] i[n] vj
p[ar]te/ sub sabbato s[an]c[t]o/ io hac hora
d[omi]n[u]m laudamus/ g[ra]t[i]as agentes de
ip[s]i[us] captione [et] p[ro] n[ost]ra liberatione
eius [et] aduentu[m] sollicite expec-
tantes/ q[ua]rto ut noctes delicto-
ru[m] illuminent[ur] unde paulus
[et] silenus i[n] uinclis posite[n]tes me-
dia nocte orantes ympnu[m] dicte
audientib[us] ex[pr]esse in carcere[m]
ubi terre motu repente facto fu[n]-
dame[n]ta carceris mota sunt/ et
eor[um] uincula illico sunt soluta
q[u]arto p[ro]p[ter] carnis illecebras psal-
lendo [et] orando edomandas/ q[ui]a
sicut dicit eccl[esiasti]cus xxxj vigilia
honestatis domat carnes / Se-
cundu[m] aut[em] est q[uod] i[n] p[ri]mitiua eccl[es]ia
in p[ri]mi[s] et ter de nocte ni[si] pro[...]
lati surgebat ad diuinu[m] officiu[m]
celebrandu[m]/ tal i[n] hoc t[em]p[or]e designa-
tes u[idelicet] t[em]p[u]s an[te] lege[m]/ t[em]p[u]s sub lege
[et] t[em]p[u]s g[ra]tie/ surgebat en[im] p[ri]mo circa
p[ri]mu[m] sopnu[m]/ q[uia] t[unc] s[u]nt solet
dormitu[m] iri/ s[ecund]o circa media[m]
nocte/ t[er]tio paululu[m] an[te] diem/
sic ordinates offi[ci]u[m] ut nocturne s[un]t
[et] lectiones cu[m] suis r[esp]o[n]soriis p[ro]-
lecte erant/ p[ri]usq[uam] lucesceret q[ui]a
appetente u[er]o aurora/ pulsante tympa-
nis cantabat te deu[m] laudamus

et matutinas laudes ad primam noctium
pontifex solus et minister ecclesie surgebat
que sunt in invitatorio cantabantur per eos qui
ubi adherere invitabant et vocabant
vigilias quia fuerunt nuncii a pastoribus
vigilantibus noctis super gregem suum
servantibus. Instituerunt tamen solempnitati-
bus populus tota nocte in dei laudibus
persistebat sed illud sublatum est et con-
venit loco illius vigilie ordina-
tum prout dicetur in vi parte sub quarta fe-
ria ebdomade de adventu. Ad
primam vero noctium surgebat minister
simul et coniugati tam mulieres quam viri
que cum invitatorio dicebantur ad signi-
ficandum angelos invitantes pastores
ad videndum regem natum. Ad tertiam
surgebant omnes continentes sed propter al-
gescente caritate cum omnes tamen
ministri quam plures surgere ad noc-
turnum officium pigritarent statutum est
ut omnes media nocte surgerent
iuxta illud propheticum media nocte sur-
gebam etc. et totum noctis officium
continue cantarent et plures adhuc in
hora surgunt. Quia vero quidam
nocturnis deliciis plus quam dei servi-
tiis vacantes visione huius ideo per-
vabant consequenter statutum est ut sal-
tem tempore ultime nocturne omnes sur-
gant. Item et dici potest quod quatuor sunt
ecclesie hostes superiores scilicet demones
malignantes inferiores scilicet homines
adversantes interiores scilicet concupiscentie car-
nales et exteriores scilicet illecebre
seculares. De primis inquit apostolus non
est nobis colluctatio adversus car-
nem et sanguinem sed adversus spiritualia
nequitie in celestibus. De secundis psalmus supra
dorsum meum fabricaverunt peccatores. De
tertiis apostolus caro concupiscit
adversus spiritum spiritus autem adversus
carnem. De quartis Jo. nolite diligere
mundum neque ea que sunt in mundo
quia omne quod est in mundo aut est concupiscentia
carnis aut oculorum aut superbia

vite. Ad vincendum hos quatuor hostes vires
ecclesia debet iiiior noctis vigilias
sollicite custodire. Tria pastores custo-
diebant vigilias noctis super gregem
suum scilicet conticinium gallicinium intempe-
stum et antelucanum in quibus ob sessi-
tionem custodes vigilant alternatim
prima quarta vigilia custodire debent
contra fallacias priorum hostium secunda contra
insidias secundorum tertia contra tertios quarta
contra quartos. Est ergo noctium officium in iiiior
est partes distinctum scilicet in tres noctur-
nos et matutinas laudes quia per iiiior
noctis vigilias contra dictas iiiior ho-
stium persecutiones antiquitus ecclesia de-
cantabat. Porro in memoriam illius
laudabilis consuetudinis et devo-
tionis antiquorum in tempore estivali ce-
lebrat ecclesia nocturnum officium in tempore
prime nocturne hiis exceptis temporibus
quod quidam vigilias sub antiquo nomine
vocant et specialiter in festivitatibus
beatorum Jo. baptiste petri et pauli et
assumptionis beate marie que est pre-
cipue illis temporibus solempnitates et hec
fiunt incipiunt in ipso festo beati Jo.
in crepusculo precedentis quia tunc sunt finis
noctis tertie nunc nonam [illegible]
et adhuc in omnibus precipuis solemp-
nitatibus totius anni in sero dicunt
tres psalmos et tres lectiones quas vigilias
vocant et in nocturnis eas repetunt
et totum officium matutinum perficiunt.
Item in memoriam devotionis
antiquorum qui in nocte surgentes
tres nocturnos dicunt quorum et in-
nomine et origine habuerunt. Et no-
ta quod nocturna nomen ponitur pro hora sed noc-
turna nomen positum ut nocturna ne
est collectio psalmorum qui dicuntur
cum lectionibus in dominica vel in diebus
profestis nocturne ipsi dicuntur tempora in
quibus psalmi cantantur nocturni nocturnorum
dicuntur ix psalmi et ix lectiones cum suis

insurgimus in solempnitatibus. Sane per nocturnas excubias dyaboli instantis insidias, et in nocte surgentes terrentur tamquam auditis ad certamen velut exercitus ad miliciam audito clangore tubarum. Aula igitur regia, id est ecclesiam ingredientes, ad altare inclinamus, quasi regem milites adoramus. Tunc cum regis milites sumus, inclinantes ante sua facimus orationem, dicentes Pater noster, sermonem ad patrem et filium et spiritum sanctum dirigentes. Cum ad patrem loquimur, ad medium altaris intendentes, corde et statu corporis nos prosternimus propter patris potentiam et nostram [illegible]. Cum ad filium loquimur, ad sinistram altaris partem nos convertimus propter illius conversationem et nostrum lapsum offensionis. Cum ad spiritum sanctum, ad altaris dexteram pertransimus propter ipsius benignitatem et nostram gratie consecutionem. Quedam tamen adhuc sunt speciales orationes dicende, quemadmodum post generales in capitulo de quibus dictum est in prohemio huius partis.

Sacerdos itaque nocturni in choro officii ad deum qui est alpha et o, id est principium et finis, et bonorum largitor omnium, incipit, et quia scriptum est Iohannis xv: Sine me nichil potestis facere, eos aperiri petit, cum omni fiducia alta voce, qui dicit: Aperi os tuum et ego adimplebo illud, ut ei os aperiat ad dignum ipsius laudandum, dicens: Domine labia mea aperies, quia non est speciosa laus, dicitur, in ore peccatoris, nec ipse in laude sui illius os aperire dignetur, iuxta illud propheticum: Quare tu enarras iustitias meas, et a. t. m. p. o. t. Sicut et hoc officium in ipso deo, dum dicitur Deo gratias, hunc initium et finis tamquam referatur ad eum qui est alpha et o, et quia dicitur in [illegible] post tempore, patre, id est apostolo. Rursus petit labia sua aperiri, quia in completorio nos deo commendavimus et os et pectus signo crucis munientes clausimus; quare merito nunc cum precatur ut labia clausa aperiat ad laudandum.

Chorus vero adiuvanda armonia pro unitate persone iudens dicit: Et os meum a. l. tuam. Est enim vel armonia ut sit concordantia cordium. Act. c. iiij. xi. et in tali unitate deus laudatur. Quoniam vero dyabolus dei laudem abhorret, propter quod deum laudare volentes satagit impedire, ita conceptus spiritus, id est dyabolus, surgit in scandala, ideo contra ne succubat, statim in peticionem loquendi lingua orat, dicens alta voce: Deus in adiutorium meum intende, et chorus subdens dicit: Domine ad adiuvandum me festina.

Hac premissis duobus versibus, videlicet gratia pro qua os aperitur et dyabolo pariter dei repulso, nichil aliud restat nisi laudare. Unde statim contra laudans subicit: Gloria patri et cetera, de quo in prohemio dictum est. Verum quia non sufficiat deum laudare, nisi contra ad laudandum alios invitemus, ut qui audit dicat Veni, Apocalipsis ultimo, et cortina cortinam trahat, Exodi xxv, ideo sequitur invitatorium, et in invitatorio prius venite exultemus, ubi multiplicatum redditur, quare dominum exultare et iubilare debemus, dum ibi dicitur quoniam deus magnus et cetera, et ultio designatur contra ne [illegible] sicut illi qui propter suam ingratitudinem et malicia terram promissionis non intrant, ubi dicitur: Si introibunt in requiem meam.

Quoniam non invitatorium ante alta voce dicitur, quia [illegible] clara pulsus invitat omnes ad confitendum domino, iuxta illud: Venite filii, audite me, timorem domini docebo vos, sicut sollicitus prepositus et cetera. Sicut est quod in quibusdam ecclesiis invitantes ad ordinem cum matutinum cum singula altaria statim audiuntur, cantantur venite exultemus et horum intrant sinceriores ei in invitatorium est quod prius tamquam tuba confitens

iij. vig. festiue

et ana una

de septuagesima c. fx

noctem suam premittitur. Quia in invitatorio vox
humilis, sed cum venit ad psalmum in invitatorium
exaltatur, quia ecclesia primo secreto quasi
hostio clauso laudat deum propter se,
sed postea manifeste propter alios, ut
ardor accendat proximos. Hinc est
quod in precipuis festivitatibus in
invitatorium ultime note de missa in-
choantur, sed cum venitur ad versum Hodie
si vocem eius, exaltatur, ne quis for-
te ob duritiam devote non audi-
ta canescat(?), unde ysaias: quasi tuba ex-
alta vocem tuam. Per summas notas de
missa inchoantur admonendo quod in pri-
mitiva ecclesia plus clam ad fidem
et ad christum colendum invitabatur,
sed postea cum vox exaltatur, ut audiatur
quod hodie libere invitatur, predicatur
et adoratur. ¶ Item in invitatorium semper
aliquis versus psalmi venite repe-
titur integre, et ad aliquos imperfecte,
quia licet omnes populi in invitatorium ad
laudes et gloriam dei invitentur, aliqui
tamen perfecte, aliqui imperfecte hanc invita-
tionem recipiunt. Dicitur et [illegible] in-
tegre, quia illi integre invitationem
recipiunt qui perfecte laudes
deo referunt; imperfecte autem laudes deo
referunt qui nil quod non sit laude
interponunt, quia gloria sempiterna est pre-
mium perfectorum, quod patet, quia constat ex
[illegible] partibus aliquotiens scilicet uno duobus
et tribus ... integre repe-
titur, tertio vero imperfecte dicitur propter illa ter-
gina(?) hominum, qui ... invitati
invitationem non recipiunt scilicet avari
superbi et luxuriosi, ut dicitur in ...
parte sub ... dominica post penthecosten,
vel propter ... scilicet in corde in ore in opere
in perfectionem. ¶ Item epyphanie
officium invitatorio caret, ... ut
ibi in sexta parte dicitur, et etiam
mortuorum in fine ponitur, quia

in illo officio christi exequias imitamur,
non eum in passione dicitur. ¶ Ideo quoniam
non sufficit deum ore laudare nisi
et opere laudetur, ideo post invitatorium
subditur ymnus, id est laus dei. Item quia
post invitatorium multi deum cum leticia
laudant iuxta illud audivit et
letata est syon, ideo post invitatorium
cantatur ymnus, tamen dicitur ymnus
in signum quia sicut legitur in actibus a-
postolorum gentes gavise sunt quia ad
fidem vocate sunt. ¶ Porro quia ymnus
non sufficit laus oris et cordis
nisi opus sequatur, quia fides sine operibus
non prodest immo mortua est, ideo post
ymnum sequuntur psalmi qui bonam
operationem designant. Deinde antiphone
que signant caritatem sine qua opus
non perficitur et universaliter de quibus in per-
fectio dictum est. ¶ Post autem
lectiones per quas doctrina habetur, dicitur oratio
dominica, primo admonendo quod qui eget
sapientia et in illam doctrine postulet
illam a deo, qui scilicet beatum iacobum dat
omnibus affluenter et non improperat. Secundo ut
per orationis auxilium perficiat in
nobis ... intentio sanctorum, ut per illam
dyaboli temptationes pellantur. Ille
enim sciens nobis ... lectiones legi
in quibus sanctorum victorie contra ipsum habite
leguntur, satagit nos angere in pugne,
unde nobis illa oratione munimus. Dicitur autem
secrete propter secretum regis consilium
intellectum ut sponte silentio precepimus
... diligentius capiatur, vel quia in
ea loquimur deo. Ultima autem pars pa-
tenter concluditur ut pateat ad quod oratio
ipsa dicatur. Scilicet ne lector per furtum sua
temptationem effugiatur, et auditor a lectionis
intellectu et profectu fraudetur. De hoc
et sub titulo de prima dicitur. ¶ Post preces
vero que dicuntur orationum cum lectiones se-
quuntur in pluribus sanctorum intercessio-
ne ad obtinendum quod in ipsa oratione postulatur.

orantes ei dominum ut mittat operarios
in messem suam et apponat cor vestrum in lege
sua et in preceptis suis ne semen ubi di-
spersum fuerit aut volucres come-
dant aut spine suffocent aut in petra
ubi non habeat humorem arescat. Ecce
quatuor lectiones que sunt doctrina subiunguntur
et post lectiones responsoria que bona opera
significant de quibus in prohemio dictum est. Illud
autem considerandum est, quod in diebus festivis
et dominicis tres dicimus nocturnos, in pro-
festis unum. Quorum in tribus nocturnalibus
officiis tria tempora recolimus scilicet tempus ante le-
gem, tempus sub lege et tempus gratie, que omnia
quibusdam distinctionibus variantur. Tempus
ante legem has distinctiones habuit. Prima
fuit ab adam usque ad noe, secunda a
noe usque ad abraham, tertia ab abra-
ham usque ad moysen. Tempus sub lege has
distinctiones habuit. Prima a moyse usque
ad david, secunda a david usque ad transmi-
grationem babilonis, tertia a transmigratione
babilonis usque ad christum. Temporis vero gratie
prima fuit distinctio tempore apostolice et evan-
gelice predicationis, secunda tempore impugnationis
persecutores emergentes, tertia temporis pacis
quo videlicet heretici eliminati sunt. Recte
autem tres nocturni, quia patres seu fideles
in utrisque temporibus significant, qui vigilantes
pro dei laude ad eternam pervenerunt lau-
dem. Unde apostolus ad cor. Omnes stabimus
ante tribunal iudicis et nos qui vivimus
qui residui sumus non preveniemus eos
qui dormierunt. Ergo quo illi bonis in-
sistentes operibus bene vigilaverunt, mi-
to et nos ut eorum numeris trinitati pla-
cere et ix ordinibus angelorum sociari
possimus. Sic nocturnali officio ix an-
tiphonarum, psalmorum, versuum, lectio-
num, responsoriorum ad gaudium et canticum
pertinet novenario. Vel laudes ca-
nimus antiphone ad dilectionem, psalmus
ad actionem, versus ad excitationem;
lectiones ad dei cognitionem, responsoria

ad gaudium et canticum pertinet angelorum /
novenarii vero antiphonarum, psalmo-
rum, lectionum et responsoriorum, per eos accipi-
untur quoniam adventum signavit. De hoc can-
tatur in iij parte, sub titulo de xij diebus
post pentecosten. In quibus dicit in iij cetus
qui dicunt secundum deum laudamus nomen
tuum. Non dicit. Ecce premissas itaque tri-
um temporum novem distinctiones seu di-
stinctiones in veniens in nocturnis so-
lempnitatum sanctorum et dominicarum, in solemp-
nitatibus et festivis tres nocturnas
celebrantes imitamur excubias
celestis urbis, que edificatur ut
civitas et conservatur per angelos excu-
bias, qui tamen tres distinguntur, duo de
trinitate gerunt. Sic et nos qui in
illa credimus tres nocturnas cele-
bramus, primitiva. Et in hoc primitive
ecclesie tres imitamur excubias
que tempore in nocte surgebat ad con-
fitendum deo ut premissum est. Quia
dicimus xij antiphonas, xij psalmos,
ix lectiones et ix responsoria, videlicet in utroque
nocturno tres, significatur ad ostendendum
omnes electos qui fuerunt ante legem
et sub lege et sub gratia associatos
esse in cognitione sancte trinitatis, ix or-
dinibus angelorum et in celis ipsi trini-
tati congaudere et usque in finem socia-
buntur, sicut iii autem angeli priores clari
fuerunt unde tres lectiones precedunt.
In dominicis quoque diebus in quibus aliud
festum non occurrit tres nocturnos ce-
lebramus et dicimus in primo nocturno xij
psalmos et tres antiphonas, quarum quelibet includit
quatuor psalmos et in pluribus locis fuit gloria
patri inter quatuor psalmos includitur. Hanc dominicam de-
dicans sunt in qua glorificatur et in ea an-
gelorum consortium promeremur. Vel dominica
nostra dominica in qua nos ad unitatem
recreat et tunc omnium fidelium que
ab initio mundi fuerunt et usque ad finem
seculi futuri sunt. Quia in qua dominum
electorum in qua significata est. Primus nocturnus

recurrit tempore ante legem / secundo tempore legis na-
turalis xii. patres illi revolvit iterum omnes
sanctorum illius temporis / puta iam xii. patriarcha-
rum qui tunc maxime viguerunt et vigi-
laverunt a quibus populus dei in xii. tri-
bubus fuit propagatus / qui fuit deo
populus peculiaris / sicut in tempore gratie /
xii. apostoli precipue refulserunt / qua-
tuor psalmorum numerus maior principa-
les / seu cardinales virtutes preten-
dit / videlicet prudentiam / iustitiam / fortitudinem /
et temperantiam / quas cardinales fuisse pa-
triarchas suo tempore patres habuisse
et aliis xii. [illegible] / tres autem
fidei spei caritatis / sunt delectationum
in ea quidem / quarum [illegible] quater
patres / numerum quibus [illegible] fidei spei caritatis
maior per [illegible] virtutibus / et quadrata
civitas ea in quadrato posita sicut
habetur apocalypsi c. ple [illegible] maior patres
sub uno gloria dei / nec separatur / quia
maior principaliter virtutes inseparabiles
sunt / sed qui habet unam / habet omnes / sicut
probat Augustinus / et in eo quod sub una
glorificatione trinitatis / quam patres cop-
ulat / ondit [illegible] patriarchas / in
una fide trinitatis / [illegible] maior virtutes
habuisse / et ex hiis [illegible] / unusquisque
omnis patres primo nocturno [illegible]
[illegible] / ad nondum delectationum / qua
sunt in cognitione trinitatis / quidem et
ad [illegible] patres dum gloria / sed patres autem
[illegible] eos distinguunt / quia quibus [illegible]
ex suo dono / reddere laudes trinitatis /
ex hac delectatione quod habent in cognitione
trinitatis / Et attende quod in prima di-
stinctione temporis ante legem vigilaverunt
abel / enos / enoch et lamech / quod
in primis maior patres in unitate / ubi [illegible]
tantum abel / qui tunc legum pla-
tam / secundus deum [illegible] dedit
in tempore suo fructum iustitie / deum puritatis
considerans / successit quare [illegible]
erunt / tantum enos / qui deo

in nocte fruerunt deum nomine deum in nocte
dum quod multiplicavit / cantat enoch / quem
deus suscepit / deum eum in paradiso transtu-
lit / deum nec fuerit / cantat lamech /
quem deus exaudivit / deum ei tale filium
dedit / qui genus humanum a fluxu dei
in archa salvavit / secundo maior patres dum-
taxat deum / in duo patres de [illegible]
[illegible] officio subtrahunt / et videlicet in nocte
[illegible] / et [illegible] / et ille pro aliis
quia primus [illegible] in completorio / et [illegible] fer
ad laudes dicuntur / secunda vero distinctione primi
temporis vigilavit noe / sem / heber
[illegible] / deum dominus cantat / noe quod
deus in illa generatione iustum invenit /
et eum [illegible] persequentibus salvum fecit / deum
deus meus cantat / sem quod deus gloria et
honore coronavit / deum eum super fratres pre
benedictione sublimavit / Post hec autem
cantat heber / qui in Babel non con-
sensit / sed cum turre gygantum despe-
xit / iudico consido / cantat phares /
qui in urbe caldeorum positus in deo confidit /
cum patres [illegible] et sulphur con-
tinet iuxta distinctionem primi temporis / vi-
gilaverunt abraham ysaac iacob et io-
seph / quod sequentes patres declarant / Salvum
me fac / cantat abraham / quod deus salvum
fecit / in cuius tempore sexus defecit / quia
ydolatre fuerunt / [illegible] cantat ysaac /
quem deus in sacrificio respexit / exaudit in
[illegible] / iacob qui [illegible] deum
fuit / vel [illegible] exultabit iacob et
letabitur israel / deum quod [illegible] cantat
ioseph / qui fuit sine macula / deum ad
[illegible] recusavit / Secundo vero nocturno
[illegible] tres patres / qui tunc deum
in [illegible] et tribus glorificationibus /
revolvit iterum eos / qui sub lege mo-
saica fuerunt / et hic tunc multi sancti
fuerunt tres ordines fuerunt / scilicet le-
gislatores cum suis ministris et patres
cum suis / et prophete / fuerunt [illegible] aliqui

doctrina legis conteriti fuit et aliqui qui
cum David ut admodum ipsi duo psalmos
decantaverunt et prophete quibus data fuit
correctio populi; doctrina et sapientia sibi
adeo data et predicare eis futura. Per hos
tres ordines tres psalmos distinguit et isti
serviebant trinitati cum delectatione spirituali
et ad singulos distinguit gloria patri cum
antiphonis qui cum omnes psalmi sunt noc-
turne dicuntur sub una antiphona et omnes sic
nocturne sub tribus. Hoc attendunt quod etsi
illis qui fuerunt tempore legis nature revelata
fuit aliquantulum veritas, illis tamen qui fu-
erunt sub lege moysi magis et ampli-
menior est eis consultatio quod notatur antiphona-
rum explicatione. Preterea illi qui fuerunt
sub lege nature promissa sunt hereditates
[in margin: heredi-tatis]
sed hiis qui fuerunt sub lege moysi colla-
te. Et non quod in prima distinctione temporis
legis vigilaverunt sacerdotes ut aa-
ron dicitur dominus quos representavit psalmus
Conserva me, quorum dominus pars fuit here-
ditatis et calicis. In secundo iudices ut gedeon
dicitur iudicanti quos innuit psalmus Expan-
si deus iusticie quorum iudicium predicte
deus ultimum oportet. In tertia reges ut
salomon dicitur pacificus rex quos insinuat
psalmus Diligam te quos dominus constituit
super gentes. Secundo vero nocturno tres
psalmi distinguit intelligentes vitam illorum
qui tempore gratie sunt in novo testamento et in tribus
mundi partibus scilicet asya africa et euro-
pa vigilaverunt et vigilabunt et quod tempore
gratie maior facta est revelatio et im-
pletio veritatis. Ideo psalmi illi cantantur tres
semper cum antiphonis in tribus alleluia adimple-
mus gaudium designando per plenius
in vita patre sublimatam dicetur hunc et
est quod in quibus dominus et certus. Et in omni
tertio nocturno sive dominicali sive festivali
lectiones concordant sub ... secundum ex-
positiones evangeliorum et dicitur te deum lau-
damus. Et attende quod in prima distin-
ctione temporis gratie vigilaverunt apostoli quos
representat in psalmo Celi enarrant quia
in omnem terram exivit sonus eorum
in secundo martires dedicit psalmus Domi-

dicat te quia dominus protexit eos in hac
tribulatione eorum in tua confessione ..
innuit psalmus Domine in virtute tua, qui non
sunt fraudati voluntate labiorum
suorum. Illud quoque notandum est innuitur
psalmus primi nocturni qui sine antiphonis
dicitur ... quorum sub antiphonis
et tres psalmi aliorum nocturnorum qui cum
antiphonis dicuntur quod innuitur est intra ...
patriarchas qui peregrini erant et quere-
bant hereditatem quam eorum posteri pos-
sederunt et eosdem posteros qui terram
patribus eorum promissam hereditaverunt. Si-
militer illos et tertii nocturni qui dicuntur cum
antiphonis secundum alleluia et illos secundi nocturni
qui dicuntur cum antiphonis sine alleluia illud
innuitur est quod innuitur est illos qui habue-
runt testamenti ... et eos qui habent
non innitendum minor nostra gloria
ero est novi quam veteris testamenti et de prece-
ptis quia de promissis. Promissi igitur
tres nocturni sunt illi tres anni
significantes quia dominus inutile invenit
arborem ficulneam ut fructi-
ficaret et ... est ei adhuc dimitte
eam hoc anno ut circumfodiam eam et mittam
stercora ... ei in primo nocturno
ut incolentes feci patriarchas qui sub le-
ge nature fuerunt non in utiles inven-
iti et si in utiles fuerunt et quod pastor
circumfodiat terra nos dicens et redu-
cendo nos ad memoriam morte illorum
quos vidimus paulo ante florere
filii hominum qui fortis fuit ... ille
quam nobilis quam divites quam potentes
et terre admonementum suscipit sed
... quod stercora ponat pone vos ante
oculos nostros ponendo et si hec non ...
esse ... dicat in proximo est quod dominus
ad vindicte arborem securim ponet
et si te inutilem invenerit igne
eterno et perpetuo comburendum ponet.
Dicto de nocturnis festivitatum
et dominicarum, nunc de nocturnis ferialibus
sive non sollempnium dicemus.

p. di. qui

parva dierum et gaudium in illis diebus dicimus
ix psalmos ut nos deo debite simus ix
nocturnis horis ordinamur vel hoc
unum psalmus attribuerentur non possumus
deo iugiter simul ut in psalterio dictum
est. In aliis quidem psalmos novem cane-
bant vel alii i. alii plures alii pau-
ciores dicebant sed angelo revela-
te pariter convenerunt ut ix dicerent
qui pro bono et bonis dicuntur ad ammonen-
dum quod ipsa caritate que ad minus
inter duos consistit laudes nostre vel
opera nostra nichil prosunt. In quibusdam
tamen ecclesiis in diebus profestis ut duos
psalmos gloria patri non ponunt ad ammonen-
dum quod proprie est de trinitate in media
tur. In aliis vero ecclesiis duo psalmos
sub uno gloria patri iniungunt ad ammonen-
dum quod laudes nostre tunc deo accep-
te sunt si in caritate maneamus
et sic inter duos psalmos unum ut po-
nitur quod inter deum et proximum quorum
dilectio caritas que consistit medi-
ante et sic hoc in ix psalmis sex vices
tamen gloria patri dicitur sicut sex mundi
etates per totam vitam hominum mati-
vitate usque in finem vite sex eta-
tes vallant accidunt. Item in cotidia-
no nocturno sexies dicitur gloria patri ut
recolamus quod usque in finem in dilatione
perseverare debemus cum eandem et etiam
tunc sex antiphone dicuntur quod significat
in psalterio dictum est vel per sex opera
que si observamus de tene-
bris huius noctis vel mortis ad
veram lucem et vitam perveniemus. Ite-
rum tres lectiones que tunc dicuntur
doctrina clericorum tamen tempore significat et
cum ipsis nos appellatur tamen nisi forma
dicuntur ad notandum quod quamvis electi
in tribus temporibus docuerunt scilicet quod
nos in tribus etatibus egimus ad
deum trinitate reformamur et trinitate
in fide spe et caritate glorificamur
Responsoria cum cum versiculis dicuntur ad
hoc. tres lectiones dicuntur quod duas tres
posuit vigilias dicentes si in prima

vigilia si in secunda si in tertia vigilia venit
et ita invenerit beati sunt servi illi que
tres vigilie tres etates designant
scilicet pueritiam iuventutem et senectutem
in quibus bene vigilando deum laudare
debemus. Et non quod psalmodia trium
nocturnorum tamen dominicalium quam ferialium
dicta nocturnali vel quod ix.c. vicarius
tum dicens ibimus in solitudine. Sed se-
cundum quod gregorius vii constituit ut in diebus re-
surrectionis in sabbato in albis et in die
pentecostes usque in sabbato eiusdem tres psalmos
tamen ad nocturnos tres quoque lectiones di-
cantur omnibus vero aliis diebus per totum
annum si festum nativitatis est ix lectiones
legantur aliis vero diebus scilicet in feriis ix
psalmos et tres lectiones. Quidam vero
diebus exceptis diebus pasche et
penthecostes xviii psalmos et novem lectiones
dicunt. Alii autem qui singulis diebus
post ebdomadas pasche et penthecostes
tres tantum psalmos et tres lectiones dicunt
non ex regula sanctorum patrum sed ex fa-
stidio hoc facere probantur. Noct-
urnis finitis campane pulsantur
et te deum laudamus alta voce can-
tatur ad notandum quod manifeste et
iusticie certa tempore gratie deum laudat
et ad significandum quod si bonis operibus
doctrine fuerit bene indens ad celestem
laudem cum angelis perveniemus. Canta-
tur autem alta voce secundum quod gaudium
mulieres de dragma perdita inventa
designat. Quod vero finis eiusdem cantici
ubi per singulos dies et cetera et alii versus
sequentes a laicis cantantur significat con-
gratulationem vicinarum quas mulier pro
dragma perdita reperta fecerunt.
Quod pulsatio vero campanarum precedens
vicinarum representat in quibus dicitur et
ecclesias lucernam accendit. Item et
mulier ipsa lucerna accensa totam do-
mum everrit hoc est significat quod eterna
catholica pro(?) optinuit. Deinde
vel ipse semper fiunt gaudium

z leticia reputat/ sicut eciam requiescere
a laboribus suis est i die media quiescen-
ti/ z est tercium/ quod cum beatus ambro
beatum augustinum/ post manicheos errores su
baptizasset/ dixit te deum laudamus
augustinus vero in dicit/ te dominum confitemur
z illo dicente/ te eternum patrem zc. ille
in dicit/ tibi omnes angeli zc. z sic to
tum illum ympnum alternatim composuerunt
¶ Post te deum laudamus cum illud
non dicitur per omnes lectiones z responsoria di-
cuntur in sua dote/ propterea competit in
dicere/ ut i dei laude maneat/ z
dicitur voce magis demissa/ ne dicendo
quod non prodest clamor vocis nisi assit
clamor cordis/ ¶ Cum beatus benedic-
tus/ abbas officium ordinaret/ non tamen
differences apprime ista ordina
tione/ nisi illi i aliquo quod dictas ab or
dini suo competentur peculiare constituens
ipse magis i stituit scilicet dici deus
i adiutorium meum/ z ter domine labia mea zc.
propter reverenciam unitatis z trinitatis
dein psalmus domine quid multiplicati/ eo
quod a sopno surgens dixit ideo/ ego
dormivi z soporatus sum zc. deinde in primo
nocturno vi psalmos z quatuor lectiones cum
totidem responsoriis cantari i stituit/ z
totidem i secundo propter hoc unum contempla
tiva i mentis z activa senarius
enim psalmorum numerus vitam designat
activam/ i qua sex opera sunt quercitis
operari/ si quis ad contemplative vite
perfectionem voluit pervenire propterea per
maiorem ewangelia designatur/ z per quatuor
lectiones/ siliter significatur/ quaternarius
quippe numerus/ cum modos quod divina
stabilitate z ewangelica i sensus
exponunt/ seu quadruplicem sensum i
scripturarum propter quadrigas aminada-
dab· i· hystorialem allegoricum
tropologicum z anagogicum/ In tercio
vero nocturno tria cantica cantari in
stituit/ i laude trinitatis/ atque nobis

mite perfectionem dare/ cum caritate
credimus z speramus cantatur autem
illa cantica cum alleluia/ quod est canticum
celestis leticie/ ut per hoc totam
trinitatem esse dignam celesti lau
de ondat z quod quia plene lau
dandum non sufficit laus humana
Quatuor vero lectiones de ewangelio
que sequitur/ significat quod laudatores
dei/ per maiorem ewangeliorum doctrinam
debet esse maiorum virtutibus i significatur/
per maiorem z responsoria laudantium
alacritas designatur/ Et ne hoc
bonum agentes illud sibi ascribant
sed totum dei laudi attribuant/ z se alios
suos ondat/ subiungitur te deum
laudamus ¶ Postea legitur ewangelium
quod significat declarat· i· inter eterna
que digne deum laudantibus i fine
reddentur adque sequitur amen· i· fiat
nobis quod in ewangelio credimus z
speramus/ Insuper vero qui sequitur
scilicet te decet laus zc. gaudium quod
sit per laborem habemus/ de renuncia-
tione declarari significat/ monachi
sunt autem ix lectiones dicunt/ ne in ex
equiis mortuorum vii z i tercio in
pascha in· dicunt quod predictas sunt
reputantes/ ¶ Ad laudes sunt
instituit post illud/ de quo inficiatur
in/ primo absque antiphona decantari/
cum ex tenebris satisfactionibus de-
lectis incipiunt laudes cantantur
z i eo dicitur/ illucet multum diu sta-
nos/ cum ex hoc officium ad diem per
tinet in hunc/ propterea accepimus
in lucem z bonum dictionem/ Rursus
in ecclesia dicta oracionem i voce di
cunt/ propter simplices/ qui ea non
intelligunt/ aut obliviscuntur et
propter absentes qui sperant odiugen-
tes/ i corde fratrum vident/ nole-
tes dicere dimitte nobis debita nostra· dicere

hoc quod dicit completur in publicos ut
purgentur ab illo vicio/ Tertia in fine no-
ctis, id est in matutinis laudibus/ quia in
fine diei, id est in completorio/ ut nocte ac die
nos perfundat sine recordatione fratrum
Nullis autem horis non dicunt in nocte/
quia sepe contingit fratrem fratri irasci
et quodam furore in pectore commoveri
qui licet statim animo non resipiscat
expectandus tamen est ad veniam/ suffi-
cit ei si sol non oriatur super iracun-
diam eius/ Secundum enim (?) solum non post
adventus (?) sunt in vii parte sub ti-
tulo de tempore adventus dicetur/ Non variant
et (?) quod monachi se toto corpore
ab oriente in occidentem convertunt/ sig-
nificantes deum ubique adorandum fore
quod (?) usque putaverunt/ vel quod venerabili
motu ab ortu vite nativitatis
usque ad occasum mortis eum sequi
tenemur/ Sicut et firmamentum volvitur
ab oriente in occidentem/ Sed et
quedam designat ceteri vero dicen-
tes gloria patri se inclinant ad orien-
tem/ et subdentes sicut erat et cetera/
se vertunt in occidentem/ Devocio enim in
divinis officiis est suadenda quod vero
monachorum officium ~~ordo figure cheru-~~
~~bin qui inter angelorum ordines~~
~~continue predicant~~ ad nos non per-
tinet/ ideoque de illo sufficiat
hoc dixisse/ [C]ulcio (?) vero mona-
chorum ordo figuram cherubin quod
inter angelorum ordines continue
predicant hic probatur/ Nam sicut
cherubin ita et monachi sex alis
velantur/ dicente scriptura sex ale
uni et sex ale alteri/ Due quidem
in capucio/ quo caput tegitur demon-
strantur/ illud vero tunice quod brachiis
protenditur sive dextera et leva
alias duas dicimus esse alas/
et in ante et retro alias duas et sic
illud quod corpus tegitur sex alarum
numerum implere asseritur/ Habitus quoque corum

habitu imitatur. Ieronimus/ De helya namque
legitur/ vir pilosus et zona pellicea
accinctus renibus/ et de ipso et de illis si-
milibus dicit apostolus/ circuierunt in me-
lotis et in pellibus caprinis/ et de iohanne
baptista/ inquit ewangelista zona pe-
llicea circa lumbos/ Adhuc cuculla
monachorum/ scapulare est colobium
apostolorum/ que ut dalmatica forma-
batur/ et in eis formam crucis preferebat
quia illi se viciis et concupiscenciis
crucifigebant/ Cuius nigredo carnem mundi
contemptus/ longitudo perseverantiam
in bono/ De laudibus matutinis

[S]unt nonnulli qui easdem ordines
sequentes/ de quo in principio
huius partis dictum est matutinas
laudes a nocturnis dividunt/ illas
sic per se officium asserentes/ et mane
auroram videlicet illas dicentes/ pro-
ut in tractatu proximo dictum est/ tali namque
hora/ quo victor a mortuis resur-
rexit/ in matutinis surgens ihesus ma-
ne prima sabbati et cetera/ vel sabbati eius
vero/ id est matutino notificatum est/ tali
etiam hora/ super mare ambulavit/ Mistice
quoque in hac hora laudandus est/ ut ipse
qui nos per suam passionem in nocte salvavit
super mare huius seculi nos recto firmat
vestigio sicut petrum/ Hac etiam
hora/ mundum et angelos creavit/
qui statim post creacionem suam cantico
laudes creatori suo iubilaverunt/
laudes quoque matutinas rubescente
aurora dicuntur/ scilicet in iiii vigilia/ quia
lucifer totam illustrat/ Quia et ma-
tutinus dicitur mane quod cum lumine/ quia
nos lucis mane reducat ad co-
ronam glorie obtinendam/ Unde et illud/ non
sit nobis vanum mane surgere ante
lucem/ quia promisit dominus coronam vigi-
lantibus/ Quod si quis tempore matutine
laudis/ dictum est in principio predictum

tricto/ dum cantat laudes/ quia illud officium
laudum proprie sonat gaudium/ et ideo ei fa-
cimus/ pro eo quod a tenebris erroris nos ad
lucem seu veritatis reduxit/ et a temp-
tationibus dyaboli repellendas/ vnde ys.
xxvi. c./ expergiscimini et laudate qui
habitatis in pulvere/ quia ros lucis
est de hoc matutinali officio dicit propheta
ad te de luce vigilo deus/ ¶ Nunc ma-
tutinum et vespertinum officium ideo canimus/
quia duo iuge sacrificium offerimus
offerebant cum domino in veteri testamento iuge sa-
crificium .i. mane et vespere/ sed vespertinum
dignius erat matutino/ quia pinguius
vt inde dicitur/ propter sibi vespertinus dicitur/
nos autem preponimus matutinum officium/ in utroque
legitur/ per vespertinum/ salvatorem passionem
qui in vespera mundi .s. in vi. etate ob-
tulit se deo patri pro nobis/ vnde clama-
mus in vocis maior/ sacrificium vespertinum
Rendet autem hoc officium illi quia ibi
psalmi ponuntur sub .v. distinctionibus/
psalmi patet sic et hic vt ibi et hic
sumpsimus/ cum leone et vitulo ibi et
cantetur mane/ et hic canticum zacharie
et cetera/ quia vero officium vespertinum dignius est/
propter eorum digniorem significationem/ in maio-
ribus solempnitatibus in vespertino solemp-
nius canimus quam in matutino/ unde so-
lent imponentes/ et sodorum dicit in libro
ethimologiarum/ quod officium matutinum est in
lucis initio/ sic appellatum a stella
lucifero/ que oritur mane in choro
ut dictum est/ ¶ hoc officium laudum imple-
tum est laudibus/ prout dictum est in primo
predicto et/ ad quas sacerdos pri-
mum quod premittit/ excitat audientes/
qui est/ quoque in matutinis meditan-
bor in te/ quia exceptus pro omnibus
gentes dominus/ vel aliquis deum diuinum
in ploravit auxilium dicens/ deus in ad-
iutorium/ pro quo deo chorus addidit/ festinans
auxilium in summa trinitate/ deinde
glorificat dicens/ domine ad adiuvandum
sic gloria patri et cetera/ deinde antiphona

mediocre/ ita quod non est/ quod quedam
certa in dominicis/ que sunt a sancta dominica
post epyphaniam/ usque ad lxx.am et ab
octava penthecostes usque ad adventum
domini/ canuntur ad laudes alleluia lo-
co antiphonarum in omnibus psalmis/ tunc quia ut pre-
missum est hoc officium laudibus est com-
pletum/ alleluia ei laus est singulari-
ter quia ut dicitur dicebat ut nunc dicitur re-
petitur/ sic ergo in tempore paschali/ quod est
in omnibus alleluia multiplicatur/ sic in ist
ciis ...(?) multiplicatur/ et est atten-
dendum/ quod in dominicis que sunt a bap-
tismo epyphanie usque ad lxx.am
ponuntur alleluia in nostro cantu quasi
antiphone/ ad nativitate domini perti-
nentem/ ¶ In dominicis vero que sunt ab
octava penthecostes usque ad adventum/ can-
tant alleluia in nostro cantu sequentium
antiphonarum/ que dicuntur ad laudes
et de ipso sumuntur/ quia igitur in singulis
dominicis pro varietate antiphonarum
temporis/ et cetera in alleluia variatur/ ideo
in nostro varietate brevitate vel pro-
lixitate singularum antiphonarum in nostro cantu
canticum canitur multiplicatur vel minuitur
¶ In singulis dominicis unius alleluia/ adicitur
in tribus unius in alleluia non proferuntur/
quod denotat ut stius modus vel
unius in laudando deum/ proferri non
potest ¶ In aliis vero certis/ passionis in omnibus
dominicis/ ad primos tres psalmos loco an-
tiphonarum quia adiuvandum psalmos/ bis re-
tinuit alleluia/ ut in firmans quod in illis lau-
de/ veritatis fuerit precedunt in
cantant illud in nostro alterius antiphone
canticum/ ad nonam quod in nostro amplius/ vari-
tatis non cumulatur/ ad psalmos vero lauda-
te canunt antiphonas tres pro-
tum unius iubilus unius et alleluia/ pro vo-
ces sublimantur/ in feria septimus/ ad psalmos
vero laudate dominum de terra dicitur/ loco
antiphone alleluia non in nostro aliqua antiphona
cantatur/ sed dicitur adde in choro
psalmos/ tres autem dicitur/ primo quia videtur

tribus ps subiectis ps laudate contentis
quarto propter triplicem ordinem iustorum deum
laudancium / de quo iustis dicitur. ¶ Por-
ro in laudibus matutinis .v. ps dicuntur
ut .v. sensuum reparacio notetur / et propter
.v. status ecclesie / primus ps est dominus regnavit
in quo laudatur deus qui firmavit or-
bem terre id est in fide et in iure / et ideo hic
ps pertinet ad regnum christi / secundus est
iubilate / qui pertinet ad confessores
vel ubi dicitur introite portas eius in con-
fessione et vere incipit ambiciose;
quia confessio vel laus placet deo / tercius
est / deus deus meus etc. qui significat sta-
tus martirum / qui sicut ad dominum
vel dicitur ibi sitivit anima mea etc. et quasi
tota vita sitit et intendit esse dei
in civitate et ad civitatem / ideo sequitur
ps / deus misereatur nostri / in quo tota ci-
vitatis notatur / sed ubi dicitur benedicat
nos deus deus noster benedicat nos
deus etc. dicitur cum ibi ter deus propter patrem
et filium et spiritum sanctum / quintus est can-
ticum trium puerorum benedicite / quod est
danielis iii. c. significans statum antichristi
ut ibi dicitur / et in fine huius ps non
dicitur gloria patri etc. primo quia propter confessionem
fidei / proiecti sunt tres pueri in camini-
gnis in quo fide maiori dei et trinitati
derogatum est / secundo quia ultimus versus illius
ps loco dicitur quam gloria patri etc. et in diebus
Horum de Gig septuagesime / michael supernumerarium de ce-
lo quia in ipso ps distincte tota tri-
nitas notificatur et laudatur deus
creaturis / ¶ Sextus dicitur ps iste de
nec sedere nec genua flectere debemus /
sicut dicitur sub sabbato in quarto tempore
prime ebdomade xl. / quintus ps
est laudate dominum / in quo status
ille notatur / qui post mortem antichristi
querietur mundi ut ibi dicitur / et in
fine eius dicitur gloria patri / ad ostendendum
quod per bona operacionem sociabuntur
angelis / qui in eternum deum lau-
dant ¶ Post hec dicitur quia in laudibus
octo ps dicuntur / quia officium istud

iustorum recolit statum ecclesie ab initio
propter stabilitatem iustorum ad perfeccionem
electorum / qui in fine mundi futuri sunt / sub quo
statu octo ordines ecclesie sunt / sed electorum
in sancta ecclesia per baptismum salvati recipiuntur
sicut et in archa noe octo tunc illos
significantes per aquam salvati sunt / per di-
luvium cum baptismus per aquam vero eccle-
siam significat / primus ordo fuit ecclesie primitive
in iudaico populo congregatis que propter
predicacionem iterum formata et edificata
est sicut innuit ille primus ps dominus
regnavit / in primo eius versu ubi de sal-
vatore et regno et eius agitur pertinet
in secundo versu agitur de fundacione ecclesie / que
tunc fieri cepit super illud fundamentum
quod est christus ut ait apostolus de quo et funda-
mento in c. eiusdem ps habetur / canitur quarto h
ps in laudibus quia continet laudes christi
¶ Secundus ordo fuit primitive ecclesie / intrantis
ad gentes per predicacionem domini et apostolorum
monentium omnes terras id est omnes gentes
ad iubilandum deo / quod innuit secundus ps iubi-
late deo omnis terra / tercius ordo fuit ac-
cedentis gentilitatis / quod tercius ps deus
deus meus demonstrat offerre gentes et bene-
volencia vocacionem apostolorum / quartus
erit resipiscentia iudaici populi per enoch
et heliam quasi / quod ille quartus ps deus mi-
sereatur nostri etc. innuit ad dominum revisu
postre omnes eius / et tunc gaudebunt
se cognoscere viam dei quam in gentibus ec
cognoscet / quintus erit eorum qui futuri sunt
tempore antichristi / in cuius figuram precessit na-
buchodonosor / cum licet tribulabit
fideles iniustos populus non tamen desistent bene-
dicere deum / ad instar trium puerorum quos
deus liberavit de camino ignis
qui per illum quintum canticum benedicite
recoluntur / eo quod tempore isti pungna-
bunt / incluti in camino ignis / non tamen
urentur / sibi nec apparet flamma eum
vim iohannes in apoc. / vidit pedes eius
similes auricalco / sicut in camino ardenti
bene iste sequitur ille ps / et propter tribu-
lacionem qua designatur antichristi illius fu-

alla / et ipse gloria patri cantatur / semper quod at-
ipse tres sunt distinctiones: prima invi-
tantur superiores creature ad laudem
creatoris s. que sunt super celum, que
in celo, et que in aere / iuxta quod invitantur ad
hoc creature terrene et que moventur in aquis /
tercia invitantur omnes spiritus et omnes / ut
cum omnibus creaturis deo benedicamus quia
sicut tres pueri nabuchodonosor
et camino ignis / sic nos dyabolu-
m et ... Item
hoc canticum convenit diei dominico et
cunctis festivis / quia in prima die deus uni-
versa creavit / et postea in hunc pro ...
innovavit / ideo in illa die et in festis
que in hunc diem imitantur ... omnis
dei creatura ad creatorem laudandum
invitatur / hic et est quod ecclesia sic laud-
es in dominicis / et in sanctorum festivitatibus
et in tempore paschali, quia representant
gaudia in ... et nunc / vij et viij
et viij erit eorum / qui in universis de
tribus mundi partibus / s. de asia affrica
et europa congregandi et colligendi
sunt / qui post antichristi persecutionem et eius
mortem in nova pace fruentur / ut iste
in die iudicii / quia nunc habetur etiam ...
cius erit senectus in una ubertas in
qua convenit triplex ordo iustorum
s. coniugati continentes et virgines / quos
iob noe et daniel exprimunt / et ...
bit universi ... quibus incola debentur
qui in tribus mundi partibus de tribula-
tione evadet regnaturi cum sponso
et celebrabunt laudes dei / que
continentur in illis tribus psalmis s. laudate
dominum de celis et cantate domino et lau-
date dominum in sanctis eius. Item quare at-
que hii tres psalmi sub una antiphona et
sub uno gloria patri dicuntur / videtur ideo
quia premissi vij vij et viij ordines
electorum qui de tribus mundi partibus
colligentur / sine aliquo intervallo simul
erunt / et pariter glorificabunt / conveniunt
et ipsi tres psalmi triumphum de mundo
carne et dyabolo / et ideo unum sine
alio non habetur / ideo invicem coniunguntur.

Quare et quare premissi duo psalmi s. deus
deus meus et deus misereatur nostri / coniunguntur
sub uno gloria et sub una antiphona dicantur
ad quod quadruplex est responsio. Primo
quia psalmus deus deus meus significat sitim ad deum
in psalmo deus misereatur nostri ... notatur
ut ibi / ad significandum quod sitim et desiderium
continuum ad deum habet. Secundo ...
quia ... persecutionem antichristi / populus re-
... gentilitatis ... qui
recolitur per psalmum deus deus meus et ...
... plures ... quia recolitur
per psalmum deus misereatur nostri / unum erunt
in fide / et postquam hii coniuncti erunt
veniet antichristi tribulatio ut pre-
missum est. Tercio quia primus psalmus illorum
significat dilectionem dei / ut ibi dicit sitivit
in te anima mea etc. secundus vero dilectionem
proximi / ut ibi dicit ut cognoscamus
in omnibus gentibus salutare tuum / que
iam coniuncte sunt quod una sine altera
in ... perfectione non habetur / Quarto quia
gratia quam ... in primo psalmo sitire videtur
in secundo collata esse ... / unde ad
gratiarum actionem invitantur ubi dicitur ibi con-
fiteantur tibi populi deus etc. / Premissus
ideo in fine primus psalmus deus deus deus meus
non gloria patri quia congruit de misericordia
humani generis / ut ibi dicitur sitivit anima
etc. non cum omnibus psalmis de miseriis
... aliis adversitatibus conve-
nientes laudant illum ... quod non
debent sed sequenti psalmo s. deus
misereatur / subiungatur gloria / quia in congruit
de misericordia dei perpetua qui humano bo-
na confert et mala removet. Item
duo predicti psalmi et psalmus ille laudate
dominum / invicem iunguntur ad significandum
quod sine fide et desiderio trinitatis
que in premissis duobus psalmis innuitur ex-
primuntur et sine laude dei que per psalmum
laudate designatur / invicem ...
ecclesie debet. Quare et quare etiam in psalmo
illo iubilate / ad iubilandum invitantur
et tamen ipsa non iubilant / ad quod dicendum
est quod officium laudum dum ...

signatur, que iam completa in capite. Si vero
adhuc est in membris implenda, ad
notandum igitur quod iam in parte impleta est,
non dicitur iubilus in fine antiphonarum
psalmorum in laudibus que dicuntur super psalmis
in quibus fit mencio de resurreccione,
set cum iubilus tamen spe glorie co-
rporis. Quia vero adhuc in membris
implenda est, ideo in quibusdam antiphonis
iubilus dicitur: unde et in tempore paschali in versi-
culis et responsoriis et in aliis iubilus
presertim in resurreccione qua speramus. Quia
nec videmus nec adhuc ple-
ne comprehendere possumus, ideo pluraliter
non significatur iubilamus. Privatim
tamen ergo non fit iubilus post resurreccionem
domini, que impleta est, nec etiam
in antiphonis laudum, in quarum psalmis men-
cio fit de resurreccione domini, ut in tribus
primis psalmis, nec in fine antiphone quarti
psalmi, quia Nabuchodonosor in decem
tres pueros in camino ignis posi-
tos vidit et Christum cum eis scilicet corporis
eos consolantem, qui cum sint in tribu-
lacione, hic solum orant ne deficiant,
et propterea est tunc locus timendi quam
sperandi, ideo et in fine antiphone hymnus
psalmus non dicitur iubilus, presertim quod in tri-
bulacione sanctorum gloria divina apparet,
sed in fine antiphone que dicitur super psalmis Lau-
date dominum, iubilus dicitur, quia in illo non
fit mencio de resurreccione, sed de spe glorie
quam expectamus, eo quod iam iubilus
de iubilo domini est in prophecia huius
partis. ¶ Proviso primus psalmus laudum
in dominicis scilicet Dominus regnavit, qui est
psalmus leticie, cantatur, in feriis vero
psalmus Miserere mei deus, qui est psalmus
penitencialis, sicut quod notandum est quod dies
dominici et festivi recolunt resurreccionem
sanctorum qui fuerint ubi in ... et regnant
nisi in fine seculi; unde in dominicalibus
et festivis laudibus recolentes re-
gnum domini post eius resurreccionem a morte
corporis sui gloriam omnium electorum

canimus psalmus Dominus regnavit, qui tunc dicitur
in dominica ad primam a quibusdam usque ad pa-
scha, prout ibi dicetur. Dies vero feriales
recolunt peregrinacionem nostrorum sanctorum
et penarum, et ideo in ferialibus laudibus
dicimus primum psalmum Miserere, recolentes
nostram resurreccionem a morte animarum preteritam
sine electorum peregrinacionem et penarum su-
spiriorum, quia cum iudei ad Petri pre-
dicacionem compuncti corde et conversi illum
frequentabant, inde invaluit usus,
ut et nos qui de gentili errore co-
nversi sumus, illum in officiis frequen-
temus, tanquam ad conversionem et primam
provocemur, per quam resurgere valea-
mus. De hoc vero et psalmo sub prima dicetur.
¶ Adhuc loco secundi psalmi Iubilate, qui in
dominicis et festivis diebus dicitur, sexto
psalmus in sextis feriis dicitur, quia sicut
primitiva ecclesia sanctorum predicatorum fi-
delitate accepit et post ad gentes
ministris intravit et sic gentilitas cre-
didit, et sicut iudeorum pluribus sanctorum
predicacione resipiscet in fine, et qui
sub tempore antichristi futuri sunt tribulacionem
evadent, et postea post eius predicacionem
ex turbis mundi partibus colliget ut
promissum est, ita in loco psalmi Iubilate,
qui sanctorum predicacionem continet, dicitur in
secunda feria psalmus Verba mea, qui est vox eccle-
sie ad hereditatem domini venientis, in hoc vero
psalmo Confitemini prout ibi dicetur, et in feria
tercia psalmus Iudica me deus, qui recolit
quod primitiva ecclesia ivit ad gentes,
et in quarta feria psalmus Te decet, quod cantatur
in figura gencium que ab ydolis conversa
sunt ad deum, et in quinta feria psalmus Domine
refugium, qui sic titulatur Oracio Moy-
si hominis dei, quia convertent resipiscere
iudeorum, et in sexta feria psalmus Exaudi deus
oracionem, quod David cantavit cum filius
suus eum persequebatur, persecucionem
antichristi signans, et in sabbato psalmus Bonum

est canticum duo qui sic intitulatur psalmus can-
tici in die sabbati · i · in die quietis figurans
sanctos a turbine mundi et periculis collectos post
introitus persecucionum facte inquiete mansiones
et duo canticum et psalmi. Primus sicut quarto · vi · psalmus
non ita ordinatur ut in eis nomen posset
ordo propter confusionem. ¶ Primo loco post
benedicite · vi · cantica in · vi · feriis dicuntur
que sicut psalmus ille continet gratiarum actiones
in principio ita et in matutinis cantica
continent gratiarum actiones electorum. Talis
enim debita est post et canticum qualis
mentem bonorum operum et gratiarum actione.
Moyses tunc lectio primus omnium in statum
esse cantica quam psalmo submissus est
deinde debbora non ignobilis femina
in libro iudicum. postea et viri et femine.
Canticum est vox humana. psalmus vero est
quod canitur ad psalterium. Item psalmus dicitur
opera electorum illorum ordinis qui sunt
acta per quiescionem. canticum vero audit
laudem dei per ipsorum operibus decantare
dicuntur in · vi · parte sub sabbato sancto ¶ Cur-
sus in persingulos dies feriales [illegible]
et quare psalmus mutantur quia sex psalmus et sex
cantica que per sex dies septimane con-
tinuatur concordant in singulis octo psalmus
qui canuntur in matutino dominicali seu
octo ordinibus electorum de quibus primus
est non in ygiene [illegible] de die in die ordi-
nati canuntur. Quadruplex tempus dominicale
matutinum canuntur seu quadruplex ordi-
nes electorum quibus concordant innuuntur
ut per eos electorum ordines in nono
t. de tempore in tempore sic ordinati fuisse
ordinantur audit. psalmus vero decet deus
meus et laudate unus quoniam canitur non
permittitur quia illud fuit tempus nec-
essit quo tunc nostrorum non fuerat ad
dominum fonte vivum et quo non laudet
dominum in excelsis ¶ Ut autem hic clarius
pateret notandum est quod quinque dictorum
sex psalmus. sed in se hoc vocabulum
mane vel consequentes quinque autem
in sex dividitur · s · in mane temporis

in mane pectoris in mane mentis re-
demptionis in mane hominis in mane
ciuitatis et in mane mundialis prosperi-
tatis. ¶ Mane temporis est initium et fun-
damentum fidei de quo dicitur et finis
est necesse et mane dies unus. Ma-
ne pectoris est initium gratie · ca · s ·
gratia incipit lucere in corde unde
emitte lucem tuam et mane confundi-
es nocte mentis. Mane mentis redemp-
tionis est matutinum tempus quo deus
non resurrexit vel eius in noticia
non cognitus matutinum et necesse de-
lectabilis. Mane hominis est pueri-
cia vel adolescencia in qua viret
et floret unde mane sicut herba
transeat mane floreat et transeat vespere decidat et induret
et arescat. Sepe enim est quod homo
mane pueritie transeat in morte. Si
vero contingat eum venire ad mane
adolescentie in quo viret et floret sepe
est quod et tunc transit quod si forte contingat
eum venire ad vesperam senectutis
tunc absque dubio in morte decidit
induratur ut cadaver et arescat
in pulvere. Mane ciuitatis est initium
ecclesie quando vir audita fuit. Mansi
mane mentis tue · i · nocte mentis tue
sive veritate videbitur. Mane mundia-
lis prosperitatis est ipsa prosperitas vi-
ta ad [illegible] mane mentis tue re-
[illegible] quo sollicitus de tua sua
mane tempus surgit ad orationem ut
possit dicere mane astabo tibi et vi-
debo mane confundes nocte mentis
quod licet in primo psalmus verba mea vero est
deus eius non licet effectus sunt mane
pectoris · i · sunt gratie initio in die
emitte lucem tuam quod licet in secundo psalmus medi-
tabor deus. sed quod mane pectoris
pendet ex mane mentis redemptionis
in dicit matutinum quod est
in tercio psalmus te decet et quod hoc mane
pectoris quod est effectus mane redemp-
tionis. Homo incipit sibi vilescere

sicut herba tabescat etc. ut legitur in quinto ps
s. dne ne fugiam / sed quia quanto sibi quisque
magis vilescit tanto magis mne
civitatis affectat / ideo dicit auditam
fac michi mane misericordiam tuam ut legitur in quinto
ps dne exaudi oracionem meam / et quia
ideo adhuc pervenit ut qui laudat
deum in adversitate et prosperitate ideo ad
iungit ad annunciandum mane misericordiam
tuam etc. ut legitur in xci ps bonum est etc.
Rursus sexto ps christi per singulas
ferias mutantur cantica que in illis
dicuntur ut se quemunt et congrue po
ssunt temporibus gracie successivis adaptari
In feria namque feria recolitur status
primitive ecclesie que statim post dicentem
hereditatem accepit ut dicit e viii
ipsius illo verba mea auribus certa perpetua
hereditate qua prius titulo accepit quare
in titulo eiusdem ps iterum dicitur ps in fine pro ea
que persequitur hereditatem / in cantico
vero gracias agit dicens confitebor tibi
dne quoniam iratus es michi conversus
est ysaie xii c. revera ira dei per
mansit usque ad passionem salvatoris
Sed tunc conversus est furor eius
et consolatus est eam aperiens ei ia
nuam celestis regni cum omnibus suis
ad inferos mittentibus Iste in ps sollici
tudine sua ondens eam dicit
mane astabo tibi et videbo etc. Iusti
tiam vero confidens dicit fortitudo
mea et laus mea. i. ipse per se sum fortis
et quia laudare teneor / ad totum igitur
pertinet ecclesiam quod dicit verba mea etc. sed
specialiter ad primitivam cui per apostolos prius
facta est promissio eterne hereditatis et
tunc nec extollit eius cepit in nacionibus
elevari adque pertinet canticum sicut
ex hiis que precedunt canticum in ysaie
manifeste apparet dicitur enim in libro pau
lo superius in die illa radix iesse qui
stat in signum populorum ipsum gentes
deprecabuntur et erit sepulchrum eius glo
riosum et paulo post elevabit signum
in naciones et congregabit profugos
israel etc. salvator autem est radix

iesse et ipse stat in signum populorum quia ad
eum respiciunt gentes et eum deprecabuntur et
eius sepulchrum fuit gloriosum licet per paucas
moras ex morte tibus ad tempus sic ignomi
niosum et ipse per apostolos et alios predicatores
levavit in nacionibus signum in
quo est victoria ut sciant omnes in quo
symbolum o vincitur sed nunc legitur ygrzgat
ipse profugos israel qui in die pentheco
stes erant viri religiosi in ierusalem ex omni
parte vel nacione que sub celo est et ex
illis crediderunt una die tria milia
et alia die v. milia unde eis dicit
apostolus paulus in actibus apostolorum primum
oportebat vobis loqui verbum dei
Iustitia feria illud tempus recolitur
quo ubique in hiis ecclesia persecutionem patie
batur accidens primo et post ea admissis
imperatoribus romanis per singula tempore ne
ronis usque ad tempora dyocleciani et
maximiani imperatorum que cum tantum passa
fuit ecclesia in dicit ps in dicta nec deus
et d. c. m. d. g. m. s. et ondit tamen
eum dicit christus eius i. d. a. m. i. sed quia
abstulit persecutionem libertati est restituta
canticum quod est ysaie xxxviii c. quod
cantavit ezechias post liberationem a senna
cherib et post in firmitate quia in reverit ne
elevaretur cor eius in superbia vel quia
elevatum erat propter inexpugnabile triumphum
in exercitu sennacherib sicut ei ille
libertatem reddidit gratias deo sic ecclesia prius
tyrannis oppressa dicit non assumpta hominem
ultorem et restitutore quietis i. salvato
rem meum post in queres debet esse in mo
rum indebitat suos passionis ut persi
dicebat generatio mea ablata est et con
versa est velud attexentur mea
tu a. o. s. m. tu operatus ecclesia deus
supple vite in pretactoe tua vincens
ipse confitebor tibi sicut ego hodie supple
libertatem ab hostibus et ego ita ago
sicut pater bonus notam faciet filiis
veritatem suam. Iustitia feria recolitur

illud tempus quo ecclesia cepit exaltari super
inimicos suos reddita sibi pace per imperatores
constantinum. Unde cantat ecclesia deum inimicus eorum
in syon/syon inhabitatur speculacio vel con-
templacio quia temporibus conquietis potuit ecclesia
vacare contemplacioni [illegible] ad hoc tempus pertinet
titulus scilicet psalmus david canticum jeremie et
ezechiel de populo transmigracionis vel verba
peregrinacionis cum incipit exire sicut
enim populus ille de babilonia exire cepit
recepta licencia a cyro ita et ecclesia de
babilone persecucionis per constantinum romanum
imperatorem liberata que premebatur sub prius
imperatoribus sed speciem prosperitati in me-
lius quousque pervenit in celestem
urbem. Unde iherosolem pertinens persecucionibus
dicit verba iniquorum prevaluerunt su-
per nos et profectum suum ostendens dicit be-
nedices corone anni benignitatis. Corona anni be-
nignitatis tunc est tempus gracie quod pertinet
dierum usque in finem mundi decurrit
in quo campi id est illi qui sunt plani timore
superbie carentes ubertate gracie reple-
buntur. Hinc [illegible] cantat ecclesia canti-
cum moysi sanctum quod cantavit libe-
rata de persecucione sicut cantile feriarum
scilicet confitebitur tibi domine quoniam est
regnum [illegible] cum ei cepit res publica
principes [illegible] et imperatores romanos
instituit potuit ecclesia dilatare os
suum super inimicos suos scilicet iudeos pa-
ganos et hereticos. Unde sequitur dilatatum
est os meum etc. ¶ Eadem sibi pace qua
gaudet gentiles qui fit gaudet et
iudei quasi unde in persona iudeorum suppli-
cantium in v. feria dicitur refugium factus
es nobis quod cantat per ille pertinet ad in-
dos titulus videlicet scilicet oracio moysi ho-
minis dei ad hoc pertinet canticum moy-
si cantemus domino quod est pro quinta feria in psalmis
sicut enim confitentur iudei in tempore pro-
phetie cum exitu suo ita confitentur
hodie derelictis prius imperatoribus
qui ecclesiam persequebantur in odium nominis
domini. ¶ In sexta feria fit quidem com-

passionis domini. Unde cantatur ille psalmus dicitur
confundi oculum meum cuius titulus est
psalmus david cum persequebatur cum filius
suus absalon/sicut enim david
habuit plures filios sed unus illorum scilicet
absalon persecutus est eum ita et dominus
[illegible] habuit multos filios de quibus
ipse dicit non potest lugere filii sponsi
quousque cum illis est sponsus sed unus
illorum scilicet iudas persecutus est eum
qui dicitur absalon quasi absalonis id est pax
patris quod osculum quod dedit domino quasi est
signum pacis ad hoc pertinet canticum
domine audivi auditum tuum etc. quod est
abbacuc iii c. in principio in quo dicit cornua
in manibus eius ibi abscondita est f. e.
a. f. e. i. mors pro cornua regnum
intelligitur. Consequens et est sensus cor-
nua in manibus eius id est regnum in pote-
state eius fuit ut potestate meruit sed domi-
nus potius sibi data notificare per
passionem decrevit. Ipse dicit data est mihi
omnis potestas in celo et in terra pro cornua
sunt quemadmodum intelligitur duo cornua
[illegible] unde et [illegible] quod potius est dicit
dominus manus eius in cornibus quod cornua
in manibus eius invaluit tum sic dicit
abbacuc propheta ut ostenderet quod in pote-
state et voluntate eius fuit cum crucifigi
sicut ipse dicit nemo tollet animam
meam a me sed ego pono eam potestatem habeo pone-
ndi eam et iterum sumendi eam ibi scilicet in cruce
abscondita fuit ad tempus fortitudo
eius que in resurrectione est tanquam per humilitatem
sed humilitas et eius facie eius
ibit mors quia mors per eius mortem
destructa est et non quod hoc dicebatur
quinta autem feria in qua agitur de
passione salvatoris sicut et dominus
nostrus nocturnus vero loco ponitur canticum
in quo ponitur contemptus nabuchodonosor
et victoria trium puerorum in camino ignis
et in specie eorum erat similis filio dei
dei vel sicut [illegible] alia translatio

filio hominis quia in passione salvatoris
facta est destructio dyaboli et victo-
ria christiani populi de tribus partibus orbis
collecta per eum qui verus filius dei et verus
filius hominis. ¶ In psalmo fit commemoratio
mentionem iudaici populi qui erit conversus
circa diem in fine seculi et cantabit cum
ecclesia: bonum est confiteri domino et cetera
ad annunciandum mane, scilicet prosperitatis
misericordiam tuam et veritatem tuam per noctem
scilicet adversitatis. Qui psalmus in titulo laus
cantici David in die sabbati vel quoniam
est ut in die sabbati cantetur psalmus ipse in quo
agitur de persecutione inde qui persecutus
est christum in figura absalon qui perse-
cutus est patrem. Et qui in titulo in die
sabbati quod est psalmus ipse pertineat ad
iudaicum populum convertendum. Decollo usque
in decachordo psalterio cum cantico et cetera
psalterium decachordum dicitur lex propter x man-
data legis. ¶ Et nota quod hoc psalterium
quidam portant sed in corde psallunt
ut iudei perfidi qui nobis sunt in cordi-
bus testes in cordibus hostes. Quidam
portant et psallere videntur non tamen
psallunt ut falsi christiani qui cum
cantica vel alia bona opera operantur.
Quidam portant et in corde psallunt ut illi
qui cum hylaritate bonum operantur.
Hoc autem erit in populo iudaico cum ve-
nerit cum ecclesia qualiter canticum moy-
si audietur ecclesie quod est deutro. xxxii.
c. pertinet ad sabbatum et ad populum iu-
daicum. Quoniam ubi beda sic super quod
dicit super lucam quod diebus sabbati in-
de ad synagogas confluebant ad me-
ditandum legis divine mandata, postpo-
sitis mundi negotiis. Unde illud
vacate et videte quoniam suavis est
dominus. ¶ Iam consequenter quia pertinet religio-
nis canticum ipsum de utero nomini
in sabbato cantatur in quo status illius populi
describitur offensio vel conversio et descri-
bitur. ¶ Post matutinas sequitur capitulum pro
quo fit exhortatio ne deficiamus

in via et dicitur quia benedictio et claritas a-
poc. vii dicitur et tali iustis aliquis tenendum
ephe. vi. b. et quia nox precessit roma.
xiii. c. hortamur in fide perseverare in
operibus intendere opera tenebrarum abiice-
re et arma lucis induere et consolamur propter
missionem glorie. ¶ Et post capitulum sequitur
versus in quibusdam ecclesiis non dicitur.
Et hic supplebitur per versum in
nocturnis dictum quod hodie nocturne et lau-
des matutine ubique coniuncti sunt
hoc enim ideo cessat si laudes matu-
tine officii sic post in omnibus enim horis
aliis post capitulum sequitur responsorium
¶ Post capitulum sed vel chorus ex hor-
tatione assentiens ympnum resonat
et post ympnum subiecturus versus etiam
pertinent et ecclesie quod statim subsequitur
promissio notatur et nos mundi simus
ad aeternam promissionibus in (?) promittit
versus alta voce ut exaltetur addu-
cendum dicitur promissa et dicitur in quibusdam
ecclesiis versus repleti sumus mane miseri-
cordia tua in quo recolitur tempus quo iustis
recompensabitur merces post hanc seculi
laborem vel dicit repleti sumus ma-
ne propterea ponens presens pro futuro propter certi-
tudinem quia in mane claritatis aeterne
sua divina replebuntur. Unde illud
satiabor cum apparuerit gloria tua. In aliis
vero ecclesiis dicitur in matutinis domine in
meditabor in te. ¶ Consequenter chorus
usum exaltatus subiunget canticum za-
charie scilicet benedictus quod est luce i. c. quod prius
dicitur unde quod dicit apostolus sumendum
est deo in psalmis et ympnis et canticis
in corde orare et ore. ¶ Unde ympnus
exprimitur leticia quam de consecuta li-
bertate hemus et ipse christus sic nobis
leticiam acquisivit. Ideo ne de hymno
benedictus ingratus esse videamur in laude
dicitur canticum precipimus anthiphonam
inchoates et ipse nos liberavit et
gratias referimus alta voce cantando

canticum ipsius et est quia visitavit nos
oriens in mundum et fecit redemptionem
plebi sue quare hoc canticum alta
voce dicitur in vi. parte sub v. feria
sexte dicetur vel ideo post psalmos et lectiones
et versum canticum ipsius dicitur ut recorde-
mur ut finito tempore veteris testamenti quod prophetas per-
missos matutinales per figuram re-
miniscas abrahe promissa nobis
dabitur scilicet doctrina christi in cuius quod pec-
catorum et ad dei servicium visitati quod per
universum figuratur sine timore in sanctitate
et iustitia omnibus diebus serviremus deo
Cum sequitur ideo post benedictus in hoc loco dicitur
quia in eo agitur de precursore illius qui in
sexta etate venit et iste est vii.
psalmus in laudibus. Nono quod est hodie canticum
est canticum virginis scilicet magnificat anima
mea et evangelia sunt ideo stantes ea can-
tamus. Sed et hec duo cantica non can-
tantur in ecclesia eo ordine quo edita
sunt quo ordine posuit magister in histo-
riis ubi agitur de ortu precursoris
ita canticum zacharie post cantatur
et tamen prius editum est quia cum ubi legitur
et erexit cornu salutis quod est factum
in virgine et de quo loquitur ad primum quod fuit
aurora solis ideo cantatur in laudibus
canticum autem virginis ubi legitur ibi
respexit humilitatem ancille sue
ecce enim ex hoc magnificat quod quidem factum est
in vi. etate et vi. de incarnatione ibi
suscepit israel puerum suum ideo cantatur
ad vesperas scilicet in vi. officio diurno tertio
canticum simeonis quod sequitur cantatur
in vii. officio in completorio quia convenit
se dimitti in pace quod convenit in septima
quiescentium. Rursus vel hore tertio
dicimus evangelia scilicet in aurora bene-
dictus quia ibi vel lux oritur in vespera
magnificat quia in fine mundi putat ibi dicitur
deus superbos dispersit et humiles
exaltabit in completorio nunc dimittis
quia post iudicium sancti in pace requiescent
Finito cantico antiphona que dilectionis
et devotionis qua in laudando deum
sicut debemus significat repetitur.
Deinde autem versus canticum ipsius cantatur
dicitur offertur incensum ut notetur de
votio atque caritate egredientes
que in omni laude esse debet thuribulum
enim est cor hominis ignis cari-
tas incensum oratio fumus in altum
tendens est devotio que sursum
tendere debet unde illud dirigatur oratio
mea sicut etc. De hoc in quarta parte in titulo de acce-
ssu [deleted] ad altare dictum est et dicetur
sub vesperis. Primo autem offertur
incensum circa altare ut notetur
tamen toto cordis affectu esse
perficiendum et nunc nobis accidat quod con-
tingit zacharie cui dum incensum
offerret apparuit angelus dicens
quod ei nasceretur filius quod quia ille non
credidit obmutuit sacerdotium
gratia dei promissionibus nec ad laudem eius
muti efficiamur. Alia etiam ratio sub
vesperis ponetur. Per canticum sequen-
tis? per quod est in precedenti promissio
de qua dictum est in prohemio huius partis
De laudibus matutinis quibus mona-
chi dicunt in precedenti titulo dictum est
sequitur titulus decimus

Post quam de nocturnali primissima
est officio agitur aliquid dicendum
de diurno et primo de hora
prima in qua deum laudare
debemus tum quia est initium diei
et nobis dedit noctem tum salute et
passione in producto christi ? ... ?
pius in completorio re? ...
tum quia tali hora christus ab iudeis preclarissimis
pylato traditus est et tunc angelus
mulieribus admonuit
orto iam sole venientibus eum re-
surrexisse. Eadem etiam hora visus
est in littore maris ad discipulis pi-
scantibus dicens pueri numquid aliquod
pulmentarium habetis tum quia eadem hora dominus
in templo conveniebat et populus [deleted]
[deleted] in mane expectabat vel
in adventum mane festinabat tum quia

septuagesima dicat primi quidem regum di-
mitto igitur ecclesia in hac hora divinis laudi-
bus et cum invitat dicens deus in adiutorium etc.
cum glorificatione sequitur et deinde petit
liberari a perscrutatione mundi et a tempta-
tionibus dyaboli ut patet in ympno iam
lucis etc. ¶ Est autem notandum quod in
hora prima ympnus iste invariabilis
est quia quolibet die semper habet necesse
egemus sicut et in completorio ympnus
te lucis etc. in quo petit ecclesia a fan-
tasmatibus liberari quia et libera-
tione sic egemus patet sub comple-
torio dicetur. quedam ecclesia incho-
naverit antiphonam ad primam cum ei
deus sit invariabilis qui est alpha
et o. id est principium et finis ideo quia sic
anno provincias dirigit tamen sic
solvuntur provincias et decimas
dicimus narrat antiphonam
sed sic illa dicit de trinitate nisi aliquod
festum accidat quia tunc fit de ipso
festo alie tamen ecclesie narrant et ympnum
et antiphonam in dominicis et in feriis et in fe-
stis de sanctorum. ¶ Post antiphonam
sequitur psalmus ergo congruenter post dictum
ympnum evidenter apparet quare dicatur
primus psalmus scilicet deus in nomine tuo etc. in
quo ecclesia orat rapidis et ab inimicis
liberari deinde se armat primo contra
hostes singulos resistat cum dicit
beati immaculati etc. secundo galea salutis
scilicet spe cum dicit retribue servo tuo etc.
de quibus dicetur sub iii. tertio scuto
fidei cum dicit quicumque vult etc. in quo
fides nostra continetur ut ibi dicetur
que est scutum et munimen nostrum
et victoria que vincit mundum et
dyabolum et omnes eius temptatio-
nes unde petrus cui resistite for-
tes in fide etc. quarto sumit gladium
spiritus quod est verbum dei cum dicit
capitulum sive lectionem que pertinet ad
doctrinam quia oportet ut predicat bona
opera que per psalmos sequitur et inde

sequatur doctrina de spiritualibus et se-
cretioribus misteriis illud cepit ihesus facere
et docere. ¶ Sunt quatuor psalmi scilicet deus
in nomine beati immaculati retribue
ut in tribus hominis munimentum contra
impugnatores interiores et exteriores
hostes nostros et deinde sub tribus glorifica-
tionibus eo quod trinitas in nostris operibus
glorificatur secundus psalmus est beati immaculati
usque retribue tertius retribue usque ad
legem pone qui decretalistas
unum constituunt licet ei unus quinque
xvi. versus quorum xvi significant xvi
prophetas scilicet iiii maiores et duodecim mi-
nores prophetas scilicet ieremiam ysayam
danielem et ezechielem sive xii apostolos
et iiii ewangelistas dicuntur quia illi duo
psalmi xxxii versus sibi constituunt pertinet
ostendatur quod ea que xvi prophete et iiii
minores sive xii apostoli et iiii ewangeliste
dixerunt perfecte observare debemus
et decretalistas dicetur sub titulo de
completorio sunt et quodammodo v psalmi
habito respectu ad divisionem ordinariam
ordinem unum neglecto psalmi significantes quinque
ecclesia petit ne mortem in gratia dicatur
per fenestras v. sensuum introitum
seu ut in quibus sensus nostri per deum divi-
nitus inmunitatem primus est deus in nomine
tuo secundus beati immaculati tertius in quo cor-
rigit quartus retribue quintus adhesit
et est sciendum quod psalmus beati immaculati
usque ad psalmum ad dominum cum tribularer
est unus psalmus continens xxii capitula
qui sic numerantur est paradisus pomorum
et potentia sicut spiritus et ideo ecclesia nume-
rat illum pro horis velud species a-
romaticas paradisi ut sic sit aro-
maticum deo et mundo ¶ Sed quoniam
contra psalmus iste deus in nomine tuo dicatur
ad primam quia david recitavit illud
iudicium cum saulo tradere volebat
ideo quia per ziphes et inimicos tamen
florentes militie dyaboli contra dominum

floriditate suos audit ipse cum sit presens
sit prinebim sua in fidia nos et nos
apte persequitur ut nos etiam tradat
morti ad vitam quo eius caliditatem
iste ps in prima hora humo diluculo
cantatur est Dauid cantabat ut
animas salvaret pq illum dicit ps bti
in matutina qui plenus est nominibus con-
tra ut hii quos deus liberavit devictis
erroribus inimicorum nominibus bonis et omni
devocione assistant Tercius hiis vero
diebus in quibus naturale dicitur et ysto-
ria mutatur dicitur ad primam v ps qui
sunt in fine opus nocturni dominicalis scilicet
deus deus meus respice etc qui ps est
in prima dicitur sub eius pleccione dicitur quia
eiusdem tunc eius dominicae solum modo in dominicas
a lxx usque ad pascha quia in tempore dicitur
ad primam ps dominus regnavit vel iubilate
ubi supra in primis in dominicis dicitur
ad primam ps confitemini nec ad depsal-
tio pertinentia qui totum in septuagesima dicitur
et quia ibi pertinens in usu illo hec dies
qua fecit etc agitur de die ad quam
dies dominica pertinet etc hec in dominicis
dicitur ad primam ix ps ut cum ix ordi-
nibus angelorum in viribus gaudio tan-
tis laudare possimus primus v
scilicet deus deus meus respice et sequentibus de x
passione cantatur et per ps confitemini
et tres cotidianos dicuntur quinque
una partibus doctrina maior evange-
lorum laudare debemus primus deus
in nomine petimus errores deposi-
tionem confitemini hortantur ad laude
confessionis iubilate in matutina ad lau-
des operacionum invitatur ad mandata
tota retribucionem vero fides est
fundamentum mandatorum et victoria
que vincit mundum quicumque vult fide
fundatur quo sub dicitur simbolum fidei
quicumque vult quod athanasius alexan-
drinus episcopus rogatu theodosii imperatoris
tore ad emendandum in ualescente
heresi arrianorum perfidia et fidem catholicam
divulgandam edidit et singulis diebus
certa constituit cantari ad primam quia plus
tunc maiore ad certam quere vel quia
fides principium salutis existit quidam
tamen communiter illud omittunt
diebus quibus non fit sacerdotum dicitur
quidam autem dicunt quod dominus athanasius
fugiens constantium in pastorem in
cavea illud composuit quod quamvis non dicitur
in certa communia certe instat et
addite quod in hoc simbolo due princi-
pales sunt partes scilicet de trinitate et in-
carnatione verbi et de libro aliud arbitrio
permittitur Tercius postea sequitur capitulum
in quo pastor oves et prelatus subditos
operarios in calore et labore desu-
dantes consolatur de quo in dicitur
et dicitur quidam capitulum gratia nobis et pax
ad galatas et quidam pacem et veritatem
zacharie viii. c. Tercius post capitulum sequitur
xpe fili dei etc ut certa se con-
dat in mente et applaudet hiis que
in illo dicta sunt ~~mentio~~ tunc orat prece
vero postea subiungitur exsurge
xpe i fac nos exurgere exurge autem
multis modis aliud est quod ad dominum
dicimus Tercium autem est quod quidam
certe committunt dicitur illud xpe fili
divini in adventum et in hora quia
lucem tunc partes qui fuit ante legem
qua qui fuit sub lege apparuit
xpe dominus sit liberavit tunc quod ipse illo
tempore venit ideo in tempore
illa recolitur una xpe nimine in
vocatur in festivitatibus tunc festivum
que in illis ~~tempore~~ temporibus occurrunt illud
dicitur quia in illis ipse gratia reputatur
quedam tamen certe non dicunt capitulum
nec etiam responsorium sed solum versum
exurge nolentes morem apostolorum
imitari quos legimus post ascen-
sionem domini ad adventum spiritus sancti
orationibus et bonis operibus perseve-
rasse sicut dicit lucas dicens
quod ipsi adorantes reversi sunt

in urbem cum gaudio magno et erant
semper in templo benedicentes et laudantes
deum/ Sicut legimus eos tunc fuisse/ sermo
ne apostolorum scilicet in die penthecostes dato eis
spiritu sancto hora tercia ceperunt tanquam
consummati/ apostoli loqui/ propterea in summa
quod usque ad horam terciam bonis operibus
et orationibus vacare debemus/ et tunc tandem
alios docere/ quod notat ipsa lectio seu
epistola/ ita prius ad ipsa lectio vel plures
ad doctrinam pertinent hoc ergo lectionem in prima
subtrahunt et pergunt dum quod cum videre
debent cursum prima pastoris opera intelligunt
vult tunc debet resurgere dare in suos et
qui pastor dicitur debet prius operari
ut in aliis homines alios ad operandum
valeat exhortari/ ideo non dicunt
epistolam quod est exhortatio seu consola
tio propter priores opera sequuntur sed post
primam. Debet tamen ut deum cum plebe summo
semper patres ¶ Subsequenter dicuntur
preces quia in generali [alias] statu
tum est ut preces sive capitula de psalmis
in singulis horis dicantur/ duplici propter ter
primo ad excitandas superfluas cogi
tationes. Secundo ad expectandum maiores
personas errantes/ et oportunos satis
facientes/ tercio ad postulandum auxi
lium contra temptationes ut possimus in
dominica oratione precum securius immo
rari et dum hec ratio/ pronunciatur domini
ca oratio debet in qua sunt vii petitiones
propter vii dona spiritus sancti habenda ut ea
dicetur/ Sed quia mundane motiones prout
fragilitate virgine prodit ipsum ky
ri(e) ele(yson) ideo tale quod predicte quod inanes
cogitationes repellat amicitie ut
dicendo ipsum orationem nec invisibi
li loquitur sola et visibilia cogitat
sed communis si quando officiatis cum ipsum
orationem debet tercia vel sexta kyriel(eyson) et post ea
tercia vel sexta christe eleyson et itum tercia vel sexta
kyriel(eyson) tercia debet kyriel(eyson) admonendo tres
status summe maiestatis et divinitate
quos aliquando non in ecclesia celebramus
scilicet debet propter unam speciem sunt status
sunt cum assumpta humanitate

que sepe cum videbatur mitra et michi sepe cre
debatur. cum simul deus et dei filius propter assumpta
cum humanitate que uncta est oleo spiritua
li notatur. Sexto tunc in medio statim de
cimus christe eleyson quia ergo tercia dicimus christe eleyson
ordinem cum usque fuisse sepultum et
sua sancte trinitatis licet fiet homo sed qui
scilicet ordinem cum fuisse solum mortem ho
mines et uenirme sibi post filium
fuisse/ tercius status fuit ex eo tempore quo
voluit clarificari assumpta humani
tate plus quam erat cum dum mortalis erat
quia ergo in illa clarificatione ostensa est
sanctitas/ ideo dicimus tercio kyriel(eyson) scilicet ubi
debet propter unam speciem/ de choro iubeo verum
efficaciam deum in tercia parte subit. de
kyriel(eyson) Et non quia premissi status dicuntur
propter nos non propter deum ipsum quod non est infirmi
tatis necessitudinis obumbratio
¶ Post kyriel(eyson) sequitur dominica oratio in
qua vii sunt petitiones propter habenda vii
spiritus sancti dona propria merentes vii bea
titudines et per illas vii vicia liberati ad vii
beatitudines pervenimus/ et debet noster de
missa et secreta sermo ut patet vera
humilitas et orationis devotio sufficitur
Secundo ut quia admiratione reus ipsa res
cum magna diligentia mente capimus
quibus verbis primatur/ tercio quia in ea deus lo
quitur qui non tam verba sed mentes et cor
da scrutatur/ quarto admonendo quod oratio
ipsa potius habet efficaciam in devotione
cordis quam in clamore oris/ legitur cum moy
ses ad deum clamavit orando dominus
qui magis attendit clamorem cordis
quam oris inquit ei quid clamas ad me
xiiii c. simus tamen ipsis orantibus alte pro
nunciatur ut ab omnibus consentiatur et ut
in consilio prius assensum videatur sine
acceptatione liberum/ quia sicut aut angeli
impossibile est multitudinem non communi pri
cipio quibus omnibus prima pronunciatur publice ut
per hoc assistentes adorandum inveniuntur.
Hanc dominicam orationem dicit vita spiritualis ac
impetratur propter quod immediate illa dicta

subicit. vincet ania mea etc. deinde sequitur
terrium sicut omnes etc. in quo sit confessio
non crapt in dominum qui non confitetur. sed
sequitur dicit credo in deum in quo fides mea
continetur sed quia impossibile est deo placere
et per omnia quia adversa arriperent
qui primum ordinem inundat et dicit nocte
demissa fimus vero alte adnotandum
quod corde credit ad iusticiam ore ut sit
confessio ad salutem de quo in epistola pre-
dictum est vel de simbolo agitur. postea sa-
cerdos est suspirans dicit et ego adte
domine clamavi etc. in quo illud david
de profundis clamavi etc. quia vero non
est speciosa laus in ore peccatoris quia
peccator dixit deus quare tu enarras
iusticias meas et assumis testamentum
per os tuum ideo petit ut gratiam quaerit qua
repletus possit digne laudare dicens
repleatur os meum laude subsequitur
et postea multe preces quibus circa oriat
obsecrat postulat et gratias agit iuxta
doctrinam apostoli ad thymotheum. obsecrat dum
dicit domine miserere sanctae et haec at ob-
secrandum est qui cum adiunctione petitur
ut cum dicit per passionem tuam libera nos domine
orat cum bona et davi petit ut cor
mundum crea in me deus postulat dum
consequitur et gratia remonere petit ut
ibi dignare domine die isto sine peccato nos custodire
gratias vero agit per verba receptum dum dicit
benedic anima mea dominum deus. et subsequitur
de certa dicitur. Post et talis dicitur quis
oro domina cum sequentibus precibus et cum
per misericordiam tuam deus ideo dum quis sunt
interius iuratus certus quia minima et quaeque
maxima committuntur primum committen-
tibus et postea ipso sacerdos orat quod kyriel
eyson domina dicit in quo nos se ex-
cusare potest non valeat dicitur dimitte
nobis debita etc. iniuriam committentibus
et peccatores resurgentibus dicit per misericordiam
tuam quia ipse pertinet ad penitentes
sed ut dictum est supra de laudibus matu-
tinis et vincet anima mea etc. quia anima mor-
tua sunt peccatis primum morte eterne et
sic deponit dicens credo sic omnes
etc. iuxta intencionem quia ubi dicat quod factum est
iniuria et nunc facit deus patens sunt ad explendam
in his precibus circa peccatis et ipsi sunt
invocat rogat sine peccato immundicia inmone-
dam primundicia confitendum per tertia quae
est domorsum confitetur remonendam
et plectiam confitendam per quibus dicit magister
peccatis illius peccatis insiste in primum
diem remonendam dicat alte facere
tuam apertis meis quod dicit noli ea extra
primum sed quia posse esse qui homo
currentis ea deleri quod quia ipsum non
puniuntur ideo addit et omnes iniqui-
tates meas dele primundiciam vero confiten-
dam dicit cor mundum crea in me deus
etc. sed quia collatam mundiciam homo
ea sibi collatam ignorabit et adduc
morsum confitetur torquetur ideo addidit
ne proicias me a facie tua etc. deinde
plectiam confitendam dicit redde mihi
leticiam salutaris tui sed quia adhuc re-
stat timor qui nos trahere ad
mala nititur qui sunt tres scilicet
mundus et dyabolus et caro quatuor ministros
ponit tres inimicos sine corpore dicit
et alios duos sequentes minimis vero
repressis in laudem potest venire dicit
sic psalmus dicam nomini tuo et quia omni
tempore laudandum est adiungit ut red-
dam vota etc. et in omni loco ideo ad
iungit exaudi nos deus salutaris
noster adhuc quia passione redempti sumus
et postea oro ima recipit efficaciam
ideo redimas adiuncta quae in passi-
one domini legimus et gestimus ut sanctis
deus sanctus fortis etc. nostris hortamur ante
inimicis ad benedicendum sed per ~~bene~~ beneficia
nobis collata ibi benedic anima mea
dominum etc. consequitur vero ut primum sit
oro tercium fiant confessionis prius me-
morialibus mundamur sed cum quibus quis
vita facile non durat et quia homines
confessio nil valeat in nullo convertatur

io subiungit quare nos deus saluauit
m' Postea q' i principio dici est orat
apto p dic liberam ducis dignare
dne die ista sine q° vix pt ee ne
momentu quantitatis fragilitas z
qz necce est ut nra di sequatur.
sicut precrut/ adito addit s̄ctam
tua rc' demu orat p dnm yodibz
cete/ z tand' gcludit p. ps misere
mi deus/ ps/ que in oracio solus
orat p omnibz i collecta ¶ Dn aut
sacdos orat seu preces hus dicit i
diebz pfestis se adtuc psternunt
ut maiore i se z i alijs excitet
deuocone s3 finito ps misere mi
deus surgit ceteris pstratis manen
tibz z stans orone dicit qua vice
git illius sacdotis qui i celo e z q
pro nob cottidie interpellat primo q°
sacrdo cu ceteris orat sicut z dns
cu vicarius est prius q̄ resurget
cu patribz qui surgit z i terra pstratus
est/ postea stando orone dicit ut illu
ivnc recolat cui vicem gerit
in quibz dn tu ceteris omnes illo re
surgente surgunt i q° signat se spon
recepisse appareb resurgendi ectuo
q' sola ecce veritas adorando i facie
cadebt supsfeste g° diebz quibz p
strati oramus i quo octo signat p'u
i simtas corpalis/ qz depilueare
supti sumus/ sz i simtas an cquia
pro nob no erigimr/ tan erubesce
cia qz no audemus oclos leuare
ad celu ozzu prudencia qz videmus
vbi cadimus/ utiliz(?) minib afflig(?)imr
quitu ut cordis gtricone sufficiet
Sexto qz xpm adorantes cu ad
tra descendisse reuere dcim
credimus i dimisse z hoc q̄ quidā
signant qui volentes sibi signum
cuius i prnc pnib i clinati terra
manu tangunt Septio/ q' redu
cimus ad memora lega i padiso an
gli creati fuiz corpa mrt pp

lapsu nrm mt' aialia bruta in
tra z mortz mole corpali gurui' sucti
ut ipo actu gfiteamr nos pnces
esse z terrenis desiderijs i hore
dn vetere tra z mortz pauimento
i figimus z hoc i troductu e ab
abraham qui cadebs i tra dnm ado
rabat q' ppe imitati sunt vnde
origenes i omelia sup cctac. q' erit
ioseph z maria mirates sr ihs e'
ita dic sci pphe qu tamq3 alia
gtemplabatr cadebat i facies suas
ut peccata pruina cordis pleniq' p
gauret' q' z i spualis orōibz genua
flectimus ut salon z aplus dicit
flecto genua mea ... .i. ut
pphe' oine genu no° flecti i mundo
s3 tunc no pstrati s3 facie erecti
stamus q' ipo actu directe tra he
nc pz te q' diccbus dn genu flec
timus i vj. pte sub t. de pascha dicr
z quibz stamus q' letantes q' i domu
dni ibimus pipsimo quod mo xps
gdicon nrz i s°. desiderium i tro
spem judicbz vo dnicis z pascha
libz genu flecto no fit nec dz p
hormis ludicl nec oro dnica s3 sta
tes orāmus pp leticiam trinus q' tuc
recolimus de quo i sequenti pte sub
festo pasche dicr' nec i diebz pent
quibz recolimus libertate padisum
q' spus sci nob data nec i alijs fe
stiuis diebz pp leticia ipius festi
uitatū i quibz recolimus sciaz socie
tate anglorum z scōz que na est i
leticia septima i p puria corpis
z senciuus/ o/ Julijs ti diebz stan
tes capite i clinato orare debemus
sicut z deuote nostros admonimentu
fecerunt z tuc' rlhus flebiles pcēs
cūz pnibus dimittis admonūs q' i
futura ivnc ubi erit vra libertas
z vra societas ulla pacio gtrbitr'
Dicico

premissis de hoc dicetur in vi parte sub ti-
tulo post penthecosten in quibusdam autem diebus in
omnibus officiis diei dicitur oratio secundum statu-
tum illa est salus et conditum sacrificii
et i vetus et ultima sacrificium siue finale fie-
bat et ita ultimum officium nouum siue illa de-
vide | beat fieri vel de hoc tractum est in prohemio huius
partis Sane per hanc misterii similitudinem
figurat quod sub completorio dicitur Vi-
sitent adorate illas et cetera de quo dictum
est in prohemio huius partis vel ideo subiicitur ta-
lis oratio quia salutatio scilicet dominus vobiscum pre-
cedit et etiam sequitur quia sicut dominus postquam
resurrexit salutauit apostolos dicens
pax vobis et post eis locutus et postquam locutus est
iterum dixit pax vobis ita et presbiter eius vi-
carius postquam surgit a baccubitu salu-
tat fratres dicens dominus vobiscum et precibus orat
et postquam oratum iterum dicit dominus vobiscum quod de-
signatum est in precatu illa preseruate
et iterum populus dicit et cum spiritu tuo acsi
diceret orasti pro nobis et nos pro te oramus
de hoc dictum est in iiii parte in titulo de salu-
tatione ad populum Cum completorium fuerit di-
camus de quo dictum est in prohemio huius partis
Postquam vero dixit orationem ad
dominum implorat omnes sanctos dicens
preciosa in conspectu et cetera quod non est diuina
in complendo dicuntur illud post matu-
tinas laudes quendam enim non ponunt
in prima et preciosa prima debetur in
[illegible] et quidam in missa [illegible] et quidam re-
ligiosi hoc in capitulo dicunt aliquando di-
cunt esse de prima secunda que dicta sunt in pro-
hemio ubi agitur de horis canonicis
illud cum prima deinde sacerdos ad ho-
norem trinitatis orat generaliter pro se et pro
omnibus dicens ter deus in adiutorium et vel
ter dicitur ut petat auxilium gratie insidias
dyaboli carnis et mundi vel in honore
trinitatis et ideo subiicitur gloria patri et cetera
post gloria patri sequitur alia pro eo quod locus
in quo hec dicta conueniunt puta capitulum
sacrum non est sicut ecclesia sacer locus si-
gnificat illa ymnus in qua vox illa angeli-
ca scilicet alta audit ita locus ille
non sacer pro [illegible] requirit
in qua petimus Deinde ergo dicit in hac uita
sumus percutimus ideo subiungimus [illegible]
et post in et preces respice domine in seruos
tuos et cetera ubi dicitur et dirige filios eorum
filii autem sunt cogitationes que de mente
nostra nascuntur quas ad opera domini
complenda rogat dirigi opera vero manu-
um nostrarum sunt opera exteriora que in ali-
quibus cogitationibus procedunt sed que omnia
ad unum tendunt ideo postea dicit operibus
singularibus sic dicat et opus manu-
um nostrarum dirige et ultimum orationis est pastor
pro omnibus ouibus orat generaliter dicens
dirige dignare domine et ex diuinitate vos
[illegible] concluditur ut diuina gratia que
actiones nostras preueniat et operibus subsequatur

Hora tercia de Tercia
laudes persoluimus quia in illa
hora Marcus ihesus linguis iudeorum
morti adiudicatus est et a pylato
ad columpnam ligatus et flagellatus in-
terdum quoque hora illa oramus ut sic spi-
ritus a nobis per dyaboli suggestionem
separatus est ita prope crucifixionem
designetur eadem hora spiritus sanctus in corde
nostris in fundi pulsat Et hora re-
promissus spiritus datus est apostolis et visibi-
lis de magnalia loquebantur unde in actibus
apostolorum non sunt isti hebrei cum sit hora
tercia diei [illegible] quod de ea [illegible] nunc siue
nobis et cetera dicitur et per legem ponere quod hic
lex noua data est apostolis quia vero homo
per legem de amore peccati sanatur unde
illud sapientie non herba non malagma
sanabat eos sed tuus sermo domine et cetera
ideo in quibusdam ecclesiis dicitur capitulum illud
sana me domine et cetera Jeremie xvii capitulo et xiiii
sermo sana animam meam et cetera et quia
dicitur illud caritas dei diffusa est vom-
[illegible] et quia illud obsecro vos fratres
per misericordiam dei [illegible] Rursus quod non
per dictum sanari in conspectu ideo sequitur
versus adiutor meus esto domine quia de
operibus liber et saluus in uita tua sumus
constitutus tibi non sufficit siue tuo
adiutorio preuenire adiutam in medie meldie

de qua dicitur iudica me ubi psalmista ubi
videns in inferno hic ubi dicit adiutor meus esto
domine et subiungit ne derelinquas me
id est in sepulchrum meum nec in inimicitias que sunt
te inscribilis est contra me neque despi-
cias me id est ne contempnas quia eo mor-
talis te etiam audeo querere quia tu
es deus meus qui me creasti et re-
creasti salutaris meus id est qui sanas
plagam peccati mei ¶ Item omnes ad oraciones
pertinent et prosequuntur sacerdos modo
ordine quo apostolus docet dicens
primo omnium fiant obsecrationes ora-
tiones postulationes et gratiarum actiones
pro omnibus et pro hiis qui in sublimitate
sunt obsecratio fit cum admiratione
pro malo removendo oracio pro bono impe-
trando vel pro malo superando postulatio
pro bono adipiscendo sive cumulando
gratiarum actio pro bono iam collato conseruan-
do obsecratio est ibi ego dixi domine
etc. ubi petit [illegible] sanari et medicum
dari oratio fiat misericordia tua domine etc. ibi
unde nobis domine etc. postulatio
ibi gratiarum domine [illegible] etc. ubi postulamus
ut peccatorum [illegible] omnia nobis adversa
removeantur gratiarum actio ibi sacer-
dotes tui induantur etc. et hoc pro nobis
omnibus item orat pro regibus et pro hiis
qui sunt in sublimitate dicens sal-
vum fac regem et oremus pro pontifice
nostro et pro omnibus vivis dicens salvum
fac populum et pro defunctis dicens oremus
pro fidelibus defunctis sequitur et misere-
re mei deus pro hiis qui sunt in gravioribus
peccatis sicut precessit domine exaudi orationem pro
hiis qui sunt in tribulationibus post hoc sur-
git opilio sacerdos et omnibus pro-
stratis manentibus orat pro universis
de quo dictum est sub prima **De sexta**

[H]ora sexta propter crucifixionem
et clamoris confessionis est hore
quia tenebre facte sunt super universam
terram facte sunt ut sol in morte domini
sui lugens se quasi nigris tegeret
vestibus ne illis crucifigentibus lumen
prebet hec etiam hora in die assercionis
cum discipulis distribuit multo gratia caritatis illa
hora deo laudes exhibet gratias ei agens
quia pro ipsa corpore pati voluit item quia ipsum
diligit vehementer unde in canticis inuita-
te dilecto quia amore langueo et obliquo tue
dicit pro hoc defecit in salutari tuo etc. dicit et be-
nedicta domini in omni tempore semper equa
dignatus est pati pro me id est pro salute anime
mee hac etiam hora adam de paradiso e-
iectus est ideo ergo hora illa deum dep-
recari debemus ut nobis ille qui superbia
eiectus est illuc per humilitatem et bonorum
operum reducamus ¶ Item hanc officium non
statutum temporibus videtur sicut et officium aliarum
horarum in prima namque est inchoatio
in tertia processus in sexta consummatio
sed quia sol in prima incipit lucere in tertia
magis calet in sexta est in summo
fervore que indicant verba compunctorum
quia in primis et in nona ponitur incho-
ationi videtur verba que dicimus ad primam
in primis deus in nomine tuo salvum me fac et in v.
t. b. m. i. separa me [illegible] in principio
neque me confusionibus in primis a malo
separa unde multo ibi petimus qui tanto
loco et primo separari simus ad idem
pertinet quod dicat [illegible] digna-
re me et quod dicat tertia pro retribue
servo tuo compone id est sequitur retribue
et ubi dicat vivifica me etc. supplendum
est qui per mortuus est propterea unde
petit perpetuum iustificari ad profectum
pertinet quod dicit in principio tertie legem pone
mihi domine etc. Et in posito in via petat dari
legem convenientis ad consummationem pertinet
quod dicit in principio sexte defecit in salu-
tari tuo domine anima mea id est anima mea posita
in salutari tuo defecit attentate vel
defecit in salutari tuo id est anima mea tendens
in salutare tuum defecit in tremitate se ip-
so et quanto magis tendit in dilectionem dei
tanto magis defecit a terrenis et quasi
primo desiderio languet unde illud
fulcite me floribus stipate me malis
quia amore langueo per flores vero initia
bonorum operum per mala perfecto accipit

pdiui-[illegible]

que et alios attendentes quodam modo
consolatur, non tamen hic plenam recipit consola-
tionem sed postquam affligitur pro dilectione. Unde
sequitur: defecerunt oculi mei in eloquium
tuum etc. Et in psalmo paulo ante: quomodo dilexi legem
tuam etc. et in tertia parte: oculi mei defecerunt
in salutare tuum etc. Ad hanc perfectionem perveniunt
[illegible]. Benedicam dominum et in ipsius dominus regit
me [illegible] sicut habet alia translatio: dominus
pascit me, nichil michi deerit. In loco
pascue ibi me collocavit, id est dominus est
pastor meus in quo sum tutus et suffi-
ciens. Unde sequitur: et nichil michi deerit spiritua-
lium, cum subiectum reddit se ad contendendum
quia iam facit se esse collatum in loco pascue
ubi fideles in fide plenius corroborantur.
Unde dicit: ibi me collocavit. Quem cum
dominus pascit ad ventum spiritus sancti eundem
regit, id est in bonis operibus facit [illegible]
[illegible] perveniat ad tutissimam civi-
tatem ubi tali nichil deest, teste apostolo
qui dicit: omnia in eo possum qui me
confortat. ¶ Dicitur autem quod capitulum illud
[illegible] ad Gal. vi. c. et quod
illud nolite conformari huic seculo ad Romanos
xii. c. Sequitur titulus de nona

Hora nona Christus clamans emisit
spiritum moriens cum voluit pro [illegible]
illa hora qua homo de paradiso
expulsus est et in eadem hora penitentem
latronem decorat [illegible] ut a rete
[illegible] in eadem hora
[illegible] latus aperuit Christi [illegible]
nostre salutationis [illegible] baptismi et
sanguine nostre redemptionis nobis [illegible]
et velum templi scissum est et monumenta
aperta sunt. Eadem etiam hora inferna pene-
travit [illegible] tenebras
[illegible] quos [illegible]
captivitate [illegible]
celos [illegible]
[illegible] in paradiso restituit.
Eadem etiam hora ceteri apostolorum ad orationem
quemadmodum convenerunt et Petrus et Iohannes
ascendebant in templum orationis tempore hora
nona. Et ascendit eadem hora in cena-
culum [illegible]
et linteolum plenum reptilibus de celo

[illegible] se dimitti videt audiens Petrus: macta
et manduca. Mirum quod propter hanc perogati-
vam hac hora deum ecclesia laudat dicens
[illegible] redime me
[illegible] redemptionem ne obliti
esse videamur quod tali hora redempti sumus.
¶ Illud autem considerandum est quod in hora no-
na iam sol declinatur [illegible] status
[illegible] statum virtutum [illegible]
fuerit in quo aliquando [illegible] erant [illegible] tempta-
tiones et tempestates [illegible] ut [illegible]
[illegible] nos temptant virtutes nos
[illegible]. Cum enim vir perfectus temptatur
ab altitudine [illegible] gaudii descendit
ad considerandum suam fragilitatem et ad
videndum quod facile sit ad casum ut patet in
apostolo qui dicebat ne magnitudo [illegible] revelationum extollat me etc.
gaudebat enim Paulus de revelatione,
dolebat de temptatione. Unde ipse dicit: propter
quod dominum ter rogavi etc. [illegible] cum sibi mo-
lesta esset temptatio non rogavit ut
tolleretur, non est tamen sublatum quia per infirmi-
tatem virtus eius gaudium debetur perfecti
[illegible] tribulationes et angustias [illegible]
aliqui ipsius psalmorum nove ut in
prima parte tribulatio etc. [illegible] qui
persequuntur et in tertia [illegible] etc. ab eis
petiuntur liberari. In responsorio: redime me
id est fac ut effectum redemptionis tue que
facta est in sanguine tuo sentiam in tribula-
tionibus meis [illegible] ab oculis
meis munda me, id est repelle a me ma-
las cogitationes et [illegible] suasores [illegible]
¶ Et nota quod [illegible] in
tribus horis scilicet tertia sexta et nona que-
[illegible] responsoriis [illegible]
responsorio [illegible] ad tertiam [illegible]
etc. petitur [illegible] que [illegible] voluerunt
[illegible] responsorio [illegible]
cor meum etc. [illegible] oculos etc. pe-
titur cautela [illegible] quod fit in impletione
divinorum mandatorum [illegible] responsorio
sexte benedicam dominum etc. fit iugis divine
laudis promissio [illegible]
[illegible] etc. fit promissio [illegible] promittit
se laudaturum et hic laudat [illegible]
responsorio nove redime me etc. petitur
redemptionis effectus quo fit ut [illegible]

mctis .i. amor sic dictus ad deu
i vn° dmcali clamam ze quuitt effe
pedis .i. amoris s. clamor ad dnj con-
tinue cu est clamor cordis in psalibus ty
ceterys sunt eadem tn i finalibus q i quita
libus ¶ Et est notandum q aliquibus q dni
i terra zi vj. zi ix. venia sunt ad
signandum q i illa hora xpus nobis valeg
gaudium z bravium sepelitum. Capitulum
di quis omnia probate ad thessal. v. c.
z quis sicut al' ynus corpore multa membra
habemus Rom. xij. a. De vesperis

In hora vespertina significat ecclesia
primum adventum dni qui fuit
uirgente mundi vespere i ultima
etate de quo psalmista reddit gratias
dicens .ii. illud apli nos sumus i quos
fines sclorum devenerunt propterea x° de vespe-
tate depositus fuit eadem q hora i cena
sacramentum corporis z sanguinis i stituit pe-
des discipulorum lavit discipulis euntibus
tibus i emaus i sibi peregrinus i fractione
panis se manifestavit unito y° eccl'
ibi de hora x° gratias agit est eti dicit
mundi vespera prout i vj. pte sub epy-
phania dicetur. ¶ Nam sicut ait si-
cardus epc cremonensis i matutinali officio
diei sequentis incipit i vesperis et vesp-
tina sinaxis i. hora primum est officium
s. eidem consuetudine i qualiter
mo prout dictum e i prohemio huius ptis vn
vespertini officij a vespera stella nominatur
que i principio noctis oritur propterea hoc
ab initio mundi dies precedit noctem
in nocte tm diuino vitus nox cepit p-
cedere diem ut dicetur i vj pte sub festo
sto i principio ¶ Dicit aut eccl'a i hac
hora v. ps primo pp v. d whiel qui
pro nobis obtulit sacrificium i vespere
mundi s. ad correctionem ut vz defle-
amus z peteamus venia peccatorum que in
die p v. sensus corporis commituntur z ad
nos i mittit ... illud je mors in-
trat per fenestras nostras qs ei equi
visu non cerperat tres peros v. ps
i mit se eccl'a q. nocturnales tribula-
tiones s ei hora i fuerint fletum
eorum quibus occidit sol iustitie rita

sunt i vespere de qua dicitur e ad vesperum
demorabitur fletus qui durabit usque ad
matutinum .i. quousque sol fidelibus oriatur
qui occidit peccatoribus s. q sequitur z ad
matutinum lectum z pp capitulum z tunc pec-
tus v. digitis tangimus. Quamvis secula-
res dicunt v. ps religiosi vero quatuor
pp rom tacta i vj. pte sub dedica-
tione ¶ Et no. q i vesperis i matutini offi-
cijs horis i mo psalmorum conferunt
co q i senectia operum destinatur vespere
z mane solum modo incorrunt z i veteri
lege matutini z vespertini officij an-
tiquitus quereda quibus hic ps i ve-
spertinis ebdomade officijs dicitur
z catant ps s. matutinas dici z cane
i septima die s. i sabbato pp iniuc que
sequitur agimus de victoria z laude di
que sequitur victoriam vn i primo ps s.
benedictus dns ad literam agitur de victo-
ria david q golia quantum ad spiritualem
vero sensum de victoria nra qua dya-
bolum superamus et q° pg victoriam
nil restat n laudare dnm propter
victoriam habemus io sequitur mj°r ps
qui fuit de laude i primo ei laude
pmittit exaltabo te deus i s°
se ipsum invitat laudare anima mea i tertio
alios invitat laudare dnm i sexto
congratulatur celesti ierusalem dicens lauda
ierusalem z sic de alijs ferijs z psalmis
¶ In quibusdam ecclesijs statim pg ps sequitur
ympnus z pg ympnum lectio seu capitulum
i quibusdam ecc° z i quibusdam ympnum
no cantant quia pg ps tunc dicatur ym-
pnus cantat congruum ordinem. Similiter
videtur kyry primo e i corde lectio q
penitentia designatur deinde sequitur bona
operatio q ps significat pg ea motus vol-
untatis que p ympnum notatur. s3 quia
voluntatis sepe negligatur fuit preit
dicto sequitur lectio seu capitulum q hominem
ad cor revocat qui vero lectionem
ympno preponunt volunt ympnum lec-
to ruseriy obtinere/ymnu i festivita-
tibus rusoriu pg lectionem cantant
ympnum premittunt / a dominationem

de pe. di. iij. si
ci i sca... sine

de

consolationem nondum sequentibus quidam etiam versiculis
cantatur. Et tunc dominus praecedit ympnum
admonendum quod tunc maxime videre debemus
exhortationem per praecedens capitulum factam per
quod statim sequitur in sermone / speciale tamen est quod
communiter cantatur. Dominus praecedere debet lectio-
nem videre debet / qui vero ympnum non cantat
illud attendere videntur quod canticum beatae
Mariae semper quod concludit dominus eius locum
tenet ympni / ita sicut canticum Zachariae
in laudibus matutinis concludit misterium
mysterium canticum beatae Mariae virginis
concludere debet [dicere] in vesperis. Et non quod
ad vesperas dicitur illud dominus autem dicatur
in adventu [illegible]. Post ympnum
sequitur versiculus videlicet in sabbato vespertina oratio
et in aliis diebus dicatur: Dirigatur
orationis vespertinae / tempore designat / in quo cantat
quod sonat verba illa quae [in psalmo] se-
quuntur scilicet: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum
optat enim ut oratio dicatur ad dominum quod
necessarium est ut dicitur quod hora vesper-
tina sacerdos intrabat sanctum tabernacu-
lum vel templum ut offerret thymiama
super altare incensi sicut mane in-
trabat ut offerret incensum. Hoc thymi-
ama significat suavitatem odoris huius
boni consuetudo ut dicitur de officiis sacer-
dos thurificat altare ad implendum imaginem
sacrificium sicut enim fiebat in lege in quo duo
agni offerebantur vespertinum et matutinale sacrificio
et per ipsum admonendum quod cantus eccle-
siae id est thurificatur ut sic sanctus bonus
odor dominus praecedendo a sanctis et doctoribus et
de quo [illegible] commissionem dicitur debemus tales esse
ut simus ei boni odoris vel id in vesperis
et matutinis post psalmum et lectionem dicitur versus
dirigatur incensum. Admonendum quod nemo potest
bonum odorem deo reddere vel bonum
[illegible] operando aliis dare / quod prius est
[illegible] in prius in dei sanctuario operetur quod per
prius et alios doceat quod per licteras nota-
verunt mos in olerunt quod in praecipuis festi-
vitatibus antiphona ad ~~magnificat~~ et ad bene-
dictus tota dicitur semper quotiens canticum per-
cantatur donec omnes ipsius qui intersunt
incenso repleantur odore / et ultimo dicitur in-
venimus non tamen quod non significatur
per unum dominum est in psalterio huius partis

sacerdos autem quamvis maior est in eodem officio
et qui vices tenet actus dicitur incensum offer-
re ut sit thymiama sempiternum / coram
deo et suavius fumigans odor / ideo illud
dicatur dominus orationem meam sicut incensum etc. sicut dicitur
dominum est sub laudibus matutinis. Cantatur
igitur in vesperis in fine huius exhortationis
sicut continet pugnis ad intelligendum pro-
missa dei quae continentur in cantico illo
beatae virginis magnificat anima mea et quod est huius
festi: promissa promisso sanctum sunt non vir-
gini ponam aeternam meam in imbribus caeli
et in plenitudine / sicut ad Abraham et David.
Abrahae dictum est: In semine tuo bene-
dicentur omnes gentes / David dictum est: De
fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Et hoc impletum est
in beata Maria virgine quod notatur in cantico
suo ubi recordatus est misericordiae suae et per
hoc ergo etiam signum quod dabit nobis ultimum
sed paradysum. Non enim canticum ipsum concludit
dicitur ut frequentior divinae incarnationis
memoria mentibus fidelium inprimatur dei et in
doctrina se convertant ad devotionem
operibus in capitulo accedat cum eis in cantico
ipso notentur cogitationes sicut in prioribus
opera / si diligenter beatae Mariae actibus et
dicta saepe recolimus observantia castitatis
tatis et virtutis operationis nos adimplens
operationibus imitationem perveniremus
in nobis / nec enim nos movebit fa-
vor humanus indebitus non temporalium
immoderatus appetitus / non temporalis affectio
nos de impetranda commissorum venia /
desperare nequaquam non nos movebit in-
debitus favor humanus quoniam beata virgo
quae dicitur a beata Elizabeth dicente vir-
go in mulieribus venerat mater domini mei ad me
et non ipsa mota fuit humano amore
sed suavius humilitate elevata magni-
ficat anima mea dominum et causa adiecit quia
respexit humilitatem ancillae suae. Et
non quod dixit respexit humilitatem et non
dixit virginitatem in mentibus nostris virgi-
nitate quamvis corporis integritati
ipsum id deo humilitate quae deus superbis
resistit / corporis altioris forte scrutans
[illegible] loca [illegible] in [illegible]
despexit / non nos movebit [illegible] immo-
deratus temporalium appetitus / et sic ipsa

dixit in dextro [illegible] quantes dimisit inanes et deposuit p. d. s. non temporalis affectio nos movebit quia deus consultat humiles et hoc cum cantico de exemplo humilitatis eius reformamur et filii dei incarnato per quem deposuit p. d. s. et e. h. ad memoriam reducitur ut fidelium devotio consurgat non desperando de gemissione in petitionem veniam quia maria eius exigere in precibus t. e. Beda dicit quod inolevit consuetudo ut in officio vespertino canticum beate virginis et postea in vespertino quam in aliis officiis; primo quia in vespera mundi suo singulari assensu mundo succurrit predicto; secundo quia per hoc fit in commemoratione in vespera mundi fit virginis recordatio; tertio quia ipsa est stella maris que hic mundi vespere nobis lucere cepit sicut vespera stella a qua dicitur vespertinum officium in initio noctis lucere incipit; quarto ut mentes nostre per dienarias fatigatas cogitationibus in noctis quietis scilicet noctis tempore recolendo deum dei genitricis quod quasi suspensum vel nocivum duritia evangelico quietaxit totum hoc precibus et lacrimis ea intercedente mundetur; quinto quia virgo peperit dominum in vespera mundi. Similiter canitur in sexta laudes quia dominus in sexta etate venit sicut et canticum Simeonis in vii. propter septimam etatem quiescentium prout tactum est supra in laudibus matutinis ¶ Etiam hoc canticum est consultatio laborum quorum spe consultat in deo quia fecit eius magna qui potens est; hinc mea est in festa observatur consultationem representandum lampades accenduntur in vesperis saltem per hoc canticum principaliter accenduntur eo quod de evangelio est vel ut nos diximus adolescentularum et quinque prudentium virginum cum lampadibus bonorum operum et unguentorum beate virginis imitatores cum ipsa in gaudium domini intremus; propter vanitatem non sunt in lampadibus ardentia ut sumunt sanitate in fortia nec cantu clauditur; subsequitur prout cantus sequitur ¶ Secunda antiphona in profestis diebus profunt se etiam in oratione prolixioribus quam in aliis officiis quia supra erit prolixis quibus accidit sol in hieme longis et prolixis oritur et facit eam quam dixisti sub t. de terra ubi de propriis agitur in solempnibus vero diebus statim de collatis rem statutis omnino decet et in quibus officiis vespertinum hora prima quiescat; ubi candum est ¶ Mortuorum officium incipit in vesperis non tamen sed pro vesperas ad nonam; quia hoc officium finem habebit; quia nec salvatorem ab omni pena liberatur eterna beatitudine perfruentur; sed sunt de quorum glorificatione in anima certum est certe; primas et secundas vesperas habent si in festo corpus ix lectiones dicuntur; primas cum habent pro glorificatione anime in accepta perfruantur per glorificatione corporis quam habebunt quemadmodum finem habebit; si vero tres lectiones primas vesperas habent tantum; non quia et ipsi duplice stola habitum non sit tamen hoc omnibus electis conveniat sed cum abundet dierum priorum celebret ipsis debitorum; magis solempnizat pro illis de quorum multo prima [illegible] vel alia dormientis constat scriptum ad plena ita certe non possunt; unde stella differt in claritate a stella. Augustinus ait in sermone de beato Stephano cum iniuriosa sit mortuis si sic distinguitur inter martires pro proximis et [illegible] quod iniuriosum est; quod tamen in vesperis precedentibus de solum nona antiphona et collecta de festo sequenti prout dicitur supra vigilia natalis ¶ Postremo notandum est quod religiosi ante completorium premittunt collationem que a sanctis patribus originem traxit; diebus vesperis ieiunii et de septimis sanctis consue solebant; ad instar operariorum ad recreationem ad invicem confabulantium post labores vel collectas patrum et aliis scilicet que postea fiunt ad recreationem et delectationem leguntur et eruditiones si dubium occurrit interrogat

De completorio sequitur

L[...] hora completorii dominus cum discipulis pergens orauit; eius sanguineas guttas sudavit et in sepulcro

corpus eius positum fuit et custodes deputati / cito igitur in illa hora cum deo laudes et gratias agit / illa etiam memoria eius gaudii celebrant / et ea completo clericorum numero in illa hora completur gaudium sanctorum in die generalis retributionis / et ideo est quod completorium sit gaudium / Dicitur autem completorium quia in eo completur cibus usus locutionis / cibi et potus et aliorum que natura propter corporis sustentationem sumuntur / et s. hoc sit et finis vite presentis ¶ Secundo hoc officium incipit preter morem aliorum officiorum / Converte nos etc. quia cum tota die psallendo insistimus / et penitus impossibile est / quin aliquo pulvere superbie contrahimus et quia sepe erravimus iuxta illud erravi sicut ovis que periit / ideo est quod nos humiliantes dicimus Converte nos etc. per ista [illegible] conversi per fines et bonis [illegible] scilicet in peccatis sive a [illegible] iuxta illud [illegible] tor sum est / ideo dicit sacerdos Converte nos etc. in hiis verbis in dicamus se peccatorem bonorum quippe mentium est ibi culpa agnoscere ubi culpa non est / et si dixerimus quia peccatum non habemus ipsi nos seducimus / sicut est etc. quia sequitur invocamus divinum adiutorium dicentes Deus in adiutorium meum etc. ut Converte nos referatur ad preterita mala tollenda et Deus in adiutorium ad bona opera futura facienda quia sine dei adiutorio quicquam boni facere non valemus / quia vero totum ad laudem divinitatis faciendum est / ideo sequitur Gloria patri Rursus in capitulis per Converte nos deus salutaris noster convertimus nos a malis [illegible] / et quia [illegible] non sufficiunt / eius adiutorium postulamus dicentes Deus in adiutorium etc.

Dicuntur autem quatuor psalmi ad obtinendum remissionem peccatorum que committimus dum sumus in hoc corpore compositi ex quatuor elementis humoribus seu complexionibus compositio seu quia corpus ipsum ex hiis compositum [illegible] et satisfaciam nocte [illegible] deo quem damus locus est in manus tuas etc. custodi nos etc. et incipit cum amore professionis dicens ¶ Cum invocarem exaudivit etc. hoc enim professorum est, scilicet quod professus debet se reputare in professione iuxta illud Iob Et si simplex fuero hoc ignorabit anima mea / ideo sequitur in eodem psalmo miserere mei [illegible] dicere et exaudi orationem meam quia [illegible] est in professorum / preterea aliquis admonitus ad bonum / sequitur in eodem psalmo mentionem de pace eius ibi In pace in idipsum, id est que est invariabilis superna pace [illegible] debemus hic et maxime dum corpus quiescere debet in lecto [illegible] quiescere in deo / deus enim quiescere in spe / unde sequitur [illegible] Dne spem etc. sed quia spes non est sine timore aliter enim presumptio esset ideo sequitur [illegible] de temptatione scilicet Qui habitat in adiutorio etc. in quo deus promittit liberare [illegible] diabolus [illegible] fuerit devote recedens / ideo nocte imminente dicitur etiam iste psalmus [illegible] nocturnales temptationes / dicitur ergo iste psalmus ut a quibuslibet temptationibus liberemur scilicet a timore nocturno et sagitta volante in die / a negotio perambulante in tenebris / ab incursu et demonio meridiano [illegible] demonis / primum est levius et secundum gravius [illegible] et octava [illegible] in quarto vero psalmo scilicet Ecce nunc etc. benedicat eum deus pro liberatione temptationum nocturnalium ibi In noctibus extollite manus vestras in sancta et benedicite dominum / dicit enim Augustinus super hunc psalmum nox enim triste est, dies leta res est / ergo in nocte [illegible] in adversitate et benedicendus est dominus / sicut in prosperitate. Exemplum Iob qui amissis filiis et rebus omnibus dicebat Dominus dedit etc. sit nomen domini benedictum / unde et hic dicitur benedicite dominum ¶ Sed completorium [illegible] sexto vero [illegible] illius psalmi Inter [illegible] redde [illegible] quia dominus dicendo [illegible] In manus tuas etc. sexta etate mundi sexto [illegible] die obijt carne

ut ita dicatur. Sexta quoque sexto versus eiusdem
ps in completorio continentur ut in hac sexta
etate in qua penitus redempti sumus sicut
hos sumus ultimum versus. ibi redemisti me
domine deus veritatis. Completorio dormicionis eius
ut sicut membra quiescunt et cor vigilet
sicut caro eius in sepulcro quievit et
divinitas vigilavit. ¶ Notandum est autem
quod in quibusdam ecclesiis statim post ps dicitur
ympnus ea forte racione quia plena operis
precium ad exultacionem absque omnibus pigri-
cionis medio ab hiis qui purgati fue-
runt absque mora. alia racio ut dicetur.
Et sic prius dicitur ympnus quam capitulum ad
ostendendum iusticie quod illi in quibus comple-
ta sunt significata precedencium laudum
seu psalmorum per completorium significatur perve-
niunt ad exhortacionem que per capitulum
significatur nec tamen capitulum premittitur quia licet
utilis est exhortacio ad perseverandum
in bono tamen nec necessaria admisso subdecre-
talem equo. In aliis autem ecclesiis ut ps
et ympnum ut ponitur antiphona vel alia
per antiphonam sequitur ordine beati ignacii
decreto in prohemio dictum est. In aliis vero ecclesiis
statim post ps et ympnum ut ponitur an-
tiphona vel alia sequitur lectio sine capitulo et
responsorio in manus tuas etc. vel alio quod
ut dicitur in omni officio diei de lectione precaria
adiunctum ympnum te lucis etc. in quo
optatur protegi a nocturnis tribulacionibus.
alii vero non dicunt lectionem prout in prohemio
huius prius dictum est sed statim post ps dicunt
versiculum tum quia tempus illud dormicionis
est non aptum ad doctrinam tum quia post
completorium non solum cibus et potus
verum et doctrina que per lectionem significatur
refecienda non est. hinc est quod statuit beatus
benedictus ut post completorium nemo loquatur.
De autem capitulo tu in nobis es domine Jeremie
xiiij. c. religio in hoc officio cum omnia
lectionum premittunt dicentes fratres sobrii
etc. ne ordine eodem werde videantur
repentantes sicut hoc beatam mariam
magdalenam de qua dicit dominus prevenit
ungere corpus meum in sepultura. id est fecit
quod factum erat mortuo si licuisset. ita
et hec lectio quasi unguit redderet cunctos
attentos ad vigilandum cum quie-
dacione dormicionis ¶ Post ympnum

subicitur versiculus custodi nos vel aliquid
qui non tocius officii effectum postulat
et dum custodia que nocte periculosa et de-
ambulat nocte et cum venimus de quo excitati
et incorrupti sumus in effabilis gaudii quod
erit merces laboris nostri tamquam canticum
simeonis nunc dimittis quod est luce ij. c.
primo ut aliqui de pace inveniremus
in eternum hunc nidum quod est dictum supra in
cantico illud tamquam quia sicut sanctus
simeon cupiebat dissolvi veniens in aliam
vitam ideo cecinit sic et nos dum dor-
mire debemus quasi mori quia sopor
est quasi mortis ymago illud tamquam
precinere nos dominus quem debemus tamen post
terminum subveniens septem quarto quia tamen
illud est de utroque adventu unde mito
illud dicimus ut in processionibus allerans
et amicis quiescimus ¶ Considerandum
est etiam quod cum iii sint presbiteri sic ecclesias
horarum scilicet versus cum gloria patri ympnus
post lectio cantica preces et oracio in tribus
iii horis scilicet in matutinis laudibus vesperis
et completorio additur. octava scilicet canticum
ewangelicum quia hee tres hore pertinent
ad octavam id est diem unde qui mane
surrexit in vespere se discipulis manifestavit
in completorio discipulis ait pax vobis
ea propter in hiis tribus horis ympnus que et
exemplum leticie post sequitur ut continetur
ewangelium. Quare ewangelium. Quare huius officii est
canticum simeonis scilicet nunc dimittis in quo
pacem rogamus eternam ut sicut simeon
cupiebat postquam vidit christum di-
mitti rogavit sic et nos post hanc
fidei precinamus ad hunc speciem ubi erit
pax eterna ¶ Consequenter oracio dominica
et preces dicuntur quibus et que nocte sathanas sua
nos minime subiciatur. Et simbolum in quo
nostre fidei professio continetur ut si forte
nos mori contingit in confessione fidei mo-
riamur. fit etiam in quibusdam ecclesiis sicut et
in prima confessio generalis ultima eius
confessione in vita nos numquam nisi illud
Confitemini alterutrum peccata vestra ne demum
requie temporibus nostris donec in vocamus
locum dominum patribus quoque reddere complet

hoc officium iuxta illud apostoli orate pro invicem ut salvemini. Rursus presbyter insinuat humilitatem significat que in fine debet esse et sicut in principio ipsa necessaria est ad quem sequendum noctem humilitatem hoc servicium inchoatur ita in consumacione eadem humilitas monstranda est quia superbia in qua tendunt omnes qui operantur iniquitatem. Postquam presbyter opilio in fine sacerdos genua dans duo gregem suum dicit collectam ... non est congruum ut post hoc officium aliquid aliud fiat nisi quod pertineat ad quietem. Et attende quod in prima et completorio apostolorum simbolum non dimittimus et cuncta nostra opera in eius nomine incipimus et concludimus in quo credimus. Similiter ad utrumque officium confessionem et misereatur nostri deus addicimus ut quicquid in nocte peccavimus illud in die deleamus per confessionem et penitentiam deleamus ad presentes illud confitemur alterutrum peccata nostra respicientes et illud quod olim sacerdos farine assarium offerebat in die unius sue medietatem in mane et medietatem post meridie. Sacrificium autem nostrum est spes humilitatis. Ultimo notandum est quod omnia officia divina quantum ad psalmos invariabilia sunt nocturna vero variabilia preter istud in nocte cui nichil unum est quia variabile est predicte vero iste cuius qui est invariabilis de quo scriptum est ordinacione tua perseverat dies et est verior lux perseverat in perpetuum quam perseveravit in plures licet aliter quam certe proferuntur. Hoc ergo officium in quibusdam ecclesiis quantum ad psalmos invariabile est preter sub tempore de prima dominica est et quantum ad psalmos lectiones preces et collectas ita quod in pluribus sit solempnitate sicut nec officii prime variatur preterquam in illo de pace et specialiter de illa ad quam suspiramus que ut premissum est invariabile est hoc dumtaxat excepto quod in diebus dominicis dicitur ad primam illos quinque psalmos scilicet Deus deus meus respice et sequentes ... ut ibi dictum est. Sed quare illi v. psalmi in prima et non sub in matutinis dicuntur et in completorio ponuntur quam in aliis horis ponuntur ... aliis horis cum ... qui est principium et finis in die perdens

legitur in repressisse psalmis illum deus deus meus respice et omnes psalmos sequentes servati usque ad deum in finem dixisse tibi finivisse et spiritum emisisse unito ... et nos in passionibus huius seculi constituti adiungimur munitores in hora prima que est principium horarum dici et non alie decem v. psalmi et in completorio quod secundum aliquos consideratur est finis sive ultima hora dici debemus dicere usque ipsum quod vero hoc officium ad ultimam dici horam pertineat hac consideracione apparet. Nam in prima dicimus nos octonarios unum in primis duos in prima et duos post hore et in tercia sex duos pro tercia duos pro quinta et duos pro sexta et in sexta sex duos pro sexta duos pro septima et duos pro octava et in nona sex duos pro nona duos pro decima et duos pro undecima. Restat ultima hora scilicet duodecima ad quam pertinet completorium quod non semper reliquis convenimus premissos aut octonarios convenimus si duo precepta caritatis ob servamus sicut xi convenientes ut per quamlibet horam dici in qua delinquimus unum duo legis et caritatis bivium offendimus ut prima bona per secundam retribue prima lege pone per tercia cum inclina cor meum per quinta bonitatem per sexta defecit per septimam quomodo dilexi per octavam iniquos per nonam mirabilia per decimam clamavi per undecimam principes sunt. Ergo undecim conveniunt ad emendandum undenarium numerum transgressionis et in quolibet octonario ad delegem domini inclinatur quod per eam vinea colitur et denarius ceterarum acquiritur. Sed ergo viginti duo octonarii quibus pro horis dici dicuntur per ipsum sublatum septimam decimam. Et dicuntur bini et bini et sic duplicati sunt xi denarii cum unus signat transgressionem sicut denarius perfectionem. Dicuntur ergo per xi ut per ea que in illis dicuntur transgressione mandatorum suorum nobis relaxaret. Sequitur sextum psalmum huius libri.

Sextus pars de officiis divinis specialiter et quarumdam feriarum et festivitatum divinarum et aliarum etc.

In proxima precedenti parte de divi-
nis officiis in generali diximus, nunc
autem de specialibus et de diversita-
tibus eorum per anni circulum osten-
damus, videlicet de officiis dominicarum
et quarundam feriarum et festivi-
tatum domini, et de ieiuniis quatuor
temporum, et ~~aliis~~ de quibusdam
ipsorum officiorum tam nocturnalium
quam et misse, unique diversitatem
certe secundum diversarum officia prosequen-
tes. ¶ Ad quorum evidentiam
est distinctio temporum premit-
tenda. ¶ Siquidem annus
solaris quatuor temporum successione
dilabitur, scilicet hyemis in quo semina ia-
ciuntur, veris in quo seminata producuntur et in
primis accipiunt, estatis in quo messes
albescunt et falce succiduntur, et autumpni
~~tempus~~ in quo [illegible] grana singulis
separant et horreis reponunt. Sic et
magnus vite presentis annus diversis ab
initio seculi usque ad finem mundi quatuor
1 temporum in vetustate mensuratur. Primum tempus
fuit deviationis in genere humano, videlicet
ab Adam usque ad Moysen, in quo declina-
verunt homines a cultu dei quia ~~non fuit~~ est
fuit idolatrie et [illegible] illuminationis hu-
ius doctrine, et sic inutiles facti sunt et non
fuit qui faceret bonum usque ad unum.
Tunc etiam reliquit homo deum creatorem
suum et de lapide dixit: tu es deus
meus. Hoc tempus quod fuit ignorantie et ce-
citatis bene concordat hyemi in quo ob-
2 scuritas regnat. Secundum tempus fuit renova-
tionis sive revocationis, videlicet a Moyse usque
ad nativitatem Christi, quo edocti sunt
homines per legem et prophetas de adventu Christi,
de enormitate peccati et dilectione unius dei.
Unde dominus dixit ad sinagogam: audi Israel,
dominus deus tuus, adorabis et illi soli servi-
es. Et docti sunt homo quod erat ipse qui deo
quod per Christo faciet tenetur post modum oberra-
verat sustentat. Prophetas ut scilicet predicti
homines magis ac magis ab erroribus
revocarentur. Hoc tempus concordat cum vere
quia licet aliquid lumen sed multum obscurita-
3 tis. Tertium tempus fuit regressionis sive

regenerationis et visitationis, videlicet a na-
tivitate Christi usque ad ascensionem eius,
per quam facta est gratia hominibus et predicatio
evangelii, de quo dicitur: ecce nunc tempus accepta-
bile, ecce nunc dies salutis. Hoc est enim
tempus gratie quo oriens visitavit nos
ex alto, in quo tempore dominus qui est sol iustitie
mundum suum presentia visitavit et per gratiam
doctrinam sufficienter illustravit. Hoc tempus
concordat cum estate in qua claritas regnat.
Quartum tempus est peregrinationis, videlicet ab ascen-
sione domini usque ad diem iudicii quo erit
consummatio seculi, quod tempus est [illegible] multi-
plex, quia una die [illegible] divina
iustitia, sed tamen aliquid obscuritatis [illegible]
negligentia facit, et sic concordat cum
autumpno qui licet aliquid obscuritatis
sed simplici claritate. In primo tempore arbor
fidei flores speciei fructus caritatis frigore
infidelitatis [illegible]. In secundo vinea
domini aliquantulum vivit et floruit. In ter-
tio vires et flores fructus verborum
retulit. In quarto in [illegible] foliis ar-
borum decolorari cepit. Rursus
tempus deviationis dicitur est tempus culpe
et pene, quia per tempus deviationis
homo subiectus est culpe et propter culpam
pene. Unde dicit dominus: putas cum
venerit filius hominis inveniet fidem
super terram. Tempus renovationis dicitur tempus
doctrine et prophetie, quia per decalogum et prophetas do-
cuit genus humanum. Tempus reconciliationis
dicitur tempus libertatis et gratie atque leticie.
Tempus peregrinationis dicitur tempus luctus et pene
sive laboris et pugne, quod nos facimus
declinationis et negligentie. Primum fuit de-
sperationis, secundum respirationis, tertium libera-
tionis, quartum [illegible]. ¶ Hec autem quatuor
tempora repetit ecclesia singulis annis
sive statuit ecclesia. Per hec quatuor tempora [illegible]
tempus hyemis et deviationis in quo
mors regnat repetit ecclesia [illegible] usque
ad pascha, recolens casum et penam parentum
primorum propter eorum culpam, et ideo tunc leti-
tie [illegible] excepto gloria patri subtrahitur, quod
sub te de homo dicitur silet cum gloria
in excelsis deo, quia in testimonium pacis can-
tatum est, qui natus de terra ortus est

et iustitia de celo prospexit / tempus vero reno-
nationis sive revocationis reputatur certa in
adventu domini / propter omnia renovata sunt
usque ad natale domini / non adinvenit [illegible] preteritis
illis temporibus fuerunt aliquibus vel [illegible]
obscuritatibus / respectu sequentium mi-
norum cantica letitiae cantat / scilicet gloria patri et
alleluia / sed minora supprimit scilicet gloria in ex-
celsis / te deum laudamus et sequentias / prout ibi
dicetur / Sed cum hoc tempore prima regnavit /
[illegible] ignorantia / ut mos [illegible] prius ~~sub~~
carnibus [illegible] idcirco cantatur ~~gloria~~ alleluia quia
prius legis temporibus sub lege fuit / sed gloria
in excelsis silet / quod est signum pacis et
iustitie quam lex dare nequivit / tempus
estatis et reconciliationis sive regres-
sionis reputatur certa / ab octava pa-
sche usque ad octavam penthecostes / quia per pa-
schale agnum reconciliamur deo / omnia
cantica letitiae et fere plus omnibus dictorum
alleluia multiplicantur ad insinuandum gaudium
de vita eterna / sicut significat ei tempus illud
statum felicitatis eterne / tunc et gloria
in excelsis cantatur / quia in eterna iustitia
et caritas perficietur / et plena pax da-
bitur / duplex et alleluia canitur in albis et in
dominicis illis temporibus / et stantes tunc orant /
in ymnis vero ferialibus gloria in excelsis et dicitur
alleluia ~~sed~~ cantatur licet post alleluia [illegible]
in hora dicitur prout subtus de vii diebus
post pascha et in sequenti [illegible] dicetur / tempus
autumpni et peregrinationis reputatur certa
ab octava penthecostes usque ad adventum
domini quia nos deus regebat nondum stat
ut nos peregrinos reputemus cum
psalmista dicente Advena ego sum et
peregrinus etc. cantamus omnia letitiae cantica
ad designandum gaudium de hoc quod
sunt omnia mysteria revelata / surge tunc a-
liquid cantica subtrahit nec multiplicat
alleluia sicut fecit in tempore predicto ad sig-
num declinationis a bono quod in nobis ne-
gligentia non parit et tantum alleluia in ipse [illegible]
et gloria in excelsis per gloriam reddita ut can-
dide dicat ~~[illegible]~~ sed non gloria in excelsis ut
dicetur. sub tempore adventus cantat et alleluia
post graduale in signum laboris peregrinatione ad

patriam vite tendunt. ¶ De hoc primo
colligitur quod dicit quod ecclesia in principio hye-
mis homo qui desperans dicat circumde-
derunt me gemitus mortis / in principio
veris quasi respirans dicat ad te levavi
animam. in principio estatis ~~[illegible]~~ [illegible]
certe / petrus renatus per baptismum et illuminatus
pergens dicit quod modo genitum in filium ecclesie alleluia
in principio autumpni consultans de di-
vina dicit domine in tua misericordia speravi
sed attendens ~~[illegible]~~ misericordiam in se qui ab eius ne-
gligentia lapsus est statim subiungit [illegible]
sicut usque domine obliviscaris mei in finem
et graduale ego dixi domine miserere mei
sana animam meam ¶ Ordo huius tempora [illegible]
scilicet huius principales dici partes que sunt
novo partes ad tempus deviationis novo
ei obscurum est / et ydolatrie [illegible] erant
[illegible] partes ad tempus ~~[illegible]~~ renovationis [illegible]
reconciliationis seu regressionis et
necessarias partes ad tempus peregrinationis
designatur in principalibus [illegible]
actionibus que sunt nativitas / passio resurrectio
et adventus ad iudicium / ad nativitatem
pertinet circumcisio apparitio baptismus et puri-
ficatio / ad passionem ieiunium et septuagesima
~~ascensio~~ / ad vero ascensio in celum et
sancti spiritus missio / ad adventum ad iu-
dicium significatio et miraculorum operatio
sic passio comparatur hyemi / nativitas
veri / resurrectio estati / adventus ad iu-
dicium autumpno quia vetustas dierum
sedebit tunc et vetus liber in domo sua
et mundabit aream suam etc. sic nativitas
[illegible] concordat tempori renovationis seu
renovationis propter prophetas qui in multis
modis predixerunt / passio Christi devia-
tionis propter pressuram culpe [illegible]
resurrectio Christi regressionis propter letitiam
adventus ad iudicium tempori peregrinationis
quia hoc tempore durabit usque ad diem iudicii
unde psalmista advena ego sum apud te et
peregrinus sicut omnes patres mei tempus vero
renovationis seu revocationis quod fuit
est per legem et prophetas durat usque ad

natale domini tamen ut premissum est alii
dicunt quod usque ad lxx^am et ibi incipit tempus
deviacionis. Sed secundum primum dictum quod dicit tempus
quod a natali domini usque ad lxx^am sub quo
decorum temporum continetur super quo dicunt
quidam quod tempus quod est a natali usque
ad octavas epyphanie pertinet ad tempus
regressionis quod est tempus gaudii sic
et illud vel in quibusdam ecclesiis dyaconi
albis utuntur vestimentis sicut et tempore
paschali necnon tunc ieiunatur neque genua
flectuntur et reliqua. Vero post scilicet ab octavis
epyphanie usque ad lxx^am sub
tempore peregrinacionis continetur. Et licet ysaias
legatur die natali domini non ideo dies
ille est proprius de tempore renovacionis
alia cum consideracione hoc fit et cum
[illegible] in nocturnis et cum epistola in missa
supponuntur [illegible] ysaias continue ut
prophetis testimonium nativitatis christi prebet.
¶ Ita quidem quare a tempore renovacionis seu
regeneracionis incipiunt
officia ecclesie [illegible] debent incipere
a tempore hyemis sive deviacionis quia
prius est deviacio quam deviacione
renovacio. Propterea in tempore deviacionis
legitur primus liber theologie scilicet genesis.
Super hoc dicunt quidam quod hoc facit
ecclesia ne incipiat ab errore sed etiam
non dicitur tempus illud deviacionis eo quod ecclesia
illo tempore deviet sed quia errorem
priorum patrum recolit ut nos ad
penitentiam trahat et ideo hec ratio non placet.
Est ergo ideo quia ei predicentium
domini omnia nova fieri sunt vide
apocalipsis ecce nova omnia facio. Ideo in
honore adventus domini a tempore reno-
vacionis incipit ecclesia officium suum.
Propterea si inciperet ab hyeme vel tempore
deviacionis posset homo [illegible]
iudicare de ecclesia [illegible] ergo incipit
a vere ut propterea audit verba de-
precacionis non decepit [illegible] processit
ecclesia premissione vel libri [illegible] que fit
in adventu incipit ergo a tempore reno-
vacionis seu renovacionis in quo
tenet [illegible] ¶ Quod autem aliis libri cum tempori-
bus legatur breviter est videndum

et quidem in pluribus locis ab adventu domini
usque ad natale eius legitur ysaias
qui quanto de christo evidencius ceteris
prophetavit tanto nativitati eius legitur
vicinius. Propter quod in ieiuniis iiii^or
temporum que per [illegible] sunt lectiones in ipsa et
nativitate non solum de illo legitur et
cantatur sed etiam decantatur ~~[illegible]~~
festivitatem [illegible] omnibus [illegible] solet fe-
stivitatibus quod fit ad ostendendum ma-
gnum gaudium nobis celitus datum.
¶ In prima vero dominica post natale legitur
in quibusdam ecclesiis de epistolis pauli
ad [illegible] nativitate pertinentibus.
¶ In octava natalis de sermonibus
et de omelia evangelii eiusdem diei. ¶ In epy-
phania de ysaia scilicet [illegible] xv.
¶ In octava epyphanie de omelia
evangelii eiusdem diei. ¶ Ab octava epy-
phanie usque ad lxx^am [illegible]
et leguntur epistole pauli in quibus legitur
de caritate et [illegible] et pugna eius. ¶ In
lxx^a vero usque ad dominicam in ramis pal-
marum legitur [illegible] lxx^a [illegible] tempore
nostre captivitatis et penitentie et culpe
designat de qua in fine [illegible]
[illegible] debemus sicut hebreos olim
de babilonia captivitate [illegible]
[illegible] est ut [illegible] sunt capti-
vitatis sue qui [illegible] tendunt
legitur primo de adam qui in principio
mundi [illegible] est et de eiectione eius de
paradiso [illegible] de diluvio et quo ab-
raham exivit de terra sua et [illegible]
eius laboribus ad [illegible] et
sicut olim hebrei captivati [illegible]
in babilonia in [illegible] fuerunt [illegible] usque
ad finem lxx^a annorum [illegible]
[illegible]
[illegible] et nos [illegible] usque ad finem
lxx^a dierum scilicet in lxx^a [illegible]
et cantica letitie ut premissum est et ibi
et sub [illegible] de tempore adventus dictum est. ¶ No-
vem diebus ante pascha legitur jeremias qui
ille apertius quam alii de passione tractat
et in ipsa persona de passione domini [illegible]

Ab octabis vero pasche xv diebus vel ferme aliquos usque ad decimam dominicam post pascha apocalipsis legitur et cantatur quia in misterio passionis et resurrectionis que iohanni revelata sunt, et apostoli predicaverunt in apocalipsi fit mencio de civitate nova ierusalem. Idem usque ad ascensionem leguntur epistole canonice et actus apostolorum et cantatur de psalmis quia et david prophetavit de passione et resurrectione et ascensione et apostoli predicaverunt que a deo didicerunt usque ad ascensionem eius corporali presencia perfruentes. Inter ascensionem vero et penthecosten cantatur de spiritu sancto quia discipuli sursum sublevati promissa patris nimia expectabant. Ab octavis penthecostes usque ad kalendas augusti leguntur libri regum et paralipomenon et cantatur de eis. Omnes enim qui sicut samuel saul david et alii pro lege domini pugnaverunt sic et nos postquam accepimus donum spiritus sancti in baptismo virtute debemus pugnare contra demones fermenti veteris iniquitatis et malicie. A kalendis augusti usque ad kalendas septembris legitur et cantatur de sapiencia quia in pugna maxime necessaria est sapiencia vel quia augustus sextus est mensis et sexta etate qua deus venit debemus per eius presenciam sapiencie vivere quia iam nobis audita est ipsa sapiencia que ex ore altissimi prodiit. Rursum mensis ille calidus est et medius in anno per quod media hominis etas designatur et in media estate ubi quisque accessu viciorum plus accenditur plus sapere debet sapiencia. In septembri legitur et cantatur de iob thobia esdra iudith et hester qui adversa paciencie sustinuerunt et ecclesia in fine mundi adversa omnia pro deo tollerabit. A kalendis octobris usque ad novembrem leguntur libri machabeorum et cantatur de eis quia iste octavus mensis leticiam resurrectionis insinuat quia sicut post victoriam prelii hostibus et restaurato templo in ympnis et confessionibus benedicebat dominum sic in gloria resurrectionis et magne festivitatis devictis perpetuo dyaboli sancti et iusti in domino festinabunt et gaudebunt in eo. Illud beati qui habitant in domo tua domine. A kalendis novembris usque ad adventum domini legitur ezechiel et daniel et xii prophete minores et responsoriis vidi dominum etc. Ezechiel enim videt quatuor animalia in figura quatuor ewangelistarum qui nativitatem passionem resurrectionem et ascensionem docuerunt isti ergo adeo in adventu leguntur quia clarius de adventu predixerunt. Idem innocencius papa in decreto l. ii. c. hic qui statuit ut hii qui in veteri fuerint libros famosos et ignotos in ecclesia legere vel cantare consueverint. Ex premissis ergo liquet et in ecclesia libri novi et veteris testamenti leguntur, que et in suis locis dicetur et de ordine et librorum dicetur sub dominica prima post penthecosten. Et est notandum quod testamentum dupliciter accipitur, nam promissio ipsa scilicet id quod testatur seu legatur dicitur testamentum vel novum vel vetus. Dicitur enim fidelibus promissa scilicet fides caritas et cetere virtutes seu vita eterna in futuro et virtus in presenti vita, apostolus ad romanos testamenti mediator est ut repromissione accipiant qui vocati sunt hereditatis eterne, scriptura etiam qua illa promittuntur dicitur testamentum vel novum vel dicitur scriptura novi testamenti et veteris testamenti dicitur scriptura veteris testamenti et hec est humana similitudine dicitur, sicut enim qui testamentum condit heredem instituit, cyrographum facit, testes advocat, agenda precepta indicat, sic et deus pater volens filios israel in terra promissionis heredes instituere cyrographum fecit id est legem dedit, testes assumpsit scilicet moysen et aaron et agenda precepta edixit et hoc est vetus testamentum, sed quia illud transitoria et temporalia repromittebat, ideo Christus volens homines scilicet fideles eterne

ut ex decret. inst. in marthe ff.

de c. d. in ij scint i sacri ij pal.

ex decretale inst. in marthe ff. xciiij

heredes hereditatis fecit, consequenter novum condidit testamentum, secundum illud: Advocavit testes scilicet apostolos eius coram quibus agenda instituit, quorum testamentum tandem de morte ipsius confirmaverunt.
xiiij. q. ij. §. si ad Scriptura testamenti est testimonio veteris quia conscriptum quod vetere concepit ore testator, et per scripturam corroborari iubet. Unde habet similitudinem, scilicet et illa scriptura dicitur testamentum. Vetus vero illa scriptura dicitur vetus testamentum primo quia vetera, id est terrena, ad veterem hominem pertinentia promittebat dicens: si me audieritis bona terre comedetis; et iterum: terram fluentem lacte et melle dabo vobis. Et similiter unde illud vetus et transitorium fuit. Secundo quia veterem hominem scilicet per Moysen veterem vetustate peccati ministratum fuit. Tercio quia novo superveniente cessavit et desiit tanquam ad vetustum; unde apostolus: Vetera transierunt, ecce nova facta sunt omnia. Quarto dicitur vetus respectu novi quia eos fecit antiquos tempore. Quinto quia a vetustate peccati non liberat. Secundum vero scriptura novum dicitur testamentum primo quia nova id est celestia scilicet ad celestis hominis gaudia pertinentia promittit dicens: qui agrum aut domum reliquerit centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Secundo dicitur novum quia per novum hominem, id est ab omni peccato immune, scilicet per Christum ministratum est. Tercio dicitur novum id est ultimum quia novissimum hominis tempus perseverat immobile quia testatoris obitu confirmatur. Hic etiam dicitur
ut in §. extra xiij. q. ij. ultima eternum id est perpetuum quia durabile ac immutabile, de quo dicetur in quarta parte sub particula secrete super verbo novi et eterni. Christus enim iam non moritur et mors illi
de con. di. ij. semel. non dominabitur. Quarto dicitur novum respectu veteris quia illud magis est novum tempore vel quia vetus lex est quasi radix, ipsum vero novum tamquam fructus. Quinto quia innovat; non enim illud discunt nisi homines renovati a vetustate peccatorum et pertinentes ad novum testamentum quod est regnum celorum.

¶ Circa libros ecclesiastici officii sciendum est quod cum ipsum officium consistit in cantu et in lectione, de cantu tres sunt libri, de lectione sex sunt, et quadraginta libri ecclesiastici ponuntur in prima parte in fine tractatus de sacerdote. Dicendum est ergo quod tres libri de cantu sunt: antiphonarius, gradualis et troparius. Antiphonarius adinvenit vel ab antiphonis nomen sumpsit quas [illegible] audiunt decantatur, an tamen ibi sit unisona atque vocibus. In pluribus tamen locis liber iste responsorium a responsoriis que in eo continentur appellatur. Gradualis dictus est a gradualibus que in eo continentur, qui a pluribus officiarius nuncupatur ab officiis seu introitibus qui ibi continentur. Graduale dicitur ergo a gradibus prout dicetur in quarta parte sub titulo de graduali. De titulatione antiphonarii, gradualis et lectionarii in sequenti titulo dicetur. Troparius est liber continens tropos id est cantus qui in introitu misse dicuntur. Prosarius in monasteriis vocatur, et tropi sequentie sunt ut prose et kyrie et nonnulla, et dicitur a tropos quod est conversio, de quo in eadem parte sub titulo de introitu dicetur. Quidam etiam librum Psalterium capitis appellant invitatorium, quod cantu vocum instituit et organo concorditer.

¶ Lectionum libri sex sunt. Primus est bibliotheca, secundus homeliarius, tertius passionarius, quartus legendarius, quintus lectionarius, sextus sermologus. Bibliotheca a graeco nomen accepit et est nomen equivocum scilicet locus in quo libri reponuntur, et volumen ex omnibus libris veteris et novi testamenti compactum. Homeliarius est liber continens sermones omelias Gregorii in dominicis et in natali et in festis sanctorum, ipsa euangelia in pascha et penthecoste cum feriis continendum. Omelia autem idem est quod bonum laus sive verbum ad populum.
† Et nota quod plures fecerunt omelias videlicet Augustinus, Jeronimus, Beda, Origenes, Gregorius et alii. Beda tamen alias non composuit nisi quas Augustinus composuerat, sed sine verbis earum superposuit. Nam Augustini verba disputationis sunt; Bede vero stilus sermonis et lectionis conveniens. Beda vocatur venerabilis in vij parte sub eius festo dicetur. Iste non omnes omelie autentice sunt, licet quedam Origenis in heresim dicatur declinasse; alique tamen omelie eius a beato Jeronimo teste papa
Gelasio leguntur fuisse converse seu xv. di.
approbate, et quia ille in ecclesia leguntur.

nomine auctoris propter heresis infamiam sorbetur
sicut et nomine salomonis qui deceptus
fuit a mulieribus traditur in sermonibus quod in in-
famia ydolatrie, sed de lectione libri sapien-
tie. Et quia moyses hesitavit ad aquas
contradictionis quia domino non crediderunt non
de lectione libri genesis moysi legis
latoris sicut de lectione libri apocalipsis beati
iohannis apostoli, de hoc agitur in prohemio
quinte partis et sub sabbato paschali. Volue-
runt quidam quod in principio omeliarum
ipsius diceretur: omelia origenis cor-
recta seu approbata asser et in sequentibus
dici de omelia eiusdem. Passionarius est
liber continens passiones sanctorum et legitur
in festis martirum. Plures autem sunt pa-
ssionarii, quorum quidam canonizati
sunt, quidam vero teste papa gelasio sunt
apocrifi, ut de beato gregorio et cirico
et iulitta, et alii quidam quos heretici con-
posuisse dicuntur que in ecclesia legi interdi-
cuntur. Anthereus papa statuit martirum
gesta scribi et in ecclesiis reponi et hoc precepit
maxime in pluribus martirio coronatum.
Legendarius autem nominatur liber ille ubi
agitur de vita et obitu confessorum et
legitur in festis eorum. Dum autem antiphona-
rius sic. Lectionarius est in quo lectiones
epistolarum pauli et alie leguntur, quique
epistolarius de quibus in ecclesia legendis dicitur
parte. Sermologus est liber continens
sermones quos leo papa et alii plures
sancti composuerunt et leguntur in festis con-
fessorum a natali usque ad octavas
epyphanie, in purificatione beate marie,
in festo omnium sanctorum et in pluribus aliis.
Considerandum quod est tamen septuaginta
precipue in ecclesia frequentatur scilicet david
prophete qui fuit homicida proditor et ad-
ulter, mathei apostoli qui fuit publicanus
et in hoc ipso infamis, et pauli qui fuit
persecutor xpi et ecclesie persecutor, et au-
gustini qui fuit manicheus et tempore
theodosii in partibus [illegible] est quod sit
in exemplum videlicet ut alii peccatores non
desperent sed sperent si ipsi penituerint

posse veniam consequi quantumlibet gravi
noxa perplexi sunt et orantes et con-
fitentes eorum per penitentiam posse deo placere.
Et est sciendum quod beatus ieronimus tempore dama-
si pape correxit psalterium secundum lxx quod plurimum
turbabatur ubique et adhuc modo ordina-
vit gloria patri. Ipse qui postea officium ecclesiasticum
ordinaverunt secundum illud antiphonas versus et re-
sponsoria, tractus et alia quedam in ecclesia de-
cantare. Subsequenter vero psalterio ipso
iterato corrupto idem ieronimus illud de novo
integre ex greco transtulit in latinum
prout nunc in ipsius psalterio cum hebraico atte-
statur. Quod nomine deus damasus ro-
gatu ipsius ieronimi instituit decantari
et vulgavit gallicanum appellatur et quasi
ubique legitur et fere concordat cum suo hebraico
in textu biblie. Primum vero psal-
terium sub romano remansit
et hodie illo utuntur. Demum idem ieronimus
attendens quod iudei nobis improperabant
quod psalterium falsificaveramus quia a suo
vero discordabat, tertio psalterium de verbo
ad verbum ex hebreo transtulit in latinum
quod in pluribus a gallicano discrepat [illegible]
nimio penitus illud hebraicum ab omnibus
et in textu biblie debet haberi. Et non quod
quidam portant psalterium secundum illo non psal-
lunt prout denique et de laudibus matu-
tinis. Tres sunt dominice dies principales et
principales et qualiter dies dominica ma-
ior est aliis diebus quibus nominibus
dies septimane appellentur et qui sunt
dies profesti qui festivales sint solep-
nes in prohemio vii parte dicetur. Virgilius
papa statuit ne in ecclesia vel dyaconi can-
tare debeant sed solum evangelium lectionis
officii aut missarum solempnia persolvant;
psalmos vero ac reliquas lectiones subdyaconi
vel si necesse fuerit minores ordines
persolvebant. Sive dicat **De tempore adventus**

Quoniam sicut premissum est circa
officia ab adventu domini quod tempus est
renovationis incipiunt, mutato
ab hinc tempore divina instituta assumendum
[illegible] quod est quia beatus petrus papa instituit

tres septimanas integras cum natale vene-
rit in quinquagesima adventus & tertia quar-
ta numquam perficitur quia vigilia natalis non
de adventu est ut supra dictum est / agitur quatuor adven-
tus domini per quatuor septimanas ad significandum
quod est quadruplex adventus filii dei / sed ultima
numquam finitur quia gloria sanctorum que dabitur
in ultimo adventu scilicet ad iudicium numquam
terminabitur / primus adventus est in carne
scilicet in utero virginis assumpta de qua deum et
hominem filio dei q. ii. iii. d. Secundus in men-
te qui descensus fit cotidie in cordi-
bus fidelium per spiritum de quo Io. xiiii c.
ad eum veniemus et mansionem apud eum
faciemus / et dicit sepius domine emitte
spiritum tuum ut veniam sit / De istis
duobus dicitur / Abacuk ii si moram fe-
cerit expecta eum quia veniens veniet
et non tardabit / Tertius adventus est in
morte uniuscuiusque de quo dicit vobis simi-
les expectantes estote usque ad adven-
tum domini et Luc. xxiiii si sciret paterfami-
lias qua hora fur veniret etc. / ideo
et vos estote parati etc. / Quartus sicut supra
ingula venit scilicet in prima in innocen-
tia et in secunda etc. / tertia in veniet scilicet in prima
bonorum sunt formi illi / Quartus erit in manifesta-
te qui erit in die iudicii de isto legitur
ps. xlix. c. Deus ad iudicium veniet cum
sermonibus ipsius suis / Et nota quod primus
adventus liberavit animas a diaboli
servitute / secundus liberat eas a peccato / tertius
specialiter quartus corpora liberabit / Quatuor causa
non celebrant in duobus adventus scilicet in car-
ne et ad iudicium / Causa primi quia reprae-
sentat per eos / ideo ei veniunt in carne ut
veniat in mente / non quia deum est venien-
tibus veniet et non tardabit / veniens
scilicet in carne veniet scilicet in mente / non quia
utrumque unus est / Tertius et quartus sunt
per eos quia utrumque est iustitie non vindi-
cte / Sic celebrant quatuor causa adventum
huius scilicet sublimatio ut filius suus gignet
non tenere timorem et amorem dei vin-
ci per ... elevatione aperte eternales et re-
timor dominus suus qui permanet in
eternum / et amor scilicet ipsius qui sibi

in eternum durabit ... ad Cor. xiii c. Ca-
ritas numquam excidit timorem quem debe-
ret ut duo amore ut patet ... Sed quia
sic ergo sunt patet ubi caritas timor et sic duo ubi
est timor / Celebrantur quatuor adventus
primus septimanas in primo specialiter de primo
adventu cantat ecclesia in secunda et tertia de se-
cundo et hoc ideo quia antiqui patres primum adven-
tum tantum expectaverunt / sed nos antiqui et
moderni in quarta vero septima recolit
ecclesia tempore in quo deus descendit in uterum
virginis / unde tunc de rorate celi desu-
per et aperiatur terra et germinet salvatorem
Item tempore primo adventum ad se vocabit
ecclesia multos perunt et adventum domini in quo
erat alia in tempore virtutis et gloria in excel-
sis deo prius ista redditur / et dicat cotidie
alia quia spes eius non in fine sed gloria
in excelsis deo non dicat cotidie / sed tunc
in festis / quia spes in fide non et in operibus
laudat cotidie et offendit licet spes
in fide inistitutum ut teneat decus domine
in prophetiis huius patres et dicitur sunt de
vii. diebus post passionem / Celebratur patres
adventus ebdomadibus patres tantum tempus
accipimus primum fuit ante legem qui
procul adeo remoti clamant ad te le-
vavi / secundum sub lege qui doctrina legis
instituti et ideo ad lumen propinquius accede-
tes in introitu psalmus suis cantant
tertium fuit prophete perstrum illi qui in venit
de nativitate ut sinu quibus quia re-
demptor est prope de in introitu de gau-
dete / assunt et quando quia in officio prime
ebdomade agitur de vocatione iudeorum
in officio secunda de vocatione gentium unde ibi
de ad salvandas omnes gentes in officio
tertie de vocatione utriusque populi unde ibi
de notum sit omnibus hominibus / Renovatur
tantum in prima in persona Johannis in se-
cunda ... in tertia in persona
doctorum / Tempore adventus tacetur gloria
in excelsis quia pertinet ad nativitatem
ut in nocte nativitatis devocius
et avidius dicatur adventum domini

sicut Symphorianus primo fuisse noscitur illa
ab angelis decantatum, quia maior gloria
debetur isti tempori novi testamenti quam fuit in
veteri tacetur. Et Ite missa est, quod pertinet ad
utrumque, a septuagesima autem tacetur utrumque; in ad-
ventu quia tunc utrumque competit, prius
et nunc tacetur. Pax vobis quod solum pertinet
ad utrumque tacetur. Et Te Deum laudamus
quia non dum presens est tempus competitur
et ad presentes tamen hoc cantico uti solemus.
¶ Et nota quod hoc tamen non semper servatur
ut dicetur in officio vigilie pasche. Licet quandoque
alleluia non tacetur hoc tempore, eo quod sit canticum
letitie, quia in adventu est ieiunium,
nec tunc nuptie celebrantur. ¶ Preterea autem
est ieiunium meroris aut consolationis.
Si meroris, omnia cantica consolationis
debent taceri; si consolationis, omnia debe-
rent dici; sed et Gloria in excelsis Deo. Solo
hoc ieiunium est partim consolationis et
partim meroris. Consolationis est ratione primi
adventus scilicet in carne, de quo multo fit
in hoc tempore. Meroris est propter secundum adventum
scilicet ad iudicium, de quo etiam fit ibi mentio,
et ideo in eo quedam cantica letitie dicuntur
propter adventum primum et consolationis, et que-
dam subtrahuntur propter ieiunium et adventum
secundum tristitie et meroris. Alleluia vero
non subtrahitur, quia tempore adventus
ad est letitie propter spem quam habuerunt
antiqui de Christo incarnatione, et propter mansue-
tudinem quam habemus primi adven-
tus de futura consummatione. Sed in .iiii. Regum sic
quod toto tempore illud meroris est, et ideo
tunc non dicitur canticum angelorum sed hominum
prout ibi dicetur. ¶ In festis vero sanctorum
que occurrunt in adventu dum celebratur
missa de festo solempnis in terra cum
Gloria in excelsis et Ite missa est, et depo-
nuntur casule nigre seu violacee et
assumuntur solempnes ministri et
sacerdote prout festum requirit. In feriis
vero nona de ieiunio missa dicitur et tunc
dalmatice et subtilia sive tunicelle
dimittuntur, et quia pertinent ad tempus ieiunio
resumuntur sicut in tertia parte sub titulo

de dalmatica dictum est. ¶ Quare hoc tempore
officium beate virginis non dicitur in ecclesia, quia
totum officium huius temporis ad laudem eius pertinet.
Et nota quod Urbanus papa ii in concilio apud
Claromontem celebrato statuit ut officium
beate virginis cotidie diceretur, et in die sab-
bati solempniter fieret, in quo officio initiatio
dum ille locus obtinet mira quos digne
sumpte prolo sermone Augustinus loquitur:
dilectissimi etc. ¶ Hoc etiam tempore non dicitur fi-
des spiritus commemoratio, alibi sit preceditum
ad adventum, non quia omnibus illi in fine
descendunt, et ideo ecclesia occidentalis
partibus non solempnizat, nec est sequitur
quia tunc ecclesia hoc tempore de adventu filii
Dei solempnizet, non est aliorum solemp-
nitas admiscenda, immo minor ce-
dit maiori, quia adveniente principe
cessat magistratus. Ideo cum ipse sit pri-
mum et omnia festorum omnium et sit omnia
in omnibus et sufficientia singulorum spi-
rituum festum, recte tractatur ad aliorum suffra-
gia non dicuntur. Similiter tamen quomodo
iam omnium festorum hic sit capitulum festum
per adventum filii Dei spirituale gaudium
et primum asserunt festum sunt in annis
et spirituale gaudium festorum constitit
quia creatura rationale communione ad
divina videretur ineffabiliter sub-
limata, quare bonum esse respondit per-
celare et per quos spirituale gaudium eorum
gaudio spirituali quod illud quod promissum est
fuit omnibus festis utriusque testamenti adgau-
dium. Ideo conveniens est ut in tempore
ipsius adventus eorum gaudium conti-
nualiter recolatur et spirituali omnium festo-
rum concordie singulis diebus dicatur
antiphona illa Ecce dominus veniet etc.
que pertinet ad utrumque adventum in quo
apparebit gloria sanctorum Dei et cum ipsa an-
tiphona oratio illa conservatus quos divine
visitando purifica etc. in qua similiter
concordancie cum antiphona fit spiritualiter
concordia de omnibus festis domini dicit
ibi ut veniet cum omnibus sanctis etc.
et tunc pertinet ad utrumque adventum

xxv. xxx. iiij.
i. xxx. iiij.

s. i. maiestate. i nullis tamen locis subtrahitur verba illa cum omnibus que pertinet ad s. adventum s. i. veniente non fit tamen commemoratio de cruce sicut fit in aliis temporibus ne prius videatur dominus passus quam natus et iterum ne fiat contra illud preceptum non coques edum in lacte matris sue i. Christum non crucifiges dum adhuc tener et lactens est quod hoc preceptum fecerunt iudei qui Christum eadem die i. eadem vj feria in qua ut quidam dicunt conceptus est crucifixerunt. ¶ Notandum autem est quod tempore adventus omnes antiphone dominicales in matutinis laudibus variantur propter aliud ad significandum gaudium de altitudine adventus salvatoris habitum ut in matutino officio sit quod prolixo et in matutinis laudibus notetur exultatio. Item in prima feria cuiuslibet ebdomade repetuntur responsoria dominicalia sed in quarta et sexta feria specialia que per ebdomadam variantur et sunt xv quia iste computatio veniunt qui instituerat vetus t. et erat in statutum novum quindenarius enim numerus consistit ex septenario et octonario ac septenarius adventus octonarius vero ad novum refertur testamentum. ¶ In singulis vero septimanis cantur responsoria propter gaudium perfectum qui perfunt de virtute in virtutem ut videat deum deorum in syon. ¶ Illud etiam notandum est quod prima dominica adventus numquam esse potest ante v. kal. decembris nec etiam post iij. non. decembris sed quecunque illarum vij litterarum que inter dictas kal. et non. includuntur repertitur dominicam ibi est prima dominica adventus et tunc in dominica proximiori festo beati andree vel kal. decembris sive ante sive retro est primum initium adventus et si ipsum festum cadit in dominica ibi etiam est initium adventus. ¶ Adventus continet ad xxvij. die i. tres septimanas integras adminus post vigiliam natalis domini usque cum adventus incipiat a die dominica si forte contingat sibi natale in die dominica venire or tempore adventus priores ebdomadas

pretermittitur aliquando vigilia natalis et festivitatis maioris temporis contingeret in eadem die precedere non potest quia utriusque illorum proprium sit officium et ad diversa tempora pertinet nam festivitatis est de adventu sed vigilia ad tempus gaudii pertinet cum non sit de adventu sed de natali et sic adventus non haberet xxj. die excepta vigilia natalis sicut dictum est quod vigilia pertineat ad tempus gaudii propter competentem ordinationem igitur qui ultimas adventus ebdomadas possint de certo s. expleti fuit dies et certe completa fuit omnia propterea natale est in dominica maioris celebratur in penultima ebdomada. Si autem natale venerit in secunda feria vel deinceps usque in dominica tunc plus xxj die habebit in quo fiat vigilia et quod festum venerit in secunda feria fiet officium de vigilia in die dominica cum proprium non habet officium et tunc propter dominica cantabitur alia sed iemnabitur in sabbato precedenti tamen pro vigilia natalis quod precium maioris temporis de hoc etiam dicitur sub t. de capite ieiuniorum. ¶ Quo est et ignorandum quod hic in principio sermonis in prima dominica adventus tangitur [illegible] adventus domini quo adhuc [illegible] diligenter attendat in dominica predicta illa preparatio adventus domini quo adhuc [illegible] incohatur quod ondit epistola que tunc s. quo ipsa le. [illegible] dies veniunt dicit dominus et suscitabo david etc. et finis evangelii eiusdem diei s. ab illo [illegible] mane quod [illegible] vi. c. hic etiam insinuat ubi dicitur hic est vere propheta qui venturus est in mundum etc. satis enim conveniens est quod in predicta dominica inchoetur quia non respondet de spiritus [illegible] celebrationis predicte qua audita responsoris clamat adte levavi animam meam etc. inquita [illegible] ebdomada ante nativitatem domini inchoatur preparatio adventus quo ad quedam [illegible] et [illegible] gradualibus et lectionibus tituli est talis quarta dominica ante nativitatem domini non ab illa dominica usque ad

vel

natiuitatem domini sunt v. officia dominicalia
et v. epistole et v. ewangelia in quarta vero dominica
ante natiuitatem inchoantur primacias aduentus
quo ad officium natalitale et quo ad multi-
plicem officiorum varietatem et in nocturnis
quia igitur iiii sunt officia dominicalia ab in-
dominicalia usque ad natiuitatem ideo in an-
tiphonariis notatis intitulatur quarta
dominica / quadruplex autem vero legimus
duplicatis intitulacionis librorum et in cho-
acionis aduentus reddi conueniunt / per
plenarium recolimus aduentum domini
in mundum significatum esse per v. mundi eta-
tes per antiphonarium vero recolimus
aduentum domini nunciatum esse per iiii
ordines librorum scilicet per legem per prophetas
per psalmos et per nouum ewangelium nouissime quod
quod est in libro luce qui hystoriam
ante natiuitatem domini plenius ceteris
prosecutus est / scilicet de angelo ad zachariam
misso annunciante natiuitatem precursoris
et sicut de epistola illa videtur dicens de
ipso et de gabriele archangelo ad vir-
ginem misso et similibus / secundo est quod actor
romanorum nos hortatur ut purgemus
hospicium interius corporis quod per v. sensus
sordidatum est ad suscipiendum deum
quod in sordibus habitare despicit rex
venturus / actor vero antiphonarii
nos docet purgare corpus in iiii constans
corporis elementis facientes dignam
mansionem domino regi venturo iuxta illud
ego et pater veniemus et mansionem apud
eum faciemus / tercia est quod in quarta dominica
que ad spirituales et non in tercia que ad
seculares pertinet ut dicetur in t. septi-
in nonantur cantus spiritualium cui est can-
ticum nouum cantare et non secularium qui-
bus adhuc cum veteres sunt et multa corporis
adhuc restat potius lugere quam gaudere
debet renouatus eiusdem cantus gau-
dium electorum signat qui perfruuntur de virtute
in virtute in qua videbitur deus deorum in syon
/ quarta est quod in ea duo sunt ordines
hominum expectantium domini aduentum et
studentium ad digne suscipiendum

i. in ewangelio

narratur [illegible]

suscipiendum dominum venturus vnus ordo in
seculari conuersacione studet alter in spirituali
seculares qui rebus transitoriis student
que v. corporis sensibus administrantur
per v. septuas intelliguntur iuxta illud e-
wangelii erant autem viri quasi v. milia
quinque v. milia viri domini secuti designan-
tur eos qui in seculari adhuc statu positi
potioribus que possident bene uti no-
uerint / qui nunc saturantur v. panibus
quasi legalibus institutis eis prouidenda
sunt que per quinarium numerum quinque libri
moysi intelliguntur / qui rebus transitoriis — per quartum vero septenarium spirituales intelliguntur
abiectis nudi mundum sequuntur nudum
qui per iiii ewangelia ad potiora perfectorum
perueniuntur quod et ad istos quaternarius nu-
merus pertineat apparet in alio ewangelio
in quo iiii milia hominum qui sunt ewan-
gelium perfectiores sublimes leguntur
refecti vii panibus i. septiformi gracia
eruditi et repleti hanc distinctionem
signauit dominus moysi qui in ingressu
tabernaculi iussit poni v. columpnas
et in oraculo vna ante sancta sanctorum iiii
sunt legitur exodo xxvi. xxxvi. t. quinque
quinque v. columpne exterius posite sunt
seculares qui potioribus magis vtuntur
iiii columpne ante sancta sanctorum sunt spiritua-
les qui est intus positi deo deuocius
obseruant vna columpna ante oraculum
vnitatem fidei quam tam isti quam alii colunt
designat et per hanc habent omnes tam seculares
in presenti officio v. per s. cantant monachi — Monachi et secula-res clerici non equaliter cantant ps. in vesperis
vero et religiosi qui arctiorem viam ele-
gerunt non nisi iiii in quo se perfectiores
ostendunt quod eum quadratum est qua-
cumque deponitur iactatur manet erectum et firmum
sibi et perfectus quocumque loco et tempore
et immobilis manet Dominica quarta ad

Prima dominica de aduentus
aduentu que est quarta ante na-
tale domini et in qua secundum quosdam
inchoatur officium aduentus pertinet
ad spirituales / et non in ea inchoatur cantus
precedens vero que quinta est ad seculares
sicut in precedenti t. dictum est / ad spirituales

pertinet duo in speciali quorum unum sequitur in nocturno officio s. Rorate celi desuper, aliud in matutino s. vox clamantis in deserto in primo audiatur quid facere debeat in hoc. Rorantes ipsi sunt celi rorantes et nubes pluentes nox enim subtilior et pluvia grossior tunc sunt rorantes qui denunciant salvatorem subtilia dicunt ut illud verbum caro factum est et consilia tunc sunt pluentes cum grossiora id est intellectu faciliora dicunt sicut est quod maria desponsata est ioseph et quod puer natus est in bethleem et reclinatus in presepio et huiusmodi isti faciunt quod aperitur terra et germinet salvatorem ad literam terra est virgo maria que aperta consensu ad fidem cordis sine dampno virginitatis et concepit et peperit salvatorem. Sed moraliter terra est cor hominum quod verbum spiritualibus [illegible] predicatorum aperitur et germinant salvatorem id est christum in eo informatur iuxta illud apostoli filioli mei quos iterum parturio donec christus informetur in vobis isti sunt vox clamantis in deserto id est in mundo parate viam domini rectas facite semitas eius. Vie sunt opera semite sunt cogitationes quas debemus parare in adventum salvatoris. Hanc semper nota oracio que post canonem hac die in missa sequitur. Suscipiamus domine misericordiam tuam in medio etc. et dicitur quod in fine illius orationis dicitur congruentibus honoribus precedamus viam ergo parare est primum agere et predicare semitas rectas facere est mundatam conscientiam observare. ¶ Sane huius dominice totum matutinale officium pertinet ad primum adventum ut premissum est leguntur enim ysaias qui de adventu loquitur apertius quam aliquis alius propheta unde in 3° capitulo ipsius legitur ecce virgo et etc. in primo vero legitur [illegible] primum responsorium est aspiciens a longe etc. quod est de primo adventu et non fuit de aliquo libro theologie nec compilatum est nisi ordinatore matutini officii, sed aliquo domino eius modo quod apparet quod in ista ebdomada non repetitur. Sed omnia alia responsoria

sunt sed a beato gregorio edita sunt et si observatur quod illo excepto non remanent nisi octo responsoria isti dominice videtur quod nove sunt composita illo extra dies veniunt quod secundum ordinem gregorii novem est et cantatur in noctibus sabbatum predictis. Cantatur autem hoc responsorium in persona iohannis baptiste vel sponse dicentis aspiciens a longe terram vel ad celum video dei potentiam venientem et [illegible] propter potentiam assignetur hec tamen potentia accipe filium dei cum data est potestas in celo et in terra qui est deus potens in prelio cum propheta accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Venit deus se visibile demonstravit et nebula totam terram tegente. hec nebula est dei ira quam parentes incurrerunt [illegible] hanc moyses intravit cum ad suscipiendam legem ascendit hanc petrus intellexit cum nube lucida videns dominum moyse et helia dixit faciamus tria tabernacula [illegible] in deserto [illegible] et ambigue protexit. hec est virtus altissimi que virgini obumbrabit que totam terram tegit quia misericordia domini plena est terra. hec et nebula est humanitas filii dei que totum mundum salvat nec divina eius [illegible] nebule nebula est predicti infidelitas et ignorantia que [illegible] ei [illegible] nativitatem solum [illegible] esse. primum hec nebula totam terram tegebat quia omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt. Salva dixit iohannes discipulis parate viam domino. Ite obviam ei et dicite nuncia nobis si tu es. Et per discipulos adduxit tu es qui venturus es. c. a. a. e. vel sunt verba sponse ad adolescentulas dicentis Ite obviam sponso s. per viam virtutibus et dicite nuncia nobis etc. quam renuntiata nobis [illegible] si tu es messias in lege promissus et si regnaturus es in populo israel. ¶ Porro in solito modo primum responsorium in quibusdam ecclesiis sed tres usus sunt et primum responsorium natalis domini primo ad signandum quod iste adventus salvat

homines tamen temporum scilicet illos qui fuerunt ante le-
gem et sub lege et tempore gratie et propter hoc est fit
triplex repetitio prima ante remotionem quia
ad finem temporis divinum remoto et postea
appropinquationem adveniendum quod patres primi
temporis remotiores fuerunt ab adventu Christi
quam patres secundi et tertii et patres secundi temporis ma-
gis remoti quam tertii deinde reincipitur
Responsorium ad innuendum desiderium et ad insignu-
endum quod debemus attribuere finem et principium
bonorum operum ei qui est alpha et omega ultimo
dicitur versibus subiungitur Gloria patri quia omne
desiderium et sermonem ad deum tantum est
referendum et ibi non fit reiteratio partis sed
totius responsorii quia per quem incepta fuerunt omnia
opera consumuntur et tunc erit deus omnia
in omnibus id est consummatio et sufficientia in
omnibus omnium. Secundo in primo responsorio sunt
tres versus et unum gloria ad designandum mysterium
adventus de quibus in textu precedenti premissum
est et ad designandum mysterium trium temporum scilicet temporis
ante legem temporis legis prophetie et gratie ac
alloquens ei circa homines qui fuerunt ante
legem quorum primi fuerunt unum deum
dicit in primo versu quique terrigene et cetera
id est omnes omnes boni et mali divites et
pauperes simul obviam ei et dicite in dicit
nobis si tu es ipse qui regnaturus es in
populo israel in secundo versu in persona hominum qui
fuerunt sub lege in qua eis fuit imperfectio-
nis quia data fuit in finis allocutionis ipsum
legislatorem dicens qui regis israel et cetera q.
d. qui populum israel in lege tua regis et
sicut pastor ovem deducis indica no-
bis si tu es ipse qui regnaturus es
in populo israel in tertio vero dicit prophetarum
certificati de adventu salvatoris ex de-
siderio clamant excita potentiam tuam
et veni qui regnaturus es in populo israel
In quolibet vero eorum est tangitur versus tollite
portas et cetera in quarto gratiis agens sal-
vatori de adventu suo quod dignatus
est venire in mundo toti trinitati dicit gloria
patri et cetera in tertio vero responsorio sunt tres versus
quia lex psalmodia et prophetia hunc sal-
vatoris adventum prenuntiaverunt quarto
tres versus patres trium temporum significant

patres quidem ante legem hunc adventum
providerunt patres sub lege desideraverunt
patres gratie perceperunt dicit ergo baptista
vel ecclesia nos patres ante legem quique
terrigene filii. Ite obviam ei et cetera terrige-
nes vocat malos qui terrena sequuntur
filios hominum dicit bonos divites sub-
dit quos terrigenas appellavit pau-
peres quos filios hominum vel nos ergo quique
id est quibus terrigene mali divites
et filii hominum simul pauperes qui estis
simul in unum in uno omnibus agmine et dicite
ite obviam ut nos mali progressum
purificatis vos est patres sub lege di-
cite qui regis israel id est q. d. n. o. ioseph
intenta nos et cetera qui regis israel id est in-
ducis populum per doctrinam legis domini ni-
dete qui deducis id est de virtute in virtute
ducis velud ovem in nocte ioseph id est
populum gentilem augmentatum et firma-
tum mortificatum intende super nos
id est hanc pietatem infunde et invita
nos et cetera vos quoque patres sub gratia dicite
tollite portas principes [illegible]
qui regnaturus es et cetera. O principes et
potestates nove legis et ... vi-
ri tollite id est auferte portas mor-
tis id est vitia per que dyabolus intrat
... et porte eternales id est virtu-
tes ad eternitatem ducentes elevamini
quia vicia et per vos introibit et habitabit
in nobis rex glorie qui regnaturus est in
populo israel. Et nota quod additum versu
non videtur inutile nobis quia patres
novi testamenti certificati sunt de adventu
Christi patres gratie enim sunt de multitudine
regis glorie unde quia numquam sufficeret
nec sufficiet fides incarnationis
sine fide trinitatis ideo subiungitur gloria
patri et filio et cetera qui venit in humani-
tate venturus est et in maiestate
ideo responsorium deinde repetitur in repetitione
vero nebule nebularum nubibus adhuc
mixto illud veniet in nubibus celi et
sicut nubes suscepit eum et talibus
nubibus et caligo in circuitu eius
Responsorium est aspiciebam in visu noctis

suptu pgi de daniele c vij vi. vetu
ru pphante qui hys vbis uisiu i uo-
uissimis ibi qd in pncipio erat aput
patrem apparuit dicens aspiciebam i
visu aut visione noctis triplex quide
est visio s. noctis aut gratie dici sub
gratia et lucis i gla Jn nocturna viderunt
prophe et patriarche qui sub umbra fuint
et h daniel aspiciebat i visu noctis
et diurna viderunt apli quibus xpi
humanitas apparuit i lucida viderunt
filii di faciem ad faciem hanc distinctionem
notans i ewa. i nunc moyses abraham
exultavit ut videret diem meum vidit
et gavisus est ste multi reges et prophe
voluerunt vide que vos videtis et
non viderunt Sequitur et ecce i nubibus
celi filius hominis veniebat nubes celi
cuius verbi de qua ijs a facie deus si-
mile leue et datu est ei regnum et
honor s. nome qd est sup omne nome
qd est nbctino datu s i tpe manifesta-
tu et omes pplus tribus et lingue ser-
vient ei ita ut ait ysaias ei cu abunt
omnia gentia et invenibit ois lingua
i duo tium visorum est missus e
gabriel quibus vbis lucens texuit
ordine annunciationis Quartum e Ave
maria gratia plena quibus vbis idez lu-
cas modum conceptionis aperuit dicens
spus scus superveniet i. r. v. a. o. tibi
sup veniet magis ubi ptegendo te et
ab omni sorde purgando et virtus
altissimi s. vbu dei obumbrabit t
corp carne sumendo qd ei corp n. fu-
it s. d. xpc cui qui no est conceptus ex
viri semine inito scus nascatur et di
filius appellatur Sequitur visus quomodo
fiet istud interrogative et sic quod sit
due dictiones ul admirative et est
vna dictio Quintum visorum est sal
vatoris i quo i carnato propheis co
sumat Sextum visorum est ecce
virgo concipiet Septimum ecce dies
veniunt i quibus hoc eciam p pphas co
borat Octavum obscura due i
quo idem p legem comprobatur

Nonum est audite vbu i quidem p
pphas comprobat Laudes matutine
utrumque sonat adventum no ei ita-
ngit alu de uno adventu qui ratio
admisceat s paucum de s. habent
et hoc pp i repulacionem gaudii ne spes
linqueret i pfunctionem quinquem prima
antiphona que de fine iohel sumitur
est apte de p. adventu vnu ubi dicat
i illa die s. qui messias veniet mo
tes i. apli seu magni pdicatores
fluet lac s. simplic doctrine minoribus
et maioribus s. s. iocunditate ptinz est
de ysaia ptinz de zacharia tunc om
iocundata est s. zachariam syon i.
ecclia de iudeis et exultaverunt i. h. i.
eccla de gentibus tria s. ecce dns veniet
est de s. adventu s. i maiestate gta
est omes sancti eius cum ei omes i. de o-
gine sanctos s. salute et sanc doctrinam
venerunt s. ysaias ad aquas baptis
et doctrine quinta est ecce veniet ppha ma-
gnus et ipse renovabit ierlm s. dando
lege et nova condendo precepta Hoc
tpe de pphetis cantabis illud egredietur
virga ijs xi c. et illud i diebus illis jer-
xxiij c. et illud erit i novissimis ijs
ij c. et illud ecce virgo ijs vij c et illud
veniet a fortior ijs xi c Adventum
vo ut i dictum est ad te levavi etc qr p
adventum dni i carne spes maxime
elevat sic enim deus dilexit mundum
ut filium suum unigenitum daret et ipse pro
filio suo no pepcit deus Et nos quare si quid
contineret alii in sopno torpet ideo
cantor incipiens ad te le. a. m. exulta
do voce altissona ad surgendum precedit
i. proprium est excitantis qd i nocturnis i epla
vbi dr hora est iam nos de sopno sur-
gere Jus est vsidus vias tuas dne
demonstra mihi qui propter venientes vias suas
nos i dicimus vn ijs erit mons domus
dni et ad domum di p. et docebit nos
vias suas que aut sunt vie ille
audit epla que est ad ro. xiij c sic
tes qr hora est iam nos de sopno sur-
gere etc i eo enim qd ubi dr nox precessit

dies autem appropinquat etc. assignatur causa quia festus est dies quo natus est sol iustitie. Sequitur sicut in die honeste ambulemus scilicet in omnibus operibus bonis et induamini nos in similitudine Christi ut sicut filius dei factus est homo propter hoc filius dei factus est homo ut homo fieret filius dei ¶ Continens primum adventum respiciunt et presentem et adoptionem quantum ad secundum. ¶ Post ea sequitur Responsorium in quo audiuntur species quam facta est in ortu solis vniversi quam te expectat etc. ¶ Sequitur alia audite etc. quia tunc audit dominus faciem suam quam cum videt salvatur. Unde Luce dixit ei dominus cecus quid vis ut faciam tibi credit Raboni ut videam quam faciem non poterant homines cum videre quia erant in regione umbre mortis sed lux orta est eis ut possint videre quomodo autem dicitur Ostende nobis domine faciem tuam est secundum quod dicit nobis cognitionem tuam faciens eam dici in scripturis sanctis non tamen quod divina cogitatio intellectum quia per faciem conspectam cognoscitur ¶ Sequitur in quibusdam ecclesiis evangelium Luce xxi c. Cum appropinquarent etc. quod ad processionem pertinet quo ad litteram ad diem vero hanc quo ad allegoriam et spiritualem intelligentiam venit cum tunc dominus in Ierusalem prope Bethfage que interpretatur domus bucce i. ad ecclesiam que prima erat in qua Christus accepit possessionem et in monte Oliveti propter significatur clementia unde per hoc venit filius dei in mundum et misit discipulos suos dicens Ite in castellum i. in mundum et invenietis asinam et pullum i. iudaicum populum qui dominus tenebatur est et gentilem sine iugo legis Ite per universa cuncta audit vias suas humilia ei sunt unum in ... dispositione quia mites sunt et humiles corde legitur et ideo quia ibi habetur Benedictus qui venit in nomine domini quod pertinet ad primum adventum In aliis vero ecclesiis legitur evangelium principium evangelii Ihesu Christi etc. quod est Marci i c. propter verba illa Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam Et nota quod in textu evangeliorum non continetur principium propter quod legitur evangelium statim in titulo premisit nomen sancti

angelus ne eum recipere videtur. Sed in nonnullis ecclesiis legitur illud Dicit significetur offertorium de quo post dicetur Lc. a. in tempore tamen dicendum et propter eius ¶ Quedam vero ecclesie legunt evangelium illud Dicite filie quod est Luce xxi c. quod ad secundum pertinet adventum ubi dicitur ipse est rex eius et dicit cum adoptatur. epistola ubi dicitur propior est nostra salus etc. propter ipse est rex tuus dux lo ad te levavi dicit in introitu cantor i. novus homo vel iohannes baptista ut quidam dicunt dicit ad te levavi animam meam et vias tuas domine demonstra et sic in Responsorio et Graduale V. domine demonstra et sic in alleluia et cetera. Secunda etiam feria concluditur in processione dominus dabit benignitatem i. affectum bonum et terra nostra scilicet caro dabit fructum i. bona opera de secundo divino adventu

Ista nunc secunda dominica adventus ut promissum est agitur de secundo adventu verum quia gaudere melius est quam flere et dilectio melior quam timor ideo in ea quedam dicuntur pertinentia ad primum adventum et quedam ad utrumque Ecce eius in matutinis primum Responsorium est Ierusalem cito veniet salus tua etc. tunc omnes plorabant nunc est tempus gaudii aliud est de primo et de secundo adventu propterea ibi sunt duo versus secundum quosdam ecclesias ad eorum commendum sicut et in alia vita dicitur primus est Ierusalem surge et audi etc. et mittitur dominus verbis Moysi ut intelligatur quod ipse est qui Moyse loquebatur ... et unitur verbis Salomonis ut sciatur quod ipse est sapientia de qua locutus est Salomon apud Responsorium Supra est de universa et illud quod sequitur scilicet Bethlehem etc. quedam tamen ecclesie illud dicunt in dominica sequenti et est de primo adventu et loquitur de generatione temporali Christi et eterna de temporali dicitur Bethlehem civitas dei summi quia in Bethleem natus est de eterna dicit et egressus eius sicut a principio dierum eternitatis propter ¶ In laudibus prima antiphona est de secundo adventu Ecce in nubibus celi etc. ¶ Vnum est tamen vero in tertia pertinet ad utrumque hec nunc

pplus syo ecce dns veniet ad saluan-
das gentes ys xxx c. i introitu cui ad-
uentu saluat seqr z auditam faciet
dns voce laudis sue ipse ei e tonitr
cui vox est audita in tra nra quia
attulit nouu tpe vox eius i sc° adue
tu eit venite bndicti pris mei zc
vsus est ad s. aduentu ptinet quia e
gis spl intendr qui de duab. i. dgt
mudo duab cosepls. i. augmentu in
bono sicut one. i. simplices z qz i ma
tutis p° visoru est uthy z i missa
est introitus pplus syo co i scut dicta
fit sermo i ceta que dz villy ¶ Deci
sio xrati dne corda nra ad pparan-
das vngeniti tui vias zc que e de
pmo aduentu tuo ¶ Epla vo est de
s° quecuq scripta sut zc ad ro. xv.
c. ut ppatiaz z sosolacom scripturaz
spem hcamus z sic i introitu ad spem
ut que patiur leuia fiat ¶ Grad
ptinet ad vtruq ad pmu du dic ex
syo decore spes eius ad s. cu dicit
deus m. manifeste veniet vsus vero
ad s. tuq dicit cgregate s. oues
angli illi scos eius i. pdicatores bo-
nos qui ordinat testu eius s. nouu
sup sacrificia. i. sup vetus t. sub ci
est q mle est sicut dicit aplus
deni q spuale ul q dicit agregate
hic i pnitia ecca maxie uerum
fuit s. onos boni pdicatores ut
paulus z alij. dein sequit aña q i so-
lito mo hz duos vsus s. q sta cetas
z hoc fit qz ibi de duplici aduentu
agitur pmus e de p° cu dr letatus
su zc cu pmu eius aduentu xpi
despabat homines de salute nc
vo letati sut qu audierut q filius
di homo fieri eat s q. b sus e de s°
stantes erut pedes nri. i. affectus
nri i atrijs zc in ei i spe z desid-
rio ibi sum ¶ Ewa est luc xxxj
c. s. erut signa i sole zc z est de
s° aduentu tuo ibi ei ondunt signa
que fiet ante die iudicij qn totus
mundus turbacoe sua iudiu do su-
det ibi e sequitur hijs at fi i respi-
ciuntib respicite z leuate capita

nra ecce appinquabit redempco
nra ecce spes queda vo ecca legut
ewa cu audisset iohes qui tu es
qui venturus es a. xi. c. cui dns ecce
ego veni ad redimedu z tunc venia
ad saluandu q q signus quetitur
potestis qz ecca indict zc offertoriu
est de pmo aduentu pq cons intuy zc
quo e baruth iij. z v. c est de utroq
Intra vo z cepta sia z saluo legut
ewa detestiomo e s. de iohe z te-
stio iohis de xpo z eius aduentu de
quo e loqr epla patientes estote
queritur dz Tercia dnica aduentus

Est tria dnica aduentus i qua
silit agit de s° aduentu vn
i uectius pmu hu. e ecce
appebit dns sup nube cadi-
da. i. sup carne que eit candida p
glaz i mortalitate ut mali timeat
i s° aduentu zra i pmo aduentu appa-
ruit dns sup nube leue i. i carne
aspto z sunt hoc hu. de apoc ubi
dr vidi z ecce nubes candida i sus
est de utroq aduentu ¶ In laudibus
pma antiña e de s° aduentu veniet
dns z no tardabit z illuminabit abscon-
dita tenebraz qu ei manifesta erut
qz libri qsciaz apti erut cocruny
co ¶ In missa vo introitus est de s°
aduentu gaudete i dno sp ad phil iiij
c. apls cuj ne loqr de p° aduentu
cu dicit dns ppe est s de s° vn i vi-
tat ad gaudiu spuale pp finis ex-
pectacoe gaudia s° aduentus vn dicit
gaudete i dno sp s. expectando s. ad
uentu z repeti gaudete qz gaudiu
spuale facit nos dulcit sustinere sua
aspa unde ut melius euellat nos a
spe eius z zo qz ista ineunte gau-
diu spuale ista repetit ul ppter
gaudiu de vtroq aduentu q heant
sci hu gaudij custos est modestia
z io seqr modestia vra zc hoc gau-
diu q est pax oibz scis optat ecca
filiis suis i. vsu cu dicit Et pax di
que exupat omnez sensu. i. homis
qz nlls h3 notu nisi pacis hoius
¶ Collta s. aure tua qs domine

est de adventu in mente audita cuius con-
solatores de adventu domini sacerdos orant
ut tenebris quibus patimur in eo quod Christo
indicatur sua visitatione illustret. ¶
Epistola sic nos existimet homo etc. que in .i. ad
Cor. iiii est de passione. alie certe due epistole
Gaudete in domino que est ad Philip. iiii. c.
¶ Introitus de passione qui sedes super cherubim
manifestare coram Effraim et fructifi-
cate in bonis operibus Beniamin i. filium
dextre et Manasse qui oblitus est tre-
norum hoc fiet in iudicio iustus est quod rex
ipse est de passione qui dixit ad se. alia co-
mmunia de ... est de passione c. ¶ Evangelium cum audisset
Johannes etc. quod est Mt. xi. c. Sicut est de
primo quidam eius de discipulis Johannis
non credebat Christum esse messiam pro-
missum in lege venire misit eos ad Christum
ut interrogarent eum tu es qui venturus
es an alium expectamus q.d. ipse instru-
ctus ut per sua miracula Christum iam
venisse cognoscerent q.d. ipse melius
melius scit dicere quam ego et dixit eis ite
ceci vident etc. q.d. vos estis magistri
legis non ergo scitis hec que dicit Ysaias
xxxv tunc saliet sicut cervus claudus
et aperientur lingue mutorum et loquentur
de tempore messie q.d. sic probat ¶ Offerto-
rium et co. de passione adventu ¶ Postcommunio de feria
dicite pusillanimes confortamini oratio ei-
us pusillanimes confortentur ad hoc ut
sustineant tribulationes et sic expectent
cum fiducia Christi adventum. De quarta
feria et de ieiuniis quatuor temporum.
In hac septimana fiunt ieiunia quatuor
temporum unde hic primo de illis secundo de aliis
ieiuniis tertio de huius diei officio ...
prosequimur. ¶ Ieiunium quidem certa
statutum fuit quod ieiunia quatuor temporum
fierent ter in anno sed Calixtus papa statuit
quater in anno fieri ... unde qua-
ter ieiunabat in anno scilicet in pascha
in pentecoste in autumno frigida in septembri
et in ... de quibus dicitur in prologo
libro vii partes ... cuius ... in anno in
tres partes diviso ieiunaretur forte
remanent alii dies de quibus

pro initiis non reddemus sunt ei ieiu-
niis primicias temporis persolvimus ut ...
dicitur de quibus Zacharias ait ieiunium
quartum quinti sexti et decimi domini inde
et ... in dies festos vertentur in gaudium.
¶ Secundo quater ergo ieiunamus in anno primo
ut quatuor elementa in nobis viciata
in corpore nostro ex eis constans in quatuor
anni temporibus castigentur. homo enim constat
ex quatuor elementis quantum ad corpus ex
tribus potentiis quantum ad animam scilicet rationali
concupiscibili et irascibili. ut ergo ista
moderentur in nobis quater ieiunamus in
anno per tres dies ut quaternarius numerus
ad corpus et ternarius ad animam referatur.
Secundo quia annus dividitur in quatuor tempora que
sunt ver estas autumpnus et hyemps
que propter suum defectum ad ... noxie
nos auctore solet. ver calidum est
et humidum tunc ergo ieiunamus ut elemen-
tum humoris castigetur in nobis ne generet
falsam pulchritudinem vel ... ieiunamus itaque
quia luxuria dominatur ... nascitur
estas calida est et sicca tunc ergo ie-
iunamus ut elementum caloris castigetur
in nobis ne generet in tedio ...
vel tunc ieiunamus quia superbia quia tunc
fructus terre qui floruerunt et matur-
antur superbiendi materiam prebent. au-
tumpnus est frigidus et siccus tunc ergo ie-
iunamus ne aliquo langore spiritus are-
scamus et deficiamus et sine pinguedine olei
in tabernaculo eterno inveniamur vel tunc
ieiunamus quia avaricia quia tunc messes
colligimus et ... hyemis frigida
et humida est unde tunc ieiunamus ne
membra nostra fluxum atque luxum sol-
vantur in comessationibus et potationibus
ac propter hoc timor dei negligitur vel tunc
ieiunamus quia pigritia quia frigore tor-
pemus. Ieiunamus ergo in istis quatuor anni
temporibus ut precipuum peccatum ... nostrum
et ... que delinquimus in illis ... per
mensem ... quod libet tempore tres ... menses
non quater ieiunamus in anno tres di-
es ... die ieiunantes ... ut
ut sic satisfaciamus in die quod delinquimus

in mense quarto. et eo ieiunamus / Ita primum
ieiunium fit in marcio scilicet in prima septima-
na quadragesime ut in nobis virtutum germina oriantur
et in nobis marcescant vicia que nequi-
mus omnino extinguere / secundum fit in estate in
septimana penthecostes quia tunc venit spiritus
sanctus et nos debemus esse fervidi in spiritu
sancto / tercium fit in septembri ante festum sancti
michaelis quando fructus colliguntur et nos
debemus deo reddere fructum bonorum
operum / quartum fit in decembri quando herbe
moriuntur quia et nos mundo mortifi-
cati debemus / tercio ideo quia ver refertur ad
pueriliam estas ad adolescenciam au-
tumpnus ad maturitatem sive virilitatem / hy-
emps ad senectutem / ieiunamus ergo in vere
ut simus pueri per innocenciam / in estate ut
efficiamur iuvenes per constanciam / in au-
tumpno ut maturi per modestiam / in hyeme
ut senes per prudenciam et honestatem
vite / Quarto eo in iiii^or anni temporibus ieiu-
namus ut deus nobis conservet omnia que
ad humanum usum in illis temporibus deter-
nascuntur / quinto ad significandum iiii^or que
fuerunt in illis iiii^or temporibus scilicet concepcio domini
in vere / nativitatis in hyeme / concepcio io-
hannis baptiste in autumpno / et eius nativitas
in estate / Sexto scilicet ob diversas
plagas que illis temporibus acciderint
in quibusdam diebus et quare hec ieiunia
fiant in vi^a parte sub titulo de anno solari
dicetur. ¶ Hec ergo ieiunia vocantur iiii^or
tempora quia in premissis iiii^or anni temporibus fiunt /
vocantur et ieiunia duplicia propterea quia
fiunt tribus diebus quibus homines ieiunant
in septimana / antiquitus enim ieiunabat ecclesia
feriis / et postea super addita sunt ieiunia
ista vocantur et ieiunia primiciarum
quia in lege preceptum ut primicie et de-
cime domino darentur / placuit sanctis patribus
ut dicit augustinus in libro de doctrina christiana
solvere decimas et primicias temporis / vnde pro
primiciis instituunt ieiunia iiii^or temporum
et iiii dicta sunt ieiunia primiciarum / pro de-
cimis vero instituunt ieiunium quadragesime ¶
Preterea autem est quod ieiunia vernalia

primo instituta fuerunt in prima septimana
marcii / estivalia in secunda iunii / autumpna-
lia in tercia septembris / hyemalia in quarta
decembris / Sed propter multa que in eis surge-
bant incommoda statuit leo papa ut hyema-
le fiat in tercia septimana adventus / verna-
le in prima septimana quadragesime / estivale in septimana
post penthecosten / autumpnale vero fiat secundum veteres
instituciones / quare ieiunia in statuta sunt
in dictis mensibus / et quare in eis fiunt ordina-
ciones / vide sub titulo post dominicam xviii
et in prohemio secunde partis. Sane tamen in computacione
septimanarum mensis septembris quia si ipse
mensis incepit in prima vel in secunda vel in tercia
vel in quarta feria illi dies computantur pro prima
septimana illius mensis / et in tercia ab illa ie-
iunium fiat / si vero mensis ipse incepit
in v vel vi vel vii feria / tunc in sequenti domi-
ca incipientes computare primam septimanam
et in tercia post illam ieiunium fiet et sic dies
precedentes mensis computantur quantum ad compu-
tacionem septimanarum / Item tamen secundum primicerium
erant institucioni ieiunia veteris domini prima
quia fiebat in primo mense scilicet in ianuario qui
apud romanos primus mensis fuit / Ie-
iunia estatis dicitur quarta / quia fiebat in
quarto mense scilicet in iunio / ieiunia autu-
mpni septima / quia fiunt in septimo mense
scilicet in septembri / ieiunia hyemis decima
quia fiunt in decimo mense scilicet in decembri / vnde
zacharias viii. ieiunium primi ieiu-
nium quarti ieiunium septimi et ieiunium decimi
scilicet mensis / erit domui iuda in gaudium
¶ Sed cum hec ieiunia recolerent
iiii^or anni tempora ut dictum est quare agantur
in primo mense et in quarto et in septimo et in
decimo cum principia temporum non sint in hiis
mensibus / Respondeo hoc ieiunium tractum est
de veteri lege / vnde agitur in illis mensibus
secundum numerum mensium illius temporis / Iudei
enim secundum morem ieiunabant scilicet in prima
in quarta in septima et in decima / et hoc est quod
legitur ieiunium primi ieiunium quarti ieiunium
septimi et ieiunium decimi / Et sicut in primo
principium est principium anni
sic et marcius est principium anni nostri
quia tunc ieiunia nostri ortum habuerunt

aucti legem | apparet de hoc | quod ieiunium
ueris usque ad estiuale fuit [illegible] xiiij ebdo-
madarum | quia tot generationes fuerunt ab abra-
ham usque ad dauid | Item ab estiuali
usque ad autumpnale fuit similiter xiiij
septimanarum | quia tot generationes fuerunt a dauid
usque ad babiloniam | Item ab autumpnali usque
ad hyemale aliarum xiiij quia tot reges
fuerunt a babilonia usque ad christum | computatis
regibus illis quos matheus in suo ewan-
gelio prinsit. Sequitur de aliis ieiuniis

Omnia de ieiunio maiori temporum autem
dicta est consequens est ut de
aliis ieiuniis hic aliquanta
perstringamus ¶ Est autem ieiunium omnium
membrorum satisfactio ut singula membra satis
faciant | pro peccatis que commiserunt uel gesse-
runt | ut si gula peccauit ieiunet | et hoc non
sufficit quia ei sola fuit in culpa sola sit
in pena | similiter pro oculis unde per oculos mors
depredatur et anima nostra | per fenestras
oculorum mors intrat in animam | et
Augustinus | oculo nichil est nequius | et sic de
aliis membris | Tale ieiunium est psalmo-
rum uirtus | et abstinentia ciborum Augustinus
dicit maximum | et perfectum ieiunium est
abstinere ab iniquitatibus et a carnalibus
uoluptatibus et delectationibus huius seculi
Unde prius Ieronimus ait Ieiunium non perfectum est quo
ieiunat homo in mensis ab iniquitate et ab
obtrectationibus lingue non cohibetur | et dicitur ieiu-
nium a ieiuno quod est quoddam intestinum
in homine quod semper est uacuum et subtile
sic et nos ieiunantes debemus esse uacui
a superfluis uiciis tam in corpore quam
in mente ¶ Quadragesimale ieiunium est dotibus
de persona | de loco | et de tempore | de persona
quia precepit deus ade et ewe ut abstine-
rent a fructu ligni scientie boni et mali
de loco quia in paradiso institutum fuit et
ibidem fuit de tempore quia ab initio institutum est celebrari | Zacharie namque
homines in primo mundi exordio | Dixit
enim ei de ligno scientie boni et mali
non comedas | et quia fuit celebratum ante
legem a moyse sub lege ab helya

et in tempore gratie a christo | moyses enim non come-
dit neque bibit xl diebus | Helyas quoque
ambulauit xl diebus et xl noctibus in forti-
tudine subcinericii panis | et christus xl diebus
et xl noctibus ieiunauit | fuit et celebratum
in quinque etatibus prima in ea etate que fuit
ab adam usque ad noe fuit abstinentia
carnium et uini | Sed noe uero in postremo fuit
concessum uinum et carnes et sic de ceteris
etatibus | ¶ Commendatur autem ieiunium exem-
plis | quia ewa quamdiu ieiunauit et ab
stinuit in paradiso uirgo permansit | adam
quia ieiunium uiolauit | a deliciis paradisi
in summa miseria corruit | Helyas quia
ieiunauit in curru igneo raptus est | ierusalem
ieiunium liberauit a senacherib tempore
regis ezechie | et ysayas quod ipsum
te prauit niniue [illegible] silere et inde
et ieiunio priuatis regibus | ieiunium
et exemplo apostolorum ut dicitur | subceptus sunt
per penitentiam | ¶ Porro ieiunium aliud
est corporis | et carnis | et aliud mentis
aliud inanitate | aliud fastidii aliud
dispensationis aliud deuotionis aliud uo-
tiue promissionis aliud supplicationis aliud
compassionis aut commemorationis aliud dispec-
tionis aut uenerabile aut irreuerabile aliud
qualitatis siue perditionis | aliud continua-
tionis aliud anni aliud summe potationis
aliud altitudinis aliud sarcophagie aut
mercore aut exultationis aliud ueritatis
siue ypocrisis | aliud uirtutis siue caritatis
aliud indictionis aliud necessitatis aliud
institutionis aliud uoluntatis aliud pietatis
¶ Carne ieiunium | corporis et carnis est
quando quis abstinet a cibis ne nimis
pinguescat uel ut a cibi finitate libe-
ret uel quia comedere non potest et huiusmodi est
inutile ¶ Ieiunium | mentis est cum quis ab
stinet a uiciis uel a cibis ne caro pin-
guescat [illegible] ¶ Ieiunium | inanitatis est
ut bursae parcatur ¶ Ieiunium | fastidii est
quando fit ut appetat ¶ Ieiunium | dispensa-
tionis quod celebratur in uigiliis solempnitatum
dierum et magnarum festiuitatum ut no-
ta
lis domini | queras domini uigilie quia

antiquitus in precipuis sollempnitatibus diu
nocturna agebantur officia et populus qui ad
festum veniebat tota nocte in dei laudibus
in ecclesia vigilabat quod adhuc rome et in
pluribus locis in magnis sollempnitatibus pro-
pter sanctorum predictorum etiam observatur.
Sed quia sub specie devotionis gerebant et in
plus canticis et saltationibus comessationibus
potationibus et fornicationibus intendere ceperunt
propter hoc et multa alia inconvenientia que fiebant
huiusmodi vigilie sunt interdicte et institutum ut
loco earum fierent ieiunia, que ieiunia
adhuc retinent nomen officii unde com-
lxxvi di. nosse — muniter ieiunia huiusmodi vigilie nuncupantur. Si
quis tamen non ieiunaret et honeste in ecclesia
vigilaret utrumque bene faceret sicut fit in
nativitate beati iohannis baptiste propter eius re-
verentiam. ¶ Hoc in summa de dispensatione
quod ieiunium ponitur loco vigiliarum. Dicit hoc
dam. in parte v. sub de nocturnis.
¶ Ieiunium devotionis est ad quod quis
nullo non tenetur sed ipsius voluntarium ap-
pellatur. ¶ Ieiunium votive promissionis est
ut si quis vovet quod tali die ieiunabit
vel certis cibis abstinebit. Et voti quod
vota per discretionis consensum committentur
xx. q. de voto magno — emissa deo reddenda sunt iuxta illud
vovete et reddite. Sed votorum aliud
est necessitatis aliud sponta-
nee voluntatis. Necessitatis est quod est fidei
de q. di. iiii. ps. — annexum ut quod fit in baptismo puta fidei
catholice professio et sathane abrenun-
tiatio et voti observantis preceptorum
xxxii q. ii. ut — legis et huiusmodi. Quod quis in susceptione
lxxxxiii di. c. — sacri ordinis vovet et talia vota quisque
inviolabiliter observare tenetur. Spontaneorum
vero votorum aliud est discretum aliud indiscre-
tum. Indiscreta sunt vota puerorum et puella-
rum dum sunt in potestate parentum. Unde illicite no-
lentibus irritari possunt. Unde quod puella in-
fra nubiles annos vovit castitatem
perpetuam licite nubere potest parentibus vel
xx. q. ii. c. i. z. — curatoribus illa adherentibus. Indi-
scretum est et votum mulieris in potestate viri
constitute unde si illa in fero vovit pere-
grinare vir votum huiusmodi potest revocare quia
xx. q. de qua. ca. — ipsa non est in potestate sui corporis sed viri

indiscretione et attendi quantum tam pue-
ros et libros ut si forte quis vovit ad
quod perficiendum sufficere nequit vel in quo natu-
ra debilitaretur quod possit fieri sine ipsius
honore vel quod sine aliquo lucro comple- — de q. d. [illegible] qs. [illegible] mag
ret vel quod non possibile esse sed commenda-
biliter emittit et talia potius sunt punienda
quam decernenda digna. ¶ Ieiunium supple-
tionis est ut si quis ultra penitentiam a sacer-
dote iniunctam aliquid supplicat de suo.
¶ Ieiunium compassionis est ut si sacerdos
alicui dicit pro hoc peccato fac cantare
duas missas et ieiuna et ego pro te can-
tabo et tres dies ieiunabo. Propter hoc tamen
non debet aliquid recipere sacerdos de compa-
ti proximo suo et orare pro eo et ieiu-
nare. Potest etiam dici compassio ut si quis
petit a sacerdote penitentiam pro suo in-
iuncta ut ipse pro eo peragat parte illius.
¶ Ieiunium cum morte fit huiusmodi compassio propter
persecutionem quorumdam peccatorum quorumdam pro-
ceres et quorumdam pelinaris [illegible]
¶ Ieiunium spiritualis est ut in beato macario
qui adhuc in suis et ceteris ieiunabilibus
diebus in ebdomada cum omnibus
moribus sic abstinebat velut alii di-
cunt quarta feria et sexta feria tamen ama-
ritudinis suggerebat. ¶ Ieiunium intemper-
toris est quando aliquid in inviete tempe-
state pro periculo hostium vel propter [illegible] aliquis
angustie ieiunamus. ¶ Ieiunium rationabile
est quando cibum et potum moderate sumimus
nec nimis debilitamus unde apostolus rationa-
bile sit obsequium vestrum non in concu-
piscentiis et ebrietatibus etc. ¶ Irrationa-
bile est si aliquis velit ieiunare per
duos vel plures dies vel per totam eb-
domadam quod non approbat deus velut
cum honore sic ieiunare ut cogatur vi-
ribus mori ideo ut cogatur [illegible] dissolu-
tum prohibetur. Ieiunium quod quondam fu-
erunt circa domum usque ad pascha.
¶ Ieiunium qualitatis est si quis vove-
at se aliquid non comesturum carnes
¶ Ieiunium quantitatis est si quis vovet
ad pondus vel mensuram non plus

una die qua aliter vel secus voveat se
non comesturum nisi certo pondere panis
¶ Ieiunium ratum est quando quis vovet quod de
certo non comedet nisi una vice in die co-
gitans quod comedere pluries in die licitum
est et comedere bis horum sed anglorum
¶ Ieiunium sive quadragesimale est in hiis
qui non comedunt nisi olera radices
et herbas ut Jo. bap. in deserto et in via
experientia in heremo quod cum duobus pa-
nibus tum iordanem transiens mysterium
vitam in heremo v. annis egit ¶ Ieiunium
alternitatis est cum quis uno die comedit
et alio ieiunat ¶ Ieiunium xerophagie
id est sicca comestio a xeros quod est siccum
et phagin quod est comedere vel in psalmis
in xerophagiis bisancii sicca vero co-
mestio est ut fructibus pomis pire
castaneis et similibus quando tum sicca
comestione applicant legumina sive
cruda sive cocta et si horum come-
dat cum cocleari ¶ Ieiunium meroris
consistit in uno scilicet abstinentia ciborum
et fit propter duos scilicet propter corpale [illegible] et
spirituale sponsi hoc reputatur etiam in
quatuor temporibus ¶ Ieiunium confirmationis
consistit in duobus scilicet in abstinentia ciborum
et iucunditatis rerum et fit propter viii. scilicet
[illegible] dulcedinis [illegible]
non aliud gustare et indicere hoc
reputatur etiam in vigilia et in ebdoma-
da post pentecostem utrumque vero reputatur
in tempore adventus prout ibi dicitur est
ergo duplex ieiunium scilicet tribulationis et gau-
dii sive meroris et exultationis sicut
dicitur in glo. super illo loco et xv c. [illegible]
prout filii sponsi lugere quamdiu fuerit
sponsus cum eis ¶ Ieiunium [illegible] nativitatis
est festivitatis vel festi et est in ipsa [illegible]
¶ Ieiunium intuitu sive civitatis et in festis
et [illegible] ¶ Ieiunium in diebus ut in die beate
marie ¶ Ieiunium nativitatis in festis
¶ Ieiunium institutionis ieiunium vel
et alia que sunt patribus instituta que quando
instituta fuit in dicitur et reducit [illegible]
capitur ieiuniorum. Et non quia ieiunium
in dictis vertatibus et institutionis
ad ipsum refertur ¶ Ieiunia vota

sunt per ecclesiam instituta et in decreta sunt ieiunia
quatuor temporum vigilia apostolorum nativitatis
domini beati iohannis bap. omnium sanctorum assump-
tionis beate marie beati laurentii vel x. et vi.
ferie preter illa que sunt inter pascha et
pentecosten et preter quam si nativitatem domini in
ea venire contingat nisi sit aliquo vo-
to vel religione sicut astricti dicuntur tum quando
dicitur quod ieiunium sexte ferie non est utilitatis
nisi quo ad carnes alioquin non licet
cysterciensibus illud mutare Ex et si lectione
[illegible] licet non sit necessitatis sabbato a
carnibus abstinere venerabilis tum consuetudo
romanorum [illegible] ex quo illo
biduo post passionem domini tota fides in
sola beata virgine remansit generalia que
et specialia ieiunia per episcopos in sinodis
et generaliter instituta solum non debet specialis
[illegible] ieiunia tenetur solum capa-
ces cum rapi delinquere possunt dispen-
sari tum potest secum hoc cum in puericiis et cum
constitutis in minori etate et cum senibus
et infirmis ac debilibus pueris vero licet
propter virorum prohibitionem ieiunia votiva
voluntaria dimittere debeant prout supra
tactum est in dicta tum peccatum non licet
et in illis forte sacerdos propter scandalum cum
eis valeat dispensare aliter enim indicta
ieiunia peccatum vel alio modo nequeunt
nisi casualis necessitas subsit tunc ei bene
prout redimi vel commutari sicut et ieiu-
nium festi quod est die lune sit in sabbato
vel et in quibus dam locis in quibus sunt certe
[illegible] non ieiunatur in vigilia omnium
sanctorum sed in die terra predicta dolendum
est in [illegible] patribus possunt et statuunt ut
[illegible] dicitur ut in dictis ieiuniis bis per
tum comederetur sicut faciunt cystercienses
operantes quando ad tolendum scandalum et
utilitate fruendam ad [illegible] nec propter
hoc ieiunium peccatum in dictum solvere
dum voluntaria vero scilicet ad que aliqui
voto vel proposito se astringunt vel in que
sacerdotes propter [illegible] propter peccata imponunt
licet commutare et redimere et similia
subsit dum non utilior sit compensatio
¶ Cetum comedere tum [illegible] comedere
et [illegible] in ieiuniis statutis est
[illegible] mortale peccatum [illegible]

lxxxvi di. sue
xo. de obs. ie. et c. si.

de c. di. vi. sabbo
et c. ieiunia

de c. di. vi
de esu

et de sabbo et de
v. p. dic. xvi di. illa

de c. di. v. ieiunium

xo. de delic. pu. ca.

xxxv q. vi. ut ma-
nifestum l. d. constituit

lxxxvi di. c. si. ar
xo. de voto c. v.

vt de q. di. i. solet
et di. v. [illegible]

xxv. di. § vl. eas

affirmat in voluntariis vero iudicale ¶ Item
vigilias apostolorum notandum est quod est ieiunium
paritatis quia videlicet propter paucitatem fratrum multi preter
ieiunia etiam sicut patet in vigiliis beatorum iaco-
bi et bartholomei et aliorum apostolorum quorum non
habent ieiunia in scriptura, in quibus ieiunia
prescripta quod fuerit apostoli tempore alii apostoli vigilias
habent cum ea sit in multis locis dicat ut ob-
seruant ieiunia vero gal. biriauien. dicit
quod omnium apostolorum philippi et iacobi et iohannis
ewangeliste ecclesia tamen galliana non tenetur vel de sex
apostolis et demum eorum ieiuniis. petrus et
paulus habent vnum preter quod eadem die passi
sunt. simon et iudas habent aliud. mathias
habet etiam. andreas quartum in vigiliis
istorum ieiunandum est ut sicut ipsi passi
sunt pro nomine sit et nos cum eis parati
simus sicut eis congaudere velimus. de aliis
vero apostolis institutum non est propter aliquid impe-
dimenta. contra sancti festum philippi et iacobi et
inter pascha et penthecosten quod tempus est gaudii
et letitie, hoc tunc non est ieiunium de-
ponatur. de ieiuniis ... prudentem
qui ... sicut ibi dicit vel quod
non est ieiunium necessitatis sed voluntatis et de
eo quod quidam propter correctionem fratrum facte
ieiunat. ab ascensione usque adventum
spiritus sancti quod apostoli dum hoc tempore ieiunasse. Re-
spondetur quod nulla scriptura autentica dicit
apostolos tunc ieiunasse. vnde tunc ieiunandum
non est quia tempus aliud est de tempore paschali
in vigilia tamen pentecostes sed ieiunandum est
ut precedente humilitate et purificati spiritus
sancti digne suscipere mereamur. Item iaco-
bus zebedei filius iohannis ewangeliste occisus
est ab herode in diebus azimorum. quare
ieiunium non habet vel et tunc festum de eo
celebratur ix. kal. septembris. dicitur quod fuit obit
translatio et sequenti die obiit. et sic sibi habet
vigiliam ... quod esset tercia die ... quod ecclesia
contra ... aliorum festiuorum ieiuniorum
quidam autem celebrant festum ... -
nis alii obitum et vtrumque sicut in gallico
biriauensi dicitur. hoc consuetudo
cuiuslibet ecclesie est seruanda. barnabas
autem non habet ieiunium quia non est de numero
xii. apostolorum nec dicitur apostolus in ea ... sed
socius pauli missus fuit ad predicandum
vnde segregate mihi barnabam et paulum
de beato quidem thoma non est ieiunium

statutum quia festum eius est in adventu
domini ubi continuum est ieiunium. mathias
et ieiunium in istis non habet quia frequenter
festum illius solet contingere in xl. et semper
est in xl. et tunc est tempus ieiunii
vel quia non fuit de primitiuis apostolis sed
post passionem domini sorte electus et per
electionem aliorum loco iude constitutus
vnde propheta et episcopatum eius accipiat. De-
cretalis tamen dicit quod festum hoc habet vigi-
liam et ieiunium ~~...~~ sed cum
festum fuerit in prima die bissextili sue
in festum ... in viii. preter sub anno solari
dicitur. Iohannes ewangelista festum habet tercia
die post natale domini et tunc non est ie-
iunium tamen propter festum tunc occurrentia
tamen quia ipse die illa non obiit immo in
die festi beati Io. bap. Et tamen si possit
bonum est in omnibus apostolorum vigiliis
ieiunare. beatus laurentius solus inter
martires et solus beatus martinus inter
confessores ieiunium habent. ¶ Porro dicunt
quidam quod non solent ieiunium licet peccata
qui in ieiuniis in diebus preter quam in quadra-
gesima recedit caseum ~~...~~ alii. tamen
hec dicunt ... in aliquibus locis hoc
possit concedi. de ieiunio itaque xl.
... ita dicit paratum est ... diebus
diebus etiam ... abstineamus ab
omnibus ... que semetina traxerunt
originem carnibus ... aliter videlicet
caseo et ouis. quidam etiam ... dicunt
quod ... nunquam debent carnes vel ca-
seum vel oua comedere quia ut dicunt
hoc non legitur in nouo testamento. immo apostoli
indixerunt abstinere ab immolatis si-
mulacrorum et sanguine et suffocato. et
apostolus si esca scandalizauerit fratrem meum non
manducabo carnem. et tali bonum est non mandu-
care carnem neque bibere vinum et non
legitur. et ut dicit quod ... contra-
rium eorum que mouentur de simplicis ad
manducandum dicitur nec est ... se man-
ducaverit sunt preter ... constructum
alicuius creature que moueat contempta

fructu apum electuarium vero non aliter utitur nisi sicut alio delicato cibo, sed est in medicina curativa seu preservativa, tamen ubi ullum est signum constitutum in fumum recipere non licet. Quidam tamen dicunt quod pro nulla medicina nec etiam pro electuariis ieiunium solvitur nec per potum aut cibum vel post haec cum [illegible] consuetudine est ieiunantes solvunt. Generaliter autem vel quibus tales fructus vel potationes eucharistia non solvunt ieiunium si pregustant cibos [illegible] forte de necessitate dubitantes quibus casibus et in mortis articulis et aliis similibus pueri carnes pregustare. Idem est de [illegible] pregustantibus medicinas. ¶ Tempore ieiuniorum preciose vestes deponuntur et humiles assumuntur et carnes tamquam solide que ledere dicuntur sed tamen pisces sicut caro quadragesime tempore comeduntur. Ratio: Deus non maledixit aquis quia per aquam baptismi futura erat remissio peccatorum. Hoc enim elementum dignissimum est quod sordes abluit et super quod spiritus domini ante mundi constitutionem ferebatur. Terre vero maledixit in operibus hominis unde est quod omne genus carnis que in terra nascitur tam quadrupedia quam aves in ieiuniis non licet comedere et licet quedam aves cum [illegible] nascantur et in aquis et quedam in celo vel aere procreati nascantur magis tamen [illegible] terre [illegible] participant quo adhuc pertinet dicendum. Adhuc cum quidam pisces sint similes porcina per terram quadrupedibus [illegible] et aqualia pisces ut [illegible] in ieiuniis possunt comedi propter quam pisces naturalia vero minime. Adhuc pisces nisi [illegible] in [illegible] hominum [illegible] ut hoc ei in fumum solatium non luxurie prebeat incendium. Denique qui [illegible] abstinet [illegible] sumptuosiora [illegible] quia [illegible] ita bibere [illegible] ut [illegible] etate [illegible] fugiamus [illegible] et [illegible] romano statutum est ut [illegible] piscibus et mediocri [illegible] temperate [illegible]. ¶ Postmodum notandum est quod sicut

omelia

[illegible] ait in [illegible] illius euangelii Homo quidam dives fecit cenam magnam refectio corporis in die ieiuniorum post quam nulla alia restat non prandium sed cena vocatur.

Nunc ad laudem diei officii redeamus sequentis in hac quarta feria continuatur ordinandi an sint ydonei ad suscipiendos ordines vel quia in quarta etate leviter adiunctum et [illegible] pie iustitia distributi sunt, et ideo est quod due lectiones leguntur admissa quarum prima que legitur sub tono nocturnali declinate sequitur [illegible] et secunda que legitur sub recto tono [illegible] sequitur [illegible] ad significandum ordinandos in utroque testamento debere esse instructos monendi. Cum sint qui ordines sacros contendunt quod habeant notitiam legis et prophetarum quibus possint alios erudire. Prima lectio est: Erit in novissimis diebus, Ysaie ii c. Secunda: Locutus est dominus, Ysaie vii c. Et lex et prophete quarta mundi etate viguerunt et doctrina ieiuniorum [illegible] ut premissum est. Sed genua flectuntur [illegible] in lege quam prophetia [illegible] [illegible] at in quarta feria due lectiones leguntur totiens in anno in proprio sabbato possunt generaliter ordines celebrari quoniam sexies contingit videlicet ter in xl et ter [illegible] [illegible]. Sexta feria vero ieiuniorum [illegible] una dumtaxat lectio admissa legitur ex lege et prophetis que fuit [illegible] etate in uno euangelio [illegible] recapitulantur. ¶ Quare hic quarta feria euangelium Missus est [illegible] quod est Luce i c. in quo principaliter recitatur annunciatio virginis consensus et domini incarnatio que prophetarum tubis fuit ante declarata unde primum intonat propheta introitum Rorate celi desuper et nubes pluant iustum, Ysaie xlv c. Rorate dicit et pluant qui descendit [illegible] in uterum virginis sicut pluvia in vellus. Celos dicit et nubes angelos et prophetas qui enarrant gloriam dei in prophetia [illegible] Erit in novissimis diebus que est Ysaie ii c. agitur de monte domini qui de parvo lapide excidit crevit [illegible]

in graduali tollite portas principes vestras et introibit rex glorie et quis ascendet in montem domini
Tunc plane leccio locutus est dominus ad achaz que est ysaie vij c. manifeste agitur de beata virgine cui inde subiungitur graduale prope est dominus et ne quia sicut erat dubitaturus subditur in offertorio confortamini alicui cum dicit ecce maria que sumitur de dicto ewangelio ubi dicto est ecce virgo ysaie vij c.
In matutinali vero officio in quibusdam completa psalmodia finita subdyaconus dyaconus et acoliti in albis cum candelabris et thuribulo processionaliter in superpellicio ad pulpitum pergunt ubi dyaconus pronunciat dictum ewangelium missus est et reliqua omelia deinde incensat altare et postea capitulum et subdyaconus sedet dominus unus acolitus incensat chorum quod quidem fit ob reverenciam dominice annunciacionis que in ipso ewangelio continetur nempe prelatus alios mittit ad nunciandum quod deus pater prophetas premisit ad annunciandum domini incarnacionem futuram et gabrielem angelum misit ad annunciandum eam virgini marie dyaconus ewangelium pronuncians est angelus annuncians virgini quod concipiet altaris thurificacio est spiritus sancti ipsi virgini obumbracio ministrorum quies sive cessacio est ipsius virginis timor et cogitacio qualis esset angeli salutacio chori vero thurificacio est patrum aliorum temporis de filii dei incarnacione dum considerata consideratam gratiarum accio et congratulacio De sexta feria

In sexta feria fit tamen vna leccio admissa legitur que actor nomine et uestibus etc. de quibus premissum unus solus deus est et que oportet etc. ewangelium sequitur et est exemplar leccio egredietur virga que est ysaie xj c. et manifeste de adventu domini et de beata virgine intelligit que tunc erat inmaculata virgo prope fuit collocata in utero tunc erat prouenit prope esto in utero suo bene in maculata et adeo et pertinet ewangelium exurgens maria que est luce i c. graduale ostende nobis domine et offerenda deus tu vel secundum alios audi israel primum respicient adventum quia tunc celi

enarraverunt i. apostoli predicaverunt in secundo ad uentum sive duo indicantur ideo est hodierna statio ad sanctos apostolos de quibus legitur in canticis virginis de quo sit mencio in premisso ewangelio scilicet deposuit potentes de sede i. superbos scribas et phariseos et exaltavit humiles i. apostolos et in canone cum dicit veniet
e. Sequitur titulus de sabbato

In die sabbati duntaxat leguntur iiij lecciones de quatuor temporibus et cum lecciones illa cum gloria dum que sumuntur de lege et prophetis et quibus dicitur quarum prima est clamabunt que est ysaie xxx c. secunda est letabitur que est eiusdem xxxv c. tercia est super montem que est eiusdem xl c. quarta est ecce ego mitto que est eiusdem xlv c. ideo autem sunt quatuor quia quatuor sunt ordines benediccionum scilicet prelati clerici religiosi et layci sive pro illis quos presentant dicens dominus israel benedicite dominus pro hoc prelatis dicens dominus benedicite prelati dominus levi benedicite pro hoc ministri qui timetis dominum benedicite pro religiosi vel illis prima que leccio pertinet ad prelatos secunda ad platos tercia ad ministros quarta ad omnes religiosos Iudicius cum leccionibus in formatur ordinandi ut ad quatuor statorum premissorum maiorum ordinum sive eis benedicunt dominum sive ut benediccio illorum veniat super eos vel ideo leguntur quatuor quia sed secundum maiores cardinales virtutes sive temporum conversacionem temperancia est prudencia unde apostolus racionabile sit obsequium vestrum fortitudine vero pietate ulterius describere forti i. de certa accepit fortitudine labores suos que etiam nos inbuimus laborare ad hoc ut caro nostra munda sit quia cum magna sit pugna que ubi corrupta est spinas et tribulos germinat et ideo tamen inquinat ardore venit ad temperanciam sicut et bissus ad iusticiam unde ysaie Et erit cingulum iusticie laborum eius et fides cinctorium renum i. ix c. de ipso loquitur in membris eius cum ei fit iusticia in terra reddunt latrones sibi quia iusticia fit in nobis recedunt primo motus et ideo

superant licet in nobis habitent. Si vero non
fiat iustitia non recedet. Unde ipsi qui non se-
cuti iustitiam non recesserunt habitatores
hic: ubi est iustitia ibi est pax. Fides autem
est clericorum unum eorum per quam ut dicit Gregorius
de spectaculis tenebrarum restringit fluxus
carnalium voluptatum. Unde si ieiunamus
cibis corporis et ut ieiunemus actibus
demonis et comedamus cibos meritis
qui autem sic ieiunant non nocebit eis
ignis tribulationis nec ignis mundanus
sicut nec tribus (pueris) pueris nocuit ignis
fornacis Babilonis. Ratione secunde lectionis
Danielis iii c. angelus domini descendit. Continet autem
ipsa lectio ordinationem clericorum admoni-
tionem quod necesse est ut sit ad consecrationem
accedere in pueris tenuerit per fornacem
atque in fornace domino benedicant. Unde
illud sapientie vasa figuli probat forn-
ax et homines iustos temptatio tribula-
tionis. Sic qui ad sacrum accedunt minis-
terium probandi sunt in camino videlicet tribula-
tionis et temptationis. Unde illud apostoli et
hii probentur primo sic ministrent. Ordi-
nandos enim legitur ad figuram quod sicut vi-
ne debet ut non noceat eis aliquis ignis
regis babilonis id est dyaboli sicut ignis
tribus pueris non nocuit et sequitur bene-
dictus es domine
etc. quod per prolationem continuatur et adiungo
benedicitur et in fine subicitur. Unde quia gloria
patri etc. in laude et honore trinitatis quod
non fit per ipsum benedicite tunc quia ibi nulla
nisi sit mentio de patre et filio et spiritu
sancto tunc quia ibi in fine tunc predictorum tota
trinitatis sunt de honestata. Hic vero
ymnus predictus ad solum patrem perti-
net laudes et in ordinandis trinitatis
honorantur. Episcopus autem hic sedet cum lectio
ipsa dicitur quod non ieiunium aliud est sug-
gestio ipsa in legendo aliud in cantando
unde tunc stare debet episcopus et clerus qui non
debeat quiescere qui sicut pueri
illos pro deo laborasse. ¶ Omnino autem
in sabbatis ieiuniorum vii lectiones ecclesia
continuato eo quod vii sunt ordines et quando
dicuntur xii pro eo quod antiquitus Rome et ad

hoc in constantinopoli sicut dicitur legebantur greci
et latine et legebantur xii lectiones per xii
lectores quorum vi erant greci et vi latini
erant tunc solum non vi in sabbatis quia ille
vi sunt ebdomadis que legebantur latine
legebantur et greci sicut si dixisset ante
et propterea dicunt vero non in duo tres erant
ideo autem legebantur duplicate quod tunc erant
greci quibus latina lingua incognita erat
erant et latini presentes quibus greca
incognita erat. Vel hoc fiebat ad demonstrandam
unitatem populi unionem. ¶ Lectio ad orandum
que dicitur post lectionem angelus domini scilicet deus
qui tribus pueris etc. non flectit etiam genua
licet in orationibus aliarum lectionum ubi flectet
post quam in actionibus precedit ad ostendendum
quod etiam confratres et tribus pueris fecerunt cum
Nabuchodonosor statuam et cogebat
omnes adorare eam sed tres pueri cum Da-
niele noluerunt genua flectere ante sta-
tuam. Tales debent esse ordinandi qui ante
statuam id est ante mundi gloriam genua non
flectunt quare clerici ordinentur et que
in sabbato domini in ieiunio sicut pueris. ¶ Id autem confert
consistunt sacros ordines lectionem infra
et epistolam ut post ordinationem proponebat
ordinatis epistolam et evangelium ad instructionem
boni pastoris sicut pater qui mittens
filium monet eum quod et qualiter acturus
sit ordinati enim per capellas mittendi
per epistolam monentur ut alios corripiant et
benedictionem quam acceperunt custodiant
per evangelium vero dicitur eis euntes docete omnes
gentes. Nonnulli et subdiaconatum ante epistolam
vero premissa prestito quanto post diaconatum
et sacerdotum prelati quibus prestant
in more letabunda erumpunt dicentes
benedictus es domine eo quod hii post tunc ordi-
nes invitantur ad laudes et primum
ita evangelium quod Moyses et Aaron le-
vitas in tabernaculi ministerium ordinavit
et post lxxii ordinatos ad predicandum
misit. ¶ Debet autem legi epistola scilicet ro-
gamus etc. que est secunda ii ad Thess. ii c. ubi aliqua
de ordinatis dicit ipsa quod episcopus de pueris
ordinatos admonere et post ea admonitionem

admonitionem epistolam illius tradit pica or-
dinatus doctrina sibi in ordinatione tradita
phoc se deducit in opus ondit et pptr-
cando et vocem ving demonit ordinatis
legitur tunc ewangelium anno quinto decimo
quod est luce iii c. ¶ Ipsis epistolis et cantatur
tractus qui sigit conuiuntur quod saciatus seu
ordinatus fueritur dicitur ne in superbia elatus
in laqueos incidat dyaboli vnde est
conuiuntur satis zach. iii c. De quarta dominica ad
uentus

I nquarta dominica aduentus / uentus
primum dicitur in nocturnis exclamate tuba
conscriptum est de iohele / antiquitus enim
canebatur in diebus tubis ad vitandum hostes
ad imperatores et solempnitates et admone-
dum castra / Iam vero precipit deus plateis
ut canerent tubis in vitates genitus ad
imperatores nostri rege / quare diebus istat
i. dies natalis domini in qua xc. desponsat
et humanum nature / sicut dicitur ipse tamquam
sponsus procedens de thalamo suo / came-
re gratia quippe sunt imperaris et pro primissi
omnium cultores hac septem aliquam soluto
nocte sua exaltant in iusorijs et in uti-
libus ut si prius sopor neglige opossi
bilibus occultam nolumus / saltem non festa
tionibus et tumultu cantum occurrant. ¶
quindi in vii. anno an annum iubileum
precepit deus tunc tubis prius cani
in festis letitia) Iulyan ait hystoria licet
duriar / primum corpus / primum occiwaghe
compilatam tota utrisque decantatur aduen-
tus / et primum nostro generis declaratur
post aduentum / et in persona apostolorum vel doc-
torum dicitur / canite tuba vocate gentes
¶ Sane gentilitas iudeis calcata fore
domitate in vero ingurali clamat aduca
in introitu dicens si quando tutius / me-
mentor domine iesu p. t. haec est in filio in quo
bene placuisti omnibus populi / qui sint
timens abiniaco mundi / tuo gratulat
alti in epistola dicens fratres quaecumque scripta sunt gra-
udete / que est adepsil ang c. ¶ et imo
confidicimus nati ingnalibus cantant
in gradualis / ex sion species decoris eius
aduentum / iusticia vel venit deus et non
offendam / confortamini et nolite timere ergo
desiderate et consolatur et cum gelu dicit
consolationis ¶ porro adbundendum
desiderium antiquorum patrum a fine ad-

antiphone /
uentus cantantur vii. antiphone una quaeque
i. ordine suo suo die / usque adnatalem
que incipiunt a bo. prima est o sapien-
tia et sunt aut septem que dignitur ad septem
in quo respiciunt spiritus septiformis et illius
i. quod et fortitudinem tunc / posuque vii dona fuerunt in
nationes nobis gratiam infuderunt. sunt
in ipsis vii. antiphone aspect / sunt et vii
i. cantantur in designando antiquorum
patrum qui septenario fuerunt aduen-
tum domini expectabant / vel in omnibus dicitur
veni / vel sunt vii per vii. dona spiritus
sancti que ope venientes largitur et modo
et pone expectabis ellimati fuit et st
omnibus sunt i. tonus / primo quoque quibus loquitur
de utroque aduentu / sed quod signat nobis
geminam dilectionem i. dei et proximi
/ tertio per geminam iure adusque dignitur
natiuitatis eius in gemme gigas proba christo
quia ipse antiphone notant desiderium
tam antiquorum patrum expectantium
salvatorem quam modernorum expecta-
tium / i. omnibus quo sunt in tonus in signum
quod i. expectamus aduentum et ad
hoc excelle que sunt in principio verba
pertinent ad deum rite pertinet ad eos
qui expectant primum ut o sapientia
et o adonay / adonay autem imperatur
dominus qui dominatur cuncte creature
vel tronus creaturam ducitur eius
fuit / ille vero que sunt verba pertinentia
ad humanitate pertinent ad peccatores
i. ut o radix yesse et o clauis da-
uid fuit et quaedam que utrumque conue-
niunt ut o rex gentium sua dei filius
dicitur rex i. diuinitate iuxta illud / deus
iudicium tuum regi da et cetera i. huma-
nitate i. illud / domine in virtute tua
letabitur rex et cetera. sexagies humani-
tate rex dicitur / quod i. ea vincitur ut vlos
letitie principibus suis ¶ uirgo certa
ihesus vii. antiphone ondit uniuersitatem
tate morbi sui / et adepsis petit re-
medium sui morbi / vel ad filij dei
aduentum in ternae etiam ignorantes /
fine teci / penis etius additi / sui
dyaboli / multa mala patri consuetudini cuncti
tenebre obnoluti / peculis caput /

et expulsi. Nos igitur in diebus doctorem re-
demptorem liberatorem eductorem illuminatorem
et salvatorem etc. Igitur ignorantes eramus
ideo a Christo doceri in diebus istis primam
antiphonam clamamus O sapientia que ex ore
etc. Eccli. xxiiii. et Sapie. viii. et Ys. xl.
c. Quia vero parum prodesset si docerent et non re-
dimerent, ideo in secunda a Christo redimi postu-
lamus O Adonai etc. Exo. vi. et xiii.
et xxiiii. et xx. c. Sed quia nihil prodesset
si docti et redempti et adhuc post re-
demptionem detinerentur captivi, ideo in tertia
petimus liberari O radix Jesse etc. Ys.
xi. et lii. et lv. c. Sed quia parum prodesset capti-
vis si essent redempti et liberati si tamen
non dimissi essent ab omni vinculo absoluti
ut se subito exirent et irent libere quo
vellent vel non possent, ideo in quarta ab
omnibus peccati vinculis educi petimus
O clavis David etc. Apoc. iii. et Ys.
xlii. et Luc. i. c. Preterea quia hii qui diu
fuerunt in carcere oculos habent obtenebra-
tos nec claritatem videre possunt, ideo post
absolutionem a carcere restat nos
illuminari ut videamus quo ire debeamus,
et ideo in quinta hoc petimus O oriens
splendor etc. Zach. vi. Sapie. vii. et
Malach. ult. et Luc. i. c. Sed si essemus
docti et redempti penitus liberati et
illuminati quid valeret nisi deberemus sal-
vari, ideo in duabus sequentibus petimus
salvari O rex gentium etc. Aggei ii.
et i Pet. ii. et Ephe. ii. Gen. xlix. c. In qua
petimus salutem gentium, et O Emmanuel
etc. Ys. vii. et Ys. i. et ii. Sa. xxxiii.
et Gen. ... c. In qua petimus salutem
iudeorum. In quibus diebus vero octavis adduntur
alie due, prima in honore beate virginis
que concepit, secunda pro angelo qui ad virginem
intravit, vel in honore cuius festum
tunc accidit. Due quidem tunc adduntur
ut perficiatur novenarius numerus, ad de-
signandum quod per vii. dona spiritus sancti per-
venimus ad novem ordines angelorum,
quorum quibus desiderabat pro nativitate,
ut impleretur numerus illorum qui de celo

ceciderunt, que dicitur in certe caritate xii. que
comprimunt xii. prophetas qui predixerunt,
quia et xii. apostolorum responsiva nobis dederunt
ex quo xii. tribus et xii. signati salvantur,
sed non sunt nisi vii. habentes O, omnes au-
tem incipiunt per O, quia potius admirative po-
nuntur quam vocative, cantantur in vesperis,
quia dominus venit in vespera mundi, sicut he-
breis qui sero mundi venit et in mane paene-
fecit dominus sancto qui in ultima etate mun-
di carnem assumpsit et diluculo resurgens
in prima angelorum ... Et notandum quod
hec ebdomada proxima nativitati prece-
dens multo ... et in ea historia cla-
mat in fortitudine, que non ut quidam
simplices existimant ad adventus tempus, sed
ad diem pertinet proxima nativitate
vii. cum vii. matutinalibus laudibus de-
cantantur, cum quelibet illius ferie proprias habet
ad laudes antiphonas, que per vii. etates
antique sic ad adventum pertinent, et nos
per opera nostra ad se et pertinent, et in tres
feriales antiphonas que in illa feria in qua
occurrit festum sancti Thome septem sunt viii.
die illa quidam ... consueverunt dicere
ei ante diem nativitatis cum omnibus anti-
phonis per se ... venerunt, sicut sic
plures et frequentiores mentes magis
ac magis moventur ... sub ... ad
solitudinem honorifice suscipiendi
platius sic et renovationem ... magis
ac magis moveantur adventui ...
propinquis et suscipere dominum et provi-
dentia renovaretur mentibus omnium
frequens ad tempus et ... cogita-
tiones purgandas ut sit dignum hospi-
tium et ornatum venturo regi re-
gum, puris cogitationibus preparemus,
per ... totus adventus propter no-
minatur in ... abiciamus
opera tenebrarum et induamur arma
lucis etc. que omnia sunt premissa in ...
Titulatur autem in antiquis libris
dominica ... dominica vacat ... quo ...
ordinat quod omnibus ... vacat ...

mulierum quo inter natos mulierum non sur-
rexit maior, non est dignus solvere cor-
rigiam calciamenti, sicut dicitur in evangelio
huius dominice, id est incarnationis mysteria de-
nudare, et propter hoc dominus papa non facit sta-
[marginal note: aliquid] tionem ad aliquam ecclesiam, sed dicit natalis quia
non habet proprium officium, sed mutuat alie-
num, scilicet veritatem celi, et propter hoc quia ordines pre-
dictis diebus in quibus sunt apostolorum commemora-
tiones, scilicet quarta et sexta feria, quoniam sueverunt ordi-
nes ab apostolis celebrari. Tamen quia
nunquam dicitur adventum occurrit scilicet XXIIII
quarta et dominica adventum non debuit
computari, sed natalis potius appellari, quando
quia apostolicus olim hac dominica eleemosinas
vacabat, et tamen ipse, quia sui contraria inculta
ullam stationem faciebat propter quod dicta est
vacans. Sed a Stefano in Bulgaria. Cum ita
esset in hac dominica duo evangelia inse-
ruit, unum quod est Io. I c. et epistolam Gau-
dete, que est ad Phil. IIII c., alie vero
[dicunt] dicunt epistolam Sic nos existimet, que
est ad Cor. IIII c. [carismatibus] In vigilia natalis domini

In vigilia natalis domini est introito-
rium Hodie scietis quia veniet Dominus et mane videbitis gloriam
eius, quod est sumptum de Exo. XVI c. Hodie
quia ibi dicitur vespere scietis quia eduxerit
vos dominus de terra Egypti et mane vide-
bitis gloriam eius, et per hoc dicit quia sub brevis
clausula continetur adventum tamen
exultationem pertinet ad utrumque hodie scilicet in
[marginal note: vesperarum] vita presenti scietis quia veniet dominus in
panis vivus qui de celo descendit,
et mane, id est in patria, videbimus gloriam non sub
velamine, sed in gloria divinitatis eius.
Sane in hac vigilia [mystica] ecclesia monet
et invitat filios suos ut parati sint
ad suscipiendum dominum. Unde in nocturnali
officio primum responsorium est Sanctificamini filii
Israel, id est viri spirituales, qui vident deum
perfecte, et parati estote ut in sextis ad
imperantis quia non erit in terra qui ceciderit
temporibus, scilicet in lingua et invitate in una id est
in adventum gloriae eius vel in mane ad iterum
et hec verba per Exodo sumpta est
sed prima non est sumpta de aliquo libro.

De reliquis gaudete in duo Phil. IIII c. [marginal note: ad philippenses]
Secundum vero officii introitus est Domine
quia propter natus sit, et hoc dicitur in epistola Pauli
[ad romanos] Paulus servus et cetera, que est ad Ro. I c. et in evangelio
Cum esset desponsata, quod est Matth. I c.
hac enim die desponsatio Marie legitur
ut sciatur quod aliis fuit desponsata scilicet Io-
seph et ab illo secundata scilicet a spiritu sancto
quesitum tamen esse adhuc ut credulitas immor-
[sicut] talitatis sit permutata personas per sponsum
et cetera que est Ysaie XXX c. et in qua ostendi-
tur ipsum fore manifestum natus autem est ut
populum salvum faceret et sic [sacramenta] ministratum
delet. Hodie in ipse presentia gratie nativi-
tatis et revelatione gloriae, hec patent
in introitu et in graduali, Hodie scietis
XXXVI c. et in alleluia crastina, quando
tum dicit alleluia in una gratia et hoc
cum vigilia est in dominica, tunc enim dicitur
alleluia propter diem dominicam; sed et propter in ipsius oc-
casione venerabilem, que est Ysaie XXXV c. Sed quando
in crastino erit futurum indecorum
depositionis in graduali subdicitur ipsis qui
regis, id est quo sedebis omnem qui sit oc-
cidit, probat quia ad mentem tenetur, scilicet dominus
est tenendus et sunt offendenda, tolli-
te portas. In vesperis autem vigilie
natalis domini quidam psalmos laudate
pueri dominum, laudate dominum omnes gentes, lauda anima mea dominum,
et lauda Ierusalem, in quibus invitantur
ad laudes; alii vero dicunt laudate pueri
qui congruit in quarto loco, memento domine
et benedictus dominus et mane, et vitio quia populus
devotos invitat ad dominum laudandum
invigilet et precedent, scilicet qui monet in deo
confidere in tribus sequentibus, redditur
ratio quare laudibus sit insistendum
et in deo confitendum, scilicet quia nimium captu
timitate eorum tenet et multum magnifi-
cavit, quia promissa complevit, dominum
fructu ventris David super sedem
[marginal note: descendit] eius constituet, quia inclinat celos atque
descendit, de excelso manum suam
emittet, ut nos eripiat ab aquis
multis et de filiis alienis, vespere autem
iste privilegiata est quia in cetera officia

officia

necessitas propter superueniens festum mutetur
ipse non mutatur in vigiliis et in aliorum
festorum capitulis ympnus antiphona collecta
in aliquibus vero etiam totis nocturnis dicitur
completis solummodo antiphona et collecta
de sequenti festo dicuntur eo quod dominus in
nocturnis id est ultima etate mundi venit
ad saluandum saltem reliquias generis
humani. De festo natalis domini

Nocturnum in officio natalis domini
dicitur de conditione natiuita-
tis sit quod sicut cantatur in
responsorio Descendit de celis vel de si-
nu patris ut appareret visibilis vel
egressus eius a summo id est ab occulto et in-
timo patris secreto introiuit per aurem
virginis id est per fidem que est ex auditu
sicut legitur in epistola ad Romanos x cum dixit
ei angelus spiritus sanctus superueniet in
te et virtus altissimi obumbrabit tibi
sponso requirenti vnde illud in cantico
pessulum hostii mei aperui dilecto meo
hostium desiderium est pessulum de-
fectus quem per discretionem aperui deside-
rium meum dilecto meo et hoc audito dixi
Ecce ancilla domini non sicut eua que
fregit pessulum quem noluit esse sic deinde
introiuit dico in uterum virginis in quo
accepit carnem nostram et exiuit per portam
clausam id est regionem nostram de hac porta
dixit ezechiel porta hec clausa in
eternum et exiuit deinde per portam au-
rea id est per auditum quia per eam intrauit
et ciuitate nostra [illegible] quod ut ait [illegible] per [illegible] filius

Et est aduertendum quod dominus in fine anni
nasci voluit ut ostenderet se in ultima mun-
di etate venire. Et sexta feria creatus
in domina nasci et sexta feria crucifixus
fuit et in domina resurrexit ut qui ho-
mines in vi. feria plasmatum perdiderat
in vi. feria liberaret et qui in domina di-
rectis fuerat in domina veniens oriens
ex alto nos illuminaret. De hoc dicitur
sub. de pascate et in nocte natus est
ut se sub carne latere veniens significaret
vel ut se ad illuminandam noctem nostram
venire monstraret que habitantibus

in regione umbre mortis lux orta est
tali diebus prolongatur quia credentes in eum
ad claritatem lucis vocantur et vocabuntur
itaque nocturna officia celebrantur. Cum
autem cetera festa saluatoris scilicet passio
resurrectio ascensio penthecoste et alia sunt
variabilia quia non per totum celebrantur in eisdem
kal sine in eadem die mensis quare
hoc festum est variabile quia fere in eisdem
kal sine in eadem die mensis. Ratio scilicet diuersitatis
hoc festum pertinet ad memoriam tantum vnde
sufficit per illud memoriam quotiens die
mensis christus natus fuit. Ideo per eandem
diem mensis celebratur licet ipsa feria
mutetur propter mutationem litterae dominicalis.
Alia vero festa pertinent ad memoriam et sa-
cramentum. Unde quia christus passus est in vi feria ut ho-
mines qui in vi feria ceciderat redimeret
et de dyabolo. Ideo oportet quod sub eisdem kal
fiat in eadem tamen feria scilicet dominica. Pascha
pascha hebreorum quod est xiiii luna
quia ergo luna xiiii non semper est in eodem tempore
vel eadem die mensis imo variatur secundum motus
solares. Ideo et pascha nostrum non semper est eodem
tempore nec eadem die mensis licet semper sub
eadem feria scilicet dominica celebretur. Item sub
ipso pascha et penthecoste et alia festa sunt
annotata ne nesciamus initium indebite
qui semper illa celebrant in eisdem kal. Calendis
vero dixit quod in hoc festo per dies sin-
gulos variatur quia christus natus est nobis qui per
singulos mundi dies lauat illos qui per
peccata sunt maculati. Tertia offi-
cium nocturnale faciendum est quia in media nocte
tantum christus natus est nobis prout ipso
angelorum cantatur a quibus pastores
vel potius omnes populus ad adorandum
natum dominum inuitantur. Nunc per di-
stinguitur per tria nocturna ut notetur quod
omnes sancti patres qui fuerunt in tribus temporibus
in sub lege et tempore gratie in nouo testamento
sociati sunt producentur ex primordiis
angelorum ut sicut angeli sancte trinitati
congaudent. In primo per agitur de eterna
christi genitura et ineffabili in secundo de eius

incarnacionem, in tercio de laudibus sponsi et sponse eius. Quibus in tribus primis lectionibus prophetice oracula testificantur qui tam prophetice quam ewangelice incarnacionem Christi descripsit. Prima est primo tempore, ysaie ix capitulo. Secunda est consolamini. Tercia est consurge ysaie lii. Et in istis tribus fit promissio in aliis ostenditur promissionis impleto. Primus nocturnus recolit tempus ante legem seu eos qui fuerunt ante legem ut abraham ysaac et iacob. Secundus nocturnus recolit tempus legis seu eos qui sub lege fuerunt ut dauid et prophetas et alios plures et ideo in antiphonis que cantantur in illis duobus nocturnis de aduentu Christi fit mencio de alia quam patres illorum temporum describebant a beato gaudio scilicet a prima in qua in xv capitulo canitur alla. Tercius nocturnus recolit nouum testamentum quod sumit inicium a baptismo Christi tercio tempore scilicet gracie nobis collatum est seu eos qui fuerunt in nouo testamento ut sunt apostoli et alii sancti. Ideo Christus in illis antiphonis que eos recolunt et que compositi sunt cantantur alla quam istos plus honorant suus aduentum quam precedentes patres, ita ut si digni dicit mundo migrat illico intellectu transferit et sociati sunt sanctorum angelorum migrauerunt quod autem patres longo tempore expectauerunt inmunitates infra claustra inferni. Tandem nocturnos solet in quibusdam locis super altare tres panni poni, ad designacionem promissorum triumque temporum, et in singulis nocturnis singuli amouentur primus niger pro tempore ante legem, secundus albus pro tempore reuelacionis, tercius rubeus pro tempore gracie propter dilectionem sponse candidi et rubicundi. In quibusdam ecclesiis suspenduntur bonum pannum in quibusdam viles, et in quibusdam nulla, ponitur in prima parte deum et subtus depictus. Tunc ad Te deum laudamus post nocturnum dicitur in quibusdam ecclesiis tres in sursum propter eam reddita sub prima dicta de aduentu et propter tunc primorum resurgencium de gloria patris et hoc ideo quia in tribus nocturnis tantum significatur scilicet restauracio angelorum reparacio hominum, et modus quo ista facta

fuit, restauracio angelorum notatur in primo ubi dicitur gaudent chorus angelorum, reparacio hominum in secundo ubi dicitur pax vera descendit, modus vero quo hec facta fuit et potius quo descendit ille qui fecit in summo in tercio quod est in quibusdam locis descendit de celis, in quo ostenditur ut primus fui et deum descendisse a patre in regione, et ita ad nos, vel plus quod in ipso Te deum laudamus tangitur quod in sunt in regione mortis recolitur. liberaciorum habitancium in regione umbre mortis, secundum quod hec facta fuit per trinitatem ideo post plus illorum tres resurgencium gloria patri cantatur quod ad laudem pertinet trinitatis. Rursus sicut manna habebat saporem simul et in ille ita et Christus duo habent in se videlicet humanitatem et diuinitatem, humanitatis per similitudinem, deitas per nucleum intellectum, vel in hoc secundo Te deum laudamus dicitur hodie per totum mundum mellifluui facti sunt celi quod Deus totius mundi mellifluitatis et dulcoritatis est. Inuitacio vero Te deum laudamus fit tercio in iubilis scilicet in fabricam ineffabili tunc in gloria patris in quo quidem in tribus saluatorem commendamus rudentes quod quoniam ineffabiliter fabricam mundi creauit in effabiliter de virginis thalamo processit et ineffabiliter equalis patri et spiritu sancto permansit sicut fuit ab eterno sic nunc est et erit in eternum et tercia vero in iubilo significat primum primo secundo scilicet et tercium tercio et ut expressius tamen significet in quibusdam ecclesiis cantatur gloria patri et cetera et sicut erat in principio et cetera nunc et semper quod fit in iubilis super a et super o. super a fit in fabrica tamen super o fit in gloria admonendo quod non sit est alpha et o in principium et finis iubilus autem quod nos expectamus eternitatis ut dicetur sub titulo de vii diebus post pascha quia nimium in sinitate ut in thalamo sponsi, quia rei de qua agitur magnitudine ut ibi fabrica inmundi quia gaudii in mestitate ut in fine Te deum laudamus. Verbum caro ibi cum fugit in mestitate gaudii apparet sacerdotes de eo quod verbum caro factum est plenum gracie et veritate, de iubilo dicitur in prohemio quinte partis

est

a baptismo

¶ Restat dicere de vi. responsoriis dicte/
et quomodo in primis duobus sunt nocturne agitur
de partu, in tercio de parturiente. In duobus
vero primis tercie nocturne agitur de partu-
riente et in tercio de partu, in quo consuetudinem
mulierum imitatur/ consueverunt enim mulieres
visitare parturientes ante partum et cum munu-
scula sua dare/ et nos parturientem ante par-
tum quodammodo visitamus/ cum post modo
natum eos magnificamus/ ipse non laudes
sunt munuscula que offerimus. ¶ Sed autem
ad horas capitulum Paulus Romanos i. c.
et illud ex epistola ad Hebreos i. c. et illud
Apparuit gratia ad Titum ii. c. et illud Ap-
paruit benignitas ibidem iii. c. ¶ In nocturna-
li officio tria leguntur evangelia/ ut liceat
cuilibet quod intendit sumere et concedere utique
natum esse Christum ut sic plures sint te-
stes nativitatis Christi/ et propter hoc et leguntur
lectiones in quibus auctoritates sunt inducuntur
ad hoc auctoritates inserimus/ scilicet eorum qui
fuerunt ante legem et sub lege et post legem
quibus in regione ... indicium/ propter plures sensus
consummatur. lege. et textum evangelii Matth.
scilicet liber generationis. post nonum dominicum in quo de-
scribitur eius generatio ut ostendatur eum fui-
sse de genere eorum patrum quibus facta est
promissio, scilicet David et Abrahe in quibus de fructu ventris
tui etc./ et in primo paralipomenon cum dor-
mieris cum patribus tuis suscitabo se-
men tuum post te/ Abrahe vero Genesis xvii.
dicitur: In semine tuo benedicentur omnes
gentes/ et ideo dicitur in principio filii David
filii Abraham/ et istis specialiter facta est
promissio/ et sic ostenditur ipse esse me-
ssias qui promissus est in lege et prophetis
et ideo quod Matheus describit hanc genea-
logiam descendendo usque ad Ioseph
Lucas vero ascendendo prout sibi competit
dicitur/ sed quare ponitur Ioseph cum non
generatio computatur cum Christus non fuit
filius Ioseph/ Respondetur quia ambo de tribu
fuerunt et ... generalogia principes
non per feminas distingui solet et
computari in textu vel numerando generatio usque
ad Ioseph perinde est ac si usque

adventum virginis processisset. post hec hic natu-
re filius fabri vocari quia uxorem est sponsus
eorum adulterii lapidari/ et vere filius
est illius fabri/ qui fabricavit aurorem et so-
lem et solem/ et scias quod nativitas beate Ma-
rie ex tribu Iuda et regali stirpe David
originem duxit/ prout scriptura sepe testatur
dicens de semine David descendisse Christum
qui de ipsa solummodo natus est/ sciendum quod Da-
vid inter ceteros duos habuit filios scilicet
Nathan et Salomonem/ ex cuius Nathan stirpe
generatione Nathan descendit virgo Maria
cuius ex cuius Nathan progenie Nathan Levi
genuit Melchi et Panthera/ Panthera
vero genuit Barpanther/ Barpanther
genuit Ioachim/ Ioachim virginem
Mariam ut dicitur in vi. parte sub festo
apostolorum Philippi et Iacobi/ Ex stirpe
vero Salomonis descendit Ioseph vir
ipsius Marie cuius ex stirpe ipsius Salomonis
Mathan coniugem suam genuit Iacob/ De-
functo autem Mathan Melchi ex tribu Na-
than filius Levi et frater Panthere/ in uxorem
duxit ipsius Mathan scilicet matrem Iacob ex qua
genuit Heli/ et sic fuerunt fratres uterini Iacob
et Heli. Mortuus est autem Heli ex tribu
Nathan sine liberis cuius uxorem accepit
Iacob frater eius et genuit ex ea Ioseph/ Ioseph generatio-
ne est filius Iacob ex descensione Salomonis
secundum legem vero Heli qui ex Nathan descen-
debatur. secundum naturam quidem filius erat generantis secundum
legem defuncti. ¶ Deinde cantatur te deum
laudamus in omnibus nocte decantatum gratiarum actio-
nem designans nos consultare cum angelis
regratulari de divino partu virginis. ¶ In
quibusdam ecclesiis finita prima missa
cantatur deinde ewangelium liber generationis
et hec ideo quia duo testes adminus nobis
necessarii erant. primus testis fuit Lucas
qui in ewangelio misse exiit edictum etc.
narravit nativitatem. verbum ewangelii de eius natu
ingenuitate David/ sed quia de David in
Matheo primus nominatur David quam Abra-
ham dicens: filii David filii Abraham
quomodo talia possit esse quare primus

(right margin:)
ex tribu
Salomonis et
ipsa Maria sive
fratris eius

(right margin:)
Ad nostri quo
dicit testis dicens
cum natus de David
ac si diceret non
tam est natus de
civitate David sed est
de David ...

dauid uocatur / s. quia dauid post abraham
dignitate / na alterum patriarcha est pa-
triarcha et rex / audito quoque in ewangelio misse
uno teste abscondito / quia uix est quod uni te-
sti soli credatur / ideo abscondito alio s. ma-
theo qui in genealogiam domini recensebit / te-
plene confidens certa uoce cultus clamat-
te deum laudamus ut in ore duorum et
trium testium stet omne uerbum / uidelicet quia uix
est quod uni testi credatur / hinc est quod unus
innuat missa dicens in quibusdam ecclesiis
bndicam duo et certe qui nocte dum missa
uidetur de gratis / rursus finita missa
de ewangelio liber generationis et precantur te
deum laudamus / quia generatio diuinitatis p-
cessit humanitate / et quia illarum notitia
fuit nobis laudibus matutinis ideo laudes
sequuntur / missa quoque laudes precedit
quia prius fuit etiam gestum de qua mi-
ssa illa loquitur / quam aliqua factum fuit
que dignum laudare potuit / in laudibus
matutinis quoque contra dicitur unum inspi-
rantia dicimus que audistis pastores
et cetera in quem uideritis natum mundum gregem
¶ Cum misse uero officium nocturnum est / quod
telesforus papa statuit in die ista debe-
remus tres missas ad audiendum
quod nos natiuitas saluat patres trium
temporum s. patres ante legem et sub lege et post
legem ¶ Prima canitur de media nocte
ad ostendendum quod illi qui fuit ante legem
non fuit assumpti aliqua lege et per ipsam
et ordinetur quod prius qui sacrificium cotti-
die et madmitur in altari / uel quod christus natus
est in bethleem in media nocte et in hac
nocte sicut dicit lucas / unde sapientie
xviii. dum medium silentium tenerent
omnia et nox in suo cursu iter et cetera / quod
ad litteram exponitur de natiuitate domi-
ni hoc est in summat ewangelium / huius misse
et collecta illa / deus qui hanc sacratissimam
et cetera / et prophetia illa / populus gentium qui am-
bulabat in tenebris et cetera / et epistola / et se-
cunda que in illa missa dicitur / ite et the-
lesforus papa statuit in hac missa hym-
num angelicum s. gloria in excelsis so-
lempniter decantari / ad recolendum quia

angeli nocte ista illum cantauerunt in quo
ab angelis pastoribus est nunciatum / unde
in ewangelio legitur et subito facta est cum angelo
multitudo milicie celestis laudantium
et dicentium gloria in excelsis et cetera ¶ Secundo
est sciendum quod hec missa et laudes ma-
tutine iunguntur in pluribus locis una
ore / ad ostendendum quod totum illud officium
indicat s. natiuitatem eternam et
temporalem / unde ipsa missa incipit dominus
dixit ad me quod tu de generatione eterna
seu de generatione quoque intelligitur / quod uero se-
quitur ego hodie genui te de eterna est et
exponitur hodie i. eternaliter / in psalmo tecum
hodie die principium siquidem et spectrum sop-
prius est / ubi sub de temporali s. quando sce-
numerit et cetera q. d. pre mihi bello tuum
post deus et hoc sit ratiorum de eterna
in quo dicitur per ego sum tecum principium
unde subiungitur in die uirtutis tue
s. in die uirtutis in splendoribus sanctorum /
prestabit per deum sole effectus ex utero
i. potissima bonitate mea ante lucife-
rum genui te i. ante omnes creaturas
q. d. ab eterno / epistola uero pariter simul
quoque in uigilia dum et ewangelium de
temporali unde in epistola dicitur ex semine dauid
secundum carnem in ewangelio dicitur exiit edictum
a cesare augusto et cetera quod est hic nota in co-
niunctis uero ecclesiis dicitur epistola apparuit gratia
que est ad titum secundo. cum in epistolam
in mediate legitur ... prophetia / secundo ut
basibus sit sub columpna in inicio
basi non ei que dum in ewangelio ardent
in plenam ii forent in uem e pro... / secundo ideo
in uigilia et in hac missa due lectiones
sine interuallo dicuntur una de propheta
alia de apostolo / quia uetus per duobus populis
in uno pariete coniungendis nasci uoluit quo
super basim prophetarum fundata est
columpna apostolorum / et cito per actiuam et
contemplatiuam per hanc natiuitatem iure
fide saluatur / et cito quia pater utriusque
t. de natiuitate concorditer predicitur
hi sunt duo cherubin et propitiatorium

leguntur / sic secundum in sacramentario usque ubi-
bus respexerunt ut deum esse in prophetis ante
patres quidam tunc illam diu complentam figu-
ras quam vetera transierunt et noua facta
sunt omnia quia dum ipso facto cessit figura quan-
nitatis veritas ¶ Secunda missa cantatur dilu-
culo in exordio diei / cum Christus in cunab-
ulis adoratus est a pastoribus et hoc
primo adventu / quia sancti patres et prophete
qui fuerunt sub lege scripta aliquam claram
cognitionem habuerunt / et si non tantam quantam
nunc habemus / et ideo incipit a promissione
que facta est antiquis in veteri lege / Lux
fulgebit hodie etc. / Ys. ix / quia sicut dies
ignorabile fuit incarnatus [illegible] vel ma-
nifestatur / sic autem initium diei sine nati-
uitate missa canitur / Tertio propter ortum no-
ue lucis / quia ille natus est qui in ortu
suo tamen in utero quam corpore fuit lux spiritualis
de qua in ortu huius temporalis lucis quasi pro-
pheta dicitur orta est lux / Et hic idem
introitus scilicet lux fulgebit et graduale
in quo dicitur deus dominus et illuxit nobis / et quod
sequitur in introitu et vocabitur admirabilis
deus / fiunt ysa. ix c. / in quibus dicitur quod de
de nocte / eo quod pastores in nocte vi-
sitaverunt presepe domini / quod notat evangelium
ex quo in misse pastores etc. luce ii c. pre-
dicatur et tunc in quibusdam ecclesiis prophetia
spiritus domini super me que est ysa. lxi c.
deinde dicitur epistola apparuit benignitas
que est ad tytum iii c. Ecce rex tuus filia Syon
quod est zach. ix c. ¶ Tertia vero missa
que de die clara hora tertia cum illuxit
nobis dies redemptionis nostre festiuius
celebratur / ad tempus refertur gratie
in quo descendit lux magna de celo quod
[illegible] et templi sanctificatum
est in duabus partibus / Unde sapientia aperta
sunt prata et apparuerunt herbe uiren-
tes / Epistola multipharie que est ad hebreos
i c. et euangelium leguntur de eterna ge-
neratione / Unde in epistola filius meus es
tu ego hodie genui te / et de temporali
ibi / multipharie multisque modis
in euangelio vero de eterna / Unde incipit
in principio / quia dicitur in principio cum nunciaretur
erat uerbum quod est Io. i c. / Dicitur et tunc

in quibusdam ecclesiis prophetia / propter hoc sciet
que est ysa. lii c. Ideo est uidelicet
ysa. lii c. ibidem ¶ Prima ergo missa est
de eterna generatione / secunda est de promissione an-
tiquis facta / Unde cantatur lux fulgebit uel
dicitur fulsit uel fulget / tertia est de ui-
tate nobis exhibita / Unde cantatur puer
natus est nobis ysa. ix c. Ibi autem futuro
aduentus promissionem / hic presenti ad
nostrum promissionis impletionem quia eterna
generatio nobis est occulta / iuxta illud ysa.
generationem eius quis enarrabit / Ideo missa
de eterna generatione nocte perficitur cantatur.
Quia vero cuncti patres quibus facta est promis-
sio certi erant de incarnatione domini / sed non
tamen certum pertractabant quibus exhibi-
ta est ueritas / ideo missa de promissione
antiquis facta cantatur in aurora
in qua est modica lucis sed adhuc i-
terantur quod debet esse lux fulgebit
sed non est ita quia lux in aurora rubet
in tertia fulget in sexta fuerit in nona pa-
tet / Quia vero temporibus noui testamenti manife-
stata est ueritas / ideo est quod missa que est
de completa natiuitate clara luce cantatur
¶ Prima ergo missa pertinet ad generationem
eternam scilicet de patre sine matre / secunda ad temporalem
de matre sine patre / tertia composita est quia
de utraque agit et ideo pertinet ad eternam
scilicet et temporalem Secundum est quod in missa
que est de eterna generatione legitur euangelium
de temporalitate scilicet exiit edictum a cesare augusto
in illa vero que est de ueritate nobis exhi-
bita legitur euangelium de diuinitate scilicet in principio
erat uerbum / aduentum quod coequalis humanitas
diuinitati fuit unita nec humanitas
sine diuinitate nec diuinitas sine humanitate
fuit nec erit / Hec autem misteria assignat
magister in psalterio ¶ Tamen quidam quod tunc in
collectis in lectionibus in euangelio et in offertorio
post orationem misse eiusdem natiuitatis de uir-
gine mentionem [illegible] intentio totius officii
ad temporalem potius natiuitatem referri et
proponunt in introitu hodie i. hic
ante luciferum i. stellam matutinam
genui te i. generatione tua sine operatione

Quod dicit in sequentia / et ergo /

(filium)
et quod in ewangelio dicitur: maria peperit filium suum primo-
genitum. primogenitum i. unigenitum /
offertorium vero huius misse cum gloria dicitur
pastores dicentium ut legitur in ewangelio
transeamus usque bethlehem et videamus hoc verbum quod factum est et
qui gratulantes dicunt in introitu lux ful-
gebit orta ei ecclesie stella gentibus / vel
dicit lux fulgebit in persona legis que
temporale mercedem antiquis patribus re-
promisit / et sequitur dominus regnavit deco-
rem in. i. illum scilicet decorem quo ornatur
cum matre sua hec est humanitas / et ad
dicitur in graduali benedictus qui venit /
et in alia dominus regnavit et est et quatuor
sunt in offerenda supponunt dicentes
dominus enim firmavit orbem terre / et quia
primus pater est cohebreis iohannis primi-
tie scilicet pastores in tercio loquuntur
ad eos consulta filia syon. i. ecclesia
offertorium tercie misse personat in bibliis
ubi dicitur quod erat in principio in ea sunt
esse ea omnia sic legitur in ewangelio hic verbum
est puer qui secundum prophetiam natus nobis
ut canimus in introitu / et hoc est canti-
cum novum de quo propheta in psalmo / canta-
te domino canticum novum / hic quod verbum est
illud salutare dequo primus canit
in graduali viderunt omnes / hec est
lux magna que descendit in virginis
uterum / que illuminat omnem hominem
venientem in hunc mundum / de qua dicitur
in ewangelio in principio etc. / hic denuo est
ille dives rex et potens cui dicitur in offerenda
dicitur tui sunt celi etc. etc. Quinque
et huius misse / dicunt quando benedicamus
domino post deum est subditum de adventu
Ab hac autem die usque ad octavam
epyphanie runsoria et cetera usque dicuntur
in alia / neumatum secundum quod
advenit tempore gratie / De dominica infra
octavam natalis domini.

Dominica que incidit infra octavas
natalis domini tractatur de nativitate domini /
unde introitus misse est dum medium
silentium tenerent omnia etc. sapiencie
xviii c. Est enim triplex silentium scilicet
ignorantie desperationis et glorie silen-
tium ignorantie fuit ante legem

quod ignorabat peccata sua / et ideo non
clamabant ad dominum ad roman. v. mors
regnavit ab adam usque ad moysen
postquam autem lex data est ad cogni-
tionem peccati multo tempore fuerunt lege
adulti i. non desperaverunt quia fere omnes
declinaverunt simul inutiles facti sunt
tunc fuit silentium desperationis / po-
stquam autem venit christus rupto est
silentium unde clamat homo laudes
deo silentium glorie venit / qui imple-
tum erit totum desiderium nostrum in si-
lentio desperationis venit dominus ei
attribuitur filius humani generis qui
est verus medicus et hoc est quod dici-
tur dum medium silentium tenerent omnia
et nox i. dyabolus in suo cursu me-
dium i. tunc iter haberet / omnis enim contra
ad inferos descendebant omnipotens ser-
mo tuus i. filius tuus domine pater quia
dicitur sermo patris / quod per eum pater natus est /
a regalibus sedibus venit querere
et facere regere / vel ad litteram dum omnia
tenerent medium i. tunc silentium de
nocte scilicet quando omnia silent / et nox
in suo cursu medium iter perageret
ad literam omnipotens sermo tuus a re-
galibus sedibus quia media nocte natus est dominus /
et concordat epistola que est quanto tempore
ad galat. iiii. ubi dicitur at ubi venit
plenitudo temporis etc. i. Speciosus
est specie forma etc. quasi i. immunis
ab omni peccato / et omnibus virtutibus ple-
nus / sicut enim habetur ad col. ii. c.
in ipso habitat omnis plenitudo di-
vinitatis corporaliter i. admodum trine
dimensionis i. tali modo sicut omnibus
est secundum essentialiter presentialiter et pote-
ncialiter ideo secundum gratiam est in sanctis et secundum
unionem est in christo / et ideo diffusa est
gratia in la. t. gratia quia nunquam sic locu-
tus est homo, diffusa neque quia in
ore eius fuit lex clementie ut cum
dixit nulla neque te condempnavit /
nec ego condempnabo te vade et iam amplius noli peccare
et cum dixit diligite inimicos etc.
Et erant ioseph. luce ii. c.
festum de nativitate pertinet quantum
ad principium licet et ideo quoque pertineat

Erat magis pater eius et mater mirantes super hiis que dicebantur de eo a pastoribus, secundum in evangelio prophetia Symeonis / Ecce positus est hic in ruinam s. infidelium et in resurrectionem multorum s. fidelium et in signum i. in signaculum cui contradicetur q. d. si in viridi hoc faciunt in arido quid fiet / vel in conversionem et paupertatem et humilitate vite in paradiso vel in signum i. in signaculum unde Job ... [signavit] pater et misit in mundum ut eo signentur et aggreges / Ecce posui te in signaculum quia elegi te / et in canticis Pone me ut signaculum super cor tuum etc. positus est Christus in signum explicat s. in significationem in conversione et in signaculum.

Tertium hoc offitium dum medium recolit est primitie ecclesie, in qua dum recolit nativitatem, tunc fructum producit ex plena / ex desuetute transivit ad filios adoptionis et ipsum concedit ad sapientiam in ecclesiastico ubi dicitur puer crescebat et confortabatur plenus sapientia et potentia, in alia dum regnavit et in offendiculo dum eis similitudinem ... in pulcritudinem in ... li ... forum ... [per communionem] tolle puerum etc. ... tempore fuge notatur / quo descendit dum in egyptum et misit respicit ad gentilitatem adoptionis / ex dum de iudea transivit ad gentes ut eas adoptaret heredes

De festo circumcisionis domini

Hic de festo circumcisionis dicendum est / Sciendum est autem quod circumcisio iniuncta est abrahe et semini eius i. hebreis ... nascituris / ut sic probaretur an obedirent vel non / sicut et ade ad probationem obedientie mandatum accepit ne de ligno vetito manducaret / ut per obedientiam mandati abrahe placeret deo, cui per prevaricationem adam displicuit / Secundo data fuit in signum magne fidei abrahe / credidit enim se habiturum filium in quo benedicerentur omnes gentes per fidem.

pro qua spiritualis circumcisio impletur ut sic instrueretur et ipse et alii ut in hoc signo discernerentur ab omni natione populus ille / Quarto ut circumcisio fieret in vili membro propter quod generantur omnia mortalia / et in quo libido solet dominari / castitatem mentis et corporis servandam et pudicitiam et verecundiam indicaret / Quinto quia non posset melius significari propter tolli originale peccatum / cum spiritus quodque homo nascitur ... contrahit originale peccatum ... [quodammodo]

Incertum est si circumcisio erat remedium institutum contra originale peccatum / quod a parentibus generationis corrupti generatur et in parte illa magis dominatur / et quia in illo membro culpa inobedientie homo primus conquisivit decuit quod in illo signum obedientie acciperet.

Fiebat circumcisio die octavo ex lege preceptum Levitici xii / et fiebat cum lapideo cultello / ad significandum quod post septenarium huius vite in octava die i. eternitatis / que erit in resurgentium omnium abiecta penitus a corporibus absciderentur corruptio ... / quia liberabimur a servitute corruptionis / quando circumcidentur a petris ... ardere ... / due enim sunt ... / fuit ... sacramentali circumcisio a peccatis in presenti / et circumcisio ab omni corruptione in futuro / Christus autem non indigebat circumcidi ut in dicetur.

Conferebat circumcisio suo tempore remissionem peccatorum sicut et nunc baptismus / unde Gregorius ... quod apud nos valet unda baptismatis hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides / vel pro maioribus virtus sacrificii / vel pro hiis qui de stirpe abrahe prodierunt mysterium circumcisionis.

Set quare Christus qui fuit agnus immaculatus non habens maculam neque ruga qui peccatum non fecit / nec inventus est dolus in ore eius voluit circumcidi / Tertio sic voluit in templo presentari sic et baptizari sic et de agno paschali cum discipulis epulari / sic voluit in corpore circumcidi propter nos / Secundo ne iudei [pessimi] dicerent eum non esse messiam in lege promissum / quia non erat circumcisus / Tertio ne viveret sine lege / qui de se ipso dixit non veni solvere legem sed adimplere / Quarto ...

de q. di. iiii. q. ... ap. ... de bap. ... maioris

[quodammodo]

[pessimi]

s. per figuram et eius circumcisio figurat purgationem spiritualem que est gratia/ et figuram que erit in gloria nec dedit nobis deus carnalem circumcidendi sed spiritualem preputii in actionibus/ ut s. Ber. dicit debemus circumcidi/ s. operibus in carne et mentibus in mente/ quarto ideo fuit/ ut s. se veram carnem assumpsisse ostenderet/ quinto ne demones circumcisionis misterium agnoscerent/ cum enim illa contra originale peccatum fieret circumcid. dyabolus credidit qui circumcidebatur similiter peccatorem esse/ propter quam rationem voluit ut matris virgo perpetua desponsaretur/ Sexto propter perfectam humilitatem tamen esset preter voluntatem hoc sibi legis non indigeret/ sicut et ex humilitate voluit baptizari subdedo se morti/ ubi fit caro proprium christi sed tamen in certa parte subiit. particula carnis sub verbo novi testamenti

Extra de bap. maiores

¶ Fuit autem mutata circumcisio in baptismum multis de causis/ prima quia sacramentum baptismi est perfectius/ secunda quia mulieres eam circumcidi non poterant/ Tertio quia magis gratia plenum/ per circumcisionem namque tantum peccatum remittebatur sed gratia ad bene operandum/ peccata non prohibebatur nec virtutes dabatur vel augebatur/ in baptismo non solum peccatum remittitur/ sed etiam gratia cooperandi confertur et virtutes augentur/ ideo ut dicit apostolus/ quia abraham accepit circumcisionem tunc in signum/ quarto propter honestatem/ honestius enim est aqua lavari quam corpore mutilari

in c. maiores

¶ Queritur quod de circumcisione non debeat fieri festum/ cum dicat apostolus circumcisio nichil prodest/ et iterum si circumcidimini christus nobis nichil proderit/ preterea cum ecclesia non faciat festum de passione domini/ ut quia in circumcisione incepit passio domini/ qui primum fudit sanguinem suum non sit faciendum festum/ sed potius lamentum faciat in passione/ ad hoc dicitur quod festum non fit de circumcisione/ ymo de octava nativitatis domini/ sed nec aliquid impedit nos dicere quod fiat festum de circumcisione/ quia significat circumcisionem que fiet in octava resurrectionis a culpa et pena/ et est tamen victoria illius/ et propter illud gaudium ecclesia solempnisat/ ad hoc non quod obicitur de passione/ videtur quod alia de causa dimittit ecclesia facere (in hac die) festum in die qua dominus passus est quia propter passionem/ s. quia tunc deus posuit peccata in statera/ unde Job utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui et calamitas quam patior in statera/ oportuit enim filium dei pati pro peccatis nostris ut redimeret a bonum peccato/ et ideo luget ecclesia magnitudinem peccatorum suorum considerans/ quia sol erubescens propter peccata hominum obtenebratus est de quo dicitur sub pascate

¶ Celebratur hodie octava nativitatis que est octava suppletionis/ ut dicetur in prohemio VII partis/ est etiam hec octava aliorum negociorum significativa/ duplex est enim negotium quod in ea figuratur/ unum circumcisio domini quod in evangelio exprimitur/ alterum adventus hominis ad deum/ est enim duplex adventus/ s. christi ad homines de quo in nativitate actum est/ et hominis ad christum de quo in hac octava agitur/ quod notant antiphone laudum ut illa/ o admirabile commercium/ commercium est ubi aliud accipitur et aliud datur/ dominus namque accepit nostram humanitatem/ ut nobis daret suam divinitatem quod notatur in duabus sequentibus/ animatum corpus sumens de virgine/ per hoc enim notatur quod dominus accepit/ per hoc non quod dicitur largitus est nobis suam divinitatem notatur quod dedit/ sed vero reliqua antiphone tonant/ te laudamus deus noster/ q. d. ad te venimus laudando te/ tercia tamen dei genitrix intercede pro nobis/ q. d. intercede ut filius tuus suscipiat nos/ in quinta dicitur illud quod dixit baptista/ ecce agnus dei/ q. d. ad eum venire debemus/ unde audierunt eum duo discipuli iohannis hoc audito secuti sunt dominum/ antiphona vero que super benedictus dicitur innovatur natura/ unum enim natura recedendo a deo est inveterata redeundo est innovata

¶ Notandum autem quod quinque sunt que hec dierum reddunt solempnem/ primo quia concurrunt duo festa/ s. prefectum et patronus

vii et due misse celebrantur prima de pri-
cente scilicet de beata maria in qua dicitur introitus
vultum tuum et toto sile et reg. c. hom
neg. c. xviii. c. secunda de partu scilicet de filio
in qua dicitur introitus puer natus est
nobis vel in aliis ecclesiis dum medium
silentium. unde et in aliquibus quidam de utrisque
utriusque officii intitulatum venit et ideo
est hoc festum de beata virgine fit hodie sta-
tio ecclesie etiam beate marie trans tiberim
quia quidam scripserunt quod fit aput
sanctam sophiam ad latinum ... eo quod ratio tri-
um sermonum dominus ibi dicitur consuevit putat
dictum est in quarta parte sub viii. particula
rationis ¶ Epistola est benignitas
que est ad tytum iii. c. ¶ Evangelium
pastores quia confirmati sunt luce ii. ¶ Al-
leluia multipharie ad hebreos i. ¶ Sequitur
festum hac die solempne est octava
de qua dictum est tertium in positione nomi-
nis salutiferi nominis de quo dicetur
sub c. de sancto festo ubi agitur de bap-
tismo quod nomine templo est scilicet filius dei
christe et ihesus sicut in evangelio colligitur
de hoc actu est in prophetia scilicet partibus quar-
tum est effusio sanguinis christi hodie
enim primo pro nobis sanguinem suum fun-
dere cepit qui eum postmodum sepe
effundere voluit quartum est figura-
culum conversionis quod christus hodie sus-
cipere dignatus est per carnis precisionem
¶ In quibusdam ecclesiis subdyaconi
fortes et iuvenes faciunt hodie
festum ad significandum quod in octava resur-
gentium que significatur per octavam dierum
qua circumcisio fiebat nulla erit de-
bilitas non senectus non senium
non impotens prudentia ratione et cetera
... precisionis tunc hoc mortale in-
duet immortalitatem et hoc corruptibile
bile incorruptionem ut premissum est
de hoc dicetur in vii. parte sub festo sanc-
ti stephani et iohannis ¶ Hoc ultimo
notandum quod olim pagani et gentiles
in hiis kalendis multas supersticiones

observabant quarum aliquas adhuc in quibusdam xxvi q. vii.
convenerunt secundum ... ardentes et in iam non observetis
quedam deum esse tunc eum venerabantur
et ei duas faces figurabant unam an-
teriorem a qua posteriorem quod est principium anni sequentis
et finis precedentis assumebant eius
fortes monstruosas alii capellibus pe-
cudum alii exterioribus bestiarum alii
vestitibus muliebribus alii an-
guria observabant dantes vel recipien-
tes dyabolicas formas alii men-
sas lautas paratas tota nocte manere
sinebant putantes per totum annum preparari
convivia in tali et similia vana per malivolentiam
que per hoc christianos facere. ¶ In festo
epyphanie seu de festo epyphanie

Sequitur festum epyphanie quod
vocabulum grecum sonat la-
tine manifestatio sive apparitio
et est cum festo nativitatis unde
ei nasci presumpsisse vel apparuisse unde
per prophetiam apparitione hodie solempnizat
ecclesia unde et in codicibus antiquis hec
dies epyphaniarum pluraliter intitula-
tur quod triplicet nominatur scilicet epyphania
theophania et bethphania epyphania
dicitur quantum ad illam apparitionem domini que
facta est magis per stellam magi autem
ipsi fuerunt caspar melchior et bal-
thasar et fuerunt reges in nomine illud psalmista
tibi offerunt reges munera et item
reges tharsis et insule munera offerent de
scilicet de ... quorum corpora de mediolano
in coloniam translata fuerunt et dicuntur
magi a magnitudine scientie per astrono-
miam enim cognoverunt quod stella illa non
erat constituta a principio sed
illa de qua balaam magus sinus prophetavit
unde numeri xxiiii. orietur stella ex
iacob et surget virga de israel et de
iacob erit qui dominetur et ideo moti
sunt ut ductu illius stelle venirent
in bethleem ut natum regem quem eis
prophetavit balaam adorarent et dicitur
epyphania ab epi quod est supra et
phanos quod est apparitio quia desuper fuit
illa apparitio scilicet de celo sed dicitur ab

Christi quod est super quod scriptum est usque dum ve-
niens staret ubi erat puer / erat quidem
proximior terre quam alie [illegible] stelle / et hec
facta fuit xiii die a nativitate domini / qua
die stella magos ad presepium duxit /
et dicunt quidam quod stella illa fuit spiritus
sanctus qui postea descendit super dominum
baptizatum in specie columbe / et ipsis magis
in specie stelle / alii quod fuit angelus qui
apparuit pastoribus iudeis / sed illis tamquam
ratione utentibus in forma rationali / istis
vero gentilibus tamquam irrationabilibus in specie
irrationabili / alii rationabilius quod fuit quod fuit
de novo creata / que peracto officio suo
rediit in primordialem materiam / alii dicunt
quod cecidit in puteum ubi adhuc apparere
dicitur solis tamen virginibus. ¶ Solet autem
queri quomodo tam cito scilicet in fine xiii dierum
de tam remotissimis regionibus venerunt
in Ierusalem / que dicitur esse in medio mundi
iuxta illud psalmi / rex noster operatus est
salutem in medio terre / dicit Ysidorus quod
ante nativitatem stella illis apparuit
ut possent ibi esse tempore oportuno. Iohannes
dicit quod in die natalis domini primo vide-
bis visa est. ¶ Vel venerunt in dromeda-
riis / iuxta illud prophete / inundacio
camelorum operiet dromedarii Madian
et Effa. Qui velocissime currunt. Unde dro-
medarius quod est cursus et ares quod est
virtus / et sunt minores cameli sed velo-
cius currunt quam illi scilicet tantum in una die
quantum equus in tribus. ¶ Queritur etiam
quare magi venientes munera obtule-
runt. Dicendum quod sicut beda antiquitus nullus
ad regem vel dominum vacuus introibat
quod perse et caldei observabant / secundo sicut Bernardus ob-
tulerunt beate virgini aurum propter inopie sub-
levacionem / thus propter stabuli fetorem
mirram propter membrorum pueri consolidationem
et verminum expulsionem / tertio quia aurum ad
vel potius ~~[illegible]~~ / thus ad sacrificium / mirra vero
ad sepulturam pertinet / Per hoc ergo tria
sumuntur in Christo regia potestas / divina
maiestas / et humana mortalitas / quarto
quia aurum significat dilectionem / thus orationem
mirra carnis mortificationem / que tria
deo offerre debemus. ¶ Secunda apparitio fuit
eadem die in baptismo xxx annis revolutis

scilicet xiii die tricesimi anni [illegible] / ex quo
Ihesus erat in capite eius annorum xxx /
et hec apparitio dicitur theophania / a theos quod
est deus et phanos quod est apparitio / quia ibi
tota trinitas apparuit / pater in voce filius
in carne spiritus sanctus in columba / quidam autem licet
dixerunt solum in die epiphanie bap-
tizari debere / ex eo quod tunc Christus bapti-
zatus fuit / nec dari spiritum sanctum bapti-
zatis in alio die / et quia eadem die bapti-
zat / ob quam licet errorem [illegible] sa-
pientes decreverunt neminem nisi in articulo
necessitatis eadem die baptizari debere
¶ Tercia apparitio facta fuit postea sub-
eadem die anno revolutionis cum esset
xxxi annorum xiii dierum / scilicet quando ma-
nifestavit se deum esse per mutationem aque
in vinum / quod fuit primum miraculum quod
dominus fecit in Chana Galilee vel
sicut primum quod fecit / et hec apparitio dicitur
bethphania a beth quod est domus et
phanos quod est apparitio / quia ista apparitio
facta fuit in domo in nuptiis. De his
tribus apparitionibus fit sollempnitas
in hac die / sed quia certa non potest perfecte
de omnibus una et eadem die sollempni-
zari / ideo de stella plenius prosequitur
et de aliis aliquid admiscet ut notetur
quod tres fuerunt in illa die apparitiones
que leguntur in evangelio tamen sub eadem
die facte / de primo miraculo hodie fere
totum cantatur officium / quia in ea specialiter
nativitas domini gentibus est notifica-
ta. De secundo duo responsoria cantantur scilicet
primum: Hodie in Iordane / et In columbe
specie / quod plures ~~[illegible]~~ ceteris ponitur nonum
et ideo primum et nonum / quia baptismus est
primum sacramentum et ex defectibus per quod
reformamur et sicut angeli efficimur
quorum sunt novem ordines / sermone autem
singula [illegible] correctores officii anti-
phonarii dixit / quod in Racio in columbe
specie et in antiphona vox de celo quod dicitur
octava ad laudes / non debet esse ubi illud
nemo audite / quia in baptismo non fuit sed
domini apparitione sed in transfiguratione et sic agitur
festum transfigurationis cantatur / De tertio
illud quod cantetur / quod dicitur: ego sum testis
quod hic est ille qui promissus est in lege

Deut. xviii ubi dicit Moyses: prophetam de gente tua et fratribus tuis suscitabit tibi deus, ipsum audietis etc. quia qui verba eius que loquetur in nomine meo audire noluit ego ultor existam. De tercio vero miraculo cum cantatur una antiphona s. Tribus miraculis.

¶ Beda et dicit in quarto super lucam istam apparicionem factam fuisse per christum eadem die anno revoluto cum esset xxxi anno rum s. in festivitate quando panem ii et saturavit quinque milia hominum et illa de qua mencio fit ... est bucca seu comedere. Sed de hac nil hodie agitur. Preterea dubitatur utrum hec contigit ista die tunc quia in originali Bede non sic legitur, sed Jo. vi ubi dicitur miraculo agitur etc. erat autem proximum pascha etc.

¶ Hec autem dies fuit antiquitus celebris in honore augusti cesaris propter triplicem eius triumphum quo suo tempore romano imperio tres regiones subiugavit s. parthiam egyptum et mediam. Illa igitur celebritatem ecclesia in melius mutavit, videlicet ad celebrandum christo pro eius triplici miraculo.

¶ In quibusdam ecclesiis non dicitur hac die ad nocturnos: Domine labia mea aperies, nec deus in adiutorium meum, nec gloria patri, nec inuitatorium, innuendo promptitudinem gencium quia statim stella apparente venit obrupto igitur ad nocturnos venitur. Christus ipso festo dicit ecclesia quibus non est necessarium dico veniebat et qui non audierunt contemplati sunt ysa. lii. c. vel potest dici quod in hoc festo fit representacio de gentilium conversione quia illi tres magi mirabiliter processerunt. Quia igitur conversio ipsorum gentilium adhuc erat imperfecta quia in paucissimis s. in ipsis tribus magis, ideo in signum huius ecclesia illa omittit cantica que ad conversorum seu perfectorum esse videntur sicut gloria patri, inuitatorium. Hec autem de causa non premittitur Domine labia etc. nec deus in adiutorium etc. quia sine ista corde creditur ad iusticiam s. predictis, ore autem confessio fit ad salutem s. predicta inuitatorium. Et non dicitur propter iii rationes. Primo ad ostendendum quod ecclesia in primitiis suis vocavit de gentibus ad deum non inuitatoria vel vocata predicacione aliqua sed sola stella ducente magis. Illud vero nos converxit ut sic inuitatur erubescencia eius quod tarde

credidit cum multos habeant predicatores. Magi enim non vocati venerunt adorare christum, s. ut nos qui cottidie invitamur et excitamur adorandum et deprecandum deum videamur. Detestari invitacionem fraudulentam herodis dicentis magis: ite et interrogate diligenter de puero etc. Tercia est causa quia ipsa res nos invitat s. stella per quam signatur fides, que ducit nos ad deum et illuminat nos in nocte huius seculi. Quarto quia per venite quod idem dicit et in nocturnis et sic idem repeti videretur, licet igitur hic dicatur non dicitur inuitatorium in primo nocturno, vel post inuitatorium s. Venite, exultemus in tercio nocturno ad septimam antiphonam etc. ad ostendendum quod in tercio tempore s. gratie sufficienter inuitata est ecclesia de gentibus et nullus se excusare potest quia in omnem terram exiuit sonus eorum. Et quia tercio tempore s. gratie data est unicuique gratia in plenitudine, dicitur quod ad septimam antiphonam, ad ostendendum quod per baptismum datur spiritus septiformis. Per hebdomadam tamen dicitur inuitatorium in persona magorum, aliquibus videntur mutatum.

¶ Leguntur autem tres lectiones de ysaia qui expressius loquitur de natiuitate de qua sit devocius apparicionis hoc festum est.

¶ Sed queritur quare in quibusdam ecclesiis in principio tercii nocturni huius festi cantatur psalmus: Deus noster refugium, cum antiphona Fluminis etc., cum ipse precedat in ordine psalterii alios psalmos primi nocturni et omnes secundi. Respondeo quod in tercio nocturno recolitur novum testamentum quod est tempus gratie. Propter hoc in tercio nocturno legitur in capite fluminis antiphona, que cum dicto psalmo nomen tangit s. Fluminis impetus et post Sanctificavit tabernaculum suum altissimus etc. Preterea antiphona ipsa licet alia quam non ponitur in antiphonis primi vel secundi nocturni ut deum et subnatum? Rursus non ponitur in suo loco quia pertinet ad septiformem gratiam spiritus sancti per baptismum collatam. Sequentes vero antiphone cum suis psalmis nomen indicant testamentum, et hinc tres psalmi innuunt conversionem gentium quantum per predicacionem apostolorum, subuersionem ydolorum et conversionem fidelium. Romani tamen canunt antiphonam Fluminis cum suo psalmo post in primo nocturno et post Venite in medio, s. recte ordinati et naturali ordine psalmorum et congrue

et gentes que venerunt ad fidem / et ratio-
de quo antiphone in prima processione sunt noc-
na cantuet sacerdotem scilicet reges / my-
stica usque ad anglos pervenit ¶ Post prin-
cipium noctium statim sequitur evangelium luce fa-
ctum est ut / in quo de baptismo salva-
toris plene agit et eius genealogia
describit / et ut premissum est / hoc festum
de nativitate est / non autem est quod ma-
theus in evangelio liber generationis enumerat
generationes illas / incipiens ab abraham de-
scendendo usque ad ioseph virum ma-
rie de qua natus est christus etc. / ostendens per hoc quod
in primo adventu fuit egressio eius / et qua-
liter dominus ad nos descendit / scilicet ysa-
yas dona spiritus sancti enumerans ultimo
ponens timoris dicit et replevit eum
spiritu timoris domini etc. luce. in hoc evangelio
cum factum esset / illa enumerat ascendendo
et post baptismum ea enumerat ut si sit
ea in abraham / sed in eadem usque ad deum
procedit progrediens sic / qui fuit hely
etc. / ostendens per hoc quod a baptismo iter est ad
deum / sed hic est precedentia gradus leviticum quos
significantur pueros [illegible] ordinatos /
et eligit filios secundum legem nostre nature /
sic / qui fuit nathan qui fuit david
supple filius secundum adoptionem / una generatio
describitur descendendo / alia ascendendo /
quia una carnalis / alia spiritualis / una
ponitur genuit ubi carnalis generatio et
temporalis successio exprimitur / alia ponitur
qui fuit / ut notetur spiritualis generatio
adoptio / non intravit in sancto / et describitur
ascendendo ut notetur spiritualis ascensus /
prima vocata est in regnum patris secundum no-
bis in choro est per baptismum / tamen quia evan-
gelia huius solempnitatis unum de baptismo
scilicet factum est / secundum de magis scilicet cum natus
esset ihesus quod dicitur in missa / et ubi dicitur sicut
enim scriptum est per prophetam scilicet micheam c. v. /
tertium est de nuptiis quod dicitur in dominica se-
quenti post festum beati hilarii / et tunc per
missa dominica evangelia de quadruplice
de nocte dicitur / unum in nativitate / aliud
in epyphania / et ut inter ea generatio sunt
in nocte i. obscura corporis sensibus
non intellectus / describitur et spiritualiter de luce
¶ Post evangelium / cantatur canticum dicit

te deum laudamus ¶ Patet ergo agitur de bapti-
smo in nocturno officio / sed supplemus in octava
in qua agitur de apparitione facta in baptismo postea
in antiphonis laudum / que ostendit effectum bapti-
smi in nobis scilicet ut baptizemur ut aperitis purum
lavacrum abluimur / omnes enim viri septi-
nitatem sunt [illegible] / admonendum etiam veritate
in qua salus baptismi per deum pertinet / [illegible]
admonendum quia in baptismo datur septiformis
gratia spiritus sancti / vel quia per baptismum pervenitur ad sep-
timam etatem quiescentium / sicut etiam ad statim
post baptismum digne acceptum decedat /
mox recipit primam stolam que dicitur in sep-
tima etate i. in secunda vespera / antiphona
vero ad magnificat est octavi toni / quia
in vespera mundi nobis dabitur stola secunda i.
gloria corporis / quia in viii. etate nobis tem-
pus dei spirans / duplex enim mundi vespera
prima est sexta [illegible] scilicet quando dominus dicitur in ve-
spera mundi natus / mox illud urgente
mundi vespera etc. secunda est finis mundi in
qua vel post quam dabitur nobis gloria corporis /
de qua dicitur in resurrectione de mortibus fletus /
non usque tunc erit fletus unde hic iure fiunt
erit finis ¶ Dicitur in nocte horis capitulum si
vero illuminare ierusalem / et illud surge etc. / et illud
in undatio que sunt ysaie lx c. ¶ Ad missam hu-
ius diei officium sibi pertinet ad primum pri-
ncipale et proprium [illegible] scilicet ad primam
ab gentium et adventum magorum et ad
ipso nativitate / unde introitus qui sumitur
de ysaia licet non sit ibi continue ecce
advenit etc. etiam et de graduali electa
per suo notatione introito gaudebis / gratio sui
laudis provinciam offert deo pro sua salu-
te dicens / ecce etc. quod dicitur ecce in quo titulo est
quod dominus nati dominator esset advenit
i. ad nos venit i. carnem assumpsit vel
ut [illegible] primum dicit adveniens venit
i. qui in carne latebat [illegible] signa
deus esse apparuit / ut per stellam / per magorum
munera / per vocem patris / per speciem spiritus sancti in co-
lumba / et propter hoc nititur ad ubi dominus
dicit / ecce / ostendens apparitionem filii dei / cum ad
oculos per premissa / epistola surge illuminare
ierusalem et gradus omnes de saba etc. sumitur de eodem
et sumitur de ysaia lx c. / et evangelium de
eodem scilicet cum natus esset ihesus etc. quod est ante magos
c. / quod sumitur alleluia et communio

Sicut enim matutinum officium fit suppletio nocturni, ut iam tactum est, ita et misse officium similiter fit suppletio, unde introitus misse hodierne notat gaudium geminum de adventu salvatoris consultum, et in collecta hortatur quod ad contemplandam eius speciem perveniamus quam prosequentes cognovimus. Principium totum est de mirum(?) huius diei scilicet de geritibus ductis. Tercio et preterea credendum est quod in Ytalia in missa huius diei futurum pascha populis annunciatur. Evangelio lecto vel aliquis post offertorium dicat alta voce annunciationem caritatem vestre gaudium magnum quod erit omni populo quod hodie erit die tali et tali pascha. Hec institutio non breviter(?) legitur placuit ut post quam omnia in galiis sacerdotes fuerint ordinati, superveniente tempore ante pascha quo kalendarum die vel quo die ante vel post kalendas vel quota luna debeat suscipi in metropolitano episcopo intimetur, ceteri episcopi vel reliquus clerus sive monachis(?) solemnitates unius officii in hac eadem adveniente natali domini die post evangelium lectum populo annunciet. Hoc tamen non ubique fiunt. Burgensi(?) in galico concilio statutum est ut dies pasche solemnitatis ab episcopis subscriptione omnibus intimetur. Dies vero galiis kalendas novembris fuerit, sed domini non ultra synodum(?) episcopi in synodo quam celebrant die mercurii festo beati luce premissa annunciat. Tamen quidam assumunt in vigilia epiphanie solemnitatis, eo quod hec sua officii eius pertractat in officio non dominica intitulat sollicitetur, et de eo defuncto herode quod est ciiij(?)

De octava epiphanie

In octava epiphanie in officio cantu et in lectione que legitur perepta(?) de dicuntur(?) de quibus agitur de baptismo domini, ibi de consulitur solitudines iordanis, in quo in iordane in regenerationem duo intulit nos in situ(?) eius baptismi. Et quia gentes que ad dominum pervenerunt quasi in solitudine deserta adventum(?) credunt. Octava igitur epiphanie suppletionis est, ut in tractatu predicto dictum est, quia sicut in festo recolimus quod Christus baptizatus est, ita in octava recolitur quod baptizatus est. Quod autem hic illius diei ordinat subiecta igitur de festo epiphanie in alleluia de baptismo iubilatur, ut in antiphona veterem hominem renovans(?) et ceteris que sequuntur que quidem translate sunt de greco in latinum, ex quibus constat in dictamine ydyoma et sunt de septimo tono, quia pertinent ad baptismum in quo septiformis gratia spiritus sancti operatur, et sunt viii per viii(?) innuitur baptismi per quem venimus ad societatem ix ordinum angelorum. Sunt tamen octo de hiis(?) ... propter ... viij in octava adhuc baptizandi, et in multo baptismi officium ad octavam differetur, quia nunc tenent ecclesie quod in octava die celebratur et tantum hac die invitatorium, quia predicantibus apostolis ad baptismum sunt homines invitati. Tercio credendum certa(?) ecclesie dicunt hac die admissa ecclesia(?) ... ut est agalilea(?), quod est ca. iiij. Et alie ecclesie dicunt ... in ... ... Venit ad se quod est Jo. e. i. et capitulum Surge illuminare.

De prima dominica post epyphaniam

Quia prima dominica post epyphaniam si infra octavas dictum fuerit pretermittitur, quia abhac epyphaniam usque ad hodie(?) potest esse sex dominice ad plus et una ad minus, in quibus omnibus intendere certa in nocturnis officiis ordinaverunt apparitionem domini, ut stella oriatur in nobis que ducat nos in bethleem superiorem, et sic omnia que hoc tempore dicuntur ad gaudium pertinent. Verumtamen non in tribus ... dominicas proprium habent officium, et ideo quod sunt ... Sequitur officium de ipsius de ceteris in prima dominica post octavas, qui non sunt tres dominice de in dominica infra octavas. Tercio hec igitur dominica si infra octavas monet nos certa in introitu ut offeramus domino aurum, quia ipse rex regum est, et thus quia deus deorum est, et hec idem fiunt in duobus sequentibus, et est introitus In excelso throno vidi sedere virum quem adorat multitudo angelorum, quod sumptum est de illo loco ysaie: Vidi dominum sedentem super solium excelsum etc., quia cuius hic dicitur thronum dicit ibi solium, quia idem est, et quod dicitur in ysaia quod angeli tenebant stans(?) sursum(?) ... Hanc thronum excelsum ... certa in qua sedet, que monet nos ut adoremus Christum verum regem. Epistola vero monet nos ut offeramus

mmit dicens Obsecro vos per misericordiam
dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam
viventem sanctam deo placentem etc. ad
Ro. xii. c. et psalmus cantatur murra que
m[...] in carnis mortificacionem ¶ E-
vangelium est de apparicione domini cum factus
esset ihesus annorum xii etc. luc. ii. c.
et sequitur invenerunt eum in templo
disputantem cum sapientibus et doctoribus.
¶ Potest etiam dici quod ad hoc ut efficiamur
in ierusalem in quo deus sedeat tria
sunt nobis necessaria / mundicia carnis
humilitatis et exultacio in domino / mundi-
cia carnis in vitatur in epistola ubi
dicitur obsecro vos etc. ut [...] / humilita-
te mentis in evangelio ihesus de quo
ibi legitur quod parentibus subditus erat /
ad exultacionem in domino in graduali in quo
benediximus dominum qui facit mirabilia
solus / et in alleluia et offertorio in quo dicitur
iubilate iubemur / attende tamen inter alleluia
et offertorium / quia in alleluia tantum sic dicitur
iubilate deo omnis terra / in offertorio
non geminatur sub diversa melodia /
admonendo quod in domino gaudio crescere
debemus / quia sumus in ipsum concorpo-
rati in corpore dei / puer ut crescebat
etc. in eodem evangelio luc. ii. nota exempli
humilitatis scilicet quod videt cum filium et est in
ierusalem dicat / fili quid fecisti nobis
sic et ideo [...] quam ipse dicat / ne-
sciebatis quia in hiis que patris mei
sunt oportet me esse de sancto dominica post epyphaniam

In hac secunda dominica que est prima
post octavas et in sequentibus domi-
nicis cantantur in quibus de eis ad
vesperas in salutis rursus cum peccatum ma-
duerit sicut sagitte in fixa sunt in me
et [...] volunt generare tamen peccata
aliqua sana me etc. et postea canitur in-
troitus in primo responsorio matutinali Domi-
ne in ira tua etc. audit et certa si-
lius sunt penas scilicet purgatorii
et inferni / quia comedendus est agnus
paschalis cum lactucis agrestibus
et ut molantur / id est duas molas scilicet spei
et timoris / quia vero intendit ecclesia nobis
manifestare fidem filii dei ut domi-

est / quod melius fit per epistolas pauli et per psalmos
in legitur ipse epistole et psalmi cantantur
dominica et scilicet vii. ab octavis epyphanie
usque ad lxx. sunt de david non / debebit
scilicet de psalmis / in quibus instruimur de bonis
operibus / quia fides sine operibus mortua est
et quia maxime in psalmis dicitur innata inploravimus
et propter quadragesima legitur de psalmis hoc tempore ut sci-
entia lectoribus videtur / sed item psalmi
legi non debent in prima quadragesima facimus
et duo an pascha / et nota quod pene omnia
vii. dominica hoc tempore ad lxx. su-
muntur de nocturno dominicali / et de v. psalmis
qui sequuntur scilicet deus deus meus respice
et aliis / responsoria scilicet fere sicut de tribus
nocturnis sumuntur et ita sic de omnibus
aliis / epistole non pauli leguntur / prima quia pre-
cipue de fide locutus est per quam cum per stellam
christi cognoscitur / in illis et ad primas re-
vocamur / secundo quia sicut prophete in psalmum
dominum predixerunt et maxime ysaias /
unde ysaia cum nativitate legimus ita
et apostoli dominum natum predicaverunt / et maxime
paulus qui plus aliis laboravit unde eius
epistolas post nativitatem legimus xv. ante
ordines ¶ Dicunt aliqui est quod
post nativitatem salvatoris variis modis
a die nativitatis usque ad octavas epyphanie
omnia exultamus / unde quia exultaciones
que esse debent spiritualis / pene omnes
gaudemus in carnalibus / processionibus et ce-
lebracionibus et iocis / et in utilibus vanitatibus / hinc est
quod in hac dominica que est prima post octavas
epyphanie in nocturno officio historiam Domi-
ne in ira tua etc. cantamus / qua domino imita-
ri ploravimus et primo lamentum peccatum de-
flemus / et quod canticum dicere per virginem octo
dies sunt hic dicitur vii. / dies quinque dominicis
sunt scilicet ix. et sic fiunt hic de sunt scilicet tria
et sic de aliis / sicut eciam in ebdomada cum
nativitate adventus salvatoris desi-
derium singulis singula responsoria et singulas
antiphonas in laudibus cantamus in adven-
tu dominus placatur et sic de [...]
penitencia singulis diebus post octavam
epyphanie ipse responsoria de psalmis
et in nocturnis psalmis et in laudibus

Do de s[...] in

matutis quod dic dicimus/ antiphonas spe-
ciales que finales dicuntur quia ille tamen in ferialibus
diebus vel noctibus cantantur et in festo impedi-
untur excepto tempore quadragesime et paschali usque ad pent.
¶ Circa misse officium sciendum est quod
introitus huius dominice est Omnis terra etc.
et dicitur ad idem et ad officium secundum adorandum
applicatur/ Secundum istud totum plenum est hac
nocte nubilitate propter in nouatione nunc quia
nouus rex noua lex/ et potest etiam no-
ua facio omnia. Rursus in hac dominica
cantatur Omnis terra etc. quia augustus cesar
ad gloriam ipsius romani iussit ut de sin-
gulis ciuitatibus orbis ad romam veniret
census unus in terra quatinus pugnus clau-
deri posset/ ut per hoc appareret omnis
romano imperio fore subiectus/ vero tem-
plum factus est in urbe quidam monticulus super
que fabricata fuit ecclesia a romanis
ad fidem conuersis/ que fuit hac dominica
dedicata/ et ideo monticulus ille de omni
terra factus est/ ideo in festo dedicationis illius
ecclesie super illum constructe/ cantatur Omnis
terra etc./ et sicut cesar augustus ab omnibus
mundi partibus adorabatur/ et quibus terra
illa apportata fuit/ ita deus ab omni terra
i. ab omnibus hominibus siue ab omni gente
adoratur. ¶ Beatus gregorius tali die pa-
cem fecit in urbe et propter hoc in collecta huius
dici possunt/ et pacem tuam nostris concede
temporibus ¶ Hic autem pace christi vera
adoracionis operatur dilectio proximi
ad quam in vitamur in epistola hortatur dona-
ciones etc. ad Ro. xij. c./ in qua mone-
mur ut donaciones ad hospitalitatis a dalb-
orum edificacionis detramur. vnde ibi dicitur
necessitatibus sanctorum communicantes ¶ Adiunctum
in ewangelio i. vitamur exemplo domini/ quia sicut
ibi legitur in nuptiis mutans aquam in
vinum/ et magna miracula faciens necessi-
tatibus eorum subuenit/ quorum necessitas
quoniam tibus ministrare ¶ Et epistola non indi-
gnoratione mistico ewangelii/ quod est nuptie
facte sunt in cana galilee Jo. ij. c./ Secundum hanc
que erat ad significacionem nuncius facta sunt

miracula et dona data nobis/ et tamquam in nup-
tiis spiritualibus apponit apostolus xx. se-
cula principalia dicens sine prophetiam se-
cundum fidem etc./ cana enim zelus interpretatur
et galilea transmigratio/ quod igitur nuptie
facte sunt in cana galilee significat quod in
corde illius qui zelus i. ardente amo-
re siue transmigrandi de viciis ad uirtu-
tes/ deinde de adprimis/ de terra ad ce-
lum fuit nuptie/ et xpistus dominus ibi est cum
matre sua/ hoc est cum desiderius letici-
tiis in illo corde ubi fuit nuptie quod
deus est natus de virgine/ ibi mutatur
aqua in vinum i. in stupiditatis operum in
leticiam spiritualem/ ad hanc siquidem nuptias
as celebrandas/ quoniam propter eius statut
hanc stacionem apud venerabile hospi-
tale spiritus sancti fit/ vero tamquam in cana ga-
lilee est zelus transmigrandi de viciis
ad virtutes/ ibi siquidem posite sunt vj
ydrie i. instituta sunt/ et perfectissime
aguntur sex opera misericordie/ que sunt pascere
esurientem potare sitientem colligere ho-
spitem/ vestire nudum/ visitare infirmum
et ducere incarceratum/ et est ibi mater
ihesu/ quia in honore beatissime virginis
marie illius loci est ecclesia dedicata/ i-
vitatur et filius eius ihesus cum discipulis
suis ad has nuptias/ quia effigies
ihesu xpisti que sudarium siue veronica
vulgariter appellatur/ hac die constitu-
tione eiusdem innocentij pape/ et cardi-
nalibus fidelibus pluribus ad has nup-
tias pietatis et nunc celebritandas
illuc conuenientibus/ ibi solempniter deportatur.
¶ In officio ait quod propter gaudio conci-
tamus quod spirituales fiant ebrietas
geminantes verba tamen in officio quia
in cunctis versibus/ geminamus enim in illud
iubilate deo omnis terra/ psalmum reddam
tibi vota mea/ et illud locutum est os
meum in tribulacione mea/ duo enim sunt
genera hominum verba geminancium vel multi-
plicancium/ s. contrizantes et infirmantes
siue afflicti/ contrizantes ut hic/ in-
firmantes ut in versibus illius offertorii
vir erat in terra/ quod cantatur in dominica

xxi. post pent(ecosten) sed in hoc est dicta quia hic tamen in off(ertorio) quam in versibus eius verba se geminant et est ratio quia in sanctitur offertorii loquitur ibi in offertorio in persona hystoriographus verum simpliciter narrans tanquam non egrotans de Job in tertia persona loquens/tanquam patiens nobis in exemplum que dicitur/in versibus vero eiusdem offertorii loquitur tanquam in summa pro dolore multiplicans verba/dicens/utinam appenderentur verba mea etc./egrotantis enim loquitur/conatus verba interrumpit et sepe incepta vix efficiuntur/reducens nos ad memoriam Job egrotantem et dolentem tanquam verba sepe repetit more egrotantis cuius intellectus non est sanus neque fortis/ratio ipsa verba sepe repetere solet/geminantur et verba in offertorio quod dicitur in dominica quinquagesime/et illo quod dicitur feria v. post dominicam in xl. ratio autem hec proprie fit in offertorio quod in eo proprie ostenditur offerentis affectus

¶ In postcommunione dicitur dicitur Jo. ii c. mistice ostendit quod dominus aquam in vinum mutavit in nobis scilicet aquam timoris in vinum divini amoris/aquam littere in vinum intelligentie/aquam mortalitatis in vinum immortalitatis. **Dominica tertia post epyphaniam**

Tercia dominica post epyphaniam nos monet adorare cum angelis unum regem dicens introitum adorate deum omnes angeli eius etc. monet et nos adorare cum ipsis quia dicunt falsi angelus in apoc. conservus tuus sum et fratrum tuorum sequitur ibi audivit et leta est syon i. ecclesia et nota quod iste introitus licet in se festum yppapantis qui est sub ebdomada specialiter [illegible] contingit in hoc i predicat ut est quod verba huius introitus cum verbis invitatorii illius festivitatis conveniunt in introitu namque dicitur audivit et letata est syon in invitatorio vero dicitur gaude et letare syon occurrens deo tuo quibus conveniunt verba introitus illius festi scilicet adorna thalamum tuum syon. Evangelium cum descendisset ihesus matthei viii. et est de sanatione leprosi ubi dicitur domine si vis potes me mundare etc. fides unius dicenti volo mundare. Sed epistola que est nolite esse prudentes etc. ad ro. xii. et non videtur concordare evangelio sed bene concordat et competit misterio intellectu nam sanatio leprosi significat quod deus vult nos sanare a lepra volatili que est elatio vanitatis que evolat per totum mundum et a bonum alia lepra i. a bono proposito pestilentia i. perfidie vanitatis et appetitionis huius intellectum concordat epistola et primam lepram removet cum dicit nolite esse prudentes apud vosmetipsos etc. hoc soli est causa heresis quod homo proprio sensui nititur innititur intelligentia scripturarum aliam lepram removet cum dicit nulli malum pro malo reddentes sed si esurierit inimicus tuus ciba illum etc. ¶ Post est dixi quod in officio huius dominice invitantur angeli ad deum orandum pro sua remuneratione que in [illegible] iudeorum quod dicitur et gentilium unius in gradualis tum reddit adquisitionem gentilium pertinet quod dicitur timebunt gentes nomen tuum etc. adquisitionem iudeorum quod dicitur quoniam edificavit dominus syon per versum [illegible] alia ad adorate deum omnes angeli eius et adhuc pertinet evangelium in quo agitur de curatione leprosi sub figura iudei populi et de curatione servi centurionis sub figura gentilis populi a domino specialiter curati et per utrisque populi [illegible] operatur dilectio proximi ideo in epistola invitatur ad eam ubi dicitur nec reddamus malum pro malo sed bona coram deo et hominibus exhibeamus ¶ In offertorio etiam dextera populo collecta dei laudat dicens dextera domini fecit virtutem etc. et quia [illegible] in hac medicina [illegible] est adeo per ministerium specialiter augetur ideo [illegible] [illegible] cum [illegible] puer iste [illegible] etc. licet in aliis dicatur [illegible] omnes [illegible] ¶ Sepe et primus fuit [illegible] [illegible] iudeis [illegible] et [illegible] quia non tantum iudeis sed et gentibus [illegible] est illud quod [illegible] omnes etc. [illegible] iudei [illegible] les videntes miracula eius [illegible] dicentes

Anhelitus

Sp̄ de gl
t. m. xxxvi
velut

dona admirantes contemplabatur. Hanc officia
presentis temporis dominice quidam referunt
ad tres annos quibus dominus dicitur post baptismum
predicasse et divinitatem suam miraculis decla-
rasse. Dicunt enim cum tribus annis predicasse
et per totam quantum continuum est a nativitate
usque ad passionem. Primum officium referunt
ad illud quod angeli leguntur ministrasse domino post
baptismum et post ieiunium et post diabolice tempta-
tionis victoriam. In officio illo dicitur quod adorat multi-
tudo angelorum quia sequitur angeli in principio istorum
trium annorum statim post baptismum post temptationem
angeli accesserunt ministrantes ei. Ideo post
epiphaniam in dominica que occurrit infra octavas
cantatur in introitu In excelso. Et legitur
evangelium cum factus esset Ihesus annorum XII.
Alii exponunt ut illud post XII. Dicit enim vir
venerabilis: propria dominica legitur quod post annos
XII constat esse pactum et sicut nunc fuerit
et in sequenti dominica repetitur. Secundum officium
dicunt esse de miraculis que in secundo anno mira-
culis manifestis coruscavit. Et ideo in secunda
dominica legitur epistola in qua gratiarum dona
scribuntur et evangelium de initio signorum
domini recitatur quod et ea congruunt. Ideo quia hic
miraculum secundum baptismum anno legitur esse per
actum quo quia hic in spiritu tribus in celum
corruptibilem in incorruptibile mutatio
significatur. Ideo quod omnis terra adoret in introitu
iubilate. Tertium officium dicunt esse de conversione
gentium et iudeorum que tamen domino compleat
in tertio anno suam nobis passione reddi-
dit propria utriusque populi libertatem
in sanitate curatur. Ideo legitur evangelium de demo-
niaco et leproso curante. Propter quod fit in cantibus
aliorum gentium ut in introitu letatur cum
psalmo et c. f. et in graduali timebunt gentes
et reges et in alleluia dominus regnavit exultet terra letentur
insule et in offertorio ~~dextera~~ dextera domi-
ni quod ... populi conversionem admirantes
est multitudo angelorum. Ideo in introitu invi-
tatur ad laudem eum dicitur adorate et c. Quia
non sanatur presumptionis tumor nisi deponatur
superbie tumor ideo dicitur in epistola ut ab ex-
emplo Christi patientie et non provocantes
non simus malum pro malo reddentes. Hec
quidem tria officia nobis insinuant Christum bis sic
nobis presentem ad letificandum corda nostra

vel cantamus in offertoriis Iubilate iubila-
te ei est quod nos eduxit de claustris
inferni et liberavit de inferno inferiori. Quartum
autem evangelium in quo agitur de dormitione domini
in navicula et de excitatione ad illam
partem anni refertur in quo dominus obiit et re-
surrexit. Dormitio namque domini in navi-
cula est eius dormitio in cruce et eius ex-
citatio est eius resurrectio qua suorum nota
ticiis si congruunt. Quintum evangelium
ad hoc refertur quod post dominicam resurrectionem semper
suis apparuit ut scripturas intelligerent
vel in eo zizanias refert patrem qui reve-
lavit eas parvulis et abscondit a sa-
pientibus huius seculi. ¶ Omnes autem epistole
huius temporis ad dilectionem proximi pertinent
qui facit ut simus in invicem unanimes
unde dicitur in prima epistola scilicet que legitur in prima
dominica post octavas quod donationes
nobis a deo datas ad edificationem
aliorum exerceamus. In hac secunda dicitur ne ma-
lum pro malo reddamus. In tertia dicitur ut in-
vicem diligamus. In quarta dicitur ut misericordia
invicem serviamus. Quod vero dicitur in quinta hoc
facit ut prelatis humiliter subiciamur
exemplo Christi qui parentibus subiectus
fuit. ¶ Item quod dicitur in sexto evangelio scilicet quod legitur
in prima dominica post octavam hic nunc nobis
congruit in nunc quod in secundo lepram peccati
tollit quod in tertio domini dormientis ex-
citat in nobis quod in quarto nobis secreta re-
velat. ¶ Potest et aliter dici quod sicut
a die natalis usque ad epiphaniam
apparuit in officiis humanitas salva-
toris sic et in hiis tribus dominicalibus officiis
divinitas manifestatur. Cuius divinitas in prima
dominica evangelio dicitur nesciebatis quia in
hiis que patris mei sunt oportet me esse
in quo dominus manifeste declarat se esse dei
filium scilicet cui multa milium serviunt ange-
lorum. Propter quod in introitu dicitur quod eum adorat
angelorum multitudo in graduali collaudat
et adhuc in alleluia et offertorio terra invitat di-
centes Iubilate deo omnis terra. Et quia
laus salvatoris non bene sonat in labiis
peccatorum ideo apostolus in epistola peccatores hortatur et
obsecrat sermonem cum non consonat
evangelio in secunda dominica evangelium dicitur

quod deus adimplevit in nuptiis aqua
quando facta est in vinum quod fuit magnum sue
divinitatis indicium, solus enim deus potest
natura — naturam et rem corruptibilem in gloriam re-
parare. Propter quod omnis terra eum adoret et
psallat et iubilet concurrat et laudet
et angelos ad laudandum invitat ut apparet
in introitu, graduali, alleluia et offertorio. Cum quo
consonat evangelium in tunc dicitur evangelio
dicens dominus volo mundare benignitate
et potentie sue divinitatis audit unum leprosum
mundatum, quem coram cunctis angelos et
homines ad deum adorandum invitat
dicens in introitu adorate deum omnes angeli eius et in
graduali timebunt gentes, alleluia versus et offertorio
dicens dextera domini fecit virtutem, cum quo
consonat evangelium. Ecce quomodo evidenter in istis
tribus dominicalibus officiis divinitas
apparet quemadmodum premissum est tribus sunt
quibus tribus annis deus predicavit. ¶ Et
ideo non ultra qui totum hoc tempus spa-
cium scilicet a natali usque ad purificationem
describit in facie salvatoris. Ideo
non debet in eo ut aiunt si quando ad-
veniens festorum maiorum de tempore obvi-
at non cooperiet eam in lectionibus
et propter hoc etiam in vigiliis nocturnis de
novo legitur testamento propter presentiam eius
conversationis Christi qua dicitur esse sequitur
magnum quod pro tunc vel propterea scilicet
novitatis Pauli in legem nova magis
accedit qui tunc veteris legis nova
conscius quando legem scriptam deponebat
et legem fidei cum palma iustitie sub-
levabat, et est hoc tempus quedam qua-
dragesima que constat ex duobus perfectis
numeris scilicet denario duplicato et xx
viii duplicatis senarii duplice
significat perfectionem scilicet claritatis corporis
et divinitatis anime in vitis maiore
numero perfecti divinitatis virtutis ideo
sicut in xl diebus scilicet qui sunt inter na-
tale et epiphaniam iubilamus de epipha-
nie claritate, sic in lxx qui
sunt ab epiphania usque ad purificationem
de epiphanie divinitate hac quadragesima

cum gaudio celebramus, quia Christi incarnatio
fuit gaudium angelorum et hominum, postquam
quadragesimam sicut festa epiphanie i. purificatio-
nem in templo presentia continuamus ad presen-
tandum nos deo patri. Vel quia dies presen-
te statu demonstrat ecce ubi primo mun-
di partes fatigamus ut decalogum im-
pleamus in mente et opere vivamus in hoc
seculo operantes bonum opus et reduc-
tum gloria magni dei in qua presentatione
apparebit nobis deus gloriosus, et ideo in his
diebus cantatur usque cum edificaverit dominus
syon et videbitur in gloria sua, ut dictum est quod super
premissum est circa epiphaniam in quo canta-
tur in introitu adorate, quia tunc nobis erit
facie ad faciem manifestus et quod angelorum
deum adorare. Dominica iiii post epiphaniam.

Quarta dominica post epiphaniam
non habet proprium officium quamvis sepe
minus septimane usque ad lxx. Ha-
bet evangelium proprium quod est ascendente
Iesu in naviculam etc. et capitulum viii c. et habet
ibi quomodo deus mitigavit et sedavit tem-
pestatem maris et dixit discipulis
suis cur timidi estis modice fidei. Modica
fides causa timoris et tempe-
statis cordis, qui enim habet caritatem nichil
timet et hoc habet qui veram fidem habet, et ideo
de caritate est epistola nemini quicquam debeatis
nisi ut invicem diligatis etc. que cadit
cum evangelio sequitur quia Christus dormit
in nobis tempestas oritur, qui enim habet fidem
habet deum, verum tamen fides iuncta est operi
in te dormit vel Christus in nobis quando in nobis
torpet fides et tunc oritur tempestas
temptationum cordibus reddit altitudi-
nem scilicet caritatis. Fides que operatur
per caritatem et ideo in epistola hoc dicitur diligere pro-
ximum. Diliges proximum tuum sicut te
ipsum. Fides cum caritate sanitatem
facit in mente hominis. His tribus sentenciis
horum in evangeliorum referuntur hoc
omnibus modis primo enim mundatur sicut
leprosus, secundo sedatur tempestas temptacionum
ideo fuit imperare in corde unius secundo post
evangelium demonstrabis quod digne est statu
et sic ibi tres status in hominibus scilicet incipiencium

manifestacionis ·v· De quinta dominica post epyph[aniam]

Ewangelium que dominica post epyphani=
am sunt de matheo conscriptor t
pr celi z terre zc. In quo ostendit quibus
dictus se manifestat s. parvulis z mansue=
tis vnde dicit z in ecclesiastica parvulis
z post venite ad me omnes qui laboratis
zc. z bn queit epistola ad colon. in t. in
duite mansuetudine z pietate zc. ut
cum novo rege novi simus / nova cu
ferat dum omnia a lic vo cum legitur
ewan. / simile est regnum celorum quod est in
xiij. c. De sexta dominica post epyphaniam

Sexta dominica que raro contingit
nobis aliquid proprium nisi oraciones ty=
mo. sed ea ad duobus predictis
innititur. De dominica septuagesime

Post tempus renovacionis sequitur
tempus deviacionis s. tempus prime quod
est hominum. vnde magis via que
ducit in bethleem supponit per
stellam i. pfidens penitet homo quod de=
viavit ab illa ¶ Sciendum autem est
quod hominum in scriptura sunt iij ta / Primo quod
a de pum sabbati / vel sed alios que sic
i. quia sex pres statuerunt ieiunare
ut ita dicitur / tercio quod significat quod
post tempus sugit de vario vocabulo torque
bunam quod tribulacio ab adam usque ad
finem mundi / quod quidem cordium sub revo=
lucione vij. dierum peragitur z sub vij. mi=
libus annorum includitur / per hominum autem dies
hominum centenarius annorum intelligimus
Siquidem ab inicio mundi usque ad a=
scensionem domini sex milia annorum compu=
tamus / Septima vero quod tempus sequitur usque
ad finem mundi sub septimo millenario
comprehendimus cuius terminum solus deus
novit / quia hic dei pr. i. sua posuit pte=
te / nec mireris de eo quod dicimus z de
vij milibus annorum / dominum fine de ei ipsi
computant / vnde taliter dixerunt / quod ab ori=
gine mundi fuerunt solum quinque milia
z ij. c. annorum vno minus usque ad nativi=
tatem / vel secundum alios usque ad passionem
secundum alios vero usque ad baptismum zct. a=
lij dixerunt quod ab adam usque ad nati=

vitatem secundum carnem completa fuerunt
quinque milia c. xx viij. anni / in hysto=
rijs legitur quod secundum hominum ab adam usque ad
xv annum imperij tiberij cesaris compu=
tantur anni quinque milia c. xxx. / secundum
hebraicam veritatem iiij or. milia / computan=
tur vj milia annorum / Anthiochodio porro
mistice quia termina te vivitur via
dicit q. i vij mundi etate nos ab hoc
exilio in spe etiam retribucionis re=
ddita in morte stola pbaprum in prima
sed consumato tempore cum corpus utrum stola
perfecte decorabit ut ita dicitur ¶ Ta=
cendum est / quod quinque sunt hominum / primum
est hominum annorum / s. iudaice captivitatis
in qua fuerunt iudei captivi in babilo=
ne lxx. annis / de qua ieremia dicit tradi=
am in manum hostilium s. nabuchodono=
sor z servient lxx annis / mo ei na=
buchodonosor. vixit tot annis / s. c. hominum
dierum que incipit in sept. dominica que
cantatur circumdederunt me z terminatur
in sabbato in albis / s. alios in pascha
ut ita dicitur / Tercia est hominum nostre
peregrinacionis s. totum tempus huius vite
quod vij. dierum revolucione agitur / Quar=
ta est hominum ebdomadarum quod sicut
incipit cum circumdederunt me / sed terminatur
in sabbato quo cantatur sitientes / Quinta
est hominum etatum s. etates quarum
sex sunt mortuorum / z vij. quiescentium
¶ Hominum autem septuagesimarum due sunt
figurative / s. hominum etatum / z hominum nostre
peregrinacionis / tres sunt figurate s.
hominum annorum dierum z ebdomadarum
¶ De illis duabus primo dicendum
¶ Nam hominum ebdomadarum figurat hominum
etatum ut ebdomada pretate po=
natur / vnde est quod in septima etate anime
fidelium requiescunt / licet quedam ad
tempus sint in purgatorio / z ideo se=
ptima ebdomada cantatur letare ihrlm
/ ubi ponuntur tria verba letitie s. letare.
gaudete / z consolemini / quod sancti in
vij etate gaudent visione trinitatis
/ z sed quod visum est doctoribus nostris hominum
ebdomadarum fit sicut ille denominatio=
nes s. hominum. l. z xl. vnde hominum

dicta est quia septima ebdomada est in qua can-
tatur letare ierusalem / hoc quia sexta est ebdo-
mada quia quinta est ebdomada / vel quarta est quinta
et si forte queratur / quare non dicitur tre-
sima que est tertia ebdomada / Respondetur
quod secundum multos inde inchoatur abstinen-
tia / nam regulares incipiunt ieiuna-
re ab hoc / greci ab hoc / clerici alii / tota
militia christiana alii a xl. addentes iiii.
diebus ebdomade precedentis ¶ Sed vero
porro debet dici sexagesima quam septua-
gesima / quia sicut dictum est non sunt
nisi sex ebdomade / [illegible] dederunt
me usque ad sanctos / sed ideo hoc fit
ut hec LXX aliquo videat LXX
in domini captivitatis / sic cum multi
[illegible] qui cognominatus
est [illegible] in patriam redierunt / et in fine
omnibus [illegible] et in fine LXX statuimus
que per LXX ebdomadas significatur
multi ad patriam propriam redierunt /
et tamen omnes redibunt / [illegible]
[illegible] quia LXX sicut [illegible] LXX
dierum reputantur quos continet LX
[illegible] dierum quos continet
et sic de L et XL ¶ Aut dicamus de-
[illegible] / nempe LXX dierum repu-
tat LXX annorum / et significat LXX
tempus peregrinationis / de quo unum dicitur
visum est autem magno imperatori
karolo quod LXX LX L XL non competenter
nimis sic denominentur / non enim LXX
sunt LXX dies sed tantum LX usque / nec
[illegible] usque ad pascha sunt LX dies
sed L iiii / sed sic dicta sunt propter consequentia
numeri / hoc modo / quia enim lege precep-
tum est ut primitias et decimas daret deo
placuit sanctis patribus solvere decimas
dierum constituentes per XL decimas
[illegible] ab esu carnium usque
ad pascha de predictis dierum diebus
sunt xxxvi dies qui sunt decima
[illegible] dierum ex quibus annus constat
/ super sunt iiii quos dies in anno qui
videntur ieiunare in decimari / de
quo dicitur / Sub decima ferie quinqua-
gesima et vocatum est tempus illud XL
/ quia sex septimanis sunt dicti

subprima (?) dominica LX / Thelesphorus vero papa
et quia volentes quod clerici ad adiceret
ad perfectum sicut religiosos / et ut plus quam
laici ieiunarent adiecerunt septimam
septimanam et vocatum est tempus illud quinqua-
gesima / propter duas causas / quia quinquaginta
dies sunt ab esto mihi usque ad diem sanctum
pasche / et propter consequentiam numeri / nam
post quadraginta sequitur quinquaginta / postea sic
per ebdomadas vii inde opera intelliguntur / sic et
per vii ebdomadas vii [illegible] significantur / quibus
[illegible] remittuntur / scilicet per baptismum / per martirium
per elemosinas / per indulgentias / per predicationem
per caritatem / et per lacrimas / postea vero quidam
[illegible] statutum fuit per gregorium vi. sic ieiuni-
are / quod omni debent quintam feriam ieiu-
nare / melchiades papa instituit / quod nec
ieiunaret iv feria / sicut nec in prima feria
solempnus erat propter domini ...ne / ita et v
feria erat propter eius cenam et ascensionem
domini / adhuc de ipsa [illegible]
et ideo placuit sanctis patribus addere oc-
tavam ebdomadam in recompensationem quintarum
feriarum / et vocatum illud tempus sexagesima
propter consequentiam numeri / nam sic quinqua-
gesimam nos quadragesima / ita quinqua-
gesimam sexagesimam [illegible]
[illegible] / sic et omnes quintas ferias
et primas id est dies dominicos subtrahimus
ab hoc tempore iii xl dies ieiunabiles
restant in quibus non iii decimas solvimus
sed et ieiunium domini nimis in plebe primo
[illegible] papa statuit / ne sabbato ieiunaret
eo quod dominus in sabbato in sepulcro quievit
in signum nec futuri quietis qua omnes
afflictiones nostras excludet / / Deinde etiam
statuerunt melchiades et silvester papa
ne per abstinentiam vi. ferie ita nimis
debilitarent / et ideo addita est no-
na ebdomada / et vocatum est tempus illud
LXX / similiter propter consequentiam numeri / nam
si subtrahimus ab hoc tempore omnes primas
ferias et quintas et sabbata et diem pasche
non restant nisi xxxvi dies qui ut
dictum est sub decima dierum ¶ Incipit
autem LXX quando cantatur in

letitia / sicut et prima qua figuratur / et sicut
post prelates ita post ipsas in tristicia et post
in letitia sempiterna / quia qui in prima
transeunt perceperunt vitam eternam vel mox
beatitudinem / vel saltem in purgatorio
expectacionem / Item incipit a [illegible] et
timatur in psalmo / eo quod in [illegible]ione
paradisi nostra captivitas inchoavit
et usque ad futurum regnum perdurabit
/ vel quia qui primo anno nostro recessi-
mus primo usque ad regnum redeuntem et
timatur in psalmo in albis / et sic continetur
per lxx dies / quia per decalogum ad
letitiam pervenimus. Rursus incipit
ad scribitur in Zach. i. c. qui dicit
quod in xi mense Sabaoth in 2° anno Da-
rii factum est verbum domini Sabaoth
[illegible] nostra [illegible] in regna sicut
cum [illegible] et [illegible] / quia in hoc
tempore lxx septimis nostris post primum
ad Babilone captivitati nos compe-
re emendare debemus / hoc in pascha
fit in albis l. in die pasche lxx in
tenua domini timatur / quia duo dies
qui sequuntur et in quibus qui suppletur
de l. suppletur unum locum sex dierum
[illegible] ut sic videamus [illegible]
lo [illegible] premium domini qui
[illegible] lx diebus / Septuagesima
[illegible] usque ad sabbatum in albis sunt
lxx dies et lx usque ad [illegible] finem
in albis sunt lx dies et decimus / de-
cebat ei ut sic tres sunt [illegible]
[illegible] de captivitate [illegible] / prima
sub Zorobabel / secunda et tertia sub Esdra
ut in [illegible] Sic et nos nostra peccata
deflentes et deprecantes [illegible] in plora-
tes tres [illegible] [illegible] sed
in psalmo [illegible] / et in pascha / ut
[illegible] ad gloriam triumphantes /
et [illegible] in [illegible] domini [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] in formam [illegible]. Sunt vero
sex dies [illegible] / septuagesima
et [illegible] / lx et sex [illegible] / lx et
l. et sex [illegible] / l. et lxx / [illegible]
sunt vero lxx et lx duo [illegible] sunt

lx et l. duo et [illegible] sunt l. et lxx
duo [illegible] / et [illegible] a principio
[illegible] seculum / et sunt duos secun-
dos / sunt vero [illegible] duo [illegible]
[illegible] / [illegible] alterius audit [illegible]
quod unam sunt mors [illegible] / sed mors cor-
poris quia primum seculum [illegible]
/ et mors nostra [illegible] est sed [illegible]
corporis quia [illegible] per duos secu-
los / [illegible] aut prima sunt morte
dupla nostra destruxit / [illegible] una
sunt [illegible] quod [illegible] corporis quia [illegible]
unum [illegible] / et [illegible] dupla e
[illegible] anime [illegible] et corporis a corrup-
tione / quia figurat duplex [illegible]
/ [illegible] sua simpla [illegible] nostra du-
pla [illegible] Hoc [illegible] tempore iudai-
ce captivitatis reperitur / quia
Nabuchodonosor [illegible] [illegible]
[illegible] in Babilone duxit
lxx annis operibus duris afflictus
est / [illegible] in organis et cytharis et [illegible]
instrumentis sicut [illegible] in [illegible]
no [illegible] / dicens / quomodo cantabimus
canticum domini in terra aliena / immo ve-
stibus [illegible] sunt usus / finitis
vero lxx annis Cyrus qui [illegible]
[illegible] est rege Babilonium [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] sub [illegible] magno sacerdote
cum Zorobabel ad [illegible] [illegible]
templum ierosolimis cum gaudio [illegible]
[illegible] / [illegible] in captivitate
remansit usque ad completionem lxx
annorum / quibus completis sub Dario
[illegible] et quidam sub Esdra et
quidam sub Neemia feliciter [illegible]
sunt / et tunc duplex gaudium habue-
runt / Sunt [illegible] Nabuchodonosor
est dyabolus / Babilonia mundus
et [illegible] / [illegible] paradisus / [illegible]
[illegible] / Nabuchodonosor [illegible]
captivatur / et dyabolus [illegible] a pa-
radiso in [illegible] mundum / vel in [illegible]

alkim[illegible]

dicitur vel hoc numerus illum affert vel
quia punitio illa vii dierum celo voluit
vel quia vii in libris Moysi includitur ut
in principio dictum est. Ecclesia cantica
letitie suspendit et genus humanum a
canticis consultarum in diebus similiter ecclesia
vestibus non sic usus fuit et genus
humanum ~~vestibus~~ vestimento male-
dictionis opertum fuit, unde illud fuit
sicut vestimentum quo operitur. Ecclesia
post hoc annos sublimem rediit et genus
humanum in vi etate pristinum vix sacer-
dote remeavit. Quidam subsequentem
quidam subsequentia consolator quia
omnes vere fideles fuerunt huius tempore
captivitate per proprium adiutorem
et proprium consolatorem ad patriam sunt
reditum et tunc duplicatum gaudium
habebit in glorificatione corporis et anime.
Rursus hec omnia reputantur cantica
hodie usque ad sabbatum in albis, quia ecclesia
ecclesia sentit sive genus humanum de-
iectum fuit in miseria, ideo in capti-
tudine dederunt me quia autem; ecclesia ille
silet canticis letitie, ideo cantica
~~cantat~~ cantica letitie scilicet alleluia, gloria
in excelsis deo et te deum laudamus sub-
trahit. Similiter quia ecclesia perdidit vestem
innocentie, ideo cantica vestibus cultioribus
et solemnibus ut potest dalmaticis
et tunicellis et huiusmodi que sunt vestes le-
titie non utitur sed potius lugubribus
sumitis quia ieiunando vel castitatem
reputamus. Unde Zacharie vii. Cum ie-
iunaveritis plorantes hoc annos numquid
ieiunium ieiunastis mihi. Ideo proxi-
ma ebdomada generali ieiunii fa-
ciunt. Ecclesia ille anno hoc per tempus
qui et propter dictus est, reditum in
patriam et libertatem a servitute re-
cepit. Sic et nos in vi etate seculi
proprium summus a servitute dyabo-
li redempti, nobis quidem redditur a vinore
et stola promissionum baptismi. Ideo
quia in sabbato sancto unum alleluia cantamus
in spe quietis eterne et remunerationis
prime gratulantes et sic post ecclesia

cum zorobabel repatriavit. Post vero in capti-
vitate remansit. Et sic post fidelium defunc-
torum cum Christo surrexit. Post in corporalem
nos consolatione privavit. Et zacharias quidem
fuit labores illorum qui in urbe sunt
reversi in longitudine viae et apparatu re-
ditus. Ideo et nos in parte cantica laboramus
et gemiscimus, et tunc statim post alleluia can-
tamus tractum laudantes deum quia labor
significat. Dicit ergo de laude deum congratulando
propter veritatem. Alii quidem cum letitia redeuntes
in itinere vexabantur et nos post totam eb-
domadam paschalem quia duale cum alleluia
cantamus, post duale labore post alleluia gau-
dium ~~defidentes~~ designantes. Demum
illi omnes completo anno hoc ad patriam
sunt reversi et plenam susceperunt leti-
tiam et nos sabbato in albis quo ut promissum
hora finiatur duplex alleluia cantamus si-
gnificantes quod finito nunc corporibus tempore captivi-
tatis absolvimur et stola gemina vestitur.

Hoc quoque tempore cantica letitie subtrahentur
ut premissum est de quibus dicitur Ieremie vii. Fa-
ciam quiescere vocem gaudii et letitie
vocem sponsi et sponse. Quia diabolus sponsum
nobis abstulit. Cum quidem statum esse non
recepte recolimus et nunc in solatium
plangimus, merito alleluia deponimus
et specialiter illa gloria significat. De qua dicitur post
coniuge gloria mea c. p. c. cy. c. d. Neque
gloria patris est filius qui cythara nostre
humilitatis assumpsit quod in passione
fracta pervenit, in psalterium reformatur.
Non dicitur et alleluia cantica letitie. Tum
quia hoc tempore reputatur status esse non dicimus
proprium recepte et hec cantica sunt ad
usum spiritualium pertinentia. Cum quia in ipso tempore
nos predictos reputamus et ideo premiorum
non bene resonat premia salvatoris
virginis cantica tunc prius et gloria patri et fi-
lio et non subtrahatur. Quia numquam fuit aliquod
tempus in quo non fuerit aliquis invitatis glo-
rificatores. Leo papa dicit, quia in principio
illos scilicet alleluia et gloria in excelsis quos
angeli cantaverunt in hora nativitatis

quia pro veteribus homines agnoscunt angelice
iubilationis expulsi in hac miserie vite ba-
bilone super flumina eius sedemus et flemus
dum recordamur illius Syon in qua deum de-
cet ympnus / alleluia. Quia prothoplastus
lapsus est reatu alleluia et gloria in excelsis
in terra ix. ebdomadibus scilicet usque ad pascha
intermittimus / quia Christo resurgente a mor-
tuis iusticia nostra venit in gaudium / et
alleluia nobis redit / De hoc et dictum est in pro-
logo partis / que tamen leticie dicuntur
in festis que occurrunt in septuagesima dicetur in prohemio
vii. partis ¶ Incipit quoque septuagesima in merore
et in gaudio terminatur / ut premissum est.
¶ Et nota / quod in sabbato predicto sepe et sepi-
us cantum officii iteratur / ideo quia illud di-
ligimus et in thesauris cordis recondimus /
sicut amicum iam recessurum perfectius sepe
amplectimur et eius os faciem et oculos osculamur
Rursus ideo in sabbato ad vesperas geminatur
seu multiplicatur / quia in lapsu Ade qui
erat in magna quiete / gaudium perdi-
dimus / sed iterabimus in requie et remuneratione animarum
et corporibus / in qua denique geminabitur
Quidam autem in ipso sabbato dimittunt alleluia
ad sextam / quidam ad nonam / quidam ad
vesperas / quidam vero ad nocturnos sequentis
dominice / et quidam ad primam dominice diei /
que varietas provenit ex diversitate in-
stitutionis dicti / de qua in prohemio vi partis
dicetur / Ideo tamen dimittitur in vesperis
quia tunc dies incipit quo ad officia
divina / nam nox precessit dies autem ap-
propinquavit / et hoc et statuit alexander
papa ut eius geminatio ad finem pre-
cedentis temporis prime quasi laus sancta
angelica resonet / et eius depositio luc-
tui sequentis temporis assignetur / Unde quedam
ecclesie deponunt alleluia cum magno ga-
udio / alie cum gemitu et suspirio / illi
reputant futuram resurrectionem / iste de para-
diso eiectionem ¶ Ceterum quia hoc tempus mero-
ris est non dicitur cantica angelorum sed
hominum / Unde pro deposito alleluia dicitur
in principiis horarum laus tibi domine rex eterne glorie

nos quod expolleat / alleluia enim vox est an-
gelica / ista humana / illa hebrea / et ideo
dignior ista latina / et ideo minus digna
[illegible] et in sanctis dicuntur quidam i-
tem / premissa vero per alleluia designantur
nec fit commutatio in hebraica lingua
que sic Ieronimus ait super ysaiam greco
sermone opulentior est / ut in greca
que latina dicitur est / sed in latina
alia commutatur que omnibus perampior
est ad significandum perampliter inter patres
¶ Et nota / quod alleluia usque ad pascha
per decem noctes duo psalmi immu-
tantur ad laudes / scilicet miserere mei deus
qui est psalmus penitentie / loco psalmi
dominus regnavit / qui est psalmus leticie et
perfectionis in fortitudine / et psalmus confitemini loco
psalmi iubilate / et hoc ideo quia primum venitur
ad laudes confessionis / et post timoris
ad spem / et sic et in peregrinatione qua
septuagesima significatur / positum fidei et spei est
subditum / psalmus et misericordie fidelium quia
enim singulis pariter in presenti peregrina-
tione de laude dei significat / in
forinsecus eos ut peccata sua plangant
/ Et vero post laborem cordis et confessionis
reatus fiducia accedere ad deum
spes data est / ideo dicimus laudate dominum
ad altitudinem post confitemini / Rursus post
confitemini dicitur hoc tempore ad laudes admo-
nitus prius debet in fine / ut in omnibus
psalmis fiant laudes domino decan-
tate / quam hoc post psalmum ad laudes dicere primum
maxime [illegible] in sua alleluia / ideo dicitur psalmum
in fine o domine etc / vel ideo ut post mor-
te et confessionis consequamur peccatorum
remissionem / Dicitur vero post dominus regnavit
et post deus deus meus respice / et sequen-
tes hoc tempore dicuntur ad primam / nec ad
de psalterio permutantur / quia totum psalterium
in septimana dicitur / quod totum in ecclesia primitiva
in die legi solebat ¶ Ceterum
quia ut premissum est / per septuagesimam totum vite
nostre spacium comprehenditur / officia
divinorum que sunt alleluia usque ad

pascha mutant / post nonum ordines
inter uitam seu angelis fideles ac peccatores
peccant / primum eius scilicet tunc dederunt
me sciens aliqua peccata commiserit / post
scilicet conuertere sciens eius penitentie
/ primum scilicet castitati unum omnia et dominum
esse adiutorem / post tertium scilicet in nocte me
cognoscimus dominum illum credentem
vel sperantem iudicem esse adiutorem ex
mo illud / et omnia dum erit assu
/ post quintum scilicet remisit sciens illum cre-
dente vel sperante / post sextum scilicet oculi-
um intellige cum bone operationibus per
missione faciente / post septimum scilicet le-
tare inimicus vel deleat dicitur accipimus
cum de hac promissione exultante
/ et quia et requies sit ultimus data usque
hec media portionem scilicet indicat me
deus videmus cum ad consummatum in vir-
tutibus et bonis operibus / post ea consistent
multi ut possint mediatorem confirma-
re eternam / primum scilicet dicit ne longe
intellige quod ea sit collatus in ordine
angelorum / omnia et ubi licet presencia
eterna / et quia istud totum valeat ad spiri-
tum subiungit eum scilicet per virtutem / quia licet
peccati officium scilicet resurrexit / de hoc
et sub gratia vel dicitur

Nunc de officio psalmus dicitur quod
dicuntur quando ut promissum est filii
israel fuerunt captiui in
babilone / et postea liberati redierunt in
ierusalem / sic et nos sumus captiui tota-
liter ista / vel in culpa et pena / vel
ad minus in pena / propter quod dolens ecclesia
agit primam tamquam posita in captiui-
tate babilonie id est huius mundi / ut tamquam
liberetur et perueniat ad ierusalem celestem
/ et propter hoc fiunt [illegible] / et eo modo incipit
legem vii libros moysi / et ista uti-
litas prime et gradus distinguitur
in illis / primus enim liber scilicet genesis in-
struit nos in mirabilibus prime in fide
scilicet et tercio quod sint et prime / et quia peccata
corporis primum / in fide enim nos instruit
sicut et in simbolo / quod enim ibi dicitur / inuisi-
bilium et visibilium / dicitur hic in principio
creauit deus celum et terram scilicet celum
empireum et ea que in eo sunt

que sunt inuisibilia / et terram id est omnia ista
visibilia / et sic ibi exprimitur persona patris
et filii / sic et spiritus in principio id est in filio creauit
deus super celum et terram / et postea exprimitur
persona spiritus sancti cum dicitur / et spiritus domini fere-
batur super aquas id est spiritus sanctus qui creauit
et regit omnia / instruit et nos in fide
in circumcisionibus et passionibus / ut credamus
christum in quantum hominem passum fuisse
non in quantum deus / et hoc prefigurat quia non
fuit immolatus sed aries / instruit
ut credamus christum esse datum nobis
omnibus sicut fuit ysaac / instruit et
nos in fide resurrectionis et ascensionis et spiritus
sancti in missionis per ioseph / qui post vendi-
tionem sublimatus est in egipto distribu-
ens triticum per totam egiptum / sic christus post
venditionem sublimatus mundo distri-
buit triticum verbi dei per predicatores suos
per totum mundum / cum tamen fuit eius ascen-
sio et spiritus sancti missio / instruit et timorem
paradisi ne nos per vicium gule sive per in-
obedientiam eiciamur de paradiso spirituali
sicut ille de paradiso terrestri / et preterea
nos instruit ut caueamus ab horrendo
et prauitatibus peccati destructionis ut
caueamus a vicio sodomorum / et ab
vicio per diluuium / et similiter a vicio gule per
esau qui propter esum lenticule iusse re-
probatus est / postea quia in hoc reuela-
uit ista mirabilia que post peccatum primi viri
instruimus / secundus liber genesis legimus
ubi agitur de expulsione prothoplasti primi
de paradiso et de aliis / de quo tamen
dicitur in sudore vultus tui / et illud etc adiu-
torem / adiutorium tibi mulierem designata
primis legimus et cetera de dignitate
operis scilicet quod est finis adiungitur et cetera
dicitur quod in paradiso est collocatus quod so-
lum ei fecit et reputatur non uere aliquam
penam pati posse nisi culpa sua
prauenerit. Officium autem misse est
sicut dederit me et cetera ubi consistitur eterna
se esse in pena et laboribus in fletu propter
peccatum qui sunt fames sitis frigus
calor lassitudo egritudo et mors propter

p(ro)pt(er) g(ra)tia (et) amaritudo fetor (et) tenebre
q(ua)les sunt dolores inferni. Sed ne (con)stelac-
tus g(ra)v(ite)r in nos accidia sit (con)t(ra)ria que
mortem operatur ponit in usu (con)solatores. Di-
ligite d(omi)n(u)m virtus ma(n)et ut sic possit
dici: fuit m(ihi) lacrime mee panes (et)c. (et)
audite q(uia) h(ec) verba credere debuit mer(ito)
sunt (et) nos etiam p(ro)vincie plorantes ut
Abel p(ro)ph(et)a (et) martyr qui p(ro)vocat sanguis sui
clamat. Dicitur ad d(omi)n(u)m q(uod) apparuit
eis s(er)vus (et) suscepit cum denarium cum
fr(atr)ib(us) eius. Unde scriptum est ad s(an)c(t)um Lauren-
cium mors preciosa nono (et) audito
g(ra)ve passionis clamat ad d(omi)n(u)m i(n) celu(m)
(et) audita est in vinea sua undique. Unde (et)
etiam in p(re)cib(us) e(st) auctoritas martirib(us)
Nec alt(er) etiam respicit p(ro)ponitur ei i(n) eccl(esi)a
triplex salubre remedium. Et ecclesia
triplex p(ri)mum remedium est ut simul-
ab illis plene liberatur in vinea hic sue
laboret abiciendo vicia (et) peccata purga(n)-
s studio iuxta p(re)cibus (et) c(o)n(tinu)it s(em)p(er) opera
dei nichil i(n) agone pugnet (con)t(ra) omnia
dyaboli temptamenta que si fecerit tale
remedium habebit q(uia) laboranti dabit de-
narium et(er)ni bravium (et) pugnanti coronam.
Secundum q(uia) ne liberatur ipso suscipitur eius
p(ro)ut in medicat p(ri)mum. Ideo ostendit p(ri)mu(m)
i(n) ep(isto)la j ad Cor. ix. nescitis q(uia) hii q(ui) in sta-
dio currunt omnes quidem currunt sed unus acci-
pit bravium. Per q(uo)d significatur beatitudo eterna
que est p(re)mium et(er)num i(n) regno ce(lorum).
In q(uo) ostendit(ur) ut libenter agant
homines p(en)itenciam (et) ut magis fleant
peccata sua. Unde ps(almus) Sup(er) flumina Babilo-
nis illic sedimus (et)c. (et) sicut in ep(isto)la (con)tinetur
remonet(ur) que impedi(u)nt cursum sic
dicit ap(osto)l(u)s Sic curre(n)s. Unde dicit castigo
corpus meum (et) in s(er)vitute(m) (et)c. q(uia) d(omi)n(u)s longo
(?) leve facio adh(uc) ut possim
curr(er)e. Sic facit etiam vinea(?) e(st) eterne
sua ut removeat omnib(us) nocivis ad
bravium iuxta eterne vite cursu(m) possit.
Et sic vad(e) (et) ei vin(ea) adiuto (et) ei oppor-
tunitatib(us) in tribulac(i)o(n)e (con)tribulato ei oppor-
tuna (et) utilis e(st) homi(ni) qui facit nos re-
cordari eternor(um) gaudior(um). Unde scriptu(m)
alibi q(uia) subtrahit etiam eterna letitie

ut p(re)missum est. Post h(ec) sequitur
tractus attrahendo d(omi)n(u)m et est suavis
animab(us) s(cilicet) De profundis clamavi (et)c. Ad
no(n)dum q(uia) in gemitib(us) (et) suspiriis e(st)
sub etiam vita sua de p(ro)fundis p(e)cc(at)or(um)
vel pene sed ad (con)solac(i)o(n)em mist(er)ium
verba nunc cum dicit q(uia) aput te p(ro)pi-
ciacio e(st). Sed q(uia) isto modo mult(um) etiam
q(ui) filii sui cadat in accidia(m). Ideo post
tractum sequitur ewa(n)g(elium) De denario
diurno i(d est) de beatitudine eterna q(ua)m
ostendit filius suus ut hylariter facia-
at p(en)itenciam. Simile est regnum celor(um)
homini patrifamilias qui exiit p(ri)mo
mane (et)c. Math(ei) xx. c(apitulo). Iste est vinea
dei (et) etiam q(ua)m (con)cupis(c)it d(eu)s tollere p(ro)-
posse suo. I(n) illis vero q(ui) ad(?) (?) (et) i(n)
se p(er)sona operacio(n)e. (Et) si bene colu(er)it
habebit vita(m) eterna(m) que d(icitu)r donarius.
In denario est ymago (et) sup(er)scriptio
(et) nos habemus ymagine(m) dei (et) apta
sup(er)scriptione q(uia) christiani (et) dicemur
dii (et) filii dei. Unde ps(almus) Ego dixi dii
estis (et) filii excelsi omnes. Sequitur offertorium
Bonum est (con)fiteri d(omi)no (et)c. i(n) q(uo) monem(ur)
laudare d(eu)m i(n) tribulac(i)o(n)e q(uia) possum(us)
facere viso denario diurno. Ad que(m)
videndum petit etiam illumina(re) oculos
in p(ro)gressione. Illumina faciem tuam (et)c.
Post e(st) ta(m)en dici s(e)c(un)d(u)m ecc(lesiasticu)m(?) xl.
Ecclesiastic(us) sic dicit. Legitur enim occupac(i)o
magna creata est omnib(us) homi(ni)b(us)
(et) iugum grave sup(er) filios Adam a die
exitus de ventre matris eor(um) usq(ue) in
die(m) sepulture in matrem omni(um). Sicut ma-
ter omni(um) homi(num) t(er)ra est (et) eadem e(st) omni(um)
sepultura. Propter hoc dicebat ...um d(omi)n(u)s egressus
sum ex utero matris mee (et) nudus re-
vertar illuc. Sup(ra)p(ro)missis a(utem) verbis
tria statu humane (con)dicionis tria co(n)-
sideranda sunt s(cilicet) ingressus p(ro)-
gressus (et) egressus. De p(ro)gressu
p(re)mittitur. Occupacio magna (et)c. [in margin: creata e(st) o(mn)ib(us) ho(min)ib(us)]
h(ic) (et) iugum (et)c. De ingressu subiu(n)-
gitur. A die exitus de ventre (et)c. De egres-
su (con)cludit usq(ue) in die sepulture i(n) matrem omni(um)

Statu in qualibet statu quoniam iugum super filios ade imponitur. quoniam quidem in ingressu / quoniam in progressu / quoniam in fine in egressu. unde multo propheta flebat dicens / quare de vulva matris egressus sum ut viderem laborem et dolorem et consumerentur in confusione dies mei / [illegible] ei est [illegible] / [illegible] ad penam / unde ecclesiastici xl. occupatio magna creata est o. h. et iugum grave s. f. a. / et bene qui occupatur in bonis / mundi qui in malis bene quia qui iugum christi portat / mundi qui iugum dyaboli / hinc humane conditionis miseriam considerans ecclesia gemit dicens in introitu / circumdederunt me etc. / in quibus verbis propheta recolit lapsum humane / mentis primo dolorem despectio / statum [illegible] / adiutor etc. [illegible] honesta et utile dum indicit ewangelio operarios conducens ut reddat illis mercedem / hanc honestam vero et utilem docet apostolus in epistola currite / nescitis quod hii qui in stadio currunt omnes quidem currunt sed unus accipit bravium sic currite ut comprehendatis. Et sequitur / ego autem sic curro non quasi in incertum sic pugno non quasi aerem verberans. In tractu vero de profundis etc. propheta innuit iugum et iugum designavit / dicens ei si iniquitates etc. in quo innuit iugum dyaboli / deinde propheta [illegible] / [illegible] iugum [illegible] / unde mox subdit / quia apud te propitiatio est etc. / ecce iugum domini [illegible] / iugum enim meum suave est et onus meum leve. In summa ergo officium misse continet afflictionem in introitu / [illegible] in oratione / bellum in epistola / auxilium in graduali / in ewangelio in vinea / [illegible] [illegible]

De dominica sexagesime

Post septuagesimam sequitur sexagesima / sicut autem ecclesia celebrat hodie in [illegible] / quod [illegible] filii israel [illegible] et liberati sunt post [illegible] de servitute babilonica / sic et ipsa ecclesia de servitute dyaboli [illegible] / liberata [illegible]

[illegible] in septuagesima [illegible] et in [illegible] celebrat hodie / licet ei in statuta fuit [illegible] est sub v. hora / fuit tamen et instituta propter significationem quia significat tempus viduitatis ecclesie et illius [illegible] / propter absentiam sponsi qui pro nobis abest peregrinus / et [illegible] similitudinem [illegible] / licet ei christus nobis sit [illegible] illud / ecce ego vobiscum usque ad consummationem seculi / tamen [illegible] celo et sedens ad dexteram patris / [illegible] fructum [illegible] viduis debetur / in consolationem illius absentie sponsi qui ad celum raptus est / dicitur ecce [illegible] / s. sex operum misericordie / et decalogi in pleno / unde hodie sonat sexagesima .x. / ut per sex opera misericordie / per .x. decalogi [illegible] / sexagesima enim ex senario et denario constat / ut sic [illegible] opera sex dierum [illegible] dici septime / sic post perfectionem operum decalogi premiemur ad beatitudinem eternam / et dicitur nobis venite benedicti etc. / ideo in hodie legitur ewangelium / [illegible] luce viii c. de semine verbi dei / ut homines seminent opera misericordie ad habendum illud benedictionem / [illegible] seminet in [illegible] ideo clamat alta voce in introitu / exurge quare obdormis domine / [illegible] vero dicitur s. [illegible] audit / propterea velit liberari / s. per [illegible] / unde in introitu dicit [illegible] deum protectorem / [illegible] domine [illegible] in necessitatibus [illegible] / [illegible] libertatis in [illegible] / unde dicit in introitu / [illegible] exaudiam [illegible] / impossibile est enim quod ille liberetur qui [illegible] per confessionem peccata sua que sunt doloris [illegible] et dolet dolorem satisfactionis et petit a domino liberari.

Tercia vero pars [illegible] dubitando dicit / exurge / [illegible] exurge in hodierno introitu propter triplices filios / primo enim clamat pro filiis qui temptantur [illegible] non succumbit / ut paulus / [illegible] dicit / primo exurge [illegible] obdormis

i. ob dormire videlis non confundendo
vel liberando / et hoc facit deus ut probet
et examinet in igne tribulationis / pro-
cedes ei convenit tribus pueris de fornace
regis babilonis quam intraverant / ver-
no dormit deus sicut legitur Jer. j. virgam
vigilantem ego video / et dicit statim
deus / bene vidisti / quia vigilabo ego super
verbum meum et super filios meos ps.
ecce non dormitabit neque dormiet
qui custodit israel / et quoniam ad istos
dicit pagina / oblivisceris tribulationis /
quia singula singulis debet reddi / secundi fi-
lii sunt qui in pugna cadunt / et propter
istos dicit ecclesia / exsurge ne repellas
in finem / quare faciem tuam avertis / q.d.
unde faciem tuam convertet ad te / tercii
filii sunt qui per blanda temptantur
nec succumbunt / sed quia adversa non tol-
lerant / periculum est ne pressura eos frange-
gat / et propter istos dicit / exsurge domine adiu-
va nos / propter omnes sequitur et libera nos / de
hoc etiam in dominica sequenti dicitur. ¶ Epistola
vos libenter suffertis j. Cor. xj. c.
hortatur nos ut comparemus dominum et de spe-
ciebus et sustineamus lesiones et tamquam
hoc cognoscentes dominum / Ev. semen
gentes ipsum etc. / veritas ovibus tuis quo-
rum quia patrem ¶ In ebdomada que sequitur
in qua qui in hora in vinea inducti sunt
est autem ebdomada / quoniam qui servat etc.
/ et hic fuit beatus paulus qui servavit se-
cum i. liberum dicitur / et propter hoc statio caput
sancti pauli et ideo est / quia et in fine collecte
huius diei dicitur / doctoris gentium et ideo sepe
ei sunt patrones officia ordinavit / ut hec
/ quare statio est ad sanctum paulum / et dice
de eo fit mentio in collecta et eodem modo
in v. feria autem letare ierusalem / et in sabbato ibi
sequitur ut ibi dicetur ¶ Item nota quod
hec usque adventum sunt post pascha /
in qua cantatur venite benedicti filii patris
mei / quia ille qui in operibus misericordie se exercet
audiet illud / venite benedicti etc. ut
ipse testatur / et tunc sponse anima
appetet / et sponsi amplexu fruetur

/ unde in epistola admonetur ut ad istam
pervenire tribulationes de absentia sponsi
pariet compatietur / i. ebdomada ut servi-
torum bonorum operum fructus in fistula / et quod
est de sponsis clamamus studeamus
nec etiam non adscribere dicens petitur
esse in tribulationibus admirari et ab
ipsis eripi dicens / exsurge etc. / De
dominica quinquagesime

Sequitur de quinquagesima. Sicut prius
autem notandum est quod multiplex
est quinquagesima. Videlicet dierum annorum
psalmorum et denariorum l. dierum
triplex est / una ad invicem usque
ad diem pasche / alia a pascha
usque ad penthecosten de qua dicitur in concilio
aurelianensi ut cum pasche solemp-
nitate in quinquagesima supplendum
est quia illa sequitur post pascha / sed terti-
tia ab octava pasche i. a sabbato
in albis usque ad sabbatum post pente-
costen / prima est penitentie afflictionis et absti-
nentie / tunc enim homines abstinent
a carnibus et gerunt alimoniis / secunda
est letitie et exultationis / tertia signi-
ficat glorificationis / significat enim octa-
vam etatem / ubi utraque stola scilicet corporis
et anime in duenitur et ideo est quod duo alla
in illa quinquagesima cantantur / quinqua-
gesima / quia psalmorum triplex est et tres sta-
tus sancte religionis significat / primus
est penitentie / secundus iustitie / tertius laudis
vite eterne / primo psalmo ... psalmo in-
scribitur deus / secundo in psalmo miserere mei
tertia in omnibus psalmis laudet dominum quod est
in fine psalmus laudate dominum de celis
hec tres l. significant dies diluvii /
tot enim diebus fuit aqua super faciem terre /
sed centum quinquaginta / ideo quando tres quin-
quagesimas psalmorum cantamus ut deus
a nobis diluvio et a bonorum pericolo nos
defendat / quinquagesima vero annorum
erat annus iubileus / qui quinquagesimus
erat / tamen enim erat septenarii ce-
lebritatis quia septima dies celebrat

De quinquagesima de illis sacerdotibus

s. sabbatum et septima septimana et penthecostes et septimus mensis ut september, et septenus annus ut iubileus in quo omnes servi liberabantur nisi aliquis esset qui nollet liberari sed remaneret in servitute domini sui, ducebatur ad postes thabernaculi vel templi et perforabatur eius auris subula, quod erat signum servitutis, nec deinceps manum mittebant etiam si vellet. Item omnia que tellus ex se gignens eo anno procreabat omnibus erant communia, non enim colebatur illo anno. Omnia etiam debita remittebantur illo anno et possessiones alienate restituebantur prout sub penthecoste dicetur. Unde iubileus vel remittens vel initians interpretatur, per que vite prima significatur, per quam vere liberati erimus et a servitute dyaboli liberamur. Per eam etiam peccatorum debita remittuntur et hereditas eterna atque celestes mansiones restituuntur. Quinquagesima ergo tempus penitentie et remissionis significat, unde est quod hoc tempore psalmus Miserere mei deus qui est quinquagesimus, et psalmus penitentie et remissionis frequentatur et legitur etiam de diluvio, nam sicut per diluvium mundus purgatus est a malis hominibus, ita per penitentiam purgatur microcosmus, id est minor mundus s. homo, a viciis et criminibus. Et ideo l. diebus in penitentia durimus ut quinquaginta sequentibus diebus s. a pascha usque penthecosten quos in leticia sumus actum non ostendimus(?), quia in die penthecostes spiritus sancti gratiam suscipere merentur(?), fuerint(?) eius l. in die pasche, quia prima admonitate vite resurgere faciat. De quinquagesima personarum(?) sermo legitur in genesi: Abraham assumit a domino si hominum boni essent in populo, unde peteret civitati, imo dixit dominus parcam de hoc et l., et sic

usque ad x. De quinquagesima denariorum legitur primo in evangelio ubi agitur de duobus debitoribus quorum unus debebat quinquaginta denarios et alius centum, sed decem vel ad plus(?). Dicitur et quinquagesima quia quinquies x. signans(?) tempus remissionis ut dictum est. Quinquagenarius enim numerus consistit ex quinario et denario inter se multiplicatis, nam qui opera quinque sensuum corporis per x. legis mandata modificatus fuerit, securus dicit potitur(?) quia in ultimo die quinquagesime s. in pascha cantatur: Resurrexi et adhuc sum tecum etc.

Tercio quia Thelesforus papa constituit ut clerici incipiant a quinquagesima ieiunare. Institutum est quinquagesima primo propter supplecionem ut scilicet suppleantur dies dominici quos de quadragesima xl. subtrahunt ut sic xl. diebus ieiunaretur prout sub hoc(?) dictum est. Secundo propter significationem quia significat tempus remissionis ut premissum est. Tercio propter representationem quia non solum tempus remissionis signat verum etiam spiritualis beatitudinis representat, nam in quinquagesimo anno servi efficiebantur liberi ut premissum est, et quinquagesimo die ex die agni immolati lex data est et l. die a pascha datus est spiritus sanctus et ideo hic numerus statum beatitudinis representat ubi erit adeptio libertatis et cognitio veritatis, perfecta caritatis. Constitu-nale(?) huius diei officium est de diluvio ut etiam incutiat timorem filiis suis ne peccent plurimum sicut in missa et processione ne peccent pericula et est hec duo vicia maxime durant in illo tempore ideo agitur de diluvio per quod pena designatur ut premissum est, et ne tamen nimis desperare faciat dicitur: Arcum ponam meum in nubibus celi in signum federis, quod eo ponitur allegorice de xpo vel de crucis ligno s. sive modo arcus est iste quanto magis ad celum elevatur tanto magis adducit de ...

ita sicut homo quanto magis elevatus est
ad celestia tanto se plus humiliat in contra
illud quanto maior es humilia te in omnibus
Iste etiam iste signum est federis scilicet
rupte unde in psalmo respice in faciem christi tui
et sancti et sunt federis signum quod peperit ma-
ri tenere. istud fecit moyses / iste arcus ipse
portentum est ita et certe quod si deus ita suos
affligi permittit / quid erit de malis. unde legitur
in ecclesiastico videte arcum id est filium et benedicite qui
fecit illum ¶ Secundo dicit quod primo canta-
tur quedam lectio de diluvio secundo quedam
de obedientia abrahe / postea de cereo
illuminato / ad notandum quod qui primo peccata
sua diluit et mandatis divinis ut ab-
raham obedit / adeo plene illuminatur me-
rito ¶ Porro in officio misse ecclesia rogat
deum et innocenter pro filiis suis afflictis
dicens in introitu / esto mihi in deum protecto-
rem postea vero pro lapsis et dicat et in do-
mum refugii etc. / et tandem subdit in persona
eius dicit quod firmamentum meum et in-
re tuo pro temptatione in prosperitate conturba-
tur dicit et propter nomen tuum dux mihi eris
etc. m. de hoc et in precedenti dominica dictum
est sequitur usque desperare q. d. quod multo spera-
bant in hiis inter duce spiritu ¶ Tertio
pro afflictis est / super preces meas [illegible]
di etc. ¶ Epistola de caritate in ad cor-
inthios c. Si linguis hominum loquar et an-
gelorum etc. q. d. omnes virtutes eo modo
quo habent principium / sine caritate nichil va-
lent ad vitam eternam et post ibi ex-
[illegible] quibus perveniunt ad templum
celeste primo gaudium est caritas patiens
est sed benigna est itaque non emulatur
etc. deinde sequitur quedam caritatis ca-
ritas numquam excidit etc. ¶ Tertio ut
non pt homo habere caritatem in firmi-
mirabilia magnum est de [illegible] fac-
pium quia [illegible] et tertio sequitur
du. tu es deus qui facis mirabilia
usque est liberasti in brachio tuo i. [illegible]
filios tuos ¶ Et sequitur tractus iubila-
te deo omnis terra videntur etc. et illud quod post
tractum sequitur. s. dolores per quos

terra transit mundi sed dicit quod iubilatio
seu exultatio non est gaudium tractum
quod homo bonus in suis miseriis exul-
tat et de quo homo liberatus est in suis
miseriis gaudet / unde in actibus apostolorum
ibant apostoli gaudentes etc. / et illud sa-
lomonis cor quod novit amaritudinem
anime sue in gaudio eius non miscebitur
extraneus id est dyabolus hoc super omne
gaudium ¶ Tertio est de fide passi-
onis et resurrectionis / Ecce ascen-
dimus ierosolimam etc. luc. xviii c.
et est prophetia cecus illuminatur id est
sequitur ceci illuminatio qui videt sapi-
perit dicens / domine ut videam / quod vi-
sio est totius mercedis / offertorium est
de fide / benedictus es domine etc. et adu-
te quod in evangelio cecus petitor geminat
dicens bis fili david miserere mei et in
offertorio similiter eum cum geminans
de illuminatione ut ipse ipsi duplicat
dicens bis / benedictus es domine et in aliis
et verbis magis ac magis duplicatur
illuminat postulat dicens et bis doce
me iustificationes tuas et bis
dicit iustificationes tuas pro mentationes
fiorum et virtutis et mandatorum ¶
postcommunio s. manducaverunt et saturati
sunt nimis etc. est de timore ut ad.
incolarum reducamur de devotis [illegible].
adhuc esce eorum erant in ore ipsorum
et ira dei ascendit super eos quia
comederunt usque ad nauseam sicut
et ad verecundiam ieiunaverunt
ut unde invitatur nobis timor ne per
gulam offendamus deum sicut iudei
hic enim facit ecclesia quia tunc solent
homines magis intendere gule
pro tempore primum quo ieiunium de quibus
dicit quod relinquendi sunt suo in
genio in ieiunia et non bene competit
hunc dici ¶ Post et valet dicitur quod
ea sunt vera que proponuntur nobis
in epistola et in evangelio ad hoc ut opera
pure que perpetua quadragesime figurantur
sunt perfecta s. caritas que proponitur
in epistola nicolai dicit passionis

iiii de demum

et fides que intelligitur per illuminationem ceci
et hec ponitur in evangelio vel fides sine
qua nemo deo placet. Per opera fiunt ac-
ceptabilia, memoria passionis facit
facilia, caritas facit ea continua. Et
sicut cecus predictus desperans clamavit
circumdederunt me etc. et post ad se tendit dies
adiuvari petebant, ita hic in quinquage-
sima fiducia et spe venie per primum
qui dicitur tenendo orat et dicit:
Esto mihi etc. ubi petit triplex, scilicet pro-
tectionem illis qui sunt in adversitate, firmamentum
illis qui sunt in gratia, refugium illis
qui sunt in culpa, et ducatum illis qui
sunt in prosperis. Epistola vero nos ponit
in corpore dicere [illegible] nominibus do-
ces [illegible] mulierem nos
docet facere ei quod qui nos fecit
non ei qui nos vendidimus. Et tria
evangeliorum consequuntur rationabiliter
ordinata, nam in horto agrum seminamus
sic semen spargimus in loco fructum lucrosum
in tempore estivato colligimus. Sequitur
de feria quarta in capite ieiuniorum.

Post quinquagesimam sequitur XL.
que est unus specialis [illegible]
in qua ieiunant clerici et [illegible]
de [illegible] suis, primum et
tunc in XL. perficitur penitentia ad per-
fectionem [illegible] id est ad annum iubileum
hic est ad remissionem peccatorum ut pre-
missum est. ¶ Incipit autem XL. a domini-
ca sequente in qua cantatur Invocavit
me. Sed in feria quarta fit ieiunii
inchoatio ut iam dicetur. ¶ Statuit
tamen primo institutum ieiunium XL. an-
te pascha. Nec vacat quod [illegible]
XLVI diebus a capite ieiunii usque
ad pascha in abstinentia sumus, quia
post babilonicam captivitatem XLVI
annis edificatum fuit templum domini,
unde et nos post captivitatem babilonis
in conversionibus vicorum XLVI diebus per
abstinentiam et bona opera nos ipsos
templum dei edificamus. ¶ Quare autem
XL. diebus ieiunetur et quare dicitur XL.
sub duplici sequenti dicetur. ¶ Dicitur

ieiunium XL. quia datur abstinentie a tribus
temporibus et personis que in illis ieiunant.
Rursus ieiunia ideo sunt instituta quia in
veteri lege preceptum erat deo decimas
et primitias dare. Unde et nos
[illegible] facere debemus et deo nos ipsos
scilicet de corpore et de anima et de tempore et huius
aliis ieiuniis [illegible] sub quarta feria
ebdomade ante adventum, sequitur de-
nos decimas et primitias deo offerimus
que bonum operantur. Iuxta XL. solum decima
dierum quia [illegible] dicitur XL. de.
usque in pascha ebdomade computantur
quarum dies sunt XLII ex quibus du-
ni dies abstinentie qui sunt [illegible] decima
[illegible] ut quasi unus XL. dierum quibus [illegible]
ieiunavit impleatur recipiunt com-
[illegible] ipse quatuor dies precedentis de.
ebdomade, scilicet IIII feria V VI feria et
sabbatum. Sed secundum XL. [illegible] decima
[illegible] quia XXXVI diebus qui sunt de-
cima addantur [illegible] ut premissum est
[illegible] est sanctificationis et mundationis
[illegible] corpus mundamus
[illegible] capitibus assurgentes
[illegible] de primitiis dierum quibus solvimus
in [illegible] temporibus [illegible] XXXVI di-
es predicti sunt decima [illegible]
[illegible] XXX et VI
diebus et VI horis [illegible] in ieiunio
XXXVI dies [illegible] decime temporis re-
manent V dies in decimam et VI
horis de illis ieiunamus [illegible] precedentis
ebdomade ut sic unus compleatur
ut premissum est. [illegible] adhuc reman-
ent XXX hore in decimam unius
diei que continet XXIIII horas et VI
horas [illegible] dici quod pro decima illis temporibus
in sabbato sancto tardius ieiunamus vel forte
propter hoc quod illa tardius scilicet de nocte mi-
ssa celebratur ut dictum est in [illegible]
[illegible] nos vero penitentiales ie-
iunium XL. in predictis IIII feriis [illegible]
[illegible] duos dies plus [illegible]
ieiunamus et hoc non solum propter [illegible]
honestatem ut videlicet [illegible]

in quarta feria sacri ieiunii inchoarunt
unde tempus quod est in die magno ieiunio re-
ne tenuat[ur] prout dictum est supra de hebdo-
madis quo duos dies non tene[n]t vel.
sed propter tamen ibi dictum sed propter eorum tamen sa-
tate ieiunamus. et tamen ieiunium in l[a]-
inchoatione tenent[ur] prout ibi dictum est
quando de Septuag[esima]. et premissi ius[sus] di-
es addunt[ur] alia dicta vz. iiii. predictis
diebus iiii[or]. tempus enim in vel[ut] contingit
quartis pervigilia pasche quod ieiuna-
re debemus sed premissa ratio verior est
Sed cum in vel[ut] imitemur ieiunium
christi ut premissum est[,] et tempus statim post
baptismum scilicet post epiphaniam suum ieiu[nium]
inchoavit / quare non hoc tempore ieiu[nium]
inchoamus et illud cum pascha continuamus
? non eo quod tempus ieiunat[ur] cum pascha acto
mea debeat esse instructio. Adhuc qua-
druplex est ratio. primo quia in vel[ut] repre-
sentamus populum israel qui annis vel[ut] fuit
in deserto et statim post celebrat[ur] pascha
Secundo quia homines tempore anno natalit[io] ad libidi-
ne commovent[ur] adhuc ad restringendam
institutum est hoc tempore ieiunii. Tertio quia christi
passioni illud continua[tur]. quare ronabile fuit
ut afflictio nostra continua esset passioni
salvatoris. cum enim ipse pro nobis passus
sit et nos ei compati debemus. ut ita tamen
pergeremus et post passionem statim in ro[.] sub
sequat[ur] mo[do] illud apostoli. si compatimur et
conregnabimus / nam et egrotus magis affligit[ur]
cum appropinquat sanitati / quarto sic filii
israel pascha agnum comedentes se affli-
gebant et lactucis agrestibus id est amaris
comedebant ita et nos propinque amari-
tudine debemus plus affligi ut statim post
digne possimus comedere agnum vite in
corpus christi ut sic instruere cupiamus
paschalia sacra. Porro in missis
quadragesimalibus frequent[er] humiliate ca-
pita vestra deo / quia illo tempore dyabolus
magis impugnet nos unde debemus humili-
are et nos ubi humiliare debemus ut et nos
sub potenti manu dei humiles dicatur
flectamus genua. de quo dictum est in tertia

parte sub titulo de salutatione. Et est sciendum
quod flectimus genua et humiliate capi-
ta se se contorserit[ur] et mentes dicte in
diuina die / nam aut quod in diuina pre[ca]-
flectit dum resurrexisse negat / propter
multas causas quando enim oratio nobis adtri-
pssimus prout dictum est in tertia parte sub parte
de. et oro super populum post humiliate ca-
pita re. propter tres sanitatem. et admonemus
quod ibidem vita nobis est oratio ut in
futuro audire meream[ur] adiuvo. venite
benedicti patris mei re. quod que hora est in
tunc sit sermonibus / olim enim omnes cor-
tabat et ceratos diaconus ad flectendum
genua inclinabat / ut vero quod multi susti-
puit corpus domini indigne predicte utimur
ordo. diaconus fuerat per suo surgere
officio et diceret humiliate capita vestra deo / quia quoniam
humiliavit se ex altaribus et quis hic
bonis actibus benedicatur et tunc benedictionem
perfunt accipient. Iussit ordo sacerdos
nubile ex pugne quemdat ad invitandum
contra hoste antiquum / et residuis inimicos
no premunit eos premissum armis humi-
litatis. dicens humiliate capita vestra et sic tamen capitibus
humiliatis quasi confirmans eos in fundit
super eos protectionem sue benedictionis
et hoc magis in vel[ut] quia adversarius tunc
sollicitus tenuit quamvis quod devote. sed
in prima collectam genua flectimus in po-
stulatione in ipse que est mea in prima
uita. In ultima vero tenent[ur] reclinant
in quarta actionum predicatio donario
vite future / tunc in prima collectam flectimus genua.
propter vite presentis afflictionem laboris
et contumelie ordinentes / in ultima vero que est
pergratiis actionis capitis humiliatio permittit
humilitas designat[ur] / quia tunc in eterna uita
omnes labor concludetur. sed humilitas per-
stabit et hic dicitur sub sabbato prima
ebdomade de vel[ut]. Item in fine misse de
benedictione dicto dictum est in tertia parte
sub ordine novissime. Hoc et tempore corti-
ne in terra suspendunt[ur] de quo dictum est
in prima parte sub titulo de picturis

Porro certis hiis diebus in mag[is]

etiam constituta in xl. frequentat ps.
quem scribitur, quia ps. ille in feria iii. etiam
positos in deo spem suam ponere, et oc
adiutorium altissimi deposcere decantatur sub
dominica sequenti dicitur. ¶ Hoc tempore dyaco
nus tabulam super humerum portat de
quo dictum est in parte prima in titulo de dyacono.
¶ Tabulae autem [illegible] usque ad domi
nicam palmarum dicitur omni die prefatio de
ieiunio et in diebus dominicis per quadragesimam,
in illa vero dominica et sequentibus diebus
dicitur prefatio de passione. Sed videtur esse
in contrarium quia in dominicis diebus dicitur
prefatio de ieiunio, cum in illis non ie
iunetur, et ideo quidam dicunt in illis coti
dianam prefationem. Sed licet non ieiu
netur immo ieiunium tamen quantitate
in [illegible] quadragesimali, sicut in aliis
diebus, in quibus dicitur tamen [illegible] in capite
dicitur de passione prefatio in dominica de
passione, et in quibus dicitur et dicunt prefationem
de ieiunio usque ad quintam feriam ante
pascha. ¶ Singulis ut premissum est
quadragesimali ieiunio quia in capite in dominica xl.
super additi sunt iiii.or dies, sollempnita
tes tamen officiis temporis quadragesimalis
incipiunt in eadem dominica sicut prius et non
ante, ut ibi immutatio sit facta fuit,
[illegible] post [illegible] [illegible]
[illegible] concordat, nam ibi debet esse
caput ieiunii et officii. ¶ Et si [illegible] vi
quare dictis iiii.or diebus debent tunc
premissa respice dicta. Licet quia nondum
est ut xl.e tempore est luctus et penitentie,
penitentes autem qui convertuntur ad opera
[illegible] ad lucem [illegible], respecti
vero tempore per defectum et observantiam in
perfectam designat, quia penitentes
non in perfectione et defectum sed [illegible] po
nis perfectam et lucem virtutis in festum
[illegible] [illegible] adiacentibus
[illegible] tempore [illegible] gabilon
[illegible] [illegible] ut sic statim premissa
dicatur [illegible] noctis tempore confu
nerit dici, sed tamen iiii.or predictis diebus
precedentibus non sunt quia diebus qua
dragesimalibus super additi [illegible]

de q. di. i. solet

eam fuerunt, vel potest dici quia quadragesimali
tempore propter dispositionem ad paschalem sollempnita
tem et correctionem delictorum preteritorum sancto
rum operibus insistendum est, ideo premissum est
in eo tempore quo [illegible] illa ieiunia plebs
orationum supplicationes ieiunii agamus et
propter hoc non solum aliis horis verum et ve
speras ante cibum dicimus, predictis tamen iiii.or
diebus hoc non fuerunt, ad [illegible] prima
riam dispositionem petentium qui in sabbato primo
[illegible] non possunt tot sanctis observanciis
insudare. ¶ Hoc tempore dicitur ad horas capitu
lum [illegible] Joel ii. c., et aliud [illegible] vestibulum
quia est ibidem, et aliud Clama ne cesses
ysaie lviii. c., et aliud Derelinquat impius
ysaie lv. c., et aliud Frange esurienti lviii. c.
¶ Tunc hec quarta feria iiii.or primo
insequitur, primum est, quia tali die incipit
ieiunium quod fit quadruplicatur [illegible]
[illegible] feria sunt ieiunii in [illegible]
[illegible] quarta est die dominica et [illegible]
[illegible] [illegible] usque ad
[illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] fuisse baptizatum et sequenti die
[illegible] in desertum inchoavit ieiunium, ideo
in quarta feria ieiunium inchoamus, quia quarta
etate Salomonis templum edificatur, et nos qui
sumus [illegible] illius templi [illegible] nobis
[illegible] ieiunando ut in pa
scha templum domini esse possimus, unde
apostolus: templum dei sanctum est quod estis vos,
ideo in quarta feria ieiunium incipimus cum
ceteri in diebus dominicis xl. non ieiunet
propter gaudium, quia hoc die [illegible] dominus [illegible]
[illegible] est, [illegible] duobus [illegible]
[illegible] cum discipulis [illegible]
[illegible] et [illegible] ieiunio
[illegible] ad discipulos et attulerunt ei
partem piscis assi et favum mellis, ideo in
[illegible] [illegible] feria [illegible]
dominica [illegible] propter hoc [illegible] caput
ieiunii, [illegible] premissum est
[illegible] sicut [illegible] dicitur [illegible] tempore [illegible]
[illegible] ideo quattuor diebus [illegible]
de ieiunio ut iiii.or [illegible] virtutibus
scilicet iustitia, fortitudine, prudentia et
temperantia, iiii.or mala [illegible]

prime matris deploramus / scilicet quod de paradi-
so eiecti sumus / quod in hac ualle miserie ab
admodum innocentum indigemus / quod in inf-
ernum descendere timemus / quod in patria cum deo
non gaudemus / quanto ut defleamus quot et
multa que fecimus scilicet peccata cogitationibus
operibus consuetudinibus et locutionibus / scilicet primum
tamen est / quod illa die eiciuntur confessores
publice penitentiam et eis penitentie impo-
nuntur / tertium quod tunc cineres capitibus asper-
guntur ut ita dicatur / quartum quod die isto
fit processio / equale protinus si non
contingit / penitentes namque tunc absentia
cum processione extra ecclesiam eiciuntur / et in die cene
in eadem recipiuntur / sic sub illa die dicitur
processionem quando sumus quod tunc ad bellum
contra hostes incedimus / qui est in dispositio-
ne ab eorum usque tunc sumus / procedentes contra
contra hostes armis nostris armamur / que sunt
humilitatis oratio afflictio et elemosinarum largitio
humilitatis sicut ita dicitur est in cinere ¶
oratio quod tunc dicimus per diem et cetera / afflictio
demum in ieiunio cum ieiunatur / elemosinarum lar-
gitio que maxime hoc tempore frequentanda
est / unde absconde elemosinam in sinu paupe-
ris / talibus itaque armis armati ad
bella procedimus / unde collecta huius diei est
Concede nobis domine presidia militie
christiane sanctis inchoare ieiuniis et cetera ¶ Ce-
terum hac die officium misse per nonam differi-
mus tunc / quia olim homines nona comedebant
sed et per ieiunia castigati ad nonam usque
ueniunt deuoti sumus ut audita missa
statim ad cibum ieiunantes et deuotione parati
aut mensam currerent / unde in concilio Cabilonensi
dicitur quod ad missam conueniendum est et auditis
missarum sollempniis et uespertinis officiis
ac largitis elemosinis ad cibum accedendum est
¶ Hic est quod die ista cineris et in signum
humilitatis capitibus asperguntur / sub hiis
uerbis / cinis es et in cinerem reuerteris
quod dictum fuit ade genesis iii c. / et Iob
penitentiam in fauilla et cinere egit sicut legitur
Iob ult. c. et dominus ait in domo puluis
puluere uos aspergite cilicio Michee c. i. sic
legitur Iudith iiii c. / quod filii Israel humilia-
uerunt animas suas in ieiuniis et cinis

[illegible margin note]

super capita eorum / et Abraham inquid
loquar ad dominum meum cum sim puluis et
cinis Genesis xviii c. / et Mardocheus
indutus est sacco aspergens cinerem
capiti suo Hester iiii c. et filie Syon
consperserunt cinere capita sua Treni ii c.
Et hic est quod sic in libro pontificali
habetur / penitentes et mortui in signum
penitentie et humilitatis et quia terra et puluis
sunt super cinerem uel solo prosternuntur et
cilicium induunt / et in ueteri testamento
est / legitur ea Ysa. lviii c. quod penitentes
sacco et cinere sternuntur / Item Iere. xxv c.
aspergimini cinere quia completi sunt dies
tui / Item Ione iii c. rex niniue indutus
est sacco et sedit in cinere / Item Treni iii
c. virgines eius attonite sunt in cinere
Item in ps. xxxiv induebar cilicio / sic
et est ad signandum / quod sicut in eiectione
ade de paradiso maledicta fuit terra
in opere suo / sic per humilitatem penitentie terra
nostra scilicet liberum arbitrium benedictionem percipiat
ut non spinas et tribulos sed dignos
fructus penitentie germinet ¶ Inuitantur
et omnes ad penitentiam qualiter etiam dicitur
in euangelio / conuertimini et cetera ieiunio
et ploratu et ostendit ita qualiter
homines debeant ieiunare / scilicet quia deus
prouocabat eos ad penitentiam / unde introitus
est Misereris omnium domine et nichil odisti penitentiam
et est sapientie xi c. / omnes ora-
tiones quecumque dicuntur faciunt ad idem
¶ Epistola est conuertimini et cetera que est Ioelis
ii c. ad hoc inuitantur qualiter et primi et
magni et paruuli sexus / unde dicitur
sanctificate ieiunium, uocate cetum, con-
gregate populum et cetera ¶ Dicit Gregorius [illegible] fe-
rie dei quod uidet esse ordines [illegible]
et effectum penitentie / primum quod per eam habemus
remissionem peccatorum et collationem gratie
et gratulationem angelorum / unde secundus usus
dedit in obprobrium gentibus ¶ Se-
cundum quod non sit pena et cetera qui sigit
labore qui in pena habetur et de iste
tractatus usque ad dominicam de passione

[illegible margin note]

ii. iiii. et vi feria ut in diebus autem ie-
iunio deputatis tempore preter memo-
rias ordinum ieiunio continemus. Interro-
gatio autem cum ieiunat etc. Mat. vi c. de
modo ieiunandi ubi dicitur: tu autem cum ieiu-
nas unge caput tuum et faciem tuam lava
quod omnes penitentes debent ungi oleo spirituali
quod est iocunditas mentis tamquam athleta
et pugil dei, sic habetur in ecclesiaste: oleum de
capite tuo non deficiat, et faciem tuam
lava id est in honore hilaritate operis de-
monstra ne videaris hominibus ieiunans
id est sic ieiuna quod non intendas favo-
rem humanum sed solius dei, et pater tuus qui
videt in abscondito reddet tibi. ¶ Offe-
renda est quadragesima ubi est gratiarum
actio de perfecta remissione. ¶ Ratio
est quia meditabitur in qua est aliorum
exhortatio de legis meditatione et
consonat evangelio quia meditari in lege est
thesaurizare in celo. De quinta feria.

Sequitur de v. feria, sicut hi [illegible]
sunt omnes in precedenti die sicut
ibi dictum est ad primam, sed quia
prima consistit in tribus scilicet in oratione ieiunio
et elemosina, ideo in tribus sequentibus diebus agitur
de eis, scilicet de oratione in hac v. feria, et ideo
incipit introitus: Dum clamarem ad dominum etc.
Sicut autem oratio aliquando pro aliquo quandoque ipse, quandoque
pro alio, ut quando orat quantum ad aliquem
ipse facta oratio, ideo sequitur epistola: egrotavit Eze-
chias Ysaie xxxviii c. in qua proponit ecclesia exemplum
Ezechie quia oratione ipse facta im-
petravit addi xv annos vite sue
superaddi, ut autem ecclesia ostendat quantum
valet oratio pro alio facta legitur evangelium cum intr-
asset Ihesus Capharnaum Mat. viii de centurione qui
rogavit dominum pro puero suo ut sanaretur
et impetravit. De sexta feria.

In sexta feria agitur de ieiunio
et ostenditur quale ieiunium placeat deo scilicet
spirituale non carnale, unde epistola
agit de hoc: Clama ne cesses Ysaie lviii
c. et quare ieiunavimus et non aspexisti
etc. et dominus respondet numquid tale est ieiunium
quod elegi contorquere quasi circulum caput etc.
quasi diceret non placet mihi tale ieiunium quod ab-
se curvet in terram sed quod dissolvat fa-
sciculos impietatis id est ab omni peccato ab-
stineat quod fit penitentia, unde sequitur

evangelium: audistis quia dictum est antiquis Mat. v c. angelus de caritate
ubi dicitur: si offers munus in ecclesia non legitur de [illegible]
quod non [illegible] corrigendo [illegible]
De sabbato titulus.

In sabbato agitur etiam de elemosina et de
sabbato, quia premissa tria scilicet oratio ieiunium
et elemosina perveniunt ad sabbatum spirituale
ubi peccata iam fiunt que spectant ad primam
et pax que est quies et sabbatismus mentis sed sabbatum
id est quievit, et propter hoc sequitur in epistola Ysa-
ie lviii c. si abstuleris de medio tui cathe-
nam peccatorum etc. quibus sequitur tunc vocaberis
sabbatum delicatum etc. quibus sequitur et hoc idem
dicitur in evangelio cum sero esset etc. Mar. vi c. ubi dicitur de
discipulis laborantibus in mari, per quos peni-
tentes designantur quibus dominus ascendit in navi-
culam cum eis et statim facta est tranquillitas,
quia dominus pacificat in corde hominis pacificatum
et tranquillum fit ibi. ¶ Hoc sabbatum licet habeat
epistolam et evangelium sicut non ulla alia prima
tamen non tamen est titulis officiatum quia sub-
sequitur dominica que est solempnis ieiunio de-
putata, hoc non ieiunamus ut ad festum
eius sabbatum [illegible] De prima dominica xl.

In hac dominica in qua cantatur Invo-
cavit me etc. incipit xl. que signat
tempus presentis spiritualis, et notandum dominica
quinta quia quinta est ante pascha, quod autem
significat v dominice xl. dictum est in parte pre-
sentis deputatis. Dicendum est autem xl. licet
ea sit xlii. dies usque ad pascha, quia
ecclesia non curat de duobus diebus quia mi-
nimas non attendit sed summa nume-
rorum, quod misit parum plus vel minus sed
quia xl. non pretendit vel usque ad diem cene
domini que est absolutionis, ita prolixa bene
observata et per eam purgatur purificatur homo
spiritualiter ad cenam domini agni et in passione
sua qui vocatus est ad cenam nuptiarum
agni et sic hic soli sunt xl. dies, certo quia
filii Israel laborantes in deserto xl. annis
cibati manna per xl. mansiones venerunt
in terram promissionis, quo et xl. diebus
adeo corporis abstinentes ubi
inter et sic sumitur omni nature ut
tamen pueri xpmi intra [illegible]
introeamus sicut illi [illegible]
Iosue in terram promissionis introducti
sunt, ideo a sancto Ieronimo sunt in ea xlii. dies

quia dominus venit ad nos per xlij generationes
ascendentes secundum patrem et secundum filium et
ipso domino habuit totum tempus vite sue xl. et
¶ Jeiunium autem xl. dies incipientes in
feria quarta, primo secundum Augustinum / quia in Matheo xl. genera-
tiones posuit, ad hec dominus suo quadra-
genario numero ad nos descendit / ut nos
ad eum nostro quadragenario numero ascendamus
secundo secundum Gregorium / quia addit ut habeamus quadra-
genarium quadragenario adiciendo
est denarius / addit ei ut decimas
ad deum requirit / quia nos toto corpore [tempore]
partis vite laboremus / unde et dominus cum dis-
cipulis xl. diebus mansit / et post decima
die spiritum sanctum misit / ieiunavit xl.
diebus / ita et moyses ad accipiendum
legem ieiunavit xl. diebus / similiter et helias /
dominus quoque noster xl. dies ieiunavit ab epiphania
usque ad passionem et post eos / unde non alii veri
tamen xl. observant / illi vero penitus ieiu-
naverunt / Et due sunt tres quadragesi-
mas sunt / eo quod moyses ut tradunt
hebrei ter ascendens ad dominum ieiunavit
vel potius quod tribus vicibus legitur ieiunasse
quadragesimis / scilicet moyses helias et
dominus / quare autem xlvj. diebus sumus in ab-
stinencia dictum est sub predicatione in feria
¶ Considerandum est autem quod tempore xl. pe-
nitencie ascribitur / penitencie autem fructus sunt
ieiunium vigilie et alie carnis afflictio-
nes elemosine corporales et spirituales et alia mise-
ricordie opera oratio et deprecatio et alie species contem-
plationis fletus et lacrime et alia in signa
contritionis / ideo quod de hiis et similibus ad penitenciam
pertinentibus in nocturnis et diurnis officiis
hac et sequentibus legitur et cantatur satis
copiose / et propter hoc et hoc tempore dicitur regulare
hoc scilicet in canticis (?) hominis per ipse penalis
miserere mei deus / et est notandum quod propter ieiu-
nium principium ordo mutatur historiarum
cum enim in lxx. et lx. cantatum fuit de adam
et in l. de noe et abraham / in hac prima in
penitencia de fructibus penitencie / in secunda vero
de iacob / in tercia de ioseph / in quarta de moy-
se ¶ Quadragesima tres instituit ecclesia quadra-
gesimas / de quo tractatum est in parte prima
sub titulo de … sanctus habuit quaerit

deus est sub quanto fit timeri / hoc tempore et in-
licite habuit / et in quo symbolis fortia quam nos
insurgit ideo ne homo desperet / est confor-
tativus / quando canit ecclesia introitum Invo-
cavit me et cetera / quo audito spe fit homo
fortis / unde dicit apostolus / spe fortes tri-
bulatione gaudentes / et ysaie xxx. c. in
silencio et spe erit fortitudo vestra / Ecce
in hiis duobus consistit tota fortitudo ho-
minis spiritualis / scilicet in silencio a murmuribus
seculi / unde de hiis que sunt seculi appeten-
do / in spe etiam desiderando ¶ Epistola
que incipit Hortamur vos / ij. Cor. vj. c.
armat ecclesia milites suos, munit car-
dinalibus virtutibus / primo fortitudine cum
dicit / Ecce nunc … tempus acceptabile
ecce nunc dies salutis / que ibi de fortitu-
dine dicitur / quia sequitur in omnibus exhibeamus
nos sicut dei ministros in multa patiencia
secundo temperancia cum dicit in castitate in ieiuniis
multis tercio prudenciam cum dicit in scientia id est in
prudencia / sunt autem ei subiecte scientia
et longanimitas / quia et scientia et longanimitas [tertio]
sermo quam sancti in medio prudencie et perseve-
rantis / et bonitate et suavitate que
est in spiritu sancto / hec tota pertinent / Quarto
in caritate non ficta / quia omnia sine fictione
fieri debet / quarto iustitiam cum dicit per arma
iusticie a dextris et a sinistris ¶ Post
epistolam sequitur tractus / angelis suis deus
mandavit de te et cetera ut sic securus homo
possit pugnare ¶ Deinde tractus domini-
calis in adiutorio et cetera in quo agitur de temp-
tatione / tractus non ideo dicitur quia ibi ostenditur
quod hec vita miseriam trahit multis dolori-
bus et laboribus / et quia posset quis aliquis
de inequalitate … pugne quia tempta-
tor potentissimus est / ut habetur in Job / non est potestas
sub celo que ei valeat comparari / et sa-
pientissimus quia multa videt / et crudeli-
ssimus est ut dicit Jeremias crudelis est et
non miserebitur / homo autem infirmissimus et ignarus
ideo in ipso tractu ponitur solacium hoc quia hic [solamen]
promittit deus unum tempore ut homo
teneat et ad deum fugiat qui scit et potest
et vult liberare / et sic non speret sed ideo
quod promittit quod liberabit si confugiat
ad eum / vult quoque deus ut homo habeat timo-
rem de inimico forti et spem de promissionibus

futurorum, et de dilectione dicit vehementissima
quia sicut gallina vult eum protegere quemadmodum gallina
protegit pullos suos ex amore vehemen-
ti, et est species de custodia angelorum. Scuto ci[rcumdabit]
si volat ut duabus volans timorem et
spem efficit. Primus placet deo, et secundus
vincit omnem temptationem, sive sit [sit] levis
et occulta que dicitur timor nocturnus, sive levis
et manifesta que dicitur sagitta volans in die,
sive sit gravis et occulta que dicitur negotium
perambulans in tenebris, sive sit gravis et
aperta que dicitur demonium meridianum. Hec
ut supra. Quarta temptationum vincit quia scit ar-
[illegible] ut deum [illegible] in ewangelio non solum in tribus
temptationibus ubi dicitur ductus est Ihesus in de-
sertum etc. Mathei iiij c., et comprehenduntur quasi
omnes temptationes sub quaternario ut dictum
est, quasi sub ternario ut in ewangelio, quasi
sub binario ut in eodem psalmo infirmus ubi dicitur
a laqueo venantium et ab opere malo, et
a verbo aspero i. [illegible] oris. Temptantibus
enim sunt duo [illegible] diabolo in ewangelio temptat
s. gule cum dixit ei: Dic ut lapides isti
panes fiant; cupiditatis s. cum dixit:
Hec omnia tibi dabo si procidens adoraveris
me; et vane glorie s. quia diabolus
voluit eum deicere de pinnaculo sic fecerat
alios predicatores multos, et vicit
eum tribus [illegible] sicut et septimo quod
signatum est in hoc quod David lapidibus sumptis
de torrente deiecit Goliam. Docet nos
debere armari gladio ubi dicitur: Apprehende arma
arma quibus nos armavit apostolus in epistola
hodierna, ut sit sufficienter ad pugnam
armati simus. ¶ Tertio et dicitur quia exspectat
hodie ecclesia tot tribulationibus pressa de
spiritibus clamavit: Circumdederunt me
gemitus mortis, quia nulla parte evadere
possit. In principio vero hodie ubi dicitur de celo est
est et dicetur in septuagesima dominica, quia posita in
[illegible] desperationis et spem clamavit: Exurge,
quare obdormis domine. In principio lectionis
in spiritibus clamavit: Esto mihi in deum protecto-
rem, imo de penitentia invitatis nos
affirmationem dixit: Dixit ut erit omnes et com-
tribus me, ut nos in principio vult audiendo
se ex audita dicit: Invocavit me et ego
ex audiam eum, et epistola dicit: In tempore pla-
cito exaudivi te, et graduale dicitur:

nos angelorum custodia, et tractatu domina
protectio quia tradimus securitatibus. Ewangelium
ad eos: Salvatoris ab hoste triumphus
in dicimus: Vade retro sathana, in off-
ertorio et domina protectio notatur cum dicitur: Scapulis
suis obumbrabit tibi etc., in post communione
demonum subiectio ubi dicitur super aspidem
et basiliscum etc. ¶ Ab hac die usque ad
pascham operiunt crucem et velum ante al-
tare suspenditur, de quo in parte prima dictum
est sub tit. de picturis. ¶ Hec dominica princi-
pali, quia est una ex quinque. Post
que reputat tempus quo filii Israel mo-
rati sunt in deserto, tamen quinque sunt in
populo Israel quorum duo quadragesimum
s. persecutio que fuit in Egypto quia
Iacob et filii sui profecti sunt in Egyptum,
captivitas que fuit in Babilone, et disper-
sio que facta fuit a Tyto et Vespasiano
per totum mundum, quia non quadragesimum,
quia ab illa nunquam revertebantur, de qua
dictum est: tradidit nos in manum de
qua non poterunt surgere. ¶ Iussit do-
mina dicit ad horas capitulum: Fratres hor-
tamur vos ne in vacuum ij. cor. vj. c.
Et illud ecce nunc tempus ij. cor. vj. c.
et aliud in omnibus exhibeamus nos ibidem.
¶ Et fit hodie statio ad basilicam latera-
nensem, que constructa est in honore sal-
vatoris et postea Iohannis eo quod officium ho-
diernum salvatorem cum presentia in so-
nat felicitate. De secunda feria

Postquam duabus capitulis armavit
per militem suum non restat nisi ut
pugnet, quia hostes nostri parati
sunt, quia non propria in me specialiter
et maxime fit pugna ista, ideo de operibus
est feria ista, que agit de elemosina. Re-
vera quia omnes pugne non libenter
suscipiuntur nisi iniuste pravus, ideo in hac feria
feria est introitus: Sicut oculi servorum etc.,
et duabus in epistola ecce ego requiram oves
meas etc. que sumpta est de Ezechiele
xxxiiij c. Audit primum cum dicit
et pascam eas, qui eum pascat diligens
in prosperitate, et dubius pascat eum sicut
ibi legitur in motibus istis, i. in adversitatibus,
et in ewangelio dicit: Cum venerit etc.

ca. xxxj. c. ubi dicitur veniet bado etc. esu-
rivit et de gressibus in madiante / debemus aut
tem oculum nostrum sinistrum ut respiciamus
penas eternas et propter hoc bonum faciamus
hoc est ante temporalibus sed et dextrum
ut considerimus premia / istum oculum multum
nobis auffert dyabolus / et mittitur spiritu-
viij q. i. demens aliter vel i. regum xi. c. / rex ammonitarum
noluit inire fedus cum iabitis nisi eru-
eret eis dextros oculos / sic multum facit
nobis dyabolus ut non simus apti ad pu-
gnandum / sicut miles qui non habet oculum
dextrum / De tercia feria titulus

Tercia feria agit de oracione et sunt
introitus de psalmo qui est oratio-
ne refugium factus es nobis
pugnantibus enim orando vicit. Iosue
in campo pugnabat et moyses ora-
xxxviij i. f. bat / immo qui pugnabat non defi-
ciebat quia ille orando vincebat. Epistola
non quiete domini etc. ysaie lv. c. / docet
nos orare et invitat nos ad orationem
querite dominum s. de hinc fundo vincam et peccata
quia multus est ad ignoscendum / non enim
cogitationes mee cogitationes vestre neque
sunt vie cogitationes eius audit ieremias
dicitur Ego cogito cogitationes pacis
et non afflictionis / si ei quod non corde ro-
gatur requiritur / statim pacificatur quoni-
am de loquitur in cum hoc / et sic dum ve-
nit pt s. in puteum cum audiret effusus
orationis quia peccata hoc est pacificatur
¶ Ideo et hoc petrus. Et cum intrasset
math. xxi. c. i. quod. dicitur eiecit vendentes
tes et vendentes de templo dicens / domus
mea i. ecclesia in quo hoc sunt / domus orationis
vocabitur ¶ Iuxta epistola monemur ad pe-
tendum ut habitet in nobis ¶ Graduale ut
det nobis eterna gaudia ¶ Tractus quod
in graduali offendat et post hoc tan-
tum / sunt convenientia domini orationes
consolationes / et gratiarum actiones
De quarta feria titulus

Quarta decima feria est
sed quia dies illa est septima
accipitur ieiunii / septuage-
simus et septuagesimus id sequitur

ideo enim sequitur unus multiplicatus et unus
multiplicatus / septuagesimus vero sequitur li-
berationem captivitatis / ideo in introitu
qui est reminiscere etc. / petit liberationem
s. que habetur peccatum / et epistola et lectione
monemur ad ieiunium / quod moysi et helie
¶ lectio que habetur pro ordine sumpta est
de exodo xxiiij c. / ascende ad me in montem
etc. ¶ Epistola vero de tercio regum xix c. venit he-
lias etc. / quale autem ieiunium / debeat esse
s. spirituale / monstratur nobis per ieiunium
moysi / mulitas non plehia / in azimo
cum cibo pervenit usque ad montem dei
oreb / i. in altitudinem mense illius qui
comederet super mensam patris et in regno
suo / peccatum / quod ira dei temperatur
et mitigatur / quia oravit pelva / math. xv.
c. clamaverunt ad ihesum etc. in quo habetur
de micis que ira dei tepandet
peccatum / sicut ¶ Et non quia hic feria so-
lempnitas ieiunii duplicatur / quia ieiu-
nat tamen tunc xl. quod hoc ieiunium ministe-
rium / quia non penitentia a spiritibus ieiu-
natum corpora desistit / tibus nichil
sed dicitur in eva / sps in mundo eius habitat
plena anima quivis relique et non in-
venit / corpora cum ieiuniis desiccata
fastidit / ideo ad ieiunia libere appeten-
da moysi et helie ponuntur exempla
quorum utique in singulis lectionibus xl. di-
ebus et xl. noctibus ieiunasse perhibetur
itaque per ieiunii geminatum s. xl. et
misterium duo in sub in graduali po-
ca que in introitu graduali tractu
oratione offendat tantum / sed consolationes
et oraciones / ut ieiunantes tribulationibus
eripiantur et nec hiis qui ieiuniis affli-
guntur vinea ducentur ¶ Hec enim feria in
hoc punctata / quia illi qui in sabbato sequen-
ti ordinandi sunt in rogant de septimis
sacris et communicant / de quo et quare due
lectiones leguntur ad missam sub una
feria hoc dicendum ad aduentum dictum est
Sequitur de quinta feria

Quinta feria est de confessione, pro qua [illegible]
pugnatur / et est introitus confessio
et pulchritudo / Est enim triplex confessio /
scilicet fidei, peccati et humilitatis / cui hec scilicet con-
fessioni pulchritudo est in conspectu eius
in conspiciendo eum [illegible] nos / et deo
similes sumus imitando ipsum ¶ Epistola non
scilicet oratio hester etc. sumitur de esdra / in qua
est oratio esdre et confessio quam orauit
sicut daniel orauit / peccauimus inique
egimus etc. propter istam confessionem meruerunt
runt remissionem peccatorum / et ita ostenditur
effectus confessionis / In aliis ecclesiis legitur
epistola / factus est sermo domini / Ezech. xviii.
c. que loquitur de effectu confessionis
¶ Ewangelium / egressus ihesus etc. math. xv. c. de
muliere cananea / que per confessionem fidei
cum dixit domine adiuua me / et per confessionem
humilitatis cum dixit / ita etc. catelli etc. me-
ruit filie sue sanitatem / et dictum est ei
mulier magna est fides tua etc. / quidam
autem legunt ewangelium in quo iudei gloriantes
quod erant filii abrahe / quibus dicitur non estis
filii abrahe / quia non faciunt opera eius /
sed estis ex patre dyabolo / cuius opera facitis /
vel ut quibusdam moris est legitur ewangelium /
quod alii legunt feria quinta sequentis ebdo-
made de diuite qui [illegible] cruciatus pa-
tre [illegible] vocans et deprecans abraham
non ut filius auditur / huic consonat
illud propheticum quod in epistola premittitur / quod
si uir iustus genuit filium sanguinem
effundentem / et uniuersa detestanda facien-
tem / quando in iusticia sua viuet / filius autem
eius qui operatus est iniquitatem / morte
morietur. Cetera que sunt in introitu
graduali et offertorio sunt laudes et
orationes iusti ¶ Communio panis quem ego
dedero Jo. vi. c. declarat unde iustus
viuat scilicet de carne christi ¶ Et attende
quod sic quinte / olim [illegible] non habebant officia
sed ad [illegible] communibus in officiabant
et ceterum ewangelium non sunt de ieiuniis in-
stituta / sed de diuite et lazaro et in die
filio suscitato / olim et [illegible]

sed ut in dominicis [illegible] sed per gregorium [illegible]
[illegible] iunioris [illegible] fuit adiuncte ie-
iunio / prout dictum est sub [illegible] et offi-
ciatur / et ideo est quod varietas epistolarum
et ewangeliorum in quintis feriis reperitur
[illegible] dicitur sub quinta feria sequentis
ebdomade / De sexta feria nona

Feria sexta feria que est dies
ieiunii / qui inter alia angelum
petit etiam liberari ab omnibus
tribulationibus / et est introitus / de necessitati-
bus etc. / et fit hoc per angelos maxime per
angelum magni consilii / et ideo legitur
ewangelium / Joh. v. c. Erat dies festus etc.
in quo de angelo domini descendit in piscinam
et mouebatur aqua et sanabatur unus
non plures / quia tamen unitas ecclesie sanatur
sed nec in [illegible] peccatum / sicut iudei qui
dicebant istud prouerbium [illegible] patres
nostri manducauerunt uuam acerbam et
dentes filiorum obstupescunt
i. nos punimur propter peccata / quod non est iustum
ideo legitur epistola de ezechiele xviii. c. anima
que peccauerit ipsa morietur / filius non
portabit iniquitatem patris nisi imitetur
patrem in malicia / puniat enim deus ini-
quitatem patrum in filios in hiis qui ode-
runt eos / De sabbato sequitur

Post [illegible] restat sabba-
tum / et est epistola de sabbato
[illegible] fratres hortamur nos per
sabbatum [illegible] venit ad
sabbatum [illegible] et ideo dicit ewangelium [illegible]
[illegible] domini / in qua apparuit [illegible]
[illegible] et helias quorum [illegible]
etiam [illegible] ¶ [illegible]
dei [illegible] orauit moyses
Deut. xxvi. c. [illegible] moyses
filius israel [illegible] xi. c. [illegible] est / orare
[illegible] i. c. / [illegible]
[illegible] xxxvi. c. / [illegible] est
angelus domini [illegible] est / sub
[illegible] feria [illegible] aduentus / [illegible]
[illegible] orat etiam [illegible]
[illegible] in conspectu etc. et graduale
[illegible] etc. / et protector noster etc.
[illegible] etc. et [illegible] etc. [illegible]

ad dominum cum tribularer etc. ad orationes
flectit genua, ut in senis ordinatoribus
ad hoc dirigantur; quia non dyaconi et sacer-
dotes tanquam perfectiores etiam in ten-
dere tenentur. Item est quod cum post lectionem
sed cum epistolam non debent flectere genua
sicut nec cum ante evangelium. Hoc enim fit propter
reverentiam [illegible] lectionis et propter eandem
causam ad orationem super epistolam genua non
flectimus sed solum capita inclinamus
[illegible] quia multum valet deprecatio
assidua. Et qui non audiatur in
tribulationibus, ideo quinto loco legitur
lectio de tribus pueris de camino ignis
liberatis et sequuntur gratiarum actiones
in cantico Benedictus es domine etc. ¶ Et quia
non officium predicatoris et ad subdyaconum
pertinet, ideo sequitur epistola in
ad Thess. ult. c. Rogamus vos, corri-
pite inquietos, consolamini pusillanimes
etc. Officium enim predicatoris est alios
corripere et reliqua facere que et
in epistola ipsa docentur. Et ita epistola per-
tinet ad ordinatos saltem in sacris.
¶ Deinde sequitur tractus Laudate
dominum omnes gentes, in quo omnes invitantur
ad dei laudem, qui ministros suos sanctos
ita confirmat. Tractus et canticum Bene-
dictus es sunt ordinatorum. ¶ Et quia
sacerdotes in virum perfectum crescere
debent, quorum unctio panibus et vino
transeunt in corpus et sanguinem domini, ideo
est quod legitur evangelium de transfiguratione domini
Assumpsit Ihesus Petrum etc. capitulo xvij.
debet enim transfigurari ita quod in eis non
appareat nisi Christus. ¶ Sed quia in presenti
tribulatione [illegible] possumus
[illegible] ad dominum [illegible] clamandum est.
Item est quod sequitur offertorium Domine deus
[illegible] etc. ¶ Publicatum est hoc
sabbato quia in eo ordines celebrantur.

De secunda dominica quadragesime

Hec secunda dominica in titulo dominica
vacat, pro eo quod proprio caret
officio. Ideo autem caret officio
[illegible] in precedenti ebdoma-
da occurrit ieiunium temporum in quorum fine

ordines celebrantur. Solebat antiquitus
etiam [illegible] post finem diei sabbati in-
cipere officium ordinum et in die dominica termina-
retur. Et ita officium quod in fine diei sabbati
inceperat usque in die dominica protende-
batur. Et sic tunc ipsa dominica proprio caret
officio. Unde quia difficile erat [illegible] fie-
ri usque in die dominica nil comedere, factum
est ut in sabbato ordines celebrentur
et in die dominica que vacat officio officium
[illegible] sic precedentis repetitur, preterea di-
citur quod ecclesia suspendit organa sua
in hac dominica, que est v. [illegible], ad simi-
litudinem populi qui [illegible] in captivitate
nec altare nec templum habuit, immo
organa sua suspendit. Et ideo [illegible]
proprium officium, sicut enim dominica ista va-
cat ab officio, ita omnes [illegible] sic [illegible]
quondam proprio caruerunt officio [illegible] sub
[illegible] dicetur. Et attende quod hec
dominica vacat solum [illegible] ut
vacat omnino officio vel evangelio. Et ideo solum
in graduali [illegible] vacat
et non in antiphonario vel in evangeliario
in quibusdam [illegible] evangelium Egressus
[illegible] et in [illegible] alibi assump-
sit Ihesus Petrum. ¶ [illegible] in precedenti dominica
[illegible] in ista dominica armatur [illegible] mi-
lites [illegible] cardinalibus virtutibus
et gladio verbi dei, sed quia [illegible]
in [illegible] pugnat non libenter [illegible]
[illegible] in [illegible] agitur in [illegible]
[illegible] de benedictione que est triplex
[illegible] benedictio liberationis, gratie augmenti, glorie
contemplationis et glorie, quam non benedictio illa in
petitur [illegible] ideo dominica ista confitetur
in [illegible] dicit in introitu reminiscere
miserationum tuarum. Petens [illegible]
liberationem [illegible] et [illegible] et spiritibus
immundis. Hec prima oratio et prima dei
benedictio [illegible] liberationis. ¶ [illegible] epistola non
que est Rogamus vos etc. in ad Thes-
salo. iiij c. petit [illegible] secunda benedictio
[illegible] ad bene ambulandum
et bene agendum dicens: Hec est enim vo-
luntas dei, ut digne ambuletis
ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere

lxxv. di. c. quod a patribus

[illegible] ordinibus

evangeliario

in sanctificacionem scilicet ut sit celeste corpus
ut celestia appetat / et in honore scilicet ut sit
deo dignum templum / quia sedes dei est templum
spiritus sancti sunt corpora vestra / ut ait apostolus
omnis qui caste et pie vivit templum dei est
et sedes spiritus sancti ¶ Et in hac sola dominica
est graduale et tractus / eo quod ipsa tamen con
sistit in oracione liberacionis / oracio coniunxit
laborem et planctum que duo signat in
graduali et tractu Est autem graduale cantus
laborantis etc / tractus est de cantantibus etc alij autem
non dicunt tractum dixit dominus mulier que est
as. xv c. ¶ Tercia benediccio est benediccio
augmenti gracie ¶ Quarta contemplacionis
¶ Quarta benediccio glorie ¶ Prima vero
benediccio designatur vel significatur
per magnam luctam / ideo in nocturno officio
de lucta iacob cum angelo et in nocte agitur
ut per iacob supplantatorem fiet nobis
malos / scilicet sic quod nobis inferunt inimici
dissimulantes / et fit pugna ista in
nocte rebecce id est caritatis / rebecca eius gracia
interpretatur in primo nocturno in nocturnis
agitur de augmento gracie / dixit enim ysa
ac ad filium tolle arma tua pharetram
tuam et arcum etc / arma predicatoris
sunt sacre scripture / que dicuntur pharetra
quia de eis sumuntur sagitte ad percu
tiendum dyabolum / iacob igitur venator predi
cator vocatur et ut faciat homines
bona venacione et ut fecerit scilicet pertinent
sacre scripture / et in se occidit bestias
id est vicia et peccata scilicet porcum luxurie etc et
tunc cenat cum eo ysaac id est risus scilicet
deus / qui delectatur in talibus / sicut et ea
delicate cenare cum talibus / unde sic dicitur Ecce
Ecce odor filij mei sicut odor agri
pleni id est paradisi / sed et est ad quod sup
dicit apostolus ut sciat unusquisque vas
suum possidere in sanctificacione et honore / scilicet
ysaac qui maledixit ei sit ille ma
ledictus / omnis enim qui populo christiano in
iuriam maledicere maledictus sunt ut
iudei gentiles et alij / Iudeis dicit
det tibi deus de rore celi et de pinguedine
terre habundanciam / esto dominus fratrum
tuorum fiant tibi terris et populi hec be

dicacio dicitur certe ut omnibus populis dicere
ista vero tercia suntque sunt vij toni ad signi
ficandum / quia ipsa cera in petunt nobis spiritus
septiformis gracie sancti / In secundo nocturno in
quibusdam ecclesijs est responsorium sic dicitur et
tunc usum dixit iacob erexit titulum lapidem
fundens oleum desuper / quos facimus cum
imitacione bona agimus / ungimus ei cum
perfectis / cum ipsum homines plenum gracie esse
dignum / et duo responsoria sunt de peccatis et unum de
vij tonis / quia de christo agitur qui est principium
et finis / et in vij etate uncti sunt oleo
leticie pre participibus suis / In vij vero
responsorio orat iacob eruerunt de ma
nu fratris mei / quia valde cum timeo ille
ei dicit timere suus ne corrumpat animam
In viij responsorio agitur de benediccione con
templacionis / unde ibi legitur delucta iacob
cum angelo / quia per eorum debemus luctari
cum deo / donec habeamus statum contem
placionis / et dixit ei angelus dimi
tte me aurora est id est satis habes fide
vel caritate vel gracia / non debemus di
mittere donec deluctatur quod inicia fa
ciat nos contemplativos / quia regnum
celorum vim patitur et violenti rapi
unt illud / tunc quod vidi super scalam mirabile per
unum in nono responsorio dicit iacob / vidi dominum
facie ad faciem id est sicut mirabile primo
sine velamine creaturarum / sed tunc
certa parisius dicitur legitur hec die alleluya /
de tussigacione que est benediccio glorie et
ita patet quinta benediccio liberacionis gracie
augmenti gracie et contemplacionis / et qui fide
vitio primo glorie liberatur et fortiter pugnat
milites christi De secunda feria

Secunda feria est de oracione / unde in templo
que magis oravit daniel sexto capitulo
respondit quintu vicem oro cum ieiunio /
daniel id est vir desideriorum oravit
templo suo / et abstinuit a regalibus
cibis / et usus est leguminibus / et ideo comendi
ta est oracio eius / sicut ei deus et abacu
glo / sed quia vel vult oro vel quod fit in cogitacione
dei / ideo feria et euangelium ponitur vij ego
vado et queritis me et non invenietis
dicit dominus iudeis / ubi igitur ego sum de

sursu zc' ego no su de hoc mudo / z
no cognouit eu / z no ad huc manet
i pctis suis / ibi itaq3 diuidit dns
spuales a carnalibus / i. aqs que sut
sub firmameto / ab hijs que sut sup f'
mamentu / z ita hunt p'. sic hu gpe
tit opus p'. dic / z no itroitu e de p'
tono / carnales ei no put ottiuez
diu / q2 no cognoscut eu / pctiz qui
i carne sut / deo place no possunt
Respe ea que i introitu / gduali
offeudi / z toto cantat' / sut oiones
gsolacoes z laudes gnse gentilita
te / cui dns exhibuit miscem Scda feria

Secda fia est de ope tcie / f. dici
q est / ggregat' aque omes i
locu unu z tira fructi ficet / h'
fit qui lgo no currit de uoluptatibg
carnis / z ieiunat pniam / z ieiu
laudabile e / ut lgo no sit inhiny cu
riosius de cibo corpali / ut d' i e lluo
nolite solicitari ec / solitudie .f. suffo
cate ul solititudie pudetas po
ssug z debes / io introyt e / t' dixit
cor meu exquesiui te / tey tom i gptez
opg tre dici ¶ i epla no / sius est p'
mo zc' iij. regu xvij. c. hortu' eum
ut suug inhy solliciti / z hoc pbechia
qui pastus est a uidua sarepttina
z a corno / z ipe z pauit uidua diceb /
no desfiet farina y driz i. gra
decor de / z oly delectatio i. gra sa
uitate de suis / spualib / hoc eig hor
ta' p e l lwighy sup cathedra moy
si zc' ey'. xxxiij. / ubi seq2 ung cung z
z ung est pz ur / qui i celis e / qui h'
cum de omibg ¶ Rursg sareptena
mli i introitu cuffenij ad d'o' audit
dicebs / tibi dixit cor meu / i ngduali
se ipsam gsolat' z horta' diceb /
iacta curai tua offeudi inaz petit
i toto e si secud se miabilia nar
ratura pmittit Dequarta fia

Quarta fia e de pima / q fia
est dies puic / i illa e / tra cin
ditg e salicatoz / z oudit' ey
epla / surrexit hest' zc' hest' xiij. c

quitu ca oro faciat efficaz por cez
hest' / que cu regina dorsset i dutui
fuit [alia] taliaq / z porduy i petrrait
suspensionis arnand i patibulo /
q pauerit mardocheo / q2 vo pma
ga pur' tuuoc iudicij / io de pcis pmch
qui i cttlat' pecuz i ru ib / f. due ne
i fuoc zc' sut' introitg ue de linqb
me / q2 vo no vz pmia i u nuitz' e'. /
io seqz e vangly i sre decb a h zc'
ay. xxx. c. decce x / ubi lr caec a sa
dung io sollaz / z seqz ibid de filijs
zebedi / qui pecierut ut ung sedet
ad dextris z aliq a sinistris / z dixit
eis dns / potestis bibe calice que
ego bibiturg su zc' qui no bibit
de calice pnie no bibet de calice gle
z pg ponit se xo'. a plis i xoc plu /
q deus misrebat' Dequita Feria

Quita fia e de piscibg z auibg
i. de no afficibg i duo z no
sittibg i hoie / de qbus lr
i epla / maledictus lgo qui gfidit i
hoie zc' ie. x vij. c z pon carne bra
chiu / sum zc' / z post / budictg e uir
qui gfidit i duo / z l3 oudiut' pwa
glij homo qda zc' luc xvj / q est
de diuite z lazaro / diuec eig no gfi
debat i duo z io i inferno positg est
paup uo gfidebat / z io i sinu ab
rahe requiescit ¶ i off toio gp
pratg est moyses / z oudit' oro
iusti efficax e / moyses ei erat o
mb qui mansuetissig homy fuit
z est forma omni / z placatone
i petiuit sup uu qua dns iratus
erat iudeis pp uitulu gflatile
¶ Rursg epuda hodie legit' ev
i quo docet dns / z no i homib3 pz
solug di testio gfided / dese ei ipo
loquib ait p' ceterib singlitate
di ego testioy / phibco dme ipo /
testioy meu no est ey / z i. abte infra
hoie testioy no accipio z ipso co
testioy maiug possue hye gfonat
pmissa lecte de ier' / maledictus

homo qui confidit in homine et ... benedictus
vir qui confidit in domino ¶ Considerandum quoque quod omnis
introitus cotidianis et in offerenda in p-
sona moysi in qua fit librum repetitio
quod sepe ad dominum pro populo intercessit / de
hoc et dictum est supra feria quinta post epiphaniam
toto / qui mandavit / pro ... et audit quod
utilitatem procurat confidenti, scilicet quod in Christo
maneat et Christus in eo / et hic tractatus bene congruit
sabbato ante dominicam palmarum ¶ Notandum
autem est / quod sicut predictum quinta vacant
ab officio proprio ubi dictum est / ita et omnes
quinte ferie in xl quondam proprio carebant
officio / excepta forte quinta feria cene domini /
alie tamen mutuant in capitulo / alia feria
illa precedenti / ut sic ergo quinta feria auc-
toritate melchiadis pape soluta erat ie-
iunio / ita et ab officio ... gregorius
ultimus in quinta feria instituit officium misse
tamen hore et matutine ac vespertinum offi-
cium cantabatur / unde ... erat ut supra
benedictus et magnificat antiphone de evan-
geliis aliorum dierum supra dixerunt / sed
gregorius papa instituit iciunium et officium quinte
ferie / et tamen que prius instituta erant de
matutinis et vespertinis officiis non mutantur /
et inde est quod antiphone que cantantur super
benedictus et magnificat in quintis feriis non
consonant evangeliis illius diei / de hoc in
quinta feria precedentis ebdomade dictum
est de sexta feria titulus

Sexta feria agit de opere sexte
diei / in qua factus est homo
et hortatur nos ergo ad ima-
ginem et similitudinem / ut omnem iniquitatem de
cordibus nostris removeamus / et hoc ad-
joseph et ... / et est epistola de ioseph
genesis xxxvii. c. de ioseph / qui multa
passus est a fratribus suis / et tamen subli-
matus est / velint nolint / in evangelio matthei
xxi. c. monemur ... ... christi
homo erat paterfamilias qui plantavit vineam
id est iudeam ... per doctrinam legis ad
ultimum misit filium suum ad cultores
vinee / ad quos prius miserat servos
quos occiderunt / ... ...
tudinem et ... ... in futuro /

vinum ... est / ego autem cum iustitia
apparebo in conspectu tuo / satiabor dum
manifestabitur gloria tua / ad tollendum
et ~~...~~ persecutores propter iustitiam
hortatur in cotidianis / ad dominum cum tribu-
larer / in offertorio domine in auxilium / in
communione tu domine servabis **de sabbato**

Sabbatum est requies vel de
consone / propter que homo cessat
ab opere suo / et sic sabbatizat
et recipit benedictionem a domino / quia bene-
dixit diei septimo / ad hoc autem in sermonibus
legis domini et gratiarum ... ... / unde intro-
itus est de lege / lex domini et cetera / et in prin-
cipio / quod conversio ad deum est principium
bone vite / unde sequitur quinta testimonia
sequitur iustitie domini recte letificantes cor-
da / quod dat sabbatum spirituale et purgat
... ... / quod audit ... ... de
rebecca et cetera genesis xxvii. c. / in qua legitur
quod rebecca monuit iacob ut offerret
patri suo ysaac duos edos / pro benedictione
... ... que nos monet et in
... nos offerre deo ab ... ...
de peccatis confessione / que peccatores de-
signat / ... ... et ...
... ...
... ... / ... illud quod valde
placet deo et angelis eius / quia
gaudium est angelis dei super uno pec-
catore penitentiam agente / sequitur in epistola
de rore celi id est de gratia celesti / et de
pinguedine terre id est habundantia temporalium
sit benedictio tua / et ponit de rore
celi / quod bona spiritualia preponit tempora-
libus / et postea sequitur de pinguedine
terre / quod primum querite regnum dei et hec
omnia adiicientur vobis / bonum est omnia
habere ... ...
... possidentes / mali sibi pe-
tunt benedictionem qui ... de figura
... ... preponunt temporalia spiritualibus
... ... de pinguedine terre et de rore
celi erit benedictio tua / et si ... habeat
aliqua spiritualia tamen preponit tempora-
lia / sequitur in sermone bonum est confiteri domino

qui dicit
etc. q. d. certa / ex quo perversionem et confessi-
one peccati et reprobacionem liberetur videlicet
et temporalia et spiritualia bona et confitenti
Domino iste scilicet in evangelio Luc. xv. Homo
quidam habuit duos filios et petiit
junior dicens / da mihi partem hereditatis que
me contingit et divisit illi substantiam
suam et postquam ille consumpsit omnia
postea fuit tanta fames in terra et cepit
venit ut compelleretur fame esse porco-
rum et dixit reversus ad se quanti merce-
narii etc. / sic ei homo omnia bona sua
amisit peccatis / non habens quid comederet
et penitet ita deus eum tandem ut ag-
noscat ipsam maliciam suam / ut legitur
Jer. ii. scito quam malum est dimisisse dominum / et moritur fa-
me et dicit / quod sunt s. in terra qui habent
iocunditatem mentis et ego fame pe-
reo et venit ad domum patris sui / vii in
exodo ix scilicet quod egiptii compellebant
filios israel exire de egipto / tunc
recipitur et datur ei prima stola i. gra-
cia et in evangelio scilicet de conversione ¶ De-
nique etiam in evangelio ubi agitur de duobus
filiis / quia in epistola ubi agitur de iacob
et ioseph duorum populorum iudeorum videlicet
et gentilium / significatio continetur / iudeus
enim gratiam spiritualem amittit / gentil-
is autem confusus ad primam de lege divina
in introitu iubilat et cantat / in gradua-
li vero domino confitetur et laudat / in offertorio
oculos suos petit illuminari ne
dormiat aut inimicus prevaleat etc.
attende quod in parabola in hoc vel evangelio
de lege evangelii / de filio prodigo re-
vertente ad patrem / quia gentilis populus per
doctrinam legis et evangelii ad creatorem
tantum revertitur / et quibus penitens per fi-
dem et operacionem vel perdicio proprie-
tatis suae reconciliatur. Concor-
dat etiam illud Luc. xv. c. De tercia dominica vel.

G

Tercia dominica est confessionis
et quam refectionis / sicut enim
super dominum est dicitur in prima

dominica vel. cinerum / multe sunt in sa-
crificio ei primum / unus quoque non restat
nisi ut confiteatur via / quia per confessionem et
refectionem illuc venitur / est ergo domi-
nica ista dominica confessionis est autem
duplex confessio s. peccati et laudis quas
habet hic sed / per humilitatem et confessio-
nis expectat hoc adeo omnia que
expectat s. liberacionem et donum gra-
tie omnia alia bona / unde introitus
est / oculi mei semper ad dominum etc. / et est
vii. tomi quia per septiformem gratiam
spiritus sancti evellitur hic de laqueo dya-
boli / per confessionem et servitutem mala
et ideo fit statio ad sanctum laurencium qui
per confessionem liberatus est / humilitas hic
liberatur / ioseph de manibus fratrum
suorum et de carcere / et ideo cantatur de eo
in officio nocturnali ¶ Ad hoc dominica ista
sexta est a dominica dominica et sexta feria
dominus crucifixus est / et ideo merito fit de
passione domini quam per ioseph significatur / et ita
in ipsa dici competunt que dicuntur / nam
per humilitatem liberatus est a manibus
fratrum suorum i. iudeorum / et exaltatus
est in toto egipto i. in mundo / et ita
que litteraliter acta sunt circa ioseph / spiri-
tualiter facta sunt erga christum / et nocturni
officii ordine contraria historie / tunc ei
in precedenti dominica cantatum fuit de ia-
cob / in hac sumitur de ioseph qui
venditus a fratribus i. illos in fame ditavit /
et christus venditus a iudeis suis morte
temporali genus redemit / et redimere
ad memoriam liberatur. propter in evangelio
hodierno ¶ Ceterum qualis debeat
esse confessio ostendit apostolus in epistola / fratres
imitatores mei estote etc. / ad ephesios
v. c. primo enim esse debet in humilitate sicut
humiliavit nos deus / et ita in nominare
nos ambulemus / secundo in perseverantia
s. ut homo non redeat ad vomitum et ut in
fama peccati remaneat / unde dicat

fornicatio autem et immundicia non nominetur
in vobis etc. Hec fit per perseveranciam in bona
vita. ¶ Ad hoc ergo hortatur in evangelio in
fine in quo ostenditur quod gratia expellit pec-
catum. Erat inquit Ihesus eiciens demonium
et hoc erat mutum. Luce xi c. Matthei xii c. ibi i. gratia est.
Ergo demoniacus cecus dicitur mathei et
ceda cecus inquit ceda videret, mutus
loquitur. possessus a demonio liberatur
et cum eiecisset demonium locutus est mu-
tus etc. quia data est homini gratia tunc
sit ceca et loquitur in confessione. per quem modum
ostendit dominus stabilitatem regni sui
per indivisam unitatem et stabilitatem
regni dyaboli. Omne inquit regnum
in se ipsum divisum desolabitur et sic re-
gnum dyaboli et suorum qui divisi sunt
ad destruentur, sed regnum dei manet
in eternum, et ita in veniunt omnes homines
ad regnum suum quod manet. Propter hoc ergo
homo perseveret usque opus suum confe-
ssionis, quia per ea habebit regnum celorum.
Et ideo est infirmum, corrige deus non
prevaleat homo i. dyabolus qui nobis
intendit auferre regnum celorum. Hic
sic intendit ecclesia ut singuli perfecti
in confessione et sibi perficere invicem pecca-
ut per bona vita et in fama perdi de-
leatur, sicut dicit dominus per Ier. perdam
babilonis nomen, hic dicit, quia gratia
expellit peccatum et in fama sequitur
et reliquias et genimen babilonis civi-
tatis i. memoriam delectabilem ut sic
homo doleat quod admonet redimere.
¶ Rursus quia sic in ewangelio dicitur sic dominus
audivit et mutus verba dei mirantur.
ideo dicit in introitu oculi mei semper ad
dominum et ne ipse deficiat, multum in-
plorat sub diebus, respice in me et miserere
et in gradualibus exurge domine, demum non
quod da mihi fecunda facundia ejus
ad aperiunt scripta, pectus suum in-
gemunt et dorsum similitudine in terra

porrant dicens, eidem domine in offendam
in loquens predicat in fratribus domini mei etatibus.
eo quod ipse simulato demonium expedit,
sed eadem domini peccatorum superbiente spiritus
in mundus reducerunt, in voce domini mei
to suus est orator contulerunt, quod sic
passer invenit sibi domum. Inter de secunda feria

In dominica precedenti dictum est, quod
dominus salvavit per confessionem, in
hodierna secunda feria ostenditur quod dominus
salvat et per baptismum, sed quia baptis-
mus dicitur perfecto puritate, ideo de civitate
est introitus, in deo laudabo verbum
et ponitur ibi tercium hic nomine dei etc.
De templo tamen quod totum contingit in hoc
quod loquitur de civitate, epistola vero narra-
tur princeps etc. que est iiii regum
v c. est de naaman qui iussit
ipso propheta dominus suus ad helizeum
ut sanaret eum, et precepit ei ut in
iordane se lavaret septies et fieret
caro eius sicut caro pueri, et ita sanus
est, iordanis interpretatur descensus humili-
tatis, in qua eciam mundiri [illegible]
petit et hoc fuit ad preceptum de
quendam per humilitatem salute aqua
quia est inferior [illegible] per quem modum
sepe nusquam dei laudem mea
ne taceas, in quo eciam simulat se
per confessionem etc. ita tamen voce petra
in ewangelio vero dixerunt pharisei ad
ihesum luce iiii c. ostendit dominus quod non
sunt missi prophete nisi ad humiles, sic
heliseus ad naaman et helias ad vi-
duam et ostendit superbia iudeorum per quam
ea dicit ipse autem transiens per medium
illorum ibat, ad significandum quod humilibus qui
quod ei fiat verum suum non derre-
linquat. De tercia feria

Tercia feria est de contricione et iusta
penitencia et salvat dominus, unde in-
troitus est, ego clamavi
ad deum etc. epistola vero inde quedam
est de iiii libro regum iiii c. de

vidua / cuius filios creditor volebat in servitutem
redigere / contendebat et omnia vasa oleo
replevit Helizeus dicens ei ut de precio
olei redderet debitum quod debebat / et de
reliquo ipsa et filii sui viverent / vidua
est ecclesia cuius sponsus Christus non est presens
corporaliter / sed visibiliter [illegible]
creditores sunt demones vel dyabo-
lus creditor dicitur quia peccatum suum id est in-
mundicia a nobis exigit cum usuris /
unde Ysaie xiiii. c. quomodo cessavit exactor
quievit tributum / sed Christus redemptor li-
beravit nos absque argento creditoribus / et peccati
hominis liberatos in usus [illegible]
[illegible] / Ewangelium / unde est
Matthei xviii. c. est dictum / si pecca-
verit in te frater tuus corripe / si ignora-
verit doce / si penitens dimitte / non dico
septies sed et septuagies septies
id est quotiens peccaverit dimitte. Ter-
tius vidua cum filiis ad Helizeum
orans dicit in introitu / ego clama-
vi / et in graduali ab occultis / decima fra-
tris [illegible] agit / in offerenda
[illegible] agit / de zelo domus et doctrina
[illegible] / dominus quis etc. quales se debeat
exhibere qui volunt [illegible] / sed qui
volunt requiescere in morte / in gradu-
ali [illegible] et operentur iusticiam
De quarta feria

[Q]uarta feria agitur de impletione mandatorum
per qua et dominus salvat / sed quia preceptum
est in impletione mandatorum / non est mirum
ergo [illegible] in suo [illegible] etc. primi toni
[illegible] quod spem debemus ponere
in solo deo / epistola non honora patrem
etc. est de Exodo xx c. / in qua sunt
instituta vel descripta precepta domini
honora patrem et matrem etc. in introitu
non petit [illegible] / in quo audit homo
in [illegible] sua dicens / miserere mei
domine quoniam in [illegible] / q. d. non possum
implere mandata / in ewangelio a-
ccesserunt ad Ihesum etc. capitulo xv. c. /

redarguit dominus iacturam iudeorum
qui magis intendebant traditionibus
hominum quam dei / et reprehendebat discipulos
domini de traditionibus legis vel seniorum /
quibus dixit dominus ypocrite etc. non lotis
manibus manducare non coinquinat ho-
minem et audit [illegible] salvari et in
sufficienter. Tunc hec quarta feria fit
primo scrutinium [illegible] in qua quarta
feria dicitur. De quinta feria

[I]n quinta feria [illegible] non est
salutem [illegible] et in [illegible] [illegible]
-tes / vel introitus / salus populi
ego sum etc. etc. [illegible] toni [illegible]
[illegible] / Epistola nostra [illegible]
[illegible] etc. est de Ieremie vii. c. / ubi dicitur bo-
nas facite vias vestras et studia vestra
etc. per bona opera [illegible] / et reprehen-
dit iudeos qui credebant se non posse
[illegible] quia habebant templum domini / et omnes
alios [illegible] dicebat / vel sequitur
[illegible] / audies quod in solo deo
sperandum est / Ewangelium vel surgens Ihesus
Luce quarto c. est de sanatione socrus
Petri / per quod audit quod in solo deo speran-
dum est / quia [illegible] salus men-
tis et corporis [illegible] vel [illegible] legitur
ewangelium sequens [illegible] / ubi Ihesus
etc. et alia incipit / operamini / in quo [illegible]
[illegible] dominus turbe / quod magis [illegible]
de salute corporis quam mentis / qui vo-
luerunt eum facere regem propter miraculum
de saturitate quinque milium hominum
de duobus piscibus et quinque panibus /
et hortatur eos dicens / operamini non cibum
qui perit sed qui permanet in vitam
eternam / cui congruit promittitur promissa
lectio [illegible] / ubi dominus promittit se habita-
turum cum eis / et sic ipsum regem futurum
eorum / qui talem cibum fuerint operati
ut calumpniam non faciant / innocentem
sanguinem non effundant etc. [illegible]
est salus populi / [illegible] dominus populus con-
solatus / graduale off. et communio [illegible]

sunt ipsi decreti quam confidentibus ¶ Iudicat a(utem)
quinta feria in qua agitur de salute fit statio
ad sanctos Cosmam et Damianum qui medici
fuerunt et homines corporaliter et spiritualiter
sanabant, et ideo de ipsis fit mentio in collecta.

De sexta feria.

Tercia sexta feria que est dies Veneris, audit
quod penitentie est salubris. Unde introitus est
Fac mecum signum in bonum, id est in eternitate, nemo
[illegible] magis signum [illegible]
tibus, quia ut amaram suam ponat quibus pro-
uinuntiis suis ¶ Epistola vero convenit et
que est Num. xx c., est de Moyse qui
bis percussit petram et fluxerunt aque
ut biberent homines et iumenta. Per
binam percussionem duo ligna crucis
intellige; petra Christus est, et fluxerunt
aque doctrinarum et gratiarum ut posset
bibere totum genus humanum [illegible] in dono
spiritus [illegible]
sola [illegible] per fidem humanum genus salvatur.
Evangelium vero venit hic in convenientia et
Io. iiii c., audit deus quod solus propter
[illegible] sustinuit et multos alios
labores viae sessus ibi sicut fatigatus ab itinere et dicitur ibi octo
in quibus instruxit deus samaritanam,
que patet in evangelio et ideo in hora
octava [illegible] quod bibit Io. iiii c.

Sequitur de sabbato tercie dominice quadragesime

Tercio sabbato audit quod deus salvat
penitentiam et innocentiam. Unde epistola, et alia
que Daniel xiii c. loquitur de Susanna
que salvata est per innocentiam. Evangelium
est de muliere deprehensa in adulterio
quam deus liberavit per penitentiam. Ecce
quod evangelium et epistola concordant, quia
adultera in evangelio salvata est per penitentiam.
Ideo videns ecclesia infirmitatem filiorum
suorum petit se liberari per penitentiam in
introitu dicens: Verba mea auribus
percipe domine, et est quinti toni propter v.
que ponuntur in collecta que talis est:
Presta quesumus omnipotens deus ut qui se affli-
gendo carnem ab alimentis abstinent

sectando iustitiam a culpa ieiunent,
id est a delectatione v. sensuum, sicut dani-
el susannam et concessit, unam enim non
sequi qui sic non ieiunant ¶ Secundus
versus introitus simplex sicut in aliis
et in quibus ¶ Et hoc notandum est quod in intro-
itibus ubique duplex versus ponitur
alius dimidius, sed quandoque duplex
ut in introitu defunctorum Requiem
eternam, versus Te decet ymnus deus
in Syon, et alius Exaudi orationem meam etc., quod
oramus pro defunctis propter stolam corporis
et anime, quod rogamus eis dari. Et tunc
hic versus quod succedit in locum illius
versus Gloria, qui in officio mortuorum tacetur,
et eo quod mortui nullam tantam nec sunt
ad nostram laudem pertinet ipse versus,
semper non dicitur unus, quod ad unum tantum
non duos [illegible] nos debemus. Dimidius
autem hic ponitur quod qui iniustam in pe-
nitentia sua debet in perfectionem in operibus
consistit, per hoc ei opus significat ¶ Post
epistolam sequitur R. Si ambulem etc.,
quod sic ei videtur quod deus liberavit eum
ei nocte pater, quia si ambulem in medio
umbre mortis non timebo mala etc.
Umbra mortis est mors temporalis, quod de-
us si timeam per mortem temporalem non est
timendus, quoniam deus adiuvat, et sequitur
versus Virga tua et baculus tuus ipsa
me consolata sunt, quasi tribulationes
quibus consolatur homines bonos. Est autem
primi toni quod in solo deo ponenda
est spes ¶ Evangelium vero precepit hic
Io. viii, audit se deus auctore
nunc tu dixisti ut adulteram vade et
amplius noli peccare. Item unica sunt
que dixit, quia si pro eo est unus
prius mittat in eam lapidem ¶ Offer-
torio petit sibi iniustam liberari ac
dicat: Gressus meos dirige et pertinet
ad octavum tonum, postcommunio vero ad beati-
tudinem, que est nota te Io. viii. c.
¶ Illud et notandum est, quod in hiis sabbatis
completorio antiphona Media vita
cantatur, eo quod nunc medium quadragesime.

apiat ebdomada/qui no eam i pcede
ti sexo. fia currit/miny dictu ieiuniis
afflictoz attendunt/hic itaq sub
breuiloqo duo qponenda/media
mta xpc est ipe eni est et media
toz z homi/ipe u'itas z uita/ipe q
dem fons/ipe deus/ipe fortis/ipe
mitoz z saluatoz/ad xpm g°. h
mo dicit'/o media uita .i. o xpe
ul o medea uita sm tutas est/q
est i se uita z nobis uita media
.i. sufficiens z tota/ad qua homo di
cit'. o sca tutas/ioqz sub distin
guit'. sce deq sce forte s.ia .i. pr
z filii z sce spc/a quo z p q z i q
saluamur/z io saluatoz a tutas
appllat'/ad quocumq tn smonem
digit/admitorm querimq/q i mor
te sumq i miserys pui laute/pe
timq qz ne tradat nos amaritudi
ni mort' etne/ul supple/o que
nos consiteres i uita media sumq
i morte/pma fuit uita iustic z
i nocetie i qua creatq e homo/sca
est uita pcti z iustic i q labpsq
e ho/tcia eit est uita i mortali
tatis z gle/ad qua reparabit homo
/nos g'. du sumq i media uita/
sumq i morte/qz uita pcti mea
mors est uite iustic/z io qrimq
adiutore/hic etia due medio uite
qz ei uite est mediu xpc/q uita
puite que sn pctis no dua' i repu
tat/mito dz tuc h'a qpam morte
.i. i pctis que ducunt ad morte
= Itez i epla fit mecio de susa
na io pp equinocacoi notabili fit
ho. stacio eap sca susannam De
quarta dnica quadragesime

Equit'. epla dnica i q agit'
de supna ierlm z q i tnz
illam ueniet'. eo dnct quo
filij ysrl ueniet i tnz pmissionis
put sub lxx. dni est io mic leg'.
vos dns/ubi dicit dns vides uidi
afflicoz ppli mei/qui e i egipto

z descendi ut liberarie eos de manu
pharaonis sicut aut dns liberauit
ppl'm plagas missas q pharaone
sit z p plagas libat de manu di
aboli qui no ult dimitte nos nisi
i manu forti sic ibi lz/pma pla
ga est qu'sio aqz i sangue p qua
peccm i fidelitatis sigt'/palias
plagas sigt' q homo penitens tribu
latoes z penas quas h3 du mo'nt'
i pcto/congit'. i z dr' ad dm sicut
de filio p dige le'. leg'. g°. xpo dns
qr p s'dicest cortus a smutute dya
boli/z p baptm qui sigt' p mare
rubru z p i pleco m mandatorum
/qui uo homo tal' est/fiat se ipm
thabernaculm duo/qui uo no fauet
ei hic tabnaculu/nec ipe fauet ei
i futuo/post exodu seqz liber le'ui
tici qui est tcius i pentateto i quo p
tract ad leuitas qui debebat dno
offre sacfica uii liber est oblaom
q quo ei homo i plet mandata et
fiat se thabnaculm dno no restat
n' oblones deo offre dz/tn sal appo
ne i oim sacfico suo qz tu de sac
toe dz omia fac'e/qz g' tales debet
esse mudi ab oi pcto z offre deo
hostiaz munda scitz te i macl'atm
io seqz i leuitico de mundicie lepse
z dr' ibi multociens/sci estote qr ego
scus su/z qz hoc fit i solepnitate
cordis/z debet oia fi cu gaudio
io pqa i eod libro agit' de solep
nitatibus/Iu'ra ipa qz nlls ita pfcus
est/q p'it aliquo/salte ueni
ali/io ibi lz de dubitacoe moysi
a saq b q dicebat/qui nec ul h'. di
misit opus spuale fac'e/aut no
uere sua fluent aq eu dixe asce
dit pucq .i. doctina sana et tm
sicut mlti audit q'ma pte po
nin filio suo z alia inimicu

ut veniat ad se sicut et dominus in exo[do] illud
osee xi. c. in funiculis ade traham eos
in funiculis caritatis. Unde in officio nocturno
vel audit vocem eius qui non vult di-
mittere populum israel in manu forti et in manu
diuina scilicet predicatores. Et ideo primum respon-
sorium est. Locutus est dominus ad moy-
sen etc. Et quando moyses x. plagis afflic-
tus est populus pharao liberauit [illegible]
vel quilibet predicator qui x plagis scilicet pec-
cata assumit et est contra decem mandata quibus
nos affligit dyabolus scilicet mittit frigido
marces malos i. bona opera vel virtuosos eos
subiungit in flumine deliciarum seculi mun-
di et cogit fieri in luto luxurie et late-
re avaricie et palea in omnibus glorie. ¶ Por-
ro quod populus in illa septuagenaria
captivitate flevit super flumina babi-
lonis et in fine tempore primum rete letabun-
dus rediit et gratulabundus [illegible] intravit
ideo in prima dominica populus captiva-
tus flevit dicens circumdederunt me etc.
et in quarta rediit dicens esto michi in quarta
consolationem accepit dicens te dominus in no-
cte me etc. commendavit eum in quinta erat
exinde rursus in statu dicens reminiscere
in sexta non dari liminaris ex tunc consolationem
quia latorum de reversione precepit usque ad do-
minicam in iubilate septima tamen in fine lxx.
in gaudiis usque gratulabundus cantat
dicens letare ierusalem dicitur et deum et ipse
dominica ¶ Septenarium quod inter prius
que vii. dies titulo voluit vel potius
vii. etatibus quibus mundus ipse distin-
guitur sic per dies lxx. sic per vii. do-
minicas scilicet reputatur certa prima etas est
ab adam usque ad noe secunda a noe usque
ad abraham vel secundum quosdam ad moy-
sen tercia a moyse usque ad dauid quar-
ta a dauid usque ad transmigrationem ba-
bilonis quinta a transmigratione babilonis
usque ad adventum domini sexta ab ad-
ventu domini usque ad finem seculi vii.
seculi usque ad eundem finem. seculi cum currunt
secundum illa in vigilantibus laborantibus septima in
dormientibus et quiescentibus ubi requi-
escunt electi nec tunc ubi laetantur
nunc sic fine usque ¶ In prima
dominica velut in secunda mundi homo
ad celestem felicitatem de elect[is] clamat
circumdederunt. Secunda velud in prima
mundi aspiciens homo sperans fine
regulationis noctis noe quod penito-
ris in ploravit acceptilationi reconci-
liationis dicens exurge quare ob-
dormis domine. Tertia velud in ado-
lescentia mundi aspiciens homo sua
liberatione de egyptiaca servitute
sue peccatorum et liberationis accele-
rationem nota moysi orat dicens
Esto michi in deum protectorem. Quarta de-
signat iuventutem etatem in qua regnum
dyadematum erat et sui pia prophetis
erant unde illud officium nota dauid
est penitentialis in cantibus celebrat.
Quinta senectutem etatem in qua calor
naturalis incipit deficere ita populo in
babilone captivato erat captivum
nec altare habuit nec templum in quo
organa sua suspenderet. Ideo quinta
dominica vacat officio. Sexta senium
etatem i. finem seculorum ubi dei filius
venit in mundum et de diaboli potestate
liberavit genus humanum unde quasi
sic in maiori accepti beneficii et in signum
gratulationis cantat ecclesia in quarta ad do-
minicam ante vii. et ultima signat sabbatum
mundi in quo sanctorum anime requiescunt
illic usque quinta sexta et que libera
est que nunc nostra est letare unde in die
dominica letare Est ei septima et septe-
narium signatur septima etas contra
qui sunt in requie. Reputatur etiam
haec dominica libertate concessa filiis
israel reddendi a babilone anno
lxx. qua fuerunt plenaria in
anno lxx. Unde tamen huius dici officium

deletacio est / ad temptandum illos letare
et exultare / quia finitis vi etatibus cum
in septima / omnium consolacio libertatis ce-
lestis paradisi que nunc patri et mem-
bris cantatur. ergo hodie introitus le-
tare iherusalem adomandum quod sicut illi
cum in genere letare a babilone venerunt
in iherusalem ita et nos absoluti mundo leta-
tes in celestem iherusalem venimus Babilo-
nem interpretatur confusio vnde significat
mundum vel infernum quia in hoc mundo
est confusio viciorum / et in inferno tor-
mentorum / Dicitur et hec dominica refectionis
quia in ea dominus refecit et saciavit
v. milia hominum vel quia in ea auditur
celestis iherusalem / ubi que omnis refectio
est quare ergo cantat letare. pro hac refectione
/ io cantat letare iherusalem. ecclesia et ea
eciam requies permittitur. similiter
vnde et officium / cantatur. Responsorium. audi israel
precepta domini et ea in corde tuo quasi in
libro scribe / et dabo tibi terram fluentem
lac et mel / propterea sequitur in introitu
ab uberibus consolacionis eius / hec verba
sunt sunt duo testamenta de quibus sumuntur
dulces promissiones in quibus est co-
solacio nostra / et sunt ideo tria verba le-
tare scilicet letare gaudete et exultate
ideo quare posita est sub tribus decem
in principio / et sumitur introitus iste
de ysaia ultimo capitulo. Et de eius consola-
cione / quia in ysaia non sic iacet hec verba
versus non de ... qui loquitur de iherusalem
superna / scilicet letatus sum / et est quinti to-
ni propter quinque milia hominum quos
refecit / vel ideo quia illi qui cohibent
et refrenant et bene ordinant v. cor-
poris sensus / ibi habebunt huiusmodi refec-
cionem et consolacionem / de qua in introitu
legitur et que petitur in collecta Concede quesumus
omnipotens deus ut qui ex merito nostre
actionis affligimur tue gracie conso-
lacione respiremus semper servit ...

quidam quod quia albertus papa qui erat in tercia
ad in venitur / celebravit die tali ro-
me in domo certa que vocatur iherusalem / ideo
cantatur letare iherusalem Et non quod in quibusdam
ecclesiis hac die / et in festo annunciacionis
domini duo colliguntur dominica / ut quasi duplex
festum consolacionis inducatur / quod non fit in
aliis paruis festivitatibus / ut na-
tivitatis domini et similibus quare ... portabat
quod preveniunt etc. vnus dici dominicam
observacionem sicut ista consuevit
¶ Sequitur epistola scriptum quod abraham
duos filios habuit etc. ad galathas iiii. capitulo
ubi legitur que sursum sunt iherusalem libera
est que est mater nostra / hec autem dicit
ut non timeamus similiter sumus duo sed
amore ¶ Responsorium. de eo / scilicet letatus sum
et est septimi toni propter septimam eta-
tem in qua erimus in quiete / sed quia
adhuc sumus in labore / ideo sequitur
tractus qui confidunt in
domino etc. in quo dicitur quod qui in domino
solo sperant / habebunt illam refectionem
¶ Sequitur euangelium abiit ihesus trans mare
galilee etc. Iohannis vi. capitulo quinque autem panes
quibus dominus refecit nos sunt ibi legitur
sunt v. libri moysi / duo vero pisces
sunt psalterium et prophetia vel liber iosue et iudi-
cum / quia de illis vii libris sumuntur
lectiones in hac dominica nostra refeccionis
¶ Offertorium est laudate etc. secundi toni ad
ostendendum quod deum laudare debemus
et pro corporali refectione et pro spirituali
¶ Postcommunio vero est iherusalem que edifi-
catur etc. et loquitur de illa iherusalem que
libera est / et est quarti toni / propter iiii^{or}
que dicuntur ibi / primum est / quia omnia
sunt tota ibi et est deus omnia in omnibus qui est
scilicet est / quod eternaliter participatur ea que
ibi sunt / vnde dicit cuius participacio
eius in idipsum / tercium est quod illuc ascen-
derunt filii dei absoluti propter ibi ascende vnde
dicitur / illuc enim ascenderunt tribus
tribus domini / quartum quia ibi est

continua laus dei / unde sequitur . adquisite du-
nomini tuo d. / et inde est illud / beati qui
habitant in domo tua d. in s. s. l. t. ¶ In hac
dominica romanus pontifex celebraturus
ad ecclesiam processionis / et rediens ab eadem
auream in manu sub aspectu populi fert
rosam / cum enim duplex in ecclesia insurgat tcio
una scilicet letitie alia scilicet tristitie. Sane fi-
liis ne fidelibus populis per quadragesi-
malis observantie asperitatem / sub continu-
o labore deficiant / et quod continet altera
requie dum ablutio est / ideo in hac me-
diana dominica xl. quoddam recreationis
anspectab solacium interponitur / ut animositas
spiritus leuius sufferatur / in medio illud interpo-
nentibus in medio gaudia nunc / hodier-
ni namque officium totum / letitia plenum est
et in omni verborum clausula / iocunditas
exubilat / gaudium resonat / hylaritas
insultat / tam itaque reputat dies ista
fraternitate per odium. unde dicitur letare ierusalem
et conventum facite omnes / qui diligitis
eam / gaudium per tristitiam / unde gaudete
in letitia / qui in tristitia fuistis / et sanctita-
te per famem / ut sugatis et saciemini ab uberibus
consolationis vestre / que tamen pro designatur
in tribus proprietatibus huius floris / caritas
in colore / iocunditas in odore / et sanctitas
in sapore / rosa quippe ceteris floribus
colore delectat / odore recreat / et sapo-
re confortat / delectat in visu / recreat
in olfactu / et confortat in gustu. hec ipse
rosa in manu romani pontificis
gaudium utriusque populi designat / quia
per gratiam christi datum est illi de babilonica
captivitate liberata redeundi / deinde illa
donat nobilior et posterior / qui tunc
in via reperitur / in quo nobilitas et ex-
cellentia illius peculiaris populi desi-
gnatur / deinde ille cum victoria cantantem
et letitia in genti / civitate cum rosa
traunt / figurans gaudium illius populi
in civitate ierusalem / atque tunc et
tunc fidelis populi et totam letitiam de

pressis Et spiritualiter ei / flos iste flo-
re illi sugit / qui de se dicit in canticis
ego flos campi et lilium convallium / et de
quo psalmista / Egredietur virga de radi-
ce iesse et flos de radice eius ascendet qui est vere
flos florum .i. sanctus sanctorum / qui ceteris
floribus .i. sanctis / colore delectat in visu
eius conspectus sanctorum pulchritudinem
in quo desiderant angeli prospicere / ei
odore recreat in olfactu olfacti-
que sicut legitur in canticis post te curremus in odorem
suum ubera tua vino fragrantia unguen-
tis optimis / qui sapore confortat in
gustu / quia panis quem ipse dedit caro
sua est pro mundi vita / omne delecta-
mentum in se habens et omnis saporis suavi-
tate / hic est enim qui de v. panibus
et duobus piscibus v. milia hominum sa-
tiavit / triplex autem est in hoc flore
materia aurum videlicet muscus et balsamum /
quia triplex est in christo substantia corporis
anima scilicet balsamo mediante unitur
animo coniungitur / quia anima mediante
corpus coniungitur deitati / deitati enim nimia
tate subtilitate est / ut corpori deli-
mo sit formato non conveniat uniri
nisi rationali spiritu mediante. Rursus
flos ipse aureus est quia rex regum
et dominus dominantium eius rubor apparet
in insigniis passionis / et odor in
gloria resurrectionis ¶ Huius floris benedi-
ctio est mysterium salvatoris romanus
unde pontifex successor in terris
petri / et vicarius ihesu christi qui sicut
florem fidelibus populis demonstrat / non
omni tempore sed in hac dominica tamen que
septima est / ab illa que lxx. nuncu-
patur / quia christus non in septimo mense sed
in vii. tamen etate mi- abillis qui
sabbato requie consolatur. Rursus in urbe
ostenditur / non alibi quam apud basilicam
que sancte crucis in ierusalem typum obtinet
appellatur / que superne ierusalem typum

obtinet et spem reputat de qua dicit
epistola hodierna illa que sursum est ierusalem
libera est que est mater nostra in qua xpm
angeli sancti et beati eum contemplantur / ad quam
merito debet letari unusquisque et requentum facere
omnes qui diligitis eam q. d. nos allo-
quitur et nos hortatur / differt ergo hodierna
statio ab illa que fit ibidem in festo domi-
nica adventus quia illa fuit beatitudinis
et civitatis / hec est privatis contempla-
tis / vii et festinis agitur quia specialiter
festivitatis est ¶ Hec etiam dicit xpianus
donatur in pastor / ut spiritu donatur superne
unusquisque meditetur / dominus etiam in virginem
vinctus est / ut dicitur sub dominica post
ascensionem ¶ Hec quoque dominica publicata
est / quia reputat linguam reddendi de-
finitur ad libertatem populo iudaico con-
cessa et letitia Iohannis ipsius **Secunda feria**

Secunda feria est de dedicatione unius
epistola veniunt due mulieres iii regum
iii c. agitur de iudicio salomonis
duabus mulieribus de pueris contendentibus
mulier una que dixit quod dimidia pue-
ri / est sinagoga / que dimidiata tantum-
modo est / puerum eius / alia mulier que dice-
bat ei in fame vivimus / est ecclesia / in
in ruffis petit hec mulier puerum / ecclesia
vero in deum perfectorem i. petit ut dari
xpm / Evangelium ipse erat et ioh. v. c. si-
milis est de ejectione vendentium et e-
mentium ibi hec / quod non credebat se eis
xpc / quia in eum non esset / propterea fecit de
passione sua / solvite i. solvetis tem-
plum hoc / et i. tertio die capitulo illud / fa-
ciebat ei quod filii erant quia non compa-
ssione dominum est omne gaudium / ideo in
officio cantat ecclesia iubilate / introi-
tu quod petit mediatori per eius petit
iustiam deus in nomine tuo salvum me
fac i. per amorem et in virtute tua iudi-
ca me et est contra tonum quod habet
ab insurgentibus in me libera me et ab
inimicis qui insurgunt michi sicut dominus est

sub dominica in surgunt quod nobis et ideo
sic dominica fuit de uno iii feria
est de uno ista **Tercia feria**

Tercia feria est de oratione i. de effi-
catia orationis quia per hoc fit salva-
tio nostra / quod ostenditur in epistola locutus
est et cetera que de exo. xxxii c. in fine
dimitte me ut deleam eum et moyses
oravit pro populo et deus remisit peccatum
salvati sunt nostra quia refertur de iudeis
vi et si per illud pro eis quod confessus est
in xpm propterea perveniant eis et propter
illud quod confessus est tunc adorando
unusquisque / vii dicat deus in evangelio in plenitu-
dine sua pro eis ¶ Oratio uero
tam efficax est oratio ideo in introitu dicit
ecclesia in domo dei oratio mea et cetera in sub
gratiis statu sui in confortatione mea / quod in statibus
eius fuit per delationem patris et mediatoris
nostre / quia non contritio proximi est in
consolatione et specialiter scilicet lascivia
v. sensuum / ideo cantus tonus resonat
hic introitu ecclesia ¶ Et sequitur epistola
locutus est et cetera in qua sicut deum et in pe-
nitet moyses dimissionem peccati sal-
vatoris nostri et ut filii eorum mererentur
intrare terram promissionis ¶ Ioh. in evangelio
orat ecclesia ut mereatur ipsam et petit
filiis suis ut in terra ipsa promissionis
hic adoravit multum constabilem
i. venerabilem lascivia et pompa mundi
dicens convertere domine fecerunt opere nobis
et vos deus animabus nostris audiuimus
qui tu liberasti eos et gloriosasti eis
filii et fac nos specialiter ¶ Postmodum
sequitur evangelium in die festo ioh. vii c.
de obstinatione iudeorum qui dicebant
quod hec littera scit cum non didicerit
et dixit deus / moyses dedit vobis
legem et nos nullus vestrum facit
q. d. quod legem nostram nullus facit et fa-
ciens et dixerunt demonium habes cui
quo obstinati erant et hoc est quod in
epistola dicitur recesserunt cito a via

qua audisti eis ¶ Certa non audebis se
non consentire peccatis eorum dicit in offertorio
Expectans expectavi etc. audiens se ex-
pectare Christus in missa in fine etc. et ibi expectans
que alias est in v. feria in abstinentia
v. temporum est ¶ Post hec autem speramus in domino
nominis prelibatis intratis promissionibus mi se
peccatore letabimur in salutari tuo etc. In passio-
tem quod omnibus letanda est. Sexta feria

S Exta quoque feria que catechizatorum
est quia ea die dicuntur ad certam
catechumeni et catechizantur id est in-
struuntur et hoc est tertium scrutinium ut ibi dicetur
ut autem Romanorum consuetudo est et Italie
que scrutinii solempnitate observat et
nobis de illo loquentibus et quia in quedam ec-
clesiis que in illo sunt non in baptizandis
fiunt in de illo aliqua dicamus videlicet
¶ Quando fit scrutinium et quot dicuntur et quotiens
originem habuit ¶ Quando et sacerdos et clerici in ipsis
scrutiniis fiant ¶ Et quare in eo fiat missa
ad exorcismos ¶ Et quare ab exorcismo missa
a sacerdote ingressu ¶ Et quare ab episcopo ingressu
missa adsunt ¶ Et quare hec omnia fiant
¶ Subsequitur nunc de officio misse huius
diei dicamus ¶ Scrutinium in hoc loco
aliud est quam fidei et religionis vocatio
inquisitio est enim quando quis quia ut sen... ad
ad baptismum et dicitur a scrutando id est inquirendo
quia fidei et religionis inquisitio fit in eo
et originem traxit ut dicetur ¶ Incipit
autem primum scrutinium in tertia feria tertie ebdomade
xl. sed in hac quarta quarte fit solempne. Fie-
bant enim in primitiva ecclesia septem scrutinia
dicta scilicet in tertia feria et sabbato tertie ebdomade
et duo in quarta feria et sabbato huius quarte
ebdomade et duo in quarta feria et in sabbato
quinte ebdomade et unum in quarta feria
ultime ebdomade in quibus adulti qui
venturi erant ad baptismum docebantur
orationem dominicam et symbolum ut in sequen-
ti tunc sabbato in quo baptizandi erant
utrumque cum baptismum sciret et adhuc
hodie in quibusdam ecclesiis vii fiunt
scrutinia propter septem formas gratie spiritus

sancti. Sed tamen unum hac die solempnius
fit in omnibus ecclesiis ordinem romanum
sequentibus in quorum scrutiniorum missa
scrutinii unum dominus sacrificium fuo de qua
in dicetur dicit Rex ipse tollere pro electi-
onibus ut competit septime dei etc.
tua sit remedii etc. ¶ Et quare est quod
tertium scrutinium fit solempne et non
primum vel secundum videtur admonuisse quia
prima etas id est in prima vero secunda id est pu-
ericia ita caput est quando dicit facit
illa in qua maxime discretio boni et ma-
li esse incipit et in qua quis contra pu-
gnatur non est et quia nunc primo libro ...
bus inde nec scilicet in tribus simul sed t-
ertia leviticus sacrificiis dominum est deprim-
tertia sed nec in primo libro pentateuchi
nec in secundo agitur de sacrificiis sed in tertio
prout dictum est in precedenti dominica
¶ Fit autem scrutinium in hac vii ebdoma-
da lxx quia dum in deo fuit in babilo-
nica captivitate instruxerunt se
inter eos quidam degentibus ut post
eorum reditum ignorabatur de pluribus
utrum essent iudei vel non quidam et di-
cebant se esse de levitica tribu qui
non erant et se sacerdotes qui non
erant ideoque esdras et alii sapien-
tes genealogias diligenter scrutati
sunt et iudeos alienigenis et leviticis
a non leviticis segregaverunt ita
et nos in hac septima ebdomada que
finem illius lxx babilonice captivi-
tatis significat scrutinium facimus ut re-
detes ... segregemus
quos in sacrosancta solempnitate
redempturus sunt ex aqua et spiritu
sancto renovemus non enim in primitiva
ecclesia alio tempore baptismus celebrabatur
nisi forte mortis periculo imminente
omnibus quia erat plebs que primum con-
sa ubi publice conversabatur hec die
nota sunt dabant in quibus prostra-
endi erant nec qua radix simula-
tudinis in eccl... ut in hereticis

ne pueris illis sancta daret quia verba
fidei et radices in corde memoriter fixisset
vii vocibus datis, quibus corde predicte se-
quitur usque ad pascha, fidei regulam
audiebant et sic lactati et gaudentes scientes
in plenilunio scilicet in baptismo plene fidei sym-
bolum reddebant et in baptismo commoriebantur
et resurgebant ¶ Porro in hac quarta
feria fit scrutinium, post multa prius cepta per-
figurata et acta secunde etatis que fuit
ab adam usque ad transmigrationem babilo-
nis in qua non solum inde gentibus in conspectu
est in penitentia verum et christus et barones regnum
expressissime suscepit exordium munite
sub david, de fructu ventris tui ponam super se-
dem tuam, secundo quia multo in hac quarta feria ca-
thecumini a christo nomen accipiunt et christiana
religio incrementum capit, tercio quia feria
quarta stelle create sunt, et in celo
sol et luna quieta ita et fideles hodie
recipiunt sicut christo soli et ecclesie lune
coniunguntur et in celo id est in patribus regni ita
splendent in spe et in futuro splendebunt
in re, quarto quia in quarta etate edifica-
tum est templum domini per salomonem, sed et in hac
quarta feria preparatur baptizando ut sit tem-
plum domini, quinto quia in quarta feria cepit
iudas de prodicione in qua proditus est dominus ide-
o ut per dimidiam cenam moreretur
ideo et in quarta feria iste preparatur ut effugiat
periculum prodicionis, sexto quia agnus
quartadecima diebus observabatur et preparabatur
et luna xiiii immolabatur, decet ut circa
nova soboles que ad agnum christi
in baptismo preparetur diebus xiiii cum in cerimo-
niis signata est, circa hunc in illa
significatione, vi quia quarta hominis etas
sub inventione prophetarum floruit signata aperte
plus et gubernaculo in persia ad cathe-
cumini preparantur in quarta feria ad templum
quod dignum et ad regnum et ipsum regnum dei
¶ Hoc autem ordine scrutinium celebratur
quia a principio usque ad exorcismum

hec sunt, primo quidem fit nomen bapti-
zandorum parvulorum descriptio et eorum pronun-
ciatio nominum, secundo masculorum ad dexteram
feminarum ad sinistram ordinatio certe
in fide petitur de duobus, tercio per exorci-
stam gemina interrogatio una de re-
nunciatione dyaboli, alia de fide christiana
quarto demonis exsufflatio, quinto crucis
in fronte impressio, sexto de oleo, septimo
sit in ore sal impositio. quia igitur nomina
parvulorum scribuntur, exemplo et ipse nominis
deus est significat quod nomina fidelium
in libro vite scripta sunt, quod nominati
vocantur significat vocacionem fidelium ad
vitam eternam de qua vocatione christus dicit
quod credentium ad animam id est ad christum
qui de se ipso dicit ego sum hostium
per me si quis introierit salvabitur. quod vero
masculi ponuntur ad dexteram et femine
a sinistra designat quod viriliter agen-
tes a dextris et effeminati a sini-
stris in iudicio statuentur. quod abrenuncia- at
tur dyabolo, per hoc se iugo eius
cui per originale sunt obnoxii sub-
trahunt, per hoc vero quod fidem christi confitentur
iugo christi se subiciunt. demonis ex-
sufflatio est potestatis eius debilitatio.
crux que imprimitur fronti est vexi-
llum regis quo dyabolum vincimus. non
sit aliud signum nisi crux ut ideo
solo signo dyabolus se sciens
esse victum contremiscat et fugiat.
sit autem in sede pudoris id est in fronte ne
erubescant fideles confiteri dominum suum
esse crucifixum. oleum quo dyabolus est munitus
tio. sal in ore positio est sapiencie
condimentum. hec plenius dicta sunt in prologo
id est de iniunctionibus et dicetur sub sabba-
to ¶ Tunc dicenda sunt que ab ex-
orcismo usque ad ingressum ecclesie
fiunt. Primo dyabolus exorcizatur
et ter repetitur verba illa scilicet audi
maledicte dyabole etc. secundo masculi

seorsum et seorsum ponuntur. Tercio admonitione
dyaboli capita inclinant cathecumini
et super eos oratio dominica et simbolum dicitur
a sacerdote, aures et nares illorum saliva tan-
guntur, quinto ab acolito illuminantur, sex-
to a dyacono evangelium super eos dicitur, septimo
phosphanum in ecclesiam introducuntur. ¶ Pri-
mo exorcisatur dyabolus, id est admonetur
ut a fidelibus recedat, ter repetuntur
verba illa: audi maledicte dyabole
etc. quia in confessione trinitatis dyabolo
resistitur. Seorsum masculis et seorsum
feminis fit exorcismus quia minoribus
minora et maioribus maiora sunt proponenda.
Quod admonitione dyaconi capita inclina-
ntur significat quod cum deo contrarium acclamante
dyacono, capita inclinabunt, et hec
oratio proinde fit. Quod simbolum et oracionem
dominicam sacerdos super capita eorum dicit
notat quod templum dei contra dyabolum mu-
nit. Aures et nares saliva tangit
ut doctrinam dei ac predicatoris prede-
te fideles libenter audiant et ipsa
eis bene redoleat quasi admissum spiri-
tus in naribus, id est quam diu vivunt
in pore illuminato e tenebris igno-
rancie et peccati per lumine intelligencie
effugato. Evangelium quod super eos dicitur
est doctrina salvatoris qua instru-
untur. Deinde phosphanum introducuntur
quod post complecionem evangelii phosphanum
spirituum suorum in celeste patriam introdu-
cuntur. ¶ Post hec dicendum est ea que
ab ingressu ecclesie usque ad missam fiunt.
Primo masculi ad austrum statuuntur
femine ad aquilonem. In medio lectiones
super eos leguntur et in medio initia e-
wangeliorum. Deinde duo unus masculus
et una femina in scrutinium ab acolito
portantur. Post simbolum grece super
masculos latine super feminas dicitur.
Hiis peractis ecclesiam ingrediuntur et
sic missa cantatur. Quod autem masculi
ad austrum et femine ad aquilonem

statuuntur significat quod fortiores hostibus
temptacionum obiciendi sunt et debili-
ores similiter sunt erudiendi. Quod
in medio lectiones leguntur super eos significat
doctrinam in medio ewangeliorum qua in-
struuntur. Vel sic initia in medio initia ewan-
geliorum leguntur super eos, et ingerit
eos cum maioribus pueris orbis. Quod unus ma-
sculus et una femina portantur in scru-
tinium significat quod utrumque sexum fi-
deles ascendunt in celum, sed non ascen-
dunt nisi unus, id est in unitate ecclesie con-
stituti, sicut et in probatica piscina
non sanabatur nisi unus. Quod simbolum
legitur super masculos grece et super
feminas latine, per duas linguas quibus
simbolum legitur omnem linguam intelligi-
mus in grecis vigent sapiencia, in latinis
sive in romanis potencia, et in per has
duas linguas excellenciores omnem
linguam intelligimus quod cum apostolo ad
philipp. ii. c. dicamus omnis lingua
confiteatur quod dominus noster ihesus christus in gloria
est dei patris. Exposicionem dominice oracionis
et simboli in certa parte in finibus partibus
exposuimus. ¶ Et attende quod cum
hec certa fiant in dominica vel in feria
est hic fit scrutinium pluribus annun-
cians hiis verbis: scrutinii diem dilec-
tissimi fratres quo electi nostri divinitus
instruuntur imminere cognoscite, ideo
sollicita devocione sequenti quarta
feria circa horam nonam convenire dig-
nemini ut celeste ministerium quo dyabolus
cum sua pompa destruitur et ianua
celestis regni aperitur inculpabili
ministerio peragere valeamus. Insuper
nos feria certa finitis missarum
solempniis presbiter annunciat ut
sabbato proximo ad scrutinium conve-
niant et sic iterum atque annunciat
donec vii. scrutinia celebrentur.
¶ Hanc completo scrutinio dicitur
missa ut premissum est, in qua
dicitur lectio complecta quod baptizandis

in duobus est cathezizandus .i. instru-
endus s. in novo et veteri testamento maxime
in illis que pertinent ad baptismum unde
quia in scrutiniis de fide et in moribus eo
due lectiones leguntur / de quibus in eis
cum fiunt visiones disputatur / legitur enim
de philippo qui de eunucho evan-
gelizavit ihesum / sed secundum aug. evangeliza-
re ihesum est non tantum docere credenda sed et que
sunt post baptismum servanda. In prima quoque
lectione s. sitientes etc. que sumpta
de ezechiele c. xxxvi. de fide agitur
ubi dicit / tollam quippe vos de gentibus
et aggregabo vos de universis terris et
effundam super vos aquam mundam et mun-
dabimini ab omnibus inquinamentis vestris
et dabo vobis cor novum / fideles enim
de variis terris aggregati sunt in ecclesia
et aqua salutaris baptismi super eos effu-
sa est / qua ab omnibus peccatis et er-
roribus sunt mundati et datum est eis
cor novum / ut credant in christum / de hac
lectione sumitur introitus dum sanctificatus
etc. ubi baptismus dicit cor novum / in secunda
benedicta etc. sunt gentes nationes / de hac
sanctificatione et est tertii toni quia si san-
ctificatio pertinet ad trinitatem unum quod per
tale sanctificationem sunt homines
filii dei / ideo sequitur graduale venite
filii audite me t. d. d. u. quia est sep-
timi toni propter vii dona spiritus sancti / que
dantur in baptismo / vel quia dicitur ut quis
etc. credat in christum necesse est ut timeat
deum ideo sequitur etiam graduale ubi sequitur
de timore / initium enim sapientie timor domini
est / qui quoque viderit in ponit credulita-
tatem / seu actione meliore oratio
illud actione tuo duc ... perpetuus
et perpetuum spiritum salutis / in secunda lectione
s. in capitulo lavamini etc. que sumitur
de ysaia c. i. agitur ... dicit duo-
bus ubi dicit / quiescite agere perverse /
discite bene facere etc. et postea gelu-
dicit et venite et arguite me dicat

dominus q. d. si hoc feceritis et vos non re-
nunciando iniuste me ... in iustitia reda-
rguere potestis. Item dicit ibi lavamini s.
per baptismum et estote .i. manete mundi
s. per penitentiam / et quia possit oriri dices
auferte malum cogitationum vestrarum
et si fuerint peccata vestra ut coccinum sicut
nix dealbabuntur etc. unum quod illi qui
fide veri et bonis moribus fuerunt
ad hereditatem dei pertinent per baptismum
ideo sequitur graduale s. beata gens cuius
est dominus eius populus quem elegit in here-
ditatem sibi / hii efficiuntur celi qui verbo
.i. filio dei firmantur unde sequitur verbo
domini celi firmati sunt etc. Item quia in illis
loquitur de beatitudine / ideo graduale illud
est primi toni quia beatitudo a solo deo
est et ab hiis quos non deserit per eternum
participatur etc. Jo. ix. c. quod est de illu-
minatione ceci quia ecclesia illuminantur in baptismo
unde ibi dicitur lutum fecit dominus ex sputo
et precepit ceco ut lavaret se in nata-
torio siloe .i. christo qui missus fuit
per penitentiam .i. in baptismo vel doctrina christo de quo
dicit greg. c. ult. non misset nisi step...
descendit et duxit de semine eius donec
veniat silo .i. missus per primo. ...
antea sequitur offertorium sed toni propter illumina-
tionem et sanctificationem. Post offertorium
archidiaconus ascendit pulpitum clamans
alta voce si quis est cathecuminus
recedat foris pro diuine in presentia (?)
esse potest / et tunc omnes cathecumini
recedunt foris et sic fit septies prius
quam baptizetur videlicet in quolibet scrutinio
quia qui regenerati non sunt nondum dei
filios computari licet christo unum spiritus quo-
niam mittere / quapropter cathecuminos
cum eliminati decentur exiunt qui non lau-
dare dominum cum eis sit eliminati predicando
sicut et apostoli primitiis gentium eliminati
predicaverunt sed sacrificio interesse
non debent / tunc quia sacerdos orat

quorum

presentibus quos deo cognita est et nota devotio, at isti nondum fideles vocantur, tamen quia quod offerunt fidelibus porrigunt. ¶ Secundum impositionem non agit gratias [illegible] declinat sua dicens lutum fecit expuens Jo. ix c. et est primum tomi, quia ad locum unde exeunt flumina revertuntur ut iterum fluant. Sic et [illegible] bonum [illegible] agere deo gratias. ¶ Et quarta feria in hoc principium [illegible] et quia in ea leguntur due lectiones [illegible] quod in se[illegible] quatuor sabbato ordines celebrantur, item quia hac die ordinandi examinantur, item quia hac die fit scrutinium baptizandorum in sabbato paschali ut premissum est.

De quinta feria.

Quinta feria ostendit quod non est sufficientia [illegible] unde introitus est Letetur cor querentium dominum et [illegible] quia querere faciem eius semper et est [illegible] tomi quia querunt ut habeant et perquirunt ut amplius habeant quanto magis [illegible] tanto magis querunt. ¶ Epistola non venit mulier [illegible] iiii regum iiii c. est de resuscitatione filii mulieris Sunamitis quem resuscitavit Heliseus, et inclinavit se super puerum et posuit os suum super os pueri et [illegible] se conformavit puero non vii oscitationes emisit et sic est resuscitatus. Nec per se Sunamitis recepturus est [illegible] filius eius [illegible] quam quod de puero propter puritatem [illegible] [illegible] decet. Ibi dicitur est lex que puniunt [illegible] oculum pro oculo etc. que nemine [illegible] dicit Heliseus non [illegible] Christus inclinavit se super hunc puerum [illegible] sic [illegible] est ei [illegible] et resuscitatus est. Et dicuntur vii oscitationes [illegible] prima est fidei quia sine fide non est [illegible] primo ei [illegible] quia credere et omnia possibilia sunt credenti, dicit enim leprosus si vis potes me mundare et dixit volo mundare. Secunda oscitatio est timor, tertia dolor de peccatis quia [illegible] non fit sine [illegible] certa proposito confitendi, quinta proposito satisfaciendi, vi proposito

deinceps non peccandi quia si non offendet aliquem creatorem suum et omnia ista deinceps [illegible] in spe vite eterne unde spes est vii oscitatio. ¶ Secunda [illegible] in spiritu et testimonium et [illegible] compungere [illegible] sic nos compungere et est quinti tomi [illegible] v. secundum [illegible] paratus sum in [illegible]. ¶ Evangelium non [illegible] Luce vii c. est de resuscitatione filii vidue cui dixit [illegible] adolescens tibi dico surge [illegible] [illegible] ecce illud evangelium [illegible] [illegible] suscitat mortuos et unum [illegible] etc. ¶ Secunda offertorium dicit clamabo [illegible] etc. vii tomi [illegible] vii oscitationes [illegible] [illegible] ¶ Post communionem est de eterna beatitudine dicit in conspectu [illegible] [illegible] appetit [illegible] eterna beatitudine que erit octavum [illegible].

De sexta feria.

Sexta feria presens [illegible] dicit quod v. et est [illegible] meditabor etc. [illegible] celi enarrant et [illegible] primum tomi quia in solo deo ponit spem. ¶ Epistola [illegible] etc. iii regum xvii c. [illegible] resuscitatio filii vidue ab Helia. ¶ [illegible] bonum est sperare in domino [illegible] qui resuscitat etc. [illegible] tomi [illegible] que in precedenti [illegible] ¶ [illegible] [illegible] [illegible] etc. Jo. xi c. de [illegible] Lazari quem hac die suscitavit. ¶ Et offertorium [illegible] exhibitionem [illegible] salvum [illegible] dicit etc. primum tomi eadem [illegible] quia in solo deo [illegible] est. ¶ Secundum [illegible] non [illegible] quod ad preces [illegible] Marie et Marthe suscitatus fuit Lazarus videns dominus flentes sorores Lazari etc. Jo. xi c. [illegible] [illegible] ad preces [illegible] suscitat [illegible] mortuos spiritualiter. [illegible] prima [illegible] est primum tomi [illegible] [illegible] ¶ Et attende quod [illegible] hac die que [illegible] [illegible] [illegible] legitur [illegible] evangelium quia constat

hec die lazarus suscitatum fuisse de quo
etiam fuit sermo. occurrerunt multi ex hiis
in quibus divina certius cernuntur cum evangelio
agitur premittitur autem lectio de filio sa-
raptene mortuo quem suscitavit he-
lias ponens eum super lectum et commen-
dans se tribus vicibus super eum ne per hoc
mirum esset certum quod fides suscipitur [illegible]
in hospicio cordis filius eius id est fidelis
qui moritur cum morte dignum prius
committit / lectus helie beatus licet desi-
gnat certum in quo sole oriente veniunt
sicut dominus prefixit timentes a morte re-
surgunt certe laudes confessiones
eius solaciones sicut cuiusque apertis re-
suscitati. De sabbato

Sabbatum vero de largitate do-
toris est vel introitus sicientes venite ad aquas doctrine
scilicet baptismi sequitur et bibite cum leticia
quia sabbatum [illegible] est [illegible]
largitatis dei qui pater est largi-
tionis et benignitatis eius vide-
licet venite bibite aquas scilicet quemadmodum di-
ficat et sanctificat gentes / lectio vero
attendite populus meus / in quo ostenditur
quod in hoc de aquis doctrine [illegible] omni
[illegible] invitacionis aliter et corporis et sinitur
deserviat. ¶ Epistola est tempore placito ex-
audivi te [illegible] nunquam poterit
mulier oblivisci infantem suum / certe
ostenditur largitas vel caritas dei erga
nos ¶ [illegible] sequitur tibi dere-
lictus est pauper / in graduali certi
[illegible] vertentes [illegible] sanctificat
¶ In versu vero quod est io. viij de eadem
largitate agitur: Ego sum lux
mundi / non dicit huius hominis vel illius
sicut phebus [illegible] qui sequitur me non
ambulat in tenebris / ostendit quod
[illegible] est illuminare omnes homines
qui sequuntur [illegible] qui videlicet [illegible]
qui [illegible] recipit / exceptis superbis
[illegible] sequitur tunc de templo testimonium /

phariseis testimonium / tamen non est verum [illegible]
eis scilicet iudeis [illegible] / nonne scriptum est in
lege vestra quod duorum hominum testimonium
verum est / videbant eum miracula et ita
per certum testis eius et [illegible] eos [illegible]
est scilicet superbos disputatores non [illegible]
tes illuminari / soli enim humiles illumi-
nantur / unde sequitur officium sanctus est
[illegible] tamen quod solus deus potest
illuminare ¶ [illegible] in [illegible] sabbato on-
dit certe largitate domini dantis gratiam
in baptismo et in doctrina in quibus de largi-
tate dei [illegible] [illegible] sunt
ordines in illo die et [illegible] in [illegible]
tempore passionis domini in qua [illegible] se [illegible]
certum ad significandum quod ordinari se [illegible]
tenere debent ut qui [illegible] hebrei
erant / animo sobrii sint / et [illegible] debent
se immolare deo hostiam sanctam deo pla-
centem ¶ Hoc in sabbato fit scrutinium
baptizandorum / quia cathecumini ab [illegible]
[illegible] / quia [illegible] sabbatum [illegible] / venerunt
post baptismum [illegible] in quibus [illegible] [illegible]
due lectiones leguntur in missa [illegible]
[illegible] in [illegible] ferie precedenti
De dominica passionis domini

Sequitur dominica de passione domini
scilicet [illegible] incipit [illegible] celebri-
tas passionis [illegible] et a fine
sabbati id est [illegible] [illegible] dominice
precedente quia lazarus in precedenti vj feria
suscitato / [illegible] de bethania [illegible]
ad phariseos narrantes eis miraculum
et cum in illa vj feria fuit recommendata
in prima dies [illegible] / ad [illegible] multi
iudei pontifices et pharisei convenerunt
ibi [illegible] [illegible] signum [illegible] ut
[illegible] [illegible] hoc est in sabbato colle-
gerunt consilium adversus ihesum et [illegible]
die cogitaverunt ut interficerent eum /
[illegible] ihesus non [illegible] ambu-
labat apud eos / quia non [illegible] [illegible]

hora eius. Ideoque in vespera sabbati est post
horam eandem completorii publicum luctum incipit
ecclesia, suo compaciens domino ut capiti membra.
Ideoque fuit lugendo recitat vexillum regis
mistum crucis, acetum fel et arundine clamos
et lancea perforari corpus. Dein passionis
eius patientis illusiones minorum et in
sidias eorum haec et huiusmodi similia in vesperis et
nocturnis plangit officiis, quae de antiphonis
tenetis nonis et vesperis et cetera sunt congesta
septimis. Porro propter praedicationem huius domi
nicae ordinatissimam dispositionem, quibus ut prae
missum est vii mundi aetates significantur,
quae omnes sunt dominica passione redemptae,
initio ipsius dominicae passionis celebran
do inchoatur. Et sunt longa summis propera
pausa. Deinde sequitur ipsa salutis nostrae
victoria, iungentes actibus ea quae pro nobis
pertulit in vita et mortis insignia.
4 Rursus in eadem cantat Vexilla regis
etc., ut forte aliqui sunt lapsi fierent
ad vexillum, quod omnes amaritudines
facit dulces, quod significatum est per lignum
proiectum in aquas marath. Specialiter et maxime
isto tempore debemus habere in memoria dominicae
passionis, unde in Canticis: Fasciculus mirrhae
dilectus meus mihi, inter ubera mea commo
no rabitur, quia memoria dominicae passionis securum
non patitur amaritudine perire. Ideo
autem specialiter duabus septimanis ante pa
1 scha passio domini recolitur. Primo quia
Christus a duobus et pro duobus populis passus
2 est. Secundo quia duo testamenta per duas ebdoma
das exprimimus, vetus quod praedixit dominum
passurum et novum ostendit ipsum passum.
3 Tertio quia in duobus legis scilicet temporibus sub
lege et sub lege eadem passio vatici
4 nata est. Quarto ut hae duae septima
nae reducant nos ad memoriam immunditiam
corporum. Vel ante legem et sub lege ?nnfuo
fuit usque ad tempus gratiae. Quinta ebdo
mada scilicet paschalis significat. Ab hac
namque die qua gloria patri dimittitur
duae sunt ebdomadae usque ad pascha,
tunc non tamen est in qua restituuntur omnes

dimissa glorificatio in tertia eius tempore quo
sunt subiecta omnia beneficia quae patribus
nostris deperierant in eadem redduntur.
Ideo autem gloria patri dimittitur quia
versus ille ad laudem pertinet Trinitatis,
quae fuit in passione domini, quia eam ab
hac die reputat dehonestatam, constat
enim quod Christus qui est tertia in trinitate persona
fuit dehonestatus. Sed in Trinitate gloria
patri resumitur, quia prius fuit gloria im
mortalitatis glorificatus. Sed etiam haec
dehonestatio specialiter fuit in incarna
tione, unde potest dici quod gloria patri conve
niret. Propter similitudinem per quam ad opus
passionis pervenerit est, et quia Christus deus se
abscondit. Et est advertendum quod tacetur
in introitibus et responsoriis, quia illa sunt
de passione et in veniente domine. In psalmis hymnis
vero et in hymnis non, quia psalmi significant
operationem ipsius, cui non persequebantur
nisi linguis tractando de nece ipsius,
nec ipse bonum desiit operari. Non ergo
tacetur in toto, quia remissior debet esse
luctus, eo quod non statim per habitu
galem de nece eius tractatum est agnus
in manibus delamantium. Sed in tertio ante
pascha omnino tacetur, quia tunc maxime
sancta Trinitas dehonestata est, licet
enim ante dies illos de nece domini agitetur,
tunc tympanulat, spuitur, alapatur
et crucifigitur. Unde ysaias: Vidimus eum non
habentem speciem neque decorem. Vel quia tunc
sepultura domini celebratur, quae maxima
eius fuit humiliatio. Ab hac etiam domini
ca in quibusdam ecclesiis ad primam tacetur: Christe
fili dei vivi, tum quia omnem eam eius
mortem et passionem reputat, tum quia
scilicet inde reputatione non poterit
aliis inferre qui se ipsum salvum fa
cere non poterit. Deus vero dicitur est in v.
parte sub tertia deprima, non sunt in omnibus
canonicis concordatos de sancto
neque de patre. Ab hac dominica usque
in sabbatum post pentecosten, ita quod sancti est

q(uod) s(an)c(t)or(um) quinquagesima duplici de causa fit primo ad recolendum eor(um) s(an)ctitate(m) mili-ciam [illegible] sc(ilicet) adipiscendum nob(is) eor(um) patrocinium. que duo excellentissime in [illegible] capitis principue passionis et resurrectionis sue tempore nob(is) attende-da mostrat(ur) / q(ui)a passionis sue tempore p(re)buit exemplum humilitatis et s(an)ctitatis [illegible] / ¶ Post [illegible] vero sua ap(ud) p(at)rem sicut testat(ur) Iohannes [illegible] advocatus seu patronus s(an)c(t)is est singularis ut g(ra)-cia intencio principue hoc tempore fe-rat(ur) in sue s(an)ctitate(m) [illegible] / et nullo species [illegible] eleuet(ur) solu(m) ad unum eius et singulare refugium et patrocinium. Ideo quomodo in hijs temporibus alior(um) s(an)c(t)or(um) suffragia omittuntur. ¶ Hinc est q(uod) quedam cantica omittuntur per sanctas dies. Prosa est in conspectu domini etc. incipientes ibi deus in adiutorium etc. et in illa oratione dne s(an)cte pr[illegible] etc. que de [illegible] permittit verba illa p(er) intercessionem beatissime virginis marie et omnium sanctorum. Sed non dicunt prosa asserit q(uod) illud non est hod(ie) nec p(er) [illegible] hoc p(ro)ut dictum est in v. parte sub [illegible] dominica [illegible] et temporibus quinquagesime de pace omittit(ur) q(ui)a sicut ait ap(osto)l(u)s ad col. i. [illegible] pacificavit p(er) sanguinem crucis eius sive que in terris sive que in celis sunt / et post [illegible] sua pace discipulis suis [illegible] / et [illegible] ipse / qui p(ro)ximus est [illegible] ad ascensionem suam [illegible] / et [illegible] pacem suam dimi-[illegible] pacem [illegible] nobis et in pen-tecosten consolatore(m) dignatus est mittere. In cassum ergo fieret quinquagesima de pace. ¶ Introitus aut(em) incipit ab oratione domini in passione [illegible] me deus et discerne causam meam etc. iuste enim instruxit nos in oratione sua [illegible] Emitte lucem tuam etc. quia videt

p(ro)xima fortis efficiat(ur) in pugna / et vi-tare [illegible] etc. quia enim videt [illegible] dona [illegible] in [illegible] tabernacula etc. [illegible] per [illegible] vel per [illegible] que [illegible] libacio et fortitudo. ¶ Epistola vero Christus assistens pontifex futurorum bonorum / [illegible] et [illegible] etc. que est hebr. ix. c. ostendit efficaciam passionis Christi / [illegible] eius [illegible] et tabernacula [illegible] eius [illegible] res esse debemus. ¶ Sed q(ui)a non omnes [illegible] bunt in qui faciunt eius voluntatem ideo se(quitur) Gradale. Eripe me domine de inimicis meis doce me etc. et [illegible] in tractu in [illegible] etc. [illegible] per liberacionem [illegible] ¶ Prophecia se(quitur) [illegible] q(uod) [illegible] duo de inimicis suis / dicens sepe expu-gnaverunt me a iuventute mea. In abel [illegible] / quia hijs cogitur nos ducere vitam miseram [illegible] et philistei etc. [illegible] ad figuram / quia hec tribulaciones venerunt super nos / ut sunt [illegible] Job. [illegible] ¶ Prophecia se(quitur) [illegible] c. viii. c. [illegible] duo [illegible] / et [illegible] abscondit se ut [illegible] in [illegible] sicut dicebant [illegible] ut legitur in [illegible] xxxvii. ¶ [illegible] vero ostendit se [illegible] / [illegible] et [illegible] ¶ [illegible] luc. xxii. c. [illegible] xxxvi. c. et i. cor. xi. c. et in capit-[illegible] / [illegible] magnus sa-cerdos sacrificium veteris [illegible] in novum sacrificium / [illegible] sacrificium est vere [illegible] in paradiso [illegible] et [illegible] omnia que [illegible] sunt. De secunda feria

Secunda feria est de crucifixo [illegible] et maxime de ieiunio quod debemus [illegible] membra [illegible] vicijs[illegible]rum

z gtrapusteys sicut pecdes dunca
est dectt Bz q'nō pt homo iema
re u libert' abmucab ivisibilibq
z i visibilibq dyabolo s. z mudo
z malis hominibq no etia petit m
mtroitu libertat abimucab zc try
tomi pp liberatoy aiplici muto
¶ Epla nō est / sun est ubi zc j.
m. c. i qua i venimus ad cuiuni
p dom' ininimitizs / qui solg noc z
vinca pdictioc iciunii i dixmit
z i innectis / ut liberaret' a tpali
subiiisioe / quato magis nos debemg
pmaz suscipe / admonet nei iohus
s. xpi z aplorz ut subiisioe spua
li liberem' ¶ Grad'. petit sibi libe
rari ab inmicis / z est usus de q̄ no
mie tuo salvum me fac / try toi pp
uirtute tuitat z liberatoy aiplici
muto ¶ Postmo' seqz ewangeliu
asserit pharices p. vij. c. i quo dicit
dns scribis z phariseis q̄ multe mem
sit z loqz de illic sunt z ascensione
z ipe sit missioe pp hoc ut illi qui sit
m terr qui sustinet multa mala sic
ipe dns pp habeant respectu ad fruct'
tuitatis / vn ascendā i palma z appre
hendā fructu eius ¶ In offertorio dnc
gnte' z clpe ani mā zc petit libe
rari ab inimicis i aia / z c vij. toi q̄ li
beratio ane pfcta liberatio e / scamq
ei nris psrus est ¶ In pg cōione
dns uirtu ipe z rex gle / attribuit
deo liberationes suu z est try tomi
q̄ ille est deg uirtutis qui liberavit
¶ Dz aut ad horis capitlu illud
attende dnc ic. viij. c. z illud dnc
omnis qui te derelinquunt ibidē xvij. c
6ª oc 3a fi z illud confundant' qui me p c ibide
z illud Tuere dnc ibide xx. c. z illud
dnc deus appuit ybl. c. De tercia feria

Tercia vō fia ad patriā i vi
tat / vn introitus est Ex ptribo
dium zc usus / dns illuminatio
mea / deg ei dat patriā z q̄ illuminatus
est patriā hz / z est vij. tomi / quia
patria qui pit' respectu quietis etne
¶ Pgca seqz epla Congregati st da
niel ult. c. i qua ondit' effectus patie
q̄ ibi hz quo babilonij misit dani
ele i lacu leonu nec tetigerunt eu
z misit ei cibu abacuc p ab'acuc z sig't
q̄ pp patiā liberat nos dns a spualibus
babiloniis / z quos z liberavit cor'
z dat mīta etna / un xpō. aliud / q̄ vincit
dabo ei manna absconditu ¶ In Rn.
discne cāz meā zc petit liberari
ne succumbat / dein seqt'. emitte
lucē tuā z ueritate / zc pp petit lu
ce / q̄ qui vidēt patriā hz / z sic
liberat' / z est q̄nti toi q̄ petit li
berari a teptatioe v. sensum vel
ab inimicis qui nocuerunt p v. sensg
intrat ei mors p fenestras cordis
¶ In ewa'. vō ambulabat ihc i gali
lea zc io. vij. c. ondit' discretio
bonorz z malorz / tpe malorz / in nō
tpe nō malorz inerit i futō / vn dz
dns pariē / sic dixit dns / tpe meu
nō dū est / z dz spac' i dno vn sc'.
offtorii spent ime quomit' zc
Et q̄ pp sustinet malos / io i pga cōe
redime me dne zc petit liberari q̄
est vij tomi pp regione que spat'.
De quarta feria

Quarta fia ondit q̄ a solo dō e
liberatio / q̄ fidel est deg qui
nō pmittit nos teptari supra
id q̄ possumus sustine / vn introitg e
liberator meus / usus est diligā te
dne fortitudo mea zc cete pont
deu fortitudine sua / z c try tomi
pp dona tuitatis z pp tplice amicu
¶ In epla vō locutus est zc leuit
xix. c. emulant' propter ubi ondit'
iudicos nō observare illa i hz. q̄ p
sequebant' i morte / z omes z qui
psequit' bonos nō sunt timendi
q̄ ipsi st ini dni / vn ibi hz nō
consistit iudicis / Ertio i Rn. Ex
altabo te zc petit liberari q̄ e
vij tomi pp ter sophismatē gntz

¶ In ewv̾ uo fm̾ sut jo. x. c. dudit
q̾ fecit dns ĩ encenus / qr ml̾ti tule-
rut lapides ut iacerẽt ĩ eu / z dns
dixit / multa bona opa feci uob ꝑꝑ
q̾d uult me lapidare / encenia festu
erat dedicacois templi / hoc ẽ dic-
pacoẽ eius / cuius celebr̾is sequit̾
z hyemis erat / hoc erit ĩ die iudicij
qn̾ reparab̾ itm̃ templu / ĩ futuro eis
bonos / z hyems malo᷎ erit / bon̾
uõ cognoscet dn̾m / sic ĩ ewa̾. d̾
uos aut̾ cognosceritis me qr pr
ĩ me est z ego ĩ prẽ ¶ Et tunc
plene liberab̾ eccia / sic petit ĩ off-
torio / Eripe me q̾ est vij temi qr
tunc erit vel quies / vt ꝑꝑ gra̾z septu-
foru̾z qr uõ ĩtus erit qn̾ erit illa
quiete / q̾ uo erit sine ĩ morte a io
est pycio / lauabo mt̾ ĩ nocentes
z mtibo ad altare d̾. i. ad alt̾ine
quiete niete z ad altare supmu̾
est viij tem̾ qr hoc erit ĩ octa̾ etate
sic dam̾ ¶ Tota ig̾ facit de
encenis i. dedicatoe que plene
fiet ĩ futuro qn̾ eccia pfecte dedica-
bit̾ deo / De quinta feria

Requinta fia ĩ molat eccia ho-
stias spuales / p q̾s possit
q̾segui illud gaudiu̾ / Oz qr
uo ĩ petitur / mu̾l ing̾ffitendo misera-
d̾ erga nos / Omnia que fecisti no-
b̾ dne ĩ uõ iudicio fecisti / dauiel
iij. c si tñ misisti t̾bulacoes b̾fi-
tiu̾ est qr peccauim̾ t̾ / z p̾ea petit
m̾ia̾z / da nob̾ gl̾a̾z nomi tuo z fac
nobiu̾ s. m̾titudine ui̾e tue / vsus
est agnigus dns z laudabilis nimis
z est tcy temi qr q̾n ffitet̾ d̾z ffiti
t̾plex peccm̾ suu̾ / Iualysb tij ect̾yb
est usus ui ĩ maclati z̾ ¶ Iste lit̾
ĩ epla que sumpta ẽ de dauiele p̾-
c. orauit dauiel dne deg̾ z̾ q̾ma
peccauim̾ z nos est nob sacrificiu̾
z̾ uti ei dicebat filij isrl̾ qn̾

erat in babilone / sic z nos possum̾ dic-
qn̾ sum̾ ĩ peccto uo sacrificiu̾ s̾ ĩ spu hu̾i-
litatis z ĩ uo g̾lto suscipimur dne ate
¶ In ewa̾ tollit hostias z̾ monet
nos offerre hostias spuales / nisi ẽ re-
uelabit deg q̾benu̾ / talit ei uo p̾t
offerre spualit̾ n̾ deg remoueat tene-
bras arcorde z est q̾nti tem̾ qr t̾c lex datur
v sensibꝫ macttu̾ vn̾ seq̾ ewa̾. luc
vij. c. rogabat ihm̾ z̾ ĩ quo lit̾ quo
maria magda̾ ĩ petiuit venia̾z lachmis /
qr q̾ h̾mt ĩ se oblectamenta tot macta-
do se hostias spuales obtulit deo
ĩ corpe suo ¶ In offtorio sup̾ flumia
z̾ dicit̾ quo flendu̾ sit z quo o̾z
lugere / duo enim sunt que hoc faciunt
s. memoria pcti pt̾iti z recordacio ce-
lestis iherl̾m / qm̾ qn̾ homo suas mi-
sirias ĩ uidet ĩ ep̾at anglo᷎ / flet
sup̾ flumia babilonis z est q̾nti tem̾
qr hoc d̾z ee p̾nm̾ ĩ media s. finis
ꝑꝑ q̾ sum̾ ¶ Inꝑg cõioe orat ut dns
meo᷎ sit ꝑmissionu̾ / memento v̾bi tui
s̾uo tuo dne ĩ q̾uo m̾ spem dedisti
z est viij. tem̾ qr ĩ octaua etate fiet
illa dedicacio ¶ In q̾bꝫ da sy ecciys
le̾. ewa̾. / ubi d̾z q̾ q̾m quida̾ uellet
apphendere ihm̾ / z cu̾ uec ui̾sissꝫ mi-
m̾ ĩ eu̾ / dixerunt pontifices adm̾i-
stris / quare uo adduxistis eu̾ / Respõde-
runt miniftri nu̾q̾ sic locutus ẽ homo
sic hic loq̾r / hic ẽ die que uenit̾ leg̾
illud ewa̾ / ubi d̾z q̾ reuisi sut̾ vnus
q̾sq̾ ĩ domu̾ sua / Et ĩ offer. d̾z ĩ sali-
cibꝫ ĩ medio eius suspedim̾ ꝛ. u. qr p̾g
hac die uliq̾ ewa̾. / leg̾ ĩ quo dns
iudeis publice p̾dicasse narrat̾
Ecce g̾. illud diuitate organu̾ ĩ illis
salicibꝫ i. fluctuosis homibꝫ babilo-
nis suspensu̾ est De sexta feria

Sexta fia ẽ de passioe z orat
ꝑꝑ dns uob ĩ m̾troitu forma
oradi misericorẽ z̾ z ẽ q̾nti temi
qr uo p̾t fi liberacio fin v. sensuu̾

cohibitione ¶ In epistola dominice omnibus etc. Jo. c. xvij. petit suam liberationem et inconi confusionem In Ev. uero quod filii sini meas et marie de propositis pharisei loquebantur etc. s. ut dicebat magister scriptus quod ueritatem ab his do- lus erat in corde un inde dicit etc. Jn ev. collegerunt pontifices et pharisei concilium etc. Jo. x. c. filii dolo- losi primo et dicit ibi uenient romani et tollent nostrum locum et gentem quod in ablatam erit templum de iudea et domo de futuro eius et pylatum preside ro- mane potestatis habebant ¶ Tertia uero ubi est dolus et crudelitas i. maxime indiget homo sapientia in sapientem videat in in officio petit intellectum ut possit videre sine preda benedictus es domine doce me iustificationes tuas et videbo etc. sicut dicit dauid in ij. regum dimitte eum ut maledicat ei sicut precepit dominus tales enim fugiat dominus cum angelis et superbus nimis quod eos fecit preter ius ligata sua et in psalmo filius mei stude sapientie ut possis videre humorem etc. vij. tom. ¶ spe spe sa- piencie septiformis ¶ Post hoc contra inuadis me etc. eadem ratione vj tam in qua petit liberari De sabbato

Sexto sabbatum quod dicitur sabbatum va- cans sicut et primo dominica xl. in istis cum sabbo in ea dicuntur conueniunt dominus ibi pauperibus dicti elemosina et man- dati celebrando tum quod in terra domini propter officii magnitudinem hoc facere non po- tuit tum quod sicut dicit Johannes ante sex dies pasche uenit ihesus in be- thaniam et fecit cenam in domo ma- rie et marthe ubi fuit lazarus quem dominus propterea suscitauit et tunc maria unguento nardi pistici unxit pe- des ihesu · simpliciter quod in memoria eius quod illa deuotissime egit facit membris et corpori capiti suo ut pedes ihesu ungendo · i · dum uesti- gia sectando et capillis tergendo · i · superflua pauperibus erogando sic ple- na est domus unguento · i · mundus i ple- na est bona fama quod ergo hac die ita promissa caritate opera exercenda occupatus est non uacat hoc sabbatum a proprio officio et mutuo accipit a ve- ra antecedenti uel alii dicunt et quia a sabbo antecedenti faciendo uerite- abstinetis ¶ Legitur epistola de jer. xviij c. dixerunt impii etc. in qua fuit male cogitationes et que pressint passioni vere cogitaverunt iniu- cogitationes et propterea pauperibus cum lin- gua tales ut non habent sabbatum quia non est pax impiis dicit dominus In ev. uero sublevavit etc. Jo. xvij. c. rogat pro se et pro discipulis et pro omnibus fidelibus ut habeant sabbatum scilicet pro uoluntate et caritate in futuro enim vere erimus sicut pater et filius sunt unum i. in maiori proximitate que possit esse illi unitati qua pater et filius unum sunt In aliis uero terris legitur ev. cogitauerunt autem Jo. xvij c. in quibus dicitur et terris legitur ev. dixit dicere inde amen amen dico uobis non man- ducauit etc. recte punitur lec- tio in eis uere cogitauerunt iniu- cogitationes ¶ hoc sabbatum punita- tio est quia ut promissum est dominus pro- pter elemosinas dat et propter hoc dicit quidam dat vere distribuit in domo simonis leprosi et martha ministra- bat ei et maria lacrimis suis pe- des eius lauit et propriis capillis tersit De dominica in ramis palmarum

In dominica in ramis palmarum et in passione legitur Jo. duplicatio prima quod ipse manifestus sui passus dominus propheta uit qua aliqui quod preter passiony prefigurata est passio domini quod deplorando captiuitate iudeorum

probabiliores fratres prefigurant et reuerunt qua reverunt post Christi passionem

In nocturnali autem officio dicitur inuitatorium ipsi vero non cognouerunt vias meas quod dicitur inuitatorium proprium quod inuitat nos ad cognoscendum vias domini per granum actu meorum qui non cognouerunt vias quas non intraverunt in requiem eius. Primo vero vespere dicitur secundum tribulacionis patientem tribulacionem et etiam quia non est tuenda tribulacio quia deus est adiutor in die qua inuocauimus te et cetera ubi est in die tribulacionis mee et cetera quia si deus adiuuat non est timendum. Iob pone me iuxta te et cuiusvis manus pugnet contra me. Et est primi toni quia a solo deo sperandum est liberare et auxilium dequo tractatur nonum introitum est duo secundum toni quia laudabant pueri dominum secundum utramque naturam in voce dicitur enim dicebant osana i. salua obsecro humanitate eum dicebant filium dauid vel diuinitate corde et ore pueri laudabant.

Tercia dominica non officium dicendum est quod post sabbatum in quo dicitur deuotio mulieris scilicet domine in qua sequitur deuotio puerorum, ungimus ei dominum et manna et cum pueris venerantur et ideo fit etiam hac die processionem corporalem et spiritualem fecerunt et primi dicitur contra obuiam domino venienti de bethania in urbem et nos similiter debemus deo castra i. obuiam obuiam ei sicut dicit apostolus occurramus christo castra in aperiendo eius portantes et sicut ille sic et nos in processionem cantamus osanna. In aggressu autem de porta cantatur antiphona pueri hebreorum et nos debemus esse pueri i. innocentes. Et debemus esse pueri hebreorum i. transilientes omnia terrena secundum patriam, post modum autem fiat cetera stationem in aliquo loco competenti ubi cum deuotione et leticia suscipiatur verbum dei sicut Christus qui est

verbum patris susceptus est a pueris cum leticia in urbem in septimis ei sedentibus est Christus cum ipse in cathedra septimi septimis ille ei loquitur domine de me et ipse est dulcedo septimi legitur autem de matheo xxi. c. Cum appropinquasset Iesus urbem et cetera misit duos de discipulis suis dicens alibi ite in castellum et cetera et alibi legitur misit de discipulos suos lxxii. binos et binos i. simul geminata caritate dei et proximi misit nunc querere asinam et pullum i. iudaicum populum et gentilem ut eos ducant ad celestem urbem. Et legitur iohannis hac die quia ibi destructio passionis hec pingeret cantatur. Occurrit turba cum floribus et palmis et nos similiter debemus ei occurrere cum floribus virtutum et palmis victoriarum. Palma enim victoriam significat. Unde in psalmo ut palma florebit. Et sequitur quod qualitate palmarum dicitur de xl. vii. dicitur significatur. Postea nunc instans et est vii. toni propter victoria in capite et in membris per quam peruenimus ad octauam tonus dein redeunte processione cantatur. Tamen pueri scilicet gloria laus et aliquos cantans ingrediente. Postea puerum ingrediente domino in sanctam in corone vite pronunciabat civitatem hebreorum pueri et cetera innocentes et laudant eum.

Et non quod theodulphus aurelianensis episcopus apud ludouicum imperatorem karoli magni filium falso a quibusdam suis emulis accusatus, apud eos est andegauis carcerali custodie mancipatus, cum igitur hac dominica processio iuxta domum in qua custodiebatur transiret ille fenestra aperta facto quasi silentio hos pulcherrimos versus a se editos scilicet gloria laus et cetera pro imperatore cantauit qui in tantum placuerunt quod mox illum a vinculis absoluit et episcopatum sibi restituit. Atque eos hac die in fine processionis

cantarum instituit ingressum eam. Post
canticum puerorum cantatur Gloria laus. In ingrediendo
dicitur Ingrediente domino, quod est primum responsorium in civitate,
quia soli deo cantandum est. Rursus cantus
puerorum qui fit in muris clausis significat id
quod cantus et occursus illorum puerorum significabat. Presignabat enim gaudium et leticiam
angelorum recipientium Christum in celum post
victoriam, qui et consequentibus se presentissimam
passionem meruit aperire,
cuius ianua clausio angelorum non potest
inesse sed aditum hominibus non prebebat,
et ideo pueri qui sunt in civitate angelos
significant. Item ianuas clausas quas duo
venientes [illegible] ad aperiendum ceterum
ut eorum repararet ruinam. Ipsis multi
[illegible] leticia et clamore proferunt hym-
num laudis qui eis qui sunt extra cum
gaudio [illegible] intrantes cum
Christo in sinum gloriosum receperunt. Licet e-
tiam in ingressu ecclesie cantatur Ingrediente
te etc. declarans hec que dicta sunt figuram
pertinent que fiunt. Tum etiam fiat ibi mentio
de ramis, nam ibi fit mentio de palmis
que victoriam Christi de morte et dyabolo
significant. Accipit etiam formam illorum puero-
rum in signum precedens eius que iam dicta
est et formam istorum in recordatione illorum.
¶ Gemma anime [illegible] et tunc ramum viri-
des insignes [illegible] quod omnem
virtutum viriditatem [illegible] hoc est cum
ramis viridibus fuit [illegible] et nos
ab ipso omnem viriditatem virtutum [illegible] ipse
dicit: Si in viridi hoc faciunt, in arido
quid fiet. ¶ In summa ergo de processione
facimus Christo ad nos venienti suscipimus
cum pueris obviam imus si innocentia
fulgemus, olivas gestamus si pietatis et
misericordie operibus indulgemus, palmas
portamus si de viciis et dyabolo victo-
riam obtinemus, virentes flores et
frondes gestamus si virtutibus decor-
amur, vestimenta sternimus carnem
mortificantes, ramos carpimus sanctorum
vestigia imitantes. Processio tam
te vel castrum egreditur [illegible] ad

[illegible] et ad locum predictum sunt conve-
nientes [illegible] recolit pueros hebreorum
misisse [illegible] venientem
et quod absit nos [illegible] gloria
Qui ut potissima extra urbem [illegible]
cum sanctis constituto occurrunt et cum ipso
civitatem ingrediuntur. Accurrunt [illegible]
[illegible] et pueros eorum
qui extra civitatem [illegible] et cum
ipso in illam ingressi sunt. ¶ Hec [illegible] ma-
gna processio reputatur illa que
tali die facta est [illegible] he-
breorum cum veniret Jhesus in [illegible] super
asinam sedens. Significat etiam quod [illegible]
nos [illegible]
nos ducet. Vel forte recolit pro-
cessionem filiorum Israel qui hac die
iordanem siccis pedibus transierant
et cum triumpho terram promissionis impe-
trarunt. Licet est hec processio [illegible]
[illegible] [illegible]. Hec enim est
[illegible] passionis [illegible] non sit signifi-
cative [illegible]
[illegible] faciunt [illegible]
[illegible] premittunt.
Hanc vero processionem [illegible] hac die
cum palmis celebrant [illegible] sub-
[illegible] dicunt [illegible] processi-
oni lectio Zacharie [illegible] Johannis
[illegible] premittunt [illegible] pre-
ssio [illegible] declarat
[illegible] ad personam [illegible]
[illegible] passio [illegible] legitur.
¶ Videntur et [illegible]
presbitero [illegible] Christus eos non bene-
dixisse legitur, tamen quia [illegible] non hono-
ravit eos sed fuit honoratus ab eis
[illegible] ille [illegible] eorum
fecit hec corporaliter et spiritualiter, sed nos
agimus hec [illegible] et spiritualiter ad
[illegible] qui [illegible] eorum benedictione [illegible]
[illegible] ramos
[illegible] non [illegible] completum sed [illegible]
passionis [illegible] presignabant

vii no oportuit ramos distribui ul
budica qo. q2 no du figura erat iple
ta / vcitm no ptalia reputat tupha
xpi in cpletu ß. illud col. ii. expo
lians / pricipatus z ptates ~~tudus~~ tus
[inxit] cfidet palam tupha illos ii se
metipo / q2 go. no solu ipe tupha
tor est / ß z puplis q2 ris z sacifica
toris tuphabunt omb cla / quecu
q z budicto ramos z distribuo
p sacerdote qui xo / reputat d2
cxpleri. ¶ Oxime at no fit fe
stu dedica(ti)a ismia / sicut fit dedica
dice i vii · ptc / sub festo crucis
¶ Pos pcessionem sc2 stati missa de
passioe / q2 debes gaude de fructu
passiois z cpati q2 p nobis passus
est / ibi ei est vii lectem s. dem(o)n
re q2 ondit nob acte / z vii ostem
s. depttis nris que tot fuit q2 pp
ea oportuit filiu di pati / venit
at xo · luna sine die pmi mesis
i qu spro dies pasche / ad trinita
te i qua patet / ut cet i domib
iudeoz / sicut preptu erat i exodo
xxvii c / ~~z ip de eoru demu lu~~
i quta decima die pmi mensis
ad vesperam / z sub eadem hora ag
nu discipulis manducavit / ubi lega
lis pasche decreta cplevit / e
gressus e cu eis statim ad locu ora
tionis / z censpecta omib cu uny
uesse effudit / venit i bethania cu
xii / incipe misterii xo. luna venit /
q2 pplus israel decima plaga eius
ssus est de egypto / filii pusti vin
agnu / data est libera ptatis pplo
israelico · i · videlicet dies p festu / recordi
de pcto · q2 rne fuit datu p moyse
z vigam eius · i · p disciplina z sac
dotem legale ¶ In principio go.
misse redunces ecclia ad memoria
dunicam passionem / incipit a clamore
dicens domine ne longe facias / z e

viii · toni / singulis q2 p passionem venit
ad nunc ¶ Deinde epistula / hoc sentite
ad philip ii · c · i qua ondit passio
z passiois fructus / dicat go. hoc sentite
i vob q2 z i xpo ihu · i · imitemini ipsum
ut sicut ipe sustinuit caritate q2 voluit
pati / ita z vos sentiatis caritate qua
patiamini oia tormenta tpalia / ut
sentiatis humilitate que i xo. maxime
fuit / mansuetudine z patiam / z ni
chilominus recte ut sentiatis / ita eis
sentit dulcedo spus sci i corde
qui ibi est / hic quid fuit fructus
passiois / s. dulcedo i corde z gla
/ quedam cu ecclia legit lectione / ve
nit enim i helias / xxx · xvi c. ¶ Di
sco enim de fructu hoc / fit homo
patiens / q2 generat paciam csideran
tio fructus / z io sequit ib · q2 videt
cpletum / i quo ondit / quo p passioes
venit ad glam / z dicit ibi cu quar
est tercii toni / primu est / tenuisti ma
nu dexteram mea · i · cfirmasti me
i bono / s. est / z i voluntate tua de
duxisti me / talis fuit q2 q2 deus
vult / scdm e / z cu gla suscepisti
me / primu est ad tres / s. ipa cru
cem / fructus ipius / sus est / q2 bos
israel deus / xpi · s. deducit suos ad
passionem / vii debito stephano legit
lapides torrentes illi dulces fuint
¶ Post modum sequitur tractus / due deus
meus respice i me / z est s toni / q2 a
ibi ondit passio z fructus ipius / vii
z titulus ipius ps est / p susceptione ma
tutina ¶ Evangelium de passioe est
s. sctm / q2 ps bidum / mt. xxvi · c
¶ Est at offertorium / improperium expecta
uit cor meum ~~z misum~~ / quod sumptu
est de ps lxviii / qui totus expso
salvatore dicitur i passionis
agone cstitutus / q2 · d · cant / ecce xpc
tot passus e / libenter patiatur / vii
dicat / expectavi / supple q2 veni
dilecte ¶ Post comunio de passioe est.

post se s(an)c(t)ificaret ut ait Aug(ustinus) xxvi(ii) c(apitul)o Ioh(annis) et sunt xxxvi et est viii t(em)p(or)u(m) p(ro) vero i(m)missa. ¶ In quibusdam eccl(es)iis d(omi)nica ista et die-bus sequentibus p(re)fatio de passione d(icitu)r ut d(ictu)m est sub q(uar)ta fer(i)a cine(rum). ¶ Dicit(ur) h(ec) d(omi)nica i(n) ramis palmarum, eo q(uod) tunc rami palmarum s(e)c(un)d(u)m possunt i(n) p(ro)cessione portari. Dicit(ur) et alicubi d(omi)nica olivarum, q(ui)a et rami olive portant(ur), q(uod) fit ad representand(um) filios Isr(ae)l qui cu(m) ramis palmarum et olivarum p(ro)venerunt d(omi)no obviam dicentes. ¶ Sequens vero septimana maior vocat(ur), eo q(uod) maius et p(ro)lixius h(abe)t officium. Dicit(ur) et penosa, q(ui)a tunc Xp(istu)s debita n(ost)ra venia punire tulit, q(ui)a in ea d(iuer)sis laboribus et penis sustinuit cruciando. Sic et p(ri)ma hebdomada creando. Dicit(ur) q(uo)q(ue) indulgentie, q(ui)a penitentes in ea absolvunt(ur). Dicit(ur) et s(an)c(t)a, q(ui)a in ea neophiti iustificabunt(ur). ¶ Hec etiam d(omi)nica i(n) tribus p(re)figurata est. Primo, q(ui)a in ea die filii Isr(ae)l intravit in terram p(ro)missionis et Iordane(m) sicco pede sicut transierunt. Sic et a gratia (?) g(ra)t(ia) q(uo)d eo anno tot dies fuerunt usq(ue) ad pascha q(uo)t [illegible] absq(ue) d(omi)nica. S(e)c(un)do, q(ui)a h(ac) die veniens d(omi)n(u)s de Bethania cu(m) honore maximo i(n) Ier(usa)l(e)m est susceptus. Tertio, q(ui)a eade(m) die d(omi)n(u)s de templo ementes et vendentes eiecit. De s(e)c(un)da feria.

Secunda fer(i)a ordinat(ur) cont(ra) passionis s(e)c(un)d(u)m h(u)militate et pietate, [illegible] de(i)s (?) in iuda cupiditate et avaritia, et introitus mis(ti) ... t(em)poris p(ro) forma d(omi)n(u)s. ¶ Epistola vero sumit(ur) de Ysaia, in qua ordinat(ur) p(ri)ncipaliter passionis d(omi)ni. D(omi)n(u)s de(us) aperuit m(ihi) aure(m) s(e)c(un)d(u)m ad (?) ... et ego n(on) (con)tradico (?) ... vellentib(us) (et)c. In quibusdam eccl(es)iis in hac et in tertia fer(i)a duo ... leguntur in missa, p(ro)pt(er)eo q(uod) passio Xp(ist)i a lege et p(ro)phetis p(re)nuntiata fuit. ¶ In R(esponsorio) petit liberatore(m) suam ... d(omi)ne et intende (et)c. ... (?) Eo (?) usq(ue) ... tem(pus) tempo(r)e (?) ... iiii temp(or)u(m), q(ui)a virtute ... libera ... absq(ue) ... firmiter est (?) ... (con)firmata, vel q(ui)a fer(i)a ¶ In cella (?)...

non alii sex dies p(ro) xxvi c(apitul)o ordinat(ur) t(em)plex ea passionis, et d(ic)it sex dies pasche, non q(ui)a ibi vi dies fuerint cu(m) pascha, s(ed) q(ui)a ibi ea passionis ordinat(ur). ¶ Hic media ordinat(ur) causa cupiditatis iude, eo q(uod) dixit: ut quid p(er)ditio h(ec)? E(ra)t e(nim) fur, loculos h(abe)ns, et h(ec) dicebat ut nummos furaret(ur), et h(ec) i(n) Ioh(ann)e. ¶ Et p(ro) iudeis ea est invidia, q(ui)a multi sunt i(n) eu(m) p(ro)pt(er) Lazarum credentes, q(ui)a dimittis eu(m) sic o(mne)s credent i(n) eu(m), et id q(ue)rebant i(n)t(er)ficere eu(m). Ipso vero e(st) fructificatorio (?) g(ra)nis h(ab)uimus, vel in evangelio d(ic)it: nisi granu(m) frumenti (et)c. ¶ In quibusdam t(ame)n eccl(es)iis i(n) s(e)c(un)da fer(i)a legit(ur) passio s(e)c(un)d(u)m Marcu(m), s(e)c(un)d(u)m erat pascha et azima post biduum (et)c. Et i(n) t(er)tia fer(i)a d(ici)t(ur) evang(elium) s(e)c(un)d(u)m Ioh(anne)m s(e)c(un)d(u)m an(te) vi dies pasche, s(ed) p(ri)mu(m) videt(ur) magis hystoria sequi, q(ui)a post biduu(m), i(d est) post t(er)tia(m) fer(i)a(m), fuit pascha, i(d est) agnus paschalis i(m)molatus fuit. ¶ P(ro)pt(er)ea s(e)c(un)d(u)m dies creationis mundane minus est certis ornatus diebus, nec cu(m) d(omi)nicis diebus fiat fundamentu(m) ... (?) capitulorum non est additu(m), et videt(ur) q(uo)d ecc(lesi)a bo(na) i(n) q(uo) minus venerat(ur) i(n) feria, q(ui)a f(er)ia abbreviatione (veritate) d(e)signat et d(icti)o n(ost)r(a) s(e)c(un)d(u)m (?) ... vel ideo fer(i)a e(st) capitulo-rum d(icti)o, non e(st) g(ra)t(ia) [illegible] mi(ni)n, si h(e)c dies s(e)c(un)d(u)m que illa rex (?) sp(iri)t(u)s minus certis i(n) officio d(omi)nice mortali ... i(n) sequentibus, q(uo)d no(n) est multu(m) attendendu(m). Utru(m) i(n) s(e)c(un)da vel i(n) t(er)tia fer(i)a legat(ur) passio, q(ui)a cu(m) iiii or evangeliste passione(m) d(omi)ni descripserunt, ideo s(e)c(un)d(u)m q(uo)s corum passio legit(ur) expositione Alexandri pape eo ordine q(uo) scripserunt, in die d(omi)nica legit(ur) passio s(e)c(un)d(u)m Mat(theum), q(ui) primus scripsit, ii vel iii fer(i)a legit(ur) s(e)c(un)d(u)m Marcu(m), q(ui) s(e)c(un)d(us) scripsit, q(ua)rta fer(i)a s(e)c(un)d(u)m Luca(m) q(ui) t(er)tius scripsit, sexta fer(i)a s(e)c(un)d(u)m Ioh(anne)m q(ui) ultimo. In Mediolanen(si) t(ame)n no(n) legit(ur) passionem n(isi) s(e)c(un)d(u)m Ioh(anne)m in vi fer(i)a. Tertiane

passionis lecture benedictionem non petit / quia in illa de se sibi sublatus qui actor est benedictionis / vel non est a quo petat. legitur etiam sine luminibus quia ille mortem patiebatur moriatur qui secundum Johannem lux est mundi / et ut reputetur quia eius discipuli tunc quasi extincti sunt quibus ipse dixerat vos estis lux mundi / non fertur incensum / ad notandum quod tunc suorum devotionis seu orationis que per incensum designatur in apostolis tepuit / vel potius quasi extincta fuit / legitur etiam sine salutatione / sive / sine / dominus vobiscum in detestationem salutationis iude / et sine responsione / non ei videtur gloria tibi domine. / quia in ipsa possumus / quia christo fuit ab suis separatus per mortem corporaliter et spiritualiter / qui metu mortis eo derelicto fugerunt. / et nulla gloria ei erat / non legitur tota sub tono evangelii / sed cantus verborum christi dulcius modulatur / ad notandum / dulcius verba christi in ipsius ore resonabant quam in ore iudeorum / Et evangelista referens ipsius verba in tono evangelii proferuntur / verba vero in persona iudeorum clamose et cum asperitate vocis / ad designandum quo ipsi aspere loquebantur

¶ In fine tamen in quibusdam ecclesiis benedicto petitur / incensum portatur et sub evangelii tono legitur / quia iam finita est narratio passionis / et extunc omnia verba sunt evangelii narrantis que post christi mortem nostram redemptionem contingunt ¶ Finalis tamen ecclesiis finis passionis qui ad sepulturam pertinet in tono lectionis dolorose / ut planctus mulierum de passione christi lamentationem designetur / de quo planctu dicit dominus in evangelio filie ierusalem nolite flere super me etc / et ad innuendum devotionem et amaritudinem pro christi passione in animis audientium excitandam / et legitur super nudum pulpitum ut prius sub vi. feria dicetur ¶ Introitus Eripe me / petit liberari sic

et bonis / et est autem tonus pro forma crucis / et in persona christi omnis passione contribescant / petit persecutores suos confundi / et est vij tonus / ut sit vij. perfecte regionis gaudentes / De iiia feria

Tercia feria est sicut de passione. quia manifeste querebant eum interficere ut legitur in evangelio / Erit et pascha et azyma post biduum etc / quia enim consideravit salutem suam in cruce triplicatur / scilicet vij. unde quod nos dominus audit in cruce / et in imitatione crucis / et in salute nostra dentur pro crucem / unde dicit in introitu Nos autem gloriari oportet in cruce etc / ad galatas vi c. ¶ Epistola non est dicit Jeremias que est Jer. xi c. et legitur in ea verba iudeorum de crucifixione christi / mittamus lignum in panem eius id est christum qui se dicit panem in ligno crucis / videlicet erat enim quod ipse dixerat Ego sum panis vivus qui de celo descendi / et legitur dominum pro ligno crucis destruamus ipsum vel doctrinam eius ¶ Responsorium et ego autem etc vij tonus pro complexione / initium quod ibi notatur / primum cum dicit / inducebar tamquam agnus mansuetus qui portatur ad victimam / non ob debitum eius dignitatis / sed a dominica / et hoc fuit humilitatis et sapientie / aliud notatur ibi humilitatis in ieiunio autem non cerebrum est non credo multum prurientem / sed et precibus orabam / et hoc est tonus / unde dicit / et oratio mea in sinum meum convertetur / proficit quis eis non prodest quia non sunt digni ¶ Evangelium non erat pascha nam xiiij c. est de passione ubi dicitur / quod due crucifixionis fuerunt spiritualiter / et hoc dicit ut ostendat eorum impetuositatem / quia ab hora tertia linguis eum crucifixerunt dicentes / crucifige crucifige non cessantes ¶ Offertorium petit se custodiri a dyabolo et a membris eius / unde dicit custodi me domine de manu peccatoris id est dyaboli et ab hominibus iniquis eripe me / et non est sanctus tonus ¶ Communio Adversum me etc / ostendit maliciam persecutorum suorum ibi / et in me psallebant qui bibebant vinum etc id est filii dyaboli qui inebriantur de calice babilonis / De iiiia feria sequitur

Quarta fi[ri]a est illa i[n] qua d[omin]us ue-
ditus fuit / quamuis et no[n] solu[m] nob[is]
p[ro] nobis s[ed] [et] uendi ut liberaret nos
a predone qua p[ri]mus parens uendidit
nos dyabolo p[re]cio pomi uetiti / un-
de ys. gratis venundati estis et sine ar-
gento redimemini / similiter multi uendunt
dyabolo p[ro] momentanea delectatione /
sicut adam uendidit se p[re]cio pomi
uetiti / q[ua]rta g[ra]c[ia] fi[ri]a uenditus est sol iu-
sticie ad n[ost]ram salutem / et q[ua]rta feria
formatus est sol uisibilis / ad n[ost]ram
salutem ¶ Conuenit ut d[omin]us sic licet
i[n] ewa[ngeli]o l[e]g[itu]r dici flexo genu et adoro
i[n] introitu qui est ad philip. ii. et inuitat
eam / ut i[n] no[m]i[n]e d[omi]ni o[mn]e genu flectat[ur]
celestium / quia eorum ruinam reparauit /
terrestrium quia eos liberauit / infernorum quia eos
eduxit de lacu i[n] quo no[n] erat aqua
ut dicit zacharias / et ut in tom[o] p[ro]pt[er]ea q[uod]
inuitat ad flectendum genua / sequitur et
omnis lingua confiteatur q[uia] d[omin]us ih[esu]s
xp[istu]s i[n] gl[ori]a e[st] d[e]i patris / et sicut de capitolo
uigilis ordinator officii intercepit
u[er]ba illa et omnis lingua confiteatur
/ eo q[uod] iudaica silet ¶ Deinde sequitur
lectio / dicite filie syon / ecce saluator
tuus uenit / ys. lxii. et ubi d[icitu]r d[omi]ne re-
rede / d[icitu]r ei ibi ecce merces eius cu[m] eo
est et dixerunt angeli / quis est iste qui la-
tuit [in] mundo / iste est qui uenit
de edom i. de terrena / colu[m]ptione
tinctis uestibus i. membris corporis
que sunt uestimenta diuinitatis san-
guine p[ro]prio tincta de bosra / bosra
ciuitas est i[n] moab / et int[er]pretatur
fina? sic munita / h[oc] est de infidelitatis
latibulis cuius bosra est ... qui d[omin]us
suo ... fuerunt auxilio / s[ed] fu-
it moabitis / i. corpore dyabolo uestes
regis tinxerunt p[ro]prio sanguine
deinde ego qui loquor iusticiam sum
propugnator ad saluandum / et dixerunt
quare g[ra]c[ia] est rubeum i[n]dumentum tuum
q[uasi] d[icat] quare tinctum es p[ro]p[ter] ...

cuius si tu iusticiam loqueris / ut ille ui-
dit / torcular calcaui solus s[ed] p[ro] o[mn]ibus
ut o[mn]es liberaret et de gentibus non
est uir mecum ¶ Post lectionem n[ost]ra ...
R[esponsorium]. ne auertas faciem tuam etc. i[n] quo
orat ipse ut passionem ueniat ad
gloriam / et ideo i[n] agonia p[ro]lixius orat
ut l[egitu]r i[n] ew[angeli]o ideo sunt R[esponsoria]. off[ertorium] et
p[ro]p[ter] orationem dep[re]c[ati]o qui i[n] tali ... oro
p[ro] ... cu[m] ... exc[e]pto ... u-
su ... qui est / salum me fac
d[eu]s q[uonia]m intrauerunt aque usq[ue] ad animam meam
¶ Ep[isto]la su[m]pta est de ys. lxiii. d[omi]ne
q[ui]s credidit et i[n] qua et desc[ri]bit[ur]
i[n] eorum sermone in quo ab ew[angelis]ta
reputat[ur] i[n] passione / ubi d[icitu]r non est
ei species neq[ue] decor / et s[ic] sic o[mn]ibus
ad cessionem ducit[ur] ¶ Post ep[isto]lam
seq[ui]t[u]r tractus et i[n] solito mo[do] s[ed] i[n] me-
diate et h[oc] io[annes] ... carnem ... lugeret
quia soleat et plangit sicut deus
est i[n] q[ua]rta parte sub[r]. de tractu.
tractus ei significat planctum ideo i[n] tota
non d[icitu]r nisi tractus ¶ R[esponsorium]. non est
penitentiam quia d[omin]us no[n] est ista
die ... s[ed] tu uenditus ideo no[n] so[lu]m
d[icitu]r tractus u[er]um et R[esponsorium]. ¶ Passio q[ue]
seq[ui]t[u]r / ... etc. sic ... c-
ueniat cu[m] predictis i[n] q[ua] ... exp[ri]mit[ur]
consilium i[n] p[ri]orum iudeorum inde p[ro]dicio
et d[omi]ni passio ¶ P[ro]p[ter]ea est potu-
men cu[m] fletu i[n] ... potu s[ed]
passionis qui ... sudor eius ... sic
gutte sanguinis decurrentis in terram
... et dicit q[uod] d[omi]no sunt nob[is] ...
s[ed] oro et ... s[ed] q[uod] d[omin]us tradidit
oratione p[ro] p[er]sequentibus et ...
bus nob[is] ... quando d[omi]no i[n]uitat[ur]
in introitu ad ... cum d[icitu]r i[n] no[m]i[n]e
ih[es]u o[mn]e genu flectat[ur] / ...
xp[ist]o saluatoris de q[u]o ... subiung[itu]r ...
factus est p[ro] nob[is] obediens etc. non ei
e obediens i[n] t[ri]bulatione ... parent[ur]
tollit / due lectiones io legunt[ur] q[uia]
... die d[omin]us est traditus p[ro] duob[us]
et duob[us] ... / et i[n] q[ui]b[us]da[m] ecc[lesi]is

adulteri genua flectunt, quia adulteri
ipso adorant. Propterea hec dies sic di-
stinguitur quia silentium tacuerunt iudei quo ihesum
dolo tenuerunt et occiderunt, et in diebus ve-
nit ad eos et passi sunt super peccatis
suis. Dathanos(?) sic g° etiam reputant in
iii feria acta in [illegible] ita et in iiii consilium
eorum, quod dicitur cum legitur primo lectio illa Di-
cite filie syon, et propterea illa dies que est quar-
ta etc. Alii vero etiam primi attendunt solum quod
proditor et quod venditio in die quarta feria fuit
quarta feria passionem domini precessit. De qua
venditione fit mentio in ii lectione Di-
cite filie syon in verbo illo: ecce venies cui
tu etc. Alii vero attendunt quod propter hoc
duas mortes intrant, scilicet tribus et aliis,
et xpc nos adulteris liberavit, et quia
mors sue morte corporis precessit, ideo
primus legitur lectio illa in qua agitur
de morte sue et de liberatione adulteri,
de morte agitur in ii lectione que quidem tradit
ut ibi omnes quasi oves erravimus et
unusquisque in viam suam declinavit. De
liberatione vero statim sequitur ibi: dominus
posuit in eo iniquitates omnium nostrum et
item si posuit propterea animam suam vi-
debit semen longevum adultera et
permanet gratia libera sine vinum tributis vestris,
ne [illegible] fiunt tua apud te i.
ab eo qui primus est similibus appetet
in concupiscentia tribulationibus. Sequitur ipsi
salutem [illegible]
atque ei seductoris in dorso vestri
ad eam salutatoris tollendi preve-
nit, et illi qui erant perfidi sunt
infirmati eius prevaluit. Sic et sal-
vator animam suam posuit pro anima
nostra redemptione, ita et eorum fuerunt
pro corporum redemptione. Unde in secunda lectione
de eius corpore agitur sanguine proprio tin-
cto, ubi dicitur: quis est iste qui venit de edom
tinctis vestibus de bosra; ubi quare rubrum est vestimentum
tuum etc. et ipse in vidit torcular etc. et
quia sola in sanctione passus est, dicitur pro-
nobis. Ideo propterea post eas lectiones

illa gaudet dicens: in passione domini
recordabor laudis dominum totam super
omnibus que reddidit nobis dominus. Deinde vero
quia vos v sensibus corporis peccavimus,
ideo sequitur tractus: domine exaudi oratio-
nem meam etc., qui habet v versus vel quia v vulnera
domini seu quia quinquies fudit sanguinem
ab eo: primo in circumcisione, secundo in orto, tertio in
flagellatione, quarto in crucifixione, quinto in
lanceatione. Et in ipso tractu genus hu-
manum petit auxilium contra filii defensi
quod corporis primi parentis incurrit, cum dicit:
quia defecerunt dies mei sicut fumus;
dies enim est vita hominis sicut nox est
mors; sed hec vita est abbreviata et de-
fecit propter superbiam primi parentis, que per
fumum intelligitur. Et sequitur ossa mea sicut
in frixorio vel fortes qui sunt in ecclesia
qui virtutes et naturales sustentant
frixorium ei tripleci est scilicet peccatorum recor- _confixa sunt ossa sicut virtutes inte-riores :·_
datio, peccatorum compassio, futuri iudicii
meditatio. In hiis frigitur bonus homo.
Claudit autem tractus sic: et lectio in ista
die ubi nullus usque est ystoria domini gentis
in sedibus suis etc. hoc est quod quarta feria pro-
lata est cum legitur in eadem die lectiones
prophete ordinandos in sabbato sequenti idem quia
in ea venditus fuit xxx denariis
sicut ioseph xxx argenteis. Quia servus
non est super dominum nec discipulus super
magistrum, et ab hac quarta feria supra
est quod pro eius in iiii feria ieiunare et absti-
nere vestibus et carnalibus desideriis
debemus etc. in nostra medicina. Hec
feria sanctorum obtinet pro iii feriaz pro-
rimis in ieiuniis penitencialibus.

Decima feria cene domini

In hoc tractatu quinte ferie cene
domini hoc ordine procedemus:
nam primo generaliter dicemus aliqua
de officio sequenti. Tunc dicemus: primo
specialiter de officio huius diei. Tertio
de reconciliatione penitentium in
ecclesia et de sacramentis. Hic v feria
specialiter significatur. Quarto de tribus
olei consecratione. Quinto de huius diei
misse officio ubi agitur de pedum

lectione et de officio vespertino. Quarto de
altarium denudacione et [illegible] de lotione pa-
vimenti ecclesie lotione et de corporis Domini
reservatione et de quibusdam aliis.
De officiis sequentium trium dierum in generali

Precedens autem est quod ecclesia luget
tribus diebus quia tot diebus fuit Dominus
in sepulchro; sicut enim fuit in ventre Jonas
ceti tribus diebus et tribus noctibus,
ita et filius hominis in corde terre etc. Quod si modo
[illegible] assignat [illegible] non plus
sexte ferie qua fuit in sepulchro accepit
pro nocte et die vi. ferie, et noctem diei domi-
nice sabbati pro nocte et die ipsius diei domi-
nice. Dicens non sabbato integro [illegible] nocte
cum die suo spacium videlicet xxxvi horarum
[illegible] fuit [illegible] dies in sepulchro
diebus tribus et noctibus tribus et tribus temporibus
quorum quodlibet constat ex die et nocte, sic
enim loqui consuevimus quod si aliquis in ul-
tima parte alicuius diei fuit in aliquo
loco, dicimus eum ibi ea die fuisse. Sicut
itaque secundum ipsos xl horis in sepulchro iacuit,
ita sic et xxxvi horis sabbati et xii
noctis diei dominice quia [illegible]
be morte [illegible] xl [illegible] mandato
vero mortuum vivificaret. Sed secundum premissa
videtur quod triduana domini sepultura deberet
celebrari vi. feria sabbato et die dominico.
Sed tamen quia dominus in nocte diei domi-
nice resurrexit, nocte illa ad honorem
ipsius solempniter celebramus. Ideo necesse
est ut in v. feria precedentis et ita triduo
scilicet v.ta et vi.ta feria et sabbato similiter domini
in merore celebremus, quia in v. feria in-
[illegible]
[illegible]
[illegible] in diebus xxxvi [illegible]
celebramus et [illegible] lxxii horis [illegible]
[illegible] defuncti [illegible] lxxii
horis discipulorum [illegible]

Tenentur etiam hiis diebus tenebras
[illegible] et matutinas in tenebris fiunt,
primo quia in luctu et merore est propter
Domini passionem, et propter triduanam mortem
[illegible] celebrant triduanas. Secundo
officium tenebrarum significat non tantum te-
nebras materiales que fuerunt super
faciem terre dum sol pendebat ut dicetur,
fuit enim tunc eclipsis miraculosa et na-
turalis per tres horas videlicet a vi. usque ad
nonam inclusive, quam etiam spiritua-
les que in illo triduo in cordibus fidelium
[illegible]. Tertio propter hoc quia tenebris
[illegible] tenebrarum principatum [illegible]
que hiis diebus [illegible]
[illegible] sub [illegible] Quarto
hiis tribus diebus silent campane,
quia tunc siluerunt apostoli et predicatores
et alii qui [illegible]
[illegible] campanarum significat sonum predi-
catoris, de quo dicitur: in omnem terram exi-
vit sonus eorum etc. Non enim tunc
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
fit tunc signum cum tabula, primo ad
significandum Christi humilitatem qui se ab-
scondit et usque ad mortem et sepul-
turam se humiliavit. Ligni quidem usus
humilior est sono [illegible] [illegible]
[illegible] usu adhuc tenet
lignorum et ut [illegible] humilior reddatur.
Secundo per signum tabule [illegible]
tabula [illegible]
[illegible]
lignum in ligno [illegible] in tabula
[illegible] qui est
lignum [illegible]
[illegible] qui in [illegible] ligno pependit
et pendens [illegible] et predicabat
[illegible]
[illegible] fecerunt in ligno [illegible]
[illegible] quod tunc solus Christus predicator [illegible]
et solus [illegible] [illegible] propter tablas

sparsus lignum fructiferum s. xpus pma-
llen quo tabula percutitur lignum pmi-
tacionis significatur / quito in ea p(er)acte z no
signum tabule vel altius ligni dari solet q(uia)
ligna minora signa sunt. vz apli q
laude dei in xpi passione silu(er)unt
mortis tempore signa ut aliqui no si
lendo imo fremuit fuit ipsius usibus
aderat ¶ Principia qz horis s.
deg in adiuto. rc z fines s. per
dunt z benedictus zhius dimittitur
q recessit z a nob ablatus e sacerdos
z pastor bonus qui est alpha z o
finis z principium q e summus sacerdos
z episcopus z traditus impiis nec
est aq. petrus q intendit in adiu-
torium meum / percusso namqz pastore
nro discipuli eius dispersi fuerunt
Quare ipsum officium q principio caret z
fine vz q mortuum z viduatum.
q pueris nri viduati pro morte xpo
fuimus ¶ No dicitur Gloria patri rc q per xpi
passionem abscondita fuit fortitudo
glorie ipsius z in eius morte trinitatis vi-
sa fuit extincta / primus laude dei
ille usqz declinatus z subducta depa-
ssione dni e / hoc z uoc in aliquibus ec-
clesiis i aliis tribus diebus dns rex eter-
ne altare accedit / tanq extincto xpo
ut publice titulo depositus dicitur ¶ In his
tribus diebus salutatio no fit / q
dns nobiscum no dicitur / ut vitetur pe-
stifera salutacio quam iudas tra-
didit xpo / dicens Aue rabi ¶ Pax
z no datur in pace q iudas osculo tra-
didit xpm / z isti in duobus sequentibus
diebus in altari eucaristia no conse-
cratur. no nec dicitur pax dni sit semper nobis-
cum nec dona nobis pacem ¶ In quibus dam
tñ ecclesiis datur hoc. pax p eo q hac
die sacrum sacramentum s. eucaristie
institutum est / hys ergo. diebus fit
officium humilius solito pro dni hu-
militate / z et donata eius sepultura

q celebramus ¶ Nocturnale officium
pro q significatur prophetic. prophetarum a illa nocte
z manifesta erant z q prophetic z alii
sancti patres veteris t. illa rapta no-
cte que de xpo erant vetera predixe-
runt z q ipsi fecit e dicebat re-
mota fortitudine mutauerunt / Dimi-
nicio no officium p quod apostolorum predicacio
significatur nocte demissa z ipsi sub si-
lencio tacuit / q tunc apli omnino
tacuerunt n(on) saltem obite predicauerunt
¶ Incipit aut tenebrarum officium.
z eius domus tunc cecidit vnc i amore
vehemens erat fuit ca q ipse passus
fuit ¶ No dicitur inuitatorium nec inue-
nit. s porius p silencium detestem
pestiferum consilium iudeorum z quenitum
fecit ut ihesum caperent in sermone z eum
morti traderent postea tunc apli
dispersi erant q aliqs ad dnm inui-
tare z quotare conuenerunt ¶ Himnus
z laudibus no dicitur q tunc finis est ob-
probrium z abiectio plebis ¶ Finis
dicitur oracionis que dicitur in laudes
dicitur in silencio / pro eo q crudelissima fuit
ua tunc euangelium emittitur. fugi-
entibus aplis cessauit ¶ Et ad no
tandum q xpc eunce ipsa ora cum ulu-
ctatis z ipsi in silencio orat. s fit tunc
sonus pretactu lignorum manum q z
xpc in ligno crucis pendens voce ma-
gna clamat ¶ No dicitur in laudibus
p(ro)pter dne benedicere / nec tenat dico
q recessit pastor z sacerdos qui
gregem benedicere z misericordiam dz. q
illam pro patri maia comissum / adhuc ut
eum recipere valeat admonemur
p(ro)p(ter)ea illum vbiqz vbiqz quid dicitur in
dies tam quoi in fine lectionum dicitur.
ut ad penitenciam quam nia post
luctum possimus gaudere / pro hoc aut q di-
bus vbiqz arguitur dnica iudeorum
z peccatorum sicut alibi in euangelio

vel hij reliqui que ceciderunt prophetas etc. Hinc
propter hec duplicem instinctum ad predicatores
euntes / primum ut de[missi] redeuntes / ad go-
nerum. Dicitur enim apostoli quos reputant
qui lectores legunt his diebus fuge-
runt / unde nec ad predicandum missi sunt
nec qui missi erant sublato domino re-
dierunt ¶ Cum autem sit de passione
et passio ¶ In his et tribus noctibus
ix. psalmi ix. lectiones ix. responsoria dicuntur
per singula nocturna cantantur / et ponuntur
quia xps nimirum descendens in homi[nem]
genera scilicet virgines coniugatos et continentes
in ecclesia recipit et ad angelorum societatem
transmisit. que tria genera in ecclesia disti-
guntur / per eos qui in mobili / per eos qui
magis et per eos qui in lecto sunt / Tria hominum
genera vel qui fuerunt in lege naturali et in tempore
legis et prophetarum per tria nocturna recoligi
et sic illi per mortem domini in ix societati sunt
ix ordinibus angelorum in actibus cogni-
tionibus et gaudiis / Ita per tres noctes
domini sepulture ix. psalmi ix. lectiones et
responsoria subduntur ipsius ut adaptentur
lectiones ad operum domini cogitationem / responsoria
vero ad gaudium et ad cantum pertinet
angelorum ¶ Cetera tres prime lectiones
vel in quibus dicitur ceteris sex sunt Ieremie
prophete plet[us] captivitate populi sui / non
solum babilonica sed et romana qua
contrivit propter passionem domini / et ideo dicitur
lamentabiliter in persona sanctorum sendibus
que deflet casum gentis sue / sic eum
ecclesia deplorat mortem eius et ecclesiam
si in futurum destructorum gentilitatem et nos
deploremus mortem et passionem domini nostri
[illegible] / super hec ad lamentaciones / Sic in Ieremia
prophetis olim in xpo dominus caput eius
patris [illegible] / talis non tres [illegible]
psalmi. [illegible] de passione / et ideo nocturno
de passione leguntur tres ultime de epistola
pauli i. ad corinthios quemadmodum nobis in
unum etc. ubi ostendit apostolus quomodo de
corpore domini sumi / ex quibus vi. lectionibus

apparet quod prophete previderunt quod / ecclesia
sendum et apostoli docet [illegible] / et ideo cantat
dicitur a tertium i. lamentationes a [illegible]-
natis morte ubi lamenta inter que
ibi ponuntur scepe tamen dicuntur / cum
tamen dicitur quod est carmine lamenta-
tionis et funeris / dicitur enim et [illegible] sunt
tres usus propter vera quam propter litteras
hebrei alphabeti scet quod alpha-
betum totum per ordinem in illis lamen-
tationibus ponitur / primo quia mos fuit
hebreis ponere in [illegible] talibus sive
luctus sive letitie aliquid valde
nobilis perit [illegible] in ultimo e[t] [illegible]
alphabet[illegible] etc. [illegible] quibus dicitur alibi lo-
cus perit [illegible] in prophetia [illegible] regum [illegible]
sic dicit [illegible] in corpore prophetia
et in prophetia bibliae [illegible] sub quibus de-
lire [illegible] ponuntur in lamentationibus
Ieremie incipiunt in hebreo a b c d e z
litteris / ideo ut propheta nota [illegible] ceteras
et dominica iudeorum qui res tanquam
alphabetum notissimas videlicet passionem
filii dei intelligere et credere noluerunt
dicente propheta [illegible] in celo turtur
et ciconia cognovit tempus adventus
sui / populus autem meus non cognovit me et
prophetas non intellexit / tertio quia in prima-
cas litteras [illegible] maxime conti-
nent [illegible] quibus apponuntur
¶ Cum quidam [illegible] quod aleph in [illegible] ponitur
doctrina / beth domus / gimel ple-
nitudo / deleth tabularum seu scriptu-
rarum / hec [illegible] est prima [illegible]
litterarum [illegible] quod doctrina [illegible]
que est domus dei est in plenitudine
scripturarum · he · ista · vau · et zai · heet
beth · vita / he est [illegible]
ubi dicitur / quod ista doctrina [illegible]
est vita [illegible] / theth · bonum
ioth principium / hec est [illegible]
dicitur quod bonum est [illegible] per scripturas

q̄ · pspectu salute ī emergte agnoscēt
dum / capitulum [illegible] / lamech · tercium vel de-
speratio / h est quarta questio v · dicitur quia
vero cordis desperatio cogitur / quia nichil
facere possum nisi q facienda erit agno-
nis · / [illegible] · [illegible] / primum septimum a-
[illegible] / [illegible] octavus phase · [illegible]
sedecim · iusticia vel consolatio / h e vi ·
questio v · dicitur q sepe dicta scriptura
est oculis eruditis et consolatio / capitulum
aspice / tertium · [illegible] · super nullum ·
[illegible] · signum vel consumatio / h e vii ·
questio v · et ideo fit mysticum in-
[illegible] ubi dicitur aspice in scriptura contineri
[illegible] neque [illegible] medelam
super nullum et consequitur consumatio
· i · [illegible] etiam / sic ergo salvatoris
[illegible] celebrantur ut in modico
apud [illegible] defunctorum [illegible]
distare videatur ¶ Consequitur candele
et lumine extinguntur / [illegible] tenebr-
[illegible] noctibus celebrantur / significant te-
nebras que tribus horis fuerunt [illegible] in
[illegible] [illegible] / vel quod tribus noctibus
lumine extinguntur / quia vere lumen
[illegible] in sepulcro ¶ Circa quod
advertendum / quod quidam accendunt xx-
iiii · candelas / quidam xxiiii
quidam xv · / quidam xii · / quidam ix
/ quidam vii · / et [illegible] quosdam non est certus
numerus · omnes tamen non sine mysterio
[illegible] ¶ xxiiii · candele que extinguntur
designant xii · discipulos / quorum
[illegible] in morte Christi pene extincta
est / significant et quasi dum xii · hore
[illegible] in sepulcro per [illegible]
[illegible] / vel tot accenduntur quia xii
[illegible] secundum quosdam lingua [illegible] / xx-
iiii · candele accenduntur / primo quia
[illegible] qui [illegible] xxiiii · horis
diei et noctis illuminat significat xxiiii
[illegible] sole / que extinguntur quia ipse
Christus [illegible] [illegible] passionis /
et tenebre facte sunt [illegible]

[illegible] dies [illegible] lumine / Christus est nox [illegible]
[illegible] est lumine / tertia est lumen [illegible]
[illegible] et [illegible] viri [illegible] qui fuit [illegible] xx-
iiii · hoc dici [illegible] et nocti [illegible]
[illegible] / xxiiii · lumina ergo extinguntur /
quia [illegible] in uno [illegible] die proximus [illegible]
latuit ¶ [illegible] xxiiii · candele de-
signant [illegible] gloria patri [illegible] qui in nocturnis
[illegible] xxiiii · [illegible] [illegible]
/ [illegible] post [illegible] in [illegible] / [illegible] post in [illegible]
[illegible] / [illegible] post [illegible] [illegible]
[illegible] nocturnorum / [illegible] in [illegible] / et [illegible]
laudibus [illegible] · gloria patri [illegible] / [illegible] ad lau-
des scilicet post [illegible] in [illegible] / [illegible]
in [illegible] sequentibus scilicet in [illegible] et scilicet
post benedictus / [illegible] ipse in [illegible] offo-
[illegible] ut promissum est [illegible] in [illegible]
laudibus dicitur in sepulcro [illegible] / [illegible] xx-
iiii · candele [illegible] de [illegible] ex-
tinguntur / vel significant xii · apostolos in [illegible]
honore [illegible] dicitur gloria patri in nocturnis
[illegible] est in [illegible] [illegible] [illegible] /
xv · candele significant xii · apostolos et [illegible]
[illegible] que sequebantur dominum / que
extinguntur / quia tunc omnes laudes
dicitur [illegible] apostolis tamen fugientibus ipse
[illegible] quia [illegible] timebat [illegible] Christum
quo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] /
[illegible] consumpte [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible]
et [illegible] · [illegible] · [illegible] · [illegible] / [illegible] · i ·
[illegible] que fuit [illegible] · [illegible] · [illegible]
[illegible] / vel xii · [illegible] candelis si-
gnificant xii · articulos fidei [illegible]
significat [illegible] fidei [illegible] [illegible]
apostolorum / [illegible] non [illegible] candele
significat morte Christi / xii candele [illegible]
[illegible] xii · apostolos / que extinguntur
[illegible] quia [illegible] tunc [illegible] et fu-
gerunt et pene [illegible] erat est fides
[illegible] / ix · candele significant [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] ordini-
bus angelorum [illegible] [illegible] [illegible] /
vii · candele significant [illegible] septiformes

que in cordibus discipulorum penitus sunt
extincta ubi non nisi obscure credunt. Ceterum
candelarum vero secundum quosdam longa prolixe
candela super apponitur. candele tamen
significant apostolos et alios sanctos patres
christum venturum hunc mundum prenuntian-
tes et verba salutis predicantes. Quamvis
penis necessitati mortis sunt et extincti.
Porro omnes candele non simul sed
unam post aliam extinguuntur. quia discipuli
non simul tempore sed successive unus
post alium discesserunt. Alia ratio
in sequitur. Quidam extinguunt eas super
singula cantica usque ad plenam ex-
tinctionem figurantes quod in singulis cantice
sunt per mesticiam decidunt. quia verus
sol occubuit. Gaudium quod nunc in luc-
tum est conversum. Unde illud. tradit omnia ca-
pitis nostri. conversus est in luctum chorus noster.
~~fre~~ Alii vero tribus vicibus eas extinguunt
revolventes triduanam domini sepulturam.
¶ Quibusdam vero ceteris candelis quadra-
ginta terre extinguuntur. que significat
[illegible] inde de qua dominus dixit. quoniam
significat manum meam et cetera. que fuit
[illegible] terra in [illegible] flexibili [illegible]
[illegible] in et vel lucem tradita
fuit. et ceterum in illo fuit extinctus.
Candela autem que in medio earum
extinguitur. sed in fenestra vel in ecclesia
[illegible] fuerit occulte ut postea reve-
letur et ceteram illuminet. Nempe candela
ipsa seu eius lumine occultatum significat
primo fidem que in sola virgine rema-
sit. propterea postea omnes fideles doc-
ti et illuminati sunt. Secundo. significat christum. quoniam
videtur sed carne extinctus tamen secundum di-
vinitatem que illis erat occulta vi-
vebat. et postea resurgens cum luce
clarissima se suis discipulis ma-
nifestavit. Tertio occultati luminis
[illegible] videbatur extinctum. revelatio
nostre fidei illuminatorum in pluribus et in [illegible].
in quibus tunc penitus extincta erat. Septi-
mo. quia ignis spiritus sancti qui in fideli-
bus viri extinctus non relucet [illegible].

septimo
Sexto lumen renovatum significat novum testamentum
et renovationem. Septimo lumina suc-
cessive unum post aliud extinguuntur.
et unum est. penitus extinguitur. quando
abscondit et postea revelatur. ad
notandum quod prius vinee cultores et
quando [illegible] minores prius usque
prophetas [illegible] tempore completo suo
ministerio prophetie occiderunt. et tamen
[illegible] que in sepulcro positi
lumine occultato figurantur. tamen lu-
minis revelatio est in omnibus
manifestatio et quicumque. ¶ Sane
candela que in ultimo extinguitur
est maior ceteris secundum quosdam. et significat
christum qui fuit dux prophetarum. secundum
alios non nisi est maior ceteris. et
significat christum. quia reputatus est
unus ex prophetis. et ultimo extinguitur
quia ultimus post eum apostolos prophetam fu-
erunt. sed extinctus est per fidem te-
nebris delinquentium. et extinctum evangeli-
cum candelam ipsam extinguunt. quoniam
postea evangelizantes occiduntur. ¶ Et atten-
de quod in hoc officio pastoris officium
in triplici subticetur. quia pastores
dispersi fuerunt. Alius tamen quod eum in
officio non dimittitur. quia discipuli magis
tacituri videbantur. Unde alius officium
[illegible] pontificum celebrant ~~[illegible]~~ discipulorum et
mulierum que dominum sequebantur.
¶ Vociferatio ad Iudeos et tumultus
conclamavit quia tunc fit. Quarto potest
unde traditorem et tumultus cohortis
cum gladiis et fustibus missus
[illegible] christum ad duxit. vel cum ad disci-
pulos salutatio dixerit cum verbis
tertio tamen cum ipsum tunc alta voce
dicunt ad nonam. quia multi ut fortes
gaudebant. Clangor tamen cum
[illegible] sit tumultus dum per se-
quentium et cum gemitum adorantem
vel significat [illegible] mulierum que sequebantur.
dolorem

dium que leguntur. Porro lamentationes Ieremie dicuntur quia sepulturam Christi representant, uel ideo quia illi qui in hiis tribus noctibus cum Ieremia, id est Domino, miserere lamentabiliter cantant, significant lamentationes et dolores mulierum de Galilea que fuerant secute Ihesum, inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi et Salome, plorantes in sepulcro. ¶ In quibusdam tamen ecclesiis tres presbiteri cantant predictas antiphonas. Dicitur in tenebris presbiter sub silentio dicit Miserere mei Deus et collectam Respice quesumus Domine etc., in quo timor apostolorum et occultatio notatur. ¶ Porro fit cum manu uel alio quodam sonitus cum libris uel clamor, qui sonitus representat tonitrua eorum murmurationis uel crepitum cohortis uel terremotum. ¶ In quibusdam tamen ecclesiis ignis nouus de lapide producitur, scilicet per Christum mediatorem nostrum, nobis Spiritus Sanctus infunditur. ¶ Ab hac autem die usque ad octauam Penthecostes in quibusdam ecclesiis officium beate Marie omittitur, ut memorie atque reuerentie passionis et triumphi de quibus ecclesia hoc tempore agit arctius insistatur. Cum enim honor et obsequium specialiter hoc tempore Christo eius nato in uera humanitate passo et glorificato impendatur, redundat in ipsam matrem, nulla quidem fit iniuria ipsius officium omittendo. Omittitur et officium mortuorum, quia recordatio beneficiorum Christi precipue que ipse passione et triumpho suo hoc tempore contulit omnem nostrum affectum et intellectum requirit; propterea ecclesia illud solum officium quod ad ipsum Christum spectat in qua de eius passione et triumpho agitur eo tempore agit, ut non ad aliam discedat, aduerti debet uehementer occupetur, uel propter hoc defuncti qui sunt in purgatorio dispendium patiuntur, quia cum sint nobis per caritatem uniti beneficia nostra sibi que meruerunt participant in celestibus, uel quia supplemus memoriam

pillis si posset quod aggredo mediam de morte et uirtute ex pena perpetua liberari expectant. Quod etiam est utile et officium quod dicitur. De introductione penitentium.

Sexto de diuino officio tenenti illius diei officio inducto, et quibusdam que in ea feria in singultu sacrantur tam ab ecclesia tam a diuino institutis, et quidem de primo penitentes in ecclesiam introducuntur qui in capite ieiunii de ecclesia eiecti fuerant. Unde in canone penitentiali legitur: De penitentibus uero qui in quadragesima commissi sunt, non in omnibus temporibus peruenerint, si ullus indicauit egrotando, quinta feria ante Pascha eis remittendum Romane ecclesie consuetudo demonstrat. ¶ Primo igitur de penitentium introductione in ecclesiam dicturi aliqua de eorum eiectione premittamus. Et quidem Ieronimus et Ambrosius dicunt quod unica in re non est nobis sicut in primis dixit miseratur dum agnoscit se peccatorem salutem suam plerumque mundi pelagus periculose transeuntibus quamquam fluctuantibus ut alia nulla remedia spiritualiter dicitur nauis seu tabula penitentia. Prima est baptismus; secunda penitentia sicut apostolus ait ad Ephesios. Et quidem penitentes de ecclesia eiciuntur, representant expulsionem et eiectionem Ade et Eue de paradiso propter esum pomi uetiti. Ecclesie igitur de ecclesia eius eiectis penitentes septenne aut alia penitentia qualitate et pondere, et eiecti prius ab domo Domini ex quo moriuntur. Quia Israel egressus hic uero ad Dominum lapsum in deserto dicitur, et in psalmo: vij. milibus dierum penitentie eorum. Maria quoque vij. diebus extitit, et quare causa forma eiectionis seu expositionis agitur. Eiectorum non egrediuntur a facie Domini representant ecclesie consuetudo uirorum sanguinem et precipue eum candelis extinctis et ille et istum super mittunt extra ecclesiam, que candele in platea audiatur debent proici et pedibus conculcari, nec ultra debet ad aliquem usum, sicut nec sal infatuatum

de. q. di. iij. de penitentibus

de pe. di. ij. c. multiplex

i. di. vj.

i. di. penitentes et c. sequens

vj. q. iij. debere

ij. q. viij. nos omnes episcopi

ferunt

assumunt. Dicti ~~faciunt~~ candelas ardentes
in manibus ad signum quod prope quod primi pa-
tres perdiderunt lumen ad pomum vetitum
appositum est ignea rumphea in paradyso.
Clauduntur totam eis fores ecclesie in signum clau-
sure aditus paradisi ~~et quomodo obclusi~~. Quod
de loco ad locum vadunt sine in exilium
mittuntur signum quod Caym per mortem fratris
profugus et vagus fuit super terram. Quod
cilicijs et laneis induuntur de quibus dictum
est qui primus in familia et ante ages
sicco se operuit et demittis quod filio
ferunt. Cilicium quod portat in signum pe-
ccatorum ... ade et eve. Johannes con-
tinue recolentes ... Joseph
... Quod comam et barbam nutriunt
dictum de Joseph qui in carcere positus
ista servavit. Quod iacet et sedet in
terra sumptum est de Job qui in sterquilinio
sedit in terra et comedunt. ... ipso dicitur
... Chaldea ... in opere tuo ...
... eis ante. Quod ubi ... erit
nomen eius. Quod pedes ... nuditate
reputant ad ... quod egent
ornatu glorie. Quod baculi utuntur dictum
est de Iacob qui peregrinus in baculo ...
... transivit. Quod ... omnibus ...
... ad humilitatem et purgatorium
confessionis et tamen peccatorum que ... pe-
ne meditacionis et quod sunt memores
sue peregrinacionis. Magis ... de
terra et per ... in sudore vul-
tus tui vesceris pane tuo. Ideo fit
ut videtes terram ... esse confusa
magis ac magis confundatur. In ...
... sordide et ...
... enim et barbe multipli-
cato ... sic peccatorum ... quod de-
... ipso iniquitates mee multi-
plicate sunt super capillos capitis mei.
Quod ... iacet eis ... -
... ad ... redeat quod dicitur
... omnes qui ... descen-
dunt id est qui dediti sunt terrenis ...
... Quod de loco ad locum

tu baculo vadunt eis ad memoriam
peregrinacionis sua reduant qui ...
recesserunt a deo. Baculo ei multum
consolacio et sustentacio quod
dicitur virga tua et baculus tuus ipsa
me consolata sunt. Est autem baculus
... in ... messi-
... eis ... quod quare
hac die penitentes in ecclesiam introducuntur.
R[esponsi]o. In ... deus creavit de
aquis pisces et volucres pisces
in aquis relinquit volucres in aera le-
vavit. ... magne dei
potentie que de aquis ... parti re-
... pisces ... leviavit
in aera sub volucres. Pisces ...
... et luxuriosi qui in flumen
cupiditatum huius mundi ...
Volucres sunt spirituales qui spiritua-
le ... in aera elevantur. Pe-
nitentes ... in v. feria in ecclesiam introducuntur
et ... segregati animalibus huius mun-
di ... in celis ... consistunt.
Postea in fine ... quod hec
quinta feria signatur. Jo. baptista primus
predicavit ... in ...
... absolutos ... in ... huius
dici ... Quarto in hac die in-
stitutum est sacrum sacramentum scilicet sa-
crum corporis et sanguinis domini ...
dus ... reiterantur ...
... corpus et san-
guinem ... sacrum ...
... de sola una ... tollit
ut ... penitentes in hac
die ecclesie reconcilientur que hac die
... sacrum. Et ... quod
... dici solet ...
ut ... Merito igitur hac
die que tota in remissionem peccatorum
consecrata est peccatores reconciliantur
ad digne percipiendum corpus et
sanguinem domini sacrum ...
... hac sacrum sacramentum institui

in fine vite sic advesperascente vi feria / eo quod
fuit vi etatis et in primordio vi sic ideo
fuit et alia ratio supposita exordium / preterea
hac die absolvuntur / quia in ea Christus fuit
captus et ligatus quo ligato absolutionem
nostram operatus est / hac die et Christus pedes
lavit discipulorum ut pedes id est affectus
nostros lavet id est absolvat a peccatis
Ceterum non regulariter hoc fit sed Sacerdos pon-
tifex admittat penitentes ecclesie in-
ducit penitentes ad penitentiam / et
eos vere Christo vocavit / ad timorem domini
dicens / et venite benedicti filii audite me
timorem domini docebo vos / hac etiam nocte Christus parat ti-
tulus ps. xxxiiii. dixi custodiam / quia tale est
ps david / cum mutavit vultum suum
coram abymalech / abymalech interpre-
tatur pater meus rex regnum / per iudeos
accipimus / coram quibus mutavit david
mutavit vultum suum id est sacrificandi
ritum / et ferebatur in manibus qui panem
et vinum dedit discipulis dicens / hoc
est corpus meum / et hic est sanguis meus /
et quod hoc factum est / dicens quod ponti-
fex mutavit vultum Christi / dominice passio-
nis / invitat ad corpus sanguinemque Christi conve-
nire / pridie quam pateretur orat genua flectens
eos admonet / eos qui rectoribus in
ecclesiam introducit / Illud et notabile est
quod undique ianue ecclesie patent adve-
nientibus veniente ab absque vel absque glo-
ne id est iustos et peccatores qui accedunt
admittendos non esse prohibendos / et pas-
chali tamen patebunt / eo quod in ecclesia
nec triumphus ullus erit nisi primo peccatoris
electi / Illud quoque notandum quod penitentes
in ecclesiam recepti crines et barbam
quam nutrierant deponunt / et se ve-
stes immundas et vultores pristinalibus
induunt / et Ioseph tapetes carceris
qui detrahere adductus tonsus est et
lotus et vestibus decoratus / Phylo quod re-
mittit / quia deponentes vilitatis peccatorum
induunt vestimentum virtutum / De tri-
plici sacri olei consecratione
sequitur titulus.

Hec cena quinta feria pasche loco temporis
olim consecratur / cum hodie agnus
assumptus immolatur / de cuius sanguine // cuius
utrumque postes et superliminare domorum in
quibus erant edentes linebantur / ut hoc signo
viso exterminator egipti domos fa-
ceret quiddam preteriret intactas / usque quo
persignatum est / quia sicut frontibus nostris un-
ctione crismatis quod sanguinem Christi signi-
ficat impetratur / signum crucis imprimitur /
diabolus in domibus animarum nostrarum
nullam quidem nocendi habet potestatem / vnde hec quinta
die aliud figurati signa agebatur / sub figura
tamen solempniter celebratur / Sed dicens co-
sequens quod esse / ut hac nocte primo co-
fiunt id est in frontibus crismate sacro signentur
Set sexta die illa Christus passus
est dominus luctui deditum et solempnita-
tem quiddam gaudium in die tertia quo
resurrexit dominus refundit / ut tunc
demum preceptam salutem nostrarum que
est parata in vi feria / et post futura corporis
vivunt quod dota est nobis et totam paschalis
agni convivium celebremus dicentes pa-
scha nostrum immolatus est Christus itaque
epulemur / Ceterum neophyti illud per-
fectis nostris frontium signatione de-
bemus / recte ab ipsa signatione
usque ad convivium paschale cessemus /
ut tunc subverso pharaone transeuntes
primo rubrum signantes domos con-
tra exterminatorem convivium paschale ce-
lebremus / Sed dicens cur itaque usque
in sabbato crisma consecrari non
differtur / Respondeo quia ab hac v feria usque
ad vesperas sabbati / missarum solemp-
nitas vacamus / ipsum crisma non nisi
intra missarum solempnia fas est
consecrari / Sed cum missa baptismo co-
venit consecrari celebrari / poterit sub
sabbato dicere / vel ideo in quinta feria crismatis
consecratio celebratur / quia Christus in quinta
feria fuit unctus a muliere / nam in v veniens
Christi in vi sanguine consecratur desinunt

ij° vnctione dicit daniel / vngatur sanctus sancto
rum / Item spiritus domini super me eo quod unxerit me et c.
in act. david unxit te deus spiritu sancto
s. p. q. t. / sanctum unctorum recepit / tunc ubi
cum filius est tunc plenitudo divinita
tis in eo corporaliter habitavit / tunc autem
completa est tunc in baptismo super ipsum
spiritus sanctus in specie columbe descendit
/ ideo ecclesia unctio que christo confertur ad unguen
dum usque ad baptismum confertur / ut significe
ficemus spiritum sanctum super dominum in baptismo
visibiliter descendisse / et nos in ba
ptismo spiritum sanctum accipere. Oleum itaque
post in vespere sabbati sancti post baptismum
ex consuetudine ut pagani celebrant pa
schale convivium / et quidam aliquando pluries
salte in primitivis ecclesie consuetudinibus
ministri inchoandis. Primo quod dicitur
Oleo plenitudo sacramentum est nondum est quod t.
sacrum et ecclesia sacrosancta fit oleum / abundeo
quod licet unum sit spiritus sanctus / multiformis
Quod per dona spiritus sancti de quo sit fit plebs de quo dicitur cum omni tamen est secundum donationem / unde apostolus i cor.
xij. alii per spiritum datur sermo sapientie
alii sermo scientie / alii fides / alii gratia
sanitatum etc. / hoc totum oleo competit
quod ut apparebit si olei triplicem proprietatem
attendamus compleccio ut dicit ysidorus
est arbor pacis in signum pinguedo
rum vel adversitatem arctus lassos
et infirmos reficit bene pabulum luminis
quod est arbor pacis refertur ad oleum
consecratum quod pabulum luminis refertur
ad oleum cathecuminorum quod arctus la
ssos et infirmos reficit ad oleum
Cathecuminorum infirmorum hec tamen predictis ubi
apostolus computantur / singula in multitu
dine pacis etc. Item qui dulcedine
in ipso suavitate gustat sicut
dicit ps. gustate et videte quoniam
suavis est dominus sapore suavi
dulcedinis sensit ille qui dicebat
gratia dei sum id quod sum j. cor. xv.
Hec gratia est donum sapientie quod intelligitur
per oleum unde qui hunc saporem
libenter in alium dimanat in fidelibus
ideo alii datur sermo sapientie ·i·
doctrina quia fidelibus aliorum verbo vel
admonitione etiam instruunt qui probabi
scimus intelligere etc. apostolus i. thess. labo
ravit. ideo tum dixit gratia dei sum
id quod sum statim subiunxit et gratia
eius in me vacua non fuit. Ergo duo
sibi coniuncta s. oleum et balsamum ·i·
dulcior sapore et odore doctrine per
spiritum sanctum fruunt sincere que duo s.
sapientia et doctrina ad oleum consecratum
pertinet ad oleum vero cathecuminorum
pertinet fides que mente illuminat
sicut oleum lucem luminis parat quod secunda
ad duo s. ad purgamentum et tutamen
purgat preterita vicia et tutelam parat
contra futura sicut verba consecrationis eius
olei manifeste ostendunt que inferius
exponentur. Ad oleum infirmorum pertinet
gratia sanitatum i. sanitatis corporis
et mentis vel eorum quod utrisque egetis
sunt ex verbis ipsius benedictionis liquet
¶ Sunt autem infirmi et cathecumini
inunguntur et dementiores que sunt
exposita triplici oleo dicitur est in parte prima
subtractatum de unctionibus ¶ Deinde
videndum de tempore oleorum consecrationibus
et primo de oleo infirmorum / secundo de oleo
consecrato / tertio de oleo sancto ¶ Primo
igitur de oleo infirmorum dicendum est
/ circa illud primo consecratur quod est unctio
vel spiritus / et c. ideo / quia illud sacra
mentum primo fuit tempore quo confirmatur nisi
primitiva dominus discipulos suos do
cuit infirmos ungere / sicut in evange
lio dicitur oleo ungebant infirmos et sana
bantur / et iacobus apostolus ait / infirmatur
quis etc. ut supra / oleum vero consecratum / et
sanctum s. cathecuminorum aberrari insti
tuta sunt. licet enim in veteri testamento aliqua
de utroque reperiatur similitudo / ibi namque
duplex oleum inveniuntur unum vero
consecratum quo ungebantur reges
/ prophete cum dominus moysi ut confi
ceret crisma quo ungeret et haberet
unctionem in dedicatione templi / et arche sa

Catheorum

testi / sacerdo rege / et sacerdotes / et filios
omnes david / sume tibi aromata pa
rabolis / unde est quod unctione confirmatis
crismatis et talibus consecracioni reges et
et pontifices inungimur / Moyses tamen
oleo materiali non legitur inunctus sed so
lum spirituali sicut christus / Oleum et crisma
a lege sumpsit pro ordine / quo reges
tamen et sacerdotes ungebantur / alii dicunt
quod oleum infirmorum apostoli instituerunt /
qui cum illo egrotos ungebant·
Oleum non confirmacionis et cathecuminorum
apostolici viri instituerunt / et ideo consecracio olei
infirmorum prior est tempore quam confirmationis
et et quam olei sancti / et prior et maior
et venerabilior est doctrina apostolorum
quam ipsorum ¶ Huius autem olei consecracio
non fit tali principium quale alia
habent / et ideo non dicitur / dominus vobiscum /
nec oremus / nec sursum corda / nec gratias
agimus / et tale finem habet quale in
aliis consecracionibus dicitur / ut infra
dicetur· scilicet per dominum nostrum ihesum christum / qui ven
turus est iudicare vivos et
mortuos / sed sic clauditur / in nomine do
mini ihesu christi / et est ratio / quia benedictio crismatis
olei non est officium per se / sed est embolis
mus precedentis officii / quod apparet / quia
ponitur ante illud verbum canonis / per
quem omnia domine semper bona creas / statim
benedictione ipsa finita subiungitur / per
quem hec omnia etc / et sic est embolismus
in additio precedentis officii / scilicet illius
orationis / nobis quoque peccatoribus / ubi propria peni
tentibus oratur / Est enim duplex em
bolismus prout dictum est in v· parte in
e silencio post orationem dominicam ¶ Hec
autem consecracio huius olei canonis addi
citur / Responsio· prima quia ibi commemoratio aliorum mo
rientium conficitur ubi mors domini com
memoratur ut sicut mors christi de
struxit mortem auctoris sic gracia
que per unctionem morienti confertur de
struat peccata que sunt causa mortis
Secundo· duo sunt de quibus in hoc officio

agatur scilicet in oleo est et in oleo est
in oleo est et sunt in oleo est
fit cum peccatum moritur deest in oleo est et
fit unctio in interiori nobis ad gloriam
et est et spiritualiter in anima de in oleo
est fit unctio in epistola ubi dicitur si
nos metipsos iudicaremus non utique
iudicaremur· Sunt et alia duo scilicet
in infirmitatibus et medicina quod peccatis sepe
prevenit medicina de quibus dicit de infirmi
tatibus ait paulus in epistola qui indig
ne manducat et bibit corpus et sanguinem
domini iudicium sibi manducat et bibit non
diiudicans corpus domini ideo nobis multi
infirmi et imbecilles et dormiunt multi
de prime dicit dicit iacobus infirmatur
quis in nobis inducat presbiteros ecclesie et orent
super eum ungentes eum oleo in nomine
domini et oratio fidei salvabit infirmum et
alleviabit eum dominus et si in peccatis sit
dimittuntur ei De ergo qui infirmantur
quia indigne manducat corpus domini indigne
et quia propter sit quam sicut hic unctio
eos salvat unito consecracionis dominica
additur quia secundo huius olei prefacionem
domini cum commemoratio fit in consecracione
corporis per secundum est dyabolus et gracia
per secundum huius signum est unctio dya
boli contra in peccata cottidiana co
lit / ideo in consecracione olei infirmorum
consecracionis corporis quod quoto peni
tentium fit quia sub ea consecratur
oleum penitentibus ubi corpus sacrificia
dum offertur ¶ Consequenter atten
damus aliqua verba consecracionis huius
olei infirmorum / dicitur enim ibi sic emitte
spiritum tuum paraclitum in hanc pingue
dinem olei et ceterum non sine tamen ponitur
ibi paraclitum quod patebit si consideramus
olei efficaciam attendamus oleum
sanctum recipit sive in exorcismo olei
sancti vel cathecuminorum recipitur dy
abolo ut recedat a cathecumino
qui adhuc reputatur mortuus quo
usque non est baptizatus oleum

quod de peccatis
in infirmitatibus

de quo dicitur
in morem

quod de sacramento unctionis

de quo dicitur in
omnibus

crismale in unctionibus sanctificat oleum in-
firmorum sanat langores medelam preterea quod non
egritudinem scilicet dolorem vult in eadem confec-
tione olei infirmorum dicitur ad curandum
omnes dolores et omnem egritudinem cor-
poris et dolorem scilicet consolationem ideo ibi
ponitur paraclitum quod interpretatur consola-
tor in mortuo autem qui dolorem non sen-
tit non scilicet consolatio sed nec sanus
et sanctificatus quia in eo non est infirmitas
ideo dolor indiget consolatione.
¶ Tercia oblatio scilicet olei infirmo-
rum secunda est quia in ordinario ubi celebratur
offeratur pontifici oleum quod offert
populus antequam dicatur per quem hec omnia
domine bona creas, neque preter hoc in Exodo xxx.
vii c. prefiguratum est ubi dicitur Moysi quod
accipiat a populo oleum olivarum puris-
simum / oleum siquidem cum offertur a popu-
lo liquor est sed per benedictionem fit
sacrum misticet autem hoc oleo sui ad-
ministratio significat quod populus debet clero
temporalia ministrare in restitutionem spiritu-
alia, unde apostolus si seminamus vobis
spiritualia non est magnum si vestra
carnalia metimus. ¶ Consecrant autem
oleum episcopus cum omnibus sacerdotibus ei
assistentibus et hec sacrum sunt propter
de scripturis institutum vel traditum est ab
antiqua consuetudine quia consueverunt
circa primitivam ecclesiam pontificibus
et manibus [illegible] ut conficerent [illegible]
testimonium prout habetur in missa de ordini-
bus cum ordinatore faciunt ordinati
et sicut summus pontifex quotiens do-
minica celebrat ei astantes [illegible]
et manibus cum eo conficiunt, set tamen
dubium est huius olei confectio est sim-
bolismus canonicis ideo ea totum
secundum rationem sacerdotes cum eo di-
cunt in presenti officio episcope usque ad
illum locum per quem tibi sit frater nobiscum
et clerus videat et cum spiritu tuo et tunc
tacent et solus pontifex totum dicat.
¶ Secundum videndum restat de oleo

crismali. Fabianus enim papa statuit hac
die singulis annis debere confici crisma
quod novum est sacrum, et ideo papa est innova-
tum et vetus cremandum, institutum ab
apostolis quorum successoribus accepit
antiquitus tenendum mandat. Sciendum
est quod crisma conficitur ex bal-
samo et oleo, propter misterium unum / quod
per oleum nitorem conscientie designatur / unde
in illud evangelii prudentes virgines
acceperunt oleum etc. Per balsamum vero
exprimitur odor fame, propter quod in libro
sapientie dicitur, sicut balsamum aroma-
tizans odorem dedi etc. Oleo vero quod
lucet additur balsamum quod redolet
quia fide operante per dilectionem lucere et bo-
na fama redolere ad honorem dei et uti-
litatem proximi debemus. Odor enim
balsami in oleo bona operatio longe
lateque diffusa gratia spiritus sancti ope-
rante demonstrat. Secundo additur oleo
balsamum ad significandum quod in vultu Christi
resplenduit celestis nitor et gratia
excellentius quam in aliis creaturis
servavit virgo de virgine natus qui
non ex voluntate carnis sed ex vo-
luntate dei natus est / ut homines in
vultu oculis ipsis eum desiderium
[illegible] cum [illegible] de [illegible]
secuti fuissent apostoli nec quemquam ve-
nerat ad eum comprehendendum cor-
ruisset / Iste nitor operante dei gratia
multis clericis ~~[illegible]~~ ut dicunt exhilarantur
cum magna dilectione mittetur / unde
in prefatione que cantatur in confectione
crismatis dicitur / David propheticus spiri-
gite tue sacramenti prenoscens vultus
nostros in oleo exhilarandos esse can-
tavit / et paulo post / hinc olei unctio
vultus nostros iocundos efficit ac
serenos / multis [illegible] sunt operum nostrorum
manifesta. Tercio quod balsamum oleo
additur / ut omnes qui eo uncti fu-
erint operante gratia spiritus sancti consi-
stant doctrina ingerere nituntur

Margin notes:
quare q[illegible] episcopus [illegible] cum presbiteris
Nota de sacerdotibus consecrationibus
nota q[illegible] libris [illegible]
tm

et hec duo scilicet vita et doctrina sunt con-
nexa in vii donis spiritus sancti. Nam quod spiritua-
lis unctio sit vita sapientia adiuvat,
intellectus ad doctrinam, consilium est ad
doctrinam, fortitudo ad vitam, scientia ad
doctrinam, pietas ad vitam, et timor ad
vitam refertur. Doctrina autem probabili-
num intelli[gentia] ut premissum est. Crisma
grece dicitur unctio latine, que est duo
nomine accommodata, unde Christus a crisma-
te dicitur i. unctus prout dicitur in psalmo
propter hoc. ¶ Conferuntur autem crisma-
ta eo loco ubi conveniens dicitur pacem
sicut et olive signum, et hoc ideo ut pax
et concordia unitorum spiritualiter significet
in nobis. Crismate enim unguimur ut donis
spiritus sancti repleti deo et hominibus pla-
ceamus. Hec in malivola anima non in-
troibit sapientia. Sicut quidam crisma oleum
esse quod [illegible] corda et
sumitur [illegible] pertinet ei
ad eos qui surrexerunt et vivunt
cum Christo. ¶ Dum [illegible] solus pontifex
[illegible] ut premissum est [illegible] se-
de super sedem suam et [illegible] presbiteri
pariter [illegible] sequentes et alii de-
inde discipulos sequentes descendunt
in sacrarium ad [illegible] solempnit-
ter oleum crismale [illegible] cathecu-
minorum et hoc modo procedunt namque
duo luminaria sequuntur duo cerei et
in eorum medio unus acolitus ferens
ampullam cum oleo sancto crismali. Post
sequuntur duo turibula et in eorum medio
alter acolitus ferens aliam ampullam
cum oleo sancto. Subsequitur dyaco-
nus librum ewangelii ferens. Deinde
duo presbiteri et alii clerici sequuntur b.
quousque perveniunt ad gradus an-
te altare. Nota duo luminaria sunt lex
et prophete que nobis salvatorem pre-
nunciant. Duo cerei duo sunt martiria
sive sanguinis sive mortificationis corporis

primum quod est carnis consumptionis et passio-
num, secundum quod est carnis ab excessibus in-
terius [illegible]. Oleum futurorum crismale quo
inunguntur pugnatores qui debe-
ant esse parati ad martirium et quia du-
plici martirio debet se affligere
carnem a consumptionibus sicut ille qui dice-
bat i. Cor. ix. Castigo corpus
meum et in servitutem redigo. Carnem
ab excessibus cohibebat idem qui dicebat
ii. Cor. xi. Quis infirmatur et ego
non infirmor, quis scandalizatur et
ego non uror. Duo turibula sunt duo
genera orationum, scilicet oratio pro removendis
malis et oratio pro adipiscendis bonis.
Hec duo notantur per hoc quod dicitur Exaudi
deus orationem meam, scilicet que est pro adipi-
scendis bonis, et ne despexeris depre-
cationem meam, scilicet que est pro removendis
malis. Inter duo turibula fertur oleum
futurorum cathecuminorum quia cathecuminis
est oratio, et eos orare oportet ut ad
robur quod post oleum crismale significatur
valeant pervenire in eternam vitam. Sequitur
quod in eo tempore boni odoris est consumma-
to presbiteri et alii boni sequuntur quod di-
cit sponsa cantica i. Trahe me
post te ut curremus in odore ungen-
torum tuorum. ¶ Post est dicendum quod am-
pulla cum oleo sancto cathecuminorum
humanitatem Christi significat plenam spiritu sancto.
Duo luminaria, duo cerei et duo turi-
bula sunt lex et prophete qui precesserunt
Christum et deinde [illegible] sequentes
[illegible] affirmat [illegible] et prophete
precesserunt presbiteri et alii boni et boni
sunt testes spiritualis [illegible] sunt
[illegible] officii de-
signati [illegible] doctores [illegible]
[illegible] scilicet [illegible] pre-
dicatorum et orationum significat [illegible]
ampulla [illegible] per singulos ordines
ad altare defertur [illegible] quod
deus in corpore suo ante passionem

[Left margin, red-underlined:] [illegible] de alter[illegible]

[Right margin, red-underlined:] quod defecit unc[illegible]

offa vij ordinum adimplet. ¶ Premissis
ad decantatis oblationibus et similibus et sic sine
cantu canonis de sacrario usque ad sinum
tunc nunc dicitur decani usque ad episcopum
post quam eum precedit processio venit ad
sacrarium tunc ante altare adorientes
ordinate ei disposuit hostiarii
lectores exorciste et acoliti ita quod
sextum locum obtinet subdyaconus qui prius dicit
legit epistolam et post omnes est acolitus
cum ampulla ita quod omnes sunt sub um-
braculo sub quo ampulla delata est
a sacrario que defertur ab uno ad altare
per quendam que ex omnibus sindonibus albe
qua desuper velata est ampulla.
quousque perveniat ad episcopum ita ut
a medio sint sub ubi possit recipere
in quo ex omnibus sindonibus quem prius in tra-
ctatur ampulla christus est vel ampulla
cum consimili corpus domini ex virgine ma-
ria assumptum cum divinitate sed xpm
vim ee sept ¶ Premissum ordinem
quendam esse sumat est et aliquo ordo
que alie sumat una fertur ampulla
cooperta sindone alba in sinistro
brachio portante ampulla precedit
lucem et circumcedunt duo sacerdotes
virgam turibulo aliquando etc et in medio
eorum dyaconus cum libro evangelium
et super capita eorum fertur umbra-
culum seu pallium et duo cum cedunt
cantando in quo festo reputatur processio
qua fecerunt filii israel tendentes per
desertum ad terram promissionis quod
sindon est cerea ampulla vera
lucem precedens ampulla columpna
ignis que precedebat et populus sacerdo-
tes cum thuribulo aaron cum thuribulo
item xvij c sacerdotes cum arca Jo-
sue cum sceptro dyaconus cum libro aaron
moyses cum libro legis umbra-
culum est tabernaculum vel nubes lum-
dissima que filios israel obumbra-
vit qui cantores precedunt leticia
eorum significat quod ad terram promissionis

tunc sicierunt vel duo cantores sunt pre-
cantores duo precepta caritatis cum can-
tores hec ut sua in figura coniungebant
illos ¶ Iuxta hoc in festo reputatur pro-
cessio xpi et cantores de hoc mundo
ad patrem et recipe ampulla ex utraque
sindo alba est sancta quam sacro eius
in sinistro brachio tenentur xpi hec
sua in hac vita que per sinistram si-
gnificatur. cuncta sunt vel quod xpus con-
versatus est in vita presenti lumen
precedens est iohannes qui fuit lucer-
na ardens dyaconus in medio
duorum sacerdotum est xpus in medio
moysi et helye duo precedentes
cum lumine sunt discipuli qui binos
misit ante faciem suam ampulla
fertur cooperta usque ad altare et
tunc discooperitur quia xpus quasi coopertus
fuit usque ad passionem veniret
ria pone ab omnibus eius quinta
sed dicebatur. quia in passione fuit
mundus homini reputatus quia qui
paucis diebus ante dixerunt Iudei
qui venit in nomine domini clamaverunt
crucifige crucifige eum quando habuit post
quam ad altare perveniat ampulla
media cooperitur et media nudata
ad altare pervenit quia xpus ante pa-
ssionem modo latuit ut cum fugit in
egiptum et cum inter cognatos que-
rebatur et cum parentibus subiacebat
modo se palam exhibuit ut cum pre-
dicavit. ubi iohannes dicens ecce et
per vinum simul et cum miracula
fecit in quibus virtute sue divinitatis
ostendit ampulla statim post quam
benedicta est ex parte cooperta ex
parte discooperta ut allata fuit
salutatur ab episcopo et presbiteris quia xpus
post quam surrexit ad altare id est ad
immolationem et se obtulit deo patri
sicut ampulla ad consecrationem
episcopi aliquam parte corpus sunt nudum

monstratur et hoc ex aliis quia discipulis suis
voluit esse testes sue virtutis aliis vero
invisibilis fuit ut ipso per patrem mundi et per
patrem corporea salutatur. Item Christus in humani-
tate et munditate [illegible] ab omnibus
veneratur salutatur sicut ampulle qui-
que ab episcopo ut de v sufficiens gra-
tia [illegible] Christo reddatur. Postquam vero
ampulla salutata est cooperitur al-
baris [illegible] ut [illegible] mundi vi-
deatur et corporea iterum salutatur. Item Christus
postquam manifestavit se discipulis suis
quibus voluit suos fuerunt virtutis esse
testes ascendit in celum et invisibilis
factus est hominibus. Sed quamvis eius presenciam
corporalem non videamus tamen venerantes modo
eum cotidie salutamus quia discipuli eum
ascendentem in celum adoraverunt. Talis
ampulla in sacrarium defertur et Christus in ce-
lum quem veneramur [illegible]
[illegible] mundi et eius [illegible]
vel conservata immaculata. ¶ Crisma autem ex-
tra alias in ampulla primo quia sicut
aliis est [illegible] pre-
dit ad principium et notandum quod sepe
per spiritum sanctum demonstrat spiritum sanctum a patre
et filio procedere in corpore domini [illegible]
Ampulla enim cum [illegible] corporis significat
cum [illegible]. Ampulla vero cum oleo
[illegible] plena spiritum sanctum designat.
¶ [illegible] Item legitur in evangelio quod dominus
insufflat in discipulos dicens accipi-
te spiritum sanctum etc. Hic ergo aliis illa in
sufflatorem significat. Ideo autem ter [illegible]
quia tres persone sunt et unus spiritus
sanctus est sine patre et filio a quibus
procedit et a se ipso [illegible] datur autem
spiritus sanctus officio sacerdotum sed non datur
ab eis [illegible] spiritus sancti
per insufflationem a sacerdote factam
in honore et signum ipsius spiritus sancti sicut
[illegible] que dantur in nomine suo. ¶ [illegible]
paraclitus cantatur [illegible] ¶ Sacro
[illegible] olei sancti seu cathecuminorum
[illegible] promissum [illegible]
est quod hoc olei benedictio [illegible] officium

[illegible] pro eius exorcismus que excepta lecta
voce dicat qui per secula seculorum dicens
dominus vobiscum sursum corda etc. et finiatur
per eundem dominum nostrum Jhesum Christum qui tecum etc. In eo
loco [illegible] consequenter [illegible] prefacio dum etc.
Hoc enim est opus gracie [illegible] pacem et concordia
[illegible] vobis [illegible] pax [illegible]
Oliva vero [illegible] arbor pacis [illegible]
insignis [illegible] figurata est in veteri testamento sicut
ubi [illegible] que fuit
[illegible] mundi [illegible] diluvio [illegible]
[illegible] effuso [illegible]
columba demonstrans [illegible] virentis ramum
olive pace terre redditam nunciavit quod de sacramento unct[?]
¶ Valet autem hoc oleum unctio ad duo scilicet ad
purgationem et tutelam. Ad purgationem
ut si que cathecumino [illegible] venit
ad scrutinium adheserit [illegible] rece-
dat. Ad tutelam ut dyabolus compul-
sus redire non audeat. [illegible]
[illegible] si quis [illegible]
[illegible] spiritus [illegible] adheserit recedat
ad tactum huius sacri olei. Hic de pu-
gnatione de tutela [illegible] ullus spiritualis
[illegible] locus [illegible] refugiis [illegible]
[illegible] facultatis [illegible] latere
[illegible] relinquatur quia non dyabolus
se [illegible] maiorem in futuro iudicio
[illegible] exorcismus
finiatur Per eundem dominum nostrum Jhesum Christum qui venturus
est [illegible] exorcis-
mus [illegible] in eo adiu-
ratur dyabolus ut recedat. Item quia hoc
oleo perfusi et baptizati spem regni
habent [illegible] finiatur Per eundem dominum
nostrum Jhesum Christum etc. De offertorio huius diei scilicet

G[illegible] servatur missarum huius diei
officium [illegible] persona
penitentium cantat [illegible]
misse. Nos autem gloriari oportet [illegible] de-
bet [illegible]
[illegible]
[illegible] ut [illegible] est
Ideo ob solempnitatem [illegible]
[illegible] gaudium reconciliationis penitentium
cantatur etiam in missa [illegible]

post albam et missa solempnius dicitur in cantu
et in ornatu ministrorum sicut in festo na-
talis domini. Tercia quia festum cene alia pre-
cellit excepto festo trinitatis / et ideo
quodammodo cetera continet in aliis de-
bemus dicere sermonis tamen letitie retineat
certa subbrevitate et sic flebiliter dicitur.
Sed non est contrarium quia alia est leti-
cie alia tristicie / propter memoriam eius
passionis est tristicia / propter institutionem
et sacramentorum est gaudium / et ideo
conversione beneficiorum [illegible] cantat ecclesia
gloria in excelsis deo. Et gaudet angelus
de conversione penitentium et hec in aliis
in quibus crisma conficitur et non in aliis
post cenam dicitur. Ubi et episcopus non e-
pius nec gloria in excelsis dicitur nec alie so-
lempnitates fiunt ut dicitur quibus et
tunc neque flectuntur genua. Nota oratio
super populum dicitur. ¶ Epistola non / conve-
nientibus etc. que est i ad Corinthios xi c. et est
de modo sumendi cenam domini. ¶ Respon-
sorium est Christus factus pro nobis propter conditionem
operis factus obediens etc. et nota
propter obedientie perfectionem [illegible] sequentis
ministris perfectus est. ¶ Evangelium est ante
diem etc. Io. xiii c. ubi sequitur cum di-
lexisset suos etc. in finem dilexit
eos etc. et est de dilectione et humilitate.
Et illud factum est dilectionis et humilita-
tis / agitur. Et ubi de lotione pedum inter-
quod dominus precinxit se linteo id est humilita-
te precinxit se. Misit aquam in pelvim
id est gratiam in corda et lavit pedes id est
affectus / venit autem ad Simonem
Petrum qui recusavit ex humilitate [illegible]
tamen [illegible] vice obedivit / quia o-
portuit eum obedire ut haberet partem
cum eo / non voluit Symon Petrus apostolus
obedivit. Tres quidem fuerunt cause quare
dominus voluit lavare pedes disci-
pulorum. Primo propter signum dilectionis
secundo in exemplum humilitatis. Tertio in misterium
quia lotio pedum significat lotionem affectuum
pulvis ei adheserat pedibus apostolo-
rum in electione manus [illegible] quando

dixerunt domine in nomine tuo eciam demo-
nia etc. [illegible] contrahebant pulveres / vel tristicia
qui non contrahebant [illegible] ad volu-
tate sua et ideo oportuit lavari [illegible]
affectiones in illo die ut sit ecce [illegible] munda
tota / [illegible] dic iterum [illegible] dominus /
tu [illegible] iterum [illegible] fuerunt [illegible]
vel [illegible] tua lava id est a peccato morta-
li munda / sic quidem in principio lavamus
nos a peccato mortali / in puluere id est a
venialibus debemus abstergi / sed ut
fit ut digne possimus accipere corpus
Christi fit pacta [illegible] / et ideo fiunt
penitentium absoluciones in hac die
ut premissum est / pedum quoque lotio
significat lotionem mentis qui lavit pedes
dominus / ideo [illegible] antiphona [illegible]
que erat in civitate peccatrix / Et
vel lotio pedum signum est remissio-
nis peccatorum / in baptismo namque uniuscuiusque
totum abluitur / sed in rebus humanis
postea vivitur utique terra calcatur / ipsi
ei humani affectus sine quibus in hac
mortali vita non vivitur est pedes
sunt / hinc quidem non indiget nisi ut pedes
lavet / audit [illegible] petrum [illegible] dimissa
sunt quibus hec vita dimicat / pedes quidem
qui sunt ultima pars corporis lavantur
admonendo quod in dicta aqua baptismali
in ultimo tempore mundabuntur / unde et reli-
que [illegible] salvabuntur / quare at
fiat hec lotio in ista die super dictum est.
¶ Et est notandum quod ex omnibus manda-
tis dicitur istud solum dicitur antonomastice
mandatum / quia ymnum in [illegible] officii
hec observari precepit. Tunc discipulis
suis pedes lavit dicens / si ego la-
vi vobis pedes dominus et magister et vos
in vicem debetis lavare pedes et cetera
in quo dicto aut petro si non lavero te pe-
des etc. [illegible] et illud decimo
dictum est in [illegible] sabbo [illegible] fit in pla-
tis [illegible] illud quod [illegible] et ratio-
de quod ad antiphonas que dicuntur fit
mandatum non dicitur nisi unus ipsius de
uno post quod alius ipsius cuiusque post
non ita conveniunt cum antiphonis

ut cum lectis que in x° mandato fuit
¶ Tercio offertorio ostenditur promissa duo
similiter scilicet quod debemus a mortalibus et ve-
nialibus abstinere. Secundo / dextera dei
facit virtutem / abluendo a mortalibus,
dextera dei voluntate me abluendo
a venialibus ¶ Septimo convenit / dominus ihesus
christus quia cenavit et cetera Io. xiij. c. ostenditur
humilitas et est secundum tenorem propter secundum lotionem
a venialibus ¶ Breviter et notandum
est quod huius misse officii in tribus redemptio-
nibus continet summam et misterium / ita ut
evangelio legitur de pedum lotione / in epistola de cor-
pore christi et sanguine / in introitu de cruce / in
graduali de morte / in offertorio de re-
surrectione / ita quod omnia secundum misterium sensus
evangelii quod est caput officii pen-
det / ex eo quod christus discipulis ~~pedes~~
lavaturus surrexit a cena / vestimenta
deposuit / linteo se precinxit / aquam
in pelvim misit / et ante cenantes pedes
eorum lavit / et postquam lavare desiit /
et post lotionem iterum recubuit. Nam christus in
cena surgere est ab accubitu patris
venire / vestimenta deponere se exina-
nire / linteum precingere formam servi accipere /
aquam in pelvim mittere sanguinem suum
fundere / pedes lavare peccata remittere.
linteo tergere passionis fide mun-
dare / vestimenta resumere a mor-
tuis resurgere / et veste glorificatum
induere / recumbere est ascendere in dextera
dei sedere ¶ Ad hoc pertinet officium
discipulos docere et eis spiritum sanctum
mittere. unde quod verbum domini perfecte crede-
bant. Io non dicitur credo / Et cetera breviter
summa redemptionibus humane que fuit
ostinat omnibus sufficiens sed non efficiens ut
agitur in cruce / de quo aqua et iudeis / de
duobus quibus penitentiam viro ostensa
erat ut latronibus ostendit quod audire
meruit hodie mecum eris in paradiso /
et aliis non perficiens ut latronibus
contempnentibus et iude proditori qui la-
queo se suspendit ¶ Sexto hic sta-
tuit hac die corpus christi sub specie
panis sumi / ut in fine et religiosi

quibus cum incitatus quandam ceperit ipsi
propter officii adimplendum / ita in duobus
diebus sequentibus non conficitur corpus christi
sanguis vero non sumitur sub specie vini
propter multa / primo quod vinum liquidum est
de facili posset periculum fieri / secundo quod
prelatus qui habet diem sumitur finis ve-
teris legis intelligitur / unde secundum lucam prelatus
discipulis et non aliis eadem die datum
dicitur discipulos designat / Tertio quod
corpus ~~christi~~ quod sumitur non est sine san-
guine / Quarto quod prior quod sanguis non
sumitur ostenditur quod vetus sacrificium
debet cessare, panis namque novum
vinum vero vetus significat. Et ideo quod do-
minus dixit cum bibisset moriturus consumma-
tum est / Sexto calix fuit et panis fuit
eo quod lex fuit / et nova inuncta / sed immo / ori-
to christus dixit in cena amen dico
vobis non bibam de hoc genimine vitis donec
bibam illud in regno patris mei / non di-
xit de corpore / sed de ultimo in-
venitur quod post cenam comedit partem piscis
assi et favum mellis / sed non invenitur quod
post cenam bibit ¶ Sed nunquid vinum quod die .No.
presenti cum dominico corpore servato fuerit et
in altari consecratur in sanguinem christi efficiatur
per immissionem ipsius corporis in calicem et per
eius tactum / super hoc dicit quidam / quod per Re.
dominicam orationem que tunc dicitur fit consecratio
sine quantitate vini in sanguine / ita quod
significatur etc / quandoque dominica oratio in die
illa a sacerdote dicitur. dicunt, quod in primi-
tiva ecclesia apostoli sola dominica oratione utere-
bantur in consecratione / Nos tamen hoc non
dicimus / quod si hoc esset, tamen non esset intere
corpus domini ad diem illam sumi, propterea
verbis que in canone dominicam orationem
precedunt. Satis patet quod ad pronuntiationem
ipsius orationis suspensio non fit et nullo
tempore missa fuit celebrata sine verbis
illis. Hoc est corpus meum etc. que solum
in principio in fine et ad confi-
ciendum dicebantur vel pluribus / propterea
dominicam orationem superaddiderunt

fuit dictum est in prefatione huius partis. Dicitur
quoque illud ex hoc non conteri sed saciari,
differt enim inter hoc: nam conteri est re-
scindere turbare; saciari est corpus tantum
seu admixtione saporis rei retinendum
tamen effici, ut patet in aqua benedicta
cum alia admiscetur. Item saciatum dicitur
quod attactu rei saciantis efficitur ma-
gis retinendum. Unde ei dicitur quod solo
attactu vini utrique consecratur ma-
gnum inconveniens sequeretur, nam sic con-
tingeret calicem non posse lavari et
nulle mulieri parum attactu vini hostie
sicut in ubis posse consecrari, et quod si
gutta aque benedicte in stagnum vel pute-
um funderetur, eque illa aspersio bene-
dicta permaneret, et alia plura. Potest
si vinum attactu divini corporis consecra-
retur. De hoc dictum est in quarta parte sub ru-
brica secrete super verbo hic calix.
¶ Illud quoque attendendum non est quod Romanus — in prologo
pontifex hodie remota tabula la-
teri altaris de quo dictum est in prima par-
te sub titulo de altaribus dedicatione et secunda par- — in titulo
te sub titulo de dyacono [illegible] corpus
altaris conficit eucharistiam et sanguinem.
[illegible] thuribulo incensat illud, in cuius facto
representatur quod summus pontifex legalis
semel in anno ingrediebatur in sancta sancto-
rum cum sanguine seu potius thuribulum
unius carbonis plenum, ut tractatur
in prefatione quarte partis et sub tertia parte [illegible]
[illegible], sic et secundum apostolum ad hebreos ix c. Christus per — ad heb.
proprium sanguinem introivit semel in sancta
eterna redemptione inventa. ¶ Peracto
misse officio statim inchoantur, id est dicuntur sine
[illegible] cantu vespere [illegible] officium
[illegible], quia hoc sacramentum scilicet eucharistie
institutum fuit in vespere, [illegible]
[illegible] in vespera mundi, id est in vi etate
seculi factum est. In vespertina synaxis
id est psalmodia sine solemnitatibus [illegible]
psalmorum una misse continuatur, et
sub unica oratione utrumque officium
terminatur, scilicet post communionem; ubi episcopus
adest vel plures [illegible] vespertina

conclusionem, et quod [illegible] dictus est calix
non est prima antiphona: Calicem salu-
taris accipiam, que dedit dominus apostolis
dicens: Hic est calix novi testamenti in san-
guine meo etc. Secunda antiphona est: Cum
his qui oderunt pacem eram paci-
ficus; patet enim quod ille qui paratus
est bibere calicem dum pacem cum hostibus
operatur. Tercius versus ibi rogat se li-
berari [illegible] pectoris non
monetur: Domino cum tribularer et cetera.
[illegible] petit liberari [illegible]
etiam addit [illegible] est
dictum. De altarium denudatione

Quinto loco notandum est quod statim
vespertino officio finito de-
nudantur altaria usque in sab-
batum, quia per illum diem Christus tamquam nudus ap-
paruit. Sic quoque denudatio significat re-
cessum domini discipulorum seu apostolorum, — in prologo
qui in hora mortis eius declinaverunt
[illegible] relicto eo omnes
fugerunt. Altare namque Christus est, seu corpus
eius significat [illegible]
[illegible] altare [illegible] est [illegible]
corpus eius [illegible]. Altaris
[illegible] vestimenta apostolos seu sanctos si-
gnificant, quorum presentia Christus quem
quibusdam vestimentis adornatur,
et per illos magnificatum est nomen eius.
Altare igitur vestimento nudatur, quia
fugientibus apostolis Christus solus inerat
[illegible] quia postquam omnes
vere discipuli ad dominum redierunt.
¶ Sic altaris denudatio significat [illegible]
fuit nudatus in cruce, tunc itaque nu-
dum altare conspicitur, illud propheticum
admonens [illegible] scilicet ecce vidimus
eum et non est ei species neque decor,
et [illegible] eum despectum et no-
vissimum virorum, quod accidit in passione
[illegible]
[illegible] denudatum ad
[illegible] et diviserunt
[illegible] vestimenta [illegible].

altaris, nudatio significat Christum diuinitate
gloria destitutum, vnde psalmista: Deus deus meus
ut quid dereliquisti me. Certo designat
quod velum templi scissum, et libri quoque signaculum
erat apertum est, vnde in prouerbiis: aperta
sunt prata et apparuerunt herbe vi-
rentes, id est doctrina Christi, que sunt
abstinentie et dauit ad claritatem, et
bene dicit aperta sunt prata et appare-
runt herbe virentes, quia ea que magis
occulta erant in lege sicut passio
Christi et ascensio patefacta sunt. ¶ In
plerisque locis lauantur altaria vino
et aqua, et cum ramis fricantur, presertim
cum ramis de sauina, lauantur ergo
aqua et vino ad denotandum quod corpus Christi quod
vere altare sanguine et aqua [illegible]
sum est, et latus eius lancea apertum, unde exiuit
sanguis et aqua, propter quod genus humanum
lotum est, vel vino et aqua lauantur,
ad ostendendum quod non Iohannis sed suo
baptismo fuit baptizatus, scilicet cum aqua
et spiritu sancto, et lauantur cum psalmo Diu-
[illegible], vel etiam ad passionem per-
tinere. plus autem est ibi de vino quam
de aqua ponendum, quia aqua [illegible]
[illegible] sic [illegible] per quod signifi-
catur quod sanguis Christi sufficit ad
redimendos plures infinitum quam sint
redempti, vel mundos sunt redimendi.
Rami non aspersi quibus altaria fricantur
significant spineam coronam qua Christus coronatus
est, vel flagella eius et dolores et
ictus quos in morte sustinuit. Vel
lauatio altaris id est corporis Christi cum aqua
significat lacrimas Marie, quando unguento
[illegible] eius capillis tersit. quedam
[illegible] ecclesia hora [illegible]
te denudat et lauat altaria,
alii vero solum denudant, sed in parasce-
ue lauant, quod magis congruit romane.
¶ In quibusdam etiam ecclesiis pauimentum
ecclesie lauatur, per quod principes Christi signi-
ficantur, sicut in parte prima dictum est
pauimentum quo ecclesie mundat

cum pauperibus uel fratribus ipsi dictum pedes
lauant, et alibi cetera [illegible] opera [illegible]
dictum est, quod presbiteri domus [illegible] nota-
biles ecclesie habent. Ideo quod continet pauperi-
no [illegible] ipsi sed homines sunt [illegible] et pa-
uimentum est enim homines pedes, pa-
uimentum quod mundatur ad denotandum
quod [illegible] mundari debemus. ¶ Statu-
tum est in minoribus ne hac cena fra-
ternitatem soluant, quia ei dum singulis
[illegible] lauant pedes discipulorum
et iterum ad mensam redit. Io [illegible] ad
[illegible] volebant post prandium
pedes aliis abluere et iterum post ab
[illegible] cenare. [illegible] non [illegible] ¶ Hac die
in plerisque locis capitalium [illegible].
quia tunc capita infirmorum qui unguendi
sunt lauantur, ne obscuritas qua diu
gessit sordidum ad unctionem acce-
dat. ¶ Rursus hac die simbolum
competentibus traditur propter confine domi-
nice passionis solempnitatem, ut qui ad
[illegible] properanda festinat fi-
dem quam confitetur agnoscat. ¶ Hec
quoque vero fiat in [illegible] principaliter [illegible]
[illegible] quia tunc penitentes in ecclesia re-
cipiuntur. [illegible] quia in ea nouum testamentum
et vetus terminatum fuit. [illegible] quia in ea
fit olei consecratio, [illegible] in ea fuit in-
stitutum sacrum sacerdos. De parasceue

Sequitur de parasceue, quod [illegible] sic
dicatur in prologo [illegible] parte dicetur.
Bene hac die ecclesia altissi-
[illegible] et silentium agit nullum ympnum officii
solempniter celebrat, sed hora nona co-
ueniunt ad adorandum crucem, non ad mi-
sse officium, quod hic dies [illegible], sed quasi ad fu-
neris obsequium dicitur, et hic [illegible] quia hora
nona mortuo domino centurio fuisse
pro fide [illegible] et perfidis [illegible]
[illegible] Ioseph et Nichodemo disponere
de funere et mulieribus [illegible] agunt
at officium tacitum et [illegible] voce et absque
[illegible], sicut in precedenti [illegible] dictum est.
¶ Et altare nuda dimittunt

de q. di. iiij. no lig. xo. scp

tabula disponitur post sindo corporis christi in volutum figitur. ¶ In quibusdam ecclesiis in hora vi. ignis extinguitur, et in nona accenditur, quia tunc sol lucem abscondit et in nona reddidit. ¶ Incipit vero hoc officium a lectionibus, quia primitus cum omnis missa a lectionibus inchoabatur. Sed hoc hac die specialiter fit, quia passio domini hodie celebrata est in cuius memoriam omnis missa cantatur. Et leguntur lectiones sine titulis, quia tunc amisimus christum caput qui nos illuminat sicut tituli illuminant libros. Leguntur autem due lectiones quia pro duobus populis christus passus est, gentili scilicet et hebreo, vel pro salute carnis et anime. Una sumpta est de lege, altera de prophetis, quia christi passio a prophetis fuit prenunciata, et in lege et patriarchis prefigurata. Abraham enim cum ne christi figuratiue immolat filium et abel ~~filium et abel~~ quia mactare immolat filium, et abel qui agnum sacrificavit. Vel duabus assimilatur sanctis [illegible] prophetis. Rursus due lectiones dicuntur, quia sic in christo mortem nostram duplicem manifestamus, quia pro nostra nobis pati venit. Vel in presenti ad memoriam reducimus suam passionem et nostram mutationem. Precedit autem ante primo legitur lectio Osee vi. c. scilicet In tribulatione. Et secundo lectio Exodi xii. c. scilicet Dixit dominus ad moysen et aaron. Valet ordine fuerit, quia dominus ~~[illegible]~~ est de lege, etiam a prophetis in prima quidem est promisit dominus ubi dicit post duos dies vivificabit nos et in die tertia suscitabit. In secundo moyses exponitur passionis ubi dicit, immolabit eum universa multitudo ad vesperum. Quedam tamen ecclesie faciunt et movent dico, quia passionem legimus de lege christus consummare voluit etiam in passione quedam verba ponit que de illa lectione sumpta sunt, scilicet Os non comminuetis ex eo. Continuat igitur passionem lectionibus, quia eius est ex ipso sed tangitur de duobus populis in officio hodierno, scilicet de passione christi, et de passione ecclesie que est illius imitatio sic

dicit petrus, postquam passus est pro nobis etc. Hic siquidem duo in lectione exodi continentur, ubi dicit erit autem agnus absque macula masculus anniculus iuxta quem ritum tollentes etc. Dominus agnus est corporis christi immaculatum et duo a cetera qui nos sumus qui peccatores sumus. Passio christi celebrata est in eius immolatione vel celebratur in nostra mortificatione. Item hoc officium manifeste agitur de passione christi et eius effectu ubi dicit: venite revertamur ad dominum, quia ipse cepit et salvabit nos; percutiet et sanabit nos, vivificabit nos post duos dies, et in die tertia suscitabit nos et vivemus in conspectu eius. Ier. Sic exponit: percutiet deus et sanabit nos, quia quem diligit corripit et castigat. Vivificabit nos d. d. et in d. t. s. n. quia tertia die resurgens a mortuis omne genus humanum suscitabit et tunc [illegible] nos vivificavit suscitavit in conspectu eius vivemus. Ubi gregorius loquitur propheta de tribus diebus quibus dominus fuit in sepulcro tunc dicit vivificabit nos post duos dies et in tertia die suscitabit nos, id est post duos dies sepulture veniet nos cum [illegible] et servatur [illegible] ibit [illegible] et subsequente. ¶ Sequitur tractus Domine audivi auditionem etc. Abacuch ultimo et [illegible] dicit [illegible] [illegible] cognoscitis [illegible] [illegible] pro bonis et [illegible] [illegible] [illegible] possessor et [illegible] [illegible] dominus [illegible] vel in medio duorum latronum vel in medio duorum [illegible]. ¶ [illegible] lectio est de christo et [illegible] [illegible] confirmet ex eo [illegible] [illegible] qui fregerunt duorum latronum crura. Venientes autem ad ihesum ut viderunt eum iam mortuum non fregerunt eius crura. Allegorice vero [illegible] fuit [illegible] in eo [illegible] et maxime [illegible]

Quare officium incipit a lectionibus

// promissus

v. g. v. [illegible] o sclap[illegible]

vn' ybi / dedi faciem meam sicut petram
durissimam / et scio quia non confundar / parti-
cum nullum ... decepcionibus i(n) tritico
abacuch / privati sunt colles iudei i(d est)
hones collesi pinthenea abitudinis
civitatis eius i(d est) ... accionis operibus
que ducunt ad civitatem tamquam colu-
pne inmobiles et integre / pro eloq-
tur que fundate sunt super bases
argenteas i(d est) voces inmobiles eius
sapie ¶ Sequitur tractus de passione
domini / quia nunc luget ecclesia valde / et sunt
duo tractus advertendum maior eluctus
super operibus que committimus / et operibus quibus
patimur / et pinceolatum qui prolongatur
nec cantatur graduale cum tractu / sed
solum tractus quod convenit domino est in exstatica fac-
tum contra partem sub a detractu Duo
quoque tractus durissimus sed audivi et gloria
dei cetus maior versum alterum plurimi.
tractus maior versum signatur quod pro passio-
ne redimit homo qui domino clemente
constat primus versus in medio nomine in terra cruci-
fixus est sed in medio i(d est) i(n) aere / fecit
et pacem inter celestia et terrena / quia erat
inimicicia inter homines et homines / sed maior
inter angelum et homines maxima inter deum
et hominem / ipse nunc christus omnia pacificat
in terra / quia fecit utraque unum / cum sit lapis
angularis ad hoc proprie maior usus tractus
signatur in partes etc / sed non tractus
semper me plurimum reputat magnum
bellum . david cum golia et christus noster
david hodie magnum goliam i(d est) dyabo-
lum debellavit / unde iste tractus est
longus / quia hoc quod nobis promissum est i(n) loco
esse ubi dicitur / post duos dies suscitat
nos debemus retinere et ipse iste et in
tractu ponitur obumbrasti caput meum
in die belli / quia non tamquam in alio tempore sed in
die passionis dicitur non passionem pri-
sit immunis / in uno in passione christi ho-
minem protectus est contra diem nativitatem ut
superaret qui superari videbatur

quedam ut eciam cantat sed tractum / quod cantatur
in adventu / quia christus a dyabolo primum la-
tenter temptatus fuit velud ad nocte
latitante in petra / per agnum i(n) passione tamquam
a leone forti aperte vexatus est quod
notatur per illud verbum / super aspidem et basi-
liscum etc ¶ Sequitur ewangelium / hec passio
Egressus est io. c. xviij quod dicitur hac
die / quia ipse iam fuit crucifixus et in
cruce stetit secutus / alijs fugientibus /
quia notus erat pontifici / quia hac die
passio domini ex ore illius reputatur
multo cuius testimonium legitur / quod vidit
et testimonium perhibuit et scimus quia eius
testimonium verum est / postea ipse posterius
scripsit ewangelium / quare multo posterius
legitur / quia ibi manifestius sunt secreta
unum ibi dicit . os non comminuetis de eo
Item illud . unus militum lancea latus eius aperu-   lancea
it et continuo exivit sanguis et aqua
/ legitur ut hac die passio super medium
pulpitum et primo adventui quod
quod super medium crucem patibuli medius
fuit positus ipse christus / sed ad reputandum
quod iohannes ... quod passio legitur / relicto sindone
nudus profugit a iudeis Tercio ad repu-
tandum / quod sic christus in cruce pendet / sic
scriptura non tamen cordibus quod cordis nuda
omnibus astantibus apparuerunt / vel velum
templi per medium scissum omnia templi
intima remanserunt / legitur et nudis
pedibus ut cum afflicto per nos nos
affligi debere monstremus ¶ In quibusdam
non cetus sindone tersoria vel ve-
stes altaris nudato supponuntur
usque passio legatur / cum non pervenit
ad locum illum / diviserunt sibi vestimenta
mea etc / tunc duo subdiaconi sindone
illa vel tersoria tollunt / reputantes
ystoriam / quia maior milites christum crucifi-
gentes veste christi sustulerunt / vel dyaconi
qui fuit tunc pannos subtrahunt / ad
notandum / quod iohannes qui cum duo usque
prosequitur / per agnum non fuit sed oc-
cultatur et nudus aufugit / in quibusdam

" sup

xvj q vj sicut

ty locis una ueste sublata altaria sup
altare remanet / ad signum / quod ueste domini
inconsutilis non fuit scissa uel partita sed
sorte tamen missa contigit integre uni mi-
liti / ad signum quod ecclesie unitas nunquam
potuit a scismaticis uel hereticis scindi /
quia non est scissa quod tamen dicitur ¶ Cor uero
dicitur in passione / domini in eum qui dicitur cal-
uarie locus / racio quia sicut legitur in ysto-
rijs caluaries est ipse os capitis
humani nudum / ut dictus est locus
mons caluarie seu caluariarum / ubi rei
decolabantur et ubi multa capitum erant
dispersa ¶ Secunda uero nocte in ante
pendentes prolixe orant / decantatis cum
x psalmis / scilicet Deus deus meus respice
in me / usque ad In te domine speraui / cum
precedentibus ad illud In manus tuas domine
ne alio dico [illegible] spiritum / racio et nos pa-
ciencia ueritatem et passione eius orantes
dicimus admonendo / quod qui abiuncte passi-
onis [illegible] ad orandum est inclinandum / iste tamen
est insolitus mos orandi / nam in alijs
diebus cum clama / orantes dominus / et in capi-
tulis principijs dicimus dominus uobiscum / racio est
quia nunc et sacerdotis officium quo fit in
istis / quia sacerdos et dominus omnium orandi
orat at nunc pro hijs [illegible] sedentes
pro clausura silencium / scilicet quia dicuntur di-
cere pro quibus dedistis preces rogo-
tiones publicis qui in illo credentium erant
dicens pro non tamen preces rogantes publicanis
qui credenti sunt nunc / quoniam hodie ecclesia
non debemus orare preces quos scimus
non esse saluandos / ut publicis qui in
infidelitate remanserunt / uel pro iudeis
desperauit / sed oramus pro eis et pro in
gentibus ecclesie / et pro ereticis / pro genti-
libus / pro iudeis / pro hereticis / pro scisma-
ticis / ut nunc gentium sua eis in-
fundat et ad fidem conuertat / nunc
cum orant / prouinciam et nunc / et ideo
certa filiis statim orant pro omnibus ¶ Nec
certa pro hijs orans flectit genua
in orationibus / ut pro situ corporis

deuocioni et mentis humilitatem
ostendat / in summa ut in nomine
ihesu omne genu flectatur et quia
omnes orantes de genua flectant
nisi qui pro iudeis orant / quia nunc ei
ipsi illuserunt genu flexis ge-
nibus dicentes / prophetiza nobis christe quis
te percussit / racio ut detestacionem huius
illusionis circa preces orantes genu
non flectit ut uitet spem
simulata / et prouidera quia contra ueritas
nulla poterit orare depelli / donec
plenitudo gencium subintrauit
racio non est pro preces noluerunt orare
nec genua flectenda / est tamen
utrumque orandum / quia futurum est ut
qui est exaltatus in terra omnia
trahat ad se / sed in orationibus pro iude-
is et paganis non uidetur omne
ut quidam dixerunt / et hec racio quia
cum illi sunt extra collegium sancte
ecclesie / et fidelium populo non om-
dit et officium sunt adeos iuxta
illud apostoli ad corinthios quid in de hijs
qui foris sunt iudicare / pro quibus
eius affectus defecerunt / postea hic
publicis orantur / ut corpus dominica to-
uitatur / et hoc impleri non po-
terit usque circa fine secundum apostolo te-
state qui dicit / donec plenitu-
tudo gencium intraret ut omnis
israel saluus fiat / racio adorantes
publicis non uidetur etiam / [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] est etiam
hec uero illas et alias orantes /
immo ita uidetur ad illas etiam
sicut adorantes pro alijs statibus
quia sic ordinatur pro quolibet statu bis
profertur oremus / sed quod secundo
oremus cum flectamus genua / dicitur
non est ordo sed adoracio / ut oremus
supposito seu monito dispo-
nentes quod sequitur prope fit in sequenti
orationem orandum / uel sub tono

xx dest / uncc

presentibus non oramus dicit / post predicto statu pro [illegible] personarum videtur autem sicut aliquando fit pro aliqua persona singulari et ibi ponatur proprium nomen nostrum / sicut patet in cotidiana misse prefacione / quod autem subsequitur oremus dilectissimi oratio est et iudeis autem perfidis et paganis sicut et aliis ¶ Consequenter post orationes sacerdos crucem velatam baiulat ad dextrum cornu altaris / ubique crucem super humeros tenens pro se in iudeis improperat beneficia domini dicens / popule meus quid feci tibi etc. / [illegible] duo presbiteri albi baiulat ad [illegible] / quasi in propria persona que fuerunt venientis vel et [illegible]tantis / quod dicit popule meus quid feci tibi / aut in quo contristavi te / vide michi / quia eduxi te de terra egipti etc. ad similitudinem verum / quod non fecit / passi sunt salvatori tuo / ad humilitatem et sic de aliis sequentibus versibus ¶ Cantat autem sacerdos hebraice in persona salvatoris / accoliti cantant grece agyos otheos quasi in persona grecorum / chorus vero sanctus sanctus etc. in persona latinorum sic quod tribus linguis laudatur deus / scilicet hebraica que propter legem omnium linguarum est mater / greca que doctrix est et latina que imperatrix est propter romanum dominium [illegible] et potentiis / quia hebraica nunc silet a laude dei / ponitur [illegible] pulsa / popule meus etc. / quod cantatur in persona domini locutus hebreis non tamen hebraice dicitur / et nota quod tres illi versus et tres primitus adorationes ut infra dicetur / tres non antiphone / scilicet popule meus quid eduxi te / et quod ultra etc. parum aut nihil sensibus differentes verbis et modulatione consimiles / triplicem tituli scripturam sequitur / quia scriptus fuit tribus linguis / scilicet hebraice greca et latine / Ihesus nazarenus rex iudeorum / unum principium tituli tribus linguis licet scriptum fuit ignoratur / sed de hoc certe rex iudeorum constat quia negaverunt audi dictis et noli scribere rex iudeorum / sed quia ipse dixit rex sum iudeorum / non aliud in scripturis antiphonis astruitur ab effectu / sed quia tamquam rex eorum eduxit eos de egipto / et eduxit eos per desertum / et introduxit in terram bonam / Item quod in titulo scriptum fuit / Ihesus / in singulis antiphonis concluditur / salvator Christus in nazarenus ad singulas videtur / agyos sanctus / et quia titulus tribus linguis scriptus fuit / non duabus linguis videtur scilicet greca et latina que post adoravit hebraice non [illegible] et adhuc blasphemat per duas [illegible] est non [illegible] popule meus / est in michea vi. capitulo [illegible] sic quia eduxi te est in xix. [illegible] c et medium scilicet manna etc. est [illegible] c et post vi c / [illegible] et est finis [illegible] et introduxit etc. ¶ Secundo tres actiones gratiarum postmodum / scilicet quod tributum negasset / quod se regem fecisset / et quod se filium dei dixisset / contra quas tres in eius persona conquestiones dicuntur / scilicet popule meus etc. / ubi recens [illegible] beneficia sua / scilicet liberationem de egipto / regimen in deserto et introductionem in terram optimam / quasi dicat tu accusas me de negatione tributi / porro debes gratias agere / quia ego te liberavi a tributo et servitute egipti / tu accusas me quod regem me dixi / porro debes gratias agere quia te rexi in deserto / et regaliter pavi / Item accusas me quod filium dei me dixi / porro debes gratias agere / quia terram lacte et melle manantem contuli tibi ¶ Deinde crucem denudat / in signum quod

passi mundi salvatorem denudaverunt /
et sic denudatus inter tres vices / ad
notandum quod illi cum Christo in passione illu-
serunt primo quia in atrio principis ve-
latam faciem eius colaphis ceciderunt
ad quod designandum in principio revelatio-
nis ipsius tunc non ostenditur facies cru-
cifixi. Secundo cum pretorium quia eo tradito
ad crucifigendum milites plectentes
coronam spineam illudebant ei flexis
genibus adorando eum dicentes Ave
rex iudeorum / ad quod repetendum in secunda
revelatione discooperitur caput et facies
crucifixi / et tertio / quia corona fuit de
iunctis maximis / sicut ea mediis
in thezauris regis fiebatur / quoniam
acies non minus spinis duxit sunt
et acute / Tertio quia ei in cruce pendenti
transeuntes dicebant. Vah qui destruis
templum dei / et ceteri quia hic illusio fiebat.
Christe totus nudatus in cruce pendebat
ideo in tertia revelatione totus nudus
ostenditur crucifixus / et ideo ad designandum quod
omnia que in lege et in prophetis obscura
fuerunt in Christi passione aperta et manife-
sta sunt / revelantur. Quarto crux post
orationes ad notandum / quod orationes passi-
one quam in cruce sustinuit licet effica-
ciam exemplum / ipse enim in cruce pendens
primum et in vitiis orat / Tunc a-
dextro capite crux incipit revelari /
quia Christus crucifixus vel fide adoratus
extitit / ab apostolis et iudeis discipulis
iudeis / qui tunc in terra erant / et quoniam
hic fides per illos deinde publicata
et in medio gentium predicata est / ideo
ad hoc significandum in medium altaris
presbiter deducitur / Rursus quod Christus
tunc super crucem quievit / et usque in fi-
nem seculi quiescet / ideo ad hoc figuran-
dum subsequitur crux super altare
ponitur / propter hoc etiam gentium designa-
dentia / quia in fine seculi fides in cordi-
bus gentium refrigescet / et teste

ysaia reliquie israel que salve fient
suscipient et omnibus gentibus et iudeis
habebit / immo ad hoc figurandum in fine
misse crux de altari ponitur et in suo
loco collocatur / Crux quoque revelata et in
nexo pallio tecte in quibusdam locis diguntur
in altum ad Christi victoriam designandam /
ad hoc etiam cruce baiulantes anthiphonas
canentes / cruce illo deferunt ut
greci et latini videantur et devote
adorentur / quia et duo crucifixi fuerunt
represidia ad confessionem et devotionem
gentium / et significat apostolos et canentes
id est totis viribus tanto obprobrium confite-
tes et predicantes / Sic crucem baiu-
lando nunc est fit ut fessi sub pondere
quia et illi persecutionum fessi aliquati-
ter quieverunt ¶ Subsequitur ipsa
crux denudata salutatur et adoratur
/ quia eum cum mundi principes illuserunt /
omni veniente salutando et devote
prostrando venerantur / et deum ado-
raverunt / clamantes in quibus deus erexit.
Ausorum tene quo moritur / ps
lxxi. c. et anthimus sicut moyses
Io. iii. c. ¶ Et est sciendum / quod quoniam tres
premissas illusiones ter illi ado-
rando dicentes / nos etiam ter
honorantes illusione ter propter nos / quoniam
illi illudendo genua flectebant
/ ideo et nos illi adorando genua
flectimus ad terram / et cum illi presumi-
ut quod illi superbe illudendo fecerunt
nos humiliter et ne faciamus et inde
humilitate prostratu corporis ostendimus
/ et quia sicut Christi humilitate et patientia nos
usque ad mortem mortem crucis
/ sic et nos eius mortem imitatores
humiliari oportet / ¶ Demum prostra-
tionis ut Augustinus / quisque sic humiliatur
ut genua figat ad hunc licet ut
amplius humiliatur / quisque non sic humi-
liatur ut habeat in terra vene cubus
ultra quod humiliatur non licet / iudeis

et pedibus adoratur ut omnes spirituales
affectiones sic in debitis ac notatis de-
monstremus et ut cum afflicto pro
nobis affligi ostendamus. Salutatur
autem crux quia per eam salus homi-
nibus reformatur. Postea adoratur id est
cum reverentia osculatur. Solus enim
deus adorandus est cetera ut cum illo
veneranda sunt. ¶ Tertio de positio-
ne verborum illorum ihesus rex ibidem
scriptorum. Item ihesus grece dicitur sanctus latine.
aba. quod est sine terra grece quod est terra quod
celeste sine terra in canone ysidori
legitur. Christus grece dicitur unctus latine.
ab. quod est sine athanatos grece im-
mortalis latine. eleyson id est miserere.
ymas id est nobis. ¶ De profundo.
tertius misterio dicitur est in prehemino
v. partes et hic aliqua prosequamur.
Fuit ut in diversis locis ligna in cruce
stipes sive lignum erectum lignum
transversum truncus suppositus et titulus
superscriptus. Fuit et clavi iiii. quibus
manus confixe et pedes confixi sunt.
Fuit et latera quorum latus apertum est
et corona spinea capiti superposita.
Que omnia sunt in spirituali cruce affigere
Quatuor enim crucis ligna sunt iiii. me-
te virtutes scilicet fides, spes, perseveran-
cia et paciencia. De quibus ait apostolus
ut comprehendatis cum omnibus sanctis que
sit longitudo latitudo sublimitas
et profundum. Longitudo crucis est perseve-
rancia de qua dominus ait qui perseveraverit
usque in finem hic salvus erit. Lati-
tudo crucis est paciencia de qua veritas ait
in paciencia vestra possidebitis animas vestras.
Profunditas eius est fides de qua
apostolus: fides est substancia sperandarum rerum
argumentum non apparencium. Sublimi-
tas non est spes de qua psalmista in verbo
tuo supersperavi. Sunt ergo crux et

vivum lignum erectum in longitudine
altum transversum in latitudine quasi in-
modum potencie seu maiestatis. Et
duo sufficienter sunt quasi illa duo ligna
que pauper vidua in scriptura
collegit. Stipes non erectus sine
trunco suppositus et titulus superscriptus
quia perseverancia de fide procedit ad
spem. Quia stipes erectus de trunco
supposito ad titulum scriptum. Quia beatus Job
inquit: scio quod redemptor
meus vivit et in novissimo die et cetera. Reposita est
est hec spes in sinu meo. Ita
eciam crux habet fundamentum fidei
et titulum spei. Perfecto supplicium
est solum non et non nisi quia si paciencia
spectet adversitatem et appetat eo quod pacien-
cia adversis tribulacionibus sustineat. Crucia-
tu sunt in re tribulacio pacienciam operatur.
De perseverancia quidem legitur: esto fidelis
usque ad mortem et dabo tibi coronam
vite. Et secundum apostolum non coronabitur nisi qui
legitime certaverit. Perseverancia quidem que
coronatur et tamen hec ut nimio spectet
adversitatem. Patibulum quod duobus lignis
duos pedes et duas manus iiii.
clavis debemus affigere. Pariter iiii. clavi
sunt iiii. principales virtutes in-
sticia fortitudo prudencia et temperancia.
Pedes sunt mentis affectus de quibus
sponsa in canticis: lavi pedes meos
quomodo inquinabo illos. Et dominus inquit
apostolis: qui lotus est non indiget nisi ut
pedes lavet et est mundus totus
et tercio de ...tute publice de pedibus
meis. Duo ergo pedes sunt duo men-
tis affectus scilicet timor et amor. Pes
timoris clavo fortitudinis debet affigi
ne timidus propter adversa succumbat.
Unde psalmista: confige timore tuo carnes
meas. Timidus enim fuit timui-
dum et in petro inter clavo fortitu-
dinis affixus non constitit ad
vocem ancille negavit. Cum vero

Job

Jo. 13

crucifixus extitit cum reges et presides
nomen domini predicavit / pes amoris seu
appetitus clavo iusticie debet confige / ne cu-
pidus adulterata desideria evagetur
Si enim appetitus fuit confixus tunc
spiritus compescat adversus carnem / si nec
non fuit confixus tunc caro adversus
spiritum compescat / sicut atque eciam pedes
suos verum debet affigere / ne vel timidus
succumbat / vel cupidus evagetur / alii
vero dicunt / quod christus tribus duntaxat fuit
clavis affixus signantibus tres cru-
ciatus quos in mente sustinuit / scilicet passionem
in corpore / compassionem in mente / et compassi-
onem in mente cordis / et ambo eius uno
clavo affixi sunt / itaque dexter fuit
super sinistrum / ad ostendendum quod spirituales
affectus preponere dextrum / significante
super cetera dilectionem debet tenere presi-
dentem significat / lancea vero que latus
eius vulneravit caritatem desponsam in
caritas vulnerata seu caritate / lanceam quod
cor contingeret est / cum beneficia diligit
quod vulneravit ut affectus excitat non
solum ad amicos verum eciam ad inimicos
dominus dicit / diligite inimicos vestros
benefacite hiis qui oderunt vos / et orate
pro persequentibus et calumpniantibus vos / corona
vero spinea / est pena conponenda corpo-
ri et menti / de qua pro quibus in corpora
vel dum confligitur spinam / hec corona de
tribus spinis complectitur / scilicet contricione confessi-
one et satisfactione / spina pungit corpus
dolore / pro malicia cogitacionis / secunda pungit
os pudore / pro nequicia locucionis / tercia ma-
num per laborem / pro iniquitate / manus enim
opera sunt vel peccata dicitur quod deus
qui docet manus meas ad prelium et digitos
meos ad bellum / et salomon in proverbiis dedit ei lanceam
et lanceam / et operata est consilio manuum
suarum / sunt ergo duo manus / duo operum
genera / scilicet operis voluntarie et necessitatis
/ manus operibus voluntariis confligi debent
clavo prudencie ne cum fiant opera
tenebrarum / dum est in sancto clavus
prudencie confixa non fuit / saulus
eciam dei persequebatur / cum vero in prin-
cipio confixa fuit ipse peccata passus
est / manus vero operis necessarii / clavo
temperancie ne lapsa nimis ad super-
flua extendatur / necesse sunt valla
ut dormire comedere et silere et alia
sunt pedes et dextrus / est truncus
cypressus oliva / supremum / palma
tercium transversum sunt crucis et lignum
Adsolata et adorata cruce / domino
presbiter deferat ad altare corpus domini
quod pridie fuit consecratum et reconditum
tum / sacerdos vero induta casula
illud super corporale disponit imme-
latus calicem in quo sit vinum et aqua /
mixtum non sacrificatum est / apostolo
dicatur / hoc est illud corpus de quo
sanguis et aqua fluxerunt / verum
autem ex contactu hostie vinum consecrari
dicatur est id est predicti / quo facto
mox incipit / oremus preceptis
salutaribus et cetera / perficis dominicam
oracionem / et libera nos quesumus domine
in quo reputatur antiqua et plorans
et celebrandi misse consuetudo / post
eam leccione premissa / dicebatur solum
modo verba illa / hoc est corpus et cetera
/ hic est sanguis et cetera / sed ipse primo
oracionem dominicam addiderit et cetera
modo hunc diem celebrarit / de quo
dictum est in principio quarte parte
a quibusdam colligitur / quod sola dominica
oracio non sufficit ad eucharistiam con-
secrandam / sequendo alio tempore dicens
porta sola secula / elevat calicem
cum corpore domini / et preparatur dicens
preceptis et cetera / calice deposito
iam recipit / in quo nobis illud fi-
guratur / quod de cruce deposito corporis
domini sepelitur / duo ergo presbiteri quod
hodie corpus ad altare deferrent
reputant ioseph et nicodemum
qui corpus domini tulerunt ad sepeliendum

tres primissi canonis articuli scilicet preceptis, scilicet iii. et libera nos quesumus. Super depositum calicem proferuntur, quia tribus diebus sepultus dominus occultatur. Et oratio ipsa libera nos etc. ultima voce sicut et dominica oratio profertur, pro eo quod dominus est in certa parte sub t. de silentio post orationem dominicam. ¶ Notandum est pertinenter quod hac die cum particula hostie in calicem mittitur, non dicuntur illa verba: Fiat commixtio etc., quia ibi de sanguine mentio fit, sed in calice sanguis non est nec hostia consecratur. Et fracta hostia non dicitur pax domini etc., eo quod oscula instituta non fiunt. Oratio quoque illa domine Jhesu Christe fili dei vivi etc. et alia corporis tui domine etc. omittitur, et alia usque quod vestibus (?) etc. illa quod placeat tibi etc. omittitur, quia ibi continetur pro ut hoc sacrificium non offertur sacrificium (?) sed fuit altera die oblatum, eius dicitur non dicitur, quia non vult ecclesia nominibus (?) qui fuerunt in agone defecti (?), et cum silentio sacerdos communicat. Unde postquam coronio (?) communicatur, quia nobis sanctissimus (?) sanguis ille qui sanguinem de terra (?) ad deum clamavit, nobis cum sanguis terre illi que aperuit os suum et bibit sanguinem Abel, id est quem effudit Cayn, id est Judeorum populus. Unde factus est vagus et profugus super terram, iuxta illud: Disperde illos in virtute tua, et factus est maledictus illa maledictione: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Dominus [illegible] que imbibit et leticia fugit, non dicitur, quia ecclesia hac die ploravit. ¶ Sed queritur quare Christus voluit pati vi. feria. Responsio: ut diebus quibus crucifixus est comptarentur (?) sexte sic pene creationis et sexte ferie creati hominis, unde [illegible] quia in vi. feria primus homo sed id est creatus est ad ymaginem dei et consolatione omnis

dormientis supra costam femina fabricata, in vi. etate filius dei venit hominem ad ymaginem dei recreatum et [illegible] materie apparuit, qui in vi. feria dormiens in cruce sanguinem et aquam de latere suo ut [illegible] ecclesie consecraretur emisit. Ideo ergo in vi. feria dormiens pati voluit, quia cum tali die Adam peccavit, tali etiam die hominem redimere voluit. De hoc dictum est sub t. de [illegible]. ¶ Et notandum quod Christus complevit xxxiii. annos et [illegible] secundum Crisostomum xxxiii annos et dimidio crucifixus est eadem die quo conceptus est in virgine, scilicet vi. feria que fuit viii kal. aprilis. De quo dicetur in parte sub festo annunciationis. ¶ Queritur quare de morte sanctorum cum gaudio festum ecclesia celebretur, quia preciosa est in conspectu domini mors sanctorum eius, quare ecclesia hodie de morte domini cum gaudio non solempnizat, videtur enim quod multo magis deberet letari et festum de illa celebrare, cum mors eius sit preciosissima et mors mortis et causa redemptionis. Et quia apostolus gloriandum ait in cruce domini nostri Jhesu Christi. ¶ Responsio: ipse compatiens nobis mortuus est, sicut dicit dominus per ysaiam: propter scelus populi mei percussi eum. ¶ Et ideo homo debet erubescere, non gaudere, cum et sol insensibilis erubescens radios suos retraxit, quia obscuratus est et petre scisse sunt. Multo ergo omnis homo in hac die tristiciam pretendit, ne [illegible] et duriores lapidibus indicaretur. ¶ Preterea ipse dominus tristis fuit: Tristis est anima mea usque ad mortem, et beata virgo cuius animam pertransivit gladius doloris, et apostoli. Multo ergo etiam in hac die in artissimo ieiunio et silentio et tristicia compassionis. De hoc dictum est supra festo [illegible]. ¶ [illegible] hunc diem celebramus cum maiore tristicia et abstinentia, passiones non [illegible]

[Margin, left column:] quia ubi humana sequitur [illegible] non sunt sed [illegible] non

[Margin, right column:] Sermo g. d. m. salvato

cum gaudio / quia sancti patres mecum in celos
ascenderunt / christus non ad infernum descen-
dit / sed eius tartara confregit / et in celorum
mansiones eduxit / et tercia die surrexit /
ideo tunc scilicet in die hominibus maxime letandum
Sunt etiam quod passiones patrum veteris
testamenti qui ad inferos descenderunt
non celebramus preter quam in nocturno
officio quia in temporibus singulis christus occisus
est / et machabeorum preterquam in vii parte
sub eorum festo dicetur / de hoc dictum
est in parte prima sub titulo de picturis
Et est notandum / quod christus passione sua rede-
mit non tamen illos qui tunc erant
in limbo inferni qui locus dicebatur si-
nus abrahe ubi lazarus erat / sed etiam
omnes futuros qui sua morte usque tunc
erat finitum / unde conscendit ero
mors tua o mors ... in hac omnes
qui in inferno erant in ... Ipse
quippe / quare autem non conficitur hac die
corpus domini / cum dominus dixerit hoc facite in
meam commemorationem / et in generali concilio dicitur
quod nulla dies excipitur qua non presentibus
tibus deputetur / Respondeo / quia christus immolatus
hac die / et sabbato quievit in sepulcro
et discipuli tota nocte sequente in di-
luculo in tristicia transegerunt / rationabile
videtur ut hac die corpus domini non conficiatur
et in usque in prima sabbati vigilia sile-
tio conspecti et scarue altare misterio
vacatur Respondeo ad hoc multipliciter re-
reddi potest / prima est / quia ut predic-
tum patet / accipiens panem et cali-
cem / benedixit deditque discipulis suis
dicens / hoc est corpus meum / hic est calix
meus / et tunc immolatus est in manibus
suis / de qua immolatione subiunxit /
hoc facite in meam commemorationem / Alle-
go dic scilicet feria v. non amittenda / cum
sit finitum in mensa / vi. vero feria et dicens
secunda / quia velut in momento quie-
scit / sabbatum tamen quia velut

in morte resurgit / resurrexit enim
nam tercium diem dic / tercium quo dominus mor-
tuus / quod prima neque eo respectu / quia
ipse christus in diebus traditus eo transposuit
quod suis ipse manibus immolatur / augu-
stinus vero illud magnum est in dicam
quod in nocte cene lumen (?) extinctis
vigiliis celebramus / preterea fit in illa feria
vi. feria in duplum manna colligatur
quia in hac die quantum sabbato non
invenitur Tercia ratio est quia tunc tempus
illud quod flagellis et spinis et contu-
meliis ista die et non alia affirmatur est
non dignum missarum solempniis ce-
lebrari quia venerande veritatis debe-
remus figura / Quarta / quia ablata est
hostia de manibus christi et vivis / non
vero scilicet inimici dum tradebat ini-
mici / sed tamen quia ipse indigemus eodem
et ipse ipse est contradictio sacerdos ipsius
corpus recipit in hostia et dicitur cum
tradetur resurrectionem / Quarta ratio est quia
hac die sicut velum templi scissum est
et cornua altaris sustinuit ... sunt
et ita non licemus ibi corpus christi conficiatur
Quinta est / quia sic recessit et subla-
tus est verus sacerdos in christo sponsus
ecclesie descendit enim ad inferos / Sexto
tamen rursus post in morte quo dictum
quod hoc in die parasceve et in sabbato sancto
sacrificium non celebrabant / quia constat apostolos
istis duobus diebus in merore et tristicia
fuisse et sic pro metu iudeorum occu-
buisse / missa enim quia in ipso sabbato dicitur
non ad ipsum sabbatum sed ad diem proximam
subsequentem ut infra dicetur Septima
quia moyses ait / vos tacebitis et
dominus scilicet christus pugnabit pro vobis
torcular enim calcavit solus Cum igitur
hac die non sit corpus domini conficiendum
sed ad hanc diem est reservandum
Ut scripta feria et absit omnibus alie
hic fit sicut privilegium ... christi passio

De quo dicitur in missa

fuit et consequenter diuersi omnes alie diu
te propter eius uirtutem / Sunt namque hec vij. festi
vij. priuilegia / scilicet corpori in mortalitatis
spoliatio / mortis conculcatio / humani
generis redemptio / paradisi apertio / scriptura
rum manifestatio. Et paraseeue
non uno solo cibo uescimur / quia christus ea
die unum solum videlicet latronem sibi com
paruit dicens. Hodie mecum eris in paradiso
vnde ipse dixit singulariter ego sum
donec transeam. De sabbato sancto
Sequitur uidere de sabbato sancto
pasche / sancte sicut deus
operibus creationis mundi in vj
diebus completis in vij. requieuit ab
omni opere quod patrarat / sic christus in vj. etate
reparationis operibus consummatis in cruce
qui dum in cruce penderet dixit consummatum
est / in vij. etate requieuit / Item cum circa eius
passibilitatem corporis esset quodam
modo requieuit et postea in sepulcro dor
miuit / ideo dies ista sabbatum appel
latur quod requies interpretatur ut dicitur
in prologo super psalterium. Quod in noto imaginaretur sab
batum sanctum dicitur eo quod ut premissum est significat
requiem christi ab operibus reparationis in fine
vj. etatis / vel propter requiem christi in eius mor
te sanctificati sumus / dicitur et sanctum propter baptismum
quod fit in die ista / in quo noua creatura
plebs sanctificatur. Hanc autem diem sic
representat ut eius et officium diuinum in quo
constat apostolos fugisse et in merore fu
isse / vnde officium quod peragitur est noctis
diei diuersi. scilicet dicitur ideo de sabbato /
sic et conungit in sabbatis in quo tempus
propter tempus cum dicitur in terris benedictione
In nocte et eius in collecta misse dicitur
Deus qui hanc sacratissimam noctem etc.
dicebatur et adhuc vnde antiquitus
totum officium de nocte dicebatur et ad
huc in pluribus locis sit / Primo ad
uertendum quod catholicorum quidem ecclesie
officium consepulti cum christo per baptismum

resurgunt cum ipso. Secundo propter visitatores mulieres
ad sepulcrum mane uenientes / Tertio quia
dominus de nocte surrexit secundum gregorium. Jeronimum et
ambrosium / Ratio quia nox illa tanto luce illustra
ta est propter christi uirtutem / nimio tunc uigilare
et dei laudes canere debemus / In tradicio
ne iudeorum est. christum media nocte uen
turum. in cuius figura angelus media nocte
transiuit percutiendo primogenita egyptiorum
et dominus transiuit protegendo populum suum /
Jeronimus vero in expositione tradicionem apostolicam per
mansisse / ut die vigiliarum pasche ante
noctis medium dimittere non liceat populos
expectantes christi aduentum / ut resurge
ti saluatori occurrat / et per quod tempus
illud transierit securitate presumpta fe
stum cunctos agere diem. Item quia propterea
de facto institutum / in minus honestas
actiones quibus nox facultatem
prebet / quod sic est institutum fuit / ut officium
ipsius noctis de die celebraretur / De istis trac
tatum est in prologo quarta parte et quinta parte
sub tit. de nocturnis. Augustinus de diebus dominicis in
diluculo surrexisse / et ipsum per hos
mortuum fuisse in sepulcro iacuisse / inui
cem consentire non / que pertinere matutinum /
eadem celebratur hora. Debet quoque cena
usque in horam decimam / et tunc congregatur
ad officium celebrandum / quia resurrectio
appropinquat / videlicet ita uespere noctis que
lucescit in prima sabbati / et quod per totam noctem
usque ad diei claritatem continuatur / ut illud
adimpleatur. nox illuminatio mea in delicijs
meis / et nox sicut dies illuminabitur / Tenebris
aut decimus dicitur hec dies illuminatur / quia
christus refulget in delicijs nostris / propter idem
Ipsum sunt uirtute maiores / que licet sit in
die pasche morte diuini recuperata
emus cum gaudium et letitia et ad hanc
noctem translatum propter eius positum sub
v. suum cene domini / ubi agitur de oleo
consecrando. Sed propter uirtute corporis que
dominus resurgente prima sabbati
spernit futuram / ideo uigilamus

hora .d. q.
apparens

et resurgenti vigilando continuum bis per
baptismi sacrum, quod hodie celebratur, per quod nobis
tamen supplet exordium et altare nobis
tribuit fructum. Celebratur etiam hac die
cathecuminorum officium, ut ipsi Christo consepulti
per baptismum in morte cum eo resurgant.
¶ Hec ergo nox pascha dicitur, quod transitus
interpretatur: quia transivit dominus de mundo
ad patrem, de morte ad vitam; transivimus
et nos. Pascha enim nostrum immolatus est
Christus, de hoste ad patrem, de tenebris
ad lucem, de servitute ad gratiam, de pena
ad gloriam, de pugna ad victoriam. Hec
nox sive pascha in qua resurrexit dominus
fuit xvii luna mensis primi id est aprilis
qui est primus apud hebreos, qui computant
menses secundum lune cursum. In eo quidem in
mense primo resurrexit, quia ipse est principium,
sed et in luna xvii ut per observantiam de-
calogi perducat nos ad eternam requiem
sabbatissimum. Surrexit tunc cum luna al-
ta peteret, ad designandum quod etiam petere
debemus alta virtutum et scandere ad templa ce-
lorum. Item in tertia ebdomada lune sur-
rexit, per quod tertium tempus scilicet gratie adhuc
nosse significatur, et ideo est quod tunc Christus in
similitudine aprilis et in plenilunio hanc
solempnitatem dominus ipse dominum celebravimus
quibus in medio aprilis et quibusdam in marcio
eam solempnizamus. Et cum per xiiii lu-
nationes continuamus, innuit quod per x
legis et quinque vitalibus preceptis ad
virtutis gloriam pervenimus. Et vero cum per
xvii lunationes observamus, innuitur
quod per decalogum et trinitate pervenimus
ad gloriam eternitatis. Adhuc in hec nox
in plenilunio celebratur, per quod luna
in lumine a sole illuminatur; luna
est ecclesia, sol Christus qui sub occidit
occidit, in eius occasu ecclesia gratie ple-
nitudine illustratur. Sic hec nox
in qua resurrexit equinoctio transacto, scilicet cum dies incipiunt crescere et
esse maiores noctibus celebratur. Post-
quam per ignorantiam prolongatur de de-
sertis et ubi habundavit iniquitas

super habundat et gratia, scilicet quia virtutes in nobis
crescere et vicia superare debet. Tertio quia
per eius virtutem tenebre mortis tempore
minuuntur et dies vite cepit augmentum. Quarto
quia primus qui est lucis de luce
pervenit ad diem lucis eterne. Item
hec nox celebratur in vere, quia post
hyemis asperitate flores oriuntur
et volucres iubilant, quia pulso per-
fidie gelu mundus florent pulchri-
tudine virtutum et in cinerem terram convertit
sonus eorum. Hec nox est ubi mutaverit dierum
cursus, scilicet subtracta precedit et diem sequitur
ita mutaverit dies precedebat noctem,
nunc ea sit, quando Deus creator ei temporibus fecit ut
in principio dies naturalis precedet noctem
quod quod dicit scriptura, fiat lux et facta
est lux, et vocata precedente primus
emisperium ab oriente in occidente fuit
necesse et redeunte eam primus
emisperium ab oriente in oriente fuit ce
nunc precessit. Ergo dies noctem significat
quod homo sine ada transivimus erit
de luce virtutum in tenebris vitiorum,
sive quod homo adae paradisi descendit
ad mortem infimi, sed in omnibus noctes
artificialiter fecit dominus ut nox re-
cipiendo precedet diem, in signum repa-
rationis facta ad eam qui nos per sua re-
surrectionem de peccatori tenebris re-
pauit ad lucem. Unde apostolus, nox pre-
cessit dies autem appropinquit. ¶ Se-
cundo ergo huius diei officii prosequentes
dicemus ¶ Primo perque quo aquam
agni decernit hac die fiat. ¶ Secundo
de benedictione cerei ¶ Tertio de lectionibus
et tractibus ¶ Quarto de benedictione
baptismi sive fontium ubi etiam agitur de
ceteris cathecuminorum ¶ Quinto de
baptismo ubi etiam agitur de vestibus quibus ne-
ophiti octava die deponunt et de
partibus ¶ Sexto de confirmatione
Septimo de missa et huius ieiunii et sequentibus
de ceteris agnis :

In primis itaque sciendum quod acoliti
ecclesie romane faciunt agnos
de cera nova benedicta vel de cera
cerei paschalis anni precedentis admix-
to crismate, qui in sabbato in albis in octava
pasche populo distribuuntur. Agni
isti significant agnum illum immaculatum
qui tollit peccata mundi. Cera significat
eius humanitatem, sicut beatus Gregorius
dicit: mel in cera, divinitas in huma-
nitate. Apis enim que operatur ceram
cum melle nulla commixtione libidinis
et beata virgo eum qui est deus et ho-
mo concepit sine virili semine. In ceram ad-
miscetur oleum sive crisma, quod desig-
natur: plenus est unctione, quem pollens
designatur. In octava distribuuntur
quia in octava innuitur dominus suis primam
distribuit. Rursus agnus in agno
legali prefiguratus et in pascha immolatus
ad memoriam reducitur. Unde sanctus Gregorius
oleum infirmorum instituit, qui pascha-
lis agni misteria renovavit. Hinc
est quod agni figurantur quasi agnos no-
vellos, de quibus cantatur in sabbato
in albis, et ideo quia in illo sabbato fuit
quod et usus apostolicus docet, quia in
dominica tunc sequenti domino pape vel electo
vel acolitis solempniter porrectis et ipsi
pape porrectis agnos ipsos dicat ter-
tia vice: Domine, Domine, isti sunt agni
novelli qui annunciaverunt alleluia, mo-
do venerunt ad fontes alleluia etc. Hii a-
gni a fulgure et tempestate fideles
et credentes defendunt propter virtutem
consecrationis et benedictionis. ¶ Bene-
dicti quidam cereorum consuetudine cereos
benedictos distribuunt in octava pasche
populo ad suffumandum, suffumigandas
domos, ad significandum quod ultima die
Christi fidelibus suis in premio tribuetur,
ad quod expressius significandum Romana

[illegible] agni dei parant et consecrant

ecclesia agnos faciat super dictos

De benedictione cerei

Secundo loco paschalis cereus
benedicitur. Circa quod sciendum est quod in primo
officio totus in ecclesia sacer ignis extin-
guitur et novus de lapide vel cum calibe
percusso vel cum cristallo soli obiecto
excitatur et de sarmento fovetur. ¶ Ignis
vetus vetera significat legem cuius figure
in morte Christi complete fuerunt et ideo
extincte cessare debuerunt. ¶ Sed de la-
pide, id est de Christo, qui est lapis angu-
laris, qui ubere crucis percussus spiritum
sanctum nobis effudit, vel de cristallo
mediante sole et luna mediante, id est de Christo
qui fuit mediator inter deum et nostram
infirmitatem, qui sicut ipse testatur
ignem venit mittere, novus ignis
elicitur. De petra passionis vel crucis
spiritus suus nobis effudit, cui perhibet
alimentum sarmentum, id est Christus, qui est vitis
vera; cristallus quoque perlucida est Christi
humanitas vere splendidissima.
Et idem novus ignis ideo benedicitur,
ut sicut ille qui est lux indefi-
ciens illuminans omnem hominem ve-
nientem in hunc mundum, in igne illuminat Moysen, illu-
minet sensus cordis et corpo-
ris, ut ab hiis tenebris nos ablu-
te et vitam eternam mereamur pervenire.
Nec est vana religio solempni
processione ad hunc ignis benedictionem
convenire, quem meminisse debemus re-
cedens nobis etc., apostolum, qui inde
castra cecinerunt, extraque incen-
derunt, adeo extra castra ipsum
eius portantes, et benediccamus illum cum
hac, et quasi sit nobis in passione eius
per quem spiritum sanctum accepimus, lectores sig-
nificans. Rursus extincte ecclesie luminaribus
ignem de petra cum calibe excusso
ignis aqua aspergitur benedicta, quia
extinctis apostolis qui lux mundi

Benedictionem Cerei dictavit Ambrosius

... sunt, de Christo petra percussus exiit cum chalybe lapidem vulneraverunt, fringens et aqua de eius corpore sacramenta manaverunt, a quibus efficaciam habent sacramenta, quibus mediantibus in amore Dei inflammamur, aqua gratie perfusi. Et attende quod sicut heri singulis diebus fit etc. Dum passione et sabbato sancto ignis extinguitur, sic voluit quidam ut et in eis novus ignis in memoria passionis ut prius dictum est accendatur. ¶ Subsequitur benedictio cerei ex constitutione Zozimi et Theodori pape, scilicet beatus Ambrosius benedictionem dictavit, postquam Augustinus et Petrus diaconus monachus Cassinensis alias benedictiones dictaverunt, que in usu non sunt. Benedicitur autem quia de simplici fit natura, absque benedictione non potest tunc esse ad significationem mystice columpne ignis de qua iam dictum est. Benedicitur et propter gloriam virtutis eius, que et prius benedixit, et ex postquam ipsum ipse Christus visibiliter ad memoriam reducitur. ¶ Benedicitur quidem et preter episcopo vel sacerdote a dyacono qui est minoris ordinis, quia Christus resurgens a mortuis primum Marie Magdalene se manifestavit, voluit per debiliorem sexum gloriam sue virtutis apostolis nunciari, ut sicut mulier mortis initium pluribus in mundo intimaverat, ita et reparationis initium pluribus mundo renunciaret. Ad hoc dyaconus benedicens cereum significat evangelii predicatorem, qui Christi pro nobis passionis violentiam corporali extinctum, de laudibus benedictionibus predicando virtutis lumine nostra gratia reddere illustratum, qui dalmaticam induitur, cuius ex dextra celestium adorantes quam dalmatica ipsa designat. ¶ Porro cereus super columpna illuminatur, significat primo columpnam ignis que precedebat populum in nocte in silentio; extinctus vero significat columpnam nubis que precedebat

in die; primam quidem de nocte illuminans et secunda de die refrigerans, in aqua sanctus spiritus significabatur. Tenuit quidem nos columpna nubis figuram humanitatis, et columpna ignis figuram divinitatis. Verum autem cereus columpna significat quia illa precessit populum ad mare rubrum in quo baptizati sunt; iste non precedit neophitos ad baptismum. Item illa precessit populum usque ad terram promissionis; iste non precedit VII diebus neophitos ad fontes, et dux nos precedit ut perducat nos usque ad patriam que post finem huius vite que septenario revolvitur nobis promittitur. Et nota quod prima mansio in qua ... precessit populum Ramasse; prima mansio fuit in Ramasse, secunda in Socoth, tertia in Ethan ... Socoth ... Ethan ... vel perfectum vel significat eius hec tres mansiones hiis tribus diebus dominus computatur, scilicet diebus passionis sepulture et virtutis; mansio in die passionis fuit dominus Christus in Ramasse, id est in tonitruo tunc, videlicet in tonitruo inductorum qui admodum tunc nescit in consulte dominum in certe vanitatem in monumentum demoliri iussi sunt; sed de hac mansione Christus exivit cum obiit et venit in Socoth, id est in tabernacula cum in sepulcro latuit et tamquam fortis miles fortem dyabolum ligando vasa eius diripuit. Tabernacula enim militarium sunt; sed de mansione exivit cum surrexit et intravit in Ethan, quod interpretatur fortitudo vel perfectio seu signa eius, quia Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Tunc signaculum suum fuit, cum ipse eis gloriosus apparuit, et eos ...

columpna vgs illuīat. ¶ Secūdo cereus
sup columpnā affigt̄ x̄pm̄ qui nobis i h'g
mūdi nocte illuīat et i die cūctorum
uiuentium refrigat ut puissime e
Rē quod cereus xp̄m sigt̄ ppter tria
que i eo sūt / licīne uagz man
cera corpus / et lumē deitatē desi-
gnat ¶ tercio cereus renouatus
et illuīatus p bndictionem sigt̄ no-
ua lex doctrina / que est i nouo t̄
qui ait / madatum nouum do uob
ul' noua grāz q̄ua nox dicitur si-
gnare illustrata e / uz q̄ illuc
qui cogenes amortuus exiuit
i carne glosus et splendore di-
uinitatē illuīatus ihūs ei cereus
cera cuius nec sine cōrubitu edu-
xit / et ipa carne virgo maria gēce-
pit et pepit dm i carne xpm . mel
i cera p̄sens iuiolata pmasit
¶ Incipit aut̄ cereo bndicto Exultet
iā angelica turba celorum dext. ci e ioul-
tacio / q contriuit suos desifuo
et de eius victoria ascendit sup om-
nia dūs noīe illi Et pmo salu-
tat pplm dicens dūs vobiscum ut
reddat beniuolum et attentum ¶ Ce-
terum lucis cerei sine eius sigficacio
duplex est / spūs sanctus ei sigt̄ xp̄o
xpc pleus fuit et glaz iuīus ems
f. primi misstii i quibus dca causa
ceren appncip̄ bndictionis accedit
q xp̄s i inicio sue gceptionis spū
sco fuit repletus / et vba bndictio-
nis i hoc gsonac videtur / ut sta-
ti ita pncipio dz / gaudeat se
tellus tatis irradiata fulgori-
bus / et pgēa subdit / letet̄ iur cari
tate lumis adornata fulgoribus
et pgēa dyach regat ciustates
tu eo mūz dūi ruotāc clara mi
rabilis lumē claritate / q lux de si

gsficato intelligat . s. de xpo / quem
eius tm vir ut et xp̄m sigiis ei aliquo
mo put fi pt corridcat / et eius sili-
tudine geerit / xpitu adeltius uec
misstiu / q lucem glaz iuīus sigficant /
i quibus dca causa illuīatio cerei usqz p9
appositorum incensi differtur / insigit
cum xp̄i cco dyaconus / quibz gūa thuis
i modū cereis cū dicit Suscipe sc̄e
pr hug incensi sacrificium vesptinum /
si quod passio saluatoris uera fuit
sacrificium vesptinum / legit enim xp̄o illud
Eleuacio manuum mearum sacrificium
vesptinum / q fuit i vespa mundi i ve-
ctate fini et i vespa dici / que gūa
thure designat aromata vespe
sabbati / q sabbato siluerut pp fe-
stū sabbi / et emerut cū sc illa de-
notones hic / i aromatibus virtutum
ul' v. gūa sigt̄ quinq plagas i cruce
receptas / pg h'. illeguitum infinis
fit cerei illuīatio / q pg passionem
secuta e iuīus gla / et hoc ter allēorū
mis au baptiym et pg usqz ad octauas
ascnsionis / q xp̄c hoc ter usqz i die
iudicij / deceqz et quāc candela / cereq̄
cereus illuīat / affigitur i capite s-
pentis i summitate baculi formati /
dicitur. sub t. vij. dieb9 pg pascha
¶ Hyreo e affigitur tabula seu car-
ta scripta / que sigt̄ tabulam illam
i qua scripsit pilatus / ihc nazareus
rex iudeorum / quam vidimus parisius
i capella illustre regis francorum
vna cū spinea corona et ferro et hasta
et cū purpura quam xp̄m induerunt / et
cū sindone qua corpus fuit i uolutum
7 sspogia et ligno crucis / et vno clā-
uis / et alijs reliquijs multis / et cū crucis
xpm suffixa / nito i dca tabula
insstbz aung dm tuc ciues tu eius
tturunctoe / q i ceo nota q xp̄c e

cereus antiquus et magnus plenus dicetur
de quo in iiij parte sub titulo de anno sola-
ri dicetur. Sed autem Christus annus dicitur quia
sicut in anno dicitur esse multitudo
fructuum, ita in Christo fuit et est multi-
tudo omnium bonorum. Habet enim Christus suos
menses ut sunt xij apostoli, et suos di-
es ut sunt omnes fideles, et suas
horas ut sunt neophiti. Scribitur etiam in
cerei tabula annus ab origine mundi
currens ad denotandum quod ipse est alpha
et ω. Scribuntur etiam ibi indictio vel era et
epacta, de quibus sub eodem titulo de anno
solari dicetur, et notandum quod Christus omnium
nationes et temporum successiones pro di-
spositione ordinat. ¶ In singulis autem
ecclesiis accenduntur alii minores, primus ma-
ior consecratur in persona Christi dicentis
Ego sum lux mundi; alii in persona
apostolorum quibus ipse dominus inquit
Vos estis lux mundi. Uterque cereus
precedit cathecuminos ad baptismum,
et apostoli nos ad eternam promissionem. Iste
uero per se illuminat ceteros, illuminat et illa
prelatos, quorum precepta diligenter intu-
eri et observare debemus. Quod autem de ce-
reo illuminatore aliorum cereorum qui ab illis
duobus illuminantur. In singulis ecclesiis duo
alii primi cerei accenduntur cum maiore
et statuuntur unus ab una parte cerei
benedicti, alius ab alia, qui significant
sanctos veteris testamenti, qui primo illuminati sunt
vel doctrina apostolorum et prophetarum, quia cum
Christo concordant; illi autem et ceteri cerei
luminaria et igne maiore cerei
accenduntur, ad significandum quod ignis spiritus
sancti a Christo procedit, et quod non solum prophe-
te et apostoli qui predictos cereos significant,
verum etiam omnes fideles a Christo illu-
minati sunt, quia ipse dominus sit; tunc quia apostoli
bini ad predicandum missi sunt; tunc quia
discipuli et alii illuminati a Christo ge-
mina caritate fuerunt, scilicet verbo

indictio

quia Christus lucet, prout et ipsi cerei
cathecuminos significant, qui a lumine ma-
iore cerei accenduntur, qui a lumine Christi (fidelium)
cathecuminos lucem, quod Christus est eius
gloria et doctrina que per se quietes
lectores nutriunt seu insinuant.

De lectionibus et tractibus.

Tercio loco ista lectiones et
tractus sunt, et quia lectiones
qui de gloria et doctrina sequntur
in dicto titulo tangitur, quia cathecumini
dudum sunt periti et doctrinis [illegible]
vit; nova tamen ad hunc ignorant
[illegible] si eas novaverit nova doctorum
[illegible] vel novum testamentum forte potius
contempnaverit quam venerarentur; ta-
ceret et titulo quod Christus caput inter
nos dominus redditur et nos legimus quia
[illegible] cum in eis sapientes et ca-
thecumini simplices instruuntur.
¶ Lectiones autem in quibusdam ecclesiis
leguntur iiij, in quibusdam sex, in qui-
busdam xij, et in quibusdam xxiiij, que
iiij leguntur non fuerunt, quia doctor
cathecuminorum debet esse quinarius ecclesie
debet eis prebere quinque in mensa
sancta septime, que prima mensa que in
tabernaculo domini fuit, que iiij
pedes habuit, quia sacra scriptura iiij
modis exponitur, videlicet hystorice, alle-
gorice, tropologice et anagogice,
quod plenius dictum est in prologo huius libri.
Prima lectio scilicet Creavit deus in principio
et cetera que est genesis i c., hystoriam narrat;
ad litteram enim facta sunt ea que ibi dicuntur
de creatione celi et terre et aliarum rerum
de homine qui factus est ad ymaginem
et similitudinem dei et cetera. De similitudine secunda lectio
est Factum est in vigilia et cetera, que est exodi
xiiij c., pertinet ad allegoriam tran-
situs, scilicet comprehendit vij mulieres et cetera. Que
est ysaie iiij c., ad tropologiam
spectat, scilicet hoc est sedentibus super mores et cetera.

que est ibidem hec c. ad ymaginem nostram ut
inferius patebit / verumtamen si diligenter attenderimus
nolumus prima lectio et secunda / tamen ad primum
quam ad secundum pertinet tertia petitio
secundum quam ad tertium prima pertinet ad secundum
pertinet sic ad primum / magis in ea hysto-
rie dicuntur / allegorice exponuntur
v. genesis factus est homo i. christus ad ymagi-
nem et similitudinem dei / masculus i. christus
et feminam i. ecclesiam creavit eos / ideo et prima
ad secundum pertinet / ad tertium refertur / quia
opera vi dierum comparantur operibus
lucis spiritualis / quia mentes reformantur
et illuminantur / nempe opus primi diei
fuit lux quia signatur illuminatio fidei /
opus secundi diei fuit firmamentum quod
dividit aquas superiores i. angelos
qui eo non indigent ab aquis inferio-
ribus i. hominibus qui eo indigent /
opus tertii diei fuit segregatio
aquarum amarum i. segregatio eorum
qui dediti sunt fluxui carnalium
voluptatum / et qui gradum sancte aque
se et alios quaerunt / ab illis qui ad
modum aride sunt sicut fonte
aque vive / ut possit fructificare
re diebus / sitiunt anima mea ad
deum fontem vivum / quarti diei opus est
luminaria / et in firmamento luminaria
sunt doctores / qui in hesitantes fir-
mamento sacre scripture inferioribus
lumine sancte lucent / quinti diei opus est
creatio piscium et avium ex aquis /
per que intelliguntur renati ex aquis
baptismi utuntur admodum piscium
ut primi gradum non alie generi
civitatis ad instar avium volant
ad superna / ut boni adulti ¶ Unde
in prima lectione dicitur spiritus domini ferebatur
super aquas scilicet baptismi / in aquis ea ama-
net pisces i. carnosi / pisces non
in baptismi ad celestia volant / sexti
diei opus est creatio animalium de
terra ¶ Quod tamen terra ... est

eque in creatura animalium opera precedit
opera vivam et terra interior homo ut refor-
matus ut in eo ymago et similitudo dei
reluceat / secundum quod dicitur ibi / factus est homo
ad ymaginem et similitudinem nostram / Deinde
secundum primam lectionem / instruuntur baptizan-
di / ne credat manicheus / qui duo
dicit scilicet visibilia a rege tenebrarum
fore creata ¶ Post istam primam lectionem
ullius scilicet canticum / sunt enim in misterio cantica
sicut et misterio lectiones / post duas primas
scilicet unum canticum / et post ultimam duo canti-
ca sequuntur / post primam quoque non sequitur
canticum / quia in ea agitur de primo homine
qui creatus deum non laudavit sed peccavit
et in eo omnes peccaverunt / ideoque post eam
debet sequi luctus quam canticum / quia est
consultatio mentis tractata de eternis
¶ Oratio non primus homo per oblationem
peccati / a gloria cecidit / et ad eam redire po-
ssumus / si tamen quod primus steterimus
ideo sacerdos orat statim post lectionem
dicens / Deus qui hominem mirabiliter cre-
asti / et mirabilius reformasti / da nobis quesumus
oblectamenta peccati mentis ratione persistere /
ut ad eterna gaudia pervenire mere-
amur / et in eo est quod ipse dicat / qui post
hominem mirabiliter creasti et mirabili-
us reformasti / innuit quod in predicta
lectione ystorice agitur / de homine cre-
atione / et allegorice de eius redemptione /
i. de illo per quem facta est redemptio
propter quod secunda lectio est ystorie narra-
tio / sed ipsa pertinet ad secundum precedentem me-
se / quia quod ibi ystorice dicitur / allegorice
intelligitur / nam sicut in mari rubro / sub
mersis egyptiis liberati sunt hebrei /
ita in baptismo submersis viciis et peccatis
liberatur populus dei / Unde post illam lectionem scilicet
canticum letitie et exultationis / videlicet can-
temus domino Exodi xv c. in quo exul-
tat populus dei / qui a spiritualibus
egyptiis per baptismum est liberatus sicut
in di temporalibus / et non sacerdos orat /

ut deus ad salutem generum operatur in
aquis baptismi mistium quos ipse prius
populum ab egiptiis liberavit / per egiptia-
os quidem peccatores / per mare rubrum
baptismum intelligitur / ex quibus egiptiis
neque primus neque unus remansit /
sed et in baptismo neque unum vel primum peccatum
remanet / quod in pena facile non con-
tingit / vnde Gregorius subiungit canticum id est /
cantemus deo / quia licet quamdiu homo
in peccato est / deum laudare non possit /
quia non est speciosa laus eius in ore
peccatoris / tamen cum liberatus est / potest
cantare deo primum canticum scilicet de beatitudine
sua ¶ Tercia non lectio est de ysaia
que pertinet ad s. per de in esse s. ad
allegoriam licet ad tamen s. ad tropo-
logiam / ut cuique valeat adaptari /
in ea enim continetur sacramentum christi et ecclesie
sacramentum christi ibi notatur / ubi dicit appre-
hendent vii mulieres / sunt vii dona
spiritus sancti in baptismo collata / que apprehe-
dunt virum unum id est christum / ut in eo plene
quiescerent / quod in alio homine fieri non po-
terant / nimirum peccatis impedientibus /
secundum ibi panem nostrum comedemus / quod
ad ipsum spiritum sanctum / cuius hec dona sunt
refertur / vel ipsum suum panem suum co-
medere et vestimentis suis cooperire /
nichil aliud est / quam ipsum equalitate
patris et filii possidere / nullo indigere
propterea subditur tantum invocetur nomen tuum
super nos id est illi in quibus erit habitatio
tua in nomine tuo / tamen dicitur auffer
obprobrium nostrum quod scilicet in aliis hominibus
passi sumus / a quibus sepe puniti
per peccata repulsi sumus / hec est quoque alle-
goria / moralis autem per vii mulieres
intelliguntur homines septiformi gratia
repleti id est sapientes intelligentes co-
silientes fortes scientes pii timo-
re domini habentes / qui apprehendent
virum unum id est christum / ei per fidem et caritatem
adherendo / hii dicunt quod in lacte ipsa
se / s. panem nostrum comedemus

id est corporis tamen quod est in primus / quod nos
a desertum vestitum vestimentis s. bo-
norum operum quod frigus peccati / quod in penitenciam
invocetur tantum nomen tuum super nos /
ut uxor ante quod ... dicitur / auffer
obprobrium nostrum s. ne s. peccatum dyaboli
nominemur / in eo non quod sequitur / si lave-
rit deus sordes filiarum syon /
et lavit sanguinem ierusalem / de domo eius
in spiritu iudicii et spiritu ardoris / notatur
sacramentum ecclesie / per sordes notatur levi-
ora peccata / per sanguinem grandiora / levi-
ora cum peccata lavat deus in spiritu iu-
dicii id est levioris contricionis / grandiora
in spiritu ardoris id est grandioris satisfactio-
nis / notatur ergo id est efficax baptismi / quod
deus tam grandiora peccata quam leviora
tollat per baptismum ¶ Post hanc
lectionem sequitur canticum / quod est primum
canticum synagoge s. sicut est vinea
dilecto meo etc. ysa. v. c. vinea enim
domus israel / synagoga est / sepes eius
ea observancie legales / turris eius
est templum torcular altare holo-
causti / et in eis sacramentum ecclesie mistice
intelligitur / vinea enim est ecclesia que
sita est in cornu illo s. de quo scriptum
est / erexit cornu salutis nobis
hoc cornu est christus / et vinea sita
est in loco uberi / christus est locus
uber / de quo dictum est / mons dei
mons pinguis / Ecclesia hec vinea
sepes est divina protectio / fossatorum
dum / turris ipse christus de quo dicitur
Esto nobis domine turris fortitudinis /
torcular crux christi / de quo scriptum
est / torcular calcavi solus ¶ Et
quia in lectione et cantico exprimitur sacramentum
ecclesie et synagoge / ideo sacerdos
orat dicens / Deus qui nos ad cele-
brandum paschale festum sacramentum
utriusque testamenti paginis instruis utriusque
t. dicit / ut notet utriusque sacramenta
et subdit da nobis intelligere misericordias

tua / ut procreproe puram innocenciam
sua sit expectacio futurorum una dum /
qua nos intellige optat / est remissio
peccatorum in baptismo / puericia gratie munera sunt
spiritualia dona / que in puericia percipimus
¶ Tercia lectio est hereditatis futurorum
dierum / instar eorum capitulum dic dcs /
pertinet ad ceptum pecce scilicet ad anagogice
recipe sicut ex predictis patet
prima lectio instruitur. Ideo de sua for-
macione / in scilicet et tercia de reformacione /
que fit in baptismo pristina expressionem / tandem
in non restat nisi quod instruitur catheci-
minus de eterna beata / et de bonis mo-
ribus / per quos ad ea venitur / que in hac
tercia lectione dicitur / siquidem vita eterna
est hereditas / que filiis dei debetur
et instar eorum est caput eius / et ea in-
tus eorum iuste debet / ut capitulum eius
etualiter exquesitur / ea vero que se-
quuntur ad mores pertinet / ut illud
audite audientes me / et comedite bo-
num et delectabitur in crassitudine / anima vestra
per bonum intelligit capitulum Xpisti / vel verbi
eius / quo omnia reficiuntur / unde no-
tans delicias eius non carnis deputat /
non delectabitur in crassitudine anima vestra
¶ Hanc lectionem sequitur duo cantica
in quibus de ceteris / in eam cum agitur de
hereditate eterna que erit in duobus /
in gloria mentis et corporis / sed quemadmodum
est vero / quod in ea agitur de duobus scilicet de
moribus bonis / et vita beata ut dictum est /
primum canticum scilicet attende celum quod
est dictum Moysi c. ad bonos mores
pertinet unde verba canticum huius necnon
lectionis in pluribus videntur / in lectione enim
dicitur servi nobiscum pactum sempiternum
miseras David fideles / et in cantico dicitur
deus fideles et absque ulla iniquitate
et cetera et ibi dicitur quo descendit ymber
et nix de celo / et illuc ultra non re-
vertitur sed inebriat terram et germinare eam
facit et cetera hic dicitur sicut ymber super
herbam / et nix super fenum et cetera

et quod bona omnia que facimus sunt ad dei
gloriam referenda / ideo ea finit lectionis
dicitur date magnificenciam deo nostro ¶ At-
tendentes vero sacerdotes cathecuminorum
nos esse devotos et ad baptizandum
se paratos / orant quod deus quos ita baptis
abluit eminencia. precedente lectione. postea
sequitur canticum in persona cathecuminorum in-
dentium se affectant baptismum ut post
ad visionem dei perveniat / unde cantatur
sicut cervus desiderat ad fontes
aquarum i. d. a. m. a. d. et cetera super quo
dicit beatus Augustinus / quod hoc in persona ca-
thecuminorum dicitur / desiderantium ad fontem
baptismi pervenire / sicut cervus desiderat
ad fontes aquarum necnon propter corporis
desiderium suum cathecuminus dicens
sicuti anima mea a. d. f. v. q. u. et a.
a. f. dei q. d. si non in ingressu / si non in
progressu sanabor in perventu hoc de-
siderium confirmant sacerdotes orantes et di-
centes ut desideriis celestibus incen-
si fontem vite sitiamus ¶ Porro et
vii lectiones leguntur hac feria / quod post
passionem et urbis mundus sex diebus
perfectus redemptus et reparatus est vel per
seriam nunc / qui perfectus vel per
cathecumini ad sex opera vite invitatur
¶ Nunc tangamus consuetudinem certarum
xii lectiones legencium / quod fiunt in
honore xii apostolorum / a quibus post
xl annos doctrina christianitatis processit /
aqua cathecuminum illuminatur / et hee quidem
leguntur sex grece / et sex latine / quod
ipsis iudeis a grecis translatus
est / grecam enim et latinam linguam / sunt
principaliores inter alias et per eas
ipse totum genus omnium gencium
reparaturi proprium intelligitur / unde et
si primum legitur xii lectiones / non
tamen cantat nisi iiii cantica predicta / post
quartam etiam lectionem cantat primum canti-
cum / post octavam secundum post xi tertium / post
xii quartum ¶ Prima lectio est in principio
creavit deus celum et terram et cetera in qua homo

ad ymaginem dei factus doceretur. sed hymago pene amissa per peccatum restauratur per baptismum. Unde sequitur secunda lectio Noe cum esset etc. que est Genesis v. in fine et vi. et vii. et viii. c. in qua ostenditur quod omnes perierunt in diluvio corruptis hiis qui in archa salvati sunt. diluvium est baptismus. archa ecclesia est. omnes enim qui extra ecclesiam baptizantur pereunt et illi soli qui sunt in ecclesia unito salvantur. Et quia post baptismum debet esse paratus ad temptacionem ideo sequitur tercia lectio temptavit deus abraham que est Genesis xxii. c. in qua ysaac typice legitur oblatus et aries pro eo immolatus. et ita dei filius pro nobis est oblatus. sed non eius divinitas immo corpus eius pro nobis est immolatum. Et quia in passione domini maiorem efficaciam baptismus recipit ideo sequitur quarta lectio factum est in vigilia matutina in qua ostenditur quod in mari rubro submersi sunt egipcii et liberati hebrei. sacerdos enim est moyses baptismus mare. cereus columpna ignis. cathecumini egipcii. baptizati hebrei. tres prime lectiones sumpte sunt de Genesi. quarta in exo. quam sequitur canticum. scilicet de exodo sumptum est canticum victorie. quinta lectio est hec est hereditas etc. sumpta de ysaia in qua agitur de baptismo ibi sicientes venite ad aquas. ubi invitantur ad baptismum. vi. lectio est audi israel sumpta de baruch c. iii. licet quidam dicant sumi de ier. quia quod scripsit baruch ab ore ier. suscepit. in ea agitur de [illegible] que in baptismo in mersione significatur. ibi post hec in terra visus est et cum hominibus conversatus est. septima est facta est super me manus domini sumpta de ezechiele xxxvii. c. in qua agitur de generali resurrectione cuius causa precessit xpi resurrectio. ibi ossa arida reviviscunt. viii. est apprehendent vii. mulieres virum unum sumpta de ysaia in qua xpi et ecclesie sacramentum exprimitur [?] et baptismus ubi cum abluerit dominus sordes etc. per quam sequitur canticum ysaie in persona ecclesie vinea facta est etc. nona dixit dominus ad moysen exo. xii. c. in qua sub figura agni immolati passio xpi pro nobis immolati exprimitur. decima factum est verbum domini que est ione in c. sub figura cuius ione in mari proiecti et a cete absorti et tercia die evomiti significatur passio sepultura et resurrectio xpi. undecima scripsit moyses etc. deuteronomii xxxi. c. in fine qua sequitur secundum canticum attende celum in quo promittuntur premia renatis quibus in lectione lex domini proponitur. duodecima nabuchodonosor danielis iii. c. in qua figuraliter ostenditur quod sicut angelus in camino ignis flammam extinxit ita spiritus sanctus in baptismo flammam peccati extinguit. Unde cathecumini baptismum desiderantes cantant canticum sicut cervus desiderat ad fontes aquarum quod est sumptum de ps. adorationem autem que post hanc lectionem sequitur non dicitur flectamus genua in detestacionem eius quod nabuchodonosor rex in contemptum dei coegit populum genua flectere ante statuam auream quam erexit. ¶ Romani non duodecim legere consueverunt lectiones vi. grece et vi. latine. propter causam scriptam sub sabbato quatuor temporum ebdomade adventus. primo legunt vi. grece nisi in tribulacionem hoc interpretatum que est autentica apud grecos. postea vi. latine nisi merito et ut significet cathecuminos fundari supra fundamentum apostolorum et prophetarum. Ergo descendunt ad baptismum cum cantico. debent enim esse fontes in ecclesia et non alibi quia ius est et qua nova progenies generatur. sciendum ergo quod tres [?] sunt in lectionibus tractus [?] qui sunt cantica. est tunc canticum secundum [?] intercessio facta. per cathecuminos ut ecclesie iungantur sicut et cantus

post baptiu est gratiarum actio de qua dicetur
et intercessio ut perseuerent, vel dicitur cantica
cantant, quia cathecuminorum et hiis
diei officii fiunt sunt in primo decretu
Hebdomade mediam cantitionem canticum no
uum cantant et propter futuram renouationem
in verum in nouitatem est. Item sunt que
ita uenturum est / duo persona cum com
mutantes cantica canunt / que certi cantare
nequeunt / quia mandatum per baptismum vocan-
tur cantica / quia cantantur vel quia labiis vel
recepta sunt cantica seu carmina vo
cantur / de primo scriptum est tunc cecinit
moyses et filii israel carmen hoc domino
dicentes. sic cantabo dilecto meo canticum
patruelis mei, de tertio sic scripsit moy
ses canticum, de quarto et de omnibus ita
dicit augustinus in pfatione cantica / sicut
cuius / vel magis cantica domini / quia scripture
quibus cathecuminum instruuntur magis. Sunt
intellectus primum canticum secundum intellectum historicum
icum / secundum allegoricum / tertium morale / quartum
anagogicum / quorum unum quodque subditur
lectioni in eodem dogmate consistit. ac eo
ultius magis lectionibus que de bonis moribus
et celesti patria disputant / coniunguntur duo
cantica / que de eadem materia loquuntur / ut
premissum est. ¶ Illud quoque notabile est / quod
quomodocumque fuerint lectiones sequitur orationes se-
quentes ad lectiones et tractus respondent
predictis / et est preposterus ordo / alicui /
primo sacerdos orat / secundo legit lector et po-
stea succinit cantor. non primo legitur
ut neophitis doctrina fidei proponatur. secundo
cantatur in persona illorum ut cognoscatur
quanta sit deuotio et hilaritas baptiza-
dorum / quia cognita sacerdos orat con-
fidentur / ut eorum deuotio non deficiat /
sed incrementa suscipiat / et sic in lectionibus
titulis supprimuntur / sic eadem iratione oratio-
nibus nobis subtrahitur. Etiam quia hec
officio lectiones sunt / quasi species imagina-
tionis quasi beniuolentia auditorium
quod sacerdotes et iussio populi s. amen / sed

quasi consuetudines beniuolentie predictis
¶ Iste hoc in lectionibus et letaniis se-
nes precedunt et iuuenes subsequuntur.
ut infra dicetur. De benedictione fontis

Quarto loco de benedictione fon-
tium / seu baptisterii dictum primum
tenuimus / quia vero sit hec die bap-
tismus. quia in eo consepulti sumus christo /
et propter hoc baptizandus ter immergitur /
prout infra dicetur. Secundo vel quia baptismus
pretium passionis, et pretium resurrectionis vi-
sum accipit / a passione ablutionem
criminis / a resurrectione gratie innouationem /
tertia ratio est, quia sicut tunc dominus li-
berauit antiquos patres a carcere
infernali. unde ipse hierusalem ingreditur
v. in l. o. c. ita et hac die liberantur
a peccato originali. ¶ In fontium be-
nedictione et cathecuminorum immersione
quedam utuntur simplicibus et lineis
indumentis propter rationem scriptam in prima
parte sub titulo de altaris dedicatione.
de lectionibus que in benedictione baptismi
dicuntur infra dicetur. ¶ In hac baptismi benedic-
tione sunt vii. quia sacerdos orat /
aquam manu tangit / vocem mutat,
ter aquam immergit, et alii cereum illuminant /
insufflat sacerdos, et crisma miscet
¶ Primo igitur orat dominum patrem et petit
quod impleat spiritum sanctum ut in fontes
descendat / vel quia in modum orationis legitur.
sed tamen omnia ab astantibus ut captat
beniuolentia salutando eos dicens
dominus vobiscum / et alii videtur et cum spiritu
tuo. quasi dicit, dominus sit tecum in tanto
sacro perficiendo / quia sine eo nichil
potes. Post sacerdos alloquitur dominum
quasi longe positum rogans ut velit
adesse prius / dicens Omnipotens eterne deus
adesto magne pietatis tue misteriis
adesto sacramentis et cetera sed quia vero sacerdote
quod insufficiens sit et indignus ad inno-
candum tam magnum dominum, vel ideo tantum
status mouet et vocem mutans dicit
sursum corda / et ipsi videntur habemus
ad dominum, Item quia dominus dicit adhuc
te loquente ecce assum intelligens

dum iii ex parte / monet alios secu-
ci gratias secum agere dicens / gratias aga-
mus domino deo nostro / et ipsi indicent / di-
gnum et iustum est. Postea sacerdos
tacite(?) duo puncta(?) familiariter loquens
dicit / Vere dignum et iustum est equum et
salutare / et addit qui invisibili po-
tentia sacramentorum tuorum mirabiliter
operaris effectum etc. postea ponit duo
in quibus significatum est baptismum / primum
in exordio mundi nascentis / secundum in purga-
tione mundi nocentis / primum est cum
dicit: Deus cuius spiritus ferebatur super
aquas ut iam tunc virtutem inter ipsa primordia
mundi virtutem sanctificationis aquarum
natura conciperet, id est acceptam significationem.
Secundum cum subiungit: Deus qui nocentis
mundi crimina per aquas abluens re-
generationis speciem in ipsa diluvii ef-
fusione signasti ut unius eiusdem
elementi mysterio et finis esset
et vitiis et origo virtutibus, respice
in faciem ecclesie tue etc. et tunc dicit hec
oratio ut tue maiestatis imperio
sumat unigeniti tui gratiam de spiritu sancto.
¶ Deinde ter tangit aquam manu sua
dividens aquam in modum crucis, per quod
innuitur quod baptismus maxime
93 efficaciam recipit, ut aqua spiritu
sancto fecundetur et spiritus immundus ex-
pellatur. De fecunditate dicit: qui
hanc aquam regenerandis hominibus prepara-
tam arcana sui numinis admixtione
fecundet / De expulsione demonum dicit
procul ergo iubente domino omnis immundus
spiritus abscedat etc. usque ibi: non infi-
ciendo corrumpat / secundo aquam manu
tangit ut eam per invocationem sancte
trinitatis muniat ne hostis ab illa
expulsus redeundi habeat potestatem
unde tangendo dicit / sit hec innocens
et sancta creatura libera ab omni impugna-
toris incursu etc. / quod ex adiectivis
ibi positis colligitur / est fons vivus
aqua regenerans / ad filium /
unda purificans ad spiritum sanctum refertur
tertio aquam tangit / qui eam in maiori
parte purgat(?) / ut iam dicetur. trinum(?)

quando aque tactus tuam esse trinitatem operatorem
significat. ¶ Hac ordine sancta(?) benedicit aquam
dicens / unde benedico te creatura aque per
deum vivum etc. ubi tamen notatur tribus verbis per-
sone dicens / benedico te / qui primo nomi-
natur verbo sic dignius simone(?) ad deum
/ vel tunc loquitur de ipso vel de re bene-
dicenda / notatur quando nunc verbo trine profitetur
ut ostendat se hoc mysterio facere quod
deus facit auctor / et sicut in baptismo
domini affuit trinitas, ita et in nostro baptismo
ea adesse ostendit ~~adesse~~ / propter adesse osten-
dit cum dicit / benedico per filium Christum et
spiritum sanctum. Ita sine cum dicit: descendat
in hanc plenitudinem fontis virtus spiri-
tus. ¶ Secundo notatur quod in benedictione que est ad
patrem ponuntur v miracula in aqua fac-
ta ante adventum Christi et in benedictione que
fit per filium alia v miracula in aqua
facta post adventum que licet non eodem
ordine facta sint quo ponuntur tamen quilibet
ad unum suum venerabiliter ordinatur et posteri-
ora prioribus congrue coaptantur. Priora hoc
ordine ponuntur: primo qui te verbo separavit
ab arida / secundo cuius spiritus super te fe-
rebatur / tertio qui te de paradiso manare pre-
cepit / quarto qui te in deserto amaritudine(?)
suavitate indita fecit esse potabilem
quinto et sitienti populo de petra produxit.
Posteriora sic ponuntur: primo qui te in
Cana Galilee mutavit in vinum / secundo qui pe-
dibus super te ambulavit / tertio qui in te
a Iohanne baptizatus est / quarto qui te una
cum sanguine suo de latere suo produxit / quinto
qui mittens omnes gentes ad discipulos baptizari
precepit etc. In omnibus quidem istis baptismus
exprimitur et posteriora prioribus pulchre(?) corre-
spondent(?). Ibi namque in primo miraculo
aqua verbo separata ab arida
accedente verbo trinitatis peccatorum nos
separat et hic in primo filii in baptismo aqua
mutatur in vinum et in interna peccatorum ...
... spiritualis letitia inebriatur
que primum ... vinum letificat
cor hominis aqua etiam in vinum mutari
est timore de peccatis quieti in consultatione(?)

uetis Ite ibi d[icitu]r in s[an]c[t]o miraculo cu[m] ipse
ferebat[ur] sup[er] aquas et sic sit[ur] i[n] s[an]c[t]o d[icitu]r
qui pedibus sup[er] te ambulat[ur] et h[ec] duo
bu[m] conuenit q[ui]a in bapt[ism]o sicut in aliis
indiuisibilis e[st] op[er]acio p[at]ris et filii et
sp[iritu]s s[an]c[t]i et utrobiq[ue] d[icitu]r sup[er] q[uod] g[e]n[er]a
que c[on]fert[ur] desup[er] est et ut notet[ur]
q[uod] deus potencia sua no[n] alligat[ur].
Ite ibi d[icitu]r in t[er]cio qui te de p[ar]adiso
etc. qui in te in Jordane baptizatus est
q[ui]a g[e]n[er]a de p[ar]adiso manans a quibus in
bapt[ism]o est infusa unde de bapti g[e]n[er]a
certa p[ro]fluens in iiii[or] orbis p[ar]tes di-
latata est q[uia] quodam modo fons est
q[uo]n[iam] deus baptizatus e[st] in Jordane quia
tunc omnes aque uim regeneratiua[m] su-
sceperunt. Rursum ibi d[icitu]r in q[uar]to qui
te in deserto amaram fecunditate medita
facit potabile. Hic d[icitu]r qui te uina
cum sanguine de latere suo p[ro]duxit q[ui]a in
gentilitate que p[ri]us erat adhuc de-
serta aqua bapti[smi] reficiendi mentes et
sanandi h[abe]t effectum dulcoratam. Et fuit
aqua q[ue] p[ro]passionis t[em]p[or]ibus maxime baptis-
plenam recepit efficaciam unde in e[ius]
de latere d[omi]ni aqua p[ro]fluxit. Ite ibi in
q[ui]nto d[icitu]r et sicienti p[o]p[u]lo de petra p[ro]du-
xit. Non d[icitu]r qui in te omnes g[e]n[t]es p[er] discipu-
los baptizari precepit q[uia] baptis[mus] ap[er]-
tum p[er] o[mn]ia orgine hunus p[o]p[u]li cum desi-
derante reficit non cu[m] p[ro]dest bap-
tis[mus] nisi sicienti. id est desiderantibus
uel in se uel in alio. unde discipulis pre-
ceptum e[st] ut baptizarent omnes g[e]n[t]es in
no[m]i[n]e p[atris] et f[ilii] et s[piritus] s[ancti] sic in Ult[im]o Mt. h[ec].

Hic et no[n] q[uod] n[on] d[icitu]r qui te de paradi-
so manare et in iiii[or] flu[m]i[n]ibus co[m]une
et totam t[er]ram rigare precepit ibi sac[er]-
dos aquam manu in iiii[or] p[ar]tes effun-
dit ut ostendat[ur] q[uod] g[e]n[er]a bapti[smi] in iiii[or]
p[ar]tes orbis sit dilatata. Ceterum
sacerdos sepe mutat uocem in p[re]fac[i]o-
ne orat d[omi]n[u]m ut dignet[ur] mundare
mente[m] eius ad suscipiendum sp[iritu]s s[ancti]

et deprecat[ur] eius aduentum et io uoce
humili s[ed] in modum orac[i]onis legit que
uocis humilitas est ad sp[iritu]s s[an]c[t]i ad-
uentum et adeo digna receptorum mente
sp[iritu]s p[re]cari no[n] audeamus se illum hic
legit in modum p[re]fac[i]onis aliq[ua] g[e]n[er]as
q[ui]a t[ame]n magnus hospes dignat[ur] est
ad t[ame]n humile hospiciu[m] descendere et re-
colens miraculum in pagina s[an]c[t]a dein
post benedictionem que fit p[er] psalmum q[ui]
tu[m] n[on]a[tur] in no[m]i[n]e p[at]ris et f[ilii] et sp[iritu]s s[an]c[t]i
mutat uocem et illo t[ame]n cum usq[ue] tunc
in modum p[re]fac[i]onis cantauit p[re]cari le-
git in modum lectionis uoce s[ed] humiliori
que uocis humilitas signum e[st] humi-
litatis humilitas et mi[n]i p[er] bapti[smum]
regeneratione adultam p[ro]le[m] reddit[ur] / ... p
dicit g[ra]t[i]o sacerdos h[oc] uobis precepta s[alutaria]
monitis etc. q[uia] d[icitu]r n[on] audere tantu[m]
et t[ame]n altam rem s[ed] sp[iritu]s s[an]c[t]i s[anctum] ut in
creaturam aque descendat inuocare
nisi q[ui]a tu precepisti nobis bapti[zare]
p[re]cepit et addit sacerdos tu deus
omnip[oten]s clemens adesto tu benignus
aspira etc. ubi aliud orat ut sic
in p[re]dicta miraculose in aqua op[er]atus
est ita n[un]c faciat u[idelicet] ut p[ro]p[ter] na-
turam c[on]dicionis qua[m] p[ro]uidit aque abluendis
adhibere corporibus sint et purificandis
mentibus efficaces. Post h[ec] alta uo-
ce clamat sacerdos / descendat in
hanc plenitudinem fontis uirtus sp[iritu]s
s[an]c[t]i / io alta uoce ut alti mentis
designet desiderium / et tunc depo[n]it[ur]
cereus in aq[ua] q[ui]a cereus in mersio e[st]
sp[iritu]s s[an]c[t]i aduentus seu missio q[ui]
in aqua bapti[smi] in sp[eci]e columbe descend[i]t.
Vel io cereus in aqua depo[n]it[ur] q[ui]a cor-
pus xp[ist]i p[ro]p[ter] signific[ati]o[n]em in bapt[ism]o
aq[ua]s sanctificat[ur] et uim regeneratiuam
illis c[on]tulit / t[er]cio baptis[mus] t[ame]n remissi-
one peccatorum sign[ific]at q[ui]a p[ro] morte co-
secuti sumus. Sequit[ur] q[ui]a neophiti
t[er]cios suos extinctos q[ui]a et si p[er]ces
sint p[ro] uno re[de]mit[ur] et a quibus de
certis s[an]c[t]is unum catheci[zantibus]

baptizati sunt illuminant; primum baptizati non differentur continue illuminatio usque ad agnus dei quod cantatur in letania et quibus dicitur et usque ad missam qui vero alii tercia etate illuminant. Et nunc quam statim post baptismum accedunt signat quod per turbationem peccatorum quinta illuminatio generis qui differunt usque ad agnus dei signat quod paganum qui tollit peccata et tenebris mundi renati et fideles illuminant; qui non differunt usque ad missam ideo faciunt quia missa illa ad noctem pertinet vigilius diurne ut sit nox illa irradiata sicut splendor diurne vigilius ita et nunc hoc lune irradicet; et ut neophitos iterum nos cum Christo consurrexisse significet. Ergo propter eandem tamen alii tercia etate admissa illuminant et sic hic tercia cathecumenorum sunt hinc inde usque dum alii tercia etate illuminent adunandis quod postquam spiritus sanctus purgavit corda eorum et eos in tredumpsit in eorum societate et unitate etate tunc illuminabit corda eorum decetis et neophitorum dicitur in t. de vii diebus post pascha. ¶ Post immersionem tercia in qua ab eo curius insufflat in aquam dicens quod tota huius aque substantia regenerandi sentiat effectum primo ut sit in exorcismo cathecumini spiritus immundus insufflatur ut ab homine recedat ut in sequenti dicetur ita et in exorcismo aque ut ab ea expellat et adimpleat; quod dum inquam nunc princeps mundi huius eicietur foras etc. ut intelligat sathanas quantum habeat quod tamen licet vero presumere exsufflationem potest expelli tamen ut sacerdos ostendit quanta ignominia dyabolus dignus sit ab aquis expelli insufflat autem sacerdos ter quod spiritus sanctus tria

in baptismo operatur aliorum purgat virtutibus ornat et tandem primo cum eos cumulat eos in quibus sit hec insufflatio ut dicitur ubi de immundo spiritus expulsione agitur. ¶ Post exsufflationem immittit in aquam cereum signando per intinctionem sic virtutem ut habeat potestatem dyabolum reddendi simplicem aquam. ¶ Postremo fit admixtio crismatis in aqua sicut dictum est vi. di. in benedictione fontis l. iii. Benedicimus fontes baptismi oleo unctionis et aliquis eisdem verbis uteris subiciat quod hoc magis tenere sine scriptura ac mystica ratione introductum est quam pro aliqua scriptura plurimumque admixtione unio Christi et ecclesie significatur unde crisma est quod aqua populus et Dei sanctificatur; fons iste tamen diversis verbis adeoque fiat admixtio sicut dictum in ti. Et no. iii. de gratia aque benedictione prout in tercia parte dictum est ubi agitur de aque benedictione aspersione.

Quarto loco est de baptismo dicendum de sacramentis non que precedunt baptismum solempne et de multis ad baptismum pertinentibus dictum est sub quarta feria tercie ebdomade quadragesime. ¶ Ponendum quod est quod baptismus generatur nisi per verbum latice vivo vel loco baptismi quem pro aqua confertur ut verbis invisibilibus per illud visibile elementum conferri; super quo spiritus sanctus in principio ferebatur sicut enim aqua corpus visibile purgat exterius ita baptismus latenter animam invisibiliter aqua corpus tingit et mente abluit et est quod pagani seu gentiles circa fontes templa sua facere solebant vel saltem quod ibi aquam haberent per eius aspersionem purificari credebat et in delubra intrabat; quod purificacio et ita quodammodo figuralis ad baptismum credebat

nos non ad eorum consuetudinem baptismo
suscepimus immo eciam quem in veteri testamento fuerunt
sub circumcisione i. diluvio et in mari
rubro et in iordane que baptismi figura
fuit ¶ Baptismum dominus instituit cum de
latere suo sanguinem et aquam produxit quod postquam
ea qui lege edictali sanxivit dicens
nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non intrabit
in regnum celorum et ipse dominus baptizatus est
in sua passione viii. mod. baptismo debeo ba
ptizari quo coarctor usque dum perficiatur
¶ Fit autem baptismus in aqua quia illa proposita
invenitur et super eam spiritus in principio legitur
ferri et quia sordes abluit sitim ex
stinguit ymaginem reddit sicut creditur
de incendio ignem extinguit sic in
baptismo aperiunt sordes lavantur. affectus
inflammatur potantur. ymaginem perdita restau
ratur vi ignis penarum extinguitur.
Debet autem aqua esse vina et pura
possit tamen et si in resoluta seu anime
sed naglacie seu de lacrimis tamen sen et
consistere mutatur ipse i. in mari sine
in flumine seu in lacu sed in fontibus non autem
licet baptizare in aqua condita ut in
cervisia vel medone nec et talio li
quore ut in vino vel oleo Sed si aliquid
aque admisceatur hoc fit ibi baptismus
dum tamen aqua prevaleat eciam de cum mari
novis licet vel sputum vel urina addatur
¶ Porro secundum canonicam tradicionem solempne
baptisma in duobus duntaxat sabbatis cele
bratur scilicet in isto et pentecostes quare
in isto primus est in secundo quia spiritus sanctus
in die pentecostes nobis donatur. propterea fit etiam
remissio peccatorum ut ibi dicitur. alio non
tempore non licet baptizare nisi necessitate cu
pe quod duplex est prima est causa
infirmitatis ut si rex obsidet aliquam
civitatem vel opidum tunc enim pueri illius
loci baptizari debent ne imbaptizati
decedant secunda est periculum pereundo
tria naufragium certa consuetudo peste

tamen licet large accipi pro infirmitate
nature que facile dissolvitur ut magis
necessarium dicere quoque hora et observatur
etiam singulis diebus et horis fit bap
tismus non solempnis solempnitas tamen
baptismi saltem in paucis adprimis ob
duas dies propter similitudinem et ravco
ra in resurrecione. greci non celebrare
solent baptismum in epyphania pro eo quod
tunc fuit dominus baptizatus putant sub
ipso festo diem celebrari et de
baptismo solempnis hora nona ut
dicitur. sub sabbato pentecostes.
¶ Sciendum autem est quod baptizandus
cum primo ad ecclesiam venit primus
in mergatur. interrogatur utrum abre
nunciet dyabolo quod postea usus quod
paulus scriptura introductio est
Sed aliquis recta videtur abrenunciatio
et iterum utrum credat in patrem et filium
et spiritum sanctum et ipsa videtur credo
in hiis autem duobus demum et fide
instruitur demum cum dicitur. abre
nunciare dyabolo et omnibus pompis
sue operibus eius de fide cum dicitur
credere in trinitatem et propter hoc due sunt
ei consequenter muttones s. in sacramentis
et impectore lo nunc fit hic intro
gatio et unctio ut natura domus
capite spiritus sancti de fide sane
et dei habitacio appareat aliquis dicat
quod sunt et h. salvatoris in
primo cum ad patrem celo ascensurus
discipulis suis i. apostolis dixit
euntes docete omnes gentes baptiza
tes eos in nomine patris et filii et
spiritus sancti interrogetur. et si credit in
sanctam ecclesiam remissionem peccatorum
et carnis in vita non tamen secundo primum
unus et eo modo interrogamus ut quo
in diversis credas sic in sanctam ecclesiam

v. di. bapz

c. di. pma

cj. di. consecrac

c. di. pma

et catholica credamus sed predicta sancta
et catholica est quia vere credi. in deum
non quo ad dominum ut in ecclesiam quia in deum
credentes sed ut in ecclesiam sanctam et catho-
licam congregantes in deum credentes et
inde tercius que facta est summi
ut quod augustinus compluribus verbis quod
professio in repetitur. cum dicit in sanctam
ecclesiam et sensus mutatur. de quo dictum
est in quarta parte sub titulo de symbolo
plenior tamen intellectus est ut professio
ipsa permutatur nec repetitur ut
sit sensus credo ecclesiam katholicam
id est fidem catholicam tenere esse sanctam
id est iustam et bonam vel ecclesiam sanctam id est
sanctificatam et firmatam et per perseveran-
tiam ita quod numquam deficiet vel cre-
do sanctam et catholicam ecclesiam esse
unam et in unitate consistere. patrinus
et probaptizando interrogatur ut iam
dictum est. ¶ Post interrogationem et
c. de. pq. sec / su. c. de hinc — responsionem sacerdos tercio in faciem
baptizandi exsufflat admonendo
quod seva potestas id est malignus spiritus
abeat exsufflatur id est exsufflando
expellitur seu in presentia expellenda
significatur ut prius sacerdote ministran-
te spiritui sancto cedat fugiens spiritus ma-
c. de sit nostra — lignus hinc est quod augustinus parvuli ex-
sufflantur et exorcisantur id est increpan-
tur seu admonentur ut expellatur ab eis
dyaboli potestas inimici que decepit
hominem ut possideat homines. Sed
q. no. c. de su — cum exsufflatio sive exorcizatio
et si non prosit aliquid admonitus quia
adhuc in eis mors remanet pro-
dest tamen ut inimicus minus noceat ei
possit adest cum spiritus sanctus non
solum verbis que dicuntur in nomine suo
verum et significationibus. Nota quod sic
exorcismus quod neophitus quid
cathecismus. Et est notandum

quod exorcismus grece latine dicitur adiuratio
ut est illud exi ab eo immunde spiritus
cathecismus vero et exorcismus neo-
phitorum sunt precedunt enim baptismum
et magis debent dici sacramentalia quam
sacramenta id est ad sacramentum baptismi pertinentia
vel preludia nomine baptismi sine eis
tamen potest esse baptismus. cathecismus
non grece latine dicitur instructio vel
cathecizatio id est instructio in symbolo
et fidei rudimentis unde et cathe-
cuminus grece quod est latine audi-
ens vel instructus qui adhuc doctrinam
fidei audit nondum tamen baptizatus est
licet sit in fide instructus qui et competentes — c. de si
vocantur quia post fidei instructionem — in ...
et post acceptam primam competit gratie — audie. p
recipiende. et neophitus non grece
latine novellus et rudis vel nuper
renatus interpretatur. ¶ Hoc quoque sciendum
est quod sicut sunt vii dona spiritus sancti
ita et sunt dona baptismi primum est sal
collo datur cum secundum Rabanum et Bedam
sal benedictum in os baptizandi ut per — c. i.
sal typicum id est figuratum sapientie sale con-
ditus iniquitatis fetore careat id est carere
significetur nec vermibus peccatorum
ulterius putrescat sed magis illesus
servetur ad maiorem gratiam percipiendam
sal. quoque significat primam fidei documenta
sine quorum documento insulsus
est et omnis homo desipiens et desa-
le dictum est in prima parte sub titulo de
consecratione ecclesie et altaris. Sed ¶ Secundum
est aurium et narium cum sputo lini-
tio quod fit primo exemplo Christi qui lutum
cum sputo faciens mutum et surdum
sanavit et oculos ceci nati linivit — exem
et despuens linguam eius tetigit — cy. p
et digitos in aures mutis imponens — ita
dixit effeta quod est adaperire. Sed
secundum Rabanum hoc sacrum iccirco agitur — c. de
ut per salivam typicam id est figuratam — bapt
sapientie dei et presacerdotis tactum sal- — pq. c.
pina et virtus divina salute eius — z. c. / p.

cathecuminum operatur ut aperiantur ei na-
res ad accipiendum odorem notitie dei
ut aperiantur ei aures ad audiendum
mandata dei ut aperiantur ei sensus
in intimo cordis ad intelligendum sacerdoti
de articulis fidei instruenti. digitus
ergo qui in aures mittitur sunt verba
seu dona spiritus sancti. tercio propter quod
aures saliva tanguntur significatur et
petitur ut doctrina que dei altissi-
mi fuerit per eius aures intret eius
suavitate redolent. saliva nempe
oris .i. dulcedo verborum ex ore eius
defluentium et ipsa oris divinitatis
nos saviat. quarto et nares tan-
guntur ut divinitatis suscipiat virtute
per quam boni in mundo diffundit odo-
rem et sana doctrina semper valeant
affectare. hec est pontificale. unde in
canticis dicitur nasus tuus sicut turris
libani que respicit contra damas-
cum. quinto ad monendum quod quidem spiri-
tualiter trahet in fide propter in-
manere debet et aures ut verbis
evangelicis pateant et mirabiles et in-
utiles fabulas usque repellat. unde
secundum ambrosium propter gloriam sui divinitatem mu-
nere et operis non tangitur. ob cum
saliva sed nares ut boni odorem
suspiri suscipiat pietatis eterne
... tamen receptum est in pectore et inter
scapulas cum oleo sancto signatio de
quibus dictum est in prima parte sub
titulo de consecrationibus. ¶ Tertium est
baptismi ablutio circa quod notandum est quod
trina fit immersio seu lotio in baptismo
in nomine trinitatis scilicet in nomine patris et filii
et spiritus sancti quia in fide trinitatis fit baptismus
in qua trina immersione triduana
domini sepultura significatur fuit enim
tribus diebus et tribus noctibus in corde
terre. trina quidem fit immersio quia in baptismo
triplici peccato scilicet cogitationis locu-
tionis et operationis mundamur. et
triplici transgressione legis scilicet le-
gis nature legis mosayce et

legis evangelice. non tamen ut aliquis
tamen semel immergi pro eo quod christus semel
mortuus est. decet tamen semel tamen bap-
tizari quia tamen semel christus mortuus
est et sepultus et resurrexit que etiam
in baptismo significantur. et licet trina fit im-
mersio tamen unum est baptisma
quia tamen una est fides. ideo vero
decet esse sacramentum eius unum illud una
fides unum baptisma. immersio autem fit
in modum crucis quia qui baptizantur
mundo crucifiguntur et crucem affigun-
tur. Quia ab aqua educto tam
in tribus exprimit crucem. si tamen ab
infirmitate egerit ut non possit tertia sub-
mersione immergi sufficit illi
aqua aspergi ut probatur in multipli-
catione et aspersione licet quidam
illud intelligant de aque benedicte
aspersione sed et si magna corporis
pars preter caput infunditur vel
saltem caput baptizatus quibus re-
putatur et non aliter licet quidam etiam
si super pedem aqua cedit repu-
tent baptizatum ¶ Quartum baptiza-
to nomen imponitur in baptismo unde
quod baptismus est in natura circumcisionis
in qua nomina pueris imponunt hebrei
eo quod tempore circumcisionis abrahe no-
men fuit immutatum cum ei prius
diceretur abram postea nominatus fuit
abraham. sed si baptizato ob hoc
nomen non imponitur vel forte
errore masculo nomen femineum
ergo imponitur tenet quidem baptismus
nec iterabitur et nomen in confirmatione
frontis dominus imponet ¶ Sextum
est unctio .i. in summitate ca-
pitis super cerebrum cum crismate facta
pro qua de qua in prima parte sub
titulo de consecrationibus dictum est ¶ Septimum
est in fronte crismatio de qua et infra
dicetur. unde in quibusdam locis
baptizatum candidam vestem in signum
sacerdotii et quidam rotundam mitram
in signum corone regni induit quia ipse
est membrum christi qui est rex et
sacerdos omnis eius vere christiani

c. di. ubi

c. di. cons.

c. di. nec quisquam et non. c. de fide

xxx. q. i. si. sunt debet et intus et scienti his. c. de cons. si nomen. c. desiderat non iterare

reges et sacerdotes deo. vi. petri
apostolus ait vos estis genus electum
regale sacerdocium reges quia se
ipsos et alios regunt sacerdotes quia
se ipsos deo offerunt unde illud a-
postoli obsecro vos per misericordiam dei ut ex-
hibeatis corpora vestra etc. Secundo crismale
seu vestis candida que super
caput baptizati imponitur significat se-
cundum innocentiam interiorem et exteriorem
honestatem castitatem et innocentiam
et puritatem conservandam quam post ab-
lutas veteres maculas studiose
servare debemus unde illud omni tempore ve-
stimenta tua candida sint. Tercio
renati albis induuntur vestibus
ad designandum ... eterne resur-
gere designatur cum per corpus
et animas futura erit gloriosa et in
vere apparebit atque angelicus nitor
erit quod baptizati albis utuntur
vestibus quorum se prius nativi-
tate fuerunt vetusti erroris pannis
fuscavit. Sextus secundum regulatores
perfectat gloriam indumentum veste
ipsa duplex est quia in modum ca-
pe manicata quia sancti duplicata
beatitudine et gloria possidebunt
ipse autem vestes sunt stole albe
stole enim baptismi palme non tri-
umphi in summat. Sexto hec alba
vestis corporis ipse non albatis alius
significat secundum vincencium narbonensem hec
alba vestis linea in sua summitate
cum filo rubeo suppositur aut alia
varietate insignitur quod quidem quodam-
modo pretendens coronam regie
alba veste innotescit stolam
que nobis in baptismo redditur significat. Ru-
bea fimbria que super suitur de
passione per quam baptismi sacramentum
impletur designat coronam predicit
in signum corone regni ut premissi
est inversio crismale candidum
filo rubeo insignitum baptizate
datur ut sint sollicitati sinceri-
tudinem virtutum quam in baptismo

passionem domini rubricatam receperunt
unde illud quare rubrum est vestimen-
tum tuum. xvii. in apocalypsi beatus qui custo-
dit vestimenta sua ne nudus ambu-
let. Porro albati seu neophyti
huius alba veste per vii dies portant
quia hoc tempore quod vii diebus agitur in no-
vitate probant opera decere ut nos
quod erit saluti omni tempore vestimenta
tua sint candida et oleum de capi-
te tuo non deficiat. Sed octavo die
illa deponunt quia in etate que dies
octava significat albarum opere vite pu-
ris cessabimus. tunc tunc advenienti
utilitate omnis figura cessabit que
per candidam veste innuitur. Via tunc
erimus utrisque homine scilicet anima et corpore
glorificati. Rursus hec veste candi-
da corporis significat quod omni tempore vite
nostre quod septenarium agitur mundi-
ciam servare convenit in fine vite nostre
illud deponimus. aliud glosa
resumptum quod erit in octava eta-
te unde quod illa vii diebus servamus
et in viii deponimus ut saluti da-
re septena et octava sunt. Et
hec alba vestis de sabbato in sabbatum
qui in sabbato sancto vel penthecostes
baptizati sunt admonendi quod si mun-
diciam corporis servamus de sabbato
peccati et tristicie primum deponi
corporis ad sabbatum eternitatis et comi-
tantur alio sabbato admonendi quod cum illius
de corpore recedens sabbatum in requie
invenit si eius vestis fuerit alba
patet quod et rite confirmati sunt in fronte
confirmati non sunt usque ad viii diem lavari
non debent cum enim circa tanto tempore ce-
lebret adventum spiritus sancti super
apostolos unde unus quisque spiritum sanctum
accipiens tanto tempore celebrare debet illius
adventum unde singulos dies spiri-
tualis dominus celebrando. Hec autem
veste vini in porta altaris pertinent in ponti-
fi veste fuit prout iam deponimus

¶ c. de pa. baptiz.
et c. sequ.

Decimo, de etate stolis singulis stole

quo caput consignatum alligatur dicitur quod om-
nibus melius sit nova hec ¶ In quibusdam
etiam locis baptizatis dantur calcia-
menta que sunt signa mortis insi-
gnia ut exemplo eius qui pro nobis
mortuus est carnem suam viciis et con-
cupiscentiis mortificet baptizatus
¶ Datur etiam candela illuminata in manum
baptizati ut cum dominus ad nuptias ve-
nerit sit paratus ei in aula celesti
occurrere cum lampadibus virtutum et bonorum
operum decoratis et neophitorum supra
dictum est ¶ Item legitur in canone
de cons. quod iudeis baptizandis xl dierum
abstinentia indicenda est et si post-
quam baptizati sunt apostataverint
cogendi sunt fidem servare et filii quos
circumciderint ab eorum consortio separentur
servi vero eorum circumcisi ab eis primum
pretio sint libertati tradantur ¶ Item in concilio
agathensi statutum est quod iudei bapti-
zandi qui de facili ad vomitum rede-
unt novem menses sint prius inter ca-
thecuminos ¶ Item quod sic aut egrotans
baptizari potest mortuus vero non nec eu-
charistia sibi dari sicut legitur in burcardo
l. iiii c. tanquam et l. v. c. ad placi-
tum sed sic in eodem l. iiii c. subito legitur
subito obmutescens sic si tamen volun-
tatem prius testimonium in bonis habuit aut
presentis in suo [illegible] ¶ Pregnans
non mulier si baptizetur non mittitur super
conceptum pro baptizatus invenitur
quem qui adhuc natus [illegible] non
est [illegible] regenerari non potest nec dici
regenerando in eo potest in suo generando non
precessit baptizandus ergo est quod cum bap-
tizato [illegible] ¶ Secundum quod [illegible]
discipuli christi baptizati fuerunt
qui et alios baptizabant [illegible] dicitur
subsequente quod de iohanne similiter
[illegible] attestatur et augustinus de paulo
¶ Iste statutum est in concilio carthagin-
iensi ut mulier quamvis docta bap-

tizare presumat nisi necessitate urgente
¶ Rursus in concilio lugdunensi statutum est — c. de f. qui de alio
ut qui presbyter quia in mortis necessitate
cum [illegible] baptizavit depo-
natur ¶ In concilio ylerdensi statutum — de c. d. iiii. omnis presbyter
ut omnis presbyter qui foris fontem la-
pideum habere non potest vas conveniens
ad hoc solum officium habeat quod extra
ecclesiam non deportetur. Sed quare fons
esse lapideus [illegible] quia de silice aqua
in baptismi presagium emanavit Sed
christus qui est fons vivus et
lapis angularis et petra ¶ Hic est
notandum quod per circumcisionem delebatur
olim originale et nunc per baptismum — c. de [illegible] c. maiores
[illegible] sub tali distinctione dictum est
[illegible] originale peccatum omnibus
nocet quia quod adam peccavit non
[illegible] fuit materialiter
[illegible] originale — c. de [illegible] xxxiii q. vi. c. i.
le peccatum in [illegible] infusione
contrahitur quia tunc tres princi-
pales vires anime debilitantur — [illegible] c. d. [illegible]
Sed cum originale contrahitur solum
[illegible] corruptione quam in puteo
[illegible] quia [illegible] delectatur
[illegible] ut ibi quedam
[illegible]
primi hominis [illegible] peccando cor-
[illegible] corrumpit — [illegible] c. d. [illegible] q. [illegible]
[illegible] corrumpit
¶ Item baptismi forma notanda est
quod sic ait alexander papa iii si — [illegible] de bap. c. i.
quis puerum ter in aqua immersit in
nomine patris et filii et spiritus sancti amen et non dixit
ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti
non est puer baptizatus. Sed si im-
mersit puerum ter [illegible] dicens
baptizatus non est [illegible] tempore apostolorum
baptizandi [illegible] dicebatur
nisi baptizo te in nomine trinitatis — de c. d. iiii.
[illegible] dicebant vel [illegible] — in [illegible]
impliciter potest in nomine domini nostri
ihesu christi et baptizabantur in fluminibus
et stagnis Sed beatus clemens [illegible]
[illegible] petro [illegible] victor

oli et crismatis addidit / pelagius leo papa damasus et ambrosius exorcismos et benedictiones et ceteras solempnitates adiecerunt / baptismum autem forma non viciatur si quis in ea superfluum apponit / ut si dicatur baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti et diaboli vel anime utriusque tamquam / vel si quid permittitur forme / ut si dicatur anima utriusque tamquam et ego. Si vero aliud interponit / ut si dicatur baptizo te et dico est in nomine patris et filii et spiritus sancti / dicunt quidam non esse baptizatum / alii non est. Si autem ordo verborum forme mutetur / ut si dicat baptizo te in nomine filii et patris et spiritus sancti / dicunt non esse baptismum quia ordo verborum de forma. Sed nec mora naturalis et necessaria interponatur / puta respirando tussiendo vel screando non obest.

¶ Ceterum forma ipsa pronunciari potest litteraliter et vulgariter / grece latine et armenice / idem enim sunt effectus licet voces non sint eedem. Sed et alii greci sunt qui baptizant in lingua greca et cetera quia et ipsi loquebantur variis linguis / sicut est. Et si quis dicat baptizo te in nomine genitoris et nati sive geniti et spiritus flaminis baptizatus est. Sed cum fit baptismus sub nominibus sinonimis. Sed si dicatur mergo te in nomine patris et cetera non est baptismus quia verbum mergo non est sinonimum cum illo verbo baptizo non fit baptismus. Si dicatur baptizo te in nomine trium personarum vel in nomine trinitatis vel in nomine christi / vel si baptizavit in tribus principiis aut in tribus filiis / aut in tribus paracletis vel omittatur aliqua de tribus personis puta spiritus sancti vel filii vel patris. Sed et si dicatur in nomine paternitatis et filiationis et cetera non esset baptizatus. Item si omittatur hoc pronomen ego dicendo baptizo te et cetera tenet quidam quod pronomen illud subintelligitur. Uni-

co dicere esset. Sed et si zacharias papa / si sacerdos simplicitate ductus non intendens errorem introducere dixit / baptizo te in nomine patria et filia et spiritu sancta / baptismus non viciatur. Si vero dubitatur de aliquo utrum sit baptizatus vel non / statuit alexander papa ut eum baptizaturus subiciat formam / si es baptizatus non te rebaptizo / sed si nondum baptizatus es ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. Item nota si infans non potest totus nasci sed solum caput illud baptizetur periculo mortis. Sed si mater in partu moriatur mandatur et infans vivus de ventre extrahatur et baptizetur.

¶ Circa patrinos qui in baptismo et confirmatione necessarii sunt dicendum est quod cum infans fari vel credere nesciat patrinis interrogatis et videtur per eos in eius fide et professione baptizandus salvari. Quia et per [illegible] integro [illegible] et fide baptizandis congruit [illegible] et legitur comprehensum misisse adulti [illegible] et rogasse pro salute spiritus in mundum [illegible] et illa adprecantis salvata fuisse / cuiusque [illegible] assit conversio ipsa prima [illegible] celebritate et solempnitate pertinet sacramenti quod non ad necessitatem / primum [illegible] non fides illa que in credente voluntate consistit / sed fidei sacramentum fidelem facit / unde fidelis vocatur non re mentis ipsius annuente credendo id est professione sed ipsius rei sacramenti susceptione / sicut ipse parvuli [illegible] ecclesie [illegible] fuerit / sic [illegible] professione salvari posse [illegible] est / et cum illi ad intelligibilem etate pervenerit / debet primum [illegible] alius confessione [illegible] fecerunt per eos sacerdotes baptizans et cetera confirmans [illegible] illis ob

hug. zuo. c. de utili et c. sc.

ligat q de eis cura spali gerere
cepit ipse no omib; pt cura spale
intende[re] ideo p'mo quattuor q'm
se p'illo fideiussore 9stituit q' ve-
natu docebit orone[m] dnicam z sim-
bolu fidei q'e quib; xpianis adul-
tis tene[tur] sc[ir]e vl in lingua latina
vl materna z si patrinus filiolum
doce[re] neglexit g'ui[ssi]me peccat/ Ite[m]
mod[er]n[e] auctez lcois ffe vnq[ue] tm d3
esse i bapto z vnq[ue] no[n] 9firmaco[n]e
patrinus s[ive] vir s[ive] mlr/ z h[oc] p[ro]p[ter]
p'icla q'e 9sueuit 9tinge[re] in
9iunctionib; matrimonialib;/ i q'bus
dei ty eciys 9tra 9suetudie h[oc]
derogatu esse m[ihi]/ z hoc io q'[ui]
si ueniat i dubiu dealiq[uo] vtru[m]
sit baptizat[us] vl no/ q'nto plures
sut patini z testes bapti/ tanto
forcius dubiu 9cludetur z tanto plures
adinstruendu filiolu se 9stituunt
debitores Ite[m] s[ecundu]m r[aymundum] i cathe-
cismo z i bapto z i 9firmacone
vnq[ue] z ad patrinus suffice[re] potest
n[isi] necitas cogit/ vl singulos sin-
guli suscipiat vn[us] baptizate[m] s[ive]
9firmate[m] patinos p[re]dicta cui no
9sentiunt no obest ¶ Cu[m] g[o] patinus
filiolu instrue[re] tene[tur]/ z i fide
p[ro] eo baptizand[us] salue[tur]/ nullus d3
patrinus effici nisi sciat dnica[m]
oro[nem] z simbolu in q'b; ipse te[netur]
filiolu suu instrue[re]/ cu sit fide-
iussor fidei illius z cu d3 custodie
p[ro]misse ne a fide z iusticia deviet
castitate custodiat/ iusticia dili-
gat/ z teneat caritate ut pote
rursus in die iudicij de omi p[ro]-
cessu illius ¶ Sut aut q'mor g[e]n[er]a
p[er]sonar[um] q'[ue] etia no suscipit in
patinos p'mu g[e]n[u]s est abbas mo-
nachi abbatissa z moniales.

z s'mo[n]i[ale]s s[ecund]o g[e]n[u]s sut infideles/ t[er]-
ciu illi qui no du sut 9firmati
qui aliqos p[os]sut tene[re] i bapto
vl 9firmacone no cu ve[n]i no[n] mi[nus]
debet fideles/ iiii nec ueri
testes p[os]sut esse/ q'ntu genus
est vir z uxor simul/ nisi p[ri]us
ambo notu emiserit castita-
tis ¶ Si ca[usa] ambo eunde[m] puer[um]
de fonte leuauerit spuales
p[a]tres ei[us] fuit/ vn[de] vltius car-
nalit[er] 9misceri no deberet
nec h[oc] ut aut q'da[m] aliq[ui]s
de sacro fonte leuac[re] d3 aliq[ui]s
de sua 9sanguinitate p[ro]p[ter] p[ro]p[ter] filiu
p[ro]p[riu]m vl filia vl uxore vl eq[ui]
9paternitate dilato p[ro] baptismo p[ro]p[ter]-
gari d3 ¶ Bapti solepnitate
9pleta/ ite[rum] ad fonte cu[m] t[ri]plici
letania z vide q[uia] cu baptism[us]
z p[ost] letanie cu baptistemu p[ro]-
agut[ur] p[ro]c[ess]o q[uia] i apo[stolicis] le[gitur] iris
erat incircuitu sedis/ vn[de] ut
ait beda q'e sit sole radia-
te i nubes/ z q'e p[ost] diluuiu
fuit p[ro]p[ter] racionib[us] indicium sig[nifica]t
in trib; p[ro]cessores sco[rum] sedes/ circa
sig[nifica]t/ nubes sut sci viri/ iuxta
illud ysaie qui sut ut nubes
uolat q'[ui] in aduentu x[risti] z p[ro]p[ter]
deuotissie p[er]ca oraverut z
orat/ sit ut h[ec] letania i[n] fo-
tes usq[ue] ad sic iohes bapti
ora p[ro] nob/ eo q[uia] ipse p[ri]m[us] i veit
vl 9tinuit baptu. Dem sil[ite]r t[er]-
cia letania redit[ur] usq[ue] ad omes
sci orate p[ro] nob/ ad ondendu
q[uia] ipi orat p[ro] filio baptizato
q'[ui] mortuus fuit z renouit
pueritie z i nouitate ut i vera
fide t[ri]nitatis p[ro]pt[er] sacru ba-
ptis/ vl ut deu q'e 9fessus e
diligat toto corde/ tota mete
z totis virib; ¶ Bene tenet[ur]

c. de · i bapto

iii · q · viii · no
pt z c · sequi

xxx q · iiii
q · iii

de · de · co · q · sp[ir]i
c · iii z c · quato

in quibusdam ecclesiis septene letanie
cum baptismum conferimus fiunt videlicet
pro nobis, ut spiritus sanctus cuius gratia
septiformis est veniat super aquas
baptismi. In aliis vero agitur quinque, due
cathecuminis baptizandis, ut deus
custodire dignetur quinque sensus
corporum eorum, ne per eos illecebris
secularibus vanitati purificationem
in baptismo acceptam amittant. Tres
etiam quinque post baptismum aguntur,
ut a credulitate trinitatis in qua
baptizati sunt et quam professi sunt
toto corde tota mente totisque vi-
ribus diligant. Quinquepartita etiam le-
tania in eundo ad fontes propter
spiritum sanctum, in redeundo propter idem. Ad no-
tandum quod spiritus sanctus orat pro baptizandis
ut sacramentum vere fidei percipiant
et pro baptizatis ut perceptum vere
fidei preceptum confirment. In fine
sunt letanie nostre apostoli petitio-
nes, ut primum Christe pater nos-
ter, et obsecrationes, ut per nativi-
tatem tuam libera nos domine, et petitiones
ut peccatores te rogamus audi
nos. Quod significat eamque post
baptismum donum est super in dealba-
tis agitur. ¶ Tertium in quibusdam
ecclesiis in lectionibus et letaniis se-
nes precedunt et iuvenes subse-
quuntur, vel quia senex famulus scilicet
Eleazar adduxit Rebeccam
ut Ysaac iuveni copularet,
vel quia in baptismo iuvenescit
ecclesia et renovatur, ut aquila
iuventus tua. ¶ Rursus in quibusdam
ecclesiis duodecim lectiones leguntur,
letanie duodecim et canticum duodena-
rius numerus per quaternarios
doctorum impletur, quibus oratur
ut in baptizandis doctrina capi-
at apostolorum fidem trinitatis et imperetur
virtutibus predictorum. / De confirmatione

Sexto loco de confirmatione dicamus.
Siquidem post baptismum sequitur spiritua-
le sigillum, scilicet confirmatio, que
per solos fiat episcopos, qui ad id novimus episcopi
spiritus sanctus infunditur. ¶ Baptiza-
tus autem confirmari non potest nisi decimum
post vii dies post baptismum propter vii dona
spiritus sancti que recepit in baptis-
mo per singulos dominus de cetero dies
singulos celebrari. Alii dicunt quod
statim post baptismum est confirmatio in
[illegible] propter illam scripturam sub fine
v. tene, dominum non agitur. De illis conse-
cratione, et Clemens papa sta-
tuit ut baptizatus quam citius
potest confirmetur, quia non est perfectus
christianus qui non necessitate sed in-
curia aut voluntate omittit.
Hic fratres confirmatio confirmatio
dicitur, quia per eam spiritus sanctus datur ad
augmentum et robur. Vnde cum ce-
teras unctiones simplex sacerdos
valeat exhibere, hanc non nisi
summus sacerdos, id est episcopus, debet conferre,
quia de solis apostolis legitur, quorum
vicarii sunt episcopi, quod per manuum
impositionem spiritum sanctum dabant, quemadmo-
dum actuum apostolorum lectio manifestat.
Cum audissent namque apostoli qui erant
iherosolimis quod recepisset sama-
ria verbum dei, miserunt ad eos
petrum et iohannem, et cum venissent
oraverunt pro ipsis ut acciperent
spiritum sanctum, nondum enim in quemquam
illorum venerat, sed baptizati
tantum erant in nomine domini ihesu. Tunc
imponebant manus super illos
et accipiebant spiritum sanctum, cuius
adventus primitus in muttonibus
designatur, quia columba in qua spiritus
sanctus super christum in baptismo descen-
dit, ad vesperam in cathecismo

reddentes unum retulit mirate oh-
ne / cumque utique sanctus dominus prophetam
[?] consilia adunt facere in oleo
predicavit carnaliter dixit / tum prefati ha-
beri dicentes manuum impositionem
seu consolamentum fieri posse a quolibet
bono homine obiciunt / adhuc quod per-
missum est de eo quod legitur in actibus
apostolorum / quod Ananias Saulo et Simeo-
on et Lucius Sirenensis et Manaen
Barnabe et Saulo manus imposuerunt /
qui tamen apostoli vel episcopi fuisse leguntur
raro quod predicatur miserunt ad eum pe-
trum et Johannem quod episcopi debet illuc ire
ubi fuerunt quibus sit necessarie manus
imponi / cumque illuc venerunt orave-
runt dicentes / emitte in eos septi-
formem spiritum sanctum etc. non enim discipuli
dabant spiritum sanctum sed orabant ut ve-
niret in eos quibus manus impo-
nebant / hec ergo est confirmacio spiritualis
baptizato quod tutor pupillo quod ei
prodest ampla hereditate filio reli-
cte nisi ipse vel lex vel testes illi
providerit de tutore / precisum quid
est eius consolator in [?] et tutor /
qui suadere dyabolo posset sicut
et pupillus sua propter facultate
id est baptismi utilitate si hunc non habet
tutorem ¶ In confirmacione ergo tamquam
[?] religionibus nostris pleni-
tudo completur / in baptismo per spiritum sanctum
datur remissio peccatorum hic autem ipse
spiritus in virtute ut veniat et in do-
mo spiritus quam sanctificat descendere et ha-
bitare dignetur et ad episcopi in novita-
tem infunditur / Unde verbis sp-
mis primarum episcopalis impositione
spiritus sanctus datur cum quo cor fidele
ad prudenciam et iusticiam dilatatur
et plenus fit homo ¶ Sed ergo
in ungitur in fronte baptizatus s. in ver-
tice et in fronte / unde ipsis apostolis
bis fuit datus spiritus sanctus /

primo in terra quando christus eis insufflat
in eos dicens / accipite spiritum sanctum
secundo in celo in die penthecostes sed et ipsi
apostoli receperunt spiritum sanctum in bapti-
smo enim credendum est ipsos non
fuisse baptizatos qui alios ba-
ptizabant ut premissum est / hec ergo
duplex baptizatorum unctio signata
per spiritum sanctum bis data est apostolis
semel in terra ad dilectionem proximi
et semel de celo ad dilectionem dei /
Unde ad notandum plenitudinem
donorum spiritus sancti que in confirmacione
conferuntur / dicit quod emittitur in eum spiritus
sapiencie et intellectus etc. hec sunt
vestes quibus induuntur filii re-
gis / de quibus dictum est / dedit
eis potestatem filios dei fieri hiis qui
credunt in nomine eius et de quibus
dicit apostolus quod qui baptizati estis
christum induistis / non enim hic est
prudentia que dona spiritus
sancti quibus christus ab ipsa concepcione
ornatus fuit ornatus non est
¶ Differt autem hec unctio que
fit in fronte per episcopum ab illa que fit
membro seu in vertice per sacerdotem
primo / quod secundum Rabanum in illa signatur — Di. q. d. v. no-
super baptizatum spiritus sancti descen- — uissimo
sio ad habitationem deo consecrandam
in hac vero signatur ut eiusdem spiritus
septiformis gratiam cum plenitu-
dine sanctitatis scientie et virtutis
venire in homine declaretur / hec ergo di-
ffinit quod puella que fit in uxo-
re cum christo desponsatur pri-
mo ditatur et dotatur / ita puella
creditur vel una esse sanctorum per
hec plenitudo gratiarum confertur
per hoc verbis utriusque unctionis
potest comprendi in collatione etiam in utraque
unctionis dicit sacerdos deus
omnipotens sacerdos. per dominum nostrum
Jesum christum qui tecum regnavit

ex aqua et spiritu sancto/ cuique dedit
tibi remissionem omnium peccatorum/ ipse
te liniat crismate salutis in vitam
eternam/ hiis verbis salutacio que est
in vitam eternam perfecte unctionem obtinen-
di/ sed hec verba intercedit episcopus
in unctione confirmationis dicens/ emitte
in eum septiformem spiritum tuum sanctum pa-
raclitum de celis/ spiritum sapientie et intel-
lectus/ spiritum consilii et fortitudinis/ spiritum scientie
et pietatis/ et imple eum spiritu timoris
domini/ et consigna eum signaculo sancte
crucis propiciatus in vitam eternam/ consig-
namus ut spiritum sanctum non amittat

de q. di. i. dom et c. sc

¶ Singulis solet dici quod illis de-
bis confirmari sit necesse rebaptiza-
ri ¶ Post ea quam quod dicit
episcopus super omnes confirmatos si plures
sunt singulariter cuilibet fronte liniunt
in modum crucis crismate cum pollice
dicens/ cuilibet in nomine patris et filii et spiritus
sancti pax tibi que salutacio fit ad
nomen honorem cum dignum est salu-
tari propter iure novitatem et cum sup-
dem creatus est in iusticia et sanctitate
et veritate/ tunc ei cum erat ve-
tus non erat salutandus sed tunc
erat precio creatus ideo autem fit in
modum crucis et cum crismate sic

de q. di. v. si q.

et omnia crismata cum cruce figu-
rata fuerunt/ ut appareat quod est illius
pugna crucis redemptus est sine
quo signaculo non eciam nos cum
dominum pertinere quod fit cum pollice
quod ille in consecracione pontificis
est adhuc specialiter confirmatus consecratus
vel quod omne datum optimum desce-
dit a patre luminum/ ideo in fronte
quod in me [illegible] ut sit co-
[illegible] in spiritu
hoc signo munitus audacter non p-
time perusceat/ sic perusserunt
domos hebreorum in egipto/
in inedit utrumque poste liniti sangui-
ne agni et percussit primogenita
egipciorum in domibus ubi hoc signum
non erat/ quod cum est sanguis agni
nisi fides passionis christi/ utrisque po-
stibus hoc sanguine liniuntur cum fidem
passionis christi/ utrisque postibus hoc san-
guine liniuntur/ cum fides christi in corpore
et mente geritur sanguis in corpore primus
in mente perficitur/ fit ergo ideo in
fronte quod peccatorum est non in occulto
sed in manifesto christi nomen fateri hic
hinc est quod Iohannes apostolus ait
vidi supra montem syon agnum sta-
re et cum eo centum xl iiii milia haben-
tes nomen eius et nomen patris eius
scriptum in frontibus suis stare cum eo
in monte et cum agno stare perfectorum
est et perfectio in confirmatione datur ut
premissum est/ et cuilibet ergo in fronte
infigitur in quo summus pontifex
laminam auream figebat in qua
scriptum erat/ ineffabile nomen
domini et ut baptizatus libere confiteatur

d. c. vii

quod credidit/ quia corde creditur ad
iusticiam ore autem confessio fit ad
salutem/ maior eius quod dominus ait
qui me confessus fuerit coram ho-
minibus etc ¶ Subsequitur quomodo
confirmatum petatur in fronte primo
ut tenacius in memoria teneat se
hoc sacramentum recepisse secundo quod hoc
sacramentum datur baptizato ad robur
fidei/ ut premissum est/ ut videlicet sit ita
fortis in fide in baptismo suscepta
quod ulterius coram quibuscumque confitea-
tur nomen christi non erubescat
tercio hec perfeccio representat ma-
nus imposicionem quam apostoli prima-
tus in primis confirmabant/ christo ad
tirandum malignum spiritum ut fu-
giat et ne redire audeat
sic fecit beatus benedictus

liberatus palaga monachum qui cum a ma-
ligno spiritu vexabatur ut legitur in
dyalogo gregorii li. i. c. xxiiii. Duo vero sunt
crismatis primum quod ungit ipsum in fronte
sed quod perunctus in facie unctus sit cum
gaudium gratie [illegible] audacter
aggrediendi ea que pertinent ad fidem
percussio non fit ne ultus confundatur
aut timeat confiteri nomen christi q. d.
est confirmatio ista sibi forte ut qui
cumque te sit percussus vel quocumque
alio modo tibi confusionem fecerit
pro eo quod fidem christi confiteris tu in hys
omnibus non erubescas percussi
enim in facie erubescere solent
sicut et fit alicubi et per eundem
etiam militibus nomine. Si post
confirmatio in campo vel melius tamen fit
in ecclesia vel in atrio ecclesie in [illegible]
[illegible] c. [illegible]. Inolevit [illegible]
statutum est ut [illegible] confirmandis
[illegible] perfecte eta-
tis puta xii. vel xiiii. annorum
seu adultis mentibus [illegible] confiti
peccata conferatur hodie tamen quamvis
post hoc fiat ut premissum est.
Confirmatio autem aliquo panno al-
bo frons illius circumcingitur ne re-
cens unctio defluat vel deleatur
et vii° die deponitur sicut supra
agitur de baptismo dictum est [illegible]
[illegible] crismat
quo capit primum in fronte per [illegible]
vel in vertice per presbyterum confirmati circum
cingitur post iterum super alium bap-
tizatum imponi. Iste non confirmat
nos post alium tenere in baptismo vel
confirmatione vel vir et uxor vel [illegible]
[illegible] vel et plebs teneat co-
firmandum prout in baptismo dictum est.
Septimo loco depressa [illegible]
dici dicendum est [illegible] quod
[illegible] sunt notabilia primum

quod cum missa altaria [illegible] operiuntur
quod fit quia ecclesia incipit re-
surrectionis preludia celebrare
magna cum pre [illegible] officii
ad illa pertinent et in [illegible] episcopi
qui pallium [illegible] stola [illegible]
est indutus. Item ministri altaris
preciosis et splendidis sunt vesti-
bus decorati ad significandum quod neo-
phiti sunt [illegible] virtutum
ornati. Item missa non cantatur
solito more quia in ea non dicitur
introitus qui est caput misse
eo quod ille qui est caput et prin-
cipium [illegible] subtractus est et in
sepulcro silet et nocte [illegible]
[illegible] resurrexit [illegible] apostolis ne-
sciebantur [illegible] maria magdale-
na [illegible] monumentum [illegible]
credidit eum esse sublatum
hinc etiam die et in vigilia penthecostes
secundum antiquum morem
qui sunt cum [illegible] celestium
sed que introitus in missa non di-
cebatur sed [illegible] incipiebatur.
Incipit ergo officium a kyrieleyson
quod est quedam vox letitie de
hoc et quia neophiti sunt renati
et rogat ecclesia ut deus eos in
novitate confirmare digneretur [illegible]
cum que [illegible] usque ad [illegible]
ad eos referuntur. Sequitur
gloria in excelsis deo quia tunc
primo quod pax data creaturis
que ab angelis [illegible]
nocte nativitatis cum [illegible]
renovati sunt gratia dei possunt
cantare cum angelis [illegible] qui an-
geli qui primo illud nato domino
cantaverunt [illegible] renatis in baptismo
[illegible] [illegible]
est [illegible] angelicus [illegible]
et cum ipsis angelis chorus consultat

psonanti melodia, et compunctione siue
signa exterpant que reticere nos
fecit muta. ¶ Collecta et dominica manifeste
manifeste est que est. Deus qui hanc
sacratissimam noctem gloria dominice re-
surrectionis illustras, conserua in no-
ua familie tue progenie spiritum
adoptionis quem dedisti et cetera. ¶ Per
nuncium dominus nobiscum et non pax
vobis, ut iam dictum. ¶ Sequitur epistola
refertur ad colossenses. v3. si consurrexistis
cum christo que sursum sunt querite, vbi
christus est in dextera dei sedens. ad colosenses
iii. c. /4. d. i. resurrexistis in baptismo
a peccatis sicut christus resurrexit a mortuis
in similitudine suis. Et ideo quis
debet laborare resurgentes
vt in ea que sursum sunt obtineat
ideo adicit. que sursum sunt sapite,
non que super terram, id est celestia
non terrena vobis sapiat, et
addit. mortui enim estis et vi-
ta vestra abscondita est cum christo
in deo, mortui enim estis peccato
et mortui estis vobis, ut iam non
vos sed deus viuat, sicut dicit
apostolus. viuo ego iam non ego, vi-
uit vero in me christus, vita autem vestra
abscondita est in deo, quia non di-
apparuit quod futurum est, sed cum appa-
ruerit christus vita vestra, apparebit cum
ipso in gloria, et cetera. ideo quod debe-
at tendere neophiti sunt sic
et appareat cum christo in gloria, ad
representandam innocentiam albis
solempnes vestes induunt,
vel ut renatorum stolam innocen-
cie demonstrent, per exempla gloriosi ba-
ptizati instruuntur. ¶ Post
epistolam sequitur alleluia quod est vox
angelica, scilicet canticum angelorum,
sicut audiuit Io. in apocalipsi dicens.
audiui quasi vocem tubarum multa-
rum in celo dicentium alleluia, quia
angeli gaudent propter baptizatos

ad diaboli seruitute ereptos, et ad filios
gratie[?] suos, et dicitur. alleluia. sine graduali, ad
designandum quod tempus illud quiescit, vbi
enim est quies, ibi non est motus
vbi autem non est motus, ibi non est
ascensus de gradu in gradum, quod significat
graduale, ideo graduale non dicitur.
quia baptizati non de virtute in virtu-
tibus gradum fecerunt. Sed et tractus
qui significat penitentiam per quam compet-
tente debet gloriam sepultura, qua
sequitur saltem in albis reputat.
in quo sabbato non canitur graduale
ideo quia ibi non est nec bonum opus
nec tractus, quia nec penitentia sed duplex
alleluia per duplicem gloriam scilicet mentis et corporis
debetur sub te de vii diebus post pas-
cha dicitur, et propter morem autem tract-
tum ponitur alleluia quod est quedam
vox letitie, admonendi letitiam ne-
ophitorum qua habet de spirituali no-
uitate. Sed quia in cunctis sunt labores
mei, sequitur tractus, qui dicitur attendo
ad hec tria inuitantur neophiti mi-
si alleluia et in tractu, videlicet ad laudem
dei, iam alleluia sonat. laudate dominum
et in versu alleluia dicitur. Confitemini domino id est
laudate dominum, et addit causam scilicet quoniam
bonus est in se et in vos cum quibus
misericorditer et benigne tergit
dimittendo peccata in baptismo et ceteri
tonores[?] omnibus scilicet octauo, sed quia effectus
benignitatis possit esse ad tempus non
subditur, quia in seculum misericordia eius, et ad
idem et inuitatur scilicet in tractu scilicet laudate
dominum omnes gentes et cetera, quoniam confirmata
est super nos misericordia eius scilicet in eternum
durat, sicut in versu alleluia dictum est,
hec autem duo scilicet misericordia et veritas in
psalmis inueniuntur ut nec misericordia in-
iustitiam nec veritas nimis iusta
credatur, quia duplices laudes
dicuntur, quia quasi tractus et quare

sublimior lingua dr̃ sub t de vy-
dieb9 p9 pascha dicit͛ / p͛o io alla p̄ⁱ
qua triclty dr̃ / qr hebrea lingua
in · z nobilissima est om̄ linguarum
pp̄ auctorem dnice scripture / latina vero
inferior est · filia greca alla significat
medios p̄ius quos / triclty gentiles
p̄pca credentes / t̃cio dr̃ p̄mo alla
i memoria sequit' / precedit z alla
pp̄ gaudiu reuertentiu de cap-
tiuitate babilonica / i alijs vero
dieb9 graduale precedit alla ppt
effectu p̄ficiencium ¶ Dein sequit'
ewa'y / vespe aut sabbti que luce-
scit i p̄ma sabbti etc. xxviij c. i
quo de sollicitudine mlierum circa dni
sepulcru / z de missio angelorum z
de ii° ne salvator agit' / vespe ut
ea fuit sacrificium neophitorum / sz de
hinc resurrectio ad memoria reuocat
(?) est no qd sabbti vespe hic accipit'
pro nocte / z est sensus / vespe sabbti
i nocte sabbti / sz qr credi posset
qd venisset mlieres i ~~me nocte~~
i principio noctis / vel i medio / ideo
adiectu est / que lucescit i p̄ma
sabbti / z ē lucescebat ea ita qu vene-
rat maria mag͛ / z alia maria
vide͛ sepulcru / ¶ tn ewa'y ad no
portat' luminare / z i quibusdam
eccl'ijs candelabra cu luminarijs.
stant ad missa sup altare / p̄mo qr
ille qui e verum lumen no nobis reddi-
tus est / qui eius resurrectio non
du erat manifesta / s̄mo credebat eu
adhuc i sepulcro latere / s̄o qr mu-
lieres xp̄um no dm / sz solu morta-
le esse credentes oleu sibi lune
ad sepulcru ibat ut vngeret
corpus ihu / t̃cio ad notand cecitate
cordis ignorancium eu resurgere
posse / incensum tn fert i signu
qd mulieres tulerunt aromata ut

vngerent ihm / Rursus accensa
luminaria no fert' / sz incensum
fit / ad notandu qd tunc oracionis affectio
que p̄ incensu exprimit' / an[illegible]
i fidelium no deerat / sz virtutis
lux que p̄ accensa luminaria de-
signat' eis tn tunc no cla-
rebat pp̄ dnica sepulturam
¶ post ewa'y / no dr̃ credo / ut
p̄ hoc infirmorum mores dubium
denotet' / quemadmodum tn ecce dicit
hac die credo p̄pter totam sequentem
ebdomadam / quos renati a fue-
rint se i dno tende͛ / z ea que
de xp̄o dicta sunt i ewa'o firmissime
crede͛ ¶ Offertoriu tn no dr̃ / i quo
sequitur / p̄mo silencia mlierum
que tn te qr i silencio recesserunt
a monumento / ad hoc ingerat ut
cum xp̄o vngentu offerrent / s͛o qr
ipe venientes mx legis ma-
datu vngere corpus ihu latenter ve-
nit ad sepulcru / z q. aliud i silencio
steterunt timentes vide͛ angelo
vel custodibus sepulcri / carmi g͛o
moe cantores silet / t̃cio qr no
du surrexit qui dat nob q offerre
possum9 ¶ Canta͛ aut sanctus s. s.
qr est angelorum canticum / qr mulieres
tunc mlr timentes i sepulcro dm
zeag ii° ne quia no inuenerunt
sunt missum h'uerunt ¶ Pro(?) [illegible]
e s. infra actionem fit mencio
de cena ¶ Agnus dei no canta͛
tn qr no surrexit qd ipe fuerat
qui i die ii° ius discipulis dixit
pax vobis / tn qr discipuli tunc de-
sperauerant / nec credebat eum
ee dm / qui redimet isrl / vn
cleophas dixit / nos sperabam9
qd ipe eet redempturus isrl / q. d.
ia no speramus / s̄mo desperamus
sz z mulieres que venerat
ad monumentu credentes corpus

sublatum esse non credebat quod ipse
mundi peccata tollere posset. vel aliter maiora ma-
gis que sunt magis sollicitanda. Un-
de dicit Christus: noli me tangere, non dum
enim ascendi ad patrem meum, sub audi
in corde tuo, id est non dum credis
me esse equalem patri, ergo non crede-
re me tollere peccata mundi. In quibusdam
tamen ecclesiis dicitur agnus dei dona
nobis pacem, non datur tamen pax in dete-
stationem osculi Iude proditoris. Et quia
Christus qui est vera pax omnium non dum
pacem nunciat quia non dum resurrexit
qui in die resurrectionis discipulis ait pax
vobis, vel forte hic modum saluta-
tionis scilicet pax vobis ab episcopo in principio
huius misse non dicitur sed differtur ut
nova salutatio in die resurrectionis
amplius affectuosius amplectatur.
In quibusdam tamen ecclesiis pax datur eo
quod gloria in excelsis cantatur. Postcommunio
non cantatur, primo ad denotandum quod non
erant tunc qui in fide Christi convenirent.
Secundo quia baptizati non dum communicaverant
sed in die pasche communicare debent.
Tercio quia non dum surrexit Christus qui nobis
dat gratiam communionis. Completorium quia vespere
que sequuntur vicem obtinent com-
pletorii. quia omnes tenuit
in Christi comprehensione et crucifixione
in [illegible] erant. Cantoribus
quoque tacentibus sacerdos submisse implet
officium quia discipulis de ipso dubi-
tantibus et mulieribus timentibus et vix
credentibus Christus ipse per suam glo-
riosam apparitionem quibus voluit fecit
se manifestum. Consequenter
in cenaculo id est dum sacerdos cantat
adiciuntur brevissime vespere scilicet
laudate dominum omnes gentes quia que ip-
so sunt vespere quia sabbatum eterne
quietis post hoc sabbatum sequitur.
[illegible] secundum vesperas fit et officium
breve propter ipsos neophitos

quibus omnia breviter debent cantari
maxime primo die ne eos gravet pro-
lixitate. Unde sub una collecta
missa et vespere clauduntur, ne forte si
finita missa dicerentur vespere neophi-
ti non auditis vesperis recederent
[illegible] hec abeundi licentia vel
in toto officio sub una oratione completur
quia sacramentum baptismi in Christi passione
consummatur. Vel in diebus hec in missa non
in vespera finitur, ut Christus qui nobis
morte redderet sit finis laudum qui
est in fine benedictio. In quibusdam autem
ecclesiis cantatur post laudate dominum super
gloria quia filius qui tercia persona in tri-
nitate non dicitur sed esse nobis reddita
[illegible] neophiti ad laudandum
dominum per illum psalmum laudate et ipsi se
laudare videntur dicentes quia vivimus
hodie vel per se vel per alios magnificat
anima mea dominum. Hoc sabbatum privilegiatum
est quia in eo fiunt ordines cathecumini
baptizantur cerei benedicuntur et plures lectio-
nes leguntur. De festo paschali

Sequitur videre de festo paschali
de quo primo aliqua generalia
premittemus. Consequenter
vero de nocturnis horis dicam officio.
Postmodum de diurnis aliqua sub-
ponemus. Est igitur tempus paschale
[illegible] tempus illud quod currit post
diem iudicii quo scilicet ad primam vite
[illegible] animam semper [illegible]
regredientur. Quod consideratione
potest dici hoc tempus regressionis
quod [illegible] incipit in octava. Inchoatur
autem die resurrectionis dominice que est
mundi prima et redies [illegible]
est octava ut dicitur in prohemio
[illegible] partibus de qua dicitur in psalmo
titulis psalmorum quod octavam
sicut vii mundi precedunt etates
quarum sex sunt [illegible] et vii
dormientium sic et vii dies in re-
[illegible] hic die precedunt

sic quod xviii diebus continue attenderent usque ad octavam in qua resurrexerunt; quibus interpositis duarum passionum memoriis dominica octave etatis in reputativa scilicet in qua est reputatio quod sicut octava est eadem cum prima, sic restituetur homo in dignitatem et eadem quam habuit conditus primo scilicet prime originis reparabitur dignitate et consequetur corporis et anime felicissimam immortalitatem. Tertio valet dominus tribus diebus et tribus noctibus fuit in sepulcro et tertia hora resurrexit et tertia hora diei officium matutinum et tertiane pascha hac die celebratur. Dictum est sub veteri [illegible] tenente domini et sub sabbato sancto. Quarto sane pascha grecum nomen est, quod hebraice dicitur phase, quod latine transitus interpretatur secundum Bedam. Vel non grece dicitur pascha a passione dicto, quia paschin grece dicitur pati lande [illegible] ac transitu. Et hoc primo secundum ystoriam eo quod exterminator angelus videns sanguinem in foribus israelitarum pertransiit nec eos percussit. Tunc et populus de egypto transivit id est exivit terra [illegible] sic nunc tribu [illegible] transiunt. Secundo secundum allegoriam quia tam hoc tempore transiit per baptismum ab infidelitate ad fidem. Tertio secundum tropologiam quia hoc tempore transimus per contritionem et confessionem de vitiis ad virtutes ut infra dicetur. Quarto secundum anagogen quia corporibus nunc mortalitate transimus ad immortalitatem et faciet et nos transire vel [illegible]. Cum vidisset ihesus quia venit hora eius ut transiret de hoc mundo ad patrem etc. Nomina autem hec duo greco et non hebraico notabile, licet lingua hebrea dignior sit tamen primo ne ihesus iudeam indaizare. Secundo ne imitari hereticos dicentes ebreum sine cum omnibus non sufficere ad salutem. Item utimur greco et non latino

notabile propter auctorem quia greca lingua antiquitus rome et in ytalia tante fuit auctoritatis ut soli dies solemnes grecis nominibus nuncuparentur ut pascha, penthecoste, epyphania, yppapanti, et dignitates ut apostolus, patriarcha, archiepiscopus, episcopus. Et hugo secundum ysidorum dicit quod pasche nobilius non grecum sed hebreum est, et immo [illegible] in quodam sermone quod pascha hebraice dicitur aphase quod est transitus, grece vero aphasin quod est passio. Augustinus dicit quod hoc nomen pascha per dictam dispositionem compositum est ex hoc nomine greco phasin quod passio interpretatur et ex hoc nomine hebraico phase quod transitus interpretatur. Nam hec duo conveniunt in hoc nomine pascha, tamen secundum sufficientiam, quia in passione christi omnes fuimus transitus. Unde mixto hoc nomine habet inflexionem utriusque nominis et latini, ut sic ex duabus linguis fiat tertia scilicet latina, et est hoc nomen pascha prime declinationis et neutri generis, quod solum in tribus gradibus nominibus invenitur scilicet pascha, manna et mammona, ut est tertie declinationis ut dicitur pascha -tis sic dicitur satisma -tis. Quinto vocatur grece pascha ipsa dies resurrectionis et et tempore dominica in ramis palmarum usque ad octavas pasche. Ipsa dominica ipsa inducebatur agnus qui in vespera immolari debebat. Unde tamen secundum ulterius consuetudinem dominica in ramis palmarum dicitur pascha floridum vel vespera phase. Hodie dies vero pascha. Olim tamen tempore dicebatur pascha dies illa qua agnus immolabatur. Sexto Solempnitas pasche antonomastice dicitur solempnitas solempnitatum eo quod ceteris solempnitatibus huius solempnitatis nobilitatibus antecedit.

phasin

quantum secundum vocem, secundum significationem etc.

et omnes dominice dies sunt octaue huius festi ut dicetur in prohemio septime partis / Et in ea omnia leticie insignia promittuntur / templum quoque innudatur, et ornatur in picturis / quia in eis cortine et pallia ostenduntur / et in aliquibus dorsalia et tapeta ostenduntur / et bancalia disponuntur / velamina quoque que erant ante crucem vel in alio dirigitur / vel remouentur vel retro altare ponuntur / ad notandum quod tempus festiuitatis secta in nostris maioribus festis / altare quoque suis ornamentis decoratur / ut in quibusdam ecclesiis vexillis que significant victoriam christi de crucibus et aliis / De tempore et de velaminibus tamen colorum que hac die in tribus locis debent remouentur / et de triplici ornatu materialis templi dictum est in parte prima sub titulo de pictura / Consueuerunt quoque ad decorem huius solempnitatis se balneis planant / barbas et comas tondunt / capillos deponunt / vestes seu capas nigras deponunt et albas induunt / quod licet ad decorem fiat / ad spiritualem tamen honorem referunt / nam eius lauamus ad nobilitatem / sed ad significationem / ut scilicet posteriorum locorum corporis interiorum anime debemus fieri emundanus / barbas et comas tondere est superfluitates et vicia deponere / capillos super aures tondere est quinque sensus corporis ad seruiendum deo expeditos habere / nigras vestes seu capas deponere est asperitatem penitentie deponere / albas siue superpellicia induere est stolam immortalitatis similiter et pectore / vel per vestem albam significamus stolam innocentie recuperatam / vel per hoc representamus quod hodie mulieribus angelorum apparitio cum in vestibus albis apparuerunt ¶ In hac die nil quod nos sit a sacerdote

[i. dial]

benedictum comedere debemus / quod [illegible] nunc nobis magis sufficit supplatrici / vnde in quibusdam locis quecumque comedi debent ad ecclesiam portantur et in atrio vel vestibulo ecclesie cum creta / et aqua benedicta et in vestibus sacerdos benedicuntur / Hinc est quod hodie agnus a sacerdote benedicitur ad representandum quod deus per moysen et populum agnum comedi iussit et in figura ipsi de cuius sanguine omnia primogenita sibi dedicando redemit / et angelo in nocte illa omnia primogenita in egypto percutiente filiis israel saluati sunt agni sanguine protecti / Agnus autem secundum romanum ordinem ad altare non admittendus benedicitur / In quibusdam etiam locis benedicitur lac et mel in memoriam eius quod deus in patribus nostris abrahe ysaac et iacob introducturum nos in terram fluentem lac et mel / Illud quoque comedere in pasche salte figurat sicut legitur in dyalogo gregorii libro i. c. iiij. quod cum quedam monialis in orto lactucam sine benedictione comedit / et sic demonem qui super eam erat suscepit / quam multis vexauit / nos quoque vidimus in ciuitate bononia puellam a duobus malignis spiritibus tercio vexatam / Cumque aliquo domino ipso volente illos cum exorcismis et adiurationibus ab humano corpore pellere / interrogaret quare corpus intrassent / responderunt quod sedebant in quodam malo granato quod puella ipsa comederat / qui tandem virtute admirabili coram nobis presentibus ab humano corpore recessissent ¶ In quibusdam etiam locis hac die in aliquibus in matutinis prelati cum suis clericis ludunt / vel in claustris vel in domibus episcopalibus / ita ut etiam descendant ad ludum pile vel etiam ad coreas et cantus

quod vocatur libertas decembrica, quia antiquitus consuetudo fuit apud gentiles ut hoc mense servi pastores et ancille quadam libertate fruerentur et cum dominis suis convivarent et cum eis facerent festa et convivia post collectas messes; laudabile tamen est a talibus abstinere. In pluribus etiam regionibus mulieres secunda die post pascha verberant maritos suos, die vero tertia mariti uxores, sic et antiquitus licebat servis dominos saltem in tempore adulterii accusare impune. Ne hoc autem sit admonendum quod debet se invicem corrigere, ne alter ab altero hoc tempore debitum exigat thori, statutum est enim quod cum hac die coniuges debeant tribus precedentibus et tribus vel v vel vii sequentibus diebus ab amplexibus vacare, quod sumptum est ab David qui cum pueris suis accepturus panes propositionis ait ad Abimalech sacerdotem: continuimus nos ab heri et nudiustertius. In his tribus primis diebus solempniter est feriandum, in sequentibus vero licet viris rusticana opera que magis sunt necessaria exercere, sed feminis non licet nere nec [illegible] dicere, quia scilicet quidem melius est fodere et arare quam coreas ducere. Nam est quod his singulis diebus pascha habet responsoria, et in quibusdam ecclesiis mutata, in aliis tamen habent, et usque in pentecosten fiat pascha. Item fiunt que [illegible] prosa hoc tempore nequaquam dimittuntur, ne quod homines vigilaverunt in vigiliis his sanctis diebus dormire velint. Item hoc quod notandum est quod pascha nostrum debet fieri in die dominico sicut statuit Pius papa et Victor papa, qui papa hoc confirmavit [illegible] palestini licet pluribus eodem die celebraretur, quod tamen [illegible] dubitabat Anglicus, donec a doctoribus illorum annos apparuit in situ pastorali Hermas doctor precipiens ut pascha die dominico ab omnibus celebraretur. Dominus tamen ut resurrexit in die vi kal. aprilis, crucifixus est viii kal. aprilis, scilicet in tali die in quali conceptus est sive in quali annunciatio virginis [illegible] facta est, prout dictum est sub titulo de annunciatione. Celebratur autem pascha in lunatione aprilis, quia in exodo precepit dominus quod mense illo primo haberetur et agnus die xiiii immolaretur. Unde Victor papa dicit quod pascha debet celebrari post xiiii diem lunationis aprilis que est primus mensis secundum hebreos usque in xxi diem eiusdem mensis, id est lunationis. Loquitur enim de mense lunari non de solari. Cum in illa lunatione est pascha usque ad xxi diem, et usque ponitur ibi inclusive, quia includuntur ipsa xxi dies. Unde ergo dicit Victor papa quod pascha non debet esse infra xiiii diem lunationis aprilis nec post xxi diem illius, sed cum xiiii dies lunationis est in die dominica, ibi est pascha iudeorum et dominica sequenti est pascha nostrum, scilicet in xxi die. Et hec lunatio que incipit in marcio quod plena in fine octave [illegible] dicetur. Ecclesia tamen antiquitus celebrabat pascha cum iudeis xiiii luna primi mensis, quocumque die occurreret, quod ritum sancti patres in Nicena synodo prohibuerunt, constituentes non solum lunam paschalem et mensem inquirendum sed etiam diem dominicum observari.

De q. d. ij. celebritate

z io ostenderit pascha xiiij
luna usque ad xxi ut dictum est
ut sit z dies dimittus non dimitte
z i die xiiij dum pascha celebra
ret z hoc pluribus de causis primo
ne ecclesia videatur iudaizare z si
gnis iudaicis adherere z i temporibus
z diebus confidere s[ecundo] quia die dominica
datum fuit manna a deo per quod
significatur eukaristia i panis anglorum
quibus ipse omne delectamentum et
omnis saporis suavitatem unde
Exo xvi die vi parent quod inferre
rat ut sit duplum quam inferre
solebant per singulos dies z hoc est
dies veneris z ita die dominica da
tum est manna tercio quia preceptum
est comedere agnum cum lactucis
agrestibus i cum pane azimo z pane
[illegible] hoc est in virtute christus qui
morte nostram destruxit mo
riendo z vitam nostram resurgendo
reparavit z ita patet quod i die dominica
debemus comedere agnum quia tunc re
pit vitalis vite nostre quarto non
celebrimus pascha nostrum cum
iudeis qui illud celebrant
xiiij luna quia quando tunc imo
latus fuit agnus tunc incipit eius
immolacio insequenti die qui tunc
est tempus luctus nec est tempus sole
mpnitatis z io ecclesia dimittit hoc
usque ad tempus solempnitatis quia deus
fi cum solempnitate sicut dictum
est quinto quia ecclesia vult tunc
celebrare pascha suum triplex
ei pascha fecerunt iudei p[rim]um
i ramasse quod interpretatur commotio
tinee post significatur primum pascha
i spirituale transitus de viciis ad
virtutes pertinet ei primum illud
quia sic tinea consumit vestimentum

i preceptibili sic peccatum animam z fi
nit commovetur primum in nobis
si commovetur primum fit iste transi
tus s[ecundu]m pascha suum fuit in syna
quod interpretatur mensa propter quod significatur s[ecundu]m
pascha spirituale i transitus de virtu
te i virtutem propter quod reficiuntur homi
nes mensa auxilio celestia iste
transitus fit quando transimus de virtute
in virtutem tunc ei accedit ad mensam
sanctam sua hoc [illegible] fecimus est ut sit so
cius anglorum primum pascha non
potuit christus celebrare quia peccatum
non fecit nec in mente cum dolus
in ore eius nec secundum quia fuit datus
ei spiritus non ad mensuram a prima sua
nativitate tertium pascha suum
fuit in galgala quod interpretatur revec
lacio istud pascha fit a nobis
quando transimus de mundo ad patrem
sic de mundo ad celum z revelat
nobis omnia que modo credimus hoc
pascha celebravit christus per resur
rectionem suam quod nos celebrimus
post quia xiiij luna primi mensis
post equinoctium vernale quando dies in
cipiunt maiores esse noctibus
sicut dictum est sub sabbato sancto secundum
tamen est quod de primo pascha l
s[ecundu]m non est multum gaudium secundum dictum
unde in regum xviij c non gloriatur
accinctus eque sic discinctus xxiij quia
provisione angeli movent pa
scha in dominica celebrare ut p
missum est Porro considerandum
quedam circa paschale tempus va
rietates sicut ei in eo tres sep
timane quia quibus notabilis im
putantur prima est paschalis
s[ecun]da in albis tercia expectacionis
prima dicitur paschalis propter iustifica 3

octavam et quia homines per baptismum sanctificati
per totam septimanam illam veste quam in baptismo
susceperunt deportant que sunt pri-
ma innocentie stola, sabbatum dicitur in albis.
1 Primo quia baptizati in sabbato in albis
albas stolas seu vestes quas in
baptismo susceperunt, per albas quidem
innuitur quales in puritate vita debeant
esse scilicet mundi, et qualia denique sint
corpora recepturi quia scilicet beatitudinem
et gloriam possidebunt, prout dictum est
2 sub sabbato sancto. Secundo quia hoc tempore illi qui
baptizati fuerunt in sabbato sancto ab episcopo
confirmati albas stolas por-
tare usque ad illud aliud sabbatum
solent [illegible], tamen prior septimana vo-
catur in albis propter neophitos qui induti
in albis apparuerunt ut premissum est,
et quia olim baptizati illis diebus
candidis vestibus utebantur usque ad
sabbatum in albis, et propter premissas cau-
3 sas dicitur sabbatum in albis, vel quia mos
fuit antiquitus ut in ipso sabbato ve-
stes consuetas deponerent et albas
induerent, quod non fit in sabbato sancto tam
septimane scilicet que est post ascensionem
dicitur expectationis, quia representat
tempus quo apostoli expectaverunt ad-
ventum spiritus sancti, quibus dominus dixit,
manete in hac civitate et expecta-
te usque dum induamini virtute ex
alto. Prima autem septimana non exten-
ditur nisi usque ad sabbatum in albis concluditur
et sic pascha sex dies solum habet
peccatores, septimana vero in albis in-
cipit sabbato in albis et terminatur in alio
sabbato et sic durat per viii dies, octa-
vo ascensionis tamen debet terminari
in quinta feria ante pentecostes [illegible]
adventum, quia licet duo dies qui se-
quuntur octave ascensionis possunt

inserti — admissa adiuncta civi-
tate, tamen adiunctos non [illegible] in vi-
[illegible] vel lectiones vel responsoria non
ab ascensione dum accipiunt, vel
illi x dies per unam octavam repu-
tantur licet maior sit contra tempus
paschale per unam reputatur octava
et sic annualitate usque ad octavam
epiphanie. De hoc dicetur sub domini-
ca post ascensionem. ¶ Tempus autem pascha-
le usque ad pentecosten vocatur quinquagesima
quia continet l dies post quod tempus iubi-
lei sunt ut dicetur sub pentecoste,
diximus cum quadragesimam
celebramus, tunc uno addito [illegible]
x et sic quinquagenarius. Prima autem
pascha in qua tunc cantica letitie
labores et miserie huius temporis signum
unde tunc ieiunamus et cantica le-
titie subticemus. Secunda post pascha
que signat statum eterne felicitatis
et ea tempus glorie nostre post hanc
vitam reputamus, tunc enim ab omni
labore quiescemus et in dei laude
erimus, propterea tunc cantica letitie
multiplicamus et ieiunia penitenti-
bus aperiuntur quia nullus poterit in presen-
cia, totum enim absorptum erit in gloria
prout in collecta huius diei legitur ut
dictum est in prefatio huius partis,
nec genua flectimus nec ieiunamus
immo stantes oramus, tum quia non
erit quo flectatur sed domus dei
gloria replebitur, tum etiam quia libertatem
quam nobis dominus resurgendo
acquisivit profitemur, tum quia mu-
lieres ad monumentum venientes
non flexerunt genua sed erecte
inspexerunt in sepulcrum, sicut
dicit Ambrosius in sermone super Lucam, tum
quia semper in hiis l diebus quibus
dominus nobiscum fuit gaudendum
est et in magnis festivitatibus est
in eis tamquam sit dies dominica

De .q. di. v. c.
[illegible]

[illegible] de fine

tum et ex hoc paschale tempus significat
octavas in quibus, in qua nec ieiuna-
mus, nec genua flectimus, sed propter
gaudium quibus erit, preter festivi-
tatibus et beate Marie et in diebus
dominicis et festivis et in diebus
penthecostes, nisi in presentia corporis et san-
guinis Christi genua flectenda non
sunt, de hoc in quarta parte sub titulo de
prima dominica est, et presertim sabbato post
penthecosten dicetur. Genua etiam in ecclesia
flecti cordis contritionem significat. Et
est notandum quod in genuum flexio-
nibus utendum est oratione dominica vel
oratione quam Augustinus scripsit seu ap-
probavit scilicet Deus propicius esto mihi pec-
catori vel peccatrici, vel illa quam quidam a-
nus heremita composuit et docuit
eius [illegible] docens illa coti-
die genua flectere et tunc dicere sanc-
be oculos sursum non attollere
et dicere qui me plasmasti mise-
rere mei Deus. ¶ Ceterum festivitas
paschalis ebdomadaria est prout
in sequenti tractatu dicetur. ¶ In pas-
chali septimana salutare nos
adinvicem hoc modo debemus scilicet re-
surrexit dominus, et salutatus debet
respondere deo gratias, vel et apparuit
Symoni, et pacem debemus osculum
dare adinvicem in signum pacis
et caritatis. Usus tamen hoc non habet.
Romanus tamen pontifex hac die
missa celebrata cum cardina-
les prelatos notarios et fami-
liares suos hoc modo salutat
et osculatur, et omnes premissi se in-
vicem hoc modo salutant et oscu-
lantur. Salutans enim dicit sur-
rexit dominus vere, salutatus vero
et osculans dicat et apparuit Symo-
ni. De nocturno officio eiusdem diei.

Sequitur videre de nocturno offi-
cio huius diei. Incipit cum
invitatorio. Alleluia surrexit

dominus vere, tamen propter v. apparitiones domini
in illo die que dicte sunt in quarta parte sub
titulo de salutatione ad populum, vel propter v.
sensuum reparationem que fit per resurrectionem.
In quibusdam tamen ecclesiis dicitur invitatori-
um triplici alleluia, sed xvi. tamen propter [illegible]
que datur in vigilia, capitulo xviii. anno
[illegible] dicit [illegible] ut requiescant
a laboribus suis, et ideo dicunt in in-
vitatorio, quod nunc [illegible] lugent
quod non sit qui veniat ad solemp-
nitatem. ¶ Ympnus autem non dicitur in quibus-
dam ecclesiis, quia in resurrectione non cantabitur
ympnus [illegible], sed in plateis ierusalem
cantabitur alleluia, ut legitur in fine libri Tobie,
sed loco ympni cantatur alleluia propter spe-
ciem [illegible] de gloria resurrectionis. Alle-
luia non [illegible] cantatur ympnus, quia per lau-
des [illegible] est [illegible] cantatur alleluia ad
[illegible] sub duplicata [illegible] viii [illegible]
[illegible] sub uno cantu et alium [illegible] eius
[illegible] sub alio et unum alteri [illegible]
et quia alium, ad significandum duplicem
stolam glorie quam Christus assumpsit
scilicet corporis et anime. ¶ Prima non [illegible]
[illegible] que est perfecta [illegible]
est in resurrectione domini tres lectiones tamen
quia [illegible] pauca erubescens
non legitur, tamen quia baptizati labore
non indigent quia non geniti in
[illegible], de hoc in sequenti dicetur.
¶ Hac autem die et hoc tempore cantantur
tres psalmi cum tribus antiphonis
observantur ut ideo iste [illegible]
[illegible], primo quia pariter [illegible]
propter [illegible] ierusalem, [illegible]
ne neophiti multitudine one-
rentur ut premissum est, tertio propter
[illegible] domini sepulturam que
precessit dominicam resurrectionem, quarto ad
notandum quod tria que dominus [illegible]

lucta primus sit in hoc seculo perficitur et
~~tercia die consummatur~~ scilicet demones eici-
untur perficitur et tercia die consummantur / q
in resurrectione consummata sunt / primum opera-
tus est dominus cum fecit ut relicta
creatura redirent ad creatorem /
secundum perficit nos ubi tanquam membra
unit et dat eis spiritum viventem /
tercium cum in hoc consummat nos ne
labamur / ut consummatus est in ea
resurrectione et in ea confusione apparent
eicitur et in nobis demones per ex-
orcismos sanamur per cathecismos et
consummamur per baptismum et confirma-
tionem / primum notatur in primo psalmo et sua
auctoritate ubi dicitur et consilium meum
non est cum impiis / secundo psalmo ostendit
quomodo vivere debeat quis ad hoc ut sit
beatus scilicet non abire in consilio impiorum
etc. et quid facere debeat scilicet in lege vo-
luntate domini in corde suo et in ea die
ac nocte meditari / primum igitur
cum sua auctoritate innuit in impios
id est demones eici a consilio fili-
orum / hec demonum eiectio fit
per dominum in ewangelio Iohannis dicit
nunc iudicium est mundi nunc
princeps huius mundi eicietur fo-
ras / hoc iudicium est discretio
qua fideles per fidem separantur
ab impiis demonibus quod iudi-
cium perfectum est in ultimis milibus
tercie decem / sed in hoc iudicio impii
id est in impietate perseverantes non
resurgunt sed filii qui per fidem
Christo vivunt / et hoc est secundum quod no-
tatur in secundo psalmo et sua auctoritate ubi
dicitur postulavi patrem meum alta
dedit mihi gentes alta in hereditate dona
alia quod factum est cum fideles per fid-
em tanquam capiti uniti sunt ut
patrem admodum hereditatis
fructificent / unde in psalmo in videbo

dicat / quare fremuerunt gentes
etc. dicentes dirumpamus vincula eorum
et proiciamus a nobis iugum ipsorum /
stultitie quia habitat in celis irri-
debit eos etc. / et postea dicit ego
autem constitutus sum rex ab eo / quod
dicit postula a me et dabo tibi
gentes hereditatem tuam etc. / et adiunctio
est in auctoritate dicitur dedi / et in psalmo da-
bo / ut in auctoritate / audiatur ecce in ple-
nitudine quod in psalmo est promissum / tercium no-
tatur in tercio psalmo et in sua auctoritate /
in quo tangitur consummatio quam dominus
promisit se perfecturum in tercia die
ubi dicitur / ego dormivi et soporem
cepi etc. / licet enim hoc de passione
et morte et resurrectione salvatoris
intelligatur moraliter / tamen conveni-
enter intelligitur de eo qui diu in peccato
dormivit / et tamen per dei adiutorium
resurrexit / quarto est dicendum quod pro-
prie istorum trium dierum sunt
cathecumini membra Christi / scilicet per ex-
orcizationem per abrenunciationem
dyaboli per fidem qua unitas in
eis perficitur et per impositionem manuum
episcoporum / prime resurrectio domini que est
iustificatio nostra / ideo propter hanc iusti-
ficationem continuo tres auctoritates
in nocte resurrectionis / prima distinguit
nos ab impiis / secunda nos coniungit
capiti Christo / tercia facit nos re-
surgere propter iustificationem / sexto est
potest dici quod pueri psalmos in tria
sequuntur tres auctoritates continentur
in quibus patriarche prophete et apostoli
signantur / tres lectiones leguntur contra
lex psalmus et prophete resurrectionem domini perfi-
ciet / tamen responsoria subsequuntur
et tres ordines scilicet Noe Iob
et Daniel / Christi resurrectio salvat /
singulis responsoriis gloria patri

subiungitur. in quibusdam vero ecclesiis fe-
stiuitas ab omnibus ordinibus collan-
datur. et consuetudo nostra non minus. unum
gloria tibi usque ad vesperas secundum generalem con-
suetudinem continuatur / ad denotandum
quod in unitate unius dei gloriemur /
in septiformi gratia et omnibus frequen-
tius / propter sacramentum baptismi et trium
personarum nomine celebrati / vel
propter unitatem nominis diuini / propter pau-
citatem que tunc aderat predi-
catorum / nam apostoli erant in pa-
rui metu iudeorum timenti. de
morte domini mesti de audita
resurrectione christi dubii quare pa-
ucitatem noluit quidam uti nisi
in presenti / qui sunt predicatores
immo plebes / et ipsi sacerdotes
ut ita dicatur / alii non solempnita-
te potius attendentes integre
et solempne seruat [illegible] / et sic
apostoli uniti fuerunt illi alloquio
angelorum et frequentius visitatio-
ne domini non deseruit / quare in
sequenti ebdomada cantatur tantum
unum alleluia. [illegible] in se-
quenti [illegible] dicitur. ¶ Sane tercio
[illegible] cum gloria [illegible]
[illegible] et solempni processione de-
[illegible] ad aliquem locum tendimus /
in sepulcrum ymaginarium co-
[illegible] / et in introduuntur processio-
[illegible] et [illegible] duo-
rum discipulorum scilicet Johannis et petri
qui ad sepulcrum christi currentes
venerunt / et quedam alie per-
sone in personis et forma angelorum
qui christum a mortuis resurrexis-
se dixerunt / in personis quorum
[illegible] cantatur illa [illegible]
[illegible] tunc et
nisi ad finem responsorii /

tur redeunt ad chorum qui fratribus refe-
rentes que viderunt et audierunt / et
unus redit citius alio sicut Johannes citius
cucurrit petro / in personis quorum quem-
admodum cantatur. illud dicitur. congratula-
mini fratres [illegible] si qui autem habent [illegible]
debent in repulatione composito /
ligno [illegible] non [illegible] /
tunc chorus audita [illegible] prump-
at in voce altissime cantabit te
deum laudamus / quidam non hanc
[illegible] faciunt [illegible]
[illegible] matutine / sed hic est tempore lo-
cus [illegible] deum laudamus [illegible]
hora qua dominus resurrexit / quidam
et ea faciunt ad missam [illegible] se-
quentia / illa victime paschali
[illegible] dic nobis et seque-
tes. ¶ [illegible] in die [illegible]
reputamus / quia [illegible]
et ideo de die dicimus [illegible] dies qua
fecit dominus [illegible] et noctem sepulture [illegible]
quia ei consepulti sumus / et ideo
non dicimus de nocte / vnde dicit apostolus
consepulti sumus cum illo per baptismum
in mortem / ut ea in mersio [illegible]
baptismi triduanam domini sepulturam
reputat / ille quidem consepultus
est christo qui peccare quiescat /
ille cum resurrexit cum christo qui ce-
lestibus intendit / et adiunge [illegible]
duabus precedentibus noctibus triduana-
na domini sepulturam reputamus /
si quod dominus iacuit in sepulchro. vn-
de alia non dicimus in hac no-
cte sepultura reputamus
in eo quod christo consepulti sumus / et
propterea alia cantamus quod christo sepulti
~~sepulti~~ nobis gaudium est. ¶ Sed
prima vero non dicimus propter [illegible]
[illegible] sub[illegible] deuotius assi-
gnatum / nec quemque [illegible]

spacium dicit propheta confitemini / sic in se-
quenti tamen dicitur / non sunt ergo petitiones
obsecrationes et postulationes / quoniam
dicit dominus / in die illa non rogabitis
me quicquam et cetera cum glorificati resur-
rexerimus non indigebimus istis
non quia dicitur petes et cetera ibi non erit
miseria non erit petenda misericordia / ubi
non erit temptacio non erit dicendum
sed libera nos a malo / non dicitur capitulum
quia est refectio / ne propter longam
psalmodiam homo tedio afficiatur
confortat eum fessos sic clava-
rius inebriat / tum quia ibi nullum erit
tedium / tum quia in hoc officio brevis
est psalmodia / ~~et~~ propter capitulum
in horis non dicitur / ro nec benedicamus domino. decet
dici quod videtur capitulo sed lectioni
in missa / dicitur et quia nostri conplexi
laudibus quia nostri lectionibus / et dicitur
tunc capitulum / xpistus resurgens ro.
vi. c. / de vesperis in sequenti titulo dicetur

Nunc de diurno officio vide-
amus / et quia hac die fit
statio apud sanctam mariam ma-
iorem / ad videndum forte licet hic ~~[illegible]~~
in cellario non legatur / primo autem omnis
apparet glose virgini matri sue
ut que passionis mortis filii com-
passionem / et in ceteris prima resur-
rectionis iocunditate / sit et ibi statio
ad quam conveniendum / et dum hinc gigantis
hac die ibi celebraretur pax
domini pronunciaretur / angelus domini
alta voce respondit / et cum spiritu tuo /
et propter hoc cum propter hac die celebrans
dicit pax domini / in testimonium
huius miraculi nil sibi respondetur /

Tercio autem missa fit processio
et exiens angeli inducte contrahitur
eo quod angeli dicit mulieribus ite
dicite discipulis eius et petro precedet
vos in galileam / et dominus ad eas.

mulieres sic faciens eius ut erat
in galilea ibi eum videbitis /
Hec quoque significat processionem apostolorum in galilea euntium
ut viderent dominum ~~[illegible]~~
Nam galilea transmigracio
interpretatur / in galileam ire sunt de
iudeis ad gentes transire / deinde
transmigrare per cadenam / euntes
docete omnes gentes baptiza-
ntes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti /
Insignificacionem quoque huius transmi-
grationis hodie sollempne processi-
onem agimus / ~~sunt~~ in signum quod nos
oportet de viciis transmigrare ad
virtutes / ~~sunt~~ proficisci de virtute
in virtutem ad hoc ut videre dominum
mereamur / quod fit spiritualiter in baptismo.
et ideo in significacionem baptismi nos
et locum nostrum aqua benedicta aspergi-
mus tantes nudi aque / Aliis vero
temporibus tantum aspergimus in enim
nec hodie nec penitus aqua
benedicta que latius prosequitur singulis
processio parte sub titulo de aque bene-
dictione et aspersione / Ab hac processi-
one omnes processiones dominicales
primum originem traxerunt / ut
videamus dominum in galilea / in
transmigracione de viciis in virtutes /
dies omnis dominica est dies in qua
nativitatis et spiritus sancti missi-
onis / et in omnibus de novo du-
rant est ~~[illegible]~~ continuandum /
de processione dominicali est in quarta
parte sub titulo de actibus post pentecostem
Licet nec fuit datum de apostolis ut
irent in galileam ad videndum
dominum post legitur in hoc tamen eadem
die eum viderunt in ~~[illegible]~~
hoc dicitur maxime propter allegoriam
licet ad litteram factum sit / allegorice

cum turificacio illa fiat turificator
ad quatuor partes in quantum maxime vi[detur]
quia in hoc maxime apparet christi dignitas
quod totus mundus ad predicacionem
famulorum christi credidit. Deponunt
cum apostoli iudeis: Quia verbum dei repu-
listis et vos indignos fecistis
vite eterne, ecce convertimur ad gentes.
Subinde processione precedunt lumi-
naria ut illud evangelii impleatur
in nobis: Sint lumbi vestri precincti
et lucerne ardentes in manibus vestris.
Crux et precedit ut carnem nostram
crucifigamus cum viciis et concupiscen-
ciis. Post crucem et vexilla que
sunt victorie Jhesu christi insignia se-
quuntur sacerdotes dealbati exe-
ultantes in laudes virtutis eius pre-
cedunt cum cantica populi sequentis
expectatores predistinctis et moro-
sis expectatoribus ut corporaliter
illud propheticum quod tunc canitur imple-
ri videatur: Cum iocunditate exi-
bitis et cum gaudio deducemini
nam et montes et colles exilient
expectantes vos cum gaudio. Et
in ea minor sacerdos precedit quia
dixit dominus: Precedam vos in gali-
leam. Item in ea multum resonat quod
sit veteris ystorie, sed ea solum
cantantur que gloriam personant
ewangelii, ut que illud prophecie
in quibusdam ecclesiis admittitur. Virtute
magna reddebant apostoli testimo-
nium virtutis. Quia sic diximus
galilea turificatione apostolorum
predicacio. Cum ventum est ad
medium templi utriusque sexus
populo circumstante totis viribus cho-
rus in voce exultacionis erumpit
cantans antiphonam: Sedit angelus
que exprimit quod apostoli docuerunt
et docere debuerint. [illegible]
vivit et est totis viribus

quemadmodum et in auditu circumstancium
offendunt quia ille qua quilibet vivit
et vita hominum cum eo surrexit. Vel
hodierna processio illud nobis recolit
quod rex glorie cum exercitu redemptorum
de infernalibus claustris ad celestia
regna migravit. Post passi-
onem secunda missa incipit pastor
loco magni pastoris id est christi: Re-
surrexi et adhuc tecum sum. Sequente
cantat chorus ad signandum quod ad simi-
litudinem illius sancti cum erunt in
patria deum laudabunt. Quia vero sequitur
et adhuc tecum sum hoc notatur
communitas in qua christus est cum presen-
tibus. Secundo hoc dicit in persona christi
resurrexi etc. sed tunc illud dicitur
in persona nostra qui resurgentes
cum corporibus de hac mortalitate ad
immortalitatem, quod fiet in hoc quod dicitur
in ewangelio: sic tunc mutabit ut illud
ministravit ei nobis cibum spiritualem
scripturarum sicut iudeis dedit man-
nam in deserto. Potest et dici quod dominus per
omnes prophetas dicens sermone ab
patrem ait: Resurrexi et adhuc etc.
In quo tamen notatur sua gloriosa re-
surrectio et patris in passione protec-
tionem et cogitationem eius et sue
dilectionem et perhibet virtute eius
notatur cum dicitur: Resurrexi et adhuc
tecum sum, quasi diceret non est ita sicut
iudei cogitant quod esset animo
suo derelictus et abiectus tamquam
immundus. Unde deridendo dicebat
iudeus: Si filius dei est liberet eum
quasi diceret non liberabit eum quia de eo
non curat. Protectionem patris in pa-
ssione notatur cum dicitur: Posuisti su-
per me manum tuam, quasi diceret protexisti
me in oppressione sed adeo quod

iudei intendebant ut ab extinctione
nominis eius ad quam intendebant
ut dicebant si dimittimus eum sic omnes
credent in eum / sed illud hoc quod ne crederent
hoc quod ipsi timebant consecutum est /
ita ergo quod sic granum frumenti
cadens in terram multum fructum attulit /
et tamen de isto quam de illo primo lau-
dandus est pater / quia per utrumque cla-
ruit. alia littera sicut patris dilatatorem ~~tui~~ nominis
tui dicit / mirabile factum est i. q. d.
ex hoc cognitio tua facta non tantum ad
iudeos sed et ad gentes dilatata est /
nam prius tantum in gente iudeorum cogno-
scebatur / unde in psalmo: notus in iu-
dea deus etc. / et quia ab utroque populo cog-
nitus ab utroque tibi laus offertur.
et dicto duplex alia sequitur quod id
pertinet ad finem / dicit perfecisti in ore con-
fessionum maiestatis i. humilitate in passione
et nunc maiestatis i. gloriam in resurrectione /
in quibus duobus extremis tuis. ubi illud
confessionum posuit dicit et nunc maiestatis / per
tu utrumque dici per quod duplex christi
nativitatis designatur. ¶ Sequitur
in primis trinitati. scilicet gloria patri etc. quia
in precedentibus diebus intimis fuit
propter ignominiam illatam trinitati in tertia
persona scilicet in filio / nunc autem quia sub-
lata est ignominia illa in primis
ipse cantatur / hoc est in temporibus duobus ceteris
precedentibus reputatur / ubi tres cerei
ardent tamen alternatim consueverunt sed in his
diebus tamen paschalibus non ardet nisi
unus in signum / quod tertia persona sub-
lata est / hec non dicit tantum tres ce-
rei ardent in signum / quod prima et persona
gloriose redditur nobis ¶ Post hec
dicitur collecta in qua ostenditur quis sit
unus et mortis effectus / qui a proximo
numine celestis est effectus / qua-
liter autem numera alia in terra

debemus dicit epistola que est ad cor.
v. c. scilicet expurgate vetus fermentum
i. antiquitate vetustatis quia nobis contraxi-
mus ante in galilea i. de viciis ad
virtutem, de virtute in virtutem / sicut estis
azimi i. esse debetis vel estis per
baptismum / quia nunc etiam pascha no-
strum immolatus est christus quod dicitur
ceptus est agnus et passus / itaque epu-
lemur. et determinat quis sit agnus
cum dicit christus. christus enim est pascha
nostrum i. agnus paschalis et festum
paschale / vel in hoc est ipse pa-
scha quia principium et abyssus et ad
ipsum est nobis transitus sed
non in fermento veteri neque in fermen-
to malicie i. male voluntatis
et nequitie i. prave intentionis neque
est qui de deo male intelligit
sed in azimis sinceritatis et veritatis
i. in casto affectu et purificato in-
tellectu / vel in sinceritate caritatis
et puritate fidei / sed et plus dicit
veritatis qua fides comprehendit et
sapientiam et intelligentiam / sed ut dicitur
exple in se gratia / si ex primis azi-
mi i. sine fermento quo expur-
gatum vetus fermentum / quo est
dicit / ut sitis nova conspersio pro-
eum dicit / ut sitis azimi sicut
estis azimi / nam nova conspersio
vel aliud est quam ~~[illegible]~~ aqua // farina
conspersa i. pasta non dum fermen-
tata / ¶ sed nondum est / quod duobus
dicitur quibus peccatis / scilicet peccato proprio
vel peccato alieno cui consentit
erit enim ille quibus loquebatur
apostolus azimi i. sine proprio peccati fer-
mento / sed erit alieno propter in fa-
vorem non reprehendebat eum po-
sset ~~[illegible]~~ illum qui patris sui uxorem novi-
ter abstulerat. cum inter eos erat /

vni dicitur eius/ expurgate vetus fer-
mentum .i. abicite illum morbos per pecco-
catez ut sit noua conspersio .i. sine
fermento alicuius peccati ¶ Secundo quadra-
gesimale uocatur. certum est quod nos quamdiu
sumus adhuc in hac uita et corpo-
tamen in hac corporis est. hec dies
quam fecit dominus exultemus et letemur ex-
ultando et letando itur in paradisum/
sed cum labore et angustia et cum
maxima afflictione itur in finem/ quia
non est pax impiis dicit dominus/ sed
bonis est iocunditas pax et quies
maxima propter speciem glorie in mundis/
certum autem quadragesimale licet sit luctus
laboriosum propter baptizatos qui
acceperunt laborem in hac ut
perueniant ad alia eterne letitie/
gaudiis cum eius labor semper ut
pte habeant in secula in uita et est festum
quod est dies temporis/ unde hodie si
uocatur eius mediocritate .i. si in tempore quo
viuitis/ et est dies eternitatis/ unde
melior est dies una in atriis tu-
is super milia/ hac die hodierna
festiuitatis maioritatis et ratione de-
monstratiue dicitur hec dies quam fecit
et hodie resurrexit dominus/ et hec
dies dicitur est in aurora ut in aste-
rum uocatur dies salutis et gratie/ cum
fuit in meridie uocatur dies e-
ternitatis et glorie/ hec declinat non
sentit non quia solempnitas ista nescit
non habet ut dicitur .i. et sequitur ¶ Ter-
modum scilicet alleluia canitur quod angelicum
licet scilicet pascha nostrum immolatus
est christus .i. cor. v. capitulo ipse est
panis angelorum in quem desiderant
angeli prospicere et inquantum est hoc
quod dicitur laudate dominum deum quia pas-
cha nostrum immolatus est christus ¶ De-
inde sequitur ewangelium marci xvi. capitulo qui
secundum figuram leonis/ quia christus fuit leo
in resurgendo/ quia secundum ordinem

Duplex dies
temporis
eternitatis.

legitur ewangelium quod fuit in sequitur .t. di-
citur/ scilicet erat enim maria magdale-
ne et maria iacobi et salome emerunt
aromata et cetera sicut et nos emere
aromata bone uoluntatis operibus veni-
re emunt absque argento et absque
ulla commutatione uinum et lac .i. aro-
mata uirtutum quibus ungitur deus/
quia delicie sue cum esse cum filiis hominum
/et sequitur ibi/ quod angelus apparuit mulie-
ribus in uestibus albis/ sed in ewangelio
christus quod legitur in uigilia dicitur quod aspectus
eius erat sicut fulgur/ et uestimenta
eius sicut nix/ et per hoc notatur sicut
dicit gregorius quod dominus in medio terribilis
apparebit reprobis et blandus iustis
una fuit/ hoc enim erit ex diuersitate
consciarum ¶ Tertia non blandus appa-
bit iustis non ut nimis de iure
conuersione. scilicet in offertorio terra tremuit
et quieuit ¶ Ipsa quarta communio que sit
alia fuit dicit epistola hortatur certum fi-
lios suos ut cum fide perueniant ad
terram dicens/ pascha nostrum et cetera
¶ Sequitur quando quod dicitur in introitu
in resurrexi/ uox est sponsi ad
sponsam cum de morte sua in puri tempore
consolatus/ cum sponsa uidet posuit
et ut est uox gaudentis hominum quam in
adit cadit et proprium resurrexit
certum fuit gaudium angelorum et hominum
de christo in hac gaudemur/ De vii
diebus post pascha.

Hec prima septimana paschalis
temporis licet tota et uocatur septi-
mana in albis/ in sequens una
gis ipse uocatur in albis propter causas
in predictis .t. positis et est hec tota
sunt tempora et predicti/ est enim totum de-
septuagesima quod continuatur in sabbato in
albis/ ut est quia tractus in sabbato
paschali et quadragesimale per totam spaciam
dicitur quia laborem signat/ alleluia uero
eternam letitiam continuatur ut dictum est

sub duarum hor(arum). et hoc pp tpe recessio-
nis q incipit s. quesdam i pascha
fuit. Scdm est ibi isti g. vij dies co-
putat cum lxx. Et sicut septuagesima
est septima a xl. Septima ita signat
q p lxx. in cuius septima de iude
filij isr(ae)l acceperunt licenciam redeun-
di et ideo tunc liber cantat, io qz istis di-
ebus cantica letitie inclamantur.

¶ Porro omnes isti vij dies sunt
quasi una dies dnica in qua cantat
in eis hec dies quam fecit dns et i prosa re
dr te ergo dnica dne tempore h(ic) ich p. d. g.
p re et i eis qui agit. de q(ui)bus
a(d)ducendum q p vij dona spus
sci venit. nova vita ut possi-
mus i tota vita ista que p vij dies
currit debeamus sanctae ad gloriam i nobis
futuram possimus. sic et pascha i ueteri
t. p vij. dies celebrabatur ka et stenofegia
i. fixio tabernaculorum quemadmodum
enim hanc diem facimus io facere debemus
ut in celo tabernacula nostra figamus,
quod erit p gloriam immortalitatis. ut ille
qui vero crucifixus est ondat nos sua
diuinitate sicut dicit i offo nocturno ego
sum qui sum et cum dicit se ecce illum
qui dixit moysi. qui est misit
me ad vos. exo. iij. Secundo pascha
est ebdomadaria festiuitatibus et
qualiter dies ebdomade mutantur offa
Iudei ei in veteri tres habuerunt ebdo
madarias festiuitates. s. pascha
et pent. quas et nos habemus licet ad
aliud quam illi habuerunt et stenophe-
gia quam non habemus nisi quodam
modo ut dicitur i plerisque vij. pt. secundum
non scripserunt quod festum pent. non
fuit i veteri t. festum ebdomadale,
et quod i nouo t. habet vij. offa ppt
vij. spus sci dona. non qz sit fe-
stum ebdomadale. qz tres ultimi
dies non habent omnino pp(ri)a offa

Tertio notandum est quod cum in urbe roma
esset magna aeris pestilentia
btus gg. i tpe paschali ordinavit
ut ymago bte virginis que in
ecclesia sce marie maioris servatur
quam btus lucas pinxisse dr et ipi
virgini simillima perhibet pro-
cessionaliter portaretur. et dum ante
processionem reuerenter portaretur. ecce
tota aeris infectio et turbulentia
cedebat ymagini fugiens ac si
eius fcm non possent. sicque post ymagi-
nem mira serenitas remanebat.
tunc aut iuxta ymaginem audi-
te sunt voces angelorum canentium
regina celi letare alla q(ui)a qm
meruisti portare alla resurrexit
sicut dixit alla. statim btus gg.
adiunxit. ora pro nobis deum ~~rogamus~~
alla. que antiphona io hoc tpe fre-
quentatur et tunc gg. vidit super ca-
strum crescentij angelum dni qui gg
ladium cruentatum tergebat et vaginam
reponebat. intellexit gg. quod pe-
stis illa cessasset. quod et factum est. unde
castrum illud postea castrum sancti
angeli vocatum est. Premissa ymago
que i ecclia bte marie maioris
i urbe sup lime baptisterij seruat.
quam romani regina vocant.

¶ Post vero vij. dies tres se-
quuntur post, sic et i dnica in albis ij
hr. ij. mest s. alleluia cantus qui
dnt cum tribus antiphonis. i diebus non
diebus cum una solo. secundum quod dr
io tres post post vij dies bap-
tismales sunt. quia qui prius bap-
tizati vij. spus sci dona susceperunt
tres virtutes. s. fidem spem
et caritatem, que per tres post intelliguntur
et que nobis usque nunc manere de-
bent, cum ergo g. tres post uni preco-
lamus nos hec ca habet alleluia.
non una. qz vna e ea. ut cum st.

que p hos vij dies signatur. Suscepit etiam tres virtutes

dominica est ut premissum est, et licet tota
ebdomada dicatur quasi una dies dominica
est quia per omnes illos vii dies cantamus
post deprecationes Haec dies, sicut eius ad
vacantes, quecumque tamen certe primitiunt
psalmos maiores et laboriosos scilicet Con-
fitebor et Diligam te, quia neophiti cele
omnia breviata debent proponi, et
sororum parvula est et verba nouo
legis; et apostolus: Lac dedi vobis potum
non escam, sed nunc supplemus pro
illos seu invocatione et verba ...
xviii perficimus usque in vi feria;
in sabbato autem sumimus tres de ad
vacantibus ... in die dominica ad
primam cantamus solemniter scilicet Deus in
me, Deus in ... et indicavit illos
duos scilicet decem decem ... et adde de-
le ... primitivas se-
quenti vero tempore multiplicantur psalmi
sicut et boni mores qui per psalmos in-
telliguntur per quos ad gloriam pervenitur,
quam per totum tempus istud figuramus.
¶ In hebdomada tamen ceteris non dicuntur
nisi tres psalmi usque ad pentecosten, et hec
compositione ... dicetur
sub dominica ... sed hoc non
ubique fit hodie ... quia ... quare
illud institutum fuit hodie cessat
(sicut extra de ... canone Gregorii sicut
prout dictum est in v parte sub titulo de
nocturnis tertio), quia inter canonicos
regulares et alios clericos qui usur-
pato nomine seculares dicuntur nulla
debet esse quo ad hoc differentia, et
tempore magna ex parte antiquitus
regulares fuerunt, et tamen est quia
canonici regulares in octava ...
... in nocturnis ix lectiones cum ix
R. et in octava ... quia ...
per omnia facilia debet esse tempore
propter neophitos ... facilitate nimis
ostenduntur ... sunt ebdo-
made neophitorum scilicet in pascha et
pentecoste ... includitur ...

sione ubi sunt ix R. et ix psalmi cum
suis antiphonis. Iuxta eundem est sufficiens
... in sequenti die post ascensionem
dicamus tres psalmos cum una antiphona
de hoc et dictum est in vi parte predicta, et re-
pe... romanum ordinem in omnibus
dominicis ix lectiones dicuntur licet magis-
trum ... usque pente-
costen tamen instituit eas legendas
ut sunt in matutinis, dicentes
quia institutio Trinitatis comprehendere ...
in luce duo sunt. ¶ Ad primam autem
dicunt quidam per totam ebdomadam
totum psalmum Confitemini, in quo propheta
de Christi resurrectione agit; alii non
solum versum Haec dies etc. quae in prima
et in aliis horis pro psalmo dicunt, quia
vita illa figuratur in qua doctrina
necessaria erit, sed omnes docti gratu-
labimur et exultabimus. Psalmos non ...
... toto isto tempore non dicimus ad
fidem pertinet. Hoc enim tempore significat viii
etatem, ubi non erit fides quae cum
... sed res quas comprehendent non
erit figura, sed veritas. In hebdomada tamen
ceteris ... observatur quia ... ubi
fides non est super edificium non potest
... et simbolum scilicet Credo in deum
... subtrahitur. Ad primam
... venit quod perfectum est evacua-
bitur quod ex parte est ...
... ipsi usque ad coronam
altaris ... usque ad coronam ...
et capitulum neque preces ut dictum est
in ... predicta. ¶ Vespertinum officium est
festivitatis claritate illustratum,
non enim per ... in quo
in illa vita non sicut hic adiutorio
indigebimus, sed per ... maiorem
quia vespertina hora sabbati paschalis
baptismata sunt ...
et in Trinitatis nomine celebratum

et speciali in eadem hora et in eisdem verbis per to
tam hanc ebdomadam in festiue regna
cionis iocunditate sollempnitatis ado
ratur vel prolixe incipitur ut quasi
non existens post officium misse con
tinuetur. vna ut in t. precedenti dixi
dies hec necessarium non habet quia decli
num civitatis non agnouit. tres
psalmi sub uno alleluia .i. gaudio cantantur
in quibusdam ecclesiis. quia perfecte trinita
tis ad vnam civitatem gaudium perue
nitur. vel hii tres psalmi in vnum que tercia
die facta est conuenit ihesum ~~~~ p
cipio sequitur dies sicut in aliis
horis quia ibi non erit nec doctrina
sed exultacio. vel ut notetur solicitu
do baptizatorum adhuc peregrina
cium et laborancium. quia non dum habent
gaudium nisi spei quo peruenerunt
ad alia in eius principio sequitur
alleluia quod est gaudium illorum ciuium impe
rium. ¶ Hanc descendunt pro
cessionaliter ad fontes cum cereis per to
tam ebdomadam cantantes cantica
exultacionis et pluries sequitur videlicet viri
per se et mulieres per se. quod fit in memoria
eius quod hebrei pharaone et submi
mari rubro submersis fecerunt
qui in gratiarum actiones de submer
sione hostium per totam ebdoma
dam redibant ad mare. viri per se et
mulieres per se cantantes illud canti
moysi. cantemus domino etc. per que de
hostes nostri sunt demones. mare
rubrum baptismus in quo submerguntur
omnes hostes .i. vicia et peccata et de
mones. et nos qui est neophiti
baptizati in sancto sabbato precedente
suo duce scilicet christo redeunt ad fontem
baptismi his vii diebus gratias
agentes. quia vnica cum submer
si sunt scilicet vicia et peccata. et tunc canta

cantant
fonte. psalmos laudate pueri. scilicet nomine
baptizati et in exitu israel de egypto
quia per baptismum de tenebris peccatorum ex
iuimus. Duo quoque psalmi circa fontes can
tantur. quia per geminam dilectionem ad
fontem vite pertingitur qui bapti
zantis et baptizato conuenit. bapti
zatis ut laudate pueri dominum et
admonendo laudes ad neophi
tos qui facti sunt pueri. ceteris
pueris. quibus iure certa iubilat
ad fontem in laudibus eius ymnus. per
quam meruit ee quod in cantico
amoris cecinit. fons ortorum puteus aquarum viuencium
p. a. viii. ipsa ea iussit ad aliquod
oratorium cum psalmo in exitu israel
qui conuenit baptismo de ibi. quod
est tibi mare quod fugisti et fit ser
mo ad [illegible] et redditur ei istos
quia ipse est qui baptizat. vidi in
columba super quem videris spiritum
descendentem etc. hic est qui bapti
zat et saluatur. quia per aquam et in de
nacti sumus vinum vinis re
dempcionis. ¶ Renascentes per hos vii di
es baptismales neophiti tot
tide ad ecclesiam ducuntur. sicut ei
filii israel legitur transissent mare ru
brum in quo baptizati sunt. non tamen
peruenerunt ad terram promissionis
nisi sub ducibus duo illos prece
te columna et columpna ignis
eos precedente. sic et isti his vii
diebus sub ducibus .i. presbiteris pa presbiteris
tribus et matribus ducuntur ad ecclesiam
et percipiunt corpus christi. et eciam
precedunt eos. et sic tandem in sabbato
perueniunt quasi in terram promissionis.
eos ut quos in sabbato sancto cum
baptizauerunt duxerunt per hanc
ebdomadam in quibus diebus locis

ad missas et vesperas accendunt et in
sabbato in albis vel in sequenti dominica ob-
lationes offerunt sacerdoti. Siquidem
luminaria accensa bona opera sunt,
quibus toto tempore presentis vite, quod per
septenarium designatur, lucere debet.
Offerunt sacerdoti, quia post hanc
vitam ad summum sacerdotem id est ad Christum
cum luminaribus bonorum operum venient,
iuxta illud: venientes autem veni-
ent cum exultatione portantes manipulos suos. Post hec dicitur quod
processiones vespertinales huius
ebdomade venerationem significant
de captivitate Babilonis. Hec
est enim ebdomada veneracio-
nis, qua in fine sue captivitatis
revertuntur ad deum et nesciunt tanta
statione complentur. Sic et baptizati in
trinitatis nomine celebrantur, qui
vero fontes non habent non procedunt
sed vesperas continue dicunt et post
collationem diei decenter collationem
adiungant, eandem vesperas continue
repetunt et proprio et eandem dic-
tam hec ebdomada reputatur.

¶ In quibusdam ecclesiis in hiis vii
diebus qui descendunt ad fontes
in ferto quidam serpens imagina-
rius super virga et candela
novo lumine accensa super caput
serpentis retorta affigitur. Cereus
paschalis et omnes alie cere
candele accenduntur. Littera quod sacerdos
est quod sicut legitur Numeri xxi Mo-
yses in deserto erexit super
palum serpentem eneum ut qui percussi
erant a serpentibus publice sanarentur
aspectu, in quo Christi passio pre-
figurata fuit, unde et ipse dominus ait
in euangelio Johannis: sicut Moyses exal-
tavit serpentem in deserto, ita exal-
tari oportet filium hominis. Ideo igitur ser-
pens imaginarius fertur et
aspicitur, ut Christi passio in eo

retur et presertim a fidelibus peccatoribus sa-
nentur. Verum serpens in palo et corpus
in patibulo. Item eo in benedictione baptismi
et cum ad fontes descendunt quia
baptizati a Christi passione virtutem acci-
piunt, in quo et a peccatis sanantur et
mundantur. Fit hoc in vesperis quia
ipse Christus fuit sacrificium vespertinum,
unde psalmista: elevatio manuum mearum
sacrificium vespertinum. Ignis novus ex silice ex-
cussus est Christus passus qui est lumen
de lumine. Cereus et candele in
ecclesia illuminantur quia ipse illuminat
omnem hominem venientem in hunc
mundum. Candela in capite serpentis
retorta est summa caritas in capi-
te Christi posita. ¶ In supplemento
vero in quibusdam locis premittitur psalmus
qui habetur sicut in prima psalmus qui-
cumque vult. ¶ In hiis autem vii diebus
dicitur ad missam Alleluia et alia presertim in fine
dicitur, et hoc triplici de causa: primo
quia enim in laboribus vite presentis
exultandum est, iuxta illud: hilarem
datorem diligit deus. Secundo innuit [illegible]
dualis et visum [illegible] alia que [illegible]
letitie. Secundo Alleluia activam, alia vero
contemplativam vitam significat. Alleluia que
[illegible] significat actionem quam sancti
exercebunt in virtute corporum que erit
cum omni letitia. Presertim verba [illegible]
[illegible] huius temporis declarant que
omnia sunt versus eorum [illegible]
eo qui cantatur in terra sancta presertim
ibi dicitur presertim de psalmo [illegible]
confitemini domino, qui psalmus sonat
confessionem laudis. Et est etiam
letitia; igitur omnis illa laus
confessionis sunt [illegible]
[illegible] glorificationem tendit. Multo

alleluia concludendum est, quoniam eadem octava nichil nisi laudes dicit. Ad hoc etiam predictis sex diebus continue cantantur super responsoria alleluia, et ideo in istis sex diebus hoc fit, quia senarius numerus ad opera sicut septenarius numerus ad requiem refertur. Qui enim vult pervenire ad requiem oportet eum primo toto tempore presentis vite bona operari. Ita hoc faciendum est quia etiam istis sex [diebus] sanctorum actum in corpore cum fine leticie in eodem ... sic in opere actum ut pertingat ad requiem. Septimus dies actum mandat, septimus requiem gestat, octavus glorificat. Nempe dum illa actio fuit que in hoc corpore exercebitur, tunc requies sanctorum in hoc corpore inquiete fuit, sed dum illa requies in actione erit, et tunc sic erit actio ut non desinat quies, inquiete quidem erit quia nec laboribus nec cogitationibus fluctuabit; non erit etiam inquiete illa sanctitas desidiosa, sed sic ab omni vite operibus in fine quiescet ut in altius vite actione gaudeat. Hec autem actio ideo nobis per numerum senarium in memoria reducitur, quia sicut septenarius requiem, ita senarius opera ... figurat. Per ... intelligitur sanctorum actiones, que erunt cum omni leticia, sicut iam dictum est. Et vero quia predicti versus qui canuntur istis sex diebus cum responsoriis dicuntur eo ordine quo positi sunt, ipsos consitemur ... sunt excepto duobus, in quibus predictus ... est ... Ponitur in iiii. feria dicitur versus ... qui venit in nomine domini, qui ibi ponitur ultimo, et in vi. feria versus lapidem quem reprobaverunt etc. Et hoc ideo quia in illo plenius agitur de passione salvatoris quam in aliis

versibus ibi positis, et ideo in ipso die illa cantantur in qua passus fuit. Nec est omittendum quod in quibusdam ecclesiis in istis vii. diebus duo cum illis superpelliciis incipiunt in hiis diebus, et in aliis quousque predicti tropos retro altare, qui representant sepulchrum, pro eo quod corpus ibi in eo sacratum collocatur, et quasi gerentes typum duorum angelorum qui stantes in sepulchro Christum resurrexisse retulerunt, verba cum illa hec dies etc. ad ... dicere pertinentia noscuntur. Et ... cantando per altare representant apostolos et mulieres timentes et Christum resurrexisse dicentes publice formidantes. Fit autem hoc ad laudes, ad tertiam et ad vesperas primo, eo quod in istis horis specialiter Christi passio est completa, nam mane captus et illusus, in tertia flagellatus et linguis crucifixus, in vesperis de cruce depositus et sepultus est. Secundo in signum quod resurrectio tribus vicibus revelata, primo scilicet Marie et Marthe per unum angelum qui super lapidem stabat in monumento non dicitur, sed quasi ad hostium. Secundo per duos angelos qui intus stabant ... in ... monumentum. Fit etiam hoc in quibusdam ecclesiis ad missam, eo quod illa in altari celebratur super quod Christi corpus consecratur. Ideo autem a pascha usque ad presentem octavam ... alleluia frequenter in omnibus antiphonis et responsoriis nocturnalibus et in offerendis et post communionibus ut celebritas temporis presentis reducant nobis ad memoriam vite contemplationem, sicut tempus quod est ante pascha reducit actionem. Tempore enim ante pascha vacamus in ieiuniis et orationibus agimus

sunt circuitus huius vite et tribula-
cionis captivitatis, in qua deum suum
cantica leticie subtrahimus. Tempore vero
post pascha sunt beatitudinis et
perpetue exultacionis, qua post
victoriam erimus, et ideo relaxatur te-
minus canendo alleluia, quod interpreta-
tur laudate dominum. Illud in dictis laudibus
frequentatur, de quo dictum est in prohe-
mio huius partis. ¶ Illud tamen no-
tandum est, quod in quibusdam ecclesiis in
hac ebdomada alleluia cantatur
in missa sine finali melodia
et versus et mothetice sine neumate,
sed in sequentibus cantatur cum illa,
et hoc ideo, quia in hac ebdomada pro
duo nondum qui in anima et corpore per-
venire in sanctis(?) cum gloriosis, nec illa
finatur melodia expectacione
nostrarum scilicet vel et stolarum, scilicet stole
expectacionis; tacemus ergo quando
habemus quod optamus. Populus namque
plorat cum panem non habet, sed cum
habet quod desiderat tacet; ita et
nos qui ploramus alio tempore, quia
non habemus quod desideramus, et sancti
sancti in desiderio sunt expectacio-
nis. In quibusdam tamen ecclesiis in ma-
gnis solempnitatibus tacetur illa
melodia in signum quod sancti pro quibus
celebramus iam quod sunt secundam stola quam
expectant committere non possunt
iubilus. Quidam divisa notant ut
dictum est sublimatali(?). ¶ Porro in
istis viii diebus cantatur ymnodi-
a neophitorum et singulis die-
bus singula de novitate sua offi-
cia, quod non fit in toto tempore usque ad-
ventum, et in prima die scilicet in sabbato
sancto et in octava duplices lau-
des ponuntur, in prima scilicet alleluia,
confitemini et tractus laudate dominum omnes gentes.

In octava vero dicitur duplex alleluia, quod
ideo fit quia prima vita, illa que fuit
ante peccatum, beata fuit, sed non sempiterna;
sed vita que erit in septima etate vel
erit beata et sempiterna. Quia ergo prima
vita fuit beata, ideo cantatur primo
alleluia, que vox angelica in lingua he-
braica, que dignior est; sed quia non
fuit sempiterna, ideo humiliori lingua
scilicet latina cantatur tractus laudate;
quia vero vita que erit in septima
etate erit beata et sempiterna, ideo in
sabbato in albis, qui est dies sep-
timus, duplex alleluia cantatur propter
duplicem stolam, ut ibi dicetur; et ea
vita illa que incipiet in septima, quietis
dabitur nobis(?) tollet(?) in octava etate que
per octavum officii intelligitur, sed potius
consummabitur. ¶ Certa cantica leticie
nondum est, quia quatuor sunt status
creature(?): primus est culpe, secundus pe-
ne, tercius ~~pene~~ fugere(?), quartus gracie
et glorie. Primum representat ecclesia in
horis(?), ideo quod subtrahitur te deum laudamus
et alleluia, quia non est speciosa laus
in ore peccatoris, et gloria in excelsis,
quia positus est inter deum et homines
parietes inimicicias. Secundum representat
in adventu, ideo quod et super dicta cantica
subtrahuntur preter alleluia, quia lex da-
ta deum intelligere docuit et laudare.
Tercium representat in estivo tempore, ideo
quod propter graciam acceptam in festivis
ista cantantur, sed propter penam in ferialibus
ista subtrahuntur preter alleluia, quod eciam
ibi cotidie frequentatur, quia spes de
venire(?) futura non infirmatur. Quartum re-
putatur inter octavas pasche et pentecostes,
ideo quod super dicta cantica leticie fre-
quentantur et multiplicantur, quia tunc non-
dum habemus gloriam quam expectamus

ideo tunc duplum laudamus et gloria in excelsis
in ferialibus subticemus. Sed in diuinis
in quibus quasi duplicem stolam reputamus,
et in festis sanctorum in missa duo alleluia
cantamus, sed in ferialibus unum ut iam
dicetur. Nec te moueat quod non eum
secundum prepostero ordine eam reputant,
eo quod erunt nouissimi primi et primi
nouissimi. Sic ergo uarietas
dierum et statuum quandam uarie-
tatem induxit officiorum. ¶ Quarto notandum
est quod etiam diuina officia disti-
guuntur, ut alia celebrentur cum solo
responsorio, alia cum solo alleluia, et hec
quedam cum duplici alleluia, quedam cum
simplici, alia simul cum responsorio et
alleluia, alia cum responsorio et tractu et
alia alleluia cum alleluia et tractu. Dici potest
quod dies ieiuniorum in quibus responsoria sine
alleluia cantantur recolunt actus eorum qui
per bona opera contendunt ut ab illis
complem accipiant penitentes. Propterea ergo
dies aguntur cum solo responsorio.
Per responsorium uita actiua intelligitur, que in labore
ducitur sine alleluia, quod est canticum leticie,
quia eam solet pro talibus tristicia preme-
bris uehuit et non eum sanat. Ex
eo enim quod alleluia dimittitur rubor eam
monstratur, quia sed de finibus uehuit non
eum sanat. Propterea ideo non dicitur tunc alleluia,
quia non est pulchra laus in ore peccatoris.
In diebus uero profestis qui sunt ab ~~octaua pasce~~
simplex alleluia sine responsorio
cantatur. Primo quia diebus illis significatur ui-
ta contemplatiua, que erit post hanc uitam
in qua uisio non erit, quia prima actus
ibi superfluus erit. Sed tunc alleluia cantatur
de precepta immortalitate. Secundo quia tunc
presignantur qui iam sunt in patria
ad quos iam non pertinet actio laborio-
sa quam responsorium notat, sed sunt in dei con-
templatione et exultatione que intelligitur
per alleluia. Tertio quia tunc iterum corporum

octaua pasce usque ad octauam penthecostes

alia

morum sed anima sine corpore deum lau-
dabit. Quarto quia sancti tunc diebus
gratulabuntur iterum simplicem tunc
recipient stolam scilicet anime. Rursum
in priuatis ferialibus in excelsis
et duplex alleluia non dicitur, quia nondum
hominem perfectam in statum nec gloriam
quam expectamus, sed tantum in prima qua
in uiuere. Ideo alio tempore per alleluia ca-
nit pro eo quia in lxx ut dicetur
in presenti libro sub titu-
lo de tempore aduentus. Superius uero pa-
sche et in sabbato albis duplex
alleluia dicitur, quia tunc tempore iterum re-
putamus et in requie que erit iterum
duplicem stolam scilicet anime et corporis per-
cipiemus, quia erimus utroque honore
id est in anima et corpore glorificati. Erimus enim
in corruptionibus gloria uestiti. In diuinis
quoque que sunt ab octaua pasche usque
ad octauam pentecostes duplex alleluia dicitur,
tum quia in uia qua ipsi dies significant
corpus simul cum anima laudabit deum,
tum quia duo sunt uiri leticie de ecclesia
in die septima, unum de prepetua
leticia, aliud de propria duplici uita,
tum quia resurrectio domini que facta est
in die dominica est causa nostre iterum
future. Et ideo in omnibus dominicis quasi
octauam dominice resurrectionis repu-
tamus. In ferialibus unum quasi ea re-
surrectionem anime dumtaxat frui-
bimus beatitudine. Rursus ideo usque ad octauam
pent. quia in octaua etate que erit
corporum resurrectio erimus utroque honore duplex all'a dr.
glorificati. In omnibus quoque festiuitatibus
illo tempore occurentibus duplex alleluia
dicitur. Primo propter requiem et firmi-
tatem. Secundo quia ecclesia de duobus gau-
det scilicet de eterna quiete et de diuina
uisione. Tertio quia cum gloriam anime ac-
ceperunt sancti sunt de gloria corporis
certo tunc unum alleluia cantatur, quia
quiescit aliud, quia deum uidentes

Sex vero dies paschales, scilicet inter sab-
batum sanctum et sabbatum in albis, et dominica di-
es atque festum quos celebramus
ab octava pasche usque ad pentecosten, in quibus
[illegible] et alia canuntur, recolunt actus
eorum qui elemosinas largiendo,
infirmos visitando, et alia que bo-
na sunt operando, presenti vita utendo
in sanctitate quam in baptismo acceperunt,
sine dubio ad contemplationem dei pervene-
runt. Unde est quod post [illegible] quia vita
activa signatur, sequitur alia que signat con-
templativam, sed tunc unum tamen sine si-
plex alla [illegible] propter causas supra tactas,
prius canitur [illegible] et postea sequitur
alia prout supra tactum est. Dominice autem
dies et festum a pentecoste usque ad
pascha, in quorum officiis non alla
sed tractus subditur, recolunt eos qui
sunt in bonis operibus, sed videntes
labores vite timent ea supra temp-
tationibus tradi, sine quibus vita
non ducitur. Inter [illegible] enim et alla tractus
est medius, qui neque in tanta le-
titia est ut alla neque in tanto ope-
re ut [illegible]. In sabbato vero sancto gauden-
tes propter ostensas nobis a bonum
per quod liberati sunt canimus alla, sed
quia eos tristes in variis vide-
mus laboribus, tractum adicimus,
propter labores mittitur. De quo
dictum est sub t. de pentecoste et in prefatio-
ne premissis. ¶ De [illegible] officia istorum
vii dierum et officia dominicalia que
sunt inter pascha et pentecosten adap-
tantur vii donis spiritus sancti [illegible] vi-
gilia ascensionis et sub sabbato
in albis ducitur. ¶ Circa evangelia que
hoc tempore leguntur sciendum est quod omnia
pertinent ad divine [illegible] ordine
scriptorum ponuntur. Matheus enim primo
scripsit, secundo marcus, tertio lucas, ul-
timo iohannes. Unde primo ponitur
evangelium matthei in vigilia pasche, in ipso
vero die pasche evangelium marci,
[illegible] et in tertia feria evangelium luce,
in secunda et in quarta et in sabbato evangelium iohannis,
in vi feria matthei [illegible]. Dominice
in evangeliis vigilie et diei tamen agitur
de annunciatione [illegible] facta per angelos,
et in aliis de apparitione, quia necesse erat eis
ut prius annunciare resurrectionem domini
et postea ad maiorem fidem faciendam
corporaliter ipse ab omnibus videretur. Circa
vero iohannis evangelia omnino opposite posita
sunt, primo magis fuit quod legitur in sabbato,
postea quod legitur in v feria, et aliquanto tempore
post quod in quarta feria legitur. ¶ Maria
magdalena cum venisset ad monumentum
et non invenisset corpus domini, sublatum
credidit, et cucurrit et nunciavit petro
et iohanni, qui cucurrerunt ad monu-
mentum, et iohannes prevenit sed non sta-
tim intravit, et postea iohannes intravit,
et cum non invenissent redierunt ad
[illegible]. Et hoc legitur in sabbato. Sed [illegible]
[illegible] maria remansit ad monu-
mentum, et inclinans se in monumento
vidit unum angelum sedentem ad caput,
alium ad pedes, qui dixerunt: mulier
quid ploras. Que dixit: quia tulerunt
dominum meum et nescio ubi posuerunt.
Et tunc quasi retrorsum vidit
ihesum, qui dixit ei: mulier quid ploras,
quem queris. Et illa respiciens et orto-
lanum esse credens dixit: domine si
tu sustulisti eum dicito mihi et ego eum
tollam. Et hoc legitur in v feria. Aliquanto tempore
post petrus iuit piscatum cum sex
aliis ad mare tyberiadis, ubi dominus
apparuit eis in littore, et hoc legitur in
quarta feria. ¶ Sed quare hec [illegible] solo
in quarta feria cantatur. Et hoc quod cantabitur
sanctis in die iudicii: venite benedicti
patris mei etc. Et in illo evangelio quod eadem
die legitur dicitur quod dominus apparuit discipulis
in littore maris, et hoc bene convenit,
nam per littus maris ut dicit beda [illegible]

sed petrus tandem veniens intravit.

super illum locum finibus intelligitur mundi in
quo dominus apparebit finibus gloriosus et tunc
petrus trahet ad littus rete plenum
magnis piscibus cliii. nec tunc scinde-
retur rethe / per petrum intelligitur ordo scriptorum pre-
latorum qui de fluctibus huius seculi ad li-
tus stabilitatis eterne ducet eos qui
proprios quesiti sunt / sed hoc attribuitur
soli petro quia propter ecclesie unitatem / ¶ sed qua-
re legitur in sabbato in albis ewangelium
quod tunc legitur / responsio quia officium in albis
sabbati cum officio precedentis sabbati sancti
in multis convenit / unde sicut in precedenti sab-
bato duplex laus cantatur sicut
et hic / et sicut lectio lectionem convenit / quia in
lectione precedentis sabbati dicitur quia si consur-
rexistis cum christo que sursum sunt querite / et
in hac secunda dicitur deponentes omnem
dolum etc. et tamquam lapides vivi
edificamini etc. quia incipere aliud est
quam que sursum sunt sapere / conveni-
ebat … ut ewangelium ewangelio conveniret
quod fit in eorum principiis / unde in ewangelio
precedentis sabbati dicitur vespere autem sabbati
que lucescit in prima sabbati id est dilu-
culo venit maria magdalena / venit ma-
ne ad monumentum cum adhuc te-
nebre essent quod idem est / propter hoc tunc
inducitur dominica / quia dicitur ibi / quod venit ma-
ria magdalena et altera maria hic non
fit mencio nisi de maria magdalena
sicut ait augustinus in libro de concordia
ewangeliorum iohannes solam ma-
riam magdalenam nominat / quia fuit ceteris
ferventior / nec tunc ideo ceteris exclu-
dit / ¶ ewangelium vero … in vi. feria
quia dominus per passionem meruit sibi
dari potestatem in celo et in terra / sic
… data notificavit / et quia dominus
in vi. feria passus est / ideo legitur
ewangelium … in vi. feria / in quo dominus ait

discipulis / data est mihi omnis potestas
in celo et in terra / vii. apostolis / quia ipse
filius est per nos obediens patri
usque ad mortem / per mortem autem tercius
… redeunt etc. … poneretur
ewangelium in quo agitur … de
prima visione domini que facta fuit
marie magdalene ii. in quinta feria / sed
prima ei die non potuit poni pro-
pter dies de causis / nec in secunda nec in tercia
nec in quarta nec in vi. nec in sabbato /
unde restat quod in v. feria necessario poni
debuit / et licet quedam … / sed in quinta
feria legitur ewangelium de apparicione domini
facta discipulis euntibus in emaus /
non tunc illa facta fuit ea die / sed in
precedenti … / et cum appariciones post
christi … in ewangeliis inveniantur
… confirmandum … in
prima die / et quedam postea / sed in
apostolo dicitur quod in die … apparuit
iacobo et … fratribus simul /
et sicut quidam dicunt in ipsa die
primo apparuit matri ut dictum est
in prima parte de … ad
… / et iacobo qui votum voverat
non comedere / sed et ioseph qui … con-
tenebatur in carcere ¶ viii. quia de
visione angelorum et de maria magdalena
ewangelie discordare videtur iohannes aliis
super hoc … dicamus
… matheus dicit quod mulieres vi-
derunt angelum sedentem super lapidem
qui tunc erat ad monumentum / mar-
cus dicit quod introeuntes ipse in
monumentum viderunt eum sedentem
in dexteris / iohannes dicit quod maria
magdalena videt duos angelos unum
ad caput alium ad pedes seden-
tes / lucas dicit quod duo angeli
stantes apparuerunt marie magdalene.

z alys cur quitis viuetez zc. Item
iohannes dicit sola vna venisse s.
mariam magd. mattheus duas eam
s. z aliam mariam tres eas s. z mari
am iacobi minoris z s. mariam
filiam salomee que fuit mater fi
liorum zebedei s. iacobi maioris
z iohannis ewangeliste / secundum tercium postea
tamen salome filia fuit / lucas plu
res dicit enim erat autem maria
magd. z iohanna z maria ia
cobi minoris subaudi mater / et
cetere que cum ipsis erant z alie ve
nerunt quas non nominat ewangelista
cum tamen tres marias exprimit /
Rursum matheus dicit quod mulieres
certificate per angelum nunciauerunt quas erat
precipue maria magd. denunci
auerunt apostolis dominum resurrexisse /
z iohannes dicit quod maria magd.
nunciauit petro z iohanni eum sublatum
fuisse / verumque quod fuit omnia que
dicunt ewangeliste in libris z non
est aduersa sed quod vnus nimium dicit
alius supplet / verum est enim sicut
narrat matheus quod primo viderunt
angelum sedentem super lapidem que
reuoluerat ab hostio monumen
ti qui z dixerat eis eum resurrexi
sse z addiderat venite z videte lo
cum ubi posuerant eum z tunc ipse
surgens precessit eas in monumen
tum z sedit in dextris sicut nar
rat marcus / post maria magd.
vidit vnum ad caput z alium ad pe
des sedentes sicut dicit iohannes /
qui dixerunt ei mulier quid ploras /
z nunciauerunt eum resurrexisse
z tunc surrexerunt ipsi ut appa
rerent ei stantes sicut dicit lucas
ut in hoc quod surrexerunt dominum
surrexisse ostenderent / z assisten
tes dixerunt ei z alys cur que
ritis viuentem cum mortuis in eo
qui resurrexit / cur queritis

in sepulchro quod est locus mortuorum /
Ambrosius dicit duas fuisse marias
mariam magd. vna que secundum matheum
sciuit dominum resurrexisse / alia que
secundum iohannem nesciuit sed corpus subla
tum credidit / Augustinus non de concordia
ewangelistarum sic soluit dicit enim
quod cum maria magd. cum alys veni
ret dicendo quis reuoluet nobis
lapidem ab hostio monumenti cum
adhuc aliquantulum longe esset
vidit lapidem reuolutum z statim
cucurrit ad petrum z iohannem z sus
picatur eis corpus domini fuisse sub
latum / qui venientes inuenerunt
monumentum vacuum z credentes
quod esset sublatum redierunt maria
autem ad moram fecit alys z primus
accedens cum eis vidit angelum
sedentem super lapidem sicut dicit
mattheus z ceteri sicut supra dictum est
Zacharias qui exposuit vnum ewan
gelium ex quatuor aliter soluit / dicit enim quod
maria magd. z alie venerunt ad
monumentum / z viderunt angelum
sedentem super lapidem sic dicit matheus
z post in monumentum sicut dicit
marcus / z tunc duos stantes vnum ad
caput z alium ad pedes sic lucas
scilicet illum priorem cum alio vel eo disspa
rente alios duos qui dixerunt /
cur queritis viuentem cum mortuis /
z significauerunt eum resurrexisse /
alie crediderunt ubiis eorum ma
ria remansit incredula / Vnde
alie nunciauerunt discipulis dominum
resurrexisse illa nunciauit pe
tro z iohanni eum sublatum fuisse
que post aduentum z recessum eorum
sola remansit ad monumentum +
vidit duos angelos sedentes

+ que inclinauit se in monumentum

unum ad caput aliud ad pedes sicut
dicit Iohannes qui dixerunt ei mulier
quid ploras et illa dicit tulerunt dominum
meum et nescio ubi posuerunt eum et eo
ipsa vidit dominum qui dixit ei mulier
quid ploras et illa putans eum ortola-
num esse dixit domine si tu sustuli-
sti eum dicito mihi et ego eum tollam
et tunc dominus eam proprio nomine nominavit
et ipsa tunc eum cognovit et pq ples
lonides angelorum tunc primo ac-
cidit et voluit procidere ad pedes
domini et dominus dixit ei noli me tan-
gere nondum enim ascendi ad patrem
meum. Submitte te in corde tuo q. d.
quae quibus tamquam mortuum non credis
patri esse equalem et adhuc dominus
vade et dic fratribus meis ascendo
ad patrem meum et patrem vestrum etc. i. in proprio
est ut ascendam et ipsa cepit vere
iam certificata et inveniens aliis
mulieribus invenit petrum cum eis hoc
annunciare apostolis et in illa via appa-
ruit ei dominus dicens avete quae
accesserunt et tenuerunt pedes eius
predictum autem modum loquendi in quo
qualiter datum est quod mulieribus
meruit nunciare dominum resurrexi-
sse cum tres mariae quae erant vere
de illis tunc in credulitate fuit semper
in sepulcro in nemus sicut et dominus dicit
discipulis et nunc fratribus et vere sint
cum tamen quando esset inter eos qui
hoc nescirent. Unde dominus tanto tempore
nobiscum fui et non cognovistis
me etc. Sed illud primo datum est
scientibus illud ignorantibus potius et
dicitur quod dominus in castello apparuit
discipulis et exprobravit incredu-
litatem et duritiam cordis eorum. Spe-
cialibus qui viderunt eum resurrexi-
sse non crediderunt cum tamen aliqui
inter eos fuerint qui iam credide-
rant sicut petrus et alii plures.
Sed illud primo datum est de Mar-
dal. Hec opinio in probabilior
quia Beatus Ieronimus dixit Ambrosius non
est credendum quod dixit ipse de
se aliorum opiniones refundo licet
ipse eam coniunctis probare in dicta-
quibus modis predictarum opinionum legitur
videtur et se totum compone in dictat
primiteremus solvit. Origenes
propterea dicit quod una maria fuit
Beatus Matheus quae scivit dominum re-
surrexisse hoc fuit e quod aliis
credentibus verbis angeli ipsa re-
mansit incredula. Augustinus vero
non sic fuisse dicit ut narrat
Sed narrat ita potuisse fuisse vel non p-
babiliori sunc non ... dicat

De s^a fin pascha post

Quia per gratiam iam sumus in plenit
que promisit in veteri ut
nos introduceret nos in terram
fluentem lac et mel. Io dicit etiam
in introitu huius scilicet sic introdu-
xit nos dominus in terram fluentem
lac et mel Exo. xiii c. et quamvis ipse
iam introducti est et etiam tamen
plures impii et etiam vero multiamus
in ipse. Epistola presens de actibus
apostolorum x c. statuis petrus in me-
dio etc. et incidit per hanc passi-
onem Christi et iam vivere in dicit hinc
omnes prophete testimonium perhibent.
Evangelium duo ex discipulis Luce
xxiiii c. concordat epistola de appari-
tione domini discipulis euntibus in
emaus ubi cum Christo quem cognove-
runt eum in fractione panis.

quod est fructus panis nisi corporis
scripture / ubi cum congruus sat dicitur ¶ Tractus
non congruebat cum introitu ¶ Alleluia / no-
nne cor nostrum erat ardens et cetera /
est de compositione scripturarum secundum aliquos.
ceteros dicit alia Angelus domini / capitulum ultimum
et ¶ Offertorium Angelus domini et cetera dictum sic
apertione ¶ Postcommunio Surrexit dominus
et cetera Luce ultimo est de apparitione que
facta est Petro / multiplicat enim appari-
tiones ut dictum est ad confirmandam fidem
¶ Hanc ergo hodierno et cetera sunt
alia / Nonne / et offerenda Angelus
ideo quia ibi dicitur / mulieres visiones
angelorum vidisse qui dicunt eum
vivere / sic et cetera / surrexit eo quod
ibi dicitur / surrexit dominus vere et appa-
ruit Simoni / ad pietatem ergo pertinet
hoc officium in quo continetur. i. rememo-
ratio scripturarum et pietate acce-
dit ad mansuetudinem / mansueti
autem terram possidebunt. illam de qua
dicitur / beati mites quoniam ipsi possidebunt
terram scilicet fluentem lac et mel,
unde in introitu Introduxit eos
dominus in terram fluentem lac et mel,
et sunt hec verba moysi applicata pro
esu agni de egipto ducentes /
introduxit in quam spem sed in illa
postea introducet rem quam talem
dedit mater filie sue irriguum
irriguum superius et inferius / irri-
guum inferius timor est, superius
amor / calebus et cum qui quan-
tor ... dat enim devotionem
cum timore patris et amore ¶ In
hac secunda feria fit in urbe statio apud
sanctum Petrum, propter hoc quod in evangelio legitur,
et apparuit Simoni / et quia ibidem dicitur
Nonne cor nostrum ardens erat in
nobis / quia ipse Petrus magis arsit
domini diligendo ¶ Hac die pi-
sces vivos ...

cum gaudio / quia dominus ad probandum re-
surrectionis partem piscis assi comme-
dit / et in tertia feria ad fontes virgi-
nis ut ibi dicitur / et mulieres viderunt
vivos / et his turbis diebus et feria
dominica sub pascha dicta est /
De tertia feria post pascha secunda

Tertia feria auditur pro hoc quod
liberatus celesti patre / oste-
so enim in secunda feria / quia in terram
fluentem lac et mel iam introduxit
nos dominus in spe et postea introdu-
xit in re. auditur pro hoc quia
per divina sapientiam sui cognitorem deum / unde
hec tota feria est de cognitione sive
de sapientia dei et in introitu et alleluia
sapientie et cetera ecclesiastici xv. c. et est vii. tonus
quia vii. donum spiritus sancti est ista sapientia
¶ In epistola surgens paulus actuum
xiii. c. auditur passio christi et vero
propria hec sapientia legitur / quia enim vir
fidelis habet de his / habet saporem dei /
hec autem cognitio est dies qua
fecit dominus / de gradali ergo patet
et non. quia cum omnes gradales usque sub
hac ebdomade sumuntur de psalmo
cxvii. s. confitemini qui est nonus
preter dixit dominus hodiernus sumitur
de psalmo cvi. s. confitemini qui est decimus
in matutinali cantatur eo quod iste psalmus
exhortatur fideles ad laudes dei
qui per sapientiam suam redemit et libe-
ravit eos a quadruplici temptatione
quia liberavit eos de necessitatibus eorum
i. a prava consuetudine / et liberavit
eos a tedio boni actionis / et eduxit
eos a diversis hostibus impugnantibus
¶ Alleluia est / Surrexit dominus et appa-
ruit in turbis / vel secundum alias eatis
oportuit / quia sumitur de evangelio
sed aliis et dicitur surrexit dominus vere
Luce ultimo capitulo ¶ In evangelio

vos/ stetit ihc etc./ luce xxiiij c./ audit
dns et probat resurrectionem suam disci-
pulis suis per quatuor/ primo per consue-
tum modum loquendi/ cum dicit/ pax vobis/
loquebatur enim eis sepe de pace
et amator pacis erat/ unde ipse dns
inquit, in me pacem habebitis in mundo
autem pressuram/ pacem relinquo vobis/
pacem meam do vobis etc. secundo per hoc quod
ostendit se palpabile/ tercio quia cum
eis comedit/ quarto quia eis sensus
aperuit scripturarum ¶ Et quia hanc
sapientiam dedit dns ipse et per apostolos
ideo dicitur in offertorio/ Intonuit de ce-
lo dns in apostolis/ ut omnes crederent
in illum/ hec enim inquit voces septa
sunt ut ardentes et ardentes ... a-
ctiua habeant ¶ Et per graduale quod
est ad col. iij c. cantatur. ad
hanc sapientiam/ scilicet si consurrexistis cum
christo que sursum sunt sapite/
est de sapientia ¶ Et quia de sapientia
loquitur in hac feria/ ideo fit statio ad sanctum
paulum qui fuit sapientior ceteris
apostolis/ sed tamen dns singulis dns
aperuit intelligenciam scripturarum/ de qui-
bus legitur in ewangelio et in introitu/ unde
ipse dicit/ non tamen nec ab homine
accepi ewangelium meum/ sed per revela-
tionem dni mei ihu christi/ ... quod per
eum maxime adimpletum est quando in
ewangelio legitur/ scilicet oportuit predicari
penitentiam in omnes gentes/ quod quidem
predicatio legitur in hodierna lectione
actuum apostolorum ¶ Hac die ... bi-
berat ... sub pascha-
dium est/ hac etiam die ad fontes
iuimus/ ideo quod hodie in introitu vi-
de aqua sapientie potati referuntur
et in offertorio fontes aquarum apparuisse
memorantur/ De quarta feria

Ostensio in tercia feria de celesti
patria per hoc habetur/ ostensio
et in quarta feria quod in terra fluente lac
et mel etc. introducimur/ ideo nunc
in hac quarta feria cantatur ad illa.
Unde introitus est/ venite benedicti
patris mei etc. ca. xxv. c. ¶ Forma
vero dns dicit/ penitentiam agite appro-
pinquabit enim regnum celorum/ et quia
ibi non intrat nisi purificatum
per penitentiam/ ideo beatus petrus in epistola
apparens actuum iij c. cantat in- — petrus obsum etc.
deos ad penitentiam/ ideo etiam ad penitentiam
invitamur hodie ut de filio diaboli
fiat filius dei/ et hec est mutacio
dextre excelsi/ propter quod in versiculo
legitur dextera dni fecit virtutem/ secundum
alia de virtute/ surrexit dns etc.
et in aliis est/ versus surgens
etc. propter enim in hiis diebus aliqua
de virtute dni/ in aliis est de terra se-
dit ca. xxv. c/ quia non hec mu-
tacio fit et quod homines fiunt
filii dei propter predicatores/ ideo in ewangelio
manifestavit se ihc. Jo. xxi c.
dicit dns/ mittite in dexteram
navigii rethe/ hoc faciunt qui
tum propter deum predicant/ et tunc rete
habent magnum piscium/ postea de-
dit eis piscem assum/ piscis assus est
christus in cruce assus/ hec erit refectio
in patria/ cum comedemus pane ange-
lorum/ de quo in offertorio portas celi
etc. Postcommunio est/ versus resurgens
Ro. vj. c. ¶ Et quia beatus laurentius
fuit unus de magnis piscibus
et fuit assatus propter quod ideo fit statio
ad beatum laurentium/ De quinta feria

Quinta feria est de [illegible]
[illegible] propter passionem et virtutem
Unde introitus/ victricem ma-
num tuam laudaverunt pariter christi-
ani quia sapientia aperuit os mu-
torum/ unde ys. xxxv tunc claudus
saliet sicut cervus et aperientur

lingwe mutorum / quia fama est quod v^c
demones eiciebat et faciebat
homines mutos loqui / unde in ewangelio
exiit ihesus eiciens demonium et illud
erat mutum ¶ In epistola vero Angelus
domini / actuum viij c / sequitur sicut conversio
ista gentium, unde habetur ibi de eunucho
qui conversus est a philippo qui
interpretatur os lampadis sive os illuminans,
quia eius perceptione inspectionis
vel predicationis convertitur homo / ut
gentiles qui significantur per eunuchum /
quibus vero per ipsum conversi convertuntur ad
dominum unde habetur in ewangelio quia apparuit
marie magdalene ¶ Oratio vero pro ip-
sorum gentium factus est lapis an-
gularis / ideo in usu ... habetur
lapidem quem reprobaverunt edificantes etc.
¶ Et ista conversio fit primarum · ideo
sequitur alleluia · mt · xxvi · c · In die re-
surrectionis mee dicit dominus precedam
vos in galileam · i · in transmigratione
de viciis ad virtutes ¶ Ewangelium /
maria stabat io · xx · c · et de appari-
cione domini marie magdalene in specie ortula-
ni sumpcione peregrini / quia peregrinus est deus
homini quamdiu est in peccato ¶ In off.
In die solempnitatis · exo · xiij · et com-
c · filii promittitur quietis vera
beatitudo ¶ Communio vero populus
etc. · i petri ij · c · ad laudandum in vita-
m ¶ Et fit statio ad sanctos apostolos /
quia in philippo qui interpretatur os lamp-
adis intelliguntur omnes apostoli per quorum
predicationem conversio gentium facta
est, sive quia fratres domini de quibus
ewangelium legitur fuerunt apostoli per quos os mu-
ti apertum est et diserte lingwe
infantium / ideo statio fit ibi ¶ Sexta feria

dies ista · exodi · xij · et xiij c. memorialis est

Sexta feria est de institutione baptismi
unde introitus eduxit eos
dominus scilicet de egypto i de tene-
bris peccati et inimicos eorum operuit
mare · i · baptismus et subinfertur alleluia

pro liberatione ab hostibus et bonum gratie /
Quo modo sequitur epistola / christus semel /
i petri iij · c · in qua beatus petrus agit
de baptismo et de archa noe / sicut enim
in diluvio per archam salve facte sunt anime
licet pauce scilicet octo / sic et in baptismo quia
sicut in aquis diluvii que inundaverunt
totum mundum / mundus a peccatis purgatus
est / et per archam anime salve facte sunt
ita et in aquis baptismi in quo omnia peccata
inundata sunt per penitentiam salvati sumus
sequitur graduale / hec dies quam fecit
dominus / versus / benedictus qui venit in no-
mine domini / homo enim est qui confert
baptisma / sed deus est qui invisibiliter
baptizat / unde sequitur / deus dominus et illu-
xit nobis / scilicet per illuminationem baptismi / et
per illuminationem legis domini / alleluia · ewange-
lium domini in tantum duplici usu / sicut in
die pasche in quibus dicitur cantus / quia
in hac die agitur de institutione baptismi /
unde usus est per septem in albis in corpore /
aliquando per stola nunc quia in baptismo fu-
erunt baptizati ¶ Ewangelium vero est de
institutione baptismi scilicet · mathei ult · c · xj
discipuli abierunt in montem quem con-
stituit illis ihesus / et sequitur ibi euntes
docete omnes gentes baptizantes etc.
¶ Et sequitur in memoria debemus habere istum die-
m per institutionem baptismi / ideo sequitur in offertorio
erit vobis memorialis quando dixit de ce-
dies in qua de viciis ad virtutes tran-
simus / hec autem dixit moyses de
die pasche ¶ Post communio est / data est
in / eris · ult · c ¶ Communio vero beati igno-
redit [i] in fine sicut in instructione baptismi pre-
ut ipse eius habetur apud nazareth · in domo
eius nutritus est / ideo habetur dicitur fit statio
in ecclesia omnium ¶ De sabbato in albis

Est de sabbato in albis in quo
est introitus eduxit dominus
populum suum in exultatione

hec maxime in octavo sabbato sit intellig-
endum erit viii sabbatum. ¶ Et ne iudicii ac-
cidat hoc dictum esse dicemus, sequitur in epistola
beati petri i. ii. c. Fratres deponentes omnem
maliciam et dolum etc. ¶ Decetur duplex
alleluia pro graduali, primo quia nunc terminatur
hoc officium post quam sequitur octava resurrectio-
nis in qua habetur duplex stola, tunc scilicet corpo-
ris et cessabit labor operis, de quo
dictum est in prohemio huius partis et sub
titulo de vii diebus post pascha et in
quarta parte sub titulo de alleluia. Secundo quia in die
iudicii plenum gaudium erit pro-
dineta et nunc in trina letitia geminatur
alleluia quia tunc erit letitia septima,
quia cum erit letitia unum alleluia, quia
septima semper geminatur alleluia. Tertio quia in
octava in hominibus omnis sollicitudo de-
ponetur, quod significatur in hac octava
die in qua vestes candidas sub crisma-
le deponunt. Ideo in albis non canitur
graduale sed duplex alleluia quia tunc
utrumque in albis est, tantum ad nunc
dominica non dicitur graduale cantatur, neque
tantum ad baptizatos, ideo cantatur
unum alleluia pro baptizatis scilicet Laudate
pueri dominum, et aliud de resurrectione
scilicet Hec dies quam fecit dominus. Verum
in post alleluia Hec dies sequitur alleluia La-
udate pueri, quia de letitia maior tunc fuit
erit ad gloriam incorruptibile corpus.
¶ Evangelium vero sabbati Jo. xx. c.
est de duobus discipulis qui currebant
ad monumentum, petrus scilicet et iohannes,
qui significant duos populos. cucurrit tamen
iohannes id est iudaicus populus qui
habebat prophetias scilicet scripturam ystoriam et
alios qui de passione domini loquuntur,
sed petrus tamen intravit id est gentilis
populus. Nos tamen intrabunt iudei in multi-
tudine, qui cum credent intrabunt,

sicut dicit Augustinus. Et attende quod
epistola et evangelium huius sabbati concordant
cum epistola et evangelio sabbati sancti, sicut
dictum est sub titulo de vii diebus post
pascha. ¶ In officio vero de illa tra-
ctatione post baptismum agunt gratias, Bene-
dictus qui venit etc. ¶ Post communio
est Omnes qui in Christo baptizati estis
Christum induistis. gal. iii. c. ¶ Sta-
tio fit statio ad ecclesiam beati iohannis
in laterano, quia cum ibi in precedenti
sabbato baptizati sunt pueri, et octavo
die in lege circumcidebatur, ideo recte hac
die ibi conveniunt ut hic spiritualiter agatur
in baptizatis, et hoc est quod sequitur in epistola
deponentes omnem maliciam et omnem
dolum etc. sicut modo geniti infantes,
non per senectutem vel sensum inter-
mores. ¶ Dicitur autem ad horas capitulum
Christus resurgens Ro. vi. c. et aliud Ex-
purgate vetus i. cor. v. c. et aliud
Christus passus est i. pet. ii. c. ¶ Dominica
vero in tota hebdomada que usque ad hanc
diem protenditur. Primas egimus, ideo eam
hodie celebrant in albis ut magis
ac magis albi simus, sicut dominus
dicit in evangelio capitulo iii. Penitentiam agite,
appropinquabit enim vobis regnum celorum.
¶ Dominica hoc sabbatum dicitur in albis
dictum est sub pascha. ¶ Hec die-
bus se distribuunt aliqui dies, alicubi
et distribuuntur tempus paschale, de quo
dictum est sub sabbato sancto. De recapitulatione evangeliorum.

Potest et aliter dici, quod ideo in
primis vii diebus baptisma-
lia celebrant officia, quia
baptizati spiritum septiformem donantur,
quod in corpore tempus universitatis dierum
septenario volvitur, quibus quod fides
spes et caritas proprie sunt utilia,
ideo tribus his utimur in noctibus.
¶ Quinque autem dierum officia

sic possimus vii. spiritibus et beatitudinibus
decantare. Officium quod dicitur Veni
pertinet ad timorem quo timemus ter-
ribile summi iudicis adventum cum dicitur pater
rex et iudex omnium resurrexi et adhuc
tecum sum in sigillatis annorum dicetur/
quis moretur et videbit nomen eius
tunc magnus erit timor et tremor/
unde in offertorio terra tremuit. spiritus domini
timoris ut fundamentum ponitur. Sed
quia a timore incipientes in sapien-
tia finimus/ sicut ysaias cepit a sapientia et de-
scendit ad timorem. Credo quod ysaias
salvatorem descripsit qui carnem
assumendo descendit/ nos non descen-
dimus ad celestia tendere conamur/ et ad
gradus ascendendo quemadmodum debemus,
ut a timore ad sapientiam pervenire pos-
simus. ¶ Feria quarta legitur evangelium/ de duobus
discipulis euntibus in emaus quibus
dominus aperuit scripturas moysi et
omnium prophetarum aperuit [illegible] licet
hodie legatur evangelium/ de apparitione domi-
ni non tamen hodie sed heri apparuit fuit/ ad
pietatem ergo pertinet hoc officium in quo
continetur rememoratio scripturarum et
accedit ad mansuetudinem prout ibi
dictum est. ¶ Quinta feria legitur evangelium/
stetit ihesus in medio/ [illegible] iure [illegible]
probat/ scilicet per suam presentiam/ et per gustum
et cenam prandium/ cum scripturas ex-
ponit et pertinet ad scientiam/ unde in in-
troitu/ aqua sapientie et beati viri po-
tati reserunt/ [illegible] ff. intonuit
[illegible] apparuisse in corpore/
[illegible] si consurrexistis que sur-
sum sunt querite et sepe iubet/ et in evangelio
sensus ad intelligendum scripturas disci-
pulis aperit/ scripturarum quippe in-
telligentia et sacra lamenta et luctus est
ut confirmat qui cum legit in scripturis
prophetas et eorum domini quod occasus quo
// debeat dolere monet/ et quando quis peccata
sua intelligit, totus in luctu et planc-

¶ intendendum

lamenta prorumpit. Sexta feria ? hijs diebus
sit gaudijs [illegible] /tum in septima lecti-
ca remoneamus que carnes agni
sine lactucis agrestibus comedimus/
sed beati qui lugent. ¶ Sexta feria
legitur evangelium/ de discipulis piscantibus
quos dominus invitavit ad prandium et
dedit eis panem et piscem assum id est
cognoscere christum esse deum et hominem
passum/ Hec quidem est illa saturitas
de qua dicitur beati qui esuriunt et sitiunt
iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Sabbato
dicitur ibi. Venite benedicti Hec est esca
celestis in introitu. Venite benedicti patris
mei percipite. Hoc enim regnum est prandium
eternum ubi erunt pisces magni/ sed
omnes super primas non passiones sed
amor. Confortabilis cum in sua [illegible] no-
bis regnum a christo promittitur. quia in [illegible]
etate regnaverunt david et salomon
in quorum manibus christi regnum spe-
cialiter et plenius significatur/ et quia petrus
super dominum rethe traxit/ [illegible] ipsi
ei commissa sunt est ecclesia/ ipse specialiter
dictum est/ pasce oves meas non perplas [illegible]
mittitur eius predicatio de actibus apostolorum
ad sanitatem quoque pertinet officium
portus rethe apparuit/ scilicet prophetas qui
predixerunt/ et angelos qui nuntia-
verunt/ et mariam que genuit/ et apostolos
qui predicaverunt/ et doctores qui expo-
suerunt/ pisces omnes plenitudinem manna
in terra generum maris id est dicti verbi vel
corporis sacri ut non deficiant in viam
tendentes ad patriam ubi comedent
panem angelorum. Versus graduale/ dextera
domini fecerunt illi ibo evangelium. ‖ mitte
‖ in dextera navigii rethe et est sensus/ dextera
domini fecit virtutem/ quia potentia
ubi me christi vivificavit me vivere
morte/ non quod dextera domini exaltavit
me id est laudabile fecit me et re-
petit/ dextera domini fecit virtutem

‖ in dexteram navigij rethe

ut audiat iterum qualitate f. etiam
vii sequens in monte sz vnia mixta
que sensu canimus cu apls i alla
zeloci xpc resurgens z ptinet hec
ad fortitudine z quia btus lauren-
tius fuit pssus assus fortis in
esurie z esuriens in fortitudine
io fit ibi statio ¶ Offert. qui sic
ptinet ad 9silm z maz magnu
cu fuit 9silm peccatrix pedes
lauantis cu lacrimis ut iuuz 9se-
queretur put i eva. d. ¶ Offertori-
vs. sic ptinet ad mundicia cordis
i bapto nat decepto ibi agit laua-
corpus zaua rep mundis cordibus
visio di pmittit. ut i bu biti m. c.
q. i. d. u. z pmundicia admittamur
pueniut i decorte i eva. d. kp
tu famu fuerte dns in psalto le-
eva. in quo d. q lucz iohes p
curerit ty petrus sequens atq admo
numentu intuit z pqea iohes
hy pnt ibi dem fuit duo pple pe
trus sigt gentes que posterius
venit ad noticia passionis sz ty
primitus crediderunt io. sinagoga
que i lege z pphis prius audiuit
xpi passione sz nodu crede m
mortuu nolunt credet tu ...tur
cu isrl saluus fiet de hys du-
obus pplis s. credetibus z no crede
tibus loquitur petrus in epla de
ponentes etc de credetibus d. in
introitu eduxit dns pplm suu
eduxit eu dns isrl de egypto
in tmro z argeto sz illus i deserto
murmurantibus z ideo pereuntibus edu
xit eos qui no murmurauerunt
de deserto in tra pmissiois z ppc
eosde omittimus gdale z duplica
tur alla q tunc neophiti labo
rabant nunc deu voce z opere
laudant ad eosde ptinet alla

laudate p. d. ht eu ille p's ad
electorum gentium dirigit q'd 9ximus
illo fine pbat qui ha. fa. se i do.
cu's prius quonit q camit i
off. bndictus qui venit i noie
dni. hoc eu vsicilis cantauit
pu' sacerdotes dns ad passiones
veniens q sequitur bndixerimus vob' de domo dni.
~~d d d~~ ndicerit un cau dices
prius fuit bndixerimus vobis
i. signauimus vos bapto nos
qui sumus familia dni q'a
dns deus illuxit nob' q sequitur
vsus hec est dies ad gaudiu
spectat credentium alle albus vsq.
lapide quem reprobauerunt ad sug-
gillacionem ptinet iudeorum ad vo
credentes ptinet postcois q
qui i xpo etc ptinet g. offi
cius ad purificatos qui filii di
vocabuntur dedit eis dns hys
qui credunt i noie eius pta
te filios di fi. quibus d. sequentia
psum ¶ In octaua pasche

Octaua pasche incipit
tempus regressionis seu
reconciliacionis put dem e
i pphecia hic / sane i hac die dni
ca i quibus etiam octaue sunt octa
ue pasche z dnt vulgaria de
die dnical z introitus resurrexi
z gdale q'd dilectu erat re
sumunt hiuius respectu ad qua
le i'lu'e ad omnem gloriam pyramus
ascendit xpi eni resurrectio
i octaua etate facta est sz cu
paschal solepnitas significet
illa octaua que sequitur septena
riu huius vite q'uit q'uacu sz
octauas tu z eius solepnitas
ptendit' no tn pluries dies

sed etiam usque ad diem penthecostes. Quinquagenarius
enim significativus est per remissionem que
vij. die mandata est/ cumque nec etiam
sionibus vij. sunt beatitudines/ quarum
octava redit ad primam/ Et ideo
ad representandum has beatitudines
solempnibus vij. dierum officiis ce-
lebratur octavus dies trinitatis/
que est eterna et signum in futuro
retributionis/ Has beatitudines com-
mendat Augustinus in libro de doctrina chri-
stiana vij. spiritibus dividens ultima
quia redit ad primam/ gradatim et
ex timore pervenitur ad sapientiam/ Un-
de nam sapientie timor sapientie domini
de hoc dicitur in psalterio vij. partibus
¶ Forma vero nominis baptizati
sunt primi/ et per multos novellos
in xl. genuit ecclesia et per illo tempore
fiunt apostoli primi propter quod dominus fuit
cum eis xl. diebus post pascha in-
struens eos in fide ut possent
omnes fieri spirituales et ut vicerunt
igne spiritus sancti propter istas tres causas
sunt nominates instruunt nos
etiam in fide in hoc tempore dominicas
prima quidem leguntur apocalipsis
et acta apostolorum/ in quibus libris legitur
de vij. signaculis videlicet de incarna-
tione nativitate etc que christus solus
aperuit que sunt maxima principia
fidei nostre/ Postmodum in alia quin-
dena cantantur in responsoriis de prophetis/
et in lectionibus leguntur epistole canoni-
ce usque ad ascensionem domini ut
super fide edificentur bona opera/
per eas cum epistole designant bona
opera ¶ Et attende quod tunc
invenies dominum lex et prophete legebantur/
postquam invenies nos apocalipsis et epistole cano-
nice/ que sunt apostolorum scripta
leguntur et cantibus iubilantur/

lex enim et prophete christi passionem et iterum
predixerunt ¶ Sed apostoli in factis annun-
ciaverunt et testificati sunt/ Io. in
R. illud cantatur/ Virtute magna
reddebant apostoli testimonium/ resurrectio-
nis/ Apocalipsis legitur quia apoc.
tenetur. Eo quod in ea visio christi
et angelorum collocutio memoratur
illa enim vita quam paschale
significat tempus, cum visione trinitatis et
angelorum consortio gratulabuntur. Leguntur
etiam apostoli in .j. historia de quibus
est dictum al. incipit caput quod in tribus
¶ Quomodo autem in quodam R. dicitur
decantabat populus israel alleluia/ et
universa multitudo Iacob canebat
legitime/ et David cum cantoribus ci-
tharam percutiebat in domo domini
illud respicit quod in domo Saul.
destructo i. morte cum impio ecclesia
i. communitas salvatoris in qua
sunt manna i. verbum et tabule testi-
i. thezaurus sapientie et scientie dei
absconditi in ipso/ … et ta-
bernaculo collocatur ut in eterna pa-
cis visione firmatur et ad perpetuo eq-
litate glorie exhibeatur/ Tunc et
supremis temporibus in facie salvato-
rum … dixinus esse legendum
enim nos scripta dictorum apostolorum
patet quod toto tempore suo cum passionem
suam pergeret qui dominum predicaverunt
erant. Quoniam prout nova testa-
menta loquuntur ut quasi modo geniti spiri-
fili consolationis lacte potentur.
Hec namque scripture sunt ubera
de quibus dicitur meliora sunt ubera
tua vino. de quibus sic nobis refertur
dominus unguentum plena est terra
ut omnes de eius plenitudine
accipiamus. Et nota quod sed.

romanum ordine legit^r ix lectiones
i diuinis a pascha usq ad penthecos-
ten. unde dictum est sub t. de vij diebus
p9 pascha ¶ Ipse nomine aut
tpliter que dictum est incipit introitus
q^i mo geniti infantes et^c j petri
ij c ¶ In epistola no instruimur in fide
que incipit omne quod natum est ex deo
vincit mundum et^c j jo. v. c. audit
p testimonium in celo et in terra et i gloria
in terra cu dicat tres sunt qui te-
stimonium phibent in terra. spiritus. aqua
et sanguis . qui cum clamore ma-
gno dominus emisit spiritum et ex eo
in mortuo exiuit sanguis et aqua
in dictum sunt humanitatis/ et hij tres
unum sunt i. unum sunt tres phibent
testimonium in celo pater i voce/ verbum
in carne/ spiritus i columba et hij tres
unum sunt/ de testio gloria sequitur
i epistola qui credit in filium dei in
in se testimonium/ dei hic i. hoc dicitur
ei gloria ¶ Sequitur duplex alleluia
in diuinis cum diebus et festiuis
ubi hic die usq ad octa pent-
ecosten duplex alleluia de quo dictum est
sub vij diebus p9 pascha et sub
sabbato in albis et sub lx. Primum
alleluia est p9 octo jo. xx. c Alleluia
Cu eet sero jo. xx. c est de du-
abus apparitionibus domini prima omnibus
apostolis i ipso die pasche excepto
thoma/ alia octaua die p^ute
thoma qui vidit et credidit et te-
tigit et dixit dominus meus et deus
meus/ aliud vidit aliud credidit/
vidit humanitatem et credidit dei-
tatem/ et cognouit secundum interpretationem
nominis/ thomas enim interpretatur
abyssus vel pfunde intellectus
qui oculis que oculus vidit di-
tatis intima penetrauit/

p9 modum i vitat nos i alia^o. bts
iohes ad credendum ratione utili et
honesto/ utile est enim nos credere/
vn dicit multa signa fecit ihesus
que no sunt scripta i libro hoc et^c
post vero est quare [illegible] jo. xx c.
manifestauit se ihesus iterum ad
de sc^a dominica p9 pascha.

Secunda dominica p9 pascha
quarum post iune illuxit
deus nobis no tamen p inuelibus
s3 i pfectis io hic dominica de pa-
storibus est qui debent plene imi-
tari xpm/ vn introitus est unde domini
plena est terra ea. cum no tamen p inuelibus
s3 et magni repleti sunt et ideo
sicut excedens dominica fuit de
inuelibus sic ista est de pfectis
vn sequitur verbo domini celi i. apostoli f-
mati sunt et ex petrus loquitur
ad pastores i epistola xpc passus
est p nobis et^c j. pet. ij. c io nunc
fuit similiter et fit statio ad sanctum
petrum in fine cum dicit usq estis
nunc ad pastorem et episcopum aiarum
vestrarum duo alleluia sunt primum f-
cognouerunt discipuli et^c est de iune
i aliis tamen certis dicitur surrexit
dominus al^a. ultimum est aliud f. ego sum
pastor bonus et^c jo. x. c est de
platis alia^o/ no Ego sum pastor
jo. x. c. est de bonis platis et
mercenariis Offertorium est de quo de-
us ad te de luce vigilo quia
plati debet vigilare vi i
cantice canticorum lc^o. i venerunt
me vigiles qui custodiunt ci-
uitatem Postcommunio similiter est de p-
latis ego sum pastor bonus et^c
jo. x. c de sc^a dominica iij.

Iam p̄cedentibus duabus domini-
cis ostensum est ex pueris et
magnis p xpi iune

plenum sunt omnia diem primum cum di-
citur in introitu predicte dominice omnia
dominus plenum est terra magni cum dica-
mus verbo domini celi firmati sunt psalmus
hunc nos terra et in sequentibus duabus
dominicis usque ad ascensionem hortatur nos
ecclesia ad iubilum et exultacionem propter
resurrectionem et ascensionem. Unde introi-
tus huius dominice incipit iubila-
te deo omnis terra et ibi sequitur
alleluia quia iubilus est exultacio
mentis habita de eternis. soli enim
deo iubilandum est. Sequitur psalmus
dicite nomini eius id est hylari operacione
ipsum laudate et sequitur similiter ibidem
unum alleluia quia ab una radice or-
ta sunt omnia talia id est trinitate
sequitur date gloriam laudi eius et ibidem
etiam in fine sequitur triplex alleluia quia
in potencia patris et sapiencia filii
et benignitate spiritus sancti processit
quod nos liberavit passione et
resurrectione ideo laudandus est deus licet
enim sit exultacio in mentibus
timor ne species sit timor luxuriet
in presumpcionem unde sequitur versus di-
cite deo quam terribilia sunt opera
tua domine. dicitur enim timor nominis
populus quia iudei conterriti sunt qui
erant populus peculiaris domini quod licet
apposuissent custodes cum surrexe-
rit venerunt discipuli eius et fur-
ati sunt eum et hoc est quod dicit
psalmus mencientur tibi id est ad honorem
tuum quia ex hoc magis confusi sunt
inimici tui id est iudei et sequitur ibi
in multitudine virtutis tue q. d. licet
iudei fecissent multa miracula videlicet sole
obscuratum et petras scissas tamen
est in multitudine virtutis dei quod [illegible]
[illegible] dicit in suum honorem
¶ Epistola nos monet petrus bapti-
zatos ut ambulent in novitate
vite abstinentes a carnalibus
desideriis dicens obsecro vos
fratres tamquam advenas et peregrinos
abstinere vos carnalibus desideriis
i. petri ii. c. et concordat cum introitu
quia gustato spiritu desipit omnis caro
[illegible] dicit alleluia christus re-
surgens ro. vi. c. ¶ Evangelium est de re-
surrectione modicum et non videbitis
me modicum id est in morte usque ad
resurrectionem iterum modicum et videbitis me
post resurrectionem et modicum quia vado ad
patrem Jo. xvi. c. De quarta dominica

In quarta dominica est in introitu
ad iubilum et psallendum invitatur
ad hoc gentes unde introitus
superius. et de presenti invitatur ad cantum
quando incipit cantate domino canticum
novum quia mirabilia fecit. Bernar-
dus. nunc tamen fecit duo mirabilia
in incarnacione sua primum quod mater
est virgo secundum quod deus fiet homo
tertium quod predicatur per crucem de carnalis
homo. sequitur ibi in conspectu gentium
revelavit iusticiam suam id est filium
suum. sequitur versus salvavit sibi dextera
eius etc. ¶ Epistola de fide unum sunt
duo populi scilicet gentiles et iudei
id est oratio. deus qui fidelium
mentes unius efficis voluntatis etc.
¶ Evangelium quia ista dominica quarta
appropinquat ascensioni ideo dicitur
alleluia vado ad eum qui me misit
et nemo ex vobis etc. Jo. xvi. c. et post
expedit vobis ut ego vadam etc. Or-
dinatur enim cum iubilo scilicet ascensio huic
consonat principium epistole beati iacobi
i. c. Omne datum optimum et omne donum
perfectum desursum est descendens a patre luminum. sequitur
et in evangelio cum venerit paraclitus ar-
guet mundum de peccato id est de infide-
litate fidei cum omne peccatum con-
cludit. unde arguet de hoc peccato et
arguet de omni peccato et de iusticia
et de iudicio. dicit glossa de peccato scilicet
quod sunt de iusticia quia non sunt

s. sermo. quia vado ad patrem. i. merendi
bus bonis scilicet producendo ad patrem per
cognitionem dei bona et contollendo eos
ad patris conformitatem et tamen nolunt homines
satis assimilari de iudicio quod non ti-
ment quia princeps huius mundi iam iudi-
catus est et adhuc sequitur compara-
tur et sufficiens de duobus arguere s. de
fide quam habent et habere posset si vellet
et de iustitia sua de bona vita in qua
non imitatur sanctos et adeo adiecit
verbum timoris s. de iudicio quod debet
tales subire sequitur. ubi et quicumque
audiet loquentem et sunt concordant fi-
nis epistole in mansuetudine suscipite
insitum verbum etc. sic enim spiritus sanctus
audit que loquitur multo fortius debet
homo audire et cooperari donec
deus in ipso loquatur quia qui de se
ipso loquitur mendacium loquitur.

De dominica rogationum

Quinto loco sequitur de dominica ro-
gationum in qua instructos
per ministros dominicis quasi armatos
ministros cardinalibus virtutibus monet
annectere aliis ut qui audit dicat
veni et cortina cortinam trahat
dicens in introitu qui est ysa. xlviii
c. s. alia translationem vocem iocundita-
tis. i. novum testamentum in quo primum sancti re-
demuntur non tirannis sicut fuit vetus
lex annunciate etc. Hec autem dominica
dicitur dominica rogationum quia proxima
ascensioni domini quia quia per nos sequi
non possumus ideo in ordine docemur
petere duo que petenda sunt scilicet ut
cognoscamus et faciamus dicit enim
oratio largire quesumus domine supplicibus tuis
ut spiritum cogitandi que recta sunt propicius
et agenda etc. unde in epistola redarguit
beatus iacobus eos qui nolunt cogno-
scere et non facere dicens estote factores
verbi et non auditores tantum etc. sicut in
precedenti etc. que alia non cor-
rigit luce. ult. c. et usque modo etc.
Jo. xvi. c. preallegato non ante dicto
nos Jo. xvi. c. ondit quod debemus
petere s. etiam dicens usque modo non
petistis quia qui enim petit tempora-
lia vel petit contra in eis que non
congruunt et quies est non potest unde
sequitur petite et accipietis quia deprecan-
dum est oportet. De rogationibus

Rogationibus diebus ante ascensionem
domini fiunt rogationes que di-
cuntur letanie. Letania autem
grece nos supplicatio seu ro-
gatio est in qua sanctorum cetus deum rogat
ut qui destruxit consilium architophel
destruat consilium eorum qui nolunt
vivere sed perverse cogitant et suppli-
camus deo ut nos a morte subita
et ab omni infirmitate defen-
dat. rogamus non sanctos ut pro nobis
apud deum intercedant. et denominatur
letania greco vocabulo propter auc-
toritatem lingue grece. prius dictum
est sub pascha. Est autem du-
plex letania s. maior et minor. maior
est in festo beati marci que insti-
tuta fuit a beato gregorio papa propter pestem
inguinariam seu inflaturam ingui-
num cuius instantis causa paulus mo-
tus cassinensis monachus longobar-
dorum ystoriographus ita describit
dicens quod tempore pelagii pape tanta
fuit inundatio aquarum per ytaliam quod
aqua ascendebat usque ad fene-
stras superiores templi neronis
quicunque rome nec aqua intrabat
templum. tunc per tiberim defluxit
multitudo serpentum inter quos
fuit maximus draco ...

flatibus aer est corruptus, et in tantum invasit
pestis inguinaria quod homines pas-
sim et subito moriebantur, et adeo pe-
ne totus populus romanus delete-
batur. Pelagius papa omnibus ieiunium
et processionem indixit, sed in ipsa pro-
cessione ipse cum lxx aliis expira-
vit, cui substitutus Gregorius, qui et magnus
dictus est, et ideo letaniam
ubique terrarum fieri precepit. Unde et
hec letania dicitur gregoriana vel
romana vocatur. Et crucis nigre
quia in signum meroris ex tanta hominum
strage, et in signum penitencie homines
nigras induebant vestes et al-
taria nigris velabant. Tercio et mo-
do processio septiformis, eo quod beatus
Gregorius septeno ordine in ea ma-
ioribus cetibus ordinavit. In primo ordi-
ne fuit clerus, in secundo religiosi, in tercio
sanctimoniales, in quarto pueri, in quinto la-
ici, in sexto vidue, in septimo
coniugati. Sed quia in
aliis non cetus quos possumus in
numero personarum supplere, in numero le-
taniarum septimes letaniam
dicere debemus. Quinto insignia de-
ponamus. Contigisse autem dicitur romanis
proxima contingenti pestis peccato,
quod cum in quadragesima continentes
vixissent et in pascha corpus domini
recepissent, postmodum comessationi-
bus, ludis et luxurie frena lax-
abant. Fuit quidem tam seva hec pestis
ubique quod homines subito perime-
bantur, ita quod sicut dicitur cum aliquis sternuta-
bat sepe spiritum emittebat. Unde cum
aliquem sternutare audiebant statim astan-
tes dicebant: Deus te adiuvet,
et inde ut dicitur hec adhuc consue-
tudo servatur ut audientes aliquem
sternutantem statim dicant: Deus te ad-

iuvet. Et cum quis ut fertur, cum aliquis
oscitabat, frequenter subito spiritum emi-
ttebat. Unde cum aliquis se velle oscitare
sentiebat, continuo signum crucis sibi
imprimere festinabat, que consuetu-
do similiter usque hodie observatur. Secun-
da letania que rogationes et pro-
cessiones vocatur, fit tribus diebus
ante ascensionem, que sicut legitur
in chronicis, a beato Mamerto tempore Leonis i-
mperatoris ordinata est apud Viennam ab eodem Mamerto
Viennensi episcopo, qui propter pestem
luporum et aliarum ferarum et aliorum
hominum publice devorantium et propter
periculosos terre motus illic crebro con-
tingentes indixit publicum ieiuniu-
m triduanum et letanias instituit; ec-
clesia vero illa postmodum ieiunium illud
in consuetudinem esse observandum de-
crevit. Et sicut quidam referunt
fuit per totam Galliam et universaliter
observatum. Dicitur autem hec letania minor
ad differentiam maioris, scilicet a simplici episcopo et in
minori loco, scilicet in Vienna, inventa
est; illa vero dicitur maior quia in maiori
loco, scilicet Rome, et a maiore, scilicet a beato
Gregorio, et pro maiore et graviori morbo
inventa est. Maior tamen antiquior est
tempore, nam instituta fuit tempore Zeno-
nis imperatoris, minor vero tempore Ma-
rciani imperatoris. Fiunt et letanie
pro pluribus aliis causis. Nam liberius papa
statuit ut per totam provinciam pro
pestilencia et bellorum advenientibus
et imminentibus letania fiat, ut
sic ista per supplicationes potentes
et ieiunia effugiamus. Et ergo hoc
tempore maxime bella emergere solent
et fructus terre qui adhuc in tenerita-
te sunt vel flores sunt pluribus modis
facile corrumpi solent, ideo hoc
tempore fiunt letanie ut rogemus

deum ut talia a nobis avertat et ab incur-
sibus tempestatis et a fulminibus et ab hostibus
divine religionis nos eripiat et
defendat. super hoc predicta sed
in specialis et generalis et plurales
et ideo rogationes nominantur. Dicuntur et
processiones, quia tunc ecclesia processio-
nem facit generalem. et est notandum,
quod rogamus sanctos pro miseria temporali,
pro gloria et pro dei reverentia. quidam autem
letaniam precedentibus picturis in
plurali et flebili habitu faciunt. alii
ultimam processionem ultimum plangentium
perditorum qui ducebantur ad mortem
representant plangentes, inquit dominus, ira
data super nos et super filios nostros
fuit. Et hoc tempore letanie, scilicet Christo
ascendente qui dixit: petite et
accipietis, confidentius ecclesia petit,
ieiunat etiam tunc et orat ut parum
habeat de carnis incentivo
et acquirat sibi alas per
orationem que est ala qua anima volat
in celum, ut sic Christum ascendentem
libere sequi valeat, qui ascen-
dit pandens iter ante nos et vo-
lavit super pennas ventorum. et hoc
est etiam quare ultima letania fit
ultimo. ieiunium ascensioni continuatur,
ut videlicet per orationes et ieiunia de-
positam molem carnis Christum ascen-
dentem sequi possimus. In leta-
niis autem fit processio et cantus
in quibusdam ecclesiis in principio pro-
cessionis ... facit ... can-
tandum et cetera et aperte dicendum
illud canticum angelicum: sancte deus,
sancte fortis, sancte et immortalis mi-
serere nobis, ita sicut Johannes Damascenus re-
fert in libro III, cum apud Constantino-
polim pro quadam tribulatione fierent
letanie, quidam puer cum aliis de
populo raptus est in celum et hoc
canticum ibi edoctus. deinde ad
populum rediens illud in conspectu
populi decantavit, et mox omnis
tribulatio cessavit. et tamen Calce-
donensi synodus approbavit. Unde
concluditur laus et auctoritas ejus
primo ex eo quod angeli illud dic-
taverunt, secundo quod ad eius prolationem tribula-
tio illa cessavit, tertio ex eo quod con-
cilium illud approbavit, quarto ex eo
quod demones illud valde timent.
Fertur in processione ipsa precedit
crux et capsa reliquiarum sanctorum,
ut vexillo crucis et orationibus sancto-
rum demones expellantur, ut
dictum est in quadam parte ... de cru-
ce ... portantur et vexilla
ad representandam victoriam resurrectionis
et ascensionis Christi, qui cum magna
preda celos ascendit. unde vexil-
lum per aera incedens est Christus
in celum ascendens, et sicut vexillum
in processione ipsa multitudo sequitur,
sic et Christum ascendentem magna
sanctorum collectio comitatur. portantur
et vexilla ad imitationem eius quod
dicitur in Ysaia XI: elevabit dominus
signum in nationes et congre-
gabit profugos Israel et dispersos
Juda colliget a quatuor plagis
terre. quod vero cruces et vexilla por-
tantur, a Constantino sumpsit exordium, qui cum
in sompnis dominus signum vidisset
et ei dictum fuisset: in hoc
signo vinces, iussit crucem vexillis
bellicis insigniri. quod in letaniis
crux maior ... baiulos ...
altaris sunt ... quod de Christi
... tulit ... circuiens.
In quibusdam locis fit letania
per campos, ut et ascendentibus

sinodus

demones expellat vel peccat ut
adulo consuevit et cantus erit in passi-
one quod significetur dictum est in prece-
denti c. dicit po. ad. al. Consue-
vit enim crudelis draco cum longua
cauda erecta et inflata duobus
prioribus diebus tunc et ne expulsa
procedit ultra non dicit quod retro
aspiciens cauda vacua atque de-
pressa retro secedit nempe draco
iste signat dyabolum qui preterita tempora
ante legem sub lege et tempore gratie quia
plures tres dies significant homines
fefellit et nunc fallere cupit in
duobus prioribus temporibus regnavit
et quia dominus orbis fuit cauda longua
i. potestate et inflata i. superbe erat
de. i. [illegible] post istum principem
mundi vocavit et p. ait in apoc
vidi sathanam de celo cadentem
velud fulgur et traxit secum tertiam
partem stellarum i. hominum in cauda sua
figurat duobus diebus modo predo pro-
cedit in tempore non gratie propter [illegible]
est et dicta est [illegible]
[illegible] in mundos partibus [illegible] terra
dicit draco quod [illegible] fidei dila-
tacionem amissa pro erit secedit
cauda vacua et demissa et non
longua quia non audet ita patenter
regnare ut prius sed per suggestio-
nes et latenter homines seducit
quos videt pigros in bonis
operibus et remissos nec via inte-
[illegible] fuit retro aspici-
ens si quos obvertet [illegible]
fidei demet cadat quia ad se
quos cauda trahat et sibi corporet
sicut et in deserto filios israel infir-
mos et debiles et qui hostes per
tergum obvenientes remanebat
ultimum hostes per tergum venien-
tes necabat ¶ Quadragesimis de-
bemus [illegible]

De q. di. [illegible] ieiunio

vel saltem albis quadragesimalibus
temporibus nigris in signum penitentie utimur
de quibus uti veste solemni [illegible] quod nomine
passionis nigris non tamen debet omnes
nigre notari ¶ Quadragesimis se debet
assimilibus operibus [illegible] viri et mulieres
sui et mulieres donet tunc passi-
oni adesse ut sicut omnes patiuntur
sic et omnes pro venia supplicant omnes
ad deum corda cum manibus elevet
i. studium orationis erigat ¶ Post
passionem cantatur missa in aliquibus ecclesiis
et est intervallum conveniunt et ecclesie
morant enim ecclesia preterita dei beneficia
ad maiorem spem et dei largitas in-
novatur ut plures convertat futuro [illegible]
enim quod vix tales conveniunt peni-
tent quod adhuc conveniet conveniunt
magis de templo suo [illegible]
sit et hoc conveniens sine dilectione
secundum [illegible] diligam te domine. ¶ Item quia
non conveniunt nisi per confessionem
ideo dicit Jac. in epistola Confitemini alter-
utrum peccata vestra que est Jac. ult.
c. et ut maior spes habeat adhibetur
[illegible] helya qui petiit quod non plu-
eret et non pluit annis tribus et mensibus
sex et postea quod plueret et pluit si enim
helyas solus exauditus est multo
fortius tota ecclesia exaudietur maxime
cum deus non est abbreviata ¶ Se-
cundum alia confitemini sed in diebus
[illegible] duplex alleluia cantatur
quare in hiis diebus unum dicitur
[illegible] in aliis ieiuniis non dicitur
alleluia quare in hoc dicitur ad primum dicitur
quod sicut sepe dictum est duplex
alleluia cantatur in [illegible] diebus
propter duplicem stolam que habetur in vita
[illegible] corporis officium autem
paschale quod hoc significat finitum est
et ideo remotum cum remotione effectus

ut [illegible] i. q. [illegible] cessat

Ad s(ecundum) d(icendum) q(uod) id(e)o i(n) aliis ieiuniis non
cantat(ur) all(elui)a q(ui)a est canticu(m) letitie q(ue)
sunt ap(er)tis p(ro)p(ter) q(uo)d d(icitu)r ieiunia mero-
ris / hoc aut(em) ieiu(nium) (est) ieiu(nium) (et) p(er)tinet
sunt (con)solatio(n)is q(ui)a non sunt ap(er)tis
s(ed) ut p(ar)tes symboli remoneat(ur) et
pestis / (et) id(e)o i(n) eis all(elui)a canta(tur) q(ui)a p(ro)p(ter)
i(n) hoc ieiunio d(icitu)r all(elui)a p(ro)p(ter) gaudiu(m)
ascensionis que i(m)minet ¶ Sup(er) ill(u)d
n(on) / si quis v(est)r(u)m (et)c(etera) Luc(e) ·xi· c(apitulo) ostendit(ur)
q(uo)d debemus pet(er)e p(er)sev(er)ant(er) p(er) homi-
nem / qui dicit amico / amice comoda
m(ihi) tres panes (et)c(etera) / si p(er)severav(er)it
pulsans p(ro)p(ter) i(m)probitate(m) eius surget
(et) dabit ei / p(er) h(oc) s(ignifica)t(ur) q(uod) (con)curb(us) i(n) p(e)cc(at)o
mortali si p(er)sev(er)av(er)it p(e)ccat(o) (con)tinu-
det(ur) p(ro)p(ter) i(m)p(ro)bitate(m) / allegorice amicus
eius est (Christ)us / a quo intellec-
tus carneq(ue) petit tres panes / s(cilicet)
fide(m) / spe(m) (et) caritate(m) / q(ue)m amicus
i(d est) intellectus petit q(ui)a s(cilicet) i(de)o inferior
venit de via i(d est) de q(ui)s(i)d(e)r(ati)one
t(em)p(or)alium s(cilicet) (et) non h(ab)eo q(uo)d ponam
an(te) illum q(ui)a non i(n)venit i(n) talibus
sp(irit)uale refectio(n)e(m) / (et) sic petit su-
p(er)ior intellectus p(ro)fusior(um) vel p(ro)ta(n)do
alia / non e(n)i(m) p(otes)t h(abe)re alia vel i(de)o
inferior aliq(ua)m refectione(m) sp(irit)ualem
nisi a(m)mittatur superior cui(us) est
(con)templari celestia / s(ecundum) p(ro)(pter) eam q(ui)d(em) /
num(quid) si pecierit pane(m) i(d est) caritate(m).
lapide(m) dabit ei i(d est) indurat(i)o(n)e(m) /
q(ue) est (contr)a(ria) caritati ~~i(d est) num(quid) dab(it)~~
~~(contra)riu(m)~~ / q(uasi) d(icat) non / s(ecundum) si pecierit pi-
sce(m) i(d est) fide(m) que nutrit(ur) i(n) aquis
bapti(smi) / num(quid) p(ro) pisce dabit ei s(er)-
pente(m) i(d est) infidelitate(m) a q(ua) (con)
dum(m)s vie p(ro)h(ibet) / q(uasi) d(icat) non / aut si
pecierit ovu(m) i(d est) spe(m) / q(ui)a i(n) ovo
est spes pulli / num(quid) porriget
ei scorpione(m) i(d est) desp(er)ac(i)o(n)e(m) que
retro (et) occulte pu(n)git sic scor-
pio / desp(er)ancia (enim) est retro.

abire / q(uasi) d(icat) non / vel p(er) pane(m) intelligu(n)t(ur)
om(n)ia que ho(m)i(n)is victui nec(essari)a
sunt / ut cibus (et) potus / p(er) ovu(m)
om(n)ia gr(ati)a s(e)c(un)d(u)m vita(m) (et) s(e)c(un)d(u)m
p(ro)p(o)s(i)t(um) om(n)ia gr(ati)a natalium ¶ P(ro)-
p(ter) q(uo)d / petite (et) accipietis / sup(er) e(ss)e
hoc ev(angeli)o ¶ Ad h(om)i(n)es d(icitu)r i(n) capitulo
(con)fitemini (et) c(etera) / Eliud helias homo erat
(et) illud / si quis erraverit / que s(u)nt
Iac(obi) ·v· c(apitulo) ¶ In festo a(u)t(em) b(eat)i marci
dic(itu)r q(ue)dam ep(isto)la / qui t(ame)n d(icitu)r
que est Eccl(esiastic)i ·xv· c(apitulo) / alii dicunt
similitudo vultus que est Ezech(ielis)
·i· c(apitulo) ¶ Ev(angeliu)m / ego sum vitis vera
q(uo)d est Io(hannis) ·xv· c(apitulo) / alii non dicu(n)t / de-
signat(ur) ¶ Sec(un)da q(uo)d die rogac(ionum) (et)
est ibid(em) officiu(m) q(uo)d i(n) p(ri)ma (secundum)
q(ui)a i(n) quibusda(m) eccl(es)iis ev(angeliu)m legitur
de ap(osto)lis (et)c(etera) i(n) quo est eade(m)
s(e)n(tenti)a ¶ De vigilia asce(n)sionis

Omnia n(on) ieiunium de q(ui)bus
p(ro)missu(m) non sufficit su-
p(er)ioribus (et)c(etera) id(e)o i(n) vigilia
asce(n)sionis que est t(er)cia dies
rogac(ionum) / ecc(lesi)a monet ad op(er)a
n(ost)re dies i(n) introitu / q(ui)a est i(n) q(ui)busda(m)
eccl(es)iis / (et)c(etera) d(omi)n(u)s (et)c(etera) / dicat ei q(ue)
si vis o(mn)i(u)m tua ad celu(m) volare
fac ei duas alas / s(cilicet) ieiunium
(et) elemosina(m) / cu(m) bonis cum desideriis
volam(us) ad celu(m) / ut d(icitu)r de duo d(icitu)r
elevatis manib(us) f(aci)ebat i(n) celu(m)
i(n) aliis t(ame)n eccl(es)iis d(icitu)r / o(mn)es gentes
¶ Ep(isto)la n(on) que est i(n) q(ui)busda(m)
eccl(es)iis / multitudinis (et)c(etera) non (contr)a co-
cordant anno n(ost)ro (con)p(ro)s(er)(vit) / q(ui)a p(ri)ma
post asce(n)sione(m) d(omi)ni fuit (et) mt
multitudinis credentiu(m) erat cor
unu(m) (et) a(n)i(m)a una / s(ed) hoc fit duab(us)
de causis / p(ri)ma ut ep(isto)la (con)sonet
ev(angeli)o / sublevatis oc(u)lis (et)c(etera) Io(hannis)
·xvii· c(apitulo) i(n) quo dicit d(omi)n(u)s / pater
clarifica i(d est) manifesta filiu(m) tuu(m)

q° de sc̄o e. c. ii.

et precatur rogat dicens / Rogo ut unum sint sicut ego et tu unum sumus / Hec autem unitas auditur in epistola / Multitudinis credencium erat cor unum / quia ex vero corde dantur elemosine / omnia reputantur communia / sicut dicit apostolus de manna quod qui plus collegit non plus habundavit et qui minus non minus habuit / Qui enim dives est non debet propter hoc amplius comedere sed aliis distribuere / et hoc dicitur in epistola et erant illis omnia communia / Ideo autem predictum evangelium legitur hodie / quia qui passionem carnis hominibus innotuit cum ascendit / vel quia in fine concluditur / Ego ad te venio / in quo rogat pro hiis quos dedit ei pater ut sint in patre unum / cum omnia sint in fide et caritate unum id est concordia uniti unissimi / Unum perdit epistola / multitudinis credencium ylarius non exposuit sic predicta verba / Rogo ut sicut ego et tu unum sumus id est non tantum voluntate sed et natura / sic et ipsi unum sint id est in unitate spiritus et gracia spiritus sancti / In aliis tamen ecclesiis dicitur epistola / Unicuique vestrum ad ephesios iiii. c. ¶ Off. Viri galilei Actuum i. c. pro eo quod est / non nobis Jo. xvii. / In aliis non ecclesiis dicitur petite augustinus vii. ¶ Sexta quoque in hoc officio de elemosina et operibus misericordie agitur / Ideo in quibusdam locis ut primissas sibi alias acciperent elemosinarum largicioni intendunt / Quod tamen usque ad diem ascensionis differunt / quia tunc per christum in celum advolet / et ut tunc liberius vacare possint ¶ Secundum tamen non ... congrue superdicta officia paschalis ebdomade Responsorium vii. dona spiritus sancti ad eos referunt qui sunt baptismo renati / ut renatus afflatum spiritus sapiencie dicit / Resurrexi / quod resurrexit evangelium / declarat id est per iudicium dominum / quod in acquiescit spiritus intellectus dicens / Introduxit vos in terram id est eternam / et ad hoc addit spiritus consilii ac sapiencie p. c. / quod in quo acquirere debeat spiritus indicat fortitudinis dicens Venite b. p. / Quia hiis collatis beneficiis dominum laudare debeat spiritus sciencie docet dicens Victricem etc. / Qui resurrectio renatis contulit indicat spiritus pietatis dicens / Eduxit eos dominus in spe / et ad hoc spiritus timoris adiungit dicens / Eduxit dominus populum suum / Pro hiis omnibus beneficiis in baptismo collatis hominibus unigeniti congratulatur homines deo confitentur et ad christi promissa se invicem exhortantur / Gracias agunt iubilant beneficia et beneficiorum eius rememorant et ad maiora confidenter aspirant / et ita hoc tercie partes officiorum super septem ebdomade vertuntur / et in quo habemus ordo donorum ¶ Et attende quod possunt huius ebdomade ad quatuor introitus adequatur / et ad tres ter poni. Alleluia / quia sancta trinitas a quatuor mundi partibus collaudatur de christo in vice / et de homine et de proximo / Prima dominica id est quasi modo geniti baptizati monentur tamquam infantes in morte vivere / et lac sancte scripture concupiscere ut paschale sacramentum per vice acquisitum moribus et vita teneant / mundum vincat ut cum christo triumphent et leticiam in corpore et anima perpetuo obtineat / propter quod leticiam alleluia duplicatur / vel duplicatur quia morte evaserunt et spem vite habere meruerunt / vel propter actionem et contemplacionem / vel propter gaudium predicatorum et conversorum

Infra non dominica / scilicet iniciat dominum baptizati iam instructi Christi imitari intonat et trinitate predicant / una in una specie / in verbo filium / in deo patrem annunciant / proponunt non per que sunt sacrificati / deum filium per que redempti / deum patrem cui regenerati sunt / et ter trinitate gemunt / nolo ter iubilat alleluia / In tertia dominica scilicet iubilate baptizati ad laudem dei totum mundum invitat et trinitate personat / cum ubi in deo patrem / et in nomine filium in laude spiritus sancti recipiunt / et ter per duo propter caritatis sinceritatem in fide trinitatis / adeo prius bis deum ter gemunt alleluia / In quarta dominica scilicet cantate iterum baptizati ad dei laudem gentes quasi invitant et trinitate concordant / dum ibi in duo patrem penitentialia / filium pensatum intelligunt spiritum sanctum / et quia fide trinitatis gentes a quatuor mundi partibus acceperunt / ideo trinitate sub quarto alleluia concludunt / In quinta dominica scilicet vocem iocunditatis iterum baptizati liberatorem suum gentibus suis annunciant qui trinitate per ter positum gemunt alleluia / et sicut ibi continetur instantia predicatorum / sic in officio exaudivit de templo sancto suo sollicitudo fere aberit quam continentur / et in officio vigilie omnes gentes applausus in celum in ethere ascensorum: De ascensione domini

In festo ascensionis domini que celebratur die xl post pascha quia Christus die xl post in celos ascendit fit processio solempnius / propter eam quod discipulis suis ut predixerat in monte oliveti ut viderunt ipsum ascendere fecerunt processionem / et ipse elevatis manibus ferebatur in celum / de hoc dictum est in quarta

parte sub titulo de actibus post adventum / hec processio significat ascensionem de virtute in virtutem / et continetur hec de ascensione ut contendamus ad ascendendum post dominum de bethania que interpretatur obediencia / de qua eduxit apostolos ascendit dominus per quod significatur quod sine obediencia nullus potest ascendere in celum / unde quidam cantant in processione Eduxit / primitus ad capiendum eductorum ut eduxit dominus / quia non ascendit de monte oliveti significatur per operam nunc oportet nos ascendere ¶ Cum igitur hac die processio venerabiliter agamus / melius et hec in dominica est quia non celebratur cum qua tamen dicitur si ea cantata / licet in die pasche et ceteris dominicis aliter fiat et in paschali cum processione et in dominicalibus aqua benedicatur in memoria et venerationem baptismatis / ideoque perdunt tamen in qua spiritus sanctus super discipulos ascendit ut sicut prius baptizantur et per gratiam spiritus sancti recipiunt / sic aqua benedicta prius nos et loca nostra respergimus et per quemadmodum adventus spiritus sancti memoriale in tam decantamus / cum et in dominicis diebus baptismatis memoria renovetur semper enim dicto / pulsat non dicta tamen cantata processio celebratur / similiter et omnis alie que sine aqua benedicte celebrantur / tamen ut misse coniungatur officio / tamen aliqua nullus ea sequitur nisi significatus spiritu sancto / de hoc et sub dominica in tertia parte dictum est

¶ Finita processione cantatur antiphona O rex glorie / post illud / non relinquas nos orphanos ¶ Sequitur introitus Viri galilei quid admiramini aspicientes in celum, memoris

cum oculis aspiciebant et dum eum as-
pexissent, misit angelos suos in mundum
ut recederent dicentes: hic Ihesus
qui assumptus est in celum, sic veni-
et quemadmodum vidistis eum ascenden-
tem in celum, i. sic veniet ad iudicium
in nube. Nubes suscepit eum, quia sine
nube i. sine gratia nullus potest ascen-
dere, et Christo secundum quod homo erat signifi-
cabat nubes in qua ascendit. Quia
non de ascensione domini est ineffabi-
le gaudium, ideo sequitur in fine: Omnes
gentes plaudite manibus. ¶ Sequitur
epistola: Primum quidem sermonem etc. Act.
i. c. in qua legitur de ascensione. ¶ Post-
modum sequitur duplex alleluia, quia
dominus ascendit in duplici stola, et
ita eadem ratione cantantur duo
alleluia in ascensione que dicuntur
usque ad penthecosten quia in tempore paschali.
Primum alleluia: Ascendit deus in
iubilacione, i. in gaudio ineffabili an-
tiquorum patrum qui cum eo ascendebant
et apostolorum et angelorum dicencium: quis
est iste rex glorie, Ysa.: quis est iste
qui venit de Edom. Sequitur: et dominus in
voce tube, i. in voce horribili, quia de
voce loquitur angelorum, vel dominus per an-
gelos tunc dicebat apostolis: sic veni-
et etc. vel quia vocabat ad nupcias
eternas, sicut et tuba solebat anti-
quitus invitare ad nupcias temporales.
Secundum alleluia est: Ascendens Christus in alta
aliquotiens dicit non vos Jo. xiiij. c.
¶ Sequitur ewangelium Marci: Recumbentibus
ult. c. recumbentibus xi. apostolis etc. in
sequitur: et exprobravit etc. et in ultimis?
in fine legitur de ascensione domini quando
Ihesus postquam locutus est eis assumptus
est in celum. ¶ Potest et dici quod eorum
que hac die cantantur quedam sunt
ascensionis pacte narrativa, ut illud
postquam ascensionem etc. et illud ascen-
dit deus etc. quedam sunt consolativa

sponsi ad sponsam, ut illud non turbe-
tur cor vestrum neque formidet, et illud expe-
dit ut revertar, et illud si non abie-
ro; quedam sunt congratulatoria sponse ad
sponsum, ut illud Ps. Exaltare domine,
et illud ponis nubes; in narracione
spes concipitur, in consolacione erigitur, in
congratulacione certificatur vel delectatur.
Similiter in officio divino narratur ascen-
sio in epistola et ewangelio ubi dicitur quod dominus
assumptus in celum et sedet ad dexteram
dei, i. in equalitate patris, et in alleluia
dominus in specie consolatur sponsus,
et in alio alleluia: non vos relinquam.
Congratulatur sponsa in offerenda, in-
vitatur esse presens ascensio et in commu-
nione: Psallite deo qui ascendit
super celos celorum ad orientem,
hoc est usque ad verbum sibi unitum
quod non dicitur ortum vel ortus sed oriens,
oriens quia semper filius a patre procedit,
vel super celos celorum ad orientem,
hoc est super firmamentum celi ad
orientalem plagam, quia ante cantatur
in introitu et offertorio: Viri galilei, sumitur
de epistola in qua clausula ponitur
ab angelis eorum superbia qui restiterunt
erant, et eorum invidia, superbia
sapiencia qui non cognoverunt, et eorum
pigricia qui talentum sibi commissa cum
lucro debite non reportaverunt, et
solicitatur eorum desiderium qui ad
adventum domini diucius expectaverunt.
Hoc enim officium totum consistit in sola-
cione et gaudio. ¶ Hoc festum habet
decem dies portabiles sicut dictum est
supra de pascha. ¶ Hac die fiunt
in quibusdam partibus elemosine genera-
les ut dictum est in precedenti t. et in t.
de rogacionibus. ¶ Dicitur et hac die ad
honorem capitis primum quod et illud
cuius membra venient in celum et illud

viri galilei que sunt actuum i c.
De dominica post ascensionem.

Consequenter dicendum est de dominica
post ascensionem. Sequitur ablato
a se sponso magis deuo-
ta est ecclesia vnde cantat in hac dominica
in introitu Exaudi domine vocem meam
qua clamaui ad te et sequitur ibi vul-
tum tuum domine requiram scilicet desiderio
et cogitatione secundum rem/ quasi filia
aquile ¶ Sequitur epistola/ Estote etc. i
petri iiii c. in qua scilicet quod vnusquisque sicut
accepit gratiam illam in alterutrum
administret et de commissione talenti
et cetera in mutua caritate secundum eos
vt sint hospitales inuicem sine
murmuratione etc. sic ei adaptant
nos pennis virtutum quibus volare
possimus ad celum post christum quia
bonis operibus scilicet caritate et cetera
est de monte oliueti ascendimus
¶ Sequitur duplex alleluia/ vnum est
in quibus dominus in sina in
sancto quod est hic. Dicit quod hic dominus
cum non ascendit de monte synai
sed de monte oliueti de bethania
sicut habetur luce vlt. c. Ad quod dicendum
quod de synai in sancto ascendit quantum
ad impletionem/ scilicet cum impletum
mandatum/ ascendit nam de sancto
mandato quod est ite predicate e-
wangelium omni creature/ vel mandatum
suum de negociatione dicitur homo
ipse cum est homo peregre profi-
ciscens qui vocauit seruos suos
etc. vel de sancto mandato ascendit
quia per impletionem mandatorum debet ascen-
dere christus in quantum homo et alii
post ipsum ¶ Ewangelium de promissi-
one spiritus sancti/ scilicet cum venerit paracli-
tus spiritus quem ... procedit spiritus
veritatis etc. io. xv c. alia patent

¶ Sicut dicitur est ceremoniis dixit in
rationali/ quod apostoli post primam vnctionem
quam in christi morte susceperunt
in sufflante illo et dicente accipite
spiritum sanctum secundam expectabant quam
promiserat dominus dicens Ego autem
mittam paraclitum ad vos expecta-
tes qui descenderat in vnctione vn-
gendi qui visus de celo ... vng-
scilicet dominus altissimo assumitur/ cum
titulus est vnde pro dauid
prophetam leuiter ... cum ibi de
vnctione dauid que fuit triplex/
primo cum vnctus est in signum re-
gis futuri. secundo in rege super tribu
iuda/ tertio super totum israel/ nos
sic in christianis que vnctionem triam
expectamus/ prima cum vncti sunt
in baptismo/ secunda in confirmatione et prime
confessione/ tertia erit in resurrectione
vel prima fuit in apostolis/ secunda in
iudeis/ tertia in gentibus ¶ Et apostoli
apostoli vt diximus erant expec-
tantes in templo et orantes lau-
dantes et benedicentes deum ideo
in missa expectacione in epistola Estote
prudentes in vigilantia ad orationes/
et in offerenda laudate ... domine
preparamur ad laudes/ quibus autem
fuit effusus illis ... vnctio
vnus ewangelium declarat/ cum venerit
vbi dicitur vos testimonium perhibebitis
quia ab initio mecum estis/ in quibusdam
tamen ecclesiis est officium Ascendit deus/
et post ... esse ¶ Et attende
quod ob promissa cum scilicet apostoli
expectabant induui virtute ex
alto/ hec ebdomada dicitur expec-
tationis in qua solet quadragesima
ieiunia et orationi vacare vsque ad pent[ecosten]
eo quod apostoli per tempus

lxxvi di. scie[?] c. s.

ieiunasse legitur. Sed magister Gilibertus
probat ieiunandum non esse, quia de pas-
chali tempore et de quinquagesima pent-
ecostes. Sed numerus et magis [?] inter pa-
scha et pent. non esse uniformitate ie-
iunia indicenda, uoluntate tamen omni
tempore uacabis parcendis possimus
abstinere, sed necessitate non oportet.
Unde numerus psalmorum l. dies ieiunium
nescit certa sicut ipsa dominica qua
dominus resurrexit. Sunt enim omnes
hii dies velud pascha et dominica
celebrandi, in quibus sicut ait Be-
da maioribus epulis et ymnis
celestibus est vacandum ob reve-
rentiam dominice resurrectionis ob memoriam
dominica convictus cum discipulis obse-
gle in mortali. Unde hii nobis hilar-
itate pentecostes concluduntur.

letanias — de q. di. in. vigoncs

Sed et ~~[struck]~~ excepit et
ge[?] annexuit; illud tamen volun-
tarium est. Illud est notabile
est quod octava ascensionis que
debet in quinta feria terminari, usque

ascensionis

ad[?] prorogari, licet enim officium domi-
ce in quinta feria repetatur, tamen in
nocturnis officiis sexte ferie
et sabbati invitatorium et responsoria
de ascensione cantantur, et hymni
nocturnales post dominicam in ebdo-
madibus et eodem laudamus
dominicas prorogatur. Octava enim et
apostoli erant laudantes dominum de
hoc deum est sub pascha, nec
vacat [?], quia apostoli ex-
pectantes per observantiam x.
propterea paraclitum denarium
accipere meruerunt et nos ex-
pectantes per eandem observantiam
denarium vite percipiemus eterne.
Quibus x. diebus legendi sunt
actus apostolorum, ex eo quod sequitur.

spiritum sanctum accipiet et denarium p-
mebit.

De vigilia penthecostes

Sequitur de vigilia pentecoste,
in qua sicut in vigilia pasche
celebratur baptismus, quia iste due
festivitates sunt maiores et ma-
gis uenerande inter omnes. In vigilia enim
pasche celebratur baptismus, quia in
passione Christi omnes baptizamur, id est
redimimur et iustificamur. Nichil
enim nobis nasci profuit nisi redemi
profuisset, nec paraclitus mitteretur. Ideo
in vigilia pent. celebratur baptismus
quia tunc per spiritum sanctum mundamur et sanc-
tificamur, quem dominus in celum ascendens
discipulis promisit dicens: Johannes
quidem baptizavit aqua, vos autem
baptizabimini spiritu sancto non post
multos hos dies, id est post x. dies, quod
et factum est. Post hoc etiam in x. die post
ascensionem celebratur baptismus
ad notandum quod tunc neophiti bap-
tizantur in spiritu sancto, quem et illi ba-
ptizantur. Et hodie solempniter tamen ad
hoc ut post pascha nati vel infirmita-
tibus impediti baptizentur, tum quia
Petrus hodie tria milia hominum bap-
tizavit, tum quia dicitur filius in dei
digitto forte deviat; ideoque in
opus pedis instituit in spiritu digi-
to veniente et filio resurgente, tum
quia baptismus regeneracio spiritualis est, spiritus
sancti operatio, tum quia sicut hodie de-
scendit in apostolos, quem descen-
sum baptismum dominus appellavit di-
cens: vos autem baptizabimini
spiritu sancto, sic in baptismate descen-
dit licet invisibiliter in baptizatos.
Sed cum spiritus sanctus die dominica
et hora tercia missus sit in discipulos,
quare baptismus fit in sabbato.

et hora ix. ut cum quod debet post
eius horam tantum celebrari. Verumdeo
quamvis baptismus fiat in sabbato, tamen ad
illud pertinet quod apostoli acceperunt
in die penthecostes, et quamvis eadem die vel
hora celebretur, propter aliquas fluctu-
antis mundi occasiones, tamen propter sacramentum
quod in se continet imitando Christi mortem
et cum sicut ne membra caput prece-
dant debemus illud baptismum eadem diei
et donum spiritus sancti eadem hore deputa-
re, in baptismo enim non tantum representatur
sepultura salvatoris sed et mors Christi
per quam baptismus plenam recepit effi-
caciam, et ipse hora ix. emisit spiritum.
Etiam quod sicut continetur in actibus apostolorum
de eadem hora audivit ab angelo
audite sunt orationes tue et eadem
hora a beato petro baptizatus est et
hora nona angelus domini venit ad
cornelium et ei ut mitteret ad petrum
qui eum baptizaret. Unde gregorius instituit
ut hora nona fiat baptismus solemp-
nis, alie et sunt huius hore prerogati-
ve prout dictum est in quinta parte
sub titulo de nona, adeo autem spiritus
sanctus datus est discipulis hora tercia
quod fide sancte trinitatis predicaturi erant
¶ Hoc sabbatum intitulatur sabbatum xii.
lectionum, quia in primitiva ecclesia xii. lectio-
nes legebantur ut dictum est sub iiii
feria tertie dominice adventus ¶ Officium
autem huius diei fere idem est in pluribus
ecclesiis cum officio sabbati paschalis, et
lectiones leguntur cum baptismus ad in-
structionem baptizandorum, et leguntur
sine titulis prout ibi dictum est. Verum tamen
quedam lectiones ibi leguntur que non hic,
et quedam ibi que hic, postpositis tamen,
ibi enim est prima lectio in principio,
hic non est prima temptavit. Item ibi post

legitur apprehendent vii mulieres etc.
et post eam scripsit moyses etc. hic non
eo quod (causa quod notum est) quod duo fuerunt
patres unus scilicet carnis scilicet adam qui
per inobedientiam deo displicuit
et in quo omnes peccaverunt et mor-
tui sunt, alter spiritus scilicet abraham qui
per obedientiam placuit deo et cuius imi-
tatores liberati sunt et vivunt. De primo
agimus in vigilia pasche, unde tunc
primo legimus in principio etc. ubi
describitur dignitas hominis per quem
omnia facta sunt ut ea eius invi-
sibilior appareat, et cum est quod non sub-
sequitur ibi canticum, quia non bene canta-
mus per nascimur ad luctum, ad-
iungitur tamen lectio factum est in vigilia etc.
in qua per figuram mortis ubi agitur
de baptismo in quo egyptiis spiritualibus
submersis vel filii israel liberati
sunt, unde sequitur ibi canticum victorie
seu leticie scilicet cantemus domino etc.
¶ Quia imitatores ade adherent ut
liberentur primum instruendi sunt in fide
et post eam in moribus, ideo primo legitur
ibi lectio apprehendent etc. in qua de
fide agitur et in qua spiritus a septi-
formi gratia spiritus sancti apprehensus
ostenditur, et post eam illa scripsit moy-
ses in qua agitur de moribus, in hac
autem vigilia agitur de patre spiritua-
li scilicet abraham unde legitur tunc primo
lectio temptavit deus abraham
et post eam de ratione leticie quia
nobis bene cantatur, et per eius fidem ad
gaudium pervenimus unde dictum est in
semine tuo benedicentur omnes gentes,
tamen quedam ultimo tractu sequi
debet quod per promissionem benedictionis
ultimo canit canticum abraham
quod ultimo factum cum quo cantavit
habebit solus dei cultor et precipue

in tota alienatio / hec autem lectio bene congruit
conuenit huic diei / quia in effusione
spiritus sancti data est gentibus benedictio
de qua dominus dixit ad abraham
in semine tuo benedicentur et cetera congruit
oratio deus qui abrahe / secunda lectio est
scripsit moyses que data in lege
declarat que hodie data est noua
scilicet que in cordibus fidelium diffu-
sa est / unum canticum sequitur in quo etiam
letitia representatur / scilicet quia ubi abrahe
filii bonos fuerint mores aug-
vii mulieres apprehendent unum et cetera
unum in tractu post septem fratres gratia
spiritus sancti repletus nascitur et prophetia
in nono tempore per baptismum christo coniuncti
sunt / ideo post modum lectio lectio app-
rehendet vii mulieres unum sunt et cetera
que vii dona spiritus sancti prenunciant
que bonis moribus christi uirum informant
/ unum canticum sequitur quia bonos
mores gaudium comitatur / et tertia
lectio scilicet audi israel uirtutes que dona
comitantur in firmant / ut sapientiam pru-
dentiam lumine et pace unum canticum
sequitur / quia plus et ipsis eternaliter
gratulabimur / prima quidem resonat
ystoriam / secunda allegoriam / tertia tro-
pologiam / quarta uero anagogen
¶ Prima ergo lectio est temptauit deus
abraham / scilicet quod pertinet non dicit de
immolatione ysaac / magis ei perti-
net ad uigilia pasche / Videtur dici
propter promissiones que sunt ibi et multi-
plicabo semen tuum sicut stellas
celi / baptizati enim sunt stelle / et
item in semine tuo benedicentur omnes gentes
/ tunc enim conueniunt baptizati qui sunt
uere semen et ueri filii abrahe / Tertia lectio
non / apprehendent vii mulieres et cetera primus
mulieres sequuntur vii dona spiritus sancti
que denotantur in baptismo / alia patent

¶ Post ea fit processio ad fontem sic-
ut in uigilia pasche / et cantatur missa sub-
introitu / quia certum non habemus adhuc spiritum
sanctum saltem in tanta plenitudine
in qua expectat eum in christianismo qui
est principium et finis omnis boni
¶ In uigiliis ergo pasche et pentecostes
incipit missa absque introitu
praeter ibi dictum est ¶ Et dicitur gloria in
excelsis deo / et hoc more apostolorum qui
cum percepissent spiritum sanctum in templo erant
ingiter in templo laudantes et benedi-
centes dominum / Unde sicut angeli canti-
cum deprecantur / ideo subiungitur
gloria in excelsis ¶ Post modum sequitur
epistola de actibus apostolorum / cum apollo
et cetera in qua legitur quod paulus baptizabit
baptizatos a iohanne qui in spiritum ·i·q·
sanctum non crederent dixerunt enim
sed neque si spiritus sanctus est audiuimus
¶ Post modum sequitur unum alleluia / scilicet con-
fitemini in quarum carminum pro baptiza-
tis / quia aliquem prius liberati sunt
/ dicitur ergo hodie alleluia / nec dicitur flectamus
genua / quia hoc est tempus consul-
tationis et letitie propter inhibitionem resurrec-
tionis ¶ Sequitur tractus / scilicet quia est hoc
cum spiritus sanctus omnia facit bona
/ ad hoc dicendum est quod hoc fit propter
baptizatos qui multos tractus
miseriarum passi sunt si uixerint
¶ Post modum sequitur euangelium / Io· xiiii· c
de promissione spiritus sancti / si diligitis
me mandata mea seruate et cetera ¶ Cre-
do in unum deum non dicitur et obmittendum
est cum simbolum hoc derivatum sit
a simbolo apostolorum fidei quod habebant
insinuat ¶ Offerenda manifeste
ad oplationem spiritus pertinet quia

per eum renouatur facies terre eo delicto
quod maledicte / per eum dominus benedixit / per eum ce-
lum sicut pellem extendit. i. septima ut
quod nichil lateat explanatur simpliciter et
tuo ultro re. io. vij. c. ad eandem
pertinet spiritus sancti operacio qui facit
flumina velud aque vive de ventre
credentis exire. i. affluencia salutifere
doctrine. Restat ut quibusdam placet hec
missa prosequamur dico concludenda
¶ In vesperis huius ps. sed quorundam ecclesiarum
consuetudine cantantur ps. laudate pueri
dominum / et laudate dominum omnes gentes
et laudate dominum q. b. et lauda anima
mea dominum et lauda ierusalem eo quod in his ps
laudes dei magis resonare videntur.
ubi cum spiritus spirat organum ad
laudes invitat. De penthecostes

Penthecostes sicut et pascha
apud hebreos celebre fe-
stum erat quia post quinquaginta die-
bus pasche celebrabatur vii et notabi-
lis suppsit zia pent. dicitur a penta
quod est quinque et costes quod est x. unde
penthecostes quinquagesimus dies
a pascha computatur dicitur. ¶ In hoc
festum et adventum domini canuntur alla
et gloria in excelsis deo propter deum est in pse.
bus patris et filii de vij. diebus post
pascha ¶ Ideo autem alla frequen-
tatur per totam ebdomadam penth.
quia predicans pent. eccam per baptismum deo
apostolos congregat et deo saluti corum
congaudens quoniam alla vtitur
nestibus et semper laudibus decantat
tunc et status omnium i signum libe-
racionis corum qui per dona spiritus sancti
de morte ad vitam resurgere meru-
erunt hunc cum dicit missa ei apostolos
in linguis igneis ¶ Sane octa
pent. aliquibus sibi celebratur.

quia sicut in septenario ebdoma-
darum qui perducit mellem perfectio
bonorum operum spiritus septiformis
ita in octava mellem consumacio premi-
orum quorum utrumque apparet spiri-
tui sancto licet tota trinitas utrumque ope-
retur in divisibilia sunt opera trinita- de q. d. m. c. s.
tis sed quia spiritus sanctus est amor
patris et filii et eo solo amore hec
dat et dabit nobis dominus ideo spiritui
sancto ascribitur. Alii non non celebrant
octavam pent. nam cum solum vij. sit
spiritus sancti donum solum vij. diebus de
sancto festum penthecostes / et ideo clemens quod defert ca
papa dicit in sua epistola decretali / quod pellanus.
hoc festum cum octavis sed partaine
nec pascha debet habere octavam nisi
sola una die propter unitatem / Rursus
hoc festum vij. diebus agitur propter pueros
inter septenarium vel propter annos sab-
baticum / vel quia vij. spiritus sancti do-
noribus et omnibus plena gaudia co-
ferunt / vii et viij. ultimi a laudibus
cessant quia per septiformis gracie opera-
tor gaudia conferunt eterna / dehinc
dicitur sub prima dominica post pent.
¶ Verum si penthecoste sit ebdoma-
dalis festivitatis dierum est sub t
de vij diebus post pascha ¶ In nocte
pent. leguntur tres lectiones / et duo
tres ps. cum tribus antiphonis / sicut
fit in nocte pasche ad novum vim
ecce apparet totius sancte trinitatis in po-
tencia maiestatis / quidam tamen nove
leguntur lectiones / sicut fit in aliis
dominicis / sed canonicum est tres [illegible]
dumtaxat legere / propter sacrum
baptismum in tribus personarum nomine ce-
lebratum vel ob triduanam domini se-
pulturam cum sumus in baptismo co-
sepulti / Rursus ideo tres ps. cum
tribus antiphonis dicuntur / quia spiritus sanctus

tamen etiam apostolos operatus est nam ueteres
innouauit et renouatos confirmauit et
confirmatos ad alios conuertendos mi-
sit. Ad primum pertinet quod dicitur in prima
auctoritate: factus est repente de celo
sonus, ad secundum quod dicitur in secunda: confirma hoc
deus, ad tertium quod dicitur in tertia: emitte
spiritum tuum. Corda enim in ministerio docti
sunt ab eo et per spiritum sanctum recreati, et quia
in ipsis apostolis duo operatur spiritus sanctus
scilicet remissionem peccatorum et operationem
miraculorum, ideo ille auctoritates per-
tinent. Propter duplex alia uidentur si di-
ligenter attendere uolumus et consideremus
auctoritates que dicuntur in pascha
cum hiis que dicuntur in pentecoste. Alia ratio
inuenietur et ita ibi in festo ebdoma-
da fit uariatio psalmorum et auctori-
phonarum et tonorum, hic autem nec in
ipsa die nec in aliis diebus fit ua-
riatio, et omnes ille auctoritates sunt unius
toni scilicet octaui et cuius differentie
ratio autem est, quia scilicet duplex bapti-
legimus apostolorum, primum in quo pre-
perunt remissionem peccatorum, nam eos
baptizatos esse christi baptismo
ambigendum non est ut dictum est
supra de uigilia pasche et secundum quod
perceperunt ad robur uirtutum et
operationem miraculorum et ad remi-
ssionem illecebrarum omnium scelerum
primo baptizatus fuerat petrus
cum ad uocem ancille negauit. Secundo bap-
tizatus fuit in die pentecostes cum coram
regibus et principibus non timuit
predicare uerbum dei, in primo ergo multa
instabilitas et uarietas fuit
circa discipulos, in secundo uniformi-
tas et stabilitas, propter hoc et mo-
dus in cantu dei. Sunt duo genera uiro-
rum scilicet actiuorum et contemplatiuorum
actiua uita consistit in bonis operibus
id est in administratione exteriorum in qua
constituti ab amore temporalium non

omnino separantur licet amore dei et amore
temporalium perficiant. Contemplatiua consistat
in dei dilectione et contemplatione. Hee due
uite per mariam et martham significa-
te sunt, maria per dei est optima
mixto aliud. Maria optimam partem etc.
non tamen reprehenditur per martham quia
et ipsa uita actiua bona est que hic
inchoatur et terminatur, contemplatiua non
optima est que hic inchoatur et in futuro
consummatur. In illa tamen est multa uarie-
tas, in ista uniformitas prout in
hac uita potest esse. Auctoritates ergo cum
prosis que cantantur in pascha pertinent
ad uitam actiuam, et ideo in eis est
uarietas, auctoritates uero et prose que cantantur
in pentecoste pertinent ad contemplatiuam ui-
tam, et ideo in eis est uniformitas
in prima enim auctoritate que in pascha
cantatur dicitur, consilium meum non est cum
impiis, hic dicitur, factus est repente
de celo sonus etc. Spiritus seu uentus
uehemens solet pulueres a facie terre
deicere, magna enim est differentia
inter donum spiritus sancti quo separantur
fideles ab impiis et donum quo
omnis puluis terrenarum cogita-
tionum a pectore humano tollitur,
illud ad actiuam uitam pertinet, hoc
ad contemplatiuam. In secunda ibi dicitur postu-
laui patrem meum etc. hic non dicitur
confirma hoc deus etc. ab omnibus quidem
fidelibus pertinet esse de christianitate
dum sed ad perfectos pertinet a terre-
nis cogitationibus esse separatos et
in hoc confirmatos ne ad terrena re-
deant sed per conuersationem esse in celo
celesti et ubi alia cantantur non re-
sset ... petitur. In tertia ibi dicitur
Ego dormiui et soporatus sum et exurrexi etc. hic
dicitur emitte spiritum tuum et creabuntur
etc. omnes fideles et boni ...

resurgit vel resurrexit sic eius
a mortuis resurrexit quod ibi dicitur huius
in paruulis renouantur facies terre id est no-
uae quod sit ab omni puluere terrenorum
desideriorum in minimis ibi gradus hic est
in vita actiua que ibi ostenditur est medio-
cris hic autem hic est in contemplatiua que
hic ostenditur est perfecta et consumata
ibi uarietas hic uniformitas et proprie-
tas ibi narratur anthiphone et prosa huius
propter hanc consumacionem et uniformita-
tem non dicuntur anthiphone sunt octaui toni
et causa dixi quia octo sunt beatitudines
quas dedit ad caput? tria prima dicitur
beati pauperes spiritu quia ipsorum est regnum et octa-
ua beati qui persecutionem patiuntur propter
iusticiam quia ipsorum est regnum. Propter hanc causam con-
summacionem non dicta in quibus dicitur eius
celebratur octaua penthecostes
¶ Post hos quidem vii dies tres leguntur
cottidie lectiones ut vii. feries tres
pariter sorores vii. dona spiritus
sancti per illos significantur tres virtutes
scilicet fidem spem et caritatem sunt gressus
perseguntur in moralibus horum eius-
dem offitia vii. donis spiritus sancti ad-
aptantur ¶ Dicitur et ad horas capitulum
dum complerentur actu ii. c. et illud spiritus
domini sancti i. c. et illud caritas dei ro.
v. c. Vespertinum gradale et hodiernum perti-
net ad sapientiam et intellectum ut ex
quibus patet ¶ Feria tercia et septima
sunt solempnitates feruide dicitur
cum gloria in excelsis alleluia credo ite
missa est et te deum laudamus
sunt in t. sequenti dicitur ¶ Sequitur
vide de officio misse et quidem in die
pent. celebratur festum de aduen-
tu spiritus sancti visibiliter cum descen-
dit tunc in discipulos et fuit hic in-
dicium et argumentum quod non potue-
runt calumpniari iudei iuxta eum et
ascensionem calumpniabantur sed huius

potuit fieri de aduentu spiritus sancti
quia communi natura que subtilis est
conuenerit ad diem festum et tunc
descendit spiritus sanctus visibiliter
in discipulos sicut vox premisat
et loquebantur omnibus linguis cum
omnibus et ideo incipit introitus
sic i. c. spiritus domini repleuit or-
bem terrarum i. ecclesiam que dicitur orbis
terrarum sicut enim quoddam orbe terrarum
vel vnit ad litteram sic quoddam ecclesiam
vel vnit spiritualiter sed et hoc quod
continet omnia i. spiritus sanctus eius
bonitate omnia subsistunt hic
scientiam vocis i. linguarum et ita
potuit dare et dedit apostolis vn-
confusi sunt inimici christi et ideo sequi-
tur congregauit dominus et dissipentur
inimici eius per spiritum enim sanctum ab
demones expelluntur et eiciuntur
Cumque repleuit orbem terrarum dum
apostolos inebriatur quorum sonus in
omnem terram exiuit de quo sono
dicitur in epistola factus est repente de ce-
lo sonus et quoniam orbis terre per quatuor
climata separatur ideo quater in
introitu alleluia canitur duplex
uero alleluia quod post epistolam canitur significat
duplicandam leticiam vel spiritum sanctum
bis apostolis fuisse datum scilicet de terra
et de celo vel eos spiritu et mente
psalleres vel duorum populorum con-
uersionem et hoc quod continet omnia
scientiam habet vocis i. nouit quid mente
quisque loquatur vel habet scientiam omnium
que sunt et de quibus per nos hinc
tia varia vel scienciam vocis i. no-
te sunt hz i. facit nos habere ut
que ipso inspirante apostoli proferent
in multiloquia pronunciarent. Et
nota quod spiritus sanctus paraclitus dicitur
quod verbum grece latine sonat

aduocatum quem nomine et filio et spiri-
tu sancto ascendens vnde dominus in ewangelio rogabo
patrem meum et alium paraclitum da-
bit vobis et iohannes in ewangelio
aduocatum habemus apud patrem
ihesum christum iustum. Grece paraclitus
consolator vel paraclisis grece latine
consolacio ¶ Post modum sequitur
epistola de actibus apostolorum ii c. Dum
complerentur dies penthecostes
scilicet dies l. a resurrectione sicut enim quin-
quagesima die a pascha fiebant
penthecostes iudeorum ita et nunc
fit et sicut populus israel quinqua-
gesimo die ab immolatione agni
paschalis sive a pascha quod cele-
braverunt in ramathe venerunt ad
montem dei oreb vel choreb vel sy-
nai quod idem est et tunc legem acce-
perunt ita et die l. a resurrectione domini
datus est spiritus sanctus discipulis
in superiori cenaculo illis adventum
expectantibus precipitur enim levi-
tici xxiii ut in die pent. offe-
rantur novi panes secundum propositionis
de novis frugibus pro eo quod sufficit
quod deo debemus gratias agere ex eo
quod eadem die dedit novam legem
per spiritum sanctum in qua die data est
lex vetus id est quinquagesima die
a pascha de quo dicitur in prophecia
vii partibus de dono eius debemus
laudare deum quod est offerre panem
novum quia et lex vetus spiritua-
liter nova est / et attende
quando agnus immolatus est xiiii
die mensis / lex non data est in iii
die mensis tercii dicitur esse data
tercia die iam enim ut moyses scripta
advenerant tercia dies et ma-
ne inclaruerat et ceperunt
audiri tonitrua / die namque

tercio descendit dominus super montem
ad dandam legem et moyses ascen-
dit ad dominum et descendens nar-
ravit omnia plebi mane quoque rur-
sus ascendens duas tabulas
scriptas accepit et tunc ut in secundo
mense xxx continuavit computes
dies secundum lunam quod xvii in mense
primo xxx in secundo et quatuor in
tercio faciunt quinquaginta numerus
in quinquagesimo anno erat iu-
bileus qui interpretatur remissionis
annus qui septem annorum eb-
domadibus id est quadraginta et
novem annis texitur in quo clan-
gebant tube et omnia debita re-
mittebantur et liberatis servis
consumabantur antique possessiones
alienate omnibus restituebantur
ut dictum est sub dicta quinqua-
gesima similiter in diebus penthe-
costes nunc post dominum et nunc obser-
vamus sunt adveniente adveni-
ente in nos spiritus sancti gratia per
quam efficimur filii dei et virtutum
possessio nobis restituitur et
remissa culpa et totius debiti
cirographo cancellato ab omni lex
servitutis nexu liberi efficimur
Preterea iste numerus quinquagesimus re-
sultat ex septenario numero duc-
to in se ipso super addita unitate
vii enim ebdomade sunt a pa-
scha usque pent. et ita completur
quinquagesimus dies a pascha in pent.
in quo datur spiritus sanctus cuius dona
sunt vii que datur ab uno / undi-
cum septenarium numerum non semper
in omnibus observat prout dictum est sub
quinquagesima ascensio enim sancti sunt
dic xl. cum est numerus penitentie et hoc con-
petens fuit quod ... homo

fit filius dei et hoc est circa dei / sed
m. qui sicut iudei ab immolatione agni
typici quadraginta dies computando
ibi faciebant suum penthecosten-
tem et nos .l. dies ab immolatione
agni debemus computare et sic debe-
remus nostrum pesche. facere in die ve-
neris quod tamen non facimus quod doceret
computatio. ad hoc dicimus quod non fa-
ciebant computationem ab immolatione
agni sed a secunda dominica / vii levitici
xxiii numerabitis ab altera
die sabbati .i. dominica que est altera
dies post sabbatum numerabitis dies
septem ebdomadas usque ad alteram
diem septime ebdomade. sed dicit
scotus / per moysen .i. vivens post hoc
penthecosten secundum mores quod fit in die
dominica dicit glossa lucas de hac die
dum complerentur dies penthecostes
erant omnes discipuli pariter in eodem
loco .i. in consonantia et concordia unitate
et factus est repente de celo sonus
quod sonitibus in prima que est cum amnes
iubileque completo penth. et con-
tibus in unitate datur. spiritus sanctus
sed repente quia nescit tarda re-
rum molimina spiritus sancti gratia
igne autem descendit quod sicut
ignis illuminat et inflamat ad a-
morem dei apparuit glossa in linguis
igneis ut facundi essent in omni
genere linguarum et quia ipse est lingua
que de celo sue bonitatis verbum
protulit in utero virginis et profert
verbum in corde hominis / ea. x / non
non estis qui loquimini sed spiritus patris
vestri qui loquitur in nobis ipse enim
quos replet eloquentes facit
secundo quod adveniens spiritus ve-
hemens hoc autem dicit quod nemo
potuit resistere spiritui sancto unde
aplus vii dominus nisi cum. Ego dabo
nobis os et sapientiam cui non poterunt
resistere et contradicere omnes adversarii
vestri / et de beato stephano scriptum est in
actibus quod non poterant resistere
sapientie et spiritui qui loquebatur quod
non in epistola dei et factus est repente
de celo sonus tamquam advenientis
spiritus vehementis etc. ideo ad hoc
repraesentandum in nonnullis ecclesiis cla-
gunt tube dum sequentia dicitur. veni
enim spiritus sanctus in spiritu vehementi
quod sicut ventus vehemens portat
pulverem a facie terre sic spiritus sanctus
eicit a corde hominis omnem terre-
nitatem / tubis quidem utebantur
antiqui ut legitur in magnis adul-
titudine congregandi ad divini-
tatem et ad congratulandum in diebus
festivis cum diversitate tam sonorum
quarum usus varius fuit utrum
in iubileo ut ad recepturum suum sonum
earum corruerunt muri iericho.
hec sequentia fuit duo testi vel
predicatores quibus ad principium
fidei populus excitatur. ad primam
et lacrimabile contritionem excitatur
ad laudes deo exhibendas
invitatur et admonetur spes et ad divini-
tatem festinans et ad multorum
multum angelorum frequentiam et ad
futurum dei iudicium promovetur et inde
quod in adversis et prosperis tubis cla-
gitur. quod omne tempus querit verbo
dei / vii ludicii dominus in omni tempore
s.l.c.i.o.m. / de organis deum c
rempta pre subt. de factus tunc
de celo ignis portat quod spiritus sanctus
descendit in discipulos in igneis
linguis et cum flores mensis ad
notandum gaudium et diversitatem
linguarum atque virtutem columbe et
peccatum dimittitur / in quo ipsa species a

missio designatur. ¶ Post epistolam dicitur
graduale in quibus secundus est festum
pentecostale ... est ... in ... diebus dicitur
alleluia duplex alleluia quia spiritus sanctus
datus est gemine stole. ¶ Evangelium
si quis diligit me Jo. xiiii c. manifeste
est de spiritu sancto. ¶ Prefatio sanctus est
actuum ii c. ¶ Quare hoc festum celebra-
mus diebus et quare octavus dicitur in
pentecostes ... De secunda feria pentecostes

Secunda feria in qua ordinatur quod
non tantum data est lex iudeis
sed et gentibus unde introitus
est Cibavit eos ex adipe frumenti
id est intelligentia spirituali et de petra melle
id est melliflua doctrina christi qui est petra
saturavit eos et hoc fuit in epistola a-
postolus petrus actuum x c. in qua
legitur quod adhuc loquente petro de-
scendit spiritus sanctus vel frumentum
christi est cuius adeps spiritus sanctus
vel frumentum christi est id est fide-
les satiat cum spiritu sancto replet
et satiat melle de petra id est
doctrina de christo procedente in quo
sunt omnes thesauri sapientie et scientie
dei hec sunt promissiones que
ibi continentur continuit quod alleluia
sicut et in feria tertia et sexta expo-
netur de hoc et deum est id est dominica in
pentecostes ¶ Alleluia est spiritus domini
super. id est alleluia et loquebantur
actuum ii c. Evangelium non Jo. iii c. non
enim continens spiritum sanctum sed concordat
epistole ubi cum dicit quod non tantum
iudeis sed et gentibus data est lex
dicens sic deus dilexit mundum
quod non tantum iudeos ut filium suum
unigenitum daret et pro eis ... secundum
ut omnis qui credit in illum non
pereat. Et non terribile verbum quod qui
non credit iam iam iudicatus est

pro ea quod hic de dilectione memoria fit
spiritus sanctus qui amor est satis ex-
primit. ¶ Prefatio est spiritus sanctus pro
xiiii c. ¶ Et est sciendum quod per totam
hanc septimanam misse sunt solempni-
tates sancte ut gloria in excelsis
credo et ite missa est et ... dicunt
laudemus et alleluia ut baptizatorum
saluti congaudeamus et ut future
letitie plenitudinem figuremus
¶ Postremo notandum est quod dominus
non predicavit gentibus per se sed per
apostolos unde ite baptizate eos in
nomine patris et filii et spiritus sancti sicut Ysaac Abh[illegible]
in morte filio suo nichil precepit
de offerendo et cibo ut benedictionem
acciperet sed per [illegible] benedictionem
benedictionis accepit et ... hec
feria fuit dicitur ... iudicio ... offerendum
... sic precedit ad consilium quod
est donum spiritus sancti. De tertia feria

Sequitur tertia feria et quare spiritus sanctus
non datur nisi per ministros id est
in tertia feria dicitur introitus in pro-
platorum Accipite iocunditatem glo-
rie in quo quare per geminam dilectionem
ad fidem pervenimus tertiam ideo
... continuum alleluia et est sonus
accipite iocunditatem glorie id est spiritum
sanctum qui vos glorificabit et clari-
ficabit ut quilibet de se dicere
posset quod dicitur in evangelio spiritus qui a patre
procedit ille me clarificabit ¶ Se-
quitur epistola Cum audissent apo-
stoli actuum viii c. ubi legitur tunc im-
ponebant manus super illos et
accipiebant spiritum sanctum quia in
imponere manus dabant spiritum sanctum
¶ Evangelium Jo. x c. concordat epistole
ubi dicitur qui non intrat per hostium
et non eum intrat in ...

qui non metuit pcos qui sunt hosti
s propry z aplos ita heretici non dat
spiritum sanctum nisi inquietum querimit
cum ecclesia z quam apli z eorum successo
res heresiarchas i spiritu fortitudinis
sunt agressi z agrediuntur. ideo offi
cium hodiernum ptinet ad fortitu
dinem que est spiritus sancti donum. ¶
Rursus spiritus sanctus hostiarius est
qui prophetam introducit ad pietatem
quare in officio cantatur. portas celi. i.
aplorum septas aperuit. ¶ Post donum
est spiritus qui aperit io. x. c.

De feria quarta sequitur.

Sequitur feria quarta i qua fiunt
ieiunia iiiior temporum, apli na
que nobis quare ieiunandi hec que
reli. sicut qui per susceptum spiritum
sunt merito mittunt actis inimi
citiebus. sic z ab eplas appetitu
legum quandum cum illis fuit xpc
non ieiunarent per ablationem ejus se
sponso z cum ablato eis ieiuna
dum erat sic dominus provoat, quando
sponsus auffertur ab eis tunc ieiu
nabunt vel repleti spiritu sancto sponte
ieiunare ceperunt quo circa i pre
dicta feria quondam estimalemus
inchoat quartam, alii vero sancti ho
diernum ieiunium autumant esse hujus
temporis vel inicium cui quidam ieiunium
statuunt i festivitate sancti iohannis
sine vi. liceat ebdomadibus sine
non, tum sancti phus festivitate i
cludunt z eo usque ieiunantes sin
timo pfxos predunt donec se
narium compleat ebdomadarum
ministerio quartam iiij pbant non esse
necessitate sed voluntate dicentes nos
una fatiga quartam ille tres qui tres
passi fuerunt salvatoribus non q
ptatum enim ieiunare non liceat

excepto pentecoste sed quando enim necessitate
ac voluntate magis offerri, sed hec dic
ferre quartam ieiunium hereticum qui apud
suos tribus quadragesimis statuunt
ieiunandum z dicit hoc ieiunium
estatis quod est ieiunium exultatio
nis i quo genua non flectimus,
immo tamen letitie dicitur ut dicitur
est sub quarta feria tunc ebdomadis
adventus ¶ hoc autem ieiunium
institutum est ab ecclesia i tali tempore
quia qui sentit inesse gratiam spiritus sancti
lenit z cum gaudio ieiunat, z z
quia super ieiunantes descendit spiritus
sanctus visibiliter, z ideo incipit introitus
deus cum egredieris i conspectu popu
li tui z c. egreditur autem dominus qui
aliquo signo visibili venit
ad auxilium hominum, egressus enim eo
est cum dedit nobis filium suum qui
venit pades i cum nobis ut dicit Micheas
unde egressus eius z propter sancti vis(?)ores
quia visibiliter descendit sancti aplos,
z quare per hoc dissipati sunt inimici.
ideo sequitur versiculus exurgat deus z
dissipentur inimici eius z c. ¶ Sequitur
i lectione ceterius leco de principio
sapientie s. diligite iusticiam qui iu
dicatis terram, ubi ondit qualiter
potuit hunc spiritus sanctus, ubi spiritus sanctus i quomodo salvator
discipline eius fugiet fictum z in
fine dicit, spiritus domini replevit
orbem terrarum z c. ¶ Per quomodo sequitur
epla stans petrus z c. actuum ij. c.
i qua ondit, quod super ieiunantes
descendit spiritus sanctus, z ubi sequitur
non enim isti sunt ebrii, sicut
vos dicitis cum sit hora diei tertia
sed hoc est quod dixit dominus per prophetam
iohel. Effundam de spiritu meo super
omnem carnem z prophetabunt filii vestri
z filie vestre z c. i alius vero ceterius

Sed primo loco stans petrus in quadam
epistola premittitur Actuum v. c. Hic
itaque lectiones leguntur quod deus populo ad
fidem convertuntur, vel quod ordinati in
initio scripture pagina habentur. Se-
quentia, que est iemium (?) consultationis
ut dominus est, et dicit quondam, pater
tu ecce Io. xxvij c. Sequitur
evangelium Io. vi. c. Nemo venit ad me
nisi pater qui misit me traxerit
eum, scilicet per spiritum sanctum, et persequitur, patres
vestri manducaverunt manna et mor-
tui sunt; qui manducat ex hoc pa-
ne vivet in eternum, quia egressum est
cum prelatis manna spirituale sic
contra iudeis temporale, sed manducantes
corporale mortui sunt; qui vero ma-
nducaverit spirituale non morientur
morte scilicet in ira et [illegible] seu iehe-
nali, ut patet, quia electus (?)
egressus est deus cum novo
populo quam cum veteri. Quando est
patre etc. Io. xiiij c. Et attende
quod officii huius quarte ferie predicat scilicet
que est domini spiritus sancti qui ipsos
ad [illegible] eliminat quod de v. libris mo-
ysi principes psalmista septime libri
corporis [illegible] quod mistice [illegible] no-
bis evangelium de quinque panibus et duo-
bus piscibus quod hodie in quibusdam
ecclesiis legitur. Sequitur quinta feria

Sequitur quinta feria que scilicet
aliquibus ecclesiis non habet introitum
proprium, sed quod deus descendit
in die dominica per missionem spiritus sancti
et v. feria ascendit in celum, ideo dici-
tur et quinta feria cum [illegible] introitum
admitta [illegible] innuitur ut habet proprium
ut Ascendo in salutem, vij dumtaxat
sunt officia vij donis spiritus sancti
deputata, quondam tamen et hunc officio
introito non in quarta [illegible] dominum
ascribunt huius a sequentibus non admit-
tantur facere in precedentibus in dominica et
eum ponunt spiritum sapientie in quarta feria

in sabbato sed

intellectus, in tertia consilii, in quarta forti-
tudinis, et in hac quinta spiritus scientie
qui dat scientiam profunda sic [illegible]
iacta spiritus omnia etc. in quibusdam
non ecclesiis cantatur introitus quod sequens
quinta feria dicitur scilicet repleatur os meum
laude tua, et aliique non curare habent
proprium officium scilicet deus [illegible] in virtute
da nobis spiritum gratie etc., in quo conti-
netur filius sanctus dedit spiritum sanctum
ad remissionem peccatorum et faciendum
miracula, quod per spiritum sanctum fiunt mi-
racula, ideo legitur in epistola philippus etc.
que est actuum viij c. quod philippus
multos claudos sanavit et spiritus
immundos eiecit, et factum est magnum
gaudium in illa civitate scilicet samarie
quod per spiritum sanctum fiunt omnia ista. Io.
sequitur evangelium luce ix c. convocatis
ihesus xij apostolis suis dedit eis
potestatem super omnia demonia, et post
non [illegible] neque pecuniam etc.
que sine non possunt nisi spiritus sancti
habundantia habeatur. De feria sexta

Sexta feria est introitus re-
pleatur os meum laude tua
ut possim cantare alleluia, quod
spiritus gaudet ore et corde potest
[illegible] consultationibus,
quod est dies veneris in qua passus
est deus et dies spiritus sancti, ideo
dicit petrus in epistola apostolis, actuum
ij c. que in quibusdam ecclesiis legitur,
quod christus suscitatus est a spiritu sancto
unde ibi habetur suscitavit illum solutis
doloribus inferni sicut scriptum est
et non dabis sanctum tuum videre cor-
ruptionem, in quo significatum est illa
spiritus sancti operatio, qua synagoga
nunc mortua pietate resurget
per quam plenitudo gentium eadem

introducit pietatem/ predicat g. hoc offi
ciu pietate posset etiam pertinere ad primum
timorem pro quo dicitur in evangelio et repleti sunt
timore etc. Ingrediendum enim leg. laeta
voluntate filie syon que est johelis
ii. c./ et quia propheta secundum fuit in dicta/
sequitur evangelium/ sumitur de luce v. c. de para
litico/ et quia propter hoc deus laudatur ideo
sequitur offertorium laudate anima mea dominum
servis spiritus ubi vult etc. jo. iii. c.

De sabbato sequitur

In sabbato est introitus caritas dei di
ffusa est in cordibus nostris ad ro. v. c.
competit spiritui sancto qui est caritas
et ut dici sabbato/ quia in sabbato fuimus
quietis maxime diffunditur ut
qui igniculis est in syon caminus
sit in ierusalem/ et sequitur versus domine deus
salutis mee in die clamavi et
nocte coram te/ ille enim in quo di
ffusa est gratia spiritus sancti laudat
deum in spiritu et in adversis ¶ Sequitur
epistola iustificati etc. ad ro. v. c.
in qua fit de huius diffusione/ quia ei
caritas dei diffusa est nobis pro
mittit enim paulus mater. fines
tre promissiones tuas confirmare
in nobis ostendit quod non tantum iudeis verum
etiam gentibus datus est spiritus sanctus di
cens apostolus iudeis nobis oportebat
primum predicari/ sed quia repulistis
verbum dei et indignos vos fecistis
vite eterne ecce convertimur ad gentes
in actibus enim dicitur epistola convenit
universa ecclesia etc. actuum xiii. c.
¶ Deinde gratia gentibus data est spiritus sancti
ideo sequitur alleluia laudate dominum omnes
gentes/ in hoc enim ieiunio non tantum
cantica letitie propter remembrancia festi
vitatis. scilicet minus continue genua fle
ctimus/ sed stantes orantes propter neophi
tos competentes quia apertis sunt re
cepti/ in actibus enim dicitur reple
ti sunt omnes actuum ii. c. et spiritus

dum ornavit celos iob. xxvi. c.
¶ Postea sequitur evangelium surgens
ihesus luce iiii. c. de socru petri sal
vata/ que significat synagogam que
sanata est a petro ab infide
litate et perfectius per fidem quam eius sa
nabitur in futuro et sic convenit cum
epistola ¶ Sunt autem hoc die or
dines/ quia super ordinandos
descendit spiritus sanctus/ et etiam
super ieiunantes/ et ideo est sabbatum
iiii. temporum ebdomade adventus/
prima est de principio sapientie
in qua ostenditur quibus datur spiritus
sanctus et quibus non/ scilicet illis qui sen
tiunt de domino in bonitate et in sim
plicitate cordis convenit illud
in actibus enim prima est de
iohele ii. c./ effundam de spiritu meo
super omnem carnem quia sicut spiritus
sanctus super apostolos descendit
visibiliter/ ita super ordinandos
descendit invisibiliter secundo est locutus
est que leviticum xxiii. c./ tertia
est dixit moyses que est deuteronomium
xxvi. c./ quarta est dixit dominus ad
moysen que est levitici xxvi.
¶ Offertorium est intraverunt dominus ¶ Pro
cedo non nobis relinquo etc. de effu
sione spiritus sancti loquitur ¶ Preterea
dici quod hoc officium significat duorum
concordia populorum iudeorum videlicet et genti
lium/ qui sunt duo celi de quibus
dicitur in evangelio quod sunt illuminati a christo
de qua concordia loquitur paulus
in epistola ad romanos et gentiles di
cens/ iustificati ex fide pacem ha
beamus ad deum per dominum nostrum ihesum christum/ sed quia
per non concordiam non fit iusti
ficatione/ ideo premittitur introitus
caritas dei diffusa est/ in quo tetra
ponitur alleluia/ quia ad fidem trinitatis

peruenimus per obsequia caritatis/ laudes et ad ieiunium pertinentes attestatur opponere et gratiis spiritus sancti/ ut primitias effundam de spiritu meo/ et sicut loquitur/ ubi dicitur inmabitur vii. ebdomadas usque ad alterum diem complectionis ebdomade vii./ penitus intelligit festivitatem que olim dicebatur ebdomadarum/ et quia per has quos intraverunt reliquie salvabuntur/ ideo nunc fletibus et sponsionibus expectantibus dicit dominus in persona: non vos relinquam orphanos etc. Secundo hec concordia fiet in ieiunio die mercurii/ qui etiam clausus erat in timore/ ideo hoc officium pertinet ad timorem/ vel quia timor introducit caritatem/ licet caritas foras mittat timorem. ¶ Et attende quod sicut contrarius in ordine istorum officiorum descendendo quantum ad ... in ordine non paschalium ascendendo quia per hoc descensum spiritus sancti ad nos per illa ... adipiscimur sufficientem ascensionis et tamen quod post premissa officia ad ieiunium pertinentia que in quatuor temporibus xvi. feria et in hoc sabbato exponimus/ alie quidem lectiones et evangelia in eisdem diebus inveniuntur que forte solempnitati magis appropinquare videntur tamen hec et alia gratiam spiritus sancti personat et exponere. Unde quidam hodie non in ieiunio duas missas celebrant/ unam in tertia de festo cum gloria in excelsis et credo/ aliam in nona de ieiunio sine gloria in excelsis in qua fiunt ... ordinati/ qui ... in hac ebdomada ordinatur quamquam ... / et ideo hodie frequenter cantatur post graduale alleluia nec flectuntur genua pertinet enim ad octavam generale quidem quod quoniam in die de tempore ... maria laudis assumitur/ aut dies ad

octavam refertur/ genua non flectimus in orationibus stantes collectas dicimus nobis in ascendendam gloriam profiteri/ ut cum olim ... in diversis diebus et festis natalicius et paschalibus inclinare tamen capita possumus ut ... devotius admonemur venientes ...

De octava penthecostes seu de festo sancte trinitatis

Expletis laudibus in octava penthecostes fit festum sancte trinitatis/ pro qua cum celebrata est festivitas patris in nativitate/ quia nativitas dicitur festivitas patris/ et pro qua celebratum est festum filii in pascha/ et festum spiritus sancti in missione spiritus sancti/ ideo in octava penthecostes fit festum commune sancte trinitatis/ ut ostendatur quod tres persone sunt unus deus/ et hec est prima causa quare celebratur festum trium personarum divinarum simul. Secunda causa est quia ad invocationem sancte trinitatis datur spiritus sanctus in baptismo ut promissum est/ tertia est ut ostendat ecclesia filiis suis illud a quo sunt omnia bona cuius habent ymaginem/ et cuius debent habere similitudinem/ scilicet deum et sanctam trinitatem quam semper debemus laudare. ¶ Et quia totaliter non est laudare ipsum/ ideo in quibusdam ecclesiis in singulis antiphonis laudum ponuntur versiculus qui laborare sunt ad ostendendum/ quod toto labore toto nisu debemus nos vertere ad laudandum deum et sanctam trinitatem/ et eodem modo fit in quibusdam ecclesiis/ in antiphonis laudum de beata maria/ pro eo quod ipsa se totam vertit in laude dei/ unde in ecclesia dicitur/

maria autem conservabat omnia verba
hec conferens in corde suo. Et quia ipsa
privilegiata fuit in virginitate, quia ipsa
est virgo virginum, sunt antiphone quam de beato
laurentio, de beato paulo et de beato
stephano, proponuntur cum suis versibus
antiphonis ad maiorem laborem notandum
quem in suis martyriis tolleraverunt.
beatus enim laurentius pre ceteris
passus est, unde beatus sixtus dixit
ei: maiora tibi debentur pro fide christi
certamina. beatus vero paulus aliis
laboravit predicando, et beatus ste
phanus primus pro fide primus martir
extitit. ¶ Et in hoc est diversitas quia in
nocturnalibus antiphonis tamen de beato
laurentio premittuntur, quia passio
sua de nocte consummata est, unde ipse
dixit: mea nox obscurum non habet
et ideo non est inventa in me nigre
tas, et ita apparet quod totus fuit
sacrificium laudis, unde ipse dicebat:
gratias ago tibi domine, ianue non
corporis conditum eius fuit, et ideo
tantum nocturnalibus et non laudum an
tiphonis versiculi preponuntur. Versus
quia versus laborem et boni operis
fructum sequitur, prout tactum est in
prohemio quod partibus multo in deo
rum sanctorum natalicijs specialiter pre
mittuntur antiphonis, ad notandum quod
propter excellentiam laboris et beato
rum operum fructus suis natali
tijs sunt martyribus premissi sunt. In
quibusdam tamen ecclesiis antiphone per hoc
de martirio beati petri prepostere pre
ponuntur versiculis, ideo quia ipse pe
tiit ut inverso capite suum in terra
verteretur. hij autem versus tropi vo
cantur, quia laudes ad antiphonas
convertibiles, tropos enim grece con
versio dicitur latine. ¶ Feria quarta
per sanctam trinitatem laudare debemus

ideo ad missam de introitu: Benedicta
sit sancta trinitas, quem ultimus
sumpsit de thobia xij. c. ¶ Post
modum sequitur autem epistola de apoc.
vidi hostium apertum in celo, et in
tuitu sedes .i. ecclesia que est
sedes domini. mare vitreum .i.
baptismus in quo submerguntur
omnes egyptij .i. omnia peccata
et nota quod dicit mare vitreum
propter corporis fragilitatem et perspi
cuitatem quam recepit in baptismo,
et est in conspectu, quia ad celestia ve
nire non possumus nisi per baptismum,
sequitur simile cristallo quia qui prius
erant aque fluxibiles fuit
per gratiam in baptismo accepta firmi
sicut cristallus, que fit ex aqua
congelata et diuturno gelu in na
turam lapidis consolidata, et hec
est una causa quare in hac die
legitur hec epistola, quia in ea de
de baptismo in quo per invocationem
trinitatis datur vij dona spiritus
sancti. secundo ideo est quia in ea invitamur
ad laudem trinitatis cum ibi sequitur
et animalia plena oculis ante
et retro .i. prelati dabant gloriam
et honorem et benedictionem sedenti
super tronum viventi in secula seculorum.
Sedens autem super tronum est
deus trinitas, unde sequitur et procide
bant xxiiij seniores in facies
suas mittentes coronas an
te thronum sequitur quia omnia bona mea
debemus ei attribuere, atque omne
illud quo meretur corona, sequitur
et non habebant requiem dicentia
sanctus sanctus sanctus, et ideo in introitu et in aliis
officiis totiens repetitur Benedicta
sit sancta trinitas. ¶ Et postea graduale et
Bn. sive graduale quod videtur
competens est: Benedictus es domine

epi in initiis abissos/ danielis iij c
ipsius est benedicite dominum celi thobie
xij c ¶ Et alia benedictio est domine
deus patrum nostrorum ¶ Et offertorium
benedictus es domine etc ¶ Et per gradum
benedicite dominum celi etc thobie xij c
¶ Ewangelium vero est Erat homo ex
phariseis nichodemus/ in quo agitur
de baptismo qui in nomine sancte
trinitatis sanctificat baptizatos ¶
In aliquibus vero ecclesiis dicitur epistola gau-
dete perfecti/ que est ij ad cor.
ultimo/ et in aliis dicitur vidi hostium
que est apoc iiij c et ewangelium cum
venit paraclitus jo xv c secundum
¶ Sacerdotum autem ex hystoriis de
sancta trinitate et de invencione sancti stephani
composuit sanctus stephanus laudunensis
Rursum cum [illegible] qui xpianos
persecutus est fecit omnia volumina xpia-
ne professionis destruxisse/ alkuinus
magister karoli et lodowici filij eius
rogatu bonefacij episcopi archiepiscopi
maguntinensis multa de ecclesiasticis offi-
de q dr v idie
ciis conscripsit/ vnde et maguntinus gallo
abbate instituit quod a festo pasche
usque ad dominicam sequentem tres tantum di-
cerentur lectiones/ et hac die de tr-
initate cantatur usque ad dominicam se-
quentem/ et tunc incipit deus in tua misericordia
etc et reposuit officium de trinitate vz
responsoria antiphonas missa et seque-
ncia/ que omnia abstulit alexander papa
ille vero vidit non esse celebrandum
festum de trinitate sicut nec de v-
nitate/ nam singulis diebus fit fe-
Sp de festo
stum trinitatis et unitatis quia sepe di-
gloria patri et filio et spiritui sancto/ et pre-
missas ystorias et officium non ad-
misit/ vnde superveniente heresi ar-
riana/ que fuit fides trinitatis
extincta/ sed hylarius et eusebius
et ambrosius restituerunt/ consensit
quoque eundem decrevit gregorius ~~magnus~~
gg septimus

ut de trinitate specialia cantaremus
et ecclesias in eius honore edificaremus/
Romani quoque est quod de hystoria trinitatis invenitur
~~invenitur~~ consuetudo varia/ alij
namque non utuntur ea sequentes re-
probacionem alexandri pape/ sed in qualibet
dominica ab octaua pent. usque ad
adventum cantant in nocturnis vero
un du. de trinitate/ nisi festum
aliquod impediat ut ea conficiat
propria salvatur/ et in missa alia
ea ylarant proferentes ut dom. e
in iiij parte sub t de alia/ alij vero
utuntur ea cantantes eam in hac parte
dominica sequentes primam ystoriam
alkuini/ alij ponunt eam in fine
temporis declinationis/ scilicet in ultima
dominica vz ante dominicam de adventu
sequentes ultimam approbacionem gregorii
Romani quoque inicio de trinitate ce-
lebrant festum/ nec etiam habet octa-
vas secuntur/ sed in prima dominica post
pent. incipiunt ystoria parate
sen deus omnium/ alij vero celebrant
hodie de octaua sancti spiritus sancto
et ponunt eandem epistolam et ewangelium bapti- mat
predixerunt ewangelium/ propter baptismus sacra-
tis observantes sicut in die pent.
celebrant/ a octavam ad in confirmacionem
perfectionem vel confirmacionem operum
spiritus sancti/ per vij enim dies opera gratie operacio
septiformis/ in octava vero confirmacio
declaratur/ et post octavam redit ad
capitulum/ ad omnia sicut in die festo
in vesperis in vesperum in primis vesperis
et tribus nocturnalibus post observat
De hijs octavis/ singulis dicat cele-
bracionem octavarum ferrarum novi-
homines celebrantur baptismis neo-
phitorum/ sicut in sabbato pasche/ ad illum
ty baptismum pertinet que apostoli su-
sceperunt in die pent./ tunc octa

dies est dominica sequens, quia uos po-
nunt hystoriam pro parte seu de quinque
mensibus faciunt secundum romanam sequuntur
etiam inter peregrinationis recolentes
et presentantes ystoriam nam per lxx
significamus expulsionem generis hu-
mani de terra paradisi, per xl servi-
tutem populi sub pharaone, per pascha
immolacionem agni, per xl dies pa-
schales xl annos in deserto
peregrinationes tunc punitionibus et transgressi-
one, per vii dies pentecostes in quibus
vii dona dividuntur tunc datam dimis-
sionem pro tempore quod ab hodie sequitur
significamus populi afflictionem et guber-
nationem factam per iudices et reges,
unde leguntur iiii[or] libri regum tunc
in sequenti b. dicetur De prima dominica
post festum sancte trinitatis

Hic dicendum restat de prima
dominica post pentecostes, que est
una de principalibus dominicis
et incipit hic quartum tempus scilicet peregrina-
tionis quia sumus in via veniendi ad patriam
Sed quia hostes habemus pro quibus illius
precinamus scilicet carnem mundum et di-
abolum, ideo leguntur de libris regum
in quibus agitur de bellis et de victo-
riis, ut invitemur ad pugnandum
fortiter contra hostes ut victoriam
habeamus sicut iudei de philisteis
et tandem gloriemur in celis, quia non est
nobis tantum lucta adversus carnem
sed etiam adversus aereas potestates,
unde primo dicimus in responsorio bene-
dictus dominus deus meus etc. et ystoria
est deus omnium seu .Ri. secundum roma-
nos pro parte, sed quia bellum sine districti-
one non bene geritur, ideo sequenti
tempore subiunguntur libri salomonis
in quibus instruitur vita, scilicet que ne-
cessaria est pacata, ideo subsequitur

subiungitur ystoria de iob, ut et gregorius i.
vitam ad pugnam, quia post quam diu
sumus in mundo instar huius per librum
... in plenum et in statu peccatoris
premium lege scilicet per deuteronomium
in quo legitur diliges dominum deum tuum
ex toto corde tuo et ex tota anima
tua et sumus sub ihesu per librum
iosue et sub iudicibus in sub p-
latis per librum iudicum et sumus
sine acceptione personarum per librum
ruth que fuit ~~[struck]~~ moabitis restat
tamen pugnare, quia tunc magis
temptat dyabolus, et sic ordinantur
libri in regum iiii quibus tractatur
de bellis iiii[or] ad alios libros
adaptantur et ... prime iiii[or] vtuntur
dominice iiii[or] libris regum, prout di-
citur subtractis et sub vii et sub xv
dominicis leguntur autem in hoc tempore et post
missionem spiritus sancti et post festum sancte
trinitatis, quia qui accepimus graciam
spiritus sancti effecti sumus filii dei
et per hoc filii sumus summi regis
et per quos sumus reges, unde in a-
pocalypsi fecit nos reges et sacerdo-
tes deo et patri suo etc. et petrus
in canonica uos estis genus electum
regale sacerdotium etc. ergo cum sumus Do. de scta vnit.
reges et habeamus adversarios
non restat nisi ut regnum nostrum
defendamus, quia ex hoc nobis
invidet dyabolus quia ad illud re-
gnum sumus assumpti unde fuit ipse
deiectus et ideo nos continue imminet
pugnam. Tempore autem nobis
dauid in exemplum qui vicit per
humilitatem et profunditatem multe
et victus fuit ter primus assumptus
est in bethleem in signum regni, secundo
super domum iuda in rege tribus
iuda autem iuda in ebron, tertio
vero in ebron et in confirmacione regni

super totum israel / sic et nos si bene
pugnabimus ter coronabimur / primo
in baptismo in signum regni / secundo in confirma-
cione / tercio in paradiso quia regnum nostrum
confirmabitur / Saul etiam nobis proponitur
in exemplum qui per inobedienciam
amisit regnum / unde non simus inobe-
dientes sicut ipse fuit ne perdamus
regnum eternum ¶ David autem fuit
humilis in omnibus operibus suis quia postquam
cum ludebat coram archa domini
indutus ephot lineo deposi-
tis regalibus vestibus despexit
eum Michol filia Saul dicens ei
quod inhoneste fecit sicut unus
de scurris / et ille vidit ludam
et vilior fiam coram domino qui elegit
me etc. Item quando venit ad eum
Nathan propheta et redarguit eum
de peccato suo / publice penituit
Item de sanctitate mentis humilis erat quia
bona a se facta ad deum retulit / unde
de eo dicitur [illegible] prevaluit David
in philisteum in funda et lapide in
nomine domini / eciam consolacio nostra deo
non enim confidebat in se / Funda
David est predicacio per quam fun-
da predicatoris eicitur dyabolus
de cordibus hominum / cum per doctrinam re-
prehensionis incutitur timor et
concipitur penitencia / lapis vero divina
reprehensio est. Ymago huius
victorie est pusillitate / ideo ad
missam incipit introitus domine in
tua misericordia speravi / Item humilitas
David consultavit dominum. Ter-
minum / item mentis sanctitas
per hec duo vincitur pugna et
quia ille solus vincit qui nichil
sibi sed omnia bona sua deo attri-
buit et sperat in eo / ideo bene scriptum
est deus meus et spes mea for-
titudo etc. ¶ Propterea scriptum

epistola de caritate / deus caritas est etc.
i. Io. iiij. c. Item per caritatem regebimus
simus et per eam facimus bona opera meri-
toria regni perpetui / regnum nostrum
defendimus et conservamus / unde scriptum
in hoc epistola caritas et quia deus
caritas est etc. ubi ostenditur quod di-
ligere debemus deum et proximum
¶ In ewangelio autem homo erat dives
Luc. xvi. c. / ostenditur quod non debemus
diligere divicias propter divitem qui in-
duebatur purpura et bisso et epula-
batur / ut enim dicit ecclesiastes v. qui amat
divicias fructum non accipiet ex
eis / qui amat scilicet amore libidi-
noso / talis non est caritativus. Item
divites cum misericordia et operibus bonis
non abicimus / sed aut in eterno deus me-
dico lazaro in cuius persona capit   [illegible]
generale / ego dixi domine miserere
mei / et scriptum est versus de operibus misericordie
beatus qui intelligit super egenum
et pauperem / i. intelligit et cogitat
illud quod est in egeno et paupere / scilicet
egestas et paupertas ut ei sub-
veniat / dicit enim gregorius quod debemus
eos vocare patronos et amicos no-
stros / quia et fratres nostri sunt et sic facite   [illegible]
nobis amicos de mammona ini-
quitatis et de male acquisitis / ut
cum defecerimus per mortem recipiant
nos in eterna tabernacula / hoc non fecit
dives ille epulo et quia in aliquo
noluit pauperi subvenire / ideo
cum eo districtissime fecit deus
ut non posset habere guttam aque ad re-
frigerium lingwe / et ideo scriptum est vita
deus meus [illegible] patris et
pauperes etc. ¶ Propterea scriptum offertorium
in persona mendici scilicet intende vo-
ci oracionis mee etc. ¶ Item non
obliviscetur deus oraciones pauperum

seq*ue*r*e* p*os*t co*n*s/nar*r*a*n*tib*us* o*mni*a mira-
bilia p*er* filium dicit *et*c*etera* ¶ In q*ui*b*us*
da*m* t*er*ris leg*itur* hodie ewangeliu*m*
Estote miser*icor*des *et*c*etera* q*uo*d est luce vi
c*apitulo* ¶ Et est sciend*um* q*uod* urbanus q*ua*rtus
statuit fi*eri* festu*m* de corpe x*risti*
q*uod* fia*t* p*ost* h*a*nc d*omi*nica*m* q*uod* dedit
magna*m* indulgencia*m* tam clericis
officiantib*us* q*ua*m s*ecu*larib*us* co*n*uenientib*us*
ad d*omi*nica*m* p*ro*ut i*n* off*ici*o sup*er* h*oc* ordi-
nato h*abe*t*ur* De s*e*c*un*da d*omi*nica post pent*ecosten*

Dictu*m* est q*uod* p*ri*ma ca*usa* q*ua*re
descendimus regnu*m* m*aiu*s
est caritas q*ue* co*n*sid*er*ant*ur*
dilatat*ur* p*er* co*n*sid*er*ac*i*o*n*em eternar*um*
impietar*um* de q*ui*b*us* h*abe*t*ur* i*n* p*ro*ver-
biis qui vocatus est ad eternam
impietar*um* regnu*m* v*e*l i*n* h*o*c f*ac*to d*omi*ni-
ca h*abe*t*ur* de h*omi*ne ce*n*a i*n* ew*ange*l*io* luc*e*
xiiij c*apitulo* / homo quida*m* fecit cena*m*
magna*m* *et* vocauit multos *et* mi-
sit s*er*uos suos hora cene dic*ere*
i*n*vitatis ut venire*n*t *et*c*etera* hora ce-
ne est co*m*pos porta paradisi ap*er*-
ta e*st* p*er* x*ristu*m / seq*ui*t*ur* *et* cepe*r*u*n*t se
o*mn*es si*mu*l excusare n*am* p*ri*mus dixit
villa*m* emi *et* n*ecesse* h*ab*eo ut videa*m* illa*m* /
s*ecundu*s dixit iuga bou*m* emi q*ui*nq*ue*
et eo p*ro*bare illa / t*er*cius dixit uxo-
re*m* duxi *et* ideo no*n* possu*m* venire
d*omin*us v*er*o dixit ad s*er*uu*m* suu*m* vade
et co*m*pelle intrare ut impleat*ur*
domus mea / multos eni*m* co*m*pellit
intrare p*er* tribulac*i*o*n*es illi v*er*o qui
vocati fuerant no*n* venit q*ua*m
auari qui p*ri*mum se excusant /
sup*er*bi v*e*l curiosi qui s*ecund*o *et* luxo-
riosi qui t*er*tiu*m* intelligu*n*t*ur*
h*uiu*s cena se reddu*n*t i*n*dignos /
v*e*l a*lite*r v*er*sus / villa boues uxor ce-
na*m* clausere vocatis / q*ui*b*us* ca*usa*
c*o*nnub*ium* celu*m* clausere vocatis / *et*c*etera*
i*n* h*oc* ysti se reddu*n*t i*n*dignos

ideo d*omi*n*u*s alios vocat ¶ Forma
no*n* p*ro*p*ter* co*n*sid*er*ac*i*o*n*es h*uiu*s cene di-
latat*ur* caritas / *et*c*etera* d*omi*nus p*ro*tegit
h*abe*ntes caritate*m* ideo i*n*cipit i*n*-
troitus / factus est d*omi*nus p*ro*tector
meus *et* eduxit me i*n* latitudi*n*e*m*
caritatis / seq*ui*t*ur* v*er*sus de caritate
diligam te d*omi*ne fortitudo mea
*et*c*etera* ¶ Hic orac*i*o no*n* petit caritate*m*
s*an*c*t*i no*min*is tui *et*c*etera* ¶ In ep*isto*la no-
lite mirari j. io*hannis* i*ii*j c*apitulo* h*abe*t*ur* de vi-
ta et*er*na p*ro*uen*it* m*ihi* a ca*r*itate amor
Incipit*ur* / *et* seq*ui*t*ur* i*n* fine de cari-
tate / filioli no*n* diligamus v*er*bo
neq*ue* lingwa s*ed* ope*re* *et* v*er*itate /
hec est lingwa dolosa q*ua*m d*omi*ne
amatores mundi rogo te h*ab*eas
me excusatu*m* / d*omi*ne *et* bonis
et s*an*c*t*is viris rogate p*ro* nob*is* *et* ty
venire no*n* curat ¶ Et ille de
q*uod* duo p*ri*mi se excusant / p*ro*p*ter*
eu*m* sup*er*bi intellig*untu*r / p*er* s*ecun*du*m*
o*mn*es qui delectantur i*n* q*ui*nq*ue* se*n*-
sibus corp*or*is / p*er* t*er*tiu*m* v*er*o luxuri-
osi qui se no*n* excusant q*ui*a no*n*
h*abe*nt cor sicut h*abe*t*ur* i*n* osee iiij*o*
fornicac*i*o vinu*m* *et* ebrietas au-
ferunt cor / magis eni*m* absorb*e*t
homine*m* fornicac*i*o q*ua*m sup*er*bia
v*e*l auaricia / *et*c*etera* v*er*o ut dictu*m* est
lingwa talis excusaciu*m* s*ed* d*icitu*r
lingwa dolosa / ideo ecc*lesi*a c*ontra* lingwa*m*
dolosa*m* petit se liberari i*n* v*er*su
ad d*omi*n*u*m cu*m* tribularer *et*c*etera* *et* i*n*
v*er*su d*omi*ne libera a*n*i*m*a*m* mea*m* *et*c*etera*
*et*c*etera* p*er*fect*us* est qui no*n* peccat
i*n* lingwa ideo s*e*c*un*do tono cantat*ur*
¶ Post modu*m* seq*ui*t*ur* alla similit*er*
de caritate / diligam te d*omi*ne for-
titudo mea ¶ Forma v*er*o co*n*side-
rac*i*o*n*e istius cene incipit cari-
tas v*er*sus ecc*lesi*a petit comercia

in off. quitu dne etc. ¶ Et tercio ibi canta-
nocaliter ut dicit cassiodorus super ps
omnis spiritus laudet dominum nec erit
ibi tantum cena sed et maxima solempni
tas [struck through] hic in terris
in vite suo lugent eo quod non sunt
qui veniant ad solempnitatem / ideo
in persecutione premittit securitatem
in ibi dominus dicens / cantabo domino
qui bona tribuit michi et psallam
etc. Dominica secunda post pent.

Tercia cena quam reclama-
vit ad defendendum regnum
meum est consideratio beni-
volencie dei qua nos custodit
et diliget quia / ideo in ewangelio huius
dominice / erant appropinquantes
luc. xv. c. dicit quis ex vobis ho-
minibus centum oves i. angelos et
homines et si perdiderit unam s. ho-
minem nonne relinquit nonaginta
novem in deserto i. in celo et vadit
querere perditam etc. / aut que mu-
lier dragmas x. i. angelos
s. et homines et perdit unam s. hominem
in quo [struck through] ymaginem suam de-
pinxerit / nonne accendit lucernam
i. naturam humanam in qua humani-
tatis posuit unicus se et
querit diligenter donec inveniat
et cum invenerit convocat amicas
et vicinas dicens eis / congratulamini
michi quia inveni dragmam quam per-
dideram / ita dico vobis gaudium est
i. c. s. u. p. p. a. / ecce quanta est be-
nivolencia dei erga nos / et hec be-
nivolencia accendit in nos carita-
tem / tercia non adiumparacio non in-
trat superbi neque luxuriosi neque
avari ut promissum / ideo introitus
huius dominice est respice in me etc.
et dicit vide humilitatem meam contra
superbiam / et laborem meum contra luxuriam

contra in operibus et paupertatem contra avari-
ciam ¶ Et propterea monet nos
petrus ad humilitatem dicens in epistola
huius c. humiliamini sub potenti ma-
nu dei ut vos exaltet etc. et post
sequitur ibi / sobrii estote et vigilate
in oracionibus q. a. u. d. t. l. r. c. q. d.
d. etc. ¶ Et tercio tantam curam habet dominus
de nobis / ideo in graduali invitat nos
certa dicens / iacta cogitatum tuum
in domino et ipse te enutriet / versus est
dum clamarem ad dominum exaudivit vocem meam — exaudi vocem meam
¶ Talia est dominus refugium ¶ off.
est sperent in te omnes qui noverint
te etc. / sequitur de sperantibus in se tanta
hec ¶ Tercia vero dominus non invenit
nisi cuius penitentiat / cum non quis
penitet ad dominum clamat / ideo
sequitur post totum clamabo etc. ¶ Cur-
sus huius officii est de penitente sic
apparet ex epistola / et evangelio ubi
pro dicitur multe quis penitens ibi
et de gaudium est in celo super uno
p. p. a. etc. / et communionem et aliis /
et ideo cantatur circa festum beati jo. baptiste
qui legitur preco ad penitentiam provoca-
sse. Dominica tercia post pent.

Quarta cena qua defendimus
regnum meum sunt opera mise-
ricordie / in ewangelio luc. vi. c. que legitur
hac certa dominica in quibus dicitur
estote misericordes sic et pater
vester misericors est / et post sequitur men-
suram bonam et confertam et coagita-
tam et supereffluentem dabunt in sinum
vestrum ¶ Tercia non non potest homo opera
misericordie facere nisi prius illuminetur / ideo
ideo incipit introitus dominus illumina-
tio mea etc. / et quia per opera misericordie est tam
terribilis ut castrorum acies ordina-
ta sic dicitur in canticis canticorum / sequitur
in versu si consistant adversum me
castra non timebit cor meum et
si consurgat in me prelium etc.

¶ Propterea in collecta petit misericordiam et gratiam dandi elemosinas, cum dicit: protector in te sperantium deus etc. ¶ Epistola vero dominice conueniens cum introitu uel cum oratione primo, ubi dicit apostolus: non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis, et post sequitur: omnis creatura ingemiscit expectans reuelacionem filiorum dei. ¶ Et ut hanc gloriam possit ecclesia adipisci, petit in graduali ueniam de peccatis, propter quod: propicius esto peccatis nostris domine. ¶ Sequitur alleluia: in te speraui domine, quod in se sperantibus proprie conuenit in psalmo: quoniam in me sperauit liberabo eum. Adaptatur etiam iste mos precedentis dominice mos libris regum, sicut primo, cum libro legitur quo dauid inunctus fuit; unde in prima dominica incipit introitus: domine in misericordia tua speraui, et cetera. Secundo legitur et unxit me uictorem inimicorum suorum (?) et oleo exultacionis; unde sequitur in introitu: exultauit cor meum in salutari tuo, et ita ostendit se unctum oleo letitie per misericordiam dei. In secundo libro legitur quod liberatus fuit ab inimicis et uinculis, ut haberet latitudinem regni; unde in secunda dominica incipit introitus: factus est dominus protector meus, et eduxit me in latitudinem, ut late regnaret. In tercio libro legitur quod mortuus fuit; unde in tercia dominica ut ecclesia nocte decedentium dicens: respice in me et miserere mei, et a uisu (?) in te domine speraui etc. In quarto libro regum legitur de prophetis qui illuminati sunt a deo ut uiderent uentura, et ideo in quarta dominica dicitur in introitu: dominus illuminatio mea. De quinta dominica post penthecosten.

Quinta ta (?) qua defendimur et ab (?) timemus regimen mundi (?) et pax cum inimicis ecclesie et pacificata in aduersis; ideoque inuitat nos beatus petrus in epistola huius quinte dominice omnes unanimes in oratione estote etc., dicens: non reddentes malum pro malo etc. Unde in euangelio legitur de rete petri. Sed multi sunt qui rumpunt rete, scilicet petri, id est concordiam et unitatem fidei; et ideo in persona talium ecclesia incipit introitum: exaudi domine uocem meam qua clamaui ad te; et quia (?) uisus est dominus illuminatio mea etc., et illuminatus cum adiutorio (?) saluatur ab hostibus qui sperant in eo. ¶ Propterea cum pace cum inimicis ecclesie in petenda orat ecclesia in collecta dicens: da nobis domine quesumus ut et mundi cursus etc. In aliquibus tamen ecclesiis dicitur: deus qui diligentibus te. ¶ Sequitur euangelium luce v. capitulo: cum turbe plurime irruerent in ihesum etc., ubi sequitur: preceptor, per totam noctem laborantes nichil cepimus; tales qui laborant in nocte nichil capiunt, sunt qui pro terrenis predicant. Sequitur: in uerbo autem tuo laxabo rete. Hoc facit qui habet scientiam et uitam; talis enim concludit multitudinem piscium copiosam; unde in principio tot capti sunt boni et mali quod rete rumpitur, per quod significatur quod ecclesie unitas in hac uita rumpitur a quibusdam, sed post in fine capti sunt multi et non est scissum rete, per quos significantur boni qui non scindunt unitatem ecclesie. ¶ Ideo in offertorio dicit ecclesia se laudare dominum qui conuertit (?) ad bonos filios, dedit eis intellectum ut non rumpant rete, id est unitatem ecclesie: benedicam dominum qui tribuit mihi intellectum etc. ¶ Super communionem (?) non dicit ecclesia se optare unitatem et habere petere a domino: unam petii a domino; licet enim plura petat cottidie, cum deum petere est ad unum finem, ad habendum deum omnia petenda petit, et hoc est quod ibi sequitur: hanc requiram ut inhabitem in domo domini omnibus diebus uite mee. Hoc ideo dicit

q2 tunc legitur paralipomenon i. verba dierum qui habet cautam materiam cum libro regum / et signat q2 qui diebus suis bene rexit se habebit diebus eternitatis

¶ Et attende q2 hoc officium tantum circa festum beati iacobi / qui sicut dicitur in ewangelio relictis retibus secutus est dominum et ipsus est supplantator homo i. supplantator et nomine victoris

De quinta sexta dominica

Omnia non nos valet omnia propter meritum si fiat et plena iusticia fidei et in novitate vite / Adolescentes vi. dominica legitur primus liber paralipomenon ubi habetur q2 conforcavit dominus salomonem / per quod significatur q2 deus spiritualiter suos conforcat dando eis fortitudinem / unde dicitur in offertorio huius dominice / dominus fortitudo plebis sue et protector et cetera usus est autem dominus Benevenuam mea meam / q2 ab ipso est omnis fortitudo et tunc bene regimus regnum nostrum q2 maxime fit si tendat homo ad promissiones dei unde dicitur in oratione deus qui diligentibus te bona invisibilia parasti et cetera

¶ In epistola autem quicumque baptizati sumus et cetera ad romanos vi. c. hortatur nos paulus ut in novitate vite ambulemus / aliter cum nichil valet alia ¶ Et ut hoc possimus orat ecclesia in gradali, convertere domine aliquantulum

¶ Ille non qui ambulat in novitate vite parat se ad laudandum dominum in presenti et in futuro / unde sequitur alleluia et decet ympnus deus in syon

¶ Nota hic oracionem vel prefectorem hortatur in ewangelio m. v. c. nisi habundaverit iusticia vestra et cetera et sequitur ibi si offeres munus tuum ad altare et cetera

¶ Et quia non potest homo hoc facere sine auxilio dei ideo orat in offertorio perfice gressus meos in semitis tuis et cetera ¶ Et quia talis potest offerre ideo sequitur in prefacione tolle te hostias et cetera

De septima dominica sequitur

Septima vi. dominica in qua leguntur libri salomonis ut parabole ecclesiastes cantica libri et sapiencie que philosophus composuit et ecclesiasticus q2 iesus filius syrach edidit et tamen salomoni attribuitur / hii libri sunt de operibus sapiencie salomonis leguntur autem a kalendis augusti usque ad kalendas septembris / q2 mensis iste calidus est et estum signat victorie in quo nos oportet sapienter regere sicut in mensibus et in nacionibus preterite et presentis / vel quia mensis iste scilicet augusti sextus est vel sextilis cum augustus cesar vocabatur / et vero nunc salomon in sexta etate venit qui fecit utraque unum / qui fuit dei virtus et dei sapiencia / qui docuit nos sapienter vivere et docere / hic est christus rex regum qui vii. panibus et paucis piscibus ut legitur in ewangelio hodierno saciavit eos / qui de longe venerant / et cum triduo sustinuerunt Rursus in hac dominica incipit ecclesia parabolas salomonis / propter festum cum tantum legitur liber regum / quia homo qui salutem dicitur tantum sic fit rex et sacerdos unde proponitur ei exempla de regibus et sacerdotibus sicut in septuagesima dominica dictum est / propterea non sequuntur libri doctrinales / proponit ei exempla doctrinis q2 plus movent facta quam dei verba / primo tempore hic facere et docere / et sic ordinatur libri ad se invicem ut precedant libri exemplares regum et paralipomenon / et sequuntur libri doctrinales salomonis / quia doctrina est refectio spiritualis / de qua habetur in ewangelio huius vii. dominice / de hoc dicitur sub dominica xi. et cetera ¶ Et quia hunc doctrine bonis spiritualibus rudes debemus incipit introitus omnes gentes plaudite manibus ¶ Et beatus paulus invitat nos in epistola ad romanos vi. c. ut videamus illi doctrine humeando deo dicens / sicut enim dico propter infirmitate

carnis me vii z i quibus du cetus scr
R. Itm genus unus est dns eorum
i. cui dix h3 pdus ei soli seruiendo
z sequitur usus verbo dni i. doctrina dni
celi firmati sunt i. innocens sicut apli
z alii sci ¶ Secundo i quibus du cetus
alia attendite ppl meus legem
meam lex est illa refecto illa aut
refecto ondit i ewa° marci viii
c. vii turba plurima ee z nondum
qbi dicit q quidam de longe vene
runt s illi qui de pctis enormibus
redierunt z penituerunt qui ei
i pcto mortali est no h3 q manduc
cet erat aut ms nulla hntes
ms cardinales virtutes z come
derunt z saturati sunt q lex dni
saciat z remanserunt vii sporte p
dicatores s hntes vii dona spus
sci reficientes alios in aliis vero
cetus legitur ewang attendite a fal
sis pphis ¶ Forma vero huius doct
na videt i spito picto sit gsitu
tus videt ei se ee i fornace ba
bilonis ideo i off sicut holocaustu
stu ee daniel iii c petit se liberari
z uiuit noie tu pueris ¶ In pgressio
ne inclina aurem tuam ee petit libera
cos accelerari De octava dnica

S Equitur octava dnica i q docet
nos cauta vitare omes vanita
tes sicut cum dz ee effectus doct
ne i nobis qz doctrina docet nos fi
spuales z remoui a carnalibus desi
deriis ad similitudinem bte virginis
cuius festum instat vnd introitus capit
suscepimus deus mias tua ... i fi
lium tuum ihm xpm nos proxima da
tu i medio templi tui i i tua ecclia
tua s nomen tuum deus deus ei vz
vocatur sic z laus i fines tre i vgo
templum z est bta virgo i qua vere susce
pimus di mia vnde eius festum eius
venerabile ppus cantamus asserimus

cu sit templum dni z sacrariu spus sci
¶ Secundo epla ad ro viii c debitores
sumus no carni ut s carnem viuamus
ee i qua docemur qualiter omes car
nalitates z ad conducendum q h po
ssumus sequitur no eni accepistis
spm suitutis iterum i timore s acce
pistis spm adoptionis filiorum quo
gustato desipit omnis caro ¶ Sz qz
no pmit hoc fi nisi dns ptegat
ideo orat i gduali esto mihi i deum
ptectorem ¶ Tum sequitur no pt hic
h ouia nisi qui gaudet i duo
ideo sequitur alla exultate deo adiu
tori nostro gaudium ei spuale
excludit omnem carnalitatem
¶ Forma vero quidam sunt casti z simi
les s ficte nobis docet canon
i ewa° ca vii c attendite a fals
pphis qui ptendunt castitatem z si
lex xpi nosi ppl laude ... sunt
casti sicut fatue virgines quibus
di amen dico vobis nescio vos ¶ Sz
dns humiles vero salvat vn sequitur
off ppliz humilem salvum facies
dne z oculos supborum humiliabis
¶ Forma vero p delicias spuales
cuius gulang ideo dr i pgressione
gustate z videte qui suavis
est dns Denona dnica

P Ostmodu scr nona dnica
i qua legitur liber sapie spi
pui aut cogitacoes de celesti
bus z douaue cor ad illa vn mones nos
adhuc z maxime pp festum assumptionis
bte virginis q instat quod s a supra
est medium ¶ Sz homo qz sc super
se leuare no pt nisi eum dns tra
hat ideo dr i introitu ecce deus
adiuuat me z dns susceptor e
aie mee i sursum captor sic enim
it ad celestia no passibus corporis
s astractionibus ... dni i quo
vitatur omnia mala de quibus
sequitur i epla i ad cor x c nos

sumus compassi temptationibus malorum etc. Postea
sequitur ibi fidelis deus qui non pa-
tietur vos temptari super id quod potestis
sed faciet cum temptatione proventum ut
possitis sustinere. Propter istum timorem
inducit dicendo qui se stare putat vi-
deat ne cadat. ¶ In graduali nota
qui sensum suum recipit reddit gratias
deo dicens domine dominus noster quam admira-
bile est nomen tuum in universa terra
quoniam elevata est magnificentia tua
super celos s. non tantum in corpore et anima
virgine sed super celos materiales
et spirituales virum et in sanctis sicut celos
materiales. ¶ In ewangelio nota Luce xvi
c. monet ut si non possumus per
nos volare ad celum faciamus nobis
amicos de mammona iniquitatis
i. de viciis et temporalibus possessionibus di-
cens homo quidam habebat villicum
etc. hoc iste sermonit sic prudenciam
carnis dispone quod amotus a villi-
catione sunt recepti in domibus
suis. * qui pravitate fraudibus sti-
nuit sibi in futurum providere multo ma-
gis laudabit dominus eos qui dant
elemosinas quod est prudencia spiritualis
de qua dicit apostolus est virtus per quam
homo sibi providet in futuro. Postea
sequitur quia filii huius seculi prudentiores
sunt filiis lucis in generatione
sua i. in hiis que pertinent ad genera-
tionem suam i. circa temporalia. Et ego dico
vobis facite vobis amicos de
mammona iniquitatis ut cum defece-
ritis s. moriendo recipiant vos in
eterna tabernacula que sunt sua
unde beati pauperes spiritu quoniam i. e. r. c.
¶ Postea non tantum per elemosinas
sed et per orationes volamus ad celestia
ideo est alleluia domine deus salutis
mee in die clamavi et nocte coram
te. ¶ Offertorium non habet tabernacula
populum humilem salvum facies. Postea offertorium iustitie
domini recte letificantes corda etc.
¶ Sermo autem ordine habet sicut

* Si ergo ille laudat

auditur in pergamo ... primum quinte ...
dei etc. xviii c. De decima dominica

In dominica x legitur evangelium sicut
qui incipit omnis sapientia a domino
deo est. Ubi ostenditur quod non solum
sapientia sed et omnia bona sunt a deo et
ideo ab eo solummodo sunt petenda
et ad eum debemus clamare. Et ideo inci-
pit introitus dum clamarem ad dominum
exaudivit vocem meam etc. ¶ Postea
debemus ipsum solum orare. Sequitur versus
exaudi deus orationem meam. ¶ Collecta
in quibusdam casibus pateant aures
misericordie tue domine precibus supplicantium
in qua collecta petimus quibus rogamus di-
gnus sit exaudiri unde sequitur et ut
petentibus desiderata concedas
fac eos que tibi sunt placita po-
stulare. ¶ Et ostenditur in epistola sancti
pauli etc. ad corinthios xii c. quod omnia
bona sunt a deo et ideo ei sunt ascribende
de gratiarum actiones unde enumeratis
omnibus donis dicit hec autem operatur
unus atque idem spiritus dividens sin-
gulis prout vult. ¶ Sed quia bonum acto
nemini quod non alteri custoditur
sicut dicit gregorius ideo sequitur Custodi
Custodi me domine ut pupillam oculi.
¶ Postea quia ad illum confugere debemus
a quo omnia bona habemus sequitur
alleluia domine refugium factus es nobis
in talibus casibus dicitur. ¶ Ewangelium
non est in quibusdam casibus ... appro-
priaret Luce xix c. est de simo-
niacis qui invadunt spiritum sanctum
s. in hoc quod vendunt eum quicumque dat
gratis vel ad voluntatem suam ...
nisi ... offerunt illa bona et ideo
a spiritu sancto et non quod hoc ewangelium in quo
civitatis destructio predicatur in ...
legitur quod prius ...
pro modo divino Romanus in hoc mense
destructa fuisse invenitur.

¶ Qualis nos eciam legitur dixit ihesus
ad quosdam ¶ Sequitur eciam offertorium ad te domine
leuaui animam meam q. d. non ad sermoni
atores non adulatores pueros non ad dissi
dam fatuos et stolidos religiosos
qui faciunt se a simplicibus adorari
sed ad te a quo omne bonum est ¶ Et quia
tunc acceptat dominus omnia opera nostra
cum sperauimus in ipso. ideo sequitur postcommunio
acceptabis De vndecima domenica
Vndecima dominica incipit ecclesia
legere job qui sicut est liber exem
plaris sed est exemplum perfectionis
i. perfecte sapientie que non habetur nisi per prece
dentem refectionem doctrine spiritualis
nam refectio facit spiritualiter fortes
et ideo post libros salomonis legitur
liber job. In ordine enim biblie sunt
libri exemplares scilicet ruth. iob. thy
bie iudith. et hester precedunt libros
doctrinales salomonis propter predictam racionem
de quo est dictum sub dominica xi. et quia
vnanimitas facit fortes et pa
cientes sicut fuit iob et concordes sicut
fuerunt filii iob qui faciebant conuiuia
per domos vnusquisque in die suo. ideo
incipit introitum deus in loco sancto
suo i. in humilibus quia super quem requi
escet spiritus meus nisi super humile
et quietum et trementem sermones
meos. et si deus est tue ciuis vltimus
propter cibus spirituale. de quo cum hac misterio frat
ruum morari in domo i. concordes et
vnanimes sicut fuerunt filii iob
qui dabant se inuicem comedere. vnde
est versus dominus congregat deus et dissipate
unitatem eius quia fortitudo nostra
vz n dominus nobiscum cooperatur. i. non
principaliter operatur ¶ Epistola nostra
nobis fratres euangelium que cor. i. xv. c.
ondit beatus paulus humilitatem
vnde sequitur ibi qui non sum dignus
uocari apostolus et propter hanc humilitatem
raptus fuit vsque ad tercium celum
¶ In Ri. est sequitur vox humilium
deo sperauit cor meum et adiutus
sum et vero suum ad te leuaui animam
meam ¶ Et quia ex tali spe sequitur
consolatio. ideo in quibusdam ecclesiis
est alia versus et consolationem dominus
¶ Euangelium non est de humilitate et
eius effectu. duo homines ascen
debant in templum et cetera luce xviii. c.
vnde sequitur phariseus dicebat deus
non sum ego sicut ceteri hominum et cetera ecce
superbia. sequitur publicanus dice
bat. deus propicius esto mihi peccatori
ecce humilitas. et ideo abiit iste
iustificatus in domum suam ab illo
¶ Forma non humilitate exaltacio sequitur
qui enim se humiliat exaltabitur
et ideo sequitur offertorium exaltabo te domine
quoniam suscepisti me i. sursum sumpsi
recepisti q. d. exaltabo qui exal
tasti me ¶ Postcommunio est honora
dominum de tua substancia et cetera prouerbiorum iii.
c. hoc ad literam facit humilis dat
enim libenter pauperibus et hoc est
honorare dominum quia ipse precepit
ut detur pauperibus vel honora
dominum et cetera i. omnia bona tua deo
attribue. et hoc eciam proprie est humilium
Postcommunio sequitur hoc tempore canitur
cum frugibus horrea et vinis cella
ria plena redundant pro quibus de
bent deus honorari. De duodecima
Duodecima dominica dominica
est de oratione et sic exprimitur
iob oratis et sic deus in stercu
pulinio quando de filiis suis
amicis legitur enim de iob in
duabus dominicis iob quidem in sterqui
linio mortificatur in mari in morbi
pecto et fetido in quo diu resedet

no restat nisi oracio domini ut ipsum
ab eo eripiat. Unde incipit intro-
itus deus in adiutorium meum intende domine
ad adiuvandum me festina gloria et cetera quia q a meaum
¶ In offertorio autem ondit efficacia ora-
ionis et totum offertorium est oratio moysi
sumpta de exodo qui rogavit pro
filiis israel qui fecerant vitulum
conflatilem et incipit precatus est
moyses in conspectu domini dei sui et cetera
qui moyses serpentem exposuit
pro salute populi dicens dominus aut
dimitte eis ... dele
me de et cetera et reduxit ad memo-
riam multa promissa memento
abraham ysaac et iacob et cetera et
placatus factus dominus de maligni-
tate quam dixit facere populo suo
et cetera et ex hoc probatur quod sanctorum
merita nobis prosunt et notandum quod in
hoc offertorio fit verborum geminatio
de quo dictum est sub prima dominica
post epyphaniam ¶ In epistola fidu-
ciam talem habemus per christum ad deum
et cetera ij c ad cor iij c ondit apostolus
quod oratio sua et aliorum bonorum pla-
torum non est [exaudienti] minore sed effica-
cia quam fuit in veteri testamento quia etiam
moyses oravit cum fiducia co-
fisus de meritis patrum sed ne vi-
deatur hoc ex arrogantia dice-
subdit non quod sufficientes simus
cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis
sed sufficiencia nostra ex deo est qui et idoneos
ministros simus ¶ In evangelio ondit
quod utilitas ora platorum quia est
in quibusdam ceteris dum tu sicut
dominus per medios fines decapo-
leos adducunt ei surdum et mu-
tum et sanavit eum dominus mistice
surdi qui nolunt audire verbum
dei et muti multi qui nolunt

loqui et putant filius hos debet pla-
ti predicatores adducere ad dominum in
confessione et oratione salvabit eos.
¶ Vel in persona surdi et muti capta
in generali bendicti dominum in omni tempore
versus est in duo laudibus anima mea
¶ Inaccta non monet ad hanc lau-
de venire vocate ... duo
et cetera de offertorio supra dictum est ¶ Post
cio non est de fructu operum mo-
... tria i predicatores quos
dominus replet principibus bonis et ipsi
replet alios spiritualibus non ceteris
de elevatis dicens ihesus de finibus
thiri quod est marci vij c ¶ Post
aut dici sancti ... trecenos
in initiali quod salone mortuo re-
gum dicitur et dominice mensis septembri
ystoria ... prima pars in una
ystoria consolidatur alia variatur
quod regnum iuda in dauid firmi-
ter stabilitur sed regnum israel tripli-
cis occupatur unde ystoria de
libris iustis qui gentibus in ...
fuerit compilata ut de iob tho-
bia iudith et hester cum in prima
septembris ebdomada legatur iob
que ipse scripsit cum ... si bona
in secunda liber thobie que ipse compo-
suit in tertia iudith quod achior e-
didit in quarta hester quod mardo-
cheus vel porius esdras composuit
sed et liber esdre post hos operi recta
tur et cum hiis canatur ... peto
adonai ... hiis temporibus propheta
helias qui gessit typum christi
su... mortuo constituto certa se-
patur una pars est catholica alia
multa scismata scripta ... quibus
catholici certa multa adversa
pro deo tolerunt sicut illi.

G. Hec est in introitu Deus in adiutorium meum intende / qui adiutorium implorant ut hostibus valeant resistere / et eos ad dei graciam adducere. Aut est vox imperfectorum proficiencium /

quorum opera hoc tempore leguntur inter Katho-
licos / quidam sunt perfecti quidam imperfecti /
perfecti sunt predicatores ydonei ministri
et cooperatores dei / unde dicitur in epistola fidu-
ciam / hii adducunt imperfectos et alienos
surdos et mutos ad gloriam Christi / sic
legitur in evangelio. vox itaque perfectorum proficien-
cium qui ut proficiat / deus implorat
auxilium in graduali Benedicam / et in alleluia
domine refugium / vox sequentis est per-
fectorum contra agentium de illis se
asperitate aliquotiens reprehendentium /
et istis proficientibus / et quemadmodum Moyses
fuit unus eorum qui se obtulerunt
pro peccatis subditorum / ideo in offertorio cantatur /
precatus est Moyses / hii perfecti sunt
illa terra que saciata fructu operum
dei donis videlicet spiritus sancti predi-
cat sermonibus .i. doctrina ho-
minibus unde dicitur est de fructu etc.
Et attende quod [illegible] de eo ubi Moyse
sic cantatur qui totaliter in rapitur
per quorum exemplum ad pacienciam et
mansuetudinem invitamur. De dominica xiiij
Nona decima dominica legitur liber
thobie per quem significatur genus huma-
num [illegible] primi parentis / quod
non potuit sanari nisi annunciatione
dominice passionis que per fel signifi-
cata est / Christus non prius [illegible] quam pro peccatis
assumptis est Christus passus / tantum quando
erat genus humanum cum habitantibus
in regione umbre mortis lux orta
est eis / petit ergo ut veniat dominus
sicut promisit / dominica enim ista est
de promissionibus / ubi dicit in introi-
tu respice domine in testamentum tuum .i. in
promissione tua / ut sicut promisisti
veniat filius tuus et hoc est quod
sequitur / et animas pauperum tuorum ne
obliviscaris in finem / et hoc est quod
dixit thobias filio suo inuencto

fili quia pauperem vitam gerimus habebimus
multa bona si timuerimus deum / unde
sequitur oracio omnipotens sempiterne deus da nobis
fidei spei et caritatis etc. et rogat ut possit
contra adversas promissiones
Epistola est ambulate spiritu sunt pro-
missiones et semini eius dicte Gal.
iii. c. ubi legitur de promissionibus
et sequitur ibi quod g. lex / dicit enim plus /
si non potest sanare genus humanum sicut
tantum thobias / et sequitur xvii. lex
quidem propter transgressores posita est
supplere sicut pedagogus. Et sequitur
Responsorium respice domine in testamentum tuum
ubi ostenditur vehemens effectus oran-
tis. Alleluia quia deus magnus
etc. ostendit quis est qui potest illuminare
Evangelium ostenditur quod lex non potest
sanare / incipit in quibusdam ecclesiis
beati oculi qui vident que vos vi-
detis / multi prophete et multi reges
etc. luc. x. c. ubi legitur quod sacerdos
et levita preterierunt hominem qui
incidit in latrones / sacerdos namque
et levita vetus testamentum / sed solus sa-
maritanus .i. Christus qui est custos
noster ipsum sanavit. Et quia lex
non sanavit quia neminem ad per-
fectum ducit sed solus deus in quo
speratus est / ideo sequitur offertorium in te
domine speravi. Et quomodo sanavit
illud tantum patet quia per panem angelorum
qui factus est lac hominum .i. per filium
dei incarnatum / et ideo sequitur in communione
panem angelorum manducavit homo /
alie ecclesie dicunt / panem de celo etc.
sapientie xvi. c. De xiiij dominica

In dominica xiiij. legitur liber iudith
et cantatur quo victoria data est
in manum femine / et monet
nos contra ad sermonia sua adten-
tionem ergo iudith sicut enim iu-
dith interfecit holofernem qui

incipiat .. enecuas vitulu sa-
ginatu / sic monet eccam ut interfi-
ciamus holofernem .i. dyabolum qui enec-
nat et interficit castimos nunc dicitur quod
sit presumonia / abscidendo ei caput
na caput dyaboli est luxuria q
qs primo de ea incipit hominem
temptare / et ideo dominus dicit in luce sint
lumbi vestri precincti / hoc est per negatis
nos quia primum vicium exo. xii. in come-
stione agni renes vestros accingetis
alio tamen modo superbia est inicium omnis
peccati ¶ Tercia non fingeles sumus
et effeminati non interficere non po-
ssumus holofernem nisi adiutorio
dei / ideo dicit in initio dicitur protector
meus a iuventute de me et respice in facie
christi tui ¶ Secundo in quibus dominica ecclesie
epistula ad galatas v. c. / spiritu ambulate et
desideria carnis non perficietis / Caro
enim concupiscit adversus spiritum et spiritus
adversus carnem / et sequitur manifesta
autem sunt opera carnis et nominat ea /
iste alibi dicit si contenditis nonne
carnales estis / sic dicit quia contendimus
de carnalibus / et post fructus autem spiritus
sunt longanimitas pax paciencia etc.
devincere holofernem in nobis est facere
ista duo / primo quia vicia interficimus
in nobis / quia gustamus spiritum sicut quo
gustato desipit omnis caro ¶ Ex-
quia non potest sanari in nobis carna-
litas adiuvo ipse est sicut lepra / ideo in
quibus dominica ecclesie sequitur evangelium / dum
iret ihesus luce xvii. c. de leprosis
qui venerunt ad dominum et dixit eis
ite ostendite vos sacerdotibus ipsis
tamen prius sanatis / per quod significatur
quod prius peccator sanatur adiuvo et
postea iniungitur ei pena a sacerdote
et absolvitur / quod significatum est per hoc
quod discipuli domini instituerunt lazarum

solverunt et tamen prius ipse erat resu-
scitatus adiuvo ¶ Redyt erat unus ad
eum flexis genibus gracias agens
per quod significatur quod unitas ecclesie reddere
gracias deo / nam unus sanabatur in persa-
gratias deo / vir unus sanabatur in persi-
na ps. iiii / et ideo in Ru. in graciarum actio-
nes dicit ecclesia bonum est confiteri
domino ¶ Et et talia quod est in quibusdam
ecclesiis confitemini domino et invocate nomen
eius ¶ Et quia hoc non sufficit nisi deus
nos custodiat / ideo sequitur in officio in introitu
angelus domini in circuitu timencium eum
quia custodit nos dominus per angelos
¶ Sequitur gustate et videte quod suavis
est ubi debemus audire in post comunione
spiritu qui saginat animam non corpus
sed panis quem in quibusdam ecclesiis / Panis
vivus est officium in quibusdam ecclesiis / panis
quem ego de celo etc. caro mea est pro seculi
vita etc. De dominica xv.

Dominica xv. sicut eciam in tercio-
decimo predictum / et ideo in quibusdam
ecclesiis in hiis duabus dominicis
legitur liber iudith / et in introitu
est inclina domine aurem tuam / versus
est letifica animam servi tui quia ad
te domine levavi animam meam / q. d.
non ad carnalia desideria ¶ In epistula
que est galatas vi. c. monet nos ut non
simus vitulus saginatus / sed simus spiritu-
ales / nam dicit ibi paulus si spiritu vi-
vimus spiritu et ambulemus / quia qui se-
minat in spiritu de spiritu metet vitam
eternam / qui vero in carne de carne me-
tet corrupcionem ¶ Sequitur evangelium bonum
est confidere in domino quia confidere in homine
qui dat victoriam in manum femine
que facit hominem vincere in carne
¶ Et quia hoc facit qui portat cor
suum ad suscipiendum deo / sequitur in-
alia parte tormentum deo etc. ¶ In
evangelio / nemo potest duobus dominis servire
etc. quod est ay. vi. c. / dicentur nec

finaliter venit / et ideo nolite solliciti esse
dicentes quid manducabimus aut quid bibemus
etc. sed primum querite regnum dei etc. nolite
solliciti esse scilicet sollicitudine suffocationis
aut providencie solliciti esse debetis.
¶ Postea nos monemur ut finaliter
dominus non veniet / expectatis expectatum
dominum ut reficiet me ¶ Tercius autem
sit iste cibus quo deus anima reficit, ostendit
in pergaminae / que est in quibusdam
ecclesiis / qui manducat carnem meam
profide. scilicet viua ut dicit et iugiter credet
et manducavit etc. ¶ Sequitur. at quare
etiam postea libros salomonis legit librum
iob et postea librum thobie et iudith
in alio modo ordinetur in biblia / sic
enim dum est sub septima gratia / precedunt libri exemplares et postea doctrinales / sed magis movet sententia
dicta / et adultimum ponuntur libri machabeorum qui sunt libri exemplares / ad quod dicimus quod per doctrinam
venitur ad perfectam paciencie quemagis fuit in iob / et ideo postea sequitur
thobias / quod magnum et paciencie signum fuit in thobia / qui amisit
multa et filium ad tempus et oculos qui
maiore absencie diliguntur / quia
oculi sunt precipui cogitacionis / ad
quam nata est homo et quare est plus
exemplum femine / et magis circa
bestias (?) meruit / ideo liber iudith
in quo habetur de victoria in manum fecit
postea patres ab ecclesia ordinatur / ultimo
vero liber machabeorum legitur / quia ibi
habetur exemplum de confirmacione iusticie
machabei enim passi sunt martirium
pro lege defendenda et custodienda
ab anthiocho fidei inimico de xxxij. d.a

¶ Iesu xxxvi domenica legit et cantat
ecclesia de machabeis ut dicitur
in sequenti t. / qui multa passi
sunt ab anthiocho et vij. principibus / et ibi
habetur quod templum quod pollutum fuerat

ab illis principibus / et ab ipsis machabeis
purificatum fuit / et per hoc significatur
quod anima, que templum dei est / polluta
a vij capitalibus viciis non potest
mundari nisi purificetur a peccato quod
causa resuscitacionis de morte peccati / unde habetur
in evangelio de resuscitacione filii vidue /
et ideo incipit introitus misereris mei
domine. scilicet ut me resuscitetis / qui sub eo
inclina domine aurem tuam etc. ¶ In
epistola vero apostolus invitat nos ad
paciam dicens obsecro vos ne
deficiatis in tribulacionibus / etc. que
est ad ephesios iij. c. sic enim vincuntur
inimici a machabeis. i. a sanctis
¶ Secundo quia non male timebunt gentes / quia
sic postea quia isti vicerunt inimicos
suos et mundaverunt templum et reedificaverunt timuerunt gentes in circuitu,
sic et postea quod homo vicit dyabolum et
mundavit se per confessionem et reedificavit templum dei se timent demones / unde sequitur iesus qui edificat
dominus syon ¶ Sed hoc non potest fieri nisi
a domino quod homo liberetur a viciis / ideo
sequitur alia vero de profundis misit dominus
populo suo etc. ¶ Evangelium est in quibusdam
ecclesiis ibat ihesus in civitatem que vocatur
naym etc. luce vij. c. / et postea et accessit
ihesus et tetigit loculum et dixit / adolescens tibi dico surge / et surrexit
et dedit illum matri sue / nempe tangit dominus loculum ubi erat mortuus
qui in infirmitate vel aliquo flagello
tangit corpus hominis / in quo iacet
mortuus spiritus hominis. i. anima / et
sic excitatur a sompno mortis / unde
ecclesiastici xxxj. in infirmitatibus gravibus sobriam reddit
animam ¶ Secundum offertorium quod in nomine machabeorum / domine in auxilium meum respice etc. ¶ Secundo postea communio domine memorabor iusticie tue / solius iusticie
tue / quod omnibus qui vere ad te non erant

fortis ¶ Pt et alit dici q Josua
defuncto multis destruit plus capti-
uat et punit in dd q i hoc mense
octobri machabeorum ystoria legit
et cantatur adimplatur ic q eis suis ad-
uersarijs admodum puncbat quorum
prima pte simo potifex edidit
alia iohes filius eius posteriori
quidem inter agyristis se crudelis
hij captiui multitate designat
eternaz i qua sut duces et satelli-
tes doctores et discipuli xpi et i
xpi doctores vidua signat ecclia
que vidua e quia multa bru
sponso suphati no est tamq filius
morit eu discipuli p quo vis cri-
mic ab eius corpe separat et resu-
scitat cu ill gra infundit hic g
orat i eccla p filijs resuscitacoe
i gre infusioe et hortatur in
epla ne deficiat i tribulacoib
et hijs rei gra flectit genua.
sua h eadem orat i introitu mi-
sere et i off. dne quid respi-
cit ad id q dr i eclia accepit
at omis timor pq eo dne me-
morabor qui sz est cito ut hic
mesis octobris ut quidi emit
designat octaz sicut g audiri
fuit plys et teplo restaurato
i ympnis et gessioibq duobus bu-
ccicebat sic i octaua magne fe-
stiuitat sta festinq exultabut
De xvij. dominica.

In dnica xvij. agit de impijs
cius q gsideracoe impiacru
illaz libent patim tribulacoes
sic et machabei fecerut sut at
m² dnice i quibq aut ecia de
machabeis gsideracio eni illa
tribulacoes leues facit et ppi ins
impiacs pena quelz leuit su-
stinet de hijs impijs dr in
eccla q hec die i cesseda eccijs
leg cu i vitatis fuis adimpiacs
recubz i nouissio loco et omis i vi-
tati simq adimpiacs ctiuas et si i
nouissimo loco nos ponimq hic ut
simq humiles exaltabim i padiso
et ecc. vii stati subiugit ego aut
dico nob q omis qui se exaltab humi-
et qui se exaltat humiliab vii imp
introitus iustus es dne s. i ihc uidco
et verus iudicium tuu humit eu iudio
gcordat eccia seusentit quo deq
exaltat humiles et supbos dopmit
dicens iustus es dne et ¶ In epla
obsecro nos que est ephe iiij. c.
i vitat nos ad humilitate ut dicat
nob amice ascende supius ubi dr
ut digne i humilitate ambuletis vo-
cacoe qua vocati estis s. adimp-
tiacs hic eni est nouissimus locus tene
¶ Et hic idem monet i gduali Beata
gens cuiq est dns deq eorum et supbi
fecerut se duos humiliu no deus e dns
visus est vbo dni celi i humiles fir-
mati i maiestati sut ¶ Debemq
g esse humiles q mch hemq i
add et add sequi i quibq dr ecijs
alla qui timet dnm speret in eu
q. d. no i se ¶ pcca seq eclia i de
impijs sicut dictu e i alijs uco
ecijs leg cu intrauit ihc i domu
luc xiiij. c. ¶ Notandu aut e q cu
qua i ipo eclia dicat de impijs
hic quo sauat ydropicu p quem
intellz omis auaror mudi q sicut ei
eo q sit mudi sicient q q bibit
et aqua sicit ioh iiij. q dm ei
hoc eit ydropicus i alius impijs
no potit saciari ¶ In off similiter
i vitam ad humilitate vii ibi hic oro
daniel ix. c. et ppi hoc humilitate
meruit audire archangelu
qui certificauit eu de i carnacoe
xpi satis aut gguue sit ibi
mencio de angelo qm hoc offm

tia de dedi^[com] bti michaelis cantat^r.
In p(ro)gr(ess)iõe nõ h(abe)t de humilib(us) (et) sup(er)-
bis mouet(ur) (et) reddit(ur) d(omi)no deo in-
omib(us) q(ui) i(n) a(n)i(m)a eius offert (et) imma(n)d(ae)
i(d est) hu(m)iles q(ui) attribuu(n)t o(mn)ia bona
deo t(ri)bili (et) ei q(ui) aufert sp(iritu)m p(ri)n-
cipu(m) i(d est) sup(er)bia cor(um) (et)c(etera) q(ui) sup(er)bos
h(u)miliat. **De q(ua)rta f(eri)a in q(ua)t(uo)r t(em)p(or)u(m)**
Q(ua)rta f(eri)a leg(itur) eua(n)g(elium) vidēs vn(um)
de turba aut ix c. de surdo (et) muto
q(uem) ap(osto)li curare nõ potuit eo q(uo)d
illud ge(nus) demonij nõ eicit(ur) nisi
i(n) orõe (et) ieiunio q(uod) b(e)n(e) h(u)ic d(i)ei co(n)-
uenit hodie n(ost)ri ieiu(n)ii (et) in q(ua)t(uo)r t(em)p(or)u(m)
ideo q(ui)a due lectiones legu(n)t(ur) ut ord(i)-
nādi i(n) duob(us) p(re)ceptis caritat(is) vel
duab(us) legib(us) instruat(ur). p(ri)ma d(e) al-
tar(is) d(e) vite s(ecundum) (et)c(etera) dieb(us) (et) annis fie(bant) ix
t(em)pl(u)m quenit s(ecund)a s(ecundum) (con)gregat(io) neemie
viij c. (con)gruit ordinādis q(ui)bus
d(icitu)r i(n) introitu (ex)ultate d(e)o q(uo)d meditat(ionem)
tal(em) p(er)mittit i(d est) off(iciu)m meditabor (et) ideo
est tamedue pinguia (et) fiunt(ur) de-
lec(ti)o s(ecund)a **De f(eri)a sexta**
Ferie sexte offi(ciu)m p(ri)ma(m) cõp(or)-
tat ordinādo(rum) vit(am) i(n) euang(elio)
fiu(n)t e(nim) p(ec)c(a)ta publico dimittu(n)-
t(ur) i(n) lect(i)o(n)e (con)uer(ti)t(ur) osee vlt(ima) ad (con)u(er)sa(ti)o(n)e(m)
instruit(ur) (et) i(n) introitu lete(tur) ad que(m)
d(omi)n(u)m d(omi)n(u)m i(n)uitat(ur) q(ui)a (et) p(ro)gr(ess)io fu(n)t
oraces elec(t)o(rum) offer(e)nda (con)solac(i)o co(n)-
uic(ti)o i(n) alijs t(em)pore eua(n)g(elium) d(icitu)r io-
q(ue)bat ih(esu)s luc(e) vij c. **De s(abb)ato**
Sabbati q(uia) offi(ciu)m ad doctrina(m)
ip(s)o(rum) ordinādo(rum) fit ne sit
steriles ut fici arbor i(n)fruc-
tuosa de q(u)a loq(ui)t(ur) eua(n)g(elium) arbore(m)
fici (et)c(etera) luc(e) xiij c. (et) ne vita illo(rum)
sit t(er)renis implicata sicut vilit(er)
i(n) euang(elio) In ep(isto)la nõ tabernacul(u)m
fc(t)u(m) e(st) (et)c(etera) q(uod) e(st) hebr(aeos) ix c. ubi de
p(r)imo (et) s(ecund)o agit(ur) tabernaclo mouet(ur)
ut sic p(ri)mat i(n) tabernaclo (et)c(etera) mi-
litat(is) ut d(omi)no p(er)ue(n)iu(n)t i(n) tabna-
culo t(ri)umphalt(is) In lectionib(us) nõ
q(uae) h(abe)t septemb(ris) ieiu(niu)m i(n) medio ta(m) insti-
tucionis (et) ei(us) utilitas i(n)tima(tur). q(ua)r(um)
p(ri)ma e(st) dec(im)a die leuitici xxiij c.
s(ecund)a est xv. die q(uae) e(st) ibid(em) t(er)tia
est die d(ie)b(us) u(ero) michee ult(imo) c.
q(ua)rta est fc(t)u(m) est u(er)bu(m) zachar(iae)
vij c. q(ui)nta est angl(us) d(omi)ni dan(ielis)
ix c. (et)c(etera) fiu(n)t ordinādo(rum)
exortaces orōes (et) (con)solac(i)oes
Ideo s(ecundum) mense vij. de leuitica
lectione fiu(n)t(ur) Tempore aut(em) i(n) s(ecund)o
mense fiebat tabernaclo(rum) cele-
bracio ordinati nõ fu(n)t (et)c(etera)
minist(er) i(n) d(e)i tabernaclo p(er)septi(m)for-
me gr(ati)e i(d est) vij. q(ui)b(us) (con)stituti
vi(r) (et) beatus petri legit(ur) ordina-
cionu(m) fecisse i(n) septebri vij. ep(iscop)o(rum)
v. p(res)b(yter)o(rum) (et) vij. dyaconor(um) (et) ce-
lebrat(ur) ordinacio in t(er)tia ebdo-
mada (et)c(etera) i(n) t(em)p(or)e t(ri)no s(ecundum) gr(egorium) fu(n)t
ab ap(osto)lis instituta o(mn)ia alia io
fu(n)t ab ap(osto)lis a successorib(us) (con)si-
gnati n(ost)ra olim instituta fuer(unt)
ieiunia i(n) p(ri)ma ebdomada mar-
cij s(ecund)a i(n) iunij t(er)tia septebris
i(n) q(ua)rta decebris ut (con)tinuat(ur) ini-
tia t(e)s(saracon)t(a) (et) decadis ih(es)u x(rist)o
cu(m) ei(us) ordinat(ur) quoda(m)
mo(do) ut x(rist)o (con)tineat g(e)n(er)at(io) s(ecund)a
g(e)n(er)a(tio) p(er)sona p(ri)me t(e)s(saracon)t(a) (et) de-
cadis est abraha(m) a quo fiu(n)t(ur)
ordinac(i)o p(ri)me ebdomade mar-
cij p(ri)ma p(er)sona s(ecund)e t(e)s(saracon)t(e) (et)
decadis est dauid a q(uo) fiu(n)t(ur)
ordinac(i)o s(ecund)e septimane iunij
i(n)iciu(m) t(er)tie est ieco(n)ia a quo
fiu(n)t(ur) ordinac(i)o t(er)tie septimane
septebris (et) demu(m) est x(ristu)s i(n) q(ua)rto
loco a quo fiu(n)t(ur) ordinac(i)o q(ua)rte
septi(ma)ne decebris fiu(n)t(ur) aut(em)
pocius ab alijs p(er)sonis q(ua)m ab
alijs ordinaco(n)es vel q(ui)a fuit
i(n) genealogia maiores vel p(ro)p(ter)
nom(in)is i(n)terp(re)tac(i)o(n)es (et)c(etera)

abraham p(at)r multarum gentium / dauid
fortis / ecc(les)ia sep(ar)atio d(omi)ni sic et ille
qui ordinat(ur) debet esse p(ro)bus for-
tes sep(ar)ati ad c(ri)stu(m) ih(es)u x(risto) ut sic
a p(er)sona i(n) p(er)sona sunt xviij g(e)n(er)a-
c(i)o(n)es sic ab ordinac(i)o(n)e i(n) ordinato-
res septime xviij i(n)ueniunt(ur) / ut ordina
di p(at)ri sit et tercia decalogi et m(andat)i
c(ri)sti discipli(n)a nunc aut(em) ie(iu)nia
q(ua)tuor t(em)p(or)um p(er)missa alit(er) ordinat(ur) ut
d(i)c(tu)m est sub (ti)t(u)lo fi(liis) tue c(on)t(ra)
mat(er) adducta Et memento q(uod)
ap(osto)li usq(ue) ad simplicium p(a)p(e) i(n) de-
cembri (pro)p(ter) ordines celebrabant /
ut ordinatos temptaret g(e)n(er)ac(i)o(n)e
ih(es)u x(rist)i / simplici(us) no(n) addidit
ordines i(n) februario ce(le)brandos
ut ordinatos vicini i(n) carpar(e)
corp(or)i ih(es)u x(risti) / vnde d(e) h(oc) i(n) p(er)ficio
s(an)c(t)e p(at)r(i)b(us) Sz si ut p(re)missu(m) est
ie(iu)nia c(on)stituta sunt i(n) p(ro)ue(n)tib(us)
septimanis p(ro)p(ter) (ho)s qui ad ordina-
ci(o)n(e)m accedunt ma(gis) c(on)ueniunt(ur)
p(ro)ut q(uo)m nullus n(is)i ordinat(ur)
etc no(n) i(n) n(e)c(ess)itate urgente de
qua d(ic)itur e(t) i(n) p(er)fecto s(an)c(t)e p(at)r(i)b(us) / cu(m)
ei(us) vna sit ecc(lesi)a d(omi)no d(ebe)t i(n) accioni-
b(us) ei(us) esse co(n)cordia / que no(n) eet
si tu(m) i(n) q(ua)dam ie(iu)nio alij p(re)nde-
rent alij ie(iu)narent p(ro)pt(er)ea licet
alicubi no(n) fiat ordinatio sit
tu(m) alij p(ro) q(ui)b(us) ie(iu)nare et orare
debem(us) ut digni ad ordinac(i)o(n)e(m)
p(er)ueniat omnib(us) cu(m) fr(atr)ib(us) vna-
nimes i(n) domo d(omi)ni s(unt) De xviij

Dictum est i(n) p(re)cede(n)ti d(omi)nica
d(omi)nica q(uod) p(er)so(na) d(ebe)t se pone(re)
i(n) nouissimo loco ut ponat(ur)
i(n) p(ri)mo sicut sunt p(re)lati vn(de) in
h(abe)tur xviij d(omi)nica agit(ur) de p(re)lat(is)
qui sunt i(n) p(ri)mo loco vn(de) e(uangelium)
est i(n) quib(us) d(icitu)r et (cetera) sup(er) cathe-
dra moysi et (cetera) Introitus
no(n) qui sint(ur) ecc(lesiastic)i xxxvj c(apitulo)
incipit da pacem d(omi)ne sustine(n)-

tib(us) te ut p(ro)ph(et)e tui i(n) p(re)lati fideles
i(n)ueniat(ur) suppleu(n)d(um) est no(n) infide-
les sicut scribe et pharisei vnde est le-
tatus su(m) i(n) his que d(i)c(t)a sunt m(ihi) in
domu(m) d(omi)ni ib(im)us i(n) ib(us) ad impiatas
et de h(oc) letatus sum / q(uia) i(n) (ci)uitati s(an)c(t)e
adimplevit i(n) q(ui)b(us) erit etiam pax
i(n) alijs no(n) ecc(lesi)is i(n) h(oc) est bonu(m) e(st)
p(ro)pt(er)ea sup(er)feri(n)t q(uod) d(ic)i(tu)r q(uod) i(n) (ali)us de i(n)p(er)-
iu(n)ctis q(uia) tali die zacharias p(ro)p(ter)
fecit pacem cu(m) longobardis Ep(isto)-
la ut ap(osto)lus agit gr(ati)as de ep(isco)p(is)
suis / q(uia) h(abe)nt fidem vera(m) de istis
impijs g(rati)as ago (pro)p(ter) d(omi)no deo meo
p(ro) vobis j ad cor. c. i. Gra(dua)le no(n)
letatus su(m) et (cetera) ondit gaudiu(m) de p(re)-
latis impijs / vnde (pro)p(ter) p(re)latis imp-
iis i(n) alla(eluia) laudate d(omi)n(u)m om(ne)s
g(ent)es et (cetera) hortat(ur) ad laud(em) E(uangeliu)m
i(n) quib(us) d(icitu)r et (cetera) accesserunt ad
ih(esu)m q(uo)d e(st) cap(itulo). xxij. c(apitulo) / est de scribis
et phariseis qui i(n)fideles fuerunt
vn(de) temptauit d(omi)n(u)m d(omi)ne q(uo)d e(st)
mandatum magnum et (cetera) et d(omin)us dixit
diliges d(omi)n(u)m d(eu)m tuu(m) et (cetera) et p(ro)p(ter)ea
i(n)c(re)p(re)hendit eos de i(n)fidelitate
q(uia) no(n) credebat eu(m) esse d(eu)m d(icen)s
q(uo)d nob(is) uidet(ur) de x(rist)o cui(us) fili(us) sit
q(uo)d dicunt ei dauid / et dixit eis q(uo)mo-
do g(o) dauid cu(m) vocat d(omi)n(u)m dicens
dixit d(omi)n(u)s d(omi)no meo sede a dex-
tris meis et (cetera) p(re)lati no(n) debent
esse tales s(unt) infideles s(ed) sic moy-
ses de q(u)o h(abe)t(ur) i(n) off(ertorium) sanctificauit moy-
ses altare d(omi)no et (cetera) debet p(re)lat(us) off(erre)
se sic totos i(n) c(on)u(er)su(m) et p(ro)p(ter)ea i(n) multas
hostias et (cetera) loquit(ur) cu(m) de p(re)lat(is)
De xix d(omi)nica

Est xix d(omi)nica vn(de) p(re)dicti
hic q(uo)d d(ic)t(u)m est da pacem d(omi)ne
sustinentib(us) te ut p(ro)ph(et)e tui i(n)
p(re)lati fideles i(n)ueniat(ur) / vn(de) et
in h(oc) sic fuerat q(uod) h(abe)t(ur) i(n) e(uangeli)o q(uo)d h(abe)t(ur)
h(ac) d(omi)nica i(n) q(ui)b(us) d(icitu)r et (cetera)

✝ vnde sequit(ur) p(ro)promo / Tollite hostias

s. ascendes ihc. q est ca. ix. c. i quo
hr q ad duxerunt ad eum paliticu
ihc aut vides fide illor qui offe-
bat re paliticu sut qui i delicys
carnis sut qui ita dissoluti sunt
q no psut face opa bona z inito
filij paliticor sanat z ido bonu
est hic bonos platos quida aut
de scribis dixit int. s. hic blasfe-
mat xqui pcca dimittit ihus aut
vides cogitacoes dixit ut sciat
q filius hominis hz ptate in tra
dimitte di pcca dixit palitico tolle
grabatu tuu z ambula ¶ Et qua
solus dns est qui sanat palificu
ido incipit introitus salus ppli e.
sn usus est attendite ppls meus
legem meaz sub audi pqua senati
sut paliticu ¶ In epla monet
aplus paliticos ut erigat corpa
lit' a palisi ad bona opa dicens
renouamini spu mentis vre z indui-
te nouu hominez re. ephe. iiij. c.
¶ Dego z ps i note palitica [illegible]
dirigat ora mea sicut i censu ~~in~~
~~cspu~~ re. usus est eleuacio manuu meaz
re ia iste leuat ad bona opa
¶ Talia ro dr i note paliticu senati
s. dextra dni fecit vtute sub audi
q sanauit nec sz q no sufficit
sanac nisi dns custodiat sec z
off. si ambulando i medio tribula-
conis re. vbicumqz eni ambulant
sanati a dno custodit eos quoniam
in se est. Dn. vicesima dnica
In vicesima dnica incip. ecca
lege xij. pphas z danielem
z cantat de ysaia z daniele
z ieremia no tn legit de ysaia vl
ieremia q z i alijs tribus pcedis le.
de ysaia eni legit i aduetu de
ieremia i passione ondit at q
legit ecca pphas p9 libru ma-
chabeor ~~que ultio ponit z ppt~~
~~pphas instituz~~ tn i biblia ponat z
ideo dicimus q biblia ponit omib
libros exemplares eo q magis
monet exempla doctrina pret. vz
libru machabeor que ultio ponit
z ppt pphas instituz z ppt tpe qua
ultio tpe fuit ecca i legit ul-
timo libru ezechielis qui icongit
de teplo celesti i quo est consumaco
z finis omnium duodeci no pphas
legit ppt fundamentu fidei q sep
necessariu est continuacoz hamd sit
pfus z inde q dnica est. sb dnica
xv ¶ Incipit go ecca lege ezechi-
ele in principio nouembris sumatu-
tinali hystoria dnice offo pmu hic
est i quibusdam ecclesys de ysaia s.
vidi dnm sedentez sup soliu ex-
celsu vidit eni in sennis quos tro-
ni di sut angli z sci i ecclia
triumphante z militante i quibus
pastoraliter sedet ille qui est ppiciu
z nomi ppiciu ¶ Eciam go ezechi-
el vidit teplu celeste i q. fiunt
nuptie etnie ido i ewa° misse
q i quibusdam ecclys dr z est ca.
xxij. c. hic dicitur de nuptys simile
est regnum celorum homini regi q
fecit nuptias z misit suos
suos s. hora cene dice i vitatis
omnia pata st venite ad nupti-
as illi no gtepserunt venire
hij sut iudei qui gtepserunt ve-
nire z misit tuc suos suos di-
ces ite ad exitus viaz z vocate
omes z i plete sut nuptie discu-
bentium z vidit rex quedam nom
hntem veste nuptiale z dixit
ei amice quo huc venisti no
hns veste nuptiale z tradidit
eu ministris suis ut pcienit eu
i tenebris exteriores ¶ Hic at
videtur quo dns eos q gtepserunt

cum · · · ante · · · manuu

venire ad nuptias contempserunt et nup-
tiis, et alios omnes necaverunt. Quam
det ecclesia in introitu dicens: Omnia
que fecisti nobis domine in vero iudicio fe-
cisti. ¶ Tercio epistola nos monet nos a-
plius ut caute ambulemus ad
has nuptias, quia sine veste nup-
tiali proicimur in tenebras exteriores
dicens: videte quomodo caute am-
buletis etc. que Ephesios v. ubi et dissua-
det nobis ebrietatem dicens: et nolite inebri-
ari vino in quo est luxuria, ne sitis
in nuptiis dyaboli, sed implemini
spiritu sancto. ¶ Quarto quia cibum illarum nup-
tiarum non potest dare nisi solus deus,
ideo secundo graduale: oculi omnium in te spe-
rant domine et tu das escam illorum
id est cibum nuptiarum eternarum in tempore oppor-
tuno. ¶ Quinto quia de nuptiis illis non
potest comedere qui est in peccato mortali,
ideo in quibusdam ecclesiis cantatur de pro-
fundis id est de profundo clamavi ad te
domine ut me eruas a peccato et ita
peto interesse nuptiis. ¶ Sexto offertorium
non ostendit quod sit interesse nuptiis,
scilicet hic memoria de civibus dicens:
super flumina babilonis scilicet delicias
mundi illic sedimus et flevimus
dum recordaremur tui syon id est tuo-
rum [illegible]. ¶ Septimo communio non
petit ut detur ei interesse illis nup-
tiis dicens: memento verbi tui servo
tuo in quo mihi spem dedisti etc. quod dicit:
memor esto quod promisisti, qui enim
promittit et non dat videtur esse oblitus.
Et nota quod tres nuptie leguntur in
ewangelio. De primis dicit quod simile est regnum
celorum homini regi qui fecit nup-
tias filio suo. Hic filius est christus
qui humanam naturam sibi copulavit,
ubi fuit thalamus virginis, unde:
tamquam sponsus procedens de thala-
mo suo. Ad has nuptias homines
sub lege per prophetas invitavit. De
secundis dicit: vos similes hominibus

expectantibus dominum quando revertatur a nup-
tiis. Hic dominus christus est verus homo
qui ascendens angelicam naturam sibi copula-
vit. De his nuptiis [illegible] parabolas vocat.
De tertiis dicit: virgines que parate erant
intraverunt cum eo ad nuptias. Hic spon-
sus est christus qui ecclesiam post iudi-
cium sibi copulavit et in thalamo glori-
ficabit. Ad [has p] platos ecclesia cotidie in-
vitat. De primis solempnizat ecclesia
in christi nativitate, de secundis in ascensione,
de tertiis in resurrectione, quia in illa resurrectione
christus sponsam assumet et de babilo-
nia mundi introducet in celum in
paradisi. De quibus nuptiis hic potest
intelligi cum enim intraverit rex et vidit hominem non vestitum
veste nuptiali eiciet eum in tenebras
exteriores. Veste nuptiali induti sunt
cum duo [illegible] sunt lapides vi-
vi ex quibus edificatur murus urbis.
¶ Et potest tale dici quia post reversionem
a captivitate urbs reedificatur et
templum restauratur per zachariam et
aggeum, esdram et malachiam, prophetas
ad veniendum domini primitias. Ideo hic
mense novembri usque ad adventum
domini cantatur historia de prophetis, videlicet de ...
et leguntur libri ezechielis, danielis
et xii prophetarum. Captivitas illa cor-
poralis urbis significat spiritualem captivi-
tatem, reversio est peccatorum remissio.
Rex itaque prophetarum volens suptua
urbis restaurare filio nuptias ce-
lebrare, et sicut legitur in ewangelio multos ad
celeste prandium invitavit. Hii enim qui in-
traverunt sunt lapides vivi de quibus
promissum est, ne igitur ad captivitatem
filiorum revertamur et a nuptiis ex-
cludamur, monet paulus in epistola
predicta: videte quomodo caute non quasi
insipientes sed ut sapientes. Introitus:
omnia que fecisti, vox est danielis

captiuitate predicta recolentes et eis sumus
mixti de medio consedentibus, sicut in off(ertorio)
super flumina captiuitate ista ploramus
Et in gradu oculi omnium gratias agimus
in pro tempore memento nostri, postulamus
ut impleas promissiones in spe positas
etc. De xxi dominica

In precedenti dominica instructi sumus
et admoniti ut caute ambulemus
a diuinis preceptis que celebrantur in tem-
plo Dei quod descripsit ezechiel. Sed quia de
huius temporis maiore in uidetur nobis
dyabolus preco quod de celis eiectus
fuit, ideo in hac xxi dominica agit
ecclesia de bello contra dyabolum et de arma-
tura contra eum. Si enim pugnaremus
interim eiusdem temporis sicut hanc
ueste imperiali que est cari-
tas, alii non uti quia eius et ab eo
sunt arma prima, ideo in introitu u-
titur ecclesia uoce mardochei in esther
et eius contentis dicens Domine in ditione uolun-
tate tua domine uniuersa sunt posita
et non est qui resistat uoluntati tue
hester xiii c. sequitur quia dominus uniuerso-
rum tu es. Et ideo bene qui tibi seruiunt
quia tu liberas eos de manu dyaboli
et adiuuas eos in bello contra dyabolum
sicut in hac oratione liberasti mardocheum
de manu aman et suspensus est
in patibulo quod parauit mardocheo.
Unde in epistola monet apostolus armari
contra dyabolum armatura dei dicens confor-
tamini in domino et in potentia uirtutis eius
etc. quod est ad ephesios vi c. et pro quo
non est nobis colluctatio aduersus car-
nem et sanguinem sed aduersus spiritualia
nequitie in celestibus in omnibus sumen-
tes scutum fidei. Sed quia et bene arma-
ti non possunt per se resistere nisi deus ad-
iuuet, sequitur graduale Domine refugium factus
es nobis etc. quia si lassantur uel sanantur
in hoc bello non refugium nisi ad ipsum
unde sequitur in quibusdam ecclesiis alleluia

laudans anima mea dominum. Formandi
sanati in hoc bello non sanantur
nisi a deo et multi a deo sanantur,
ideo in quibusdam ecclesiis sequitur euangelium
de sanatione filii reguli. Erat quidam
regulus cuius filius infirmabatur etc. quod
est Jo. c. iiii. Per istum regulum intellegun-
tur reges siue prelati qui reges sunt
et debent esse humiles et ita sunt reguli,
unde oportet licet habeant propria
fide pro sanatione filiorum. Credebat
enim iste regulus quod dominus poterat
sanare filium suum, sed non credebat
quod esset deus quia credebat quod non
posset sanare nisi presens. Similiter
ergo uide necesse est prelatus. Fortitudo
non patientia maiore uincit dyabolus
comparatur in offertorio iob in exemplum unde
in sapientia melior est patiens uiro
forti et qui dominatur animo suo expu-
gnatore urbium. Et incipit uir erat
in terra nomine iob etc. Et in uersibus eius-
dem offertorii fit sepe in bonum
repetitio de quo dictum est sub sexta
dominica post octauam epiphanie. Sed
quia nichil ualet patientia nisi deo placet
in deo sequitur postcommunio salutare
tuum etc. quia sanantur etc. quia spes
patientiam operatur. De xxii dominica

Dictum est quod ueluti post intro-
itus temporis ut habeat
uestem imperialem que est cari-
tas et ideo in hac xxii dominica mo-
nemur et inuitamur ad ipsam caritatem.
Et non ut tamen bene faciamus proximo
sed et dimittamus iniurias nobis
a deo factas unde in quibusdam ecclesiis
euangelium est de seruo qui debebat
decem milia talenta cum quo posuit
dominus rationem et ille dixit patientiam
habe in me et omnia reddam tibi
et misertus est dominus eius dimisit
eum et debitum dimisit ei etc.

a i incipit sic est regnum celorum homi
regi qui voluit rationem ponere cum servis
suis quod est Mt. xviii c. Significat in
die iudicii ponet deus rationem nobiscum
et nullus poterit computare cum eo quia
de tempore quo reddet homo rationem quod
tamen bonum est quod in quolibet momento eius
pro homo sit filius dei et ideo incipit
introitus si iniquitates observaveris
domine domine quis sustinebit q. d. nullus
et hoc est peccatum habere in mente et cetera
sequitur versus de profundis clamavi
ad te domine et cetera. Epistola confidimus
et cetera ad Phil. i c. In ista invitat nos apostolus
ad perfectam caritatem ut dimittamus
fratri ut deus dimittat nobis quod
sicut habetur in fine evangelii sic et pater
meus celestis faciet vobis si non
remiseritis unusquisque fratri suo de
cordibus vestris dicit ergo apostolus in epistola
fratres confidimus i. confidentiam talem
habemus et propterea sequitur obsecro autem
vos ut caritas vestra magis et
magis habundet ut sitis sinceres
et sine offensa et cetera et vivatis in
eterna quia non defendimus pro ini-
micis sed dimittimus unde sequitur Gra-
duale Ecce quam bonum et quam iocundum
habitare fratres in unum. Sed qui illos
qui nascuntur servat deus per peniten-
tiam dum penitet ideo sequitur alleluia
qui sanat contritos corde et cetera
In promisso non evangelio monemur
ad perfectam caritatem ut caute am-
bulemus ad nuptias cum veste
nuptiali. Sequitur perfecta caritas
non tantum impendit beneficia et dimi-
ttit iniurias sed etiam orat pro inimicis
ideo sequitur in offertorio oro Hester ad Assue-
rum regem quod impetravit beatitudo
i. ad Christum et incipit recordare
domine et cetera Hester xiiii c. Ideo offertorium
rogat pro reconciliatione peccatorum

Sequitur de hac reconciliatione gaudent
angeli sequitur in communione dico cuius post-
ratio dico vobis gaudium est in celo
et cetera Luc. xv c. Dominica xxiii

In cunctis dominicis ultimis scilicet xxiiii
in xxiiii et xxv est officium idem
et in eis cantatur quod scilicet ne-
sse impetrare i. caritate ecclesia orat
pro iudeis ut convertantur quod fiet in fine
mundi quia ad fidem nostram venient
quod significatum est in Joseph qui no-
luit longo tempore se manifestare
fratribus suis propterea non adultis se
eis manifestavit et percepit ve-
nit ab eo et dixit eis nolite time-
re pascam et inebriatus est cum eis
quia inebriatos sunt leticia omnes in
illa conversione iudeorum sicut tunc fiet
fine peregrinationis nostre et ideo de
hac conversione agitur in fine temporis
peregrinationis in quatuor enim partes
divisum est tempus anni prout deus est
in persona hic patrum et prophetas tres
dominicas agitur de hac conversione quad
fide trinitatis quaerere. Dicit
ergo xxiiii dominica initiatur et docto
ratione iudeorum reconciliationem dicit ipse
namque dicit Jeremia xxix c. ego
cogito cogitationes pacis et non af-
flictionis quod adhuc tendunt ad illa
que vobis infero ut reconciliem
vos in et nota quod tempore Henrici in-
imperatoris Bruno tullensis episcopus
qui demeritis servis eius gposint
fuit per Henricum in imperatorem
et vocatus Leo ix dum Romam pro papa
tum venisset audivit noctes ange-
lorum canentium et dicentium ego cogito
cogitationes pacis et non afflictionis et cetera
ipse non cogitavit composuit canonicam
ingressum reumatica et illum antiphona
nus pro elegit et vitam cum multis mi-
raculis finivit. Quando agit dauid

gentes de sua liberatione a captivitate spiri-
tuali et corporali dicens liberasti nos ex affligen-
tibus nos etc. et ideo non permittit laudem
bonorum operum dicens in deo laudabimur to-
ta die etc. ¶ Item deus est qui sanat ideo
in quibusdam ecclesiis sequitur alia qui sanat
contritos corde. Inofficium vero petit veniam
sicut fratres ioseph dicentes de profundis
clamavi ad te domine ¶ Item ioseph
in textu videtur nolite timere ego pascam
vos ideo quia ita liberalis est deus et ita
citus sequitur dimittit peccata amen dico
vobis quicquid orantes petitis credite
quia accipietis et fiet vobis mar. xi
c. ¶ Germano non intrabunt ad nup-
tias nisi qui habent dei similitudinem
ideo in evangelio abeuntes etc. mt. xxii c.
quod legitur in quibusdam ecclesiis reddite
que sunt cesaris cesari et que sunt dei
deo scilicet imaginem suam similitudinem suam
in signatam quasi nummum ad suam similitudinem quere-
tur ¶ In epistola quia fratres imitatores
etc. ad philip. iii c. monet nos apostolus
ut reddamus deo imaginem suam
et post sequitur nostra autem conversatio in celis est
quasi diceret in hoc debetis me imitari non
illos quorum deus venter est qui sunt
inimici crucis christi imitamini christum et apostolum
in humilitate mansuetudine caritate
et sermonia et post salvatorem expectamus
dominum ihesum qui reformabit corpus
humilitatis nostre configuratum corpori clari-
tatis sue si enim habemus similitudinem
dei in animabus nostris in futuro non habebimus
illam similitudinem in animabus tantum sed et corpori-
bus quia ut dicit apostolus similes ei erimus
[illegible] De vicesima quarta dominica

Vicesima quarta dominica similiter agitur de
conversione et vocatione iudeorum
unde incipit in quibusdam ecclesiis
evangelium mt. c. ix. loquente ihesu ad
turbas ecce princeps archisyna-
gogus venit ad eum et dixit ei
filia mea defuncta est sed veni impone
manum super eam et vivet dum autem
iret post eum ecce mulier emorroissa emoroissa
dicebat si tetigero fimbriam vestimen-
ti eius salva ero et sanata est adhuc
post ea resuscitavit dominus filiam ar-
chisinagogi / allegorice archisyna-
gogus iste significat moysen vel ali-
quem de prophetis vel apostolis qui ro-
gavit dominum pro sinagoga et dominus
vadit ut sanet eam quia non cessat
corrigere ut sanet ipsos iudeos
predicationes tribulationes et similia
sed eorum sanitas fiet in fine mundi
mulier vero paciens fluxum est gentili-
tas que dixit si tetigero fimbriam
vestimenti eius id est si minima precep-
ta servavero salva ero / profluvio / san-
guinis peccati intellige peccata mea ero
salvabitur sinagoga quia sufficit
pro filia iayri post modum suscitata
iste primum qui inspiratur illuminans
sic illuminatus intelligunt prelati prelatus
enim illuminatus ad alios illuminat
et talis debet esse circa subditos suos
sicut iste pro filia sua fecit et sic
apostolus in epistola huius dominice que est
est ad colo. c. i non cessamus pro
vobis orantes pro vobis ¶ In quibusdam
ecclesiis dicitur hac die evangelium cum
videritis abhominationem mt. xxiiii c.
¶ Et attende quod licet dominica [illegible]
tuale non habet officium quia ei vexa-
bitur ecclesia persecutionibus antichristi
ideo sua continet originalia vel ideo
quia perdidit officium hunc ecclesia in
vicesime compleatur vel quia hec dominica
sepius [illegible] ideo proprio
vacat officio De xxv. dominica

Vicesima quinta dominica agitur de illu-
minatione iudeorum unde in qui-
busdam ecclesiis in epistola que est
de ieremia xxiii c. ecce dies veniunt

dicit dominus et suscitabo david germen
iustum etc. et postea sequitur in diebus
illis salvabitur iuda et postea non dicent
amplius vivit dominus qui eduxit
filios israel de terra aquilonis et de
cunctis terris in quibus proiecerat eos
quibus verbis precedens cantuale
officii concordat unum in introitu dicit
dominus ego cogito etc. dicit reducam
captivitatem vestram de cunctis locis
soluti ergo illa qua nunc tenentur
captivitate quasi gratias libasti gen-
ru referunt actionem ¶ In offerenda
de presentibus adhuc porrigunt
orationem qui sue petitionis in post
communione cum dicto recipiunt satis-
factionem ¶ Euangelium non est de refectione
qua fecit ioseph fratribus suis
qui receperunt eos ad quinti videns
ihesus quod multitudo maxima venit
ad eum etc. quinque panes sunt spiritua-
lis intelligentia v librorum quos mo-
yses nec eis poterunt saciari quia
eos frigiditas per spiritualem intelligentiam
non madefecit sed tunc eos dominus sa-
tiabit duo vero pisces sunt per
euangelium tunc enim reficiet eos duorum
intelligentia legis et psalmorum et euan-
geliorum in quibus dampna tamen ceteris dicit euangelium
Cum sublevasset jo. vi. c. Rursus
in hac ultima dominica etc. tabs conclude-
te vetus ponitur officium quod ad utrumque
dominum pertinere possit adventum ut
domini primi prophetiarum ecce dies
veniunt et suscitabo etc. Ecce postea
adventum in diebus illis salvabitur
iuda ecce patet sed in euangelio vere agitur
de v panibus quod postea v milia ho-
minum datus est nobis in primo
adventu panis angelorum ablatus
et quinque dicitur computantur usque ad
illum diem in quo panis erit in prese-
pio predicabitur quidam tamen sicut

epistolam et hoc euangelium ponunt in officio
trinitatis infra ebdomadam non fit
sicut in ceteris ferialis et congrue ita
festum benedicitur et hoc euangelium legitur
quam in eo de ipso mentio continetur
quidam tamen ecclesie faciunt in hac dominica
festum de trinitate alie non in octava
penthecostes ubi de hoc dictum est ¶ Illud
postremo notandum est quod nocturnales
lectiones a prima dominica post penthecosten
usque ad adventum domini quidam non
insubtiliter referunt ad illa tempora
serie que fuit adam usque ad
adventum domini etc. et ad illa congrue
referri possunt que a primitiva cepit
ecclesia sicut enim saul persecutus est
david ut primo legitur de primis
libris regum sic demonum cultus
cultus veri dei et sicut regnum
david roboam et ieroboam in scissi-
onis divisum ut legitur in libris sequen-
tibus sic ecclesiam scindit hereticorum
insania deinde sequuntur libri sa-
lomonis quod postea pugnas hereticorum
clamavit in ecclesia sanctorum doctorum
sapientia postmodum sequitur liber
iob ubi agitur de persecutionibus
et consolationibus eius quod quantumvis
in pace floreat ecclesia temptationes
tamen non desunt spiritualium adversari-
orum quorum conflictus est occultior pugna
tanto difficilior est sed gloriosior
sit acquisita victoria Rursus
illud considerandum est quod singulos
menses patris possumus adaptare
temporibus ita primum martium in quo homines
terram inchoant tempus ad limum terre
ubi mundus renovatur februarium in quo
alta deponitur illud tempus innuitur in
quo universitas linguarum confunditur
penitentiam in quo solemniter sepius celebratur
illud tempus accipitur in quo dei populus
in egypto affligitur per aprilem

ubi pascha celebratur vel observatur illud tempus ostenditur in quo populus ex pharaone liberatur. Proximum in quo de penthecosten solempnizatur illud tempus recolitur in quo populus in terra promissionis gratulabatur. Junius et iulius in quibus ystoria regum legitur regnum saul et david quecumque monstrat. Augustus in quo liber sapientie recitatur regnum sapientis salomonis insinuat. Reliqui quattuor menses regna principalia notant babilonicum quod est in oriente, persarum quod est in meridie, grecorum quod est in aquilone, romanorum quod est in occidente. Legitur ystoria job que legitur in septembri per duas ebdomadas regnum exprimit orientis unde ibi dicitur erat vir ille magnus inter omnes orientales et legitur per duas ebdomadas quia regnum illud duravit per duas annales ebdomadas id est per septuaginta annos, tot anni enim inveniuntur a tempore nini a quo regnum babilonie incepit usque ad tempus regum persarum in quo defecit. In reliqua parte septembris regnum persarum innuitur quo ista due ystorie leguntur eo quod innuunt de persis vel de medis reges assumebantur. Ystoria machabeorum que legitur in octobri grecorum signat regnum sub quibus machabei fuerunt afflicti. Prophete novembri et decembri in quibus prophete leguntur regnum romanorum in quo christi religio viget et incipit innuunt. Prophete maxime de christo locuntur tam de eius nativitate quam de fine eius sicut regnum romanorum in fine mundi.

Pars 7 de festivitatibus sanctorum et de festo et officio dedicationis ecclesie ac mortuorum et liber septimus

Post quam de divi-
nis officiis in
genere atque de domi-
nicis et de festivi-
tatibus ad dominum
pertinentibus in spe-
cie prosecuti sumus uti-
le est ut et de
officiis festivi-
tatum sanctorum ali-
qua in hac septima parte
subiciamus. Quare ecclesia
sanctorum festa multis de causis
celebrat. Primo ut eis vicem 1
rependamus quia ipsi iam cele-
brant festum de nobis quia
gaudium est in celo angelis l. de cen. oue
dei et animabus sanctis super uno
peccatore penitentiam agente. Secundo quia 2
eos honorando nostrum negotium
agimus nam eorum festivitas
nostra est. Unde apostolus: omnia vestra
sunt, vos autem christi. Ambrosius: christus
enim omnia nostra facit. Tercio ut 3
habeamus eos intercessores pro nobis.
Unde legitur in tercio regum i. quod Ber-
sabee que interpretatur puteus saturitatis
id est ecclesia triumphans impetravit filio
suo regnum. Quarto ut eos imitemur 4
pecorum cum eo ad eorum imitationem
commoveamur. Quinto propter augmentum nostre 5
securitatis et ad spei sublevationem,
si enim homines mortales nobis similes
potuerunt ita per sua merita sublima-
ri et nos similiter poterimus, cum manus
domini non est abbreviata. Sexto propter 6
honorem divine maiestatis, quia illos
honorando in eis honoramus et mira-
bilem predicamus qui ipsos sanctificavit.
Septimo ut in festo eorum pulcritudine et 7
munditia confundatur homo de peccatis
suis et terrena contempnat sicut et ipsi
fecerunt. Octavo et principalis causa est 8
quia sanctorum dies anniversaria in eorum
honore nobis ad memoriam redu-
citur propter nostram utilitatem quia in eis

S. decet nos cum marthe S. ple

dum honorem ipi licz eu sunt pfecte bn oribus nris no indigeant qz omnia eis ad notu sucte dnt i mo i ira fecit martur qz pmartire orat. Johes z damas in libro iiij. li. c. vij ponit alias iones quare sci z ppt eorz corpa sci reliquie debeat honorari qz qdm sumunt quantu ad eorz dignitate z qdm quantu ad corpus eorum pci ositate dignitatis quadruplex est cum sunt amici dei filij dei heredes dei z duces nri de pmo jo. xvj jam no dicam vos suos vt de so jo. pmo dedit eis ptatem filios dei fi de tercio ro. viij. si aut filij z heredes de qrto atribuit si q's militis laboret duce i venie qm cu alicui regi mortali addu cat z pco adipiij vbu fecerat quato magis duces quibus humani qui pnobis ad deu interpellato res fuerunt honorandi sut templa illis erigendo z eorz memoriaz venerando quantu ad corpus eorum ro pciositatis manifestandi ponit i eode iiijor rones na ipa scorz corpa fuunt pmtuaria dei tepla xpi alabastru spualis vnguenti fontes divini z angustij ad dit qntu. s. az. organu spc sci ita p'' dicat hij cum sit pmtuaria dei sig cla spus sci de qo dicat qz p intellecum i corpibus eorz habitant deus vn tepla vocat quu corpa mirare deus aut spus e honorandi g. sit cuncta dei templa homo quidz de leant i edificacione minorz deus no i consecratoe scorz vn ps dne dilexi decore domus tue decore s. q pitit diuisione no marmorz sz gracia tam dicat si cum ppe aqz manaunt i heremo z pro verba prim maxilla

sapsoni sitienti neqz mirabile est pmartirum reliquijs vnguentu bn olens emanare sitientibus dei z scorz vtute qrtu dicat isti cum vincantes in vitate cu libi parva deo assistunt z fontes nob salvatores d. nator xpt scorz suorz prebunt reliquias multiforia bnficia irrigantes itaqntu dicat augg i libro decimi di no sunt gtepneda sz plurimu vene randa corpa scoru quibus adhuc vivent spus scus est quibusdam organis ad omne bonum vsus est vn i capite iiij. quintu ppimentu qntus eas qui i me loqr xpt. iste ambrosius i pama pamneo hec e pfesse quod homo sine voce fit organum z corporalibus labijs celeste reprimit canticulu est aut quadruplex dica scorz nomi. t. quos pani centum columg sit cum apli martires qfessores z virgines z hij sr tribuum pequet i mundi ptes sig ficcit p oriente apli p meridiem martires p aquilone qfessores p occidente virgines. Hic aut festivitates scorz celebrande fit z i eorz memoria altaria gstruenda illa tn eorz vel z angelis sz soli deo sacrificare debemus nec eius ministru i locis corporis scoru assistens altari alicui dixit offimus tibi petre aut paule aut cypriane sz qz offert deo qui scos coronavit z conspectu locorum amore maior affectus assurgat ad augendam caritate i ill qs imitari possimus z i illu qui adiuvare possimus nec enim ipi sci vel angeli qo sibi vult qz vni deo platiz debere noverit vn paulus z barnabas cum quadam miraclis pcos fratis quasi

xpi tamquam deos immolare noluissent
et scissis vestibus ostenderent se homines
mortales et non deos esse hoc fieri
vetuerunt et sicut in apoc legitur angelus
iohannem ipsum in visione adorare volen
tem prohibuit dicens vide ne feceris
sum enim tuus conservus et fratrum tuorum
sed deum adora. ita enim cum xpus erat
super angelos exaltatus, unde non le
gitur angelus adoratus ut deus est
in eadem sub eadem particula cum omnibus sim
verbo similitudinis et maior dulie quam
sunt nomina adorare cum ille domi
na se volunt adoratorem impendi
honorandi gratia sed propter imitationem
non adorandi propter religionis hono
randi sunt cultu tamen non similitudine ut
dictum est super dicto verbo similitudinis
[illegible] nunc dicemus secundo rogamus
[illegible] dictum est in predicta parte sub t
de rogationibus et non quod stando
secundo rogare debemus ut dictum est
in prohemio capitulo partibus ubi de visione
agitur ¶ porro dierum alii profesti
alii festivi sunt solemnes profesti sunt
qui nulla speciali celebritate insigniti
sunt quasi procul a festo et nota quod hebrei
alii denominant dies septimane
et alii gentiles et eorum plurimi et ali
quam hebrei denominant aliquos
omnes dies a sabbato qui caput omnes
principalis habet unde diem sequentem post
sabbatum vocant primam sabbati aliam secundam
sabbati et sic de reliquis septimanam
non die vocant simpliciter sabbatum et
quasi sabbatum sabbatorum sextam feriam
vocant parasceve id est preparationem et pre
parationem quod est structio, est preparatio
seu preparatio, quia tunc iudei preparant ci
baria ad opus sabbati iuxta quod eis
preceptum fuerat de manna, scilicet sexta
die colligerent ipsius duplum, quia
in sabbato non licebat eis cibos

preparare sicut nec manna colligere.
Nos vero hoc nomen quod est cena cum his
sexte ferie appellamus illi sexte ferie
que est proxime ante pascha pro eo
quod tunc preparata est cibus sui manna
quo et in lectus cena et tunc
presentis in futura requie perfruetur.
Et nota quod parasceve est nomen
grecum, sed iudei propter maiorem captivi
tatem inter grecos dispersi quedam
vocabula grecorum susceperunt ut
parasceve et sinagoga. alia quo
dam gentiles [illegible] tamen vulgus quam philosophi
denominant dies a planetis unde
secundum eos prima dies dicitur dies solis
secunda lune etc. que nomina sancti patres
tamen non recepit ecclesia hoc die vulgari
usu teneat de hoc dicetur in parte
viii ubi agitur de septuagesima nempe
vulgus ideo eos sic denominabat
quia solem lunam martem et alios
planetas a quibus dies denominabat
deos esse credebant
philosophi non ideo quia hec sunt nomina
planetarum quorum motibus et
naturis omnia sui vegetationem
secundum illos trahunt romani non duos
dies tamen propriis designant no
minibus nam sabbatum simpliciter sabbatum
vocant propter auctoritatem hebraici sermo
nis et sequentem diem dominicam vocant
propter sui primatum de quo ita dicetur
in cap sic in apoc vocatur ubi dicitur
iohannes dominica die per missarum
solempnia descendit in defossum
sepulture locum post et dicens domini
ca prima feria nominat diem non domini
cam sequentem appellat secundam feriam
aliam tertiam feriam et sic de aliis diebus
usque in sabbatum interpretatur cum feria
sit dies solempnis a feriando dom
ini prima dies septimane solemp
nis est vocatur feria a feriando

qz toto tpe anni vz feriac. i. vacatioe de-
bem9 nro q sit anctus int opibs
ficandu vl dr afirando. i. loquendo
qm sicut legr i gen dns dixit
z facta sunt. Dequo beatus silvester z
volens mutare modos qui dicut
prima sabbi scda sabbi tc nec genti-
les qui dnt dies solis dies lune
tc ad. i. vocat hoc nomie feria i fine
tm septiane quauit sabbm pp
pmissa racom vl pp figura qa
sabbm interptatr requies qz dns
tnc requieuit ab omni ope qd
patrat vn z nos pro tota ebdoma-
da. i. pro toto tpe vite nre q pterit
p spaciu vij. dierz debemq labora-
re z mici sumus conamine ut ad
requie z btitudine pueniamq
dies g° ipius plicit denotant p°
h. scut dies lune dies martis
tc h°. iuxta usu ecce ut prima
feria scda feria tc tercio h. menses zc
i tempta primo mo kal pdie kal
tercio kal h°. mo primo idus pdie
idus tercio idus tercio mo primo non
pdie non tercio non ¶ Dnica vo
dies primatu obtinet z maior e
int alios dies qz i illa xpc ~~natus~~
natus fuit z resurrexit z i aplos
spm scm misit z deus mundu
i. celu z tram i illa fecit i eodē
qz dic mundus ut dr dissoluetr
dr g°. dnica pp gaudiu dnice
resurrectionis qz i ea celebrarq luz aut
quedam dnice omnibq aliis sunt
supiores vz pascha z penthecoste
zc pp iuuc z spus sci missioz
tanc z v. alie pncipales dni-
z solepnes i quibq offa mutant
s. dnica pma de aduentu dni
dnica i octauis pasche dnica
i octauis pent. dnica q cantatr
letare irlm z dnica i ramis pal-
marz addut z quidam sexagma

s. qua cantatr i uocauit me quedam
z alie dnice dni pmulate quibq
vz hystorie sut apptate ¶ Et no. q sut
quedam dies pmulati i tpe xlme vz
mp°z i capite sei. s. qrta feria i capite
ieiuniorz z qrta feria tunc sequentis
ebdomade z qrta feria que est post
letare irlm z qrta feria an cenam dni
Itē mp°z sabba vz sabbm poris eb-
domade qu ordines celebrant
z sabbm sitiē z sabbm qiūte z sabbm
i vigilia pasche Itē tres dies dnice
s. i uocauit me z letare irlm z dnica
i ramis palmarz ¶ Itē vna qnta
feria s. cene dni ¶ Itē vna vi. feria s.
i parasceue ¶ Itē tota vna septiana
s. illa que maior dr quia sub dcā
dnica decurrit pal. dnim e ¶ Et
no. q pascha z pent. sut ebdoma-
dale festiuitates ut dnm e i vj.
pte sub. t. de vij. dieby pq pascha
z subpent. ¶ Incipit aut dies na-
talis s. egyptios ab occasu solis
s. i pncipio noctis z durat usqz
ad vesperaz sequentis diei vn aliud
festu est vespe z mane dies vnus
s. psas z grecos z s. cotm vulgi
usu incipit mane ab ortu solis
s. romanos a media nocte s.
athenienses z s. arabes z astro-
nomos a sexta diei hora quos
omnes vrbe imitamr qm quo ad
celebracioz dniorz officiorz incipit
dies i vespis mo aliud ante vespa
i vespam i vespam celebrabitis
sabba vra quo ad treuge obsua-
coz i ortu solis quo ad astricte
incipit dies z finit i media nocte
quo ad esu carniu pq cena usqz
ad diluculu quo ad indiem incipit
mane z finiatr scd infine diei an
noctis tenebris computatq at corp-
tori vero iur cu computat ortu et
occasu signorz pt tame dici q s.

nō de s
e. q.
nō de tr
e. i. s de
nocte
de q. d.
de esu
nō de of
qsulunt
de cad
se de bu

cetaz incipit i media nocte qz tunc
verus sol .s. xpc ortus est iuxta illud
dum medium silencium tc. vel vetus
i vesperas ut premissum est qz nox
precessit dies aut app. lcg autem
nalit dies precedat noctes tm nz
nocte paschali fit eg. prout dcm e
i vj. pte sub t de sabbato sco solep
nes no seu festiui dies sunt i qbus
a quolz ope suili i honore dei z
scorum abstinendum est z diuinis
laudibus i sistendum Et est notand
q solepnitas est cont. instituta
celebritas p aliqua prerogatiua
z dr a sollo quod est toc vel a solu
to .i. firmo atqz solido quod ob religi
one inuiolatu ud dz vl dr solepni
tas poco q si solet i anno celebri
tas no noctur qz ud ibi terrena
s solu celestia agitur ¶ Solepnitas
aut alia est festiuitatum alia sta
tionum alia letaniarum alia ieiunio
rum de quarum singulis videamus
solepnitas festiuitatum que est
morte scorum plribus noibus designatur
vocatur enim festiuitas festum cele
britas natiuitas natal vel nata
le seu natalicium transitus seu exitus
obitus passio assumptio depositio
z obdormitio festiuitas dca est
a festis diebus qz festiuitas eo q
i eis sola diuina res agitur quibus
contrarij sunt fasti i quibus ius fatur dr
ergo festiuitas qz sci natiuitas na
tiuitas dr ppe festum aliqs natiuita
tis que est i carne z i mundo z s.
hoc dr tm xpi natiuitas z bte
marie z bti johannis bapte quorum
tm natiuitates i ecca celebrantur
quare sci dicatur i morte nasci ia
sequitur z dicitur ubi de octaua agitur
de celebritate ia dcm est natalis
no vl natale vel natalicium dr

inigracio scorum de hoc seclo qz tunc
nascuntur deo z celo z gloria ea na
tiuitate que tendit ad vitam etnam
indifficient tm ista accipiunt transi
tus dr festum de morte scorum qui
tunc illorum a corporibus recedentes p
igneota s z diuersa loca transeunt — xvij. q. q. tpe
ut p celu aereu z etheren z cri
stallinu ut tandem perueniant ad
empireum ¶ Et no q uneq e fe
stum transitus alicuius sci qua aliq
aliud de illo ut dicitur sub festo
assumptionis obitus dr qz tunc angeli
venerunt obuiam ei ut lr. de bto
martio passio dr qz tunc maxime
corpus patitur z i ea cu p violenciam
ab vita separatur z obitus unq
ungqz pt passio impropria qz
sine amaritudine z sine violen
tia quadam aia de corpe tollitur
assumptio ppe dr transitus bte marie
depositio ppe dr depositio iohis
ewangeliste qui ut premissum e locum
sepulture viuus intrauit z ita se ipm
deposuit obdormitio no dr mors
scorum qz quies ea sicut qs p9
sopitum integer z validior fit
sic sci sine difficultate resurgunt
i corpibus glificatis qz a sopno
euigilantes vn dns de lazaro
mortuo dixit lazarus amicus nr
dormiuit z amplius nolumus vos
ignorare de dormientibus tc. ¶ De
stationibus vero dr statio tunc s. ysi
dorum est obseruatio statutorum dierum — xvij. q. ij. fuit
vel tpum dierum ut quarte z sexte
ferie ieiunium quarum lege preceptum
de qua stationes i ewa° ieiuno bis
i sabbato quarta z vj. sabbati tpum s.
que legalibus etc. applicat i institu
tionibus de termiat tpibus statuta
sunt ut ieiunium mensis quarti
quinti septimi z decimi vl sicut

in ecclesia dicitur dies illi in quibus oblatus
est sponsus/ statio enim vocatur processio
ad aliquam ecclesiam ad vota solvenda ibi
gratias deo fiunt et dicitur statio quia tunc
stantes orare et gratias deo persolve-
re flexis genibus debemus nec
ieiunamus tunc licet in eis suppli-
cationes vocentur fiunt que omnia civium
vestibus simulitur(?) et letaniis fiunt
videtur tunc stationes antiquitus legi-
mus simulasse cum tunc multorum
populus et tamen multi gentiles conveni-
bant in urbem in magnis solempnita-
tibus scilicet in pascha et penthecoste ut ibi
orarent in templo et deo gratias persol-
verent et offerebant quod adhuc fiat
circa partes ytalie videlicet in ebdoma-
dibus pasche et penthecostes populus de opi-
dis et villis adiacentibus civitatibus
convenit ad ecclesiam episcopalem/ alie sta-
tiones romanis fuerunt inventae
cum eas maxime frequentant cum in
intercessionibus sanctorum quorum suffra-
gia implorabat periculis evasisset
cum processione veniebat ad ecclesiam
illius sancti cuius patrocinio fuerat
liberatus laudes deo cum gratiarum
actionibus persolventes ysidorus dicit
in viii° ethimologiarum quod statio militari
ex nomine accepit pro eo quod nulla
letitia castris obveniente stationem
et statio militum rescindit sunt
enim due stationes species stationum
alie namque sunt generales alie parti-
culares/ generales sunt que in predictis
duabus septimanis adunantur
ecclesiam fiunt/ particulares sunt que
in diversis ecclesiis fiunt pro predicta causa
/fiunt enim quando obfirmatur(?) ecclesia
illa alia cum intercedere ut tamen
in festo alicuius sancti ad eius ecclesiam
vadit processio omnium ecclesiarum/ fi-
unt etiam in festis diebus ad diversa

altaria cum processione ob sanctorum venera-
tionem venimus/ instituto gregorius stationum
propriis legitur gregorius cum addito cum sic
romani per vicinias suas periculum sta-
tuerunt suas stationes in urbe sic et
alii in suis civitatibus ordinaverunt speciales
stationes in festivitatibus in diebus ad stationes
vocantur seu cantica letanie cantantur
videlicet versicula vel antiphone vel aliquid huiusmodi
et quibus et tunc missa celebratur in ecclesia
ad quam vadunt. et quamvis non/ sed post
stationem omnes sumpta redeunt/ et
non. quod populus primo convenit in aliqua
ecclesia vicina illi in qua debet esse statio
ut dictum est in quarta parte sub titulo de ora-
tione beatus gregorius cum stationes in urbe
ordinavit xxx omelias ecclesie diverso
tempore in illis diebus declamavit. alias
non stationem prolatas(?) fecit aliis pronun-
ciandas quesivit. ¶ De solempnitate
letaniarum in vi parte sub titulo de roga-
tionibus dictum est/ notandum quod stationes
sunt propter pericula, letanie vero
que rogationes vel supplicationes
institute sunt propter periculum evitan-
dum ut premissum est ¶ De solemp-
nitate ieiuniorum et de vigiliis sanctorum
dictum est in vi parte sub rubrica fine(?) capite
durante de adventu ¶ Hoc et nota
quod natale domini festum est patris quia
pater filium innotuit mundo et hoc
cum apparuit caritas dei quod nobis
dedit filium suum sicut dicit beatus
io. festum vero patris est patris et filii et
spiritus sancti et hoc enim quod dicitur verbum
intelligere patrem verbum/ et est alia ratio quia
scilicet filius patrem manifestavit mundo
pascha non est festum filii quia tunc
Christus a mortuis resurrexit et verus
deus apparuit et nota quod solempnitas
pasche antonomasice dicitur solemp-
nitas solempnitatum sicut dicitur sancta san-
ctorum et cantica canticorum eo quod alia sancta
et alia cantica excedunt. inde est

q omnes dies dominicas recipiamus. i.
omnes dies dominice sunt octave huius fe-
sti. Dicitur et festiuitas festiuitatum tum
quia prima est omnium festiuitatum tum
quia omnes hanc diem colere debent. Unde
ubique in quibusdam locis quod hoc magnum festum
pascha notatur qui transitus quia
de vicijs ad virtutes transire debemus.
Penthecostes est festum spiritus sancti
et quamuis istarum solempnitatum est
solempnitas totius trinitatis quia in
diuinis sunt opera trinitatis licet ut
premissum est quamuis istarum magis
uni quam alteri appropriatur. ¶ Notandum et
ignorandum quod populus israheliticus tres
principaliter celebrauit solempnita-
tes. primum erat phase siue dies
azimorum quod est pascha quia tunc deus
eos liberauit a potestate pharaonis
de seruitute egipti et a percussione
angeli liminibus postibus de sanguine
agni in molati non enim fuit domus
alicuius egipcij ubi mortuus non
iaceret in medio ubi nullus mortuus
est. Secundum. erat penthecostes quia tunc
susceperunt legem ut dictum est in vi
parte sub ipso festo. tercium cenophe-
gia in septembri quod exponitur in-
terpretatur de dicatio siue fixio taber-
naculorum populus enim israheliticus q.l.t.a.
annis in tabernaculis habitauit in cuius
rei memoriam in die hoc festum cele-
brat quod in tabernaculis degentes
(cenon enim grece tabernaculum dicitur ¶
festa que vij. diebus protelabatur
prima dicebatur et sabbatum quod in
tueniebat nota sabbatum sabba-
torum i. sabbatum sanctorum. Unde superad-
diderunt et alia festa obseruanda
ut encenia quod celebra-
bant hebrei in hyeme s. in octobri
et nominabant encenia noua de-
dicatorum templi. Cenon cum grece
dicitur nouum latine unde et quamuis aliquid
nouum fuit dedicatum encenia
notatur. Nam et si quis noua tunica
induitur encheniare dicitur. Nos autem
duo istorum seruamus s. pascha et
penthecosten. Sed alia voce quia illi pri-
mum celebrabant pascha quia
tunc ab egipciaca seruitute libe-
rati sunt nos non quia tunc per proprium
redempti sumus. illi celebrabant
penthecosten quia tunc suscepe-
runt legem nos non quia tunc spiritum
sanctum accepimus. Item illi suscepe-
runt legem in tabulis lapideis
ad similia cordis non dum. Con-
secuti scripta quia usque ad spiritua-
le licet intellectum non pertingebat
sed spiritus sanctus datus est ~~...~~.
discipulis in corde digitto dei
spirituale intelligencia eis dictante
Cenophegia et quodammodo
celebramus in ascensione domini quia
per tabernaculum intelligimus corpus
domini in quo sublimitate dei
diuinitatis latuit. Iuxta illud
ps. in sole posuit tabernaculum
suum. hoc utique tabernaculum xpi
in mortali carne non figebat
quia exultauit ut gigas ad
currendam viam. discurrens de loco
in locum ut susceptum misterium
adimpleret ¶ Sed tunc fixit et sta-
biliuit tabernaculum i. corpus suum
cum assumptus est in celum sedens
ibi ad dexteram dei patris et re-
quiescens in perpetuum manentibus prius
bonis donec ponat inimicos
suos scabellum pedum suorum. Christi tamquam ta-
lia festa sed i. [illegible] spiritualiter
celebramus nam nos per ope

captiuam duxit captiuitatem qui
in paschali resurgens victos suos
eduxit de lacu in quo non erat aqua
ascendit in altum cum in ascensione eleua-
tus est super celos celorum ad orien-
tem / dedit dona hominibus cum in pe-
thecoste effudit de spiritu sancto super
omnem carnem / Tercia non festa post dominicam
de passione est de encenijs que ut
ibi dictum est in vj parte / erant et
alie minores solempnitates non tamen
ita solempnes sicut predicte videlicet
sabbatum / festum clangoris / festum propi-
ciacionis et neomenia. Siquidem
apud hebreos neomenia dicta est
quia secundum lunarem cursum menses sup-
putabant / mene grece luna
nominatur inde neomenia id est noua
luna / apud nos neomenie
sunt kalende / erant enim apud hebre-
os ipsi dies kalendarum ex legali
institucione solempnes. ¶ Postea con-
stantinus imperator partes transma-
rinas petens inuenit eusebium
cesariensem episcopum magnificentissime
cui dixit pete quod vis ecclesia
tua ditetur / ille non vidit ecclesi-
am satis habundat in diuicijs
sed rogo te ut mittas per partes
mundi et nomina sanctorum et tempora passi-
onum et sub quibus et qualiter et quibus
locis passi sunt rescribas quod factum est
/ et rescripsit eusebius quod quolibet die
plus quam quinque milium sanctorum festa
garriunt excepto die kalendarum
ianuarij quo intendebant gentiles
epulis et solempnitatibus non ad
martirizandum sanctos et ieronimus dicit
ad eum in epistola que suo kalendario
preponitur nullus dixit totus
mundus plenus est sanctis et sub
alio dixit de angelis quod si quis
creaturas spirituales videre posset
videret eas ebulire in aere sicut
minimos athomos in solis

splendore. ¶ Et nota quod nullus ascri-
bendus seu annumerandus est cata-
thalogo sanctorum sine auctoritate romani
pontificis et nisi sanctitas eius cla-
re fide. Distinguitur et in ...
autem cathalogus uniuersalis sinodo
canonizacio quod est uniuersale et logos
quod est sermo et letania seu kalenda-
rium in quibus continentur sancti pro eorum
approbati dicitur uniuersalis sinodo. ¶ Secun-
dum decretum generalis affirmatum nulla memo-
ria martirum probabiliter fuerit solemp-
niter accipiatur nisi ibi corpus mar-
tiris aut certe reliquie sint aut ubi fuit
origo habitacionis vel passionis alique
alia altaria que passim et ina-
nes quoque reuelaciones quorumlibet
hominum ubicumque constituuntur omnino repro-
bantur. Item statutum est in concilio car-
thaginensi quod episcopus si in ciuitate non fuerit
impeditus certe cum proximus fuerit pri-
ma epiphanie dominica dicere non debet
¶ Sciendum autem festiuitates cele-
brande sint patet ex concilio laudunensi
in quo fit statutum est dominicis diebus
feriandum sunt a vespera usque ad vesperam
Item festum natalis domini sancti stephani
sancti iohannis euangeliste innocentum sancti
siluestri circumcisionis theophanie
siue epiphanie pasche cum tota p-
te deti et sequenti ebdomadibus
rogaciones cum tribus diebus ascensionis
domini pentecostes cum duobus diebus seque-
tibus sancti iohannis baptiste xij apostolorum
sancti laurencij festiuitates beate marie
omnes dies dominici dedicacio sancti
michaelis dedicacio cuiuslibet oratorij
festum omnium sanctorum sancti martini ille
festiuitates sanctorum canonizatorum
quas singuli episcopi in suis episcopatibus
cum clero et populo decreuerint celebra-
ri reliquis non festiuitatibus
que plurime sunt non sunt populi

de reli. et ven. sanc.
de c. d. i placuit
de c. d. iij c. epc.
de c. d. iij i. pro decr. c. fi.

cogendi ad sciendum nec prohibendi.
Tercio nota psalmi et invitatoria et quo-
modo et quando in festis dicantur dictum
est in v parte sub titulo de nocturnis.
Quarto nota quod festa domini in totum du-
plicia quedam simplicia duplicia
et quedam semiduplicia. Dicuntur quedam
duplicia in quibus dicuntur ceteris preces et
invitatoria tam in maioribus quam minoribus
horis et versus a duobus cantantur
et quia omnia incipienda a duobus
incipiuntur et quia antiphone in matutinis
et vesperis duplicantur dicuntur ei complete
etiam psalmum et post sicut in festo
natalis domini sancti Stephani protho-
martiris sancti Iohannis ewangeliste circumci-
sionis domini epiphanie purificationis
annunciationis resurrectionis ascen-
sionis pentecostes sancti Iohannis bap-
tiste apostolorum Petri et Pauli sancti Laurencii
assumptionis beate Marie virginis nati-
vitatis eiusdem et dedicationis basi-
lice. Premissa quidem sunt maiora
duplicia festa minora autem festa
duplicia sunt hec .ii. et .iii. feria
infra octabas pentecostes commemoratio
sancti Pauli apostoli octave apostolorum Petri
et Pauli et assumptionis et cetera festa
que unusquisque etiam duplex ordina-
vit celebrari. Semiduplicia autem
festa sunt in quibus premissa omnia
non observantur sed tamen tercium sextum
et ultimum responsorium cantatur a duobus nec
incipitur a duobus nec duplicantur
antiphone licet versus et brevia responsoria
a duobus dicantur et sunt hec semi-
duplicia festa sanctorum Andree Ni-
colai Lucie Thome apostoli in nocte
octava epiphanie Agnetis conver-
sionis sancti Pauli Agathe Mathie
cathedre sancti Petri Gregorii Aug-
ustini Ambrosii Ieronimi Philippi
et Iacobi Marci ewangeliste inventionis

sancte crucis revelacionis sancti Michaelis
octava ascensionis Iohannis ante por-
tam latinam Barnabe apostoli octava
sancti Iohannis baptiste Marie Magdale-
ne Iacobi apostoli Petri ad vincula octava
sancti Laurencii Bartholomei decolla-
cio sancti Iohannis baptiste octava nativitatis
beate Marie exaltationis sancte crucis Ma-
thei Luce Simonis et Iude Marti-
ni et talia et alia secundum consuetudinem
singularum ecclesiarum. Quinto nota ideo hec vari-
etas in festis fiunt quia sicut secundum
apostolum stella differt a stella in cla-
ritate sic etiam erit resurrectio
mortuorum. Tercio secundum beatum Dionisium
ecclesiastica ierarchia respondet ali-
qualiter in suis actionibus seu ordi-
nationibus celesti ierarchie in
qua sancti secundum diversitatem meritorum suorum
disponuntur. Ideo ad hoc respondendum
varietatis diversorum officiorum in nostra
ecclesia recipitur quare quedam festa in totum
duplicia quedam simplicia duplicia
et quedam semiduplicia dici debeant.
Loquendo proprie secundum Augustinum et Bernardum
secundum sanctos visio dei erit premium
omnium beatorum que quidem visio erit
maior vel minor in omnibus secundum quod hec
possit magis vel minus in caritate
que est radix omnium meritorum profe-
cerit. Verumtamen sunt quedam specialia
merita secundum que aliqua specialia premia
sortiuntur alia merita in futura gloria con-
sequentur. Unde speciale premium scilicet cen-
tralia reddetur martiribus doctoribus
et virginibus quod premium aureola dicitur
ita quod quantum ad hoc aliqui sancti
duplex habebunt premium scilicet essenciale
quod dicitur dei visio et accidentale quod dicitur et
accidentale vel aureola et secundum hec festa
sanctorum dici possunt maiora vel mi-
nora scilicet in quibus priorum vires
magis vel minus reperiri possunt

quia igitur beata virgo inter omnes sanctos sub-
limior preminere potest quantum ad premi-
entiale et gaudia et accidentalium
premiorum ei competunt, ideo eius festum
totum duplex debet esse. Sic et est in
festivitatibus ad honorem eius statutis
que non per eos singuli fere obtinent
locum et per illos apostoli et martires
et per ipsos alii, ideo fere eorum plura vel
pauciora essentialia et accidentalia
premia ipsorum festa vel totum duplex
vel duplex vel semiduplex vel
simplex debet aberta militante
que vestigia triumphantis imitatur
conformiter celebrari. Consequenter non alia
consideratione dicuntur festa duplicia
quia videlicet eadem die duo festa concurrunt
et tunc minus cedit maiori. Vel dicitur
ista de festo excellentiori officium
celebratur et de minori fit solum
commemoratio et illius officium ad diem
sequentem reservatur sicut fit de
beatis petro et paulo. Si igitur eadem
die plura festa concurrunt et omnes
sunt martires, illius qui inter eos
maioris est nominis officium cele-
bretur. Si non alter confessor et alius
martir vel martires, si confessor ma-
ioris sit nominis quam martir vel pri-
vilegiatus ut beatus martinus et au-
gustinus officium instituitur, tamen dicen-
dum est officium de confessore et commemo-
ratio facienda est de martire. Sin
autem celebrandum est de martire. Sic
si festum beati andree venit in prima
dominica de adventu fiet in secunda
feria. Idem est dicendum de quolibet festo
et apostolorum et martirum si occurrat
in premissis dominicis privilegiatis. Item
si festum habens vigiliam contingit
in secunda feria celebratur officium de vi-
gilia et ieiunatur in sabbato ante
ex dicti si aut in quacumque dominica
alia non privilegiatis in quibus ystole

Co de off. li. c. i.

apparente invenitur evenit festum apostoli
vel alicuius precipui martiris vel ali-
cuius sancti qui proprium habeat officium attenden-
dum est utrum sequens ebdomada sic
singulis diebus ipsius proprium habeant officium
quod si habent fiet officium de dominica et fe-
stum sancti fiet in secunda feria. Si non ita habent
fiet officium de festo in dominica et officium
dominice fiat in secunda feria et sic dominica cuique
cedit festo quamque eque. Item sanctorum
vigilias quando sic venerit et vi-
ortum habuerit dicitur in ij parte sub
capitulo feria iii ebdomade adventus.
Porro cetera festa que in septu-
agesima seu in tempore passionis su-
um aliud occurrunt sicut festum
sancte agathe cathedre sancti petri sancti
mathie annunciationis domini festum
sancti gregorii festum et precipue cuius-
cumque ecclesie si evenit vel anniversarium
illius vel pascha alicuius annotinum
equaliter dicimus quod cantica laudis
scilicet te deum laudamus gloria in excel-
sis et ite missa est in illis debent
cantari et omnia que cantantur in
illis sicut aliis temporibus contingentibus
sit ulla qui festa huius ad tempus
pasche pertinere noscuntur. Et quare
non dicitur tunc alta sicut alia canti-
ca leticie videtur quod illud est mag-
canticum leticie quam alia que sunt
magis obsecrationes seu gratiarum
actiones quam cantica leticie. Preterea
in statu si non opponat quod gloria in ex- licet etiam illis sit aliqua leticia
celsis quod est proprium natalis domini
et ite missa est quod est laus seu
canticum resurrectionis et te deum
laudamus quod significat leticiam perdu-
rantem in venia non debeat in festo
annunciationis domini cantari pro eo quod
premissa in adventu domini non dicuntur
sua opera habeant quod dubium non dicitur

ea in rebus humanis fuit operatus
videntur qui solempnizare contendunt
quod hoc sit festum est omnium festorum Christi
esse. Sunt vero seu initium quia
et si natale domini passio vel in vigilia
dirigitur non quod erit in die vel in
tempore celebratur tamen in ipso quo in ipso corpus
prodigia precedebat annotinum pa-
scha vocatur quia aliquis die quo bap-
tizatus est celebrat anniversarium
quod forte fuit agentibus qui die
in quo ad missam nascebatur na-
talicium observabat in qua celebra-
bat officium pasche dicitur tamen preterea
alleluia si in tempore xl contingit. Et nota
quod licet tamen si te deum laudamus gloria
in excelsis et ite missa est sunt se-
omittatur et est ideo quia gloria in ex-
celsis signat illud ineffabile gau-
dium quod angelus pastoribus nuncia-
vit dicens annuncio vobis gau-
dium magnum quia natus est hodie
salvator etc. Ite missa est quod est
deus ite ad propria missa est consumma-
ta designat accessum pastorum
ad locum nativitatis Christi dicen-
tium ad invicem post angelicam nuncia-
tionem transeamus usque in Bethleem
et videamus hoc verbum quod factum est.
Et quoniam ad annunciationem angeli se-
cutus est pastorum accessus ideo mi-
to quod sacerdos dicat gloria in excelsis
in quo predicta angelica reputatur
debet et dicere ite missa est. Aliter et quia
hec duo dicuntur vel omittuntur. Te
deum laudamus ad nocturnos dicitur
vel omittitur quia ibi gaudium et
laudes celi et terre creaturis et an-
gelicis cantibus et ministrorum designatur
sicut et in gloria in excelsis. Celum et terra cre-
ator et creatura capiunt et inebri-
ata laude et gaudio nominantur

immo sed omnia que ibi in pluralitate
continentur multo gaudio. Quod illud dicitur hic
non debet omitti. Verumtamen non propter premissa
se continuat (?) nam in festo kathedre
beati petri et si occurrat in xl quia eadem
causa dicitur te deum laudamus ce-
teris laudibus cantatis quia hic cathedra-
ti solemus id est tronizandos
in sedes suas et beatus petrus ea
die fuit in cathedra anthio-
chena inthronizatus. Item in cena
domini dicitur gloria in excelsis et ite missa
est si episcopus assit et crismatis ce-
lebret officium et in sabbato sancto dicatur
gloria in excelsis sed non ite missa est in ipsis
tamen diebus non dicitur te deum. Item in die
nativitatis dicitur gloria in excelsis in prima missa
sed ite missa est non dicitur ne populus
licentiatus se credens non audito
matutino discedat et propter hoc eadem
tunc reservatur finale videlicet prime
misse donec matutine compleatur
concludentes post eam missa subbe-
dicamus sed alia ratio ponitur in quarta
parte in titulo de oratione novissima sed et
in missa eodem modo fiunt in qui-
busdam ecclesiis dicitur tunc esse comple-
ta sunt omnia nec dicitur populo li-
centia recedendi. Sciat se de-
bere tertia missa inde in qua
demum dicitur ite missa est in presentibus
ecclesiis in quibus fit officium ambrosia-
num in tempore xl nullius festi solemp-
nitas celebratur sed tamen contrarium
fit et ideo antiqua decreta
in aliis ecclesiis fieri iubebant
et antiquitus tamen sic fiebat in
illis ecclesiis privatis sanctificarent
quia illud cantatur. ¶ De officiis
festorum que tempore adventus occurrunt
dictum est in vi parte in titulo de tempore ad-
ventus. ¶ De festis vero a nativitate
usque ad octavam pent. hec regula

xxxvi. c. an-
no (?) i. q.
c. sequenti

qualiter in quibusdam cantus fiunt quia
in omnibus sanctorum festis cantatur ysto-
ria beatus vir. Hoc in pluribus martiribus
confessoribus et virginibus licet in uno et
pluribus frequentatur. Vir enim iste beatus
christus est secundum regulam tyconii capitulo
et inebriatus est enim [illegible] deo. De
cantica filie iherusalem que secundum caput
coronantur duplici stola in mortalita-
tis et leticie et secundum inebriati pocula co-
nantur in illo tempore quia persuadet sig-
nificatur quia erit ebrietatis et glorie
est quia loquitur in officio quia hoc tempore
frequentatur. Secundum [illegible] deus
hic est vitis vera et sancti sunt palmi-
tes sicut dicitur in iohanne ego sum vitis
io. xv. etc. quia sic hoc tempore frequen-
tatur et secundum premissa patet quod in festis
duobus vel pluribus sanctorum dici debet
in predicta cantica filie iherusalem venite
et videte martires secundum [illegible] et non
martires et alia in plurali sicut
fiunt quidam frequentamus autem
hoc tempore in festivitatibus sanctorum
identitate officiorum eo quia in suo sig-
nificatio idem erit denarius omnium
et quia tunc glorificati erimus unum
cum christo hoc tempore glorificato. ¶ Sec
quare quare in tempore paschali non cele-
bramus festa sanctorum qui cum christo
surrexerunt vel cum eo celos a-
scenderunt, debemus enim de illorum
glorificatione gaudere et solempniza-
re sicut et de aliis sanctis cum certi
simus eos celos ascendisse. Respondeo
ideo non solempnizamus qui ad in-
feros descenderunt. Solempnizamus
enim sanctorum natalicia qui vere celo
nati sunt ut premissum est capitulo in
fine de quo dictum est in vi parte sub
pasche tempore. Et dici quia de glorifi-
catione illorum in una in pascha

vel saltem in ascensione festive debemus sed
non possumus propter multitudinem officiorum illorum
dierum obumbraretur enim solempni-
tas illorum multitudine maioris solempni-
tatis que advenientes principaliter cessat
[illegible] et ideo statutum fuit ut
pauca tempora [illegible] diebus quibus eis
dedicate fuerunt ecclesie festum illorum
celebretur vel secundum Bedam in dedicatione
ecclesie in qua [illegible] fit fe-
stum de illis sicut et festum iohannis
bap. fit ad finem augusti qui tamen
circa pascha mortuus fuit, et fe-
stum beati iacobi apostoli in iulio
qui tamen fuit tempore paschali occisus
beatus quia petrus apostolus fuit in carce-
re tunc hoc tempore festum enim est [illegible]
festorum multitudo [illegible] festi-
vitatis principalis omnium quia non pote-
rat tunc celebrari solempnitates
satellitum [illegible] aliud eciam de memori-
vimus festa sanctorum veteris testamenti ut ab-
raham ysaac david daniel et ali-
orum patriarcharum et prophetarum venerabilium coli-
tur, et ibi legitur [illegible] de machabeis di-
citur. Require supra in ipso festo dicitur.

¶ Circa octavas notandum est quod octava
dic leviticus lib. in [illegible] dicens
dies octavus erit celeberrimus atque
sanctissimus. Sunt autem octave sanctorum ideo ce-
lebrantur quia sicut primus dies signat
nativitatem eorum secundum qualiter nascuntur
celo et in societate angelorum et sanctorum
primum qui ante eorum corporibus separantur
ita in octavis recolentes in fine cor-
porum conglutinationem in [illegible] eorum. Et attende
quod quorundam sanctorum celebrantur octave
nec hoc [illegible] non autem omnium
ne vilescant. Si enim non valemus omni-
um festa celebrare sanctorum quanto minus
octavas eorum [illegible] aliorum sanctorum octa-
ve solempnes sunt. Quanto magis

x vide

sanctorum scilicet domini nativitatis octava solem-
nis est. Verum cum nativitas domini non
haberet octavam quia illa tendebat ad mor-
tem. obitus enim sanctorum ideo habent octavas
quia tunc ipsi nascuntur. Et a nativitate
que est ad mortem etiam per illam a na-
tivitate que est in morte perveniunt ad
gloriam iterum que datur in octava non post
nativitatem que est ad mortem secundum hoc

x vide

Verum nativitatis beate marie et nativi-
tatis beati iohannis baptiste non haberet octa-
vas et iterum domini in qua deus accepit
stolam corporis que generaliter omnibus fi-
delibus dabitur in octava/ cum ipsa virgo
domini facta erit in ea. Quia generaliter diverse ecclesie
in diversis festivitatibus octavas celebrant
ideo ne illas reprehendere videamur
dicimus quod duplex est octava scilicet vene-
rationis seu venerationis seu devotio-
nis et institutionis. Octava venerationis est
festivitatum pasche [pentecostes] preter nativita-
tis beate virginis et beati iohannis cele-
brantur enim octave eorum pro sola devo-
tione non pro aliqua institutione/ octava et devo-
tionis est in festis patronum ecclesiarum et in
sancto nicolao et in maria magdalena et
similibus qui octavas non habent. sed que-
dam ecclesie ob devotionem eas faciunt.
Octava vero institutionis quadripartita est scilicet
octava significationis. supplectionis.
alterius negotii significationis. et future
glorificationis/ octava significationis est
ut octave sanctorum vigilias habentium.
et festi dedicationis ecclesie. quod fit in si-
gnum quod dedicabitur ecclesia id est extrema
et plenissima dedicatione dicabitur tunc
id est copulabitur christo. Dicitur enim et copulare.
et octave martirum quia pro penis que
passi sunt. reponunt quod habeant vitam perpe-
tuam habuerunt audiunt. quod erit vi-
ta in mortalis/ vel octave immorta-
litatis dicuntur octave significationis

quia per eas iterum nobis significatur quod sub illis
festis dicitur/ et octave beatorum petri et
pauli et quorundam sanctorum que significant
secundam stolam scilicet glorificationem quam in octava
etate habitura sunt/ Sed quare ob silentium
et cum non celebrantur octave passionis
domini. Sicut enim christus qui est sol
iustitie natus est non propter se sed ut
lux in nobis mentibus qui errantes in
tenebris appareret. Sicut et baptiza-
tus est non propter se sed ut nostra peccata
lavaret. Sic mortuus est non propter se
sed propter nos morientes propter quod nos
liberaret a morte. Responsio. ideo quia super-
veniens festum letitie obumbrat
et abolet que commemorationem passionis. peccata
lis redditur. ideo quare commisse oc-
tave fiant non tamen in suffragiis fidelibus
exigitur quod octave fiant/ nam corpo-
rum tamen sub carnaliter ut dena-
rium spiritualiter. ieiunant ut ie-
iunemus. pedes lavant ut lavemus.
nec tamen octavas istorum aut similium cele-
bramus/ sed et octave sanctorum ~~[illegible]~~
similiter habent eum. octava paschalis
solempnitatis cui non fit octava.
nisi in octava tamen additur propter viij
beatitudines que in illa solempni
octava percipiuntur/ prout ibi dicemus
etc. et octava pentecostes que
ideo celebratur. ut opus sancti spiritus
confirmatio declaretur. Est enim omnium
octavarum vero generalis. quia scilicet octa-
va redit ad caput. quod et de beatitu-
dinibus in libro de doctrina christiana
asserit augustinus. Idem quoque dies primus est
et octavus scilicet dominicus. et ideo virgo
domini de facto et octava in die dominica
ideo generaliter observatur. celebramus octa-
vam ut recitamus ad primum in-
nocentie statum/ nunquam innocentie

recordatione in viii die circumcisio agebatur
ut mens circumcisa fiet ab omni car-
nali contagione ¶ Octava suppletio-
nis est octava nativitatis domini quia
in ea supplemus quod omisimus facere
in festo nativitatis. quia cum in nativi-
tate nihil actum est de partu et pa-
riente de parturiente. ideo in octava plenius
agitur de parturiente quod apparet in
responsoriis et in antiphonis laudum et in
diurno officio ipsius octave et observatur
etiam celebratur octava epiphanie.
¶ Octava alterius rei significationis est
sicut octava nativitatis. prout ibi dictum
est. et octava agnetis in ea enim re-
putatur quod beata agnes octava die
visa est cum glosa agminibus fideli-
bus prout sub illo festo dicetur.
¶ Octava future glorificationis est ut
octava obitus cuiuslibet sancti ¶ Sciendum
quod tamen beati stephanus et laurencius
inter martires habent octavas insti-
tutionis. solus non beatus martinus
inter confessores ¶ De octava pasche
et ascensionis et natalis domini est
in vi parte sub titulo de pascha. ¶ Licet autem
regulariter in octavis festivita-
tum fiat in missa officium sicut in
ipsis festivitatibus. pro eo quod octa-
va eadem dies cum ipso festo cen-
setur. hoc tamen fallit in octavis aposto-
lorum petri et pauli. in quibus de officio
de martiribus. licet enim una et eadem
die ambo passi sunt. non tamen ea-
dem die de utroque in octava sollemp-
nizatur. prout sub eorum festo dice-
tur quia utriusque officium neque in octa-
va fit. cum una die duntaxat ambo
habeant pro octava oportuit. Item
quod in eorum octava aliquid de officio
inveniatur. ideo quia eorum marti-
rii maximi sunt meriti de officio

de martiribus. quibus et de utriusque pre-
cipuis actibus in ipso officio habeatur. fallit
etiam in octava sancti laurencii in qua tamen
precipua valde commendabilia fuerunt
videlicet in pietatis et elemosinis. summa sta-
bilitatis in fide confessionis et martirii
specialiter de primo agitur in vigilia de
secundo in festo et ideo de tertio agi oportuit
in octava ¶ Verum licet ecclesia officia
ab adventu domini quod est tempus renova-
tionis inchoari in presenti opere vi parte
diximus in hac tamen parte simpliciter
intendentes kalendarium prosequi
a mense ianuarii inchoando. de anno (?)
[struck through] cum festivitatibus feriatum
aliqua specialia apponentes videlicet
¶ De sanctis fabiano et sebastiano
¶ De sancta agnete ¶ De conversione sancti
pauli ¶ De sancto iuliano ¶ De sancta
agatha ¶ De purificatione beate marie
¶ De kathedra sancti petri ¶ De annun-
ciatione beate marie ¶ De sanctis philip-
po et iacobo ¶ De inventione sancte
crucis ¶ De revelatione sancti micha-
elis ¶ De sanctis gervasio et prothasio
de sancto iohanne baptista ¶ De sanctis petro
et paulo ¶ De festo septem fratrum
¶ De sancto iacobo apostolo ¶ De septem
dormientibus ¶ De ad vincula sancti petri
¶ De machabeis ¶ De inventione
sancti stephani ¶ De transfiguratione domini
¶ De sancto laurencio ¶ De assumptione
beate marie ¶ De sancto bartholomeo
¶ De decollatione sancti iohannis ¶ De sanctis
felice et audacto ¶ De nativitate beate
marie ¶ De exaltatione sancte crucis ¶ De
sancto matheo apostolo ¶ De sanctis mau-
ricio et sociis ¶ De beato luca ¶ De sanctis
simone et iuda ¶ De festo omnium sanctorum
¶ De officio mortuorum ¶ De sanctis quattuor co-
ronatis ¶ De sancto martino ¶ De
sancto andrea ¶ De beato nicolao

¶ de venerabili beda presbitero ¶ de beato tho-
ma apostolo ¶ de festo sanctorum stephani io-
hannis ewangeliste et innocentum ¶ de a-
postolis ¶ de ewangelistis ¶ de martiribus
de confessoribus ¶ de virginibus ¶ de offi-
cio festi dedicacionis ecclesie **De sanctis fabiano**
et sebastiano

In festo beatorum
fabiani et sebastiani duplex
collecta in quibusdam ecclesiis in
missa dicitur et in solito more utraque uno
per dominum nostrum terminatur tum quia ipso vno
dei filio ihesu christo mediante ambo
ad palmam martirii peruenerunt tum quia
licet diversis passi sunt sunt temporibus
etiam tamen propter ingenciam utriusque meri-
ti utraque pariter et principaliter solempni-
zatur et utraque etiam collecta vno co-
dem fine concluditur **De sancta agnete**

Festum beate agnetis cum octauis
sine instancius licet tamen octaua aliquando
negocii sufficientibus ut tamen
dictum est in principio quia quamuis dicitur in kalen-
dario agnetis secundo non dicitur propter hoc quod
illud sit festum octauarum eiusdem
nec in ecclesia pronunciatur nec in kalen-
dario scribitur octaua sed est alia solemp-
nitas de eadem repetita propter miracu-
lum quoddam quod octaua die post eius
obitum contigit ad tumulum illius paren-
tibus suis plorantibus intelliguntur quod ag-
netis secundo sine festo unum melius haberet quam
agnetis quia non perfecti filius ea ad-
amauit ideo vere in eius festo can-
tatur introitus me expectauerunt pec-
catores **De conuersione sancti pauli**

Conuersio sancti pauli apostoli fuit in
eodem anno quo christus passus est
et stephanus lapidatus anno
quidem non naturali sed emergenti nam christus
passus est viij° kalendas aprilis stephanus
eodem anno tercio die augusti lapidatus
est paulus vero viij° kalendas februarii con-
uersus est cuius autem conuersio potius
quam aliorum sanctorum celebratur in ephi-
ca ratione primo propter exemplum ne quisquam

quantumcumque peccator de spe venie quan-
tumcumque in culpa conspiciat postquam magnum talem
fuisse in gratia fecit propter gaudium sicut
enim ecclesia magnam habuit tristiciam in eius
persecucione ita maiorem habuit leticiam
de eius conuersione tercio propter miraculum
quod dominus in eo ostendit quia de seuissimo
persecutore fecit fidelissimum predicato-
rem ¶ in hoc festo dicitur epistola saulus
adhuc spirans quae est actuum ix c et euangelium
dixit simon petrus ad ihesum quod est matthaei
xix c ¶ dicitur et ad horas capitulum
erat quidam discipulus actuum ix c
De sancto iuliano

Iulianus iste cuius festum fit v°
kalendas februarii fuit episcopus cenomanensis
qui primo ille fuisse dicitur quem
dominus a lepra mundauit et qui dominum
ad conuiuium inuitauit hic est dictus est ille
iulianus qui ab itinerantibus pro re-
medio bono hospicio inuocatur eo
quod in domo eius fuit dominus hospitatus
alius dicitur quia primo est ille qui patrem
et matrem occidit de quo scilicet fuit etiam
alius iulianus de aluernia qui desiderio
martirii se ultro persequentibus offere-
bat vnde cum quidam consularis cum misisset
occidi quod ipse iulianus audiens statim
foras prosilivit et querenti sponte
intrepidus se opponens protinus
ictu ferientis occubuit fuit insuper
alius iulianus frater beati iuliani qui templa
ydolorum precepto theodosii impe-
ratoris vna cum fratre suo destrue-
bat adeuntque ubi cisio vnius super
plaustrum mortuum se fingens
mortuus est fuit et quartus iulianus qui
utrumque parentem nesciens occidit sed
post multam penitenciam sub ipse mendica-
tem leprosum recepit in domo suo angelus
a quo audire meruit quod deus sua
penitencia acceptasset fuit et quintus
iulianus non sanctus sed apostata scele-
ratissimus primo enim monachus fuit

dem imperator romanus ut dicetur sub festo Walburgis sancte circa[?] De sancta agatha

Beata agatha post multa tormenta in carcere mortua est et adhuc a multo tempore in tumulo posita est tabula in sibi pangitur marmorea in qua scriptum erat mentem sanctam spontaneam honorem deo et patrie liberacionem ideoque consuetudo tolerunt in tabula eius ymaginem contincte [?] sibi processionem:

De purificacione beate marie virginis

Inter cunctos sanctos glosa dicente ipsa virgo maria primatum obtinet ut pote que est sanctis dignior et excellencior unde ipsi in cuius honore ecclesia in maiori omni temporibus maiores sollempnes celebrant festivitates/ scilicet annunciacionis/ assumpcionis/ nativitatis/ et purificacionis/ quam cum tempore ipsarum in ecclesia [?] habere debemus/ que omni tempore ad filium suum pro nobis peccatoribus intercedit/ quarum due sunt beate et due minores/ scilicet purificacio et annunciacio/ Hec autem maiores festivitates sunt scilicet maiores benediccionis/ que in ipsius virginis salutacione continentur/ prima est Ave maria gratia plena dominus tecum/ que prime festivitati competit scilicet annunciacioni/ quia videlicet angelus salutavit et de spiritu sancto concepit facta gratia plena/ secunda est/ dominus tecum que competit assumpcioni/ quia videlicet assumpta est in celum/ quia tunc fuit cum domino suo id est filio ut est dominus/ antea non videbat eum deum ita manifeste ipse/ tercia benediccio est/ benedicta tu in mulieribus/ que competit nativitati/ quia tunc nata est mulier in utero sanctificata/ nulla enim mulier alia fuit in utero sanctificata/ et ideo dicta est castitas pro singularitate/ quia in magis deinceps castitatem illud fregerunt/ quarta benediccio est benedictus fructus ventris tui/ que competit quarte festivitati/ scilicet purificacioni/ quia tunc obtulit illum benedictum fructum in templo/ quidam etiam faciunt quintum festum/ scilicet de concepcione beate marie dicentes/ quod sicut celebratur de morte sanctorum non propter mortem/ sed quia tunc recepti sunt in numero civium/ sic licet celebrari potest festum de concepcione/ non quia sit concepta/ sed quia in ea dominus est conceptus/ asserentes hoc fuisse revelatum cuidam abbati in naufragio constituto/ quod tamen non est autenticum/ unde non est approbandum/ cum concepta fuit in peccato dimissum est ei illud originale peccatum et sanctificata fuit in utero/ sic et Jeremias et beatus iohannes baptista quare nativitatis eius et beati iohannis celebratur/ nativitates dico quantum quia videlicet in lucem sunt in mundum prodierunt/ sed nativitates corporis in utero quia scilicet in fuisse sunt etiam in corporibus conceptis non celebratur ut premissum est/ sextum est festum et festum precedens/ scilicet festum natalis/ sed quia tunc est festum filii quod plenum contingit officium/ ideo non sollempnizatur de illa nisi in octavis tunc non sic ut in dicto est in prologo/ Septimum quasi festum est beate marie ad martyres/ de quo sub festo omnium sanctorum dicetur/ Tamen non festum purificacionis scilicet huius septime diccionis in ordine temporis alia festa virginis precedit/ ideo hic de illo dicamus/ Est autem hodie duplex festum/ primum quod adeptum/ quod dicitur festum ypapanti id est obviacio/ quia in illa sollempnitate anna prophetissa et symeon obviaverunt beate marie venienti cum filio suo in templum offerre/ ypapanton enim grece/ dicitur obviacio latine/ ab ypo quod est sub et anti quod est contra/ quia adventus domini in templum signat adventum eius in ecclesiam et in mente cuiuslibet fidelis anime/ que est templum spirituale/ hunc adventum predixit dominus per malachiam in iii° ecce ego

Q. de pe re nona.

mitto angelum meum qui preparabit viam
ante faciem meam / et statim veniet ad templum
sanctum suum dominator et angelus testamenti id est presen-
tacio / Secundo quod Christus est in templo presentatus
Tertio quo ad presentem / et dicitur festum purifi-
cationis / licet beata virgo licet purificatione
non indigeret / nec legi purificationis
obnoxia teneretur / quia nullo immunda
non fuit / nec peperit concepto semine /
tamen voluit facere propter preceptum legis
Dicitur enim Levitici xii mulier si suscepto
semine pepererit masculum immunda
erit vii diebus / immunda quantum erat
quo ad consorcium hominum / et ab ingressu tem-
pli / expletis vero vii diebus munda
efficiebatur quo ad consorcium hominum
sed adhuc tamen usque ad diem xxxiii quo
ad templi ingressum immunda erat
donec purgaretur more ritu men-
strui fluxibus / sed completis xl die-
bus in die xl templum intrabat / puerum
cum muneribus offerebat / si autem feminam
peperisset tempus duplicabatur / et quo ad
consorcium et quo ad ingressum / sicut et
duplicatur quo ad corporis formationem
/ nam in xl diebus corpus masculi organi-
zatur et perficitur / et in xl° anima infunditur
ut sepius / corpus vero femine in lxxx
diebus perficitur / et in lxxx anima infun-
ditur ut sepius / Sic ergo si masculum pepererat
xl / si feminam lxxx diebus a nati-
vitate partus a templo arcebatur ingressu
Hodie tamen sancti ingredi non prohibentur /
ne est pena in culpam vertatur / Unde tamen /
mulier dum sentit se iminere dolores
partus non intrat ecclesiam / vel saltem
timeat ne polluat illam / sacerdos
autem mulierem vicinam partui sepe mone-
at quod confiteatur / ita quod cum dolor partus
urgebat eam sit parata recipere eu-
charistiam / nam inhonestum est quod tempore partus
prius dominum cum ea moreretur / Est autem
triplex ratio / quare precepit dominus
die xl puerum in templo afferri

Primo ad monendum / quod sicut die xl in
animale templum intrat / sic in xl die
augmentatur ut sepius anima in corpus
tamquam in suum templum infunditur / ut
in hystoria scolastica dicitur / quamvis philosophi
dicant quod in xlvi corpus perficiatur / Secundo ut
anima que in die xl corpori infusa
ab ipso corpore maculatur / in die xl tem-
plum ingrediens purificationem expectet
Tertio ad insinuandum / quod illi merentur
celeste templum ingredi qui decem
precepta decalogi cum fide quatuor
evangeliorum observaverint / ¶ Transacto
ergo purificationis diebus parentes
ingrediebantur templum / offerentes filium
vel filiam / et munera pro se scilicet pro peccato
/ pullum columbe sive turturem / pro filio
vero vel filia offerebat agnum anni-
culum in holocaustum / qui agnum habere
nequibat / offerebat duos turtures /
aut duos pullos columbarum / alterum
in holocaustum quo pro peccato / alterum vero pro se
scilicet pro peccato suo / unde in Luca dicitur / ut offer-
ret par turturum etc. secundum legis consuetudinem
/ id est sicut lex precipit in Leviticis / mulieres ergo
in hoc beatam virginem imitantur / cum in
quibusdam locis post partum transactis
xl diebus ecclesiam ingrediuntur / purifi-
candas / quia si ipsam virginem fuerint
imitate post mortem partus ingredientur
cum ea etiam / ¶ Celebratur ergo hoc
festum / die xl a nativitate domini
/ quia beata virgo die xl a nativitate
Christi ad templum veniens secundum legem
cum muneribus presentavit / Rursus
hoc festum sequitur post festivitates
natalis domini circumcisionis et epy-
phanie / et nunc misterium / sicut et hoc
misterium voluit in templo domino presenta-
ri / et est duplex / primum misterium est
quod sit cum primo deus per fidem
in homine / et secundo circumcisio / quia cum
fides est in homine purificatur
homo / unde in actibus fide purificans
corda eorum / Christum non habent bonam

fide relinquunt oia mala opa et
tur appet deus sz frinceda et pura
ut in nobis maneat sicut in templo
silo et tunc fit ibi oblo et offert ei
par turturu i. munditia mentis et
corporis quod non pt fi nisi in virgi luc
tu sicut turtur gemit pctu
et duos pullos columbaru i. genu
ina simplicitate Secundum mistm
est xpc in templu uenit in hac die
ut notet adventu eius in mente
fidelibus sed in ecclesia in qua
spc patens est intrare vn in inti
tu misse dr suscepimus deus
miam tuam in medio templi tui xpc
xpc est lignu vite in medio
paradisi patens equalit oibus
subuenire et bona sua largiri
secundum nomen tuum deus ita et laus tua
deus re q. d. sicut creasti omnes
et recreasti ita et laudandus es
ptotu mundu hoc e expositu
est in vi pte sub vnj dnica pq
penit ut aut veniat in mente
nra hortatur ecclia filios suos
ut occurrat ei vn dicit in prin
matutinalis officij s. in invita
torio ecce venit ad templu scm
suum dnator dns g. et l. s. occurre
re deo tuo s. p fide et bona
opa et ppter hoc festu istud dr
ypopanti i. obviatio qua si
nolumus quod iste veniat in mente
nra accipiamus eius simili
tudine vn dicit in rsorio
pmo adorna thalamum
tuum syon s. virtutibus pmissi
te et suscipe s. virtutes et sic
veniet in te ¶ Epla non est
ecce ego mitto angelum q est
malachie ulc. c. et ebr. iij. pq
quia impleti sunt dies luci.
c. ¶ Et nota quod tpe insti
imperatoris fuit magis mortali

tas apud constantinopolim et ideo
tunc constitutum est solempnitas pu
rificationis bte marie in venerationem
eius obtatis prinssis ¶ Solet a
quo adhuc pullulet in sinite
hereses quo sit vnu quod in nono dno
dr s. quod bta virgo omnes hereses inte
remit sed hoc dicimus quod hc fecit
qnt in visibil erat primo enim non
potrit inveni qui quedam ipm q
rebat in deliciis carnis quidam in
divitiis et quidam in libris philoso
phorum et non erat ibi vn in canticis
quesivi et non inveni eum non non
non pt nos errare in via n uelit
vn maiestatis fine lxxi ysaia
h erit vna via ut etiam stultus
non erret per eam et quae est illa via
ecce dabo in syon re salutem et in
israel glam meam ¶ dr hic capitulum
ecce ego mitto malachie iij. c.
et illud et vadiam ecc. xxxij
et illud ecce aduenit q est ibidem
¶ Fit aut hac die processio qual
quae sigt processionem illa qua bta
virgo et ioseph ad templum fecerunt
qui in processione eum candelas cam
tat rsorium accepit re sigut
ppheas nativitate dni et uitam
primitates melodia vndencia
est gaudium hoc di mea suscipi
pietum tenetes g. candelas in
manibus dicimus suscepimus deus
miam re quod non tantum in ipsa pro
cessione et in choro accepit eum simeo
in vlnas suas audit quod debemus
eum non tm corde sz et in brachiis
portare vn in canticis pone me ut
signaculum sup brachium tuum et
sigillum sup cor tuum et ad cor. Cum
sigli enim estis precio magno glo
rificate et portate deum in corde nro

Debemus quidem portare non tantum dignitate
vel humilitate sed utrumque sicut fecit
Simeon. Ex quo sequitur quod candela quam ferimus
in processione / pertinet cum propter opere
virginali apum in melle producta / vel illa
cum libidine resolvitur humanitatis
sunt caro christi ex virgine sumpta / Plurimo
deitatis quia deus noster ignis consumens
est deuteronomii iiii / Pulcherrime in cera cum
candidissima vel deitas in carne latens
vel secundum alios mortalitas in lu-
men / plurime prius / presertim filius / pulcherri-
me spiritus sanctus designatur / Item sub
candela in manu accensa fides cum
bona operatione / ita sicut candela
sine lumine mortua dicitur et lumen ipse
absque candela non lucet sed mortuum
esse videtur / sic et operatio sine fide / et fi-
des sine operatione mortua esse dicitur
Lucidissimus subtracti oculatim vera in-
tentio est / Unde Gregorius sic fiat opus
in publico ut tamen intentio maneat in
occulto / Candele autem accenduntur ut eas
digne ferat omnis / Sunt enim multi ferien-
tes manus tenebris / licet quod videatur
lucem digne ferentes / Sunt qui sicut
contra lucem / plurimi quod ipsi ferunt
in manibus tamen lucet in mentibus per veram
fidem / Tertium hoc est solempnitas quam
dominum magnum / portatur itaque in processi-
one cerei ardentes / propter vi causas / primo
ut unusquisque se estimet et opera sua
lumine super patefecit aliis in sinnet / Secundo
ut ritum gentilium in melius commutet
religio christiana / Romani namque quon-
dam in quinto anno in kalendas februarii in honore
et februe matris martis qui ut
putabant erat deus belli lustra-
bant totam urbem tota nocte cum cereis
facibus accensis ut filius eius eis
victoriam de hostibus concederet / Eius
matrem tunc solempniter honorabant / quod
festum ambarvale dicebant / Ipsi etiam
in mense februario sacrificabant fe-
bruo id est plutoni et ceteris diis in-

fernalibus pro animabus antecessorum suorum
ut propiciarentur eorum eis solempnes
hostias offerentes et tota nocte eorum
laudibus cum cereis facibus accensis
vigilabant / Mulieres quoque romanorum
hiis diebus festum luminum celebrabant
/ Secundum quod Pluto deus infernalis ce-
rerem? rapuisset Proserpinam speciosissimam
eam in principio huius mensis rapuit /
dea quod fecerat / quam ceres mater eius
et parentes facibus accensis per silvas
de nocte in ethna monte [illegible]
multo tempore quesierunt / ut poete
vel fabule fingunt / Ad cuius et ipse in
principio mensis februarii in memoria
huius rei de nocte urbem lustrabat
ambiendo ipsam cum facibus arden-
tibus / ydolatrie cum sicut legitur
in libro Sergii ob servitia sacrificia
faciebat / Hos quod consuetudines mo-
res Sergius papa mutavit in melius /
statuit festum purificationis in
honore matris domini in eodem mense
/ et tunc processiones fiunt plebes
universa portans cereos ardentes
in manibus per eas prodeunt in me-
moria celestis regni / quo omnes
electi lucentibus bonorum actuum lam-
padibus obviam sponso venien-
tes / mox cum eo ad nuptias su-
perne civitatis introibunt / Tertio ut
per hoc prudentes virgines imi-
temur / quarum beata virgo est caput /
ut accensis in nobis lampadibus ca-
ritatis et bonorum operum cum eis
templum glorie ad virum sponsum ingredi
mereamur / Quarto quia lumine quod est
ad revelationem gentium sicut dicit
Simeon / hoc die pro nobis est presenta-
tum / Item quia processio sequitur illa sime-
onis / Quinto ad monendum diminuta-
te et humilitate nostri / ut premissum
est / Sexto ad ondendam virginis

puritate, nec esset audiens eius purificationem, tamen decet posset eam purificatione indiguisse. Portamus quoque candelas accensas, ut ipso facto dicat ecclesia: Virgo beata purificatione non indigebat, sed tota rutilabat, tota splendebat. Et propter causas praedictas candelaria nuncupatur. Hoc festum caret octavis, propter hoc quod fuerit legaliter purificata in templo, ut ius doctor nos doceat ut in festis diei solemnitatis corporis purificetur in templo. Vero sicut purificatio puerorum ad templum secundum veterem ritum defecit, quia hodie fit in baptismo, ita et octava purificationis; octavas enim sicut primum diem recolimus quod factum est, ita per octavam recolimus pro quo factum est. ¶ De festis annuntiationis, assumptionis et nativitatis in suis locis dicetur.

De kathedra sancti petri

Kathedram sancti petri ecclesia solemnizat, quia videlicet apud Anthiochiam kathedrali honore sublimatus esse perhibetur. Quam sublimationis dicuntur quidem factum esse: Theophilus princeps Anthiochenus cuius filium defunctum per annos xiiii petrus suscitavit, et ipse et populus civitatis conversi; propter quod ibi ecclesiam construxerunt, in cuius medio excelsam kathedram collocaverunt, et petrum ut ab omnibus audiri et videri posset exaltaverunt, in qua sedit vii annis. De hoc quoque honore ecclesia solemnizat, quia tunc prelati ecclesiae coeperunt loco, potestate et honore sublimari; tunc enim completum est illud: Exaltent eum in ecclesia plebis etc. Et nota quod exaltatus est triplicatus, et ideo triplex ei festum celebratur. Primo exaltatus est in ecclesia militantium, eam presidendo et eam in fide et moribus laudabiliter regendo. Ad quod pertinet hodierna festivitas, ut promissum est. Secundo in ecclesia malignantium, ipsam scilicet dissipando et ad fidem convertendo, ad quod pertinet festum quod dicitur ad vincula; tunc enim ecclesiam malignantium dissipavit et plebes ad fidem convertit. Tertio in ecclesia triumphantium, in eam scilicet introeundo feliciter, ad quod pertinet tertium festum quod est passionis eius. Rursus fit enim triplex festum propter alias tres rationes. Primo propter privilegium; fuit enim pre aliis privilegiatus et ideo magis honoratus in triplici: nam fuit princeps apostolorum et claves regni caelorum accepit; fuit et fervencior in Christi amore et efficacior in virtute, ita adeo umbra sanabat infirmos. Secundo propter officium; ipse enim officium prelationis super universam ecclesiam habuit, quae in tribus partibus mundi scilicet Asia, Africa et Europa diffusa est, et ideo ecclesia ter in anno pro eo solempnizat. Tertio propter beneficium, quia ipse qui potestatem ligandi atque solvendi habuit liberat nos a tribus generibus peccatorum, scilicet cogitationis, locutionis et operationis, vel quae in deum, in proximum et in nos peccamus. Vel hoc beneficium potest esse triplex bonum quod virtute clavium petrus in ecclesia confert: primum est absolutionis a reatu, consequens commutatio pene purgatorii in temporalem, tertium pene temporalis super partem relaxatio. Quarto propter debitum, quia ipse triplicatur pavit et pascit nos, scilicet verbo, exemplo et temporali subsidio. Quinto propter exemplum, ut scilicet nullus desperet: et si tertio Christum negaverit, sicut ille sic et ipse velit eum dominum corde, ore et opere confiteri. Nec est praetermittendum quod hoc festum de kathedra sancti petri olim festum beati petri epularum dicebatur; fuit enim mos gentilium secundum magistrum Johannem Belethum singulis annis hac die ciborum epulas offerre supra

sepulcrum putri, moti forte per illud
thobie iiij. panem tuum et vinum tuum super
sepulturam iusti constitue, quas de nocte
demones commovebat, ipsi tamen circa a-
bus circa sepulcra oberrantibus quas
umbras notabat nascituri puta-
bat esse. eius a corporibus egresse car-
nales requirere cibos, quod beatus augustinus
reprobat in sermone cuius dicitur. hic sanctus
pater noster papa nolentes festum
de cathedracione sancti petri tam de illa
que rome quam de illa que fuit
anthiochie fieri statuit sub illo.
die quo talia agentilibus fiebat,
hinc tamen die non dicitur in quibusdam ecclesiis
nisi una collecta, et de alia cathe-
dracione que fuit anthiochie fit.
¶ Dicitur autem epistola petri apostoli fratres
etc. que est j. pet. 1. et ewangelium venit
ihesus in partes. mt. xvi. c. tractatur est
... petrus mt. xvi. c. ¶ Alibi dicitur
de capitulo petri apostoli j pet. 1. c.
¶ In festo beati mathie apostoli dicitur
epistola exurgens petrus in medio fratrum
actu. c. 1. et ewangelium confiteor tibi pater
mt. xi. c. De annunciacione beate marie

Festum annunciacionis beate marie
est quod angelus ei bonos ru-
mores nunciavit et ipsa sal-
vatorem concepit. tunc autem impletum
fuit propheticum verbum ecclesia legit et cantat
de prophetis. ysa. xlv. introitus est rorate
celi desuper et nubes i. predica-
tores pluant annunciet iustum i.
christum qui antonomasice dicitur
iustus aperiatur terra i. beata virgo
aperiatur in qua per consensum et fiunt
i. concipiet salvatorem i. christum de
hoc dictum est sub prima dominica de
adventu epistola est egredietur virga
ysaie xi. c. alie tamen eam dicunt locu-
tus est dominus ad achaz que est ysa.
vij. c. ewangelium missus angelus gab-
riel luc. 1. c. reperi ibi dicitur et hic mensis

re sic exponitur hic mensis si mar-
cij in quo beata virgo concepit est sextus
illi i. cognacione illius s. elizabeth
que vocatur sterilis quia illa concepit
iohannem bap. viij° kal. octobris
¶ Dicitur est prophoris amplius in diebus
illis notum fiat etc. ... xxxx. c
¶ Competit autem hoc festum tempori veris
nam tempore veris ... factus est homo
et omnia facta fuit nova hoc autem
festum festum est de deo et de beata
maria quia cadit per festo dicitur in
natali et in annunciacione domini
¶ De annunciacione domini consuevit op-
poni quod gloria in excelsis et ite missa
est et te deum laudamus non ca-
tantur non debeat de quo dictum
est in prohemio huius partis ¶ Si hoc
festum fuit in dominica passionis
vel olivarum ad feriam sextam transmu-
tabitur hoc enim generale est in ...
dominicis si autem in tercia cum pasca
occurrit in sabbato ante palmas vel
quondam anticipabitur quidam non
illud transferunt ad octavam si ta-
si fuit in die pasche non congrue
potest in festa ebdomada celebra-
ri in quo ystoria de adventu compi-
lata cantatur unum melius est si ad
feriam sextam post octabas transferatur
¶ Huic autem dicit ut dicitur per diversa temporum
circula deus multa operatus est
que quondam sic egregiis versibus
perstrinxit. Salve festa dies que
vulnera nostra coherces angelus est
missus est passus et in cruce christus
est adam factus et eodem tempore lapsus
ob meritum decime cadit abel fratris
ab ense offert melchisedech ysaac
supponitur aris est decollatus christo
baptista beatus est petrus ereptus
iacobus sub herode peremptus corpora
sanctorum cum christo multa resurgunt latro
per christum ... dulce suscipit amen

De sanctis philippo et iacobo

Pascali tempore sicut sepe dictum
est octaua significatur etas in bonum
quod erit singulorum in dispari-
tate erit omnium quod unus-
quisque de bonis alterius gaudebit
ut de suo et bonum omnium erit singulo-
rum ut ergo tempore paschali concordat
solempnitatibus que in festo illud
eueniunt post tamen apostoli in eccle-
sia primitiua non habuerunt preclaras so-
lempnitates statutum fuit ut in
kalendis maii celebrarentur
solempnitates ad honorem omnium aposto-
lorum ut dies variis non indigerent
diuidi quos una dignitatibus et
ampliatos in celesti gloria fecit esse
sublimes quod festum generale cele-
britatis domini in festo apostolorum petri
et pauli habet et dic festum est aposto-
lorum philippi et iacobi quod forte die
ista passi sunt. Iste autem iacobus
iste dictus est minor ad differentiam
iacobi apostoli filii zebedei qui
dictus est maior non etate sed vo-
catione sicut contingit in temporibus quando
apostolorum fuit qui cum primo concerta-
tus est aliis quibuslibet meliores
antecedit primo cum admonitus
tus est et primo ei adhesit et sibi
fuit magis familiaris in secretis
eum illum vocabat scilicet qui transfigura-
tus est et qui suscitauit mortuum
in domo dictus est et iste iacobus
alphei qui fuit filius alphei
dictus est et frater domini secundum ieronimum
quia dicitur fuisse consimilis ei facie vel
quia erat frater alphei fratris ioseph
viri beate marie et marie sororis
eius qui cum ista contraxisset parte
sanguinis coniungebatur apud iudeos
fratres vocabantur iste enim putabatur
filius ioseph vel dicitur frater domini id est
consobrinus quia filius sororis beate
marie que mater eius fuit dicitur et
ioseph dicitur cognatus domini vel quia pater
putatiuus vel cognatus domini ex parte
matris scilicet beate marie. Ad declarationem
autem premissorum euidentiam notandum est
quod ioachim pater beate marie accepit vx-
orem nomine annam que habuit sororem
nomine ysmeria hec autem ysmeria
genuit helizabeth et eliud helizabet
genuit iohannem baptistam de eliud
natus est eminen de eminen
natus est seruus sanctus cuius corpus
est in oppido traiecti super flumen
mosam in episcopatu leodiensi. Anna autem
tres maritos dicitur habuisse scilicet ioachim cle-
opham fratrem ioseph et salomam de
primo habuit filiam scilicet mariam matrem
domini quam dedit ioseph in nuptum que
christum genuit generatio ipsius ioseph
et marie posita est in vi parte sub fe-
sto natalis domini primo autem viro de-
functo de secundo genuit aliam filiam
nomine mariam quam alpheo post-
modum in coniugem dedit hec autem
maria genuit ex alpheo quatuor
filios scilicet iacobum minorem ioseph
iustum qui et barsabas dictus est symo-
nem et iudam ex tertio vero secundo mortuo
genuit aliam filiam nomine
mariam et zebedeo in coniugem tradi-
dit ex quo duos filios habuit scilicet
iacobum maiorem et iohannem ewangelistam.

Porro iacobus iste multo fuit
professionis quanimalis est in scriptis
comitibus cum dicitur sanctus fuisse ipse aposto-
lus et iacobus et iohannes apostolus ordi-
natus est primus ad soluendum morem
episcopatum ipse et una cum basilio episcopo
cesarien addidit nobis in scripturis
misse celebrandi ipse quidem tradidit
primus celebrasse missam post pascha
domini in ierusalem et petrus primus in anthi-
ochia iste vinum vel siceram non

xvij di. q. si

de q. di. i. iacobus

bibit ullaz carne comedit nunquam tonsus
unctus unquam balneo usus est z ita in
genibus ire de fixis orabat ut ge
nua eius cameloru more dura
redderentur iste preparatus est cum de
de pinnaculo templi cum nomen xpi p
dicaret z cum pertica fullonis inter
fectus fullo est qui lineos pannos
tradificat quidam autem dixerunt quod
propter interfectionem eius iudeos de
structos fuisse propter xpm z nesperasia
nu z ita non attribuunt destructioz
illam morti xpi. ¶ In hoc festo dicit
quidam circa introitum exclamaverunt
nit necnunc xp. epistolam statuunt
insti que est sapie v. c. clamor
no tamen secundum cor viii quod est po. xiiii
c. z per rationem tanto tempore po. xiiii. c.
¶ Ad z ad horas capitulum statuunt
insti sapie v. z illud nos in sensa
ti quod est ibidem z illud non esurient
apoc viii. c. **De inventione sancte crucis**

In festo crucis dicit frater sperabis hoc
sicut enim beata virgo portavit
filium domini ita z sancta crux
suo modo z sicut deus dat aquis
baptismalibus sanctificare z aliis sa
cris ita per tactum domini crux sancti
ficatum fuit aliud lignum ut nos
suo modo sanctificare posset z ex ista
saluat crux ptale effectum quod habet
ideo dicitur canitur. crux splendi
dior zc. que sola fuisti digna su
dignitate tibi data portare talen
tum mundi zc. z ex fine crucis est
gloria ideo in fine plus antiphonis
de cruce dicitur alleluia ¶ Ad at pchoris
capitulum mihi autem absit gal. ult.
c. ¶ Fit autem duplex festum de cruce
vz exaltationis de quo suo loco di
cetur z inventionis quia inventa fuit
crux tempore eusebii pape a beata hele
na constantini mediante iuda qui
tunc iudeus fuit ut in canone epistola
eusebii ita legitur crucis domini nostri

ihesu xpi que nuper nobis gubernan
tibus sancte ro. ecclesie v. nonas
madii inventa est in predicto kalendas
die inventionis festum vos solempniter
celebrare mandamus ¶ Est autem ma
ius hoc festum quam exaltationis
prout ibi dicetur ¶ Legitur de predicto
iuda quod conversus ad fidem factus est
post modum episcopus iherosolimitanus et
mutato nomine vocatus est quiriacus
de quo dicitur symbolum sic appellasse
iudas xpm morti tradidit sed
iste iudas illum mortuum exaltat
z arces iudas detexit sed iulianus
fuit lavis z inimicus iudas cato rex
erit qui me dello iudicabit quod
factum est. Nam iulianus monachus
ab ordine apostatavit acquisivit
monphus consulatu romanum z
deum factus imperator z xpianorum
persecutor illum diversis penis a
fflixit z interfici iussit legitur quoque quod
quidam miles nomine quiriacus fuit
iuliani per eam interfecit de isto
iuliano legitur quod adhuc apud con
stantinopolim de tumba sua fetor
intollerabilis procedit. ¶ Ubi querit
quare fit festum de cruce in qua fuit
passus de honestatus z flagella
tus z non de asina in qua fuit
in de honoratus nec tamen de
aliis que xpus tetigit. Dicendum quod
pro laus z honor super asinam
impensus transitorius z mundanus
fuit nec in laudibus nostra procedit
de quo curandum non est preterea per
alia que xpus tetigit non leguntur
miracula z sanitates fieri nec per
illa redempti sumus de honestatio
vero in cruce facta nostra redemptio
fuit. ¶ Ad hodie introitus nos autem
gal. ult. c. ¶ Et legitur epistola confido
de nobis in domino zc. gal. v. c. preco
quod ibi habetur michi autem absit gloriari
nisi in cruce domini nostri ihesu xpi alle
circa dicit hic petitur ad phili. ii. c.

Tercio quia est simile est celorum thesauro
abscondito in agro etc. quia crux domini ad
huc inventa est in agro vel alii in
agro erat inventa. Tunc crux domini quam
dixi thesaurum quia emptum est per eam
nobis regnum celorum qui videt hunc
thesaurum id est crucem vadit et vendit
omnia que habet id est omnes transitorias
delectaciones et emit agrum istum ut
sit de cetera alii dicit erit homo.
ex phisicis Io. iiii. c. Et est nota-
dum quod festum crucis fit simul cum festo
martirum quia crux fuit martirum
et ideo in festivitatibus sanctorum legun-
tur in quibus dicti cetus vii. laudes diuer-
sitatibus et officii convenit. De signo
crucis dictum est in parasceue quere patet.
De reuelacione sancti michaelis

Quare fiat festum de angelis
duplici racione. prima est quia
nobis ministrant, omnes enim
sunt administratorii spiritus id est in ministe-
rium missi propter eos qui hereditatem ca-
piunt salutis, sicut habetur in epistola
ad hebreos. Secunda vero est quia pugnant
pro nobis contra angelos malos nec
permittunt nos temptari supra id quod
possumus. De hac pugna habetur in
apocalipsi: factum est prelium in celo. hoc
bellum erit maxime in tempore antichristi
et in morte martirum fuit et est
est et eiectus est draco id est diabolus
de celo id est de celestibus hominibus
et de electis in cordibus malorum
hominum. Huius autem belli princeps
est beatissimus michael et ideo
fit ei festum licet sit de ultima
ierarchia de inferiori ordine
sunt enim ix. ordines angelorum
prout iunctum est in tercia parte sub t.
de passione qui omnes minores
mittuntur qui ut plurimum et sunt
administratorii spiritus et in ysaia
vi. habetur quod missus est unus ad eum
de seraphim unde et mittuntur
unde daniel: multa milia ministra-

bant ei et decies centena milia a-
ssistebant ei. Corum vero qui mittuntur
princeps est michael qui fuit prin-
ceps etiam iudeorum ut habetur in daniele
modo vero est princeps ecclesie christianorum
et iudeis enim fuit ecclesia que nunc
est in paganis. Hoc autem festum quod est
commemoracio victorie sancti michaelis
in ordine supposito contra barbari
de pollaret apulia pagani tedu-
cione ieiunio invicto sancti michaelis
auxilium implorarunt primo visi-
bile perterriti fuge terga dederunt
ex quam victoria habuerit nomen
et festum reuelacionis quod in monte
gargano reuelatus est ut sequitur.
Item michael gabriel et ra-
phael nomina personalia sunt ange-
lorum alia vero sunt ordinum ut dictum
est in tercia parte sub passione. Sed tamen
hoc fit tamen omnium angelorum quamvis
specialiter denominetur festum sancti
michaelis et non gabrielis vel ra-
phaelis videlicet michael quod missus
est in egiptum fecit illas famosas
plagas qui diuisit mare rubrum
qui deduxit populum per desertum
et duxit in terram promissionis ipse est
prepositus paradisi et custos et susce-
ptor animarum et princeps ecclesie et ideo
magis eum venerari debemus.
Secunda vero est quia ipsemet fundavit
ecclesiam et consecravit altare ut dicitur
sicut angelus manifestavit tempore quo
hic fuit in monte gargano per eam vero
reuelavit hoc hominibus per episcopum
regionis illius. Tercia vero est ut ho-
mines venerantes angelos prae-
mat ad consorcium angelorum et ea
de causa in diebus diuinis et festiuis
solempnibus ix psalmi ix lectiones et ix
responsoria cantantur ut tantum istorum
ad consorcium perueniamus ix ordinum

angelorum quorum ipsi est decus tantae.
¶ Longanimitatem quoque angelus dicat etiam in
invisibili visitatione dum omnes angeli
eius etc. et quia angeli laudant et nos
similiter laudare debemus unde versus ser-
vando anima mea domino. ¶ Septima non est de
apocalypsi c. i. significavit deus quae oportet fi-
eri etc. sequitur ibi Johannes vii ecclesiis
per vii ecclesias vel per septem spiritus quorum aedi-
ficia quae adhuc dic pertinet
universitatis angelorum militantium per vii
dies tamen vita patribus ¶ Octava un-
decima et versus nunc quam supra
¶ Psalla est in conspectu angelorum
psallam tibi hoc autem ideo dicat etiam
quia parati sunt angeli defensores
nostris quando nobis astat et appare-
ant nobis et auscultant unde in canticis
quae hostibus in ortis amici in angeli
auscultant te bernardus istos sed bo-
nos compassio illos super malos passio
in vindicte cogit ut in nobis semper asper-
ciat ¶ Decima ecclesiastici [illegible] accepit etc.
ad xxviii c. in quo praecipitur vitare
scandalum parvulorum quia ibi fit men-
tio de angelis ante dicto nobis quia
angeli eorum semper in caelis semper vident
faciem patris mei qui est in caelis
¶ Quia non parati sunt defensores
nostris in officio [illegible] stetit angelus
iuxta aram templi etc. apocalypsi viii c.
et data sunt ei incensa multa i. ora-
tiones accensa igne caritatis et ascen-
dit fumus aromatum i. orationis in conspec-
tu dei de manu angeli ¶ In purgatorio
non placuit esse sicut patribus videtur
unde dicat in quibusdam ecclesiis videatur
angeli domine etc. ¶ Notandum quod micha-
el legitur cum dracone pugnasse
intellige allegorice i. christo ystorice
non quia michael et aliorum angelorum
eius missio dyabolus de celis
in terram per latos esse depulsus

¶ In hoc festo de templis significaverunt
etc. et illud versus qui legit et illud
Johannes viii quae sunt apocalypsi i. c.
De sanctis Gervasio et Prothasio

In festo sanctorum Gervasio et Protha-
sio cantatur communione [illegible]
invicem loquetur dominus pa-
cem in populo suo quia tali die paxit
romanum imperatorem et agilulfum
regem langobardorum [illegible] re-
formata quae regina Teudolina cuius
uxor christianissima cui gregorius libros
dyalogorum scribit ad fidem convertit
officia namque sanctorum per eum quaeverunt
temporibus suis per maximus eventibus
quae in temporum eventum diebus
De sancto Johanne Baptista

Quia inter natos mulierum
non surrexit maior Johanne
baptista merito ecclesia celebrat
festum de illo et facit ei duplex fe-
stum scilicet nativitatis et decollationis
Nativitatis per quatuor primo
per ystoriam quia dicit dominus de eo 1
pangelium sicut in luca et multi
in nativitate eius gaudebunt
quia et per salvatorem nobis dominum et qui
hoc festum celebrare [illegible] secundo per 2
allegoriam et misticum quia prophetam
figuratus est ortus gratiae quia nobis
attulit christus ipsum cum Johannes
pressit in annunciatione in nativita-
te in praedicatione in passione et in ad
inferos descendisse descriptione
tertio quia sicut beata virgo sanctificata 3
fuit in utero matris et ipse quarto quia 4
ipse primus annunciat gaudia etiam
et ideo dicitur lucifer et tunc unde in
canticis novo lumen audita est
in terra nostra et Job xxxviii numquid
ducis luciferum in tempore suo et cuius
nativitatis fuit gabriele
archangelo nunciatum ¶ Ideo autem

iohannes dictus est lucifer quia obtulit
nouum tempus et inde est quod in quibusdam ecclesiis
hec missa in mane quia natiuitas eius
fuit quasi aurora natiuitatis no-
stri christi fuit quasi ortus solis uel ideo de
missa in ortu diei quia legitur in ewan-
gelio luce quod ipse fuit sanctificatus et spiritu
sancto repletus in utero matris quare
merito laudandus est creator in
exordio diei qui illum dignatus
est honorare in utero matris hec est alia
causa quare missa sicut et alii sancti que dicitur
circa terciam uel prima missa est de vigi-
lia ewangeliste uel alia dicitur quia ipse
fuit martir et precursor unde illa
missa est unius martiris et est in-
troitus iustus ut palma florebit
de ipso namque prophetizauerunt ysaias
et ieremias ieremias ipso inter acutum
quia fuit ei similis ut in epistola hodierna
legitur audite insule et attendite populi
de longe ysa. xlix ibi et sequitur
unde sumitur introitus s. de ventre
matris sequitur et ibi posuit os meum
ut gladium acutum gladius acutus
est lingua predicatoris qui abscon-
dit sub umbra sequitur posuit quasi
sagittam electam sagitta electa est
predicator qui facit et docet sa-
gitta acuta fuit iohannes cum dixit
genimina viperarum quis docuit
uos fugere a ventura
Responsorium est priusquam te formarem
etc. ie. i c. et est de natiuitate eius
¶ Tu puer etc. luc. i c. et
illud inter natos etc. matthei xi c.
¶ Elizabeth impletum
luc. i c. ¶ Hodie autem hac die capitulum
illud audite insule ysa. xlix
c. et illud priusquam te formarem
ie. i c. et illud reges videbunt
ysa. xlix ¶ Porro in vigilia beati
iohannis bap. ieiunamus quia tem-
pore eius qui in deserto ieiunauit

et asperam uitam duxit et vigilia
ipsa plenum habet officium quia post iohannes
decollatus christus crucifixus fuit
et agnum comedit fuit ei iohannes
quasi lapis angularis i. vetus et nouum
testamentum coniungens unde tunc magis
solempnizamus propter misterium quam propter
personam ipsam et quia ipse fuit me-
dius inter utrumque testamentum quia fuit
finis ueteris et inicium noui testamenti unde
lex et prophete usque ad iohannem unde
licet inclusiue hinc est quod hymni
diei officii partim de ueteri et partim
de nouo est t. ¶ Sciendum autem die
iohannes ewangelista obiit sed eius festum
translatum est et fuit sub eius festo
dicetur ¶ Fuit ergo ut premissum est
in utero sanctificatus sicut et ieremias
unde et de ieremia legitur hac die
quod probatur per illud quod dicitur in ewangelio
et repleta est spiritu sancto elizabet
et exultauit infans in gaudio in
utero meo sed quo genere sanctificationis
non legimus dicunt tamen quidam quod ab ori-
ginali peccato mundatus est sed in glossa super
illo loco tu uenis ad me baptizari
et ego a te debeo baptizari i. ab
originali peccato mundari dicitur quod in
persona generalis hominis loquebatur
fuit tamen in originali peccato conceptus
sicut et beata uirgo de quo et quare eius
natiuitas celebretur sub principio fina-
re donum est ¶ Paulus hystoriogra-
phus romane ecclesie dyaconus
casinensis monachus quadam die
cum vellet paschale cereum consecrare
raucus factus fuit fauces eius cum prius
sonores essent ut ergo uox sibi
restitueretur composuit in honore
beati iohannis ympnum ut queant
laxis in cuius principio petit uocis
restitutionem quam obtinuit sic

et in ortu sancti Iohannis restaurata est Zacha-
rie. ¶ In hoc festo non cantatur similiter
alleluia sicut fit in festivitatibus Petri et
Pauli et aliorum in quorum ultimo nocturno
personatur, quod est quia tempore figure legem
et quia natale huius fuit ante Christi adventum
et ante gaudium. Quidam tamen faciunt offi-
cium sine alleluia in medio noctis propter figuram
legis et postea incipiunt officium cum alleluia
in medio noctis tenentes illud
in principio lucis in mediocra antique
observationis. De qua et quare in hoc
festo nocturnum cantatur in medio noctis
dictum est in quarta parte de nocturnis.
no. Nota quod antiquitus solebat una qua-
dragesima celebrari ante hoc festum
et alia ante natale Domini, sed postea propter
hominum fragilitatem redacta sunt
xxxiij. q. iiij. [illegible] c. se ad tres septimanas ante natale et tres
ante hoc festum. Unde prohibitum est in [illegible]-
tibus nec in illis tribus septimanis nup-
tie fiant, sed et hoc hodie abolitum
est ut dictum est in parte prima sub
titulo de feriis. ¶ Fiunt autem in Ytalia
in hoc festo in vigilia namque in quibusdam
partibus ex antiqua observatione colli-
gunt homines et pueri ossa et quedam
alia immunda et in simul cremant ut
exinde fumus in aere producatur. Ferunt
et brandas seu faces et cum illis circu-
erunt arva. Tertium est quod rotam vo-
lvunt. Quod in immunda cremant et fumum
in altum produci faciunt, hoc habent quod a gen-
tilibus antiquitus. Cum dracones
in hoc tempore ad libidinem propter calorem
concitati volando pacere fierent
in puteos et fontes spermatizabant
ex quo inficiebantur aque et tunc erat
annus letalis quia aer erat corruptus
et aqua quicumque inde bi-
bebat moriebatur vel gravi morbo
patiebatur. Quod attendentes philo-
sophi iusserunt ignem fieri frequenter

et passim circa puteos et fontes fieri
et immunda quecumque immundum red-
derent fumum ibi cremari, nam per ta-
le fumum sciebant posse fugari
dracones. Et quia talia hoc tempore ma-
xime fiebant, ideo adhuc ab aliquibus
observatur. Sunt enim dracones animalia
unde in psalmo Laudate Dominum de terra dra-
cones, non tritones, i. meatus ter-
re. Sunt quidam dicunt quod quidem
animalia in aere volant, in aquis natant,
per terram ambulant vel in immundum surge-
rent et fugiunt per fumum, observant
sicut elephantes per grunnitum suum.
Est et alia ratio quare ossa animalium
comburuntur, scilicet in memoriam quod ossa Io-
hannis baptiste a gentilibus in civitate Se-
baste combusta sunt. Vel potest hoc re-
ferri ad novum testamentum, abiciunt enim pu-
ncta et comburunt ad significandum
quod adveniente nova lege vetus
testamentum debet cessare. Dictum est enim ve-
tustissima veterum non comedetis
et novis supervenientibus vetera
proicietis. ¶ Feruntur etiam brande seu
faces ardentes et fiunt ignes qui
significant sanctum Iohannem qui fuit lucerna
et lucerna ardens, precedens et precursor
vere lucis que illuminat omnem ho-
minem venientem in hunc mundum,
unde dicitur Io. v. Erat lucerna ardens et
lucens ante Dominum qui venit [illegible]
in [illegible]. ¶ Rota in quibusdam locis
volvitur ad significandum quod sicut sol
ad altiora sui circuli pervenit nec
aliquid potest progredi, sed tunc sol de-
scendit in circulo, sic et fama Iohannis
qui putabatur Christus descendit
secundum quod ipse testimonium perhibet dicens:
Me oportet minui, illum autem crescere. Quod
dicunt quidam dictum esse quia tunc
dies incipiunt minui et in nativi-
tate Christi crescere, sed quia ante festum Io-
hannis decrescunt et ante natale Domini

creverunt multitudine et de nativitate
in matre quia sic conceptus est uterque quia Jo-
conceptus fuit decem et septem diebus
ut in septembri et Christi in [illegible]
ut in capitulo vel de morte utriusque nam
corpus Christi consultum est in [illegible] corpus
Johannis capite minoratum.

De sanctis petro et paulo.

De petro et paulo quod est utrum
eadem die passi sunt una homi-
cy soluturi vel revoluto quod eadem
die anno revoluto paulus passus
sit. Sed pelagius et ysidorus ipse et
ambrosius et alii sancti patres voluerunt quod
eadem die et in eadem hora sub nerone
imperatore scilicet anno xiiii imperii eius
aliorum fuerunt ut historie ecclesiastice
scripte sed tamen in diversis locis licet in
urbe crucifixus est paulus vero quod
sicut legitur in actibus apostolorum civis ro-
manus erat quamvis maior [illegible]
esset sub nerone in urbe decollatus
que honestior videbatur et de ipso
lac pro sanguine legitur profluxisse. ¶ Sed
viii predicte tempore cum constantinus imp-
erator in honorem utriusque ecclesias construxisset
et romanus pontifex vellet eorum cor-
pora separare et dubitaret que eorum
ossa forent divinitus iussum est ma-
iora ossa predicatoris minora piscato-
ris fore et sic ab invicem separata
sunt et in propriis ecclesiis collocata. Sunt
tamen qui dicunt quod silvester papa volens
ecclesias ipsas consecrare tanta pia quam
magna cum laude cum summa re-
verentia ponderavit et unam medi-
etatem in una ecclesia et aliam in alia collo-
cavit unde quidam faciunt festum de
hac divisione ossium in nonis vel viii
ydus iulii quia die tali facta fuit
alii illud faciunt xv vel xvi die
eiusdem mensis alii vero dicunt quod
festum divisionis petri et pauli quod
celebratur die ista fit pro illa divisione

que facta est in urbe post xii annos
quibus separati sunt ad predicandum gentibus
in quo festo cantatur illa magna sequen-
tia celi enarrant et evangelium ascensionis
recumbentibus xi etc. in capitulo ibi in fine
dicitur quidem illis post etc. ¶ Cum autem
eorum festum eadem die celebrandum con-
curreret beatus gregorius instituit ut tantum
officium beati petri ipso die celebraretur
tum quia ecclesia tali die beati petri fuit
dedicata tum quia ipse prior fuit conver-
sione tum quia fuit maior dignitate
quam romana ecclesia tenuerit principatum
et dicitur in missa introitus nunc scio vere actuum
xii c. et collecta deus qui
hodiernam diem que non fit alia co-
memoratio de beato paulo epistola mi-
sit herodes que est ibidem alleluia tu
es petrus math. xvi c. evangelium venit
ihesus in partes que est ibidem vel dicitur quem
dicunt homines esse filium hominis sed si-
mon iona in hebreo dicitur filium ade ¶ Ep-
iscopus vero dicitur capitulum misit herodes
actuum xii c. et illud angelus domini et
illud et petrus ad se reversus que
sunt ibidem. ¶ Sequenti vero die fit
festum de beato paulo et dicitur in missa
introitus scio cui credidi ii ad thi-
moth. ii c. et collecta deus qui multitu-
dinem graduale qui operatus est petro
gal. ii c. versus gratia dei in me xv c.
epistola notum vobis facio gal. i c.
alleluia tu es vas electionis actuum ix c. evangelium
dixit simon petrus math. xix c. in aliis
ecclesiis dicitur hoc est preceptum Jo. xv c.
amen dico vobis math. xix c. ¶ Item
in nocturnali officio beati pauli quedam
aspiciuntur antiphone laudum
ut dicitur in vi parte sub titulo de
trinitate et dicitur capitulum bonum certamen
ii ad timoth. iiii c. in octavis vero
apostolorum dicitur illud confitebor tibi domine
rex etc. vel etc. ¶ viii in magna

xxxi di. c. omnes
xxxii di. si facto
ii q. viii beati

ii q. vii pu[illegible]

d'z introitus dicit dns Jo· ult. c. et epla
petri et p. actu iij· c. e'wa'n dixit
ihc simoni petro Jo· ult. c. ¶ Lz aut
hoc festu tm̄ sic ieiunium solempnitate
et octaua ieiunium q2 si vellemus gregorii
s2 nos ppati i die festi d' eorum
glificacoe gaudemus i octaua de
eorum futura btitudine i corpe et aia
iam eis letamur et tunc glificatois
nutu ppectumus de hac octaua
dictu est i fine phemij hmus pns
¶ Et nō q2 leo ppa iiij· 9 tra Pnce
politanus ciuibus cu Sarracenis
pugnantibus fecit illa collectaz deus
cuius dextera btum petrum et pfatus
nō pen. 'nu9 ciuitate leoniane
i ponte sti pauli porte d'ctus fecit
illa collectaz deus qui bto pe. co. d.
¶ In festo magd' d'z epla mulierz
forte que est i pabolis ult. c.
et e'wa'n rogabat ihm luc. vij c.
De festo septem fratrum

Circa festu septe fratrum no
tandu est tres fuisse ma
ieres quez septe frs hunt
filios et pg passioes eorum passe
sunt vz iiij macchabeorum cuius no
mē ignoratur et felicitatis mat'
istorum vij· frm et simphorosa sa
pientes ubi que sca sunt De festo
sancti Jacobi maioris

Jacobus maior filius zebedei
fr̄ iohis e'wa'n· missus ē ad p
dicandu hyspanis sz cu nō poss'
ñ nisi i principe ibi quitē redijt
ierosolimis sz tandem ab herode deco
latus et in hyspaniam reportatus qs
viuus quere nequiuit mortuus
diuino miraculo quiuit fit aut eius
festu viij°· kal augusti pco q2
tali die fuit aput compostellaz
translatus nō q2 tunc obierit q2 occisus
est ab herode in diebus azimorum vz
viij· kal aprilis in annunciacione
dni· f. circa pascha ut lc?· i epla
huius diei ubi sit herodes et ita
tunc iij dies post festu nō hunt
in kal· nō Januarij fuit sepl
tus q2 ab augusto usq2 tunc
sepltus et eius fabrica cptitat
pcelsit ul tēs fit viij°· kal
augusti hc· festu qui hac die
dedicata est sua ecca i compostella
quare dicitur sit maior dictu ē
sub festo aplorum philippi et ia
cobi ¶ hoc aut festu nō hz vigi
liam ul ieiunium put dictu ē in
vi pte sub iiij· fer tūc cbdō de
aduentu ¶ hac die dnc quedaz
ecce eplaz iam nō est epls ij· c.
et e'wa'n accessit ad ihm mt
xx· c. De festo vij· dormiencium

Nunc de festo vij· dormie
tium dicendum ē sex eorum
potentes fuit i ephesso
tpe quo decius cesar psecutus
est eccaz dei/ qui qua cito audi
erunt psecutorz fugiunt i mo
te et latuerunt i spelunca quadam
et secu magnam pecuniaz porta
uerunt sz paruu cibi/ quorum nomi
na sunt maximianus malchus
marcianus dionisius iohannes
serapion et constantinus/ hij cu cent
i spelunca prima die comederant
q2 q2 hūerunt tamen sciolis ap
tu/ et dixerunt sancti suo orōibus
eū nobis tribus/ parum cum
hodie comedimus, et post ea dor
mierunt/ tandem decius quesiuit
eos/ et exprianos sz dictu ē sz
eos aufugisse i alias regi
ones/ ul in mote latuisse

Marginal note (right): // ita audiuit eos /

quod audiens fecit hostium spelunce ob-
strui lapidibus. Post multum vero temporis
videlicet circiter CCC annos, quidam volentes
stabulum facere contra speluncam et
fecit magnum ignem in quo solu-
ti sunt lapides qui erant in hostio
spelunce, et statim in speluncam reful-
sit splendor ignis et evigilati
sunt VII dormientes, et sex qui
potentes erant dixerunt septimo
qui erat senior eorum: Dies est,
vade nobis emere cibos. Putabat
enim se per unam noctem dormivisse.
Ivit ergo ille in civitatem et venit
admirans et miratus ultra mo-
dum, quia cruces videbat per muros
et in turribus et in quadriviis. Cumque
emeret carnem obtulit monetam
quam habuit, non cognoverunt car-
nifices, et dixerunt: Unde habes
istos nummos? Qui ait: ex proprio
ipso labore. Et illi: Unde es tu? Qui
ait: De civitate ista. Tunc illi: Qui
sunt parentes tui? Ille ait: Illi et
isti, et non cognoverunt carnifices
aliquos eorum quos ipse nominabat,
a longo enim tempore eorum nomina
cum illis erant sepulta. Iterum
illi dixerunt: Sub quo imperatore
fuit ista moneta? Ille ait: Sub
Decio. Tunc illi admirati tum propter
monetam tum propter ea que referre-
bat, estimantes eum insanum esse
ligaverunt eum et duxerunt ante
pontificem civitatis, cui diligenter
inquirenti quis ille esset et unde et
ubi hanc invenisset monetam, et
de aliis que ipse retulerat carni-
ficibus, omnia per contingentia re-
velavit. Tunc episcopus veniens cum
universo populo civitatis ad spelun-
cam invenit eos sex qui ibi re-
manserant ibi dormientes

et evigilatos, fecit in civitatem ad-
duxit et singula scilicet facta ab eis
inventum est. Eos in spelunca fuisse
per annos fere trecentos, postea invente
sunt plumbee tabule in ipsa spelunca
quas illi posuerunt ibi qui man-
dato Decii obturaverunt os spelunce.
Imperatores erant tunc Honorius
et Archadius qui cum pluribus dubitaverunt
de resurrectione; hoc viso firmiter crediderunt.
Fuit autem cum episcopo predicti VII viventes
paucis diebus et postea mortui sunt
libera morte. Unde dicti sunt martires
quia tam diu in spelunca manserunt.

De ad vincula sancti petri

Festum sancti petri quod ad vincula
dicitur quadruplici de causa insti-
tutum fuit. Primo in memoriam
liberationis beati petri apostoli a carcere
et vinculis quibus per herodem agrippa
tenebatur. Propterea fit de qua
liberatione mencio fit in epistola hodierna.
Secunda causa hoc modo quia hoc festum debet
a vinculis nominari. Secundo cum quirinus
tribunus filiam haberet gutturosam
illa ad mandatum beati alexandri pape
qui VI fuit a beato petro quesivit
boyas sive cathenas quibus beatus
petrus vinculatus fuit rome sub
nerone, quibus inventis devote
osculatis statim liberata est et quirinus
tunc cum sua familia baptizatus. Tunc
ipse alexander papa in honore beati petri
ecclesiam in urbe fabricavit in qua vincula
ipsa reposuit, ad vincula nominavit
et kal. augusti dedicavit. Tercio
secundum bedam quod theodosia uxor the-
odosii secundi imperatoris Jerosolimam
profecta secus vidit in allexandria
festum celebrari in kal augusti
ad honorem cesaris augusti

ptemplo hito de cleopatra regina
egypti i marco antonio viro eius
vir vehementer doluit quod dispna-
to et gentili tantum honor exhiberetur
perueniens aut ierosolimam cathenas
quibus petrus sub herode fuit liga-
tus acquisiuit et romam rediens
eas ei pluto putauit qui alias
cathenas quibus sub nerone fuit
alligatus apportari precepit que
se inuicem ut ipse eidem fuit mira-
culose iuncte ac si semper fuisset eedem
vin ipse et regina mox diem istum
vt celebrem fieri statuit et sic
solempnitas pro ratore obfuscaretur
solempnitate imperatoris et vincula
ipsa in ecclesia sancti petri ad vincula
reposuit in qua festiuitate populus
illuc conueniebat ipsa vincula hodie
osculatur quarto ea probare quod dominus
petrum a vinculis miraculose ab-
soluit et eidem ligandi atque solue-
di potestatem dedit nobis ut vinculis
peccatorum ligati tenemur et absolui
indigemus ideo igitur in solempnitate
ipsa que dicitur ad vincula ipsum ho-
noramus ut sicut ipse a vinculis
absolui promeruit et absoluendi
potestatem a domino accepit sic et ipse
nobis a peccatorum nexibus absolui
obtineat ¶ hac die dicitur capta
fuisse iherusalem ab ... xvi c elbet ...
venit in ... in ... xvi c

De machabeis Sequitur

Machabei isti fuerunt illi de qui-
bus fuit in duobus machaa-
beorum de quibus legitur in secundo ma-
chabeorum et cum ecclesia orientalis
necnon alius sanctorum veterum testamenti festum
celebret prout dictum est in principio
huius operis istorum tamen et innocentum
festum recolit istorum quidem propter multas
primo quod passi fuerunt propter legis obser-
uanciam quia videlicet carnes porcinas contra
legem comedere noluerunt secundo propter mar-
tirii prerogativam prout legitur in
ystoria scolastica quia enim inaudi-
ta supplicia super sanctos veteris testamenti
pertulerunt ideo in hoc singulari
fuit ut eorum passio celebretur
tercio quia ipsi fuerunt vii fratres et numerus
septenarius est numerus vniuersitatis
vt in eis sicut omnibus martiribus
veteris testamenti celebritate digna omnibus
illis in istis reuerencia exhibetur
quarto quia ipsi ondunt in exemplum
martiribus noui testamenti ut sicut illi
pro legibus nostris obseruacione
passi sunt ita et nos magis pro
si necesse fuerit pati simus parati pro
ewangelio et secundum hoc magis celebratur
hoc festum propter significatum quam propter
significans quidam non dixerunt quod
isti machabei fuerunt illi vii fratres
qui fuerunt filii sobatanis De
inuencione sancti stephani

Beati stephani prothomartiris
inuencio facta fuit die illa
qua celebratur eius passio
et passus est ea die qua eius
inuencio celebratur scilicet in augusto
sed festa permutata magis de causis
translata sunt primo quia cum beatus
stephanus fuit prothomartir et mar-
tirum sanctorum sic eorum natale
in celis inito statim post natale
domini natale prothomartiris stephani
celebratur secundo propter dignitatem digni-
tas enim est festum quod est de morte
quam aliud et ideo competenter tanquam
dignius statim post natiuitatem
collocatum est tercio quia officium

passionis concordat officio natalis domini. Vnde illud hodie natus est xpistus in terris ut hymno. Ite. ma. i. ce. cantico quoniam. Sed in eiusmodi in ventione maiora multitudo hominum venit qui viderent miracula plurima que fecit deus in illius inventione maiori cultu diem illum celebraverunt quam natalem quia et diem mortis illius statuit gregorius sancti petri ut festum passionis transferret ad hunc diem inventionis et ad festum inventionis festum passionis. Quia festum passionis maiori cultu dignum est ut pluribus hunc diem qui natale domini secundum ferventiori cultu celebret quam diem eiusdem festi in augusto tunc et ideo reddet subposito festo. De festo transfiguracionis domini

Secundum de festo transfiguracionis domini quod est in die festi beati sixti non quia tali die transfiguratio fuisset sed quia tunc ab apostolis qui secretum fuerant in monte fuit manifestata et publicata et predicata. Precepit eum dominus ne alicui dicerent donec a mortuis resurrexisset. Illi tunc usque ad hanc diem propter hoc tacuerunt transfiguracionem eum constat factam fuisse circa principium veris. Et. f. die quo dicitur evangelium de transfiguracione f. fe. ii. ebdomada quadragesime. Et nota quod in quibusdam locis hunc diem conficitur sanguis christi de novo vino si inveniri possit aut saltem aliquantulum de maturis uvis in calice exprimitur benedicitur et vindemie ex quibus presbiteri communicant et est racio hic. Dicit enim cena dixit christus discipulis amen amen dico vobis amodo non bibam de hoc genimine vitis

donec bibam illud novum in regno patris mei quod ideo quia dixit novum et circa transfiguracionem pertinet ad illam gloriam in renovacionem quam christus habuit post resurrectionem et quam fideles post resurrectionem sunt habituri. Ideo in hoc festo sanguis christi ex novo vino conficitur et propter hoc et hac die vue benedicuntur / Quia vinum propter statu ut in pane fruges et fabe super altare benedicuntur. De festo sancti laurencii

Beatus laurencius quia post beatum stephanum inter alios martires prerogativam obtinet vigiliam sed non quia maiorem penam sustinuit quam alii nam multi tantam penam sustinuerunt sicut beatus vincencius et sanctus georgius et alii quamvis propter officii predicacionis et propter locum martirii quia in rome et propter bonam administracionem thezaurorum ecclesie unde incipit inmensus in vigilia ipsius dispersit dedit pauperibus etc. in die non habet proprium officium videlicet confessio pulcritudo etc. et hoc ideo dicitur quia propter confessionem fidei fuit assatus et exaltatus et apparuit eius sanctitas cum non timuit sic tormentari pro christo sed non ipse in tormentis positus iubilabat ac deo laudes cantabat ideo secundum usus cantatur deo cantorum novum etc. Iuccunditas non illa dat nobis quod etc. erat enim se sic liberari per divinum absque incendio et ipsa vicia in se extinguivi sic beatus laurencius fuit liberatus absque tormentorum vi ipse dicebat tyranno disce miser quanta est virtus domini mei carbones isti non dolorem sed refrigerium michi prestant. Dispersit dedit pauperibus etc. ii. cor. ix. et agitur de largitate elemosinarum facie dei pauperibus quas perpetuo strenue

impleuit beatus laurencius qui thezauros
ecclesie dedit pauperibus et ut etiam in hoc
innuitur dicitur iusticia eius manet
in seculum seculi ¶ Tercio de passione eius
est eo quod in igne probatus fuit sicut
aurum in fornace probatur et hoc est
quod dicit probasti cor meum et visitasti
nocte quia ad litteram de nocte fuit
assatus et adeo in suplicio visitatus
et ideo dicebat mea nox obscurum
non habet sed omnia in luce clarescunt
visus est igne me examinasti
et non est inventa in me iniquitas
id est inequalitas quia semper perfecte in fide
constans fuit vel non fuit in eo inven
ta iniquitas scilicet peccati ¶ Quarta est quia
nobilis martirio eius et quia erat pri
mus minister ideo in virtute domi
ni propria operabatur levita magis
laurencius bonum opus operatus est
qui per signum crucis cecos illuminavit
levita id est quod assumptus sive
offerens quia ad litteram assumptus fuit
ad ministerium domini unde legitur eum
dixisse beato sixto quo progrederis
sine filio pater nunquam degenerem me
probasti experire utrum ydoneum
ministrum elegeris cui commisisti domi
nici sanguinis consecrationem ¶ Item
fuit levita id est se ipsum offerens
unde ipse in tormentis positus dicebat
ego me obtuli hostiam deo in odorem
suavitatis et ideo de eo in noctur
nali officio cantatur recte meruit
esse hostia beatus laurencius qui
deum asseruit quem non negavit
et ideo inventus est sacrificium lau
dis et quia deus laudandus est de tan
ta pariter gessta martirium ideo pro
deo sibi laudabilia cantatur ¶ In evangelio
non nisi granum frumenti quod est

Io. xii. c. agit dominus de ministris suis
et de premiis ipsorum dicens primo de
opere ipsorum qui mihi ministrat
me sequatur et post de premio ad
iungit dicens et ubi sum ego illic
et minister meus erit si quis mihi
ministraverit honorificabit eum
pater meus etc. cum igitur inter ministros
precipuus fuit beatus laurencius
ideo istud evangelium in eius festivita
te cantatur ¶ Item quia predicatoris
ministerium est predicare et confessio
nem domini coram regibus et prin
cipibus ideo sequitur offertorium confessio et
pulcritudo etc. ¶ In progressione
ipsorum agitur de ministris et misterio
ipsorum qui mihi ministrat etc. ¶ Ad
laudes dicitur capitulum qui parce seminat ii. cor.
ix. c. ¶ Et nota quod iste sanctus
pre ceteris prerogativas super aliis
principio positis tribus pri
vilegiatus est primo quia ipse solus
inter martires habet ieiunium in vigilia
secundo in octavis quia iste tantum et beatus
stephanus octavas habent inter mar
tires sic beatus martinus inter
confessores de solo octava dicitur
in fine psalmorum tercio quia in
regressibus antiphonarum in hoc eius
festo quidam versiculi preponuntur
antiphonis ut dictum est in vi. parte
sub eadem dominica ¶ Beatus
laurencius fuit archidyaconus rome
post quem nullus dicitur archidyaconus ibi fu
isse De festo assumptionis beate marie

Iter dicit quod beata maria
assumpta fuit sed in corpore
sed est corporis questio dubia
sit augustinus non dicit quod in corpore
virginitatis est quod primo assumpta
est in anima utrum non corporis in terra
remansit nichil legitur et melius

pie dubitare quam aliquid temere hoc te-
mere diffinire. pie tamen credendum est
eam totaliter fuisse assumptam. Virgo quedam
religiosissima nomine Elizabet nomine
de partibus Saxonie asserunt sibi
revelatum fuisse quod post xl dies
post assumptionem anime assumptum fuit
corpus. et in composuit quendam tracta-
tum cuius tamen non est auctoritas. Re-
fert eusebius quod beata virgo cum
xpm concepit erat annorum xiiij
et in xv ipsum peperit et cum eo man-
sit annis xxxiij. et post mortem
xpi supervixit annis xxiiij
et secundum hoc tempus obitus sui erat
annorum lxxij probabilius tamen ut
dicunt alij quod xij annis filio super-
vixit et sic sexagenaria est
assumpta cum apostoli totidem annis
predicaverint in iudea et circa partes
illas. In hoc festo dicit quedam
que in ecclesiis dedicationibus dicuntur
quia ad eam pertinet cantantur. etiam
de libro canticorum secundum quod ostenditur in e-
o et c. in responsoria cum antiphonis
et lectiones in sumuntur. qui liber
est de amoribus qui in terra ma-
nens maiorem habuit caritatem
quam aliqua creatura in carne vi-
vens concepto xpo et ideo propter
excellentem caritatem quam habuit
in terra meruit ascendere super
angelos in carne cum post carne
vivere non terrena sed celeste eius vita
et competit hoc festum e stimo tem-
pore propter calorem ignis caritatis a-
scendit. Quoniam in missis legitur et cantatur
de cantico amoris eo quod beata virgo
figuram tenet ecclesie. sicut enim ipsa
mater est et virgo et sponsa sic et
ecclesia mater. statum nomine tenet

virginitatis et sponse virginitatis mag-
nificentis et fidei que prevalet virgini-
tati carnis sponse quia ipsa est spon-
sa xpi unde apostolus despondi vos
uni viro. ij. ad cor. xj. Est autem ut
dicunt quedam cantica legenda medi-
cantes nostri ad doctrinas alia nec
medietas adventuri ante eiusdem
virginis resurrectionem habuit gregorius aggreditur can-
dit quod tota festum illud libri salomo-
nis legantur et proveniunt antiphone quedam
interscribuntur ut dictum est in ij. parte sub
dominica de trinitate. Specialiter domi-
nico quod beatus leo papa celebravit
statutum fuit ut virgo maria in-
diem appellaretur alij tamen dicunt quod in ephe-
sino missa celestini pape celebrato
Iste non quod ille sermo jeronimi co-
gitis me opuscula et eustachium
qui in aliquibus dicit in ecclesia in hoc festo
legitur non debet legi nisi in refectorio
vel capitulo quia ad hoc factus fuit
dicitur ad horas capitulum in omnibus
requiem eccli. xxiiij. c. In vi-
gilia assumptionis dicitur epistola ab initio
eccli. xxiiij. c. alie ecclesie dicunt ego
quasi que est ibidem. Evangelium est loquen-
te quedam maria luc. i. c. alie ecclesie di-
cunt loquente ihesu xj. c. off. ora-
tio munda job. xvj. c. Nota etiam
in missa dici legitur epistola in omnibus
requiem et cetera eccli. xxiiij. c. in quibus
cum quesivit vitam eternam et ideo
habuit illa sequitur et qui creavit me
requievit in tabernaculo. in ubi
mo et quia deus in tabernaculo beate virginis
requievit ideo ipse dedit illi suum
tabernaculum in celum et sicut ipsa fe-
cit tabernaculum grande in ipsa die
magnificat anima mea dominum et magis

Regum x. thronum fecit rex salomon de ebo-
re grandem ita ei deus fecit thronum
grandem in celo cum exaltavit eam super
omnes angelos. Evangelium legitur de marta
et maria quia intravit ihesus luce x. Ista prima
facit pertinere non videtur tamen bene pertinet est
secundum allegoriam intravit enim ihesus in quoddam
castellum id est in uterum virginis que dicitur ca-
stellum quia est terribilis demonibus
et bene se munivit contra dyabolum et vicia
diminutive autem dicitur castellum propter humili-
tatem et dicitur quoddam propter singularitatem quia
nec primam similem visa est nec habere se-
quentem et martha id est activa vita recce-
pit eum diligentissime cum intravit puer
in sinum et tulit in egyptum et prius se
probavit in activa vita eundo ad eli-
zabeth et serviendo ei et sicut ipsa fu-
it martha in activa vita ita et fuit
maria magis in contemplativa vita in alio
evangelio legitur maria conservabat omnia
verba hec conferens in corde suo. Hee due
enim sorores signant vitam activam et vi-
tam contemplativam que plene fuerunt
in beata virgine propter quas ipsa sublimiter
honorabiliter atque delectabiliter in se
ipsa recepit christum. Illud autem no-
tandum est quod quamvis sint ewangelia
de beata maria unum est missus est
angelus quod non debet dici nisi in adven-
tu domini et in annunciatione eius alia
tamen possunt cantari quotiens de ipsa
peculiaris missa cantatur tamen ista
que sunt ista extollens vocem quedam
mulier etc. aliud stabat maria in mo-
numento etc. Et nota quod hoc festum
habet ieiunium et octavas quod non habet
aliud festum de illa hoc enim festum
maius est omnibus aliis que sunt
de illa simul et de quolibet sancto

maius festum est tamen sicut illius quod aliud
de illo quod de nativitate tamen sicut adventus
excepto de iohanne baptista. Item notandum
autem herbe colliguntur et benedicuntur in
hoc festo ipsa legenda indicat quod
beata maria comparatur rose et lilio unde
sicut spina rosam genuit iudea
mariam. Item officium beate virginis de eodem die
vel in sabbato solempniter dici potest dictum
est in vi. parte sub titulo de tempore adventus
in quibusdam tamen ecclesiis non dicitur a v.
feria domini cene usque ad octavas
penthecostes dicentes quod tunc tota
omnia breviata esse debet legitur
tamen quod cum quidam sacerdos aliam
forte missam nesciens omni die
missam de beata virgine celebraret
episcopus eius eum ab officio suspendit
sed virgo beata ipsi episcopo apparens comminans
commutata est et ideo ipse suspensionem
huius relaxavit. De sancto Bartholomeo.

Beatus Bartholomeus primo
predicavit ut dixit beatus
theodorus abbas in legenda
propria in india deinde in albania
civitate armenie ubi primo ex-
coriatus et postea decollatus est deinde
translatus dicitur beneventi postmodum romam.
roma dicitur esse dicitur quidam autem
celebrant festum excoriationis et quidam
decollationis sicut dictum est in vi parte
sub titulo feria tertie ebdomade ad-
ventus. Et nota quod in cronicis
beati Bartholomei de nova ipsius
ita describit dicens capilli eius
nigri et crispi caro candida ocu-
li grandes nares equales et directe
barba prolixa habens paucos ca-
nos statura equalis colobio albo
clavato purpura vestitur indu-
itur palleo albo quod per singulos

angelos sed gemmas purpureas

De festo decollationis sancti Johannis baptiste

Festum decollationis beati Johannis celebrat ecclesia quia pro veritate mortuus est sed non sic solempniter sicut festum nativitatis eius eo quod descendit ad inferos sicut dicit Gregorius super locum illum tu es qui venturus es an alium expectamus. Fuit autem decollatus in tempore paschali propheta de rege anno xxxii a nativitate domini scilicet anno precedente passionem domini et ipse tamen xxx incepit predicare et ita hoc festum est de decollatione. Et nota quod tres fuerunt Herodes quos in corpore famosos crudelitas fecit famosos. Primus dictus est Herodes ascalonita sub quo natus est dominus a quo innocentes occisi sunt. Secundus antipas qui Johannem decollavit. Tercius agrippa qui Jacobum occidit et Petrum in carcerem misit. Unde versus Ascalonita necat pueros antipa Johannem agrippa Jacobum claudens in carcere Petrum.

Cum autem decollato Johanne discipuli eius corpus sepelierunt in Sebaste urbe palestine et caput in Jerusalem humatum est in domo Herodis habitaculi. Et ubi corpus sepultum iacebat multa deus miracula operabatur ita quod multitudo magna populorum illuc confluebat. Quod videns Julianus apostata iussu eius gentiles ad decus sancti Johannis fregerunt mausoleum et ossa eius per agros sparserunt. Sed cum propter illud venirent et miracula non cessarent iterum gentiles ossa collegerunt et combusserunt. Sed digitus ille quo dominum ad Jordanem venientem monstravit dicens Ecce agnus dei etc. non potuit comburi. Multi vero parum monachi Jerosolimis qui intererant cum gentilibus ossa colligentibus quamplurimam ossium portionem reservaverunt. Tulerunt ossa ad Philippum Jerosolimitanum episcopum qui misit ea per Julianum dyaconum Athanasio Alexandrie episcopo qui post Theophilus eiusdem urbis episcopus in templo Serapidis reposuit et basilicam in honorem eius consecravit. Unde hoc festum decollationis et combustionis eius secundum magistrum Gilebertum quod celebrat ecclesia quia prima mortuus secundum martirium et in suis ossibus quasi secundo passus est. Alii dicunt quod beata Tecla digitum beati Johannis qui comburi non potuit de ultra marinis partibus afferens in Mauriana ibi ad honorem beati Johannis fundaverunt ecclesiam et hac die dedicata est ei ecclesia et propter statutum fuit a domino papa ut hec dies ad honorem beati Johannis per totum mundum celebraretur. Et sic hoc merito potest dici festum dedicationis. Rursus beatus Johannes caput suum quod in Jerusalem fuerat humatum revelavit duobus monachis orientalibus qui Jerusalem adorare venerunt qui iuxta Herodis habitaculum illud vi° kal. marcii invenerunt. Sed post a balijs platum est in Emissa civitate et quodam in specu ignobiliter reconditum. Demum Marcello presbytero fuit revelatum et per eiusdem urbis episcopum iiii° kal. Septembris revelatum. Ex quo tempore cepit in eadem urbe decollatio celebrari ea die ut arbitror quo caput est revelatum et ita hoc festum potest dici revelationis. Hoc quinto festum potest

esse decollacio vel decollacio eius fuit vel dedicacio ecclesie ad honorem illius vel dereuelacio. ¶ Hac die dicunt quidam epistolam [illegible] pu. x. c. zacha ewangelium lucha jo. v. capitulo.

De festo sanctorum felicis et audacti

Sciendum est quod cum beatus felix traheretur ad mortem pro nomine christi quidam repente se in medio protulit dicens et ego sum christianus. Dixerunt carnifices quod nemo sciebat et quia nomen illius ignorauerunt vocatus est audactus quia beato felici audacter est associatus. Sicut et iohannes alexandrinus episcopus ob eximia in christo pauperes pietatis elemosinarius dictus est. Cuius festum ix kal. febr. celebratur.

De festo natiuitatis beate marie

Festum natiuitatis beate marie quia vere in mundo nata est ideo celebratur. Quod fuit in veteri figurata in psalmi illud psalmi: sanctificauit tabernaculum suum altissimus. ¶ In hoc festo legitur genealogia saluatoris in ymno ipsius beate virginis quia de eadem fuit genealogia. Vnde legitur ewangelium mathei i. c. Liber generacionis de quo dictum est in vi. parte sub natali domini et de festo apostolorum philippi et iacobi. Et epistola Ego quasi ecc. xxiiii c. alias ecce dominus possedit me prouerbiorum viii c. Cantatur et hystoria de laudibus ipsius virginis in qua bydatur ceteris legitur cantica canticorum que magis pertinet ad festum assumpcionis ut ibi dicitur. ¶ Dicitur et ad horas capitulum Ego quasi vitis ecc. xxiiii c. ¶ Scieve hoc festum olim non celebrabatur sed quidam vir religiosus pluribus annis audiuit angelos in hac nocte solempnizantes in celis cui tamen cuncti reuelatum est angelos gaudere quia beata virgo nata fuit in ista nocte quod apud homines celebratur et festum celebrare precepit ut in solempnizando celesti curie conformemur. ¶ Octauo hoc est hoc festum in memoria [illegible] instituit ut hic denotamus. ¶ Solum autem non habent octauas sed innocentes propter iiii eas instituit. Vacante enim romana ecclesia pontifice romani cardinalibus concordare nequientibus romani per plures dies eos inclusos multiplicibus molestiis afficiebant. Propter quod dicti cardinales regine celi vouerunt quod si eius meritis concordarent et libere abire possent octauas sue natiuitatis diu neglectam celebrandam decreto statuunt. Sicque in celestinum papam conuenerunt et liberati sunt. Sed quia celestinus vixit solum xviii diebus non potuit votum implere, sed papa innocencius quartus successor impleuit. ¶ Et nota quod ecclesia tres natiuitates solempnizat scilicet iohannis baptiste beate marie et christi. Sicque iohannes fuit lucifer quia sicut lucifer precedit solem sic ipse christum cuius principium apte predicauit. Maria fuit aurora. Natiuitas christi ortus solis quia in eo splendor patris apparuit. Possunt autem tres natiuitates designare tres spirituales natiuitates: una renascimur cum iohanne in aqua, cum maria in penitencia, et cum christo in gloria. Cum igitur oporteat quod gloriosa precedant natiuitatem baptismi in adultis et natiuitate glorie similiter ideo merito ille due vigilias habent. Sed cum penitencia tota sit peruigilia non oportuit quod ipsa vigiliam habeat. Et ideo hoc festum vigiliam suam eciam non habet. ¶ Et est sciendum

domini

iohanne

baptismi

quod beatus fulbertus episcopus carnotensis fecit
illa tamen responsoria scripsit iesse sole-
mpne et chorus nove et hiis De festo
exaltationis sancte crucis

Exaltatio sancte crucis dicitur quia
cosdroes rex persarum ieru-
solimam venit et lignum
dominicum in persidem tulit et sicut domum
celo similem eandem sede sibi fecit et
lignum ad dexteram posuit loco
filii gallum vero ad sinistram loco
spiritus sancti et ipse sicut in medio
se deum vocari iussit. Quod audiens
eraclius imperator cum magno exercitu venit
movit iuxta danubium quod flumen
est persarum nec sunt qui in [illegible]
nascitur sed filium eiusdem nominis
in victo filio cosdroe singulari
certamine crucem domini tulit et cum
appropinquaret in magna pompa
in hiis porte civitatis parietibus
clause sunt ne intraret quod cum
vehementer admiraretur audita
est vox de celo dicens regem
regem regum non sic intrasse ie-
rusalem per salutem tuam qui pompis
pati venit sed humilem et super
asinam sedentem et statim rex recognoscens
stans elationis sue de equo de-
scendit et humiliatus est valde
et porte ei sponte aperte sunt et nu-
dis pedibus civitatem intravit
et in eius introitu divinis odor mira-
morborum quibus de terra [illegible]
[illegible] et imperator ipse in hiis
devotissimas crucis laudes pro-
rupit dicens O crux splendidior
cunctis astris mundi celebrior
hominibus etc. hic gloriose crucis exal-
tavit et exaltationis diem in futuris
temporibus [illegible] in suo imperio
statuit esse solempnem [illegible]
spatii longius post tempus in sacrario

beati petri invenit capsam argenteam
et in ea crucem et salutiferi ligni ma-
gna porcione composita preciosis la-
pidibus adornatam que posita in
basilica salvatoris adoratur a populo
in die exaltationis. Est enim ma-
ius festum inventionis quam exalta-
tionis per antiquitatem instituti [illegible]
a papa eusebio istud ab imperatore
statutum est. In hoc festo legitur
epistola que dicitur in ramis palmarum
et in ea agitur de exaltatione sancte
crucis. Alii legunt illam: Hoc sentite sicut
est pro nobis ad philippenses ii. Evangelium
et in quibusdam ecclesiis evangelium in quo
fit mentio de adventu Christi et fulgore
sicut fulgur exit etc. quod dicitur con-
venit tempore adventus [illegible] non legitur
evangelium de [illegible] correspondens
dum in festo inventionis sancte crucis
ibi enim dicitur sicut moyses exaltavit
serpentem in deserto ita exaltari oportet
filium hominis. Quia tamen dicitur quod in ce-
lum est evangelium nunc in dictum est
mundi per xii. c. in quo dicitur cum exalta-
tus fuero a terra omnia traham ad
me ipsum. Postea vero illa dicitur que
in paschali tempore seu in ebdoma-
dis paschalis per v. dies seu in [illegible]
tempus dicitur post v. vel ut alii volunt illa
que dicitur in tempore paschali. Dicitur et
ad illorum capitulum [illegible] quos
philippi ii. De festo sancti barnabe apostoli

Barnabas matheus levita fuit
et erat ut hebreus et ideo hebra-
ice scripsit hebreis in iudea
sed postea liber eius fuit translatus in gre-
cum deinde in latinum et ideo [illegible] ewangelium quod
ipse propriis manibus anno domini [illegible] scrip-
sit cum ossibus beati barnabe repertum
est quod quando ewangelium beatus barnabas
secum ferebat et super egros illud.

pones tā fide barnabe quā merito
bti mathi cōtinuo libidabat mathis
nō credit aglēie ewā^{n}l ano dni
xlin. ¶ Dr̄ hodie epla vniuiqʒ viʒ
eph. iiij. c. alij nō dnc filitudo
miltu ezechiel c. i. ewā^{n}l est dnīj
tuficet ihc cȳt. ix. c. i vigilia nō
est ewā^{n}l / uidit ihc publicanū
luc. v. pdicauit aūt sub gaio
caligula ipatore qui sic dcūs ē.
qui natus ē i expedicōe z coop
tus ē caligis. iohes aūt scpsit
sub domiciano / marcus sub nerone.
de lucā incertū est / quidā tn̄ dnc
q sub nerone De festo scī mauricij

Cum galli cōtriuisset exercitū
i romanos dnīs egypti
collegit exercitū i quo fuit
btūs mauricius qui sub se hebat
legionē i qua erāt sex milia sep
tenti sexagita sex / tū g^o essent
i exercitu maxianus voluit eos co-
gē adorē ydola qui noluerūt.
z pptea decimā ptem tyrānus
int^{r}fecit. q uidens btūs mauri-
cius querit simone ad socios.
eorū ut vilit starent / z sic abeo
cōfortati passi sūt martiriū. fuerāt
aūt baptizati anteq̄ romā veni-
rēt. ¶ Et nō. q dr̄ de mauricio et
tebea legione / q i venerūt^{r} ples
tebeana i egypto ū sūt mauri
alii i greā ū sūt tebani / alia i
india ū sūt tesbite / isti socij mau
ricij erāt de egypto De festo luce

Lucas sirus fuit nacōe z antho-
ochenus p^{a}triarchā z pdicauit
in bythinia ubi sua marte
nō martirio vitā finiuit. fuit ē
pictor z medicus z ß. lxxx. fuit
discipls aplorū nō dni venit ei
ad fidem pq dnī iruec ut legit^{r}

in glo^{a} sup epo. licet quidā dicāt
q fuit de lxxij discipulis dni z
scpsit ewāl i achaia / vixit aūt
lxxxiiij^{or} annis / ipe ewā^{n}l z actus
aplorū cōposuit / fuit discipulus
bti pauli a quo didicit q docuit
sic z btūs marcus abto petro / i
plogo tn̄ ewā^{n}l sui i venit^{r}. q
ipe didicit multa a quibusdam
qui apli^{o} cū dno fuit ¶ Qʒ ~~btūs~~
nō fuit aplicis cū dno g^o nō
didicit abeo q docuit / sz ab eo qdā
didicit abeo z quedā ab alijs
sz maiore abto paulo / credit^{r} tn̄
q ipe ad btam virgīe tāquā ad
archam testi recurrens abea multe
certificatus fuit / pcipue de hijs
que sibi soli cōstabat sicut de
angelica anūciacōe z xpi nati
uitate z hmōi de quibus solus
lucas agit De festo sanctorū
Symonis z Jude

Jacobus mioz fr̄ dominī
z simō z iudas z ioseph
qui z barsabas z ceiā
iustus cognomiatus ē ue ppt in
iusticiā abaplatū fuisse repba
tus credit^{r}. fres fuit filij ma
rie cleophe que alpheo nupta
fuit. simō aūt iste dcūs ē zelo
tes / dcūs est z simō cananeus
q idē est. cana vico galilee.
cana eū zelus inpretat^{r} / huit
eū magnū zelū mars. iudas
ē multipliat^{r} cognomiatus est /
dcūs est eīn iudas iacobi supp
fi- ut pmissū ē / dcūs est etiā
thadeus et xp̄icta q est regia
uestis / z dr̄ / vel thadeus inp̄tat^{r}
apphendes pucipe / ipe eī fuit

De festo michaelis. hec^{r} g p^{9} festū ~~omnium~~ undecim · scē v^{v}g.

vestis regia per ornamentum virtutum
per quas apprehendit p'uapse xpm
deus et lebeus quod sonat cor vel
corculus i. cordis cultor. nitz p
missum ioseph et mathia sortes
iactate sunt et de simone dicitur quod
crucifixus mortuus est. tamen dicitur
quod non iste sed alius simon crucifixus
est. iste simon predicavit in egypto
postea venit in ierusalem et ibi fuit episcopus
post beatum iacobum minorem cum dictus
est frater domini et ibi crucifixus est. vixit
autem c. xx. annis et suscitavit
in qua maneret xxx. mortuos
ut in eius legenda invenitur et de-
nos mortuos in fluctibus
humane vite reddidit usibus
filium cum hospite suo mersum
fluctibus suscitavit. mortuus est
autem in bosphoro non in pastophi-
rio. pastophorium ut quidam vo-
lunt est porticus templi in quo
iacebat templi custodes. iudas
autem predicavit apud persas et
medos et mortuus est apud
armenos. De festo sanctorum omnium

Cum singula ydola roma-
norum rome templum habere
non possent romani unum
templum in honore sybeles ma-
tris deorum et omnium deorum ipsorum
fecerunt quod dicitur est pantheon
a pan quod est totum et theos quod est
deus. successu vero temporis bonifacius
papa petiit a phoca cesare in palatio
constantinopolitano cum p'cat ro-
manus templum illud sibi dari. quo
obtento abiectis inde ydolis dedi-
cavit illud iiii. idus maii ad
honorem beate virginis et omnium mar-
tirum et dicitur est festum illud beate

marie virginis et martirum. nondum enim
fiebat festum de confessoribus sed solum
de martiribus. nondum enim institutum fuit fe-
stum beati iohannis ante portam latinam
et festum sancti martini quod primum in festis
fuit suspensum. statuit gregorius idem
papa ut singulis annis illa die celebra-
retur festum de martiribus sicut et in
kalendis eiusdem mensis celebratur
festum apostolorum et in honore beate marie
et omnium martirum cantavit ibi terri-
bilis est locus iste et cetera quod tamen in
dedicatione ecclesie solet dici. gregorius quartus
vero festum martirum transtulit ad
kal. novembris ut tunc collectis terre
fructibus quemadmodum ad hoc festum
posset copiosius victualia inve-
niri in statutis tunc fuit festum non
solum apostolorum et martirum sed et sanc-
torum et omnium angelorum et confessorum
et generaliter omnium sanctorum et sanctarum et
electorum ut patet in ymnis et
illius officii ordinavit. Institu-
tum autem fuit hoc festum iiii. de causis.
primo propter promissi templi dedicationem.
secundo propter omissorum festorum suppletionem.
non enim propter ipsorum multitudinem de
omnibus specialiter festum valemus. tertio
propter negligentiam in festis que celebra-
mus commissam recompensationem. et hec
ratio tangitur in sermone qui hac die
in ecclesia recitatur. ideo decretum est
ut die ista sanctorum omnium memoria habeatur
ut quicquid humana fragilitas per igno-
rantiam vel negligentiam vel per occupationem
rei secularis in solempnitatibus sanctorum
minus peregisset in hac sancta obser-
vatione solvatur. quarto propter faciliorem
orationum impetrationem facilius

cum quod petimus obtinebimus si simul
omnes intercedant pro nobis quia impossibile
est multitudinem non exaudiri. Unde in
ordine hodierna die multiplicantur interces-sores
letare gaudium spirituale ut festa sanctorum celebre-
tur dictum est in prologo huius partis. ¶ Hoc festum
ieiunium licet in statutis non sit. Sed quibusdam
de illa die nisi ad necessitatem non ac
ieiunium sed invitati ut quidam faciunt
[illegible] festum continuum. ¶ Forma vero huius
festi omnium sanctorum est generale ideo va-
riatur illius officium prout licet naturis
sanctorum omnium. Prima enim antiphona et prima
lectio et primum Responsorium de trinitate cantantur
quia festum est trinitatis. Secundo loco cantatur
debita materia. Tertio de angelis. Quarto
de prophetis. Quinto de apostolis. Sexto
de martyribus. Septimo de confessoribus.
Octavo de virginibus. Nono scilicet de
omnibus beatis. ¶ Secundum autem istius
officium observatur locis vero in quibus
dicuntur cum in hoc festo minor ecclesia
excepto si pueri fuerit lectorum legitur de
trinitate scilicet prima vel decima vel sal-
tem sacerdotes et sic fit defectus per per-
sonas in legendo nisi ad pueros
octavam nonam lectionem scilicet de virginibus
legitur unus ex pueris. Nota quod nona
lectio minor est legitur octava
et Responsorium dicitur de virginibus scilicet Audivi
vocem quod cantatur a quinque pueris coram
altari beatae mariae virginis si sunt ibi
candelabris in manibus tenentibus ad re-
presentationem quinque prudentium virginum
lampades ornatas et accensas ha-
bentium. ¶ Dicitur et capitulum Vidi turbam
in apocalypsi vii c. ¶ Ad Magnificat non dicitur e-
pistola Ecce ego Johannes quae est in apocalypsi vii c.

alia quam glosa in apocalypsi vii c. Alia
vidi scilicet turbam magnam quae est v c. In
vigilia non dicitur epistola de ascendente ab or-
tu vii c.

De officio mortuorum

Hoc loco de officio mortuorum
dicendum est quia quamvis mortuis
agenda ubique agitur quia
non certus sum singulis agitur idem
quod celebratur in hoc officium ordi-
natum ad celebrationem defunctorum
memoria agendum notandum quod
et notatur exequie ubi exequiorum
exequias quia mittit aliud sui singulis
exequium id est quod ex. alia sequi
officium quo seu obsequium in sepul-
tura mortuorum exequiae notandum
quia celebratur. Dum mortui quam vivos
sepeliendi ferunt vel quia quod hos
canonicas speciales et singulares
sibi observantias. ¶ Bene hoc officium
continuatur festo omnium sanctorum et sunt
tres dies continui tribus ministris
deputati nam vigilia omnium sanctorum
dies est afflictionis solemnitas
dies exultationis hodierna dies
est orationis in primo nos ieiunando
affligimus pro nobis vitae miseria re-
colentes in secundo sanctorum beatitudini
congaudemus gratias agentes deo
recolentes in tertio pro his qui in
purgatorio detinentur oramus ut eis
non penam mitiget nos plenam
absolutionem orationibus impetrantes
¶ Unde commemoratio omnium fidelium
defunctorum instituta est si abeant
tali die ut generalibus beneficiis
adiuventur qui specialia habere non
prevalent sicut et de festo omnium
sanctorum premissum est sicut omnium

de q. di. i. insti

petrus damianus ait. Quibus cc dibo
spiciens quod apud vulcanum cicilie
crebre voces et vlulatus demonum
audiebantur plangencium pro eo quod
anime defunctorum per elemosinas et
oraciones de eorum manibus eripiebantur
ordinauit in suis monasteriis
ut post festum omnium sanctorum fieret comme-
moracio defunctorum quod fuit post-
modum a tota ecclesia approbatum. Primo
modo ergo videamus a quibus institu-
tum fuit officium mortuorum. Secundo vbi
sumpsit inicium. tercio de modo celebran-
di illud. quarto de modo sepeliendi.
¶ Fuit autem primo institutum ab
apostolis sed non ab origine ut te-
statur ysidorus in libro de eccle-
siasticis officiis fuit ad incrementum et ex
maiori parte ordinatum vel compo-
situm commendat beatus augustinus in enchi-
ridion dicens eum fuisse sed in eccle-
siasticis officiis post apostolos ¶ Hoc offi-
cium inicium sumpsit in veteri lege
xxiij. q. ij. c. ita sicut ait ambrosius mortuo ia-
cob et alii fratres sui cum vxore eius
portans attulerunt eum in ebron sed
populus fleuit xl. diebus in egipto
et post ea fleuit eum vij. diebus
ut habetur gen. l. c. Item legitur deuteron.
ult. c. quod mortuo moyse fleuit
populus israel xxx. diebus et simili-
ter fecerunt de aaron et de maria. Item
dicit salomon luctus filii scilicet sapien-
tis mortui vij. diebus luctus
filii stulti semper tunc ideo quia
mecum punietur. ¶ Nota autem
quod quidam faciunt memoriam pro de-
functis die tercia seu post tres dies
representantes trinitatem deum sepul-
turam seu respectum habentes ad resurrectio-
nem christi qui die tercia resurrexit.

vnde cum christo mortuus reportantes
seu ad trinitatem vel ut promereres tri-
pliciter peccauit vz cogitacione verbo
et opere remittatur eis. alii vero fa-
ciunt missam celebrari post vij dies
et utrumque ostenditur in libro numeri xix.
c. vbi dicitur qui tetigit cadauer mor-
tui hominis inmundus erit vij die- de c. q. l. iiij. c.
bus vel aspergatur aqua tercibus
diebus et septem et sic mundabitur. Ca-
ne inmundus propter cadauer mortui
hominis fugit pollutum anima propter
mortuum opera celebrantur. Septimo vij
dies primo ut defunctus ad sabbatum
eterne quietis cicius valeat peruenire
secundo ut ei remittatur omnia peccata
que commisit in vita que per vij dies
ducitur. tercio propter septenarium anime
et corporis. anima cum tres vires habet
vz racionabilitatem concupiscibilitatem
et irascibilitatem corpus vero quatuor
constat elementis ait ergo peccati que
homo per septenarium suum in hac
vita que per vij dies ducitur commisit
deleatur. septenarium mortis cele-
bratur. quarto sicut filii iacob de-
functum fleuerunt per vij dies ut primi
sicut iam et tota propter hoc defunctis
celebrant officium vij. diebus quidam
autem faciunt nouenidiale id est offi-
cium none dierum ut pro hoc officium anime
mortuorum a penis liberentur ix ordi-
nibus angelorum sociantur hoc tamen
a quibusdam non approbatur ne gentiles
imitari videamur a quibus hoc sump-
tum esse dicitur qui ix diebus luge-
bant mortuos suos et nono die
cineres eorum pyramidibus vel in
bustis recondebant. Alii vero cele-
brari faciunt pro suis defunctis

xxx. dies vel tricesimo die primo
quia filii israel tot diebus fleverunt moy-
sen et aaron ut premissum est. Item ideo
quia ter decem faciunt xxx propter eius
trinitatem per x vero decalogum intelli-
gimus trecenarium ergo mortuis faci-
unt quia in observacione decalogi seu
preceptorum fide et sancte trinitatis peccavit
eis dei misericordia condonetur. Tercio quia numerus
sive xxx diebus perficiatur. Ideo xxx^ma
die vel triginta diebus fit mortuis
officium ut opera eorum deo esse plena
intelligantur. Quidam vero quadraginta dier-
es celebrant sive quadragenarium
faciunt ut completi in doctrina
quatuor evangeliorum et in x preceptis le-
gis peccavit ei condonetur. Rursus
qui die quadragesimo servant
reputant dominica sepultura optan-
tes mortuis gloriam habere cum christo
qui xl horis iacuit in sepulchro
computata hora nona in qua emi-
sit spiritum et ultima hora noctis domini-
ce in qua resurrexit secundum augustinum
dominica et ut premissum est mortuo
iacob filii eius luxerunt xl die-
bus. Alii quinquagenarium faciunt
qui sicut beda refert dicit in glo-
sa super locum illum ubi legitur quod abraham
quesivit a deo nolente subvertere
sodomam si l fuerint ibi iusti quid
destrues eos et videt deus non
quinquagenarius numerus perfectus est
et significat iubileum annum in octava
etate in qua erit remissio et ple-
libertatis ut ergo hic defunctorum ple-
naria libertate et suorum peccatorum
remissione adipiscantur. Hiis diebus
pilus celebrat officium presertim
deo in mente viii genitum afferebat

lxx. et viii vel lxxviii. c. Alii
sexagenarium propterea quia sexage-
simus fructus merentur esse. Per ab-
senciam sponsi et ei in consolacionem duc-
ale datur ut dictum est in vi parte
sub dominica ii^a sic et hii repu-
tant mereri per absenciam de-
functi sui in quorum consolacione
eius defuncti expiacionis sacrificia
deo in ecclesia offeruntur et pauperibus
elemosine largiuntur. Nonnulli
et celebrant centesimum diem
ut mortui tunc sit alienam
deponant amiliciam in triumphum
atque in celum amicia in gloriam a mor-
te in vita optant eum illius eterne
retribucionis que penitenciarii
ultimo que non est numerus designatur
quidam vero anniversarium observant
triplici de causa primo ut defuncti
de anni calamitatibus perveniant
ad annos eternitatis sicut adultis
eterna que sine fine est et quam
annus in se revolvitur vel quia ibi
decepti alias et ulla in venturis nati-
vitatis sue quia sicut anniversarium
adiposorum honore et virtute utili-
tate celebrant dictum est in prohemio
huius partis sic et anniversarium de-
functorum adiposorum utilitate et
nostram devocionem. Tercio dies anni-
versarii pro defunctis ideo repetitur
qui secundum augustinum qualiter sit eis in
alia vita nescimus et melius est
ut eis super sit beneficium quam
desit. anniversarium autem si contigit
in die dominica vel in aliqua celebri
solempnitate non debet mutari ad se-
quentem diem prout fit in festis sanctorum
sed fiat die predicto. Tricesimum vero octava
penis defunctorum qui in purgatorio

decimi q. i. no
extimemus

resurget / defuncti enim non egent auxilio et beneficio sed non sanctis die quadam festiuo anniuersarium celebrari non debet nec missa pro defunctis dici nisi corpus presens fuerit tunc sit / sed omni tempore potest missa pro defunctis celebrari cadauere presente nisi in pascate tunc enim non debet corpus in tumulari nec missa pro eo cantari quia tunc corpus [illegible] insolari non debet sed usque in crastinum reseruetur et tunc si in sabbato potest missa pro illo cantari et corpus sepelliri sicut si quis in die pasche moriatur corpus eius usque in crastinum reseruatur super terram et tunc cum celebratione misse sepelliatur non enim debet corpus sepeliri absque missa quamuis contrarium fiat in plerisque locis. Licet autem sed diebus gaudium celebri totidie sit pro defunctis oratio et sacrificandum in predictis tamen diebus haec specialiter agit ab animabus. Et quidam aliqui omni tempore festiuis diebus duntaxat excepte orant generaliter pro defunctis in officio aly vespertinali et matutinali alij non missa totidie pro eis celebrant alij in mensis initio xxx pro et xx lectiones et ix. ut canit et quidem sancta et salubris est cogitatio pro defunctis orare et ad Et quibusdam locis non debet in cena officium mortuorum aquam sanctam feria dominice usque ad octauas penthecostes dicentes quod omnia officia illius temporis debent esse breuia nec in duabus diebus legitur autem quod quidam abbas prohibuit monachos suos celebrare diebus duabus pro defunctis sed mortuum per haec dulcissimis verbis

cum afflixerunt et adeo prohibitos longe renouauit. Et nota quod suffragia que fiunt in ecclesiis pro defunctis valde bonis animabus sunt gratiarum actiones qui enim sunt perfecte bone statim tunc egrediuntur a corporibus euolant ad celos nec subsidiis nostris egent pro ille de malis sunt qualescumque consolationes viuorum eis enim vera subsidia non prosunt qui mortui illorum statim descendunt in infernum premedio criter bonis qui si sunt in inferno sunt propitiationes in purgatorio sunt propitiationes premediocriter malis qui si sunt in inferno sunt propitiationes nec sit penarum mitigationes. Vnde sanctus augustinus quibus prosunt aut prosunt ut sit plena remissio aut certe ut tollerabilior fiat dampnatio quidem tamen pro eodem senciunt mediocriter bonos et mediocriter malos quos morti non uelle bonos qui ueniunt in purgatorium sed vincentes in nostra pena non perferunt quibus prosunt orationes elemosine ieiunia et sacerdotes elemosine que pro eis fiunt nec ut tristitia que pro eis fiunt nec ut dicit eis qui sunt in inferno nichil prosunt. Istud tamen non quod sanctus ieronimus in precibus enim quibus psalmus uel missa debent uel minus quam si pro uno quolibet dicitur accipitur / licet haec tamen dici potest quod si suffragia fiunt in speciali magis prosunt illis pro quibus specialiter fiunt quam aliis si fiunt in generali in comuni et magis prosunt illis qui plus meruerunt in hac uita ut sibi prodesset si in celi uel maiori necessitate existunt / legitur quod sanctus augustinus non prosunt omnibus pro quibus fiunt / sed tamen nescimus

vo

de. q. de r. msu

quod de ... in ... tempore

... si

de. q ... mede

...

quibꝫ ꝑsūt vl̄ nō ꝑoinbꝫ faciendū
sūt ne eis p̄mittat' indignaqꝫ sup
erit eis quibꝫ nō obsūt nec ꝑsūt
quā desint eis quibꝫ ꝑsūt ⁊ ideo di
cis aīmi sanij fit ut ꝑmissū ē ¶ Ꝙꝫ
uncꝫ suffragia eius qui ꝑ mortale
pctm̄ i caritate nō est ꝑsūt ei qui
i caritate decessit / Ergo opa sacramē
talia ut missa officiū mortuorū
collecte ⁊ similia ꝑ talem ipsum bene
valent ⁊ defuncto ꝑsūt / tū quia
illa adeo nō ab opante efficatiam
hnt / tū qꝛ ille nō ꝓprio nōie sꝫ ecclie
sindicus omīū vꝫ totius ecclie nōie
hec agit sꝫ ea que dca sūt i ꝑhe
mio ecclie ptīs Si vō tanquā priuata
ꝑsona alia suffragia facit aut
hec agit alieno nōie aut suo ꝓprio
Si alieno ut qꝛ defuncti seu alteri9
i caritate existētis iussu de illius bo
nis elemosinā tribuit ꝑ eo fe
cit / tūc quād illi ꝓdest qui nec
facit mittit cum mandato fecit
⁊ qui mandat solui ipe solue vi
detur est ꝑ peregrinationis notū ab
uno emissum alt' eius missu
Nequi pt / Ideo est si duo quorū
alt' i caritate est alt' nō ꝑ defuncto
psaltiū legit / ⁊ si elemosinā dat
iussio ut oret ꝑ defuncto rōne ca
ritatis hōis iussi admitti Si aūt
suo ꝑuato sꝫ nōie ⁊ de ꝓprio qs ꝑ
elemosinā dat vl̄ orat vl̄ ieiu
nat vl̄ alit' se affligit ē i cont'
dic theologi / ꝑ talia i nllo ꝑsūt
ei ꝑua le. io. ix Deinde qꝛ pctōres
deus nō exaudit / Sꝫ illud recti ⁊
nō credimus sūt verbū ⁊ ypsa .i. cum
multiplicauerit orōes nō exaudia
manus eīm vestre sanguine .i. pctīs
plene sūt i mo sꝫ aug' / Dn̄ is

qui displicet ad intercedendū mitti
irritati animū ad deteriora ꝓuocat /
deus cuiusquorū donauit respiat
⁊ in istorū solū orōes exaudit
Ite dub' pauorū ꝓfessz nota ꝑi — vij q. i. o dt
ꝯsilij fere .i. pctorū nō recipia
tur tū pauci sine crimine viuāt /
talis sua que mag ⁊ tot su
ffragia defunctis ademit / ⁊ vi — de pe. di. ij. li. c. i.
uos caritate ad illos refrigesce — puc l. ꝙ tua
fecit nimis durū ⁊ ideo nō seq̄
dū ē Si cū dom̄ est gra culpe
tegit suffragia ꝯde penam — i d. pondit
illi pauxorū suffragijs innabit
Dicendū ergo ē qꝛ ꝓpter suffragia — No opide sana
eius qui ⁊ si nō in caritate i fide
tū est / illi qui i caritate decessit
nō ꝑsūt ex merito intz agentis
qꝛ tū illa fiūt sꝫ doctrinā ecclie
⁊ peccū qui i fide est ⁊ ꝑ eo q̄ talia
recipe meruit bñficia vi deficit
caritas agētis supplet merita fidei
⁊ caritas ecclie talia dictātis ac
defuncti capacis suscipientis
vn̄ nō ⁊ liberalitas dī misericordis / q̄ — de pe. di. i. quis
sꝫ dīuersz bñficia nō renouerit
i mo cumulos liberalitate ampli
ficat ⁊ sua caritate opus ab alio
factū ꝑ inde reputat / ac si ipe illud
ꝑ se nō fit factū eēt Vnā ⁊ sꝫ iura — ff. de pig. act.
aliquo alienū debitū ꝯ solue — solut sꝫ soluti
te ipe debitor liberat ⁊ si suo
legatū sit libertas si ticio .x. ꝑ — ff. de sta. ho.
stitit / quotienqꝫ illa .x. ꝑstiterit — nec ...
lib' est Et ⁊ pctū qui capace
nō ē alterius legatū ⁊ hereditas — ff. ad ... leg. sꝫ
acquiri pt / ⁊ is qui ob crimē — ... sꝫ sig ...
ꝑ illis postlac ꝓhibet' ꝑ se ⁊ — testa ꝑhi. l. i. sꝫ ...
ꝑ illis quorū curā gerit admitti — legatum
Et sꝫ Aug' / quīcūqꝫ i lapideos cinna — iij q. vij. sꝫ ...
li vel gaet' tū aliqui in tusciens — i. q. i. si fuit

de pe. di. p. si. rdi. y. pm

tur secundat ⁊ ier si quido vidis
mr multa opera peccatorum quecumque facere
aliqua que iusta sunt uoc tamen
in iustis degunt propter multa mala pa
ucorum bonorum obliuiscitur. Ba-
ne defuncti sciunt suffragia que
pro eis fiunt tribus modis scilicet Aug.
primo per diuinam reuelacionem qui s
deus eis reuelat. sc. per bonorum
angelorum manifestacionem. angeli enim
qui hic nobiscum sunt propter ⁊ omnes
actus nostros considerant cum in instanti
possunt ad eos descendere ⁊ eis
protinus intimare. tercio per animas hinc
exeuntium intimacionem. quarto per experi
enciam cum vz se experimentis sciunt
releuari. ¶ Secundum aut est quod

xiij. q. ij. sacerdo

defuncti valde mali nesciunt que
a viuis agitur in contingentibus sicut
premitti. ¶ Valde non mediocriter boni
adhuc in igne purgatorio constituti
qui non dum dei visione fruuntur ut
ceteros patebit de premissis modis per
mittitur eis scire. ¶ Sed valde boni
qui iam ea fruuntur bene sciunt quod
hic agitur. Nam illud gregorii quid est quod
nesciat qui videntem omnia videt
Alij tamen dicunt eos scire omnia que eis
necessaria sunt ⁊ non alia vnde ysaias ex per

xiij. q. ij. § de mortuis

sona populi afflicti ait abraham
pater noster nescivit de nobis. ⁊ vtrum
mortuis cura sit de viuis Aug.
late prosequitur in li. de cura pro mortuis
agenda. ¶ Ad hoc sit Aug. ait.
multi aliquos commortuos vel in sop
nis vel in alio quocumque modo viuis
apparere credunt ⁊ vbi eorum inhuma
ta iaceant corpora atque ut eis
sepulturam fiant ⁊ talia huiusmodi
sepe admonuisse. ⁊ illa vel rep
tum esse in dyalogo gregorii. ⁊ alijs pluribus
scriptis autenticis reperitur. vnde tamen

ut idem Aug. in premisso li. ait quamuis
mortui etiam in sompnis indicare vel
petere videantur non ideo putandum est eos
ista sentire. nam ⁊ viuentes plerumque a
parent in sompnis dormientibus dum
ipsi se nesciunt apparere. ⁊ ab eis quod hic
sompniauerint audiunt dicentibus. ⁊ quos
in sompnis agentibus aliquid vel loquentes
viderint. vnde ut dicit credendum est
quod hec sunt angelice operaciones per dispen
sacionem prouidencie dei ad qualecumque

xxvj. q. v. c. nec mi[illegible]

solacium viuorum. ¶ Quandoque etiam ut Augustinus
ait quod plerique demonum illusionibus
in fantasmatibus sepe seducuntur.
¶ Officium mortuorum inuitatorio omnino
triduana & sepulture sicut etiam in
illo triduo ita ⁊ in hoc officio omnia laudis
cantica subtrahimus ⁊ solempnitates
consuetas subtrahimus. nam in missa bene
diccionem a presbitero non petimus nec in ege
di dicimus domine labia mea nec deus
in adiutorium nec benedicamus nec inuitatorium
nec corpus [illegible] sit ⁊ nisi in vigilijs
nec gloria patri ad responsoria vel in fine
psalmorum nec ad laudes petimus vel
dicimus nec dicimus ite nec dominus vobiscum
nec in missa alleluia nec gloria in excelsis
nec ite missa est. nam in veteri lege pro
hibitum fuit oleum leticie ⁊ thus
funeratis [illegible] offerre. mors enim
est vindicta peccati. vnde ubi peccatum ibi
tenebre. nec decet leticiam nec canti
corum leticie decantacio. ubi est luctus
⁊ gemitus. merito ac exequie pro mor
tuis celebrentur cum luctu. ¶ Cursus
laudes supprimimus quia quasi mortui
tunc erant ignorantes nescimus. vnde lau
dare deum debemus de iusticia sua vel
de mea gaudium reprimimus quia tristes
in hunc mundum intrauimus ⁊ tristes
exiuimus. non quo. Sed sequitur dicitur que

cantica exultationis ¶ Porro licet in missa
pro vivis debeat omnibus thurificari, ad de-
signandum quod illorum orationes ad celestia di-
rigantur, in missa tamen pro defunctis non debet
thus per chorum portari vel offertorium et altare
thurificari, sed circa corpus tantum quod tempore in
lege prohibitum fuit ut iam premissum est,
nullus ergo in hoc officio thurificatur, ad nota-
dum quod mortui amodo nullis valent
orationibus proficere, unde ps. Non mortui
laudabunt te domine. Ipsa autem defuncto-
rum corpora thurificantur et aqua benedicta
asperguntur, non ut corporis peccata tollantur,
que tunc peccata tolli nequeunt, sed ut
omnis inmundorum spirituum presentia arceatur,
et fit etiam in signum societatis et communionis
sanctorum qua nobiscum dum vixerunt
habuerunt. Unde et Dionysius tradit quod an-
tiquitus vivi mortuos osculabantur
in signum unitatis quam cum ipsis habue-
runt, prout et consilia in communi pertinentia
ipsi deo reverentiam exhibebant. Quare
autem duplex versus ponatur in introitu
pro defunctis scilicet Te decet et convenit ordi-
nis et cetera dictum est in vi parte sub sab-
bato tertie ebdomade quadragesime. ¶ Porro in missa
pro defunctis non dicitur Ite missa est pro vivis,
prout dictum est in iiii parte sub titulo de oratione.
¶ Pax in eo non datur triplici ratione: primo quia
hoc officium ut iam dictum est triduane Christi
sepulture vestigia sequitur, ubi pax non
datur, propter osculum Iude detestandum;
secundo quia non curamus mortuis, quia non
nos videt, nos enim simus in vi cetera
te ubi in vii, tertio est quod corpus mortui debet
in ecclesia quando missa de die celebratur
in medio si presens esset ibi, sed apportari de-
cerent in vestibulo ecclesie continentur ante
vivos fulgent, et peracta ad missam de
mortuis reportari, tertio quia sicut
convivis communibus solent velle vinum panem

conficiatur et convivis vicinis vinum cle-
ricatur, sic convenit fidelibus quos quondam
boni quondam mali sint una causa conficiatur
et eo adiungatur, quare ergo de mortuo hoc
nescitur adhuc utrum sit ipse de conformi-
tate ecclesie et pacis habuit cum suo creato-
re et reconciliatus, ideo pax ei admitti
non datur nec laudes aliquas pro mor-
tuis referimus, quia non est vivi agendum
sit, non enim adhuc apparet corpus requi-
es ecclesie et ideo posita est in ecclesia parte
ubi agitur de osculo pacis ¶ Illud
quoque notandum est quod officium mortuorum
incipit cum vesperis peracta sequuntur
vigilie quas tamen sunt novem in quibus de-
cem casibus leguntur ix lectiones de Iob
et incipiunt parce mihi domine et cetera in aliis
leguntur de libro sapientie et incipit est
melius est ire ad domum luctus et cetera in
aliis non de quodam sermone Augustini
sed undecunque sumuntur absolute
sine iube domne et sine tu autem vel alio
incipiunt et finiuntur prout in excequiis
quas in die in domo proprio celebrationis
fuit et in aliis diebus certis loco
tantum ... ... et mortui qui in domino
moriuntur que verba sunt de apoca-
lipsis c. ¶ Frequentatur autem in hoc officio
ps. te decet quia ibi agitur de reditu
filiorum Israel a captivitate in terram
promissionis, sic et defuncti de captivi-
tate miseria ad vitam perveniunt eternam
et in ps. Domine ne in furore quia tunc sit
vii in ordine psalmorum cum penitentia
intitulatur, quia in vii criminibus pleniter pro
deum rogantes ut vii criminis possimus
tormenta evadere et ad octavam glorie
pervenire ¶ Officium mortuorum non habet
iv vesperas ut dictum est in v parte sub
titulo de vesperis. In concilio Toletano stu-
tutum est quod sacerdos missam defunctorum
celebrans ut eius munera mortem

extra de ci. a. v. quamquam

merat deponatur et ipse qui cum adhuc
meritis cilicio pectore premat. Verum
notandum est qualiter corpus sepeliendum
sit. Et quidem cum homo in agone mortis
est debet poni ad terram super cineres vel
ad minus super paleas, per quod innuitur
quod cinis est et in cinerem revertetur. Et sic
docuit beatus Martinus qui ut in se daret
aliis documentum in terra iacens vitam fini-
vit. Et si moriens literatus sit debet
legi passio domini vel saltem psalmi illius
ante eum ut sit ad maiorem compunctionem
moveatur, et debet esse crux erecta ad pe-
des ut moriens eam intuens magis
compungatur et conteratur, et in supinum iacere
ut ipse vultu faciem respiciat celum, docente
beato Martino, et prius quam compareat eius
anima domino commendetur. Postquam vero expi-
ravit debet campane pulsari pro-
ut dictum est in parte i ubi agitur de cam-
panis. Deinde corpus vero si unctus non
in unctus fuit debet lavari ad signum
quod si anima per confessionem et contritionem
a culpa mundata sit utriusque anime
scilicet et corporis etiam glorificationis et cla-
ritatem in die iudicii consequetur quod
illi scilicet Iohannes nec in domino moriuntur
et beati sunt qui velut semper portant
maculam sed in hoc mundo peccatum
deliquit. Sed tamen de hac lotione neque
in veteri testamento scilicet Levitici x c. neque in no-
vo scilicet Actuum v c. vel alibi agitur. Si obmit-
titur non nobis ut aiunt quidam
timendum esse, et Augustinus dicit in libro
de cura pro mortuis agenda: corpori
humano quod post mortem impenditur non
est salutis presidium sed humanitatis
officium. Unde in evangelio Maria Magdalena
unxit dominum cum passione. Matthei xx-
vi c. fecit enim moriturus quod non po-
sset facere mortuo. Marci quoque xvi c.
venerunt mulieres ungere corpus mortui in
sepulturam. Ex hoc probari potest corpora
defunctorum lavanda esse. Unde sicut

Isidorus ait in originali super illud Mathei vi
c. Unge caput tuum: in illis partibus un-
guentis et balneis utebantur. Tamen co-
letinus generalis statuit quod qui divina
vocatione ab hac vita recedunt cum psal-
mis et psallentium vocibus ad sepulchra
deferantur. Debent autem defuncti portari a
consimilibus sue professionis ut si sint
dyacones a dyaconibus, si sacerdotes
a sacerdotibus si sint ibi alii. Non enim vis
ex necessitatis legi non subiaceret, clericus
a laicis, katholicus a catholicis. Si non
fuit de aliqua fraternitate deportetur
ab illis qui sunt eiusdem fraternitatis. Iudei-
bus non non licet corpora ferre ne cogatur
corpora sua lavanda in ecclesia demittere
quod facile contingere posset. Dum vero de do-
mo ad ecclesiam seu sepulturam portatur
secundum quorundam locorum morem ter in via
pulsatur: primo ad signum quod ipse in
hac vita homines ut posset divinis digne
putarer et cum aliis sanctis perpetua se-
te perfrui; in tribus specialiter se ipsum coar-
tavit, videlicet in dilectione dei in caritate proximi
et custodia sui; secundo quod in fide sancte tri-
nitatis vixit et sic finivit. Tertio adrepre-
sentandum quod dies in terris in vetere te-
stamento permansit. Tertio ter pause fiunt in
via ut per tres dictas psalmodie
queratur. Deinde fiat ei absolutio ad ecclesie
tribus modis videlicet cogitatione verbo et opere
commissis. Deinde in via tenus dictis ibus
in solitudine deinde ponitur in spelunca
in qua in quibusdam locis ponitur aqua
benedicta et prune cum thure. Aqua benedicta
ne demones qui eam multum timent
ad corpus accedant; solent namque de-
sevire in corpora mortuorum ut quod ne-
quiverunt in vita saltem post mortem
agant. Thus vero ibi ponitur propter feto-
rem corporis removendum, seu ut de-
functus suo creatori acceptabilem

loca

bonorum operum odorem intelliguntur obtulisse,
seu ad ostendendum quod defunctis prosit auxi-
lium orationum. Carbones in testimonium
quod terra illa ad communes usus amplius
(ad communes) redigi non potest; plus enim durat carbo
sub terra quam aliud. Hedera autem vel laurus
et huiusmodi que semper servant virorem in sarcopha-
go corpori substernuntur, ad significandum quod qui
moriuntur in Christo vivere non desinunt;
nam licet mundo moriantur secundum corpus, tamen
secundum animam vivunt et reviviscunt Deo. Alia
tamen consideratione in funeribus habebant anti-
qui cypressos, quia ut sic cypressus recisa non
iterum similiter pullulat, sed tota moritur, ita
homo mortuus non reviviscit; fuit
et hoc non quod cadaveribus insit sensus,
sed in figura, ut scilicet vel ad virtutem (resurrectionis) vel
ad Dei misericordiam seu benivolentiam provo-
candam, cum talia pietatis officia placeant.
Debet autem quis sic sepeliri ut capite ad occi-
dentem posito pedes dirigat ad orien-
tem, in quo quasi ipsa positione orat et innuit
quod promptus est ut de occasu festinet ad
ortum, de mundo ad seculum. In quocumque
loco extra cimiterium christianus
sepeliatur, ponitur crux capiti illius appo-
sita, ad innuendum illum christianum fuisse,
et quod hoc est signum quod dyabolus videns veretur
et timet accedere ad locum crucis signacu-
lo insignitum. Debent quoque fideles
precipue sepeliri in vestibus suis, prout
provinciales observant quod sumunt
..., in quo loco ... de sudario et sindo-
ne Christi; quidam vero cilicio in se sumunt, ut
hac veste insignia penitencie represen-
tet, nam cinis et cilicium arma sunt
penitencium; vel debet indui vestibus
quibus prout in Ytalia fit, et ut quidam
dicunt, debet habere caligas circa tybi-
as et subtilares in pedibus, ut per hoc
ipsos esse paratos ad iudicium represen-
tet. Clerici vero si sunt ordinati, illis
indumentis sunt induti que requirunt

ordines quos habuit. Si vero non habuit or-
dines sacros, more laicorum sepeli-
untur. ... sicut in aliis ordinibus competit
... ... sacer-
dotis ... nullo modo permittendum
est. Vestes cum sacerdotales induti
sepeliuntur cum quibus pretiosis sunt duo pu-
niendi. Eutichianus papa statuit ut
nullus martires sepeliat sine dalma-
tica aut colobio purpurato. Circa hoc
autem considerandum est utrum Christus vestitus
fuit post resurrectionem, et utrum celum vestitus
ascendit, et utrum duobus discipulis eun-
tibus in Emaus et ceteris discipulis
et mulieribus vestitus apparuit. Siquidem
angeli leguntur apparuisse vestiti
iuxta illud Iohannis: vidit angelos
sedentes in albis; et alibi: ecce duo
viri astiterunt iuxta illos in vestibus
albis qui et dixerunt: Viri Galilei quid a-
s-t-a-t-i-s-i-n-s-p-i-c-i-e-n-t-e-s in celum.
Neque corpus vestitum in celum ascendit
iuxta illud: Quis est iste qui venit de
Edom tinctis vestibus de Bosra. Item
angeli dixerunt: Quare rubrum est indu-
mentum tuum. Queritur etiam utrum ho-
mines erunt nudi post diem iudicii
an vestiti, et utrum quod vestiti, ut sepe
angeli vestiti solent apparere, et propter-
ea et Christus in veste post resurrectionem apparuit, et in
transfiguratione vestitus fuit, ubi resplende-
rebant vestimenta eius alba sicut
nix. Ergo videtur quod nudi erunt, quod habet
meritis quod in eadem forma cum qua
fuit ad penam pervenient, et etiam
in meliori. Sed vel fuerint nudi quod omnino
de ipsis ... omnino nil diffinio
de veste, sed hoc solum dico quod ibi non
erit deformitas vel ulla adversi-
tas vel infirmitas, et etiam vesti-
ti et ornati vestimentis virtutum.
Queritur autem et in quo loco sepeliri
debeat, et utrum locus sepulture aliquid conferat.

dictum est in parte prima ubi de exemptione agitur. Istud autem notandum quod cum scriptum est Levitici xxi c. pontifex ad omnem mortuum etiam patrem suum et matrem non ingredietur nec se contaminabit super defunctis, hinc est quod romanus pontifex ad nullius defuncti domum accedit. Item ibidem dicitur sacerdotes non radent caput non barbam nec in carnibus suis facient incisuram. Ideo qui de carorum morte tristantur barbam nutriunt nec crines praecidunt et etiam nigris vestibus ornantur ut prae nigredine et dolore consepulti mortuo videantur. Haec et quidam post plurimorum mortuorum loquuntur ut videtur quod sit [illegible] illud prophetae [illegible] dei in gutture eorum et horum [illegible] dicit quod isti quibus [illegible] indulgentiam tribunal [illegible] nos faciet [illegible]. Et Augustinus dicit quod defuncti nesciunt quae hic fiunt dum hic aguntur, postea audiunt ab his qui moriendo hinc recedunt. Unde [illegible] dixit [illegible] dicens quod tuae linguae cessabunt, et plus mortui laudabunt te [illegible]. Augustinus quod tempus quod inter hominis mortem et ultimam resurrectionem interpositum est animas abditis in locis [illegible] receptaculis continet. Postremo notandum secundum magistrum Jo. Beleth quod antiquitus solebat dici quod qui vixerunt in corporibus [illegible] in inferis manes, qui non caelos ascendebant spiritus, qui autem recentes erant sepultura, [illegible] qui [illegible] circa sepulturas errabat umbram notabat. Unde [illegible] et si ambulavero in medio umbrae mortis etc. et ideo tunc [illegible] et [illegible] ponebat super sepulcra mortuorum ut dictum est sub festo cathedrae sancti Petri. Item animas [illegible] dicit quod [illegible] vir fortissimus [illegible] xii c.

quod nolumus vos ignorare Thessalonicenses iiii c. Quod audivimus nocte [illegible] c. Quod ecce mysterium i Cor. xv c. dicit et quod [illegible]. Amen amen dico vobis quia venit hora Jo. v c. Quod dixit Martha ad Christum Jo. xi c. Quod sicut enim pater suscitat Jo. v c. Quod ego sum panis qui est ibidem. De quatuor coronatis.

Quatuor coronatis hic notabile reperitur quia quinque fuerunt qui necati sunt adhuc [illegible] Dyocletiani, [illegible] quod eciam quatuor coronati quorum nomina ignota non fuerunt, [illegible] ponuntur. Item post duos annos alii quatuor martyres martyrium susceperunt, quorum corpora sepulta sunt iuxta corpora praedictorum v quorum nomina fuerunt ignota, ideo statuit Melchiades papa ut dies eorum sub nominibus praedictorum v celebraretur. Item postea non fuit cuidam religioso eorum nomina revelata scilicet Severi Severiani Carpophori et Victorini nomine [illegible] festi tamen mutatum non est nec etiam in kalendario. De sancto Martino.

De beato Martino sciendum est quod dicitur princeps [illegible] non propter suscitatorem mortuorum quorum ut quidam putant [illegible] multi alii fecerunt martyres et confessores, vel propter multitudinem miraculorum, sed specialiter propter unum miraculum. Cum enim esset Turonis archiepiscopus venit ad eum quidam pauper et in opus tunicam ab eo petens et ipse concessit, iussit quod archidiacono suo ut emeret. Ille non ivit ad forum et tardius vilem tunicam portans quae scilicet penula quasi pene nulla potest dici. Vir sanctus iubet illam esse [illegible] erat autem brevis forte usque genua [illegible] manicae usque ad cubitum contrahens se

sua paupi dedit / et ipse paupis tunica
i(n)dut(us) / nec multo p(ost) (pro)p(ter) q(uo)d sc(ilicet) ad celebra(n)
du(m) missa(m) / et sta(n)s an(te) altare sic(ut) mos
est i(n) p(re)fac(i)o(n)e levavit man(us) ad d(omi)n(u)m
manicis laxis et retro labentibus
s(ed) nec grossa eius brachia n(ec) multu(m)
carnosa esset / et cu(m) p(re)fata penula
no(n) nisi usq(ue) ad cubitu(m) p(re)tenderet(ur)
remanseru(n)t ead(em) brachia nuda / te(?)
nerent(?) in(n)umerosis(?) illic i(?)torq(ue)s(?)
ipsa q(uo)d decent(er) op(er)uerunt / et globus
igneus apparuit sup(er) caput eius p(er) q(uo)d
demonstratu(m) est sp(iritu)m s(an)c(tu)m sup(er) eu(m) de-
scendisse ad(?) abn(?) sicut super
ap(osto)los i(n) pent(hecoste) / ut i(n)fra (pro)p(ter) hoc no(n) i(m)mi-
ritus(?) est par ap(osto)lis. Est (et) par eis
i(n) off(ici)o. Co(n)side(ra)ndu(m) aut(em) est q(uod) ip(s)e
solus int(er) (con)fessores m(ar)t(y)ris(?) s(ed) octa-
vas / sic b(ea)tus laurenti(us) int(er) m(ar)t(y)res
ille eni(m) dixit (con)gue(?) me co(n)sumina-
sti et no(n) est i(n)ventu(m) i(n) me m(u)n(d)i(?) sta(?)tus
et m(ar)tinus in agone mortis dixit
demoni astanti / nihil i(n)venies i(n) me
cruenta bestia / ecce quod (con)cordant
ille p(ro)p(ter) vos(?) m(art)yr(es)(?) / q(ui)a(?) p(re)ponu(n)tur
aliis octavis et vigilia s(ed) iste con-
fessor excellens / q(ui)a p(re)ponitur
aliis octavis (et) ¶ Cappa eius reges
francorum (con)sueveru(n)t portare i(n) p(re)lijs
ut dictu(m) est i(n) ij parte ubi agit(ur) de
sacerdote / fortunatus poeta vir vi-
ta egregius et i(n)genio p(re)clarus
de ytalia turonis veniens gesta
b(ea)ti martini (con)scripsit tempore iohannis
p(a)p(e). De festo sancti andree

B(e)atus andreas niger fuit
colore barba p(ro)lixa statura
mediocri / et hoc ideo dicim(us)
ut sciat(ur) q(uod) sibi etiam d(e)b(e)t depingi
q(uia) et de unoquoq(ue) ap(osto)lorum et aliorum
multorum s(an)c(t)orum. Sic(ut) dictu(m) est p(re)dicat

aut i(n) achaia et atheniis et circa p(ar)tes
illas. ¶ Excellentis fuit ut d(i)c(itur)
meriti nec sine ca(usa) b(ea)tus gregorius ide(m)
fuit s(ibi) devotus / q(uod) ei (pro)p(ri)u(m) fecit
officiu(m) et monasteriu(m) (con)didit (et) ibidem
mo(n)achus extitit. Vigilia (com)muniter
no(n) h(abe)t / q(ui)a est i(n) t(em)p(or)e ieiuniorum q(uatuor) te(m)p(or)u(m) q(uo)d te(m)pore
no(n) fuit n(ecess)e ei instituere vigilia(m)
et id(em) est de b(ea)to thoma ap(osto)lo. Ge(?)
ne ossa eius ac b(ea)ti luce evangeliste t(em)p(or)e
(con)stantini ij imperatoris translata
s(un)t (con)sta(n)tinopol(im) ¶ Hac die d(icitu)r
ep(isto)la Corde cr(e)dit(ur) ad iustitiam
Ro(manos) x c(apitulo) et evangeliu(m) Ambulans ih(esu)s
iuxta mare / Mat(hei) iiij c(apitulo) et i(n) veteri
p(ro)ph(et)ie que est ibidem i(n) vigilia
no(n) est. Introitus d(omi)n(u)s secus mare.
Mat(hei) iiij c(apitulo) et evangeliu(m) Stabat iohannes
et ex discipulis io(hannis) i c(apitulo) (pro)p(ter) q(uo)d dix(it)
andreas io(hannis) i c(apitulo). De s(an)c(t)o nicolao

Legit(ur) q(uod) cu(m) i(n) quada(m) ecc(lesi)a
que d(icitu)r crux subiecta mo-
nasterio s(an)c(t)e marie de carita-
te no(n)du(m) ystoria b(ea)ti nicolai can-
taret(ur) / fr(atr)es eiusdem loci prior(em)
suu(m) ut ea(m) sibi cantare liceret i(n)sta(n)t(er)
rogaveru(n)t / ille no(n) hoc p(ro)rsus ne-
gavit dicens i(n)cong(ru)u(m) fore p(ri)stinu(m)
more(m) novitatibus i(m)mutare. Illis
no(n) (con)sistentibus i(n)dignatus re(s)p(on)dit / re-
cedite a me q(uia) nova cantica i(m)mo
ioculatoria quedam i(n) mea ecc(lesi)a no(n)
cantabu(n)tur. Adveniente aut(em) eiusd(em)
s(an)c(t)i festivitate fr(atr)es cu(m) quada(m)
tristicia matutinaru(m) vigilias
peregeru(n)t. Cu(m)q(ue) om(ne)s se i(n) lectis
recepissent / ecce b(ea)tus nicolaus
priori visibiliter terribilis apparuit /
que(m) a lecto extrahens p(er) capillos
dormitorij pavimento allisit et
incipiens Ex pastor et iu(m)e p(er) singulas

nocu dns Regis quas i manu tene
bat grauissimos ictus sup dorsum
illi i geminas p ordine morose
tando euellere/ itaque ad finem
usque pduxit. Omnibus g° illi cla
moribus excitatis, seminiuus ad
locum deportat²/ qui tandem ad se re
diens dixit/ Hec 2 ystoria sancti Ru
tolani uomi anno deciatate tpe
henrici imp̄ iiii patre/ ossa beati
nicolai apud urbem barii transla
ta sunt | De venerabili Beda p̄r

Beda venerabilis pbr 2 mo
nachus 2 egregius expositor
claruit i anglia et anni
dni. dcc. xxxii. qui licet i scorum
kathalogo ascriptus: non tamen sanctus
sed venerabilis appellatur. du
plici racione/ tum sic. quia cum prima
senectute eius oculi caligaret
faciebat se duci p villas 2 ca
stra ubique verbum dei pdicando/
Cumque quadam vice p quandam val
lem magnis lapidibus plena
transiret. quidam ex ductoribus de
risorie dixit ei/ quod ibi esset ma
gnus populus congregatus expectans
eius pdicacionem audire 2 silenter/
2 tunc ille cepit pdicare feruent
2 cum in fine conclusisset p omnia
secula seculorum/ mox omnes lapides
alta voce clamasse dicuntur: amen
venerabilis pater/ 2 ideo venerabilis
pr appellatur. ¶ Alii vero asserunt
quod angeli videntur dixisse/ ven
sanctus venerabilis pr. ¶ Alia ra ē
q p eius mortem/ clericus quidam
s deuotus quendam versum edere
cupiebat/ quem i illius tumulo
sculpi faceret inciderat i ceptis

sic. Hac sunt i fossa nolens versu
totali
continere bede sancti ossa. sed
q tamen sine versus congruentis no
parebat 2 sedula mente reuol
ueret nec congruum finem inueniret/ dum
quadam nocte nimium sup hoc cogi
tasset mane ad tumulum appropinquans
manibus angelicis totaliter versum
sculptum repperit finitum. Hac sunt
i fossa bede venerabilis ossa/ cuius
autem corpus apud ecclesiam deuote
congrua dici² coli | De sancto thō. aplo

Istoria seu legenda de beato
thoma aplo 2 si quod occa
i sermonibus uel i cronicis sup
tum repperitur aut apocrypha deputantur
i ipso autem festo legitur. admissum
celebratur thomas virg. xxxi. io. pp c.
De sanctis stephano iohanne et innocentibus ¶ 2 i nocte.

Post dni natiuitate sequi
ti die fit festum de obitu
beati stephani prothomartiris
2 ut ipse passus fuit i augusto/
quare autem hic fiat sub festo i ven
cione eius dicitur est. ¶ Formituri quare
hec tria festa vz scorum stephani iohannis
2 innocentum i mediate post festum
natiuitatis ordinantur. Rudeco p°
ut xpo sponso 2 capiti omnes sui
comites adiungantur. Ideo cum
xpus sponsus ecclesie i hunc mundum
venit sibi comites adiunxit/ de
quibus dr i canticis dilectus meus
candidus 2 rubicundus electus ex
milibus ¶ Candidus quantum ad iohannem
evuangelistam pacosum virginem 2 confessorem/
rubicundus quantum ad stephanum
prothomartirem k. lcc ix. quantum
ad magna turba innocentium
pro. ut sic cum omni martirii genere

quorꝫ quidẽ inīj xpi natiuitatis ca
fuit ī sil adiunact' cplex est eius
martiriu bti stephi 2ͣ est dignissi
mu i gñe hoc aut dicit' ex aliq
circustācia fieri posset ꝙ aliquis
ꝯfessor aliq' mitr dignior esset
ꝛ ido festū eius pcedit alia ꝛ ꝯti
nuat' festo dnice natiuitatis / vn
i ipo festo leꝛ coꝛte ꝙ saluator
dignatus est ꝓ oībus pati / sic ille
ꝓ oībus reddidit salutatori ꝛ itm
heri xpc natus est in terris ut hodie
stephus nasceret' i celis ¶ In festo
bti stephi introitus ē Etenim sederunt
pncipes ꝛ aduisu me loquebant'
i quo ondit' insidie pncipu
iudeoꝝ bto stephō insidiantiu / epla
est act vi c Stephus plenus gra
ꝛ for' ꝛc / que sicut ait Augus in
smoe hui' dici eu plenu hēat.
admiratiois i ipa spe nō minus
ꝯtinet i nustio dignitatis q̄ na
meria' ta passio ipius ꝙ pcessionis
tā ꝛ miti sen remunaciois / ꝛ hec
etiā reputat' ꝛ in sinuat' i Gra
ꝙ est sederunt pncipes / ꝛ i alla
ꝙ ē Video celos aptos act vij
c / ꝛ i off' ꝛ i pgroioe Video celos
act vij c ꝛ i nocturali offo idem
repit' ut ondit' ꝙ sepe ꝛ sepius
ꝯsiliati sūt pncipes sacdotum
i morte eius / ꝛ Ewa' est Ecce ego
mitto ad vos ꝛc ca xxiii c ꝛ sequitur
vsq; in fine que occidis ꝓphetas
ꝛ la cos ꝛc Stephus eni fuit
lapidatus / dz etiā ibi A sanguine
abel iusti / sicut eni ille fuit p
thomr i veti t' sic iste i nouo
Istoria bti stephi ꝯposuit alkuinus
nus Karoli magni ꝛ capellanus

nocturales antiphas de ꝑbis quibus
attlame accepit tetu de actibus
aplorꝫ / ꝛ antiphis aut laudū quibus
usus ptimittit' put dim c in vi
pte sub dnica de trinitate ¶ Sꝫ
queritur ꝙ ꝙ i vsiclis alla ul ꝓpter
solēpnitate dnice natiuitatis
ul ꝓpter gaudium de glorioso stephi
triūphe ꝯgionis ¶ Dz ꝛ cu ꝑplm
illud Stephus plenus gra / ꝛ illud
Seruientes gaudiu que sunt act
vi c / ꝛ illud cu ecce stephus act
vi c ¶ Quidam martiriu ē volūt'
ꝛ nō ope quale fuit martiriu
bti Johis ewa' / qui nō fuit sic
ꝑ illa amethia in sinctis olei do
liu missus / ꝑ capls dimina se
ptegere gra illesus exiuit ut
sicut nō sensit caris estum
ꝑ vsq; fuit mete ꝛ corpe / sic
nec estu sinctis olei sensit / in
natale at eius tam'ē i quibusdā
locis vna missa i ꝯcordia luce
ad nō avdit' ꝑ ipse accepto hic
huius mundi sacrificiu virginitate
ꝓ obtulit deo / ꝑ eni nō potuit
hēre vigilia ꝓpter festu bti stephi
statutu fuit ut duabus missis
hēret i missa de bto Johne est
Ewa' Dixit ihc petro io vlt
c / Introitus est in medio ecce
eccl'i xv c ꝛ Gra. Exiuit smo
io vlt c / Ite alla hic e discipls
io vlt c / Evo exiit smo ꝙ est
ibidem ꝛ dz ꝛ ad hos aplus Libat ew
eccl'i xv c ꝛ illud benedictus deus ꝛ
pr ephe i c / ꝛ illud qui timet
deum faciet bona eccl'i xv c Et
nota ꝙ btus Johēs Ewa' i festo

sancti Iohannis baptiste obiit, sed quia non po-
tuit tunc eius festum fieri translatum est
ad tertium diem natalis domini ut omnes
comites suos haberet propositus, ut pre-
missum est, et festum Iohannis baptiste in suo
die remansit, nec mirum quia diebus il-
lis angelico gaudio nativitatis salva-
toris ancillata fuit. Unde est dogma-
tizandum quod evangelista Iohanni baptiste tamquam
maiori cessit. Preterea quia legitur inter na-
tos mulierum non surrexit maior Io-
hanne baptista, unde non esse de ipsorum
maioritate disputandum dimittitur.
Est exemplum de duobus magistris quorum
unus baptistam alter preferebat evangelistam, so-
lempni tandem ad hoc in die prefixo disputaturi,
et cum uterque sollicite investigasset
auctoritates et rationes efficaces quibus
suum Iohannem preferre possent, tandem die di-
sputationis adveniente cuilibet
sanctorum emulatori suo apparuit dicens:
Bene concordes sumus in celis, de nobis
non disputetis in terris. Tunc illi sibi
ad invicem et omni populo visionem
publicaverunt et dominum benedixerunt.
¶ Vel ideo fuit ad tertium diem post na-
tivitatem domini translatum quia forte
illa die dedicata est basilica,
vel quia forte ea die rediit de Pa-
thmos insula ubi insulatus fuerat
cum patriarcha ephesinus. ¶ Tradunt
quidam quod beatus Iohannes cum post celebra-
tam missam descendisset in tumulum
evanuit ab oculis circumstantium
et nunc terra ibi scaturiat et profundius.
Addunt eum vivere et terram eius ha-
nelitum scaturire. Alii in celum transla-
tum. ¶ Igitur [illegible] pueri de
eius crudelitate Herodis compleantur
ystorie [illegible] ultio [illegible] sed

innocentes esse quia sumuntur de libro sapi-
entie in quo agitur de spiritu intellectus fiunt de
ineffabili verbo scilicet de verbo deo locuti.
¶ Ceterum martirium est opere et non vo-
luntate quale fuit martirium inno-
centum quia sicut tertium locum obtinet
in dignitate ita et inter festa martirum.
¶ Sed quare festum innocentum cele-
bratur ante festum stelle id est epiphanie,
cum mortui fuerint post apparitionem stelle,
quia scilicet Herodes videns quod illusus esset
a magis, videlicet quod Herodes audiens
rumoribus de Christo nato turbatus
est valde timens amittere regnum,
unde cogitavit facere interfici omnes pu-
eros et sic Christus non evaderet. ¶ Sed
fuit impeditus, tunc temporis augusto cesari
mandaverunt ei quod ad eum veniret cum Ari-
stobolo et Alexandro filiis ipsius
Herodis [illegible] contra eo, et quia non fuit
ausus non venire ivit, postmodum non
reversus anno revoluto quarto die
post natale domini fecit omnes pueros
interfici a bimatu et infra, biennio
et infra. Bimatus enim grece dicitur latine
biennium. ¶ Queritur quare in festo
innocentum in missa gloria in excelsis deo
et alia et alia cantica letitie non can-
tantur. ¶ Dicunt magistri ideo quia mor-
tui sunt ante domini passionem et sic ad
inferos descenderunt. Sed pari ratione
et in festo beati Iohannis baptiste subtrahi
deberet. ¶ Dicendum est igitur quod hoc ideo
contingit, quia institutor officii voluit
nos congregari in hac festivitate cum
innocentum [illegible] mulierum de morte
innocentum plangentium et dolentium,
unde tunc temporis cantica illa dimittimus,
et ideo lectio [illegible] xxxij.

de i nocentibus vox i rama audita e
que ad literam de beniamitis exponit
qui interfecti sunt pro uxoribus levi quas
oppresserant / et rachel fuit mater beniamin / vel pro rachel que interpretatur
ovis vel videns mater ecclesia q ploat
filios suos s. typlicos ¶ q(uo)niam sunt
mortuos considerans eos et sibi subtractos non vult consolari in presenti / sed omnem
consolacionem transfert in futurum quia non sunt
s. presentes ¶ Hos filios s. lugent ecclesia
qui sunt pro totum venerunt in quibus pati
abortum ¶ Item non sunt qui iam renati
erant in baptismo sed propter recedunt / hos filios luget ecclesia quia
non sunt i. quia dampnati sunt et ideo quia
lugent / ecclesia canticum leticie subtrahit
¶ Propter etiam talia ro na canticum leticie alleluia pro victoria cantari debet
vnum ezechie dare e / disponere domui
tue etc. / quia pro victoria habita non
remanet canticum leticie / sed i nocentes
non habuerint victoriam / non cum victoria vbi pugna non e media ro est
quando tum pallia cantant i missa laus tibi alii cantant cum ¶ Et de epistola
vidi super montem / apoc xiiii c. et
etiam / angelus domini apparuit etc. i c
¶ Ibi autem festum aliud i domina contingat nullum canticum leticie subtrahatur.
Propter gaudium i ravis prioctavis quia cors
canticum leticie cantant per signum gaudii quod acceptum sunt i. acti. i. in
terra / quia licet ad inferos descenderit resurget tum nobiscum in gloria /
octavae cum festivitatem celebrant
in memoria generalis i ravis quod significat
¶ Similiter quia hac die tristicia mulieres reputatur, ministris etiam dyaconi non vtuntur dalmatice n° 8 sub
dyaconi subtilibus i. tunicellis /

adventus quia i nocentes statim i morte
pena statim non receperunt sed ad i
fernum descenderunt / de hoc i tota pte
diei est sub t. de coloribus / in hoc
festo de capitulo illud / vidi supra
montem apoc xiiii c / et illud hii
sunt qui cum mulieribus etc. et illud hii
empti sunt quae sunt ibidem / et adde
quia antiphonae nocturnales de psalmis sumuntur
de epistola vel evangelio ¶ Tercia dicuntur
c. vel iiii. nulla sumitur presumpto
sumitur / quia et de vidi sub altare
dei animas interfectorum / sed e accipiendum cohibes mittit animas occisorum
super altare .i. humiliatos capiti
suo vel in absconso quia nos perpetuo
hoc quo ibi sunt ¶ Hos quia solempnizat ecclesia i morte i nocentium
qui non habuerunt voluntatem patiendi /
mirum quia eadem racione si alias tyrannus
interficeret tot parvulos ecclesia debet
plus solempnizare pueris quod verum
non e / Dicendum est quod hoc festum
celebrandum est licet voluntatem
non habuerunt patiendi primo quia pro
i eis quebantur et occidebantur / secundo quia
deus i eis celebrabat dyabolus et herodi / tercio quia nomen dei non loquendo
sed moriendo confessi sunt / quia pro christo
et vice christi occisi sunt / erat autem
i nocentes quia circumcisi / nam circumcisio
erat tunc remedium contra originale
peccatum / licet non ita sufficiens sicut
nunc est baptismus / illud autem sciendum
est quod i quibusdam ecclesiis i die natalis domini dyaconi vesperis finitis
i honore beati stephani qui primus
fuit i trepudio quemvis cantant
antiphonam de sancto stephano / et sacerdos
dicit collectam / nocturnos autem et officium crastinum celebrant / et ibi

benedictões sup lectões dãt q ty
fñt nõ debent ¶ Et eoq mo fi-
unt sacerdotes in festo bti stephani
i uesp̃is i honore bti iohis / q ipe
sacerdos fuit / et pu̾i i festo scī io. in
honore i ꝑ uocatu ¶ Subdyaconi
nõ fñunt festu̾ i qͥbus dñi celebrat
i festo circumcisionis ut ibi dcm̃ est
i alys i epiphia / et i alys in octauis
epiphanie q uocat festu̾ stultoꝝ /
q eni ordo ille incertus et metuᷤs
est / ita i omib⁹ i certis compute
uocat̃ sacerdoti et ꝗ nõ ordo subdya-
coni ceteꝝ ad festum nõ hñt dicenc
et eoꝝ festu̾ offo celebrari ꝯfusio

Sequit̃ de apostolis

Aplis q̃re incipiat̃ missa la-
tine / nā apli dei sut q̃ xpo
missi fuerūt ewangelizare
p uniuersu̾ orbē ¶ Et inde ecclã in
toti de aplis solempnizat et canit
i matutinis Ecce ego mitto uos et c̃
q omes eciã sunt sic adnō ꝑ ꝑsona
ut ad eos sciã i morte / sic hẽt
i mattheo et ysaia q v3 ecclã sit ꝓ
¶ De quibus dñi ty fecit cotidie offitiū
q̃ppu̾ / sicut de bto petro ꝑ ꝑmu̾
dignitatis / de bto paulo q̃uis nõ
sit de xij ꝑ ꝑmu̾ ꝑdicacōis
de bto io. ꝑ ꝑmu̾ amoris sunc
vginitatis / de bto andrea ꝑ ꝑmu̾
cru̾cis / q̃ ita ardenter ꝑdicat̃ ꝯcupi-
uit et hnit / ꝑsõs de aplis illud
ia nõ estis eph. ij c et illud nõ
uos me elegistis et illud q ibid
et illud btus vir q̃ suffert ia. i c
et illud magnificat̃ eū i timore mun-
do cet̃. xlv. a. et illud statuit ei
dñs testim seplm̃ ibid a. et il̃d
in fide et lenitate scm̃ fecit illu̾
ibid et illud Erūt apli gaudentes
i ꝯspectu ꝯsilij act v. et illud na

q ꝑfuit et ꝑdestinat̃ ꝯformes ro. viij
c. et illud corpa scoꝝ i pace cet̃. xl
iiij c. et illud nõ esurient neq sicient
amplius apoc vij. c. et illud uobis i
sensati vita illoꝝ sape. v. c. a. et il̃d
ipo summo angulari lapide xpo ihu
eph. ij. c ¶ Sunt at uigilias zacta
bas q si ꝯpatiuu̾ et ꝯgregabimus
dcũt dcm̃ est i vj. ꝑte sub iiij sca
tate ebdo de aduentu / in scia ty
est i bto iohe ewangta q̃ adueniunt
ꝯtingit / tñ q ut dñc quidam nõ
fuit mir̃ i eo ty ꝑ festu̾ bti ste-
phi q̃ i uigilia festi eiꝰ ¶ In uigi-
lys aploꝝ de epla benedictio dñi
sup caput iusti xv. c et cet̃. xlv. c it
ille pincipiat act v. c et ewã ego
sum uitis io. xv. c ¶ In festis uero
aploꝝ de epla iam nõ estis hospites
et aduene eph. v. c Itẽ illa hij st
viri cet̃. xliiij. c Itẽ illa eum di-
ro. viij. c Itẽ illa benedictꝰ deꝰ et pr
dñi nr̃ eph. i. c Itẽ illa spectaculum
sci sumus adcor iiij. c Itẽ illa vni
cuiqz vrm̃ ad eph. iiij. c illa nõ
est ego uos elegi io. xv. c It illud
venite ad me omes qui laboratis. xj.
c. Ewã. nõ de hoc est preceptu̾ io.
xv. c Itẽ illud hoc mando uos xv c
ibid Itẽ illud Ecce ego mitto uos
xj. x. c Itẽ illud scm̃ est ꝯtencio lũc
xxij. c Itẽ illud designat̃ dñs luc
x. c et illud Ego sum vitis uerã io. xv.
c. Itẽ illud dixit symo petrꝰ xj.
c. xix. c ꝑgrino est nunc dico uobis
xix. c Itẽ illa ꝑ uos q̃ reliquit xj. xix. c Itẽ illa
uos q̃ secuti estis ibid ¶ Et nota
q tres apli tm̃ legunt̃ uni fuisse
rome s. petrꝰ paulꝰ et iohnes tres
ewãte s. io. marcꝰ et lucas ¶ Ro
mã est eciã aplos sine xpo discipulos

nos quod ideo tantum fuisse passos quia predi-
cabat de christo sed quia ipsum deificatum
credebat sine consensu romanorum, contra quod ipsi pro-
hibuerant. ¶ Item olim statuit fieri
romana festum de omnibus apostolis in kalendas maii
ut dictum est sub festo apostolorum phi-
lippi et iacobi. | De ewangelistis.

Post apostolos enim venit ewan-
gelistas qui non tantum predicaverunt
sed etiam ewangelia scripserunt. Legi-
tur genesis ii c. quod fluvius egrediebatur
de loco voluptatis ad irrigandum
paradisum qui dividitur in quatuor capi-
ta scilicet physon, geon, tigrim et eufra-
tem. ¶ Iste fluvius ille allegorice
ewangelica predicatio est que de christo
procedit a quo generaliter omnis volup-
tas emanat. Venite inquit ad me
omnes qui laboratis et onerati estis
et ego vos reficiam et invenietis
requiem animabus vestris. Ingredimini
si. e. i. u. o. m. i. gustate et videte
q. s. e. d. b. v. q. s. i. e. ¶ Recte autem hec
predicatio fluvius comparatur, tum quia re-
ficit abluit et fecundat, tum quia fluvius
dicitur aque fluxus, et ut salomon ait aqua
profunda verba ex ore viri, et torrens
redundans est fons sapientie que tam
longe lateque defluxisse ut mun-
dum replevit universum. In exitu illud
exite in mundum universum p. e. o. c.
qua propter in omnem terram e. s. e. et i. f. o.
t. v. e. Hoc irrigat paradisum id est fe-
cundat ecclesiam in christo quod dicit apostolus
Ego plantavi apollo rigavit deus
autem incrementum dedit. Hic est enim
fons ortorum puteus aquarum viventium
que fluunt impetu de libano. ¶ Flu-
vius autem iste in quatuor capita dividitur,
quia predicatio ihesu christi in quatuor ewangelia
derivatur. Nam licet scripserint multi
ewangelia quia lucas testatur multi conati

sunt ordinare narrationem rerum que
in nobis completa sunt, tamen non nisi quatuor
recepte sunt ab ecclesia scilicet mathei,
marci, luce et iohannis. ¶ Ratio autem huius 1
est quadruplex ratione primo a con-
dendorum duorum testamentorum concordia
sicut enim in veteri testamento unus fuit legis-
lator scilicet moyses et quatuor maiores
prophete scilicet ysaias, ieremias, ezechiel et da-
niel, et xii minores prophete ac multi
scriptores ut iob, david, salomon et
alii similes, ita et in novo testamento unus
fuit legislator scilicet christus et quatuor ewangeliste
et xii apostoli et alii multi doctores ut
ieronymus, augustinus, ambrosius et gregorius ut per hoc
ostendatur quod rota continetur in medio
rote et duo cherubin sese respici-
unt versis vultibus in propiciatorium.
Secundo quia propositio quadrigarum amina- 2
dab, de qua sponsa dicit in canticis
anima mea conturbata est propter quadrigas
aminadab. Aminadab enim interpretatur
spontaneus dominus. Hic est christus qui sponte
est hostia oblatus est quia voluit. Huius
quadriga est ewangelica doctrina per
quam sponsa per mundum vehitur univer-
sum et cuius quatuor rote sunt quatuor dicta ewangeliste.
Propter hanc quadrigam sponsa id est ecclesia
salubri dolore turbatur ad primam.
Tertio ad figurandum liberatorum generis 3
humani a morte quadruplicem id est
a transgressione quadruplici. Prima
transgressio fuit in adam in paradiso
secunda legis naturalis, tertia legis scripte,
quarta ewangelice vel potius peccatum singu-
laritatis per impotentiam simplicitatis
pigritiam servitutis pinguedinis
et malignitatis per invidiam. Huius enim
quatuor modis perducitur ad mortem
et separatur a deo. ¶ Quarto per ministerio 4
forme quadrige sicut est in rectius
natura

forꝫ quadratu sicut rectis doct-
ma ewa˜ solid[us] ꝫ stabilis p̄senat
ia illud videlicꝫ stat / ꝫ ido le[gitur] apoc
xxi. c. q ciuitas i quadro posita
est ꝫ illud ꝑ stabilitate appellat[ur]
etiam / porro gnāꝫ homo quadrat[ur]
i morib[us] i. i v[ir]tutib[us] solidatur
¶ Ceterum istorꝫ porro qua alios
ewa˜ receptu s[unt] / tu q[uia] ipsi diligencius
ꝫ apercius ystoria ewa˜ descripserunt
/ tu q[uia] h[ec] aliquo modo seu diuersa
modo ꝫ ḡra seu adu[er]sa scripse-
runt / tu q[uia] isti m[is]t[er] p[er] iiij[or] a[n]i[m]alium
figuras i visione iohis ꝫ ezechiel
p[re]figurati fuit ezechiel i. c. ma-
theus p[er] hominem eo q[uo]d ei[us] intencio p[ro]-
pue est scribendi de humanitatem
xp[ist]i / vn[de] ei[us] liber ab humana xp[ist]i
natiuitate sumit exordiu[m] liber
mat[thei] generacionis ihu xp[ist]i ꝫc / Marcus
p[er] leonem i deserto rugiente eo q[uo]d
ei[us] intencio p[ro]prie est describe-
re ei[us] resurrec[ti]o[n]e[m] gestit / vn[de] ei[us] ewa˜
autonomasice i die r[es]urrec[ti]o[n]is legi[tur]
d[icitu]r eni[m] q[uod] leo rugitu maximo t[er]cio
die suos excitat catulos / ita et
de[us] p[at]er immensa potencia filiu[m] suu[m]
t[er]cia die suscitat[ur] / vn[de] ꝫ marc[us] ab
exclamacione incipit s[ecundu]m p[re]dicat[ur]
io. in deserto clamat dicens vox
clamantis in deserto / ꝫ scias q[uod] mar-
c[us] fuit longo naso subducto
s[upe]rcilio / pulch[r]is oculis / caluus / bar-
ba prolixa / h[ab]itudinis optime etra
tis medie annos agens / lucas
p[er] vitulum eo q[uo]d p[ro]prie est descri-
bendi xp[ist]i passione[m] ei[us] intencio
v[er]sat[ur] / i qua xp[ist]e se obtulit ho-
stiam deo p[at]ri ideo ipse sacerdos et
hostia / vitulus eni[m] erat hostia sa-
c[er]dotibus / vn[de] a sacerdocio incipit
dicens fuit in dieb[us] herodis regis
iudee sacerdos quida[m] ꝫc

Iohannes p[er] aquilam eo q[uo]d ceteris tri[bus] euan-
gelistis ipse in celum ad describendam
xp[ist]i diuinitate[m] volauit dicens in p[ri]nci-
pio erat v[er]bum ꝫc de hoc dicitur i p[ri]ma
p[ar]te sub t. de pictura / Hec s[e]c[un]d[u]m
iiij[or] principales intenc[i]o[n]es de sing[u]lis
sit p[re]figuras i[s]tor[um] iiij[or] a[n]i[m]aliu[m] q[uam]uis
q[ui]l[ibe]t s[ecundu]m visionem ezech[ielis] m[is]t[er] h[ab]uit facies
q[ui]a om[n]es de singulis agunt / licꝫ q[ui]da[m]
p[ro] om[n]ib[us] de singulis agunt / licꝫ q[ui]da[m]
p[ri]ncipalius de quib[us]dam p[re]sertim cu[m]
om[n]es agant de ipo xp[ist]o cui iiij[or] ille
fig[ur]e conueniunt / fuit nam[que] ho nasce-
do / vitulus moriendo / leo resurge-
do / aquila ascendendo / que ut melius
intelligas / ymagina aliquod a[n]i[m]al
h[abe]n[s] caput quadratu[m] ꝫ in qualibet
sup[er]ficie ymagina vna[m] faciem /
vt apte anteriori facie hominis / a dex-
tris facie leonis / a sinistris facie
vituli a p[ar]te posteriori facie aquile / a p[ar]te
superiori q[uia] no[n] facies sup[er] alias
eminebat ꝑ longi colli p[ro]ductio[n]e[m] /
ideo d[icitu]r q[uod] erat desup[er] / q[uo]d h[ab]et i hor[um]
h[ab]ebat iiij[or] a[n]i[m]alis / finge ei corpus
a[n]i[m]al q[uasi] quadratu[m] i quadrato s[un]t
iiij[or] anguli i quolꝫ angulo erat
vna ala / p[ro]pono h[ec] iiij[or] sig[ni]fica-
ti s[un]t ꝑ p[re]dicta iiij[or] a[n]i[m]alia p[ro]phetas
iohes / p[er] grecos / matheus / p[er] ytalicos / marc[us]
marcus / p[er] persianos lucas sicut
clare p[ro]bat i r[ati]onale iiij. de ewa˜
i sermone / sunt ꝫ sig[ni]ficati p[er] iiij[or]
anulos arce qui aurei ꝫ rotundi
erant / i auro claritas i rotunditate
que inicio caret ꝫ fine de sig[nifica]t[ur]
eternitas xp[ist]i cuius eterna xp[ist]i claritate
ꝫ eterna eternitate describunt p[er] duos
anulos a sinistris duo ewa˜ s[cilicet]
matth[eus] ꝫ io. qui ab ipo xp[ist]o fuit
edocti sig[ni]ficant[ur] / quida[m] p[er]
duos anulos a sinistris matheus

de pe. dr. y. penam

P[ro]phetas

et prophete qui ad hoc passibili et mor-
tali adheserunt accipiunt / per duos ad
dexteris marcum et lucam qui post ascen-
sionem ei iam facto immortali et impassibi-
li adheserunt / per sinistram eciam mor-
talitas, per dexteram immortalitas
designatur / secundum illud leua eius sub capi-
te meo et dextera eius amplexabitur
me / et propter hoc eciam in picturis eccle-
sie paulus ad dexteram et petrus
ad sinistram statuuntur salvatoris
et in bulla pape caput pauli a dex-
tris crucis et caput petri a sinistris
¶ Sanctus in quibusdam ecclesiis cantatur
ad magnificat in cuius officio est Ecce ego
iohannes vidi apertum hostium in celo etc.
apocalypsis iiii c. Per hostium autem dicitur triplex
In medio ecclesie aperuit os eius eccli.
xv. b. et illud Cibavit illum dominus
pane vite et intellectus ibidem. Et
iocunditatem et exultacionem thesaurizabit que
est ibidem. Omnia visio supra scripta
de Ezechiele primo et de visione
dei s. vidi quattuor etc. In laudibus
non legitur de iustis corde dilecti deo
et hominibus etc. Eccli xlv. c. Introitus
misse proprie est Os iusti medita-
bitur sapienciam etc. cum iohannes ewangelista licet
introitum proprium propter primum amoris
et virginitatis vz In medio ecclesie aper-
uit os eius etc. / quia ipse non tantum fuit
ewangelista sed et propheta quod patet in principio
libri apocalypsis ubi dicitur beatus qui legit
et qui audit verba prophecie huius et servat
ea que in ea scripta sunt etc. ¶ No-
tandum tamen est quod iste introitus competit
primum pro diaconibus sancto competit
augustino et aliis compositionibus
¶ Epistola in quibusdam ecclesiis est de figu-
ris animalium Ecce ego iohannes vidi ho-
apoc iiii c. Alie ecce dicunt alia
Ezech. i. c. Similitudo vultus etc.

¶ Responsorium est Beatus vir qui timet
dominum versus et potens in terra erit s. c.
quod intelligitur de semine ubi dicitur et honorem
operis sui generacio rectorum benedicetur
etc. Ewangelium generant filios dei qui hunc
diem. Alleluia in quibusdam ecclesiis est Ad
sponso dicit ecce affectu et in aliis ewangelista
dabo ysaias xlii. c. In aliquibus vero ecclesiis
dicitur alia Beatus vir. Ewangelium / est De-
signavit dominus et alios lxxii discipulos
luc. x. c. secundum et dicebat illis
messis quidem multa operarii vero — lxxii. dicitur in nono
pauci. Offertorium est Posuisti
domine super caput etc. per generationem est magna
est gloria eius etc. / De martiribus

Martir grece dicitur testis latine
unde martires cum testes sunt quod xpc.
passus est quod omnibus propter
proprio. Sanctus solus beatus laurencius
martires vigiliam habet et certam
pt sub eius festo diem et omnes
eciam martires singulares habent totum
officium excepto stephano laurencio
iohanne baptista et aliis quibusdam
et est introitus ad missam Gloria
et honore coronasti eum domine vel sapien-
ciam sanctorum eccli xliiii c. vel Iudica-
bunt sancti sapie iii c. vel Sacerdotes
dei daniel iii c. vel letabitur iustus
¶ Sed tamen in paschali tempore habent a.
officium eo quod in illo tempore oratur quod frequenter
repetitur alleluia propter gaudium resurrectionis
et tunc est introitus Protexisti me
deus a conventu malignancium etc. et quia
coronam debet eius tantum victoribus
ideo saepe fit mencio de corona
ut stephanus interpretatur coronatus
¶ Epistola non dicitur quod pro uno martire
Iustus cor suum eccli xxxix c.
quod illa Beatus homo qui invenit
sapienciam prov iii c. et quod Iustorum

ate sapie iij. c. quere illa Justus si mor-
te preoccupatus fuerit ibidem c. iiij./ quere illa
Beatus vir qui in sapientia eccli. c. xiiij. et
xv./ quere illa Benedictus deus et pater
ad cor. i. c. quere illa Imitatores estote i.
ad thes. ij. c./ quere illa Nemo mili-
tans quod est ibidem/ quere Beatus vir
qui inventus est eccli. c. xxxi. c./ quere
illa Benedictio domini super caput prover. x.
b./ quere Stabunt iusti sapie. v. c
Evangelium non dicit quere Si quis vult post
me venire mat. xvi. c./ quere idem Si quis
venit ad me luc. xiiij. c./ quere idem
Nisi granum io. xij. c./ quere idem Nolite
arbitrari mat. x. c./ quere illud Si
quis venit ad me et non odit/ luc. x
iiij. c. ¶ De pluribus non martiribus dicitur
quere epistola lingua sapientum prover. xv
c./ quere Benedictus deus et pater domini
nostri ihesu christi prima petri i. c./ quere Justorum
anime sapie iij. c. quere Rememoramini
pristinos dies/ hebr. x. c./ quere Deus
providit hebr. xi. c./ quere Expectatio
iustorum leticia prover. xi. c./ quere Hij
sunt viri/ eccli. xliiij. c./ quere Abster-
get deus/ apoc. vij. c./ quere Reddet
deus mercedem sapie. x. c./ quere Justi autem
in perpetuum vivent sapie. v. c./ quere
Quis nos separabit rom. viij. c. ad ro. viij.
c. ¶ Stella est hyst. Due olive apoc.
xi. c. ¶ Evangelium non dicitur quere Cum
audieritis prelia luc. xxi. c./ quere
Descendens ihesus de monte luc. vi. c./
quere Videns ihesus turbas mat. v. c
quere Egrediente ihesu de templo mat. xxiiij.
quere Attendite a fermento luc. xij
quere Sedente ihesu super montem mat. xxiiij
quere Vos estis qui edificatis luc. xi. c
quere idem Qui vos audit luc. x. c
quere Confiteor tibi pater mat. xi. c.

¶ Dicit post totum Amen dico vobis quia vos qui
mat. v. c. quere Et si coram hominibus sapie
iij. c./ quere Omnia mea fecit mat. xi. c
quere Dico autem vobis mat. x. c./ quere Dig-
nitatem ymago ulte/ et quere Assimilatio luc.
vi. c. ¶ In nocturnali non officio primum
responsorium est Iste sanctus pro lege dei sui certavit
usque usque ad mortem etc. et c. v. toni
... peculiaria v. sensum fuit mar-
tiri in celis/ in tempore vero paschali primum
responsorium est Beatus vir qui metuit dominum
alleluia et c. viij. toni/ ... que sunt
... ... sancti martires in tolle-
randis tormentis se habuerunt constanter
... a solo deo etc. ... responsorium ...
venerand martirum etc. cantatur post ...
etc. v. toni ... martires ... deo i mo-
lavit ¶ De martiribus cantatur illud
fulgebunt iusti et tamquam scintille in
arundineto discurrent iudicabunt nationes et reg-
nabit etc. et c. sapie iij. c. Justi fulgebunt
in futuro duplicibus beatitudinibus/ primus ...
in hoc seculo discurrent i. per diversas mundi
partes ... divina verba aliis
annunciabunt/ et hoc faciet ... scin-
tillarum discursum ... sic
enim scintille seu famille ... in
... i. materiam singulare ...
attendunt et ad ... sic et sancti sua
predicatione ... i. divino igne ac-
censa viuunt que respectu ...
... frigida sunt destruunt ...
dicabunt i. damnabunt ... i. vos
qui in peccatis suis perseverant et reg-
nabunt in celis i. in ... deo recipi-
ent immortalitatem et impassibilitatem ...
... ¶ ... duplex ...
... stola carnis quam sancti recipient
... consistit ... i. claritate subtilitate
agilitate et impassibilitate Nam

fulgebunt clari et tanquam scintille subti-
les in arundineto discurrent agiles et
regnabit dominus eorum in perpetuum. Ipsi enim
dicuntur impassibiles, nam abstergit dominus omnem
lacrimam ab oculis sanctorum etc. in nomine consul-
tabitur in glosa et dicitur ideo fortasse quod ad stolam
spiritus refertur quam receperunt sancti
Christus. Arundinetum est locus in quo sunt
multe arundines sicut canne sive in palu-
dibus, flante autem austro conflictu [illegible]
[illegible] arundinum in quibus accendit scin-
tilla undique advolat et incendit arun-
dinetum quod allegorice contingit in sanctis
¶ De mundo et carnali tenuerunt in me-
lotis etc. quod dicitur in pelliceis melotis etc. et
vestibus facta de pilis vel de pelle caprarum
animalis quod melota vocatur sive taxus.
Est enim hirtus utilis ad operienda
opera. ¶ Prophetas et dicit capitulum illud
Beatus vir qui suffert Iacobi i c. et illud
Beatus vir qui inventus est ecclesiastici xxxi
c. et illud iustorum animae sapientie v c.
et dicit Beati per fidem hebr. xi c. et dicit potuit
enim transgredi et non est transgressus
ecclesiastici xxxi b. et illud Corona aurea
super caput eius ecclesiastici xlv c. et dicit Stola
iocunditatis induit eum ibidem b. ubi dicit
Stola glorie et illud Beati ludibria et
verbera hebr. xi c. et dicit tanquam aurum
in fornace sapientie iii b. et illud hi
sunt qui venerunt de tribulatione magna apocalypsis vii c.
et illud non esurient neque sitient ibidem
f. et dicit iusti tulerunt spolia impiorum
sapientie x c. et dicit in bonis iustorum ex-
altabitur civitas proverbiorum xi b. ¶ Illud et
sciendum est quod ecclesia celebrat festa
quorundam martirum veteris testamenti prout dicitur
est sub festo machabeorum.

De confessoribus

Confessores domini laudatores
licet ut tamen in iure quod virgines
quia et omnes sancti veri sunt Christi
confessores, in iure tamen in venerabili vocantur
confessores et super laudat specialiter no-
mine tabulum martirum et virginum et doctores
et alios separat in venerabili doctorum
et sic est quod in iure virgines et docto-
res nichilominus de confessoribus. ¶ Item
confessores distinguuntur in episcopos et in
presbiteros. De episcopis dicitur in vigiliis statuit
ecclesiastici xlv c. et epistola Ecce sacerdos
magnus ecclesiastici l c. ipsi enim sunt
magni sacerdotes, et illud et de episcopis
dicitur Inveni David servum meum oleo
sancto meo unxi eum, quia non tantum uncti
sunt in baptismo et in confirmatione et ordi-
natione in presbiteros, sed etiam in consecratione
in episcopos ut habeant unctionem superflu-
entem, et officia illa que in apparent sa-
cerdotes. Ipsi competunt episcopis, ceteri sunt
communia et plura sunt in festo octavi
tonum, quod afflixerunt et crucifixerunt
carnem suam cum viciis et concupiscen-
tiis, per octava virtutes ¶ Rursus
de confessoribus dicitur quod epistola de laude
dei ecclesiastici xlv c. et quod testificatio com-
munis ad thessalonicenses iiii c. et quod plures facti sunt
sacerdotes ad hebr. vii c. et quod dedit
dominus confessionem ecclesiastici xlvii c. et quod
iustus cor suum quod est ecclesiastici xxxix
et quod sapientiam laudabit multi ecclesiastici xx
iiii c. et quod doctrinis variis ad hebr.
xiii c. et quod ego enim iam delibor
¶ Alia iusti ad timotheum xxxv c. ¶ E-
vangelium non dicitur quod homo peregre matthei
xxv c. et quod vigilate matthei videte
et vigilate marci xiii c. et quod homo
quidam nobilis luce xix c. et quod nemo
accendit luce xi c. et quod vos estis
sal terre matthei v c. et quod nolite timere
pusillus grex luce xii c. ¶ Post-
communio est et utique talentum matthei xxv c.
et quod sint lumbi vestri precincti matthei xxiv c.
et luce xii c. ¶ Prophetas necesse dicitur

capitulum illud Ecce sacerdos etc. xliiii c. Et illud Benedictionem omnium gentium dedit ei ibidem. Et illud Iustum deduxit sapientie x c. Et illud Iustus cor suum etc. xxxix c. Et illud Magnificavit eum in conspectu regum etc. xlv a. Sed quod dicitur hic magnificavit deus, ibi glosa tenuit. Et illud Labia sacerdotis custodiunt scientiam Malachie ii b. Et illud Non est inventus similis illi etc. xliiii b. Et illud Fungi sacerdotio et habere laudem etc. xlv c. Et illud Talis decebat ut nobis esset pontifex ibidem c. Et illud Collaudabunt multi sapientiam eius et usque in seculum non delebitur memoria eius etc. xxxix b etc. Et illud Honestavit illum in laboribus sapientie x b. Et illud Custodivit illum ab inimicis quod est ibidem c.

Illud autem notandum est quod si plura festa in eadem die concurrunt illius qui meritis maior est nobis officium celebretur; de hoc dictum est in plenariis huius partibus.

De virginibus.

Officium misse communis de virginibus maxima ex parte sumitur de libro epithalamico sive canticum canticorum in quo agitur de laudibus sponsi et sponse. Virgines enim sunt sponse Christi que servant virginitatem quamvis sint in corpore et in anima propter integritatem corporis et mentis. Notandum autem est quod illud evangelium quod est de sponso scilicet Audivimus vocem de celo etc. quod in quibusdam ecclesiis dicitur est proprium tantum quia unus est sponsus scilicet Christus et scriptum est de eo Matthei xxv a. Et illud quod est de contemptu mundi scilicet Regnum mundi et omnem ornatum seculi contempsi etc. vel totum est quod ibi consultatio vel sensum. De virginibus et cantatur illud Fulcite me floribus Cantica ii c, quod expositum est in quinta parte sub titulo de festo. In quibusdam ecclesiis dicitur de virginibus versiculum illud Elegit eam deus et preelegit eam. Sed alii recte considerantes quod sola beata virgo Maria prelata est in honore eius tunc dicunt illud; pro aliis vero virginibus dicunt Elegit eam dominus et dilexit eam.

Epistole est de capitulum illud Qui gloriatur ii Cor x c et i Cor x c. Et illud Cum loquor i Cor xi c. Et illud Sapientia vincit Sap vii c. Et illud Meditata sum domine nunc me etc. li b. Et illud Liberasti me de perditione in eodem c. Et illud Accinxit fortitudine lumbos suos Proverbia xxxi c.

In officio misse si sit virgo et martyr ipsum officium est Loquebar de testimoniis tuis in conspectu regum etc. Alia sunt excepto quod debeat dici introitus Gaudeamus omnes in domino, propterea quod ipsa excellenter letissima venit ad passionem sicut de ea scriptum est: Agatha letissima et glorianter ibat ad carcerem ... eius letitie iuxta letitia sociatur, et eius in domino gaudemus, debita et congruentia officium misse est ne expectaverunt vocem que sit eius legenda hic.

Item de virginibus dicitur epistola quedam Confitebor tibi domine etc. li c. quedam Qui gloriatur ii ad Cor x c. quedam Domine deus exaltasti etc. li c. quedam Sapientia laudabit animam suam Eccl xxiiii c. quedam Sapientia vincit malitiam Sap vii c. quedam De virginibus i Cor vii c. quedam Dominus possedit me Prov viii c.

Et alia et post etc. quedam Prudentes Matthei xxv c.

Evangelium vero dicitur quedam Simile est regnum celorum thesauro Matthei xiii c. quedam Simile est regnum celorum x virginibus Matthei xxv c.

De dedicatione ecclesie.

Quoniam in parte prima dictum est qualiter ecclesia dedicanda sit, restat ut hic aliqua de officio quod in festo dedicationis ecclesie dicatur.

subinarum/ festum quoque illud solempniter ab
ecclesia celebratur. De quo in evangelio legitur facta
sunt encenia i. festa dedicationis in Ie-
rosolimis/ et ihesus ambulabat in templo
in porticu salomonis/ ad commendationem illius
festiuitatis et dicitur porticus salomonis quia
salomon solebat ibi orare et ibi conuenire
in die dedicationis. Hoc autem festum in veteri
testamento fiebat/ vt legitur in primo machab.
c. iiii. elegit iudas machabeus
sacerdotes sine macula et mundauit
sancta cum etiam multitudo inimicorum potest
sed non triumphauit. Et augustinus dicit in
omelia super predicto verbo festum sit encenia
illum diem quo templum dedicatum est iudei
solempniter celebrabant. ¶ Celebrauerunt
autem hebrei encenia viii diebus quod tamen
numerum quare nos similiter festum dedicationis
debemus viii diebus solempnizare. Secundus
numerus est quare viii diebus celebra-
uerunt encenia cum pascha et penthecoste
quia non celebrauerunt nisi per septem
dies tamen. et hoc est ratio quia ista fe-
stiuitas specialiter significat etiam dedica-
tionem/ in qua ecclesia illa scilicet ecclesia sanctorum
deo dedicabitur i. copulabitur ut ad ali-
os non possit usus transferri quod est
octaua in ueris/ et ideo in nouo t. legitur
hoc festum octauas. ¶ Hec ecclesia con-
struitur in baptismo et in doctrina et in penitentia/
hic eam audit fecerunt voces gemitus
firmamenta i. omnia genera flagellorum
et disciplinarum s. in hac ecclesia militan-
te/ que per tabernaculum moysi de-
signatur/ tabernacula enim militancium
sunt/ templum non illud salomonis sufficit
tantum ecclesiam triumphantem in qua hec
non audiuntur. ¶ In matutinali officio
dicuntur illi psalmi in quibus fit mentio
de portis que specialiter sunt timor
et amor/ sic legitur in psalmo illo/ domini est terra
ibi attollite portas principes uestras et ce-
tera illi in quibus fit mentio de altari sicut
in psalmo iudica me deus et discerne et cetera. Item
illi in quibus fit mentio de ciuitate ut
sunt illi deus noster refugium et cetera. et
magnus dominus et cetera. Item illi in quibus fit
mentio de atriis et de portis ut sunt
illi/ quam dilecta tabernacula et cetera et fundamenta
eius in montibus sanctis et cetera. Sed quare quartus
tum dicitur psalmus ille/ dominus deus salutis mee
et cetera ad quod quidam dixerunt quod ideo quia
ibi fit mentio de sepultura. Sed hoc
non verum quia non fit ibi mentio de talibus
sepulturis in quibus habitant siue
sepeliuntur corpora fidelium in ipsa ecclesia
sed de sepultura malorum/ vnde dicitur
quod dicitur ille psalmus eo quod est psalmus penalis
et specialiter ibi de oratione legitur/ que in
ecclesia facienda est/ vnde ibi dicitur intret
oratio mea in conspectu tuo/ dicitur autem
quintus de ecclesia domus mea domus ora-
tionis vocabitur. Qui habitat psalmus est qui habi-
tat in adiutorio altissimi i. in ecclesia
quia ibi dicitur altissimum posuisti refu-
gium tuum/ quia super omnes montes
in vertice montium fundata est ecclesia
vltra non arripitur s. adiungitur in ve-
speris est. Propterea etiam quia ad hoc
celebratur dedicatio ut dedicatur
et honoratur illa patria etiam. ¶ Per
hoc ut dicitur illud templum vidi iam
ciuitatem apoc. xxi. c./ et illud ecce taber-
naculum quod est ibidem et illud vnus
quisque propria mercede i. cor. iii. c. Et
illud fundamentum aliud nemo potest
ponere cor. iii. ¶ Bene autem festo
competit quia iacob vidit scalam
et angelos ascendentes et descenden-
tes i. totam ecclesiam vidit visione
et erexit lapidem i. xpistum qui est lapis
in summo et cetera lapis angularis et
fundamentum qui omnia sustinet
Erexit inquam in titulum primum

memoriale et triumphale fundebat oleum
desuper / sequitur Jacob patriarcha fundit
oleum super lapidem .i. xxviii. ascendendo
eius curvaturam et eius propheta Jacob dicebat
Terribilis est locus iste hic non est aliud
nisi domus dei et porta celi vere dominus est
in loco isto et ego nesciebam / terribilis est
certe demonibus propter dei similitudinem que
hic et propter hec admissa est intrantibus
Terribilis est locus iste etc. gen. xxviii.
c. / sequitur et vocabitur aula dei hic appo-
suit [illegible] de suo / pro eo quod ibi pa-
ratus est deus exaudire sicut dixit
dominus salomoni iii. reg. c. viii. exau-
divi orationem tuam etc. quare autem sit
terribilis / ostenditur in versiculo dominus reg-
navit decorem induit s. in membris suis
et ideo terribilis est certe demonibus
Infestacionibus non alteri est inimicus
dicat dominus [illegible] ysa. xlix
et lvi. c. Templa sunt de tempore xxi
c. vidi civitatem sanctam ierusalem novam
etc. Ru. est locus iste s. ecclesia ma-
terialis / sequitur sanctus est quia sanctificata
est ad hoc ut ibi deus exaudiat
preces / et ideo petit orationibus sanctitatem
salomon enim oravit ut dominus oran-
tes ibi exaudiret et dominus dixit ei
exaudita est oratio tua hec et sequitur
sanctificavi etc. iii. reg. c. viii. ubi sa-
lomon dedicato templo ait / quicumque
rogaverit in loco isto exaudies in
loco habitaculi tui in celo et cum ex-
audieris propicius eris Talia est in
quibusdam ecclesiis aqua [illegible] etc.
gen. xxviii. c. [illegible] non est [illegible]
[illegible] ibi luc. xix. c. eo quod ibi hic
hodie salus huic domui facta est
In quibusdam ecclesiis legitur euangelium de
[illegible] in quo hic Et non potuit subvertere
domum illam fundata enim erat super
firmam petram Sequitur off. de verbis
dominus in paralipomenon .i. ult. c.

vel secundum alios sunt verba salomonis dicentis domine deus ego in
simplicitate cordis mei letus obtuli
universa hec / obtulerant enim sacrificia
in estabilia que significabant bonas
operaciones seu cogitationes et bona de-
sideria / que instabilia sunt et vivos et pro
Sequitur per annos domus [illegible] etc. ysa. lvi
vii. c. Notandum quod si festum dedi-
cationis ecclesie occurrit in passione domini fit
in sequenti ebdomada. Si non in festo a-
scensionis de ascensione fiet officium
et dedicationis officium differtur / salomon
enim dedicavit templum vii. die mensis
et x. die mensis occurrebat scenophegia
celebravit autem dedicationem templi per vii
dies et prorogavit scenophegiam
usque post dedicationem. Octava pars
de compoto et kalendario et de partibus
eius addita incipit

Quoniam sicut ait beatus
Augustinus sacerdotes compu-
tum scire tenentur aliquin
vix in eis sacerdotis no-
men constabit / sub quo
verbo noticia curriculis
temporis lune ac kalendarii intelligi-
tur Compotus est scientia artificialis temporis
s. solis et lune progressum / idcirco ad
simplicium sacerdotum instructionem in
hac octava et finali parte de computo
aliqua clara compendio perstringere
putavi adiuvante deo non sine ratione
Sciendum autem quod computus a computando
est in ipso computando procedimus non
est in ipso computus doctrinam etc. duplex
computus s. astronomicus seu phi-
losophicus et vulgaris seu ecclesiasticus
Sed de astronomico nihil ad propositum
Vulgaris computus est scientia distin-
guendi tempus certa ratione seu scientia temporis
discretiva secundum ecclesie usum Tempus non
potest hic sumitur est sed tunc [illegible]

[illegible]

321

que dicitur quantitas anni, mensium, dierum seu altius spacii. Vel tempus est mora motus rerum mutabilium, cuius partes x sunt: annus, mensis, septimana, dies, quadrans, hora, punctus, momentum, uncia et athomus. Annus continet xii menses et lii septimanas et diem unum et ccclxv dies et vi horas. Mensis continet iiii septimanas vel paulo plus. Septimana vii dies. Dies iiii quadrantes. Quadrans vi horas. Hora iiii puncta. Punctum x momenta. Momentum xii uncias. Uncia xlvii athomos. Athomus indivisibilis est, nam tomos grece divisio, unde athomus grece indivisio latine. Anni quidem solaris fere xii pars est mensis. Septimana non est fere quarta pars mensis. Dies naturalis septima pars septimane. Quadrans quarta pars diei naturalis. Hora vi pars quadrantis. Punctum quarta pars hore. Momentum x pars puncti. Uncia est xii pars momenti. Athomus est xlvii pars uncie.

Est et alia temporalis divisio secundum Petrum, per seculum, per lustrum, per olimpiadem et per indictionem, de quibus inferius dicetur.

Secundum tamen tria tempora annorum triplex est annus, scilicet solaris, lunaris et magnus, de quibus prosequimur in hac octava parte tractatur, que duas principaliter habet partes, in quarum prima agitur de anno solari et de magno, in secunda vero de lunari. Prima pars de anno solari incipit.

In hac prima huius operis parte, qua de anno solari tractatur, que in iiii subdividitur particulas, in quarum prima agitur quid sit annus, de initio anni, de multiplici anno, de xii signis, de bisexto, de iiii anni partibus et de ieiuniis iiii temporum, de solsticiis et de equinoctiis, de magno anno, de ciclo, de olimpiade, de lustro, de etate, de seculo et de evo.

In secunda parte agitur de mense, de kalendis, de nonis et de idibus, et qualiter dies denominentur, de diebus egyptiacis et canicularibus.

In tertia agitur de septimana, et que sit littera kalendarum singulis mensibus, et qua die septimane quibus mensibus incipiat, et de litteris dominicalibus, de regularibus solaribus, de concurrentibus et de indictione.

In quarta agitur de die, de momento et de hora.

Annus est solis anfractus cum propriis revertitur sexaginta quinque diebus ad eundem locum sidereum redit. Dicitur quia annus quasi mensibus in se revertentibus voluitur. Vel dicitur annus ab an quod est circa et eo, is, quia circulariter redeundo annus dicitur quasi annulus, id est circulus, eo quod in se redit. Unde Virgilius: atque in se sua per vestigia voluitur annus. Et observatur in veteribus libris sic apud egyptios annus indicabatur: pingebatur enim draco caudam suam mordens, quia in se recurrit, et sic adhuc a quibusdam figuratur. Alii annum a bi novatione dicunt, quia per eum renovatur.

Est annus secundum diversos diversa habens initia, quia Arabes et Egyptii illum inchoant post solsticium estivale, scilicet a septembri, pro eo quod legitur arbores in principio mundi fructum habuisse, et quia ergo hoc in septembri contingit, putant tunc mundum factum fuisse, ideo cum ibi incipiunt annum. Numa vero Pompilius et romani annum a ianuario inceperunt, pro eo quod tunc vel paulo ante sol nobis incipit appropinquare. Iudei a marcio incipiunt, quia in eo conditus est mundus, et ideo dicitur quod xviii dies eius est primus dies seculi, quos omnes quasi aliqua compotiste imitantur; ipsi namque a septembri incipiunt regulares lunares et embolismos.

et epactis romanis annos lunares
kalendario non incipiunt currere nisi
et quasdam lunas emitales annotatas et
regulares solares quarumdam et quasdam
lunas emittales put in fine pte appe-
bit ¶ Sane quidam modum obtinue-
runt salvatoris computant annos
a nativitate eius aliqui vero ab eius
incarnatione i. a qua te pacione bte ma-
rie qui illa dixit ecce ancilla domini et c
statim cum fuit repleta hamo et plenus
spiritu sancto ¶ Annorum alius est naturalis
alius usualis alius legittimus alius
emergens alius solaris alius ma-
gnus alius olimpias alius lustrus
alius indictionalis alius iubileus
alius benignitatis alius eternitatis
et glorie ¶ Annus naturalis est cum luna
soli supponitur unde sol eclipsim
patitur ¶ Usualis seu tpalis est
qui secundum usum hominum sumit initium
videlicet a ianuario usque ad sequentem
ianuarium ¶ Legittimus seu cerimo-
nialis est qui computatur secundum lunationes
ab aprili usque in aprilem et filiis eius
est primus mensis apud hebreos
¶ Emergens est in quo aliquod ma-
gnum iudicis vel aliis contingit cuius
facto in aliud memoria annos inci-
piunt computare secundum aliquos dic ¶ Annus
solaris est spacium quo sol circuit
xii signa zodiaci que circuitu
facit ut premissum est in ccclxv
diebus et fere vi horis fere dico propter
quedam momenta que adiciuntur
sicut infra dicetur Hee autem vi hore
decursu in quarto anno faciunt unam
diem naturalem bissextilem et annus
iste communis est omnibus gentibus et in-
cipit equali die et equali die fi-
nitur cum supradictis predictis diebus

et iste pt et dicitur naturalis ¶ Signa nomina
predicti sunt ista aries taurus ge-
mini cancer leo virgo libra scorpius
sagittarius capricornus et pisces etc.
Hec sunt signa poli que per sunt via soli
Est aries taurus gemini cancer leo virgo
libraque scorpio arcitenens caper amphora pisces
¶ Et nota quod celi latitudo sunt circulis
distincta zonis zone autem ipse sunt quinque
que eadem zone vel circuli appellantur eisdem
includuntur tempore consistunt zodiacus autem
circulus est duobus lineis vel angulis
ex una linea constat ¶ Zodiacus zodi-
acus grece dicitur animal latine seu signifer
in zodiaco dicitur animal seu signifer et
circulus ex eo quod in medio firmamenti sunt
xii signa per transversum posita equali lat-
itudine distincta que formis et
nominibus animalium designantur quod sol in
tribus in illas proprietates animalium quodam-
modo sortitur vel quod stelle in signis
disposite sunt animalium in signis Si-
gnum autem dicitur duodecima pars zodiaci
Sol quando intrat in aliquod de predictis
signis quolibet mense in xv. kal. fe-
bruarii unde in marcio intrat in arietem
xv. kal. aprilis in aprili intrat in taurum
xv. kal. madii et sic per ordinem me-
nsium et signorum ¶ Primum signum est aries
in quo sol dicitur esse fortis in quo est sol
circa principia veris sic dictum est
quod sicut aries est animal retro debile
habens autem anteriora robore sic posteriora
solis illo tempore debilia sunt surgente
eius fortitudinem minuente anteriora
non tempore estatis respiciunt aliquid
fortitudinibus in caloribus habent vel quod
sicut aries hyeme cubat in latere
sinistro vere autem incipit cubare
in dextro sic sol ante illud tempore

nominatur in sinistro latere firmamenti s.
in meridie / tunc non intrat latus dextrum
s. versus aquilonem. Antiqui hoc signum propter
amorem Jovis vocaverunt, cuius capite
que siluam fecerunt cunctis cornua
fingunt. ¶ Secundum signum est taurus sic
dictum, quia sicut taurus fortior est ceteris
sic fortioris efficiencie est sol illo tempore
quo ad nos quam in parte dicti / taurus enim
est efficacior quam aries / sicut taurus
enim fortior est quam aries / antiqui ideo tau-
rum inter sidera in honore Jovis col-
locaverunt, quia ille fabulose fingitur
in bovem conversus quandam Europam transvexisse.
¶ Tertium gemini sic dictum, quia illo tempore
vis solis geminatur, incipit enim esse
calidus et siccus effective, vel quia tunc
proprie res geminantur, id est multipli-
cantur / aves enim et animalia fetus pro-
ducunt, vel propter geminos sive duos
gradus quibus sub isto signo magis
quam sub alio sol elevatur altius / an-
tiqui autem hoc signum gemini vocaverunt
propter castorem et pollucem quos post mortem
inter notissima sidera constituerunt.
¶ Quartum cancer sic dictum, quia cancer
est animal retrogradum et sol tunc retro-
graditur descendens a nobis cum prius
appropinquavit nobis ¶ Quintum leo sic
dictum, quia leo est animal crudele et propter
febricitans / sic et tempus illud crudele
est et generat febres / unde quoniam
hercules leonem fortissimum in greta oc-
cidit / ideo propter virtutem suam hunc inter sy-
gna constituunt ¶ Sextum virgo quia
sicut virgo nichil generat / sic tempus illud
sterile nichil novi generat / generata tamen
maturescere facit, et est enim tempus cani-
cularum dierum ¶ Septimum libra
sic dictum ab equalitate noctis temporis /
quia sole ibi consistente dies et nox equ-
ponderata est / quia tunc est equinoctium
autumpnale ¶ Octavum scorpius / sicut
enim scorpius venenosus est et pungit /
sic et tempus illud morbosum propter inequali-
tatem aeris est, enim mane frigus
pungens et in meridie calor urens
¶ Nonum sagittarius sic dictum, quia
venacio que plurimum fit per sagitta-
rios tunc exercetur, vel propter fulgura
que tunc sepe cadunt, que ytalici
sagittas vocant ¶ Decimum capricornus,
sicut enim capricornus in arduis mon-
tibus sive in excelsis rupibus pascit-
ur, sic sol tunc est in altissimo gradu
versus meridiem / vel sicut capricornus
montes solet ascendere, sic sol tunc
ad nos ascendere incipit. Antiqui
autem capricorni figuram inter sy-
dera finxerunt propter capram Jovis nu-
tricem, cuius posteriorem partem corporis in pi-
scis effigie formaverunt, ut pluvias
designaret, quas plurimum illis mensibus
in extremis solet habere ¶ Undecimum
est aquarius sic dictum, quia tempus illud
aquis et ventis habundat ¶ Duo-
decimum est pisces, quia sicut piscis est animal
aquaticum sic et tempus illud propter multas
pluvias aquaticum est, vel quia tunc
aquis resolutis est tempus piscacionis
vix licet sic patet ex premissis signa
equalia sunt secundum astronomicos / contra
tamen illa non ponunt equalia / tamen quia
plures dies sunt in uno signo quam in
alio / cum unus mensis plures dies habeat
quam alius / unde plures erunt gradus
unius quam alterius signi / gradus enim
dicitur spacium quo sol motu suo transit
in zodiaco die naturali. Ex istis datis est
facile sciri per quoto gradu alicuius
signi sit sol quocumque die ¶ Porro
dierum bisextilis de qua dictum est

dicitur bissextilis secundum philosophos quia ex bissextis momentorum collectus est sic potest comprobari. Sol enim in quolibet signo moratur xxx diebus et xxx tertiis horis et xxx bissextis momentorum, et tertius est tertia pars alicuius rei constitutis ex tribus partibus, bissexte vero sunt due partes. Si multiplicantur duodecies xxx diebus habemus ccclx dies. xxx tertie horarum constituunt x horas que multiplicate duodecies v dies. Triginta bissextorum momentorum continent xx momenta id est duo puncta. Si multiplicantur duodecies duobus punctis habemus vi horas ex bissextis momentorum collectas que decepto in quarto anno constituunt unam diem que dicitur bissextilis. Unde secundum ysidorum per singulos annos crescat per quartam assis. At ubi quarto anno asses completi fuerint bissextum unum faciunt, et ideo per quatuor annos unus dies bissextilis adiectus dicitur. Et dicitur bissextus quia bis sexies ductus asses unum facit quod est unus dies. ¶ Queritur loco kalendarii poni debeat illa dies hiis versibus continetur.

Bissextum sexte martis tenuere kalende
posteriore die celebrantur festa mathie.

¶ Hoc est dicere quod in illa litera ubi dicitur kalendis sexto kalendas marcii debet poni dies bissextilis et tunc sumuntur sub eadem littera duobus diebus sed in illa littera et festum sancti mathie quod debet illa die celebrari celebratur tamen in sequenti, ita tamen quod ipsius festum et vigilia illius sit medium non est, tamen utrum ipsum festum in prima vel in secunda die predictarum duarum celebretur secundum regionum illarum consuetudo fuerit. Ysidorus dicit quod a sexto nonas marcias usque in die kalendas ianuarii lune currunt

bissexto apponitur atque in detrahitur. Si autem nosse velis quis sit annus bissextilis debes dividere annos domini per quatuor quotiens possunt et si nullus supra manserit tunc erit annus bissextilis. Si autem aliquis remanserit tunc non erit bissextilis.

Anni domini si divisi per quatuor eque constant bissextum quia tunc scias.

Hoc autem verum est secundum illos qui dividunt annos domini incipiendo a nativitate vel annunciatione, et non secundum illos qui incipiunt a circumcisione. Alia et doctrina ad inveniendum bissextum ponetur infra ubi de quatuor temporibus agetur. ¶ Tempora sunt partes anni solaris sunt quatuor scilicet ver estas autumpnus et yemps, ut dictum est in vi parte subscripta figura terre ebdomade adveniunt. Dicta sunt autem tempora a temperamento eo quod in unum se humore siccitate calore et frigore contemperent. Sed et circula dicuntur quia non stant sed currunt. Ver dictum est quia viret. Estas dicitur ab estu id est calore, unde estas quasi usta et arida. Autumpnus a tempestate vocatur quia et folia cadunt et omnia maturescunt. Yemps dicitur ratione emisperii quia tunc sol circulo volvitur breviori, unde et hoc tempore bruma dicitur brevi ... id est brevius vel a brio quia tunc maior est reficiendi appetitus, et autem grece bruma appellatur ... capita autem predicti anni secundum cetera hiis versibus continentur.

Festum clementis yemps caput est orientis.
Cedit yemps retro kathedrato symone petro.
Ver fugat urbanus estatem simphorianus.
Id quod restat autumpni tempora prestat.

Hoc est dicere festum clementis quod est ix kal. decembris est principium yemis et durat usque ad festum sancti petri kathedre, tunc incipit ver et illud

festum est viii. kal. marcii; et ver durat
usque ad festum sancti Urbani quod est viii.
kal. iunii; tunc incipit estas et durat
usque ad festum sancti Symphoriani quod est
viii. kal. septembris; tunc incipit autump-
nus et durat usque ad festum Clementis
in quo incipit yemps. ¶ In hiis autem
temporibus anni iiii^{or} temporum ieiunia
celebramus et ideo ieiunia quatuor temporum
appellantur. Ieiunium veris est in prima sep-
timana quadragesime scilicet in quarta feria post cineres. Ieiu-
nium estatis in primo die mercurii post
penthecosten. Ieiunium autumpni est
tercia die mercurii septembris scilicet in quarta
feria post festum sancte crucis. Ieiunium yemis
est in quarta feria post festum beate Lucie
prout ibi dictum est in versibus: Vult crux
Lucia cineres et carismata dia Ut
det vota pia quarta sequens feria.
Fiunt autem hec ieiunia in quarta feria
quia in quarta Christus a Iuda traditus; et in vi
feria quia in ea crucifixus est; et in sabbato
quia tunc apostolorum tristicia devicte sal-
vatorem requirimus vel si operatum
recuperabimus. ¶ Adventum quoque domini
quomodo celebrant dictum est in vi parte sub
titulo de adventu. ¶ Notandum in anno sola-
ri contingunt duo solsticia et duo equi-
noctia: solsticia in estate et yeme, equi-
noctia in vere et autumpno. Est autem
solsticium maxima inequalitas diei
et noctis secundum ingressum solis in capri-
cornum vel cancrum, et dicitur solsticium quasi
solis statio eo quod tunc sole stante
crescunt dies vel noctes. Equinoctium
est maxima diei et noctis equalitas
et tunc equali spacio hemisperium
consistunt secundum ingressum solis in
arietem vel libram. Ubi autem sit
locus solsticiorum et equinoctiorum

hiis versibus continetur: Solsticium
decimo Christum premit atque Iohannem
Equa crucis festum dat tempora mutat et
ydus. Hoc est dicere quod solsticium
yemale est ante nativitatem Christi
x diebus videlicet xviii. kal. ianuarii quo tempore
sol incipit altiores circulos petere;
et solsticium estivale est ante nativitatem
sancti Iohannis baptiste totidem diebus videlicet
xviii. kal. iulii quo tempore sol inci-
pit ad inferiores circulos remeare.
Unde estivalis solsticii dies maiores
sicut et yemalis noctes in yeme. Et
secundum egipcios yemale est xii. kal.
ianuarii, secundum grecos x. kal. Esti-
vale vero est secundum egipcios xii. kal.
iulii, secundum grecos x. kal. Item in festo
crucis vel secundum alios xii. kal. octobris est
equinoctium autumpnale, et ubi dicitur iiii
kalendas ydus marcii vel secundum ali-
os xii. kal. aprilis est equinoctium
estivale. Olim enim annus in duas
tantum partes dividebatur scilicet in estivum et in
yemale solsticium et in duo equinoctia.
¶ Magnus autem annus completur cum
planetis omnibus ad loca sue crea-
tionis quod fit annis non paucioribus
d. xxxx mundanis, non annus orbis
stellis ad prima loca redeunt quod fit
demum post xv. m. annorum ut dicitur
in ystoriis super genesim ubi agitur de ebe-
tate Noe quod magnus annus impletur
per circula d. c. annorum. ¶ Era qua
utuntur ipsi singulorum annorum est
constituta a cesare augusto qui ad
primum annum orbem descripsit. Dicta
est autem era ab ere quo omnis orbis
es reddere professus est rei publice
romanorum. Prius autem fuerunt

indictiones et procurrere. Olympias
constituta est apud Grecos in Elide civitate
Eliis agentibus agone et quinquennale certa-
mine, mediis quatuor annis vacantibus, et ob
hoc tempore Elidii certamus olympiadem
nominant quadriennio, unde olympi-
ade supputatio. Lustrum est penteten-
sis, id est quinquennium, quia quinto anno con-
dendi post olympiades a Romanis
nondum enim erant consules neque cer-
quinquennale quod tempore ideo sic nomina-
tum est quia censu per quinquennium in republica
peracto urbs Romana lustrabatur.
Apud eosdem Romanos est annus
indictionalis qui ut quidam quindecim continet
annos, ut infra dicetur, et premissum est.
Apud Hebreos est annus iubileus,
id est remissionis, qui septem completis
annorum ebdomadibus celebratur, de quo
dictum est in vi parte sub quinquagesima.
Apud Christianos est annus benignitatis
et gratie in quo Christus venit et nos sola
benignitate redemit. Apud sanctos
comprehensores est annus eternitatis et
glorie in quo exultabunt sancti in gloria
sine fine. Seculum generationibus
constat, sic dictum quia sequitur, abeun-
tibus enim aliis alii succedunt. Hoc
tempore quidam quinquagesimum annum
dicunt, scilicet Hebrei iubileum vocant
ut iam dictum est, et ob hoc etiam Hebreus
propter uxorem et liberos amans domini sui
aurem perforatam subiugatus
sine iubetur in seculum, id est usque ad annum
quinquagesimum. Etas autem plurimum dicitur
pro uno anno et pro vii et x et pro quo-
libet tempore, unde et etas est quod de multis
instruitur seculis, et inde dicta est etas
quasi evitas, id est similitudo evi. Etatem
evum est etas perpetua cuius neque
initium neque extremum nos scimus.
Derivatum est autem evum ab eone

quod apud Grecos aliquando pro seculo, aliquando
ponitur pro eterno. Ipsa enim etas duobus
modis dicitur, scilicet hominis sicut infantia
iuventus et senectus, et mundi, cuius
prima etas est ab Adam usque ad Noe,
secunda a Noe usque ad Abraham, tertia ab A-
braham usque ad David, quarta a David
usque ad transmigrationem Iude in Babilo-
nem, quinta deinde usque ad adventum
Salvatoris in carne. Sexta que nunc
agitur usque quo mundus iste finiatur.
Quot sint anni ab origine mundi dictum
est in vi parte sub titulo de septuagesima.

Sequitur de mense.

Dicto de anno sequitur videndum de
mense. Est autem mensis spatium
temporis quo Phebe a Phebo re-
cedens eidem completo circulo sociatur,
et dicuntur menses a mensurando eo quod
annum per menses mensuratur vel a mene,
quod est defectus, eo quod luna singulis
mensibus visu deficit ab humano
vel secundum Ysidorum a mene greco quod est
luna latine apud Grecos enim men-
ses legittimi non ex solis circulo
sed lune cursu computantur, quod est de
nova ad novam. Dividitur autem annus
per xii menses quia sol peragrando zo-
diacum xii circuit regiones signorum
et in his xii mensibus commoratur. Ro-
mulus autem voluit tamen x men-
ses in anno incipiens a marcio quem
Marti deo belli quem patrem suum ex-
putabat dedicavit ut Ovidius
in primo Fastorum tempora digereret cum
conditor urbis in anno instituit
menses quinque bis ac suos. Sed
Numa Pompilius videns quod annus
non bene x mensibus complebatur, super
super addidit duos in principio
scilicet Ianuarium et Februarium

lxxxvi de anno

Januarius dicitur a ianua quia sicut ia-
nua utramque domum ita primarius
utrumque annum est cum limes eiusque dicitur
iano deo qui antiquissimus dicebatur princi-
pium et finis omnium rerum / ei cum sint age-
bantur mensis iste consecratus unde et de-
ianus bifrons pingitur ut anni introi-
tus et exitus demonstretur de quo
dictum est in vi parte sub t de tituasione
Februarius dicitur a februis quae tunc
defunctis contingunt vel a februus id est parentibus
genitoribus sunt ut februe oblationes
fiunt pro mortuis / romani enim illo mense
memoriam mortuorum habebant et eos purga-
bant celebrando exequias mortuorum
vel secundum ysidorum dicitur a februo id est plutone
cui eo mense sacrificabatur. Marcius
dicitur a marte patre romuli vel quia eo
tempore cuncta animancia aguntur ad marem
et ad generandi voluntatem appellatur
et quasi mensis novorum / quia est anni
initium et quasi novum mensis quia in eo
viriditatibus fructibus nobis resuscitacio-
nem probatur occasus. Aprilis dicitur quasi
aperilis quia tunc terra aperitur ad gignen-
dum flores aperiuntur et arbores ma...
incipiunt pullulare vel aprilis quasi
venus dicitur quia afrodis enim grece dicitur
latine venus. Maius a maio-
ribus natu dicitur qui erant principes
reipublicae vel a maia matre mercurii
Junius a iunioribus dicitur erant enim
olim maiores scilicet seniores qui appe-
llabantur patres et hii civitatem consilio re-
gebant urbis regimine consulentes /
erant et iuniores qui ibant ad pu-
gnandum pro republica / ideo maius a
maioribus iunius a iunioribus no-
men accepit quia in illorum honore
instituti sunt vel dicitur a iunone / Ju-
lius dictus est a iulio cesare qui tunc
natus fuit vel quia tunc de hostibus
triumphavit vicit enim cleopatram
reginam egipti cum antonio viro suo
bello navali / Julius tamen prius quintilis di-
cebatur / eo quod est quintus a marcio quod
romuli principium erat anni. Augus-
tus dictus est ab octaviano augusto
qui tunc natus fuit vel quia tunc hostes
superavit prius tamen dicebatur sextilis eo
quod sextus est a marcio. Septem-
ber nomen habet a numero et ymbre quia septimus
est a marcio et ymbres habet / sic et octo-
ber november atque december a numero
et ymbribus notabilia acceperunt
quae nunc decreverunt december finit
pro eo quod denarius numerus precedentes
numeros clausit. Notandum autem dies
quibus menses habeant hiis versibus continetur
Junius aprilis septemque novemque tricenos
plus unum retinent sed habet februus octo vicenos i xxxi
Cui si bisextus fuerit superadditur unus
hoc est dicere quod junius aprilis septembris
november habent xxx dies reliqui
autem menses habent xxxi. Ratio autem
est quia cuilibet mensi dati fuerunt
primo xxx dies qui multiplicati
duodecies constituunt ccclx dies
de quibus vero residuis datus est unus
januario eo quod est principium anni
et e converso tercius numerus quia in parte numerus xxxi q. l.
inpar et tercius numerus in parte generatur impar
sic datus est marcio pro eadem in parte
terciusque maio quartus iulio quintus
octobri / cesar autem augustus vo-
lens suum mensem equalem mensi
iulii abstulit februario unam diem
quia erat mensis sterilis atque luctus
et attribuit eam augusto et ita re-
manserunt februario xxix tantum
et augusto xxxi deinde astrologi
romani abstulerunt aliam diem
februario et addiderunt decembri ut sic
ut finis principio videretur et sic
februario remanserunt tantum xxviii

z decembri xxxj. vnitis adequanda co-
pensationi vna dies vz bissextilis
est decepto i quartu annu februario
restituta ¶ Tercia vero dic vel q(uo)t sint
quibus mensis intret vt sub t d(e) sep-
tiana dicetur ¶ Sane i quolibet mense
sunt tres dies celebres qui solis p(ro)p(ri)is
nominibus appellantur z ab eis ceteri de-
nominantur s(cilicet) kalende none z ydus
quos romani pp(ter) dies festos vel pp(ter) offi(cia)
magistratuum instituerunt i his enim
diebus i vrbibus conueniebant kalen-
de sunt prima dies mensis z dicuntur q(uasi)
colende quia tunc pp(ter) erat festum in
nomine iunonis | vendicat anso-
nias saturnia iunio kalendas vel q(uia)
tunc nouo p(ro)pter principia mensium ce-
lebrant sicut fit ab hebreis vn(de)
ouidius Salue festa dies meliorque
reuerte(re) sp(er) | apptos rerum digna pote-
te coli | vel dicuntur a calo quod est voco
primus namque die mensis | pro d(omi)n(u)s
plebis ad nundinas vocabat | clamans
totiens calo | quot dies erant vsque ad
nonas | z ideo dicit pluraliter kalende
a plebibus vocantibus vel a calo quod est
bonum quia bonum p(ro)totum mense | z iudi-
tur cum sibi mutuo encenia trans-
mittebant ¶ None vero sunt iiij.or
vel sex dies i quibus mense | qui sequuntur
post kalendas | z dicuntur a nundinis quasi
nundine | quia tunc romani nundinas
celebrabant | ideo autem i aliquo mense
erant none sine mercatoribus nundina-
rum i die quinta | z i aliquo die vij | (septima) vel
p(ro)p(ter) donec esset tempus ad mercandum
nundinatoribus habent vel dicuntur none
a nonis quia dies ille nouus erat
ante ydus | vlra non p(ro)tinet nullum
fiebat festum | vn(de) ouidius nonarum
tutela deus erat ¶ Idus vero sunt
octo dies qui sequuntur post nonas
Est autem ydus q(uasi) i xiij. vel i xv. die
p(ost) quam nona precedit | si enim mensis habet
iiij.or nonas idus est i xiij. die si
habet vj nonas idus erit i xv. die | Ita autem
quia latine ethrusce diuisio dicitur | z ydus est
dies x.o hoc alia considerate dicit
| z dicuntur idus q(uasi) diuisio quia tunc fie-
bat diuisio media vel quia i ydibus
fit diuisio mensis | dicit z ydus ab
ydus ab i ?epo ab in media dicit
q(uasi) ydua i diuisa plebis latinorum
putant ydus dici ab edendo eo q(uod)
hijs diebus apud veteres epulari erant
¶ Dies autem qui sequuntur statim post kalendas
ita denominantur | Si enim est mensis
qui habeat iiij.or nonas debemus dicere i
kalendario statim post kalendas quarto no-
nas | i tercio | tercio nonas i secundo pridie
nonas i quinto vero dicimus nonas | vt
patet i ianuario z similibus Si vero e(st) me(n)-
sis qui habet vj.o nonas debemus dicere
statim post kalendas vj. nonas i tercia die
quinto nonas i quarta quarto nonas
i quinta tercio nonas i sexta pridie
nonas i septimo nonas | vt patet in
marcio z similibus | dies autem qui se-
quuntur post nonas ita denominantur
i quolibet mense | viij. ydus vij. idus
vj.o idus v.o idus iiij.o idus iij.o ydus
pridie ydus z ydus | sic hic apparet
i kalendario manifeste | Di-
es vero qui sequuntur post ydus denomi-
nantur a kalendis mensis sequentis
hoc modo | Ianuarius habet xxxj. dies de istis
accipe vnam pro kalendis z iiij.or pro nonis
z viij. pro ydibus | z sic remanent
xiij. xviij. adde quoque istis xviij die-
bus kalendas siue die kalendarum se-
quentis mensis | z sic erunt xix vn(de)
i mense Ianuario debemus dicere statim

de q(uo) d(icitu)r i(n) s(e)q(uen)tib(us) e(?)

i filia saturni

xxxj quia nec
...nos hic z e(?) s(e)

xxxj quia nec
non obseruens

xviij [illegible]
xix

xviij [illegible]
kal

Post ydus xix. kal febr. insequitur
dies xviii. kal et sic per ordinem usque
ad finem mensis / ipso numero decrescente / ita
tamen quod dicitur pridie ydus et pridie nonas
et pridie kal et non secundo quod secundus dicitur a sequendo
set illa dies non sequitur set precedit et ex op-
posito hec proportio pridie, id est ante diem et
cum dicitur iiii. ante ... prius dicitur pridie quod pro
1 die sive prius ante diem et cum dicitur iiii.
nonas intelligitur quarta die ante nonas /
et sic in aliis / quia ante dies denomi-
nantur a nonis et ab ydibus et quot
a kal omnium mensium hiis versibus continentur
Sex nonas maius october julius et
mars quatuor at reliqui tenent /
ydus quinque octo januarius et augustus,
donas nonasque decem ber julius october
mars maius [illegible] decemque junius
aprilis september et ipse november
ter senas retinet februus sed bis octo
kal. / hoc est dicere quod maius october
julius et marcius habent dies vi. pro no-
nis / set reliqui menses habent tantum iiii.or
et quinque menses habent octo dies pro ydibus /
Sed quod januarius augustus et december
habent xix dies pro kal / julius vero octo-
ber marcius et maius habent xviii junius
vero aprilis september et november
habent xviii februarius vero xvi et si fuerit
bissextus superadditur ei unus ¶ Illud
vero notandum est quod in quolibet mense
sunt duo dies egipciaci id est ab egip-
tiis deprehensi. in egipto enim erant
quondam astrologi qui quasdam constella-
tiones nocivas humanis actibus
in illis diebus invenerunt ideo quod illas
nocivas esse hominibus voluerunt tamen
illarum constellacionum puncta scire propter
errorem vero computi non valemus vel
forte in venerunt illos dies bene constella-
tos et ideo eos in kalendario notaverunt
ut in illis diebus potius quam in aliis
illis actibus insistatur quorum errore

ne eam sequi videatur a talibus cavetur
vel dicuntur egipciaci secundum quosdam quod deus in
illis diebus percussit egiptum novem pla-
gis quarum quelibet sit dies egipciacus
in principio vel in fine mensis hiis versibus
continetur / Augurior decies audito lu-
mine clangor. Linque olens abies co-
lunt colubus cocute galbinum / In hiis
versibus sunt xii. dictiones xii. mensibus
convenientes prima primo secunda secundo et sic per or-
dinem sumpto inicio a januario ita quod quota
est prima litera prime sillabe alicuius ista-
rum dictionum in alphabeto toto est di-
es egipciacus in illo mense tantum sunt
illa dicto computanda a mensis princi-
pio versus finem Et quota est prima litera
secunde sillabe in alphabeto toto est dies
egipciacus in illo mense tantum sunt illa
dicto computando a fine versus principium
Verbi gratia augurior est prima dictio et sunt
primo mensi januario cum ergo prima sillaba
sit a est prima litera ipsius sillabe et a prima
in alphabeto ergo prima dies januarii est
egipciaca Item gu- est secunda sillaba et g
est prima litera ipsius sillabe et g est septima
in alphabeto ergo septima dies janu-
arii inchoando a fine versus principium est
egipciaca et sic in aliis hoc observa-
to quod h. in hoc loco pro litera non ponatur
quibus vero pre missorum dierum propter vinea-
tionem sui denominatur egipciacus de
diebus non felicibus vel infelicibus
quos quondam astrologi notaverunt in
presenti opusculo nil agitur quod eam per
hibet talibus fidem adhibi ¶ In quibus
dam quoque mensibus sunt quondam dies qui
caniculares dicuntur a canicula sive canicula
stella sita in fronte leonis et cum ge-
mina thaurii que estivis mensibus
est in medio centro celi et dum sol ad
eam ascendit coniuncta cum sole vel
ei proxima duplicatur calor ipsius
corpus dissolvitur corpora et vaporantur

vii vocatur. cuius quia corpa morbus affi-
citur et sunt xl dies in quibus propter temporis
crudelitatem et calorem solis in tempore
malum est minuere et potionari quorum autem
illi dies incipiant et finiantur hiis ver-
sibus continetur. Incipiunt iulii predicta
incurrere Et post nonas septembris
fine resultant | Secundum alios non incipi-
unt xviii kal augusti | De septimana

Sequitur de septimana nempe sep-
timana continet vii dies naturales
in quorum repetitione et menses et
anni et secula peraguntur et hoc apud grecos
ebdomada dicitur | Sed apud hebreos sabba-
tum appellatur et dicitur septimana a vii et
mane quasi vii mane pro toto s-
mane pro toto die | vel a vii et manet |
quia manet per vii dies | vel dicitur septima-
na quasi vii luces | nam mane lux est
secundum ysidorum | Idem et spacium vocatur
ebdomada a septem grece quod est vii
et dies quod est dies vel modos quia
mensurat et secundum hoc ebdomadarum quem-
nis nomine qua septimana vii dierum
per hoc ebdomadibus etc et sunt
ibi ebdomade annorum i. septuage-
sies vii anni | septimane autem nequeunt
habere certa nomina | quia necesse habent certa
initia | singulis namque annis variantur
per unum vel duos dies | qui quibus
sunt super integris septimanis ¶
Omnes autem dies septimane in scribuntur
vii primis litteris alphabeti | Item
dies secundum gentiles denominantur
a planetis primus a sole qui princeps
est omnium siderum sic et idem dies caput
est ceterorum dierum | Secundus a luna que et
splendore et magnitudine soli proxima
est | et ex eo mutuat lumen | Tercius
a stella martis que vesper vocatur
| Quartus a stella mercurii quam quidam
candidum circulum dicunt | Quintus a stella
iovis quam phetontem aiunt | Sextus
a veneris stella | quam luciferum asserunt
quia inter cuncta sydera plus lucis habet
| Septimus a stella saturni que sexto lo-
cata xxx annis fertur explere cursum
suum | De hoc dictum est in prohemio versus prec-
edentis Et quare dies non ita ordinantur
in septimana sicut planete ordinantur
in celo primum in celo ordinantur. Per hunc
versum | Sol ~~[…]~~ et luna saturnus
Iupiter et mars vel sic Saturnus
Iove mars sol cum venere mercurio
luna | Solo dicimus quod dies in septi-
mana non ordinantur secundum ordinem pla-
netarum | sed secundum regimine eorum in singulis
diebus | unde quia viderunt philosophi quod sol
regnabat prima hora diei dominice
ideo diem illam denominaverunt a sole
Item quia viderunt quod prima hora secunde ferie sic
regnabat luna | ideo diem illam deno-
minaverunt a luna et sic de ceteris | Sic
patet quod distributione horarum diei facta
inter planetas per ordinem successive
Rursus a diebus planetarum philosophi nomina
dierum imposuerunt | eo quod singulis aliquid
esse in homine voluerunt ut | a saturno
tarditatem | a iove temperantiam | a marte
furorem | a sole spiritum | a venere volu-
ptatem | a mercurio eloquentiam | a luna
corpus | et quia ordo planetarum ultra
septenarium numerum non procedit | sed
ad primum revertitur. ideo tantum vii die-
bus in septimana sunt a sapientibus
constituti ¶ Nunc videndum est qua
die septimane quilibet mensis intret
de quo duplex habetur versus primus per hos
versus | Alta domat dominus gratis
beat | equa gerentes | Contemnit
fictos | augebit dona fideli.
In istis versibus sunt xii dictiones
xii mensibus convenientes prima primo
secunda secundo | et sic per ordinem sumpto initio
inicium | ita quod quamquam sunt initiales
littere aliquarum dictionum earundem littere

erit kalendarius mensis cum sunt in
dicto v g / alia est prima dictio que sunt
primo mensi scilicet jan. et a est prima littera
istius dictionis alterius quia a est prima littera
jan. Item donat est secunda dictio que sunt
secundo mensi scilicet febr. et d est prima littera illius
dictionis quia d est prima littera febr.
et sic de aliis Idem dicit sequens
versus Psallas quod predicetis predicatos
ad deum degebat gaudens cyclos adhibere

¶ Circa autem litteram kalendarii finale
possumus scire qua feria quilibet mensis
intret primo tamen dominicale illius
anni per dedicationem computando dies primus
subsequentes usque ad litteram que est
in kalendis mensis cuius diei volu-
mus scire optatus et in qua feria occurrit
in tali feria intrabit ille mensis Secun-
do per quam scire potest qua feria quilibet
mensis intret est per regulares et
concurrentes et nota quod in anno solari
sunt lii septimane et unus dies ultra vel duo
si sit bissextus propter quam diem variantur
singulis annis principia mensium sicut
cum hoc anno januarius incipiat
a die dominico toto illo anno a que est
prima littera jan. erit dominicalis. Cum quod
(venerit) venerit ad finem anni illud a
finale in kalendario cum scilicet septembris ille
dies que est ultima integralis sep-
timanis reputabit diem dominicam
quod sequens a quod inde erit initiale ja-
nuarii reputabit secundam feriam et sic
toto anno illo erit initialis et eodem
modo singulis annis variantur initia
mensium per diversas ferias et si sit bis-
sextus duplex erit variatio prima
in kalendis januarii secunda in festo sancti
mathie ut quia compositione scire posset
qua feria quolibet anno quilibet mensis
incipiet venerunt duos numeros
unum invariabilem qui vocatur re-
gulare solare feriale aliud varia-
bile qui vocatur concurrens de quibus

brevius est dicendum ¶ Videndum autem est
primo quid sit regularis solaris et unde
dicatur et unde habeat ortum et quot regulares
quilibet mensis habet regulare solare est
numerus invariabilis datus mensi qui ad
numerum concurrenti declarat qua feria septi-
mane quilibet mensis intret cuius fuit
ille regularis dicitur autem a regula est in-
variabilis et sicut regula Solaris
dicitur ad differentiam lunarium de quo infra dicetur — in. de anno
habent autem ortum regulares a marcio
mense in mense marcii sunt quinque regulares
seu quinque pro regulari marcius enim non
habet initium in primo anno mundi seu
seculi primo dicitur mundus fuisse
in illo mense in die primo dicitur xv kal. april.
vel ut alii dicunt viii kal. Si enim com-
putes ordine retrogrado dies
septimane usque ad kal. marcii in-
venies quod quinta feria mundus incepit
Si tamen in marcium fuit et hec est causa
quare marcius habet quinque numeros pro re-
gulari Regulares vero aliorum mensium
sic formantur in quantis regulares men-
sis cum diebus eiusdem et addita summa
subtrahe vii quotiens potes et re-
gulare sequentis mensis quod remanserit
indicabit verbi gratia marcius habet quinque re-
gulares et dies eius sunt xxxi re-
dige in summam et sunt xxxvi subtra-
he vii quotiens potes et remanet
unus dies qui datur mensi sequenti
pro regulari et aprilis habet xxx dies
et unum regularem qui constituunt xxxi
subtrahe vii quotiens potes et
remanebunt tres qui dantur maio
pro regularibus et ita de aliis usque ad
marcium possumus et sic mensium
regulares per hos versus Est arcturus
clara fulgentibus astris decor sed Gra-
tia bonus est ... fidelis
Junctis versibus xii dictiones xii men-
sibus promittes prima primo secunda secundo
et sic per ordinem sumpto inicio a marcio

ita quod quota fuit littera prima alicuius
istorum dictorum in alphabetho, tot re-
gulares habet ille mensis cui sunt illa dicta
verbi gratia rest vel est prima dictio, et sunt primo
mensi scilicet marcio, et c est prima littera istius
dictionis, est que est quinta in alphabeto
ergo marcius habet quinque regulares. Item usus
est secundum dictio, et sunt secundo mensi scilicet aprili
et a est prima littera istius dictionis que littera
est prima in alphabeto, ergo aprilis habet
unum regularem, et sic de aliis. ¶ Nunc
dicamus de concurrentibus. Dicuntur autem concurrentes
quia sibi invicem concurrunt sicut videbitur
in figuratione vel ideo quia concurrunt de quibus
dicuntur cum regularibus ad monstrandum
initiale feriam mensium in singulis annis.
Est autem concurrens super excrescentia
unius diei vel plurium super lii septimanas
anni solaris. ideo dixi vel plurium quia
in anno bissextili super excrescunt
duo dies, in aliis non unus tantum, et ab
illa super excrescentia sumunt origines
concurrentes qui sequuntur post primum
ponuntur uno addito singulis annis
sive annis, sic tamen quod septenarium
numerum non excedat, quia non sunt nisi
vii ferie, et quinque et septem concurrentes
illo anno sunt menses eadem prima
que in primo anno mundi seu seculi
habuerunt, quia ista feria distat per
septenarium, et sic ergo concurrentes
et in hac linea demonstrantur. i ii iii iiii
vi vii i ii iiii v vi vii ii iii iiii v
vii i ii iii v vi vii i iii iiii v vi
Primus annus cycli solaris habet
unum concurrentem, secundus ii, tertius iii, quartus
iiii, quintus vi propter bissextum, sextus
vii, septimus unum, quia ultra septem non
procedit sed revertitur ad unum, et ita de-
bemus procedere usque ad xxviii annos
tunc revertimur ad primum annum cycli
et procedimus sicut prius, qui cum terminus
xxviii annorum appellatur cyclus so-
laris vel concurrentium, et dicitur cyclus quasi

circulus pro similitudine. Si autem volumus
scire quotus sit cyclus anni solaris, debemus
dividere annos domini per xxviii quotiens
possumus, et addere illis novem, quia antequam
dominus noster Iesus Christus natus fuit ix
annis pertransierat ille cyclus, et quotus
annus remansit super divisionem
annorum, totus erit cyclus, et si nullus
remansit, tunc primus in ultimo anno
cycli solaris. Unde versus: Annis adde
novem domini partire per octo viginti ci- | i xxviii
clus sic tibi notus erit. possumus
et scire concurrentes cuiuslibet anni per litteras
dominicales illius anni, sicut declarant
versiculi subsequentes: Sex b quinque
c iiii e duo tres d primus concurrens
f littera septimus est g. hoc est dicere
quod cum est a littera dominicalis in illo anno
sunt sex pro concurrente, quinque cum b quatuor cum
c iiii cum e duo cum d tres quando f
unus cum g septem. ¶ Invento autem
concurrente debemus eos iungere ad regula-
ribus mensium cuiuslibet feriam kalendalem
in initio scire volumus, et quota
fuit illa summa si non transcendat
septenarium summa, talis feria septimane (septimana) in illo
mense intrabit. ¶ Sicut autem
concurrentes ita et dominicales littere va-
riantur, nam in primo anno cycli solaris
est f littera dominicalis in secundo e in tertio d
in sexto c in quinto a tunc enim propter bissextum
pertransit b quod hiis versibus declaratur
Affert ea dux cor anxiet ges factor
cum colunt bis lux genuus est de cor-
de bono gignit ferius cursus dicta
beat aqua gens fons dat cunctis
bonus auctor. In istis versibus sunt
xxviii dictiones, xxviii annis cycli
solaris succedentes prima primo secunda secundo et
sic per ordinem sumpto initio a primo
anno cycli, ita quod quecumque fuit ini-
cialis littera alicuius istarum dictionum

eadem erit littera dominicalis in illo anno cui
sunt dicto v. g. f ferit est prima dicto
et sunt primo anno cicli solaris et f est
prima littera ergo f est prima littera dominicalis
in primo anno cicli et sic de aliis. Et
nota quod ille annus est bissextilis
cui sunt alique dictiones desinentes in t.
et ita primus annus cicli qui est bissextilis
cui conveniat dictio desinens in t.
scilicet ferit et pro hoc prima littera dictionis
desinentis in t. non erit littera dominicalis
in illo anno cui sunt alia dictio nisi
a loco bissextili ultra quia littera dominicalis
cum bissexto sibi mutatur a kalendis
non ianuarii predictis usque bisse-
xtum usque ad locum bissexti erit littera
dominicalis illa que immediate sequitur
in kalendario post illam que debet esse
littera dominicalis verbi gratia in primo anno cicli
f est littera dominicalis a loco bissexti
usque ad kalendas ianuarii sequentis a kalendis
non ianuarii predictis usque ad lo-
cum bissexti g est littera dominicalis
et ita in aliis per omnes annos cui sunt
ille dictiones sicut patet per versus supra dictos
de ciclo solari preterea littera dominicalis
tunc currentis anni sibi incipit et fi-
nitur. Nunc aliqua de indictione
dicamus. Est autem indictio spacium temporis
quo romani principes tributum gentibus
indicebant. Et cum volumus scire
quota sit indictio debemus addere tres
annis domini per xv quotiens possumus
et quot annis remansit post divisi-
onem tota erit indictio et si nullus super-
erit in ultimo anno indictionis sumus
et tunc ad primam indictionem revertimur
quia indictio non transcendit xv. Versus
Si tribus adiunctis domini diviseris
annos per ter quinque datur indictio
certificata. De indictione plenius
dicemus in speculo iudiciali i. c.

de instrumentorum editione § i. v. post annos et in
v. de ciclis agetur. Dictum superi-
us est de die sequitur.

Licet iam superius in pluribus locis
de die tractatum sit specialiter nichilominus
hic dicendum est quod duplex
est dies scilicet naturalis et artificialis sive
usualis. Naturalis est spacium quo sol
circuit terram totam ab oriente usque
in occidentem scilicet spacium diei et noctis quod
quidem continet xxiiii horis et dicitur dies
iste a diis quorum nomina romani
quibusdam sideribus fecerunt unde quelibet
dies ab aliquo antiquitus nominatur
ut lune et aliis prout sub septima-
na dictum est vel a dya quod est duo quia con-
tinet duo tempora noctem scilicet et diem usualem
qui autem incipiat dictum est in prohemio
huius partis. Artificialis est spacium quo
sol moratur super nostrum emisperium ab
ortu lucis usque ad occasum et hoc
per solis ascensum et descensum crescit
et decrescit. Dicitur autem dies a dian
quod est claritas et dicitur usualis sive
artificialis quia solum hoc tempore aptum est
usibus et artificiis exercendis re-
liqua pars diei dicitur naturalis nox
a nocendo quia nocet usui et visui et
ideo nominata est dies melior pars
sive quinta ... noctis unde illud
factum est vespere et mane dies unus.
Rursus partes diei sunt tres scilicet
scilicet mane meridies et suprema.
Mane est lux matutina et prolonga usque
ad crepusculum meridies dicitur quasi
medidies id est medius dies vel quia
tunc purior est dies. Suprema et po-
strema pars diei. Secundum dictum alanum
partes noctis non partes sunt vii scilicet
vesper crepusculum conticinium intempe-
stum gallicinium matutinum et diluculum

vesperum dicitur an esse occidentalis pars
que tenebris sequentibus preditur et con-
tenebrum quando tenebre umbram crepu-
sculum est dubia lux s. inter lucem et
tenebras conticinium est quando iam omnes
silent ¶ Intempestum est medium noctis
tempus quando nil agi potest et omnia silent
inopportunum gallicinium dicitur propter gallos
lucis prenuntios matutinum est inter
abscessum tenebrarum et aurore ad-
uentum diluculum dicitur quando iam incipit
sic parua dici lux et aurora que
solem preedit est enim aurora
diei clarescentis exordium ¶ Et
nota quod dies alii sunt syndereales
in quibus siderum mouentur et homines
in ... concluduntur alii p-
liares de quibus in libro regum quibus
reges ad bella solent procedere alii
intercalares quos Romani xxiiii me-
sibus super esse alii caniculares alii
solsticiales alii equinoctiales de
quibus iam premissum est alii fasti
in quibus iura fiunt alii nefasti cum
contrarii alii festi i. festum ut dies
azimorum alii profesti ut Paulus aste-
stis ut feriales alii mali unde apostolus
redimentes tempus quoniam dies mali
sunt quia in eis plus solito homines
affliguntur et e contrario sunt boni alii
egyptiaci de quibus premissum est
¶ Est eciam dies salutis in quo deus
uenit ad saluandum est et dies iu-
dicii in quo deus ueniet ad iudican-
dum quoniam est bonus dies leticie ma-
lus autem calamitatis et miserie
¶ Momentum uero est minimum atque
angustum tempus motu siderum dictum
est enim extremitas hore in breuibus

interuallis cum aliud cedit atque succe-
dit secundum ysidorum ¶ Quod grecum nomen
est et ita latinum sonat est enim finis
temporis quod horis autem continet dies
naturalis notandum est in principio huius partis
Et nota quod in mense Ianuario nox habet
horas xvi dies octo in februario nox
habet xiiii dies x in marcio nox
habet xii dies totidem in aprili nox
habet x dies xiiii in maio nox
habet viii dies xvi in iunio nox
habet vi dies xviii in iulio nox
habet viii dies xvi in augusto nox
habet x dies xiiii in septembri nox
habet xii dies totidem in octobri nox
habet xiiii dies x in nouembri nox
habet xvi dies viii in decembri nox
habet xviii dies vi astrologi tamen
omnes per horas equales Et premissa
equatio pro uulgaribus et simplicibus
sufficit Explicit | Secunda pars de anno lunari

Sequitur secunda pars de anno lunari
in qua agitur ¶ Primo quid sit
annus lunaris et quot dies con-
tinet ¶ Secundo de regularibus lunari-
bus ¶ Tercio de epacta ¶ Quarto de
embolismo ¶ Quinto de anno communi
¶ Sexto de termino paschali et ali-
arum mobilium festiuitatum ¶ Septi-
mo de ciclis

Annus lunaris dicitur duobus modis
Primo modo annus lunaris est
spacium quo luna currit totum
zodiacum quod facit in xxvii diebus
et viii horis ¶ Secundo modo dicitur annus lu-
naris spacium quo luna currit sole
ab una coniunctione usque ad aliam

et hoc facit in xxix diebus et xii horis. Nam cum luna separatur a sole ad peragrandum zodiacum et postea revertitur ad eundem punctum in quo dimiserat solem, non invenit illum ibi quia sol iam tunc processit suo motu, quod luna laborat redire ad eum. Sicut attingit ipsum duobus diebus et iiii horis. Unde dicitur omnis lunaris spatium xii lunationum in anno communi et xiii in embolismali, de quibus superius dictum est. Cum igitur lunatio quelibet constet ex xxix diebus et xii horis quia non invenit eum, demum ex xii horis precedentis lunationis et ex xii sequentis constituunt unum diem naturalem, quem propter lunationem precedenti attribuunt, ita quod lunatio precedens mensis propter hoc habeat xxx dies et sequens xxix nisi aliquid fiat propter bissextum vel embolismum vel saltum lune. Unde in versibus: Luna paris mensis numquam tricesima fiet, impar tricesimo numquam mense carebit. Et post bissextum februarii tricesima luna est, ita nulli luna tunc erit vicesima nona.

Par mensis dicitur qui incipiendo a januario per ordinem cadit in numero pari ut febr. april. junius augustus octob. et decembr., quorum lunatio propter hoc est xxix dierum excepto febr. cuius lunatio est xxx quia est bissextus. Impar vero est qui in numero cadit impari ut jan. martius maius julius septemb. et novemb., quorum lunatio propter hoc est xxx excepto julio qui in ultimo anno cicli lunaris propter saltum lune habet tantum xxix. Ex hiis autem xii lunationibus constituuntur ccclv dies in anno lunari et sic annus lunaris in xi diebus exceditur a solari, ex quo excessu omnes varietates etatis lune consurgit utrumque ubicumque fuit

luna prima in primo anno fit in ii non. xi. propter quam varietatem duo modi computandi sunt inventi, reglares videlicet et epacte, de quibus breviter videamus.

De reglaribus lunaribus

Nunc dicamus de reglaribus et quid est. Reglaris lunaris est numerus invariabilis datus mensi ad inveniendum lunam in kalendis mensium singulorum, et sunt autem orti reglares ab illis quinque diebus qui super sunt in anno solari super ccclx dies vel quinque reglares dati sunt septembri a quo annus lunaris sumit initium. Reglares vero aliorum mensium sic formantur: iunge reglares mensis cum diebus eius et ab illa summa subtrahe lunationem eius et residuum quod remanserit erit reglaris illius mensis, verbi gratia septembris habet v reglares et dies eius sunt xxx quae iuncta reglaribus constituunt xxxv et lunatio septembris est tricesima qua subtracta remanet v qui sunt reglares sequentis mensis scilicet octobris, et sic de aliis usque ad septembrem. Nam Egyptii suum annum incipiunt a septembri et ideo nos annum lunarem incipimus a septembri. De reglaribus traditur iste versus:

Dic c g bis i k bis et post manz ordo

Quasi dicat: dic c bis quae est v in alphabeto in primis duobus mensibus anni lunaris, dantur v pro reglaribus. Item dic bis g quae est vii in alphabeto in tertio et septimo mensibus sunt vii pro reglaribus. Item dic bis i quae est nona in alphabeto in quinto et septimo mensibus sunt nove pro reglaribus. Item dic k bis quae est x in alphabeto in sexto et octavo mensibus sunt x pro reglaribus. Et nota quod hic fit transitus de septimo ad septimum vel de vi° ad octavum ut patet in formando ipsos reglares quod januarius et martius x et febr. et april. x habent sed post manet

ordo · i · maius xi · iunius xii iulius xiii
augustus xiiii · hec ut. De epacta

Sequitur de epacta ms variabil
datus anno ad i ueniendum luna
i kalis cuius l3 mensibus z dicitur
epacta ab epi quod est supra z acta
quod est supposita sic scilicet ani lunaris
a solari ideoque annus pri ciclus lunaris
ultaz l3 epacta quod ullus annus precessit
aque xi · racte pisset · secundum uero l3 pepacta xi
quod epacta oritur ab illis xi · diebus
quibus annus lunaris excedit a solari,
tunc uero annus l3 xxii · quod ff additur ·
xi · si non transcendat xxx · si uero
transcendat xxx abiectis illis xxx
residuum est epacta illius anni z ideo
i tercio anno quod summa ascendit ad
xxxiii · abiectis xxx tres sunt epa-
cta illius ani Epacta uero quae dicuntur
lunae adiectiones anni lunares
quae primum undenarium usque ad tri-
cenarium in se reuoluuntur quas egi-
ptii ideo adiciunt ut lunaris cursus
sui cursui solis coequetur luna enim
in xxx · cursu suo xxix · semis dies
lucere dignoscitur z fuit annus lu-
naris dies ccc liiii remanet ad
cursum ani solaris dies xi · quos
egiptii adiciunt absque his uero ue-
niens luna quanta sit i quolibet anno
z mense z die epacte omnium annorum
cicli lunaris subiciuntur tabula de-
notatur ita quod ubi nulla uidetur primo
anno z singulis sequentibus numerus uidetur
singulis annis cicli usque ad xix
nulla xi · xxii · iii · xiiii xxv vi ·
xvii · xxviii · ix · xx · i · xii xxiii ·
iiii · xv · xxvi · vii · xviii hoc idem
.i.xx. z ondit phos usus laudabilis ad
de nonos dum perite peruidit ui-
lune ciclus z inde patet :·

hoc uult dicere quod si uolumus scire quota
sit annus epactalis siue cicli debemus
diuidere annos domini per xix quotiens
possumus z addere unum quod christus xpus
natus fuit tunc precesserat ille ciclus
z quota fuit summa quae remansit
tot est annus cicli epactalis v. g.
hoc anno computamus annos domini m.
cc. lxxxvi · quos m. cc lxxxvi sunt
uel per xix diuisi super sunt xiii de
predicto numero addito ergo uno sunt
xiiii unde hoc anno est xiiii annus
cicli lunaris, i anno sequenti est xv
z sic usque ad xix postea redditur ad
primum z hoc uerum est inter illos qui eos
initiant i kalis septembris z faciunt
ibi diuisionem tamen tunc addendi sunt
duo anni Post Talis i ueniendi epacta
ut si summa quae remanet de pre-
missa diuisione annorum domini preter
inicialis pollicis inuenimus si enim
unus fuit i prima iunctura debemus
demere unum de prima numero si iii si
debemus addere x · si i tertia debemus
addere xx z summa inuenimus
est epacta z hoc si xxx non transce-
at Si non transcendit abiectis xxx
residuum est epacta unde uersus
Deme unum post addere nouem post dena
nouemque Inuenta ergo epacta debemus
eam iungere cum regularibus mensis cuius
lunam uolumus i ueniendi z quota fuit
summa inuenimus tota est luna
i kalis illius mensis dum domino
xxx non transcendat si non xxx transcendit
abiectis xxx residuum est etas
lune z si summa illa fuit xxx i
kalis mensis tunc luna est xxx
Si aut epacta nulla fuit primo i
primo anno cicli lunaris tunc ad i
ueniendum lunam solis sufficiunt regulares

Ro quinque fallit propter emb

Sed quia epactarum seu saltus lune ideo de ipso dicemus modicum de embolismo.

Circa embolismum seu lune saltum notandum est quod embolismus grece interpretatur latine superaugmentum seu superexcrescentia anni solaris super lunarem quia quilibet annus solaris excedit lunarem in xi diebus quibus excessibus constituuntur vii lunationes in xix annis cicli lunaris multiplicatis illis xi diebus et dicuntur lunationes embolismales quarum quelibet est xxx dierum et attribuuntur vii annis embolismalibus ita quod in quolibet ciclo lunari sunt vii embolismales et xii communes. Et appellatur autem annus embolismalis qui a xiiii luna pasche precedentis usque ad xiiii sequentis habet xiii lunationes sive xiii menses lunares et ccclxxxiiii dies et iste est annus secundum Moysi divinitus revelatus. Communis vero habet tantum xii lunationes et cccliiii dies quorum dispositiones continet iste versus: Cur flens (habes) lacrimas (ad vindictam) odiosum quis tyrannum. Unde in isto versu sunt vii dictiones vii annis embolismalibus correspondentes prima primo secunda secundo et sic per ordinem ita quod quota est prima littera alicuius istarum dictionum in alphabeto totus annus cicli exstat erit annus embolismalis verbi gratia Cur est prima dictio et servit primo anno embolismali et c est prima littera eius dictionis que est tercia in alphabeto ergo tercius annus cicli lunaris est embolismalis et ita de aliis. Hic observando quod licet hic habeatur de se (?) ... et dicitur annus communis quia sepe duo ita communiter incedunt ut in vice in paschali solempnitate sequatur embolismalis non per se solus est. Ordo autem annorum communium et embolismalium patet in rima subsequenti:

Communis communis embolismalis
communis communis embolismalis
communis embolismalis communis communis embolismalis
communis communis embolismalis communis embolismalis
communis communis embolismalis.

Sciendo autem annos embolismales possumus scire in quo mense lunatio embolismalis contingat per hunc versum: Cyrobil ibo cyssimy rnio lib lecto (vicenum) ... In versu isto sunt vii dictiones vii mensibus correspondentes in quibus contingunt lunationes embolismales in presentis vii annis prima primo secunda secundo et sic per ordinem ita quod quota est littera prima alicuius istarum dictionum in alphabeto tota mense illius anni cui servit illa dictio contingit lunatio embolismalis. Item quota est prima littera secunde syllabe in alphabeto tota die mensis incipit lunatio embolismalis verbi gratia mobilis (?) c prima dictio et servit prime lunationi que contingit in tercio anno cicli lunaris et y est prima littera huius dictionis que xii in alphabeto ergo in xii mense contingit lunatio embolismalis. Item b est prima littera secunde sillabe et est secunda in alphabeto ergo in secunda die illius mensis incipit illa lunatio et sic de aliis.

Si autem velis plenius scire veritatem in quo mense reperitur ad epactam et regularem illius anni de quo vis scire et invenies ita est.

Nunc videamus ubi fallat epacta iuncta regularibus propter embolismum seu saltum lune. Circa quod notandum quod licet in ciclo lunari sint vii anni embolismales ut superius dictum est non tamen fallit epacta nisi in tribus scilicet viii. xi et xix. Unde versus.

Octavo undecimo postremo fallit epacta
In quo aut loco vel mense et in quibus locis
fallat epacta metra regularibus vide
in hiis versibus declarantur Julius in domus ms
·i·i xxix ter marius in octo meermus Bis
sextus nisi sit marcius peccat in unde
tricenus in ytotis maius augustus
non duobus | hoc est dictum quod in octavo
anno cicli lunaris fallit epacta
cum regularibus in marcio et iulio quia in
kalendis maii cum luna debet esse
secundum epactam xxviii non reperitur nisi
xxvii propter embolismum Item fallit in
kal maii julii eodem anno quia tunc
luna debet esse xxx secundum epactam
tamen non reperitur nisi xxix propter embolismum
ubi credendum est embolismo et non
epacte, Item in xi anno fallit epacta
quia in kal marcii secundum epactam debet
esse luna xxix sed propter embolismum
reperitur tamen xxviii et nisi si in illo
anno fuit bissextus tunc corrigitur
ille error quia propter bissextum addit
una dies Item in xix anno fallit
epacta in duobus locis una secundum epactam
luna debet esse in xxix in kal madii
sed propter embolismum non reperitur nisi xx
viii et in eodem anno fallit in kalendis
augusti quia secundum epactam luna ibi debet
esse in sed propter saltum lune ibi tamen in
venitur quia in initio julii que debet
esse xxx in illo anno est tamen xxix et
contingit propter errorem in computo et
tunc annus lunaris in xii diebus ex
cedit in solari de saltu lune tra
·i· julii ditur iste versus luna facit saltum
quintilis luce suprema | Retractandum
cum luna una die facit de xxviii
propter errorem in computo ut sequenti

anno in kalendis septembris videat sic
dictum cum saltus lune colligitur con
tingit error ut in xviii ciclis dicetur
luna prima que esset plenilunium
colligitur autem sic dies istos lunationum
lunaris addis ut lunationes sunt
equales habent xxix dies et dimi
diam minus iiii momentis et una
uncia et una athomo sunt autem inter
xxxv lunationes continentur quater
tot momenta que sunt in universo
nongenta quadraginta que divisa
per xl constituunt xxiii horas et di
midiam preterea ex ccxxxv unciis
constituuntur xx momenta et rema
nent vii uncie et ccccxxxv athomis
constituuntur v uncie que uncie cum
vii prioribus faciunt unum momentum
quod iunctum ad xix momenta prehabita
facit dimidiam horam que iuncta
cum aliis xxiii et dimidia facit
una die que subtrahitur ultimo
anno in lunatione iulii et dicitur saltus
lune Item et facilius hoc modo
colligi annus lunaris constat ex
ccliiii diebus minus una hora et quar
ta parte unius hore et xxxvi parte quar
te unius hore ergo in xix annis habentur
xix hore in xix quarte horarum
in xix xxxvi partes quarte unius hore
que faciunt in xix annis quartam partem
unius hore et ita xx quarte horarum
que faciunt v horas que iuncte xix
horis predictis faciunt una die Est
ergo saltus lune quidam dies collatus
in xix annis ex eo superfluo quod datur
lunationibus et dicitur saltus lune non quod
luna magis saltat illa die quam
alia sed quia nobis luna computatur
die illa semper quam in aliis annis

lunacio iulii de xxx salis sive pt
mittitur non computatur luna in ultimo
anno cicli decemnovenalis in xxx
idus ac subtrahitur dies illa a luna
tione iulii in ultimo anno cicli decenno
venalis quia iulius est ultimus in anno
consuetudinaliter inter menses habentes xxx
dies in lunatione vii ultimo anno lu
nacio iulii non computatur xxx sed xx
ix et ideo aureus numerus illius anni
scilicet decemnovenalis semper est sint
secundum sine intervalla minora et per
quos in aliis mensibus sequentibus
usque ad ianuarium sicut infra dicetur sal
tus quoque lune facit duas lunaciones
unus prius cc xxix dierum ¶ Ad p
fatos errores faciliter corrigendos
inventus est aureus numerus de quo bre
viter est videndum De aureo numero

Aureus numerus est ille qui ponitur
in kalendario primo in quolibet
mense indicat lunam primam
ad prefatos errores faciliter corri
gendos inventus et dicitur aureus pro
pulchritudine quia sicut aurum superat
omnia metalla ita iste numerus omnes
alios invenit lunaciones correctissime que
singulis certe cum tanta diligencia dicitur
invenisse qui incipiens a quolibet an
no cicli lunaris ubicumque invenit lu
nam primam in primo anno ibi posuit
i in kalendario in latere potius econtra ubi
lunis kalendas secundum scilicet in quolibet mense et in secundo
anno ubicumque invenit primam posuit
ii scilicet in quolibet mense et in tercio tres et sic
de aliis et ideo in kal ianuarii tricesimus
est numerus quia ubi luna invenit tercio
anno primam nunc ibi poni aliquis numerus
qui tamen quia in ultimo anno in kal ianuarii
luna est prima non in tercio anno cicli
decemnovenalis ¶ Tercium quibusdam tum

kalendariis numeri isti designantur
per litteras alphabeti ut pro uno ibi ponitur
a per duobus b per tribus c et sic de aliis
numeris et litteris secundum suam usque ad litteram
t que est xix in alphabeto ¶ Ponitur
autem aureus numerus in ultimo tercio qui
ponitur in kalendis ianuarii natura illius tribus
additur octo et sic constituitur xi qui numerus
poni debet in intervallo primam lunam ian
uarii illius xix addentur octo et sic fit
xxvii sed quia aureus numerus non transit
xix ideo abiectis xix residuum
scilicet octo debet poni in mediate post xix
et sic per totum kalendarium preter quod quod
qui minor numerus sequitur maiorem tunc
debet inter utrumque unius dimitti una
litera et quia minor sequitur minorem tunc
nulla debet litera intermitti prout necesse
de illis octo tamen superius videbitur
nonne quia minor fit numerus minor tunc
esto sed primum sortitur iste fallit
in omni mense ut lunacio est xxix
dierum scilicet in febr april iunio augusto
octob et decemb in quibus post minorem
numerum maior in mediate locatus
sequitur circa principium mensis quod post hoc
usum consuetudinem lune febru
est et dat cito quando sic isto in
fine sunt vi duracionum sex mensibus
sincerum quorum lunacio est xxix
incipiendo in medio in fine ubi dicat
februus ita quod quocumque fuit inter
valla litera aliquis istorum dictorum
super eadem litera in kalendario minor
numerus sequitur maiorem sine spacio in
nulla litera dimissa in alio mense cum
fuit illa dicto v ii februs est
prima dicto et sunt primo mensi
cuius lunacio est xxix scilicet febr et
scilicet est prima litera quo super primi
scilicet mensis febr minor numerus sequitur

i xix

minor immediate sibi sit primum f
aprilis et sic de aliis. Sed super primum g
decembris maior s. xviii. sequitur immediate
minor s. xi. et super eadem litera quia ibi
duplex aureus numerus quod designat
geminatio huius litere g. s. hic dicitur
geminus. Item fallit in iulio et reliquis
mensibus usque ad finem in quibus cum si-
ne numerus xix sequitur immediate ad xi
.i. xix numerum. Unde versus Julius et reliqui
quos restat dena noveque sequuntur
undenus sic est variatus numerus ordo
Item sciendum est quod cum xix immediate
sequitur xi tunc octavus qui sequitur
de tercio loco poni. Unde versus
Post geminas undenus dena no-
vemque [illegible] tunc octonarius
esto | De termino paschali

Termino paschali triplex
datur ratio. prima per claves mo-
derantes. secunda per potestatem lune.
Tertia per tabulas manuales. de
quarum quamlibet videndum est. Sed primo
de clavibus et ideo videndum est quid
sit clavis et unde dicatur et ubi
habeat ortum et radix inventa fuerit
Clavis est numerus variabilis datus
anno ad inveniendum principia quorundam
mobilium festivitatum scilicet septuage-
sime quadragesime paschatis ro-
gationum et penthecostes. Et ideo sunt
quinque claves. Et quelibet [illegible] processorum se-
[illegible] habet xxxv dies in quibus [illegible]
celebrantur. [illegible] claves
[illegible] dies xi usque ad
[illegible] xxxv dies [illegible]
infra patebunt. Et dicitur clavis
a similitudine. Quia sicut per claves
hostia reseratur, ita per talem numerum
principia dictarum festivitatum nobis
denotantur. | Habent autem ortum iste

claves terminorum. Item xix anni cicli
lunaris et vii diebus septimane. Quia
prima clavis est xxvi. Claves autem
aliorum annorum sic formantur. Addamus
ei quod clavis precedentis anni xix. Et
summa inproveniens erit clavis se-
quentis anni, si non superat xl. Si vero
summa illa superat xl subtractis xxx
residuum erit clavis sequentis anni
v.g. clavis primi anni est xxvi. Cum
si iungatur xix erunt xlv. Unde abiectis
xxx remanet xv. Qui numerus est
clavis sequentis anni. Et ita formantur
usque ad xix numerum. Sed revertentur ad
priores. Unde ciclus clavium et aurei nu-
meri non differunt quantitate
et [illegible] differunt in principio. Quia ciclus epac-
tarum incipit a septembri. ciclus [illegible]
aurei numeri et clavium [illegible] si-
[illegible] Si queras quotus sit annus cicli
et aurei numeri et clavium possumus scire
per divisionem annorum domini. Sicut supra
in tractatu de epactis | Si vero quotus
sit annus clavium possumus scire quod
sit clavis illius anni per hec alia
verba [illegible] qui remanet
de divisione annorum domini primarii de
[illegible] digitorum [illegible]
[illegible] si numerus terminatur
in pollice debes addere xxvi et summa
inproveniens erit clavis illius anni.
Si vero numerus finitur in indice debemus
addere xiii. si in medio xxxi. Si in
anulari xix si in auriculari vii et
si summa inproveniens excesserit xl.
abiectis xxx quod remanserit erit
clavis que additio hiis versibus [illegible]
Viginti quinque xii plus esse tene. .i. xxvi
Nos [illegible] digitis .i. xix
per clavibus aptari | Sed de [illegible] .i. vii
clavium [illegible] inveniuntur in kalenda-
rio super hanc literam g. prima g. g.

Jam est clavis ydus ultima. Et eiusdem mensis est clavis xl. et sexta feria martii est clavis paschatis. tertia ydus apl est clavis rogationum ultima et apl est clavis penthecostes vii idus ultima et prima iii martii. Secunda aprilis tertia est sexta et ultima clavis. Habita ergo clavis cuiuslibet mobilis festi computa a sede clavis et completa illa in diebus kalendarum per ordinem procedendo et ubi terminabitur ibi erit terminus solempnitatis ita quod in proximo die dominico ibi sequenti erit initium solempnitatis cuius est clavis. Sed rogationes incipiunt in sequenti die lune. Et si fuerit bissextus cuilibet clavi est una dies addenda ¶ Possumus et facere paschales terminos per etatem lune cuius rationem secundum antiquam consuetudinem iudeorum de quo talis datur regula. Accipe lunam quecumque est in festo epyphanie et perfice illam procedendo per dies kalendarum ordinate usque ad xl dies et si fuerit bissextus usque ad xli. et in proximo die dominico subsequenti erit initium septuagesime. Unde versus

A festo stelle numerando perfice lunam

xl dies post septuagesima fiet

Bissextus qui fuerit super addit unum

Si cadit in luce dominica tunc fine sequente

Si cadit in feria septima sit quod bissextus

que die dominica   finiatur

sedecim ¶ Habita ergo xx. horum terminorum aliorum mobilium festivitatum facile fieri potest. Nam a lxx usque ad xl sunt intergre septimane a lxx usque ad pascha sunt sex septimane a pascha vero usque ad diem lune rogationum sunt v. septimane et viii dies a paschate

vero usque ad penthecosten computantur quinquaginta dies ¶ Terminus quoque paschalis lune nisi bis fieri potest post nonas martii ubi fit nova luna vel cuius tertia luna dominica proxima pascha tenetur. Rursus ubicumque post xii kal. aprilis luna xiiii invenitur in dominica proxima pascha celebratur. Item qualiscumque luna fuerit in kal. ianuarii talis fiet etiam in festo bundi sive xii. kal. aprilis et illa computetur usque ad xiiii. et ibi erit pascha hebreorum ¶ Rursus ab viii. ydus martii usque ad nonas aprilis sunt dies xxix quotcumque ergo illorum luna fuerit prima computetur usque ad xiiii et ibi erit pascha hebreorum ¶ Est et alia ratio inveniendi pascha per etatem lune quia cum luna erit p. i. erit pascha dominica prima post nonas aprilis cum erit p. ii erit dominica prima post viii. kal. aprilis cum p. iii erit dominica prima post ydus aprilis cum p. iiii erit dominica prima post iiii nonas april cum p. v. erit dominica prima post xi kal. april cum p. vi erit dominica prima post iiii ydus aprilis cum p. vii erit dominica prima post iii kal. aprilis cum p. viii erit dominica prima post xiiii kal. maii cum p. ix erit dominica prima post vi ydus aprilis cum p. x erit dominica prima post vi kal. april cum p. xi erit dominica prima post xvii kal. maii cum p. xii erit dominica prima post pridie nonas aprilis cum p. xiii erit dominica prima post ix kal. aprilis cum p. xiiii erit dominica prima post ii ydus aprilis cum p. xv erit dominica prima post kal. april cum p. xvi erit dominica prima post xii kal. april cum p. xvii erit dominica prima post v. ydus april cum p. xviii erit dominica prima post iiii kal. april cum p. xix erit dominica prima post xv. kal. maii ¶ Tabulas insuper manuales non ultra ad inveniendos terminos paschales conferre sicut dionisius ysidorus et alii

aliȝ cis adprius dixim̄g diuitte dãs
ue difficultas sit nimis onerosa
ad prius g° sufficiat tercia nostra
scripta / Esse q̄ue nobis bello barua
baneamus bellū sepe gens cata
pulto deicit hoste ciox nec lucru
i venies cu religios / Inspectis versibꝫ
sunt xix dictões anis cicli lunaris
sinctes prima primo ss° s̄. r sic p
ordine supto a primo anno
cicli r e quota fuit prima lĩra dicto
nis i alphabeto / sic no desinat
i iy / tota die aplis computando nunc
sis principio versus sine kit tũng
pasche hebreoꝝ p. lunã xiiij.ᵃ r ȳ
proxĩa dnica subsequenti erit pascha
nrm / sic i pte vj. sub t de pascha
plene dcm est / ubi e p9 ẽpe sup
vj. kal aplis scbi i kalendario
resurrecõ dni / Si no dcõ desinit
i iy. quota erit eiꝫ prima lĩa i al-
phabeto tota die marcij computando
numeris sine versus principium erit
tũng paschalis hebreoꝝ / r i pmo
die dnico qui pxĩa occurrit de ste
dcdo versus sine erit pascha nrm
h tamen observãdo qr beruné r
baneamus i psatis versibꝫ debet
scbi p b. r hoste dꝫ scribi p h q
i hoc loco p lĩra computa. Potest
r taĺr pascha facile i venire
pone eni i kalendario tuo i mar-
cione nrm nrm sequte vꝫ nrõ
xij kal aplis pone xvj nrõ xj
kal pone v nrõ ix kal [illegible] nrõ
viij kal nrõ ij nrõ vj kal x
nrõ iij kal xviij nrõ iij kal
kal vij Ite nrõ kal aplis xv
nrõ iiij nonas aplis iiij nrõ ij
nonas xij nrõ ix nonas ij nrõ vij
ydus ix nrõ v ydus xvij nrõ
iiij ydus vj nrõ duo ydus xiiij
nrõ ydus iij x nrõ xvij kal
madij xj nrõ xv kal xix nrõ
xviij kal viij Volens g° invenire
pasche i venie addt vnu annis
dni circulis pxĩa dnice xpob
quotiens potes p xix r si divisio
pfecta i xix itaq nil sup sit
rẽrt ad kalendarium tuu r i die
illa nrõ q i venies scptu xix
erit pascha hebreoꝝ q̃ p celebrit
i xiiij luna r i sequti dnica erit
pascha nrm / Si no aĺid sup sit
sup ultra xix puta v vel x vel
xv r sic de aliis predictis nrs /
r dicbꝫ r i sequenti dnica erit pascha
nrm / ep no pt ee an xj kal apl
nec p9 iiij madij / v g° hoc anno
computat ani dni iij c l xxxvj
quoꝝ aj centum xxxvj st rte p xix
diuisi / sup sunt g° xvj de premisso
nrõ q̃ subs addat vnu r fient xvij
vbi g° i venis i tuo kalendario
sunt nrm pbi erit hoc ano pascha
hebreoꝝ / i sequti no anno erit
vbi scptu i venies xv r sic nrs
ad xix pxĩa no redditꝰ ad primu
r sic ppetuo fiet. Tpendꝫ quãq
nec dtu potes tum / hoc i venie
pone eni i kalendario tuo i mar-
gine nrõ xvij kal febr huc nrm
viij / Ite i alia linea pone xvij nrõ
xv kal febr pone v nrõ xiij
kal xiij nrõ xij kal ij nrõ x
kal x nrõ vij kal vij nrõ v
kal xv nrõ iiij kal iiij nrõ ij
kal xij Ite nrõ kal febr i Ite
i eade linea xviij Ite nrõ iij
nonas febr ix nrõ nonas xvij nrõ
vij ydus febr vj nrõ vj ydus
xiiij nrõ v ydus iij nrõ iij ydus
xj nrõ ydus xix divisis g° anis
dni p xix ut premissu e videtis

nus super et super xxix et ubi illud in ipso
kalendario invenis ibi erit terminus lxx. quod
super est in luna x. et in sequenti dominica lxx
x celebramus que non potest esse ante xv.
kal. febr. nec post x kal. martii. sic
nec xl. potest esse ante vi ydus febr. nec
post ii ydus marcii. ¶ Eodem modo
terminus pent. invenitur. pone ergo in modo
kalendario in margine numero vii ydus
marcii xv numero vi ydus v numero iii
ydus xiii numero iii ydus ii numero ydus
x numero x vii kal. aprilis xviii numero
xv kal. vii numero xiii kal. xviii numero
xii kal. iiii numero x kal. xii iuxta
ix kal. i numero vii kal. ix numero v
kal. xvii numero iii kal. vi numero ii
kal. xiiii. item iuxta kal. aprilis iii
numero iii nonas xi numero nonas xix numero
viii ydus viii. Divisis igitur annis domini
per xix ¶ Residuum illud quod superest super
xix quere in primissimis locis kalen-
darii et ubi illud invenis ibi erit
pascha hebreorum quod ipsum est in luna
xiiii. et in sequenti dominica erit pascha
nostrum quod non potest esse ante xi ydus
marcii nec post ydus aprilis sicut
nec rogationes esse possunt ante vi kal.
maii nec post iii kal. iunii. Item
et pascha aliter invenitur per hanc tabulam

v.	xxv	xiii.	ii.	xxii.	x.	xxx	xv
iii.	vii	xxvii.	xv	iiii.	xxiiii	xii.	i
xxi.	ix	xxix	xvii				

Isti numeri reperi-
untur circa dies aprilis et marcii in
quibus contingit pascha hebreorum
computando dies illos a principio utrorumque
mensium usque ipsi numeri a xxx [illegible]
[illegible] aprilis a xxx super marcium
[illegible] hec tabula quod in primo
anno cicli lunaris est pascha hebre-
orum in v die introitus aprilis in secundo anno
eiusdem cicli est in xxv die introitus
marcii et sic de aliis deinceps annis

cursus tabule compleatur postea redit ad
primum annum cicli specialiter et invenitur
annus cicli dominum est super ubi agitur de
epactis ¶ Cetera festa salvatoris
excepto festo natalis sunt mutabilia
dictum est in vi parte sub festo natalis
¶ Ultimo notandum secundum ysidorum quod inter lati-
nos et grecos est varietas super termino
festivitatis paschalis quia provenit quod
latini a iii nonas marcias usque in iii
nonas aprilis primi mensis lunam querunt
et si xv luna die dominica pervenerit
in aliam dominicam pascha protrahunt ut
premissum est. greci non observant primam
lunam nisi viii ydus marcii usque in iii
die nonas aprilis. De ciclis sequitur

Quia in precedentibus locis
de ciclo mentio facta est ideo
de ciclo aliqua colligamus
notandum est igitur quod ciclus est spacium
aliquorum annorum in se redientium secundum ali-
quos numeros et dicitur a circulus per duplicationem
sincopa est enim ciclus vocatus
eo quod in orbem digestus sit et quasi
in circulo dispositum ordine complectitur
annorum sine varietate et sine arte sunt
autem v cicli primus solaris incipiens
in vi kal. marcii in festo mathie con-
stans ex xxviii annis continens ter-
rentes et regulares solares et litteras
dominicales et annos bissextiles et dicitur
secundus ciclus decemnovenalis constans ex
xix annis et incipit a ianuario conti-
nens in se aureum numerum et claves ter-
minorum tertius est ciclus lunaris ma-
piens sub [illegible] habens xix annos
incipit autem tertio anno cicli decemno-
venalis hunc invenit [illegible] ut fa-
ceret [illegible] hebrei luna a sole accendit
[illegible] est [illegible] in veneto falsi-
ficatum est [illegible] sicut ciclus

Ps.

cyclus est epactalis incipiens v. kal.
septembris. Hic sicut annos xix continens
in se regulares lunares reperitur et
annos communes et embolismales. Quartus
ciclus magnus continens quingentos
triginta duobus annis vel secundum alios quinge-
tis xxx. secundum quod formatur tabula Dionysii.
Sextus est ciclus indictionalis continens
xv. annis et continentes indictiones Romanorum.
Cum quia difficile erat de remotis mun-
di partibus venire singulis annis ad sol-
vendum tributum per eos primates urbis statuerunt
statuerunt quod saltem singulis quinquenniis
solverentur, ita quod primo quinquennio appor-
taretur tributum ferri pro fabricandis
armis, in secundo quinquennio argentum pro sti-
pendiis militibus erogandis, in tertio
aeris pro similacris fabricandis et sic
post annum quod in anno xv. ferebatur
incipiebat quinquennium quo ferrum
iterum solvebatur et sic erat semper. Quidam
dicunt temporis et ... Romani sic fieri
indixerunt, ideo illi anni indictio nun-
cupati sunt. De quo dictum est supra. Per-
missum autem spacium quinque annorum
vocatum est lustrum, quia venientibus
vinctis pro victoriis cum tributo cum regibus
et aliis preciosis spoliis urbem lustrabat.

Nemo tamen hoc opere divina officia
sufficienter exprimet et exposita,
nec forte opus extollendo humanum
divinum in superbie extenuet sacrum.
In divinis namque officiis presentis misse
tot et tanta sunt involuta mysteria
ut nec peritiorum et doctrina sufficiat
explicare, quibus enim nomen ordinem et
ponit et voces eius et tanta substantie
cum ipse maiestati expromet regula.
Ergo non nos parvuli erudientibus
oculis sole et toti conspicere tanti mysterii
maiestatem presumentes. Perpendimus et ...
in me ipsis sumus memores simul penetrans
admirationem concludimus pro viribus
in vestibulo ecclesie diligenter ut potui non su-
fficienter ut volui, sed in tribulationibus inveniendo
nihil sic exponi potest pro presenti nempe
sunt in minimas atque inevitabiles ne-
gotiorum apostolice sedis in multis multi-
tudines cotidie more fluctuum emer-
gentes, que studentis et ad superiora
tendentis obtundunt animum, sed per-
plexus atque variis et inevitabilibus
appetitus negotiis nequivi adple-
nu[m] nequivi ut vellem, quippe uno
vix vacavi meditatione dictare. Nec dum
quippe meditanda ...
ad plenum dimissus sit perfecto ad sin-
gula minora quo tamen non solum beni-
gnum sedulo imploro lectorem,
verum etiam liberum desidero correctorem,
cum non negare nequeo quin plurima
in hoc ipso sint opusculo que puto
iusto medio ulla temeritate conspirari,
sed si quod forte laude dignum reperitur
in eo divine gratie penitus ascribatur,
quia omne datum optimum et omne donum
perfectum desursum est descendens a patre
luminum. Sed si quod non indignum insufficiens
ac depravatum humane scientie corpus quod
corrumpitur aggravat animam et deprimit
terrena inhabitatio sensum multa cogitantem,
... corporis fortis et eius ...
plerumque ponens recitando, quod approbando
his introducta non sunt, sed etiam ex
diversis aliorum libellis recolligens
more mellificantis apis, sed ex his
... gratia perpetuis fructuose col-
legi et hinc doctiorum in hoc fluctum
nectaris velud favum melleus in divinis
officiis speculum volentibus divino sensibus
presidiis sperari hic solum apud homines
exigenti presso laboris vicem expertis
ut apud misericordissimum iudicem preteritis
nobis divinis orationes effundunt. Explicit
Rationale divinorum officiorum per manus Pauli:
Sub anno domini Mº cccc° viii indictione ...
Septimus Jacobo pastoris de Pox...
presbitero tunc plebano in Radzonow ...

lx: di offi / mpm / vij q r ml / ex. di negl / i q q / qmqu

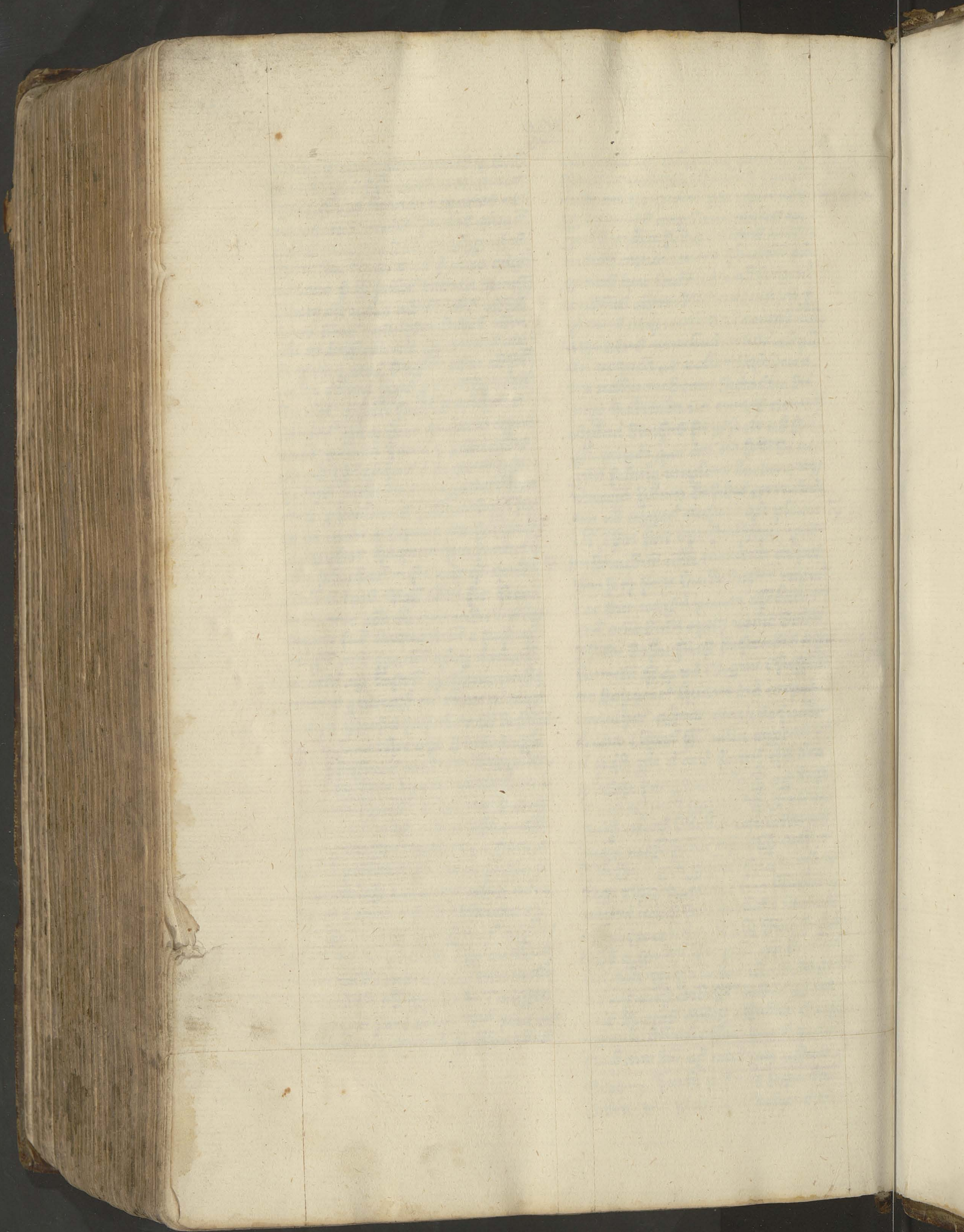

o sponsa dei potens:

...gignos auris andro philandro

...ambru ce nothiphilos

...ve philantropos z bar

...os sarcos barrs metheoros

...trii theos eu rama melon latron odos

...os plebs arthos onosque there sarin orge

Dreos kalo catha tanum agnos litos args

Alleos apo loron cerdon platos on cathos orthos

...rin se cenos pros kalo luthan

...ono phase guf olydos ylitos ydos

Cui calus impatiei sunt z practice homo

Illius oda placet qui tet theolozat

Cui cupide semas ypogeum gazophilacis

Tardus adviatici scandens alagamata regni

Pseutes ambrones chirophantes vispiliones

Stirps chochitus lethe flegetonque votabunt

Terga laphi dorthoque latus delata copine

Non sunt clara sunt alla sat bu luca

Bulla velud proces stola sicut eburnea nuptias

Vt que cubile thoral decusat gausape mensam

Chironomon mensis lectis intendit aliptes

Dunnecis aureus latet et sicarius auris

Cornutus

Colophe phialin dorui opos augein

Autenein apo geneth abrotonos servs

Elios on pragma stolon z pur sunt zon...

Sit stenos clerus que bios psallin laos

En litos et lixos sic senos cardian he...

Cenos non xenos broge sunt veanos olo...

Kakos antra philaxe geral en crepeos

Lionos dum cosmos copos kalo gaudi...

Pistin ac pragm no resis ft crisis olos

Meton atque dien crisis senos polis aufer...

Trodiften kalo copos veanos orthomo

Cum zoma lisis erit z kalo calodem...

O sponsa dei pet

Item Willelmus de [illegible]

Item [illegible]

Scottis

z sepulturam [illegible] ... in hora [illegible]
libā n·d· Aduentū sp̄s sancti paracliti libā n·d·
tus n̄ri libā n·d· [I]n die iudicij libā n·d· [P]eccatores te roga
mus audi nos. [V]t pacē z concordiam nob donet te rogam' audi
nos. [V]t uerā penitētiā nob agē concedas te rogam' audi nos.
[V]t indulgētiā z remissionē omnium peccatorum nrorum nob donet te rog.
[V]t ecclesiam tuā scām regē z pacificare digneris te ro·
au· n· [V]t cunctū populum xpianū precioso sanguine tuo redēptū
conseruare digneris te ro· au· n· [V]t omnib' fidelib' defunctis re
quiē etiā donare digneris te ro· au· n· [V]t fructus terre
dare z conseruare digneris te ro· au· n· [V]t nos exaudire
digneris te ro· au· n· [F]ili dei te rogam' audi nos. [A]gne
dei qui tollis peccata mūdi parce nob dn̄e. [A]gne dei qui tollis
peccata mūdi exaudi nos dn̄e. [A]gne di qui toll' peccata mūdi mi
serere nob. [X]pe audi nos. kyriel'. xpeleyson. kyriel'. pr̄ nr̄.
[E]t ne nos inducas in tēp. [S]z libā n· a malo. [P]eccauim' dn̄e
cū prib' nr̄is. [I]niuste egim' iniquitatē fecim'. [D]n̄e exaudi
[o]rōm. [E]t clamor m· ad t· ue. [O]r[em]us
[E]xaudi qs dn̄e supplicū preces ad confitenciū t' parce peccatis ut indulgētiā
parit' nobis tribuas benignus z pacē. p' dōm nr̄m ihm
xpm fi· t· qui tecū viuit z regnat in unitate sp̄c scī ds. [P]er
[o]m̄ia sc̄la sclo[rum]. am̄. [B]n̄dicam'
dn̄o. deo gr̄as. [O]rem' p' fidelib' defunctis.
[R]equiē et'na dona eis d· z lux ppe[tua]

[G]ce [illegible] · rose-sa: missio. odoris. paosa · [illegible]
Eccathon rodos stolon oma stat ypine [illegible]
de falso disputare · falsio · disputac · puer · magist · con
Pseu dyaligester pedos ut didascalon anti
pomt sbilis · uerte stile · p'fertus · i corde suo · ph's sit.
Kalo telon lectos cardian philosophos sit
· mulier · arripe · deuorare · arripit · deuorare · manus · epytogium · firmicale ·
Que gamos arpe boron chiros malbus p[illegible]
mitteret' · illa simple · p' carpa · mansione · genuus · in mafio · [illegible]
mete · clipeum ·
Balteos z mitre micrope menius saquin
pinguis · pinguedo · madeo · cū andromeda · aqua · pora · ut potare ·
Pepa creos fagin fin limphos turrios
pinguis · pingue · ficus · corpus · custodiat · fuare
Atque plicam pethasos ut guf philaxe [illegible]
fto labore · labor · nouus miles · recipe · recipit · hasta sua · esu oq su[illegible]
Ergencoptolomus dochin z quis linos ypp[illegible]
odor · odorem · uictorie sue · sapia · fac · bon' · lux · [illegible] · uicem ·
Oma nichos sophos en sit eyran phos [illegible]
omis · ouce · in filio · filium · ferens · ferre · noti in · tris · [illegible]
Probaton nitos foros ymas tonqz boc[illegible]
caro · in carne · i· bos · [illegible] · corpus
Darqz creos z bus trocsiten en galen[illegible]

f. V

Vestras domine magister amice dilecte habui scripta v. v. animum meum plurimum perturbantia quibus intimare curant qualiter Slegemaisteres magistrum Martinum presentatum capituli premiserunt ad carceres in Craszno detineri et per eorum defendere mandassent quare cum id cum Slegemaisteres decreverint v. v. non scripserunt magister Vincencius licet noverunt cum v. v. [illegible] vestram [illegible] modis omnibus [illegible] reliquerunt [illegible] prout in talibus [illegible] dolose conflatis fidem adhibere non degeneritur hec omnia [illegible] ad [illegible] quod magister credit ut ipsum magistrum [illegible] in [illegible] preposite [illegible]

[illegible]